

TOLSTOY ANNA KARENİNA 1. CİLT

TOLSTOY

1828'deYasnaya Polyanada doğan ünlü Rus yazar Lev Tolstoy aristokrat bir ailenin çocuğuydu. Yazar iki yaşındayken annesi öldü, dokuz yaşındayken ailesi Moskova'ya yerleşti. Aynı yıl babası ve büyükannesinin ölümü, Tolstoy'u ölüm ve mutluluk üzerine hayli keskin sorular

sormaya ve

düşünceler üretmeye yöneltti. Anna Karenina'nın yanı sıra. Kazaklar, Diriliş, Savaş ve Barış gibi romanlar yazan Tolstoy, Rus ve Batı kültür hayatında derin izler bırakmıştır.

DÜNYA KLASİKLERİ

TOLSTOY ANNA KARENİNA I. CİLT

TÜRKÇESİ

SANİYE GÜVEN

© BORDO SİYAH KLASİK YAYINLAR

BASKI 2004, İSTANBUL

DİZİ TASARIMI

H. HÜSEYİN ARIKAN

DÜNYA KLASİKLERİ EDITÖRÜ

VEYSEL ATAYMAN

TÜRK KLASİKLERİ EDITÖRÜ

KEMAL BEK

TK. NO

975-86880

ISBN

975-86889

TREND YAYIN BASIM DAĞITIM REKLAM ORGANİZASYON SAN. TİC. LTD. ŞTİ.

MRK.

MERKEZ EFENDİ MAH.

DAVUTPAŞA CD.

İPEK İŞ MERKEZİ 6/3 9-22

TOPKAPI/İSTANBUL

ŞB.

CAFERAĞA MAHALLESİ

MÜHÜR DAR CADDESİ NO: 60/5

81300 KADIKÖY/İSTANBUL

TEL: (0216) 348 98 03 - 348 97 63

FAKS: (0216) 349 93 45

TOLSTOY

ANNA KARENİNA I. CİLT TAMAMI III CİLT

TÜRKÇESİ: SANİYE GÜVEN

BORDO—"SİYAH ROMAN

BİRİNCİ CİLT

BİRİNCİ BÖLÜM

Bütün mutlu aileler birbirine benzer; ama her mutsuz aile kendine özgü bir tarzda mutsuzdur.

Oblonskilerin evinde büyük bir karışıklık hüküm sürmekteydi. Evin hanımı, kocasının, çocuklarının önceki dadısıyla gizli ilişki yaşadığını öğrenmiş ve bu koşullar altında onunla aynı çatı altında daha fazla yaşamaya devam edemeyeceğini söylemişti. Bu durum, üç gündür sadece kocanın değil, evdeki bütün aile üyelerinin ve ev sakinlerinin üzerine acı verici bir yük gibi çökmüştü. Herkes, bundan böyle bir arada yaşamalarının bir anlamı olmadığını, herhangi bir handa tesadüfen biraraya gelmiş kişilerin bile onlardan, yani Oblonski ailesinin üyelerinden ve onların ev hizmetkârlarından daha fazla birbirine bağlı olabileceğini hissediyordu. Evin hanımı, kendi odalarından çıkmıyor; kocası da üç gündür eve uğra-mıyordu. Çocuklar evde terk edilmiş, başıboş dolaşıp duruyorlardı. İngiliz dadı kâhyayla kavga etmiş ve bir arkadaşına, kendisine yeni bir iş bulması için mektup yazmıştı. Aşçı, bir gün önce öğle yemeği sırasında öylece çekip gitmiş; aşçı yamağı kız ve arabacı da evden ayrılacaklarını bildirmişlerdi.

m**r

Kavgadan üç gün sonra Prens Stepan Ar-kadyeviç Oblonski -sosyetedeki adıyla Stiva-her zamanki saatinde, yani sabahın sekizinde eşinin yatak odasında değil de çalışma odasındaki maroken kanepede uyandı. Toplu,

bakımlı bedenini, sanki yeniden uzun, derin bir uykuya dalacakmış gibi bir yandan öte yana döndürdü. Diğer yandaki yastığına sıkıca sarılıp yüzünü içine gömdü; ama sonra bir anda doğrulup oturdu ve gözlerini açtı. Gördüğü rüyayı hatırlamaya çalışarak: "Evet, evet, nasıldı?" diye düşündü. "Nasıldı? Elbette! Alabin, Darmstadt'ta bir akşam yemeği veriyordu; yok yok, Darmstadt'ta değil, Amerika'da bir yerdi. Tamam işte, Darmstadt da Amerika'daydı. Dur dur, Alabin cam masalar üzerinde yemek veriyordu; masalann üzerindeki küçük sürahiler II mio tesoro' şarkısını söylüyordu; hayır hayır, daha güzel bir şarkıydı; o sürahiler de, sonra birer kadına dönüşüyordu."

Stepan Arkadyeviç'in gözleri neşeyle parıldarken düşünmeye devam etti: "Evet, güzeldi, çok güzeldi. Daha bir sürü güzel şey vardı, ama kelimelerle ifade etmek hatta bunları bellekte canlı tutmak bile çok zor." İnce yün perdenin birinin kenarından içeri sızan ışık demetini fark ederek ayaklarını neşeyle kanepenin kenarından aşağı sarkıttı, son doğum gününde eşinin armağan ettiği lame marokenden terliklerini aradı. Ve son dokuz senedir her gün yaptığı gibi, ayağa kalkmadan, sabahlığının yatak odasında asılı olduğu yö-

Benim hazinem.

ne doğru elini uzattı. Ve hemen ardından eşinin odasında uyumadığını hatırladı. Çalışma odasındaydı. Neden? Yüzündeki gülümseme kayboldu, alını kıvrıttı.

Olardan hatırlayarak: "Ah, ah, ah!.." diye mınıldandı ve tekrar kansıyla yaptığı kavga bütün ayrıntılarıyla zihninde canlandı; durumun umutsuzluğu ve en kötüsü, kendi hatası da...

"Evet, beni bağışlamayacak, bağışlayamaz. İşin kötüsü, bütün bunlara ben sebep oldum; sebep benim ama suçlu değilim. İşin acı yanı da bu," diye düşündü, bu acı verici kavganın ayrıntılarını hatırladıkça, çaresizlikle "Ah, ah, ah!" diye mınıldanmayı sürdürdü.

En tatsız da, tiyatrodan, elinde kansı için koca bir armutla mutlu ve keyifli bir şekilde gelip de, onu oturma odasında, hatta çalışma odasında da göremediği ve en sonunda elinde her şeyi ortaya çıkartan o uğursuz mektupla yatak odasında bulduğu ilk dakikalardı.

Durmadan ev işlerinin ayrıntı için gereksiz yere telaş eden ve kocasına göre pek de akıllı olmayan eşi, yani Dollı, elindeki mektupla, kocasına dehşet, ümitsizlik ve öfkeyle bakarak, kıpırdamadan oturuyordu.

"Bu nedir? Ne demek oluyor bu?" diye sordu mektubu göstererek.

Bunu hatırladıkça, Stepan Arkadyeviç'i, gerçeğin kendisi değil, eşinin bu sözlerine gösterdiği tepki üzüyordu. O anda başına gelen, beklenmedik bir anda utanç verici bir şekilde yakalanmış insanların başına gelen şeyin ta kendisiydi. Hatasının eşi tarafından or

taya çıkarılması karşısında yüzüne duruma uygun bir ifade vermeyi becerememişti. İncinmiş görünmek, inkâr etmek, kendim korumaya çalışmak, merhamet dilemek, ilgisiz davranmak yerine, elinde olmadan yüzüne o alışılmış, neşeli ve ahmak gülümsemeyi yerleştirmişti ki, bunun dışında ne yapsa daha yerinde olurdu. (Fizyolojiyle yakından ilgilenen Stepan Arkadyeviç, buna "beyin refleksi" diyordu.)

Bu ahmakça gülümsemesini bağışlayamı-yordu işte. Onun bu gülümsemesi karşısında Dollı, ani fiziksel bir acı hissetmişçesine ür-permiş ve o kendine özgü hiddetini bir sürü acımasız kelimeye döküp odadan dışarı fırlamıştı. O zamandan beri de kocasını görmeyi reddediyordu.

"İşte, her şeye o ahmakça gülümseme neden oldu," diye düşünüyordu Stepan Arkadyeviç.

Umutsuzluk içinde, "Peki ne yapabilirim, ne yapabilirim?" diye sorup duruyor, ama hiçbir cevap bulamıyordu.

II

Stepan Arkadyeviç kendine karşı namuslu ve dürüst bir adamdı. Kendini aldatmaz, davranışlarından ötürü pişmanlık duymazdı. Bu otuz dört yaşındaki yakışıklı ve aşka susamış erkeğin, beşi sağ, ikisi ölmüş yedi çocuğunun annesi ve kendisinden biraz daha genç olan eşine âşık olmadığı için pişmanlık duyması imkânsızdı. Pişman olduğu tek şey, sırrını

eşinden daha iyi saklamayı becerememiş olmaktı. İçinde bulunduğu durumun zorluğunu hissediyor, eşi, çocukları ve kendisi için üzülyordu. Eşi üzerinde böyle bir etki yaratacağını kestirebilseydi, günahlarını saklamak için daha çok çaba gösterebilirdi. Bu konuyu derinlemesine düşünmemişti ve emin olmamakla birlikte, eşinin uzun zaman önce kendisinin ona olan sadakatsizliğinden şüphelenmiş olduğunu, ama gerçeği görmek istemediğini sanıyordu. Hatta ona öyle geliyordu ki, solmakta, yaşlanmakta olan, artık güzelliğinden eser kalmamış, yalnızca basit, ama iyi bir aile kadını olan kansı, içindeki adalet duygusundan ötürü kendisine hoşgörülü davranıyordu. Oysa şimdi, dehşet verici bir şekilde bunun tam tersi olduğu ortaya çıkmıştı.

"Ah, ne korkunç! Ne korkunç!" diye tekrarlayıp duruyordu Stepan Arkadyeviç ve aklına bir çıkış yolu gelmiyordu. "Oysa şimdiye kadar her şey ne kadar iyi gitmişti. Ne kadar iyi anlaşıyorduk! Halinden memnun, çocuklarıyla mutluydu; hiçbir işine karışmıyordum; onun çocuklarla ve evi istediği gibi çekip çevirmesine izin veriyordum. Doğru, "onun" eskiden evimizde dadılık yapmış olması gerçekten de kötü. Kötü bir davranış bu! Bir insanın evindeki dadiyla ilişki kurmasında bayağı, çok ayıp, aşağılık bir yan var. Ama ne dadi!" (Matmazel

Roland'm o baştan çıkartıcı kara gözlerini ve gülüşünü tüm canlılığıyla hatırladı.) "Buna rağmen evde olduğu sürece kendimi kontrol ettim, ona hiç dokunmadım. En kötüsü, şimdi onun artık... Böyle

olmak zorunda mıydı! Ah, ah, ah! Ne yapacağım şimdi ben?"

Hayatın, bütün sorunlara, hatta en karmaşık ve çözülemez sorunlara bile çözüm olarak sunduğu o genel yoldan başka bir çare bulamıyordu bu duruma: Bu çare de, günün gerektirdiklerine göre yaşamak, olanları unutmak, aklından çıkarmaktı. Ama, kendini uykuya bırakıp unutmaya en azından geceye kadar imkânsız görünüyordu. 'Kadına dönüşen sürahilerin' şarkısına geri dönmesi mümkün değildi; demek ki kendini günlük hayatın rüyalarına ve hayallerine bırakmalıydı.

"Bakalım neler olacak," diye mırıldandı Stepan Arkadyeviç kendi kendine. Kanepeden kalkıp mavi ipek astarlı gri robdöşam-bnni giydi, püsküllü kuşağını bağladı ve derin bir nefes aldıktan sonra, koca vücudunu rahatça taşıyan o her zamanki kendinden emin adımlarıyla pencereye doğru yürüdü. Güneşliği açtı ve zili kuvvetlice çaldı. Önce eski dostu, uşağı Matyev göründü; elinde Ste-pan'ın giysileri, botu ve bir telgrafla. Onu, tıraş için gerekli tüm malzemeleriyle birlikte berber izliyordu.

"Ofisten herhangi bir evrak geldi mi?" diye sordu Stepan Arkadyeviç telgrafi alıp aynanın karşısına otururken. "Masanın üzerinde," diye cevapladı Matyev, efendisini meraklı bir hayranlıkla süzerken; kısa bir duraksamadan sonra muzip bir gülümsemeyle devam etti: "Arabacılar birliğinden adam göndermişler." Stepan Arkadyeviç herhangi bir cevap ver-

medi, yalnızca aynadan şöyle bir Matyev'e baktı. Aynada bir an için buluşan bakışlarından birbirlerini çok iyi anladıkları belliydi. Bakışları, "Bunu bana neden söylüyorsun? Durumu bilmiyor musun?" diye sorar gibiydi. Matyev ellerini ceketinin cebine soktu ve bir bacağı hafifçe öne doğru uzatarak gözlerini sessiz, neşeli bir bakışla efendisinin üzerine dikti. Dudaklarında belli belirsiz bir gülümseme vardı.

"Pazar günü gelmelerini ve o zamana kadar sizi de, kendilerini de zahmete sokmamalarını söylemiştim," dedi. Bu cümleyi önceden hazırladığı belliydi.

Stepan Arkadyeviç, Matyev'in şaka yaparak dikkati kendi üzerine çekmek istediğini anlamıştı. Telgrafi açtı. Her zaman olduğu gibi eksik yazılmış harflerden kimin yazdığını tahmin ederek mesajı çözmeye çalıştı ve birden yüzü aydınlandı.

Uzun, kıvrıkcık favorilerini düzelteren berberin tombul parmaklarını bir an tutup: "Matyev, kız kardeşim Anna Arkadyevna yarın burada olacak," dedi.

"Tanrı'ya şükür!" dedi Matyev. Bu ceva-bıyla da, efendisi gibi, kendisinin de bu gelişin önemini, yani Stepan Arkadyeviç'in sevgili kız kardeşi Arına Arkadyevna'nın, kancanm barışması üzerinde etkili olabileceğini anladığını gösteriyordu.

"Yalnız mı, kocasıyla mı?" diye sordu Matyev.

O sırada berber, dudağının üst kısmıyla uğraştığından Stepan Arkadyeviç cevap vere-

medi ve sadece parmağını kaldırarak "bir" işareti yaptı. Matyev, aynadan bakarak başını salladı.

"Yalnız demek. Üst katlardan bir oda hazırlayayım mı?"

"Darya Aleksandrovna'ya haber ver; o ne derse."

"Darya Aleksandrovna'ya mı?" diye tekrarladı Matyev kararsızca.

"Evet, haber ver. İşte, al bu telgrafi ona götür, sonra ne derse onu yap."

Matyev, "Eşini sınamak istiyor," diye içinden geçirdi. "Peki efendim," dedi.

Matyev elinde telgraf, gıcırdayan ayakka-bılanıyla odaya geri döndüğünde, Stepan Ar-kadyeviç saçları yıkanmış ve taranmış, artık giyinmeye hazırdı. Berber gitmişti.

"Darya Aleksandrovna evden ayrılacağıın] size bildirmemi söyledi. 'Beyefendi nasıl isterlerse öyle yapsınlar,' dedi." Elleri cebinde, kafasını hafifçe yana eğmiş ve yalnızca gözleriyle gülümseyerek efendisine bakıyordu.

Stepan Arkadyeviç bir süre sessiz kaldı. Sonra yakışıklı yüzünde içten ve biraz da acı bir gülümseme belirdi.

"Eee, Matyev?" dedi başını sallayarak.

"Merak etmeyin efendim, düzelir," dedi Matyev.

"Düzelir mi?"

"Elbette efendim."

"Öyle mi dersin?" Kapıda bir kadın giysisinin hışırtısını duyan Stepan Arkadyeviç seslendi: "Kim var orada?"

Ciddi, hoş bir kadın sesi, "Benim efendim,

çocuklann dadısı," dedi ve Matrona Filimo-novna'nın sert, çiçekbozuğu yüzü kapıda belirdi.

"Evet, ne vardı Matrona?" diye sordu Stepan Arkadyeviç, kapıya kadının yanına giderken.

Stepan Arkadyeviç, karısına karşı tamamen suçlu olmasına ve bunu kendisinin de bilmesine rağmen, evdeki herkes (Darya Aleksandrovna'nın baş müttefiki bu bakıcı bile) ondan yanaydı.

"Evet, ne var?" diye sordu Stepan Arkadyeviç, kederli bir şekilde.

"Onun yanma gidin efendim; hatanıza sahip çıkın. Belki Tanrı size yardım eder. Çok acı çekiyor, bildiğiniz gibi değil. Onu öyle görmek çok acı verici. Üstelik evde bir düzen de kalmamış durumda. Çocuklarınızın iyiliğini düşünmelisiniz efendim. Ondan af dileyin. Yapacak başka bir şey yok. Birisi bu işin sorumluluğunu yüklenmek zorunda..."

"Ama beni kabul etmeyecek!"

"Siz, kendinize düşeni yapın yeter. Tanrı merhametlidir, Tann'ya dua edin efendim, Tann'ya dua edin."

"Pekâlâ, bu işe yarayabilir. Çekilebilirsin," dedi Stepan Arkadyeviç, aniden yüzü kızarmıştı. "Hadi bakalım, elbiselerimi ver." Rob-döşambırmı çıkarıp atarak Matyev'e döndü.

Matyev, efendisinin gömleğini, ata vurulacak eyer örneği çoktan hazırlamıştı; üzerindeki görünmez bir tozu üfledikten sonra gömleği açıkça belli olan bir memnuniyetle efendisinin sırtına geçirdi.

in

Stepan Arkadyeviç giyindikten sonra biraz koku süründü, gömleğinin kollarını düzeltti; sigara tabakasını, not defterini, kibritini, çift köstekli saatini ve mührünü ceplerine yerleştirdi. Mendilini silkeledi. Bütün talihsizliğine rağmen kendini en azından temiz, güzel kokulu, sağlıklı ve huzurlu hissediyordu. Kahvesinin hazırlanmış olduğu yemek odasına doğru ayaklan hafifçe titreyerek yürüdü. Masanın üzerinde bürodan gelmiş mektuplar ve evraklar duruyordu.

Mektupları gözden geçirdi. Biri çok tatsızdı. Karısının topraklarında bulunan koruyu satın almak isteyen bir tüccardan geliyordu. Bu koruluğun satılması kesinlikle şarttı, ama şu anda, eşiyile barışana kadar imkânsızdı bu. İşin en kötü yanı da karısıyla uzlaşma meselesine parasal çıkarların karışmış olmasıydı. Bu maddi çıkarları göz önünde tuttuğu sırf koruyu satmak için karısıyla barıştığı görünümünün oluşabileceği düşüncesi tahammül edemeyeceği bir üzüntü veriyordu.

Mektupları bitirince, mahkemedan gelen evrakları önüne çekti, ikisine hızla göz gezdirdi, kalın bir kalemle birkaç not aldı ve kâğıtları bir yana itip kahvesini içmeye devam etti. Kahvesini yudumlarken sabah gazetesini açtı, okumaya başladı.

Stepan Arkadyeviç liberal -ama çok radikal olmayan- düşüncelerini, halkın çoğunluğunun tuttuğu şu ılımlı gazetelerden birini

okurdu. Bilim, sanat ve politika ile pek ilgilenmemekte birlikte, çoğunluğun ve gazetesinin bu konulardaki fikirlerini körü körüne savunur ve bu fikirleri, ancak çoğunluğun fikri değişirse değişirdi ya da daha açık konuşmak gerekirse, o fikirlerini değiştirmez, fikirleri o farkında olmadan kendiliğinden değişirdi.

Stepan Arkadyeviç siyasi görüşlerini ve fikirlerini zaten kendisi seçmemiş; bu siyasi fikir ve görüşler ona aynen şapkasının biçimi ve ceketinin kesimi gibi, kendileri gelip üstüne oturmuşlardı; dışarıda ne giyiliyorsa o da onları giyerdi. Çok belli bir sosyal tabakaya ait olan biri olarak, olgunluk yıllarında gelişmeye başlayan zihinsel bir faaliyet ihtiyacı duymuş ve tıpkı bir şapka giymek gibi, düşüncelere, görüşlere sahip olunması gerektiğini de iyice hissetmeye başlamıştı. Eğer çevresindeki çoğu insan gibi liberal görüşleri muhafazakârlara tercih ediyorsa bu, liberalizmi daha akılcı bulduğundan değil, liberalizmin yaşam tarzına daha uygun olmasından kaynaklanıyordu. Liberal parti, Rusya'da her şeyin kötü gittiğini söylüyordu. Ve gerçekten de Stepan Arkadyeviç'in bir sürü borcu vardı, meteliक्सiz kalmıştı. Liberal parti, evliliğin modası geçmiş bir kurum olduğunu ve kesinlikle yeniden düzenlenmesi gerektiğini söylüyordu ve gerçekten de aile hayatı Stepan Arkadyeviç'i pek az memnun ediyor; onu yalan söylemeye ve ikiyüzlü davranmaya zorluyordu. Oysa bu tiksindirici bir durumdu. Liberal parti, dinin yalnızca ilkel sı-

nıflan kontrol etmeye yaradığını söylüyor, ya da öyle ima ediyordu. Stepan da kilisede en ufak bir törende bile ayakta dikilmekten bacaklarına giren ağrıya dayanamıyordu; hayatın kendisi böylesine zevklyken öbür dünyayla ilgili bu kadar korkutucu söz söylenmesine bir anlam veremiyordu. Şaka yapmayı seven Stepan Arkadyeviç, insanoğlunun atalarıyla övünmesi gerekiyorsa, Rurik'e* kadar geri gidip arada kalmamak gerektiğini, ilk atlarımız olan maymunları geçştiremeye-ceğimizi söyleyerek, saf, temiz yürekli insanların akıllarını başlarından alıyordu. Kısacası, liberal dünya görüşü onun alışkanlığı haline gelmişti. Aslında gazetesini, başını hafiften dumanlandıran yemek sonrası sigarası gibi seviyordu. Günümüzde, radikalizmin tüm muhafazakâr unsurları yutma tehlikesinin bulunduğu devrim ejderhasını ezmenin hükümetin görevi olduğu konusunda koparılan yaygaranın mesnetsizliğini ileri süren baş makaleyi okuyordu. "Bizce asıl büyük tehlike sanal bir devrim hydra'sında** değil, her şeye engel olan inatçı gelenekçilikte yatıyor," vb. Sonra ekonomi ile ilgili, Bentham"

* Efsanevi Nonıan Kumandan; eski Rusça Nestor kroniğinin anlattıklarına göre 9. yy.m altmışlarında Novgorod'da hüküm sürmüştür. 16. yy.m sonuna kadar Rusya'da hâkim olan Prensler, soyu Rurikidler'in atası olarak bilinir.

** Hydra: Kesilen her başın yerine iki yeni baş çıkan mitolojik ejder.

*** Jeremy Bentham: (1748-1832): Utilitarizmin kurucusu İngiliz hukukçu ve düşünür. İnsan eylemlerinin ahlaksal değerlerini bunların yararlılığına göre ölçmüş ve mümkün en büyük miktardaki mutluluğu ahlaksallığın biricik ilkesi olarak görmüştür.

ve Mili'e" gönderme yapan, hükümete imalarda bulunan başka bir makale okudu. Kendine özgü çabuk anlama yeteneği ve kıvrak zekâsıyla bu imaların nereden geldiğini, kime yöneldiğini ve hangi zemin üzerinden gönderildiğini hemen kavramıştı. Bu, onu her zamanki gibi memnun etmişti. Ama bugün bu memnuniyet, Matrona Filimr"'<ovna'nın önerisi ve ev içindeki huzursuzluk yüzünden eskisi kadar güçlü değildi. Sonra diğer haberlere bir göz gezdirdi: Kont Beust" Wiesba-den'den ayrılacağı söylentilerini, artık kimsenin saçının beyazlamayacağını, bir gezinti arabasının satılık olduğunu ve bir gencin iş aradığını okudu. Ama bu haberlerden her zamankinin aksine, rahatlatıcı ve ironik bir keyif almamıştı.

İkinci fincan kahvesini ve yağlı ekmeğini bitirince gazeteyi katladı ve yeleğindeki kırıntıları silkeleyerek masadan kalktı. Geniş göğsünü şişiren bir nefes alarak gülümsedi. Bir şeye sevindiğinden değil, yalnızca doyunluğun verdiği bir çeşit hazla gülümsemişti.

Ama bu keyifli gülümseme olan biten her şeyi yeniden aklına getirmiş, derin düşüncelere dalmasına neden olmuştu.

O sırada kapıdan iki çocuğun sesi geldi. Stepan Arkadyeviç, en küçük oğlu Grişa ve

* John Stuart Mill (1806-1873): İngiliz düşünür ve kamu iktisatçısı. Politik Ekonominin Temel Özellikleri başlıklı çalışmasında (1848) liberal bir sosyalizme yaklaşır.

** Kont Beust. Friedrich Ferdinand Graf von Beust (1809-1886) Saksonya ve Avusturya devlet adamı. İzlediği politika, Prusya'nın Almanya'yı birleştirip tek bir ulus yapma politikasına ters düşüyordu.

en büyük kızı Tanya'nın seslerini tanıdı. Çocuklar, taşıdıkları bir şeyi düşürmüşlerdi.

Küçük kız, İngilizce, "Sana yolcuları arabaların üst katma koymamanı söylemişim, hadi topla şunları!" diye bağıırıyordu.

"Her şey karmakarışık oldu," diye düşündü Stepan Arkadyeviç. "İşte çocuklar başıboş koşturup duruyor." Kapıya gidip onlara seslendi. Çocuklar, tren niyetine oynadıkları kutuyu bırakıp babalarının yanına geldiler.

Babasının gözdesi küçük kız hızla koşup geldi ve her zaman çok sevdiği, babasının favorilerinden gelen lavanta kokusunu içine çekerek, onun boynunda asılı kaldı. Sonunda babasını öptü ve kollarını çözüp, kaçmaya çalıştı. Eğilmekten yüzü kızarmış olan adam, kızını bırakmadı.

Elini kızının küçük, yumuşak ensesinde dolaştırırken, "Annen nasıl?" diye sordu. Sonra, onu selamlamaya gelen oğluna gülümseyerek, "Günaydın," dedi. Oğlunu daha az sevdiğinin farkındaydı ama her zaman adil olmaya çalışırdı. Oğlu da bunu fark ettiği için babasının soğuk gülümsemesine karşılık vermedi.

"Annem mi? Yukarıda," diye karşılık verdi kız.

Stepan Arkadyeviç iç geçirdi. "Demek dün geceyi de uykusuz geçirmiş," diye düşündü. "Peki keyfi yerinde mi?"

Annesiyle babasının kavgalı olduğunu, annesinin neşeli olamayacağını, babasının bu durumu bilmesi gerektiğini ve bunu böylesine önemsemiyormuş gibi sorarken numara yaptığını küçük kızı biliyordu. Babasının

yerine onun yüzü kızardı. Babası da bunu hemen anladı, o da kıpkırmızı oldu.

"Bilmiyorum," dedi. "Derslerimize devam edemeyeceğimizi söyledi. Bayan Hull ile büyükannemi ziyarete gidecekmiz."

"Pekâlâ Tanya, bebeğim, gidebilirsin. Ah, bir dakika." Kızı hâlâ tutuyor ve küçük ellerini oksuyordu.

Önceki gün şöminenin rafına koyduğu şekerleme kutudan kızının en sevdiği çikolatalı ve kremalı iki şekerleme seçip, uzattı.

"Biri Grişa'ya mı?" dedi küçük kız.

"Evet, evet," diyerek hâlâ tuttuğu küçük ellerini bırakıp, onu saçlarından ve ensesinden öptükten sonra yolladı.

"Araba hazır," dedi Matyev, "ama biri sizi görmek istiyor, bir ricası varmış."

"Çoktan beri mi burada?" diye sordu Stepan Arkadyeviç.

"Yarım saat kadar."

"Sana bu tür şeyleri hemen haber vermeni kaç kez söyledim?"

"En azından kahvenizi rahat rahat içme-liyediniz," dedi Matyev sevgi dolu ve terslemenin imkânsız olduğu bir ses tonuyla.

Oblonski kaşlarını çattı: "Peki, peki, hemen yukarı gönder."

Kadın (yüzbaşı Kalinin'in karısıydı) gerçekleşmesi imkânsız ve anlamsız bir şey istiyordu. Ama Stepan Arkadyeviç her zaman yaptığı gibi kadının oturmasına izin verdi, derdini dikkatle, sözünü hiç kesmeden dinledi ve ne yapması gerektiği hakkında ayrıntılı bilgi verdi. Hatta o okunaklı, düzgün yazısı-

la kadına yardımcı olabilecek kişilerin adlarını bir kâğıda yazdı. Kadını başından savdıktan sonra şapkasını aldı ve bir şeyler unutup unutmadığını kontrol etmek için arkasına baktı. Görülen oydu ki hiçbir şey unutmamıştı, unutmak istediği şey dışında; yani karısı dışında.

"Elbette ya!" Başını salladı, yüzü bezgin bir ifadeye büründü. "Gitmek ya da gitmemek!" dedi kendi kendine; içinden bir ses gitmemesi gerektiğini, bunun kendini aldatmaktan başka bir işe yaramayacağını; karısının artık hoş, karşısındakinde sevgi uyandıran bir kadın olamayacağını, kendisinin de sevme yeteneğini kaybetmiş bir ihtiyar olmadığı için aralarının artık düzelemeyeceğini söylüyordu. Kalması düzenbazlık ve yalancılıktan başka bir şey olmayacaktı. Bu da onun doğasına aykırıydı.

"Önünde sonunda olacak, böyle gidemez," dedi, kendine cesaret vermeye çalışarak. Derin bir nefes aldı, bir sigara çıkardı, sigarayı kokladıktan sonra inci kaplama çakmağıyla yaktı, seri adımlarla çalışma odasından çıktı ve eşinin yatak odasına giden kapıyı açtı.

rv

Darya Aleksandrovna'nın üzerinde bir bluz vardı. Bir zamanlar çok güzel ve dolgun olan ama şimdi cansızlaşmış saçları ensesinde bağlanmıştı. Yüzü çökmüş ve bu çöküş sonucu gözleri daha da irileşmişti. Ürkek bakışlarla sağa sola dağılmış bir sürü eşyanın ara-

smda, içinden bir şeyler aldığı, kapağı açık gardırobun önünde duruyordu. Eşinin ayak seslerini duyunca durdu. Yüzüne sert ve aşağılayıcı bir ifade vermeye çalıştı. Ondand ve az sonra gerçekleşecek olan konuşmadan korktuğunu hissediyordu. Son üç gündür yapmaya çalıştığı gibi, yine çocuklarının ve kendisinin eşyalannı annesinin evine gitmek üzere toparlamaya çalışmış, ama bu gücü kendinde bulamamıştı. Bundan önceki olay gibi, bu olayın da bu şekilde kalamayacağını, bu adamı cezalandırmak, utandırmak ve kendisine verdiği acıların öcünü almak için bir şeyler yapması gerektiğini kendi kendine söyleyip duruyordu. "Gideceğim," diyordu ama bunun imkânsız olduğunun da farkındaydı; imkânsızdı çünkü onu eşi olarak saymak ve onu sevmek alışkanlığından bir türlü kurtulamıyordu. Kendi evinde bile beş çocuğuna bakmakta zorluk çekerken, gittikleri yerde bunun daha da kötü olacağını biliyordu. Üç günlük karmaşada en küçükleri bozuk çorba içtiği için hastalanmış, diğerleri de önceki gün akşam yemeği yememişlerdi. Gitmesinin imkânsız olduğunun farkındaydı, ama kendini kandırarak eşyalarını toplamaya devam ediyor ve sanki gidecekmiş gibi davranıyordu.

Eşini görünce gardırobun alt çekmecelerinde bir şey arıyormuş gibi eğildi, adam tepesine gelene kadar da ona bakmadı. Sert ve kararlı bir ifade vermeye çalıştığı yüzü şaşkınlığını ve acısını ele veriyordu.

"Dolli!" dedi ürkek bir ses. Stepan Arkad-yeviç, kendine üzgün ve pişman bir görünüm

vermeye çalışmış, başını omuzlan arasına çekmişti, ama yüzü yine de sağlıklı ve dinçti.

Kadın acele bir bakışla, taptaze, sağlıklı bir ışıkla panldayan kocasını tepeden tırnağa süzdü. "Evet, mutlu ve huzurlu," diye düşündü. "Ya ben? Herkesin beğendiği ve övdüğü o iğrenç iyi yürekliliğinden nefret ediyorum, benim sinirime dokunuyor." Ağız büzüldü, solgun ve sinirli yüzünün sağ yanak kası seğirmeye başladı.

"Ne istiyorsun?" dedi, boğuk ve doğal olmayan bir ses tonuyla.

"Dolli," diye tekrarladı adam. Sesi titriyordu. "Bugün... Bugün Anna geliyor."

"Bana ne bundan? Onu kabul edemem."

"Ama ne de olsa kabul etmelisin, gerçekten Dolli..."

"Git buradan, git buradan, git!" diye bağırdı kadın. Adama bakmadan, sanki canı yanmış da, acıdan bağınıymuş gibiydi.

Stepan Arkadyeviç kansını düşündüğünde sakin olabilir, Matyev'in dediği gibi her şeyin düzeleceğini umabilir, sakince gazetesini okuyup, kahvesini içmeye devam edebilirdi. Ama eşinin acı çeken yüzünü görüp kadere boyun eğmiş, umutsuzlukla dolu bu ses tonunu duyduktan sonra soluğu kesildi, boğazı düğümlendi ve gözyaşlan panldamaya başladı.

"Tannm, ben ne yaptım! Dolli! Tann aşkına!.. Biliyorsun..." Bir hıçkırık boğazına düğümlendi sözlerine devam edemedi.

Kadın, gardırobun kapağını sertçe kapattı ve eşine şöyle bir baktı.

"Dolli, ne diyebilirim ki?.. Tek bir şey: Bağışla... Düşün, hayatımın dokuz yılı bir anlık hata yüzünden silinip atılamaz."

Darya Aleksandrovna başını önüne eğdi ve içini rahatlatıcak bir şeyler söylemesini bekler gibi dinlemeye koyuldu.

"Bir anlık şehvet..." dedi adam, devam edecekti, ama bu sözle birlikte eşinin dudak-lanm tekrar büzüldüğünü ve yanak kaslan-nın gerildiğini fark etti.

"Defol, çık bu odadan!" Tiz bir ses tonuyla bağıyordu: "Bana şehvetinden ve iğrençliğinden söz etme!"

Darya Aleksandrovna odadan çıkmaya çalışırken, sendeledi ve dengesini sağlamak için bir sandalyeye tutundu. Stepan Arkadye-viç'in yüzü değişmiş, gözleri dolu dolu olmuştu.

"Dolli!" dedi, hıçkırarak, "Tann aşkına, ço-cuklan düşün, onlann hiçbir suçu yok! Suçlu olan benim, beni cezalandır, izin ver kendimi affettirmek için her şeyi yapmaya hazı-nm. Suçluyum... Ne kadar suçlu olduğumu anlatacak söz bulamıyorum. Dolli, bağışla beni!"

Darya Aleksandrovna oturdu. Stepan Arkadyeviç onun ağır ve derin soluk alışlarını duyuyor, içi sızlıyordu. Kadın birkaç kez konuşmaya çalıştı ama başaramadı. Stepan Arkadyeviç bekliyordu.

Nihayet kadın: "Sen, Stiva, çocuklarını ancak oyun oynamak istediğin zaman düşünürsün. Ben ise onları her zaman düşünüyorum ve bu işin onları yıkıma olacağını biliyorum,"

dedi. Belli ki üç gündür kendi kendine söylediği cümlelerden biriydi.

Darya, Stepan'a, "Stiva," demişti. Adam ona minnet dolu gözlerle baktı, elini tutmak için uzandı ama kadın elini nefretle geri çekti.

"Çocuklarımı düşünüyorum ve onlar için her şeyi yapabilirim. Ama ne yapmam gerektiğini bilemiyorum. Onları babalarından uzaklaştırmam mıyım, yoksa bu ahlaksız babayla bırakıp gitmeli miyim? Evet, ahlaksız bir baba... Söyle, ne değişti ki birlikte yaşamaya devam edelim? Bu mümkün mü? Söyle bana, mümkün mü?" Sesini gitgide yükselterek tekrarlıyordu: "Eşim, çocukları babası, kendi çocuklarının dadasıyla bir aşk yaşadıkten sonra bu mümkün mü?"

"Ama ne yapılmalı şimdi ne yapılmalı?" diye söylendi Stepan Arkadyeviç, başını biraz daha eğerek ve artık ne söylediğini bilmeden, acıklı bir sesle.

"Bana bir pislik gibi davrandm!" diye bağırdı Darya Aleksandrovna, gittikçe daha çok sinirleniyordu. "Gözyaşların hiçbir şey ifade etmiyor. Beni hiçbir zaman sevmedin; senin ne bir kalbin ne de şerefın var! Benden nefret ediyorsun, bir yabancıym senin için, evet, yalnızca bir yabancı!" Büyük bir öfke ve acıyla kendi kendine tekrarladı: "Yabancı..."

Adam eşine baktı, kadının yüzündeki öfke, korku ve şaşkınlığa düşmesine neden oldu. Ona acımasının karısını ne kadar sinirlendirdiğinin farkında değildi. Kadın kocasının kendisine, sevgi duymak yerine acıdığını biliyordu. Stepan Arkadyeviç: "Hayır, hayır.

Benden nefret ediyor. Beni bağışlamayacak," diye düşündü. "Bu korkunç! Çok korkunç bir şey!" diye mırıldandı.

O sırada yan odadan bir çocuğun ağlama sesi geldi, herhalde yere düşmüştü. Darya Aleksandrovna yan odaya kulak kabarttı ve yüz hatları bir anda yumuşadı.

Birkaç saniye nerede olduğunun ve ne yaptığının farkında değilmiş gibi kendini toparlamaya çalıştı ve hızla kalkıp kapıya doğru yöneldi.

Stepan Arkadyeviç, "Evet, çocukları seviyor," diye düşündü. Çocuğun sesini duy-masıyla, eşinin suratının nasıl değiştiğini düşündü: "O benim çocuğumu seviyor, nasıl olur da bu kadın benden böylesine nefret edebilir?"

"Dolli, bir şey daha söylemek istiyorum," dedi onu izlerken.

"Eğer yanıma yaklaşırsan hizmetçileri ve çocukları çağırırım ve senin nasıl bir alçak olduğunu öğrenirler! İlk fırsatta çocukları alıp gidiyorum. Sen de burada metresinle birlikte yaşayabilirsin." Ve kapıyı çarpıp odadan çıktı.

"Matyev her şeyin düzeleceğini söyledi, ama nasıl? Ben en ufak bir ihtimal bile görmüyorum. Of, of! Ne kadar da acı verici! Hem ne kadar da kaba bağırdı," dedi kendi kendine, kadının çılgınlığını ve "alçak" ve "metres" sözlerini hatırladı: "Ya hizmetçiler duyduysa, ne kaba, ne korkunç!" Stepan Arkadyeviç bir "üre öylece durdu, gözlerini sildi, derin bir nefes alıp odadan çıktı.

29-

Günlerden cumaydı. Alman saatçi yemek odasında her hafta olduğu gibi saatleri kuruyordu. Stepan Arkadyeviç bu dakik ve dazlak kafalı saatçi için yaptığı bir espriyi hatırladı: "Bu adam, saatleri kura kura, kendisi bütün bir ömür için kurulmuş olmalı." Gülümsedi. Stepan Arkadyeviç, iyi esprileri severdi. "Her şey düzelecek. Bu, güzel bir söz: Düzelecek." "Matyev!" diye seslendi. Matyev gelince, "Anna Arkadyevna için, Darya ile birlikte oturma odasını hazırlayın," dedi. "Emredersiniz efendim." Stepan Arkadyeviç kürk paltosunu giyip merdivenlerden indi.

"Akşam yemeğini evde yemeyecek misiniz?" dedi Matyev, Stepan Arkadyeviç'i geçirirken.

"Belli olmaz. Bunu masraflar için al," dedi cebinden on ruble çıkarırken. "Yeter mi?"

"Yeterli ya da yetersiz, idare edeceğiz," dedi Matyev arabanın kapısını kapatıp merdivenlere doğru giderken.

O sırada Darya Aleksandrovna çocuğu yatıştırılmış, seslerden arabanın gittiğini anladığında yatak odasına dönmüştü. Bu oda, evin kaygılarından kurtulup sığınabildiği tek yerdi. Çocuk odasına gittiği birkaç dakika boyunca İngiliz dadı ve Matrona Filimonov-na'nın "Çocuklar, sokağa çıkarken ne giyecekler? Süt içmeliler mi? Yeni bir aşçı bulmak gerekiyor mu?" gibi sorularına cevap vermişti. "Of! Bırakın beni!" diyerek yatak odasına döndüğünde eşiyile konuşurken oturduğu yere oturdu. Yüzüklerinin gevşek geldiği par-

ınaklarını birbirine kenetleyip az önce kocasıyla konuştuklarını düşündü. "Gitti işte! Bu işin sonu ne olacak? Acaba onunla hâlâ görüşüyor mu? Neden sormadım ki? Hayır, hayır onunla birlikte olamam, aynı evde yaşasak bile, artık birer yabancıyız, ölene kadar da öyle kalacağız." Söylerken irkildiği bu "yabancı" sözünü, üzerine basarak tekrarlıyordu. "Onu nasıl da seviyordum! Tanrım nasıl seviyordum! Nasıl da seviyordum! Peki şimdi sevmiyor muyum? Şimdi, eskisinden daha çok sevmiyor muyum? Zaten en korkunç olanı da bu..." Düşüncelerinin sonunu getiremedi, çünkü Matrona Filimonavna, başını kapıdan uzatıp: "Bari izin verin de erkek kardeşimi çağırayım," dedi. "Hiç değilse yemek pişirir, yoksa çocuklar dünkü gibi akşam altıya kadar yemek yiyemeyecekler."

"Pekâlâ, birazdan gelip bu konuyla ilgileneceğim. Süt almaya gidildi mi?"

Ve Darya Aleksandrovna kendini günlük işlere kaptırıp üzüntüsünü bir süreliğine unuttu.

Stepan Arkadyeviç, olağanüstü yetenekli ve çabuk kavrayan biri olduğu için öğrencilik yılları çok rahat geçmişti. Ne var ki tembel ve yaramazdı; bu yüzden okulu sonunculukla bitirdi. Ama dağınık hayatına, kıdeminin düşük olmasına ve oldukça genç olmasına rağmen Moskova mahkemelerinden birinin başkanlığı gibi, dolgun aylıklı, şerefli bir yere gel-

misti. Bu görevi, kız kardeşi Anna'nın, başkanı olduğu mahkemenin bağlı olduğu bakanlıkta önemli mevkilerden birinde olan eşi Aleksey Aleksandroviç Karenin sayesinde elde etmişti. Ama Karenin, Stepan Arkadyeviç'e bu işi bulmasa bile daha sayılan yüzlere varan başka kişiler; kardeşler, kuzenler, amcalar, halalar, teyzeler ve bunların çocukları yoluyla ya bu yerde ya da yine altı bin rublelik bir maaşla başka bir yerde iş bulabilirdi. Eşi Darya Aleksandrovna'nın para durumu her zaman iyiydi ama böyle bir iş olmasa kendi hali içler acısı olabilirdi.

Moskova ve Petersburg'un yansı Stepan Arkadyeviç'in arkadaşı ya da tanıdığıydı. Kısacası geçmişin ve şimdinin en güçlü insan-ları arasında doğmuştu. Hükümetteki adam-ları üçte biri -yaşlı olanlar- babasının arkadaşıydı ve onun bebeliğini bilirlerdi, diğer üçte biri çok yakın dostu, geri kalan üçte biri ise bir yerlerden tanıdığıydı. Dolayısıyla dünya nimetlerini, yani hükümetin satılan ya da kiralanan arazilerini, hisse senetlerini ve diğerlerini dağıtanların hepsiyle yakın dosttu ve onlar bir tanıdığı asla ihmal etmezlerdi. Böylece Oblonski'nin kârlı bir iş bulmak için özel bir çaba sarf etmesine gerek kalmıyordu. Yapması gereken yalnızca reddetmemek, kıskançlık göstermemek, kavgacı olmamak ve güvenmemektir. Zaten iyi huylu bir insan olduğu için bunları hiç yapmazdı. Hem, ihtiyacı olduğu geliri sağlayacak yerin kendisine verilmeyeceğini söyleselerdi, bu çok komik bir durum olurdu. Çünkü istediği öyle büyük bir

şey değildi. Sadece kendi yaşmdakilerin istediğinden farksızdı ve bunları kazananlardan hiçbir eksiği yoktu.

Bütün tanıdıkları Stepan Arkadyeviç'i yalnızca her zaman neşeli oluşu, parlak kişiliği ve tartışılmaz dürüstlüğünden ötürü sevmekle kalmaz, aynı zamanda onun yakışıklı görünüşünde, parıldayan gözlerinde, simsiyah saçlarında ve yüzünün pembe beyazlığında candan, onlara haz veren bir şey bulurlardı. "İşte! Stiva Oblonski! Ta kendisi! Sonunda geldi!" diye bağırırmaktan kendilerini alamazlardı. Gittiği yerlerde hemen hemen her zaman bu sözler hoş bir gülümseme ile onu karşılardı. Görüşmeler pek hoş geçmese bile, ertesi gün, daha ertesi gün ve daha daha ertesi gün yine aynı şekilde sevinçle karşılanırdı.

Stepan Arkadyeviç Moskova'daki hükümete bağlı dairelerden birinin müdürlüğünde üç yıldır mahkeme başkanıydı. İş arkadaşlarının, emri altındaki memurları, amirlerinin ve iş gereği ilişkisi bulunanların sevgisinden başka saygısını da kazanmıştı. Stepan Arkadyeviç'in bu genel saygınlığı kazanmasına neden olan başlıca meziyeti, insanlara karşı gösterdiği, kendi eksikliklerini bilmesine dayanan sınırsız hoşgörüsüydü. İkincisi, mükemmel liberalliydi. Onda bu liberallik, gazetelerde okuduğu liberalizmden farklı, onun kanından gelen, serveti ve mevkii ne olursa olsun herkese eşit davranmasını sağlayan bir liberalizmdi. Üçüncü ve en önemli özelliği de yaptığı işe karşı kayıtsız görünebil-

^33-

1:

mesiydi. Böylece hiç heyecana kapılmıyor ve hiç hata yapmıyordu.

Her zaman olduğu gibi hızlı adımlarla, çantasını taşıyan bir görevli eşliğinde daireye gelen Stepan Arkadyeviç küçük çalışma odasında resmi giysilerini giydikten sonra yönetim odasına geçti. Yazıcılar, memurlar ayağa kalkıp içten bir saygı ve güleryüzle onu selamladılar. Yanındakilerle biraz şakalaştık-tan sonra işini yapmaya koyuldu. İş yaşamında başarılı olmak için gerekli olan özgürlük, sadelik ve resmîlik sınındaki ince çizgiyi

kimse Stepan Arkadyeviç kadar iyi bilemezdi. Bir yazman elinde kâğıtlarla, diğeri gibi güleryüzlü, neşeli ve saygılı bir tavırla yanına yaklaştı, Stepan Arkadyeviç'in ona sağladığı teklifsiz bir tavırla konuştu.

"Penza Hükümet Dairesi'nden gerekli bilgiyi almayı başardık. İşte, burada. Arzu eder misiniz efendim?"

"Sonunda aldınız demek," dedi Stepan Arkadyeviç kâğıdı alırken. "Evet beyler..."

Böylece oturum başladı.

"Bir bilseydiniz," diye düşündü okumakta olduğu rapora başını ciddiyetle eğerek, "Müdürünüz yanm saat önce nasıl suçlu, küçük bir çocuk gibiydi." Rapor okunurken gözlerinin içi gülüyordu. Çalışmaları saat ikiye kadar hiç ara vermeden sürecek, saat ikide yemek için ara vereceklerdi.

Saat henüz iki olmamıştı ki salonun büyük camlı kapılan aniden açıldı ve biri içeri daldı. Çar ve kartal portresinin altında dikkati dağıtacak en ufak bir şeyden memnun ola-

cak bir ruh halinde oturan üyeler hemen kapıya baktılar. Ama kapıdaki görevli, bu davetsiz konuğu hemen dışarı çıkıp ardından kapılan kapattı.

Rapor okunduktan sonra Stepan Arkadyeviç ayağa kalkıp şöyle bir gerindi. Zamanın liberal eğilimine bir kazanç olarak kabul edilebilecek bir rahatlıkla henüz yönetim oda-sındayken sigarasını çıkardı ve çalışma odasına doğru yürüdü. Servisten iki emektar iş arkadaşı Nikitin ve Grineviç de arkasından gitti.

"Yemekten sonra tamamlama fırsatını buluruz," dedi Stepan Arkadyeviç.

"Elbette!" dedi Nikitin.

Grineviç üzerinde çalışmakta oldukları davada adı geçen birini kastederek, "Şu Fo-min, sıkı bir herif olsa gerek," dedi.

Stepan Arkadyeviç, Grineviç'in bu sözleri üzerine kaşlarını çatdı. Erkenden bir yargıda bulunmamak gerektiğini anlatabilmek için hiç karşılık vermedi.

Kapı görevlisine, "Salona giren kimdi?" diye sordu.

"Ekselansın, tam arkamı döndüğüm anda içeri giriverdi. Sizi anyordu, ona toplantı bittikten sonra görüşebileceğinizi söyledim."

"Şimdi nerede?"

"Dışarı çıkmış olabilir. Buralarda geziniyordu. İşte geliyor," dedi görevli. Sağlam yapılı, geniş omuzlu, kıvrıkcık sakallı, koyun derisinden kalpağını çıkarmaksızın, çevik adımlarla taş merdivenleri çıkan adamı işaret ediyordu. Koltuğunun altında çantasıyla aşağı

inmekte olan zayıfca bir memur durdu, koşmakta olan genç adama yol vermek için kenara çekildi. Önce bu yabancıya ve ardından onaylamaz bir tavırla Stepan Arkadyeviç'e baktı.

Stepan Arkadyeviç merdivenin başında durmuş, gelen adamın kim olduğunu tanımanın verdiği neşeyle, üniformasının işlemeli yakalıği içinden dostça bir ışıkla parlayan yüzüyle yaklaşmakta olan Levin'e bakarak, dostça, alaycı bir gülümsemeye "Gerçekten sen misin Levin? Sonunda! Beni bu mağarada görme alçakgönüllülüğünü nasıl gösterdin?" dedi ve dostunun elini sıkmakla yetinmeyerek, onu öptü. "Uzun süredir burada mısın?"

"Yeni geldim ve seni görmeyi çok istedim," dedi Levin utangaç bir tavırla, aynı zamanda öfkeli ve tedirgin bakışlarla çevresine bakına-rak.

"Hadi odama geçelim," dedi dostunun hassas, asabi ve sıkılgan halini bilen Stepan Arkadyeviç. Sanki onu tehlikelerden koruya -cakmış gibi koluna girdi ve odasına yöneldiler.

Stepan Arkadyeviç tüm tanıdıklarına çok içten davranır ve çoğuna ilk adlarıyla hitap ederdi. Öyle ki altmış yaşında adamlardan, yirmi yaşında gençlerden, aktörlerden, bakanlardan, tüccarlardan, üst düzey subaylardan ve toplumun en alt tabakalarından arkadaşları vardı. Pek çoğu kendi sosyal basamaklarının iki aykırı ucunda bulunmaktaydılar. Bunlar Oblonski aracılığıyla biraraya ge-

lecek olsalar, aralarında ne kadar çok ortak yönleri olduğunu görüp şaşırırlardı. Stiva bir kadeh şampanya içtiği herkesle arkadaş olurdu ve herkesle şampanya içmeye hazırdı. Ve bu yüzden bu kötü şöhretli -şaka yollu utanılacak dediği- dostlarından biriyle emrindeki memurların yanında karşılaşacak olsa, kendine özgü ince nezaketiyle, bu karşılaşmadan doğacak olan tatsız bir izlenimin etkisini nasıl dağıtacağını bilirdi. Levin, bu arkadaşlarından biri değildi, ama Oblonski aralarındaki samimiyeti başkalarına göstermemek için onu hemen odasına aldı.

Levin, Oblonski ile hemen hemen aynı yaşaydı. Samimiyetleri yalnızca şampanya yoluyla doğmamıştı. Levin, Oblonski'nin çocukluk arkadaşıydı. Her çocukluk arkadaşı gibi karakter ve zevklerinin farklılığına rağmen birbirlerine çok düşkünlüydü. Öte yandan hayatta ayrı yollar tutmuş çoğu erkek gibi, birbirinin yaşamını, yaptığı işi küçümsemekle birlikte, görünürde onaylar görünür, ama kalbinin derinliklerinde bunun yanlış bir seçim olduğunu düşünürlerdi. Her biri, kendi yaşamını gerçek, diğeriinkini bir hayal olarak görürdü. Oblonski, Levin'i görünce alaycı alaycı gülümsemekten kendini alamamıştı. Taşrada yaşayan Levin arada bir

Moskova'ya gelirdi. Stepan Arkadyeviç, Levin'in tam olarak neyle uğraştığını bilmez ve aslında pek de ilgilenmezdi. Levin her Moskova'ya gelişinde heyecanlı, telaşlı, biraz sıkılgan ve bu sıkılganlığından ötürü de gergin, her şey üzerine farklı, beklenmedik görüşleri olurdu.

Stepan Arkadyeviç genelde bunlara gülüp geçer ama yine de hoşlanırdı. Aynı şekilde Levin de arkadaşının önemsiz ve gülünç bulduğu kent hayatını ve ofisteki görevlerini küçümserdi. Tek fark gülümsemelerindeydi. Ob-lonski herkes gibi kendinden emin ve iyi niyetli. Levin ise güvensiz, bazen hırslı, bazen de öfkeli gülümserdi.

Stepan Arkadyeviç odasına girdiğinde Levin'e tüm tehlikelerin geride kaldığı ifade eder gibi, "Seni uzun zamandır bekliyorduk," dedi. "Seni gördüğüm için çok ama çok mutluyum. Eee, nasılsın? Ne zaman geldin?" Levin sessizce Oblonski'nin iş arkadaşlarına bakıyordu. Özellikle de Grineviç'in uzun beyaz parmaklarına, fındığa benzeyen san tırnaklarına ve kocaman, parıldayan kol düğmelerine. Bu eller tüm dikkatini çekiyor, başka hiçbir şey düşünmesine fırsat vermiyordu. Oblonski durumu fark etti ve gülümsedi.

"Ah, elbette ya! Tanıştırırım," dedi. "İş arkadaşlarım: Philip İvaniç Nikitin, Mihail Sta-nislaviç Grineviç - Levin'e dönüp- Sems-two"mm adamı, yeni kırsal alanların öncüsü; yüz kiloyu tek eliyle kaldırabilen bir atlet, bir hayvan yetiştiricisi, dostum Konstantin Dmitriyeviç Levin, Sergey İvanoviç Kozni-şev'in kardeşi."

"Memnun oldum," dedi Nikitin.

Semstwo: Bir tür yerel yönetim. 1864 yılında büyük toprak sahipleri, kent sakinleri ve köylü temsilcilerinden oluşmuş bir organizasyon olarak uygulamaya koyuldu. Semstwo hareketinin reform talepleri halk eğitiminin iyileştirilmesi, sağlık, ulaşım ve refah düzeyinin yükseltilmesi, yoksullara yardım gibi girişimlerle hayata geçmiştir.

"Kardeşinizi tanıma onuruna erişmiştim," dedi Grineviç uzun tırnaklı zarif elini Levin'e uzatırken.

Levin kaşlarını çattı, soğuk bir tavırla to-kalaştı ve hemen Oblonski'ye döndü. Tüm Rusya'da iyi bilinen bir yazar olan üvey kardeşine büyük bir saygı duymasına rağmen, insanların, onu kendisi olarak değil de ünlü Koznişev'in kardeşi olarak nitelendirmesine katlanamıyordu.

"Hepsiyle kavga ettim ve artık toplantılara gitmiyorum," dedi Oblonski'ye dönerek.

"Ne kadar da çabuk!" dedi Oblonski gülümseyerek, "Ama nasıl? Neden?"

"Uzun hikâye! Başka zaman anlatırım," dedi Levin ama hemen anlatmaya başladı. "Özetlemek gerekirse, meclis üyelerinin çalışmayacağına ve onlar tarafından bir şey yapılamayacağına karar verdim," dedi, biri ona hakaret etmiş gibi. "Bir oyun ya da başka bir şey sanki; bir parlamentoymuş gibi davranıyorlar. Ben ise bu tür oyunlarda eğlenecek bir şeyler bulmak için ne yeterince genç ne de yeterince yaşlıyım; ayrıca... - duraksadı-yapılan işler hep kırsal çevrelerdeki kliklere para kazandırmak için. Eskiden gardiyanlar ve yargıçlar vardı. Şimdi ise belediye meclis üyeleri var. Tam olarak rüşvet diyemeyiz belki ama hak edilmeyen bir sürü maaş almıyor." Bu insanlardan birisi karşındaymış gibi öfkeliydi.

"Oo! Demek yeni bir tutucu dünya görüşü edinmişsin anlıyorum," dedi Stepan Arkadyeviç. "Her neyse, bunları daha sonra konuşuruz."

"Evet, daha sonra. Sadece seni görmek istemiştin," dedi Levin, Grineviç'in ellerine nefretle bakarak.

Stepan Arkadyeviç belli belirsiz gülümsedi. "Bana bir daha Avrupa modasını izlemeyeceğini söylememiş miydin?" dedi bir Fransız terzinin elinden çıkmış olduğu belli olan giysisini süzerek; "Ah, elbette ya! Bu yeni bir dünya görüşü!"

Levin birden kızardı. Öyle yetişkin erkeklerin kızardığı gibi değil ama çekingenlikleri yüzünden gülünç duruma düşen oğlan çocukları gibi, hem de neredeyse gözyaşlarıyla sonuçlanacak bir biçimde. Bu akıllı başında adamı böyle çocuksu bir halde görmek öyle garipti ki Oblonski onu süzmekten vazgeçti.

"Nerede görüşelim? Seninle konuşmak istediğimi biliyorsun," dedi Levin.

Oblonski düşündü. "Bak ne diyeceğim, Gurin'e öğle yemeğine gidelim, orada konuşuruz. Saat üçe kadar zamanım var."

"Olmaz," dedi Levin, bir an düşündükten sonra, "bir yere daha gitmek zorundayım."

"Pekâlâ, o zaman akşam yemeğini birlikte yeriz."

"Akşam yemeği mi? Aslında anlatacak o kadar önemli şeyler yok, bir veya iki kelime. Ve bir de soru, o kadar.

Ondan sonra çene çalarız."

"Peki, şu birkaç kelimeyi söyle o zaman. Yemekten sonra da biraz dedikodu yaparız."

"Şeyi soracaktım," dedi Levin, "aslında pek de önemli değil."

Utangaçlığının üstesinden gelmeye çalıştı-

ğından yüzünü öfke kaplamıştı. "Şerbatski-ler ne âlemde? Her şey yolunda mı?"

Stepan Arkadyeviç uzun zamandır Le-vin'in, baldızı Kiti'ye âşık olduğunu biliyordu. Belli belirsiz bir gülümsemeyle birlikte gözleri neşeyle parıladı. "Sen birkaç kelime söyledin, ama ben birkaç kelimeyle cevap veremeyeceğim çünkü... bir saniye izin verir misin?.."

Sekreter, laubali bir saygı ve o bütün sekreterlere özgü, iş konusunda amirlerinden daha bilgili olmalarından gelen alçakgönüllü bir üstünlük duygusu içinde içeri girdi, Ob-lonski'ye elindeki kâğıtlarla yaklaştı, bir şey sormak istediğini belirterek bazı güçlükleri açıkladı. Stepan Arkadyeviç sekreterini sonuna kadar dinledi, sonra elini nazikçe genç adamın omzuna koydu.

"Hayır, hayır. Lütfen dediğim gibi yapın," dedi, sözcüklerini bir gülümsemeyle yumuşatarak. Konu üzerine kısa bir açıklama yaptıktan sonra kâğıtları bıraktı ve "Evet, lütfen böyle yapın Zahar Nikitiç," dedi.

Sekreter, kafası karışmış halde odadan çıktı. Levin'in konuşmalar sırasında utangaçlığı büsbütün atmıştı, bir sandalyeye dayanmış ayakta duruyordu ve yüzünde alaycı bir ifade vardı. "Anlamıyorum, kesinlikle anlamıyorum," dedi.

"Neyi anlamıyorsun?" dedi Oblonski her zamanki parıldayan gülümsemesiyle, bir sigara yakarken. Levin'den garip bir patlama bekliyordu.

"Ne yaptığını anlamıyorum," dedi Levin omuzlarını silkerek. "Nasıl da ciddisin?"

"Neden?"

"Çünkü ortada yapacak bir şey yok da ondan!"

"Sana öyle geliyor, burada işimiz başımızdan aşkın."

"Kâğıt üzerinde işler! Ama, bu konuda yeteneğin var elbette."

"Başka şeylerde yeteneksiz miyim?"

"Belki de," dedi Levin. "Ne olursa olsun büyük adam olduğunu takdir ediyorum. Böyle bir arkadaşım olduğu için çok gurur duyuyorum. Bu arada soruma cevap vermedin," diye devam etti Oblonski'nin gözlerinin içine bakmaya gayret ederek.

"Güzel, güzel. Biraz bekle hele. Şimdi senin için bir şey ifade etmiyor elbette. Kara-zinski bölgesinde üç bin hektarlık araziye sahipsin. Şu kaslara bak! Üstelik on iki yaşında bir çocuk kadar dinçsin; ama yine de bir gün bizim gibi olacaksın. Sorduğun şeye gelince; bir değişiklik yok, bu kadar zaman uzakta kalman pek hoş olmadı."

"Neden?" diye sordu Levin telaşlanmıştı.

"Önemli bir şey değil," diye cevap verdi Oblonski. "Bunu sonra konuşuruz. Peki hangi rüzgâr attı seni buralara?"

"Bunu da sonra konuşuruz," dedi Levin yeniden kulaklarına kadar kızarak.

"Peki, anlıyorum," dedi Stepan Arkadyeviç. "Seni eve davet ederdim, ama karım pek iyi değil. Onları görmek istersen saat dört ile beş arasında hayvanat bahçesinde olacaklar. Kiti paten kayıyor. Sen oraya git, ben de akşama gelirim birlikte yemeğe çıkarız."

"Mükemmel! Görüşürüz o halde."

"Unutayım deme sakın, seni bilirim, hemen köye dönersin," dedi Stepan Arkadyeviç gülerek.

"Unutmam, merak etme!"

Levin tam kapıdan çıkıyordu ki Stepan'ın iş arkadaşlarına hoşçakal demediğini hatırladı ama geri dönmedi.

"Çok hareketli bir adam," dedi Grineviç, Levin gittikten sonra.

"Evet, sevgili dostum," dedi Stepan Arkadyeviç başını sallayarak. "Şanslı bir adam, üç bin hektardan fazla arazisi var, hem de Kara-zinski bölgesinde. Üstelik genç ve dinç, hayat onun! Bir de bize bak."

"Bir sürü derdin var, değil mi Stepan Arkadyeviç?"

"Evet, sefil ve kötü bir haldeyim," dedi Stepan Arkadyeviç iç geçirerek.

VI

Oblonski, Levin'e, Moskova'ya niçin geldiğini sorduğunda Levin kızardı ve sonra kızardığı için kendine çok kızdı. Ona, "Baldızına bir teklifte bulunmaya geldim," diyememişti. Gelişinin tek nedeni olmasına rağmen.

Levin ve Şçerbatski aileleri Moskova'nın çok köklü ve soylu aileleriydi ve bu iki aile arasındaki ilişkiler her zaman dostça ve yakın olmuştu. Bu yakınlık Levin'in öğrencilik yıllarında daha da güçlenmişti. Levin, üniversiteye Kiti ve DoUi'nin kardeşi Prens Şçerbatski ile birlikte hazırlanmış ve ikisi de okula aynı se-

ne girmişti. Levin o dönemlerde Şçerbatski-lerin evine sık sık giderdi ve bu aileye neredeyse âşık olmuştu. Bütün ev halkını seviyordu, özellikle de kadınları. Levin annesini hatırlamıyordu, tek kız kardeşi de ondan büyüktü. Yani anne babasının ölümüyle yoksun kaldığı köklü, soylu, görgülü ve şerefli aile yaşamını ilk defa Şçerbatskilerde görmüştü. Bu ailenin bütün üyeleri, özellikle de kadınları ona bir tür gizemli, şiirsel bir tülle örtülü gibi geliyordu. Onlarda herhangi bir kusur görmek bir yana, üzerlerini örten bu büyümlü ve şiirsel tül altında en yüce duygulan ve en üstün mükemmelliği seziyordu. Bu üç genç hanım neden bir gün İngilizce,

bir gün Fransızca konuşurlardı? Neden belli zamanlarda sırayla piyanonun başına geçerlerdi? Levin'in çalışma odasına kadar gelirdi piyano sesi. Neden Fransız edebiyatının, dansın, müziğin, resmin profesörleri bu eve gelirlerdi? Neden genç hanımlar günün belirli saatlerinde saten pelerinlerine bürünüp Matmazel Linon'un eşliğinde Tverski Bulvan'nda gezmeye giderlerdi? Dollı uzun bir pelerin, Natalya biraz daha kisasını ve Ki ti de kırmızı çoraplı, biçimli bacaklarını ortaya çıkaracak şekilde daha da kisasını sırtına geçirirdi. Tverski Bulvan'nda neden şapkasında yaldızlı şerit olan bir uşak eşliğinde yürümek zorundaydılar? Bütün bunların ve benzeri daha birçok şeyin bu esrarlı dünyada neden yapıldığını bir türlü anlayamıyordu. Ama hepsinin çok hoş olduğuna emindi ve zaten bu hayat tarzının gizemine âşıkta. Öğrencilik yıllarında neredeyse kızların en

büyükleri Dollı'ye âşık olmak üzereydi, ama o, çok geçmeden Oblonski ile evlendirildi. Sonraları ortancasına âşık olmaya başladı. Sanki birini ille de bu üçünden sevmesi gerekiyormuş gibi hissediyordu, ama hangisi olacağına bir türlü karar veremiyordu. Ancak Natalie sosyetenin içine hemen hiç sokulmadan diplomat Lvov'la evlendirilmişti. Levin üniversiteyi bıraktığında Kiti daha çocuktuktu. Prens Şçerbatski Deniz Kuvvetleri'ne katıldıktan sonra Baltık Denizi'nde boğulunca Levin'in Şçerbatskiler'e olan ziyaretleri Oblonski ile olan dostluğuna rağmen azaldı. Ama Levin bu yıl -kışın başında- köyde bütün bir yıl kaldıktan sonra kente gelip Şçerbatskilerle görüştüğünde üç kardeşten hangisine gerçekten âşık olması gerektiğinin kaderinde yazılı olduğunun farkına vardı.

Otuz iki yaşındaki bu zengin, iyi aileden gelen adamın, Prenses Şçerbatski'ye evlenme teklif etmesinden daha doğal bir şey olamazdı. Hatta çok uyumlu bir çift olarak düşünülebilirdi. Ama Levin âşıkta ve onun için Kiti, dünya üzerinde şu ana kadar görülmuş her şeyden daha yüce ve kusursuz bir yaratıktı. Onun yanında kendini oldukça sıradan ve basit hissediyordu. Kimsenin Kiti'yi kendisine layık görmeyeceğini düşünüyordu, Kiti'nin kendisi de dahil olmak üzere. Bu büyüklü Moskova kentinde geçirdiği iki ay boyunca Kiti'yle karşılaşmak için özellikle gittiği sosyete top-lantılarında hemen her gün onunla görüştüktan sonra beklenmedik bir şekilde bu işin olmayacağına karar vermiş ve köye dönmüştü.

Levin'in bu işin olamayacağı hükmüne varmasının nedeni, kendisinin, kızın ailesinin gözünde büyüleyici Kiti için uygun olmayacağı, değersiz bir aday olarak görüldüğü ve Kiti'nin kendisini sevmeyeceği düşüncesiydi. Şçerbatskilere göre o, alışlagelmiş belli bir mesleğe ve kariyere sahip değildi. Oysa, yaşlıları birer albay, profesör, banka, demiryolu yöneticisi ya da Oblonski gibi mahkeme başkanırken, kendisi (dişandakilere nasıl görünmesi gerektiğini bilirdi) vaktini inek gütmekle, avlanmakla ve çiftlik binası yapmakla geçiren bir toprak sahibiydi. Ya da başka bir deyişle; hiçbir yeteneği olmayan bir adam! Bu dünyadaki tüm sıradan insanların yaptığı işleri yapan bir adam.

Kiti'nin, böyle gizemli ve büyüleyici bir kadının kendisi gibi böylesine çirkin, sıradan ve hiçbir çekiciliği olmayan bir adamı sevmeyeceğini düşünüyordu. Zaten Levin'in öğrencilik döneminde Prens Şçerbatski ile dostluğundan doğan ağabey-kardeş ilişkisi de başka bir engel oluşturuyordu. Kendisini çirkin ama iyi karakterli bir insan olarak görüyor, böyle bir insanın ancak arkadaş olarak sevi-lebileceğini, gerçek bir aşk için ise -Kiti'ye olan aşkı gibi- yakışıklı, hatta seçkin birisi olması gerektiğini düşünüyordu.

Kadınların çirkin erkeklerden hoşlanabildiğim duymuştu ama buna inanmıyordu. Kendinden pay biçiyordu; çirkin bir kadınla birlikte olmayı asla düşünmezdi. Ancak güzel, gizemli ve olağanüstü bir kadınla birlikte olabilirdi.

Köyde iki ay yalnız kaldıktan sonra bu aşkın öğrencilik aşklarına benzer bir şey olmadığına ikna olmuştu. Öyle ki bu his ona bir an olsun rahat vermemişti. Şu sorunun cevabını bulmadan yaşamaya devam edemeyecekti: Kiti onun eşi olabilir miydi, olamaz mıydı? Ve yalnızca kendi kafasında kurdukları yüzünden umutsuzluğu artıyordu, oysa ortada reddedileceğini gösteren hiçbir kanıt yoktu. İşte, kesin bir kararlılıkla Moskova'ya gelmişti, teklifini götürmek ve kabul edilirse evlenmek için. Yoksa... Reddedilirse neler olabileceğini düşünmek bile istemiyordu.

VII

Moskova'ya vardığının sabahı üvey ağabeyi Koznişev'in evine konuk olmuştu. Üzerini değiştirdikten sonra geliş nedenini anlatmak ve önerilerini almak amacıyla ağabeyinin çalışma odasına girdi. Ama ağabeyi yalnız değildi. Yanında, Harkov'dan gelen ünlü bir felsefe profesörü vardı. Aralarında, önemli bir felsefi konudaki fikir ayrılıklarını tartışmak amacıyla gelmişti. Profesör materyalistlere karşı ateşli bir polemige girmişti.* Sergey Koz-nişev, bu polemigi ilgiyle izliyordu ve profesö-

Yazar burada insan organizmasının içindeki ruhsal yan ile fizyolojik yan arasındaki ilişki konusunda dönemin bilimsel tartışmalarını ele alıyor. Bu tartışmayı 1872 yılında Avrupa'nın Elçisi dergisinde K. D. Kavelin'in (1818-1885) (Şarkov'un romanındaki profesör) başlatmıştı. Ka-velin, ruh ile fizyolojik fenomenler arasındaki

her türlü etkileşimi ve bağlamı reddediyordu. 1873'te aynı dergide tam tersini ispatlamaya çalışan bir yazı çıktı. Yazı, Rus deneysel fizyolojisinin kurucusu I. M. Seçenov'a (1829-1905) aitti.

run son makalesini okuduktan sonra ona görüşlerini anlatan bir mektup yazmıştı. Profesörü, materyalistlere fazlasıyla taviz vermekle suçluyordu ve profesör de tartışmak için şimdi buradaydı. Tartışma konusu günceldi: İnsanların davranışlarında psikolojik olaylarla fizyolojik olaylar arasında belli bir sınır var mıydı? Varsa bu sınır neredeydi?

Sergey İvanoviç, kardeşini herkese karşı takındığı, her zamanki dostça, soğuk bir gülümsemeyle karşıladı ve onu profesörle tanıştırdı. Gözlüklü, dar alınlı ve ufak tefek adam tartışmasını bir anlığına kesip Levin'i selamladı ve onu hiç önemsemeden konuşmasına devam etti. Profesörün gitmesini beklerken kulak kabarttığı tartışma Levin'in ilgisini çekmişti.

Levin dergilerde zaman zaman, üzerinde tartıştıkları konuda makalelere rastlamıştı. Üniversite öğreniminden beri doğabilimleri-nin esaslarını öğrenmiş biri olarak, bu çalışmalarla ilgilenmiş; ancak bu çalışmalardan çıkarılan, insanın hayvandan türemesi,* biyoloji, sosyoloji ve refleksler hakkındaki başka bilimsel sonuçları, biyolojiyi ve sosyolojiyi kendi hayatının sorunları ile; hani son zamanlarda kafasını çok daha sık meşgul eden sorunlar ile ve ölüm ile ilişkilendirmeksizin yapmıştı bunu.

Ağabeyinin profesörle giriştiği tartışmayı dinlerken, onların bilimsel sorulan bu sorun-

Ünlü İngiliz biyologu Darvvin'in seçme, ayıklama, evrim teorisi 1870'lerde Rusya'da şiddetli tartışmalara yol açmıştı. Keyes, Wurst, Raust ve Pripasov isimleri uydurmadır. Bu tartışmalar "Rus Elçisi", "Avrupa Elçisi" gibi dergilerde sürdürülmüştü.

lar ile ilişkilendirdiklerini; hatta tamamen bu sorunlara yönelmek üzereymiş gibi göründüklerini fark etti; ama kendisi için önemli ve asıl konular üzerinde konuşacakmış gibi görünseler de, her seferinde ürküp vazgeçiyor, her türlü kısıtlamayı, sınır koyuyor; ince ay-nntılar, kuşku, imalar, alıntılar denizine dalıyor ve yalnızca otoritelerin görüşlerine dayanmakla yetiniyorlardı; böyle olunca da Levin'in, onların neden söz ettiklerini anlaması güçleşiyordu.

"Bunu kabul edemem," dedi Sergey İvanoviç her zamanki açık seçik ve üstünlük taşıyan ifade tarzıyla: "Keyes'le hiçbir şekilde uz-laşamam. Dış dünya tasarımlarımız dış izlenimlerden türediği tezini kabullenemem. Var olmanın temel kavramını duyu izlenimlerinden edinmiyorum; bu kavramı bize aktaracak özel bir organ yok."

"Evet ama Wurst, Knaust ve Pripasov, varlık kavramımızın duyu izlenimlerimizin birleşiminden doğduğunu, yani duyularımızın sonucu olduğu yanıtını vereceklerdir size. Hatta Wurst açıkça, 'Duyulanın olmadığı yerde varlık kavramının da olmayacağını söyler.'"

"Ben tam tersini savunuyorum," diye başladı Sergey İvanoviç.

Ama Levin onların tam doğru konuya gelmişken geri çekilmeye başladıklarını fark etti. Profesöre soru sormak için kafasını toparladı: "Buna göre, eğer duyulanın yok edilirse ya da ölürsem, varlığım yok mu demektir?" diye sordu.

Profesör kızmıştı ve araya girildiği için zi-

hinsel bir acı çekiyormuş gibi kafasını çevirdi ve bir filozoftan çok, mavnacıyı andıran bir bakışla sorunun geldiği tarafa baktı, ardından Sergey İvanoviç'e döndü, "Bu soruya ne cevap verilir ki?" Daha sakin konuşan, tarafsız davranabilen, zihni cevap vermeye profesörden daha açık olan, aynı zamanda sorunun sorulduğu yalın ve doğal açıyı anlayabilecek genişlikteki Sergey İvanoviç ise gülümsedi ve "Bu, cevaplama henüz hiçbir hakkımızın olmadığı bir soru," dedi.

"Gerekli bilgiye sahip değiliz," diye doğruladı profesör ve tartışmasına geri döndü. "Hayır," dedi, "Pripasov'un dediği gibi algının temeli duyulardır, o zaman bu iki fikri ayırmanın yolunu bulmak zorundayız."

Levin, daha fazla dinlemedi, öylece oturup, profesörün gitmesini bekledi.

VIII

Profesör gidince, Sergey İvanoviç, kardeşine döndü:

"Gelişine çok sevindim," dedi, "çok mu kalacaksın? Çiftlik nasıl?"

Levin, ağabeyinin çiftlik işleriyle pek az ilgilendiğini, sadece gönlünü almak için bunu sorduğunu biliyordu. Bu yüzden, kısaca buğday satışından ve elde edilen paradan söz etmekle yetindi.

Levin, ağabeyine evlenme niyetinden söz açmak, ona akıl danışmak istiyordu. Hatta, buna iyice karar vermişti, ama ağabeyinin profesörle olan konuşmasını dinledikten ve

ekonomik durumu sorarken (annelerinden kalan çiftliği bölüşmemişlerdi, her iki bölümü de Levin idare ediyordu) ağabeyinin elinde olmayarak takındığı koruyucu tavn gördükten sonra, neden evlenme niyetinden söz açamayacağını anladı. Ağabeyinin bu işe kendi istediği doğrultuda bakmadığını hissetti.

Bölge meclisleri işiyle çok ilgilenen ve bunlara büyük bir önem veren Sergey İvanoviç: "Sizin orada tarım işleri nasıl gidiyor?" diye sordu.

"Doğrusunu istersen, bilmiyorum."

"Nasıl olur? Sen idare heyeti üyesi değil misin?"

Konstantin Levin: "Hayır, artık değilim," dedi, "çekildim. Artık toplantılara gitmiyorum."

Sergey İvanoviç, kaşlarını çatarak: "Yazık!" dedi.

Levin, kendini haklı göstermek için bölgesindeki toplantılarda olup bitenleri anlattı.

Sergey İvanoviç, kardeşinin sözünü keserek: "Bu her zaman böyledir işte," dedi, "biz Ruslar her zaman böyleyizdir. Yanlışlarımızı görme yeteneği, belki de en iyi niteliklerimizden biri. Ama biz aşırılığa kaçıyoruz. Bu hakları, bizim eyalet meclislerini, Avrupa milletlerinden herhangi birine Almanlara ya da İngilizlere verseler, onlar bundan özgürlüğü elde etmenin yolunu bulurlardı. Biz ise sadece gülüyoruz."

Levin, suçlu suçlu: "Peki, ne yapmalı?" diye sordu, "bu benim son denememdi. Bütün gücümle çalıştım. Yapamıyorum. Yeteneksizim."

Sergey İvanoviç: "Yeteneksiz değilsin," dedi. "İşi gerektiği gibi ele almıyorsun!"

Levin neşesiz: "Belki," diye cevap verdi.

"Duydun mu, kardeşimiz Nikolay yine buraya gelmiş!.."

Nikolay, Konstantin Levin'in ağabeyi ve Sergey İvanoviç'in ana bir, baba ayrı üvey kardeşi idi. Servetinin büyük bir kısmını har vurup harman savurarak, kötü, tuhaf bir çevrede yaşamakta olan mahvolmuş bir adamdı. Kardeşleriyle arası açıldı.

Levin, dehşetle bağırdı: "Ne diyorsun? Nereden biliyorsun?"

"Prokofiy onu sokakta görmüş."

"Burada, Moskova'da mı? Nerede o? Biliyor musun?"

Levin, hemen şimdi gidecekmiş gibi iskemlesinden kalktı.

Sergey İvanoviç, kardeşinin heyecanlanmasına başını iki yana sallayarak: "Sana bunu söylediğime pişman oldum," dedi, "Nerede oturduğunu öğrenmek için birini gönderdim, Trubin'e verilen ve karşılığını ödediğim bir bonosunu da kendisine yolladım. İşte, bana verdiği cevap."

Sergey İvanoviç, sumenin altından aldığı bir pusuluyu kardeşine uzattı.

Levin, tanıdığı, tuhaf bir yazı ile yazılmış satırları okudu:

"Beni rahat bırakmanızı saygı ile rica ederim. Aziz kardeşlerimden biricik isteğim budur. Nikolay Levin."

Elinde pusula, başını kaldırmadan Sergey İvanoviç'in önünde kalakaldı.

Ruhunda, şimdi bu mutsuz kardeşini unutmak isteği ile bu davranışının kötü bir şey olacağı düşüncesi savaşıyordu.

Sergey İvanoviç, sözlerine devam ederek: "Bana hakaret etmek istediği besbelli," dedi, "ama o bana hakaret edemez. Bütün kalbimle ona yardım etmek isterdim, ne var ki bunun olamayacağını biliyorum."

Levin: "Evet, evet," diye tekrarladı, "Ona olan davranışım, ilgini takdir ediyorum, ama ben, onu gidip göreceğim."

Sergey İvanoviç: "İstiyorsan git," dedi, "ama tavsiye etmem. Yani kendi yönümden bundan korkmuyorum, seninle aramı açamaz! Senin hesabına söylüyorum, gitmesen daha iyi edersin! Ona yardım etmek imkânsız... Ama yine de dilediğini yap!"

"Belki de gerçekten yardım yapılamaz, ama ben öyle hissediyorum ki, hele şu dakikada -neyse, bu ayrı bir şey- öyle hissediyorum ki gitmezsem içim rahat etmeyecek."

Sergey İvanoviç: "Ama ben bunu anlamıyorum, anladığım bir şey varsa, bunun bir alçakgönüllülük dersi olduğudur. Kardeşimiz Nikolay şimdiki durumuna geldiğinden beri, ben alçaklık denilen şeye başka türlü, daha hoşgörüyü bakmaya başladım. Ne yaptığını biliyor musun?"

Levin: "Ah, bu korkunç bir şey, korkunç," diye tekrarladı.

Levin, Sergey İvanoviç'in uşağından kardeşinin adresini aldıktan sonra, hemen ona gitmeye davrandı, ama etraflıca düşündükten sonra, akşama kadar ertelemeye karar

verdi. Gönül rahatlığına ermesi için, her şeyden önce Moskova'ya gelmesine sebep olan işi çözmesi gerekiyordu. Ağabeyinden sonra Oblonski'nin bürosuna yollandı. Ondaki Sçer-batskiler'le ilgili bilgi edindikten sonra, Kiti'yi bulabileceğini söyledikleri yere gitti.

IX

Levin, saat dörtte hayvanat bahçesinin önünde yüreğinin çarpıntısını duyarak arabadan indi. Patikadan patinaj sahası yerine, tepelere doğru yürümeye başladı. Kiti'yi orada bulacağından emindi, çünkü girişte Sçer-batskilerin arabasını görmüştü.

Hava açık ve soğuktu. Giriş yerinde özel arabalar, kızaklar, jandarmalar dizilmişti. Bahçenin kapısında süpürülmüş patikalarda tahta oymalarla süslü Rus kulübeleri arasında, güneş ışığı altında parıltıyan şapkalany-la temiz bir halk kaynaşık duruyordu. Bütün dallan karlar içinde yaşlı kayın ağaçları, yeni ve süslü elbiseler giymiş gibiydi.

Levin, hem patinaj alanına doğru yürüyor, hem kendi kendine konuşuyordu:

"Heyecanlanmamalı, sakın olmalı! Ne oluyorsun? Ne istiyorsun? Sus aptal kalbim," diye kalbine sesleniyordu. Kendini yatıştırılmaya çalıştıkça, soluğu daha da çok kesiliyordu. Tanıdıklarından biri kendisine seslendi, ama Levin onu tanımadı bile; inip çıkmakta olan kızakların şıkırtılannın geldiği tepelere yaklaştı. Kızakların gürültüsü, neşeli bağışma-lar duyuluyordu. Birkaç adım daha atınca,

önünde patinaj alanı belirdi. Levin, patinaj yapanlar arasında onu hemen tanıdı.

Onun burada olduğunu yüreğini birdenbire dolduran ürperti ve sevinçten anlamıştı. Kiti, patinaj alanının karşı kıyısında bir bayanla konuşuyordu. Ne görüntüsünde, ne kılığında ne de duruşunda bir özellik vardı, ama Levin için onu kalabalığın arasında seçmek, ısırganlar arasında bir gülü seçmek kadar kolaydı. Her şey onunla aydınlanıyordu. O, çevresindeki her şeyi aydınlatan bir gülümseyişti. Levin, "Acaba oraya inip, ona yaklaşabilecek miyim?" diye düşündü... Kızın bulunduğu yer, ona adeta erişilmesi imkânsız, kutsal bir tapınak gibi görünüyordu. Öylesine korkmuştu; bir an geldi ki, neredeyse kaçıp gidecekti. Kızın çevresinde her türden insan bulunduğunu, kendisinin de oraya gidip, kızak kayabileceğini düşünmesi ve kendini buna inandırması için büyük bir çaba harcaması gerekti. Ona da, güneşe bakmaktan kaçınır gibi uzun uzun bakmaktan kaçınarak aşağı indi, ama bakmadığı halde güneşi nasıl görüyorsa, onu da bakmadan görüyordu.

Haftanın bugününde ve günün bu saatlerinde patinaj alanında hepsi de birbirini tanıyan, aynı çevreden insanlar toplanırlardı. Sa-natlarıyla böbürlenmeye gelmiş patinaj usta-ları, ürkek ve acemi davranışlarla iskemlelerin arkalıklarına tutunarak patinaj yapmayı öğrenmeye çalışan hevesliler ve çocuklar, sağlık düşüncesiyle kaymaya gelen yaşlılar... hepsi buradaydı. Hepsi de Levin'e, Kiti'nin

yaranda buldukları için seçkin mutlular gibi görünüyordu. Bütün patinaj yapanlar, görünüşte tam bir ilgisizlik içinde kıza yetişiyor, onu geçiyor, hatta onunla konuşuyor, buzun olağanüstü durumundan, havanın güzelliğinden neşeyle yararlanıyorlardı.

Dar pantolon, kısa bir ceket giymiş olan Kiti'nin yeğeni Nikolay Şçerbatski, ayağında patenler, bir sıranın üzerinde oturuyordu. Levin'i görünce: "Vay, Rusya'nın en iyi pati-najcısı!" diye bağırdı. "Geleli çok mu oldu? Buz çok güzel... Haydi patenlerinizi takınız!"

Kiti'ye bakmamakla birlikte, bir saniye bile onu gözden kaybetmeyen Levin, kızın yanında gösterdiği bu cesarete ve serbestliğe şaşarak: "Patenlerim yok ki," diye cevap verdi.

Levin, güneşin kendisine yaklaşmakta olduğunu hissetti. Kız köşede idi. Yüksek botların içindeki taraksız ayaklarını beceriksizce ileri sürerek, ürkek bir tavırla onu doğru kayıyordu. Çılgınca kollarını sallayan ve yere doğru eğilmiş olan Rus milli kılığında bir çocuk onu geçti. Kiti, pek de kendine güvenerek kaymıyordu. Ellerini, bir kurdeleye asılı küçük manşonundan çıkarmış, hazır bir durumda tutuyor, şimdi gördüğü Levin'e bakarak, ona ve kendi korkaklığına gülümsüyor -du. Dönemeç bitince, kıvrak bir ayak vuruşuyla, doğruca yeğeni Şçerbatski'nin yanına geldi. Onu kolundan tuttu, gülümseyerek Levin'i başıyla selamladı. Kız, Levin'in onu hayalinde canlandırdığından da güzeldi.

Levin genç kıza düşündüğü zaman, onu

bütününüyle gelişmiş genç kız omuzları üzerinde yükselen, bir çocuğunki kadar saf ve iyilik dolu ifadesiyle yüzü, küçük kumral başı, özellikle bu olağanüstü güzelliğiyle gözlerinde pek çabuk canlandırabiliyordu. Yüzünün çocuksu görünüşüyle birleşen endamının inceliği Levin'in çok iyi bildiği, Kiti'nin üstün güzelliğini oluşturuyordu. Ama onda her zaman bir sürpriz gibi insanı şaşırtan şey, gözlerinin yumuşak, sakın, dürüst ifadesi ve özellikle Levin'i büyümlü bir dünyaya götüren gülümseyişiydi. Levin, ilk çocukluk çağlanm ender olan günlerini hatırladığı bu anlarda kendisini yumuşamış ve incelmış hissedirdi.

Genç kız, elini Levin'e uzatarak: "Uzun zamandır mı buradasınız?" diye sordu. Ve manşonundan düşen mendilini yerden alıp, kendisine verdiğini görünce, "Teşekkür ederim!" diye ekledi.

Levin, kendisine sorulan soruyu heyecandan birdenbire anlamayarak: "Ben mi?" dedi, "çok olmadı... Dün... Yani şimdi geldim. Size gelmek istiyordum." Ve hemen, hangi maksatla kıza aradığını hatırlayarak şaşırıp, kıpkırmızı oldu. "Sizin paten kaydınızı bilmiyordum, hem de çok güzel kayıyorsunuz!"

Genç kız, şaşkınlığının sebebini anlamak ister gibi dikkatle ona baktı. Siyah eldivenli küçük eliyle, manşonunun üzerindeki kar-ları silkeleyerek: "Övgünüze değer vermek gerek," dedi, "Çok iyi bir patenci oluştunuzla ilgili hikâyeler burada hâlâ dilden dile dolaşılıyor."

"Evet, bir zamanlar büyük bir tutkuyla

paten yapardım. Bu işin ustası olmak istiyordum."

Genç kız, gülümseyerek: "Galiba siz her şeyi tutkuyla yapıyorsunuz," dedi. "Nasıl paten kaydığınızı görmeyi çok isterim. Patenlerinizi takın da, birlikte kayalım!"

Levin, genç kıza bakarak, "Birlikte kaymak! Acaba böyle bir şey mümkün mü?" diye düşündü.

"Şimdi takıyorum," dedi ve patenlerini takmaya gitti.

Patenci, Levin'in ayağını tutup, pateni ökçesine vidalamaya çalışırken: "Uzun zamandır buralara gelmediniz efendim," dedi. "Siz gittikten sonra, buradaki baylar içinde hiç usta kalmadı. -Paten kayışlarını sıkarak- Nasıl, böyle iyi mi?" diye sordu.

Levin, elinde olmadan yüzünde beliren mutlu gülümsemeyi zorla tutarak: "İyi, iyi," diye cevap verdi, "Yalnız lütfen çabuk olunuz!"

"Evet," diye düşünüyordu, "İşte hayat! İşte mutluluk! Haydi, birlikte kayalım," dedi. "Acaba ona şimdi söylesem mi? Şu an mutluyum ve hiç değilse umutlu olduğum için söylemekten çekmiyorum. Ya o zaman? Ama söylemeliyim! Söylemeli, söylemeli! Zayıflığın gereği yok!"

Levin, ayağa kalktı, paltosunu çıkardı. Kulübenin yanındaki pürtüklü buzun üzerinde hız alarak, kaygan buz alanına çıktı. Kendini zorlamadan, hızını artırıp, yavaşlatarak ya da hızına yön vererek kaymaya başladı. Ürkek ürkek Kiti'ye yaklaştı, ama Kiti'nin gülümsemesi onu yatıştırdı.

Genç kız, ona elini uzattı. Hızlarını artırarak, yan yana kaymaya başladılar. Hızlan arttıkça, kız, onun elini daha güçlü sıkıyordu.

Kiti: "Bu işi sizinle çabuk öğrenirim," dedi. "Nedense, size güveniyorum."

Levin: "Siz koluma yaşlandıkça, ben de kendime güveniyorum," dedi, ama bu söylediklerinden hemen ürktü ve kızardı. Gerçekten de, bu sözleri söyler söylemez, güneş bir bulutun arkasında nasıl kayboluyorsa, kızın yüzü de birdenbire bütün tatlılığını kaybetti. Levin, kızın düşüncesini zorladığını gösteren o bildik yüz ifadesini tanıdı. Kiti'nin düzgün alnında bir kırışık belirivermişti. Aceleyle sordu: "Hoşunuza gitmeyen bir şey mi oldu? Gerçi sormaya hakkım yok ya!"

Genç kız, soğuk bir tavırla: "Neden olsun?" diye cevap verdi ve hemen ekledi; "Matmazel Linon'u görmediniz mi?"

"Henüz görmedim."

"Onun yanına gidin; sizi çok sever."

Levin, "Bu da ne demek? Onun canını sıktım. Tanrım, bana yardım et!" diye düşündü ve sıranın üzerinde oturmakta olan beyaz bukledi yaşlı Fransız kadınının yanına koştu. Yaşlı Fransız kadını, takma dişlerini göstererek gülümsedi ve onu eski bir dost gibi karşıladı ve gözleriyle Kiti'yi işaret ederek:

"O, büyüyor, biz de ihtiyarlıyoruz. TYny Bear," artık kocaman oldu," dedi. Ve gülerek, ona bir İngiliz masalından alınma üç ayı dediği üç matmazel ile ilgili şakasını hatırlattı. "Hatırlıyor musunuz, böyle derdiniz?"

* Ayı yavrusu.

Levin, bunu hiç hatırlamıyordu, ama Li-non on yıldır bu şakaya güler ve bu şakayı çok severdi.

"Haydi, gidin, gidin de kayın! Bizim Kiti, iyi paten yapmaya başladı, değil mi?"

Levin, tekrar Kiti'nin yanına döndüğü zaman, genç kızın yüz ifadesi artık sertliğini kaybetmişti. Gözlerinde yine o dürüst ve tatlı bakışlar vardı. Ne var ki Levin, bu tatlılıkta önceden tasarlanmış özel bir rahatlık sezer gibi oldu, içine bir üzüntü çöktü. Genç kız, yaşlı dadısından, onun tuhafıklarından söz açtıktan sonra, delikanlıya sordu:

"Sahi, kışın köyde canınız sıkılmıyor mu?" Levin, Kiti'nin onu, kış başında olduğu gibi, şimdi de dışına çekme gücünü kendinde bir türlü bulamadığı sakin havasına boyun eğdirdiğini hissederek:

"Hayır, sıkılmıyor, çok işim var," dedi. "Burada çok mu kalacaksınız?" Levin, ne söylediğini düşünmeden: "Bilmiyorum," dedi. Kızın bu sakin dostluk havasına kendini yeniden kaptırırsa, yine hiçbir şey çözmeden köşesine döneceği düşüncesi aklına geldi, isyan etmeye karar verdi.

"Nasıl bilmiyorsunuz?" Levin: "Bilmiyorum. Bu size bağlı," dedi ve hemen söylediklerinden dehşete kapıldı.

Genç kız, onun bu sözlerini duymadı mı, yoksa duymak mı istemedi, ama ayağı sürçer gibi oldu. İki kez ayağını yere vurarak, ondan hızla uzaklaştı. Matmazel Linon'un yanına kadar kaydı, ona bir şeyler söyledi ve sonra

bayanların patenlerini çıkardıkları kulübeye doğru yöneldi.

Levin, içinden "Tanrım, ben ne yaptım! Aman Tanrım! Bana yardım et, bana doğru yolu göster!" diye dua ediyor, öte yandan da sert hareketler yapmak ihtiyacını duyarak hızla kayarak, iç ve dış daireler çiziyordu.

Bu sırada, yeni patinajcılann en ustalarından bir genç, ayağında patenler, ağzında sigara kafeden çıktı. Hızlandıktan sonra sıçrayarak, paldır küldür, patenlerle kendini basamaklardan aşağıya bıraktı. Kollarını serbest bırakıp, hiçbir yere tutunmadan buz üzerinde kaymaya başladı.

Levin: "Ah, bu da yeni bir numara," diye söylendi ve bu yeni numarayı yapmak için hemen yukarıya koştu.

Nikolay Şçerbatski: "Kendinizi sakatlamayın, böyle kaymaya alışık değilsiniz!" diye bağırdı.

Levin, merdivenin başına çıktı. Yukarıda, elinden geldiği kadar hızlandıktan sonra, bu alışılmamış durumda dengesini kollarıyla sağlayarak, kendini aşağı bıraktı. Son basamakta ayağı takıldı, ama eliyle buzlara dokununca sert bir hareketle doğruldu, gülerek kaymaya başladı.

Bu sırada Matmazel Linon ile kulübeden çıkmakta olan Kiti, şefkat dolu bir gülümseyişle, sevgili bir kardeşe bakar gibi Levin'e bakarak, "Ne iyi çocuk!" diye düşündü, "Acaba benim bir suçum var mı?.. Acaba ben kötü bir şey mi yaptım? Buna cilve diyorlar... Sevdiğimin o olmadığını biliyorum, ama yine de

onunla çok neşeleniyorum. Öylesine iyi bir çocuk ki... Ama neden böyle söyledi?"

Yaptığı hızlı hareketlerle kıpkırmızı olan Levin, Kiti'nin kendisini merdivenlerde karşılayan annesiyle birlikte gitmekte olduğunu görünce durdu, patenlerini çıkardı, bahçenin çıkış yerinde anne ile kıza yetişti.

Prences: "Sizi görmekten son derece memnun oldum," dedi, "perşembeleri, her zamanki gibi kabul günümüzdür."

"Demek ki bugün?"

Prences, kuru bir havayla: "Sizi görmekle çok memnun olacağız," diye cevap verdi.

Bu kuru tavır Kiti'yi üzdü. Annesinin bu soğukluğunu düzeltmek isteğinden kendini alamadı. Başını çevirdi, gülümseyerek: "Yine görüşelim," dedi.

Bu sırada Stepan Arkadyeviç şapkasını yana eğmiş, yüzü, gözleri pırıl pırıl, neşeli, muzaffer bir tavırla bahçeye girmekteydi. Ama kaynanasının yanına gelince, kadının Doll'i'nin sağlığı üzerine sorduğu soruların üzgün, suçlu bir yüz ifadesiyle cevaplandırdı. Kaynanasıyla alçak bir sesle neşesizce biraz konuştuktan sonra, göğsünü kabartarak Le-vin'in koluna girdi: "Eee, gidiyor muyuz?" diye sordu, sonra anlamlı anlamlı arkadaşının gözlerine bakarak, "Hep seni düşündüm, gelmene çok sevindim," dedi.

"Yine görüşelim," diyen sesin ahengi kulaklarından gitmemiş, bu sese eşlik eden gülümseyiş gözlerinden kaybolmamış olan mutlu Levin: "Gidiyoruz, gidiyoruz," diye cevap verdi.

"...tngiliz Lokantası'na mı, yoksa Ermi-taja* mı?"

"Benim için hepsi bir."

Stepan Arkadyeviç: "O halde İngiltere'ye gidelim," dedi.

İngiltere'yi seçişi, oraya Ermitaj'a çok borcu olmasındandı. Bundan ötürü, bu oteli çığneyip geçmeyi uygun bulmamıştı.

"Arabam var mı? Çok iyi, çünkü ben kendi arabamı göndermiştim."

İki arkadaş bütün yol boyunca sustular. Levin, Kiti'nin yüz ifadesindeki bu değişikliğin ne anlama geldiğini düşünüyor, bazen bir umut belirtisi olduğuna kendini inandırıyor, bazen kendini umutsuzluğa kaptırıyor, beslediği umutların bir çılgınlık olduğunu açıkça görüyordu. Ama yine de kendini, Kiti'nin gülümseyişinden ve "yine görüşelim" sözlerinden öncekine hiç benzemeyen bambaşka bir adam olarak görüyordu.

Stepan Arkadyeviç, yol boyunca yemek listesi yaptı. Otele yaklaştıkları sırada Levin'e sordu:

"Ne? Kalkan balığı mı? Bayılınm kalkan balığına..."

Levin, Oblonski ile lokantaya girdiği zaman, Stepan Arkadyeviç'in gerek yüzünde, gerek bütün görünüşünde bir çeşit ifade özelliğini, adeta elle tutulacak neşeyi fark etmekten kendini alamadı. Oblonski paltosunu çıkararak, şapkasını yana eğmiş bir halde, fraklı, peçeteleri koltuklarının altına sıkıştırmış sırnaşık Tatar garsonlara emirler vererek lokantaya girdi. Her yerde olduğu gibi, burada da rastladığı, kendisini sevinçle karşılayan tanıdıklarını sağlı, sollu başıyla selamlayarak büfeye yürüdü. Bir kadeh votka içti, biraz balık yedi, kasada oturan yüzü boyalı, saçları kıvrık, kurdele ve danteller içindeki Fransız matmazole bir şeyler söyledi. Matmazel, bu sözlere katıla katıla güldü. Levin'e gelince; takma saçlarla poudre de riz ile Vinaigre de toilette"den yapılmış bir kadının görünüşü onu tiksindirdiği için votka içmedi. Pis bir yerden kaçır gibi, acele kadından uzaklaştı. Bütün ruhu, Kiti'nin anısıyla doluydu. Gözlerinde de bir zafer ve mutluluk gülümsemesi parlıyordu.

Peşlerinden bir dakika bile ayrılmayan geniş omuzlu, kır saçlı ihtiyar Tatar garson, frakının kuyruklarını iki yana uçurarak: "Buraya efendimiz, buraya buyurunuz, burada sizi kimse rahatsız etmez," diyor, Stepan Arkad-yeviç'e olan saygısından ötürü, onun misafiri olan Levin'e de saygıda kusur etmeyerek, ona da,

"Buyurunuz," diye tekrarlıyordu.

Garson, bronz aplik altındaki, zaten örtülü yuvarlak masanın üzerine kaş göz arasında temiz bir örtü yayarak, iki kadife sandalye getirdi. Bir elinde peçete, ötekinde liste, emirlerini bekleyerek Stepan Arkadeyiç'in karşısında durdu.

"Emir buyurursanız efendimiz, özel kabin

* Fransızca; piriç pudrası ile tuvalet sirkesi anlamında.

şimdi boşalacak; şu anda Prens Golitsin ile bir bayan var. Taze istiridyelerimiz geldi."

"Ya, istiridyeye demek..."

Stepan Arkadyeviç düşünceye daldı. Parmağını listenin üzerine koyarak: "Planımızı değiştiresek mi Levin?" dedi. Yüzünde ciddi bir ifade vardı. "İstiridyeler iyi mi?.. Bak, sonra karışmam!"

"Flensburg istiridyeleri efendimiz, Ostend istiridyelerimiz yok!"

"Flensburg istiridyeleri, Flensburg istiridyeleri, anladık; taze mi yani?"

"Daha dün alındı efendim."

"Ne dersin, istiridyeden başlayıp, sonra bütün planı değiştiresek mi?"

"Bana göre hepsi bir; ben lapa ile lahana çorbasını hepsine tercih ederim, ama onlar burada bulunmaz!.."

Garson, bir dadı çocuğun üzerine nasıl eğilirse, Levin'in üzerine öyle eğilerek: "Alârus lapa emreder misiniz?" diye sordu.

Levin: "Hayır, şaka etmiyorum," dedi, "sen ne seçersen, benim için uygun. Paten kaydım, karnım acıktı. - Oblonski'nin yüzünde hoşnutsuzluk belirtileri görerek ekledi- Seçtiğin yemekleri beğenmediğimi sanma! Zevkle, severek yiyeceğim."

Stepan Arkadyeviç: "Elbette!" dedi, "kim ne derse desin, bu, hayatın en büyük zevklerinden biridir. Öyleyse azizim, sen bize iki, hayır, bu az gelir veya üç düzine istiridyeye ile sebze çorbası getir."

Tatar: "Printaniere,"* diye tekrarladı.

İlkbahar çorbası.

Ama Stepan Arkadyeviç'in, garsona yemeklerin Fransızcasını söylemek zevkini vermek istemediği belliydi: "Sebze çorbası, anladın mı?" dedi. "Sonra, soslu kalkan balığı, arkadan rozbif; ama iyi olsun! Sonra, ne bileyim işte; piliç kızartması, konserveler falan."

Stepan Arkadyeviç'in yemekleri Fransızca liste üzerinden ısmarlamama huyunu hatırlayan Tatar garson, o söylerken Fransızca-ı sıralamamakla birlikte, ısmarlanan bütün yemekleri liste üzerinden tekrarlamak zevkinden kendini alamadı; "Potage printaniere, turbot sauce beau marchais, poularde a l'estragon, macedoine de fruits."

Ve hemen listeyi bırakıp, bir başkasını, içki listesini aldı ve Stepan Arkadyeviç'e uzatı. "Ne içeceğiz?"

Levin: "Ne istersen içeriz," dedi. "Biraz şampanya olursa..."

"Nasıl? Onunla mı başlayacağız? Ama neden olmasın. Sen beyazını seversin, değil mi?"

Tatar: "Cachet blanc," diye söze karıştı. "İstiridyelerle bu markayı getir, ondan sonrasını düşünürüz."

"Emredersiniz efendim. Yemekle hangi şarabı emrediyorsunuz?"

"Nuits getir, ama hayır, klasik Chablis daha iyi."

"Emredersiniz efendim. Sizin peynirinizden getirmemi emreder misiniz efendim?"

"Elbette, Permesan olsun. Belki de sen başkasını seversin?"

Gülümsemekten kendini alamayan Levin: "Hayır, benim için hepsi bir," cevabını verdi.

Tatar, frakının kuyruklarını uçurarak gitti. Beş dakika sonra da, açılmış sedef kabukları içinde istiridyeye tabağı ve parmakları arasında bir şişe ile koşup geldi.

Stepan Arkadyeviç kolalı peçeteyi açtı, bir ucunu yeleğine soktu. Elleriyle istiridyelere uzandı. Kaygan istiridyeleri gümüş bir çatal ile sedef kabuğundan çıkararak, birbiri ardından ağızına atarken: "Fena değil, fena değil," diye tekrarlıyor, nemli, parlak gözlerini kâh Levin'in, kâh Tatar'ın üzerinde dolaştırıyordu.

Levin, beyaz ekmeğe peynir daha hoşuna gitmekle birlikte, istiridyelerden de yiyor, Ob-lonski'yi hayran hayran seyrediyordu. Hatta, Tatar bile şişenin mantarını çıkartıp köpüklü şarabı ince kristal kadehlere doldurduktan sonra, belli bir sevinç gülümseyişi ile beyaz kravatını düzelterek, Stepan Arkadyeviç'e bakıyordu.

Stepan Arkadyeviç, kadehini boşaltarak: "Galiba istiridyeleri pek sevmiyorsun?" dedi. "Ya da düşüncelisin? Ha?"

Levin'in neşeli olmasını istiyordu. Gerçi Levin neşesiz değildi, ama sıkılıyordu. Gönlünden geçenlerle, bu kalabalık ortasında kadınlarla başbaşa yemek yenilen odaların arasında, bu lokantada bulunmak onu sıkıyor, ürkütüyordu. Bu mobilyalar, aplikler, aynalar, havagazı boruları ve bu Tatar garson, bütün bu şeyler onu alçaltıyordu. Gönlünü doldurup taşırın duyguları kirletmekten korkuyordu.

"Ben mi?" dedi, "Evet, düşünceliyim. Bundan başka, bütün bunlar beni sıkıyor, bütün bunların benim gibi bir köylüye ne kadar tuhaf görüldüğünü tasavvur et. Tıpkı senin büroda gördüğüm adamın tırnakları gibi..."

Stepan Arkadyeviç gülerek: "Evet, zavallı Grineviç'in tırnaklarını seni çok ilgilendirdiğinin farkındayım."

Levin: "Elimde değil," diye cevap verdi. "Beni anlamaya çalış, kendini benim yerime koy, bir köylü gibi düşün! Biz, köyde ellerimizi iş görebilecek bir hale getirmeye çalışırız. Bunun için tırnaklarımızı keser, kimi

zaman da kollanmızı sıvarız. Burada ise, insanlar, tırnaklarını uzatabildikleri kadar özellikle uzatıp, elleriyle de hiçbir şey yapmamak için, kollanna kol düğmesi olarak fincan tabaklan takıyorlar."

Stepan Arkadyeviç neşeli neşeli gülümseyerek: "Bu, onlann kaba emeğe ihtiyacı olmadığını gösteriyor. Onlann kafası çalışıyor..."

"Belki, ama ne olursa olsun bu benim hoşuma gidiyor. Biz köylüler, işlerimizi acele bitirmek için bir an önce karnımızı doyurmaya çalışırken, seninle ben elimizden geldiği kadar kamımızı geç doyurmaya çalışıyor, bunun için de istiridye yiyoruz..."

Stepan Arkadyeviç: "Elbette ya," dedi, "ama öğrenimin amacı da her şeyi zevk haline getirmektir."

"Amaç bu ise, ben yabancı kalmak isterdim."

"Sen zaten yabansısın. Siz bütün Levinler yabansısınız!.."

68-

Levin içini çekti, kardeşi Nikolay'ı hatırladı içi sızladı, üzüntü duydu, suratı asıldı, ama Oblonski öyle bir konudan söz açtı ki, onu hemen oyaladı.

Oblonski, boş, tüylü istiridye kabuklarını bir yana itip, peyniri önüne çekerken, gözlerinde anlamlı bir pınlı ile:

"Eee, bu akşam bizimkilere, yani Şçer-batskilere gidiyor musun?" diye sordu.

Levin: "Bana öyle geldi ki, prenses beni yanm ağızla çağırırdı ama... Ne olursa olsun gideceğim, gideceğim."

Stepan Arkadyeviç: "Amm da yaptın ha!.. Ne saçma şey!.. Bu, onun tarzıdır. Azizim, şu çorbayı getir! Bu, onun grand dame' usulüdür. Ben de geleceğim, ama Kontes Bo-nina'nın şan resitaline gitmek zorundayım. Yabancı değilsen nesen? Moskova'dan birdenbire kayboluşunu nasıl açıklamalı? Sanki bilmek zorundaymışım gibi, durmadan seni sordular. Bildiğim bir şey varsa, o da senin her zaman kimsenin yapmadığı şeyleri yaptığındır."

"Evet," dedi, Levin tereddütlü ve heyecanlı bir sesle, "haklısın, ben yabaninin biriyim, ama benim barbarlığım o zaman buradan gidişimde değil, şimdi buraya dönmüş olmamda. Ve şimdi ben buraya..."

Stepan Arkadyeviç, Levin'in gözlerine bakarak: "Ne kadar da mutlusun!" dedi.

"Neden?"

'Ben, yaşlı, safkan atı damgasından, sevdalı gençleri de alev alev bakışlarından tanı-Hammefendi.

nm'* mısralarını okudu. "Senin için hâlâ her şey önünde."

"Senin her şeyin geçmişte mi kaldı yani?"

"Hayır, gerçi geçmişte değil, senin hâlâ bir geleceğin varken, ben sadece şimdiyi yaşıyorum. O da pek uzun sürmeyecek gibi."

"Ne var, ne oluyor?"

"Kötü işte," dedi Stepan Arkadyeviç. "Neyse, kendimden söz etmek istemiyorum. Üstelik, hepsini sana anlatamam da. Peki, Moskova'ya niçin geldin?.. -Tatar'a seslenerek- Hey, gel şunları topla!" diye bağırdı.

Levin, derinliklerinde pırıltılar yanan gözlerini Stepan Arkadyeviç'ten ayırmadan: "Niçin geldiğimi anladın değil mi?" diye karşılık verdi.

Stepan Arkadyeviç ince bir gülümseyişle Levin'e bakarak: "Anladım, ama bu konu üzerine ilk ben konuşmaya başlayamam. Bundan bile, doğru iz üzerinde olup olmadığını çıkarabilirsin!"

Levin titrek bir sesle, yüzündeki bütün kasların seçtiğini hissederek: "Eee, bana ne söyleyeceksin?" dedi.

"Bu işi nasıl görüyorsun?"

Stepan Arkadyeviç gözlerini Levin'den ayırmadan ağır ağır yudumladı.

"Ben mi?" dedi, "şu anda olmasını böylesine istediğim hiçbir şey yok. Bu, olabilecek şeylerin en iyisidir."

Levin, gözlerini karşısındakine dikerek: "Herhalde yanılıyorsun?" dedi, "nelerden söz

Oblonski'nin gelişigüzel tekrarladığı mısralar, Puşkin'in Anıakreon'dan çevirdiği 55. Ode'den alınmadır.

ettiğimizi biliyorsun değil mi? Bunun olabileceğini sanıyor musun?"

"Evet, olabileceğini sanıyorum. Neden olmasın yani?"

"Hayır ama, sen gerçekten de bunun olabileceğini sanıyor musun? Ne düşünüyorsan, bana hepsini söyle! Ya red cevabıyla karşılaşsam! Hatta böyle olacağına inanıyorum..." Stepan Arkadyeviç, Levin'in heyecanına gülümseyerek: "Niçin böyle düşünüyorsun?" dedi.

"Bazen içime böyle doğuyor, ama bu benim için de onun için de korkunç bir şey olur."

"Herhalde bir kız için bu hiç de korkunç bir şey olmasa gerek. Her kız kendisine yapılan evlenme teklifinden gurur duyar." "Her kız evet, ama o değil!" Stepan Arkadyeviç gülümsedi. Levin'in bu saplantısını çok iyi biliyordu. Levin'e göre dünyadaki bütün kızlar iki türdü; birinci türe, kusurlarıyla, zaafıyla, Kiti'den başka dünyanın bütün kızları giriyordu. Bunlar, insani zaafının hepsini paylaşan kızlardı. İkincisine ise hiçbir zaafi olmayan ve insansı olan her şeyin çok çok üstünde yer alan o, bir basma o girmekteydi.

Stepan Arkadyeviç, Levin'in tabağını iten elini tutarak: "Dur, biraz sos al," dedi.

Levin uysal bir davranışla kendine biraz sos aldı, ama Stepan Arkadyeviç'in sükûnet içinde yemesine fırsat vermedi: "Hayır, dur biraz, dur," dedi, "bunun benim için bir ölüm kalım meselesi olduğunu anlamam gerek!

Şimdiye kadar hiçbir zaman hiç kimse ile bu sorun üzerine konuşmadım, bunu bir tek seninle yapabilirim. Gerçi sen ve ben her alanda apayrı insanlarız. Ne zevklerimiz, ne görüşlerimiz örtüşür, her şeyimiz farklıdır. Ama beni sevdiğini, beni anladığını biliyorum. Bundan ötürü de seni çok seviyorum. Yalnız, ne olursun, Tann aşkına benimle samimi ol."

"Ne düşünüyorsam, sana onu söylüyorum," dedi Stepan Arkadyeviç gülümseyerek, "ama sana fazlasını da söyleyeceğim; karım eşi örneği bulunmayan bir insandır." Stepan Arkadyeviç, karısıyla olan ilişkilerini düşününce içini çekti ve biraz durakladıktan sonra devam etti: "Onda kehânet var. İnsanların içini dışını görür, ama hepsi bu kadarla da kalmıyor, özellikle evlenme işlerinde ne olacağını önceden kestirir. Örneğin, Şahovska-ya'nım Brenteln'le evleneceğini önceden söylemiş, kimse buna inanmak istememişti, ama iş böyle oldu. Kanm senden yana."

"Yani ne gibi?"

"Yani, seni sevmesi bir yana, Kiti'nin günün birinde kesinlikle senin karm olacağını söylüyor."

Bu sözler üzerine Levin'in yüzü birdenbire ışıdayan gülümseyişle aydınladı: "Böyle söylüyor ha!" diye bağırdı, "karının olağanüstü bir insan olduğunu ben her zaman söyler dururdum. Yeter artık, bu konuda konuştuğumuz, yeter!" Levin, ayağa kalktı.

"İyi ama, otursana."

Ama Levin yerinde duramıyordu. Sert adımlarla kafes odanın içinde iki kez gidip

geldi. Gözyaşlarının fark edilmemesi için gözlerini kırıştırdı, sonra tekrar masanın başına oturdu: "Bunun sadece bir aşk olmadığını anlamalısın," dedi. "Elbette bir zamanlar âşık olmuştum, ama o zamanki başka bir şeydi! Bu, benim duygum değildi; dış bir güç benim üzerimde hâkimiyet kurmuştu! Zaten bunun olamayacağına, yeryüzünde böyle bir mutluluğun olmasına imkân olmadığına karar verdiğim için buradan gitmiştim. Ancak aradan geçen zaman içinde kendi kendimle mücadele ettim ve bütün bunlar olmaksızın hayatın olamayacağını görüyorum. Karar vermek gerek..."

"Peki, o zamanlar niçin çekip gittin?" "Ah, kafamda ne çok düşünce, ne çok sorulacak şeylerim var! Dinle. Az önce söylediklerinle benim için ne büyük bir iş yapmış olduğunu aklına bile getiremezsin! Öylesine mutluyum ki, kötü bir insan oldum, her şeyi unuttum. Az önce öğrendim... kardeşim Ni-kolay... Sen, onu bilirsin, buradaymış... Onu da unuttum... Bana öyle geliyor ki, o da mutludur. Bu, delilik gibi bir şey, ama beni dehşete düşüren bir nokta var. İşte, sen evlendin, bu duyguyu bilirsin... Artık bir geçmişi olan, aşkla değil de, günahla dolu bir geçmişi olan bizim gibi yaşlanmış olanların kalkıp birdenbire tertemiz, masum bir varlığa yaklaşmaları korkunç değil mi? Kendimi ona layık görmem mümkün değil!"

"Canım, özellikle de sen, öyle pek de çok günah işlemedin!"

"Yok, yok, pek öyle değil," dedi Levin ümit-

sizce. "Hayat kitabımın yapraklarını öğrenerek okuyor ve korkuyla, ürküp geri çekiliyor, acı acı yakınıyor ve kendime lanet ediyorum...* Evet, işte böyle!"

Stepan Arkadyeviç: "Ne yaparsın, dünya böyle kurulmuş," dedi.

"Biricik avuntum, şu her zaman sevdiğim duada denildiği gibi; hak ettiğime göre değil, merhametine göre beni bağışla! O da beni ancak böyle bağışlayabilir."

XI

Levin, bardağındaki içkiyi içti. İkisi de bir süre sustular.

Stepan Arkadyeviç, Levin'e: "Sana bir şey daha söylemek zorundayım. Vronski'yi tanır mısın?" diye sordu.

"Hayır, tanımam. Niye soruyorsun?"

Stepan Arkadyeviç, kadehlerini doldurmakta olan ve özellikle hiç de gerekli olmadığı bir zamanda çevrelerinde dönüp duran Tatar'a seslenerek "Yeni bir şişe getir!" dedi.

"Vronski'yi tanımam neden gerekiyor?"

"Çünkü Vronski, senin rakiplerinden biridir, onun için onu tanıman gerekiyor."

"Su Vronski de kimmiş?" diye sordu Levin şaşkınlık içinde ve yüzü az önce Oblonski'nin hayran hayran seyrettiği çocuksu, heyecanlı görünüşünü kaybederek, hırçın, tatsız bir hal aldı.

"Vronski, Kont Kiril İvanoviç Vronski'nin oğullarından ve Petersburg'un ilginç jeunesse

! Puşkin'in 1828 tarihli "Anılar" şiirinden alınma.

doree*lerinden biridir. Onu askerliğim sırasında Traver'de tanımıştım. Korkunç denebilecek kadar zengin, güzel, geniş çevreli, saray yaveri, üstelik de çok sevimli, çok iyi bir çocuk... Hatta, iyi bir çocuk olmaktan da öte... Onu tanıdığıma göre, hem bilgili, hem çok zeki... Kısacası, geleceği parlak bir kişi."

Levin, surat asıyor ve susuyordu. "Evet, sen gittikten kısa bir süre sonra ortaya çıktı. Anladığıma göre Kiti'ye delice âşık. Anlarsın ya, annesi..."

Levin, fena halde surat asarak: "Beni bağışla, ama ben bir şey anlamıyorum," dedi ve hemen o anda kardeşi Nikolay'ı untabildiği için kendisinin ne kadar iğrenç olduğunu hatırladı.

Stepan Arkadyeviç gülümseyip, arkadaşının koluna dokunarak: "Dur hele, dur," dedi, "ben sana bildiklerimi söyledim, ama tekrar ediyorum ki, benim anladığıma göre, bu ince ve nazik şans senden yanadır."

Levin, sandalyesinin arkasına dayandı; yüzü sararmıştı.

Stepan Arkadyeviç Oblonski, Levin'in kadehini doldurmak için uzanırken sözlerine devam etti: "Bu işi bir an önce sonuçlandırmanı tavsiye ederim," dedi.

Levin, kadehini uzaklaştırarak: "Hayır, teşekkür ederim, bundan fazla içmem, sonra sarhoş olurum," dedi ve herhalde konuşma konusunu değiştirmek isteğiyle sözlerine devam etti; "Eee, nasılsın bakalım."

Jeunesse doree: İyi, zengin çevrelerden, havai, sorumsuz, zevk ve eğlence peşindeki genç insan.

Stepan Arkadyeviç: "Bir söz daha," dedi, "ne olursa olsun, bu meseleyi bir an önce çözmeni tavsiye ederim, şimdi konuşmanı tavsiye etmem. Yarın sabah resmen kızı istemeye git! Tanrı yardımcın olsun..."

Levin: "Hani bana hep avlanmaya gelmek istiyordun? Baharda gelsene!" dedi.

Stepan Arkadyeviç'le böyle konuşmayı başlattığı için şimdi bütün ruhuyla pişmanlık duyuyordu. Petersburg'lu bir subayın rekabeti üzerine olan bu konuşma ile Stepan Arkadyeviç'in öğüt ve tahminleri, onun en içli duygularını yaralamıştı.

Stepan Arkadyeviç gülümsedi. Levin'in ruhunda olup bitenleri anlıyordu: "Bir gün gelirim," dedi. "Kardeşim, kadın, üzerinde her şeyin döndüğü bir vidadır. Benim işlerim ise kötü, hem de çok kötü. Tabii hep kadınlar yüzünden. -Bir puro alıp, öbür eliyle kadehini tutarak sözlerine devam etti- Bana açıkça düşüncelerini söyle... Bana bir öğüt ver." "Hangi konuda?"

"Bak, şunun üzerine; diyelim ki evlisin, karını seviyorsun, ama bir başka kadına tutulmuşsun..."

"Bağışla beni, ama ben bunu hiç anlamıyorum. Bu, tıpkı iyice karnını doydurduktan sonra bir finnin önünden geçerken francala çalmaya benzer. Bunu nasıl anlayamazsam, onu da öyle anlayamıyorum."

Stepan Arkadyeviç'in gözleri her zamankinden daha çok parlıyordu. "Neden olmasın? Francala bazen öylesine güzel kokar ki, insan kendini tutamaz.

Harikaydı, bastırabildiğimde, dünyevi arzularımı, Ancak beceremediğimde de Tatlı bir zevk kalırdı bana."*

Stepan Arkadyeviç bunu söylerken zarifçe gülümsedi. Levin de gülümsemekten kendini alamadı.

Oblonski, sözlerine devam ederek: "Evet, şaka bir yana, bunu anlamalısın. Sevimli, tatlı, seven, her şeyini vermiş olan fakir ve kimsesiz bir kadın düşün! Şimdi her şey olup bittikten sonra -ama bunu anlamam gerek- bu kadını nasıl kaldırıp atabilirsin? Aile hayatını bozmamak için ondan ayrıldığını düşünelim; sence insan, bu kadına acımalı, ona bir şeyler yapıp bu ayrılığı yumuşatmamalı mı?"

"Özür dilerim, ama bilirsin ki bana göre bütün kadınlar iki çeşittir... Yani, hayır, daha doğrusu; kadınlar vardır bir de... Ben, düşmüş, harikulade güzel kadınlar görmedim ve görmüyorum. Şu büroda oturan bukleli Fransız kadını gibileri ise benim için iğrençtir. Bütün düşmüş kadınlar da böyledir." "Peki, İncil'e ne buyrulur?" "Ah, bırak onu! İsa, böylesine kötüye kullanılacağını bilseydi, o sözleri hiçbir zaman söylemezdi. Bütün İncil'den yalnız bunlar akılda tutuluyor. Zaten ben düşkün kadınlardan öğreniyorum. Sen örümceklerden korkuyorsun, ben de bu iğrenç yaratıklardan. Sen herhalde oturup örümcekleri inceleme- Heinrich Heine'den (1797-1856) şiir; "Rüya ve Hayat."

din, onların ahlaklarını bilmezsin, ben de öyle."

"Böyle söylemek senin için kolay. Böyle davranmakla, çetin sorunları sol eliyle sağ omuzunun arkasına atan Dickens'in kişilerine benziyor sun!..* Ama gerçeği inkâr etmek, bir cevap değildir. Söyle, ne yapmalı, söyle bana, ne yapmalıyım? Karın ihtiyarlıyor, oysa ki sen hayat dolusun! Göz açıp kapayıncaya kadar geçen bir süre içinde, ona ne kadar saygı beslersen besle, artık karını sevemeyeceğini hissediyorsun! Derken, birdenbire aşka tutuluyorsun! İşte o zaman niahvolduğun gündür." Stepan Arkadyeviç, bu sözleri üzgün bir umutsuzlukla söylemişti.

Levin gülümserken Oblonski sözlerine devam etti: "Evet, niahvolduğun gündür. Öyleyse, ne yapmalı?"

"Francala çalmamalı." Stepan Arkadyeviç güldü: "Oh, seni ahlakçı! Şunu anlaman gerek; ortada iki kadın var; biri, sadece kendi hakları üzerinde direniyor, bu haklar da senin ona veremeyeceğin aşkıdır. Öteki kadın ise sana her şeyini feda ediyor, buna karşılık senden hiçbir şey istemiyor. Bu durumda ne yapmalısın? Nasıl davranmalısın? Burada korkunç bir dram gizleniyor."

"Bu konuda ne düşündüğümü açıkça bilmek işiyorsan; burada bir dram olduğuna inanmadığımı söyleyeceğim... Bak, niçin; aşk... Her iki aşk, hatırlarsın, Platon'un Şölen

* Charles Dickens; (1812-1870) 19. yüzyılın popüler İngiliz romancısı. Rusya'da o yıllarda en çok okunan Ortak Arkadaşımız romanına atıf yapıyor.

adlı eserinde tarif ettiği her iki aşk, insanlar için bir mihenk taşıdır. İnsanların kimisi bir aşkı, kimisi de öteki aşkı anlar.* Yalnız platonik olmayan aşktan anlayanlar da, boşuna bir dramdan söz ediyorlar. Bu aşta hiçbir dram olamaz! 'Bana verdiğiniz zevkten ötürü candan teşekkürler... Saygılarımla.' İşte, bütün facia bundan ibaret... Platonik aşta facia olamaz, çünkü bu biçim aşta her şey açık ve temizdir, çünkü..." Bu sırada Levin, kendi günahlarını ve geçirdiği iç mücadelelerini hatırladı. Birdenbire: "Kimbilir," dedi, "belki de sen haklısın. Hem de bu çok mümkün... Ben bilmiyorum, hiçbir şey bilmiyorum."

Stepan Arkadyeviç: "Görüyorsun ya," dedi, "sen fazla bütün bir adamsın!.. Bu, hem senin üstünlüğün, hem de kusurun. Senin yaradılışın bütün olduğu için, bütün hayatın tek olaydan oluşsun istiyorsun, bu ise olmuyor. Örneğin, sen devlet hizmetini horgördü-ğün için, işin, her zaman bir amaca uygun olmasını istiyorsun, bu da olmuyor. Yine sen, bir adamın çalışmalarının her zaman bir amacı olmasını, aşk ile aile hayatının her zaman bir olmasını istiyorsun. Oysa, bu olmuyor. Hayatın bütün çeşitliliği, bütün fevkaladeliliği, bütün güzelliği gölgelerden ve ışıktan oluşur."

' Platon (427-347) Yunan filozofu. Burada atıf yapılan Şölen diyalogunda düşünür, Eros'unu (sevginin) iki türünü birbirinden ayırır. Genel, kaba eros, kadim-erkek (erkek-erkek) ilişkisini temsil ederken, tanrısal sevgi ölümsüzlüğe ve en yüce iyiye yönelmiş felsefi sevgidir. (Bkz. Şölen. Bordo-Siyah Yay., 2003.)

Levin içini çekti, cevap vermedi. Kendisini ilgilendiren şeyleri düşünüyor, Oblonski'yi dinlemiyordu.

Derken, birdenbire ikisi de arkadaş olduklarını, birlikte yemek yiyip şarap içerek yakınlaşmaları gerekirken, ikisinin de yalnız kendileriyle ilgili şeyleri düşündüklerini; birinin, ötekinin hiç umurunda olmadığını hissettiler. Oblonski, yemeklerden sonra meydana gelen yakınlaşma yerine, bu tür aşın bir ikilem duygusuna çok kez kapılmıştı; bu durumlarda ne yapması gerektiğini biliyordu.

"Hesap!" diye bağırdı ve bitişik salona geçti. Orada, bildik bir yavere rastladı, onunla bir aktris ve onun koruyucusu üzerine konuşmaya başladı. Oblonski, yaver ile olan bu konuşmadan sonra hemen hafifledi ve yatıştı. Çünkü, Levin'le her konuşmasından sonra ruhen ve kafaca bir gerginlik hissedirdi.

Tatar, yirmi altı kúsur ruble tutan hesabı, bahşisi de katarak getirince, kendi payına düşen on dört rubleyi bir başka zaman olsa bir köy adamı olarak dehşetle karşılayacak olan Levin, bu kez bunu hiç umursamadan ödedi. Ve kılığını değiştirip alinyazısının belirtileceği Şçerbatskilere gitmek üzere evine yollandı.

XII

Prens Kiti Şçerbatskaya on sekiz yaşındaydı. İlk defa bu kış sosyetede görünmeye başlamıştı. Sosyetede sağladığı basan iki ablasından da fazla olmuştu. Moskova balola-

nnda onunla dans eden gençlerden hemen hepsinin kendine âşık olmasından başka, daha bu birinci kış, karşısına çok önemli bir kısmet çıkmıştı; Levin ve o gittikten hemen sonra, Kont Vronski.

Kış başlangıcında Levin'in ortaya çıkışı, onun eve sık sık gelişleri, Kiti'ye beslediği açıkça belli olan aşkı, kızın geleceği üzerine annesi ve babası arasında ilk ciddi konuşmalara ve tartışmalara yol açmıştı. Prens, Levin'den yanaydı, Kiti için bundan daha iyi bir şey istemediğini söylüyordu. Prens ise kadınlara özgü bir alışkanlıkla, dolambaçlı yollardan giderek Kiti'nin çok genç olduğunu, Levin'in niyetinin ciddiliğini hiçbir davranışıyla göstermediğini, Kiti'nin ona sevgi beslemediğini söylüyor ve bununla ilgili deliller ileri sürüyordu, ama başlıca sebebi; yani kızı için daha iyi bir kısmet beklediğini, kendisinin Levin'den hoşlanmadığını ve onu anlamadığını söylemiyordu. Levin ansızın Moskova'dan gidince prenses pek sevinmiş ve muzaffer bir tavırla kocasına, "Görüyorsun ya! Ben haklıymışım," demişti. Vronski, ortaya çıkınca Prens, Kiti'nin sadece iyi bir evlilik yapmakla kalmayıp, parlak bir evlilik yapacağı konusundaki düşüncelerinin doğrulanmasına büsbütün sevinmişti.

Anne için Vronski ile Levin arasında bir kıyaslama yapmak bile imkânsızdı. Levin'in tuhaf ve sert yargılan da, sosyetedeki gurura dayanan beceriksizce davranışları da, yine kadının anlayışına göre bütün hayatı hayvanlarla ve köylülerle uğraşma üzerine kuru-

lan köydeki yabani yaşayışı da annenin hoşuna gitmiyordu. Kızına âşık olan Levin'in bir buçuk ay evlerine girip çıkması, sanki bir şeyler bekliyormuş, sanki bir şeyler inceliyor -muş, sanki kıza evlenme teklifinde bulunursa, onlara büyük bir şeref vereceğinden kor-kuyormuş gibi bir tavır takınması, gelinlik çağında bir kızın bulunduğu bir eve girip çıkarken niyetini açığa vurması gerektiğini anlamaması, sonra niyetini açığa vurmadan birdenbire çekip gitmesi annenin hiç, ama hiç hoşuna gitmemişti. Anne, "İyi ki çekici bir insan değil, iyi ki Kiti ona âşık olmadı," diye düşünüyordu.

Vronski, annenin bütün isteklerine uygundu, çok zengin, zeki ve soyluydu, sarayda ve orduda parlak bir geleceği vardı. Üstelik çok sevimli bir insandı. Bundan daha iyi bir şey de istenemezdi. Vronski, balolarda açıkça Kiti'ye kur yapıyor, onunla dans ediyor, evlerine gelip gidiyordu. Niyetinin ciddiliğinden şüphe edilemezdi. Ama anne yine de bütün bir kız tedirgin ve heyecanlıydı.

Prensesin kendisi de otuz yıl önce teyzesinin aracılığıyla evlenmişti. Her şeyi önceden bilinen nişanlı eve gelmiş, kızı görmüş, kız tarafı da onu görmüştü. Aracı teyze, iki tarafın izlenimlerini öğrenmiş, bunları karşılıklı olarak her iki tarafa bildirmişti; bu izlenimler, iyiydi, sonra kararlaştırılan bir günde kız, ana babadan istenmiş ve bu beklenen isteme kabul olunmuştu. Her şey çok kolay ve sade olup bitmişti. Hiç değilse prensese bu böyle geliyordu, ama kendi kızlarını evlendir-

meye kalkışınca, kolay bir şey gibi görünen bu işin hiç de sanıldığı gibi kolay ve basit olmadığını deneyimleriyle öğrenmişti. İki büyük kızı Darya ile Natalya'yı evlendirirken kaç kez düşünce değiştirmiş, ne korkular geçirmiş, ne paralar harcamış, kocasıyla ne kavgalar etmişti. Şimdi de küçük kızlarının sosyete hayatına çıkarılışı sırasında aynı korkular, aynı kuşku geçirmiş, prensle hem de büyük kızları için olduğundan çok daha fazla kavgalar edilmişti. Yaşlı prens, bütün babalar gibi kızlarının namus ve şerefiyle ilgili meselelerde çok titiz davranmaktaydı. Kızlarına, özellikle en çok sevdiği kızı Kiti'ye karşı anlamsız denilecek kadar kıskançtı. Kızını dillere düşürüyor diye her dakika prensesle kavga ediyordu. Prenses, ilk kızlarının büyüdüğünden beri bu kavgalara alıştı, ama şimdi kocasının bu titizliğinde daha çok sebepler bulunduğunu hissediyordu. Son zamanlarda sosyete hayatında pek çok değişiklik olduğunu, annelik görevlerinin gittikçe zorlaştığını görüyordu. Prenses, Kiti'nin yaşlılarının aralarında birtakım toplantılar düzenlediklerini, birtakım kurslara* gittiklerini, erkeklerle özgürce konuştuklarını, tek başlarına araba gezintileri yaptıklarını, birçoklarının artık dizlerini kırarak selam vermediklerini, hepsinden önemlisi, hepsinin de koca seçme işinin ana babalarını değil de kendilerini ilgilendirdiğine kesin olarak inandıklarını da görü-

Özellikle Rus kadınının eğitim düzeyinin iyileştirilmesi amacıyla tıp, edebiyat gibi konularda ilk kez 1872'de Moskova'da açılan kurslar kastediliyor.

yordu. Bütün bu genç kızlar, hatta yaşlılar bile, "artık şimdi, eskisi gibi evlenilmiyor" diye düşünüyor ve fikirlerini açıkça söylüyorlardı. Peki ama, şimdi nasıl evleniliyordu? Prenses bını kimseden öğrenememişti. Çocuklarının kaderini belirlemek hakkını ana babaya veren Fransız geleneği sürdürülmemiş, hatta şiddetle reddedilmişti. Genç kızlara tam bir özgürlük veren İngiliz geleneği de tam olarak sürdürülüyordu, zaten bu gelenek Rus toplumunca kabul edilemezdi. Bir çöpçatanın aracılığına dayanan Rus evlenme geleneği ise çok münasebetsizdi. Herkes, hatta prenses bile bununla alay ediyordu, ama nasıl evlenilmeliydi, bir kız, kocaya nasıl verilmeliydi; bunu kimse bilmiyordu. Prensesin bu konuyla ilgili olarak konuştuğu herkes ona hep aynı şeyi söylüyordu; "insaf edin, artık çağımızda bu eski gelenekleri bırakmanın zamanı çoktan geldi. Evlenecek olanlar ana babalar değil, gençlerdir. Şu halde, hayatlarını diledikleri gibi düzenlemekte gençler özgür bırakılmalıdır." Kızları olmayanların bu biçimde konuşmaları kolaydı, ama prenses bir topluluğa girecek olursa kızının gönlünü kaptırabileceğini, hem de evlenmek istemeyen ya da kocalığa layık olmayan birini sevebileceğini kavıyordu. Zamanımızda, gençlerin kendi ahnyazılları kendilerinin çizmesi gerektiği yolunda prensesin kulağını ne kadar doldururlarsa doldursunlar, bunlara asla inanamazdı. Prenses, bunu hangi zamanda olursa olsun, beş yaşında bir çocuk için en iyi oyuncağın dolu bir tabanca olduğunu söyle-

niikle eşdeğer tutuyordu. Kiti'nin geleceğinin, büyük kızlarından çok daha fazla rahatsız etmesinin sebebi buydu.

Şimdi Prenses, Vronski'nin sadece kur yapmakla yetinmesinden korkuyordu. Kızının ona âşık olduğunu görüyor, Vronski'nin namuslu bir adam olduğunu düşünerek, içini rahatlatıyordu. Ama gene de böyle davranarak bir kızın başını nasıl kolayca döndürmenin mümkün olduğunu dolayısıyla da erkeklerin bu suçu nasıl hafife aldıklarını da biliyordu. Geçen hafta Kiti, annesine, bir mazurka dansı sırasında Vronski ile aralarında geçen konuşmayı anlatmıştı. Bu konuşma prensesi yatıştırır gibi oldu, ama bütün üzüntülerinden kurtulmuş değildi. Vronski, Kiti'ye kardeşi ile kendisinin her konuda annelerinin sözünü dinlediklerini, annelerine danışmadan hiçbir zaman hiçbir önemli karar almadıklarını söylemiş ve "Şimdi de annemin Petersburg'tan gelişini özel bir mutluluk olarak bekliyorum," demişti.

Kiti, bu sözlere hiçbir önem vermeden annesine anlatmış, ama annesi bunu başka türlü anlamıştı. Prenses, yaşlı kontesin gelmesinin beklendiğini, kadının, oğlunun seçiminden memnun kalacağını biliyordu. Yalnız, prensesin tuhafına giden tek şey, Vronski'nin annesini gücendirmekten korkarak kızma hâlâ evlenme teklifi yapmamasıydı. Prenses, bu evliliğin olmasını, her şeyden çok da varlığına inandığı bu huzursuzluktan kurtulmayı öylesine istiyordu ki... Kocasından ayrılmaya kalkan büyük kızı Dolli'nin mutsuzluğunu gör-

mek prenses için ne kadar acı olursa olsun, küçük kızı Kiti'nin almyazısı ile ilgili kararların doğurduğu heyecan, öteki duygularını telafi ediyordu. Bugün, Levin'in ortaya çıkışı ile üzüntülerine yeni üzüntüler katılmıştı. Prensese, kızının bir zamanlar Levin'e beslediğini sandığı duygulardan ötürü aşın bir sadakatle Vronski'yi reddetmesinden ve Levin'in gelişinin, artık bir sonuca yaklaşan işleri karıştırmamasından ve geciktirmesinden korkuyordu.

Evlerine döndükleri zaman Prensese Le-vin'den söz açarak: "Geleli çok mu olmuş?" diye sordu.

"Bugün gelmiş maman."

Prensese: "Sana bir şey söylemek istiyorum..." diye başladı.

Kiti de, annesinin ciddi, canlı yüzünden neyin söz konusu olduğunu anladı. Parlayarak ve hızla annesine dönerek:

"Anne, rica ederim, rica ederim bu konuda bana hiçbir şey söylemeyin," dedi, "ben biliyorum, her şeyi biliyorum."

O da, annesinin istediğini istiyor, ama annesinin isteyiş sebepleri onu küçültüyordu.

"Ben yalnız şunu söylemek istiyorum. Birine ümit verip..."

"Anneciğim, şekerim, Tann aşkına konuşmayın! Bundan söz etmek beni öylesine korkutuyor ki..."

Annesi, kızının gözlerindeki yaşlan görünce: "Peki, peki, vazgeçtim," dedi. "Yavrucuğum, sadece bir kelimecik; benden hiçbir şey saklamamaya söz vermiştin. Saklamayacaksın değil mi?"

Kiti, kızarak ve dosdoğru annesinin gözlerinin içine bakarak: "Hiçbir zaman hiçbir şeyi anneciğim," diye cevap verdi, "Ama şimdi söyleyecek hiçbir şeyim yok. Ben... Ben... Ben isteseydim... Doğrusu, ne söyleyeceğimi, nasıl söyleyeceğimi bilemiyorum, bilmiyorum..."

Prensese, kızının heyecanına ve mutluluğuna gülererek, "Hayır," diye düşündü. "Bu gözlerle yalan söyleyemez!"

Prensese, şu anda kızının ruhunda olup biten şeylerin kızcağıza böylesine önemli ve büyük görünmesine gülmüştü.

XIII

Kiti, öğle yemeğinden sonra akşama kadar, bir gencin savaştan önceki duygularına benzer bir duygunun etkisi altına kaldı. Kalbi şiddetle çarpıyor, düşünceleri hiçbir şeyin üstünde karar kılamıyordu.

İkisinin ilk defa karşılaşacakları bu akşamın, kaderinin belirleneceği bir akşam olacağını hissediyor, onları sürekli bazen ayrı ayrı, bazen ikisini bir arada hayalinde canlandırıyor. Geçmişini düşünürken, Levin ile olan anıların üzerinde fevkalade zevkle, tatlılıkla duruyordu. Çocukluk anıları ile Levin'in ölen ağabeyi ile ilgili dostluk anıları, kendisinin Levin ile olan ilişkilerine şairce özel bir güzellik veriyordu. Levin'in, emin olduğu aşkı kol-tuklarını kabartıyor, onu sevindiriyordu. Le-vin'i düşünmek onu zorlamıyordu; Vronski ise tam anlamıyla bir sosyete adamı, sakin

bir kişi olmakla birlikte, Kiti onu hatırladıkça huzursuz oluyordu. Sanki ortada bir sahtelik, bir yalan vardı. Ama bu sahtelik çok doğal ve sevimli olan Vronski'de değil, Kiti'deydi. Oysa ki Levin ile olan ilişkisinde kendini tamamıyla doğal ve açık hissediyordu, ama buna karşılık Vronski ile olan geleceğini düşününce, önünde göz kamaştırıcı, mutlu bir tablo canlanıyordu. Levin ile olan geleceği ise ona sisli ve belirsiz görünüyordu.

Akşam, tuvaletini giymek için yukarıya çıkıp aynaya göz atınca, çok iyi bir gününde olduğunu sevinçle gördü. Gelecek için buna çok ihtiyacı vardı. Ne soğukkanlılığında ne de zarıflığında hiçbir eksiği olmadığını hissetti.

Saat yedi buçukta, henüz salona indiği bir sırada uşak, Konstantin Dimitriyeviç Levin'in geldiğini bildirdi. Prensese henüz odasındaydı, prens de karşılamaya çıkmamıştı. Kiti, "Tamam işte," diye düşündü ve bütün kanının çekildiğini sandı. Aynaya bakınca yüzünün solgunluğundan dehşete kapıldı.

Şimdi artık iyice biliyordu; onun böyle erkenden gelmesi, kendisini yalnız yakalayıp evlilik teklifini yapmak içindi. Ve ancak şimdi ilk defa bütün mesele tamamıyla başka, yeni bir açıdan görünmeye başladı. Ancak şimdi meselenin -kiminle mutlu olacağını, kimi sevdiğini düşünerek- sadece kendisini ilgilendirmediğini, hemen şu dakikada sevdiği bir adamı aşağılamak, hem de zalimce aşağılamak zorunda olduğunu anladı. Niçin? Çünkü, bu adam sevimliydi, kendisini seviyordu,

kendisine âşıktı, ama yapılacak başka bir şey yoktu, böyle olması gerekiyordu.

"Aman Tanrım," diye düşündü, "bunu bizzat ben, kendim mi ona söyleyeceğim? Peki, ne diyeyim? Acaba onu sevmediğimi mi söyleyeyim? Ama bu doğru değil!.. Peki, ona ne söyleyeceğim? Hayır, bu mümkün değil!.. Kaçacağım... Evet, buradan gitmem gerekiyor." Onun ayak seslerini duyduğu zaman artık kapıya yaklaşıyordu. "Hayır! Bu dürüst bir davranış değil. Neden korkuyorum ki? Hiçbir kötülük yapmadım. Ne olursa olsun! Ona doğrusunu söyleyeceğim... Anlayışlıdır, onunla güç bir duruma düşülmez!" diye düşündü ve onun kendisine dikilmiş pırl pırl gözleriyle, güçlü ve ürkek yüzünü görünce, "İşte o!" diye içinden söylendi. Adeta kendisine acımasını yalvanmış gibi, Levin'e baktı ve elini uzattı.

Levin, boş salona bakarak: "Galiba biraz vakitsiz oldu," dedi, "erken geldim."

Umutlarının gerçekleştiğini, düşüncelerini söylemekten kendisini alıkoyacak hiçbir engel olmadığını görünce, yüzünü dertli bir ifade aldı.

Kiti: "Oh, hayır," dedi ve masanın yanına oturdu.

Levin, cesaretini kaybetmemek için oturmadan ve genç kızın yüzüne bakmadan:

"Benim istediğim de buydu zaten, sizi tek başınıza bulmaktı," diye başladı.

"Annem şimdi gelir... Dün çok yorulmuştu. Dün..."

Kiti, dudaklarının arasından neler çıktığı-

nın kendisi de farkında olmadan, yalvaran ve okşayan bakışlarını Levin'den ayırmadan konuşuyordu.

Levin, ona baktı. Kiti kızardı ve sustu.

"Size burada uzun bir süre kalıp kalmayacağımı bilmediğimi, bunun size bağlı olduğunu söylemiştim."

Kiti, yaklaşmakta olan şeye ne cevap vereceğini bilemeyerek, başını önüne gittikçe daha çok eğdi.

Levin, tekrarladı: "Bunun size bağlı olduğunu söylemiştim... Şunu söylemek istedim... Bunun için buraya geldim... Ki..."

Nihayet, kendisi de ne söylediğinin farkında olmadan, ağzından: "Benim eşim olur musunuz?" sözleri çıktı ve o en korkunç sözleri nihayet söylemiş olduğunu düşünerek durdu, genç kızın yüzüne baktı.

Kiti, Levin'in yüzüne bakmıyor, güçlkle soluyordu. Büyük bir sevinç içindeydi. Ruhu mutlulukla dolup taşıyordu. Bu sevgi itirafının kendisinde böylesine güçlü bir etki yapacağını hiç sanmamıştı, ama bu sadece bir an sürdü. Vronski'yi hatırladı. Işıklı ve dürüst gözlerini Levin'e kaldırdı. Onun umutsuz yüzünü görünce, hızla: "Bu olamayacak, beni affedin," diye cevap verdi.

Bir dakika önce bu kız ona ne kadar yakın, varlığı için ne kadar önemliydi. Şimdi ise ondan ne kadar uzaklaşmış, ne kadar yabancılaşmıştı. Kiti'ye bakmadan: "Zaten başka türlü de olamazdı," dedi. Kızı selamlayarak, çıkıp gitmek istedi.

XIV

Ama tam bu sırada prenses içeri girdi. Onları yalnız ve yüzlerini perişan bir halde görünce, yüzünde bir dehşet ifadesi belirdi. Levin bir şey söylemeden onu selamladı. Kiti gözlerini kaldırmadan susuyordu. Prenses, "Tann'ya şükürler olsun, reddetmiş," diye düşündü ve perşembe günleri, misafirlerini karşılarken yüzünü süsleyen o her zamanki gülümsemeye yüzü aydınlandı. Oturdu ve Levin'e köydeki hayatı üzerine sorular sormaya başladı. Levin belli etmeden gitmek için misafirlerin gelişini bekleyerek, oturdu.

Beş dakika sonra Kiti'nin geçen kış evlenmiş olan arkadaşlarından Kontes Nordston içeri girdi.

Bu kuru, sarışın, siyah parlak gözlü, hastalıklı, sinirli bir kadındı. Kiti'yi severdi ve ona olan bu sevgisi, evli kadınların genç kızlara olan sevgilerinde her zaman görüldüğü üzere, Kiti'yi kendi idealine uygun bir mutluluk içinde evlendirmek isteğinde beliriyor, bunun için de Kiti'yi Vronski ile evlendirmek istiyordu. Kış başlangıcında Kiti'lerin evinde sık sık rastladığı Levin'den hiç hoşlanmamıştı. Onunla her karşılaştığında, her zaman en sevdiği şey ona takılmaktı.

Kontes Nordston, Levin'den söz ederken hep şöyle derdi: "Kurulduğu büyüklük tahtının yüksekliğinden bana baktığı zaman ho-Şuma gidiyor. O zaman ya aptal olduğum için benimle akıllıca konuşmaktan vazgeçiyor ya da benim seviyeme kadar iniyor. İnmek; işte

ben bunu çok seviyorum. Ayrıca bana katla-namayışma da çok memnunum."

Kontes haklıydı, çünkü Levin gerçekten de kontese katlanamıyor, onun bir meziyet olarak saydığı ve gururlandığı, sinirli halinden, bütün kabalıklara ve basitliklere karşı gösterdiği ince küçümsemelerden ve ilgisizlikten ötürü onu küçümsüyordu.

Nordston ile Levin arasında sosyete hayatında sık sık rastlanan türden bir ilişki kurulmuştu; görünüşte birbirleriyle dost geçinirken, birbirlerine karşı ciddi davranmayacak, hatta karşılıklı olarak birbirlerinin hakaretlerinden bile kırılmayacak kadar birbirlerini küçümsüyorlardı.

Kontes Nordston, hemen Levin'e saldırdı. Ona minnacık elini uzatıp kışın başlarında bir gün Levin'in "Moskova, bir Babil'dir" dediğini hatırlayarak: "Oo!.. Konstantin Dimitri-yeviç!.. Demek yine bizim sefih Babil'imize geldiniz!" dedi, sonra alaycı bir gülümseyişle Kiti'ye bakarak ekledi; "Nasıl, Babil mi düzeldi, yoksa siz mi bozuldunuz?"

Kendini toparlayan Levin, alıştığı üzere kontesle konuşurken takındığı düşmanca alaycı tavrı takınarak: "Sözlerimi böylesine iyi hatırlamış olmanızdan doğrusu koltuklarım kabardı kontes," dedi, "herhalde, üzerinizde çok güçlü bir etki yapmış olacak!"

"Aaa, elbette! Ben hepsini not ediyorum; nasıl Kiti, yine paten kaydınız mı?"

Kontes, Kiti ile konuşmaya başladı. Şu anda buradan kalkıp gitmek Levin için ne kadar uygunsuz olursa olsun, bütün gece burada

kalıp ara sıra kendisine arada bir göz atan ve onun bakışlarından gözlerini kaçırın Kiti'yi görmektense, bu uygunsuzluğu yapmak daha kolaydı. Kalkmak istedi, ama onun susmakta olduğunu fark eden prenses, ona dönerek: "Uzun bir süre kalmak için mi Moskova'ya geldiniz?" diye sordu, "galiba siz eyalet meclisinde yargıcsınız, uzun süre kalamazsınız!"

Levin: "Hayır prenses, ben artık eyalet meclisi işiyle uğraşmıyorum," dedi, "birkaç gün kalmak üzere geldim." Kontes Nordston, Levin'in sert ve ciddi yüzüne bakarak, "Onda bir fevkaladelik var," diye düşündü. "Nedense her zamanki konuşmalarına girişmiyor, ama ben onu konuştururum. Kiti'nin önünde onu aptal durumuna sokmaya bayılırım!" Levin'e dönerek: "Konstantin Dimitriç," dedi, "siz, bütün bunları bilirsiniz! Lütfen bana bunun ne demek olduğunu açıklar mısınız? Bizim Kaluga köyündeki köylüler ve eşleri her şeylerini; bütün varlarını yoklarını içkiye verdiklerinden, şimdi bize olan borçlarını ödemiyorlar... Bu ne demektir? Siz her zaman köylüleri över durursunuz..."

Bu sırada bir bayan daha salona girdi ve Levin, ayağa kalktı.

"Affmızı rica ederim kontes. Doğrusunu isterseniz, bu konuda hiçbir şey bilmiyorum, size de hiçbir şey söyleyemem," dedi ve bayanın arkasından salona giren subaya baktı.

Levin, "Herhalde bu Vronski olmalı," diye düşündü ve emin olmak için Kiti'ye baktı. Kiti, Vronski'ye bakmak ve Levin'e bir göz atmak fırsatını bulmuştu. Levin, genç kızın

elinde olmayarak gözlerinde tutuşan sadece bu bakıştan, bu genci sevdiğini, hem de bu sevgisini ona itiraf ettiğini kesin olarak anladı, peki bu adam kimdi, neyin nesiydi?

Şimdi Levin -bu ister iyi, ister kötü olsun-artık kalmamazlık edemezdi. Kiti'nin sevdiği bu adamın neyin nesi olduğunu öğrenmek zorundaydı.

Öyle kişiler vardır ki, hangi alanda olursa olsun, mutluluğa ermiş bir rakibiyle karşılaştıkları zaman, onda olan bütün iyi şeylere sırt çevirir, sadece onun kötü şeylerini görürler; ama öyle kişiler de vardır ki tam tersine, bu mutlu rakipte her şeyden çok, kendilerini ye nilgiye uğratan üstünlükleri bulmak ister ve gönülleri yana yana onda sadece iyi şeyler ararlar. İşte, Levin bu kişilerden biriydi, ama o, Vronski'nin iyi ve çekici yanlarını arayıp bulmakta zorluk çekmedi. Bunlar hemen gözüne çarptı. Vronski orta boylu, tıknaz, fevkalade sakin ve kararlı bir yüzü olan, sevimli, yakışıklı, esmer bir gençti. Kısa kesilmiş siyah saçlarından, yeni tıraş olmuş çenesinden, terzinin elinden henüz çıkmış yepyeni bol üniformasına kadar yüzünde ve görünüşünde her şey sade, aynı zamanda zarifti. İçeriye giren bayana yol verince, önce prensese, sonra da Kiti'ye yaklaştı.

Kiti'ye yaklaşırken, Vronski'nin güzel gözleri özellikle tatlı bir ışıkla tutuştu. Yüzünde zor fark edilir, mutlu, alçakgönüllü, muzaffer bir gülümseyiş olduğu halde (Levin'e öyle geldi) Kiti'nin önünde ölçülü bir saygıyla eğildi. Küçük, ama geniş elini genç kıza uzattı.

Herkesle selamlaştıktan ve birkaç kelime konuştuktan sonra gözlerini kendisinden hiç ayırmayan Levin'e bir defa olsun bakmadan oturdu.

Prensese, Levin'i işaret ederek: "İzin veriniz de sizi birbirinize tanıtayım," dedi, "Konstantin Dimitriyeviç Levin, Kont Aleksey Krilloviç Vronski."

Vronski kalktı ve dostça Levin'in gözlerine bakarak elini sıktı. Sakin bir gülümseyişle: "Galiba bu kış sizinle bir öğle yemeği yiyecektim, ama birdenbire kalkıp köye gittiniz!" dedi.

Kontes Nordston, atılarak: "Konstantin Dimitriyeviç, şehirleri ve biz şehirliyi küçümser, onlardan tiksindir," dedi.

Levin: "Herhalde sözlerim üzerinizde büyük bir etki yapıyor olmalı ki, onları böylesine iyi hatırlıyorsunuz," dedi ve bu sözleri bundan önce de söylemiş olduğunu hatırlayarak kızardı.

Vronski, Levin'e ve Kontes Nordston'a bakarak gülümsedi, sonra Levin'e dönerek: "Siz her zaman köyde mi oturuyorsunuz?" diye sordu, "Öyle sanıyorum ki, kışın sıkıcı olur?"

Levin sertçe cevap verdi: "İnsanın bir işi olursa sıkılmaz."

Levin'in konuşma tonunu fark eden, ama fark etmemiş gibi davranan Vronski: "Ben köyü seviyorum," dedi.

Kontes Nordston: "Herhalde siz köyde sürekli olarak oturmaya katlanamazdınız," diye söze karıştı.

Vronski, sözlerine devam ederek: "Bilmiyorum, uzun bir süre hiç kalmadım, ama tu-

haf bir duygunun etkisi altında kaldım. Annemle bir kış geçirdiğim Nice'de olduğu kadar, hiçbir yerde kartopu oyunlarıyla, köylüleriyle köyü, Rus köyünü böylesine özleme-miştim. Siz de bilirsiniz ki Nice aslında sıkıcı bir yerdir. Sonra Serento, Napoli gibi yerler de ancak kısa bir süre iyidirler. Hele insan oralarda Rusya'yı, özellikle köyü unutmuyor! Oralara denilebilir ki..."

Vronski, hem Kiti'ye, hem de Levin'e dönerek, sakin ve iyilik dolu bakışlarını kâh birinin, kâh ötekinin üzerinde gezdirerek konuşuyor, herhalde aklına esenleri söylüyordu.

Kontes Nordston'un bir şey söylemek istediğini fark edince, başladığı cümleyi bitirmeden sustu ve dikkatle kontesi dinlemeye başladı.

Konuşma bir an bile kesilmeden aralıksız sürüp gidiyordu. Öyle ki, konu kıtlığına karşı daima klasik öğrenim ile pratik öğrenim ve zorunlu askerlik gibi yedek iki ağır silahı bulunan yaşlı prenses, bu silahlarını kullanmak gereğini duymadı. Kontes Nordston da, Levin'e takılma fırsatını bulamadı.

Levin konuşmaya katılmak istiyor, ama yapamıyordu. Her an kendi kendine "şimdi gitmeliyim," diye düşünüyor, ama bir şeyler bekleyerek gitmiyordu.

Dönen masalardan, ruhlardan konuşulmaya başlandı. Ruhçuluğa* inanan Kontes

* Spritizm: 19. yy.m ortasında Amerika'da ortaya çıkan akım. Ölülerin ruhlarının yaşayanlar ile temasa geçebileceği tezine dayalı bu akımın anlayışına göre, bu temas için bir aracı-ortama' yani medyum'a ihtiyaç vardır. Spritizm, İngiltere üzerinden kısa sürede bütün Avrupa'ya yayılmıştır.

Nordston, gördüğü bazı inanılmayacak olayları anlatmaya başladı.

Vronski gülümseyerek: "Ah kontes, ne olursunuz mutlaka beni de, Tanrı aşkına beni de onlara götürün!" dedi, "her yerde aradım, ama hiçbir zaman olağanüstü bir şey görmedim."

Kontes Nordston: "Olur," diye cevap verdi, "gelecek cumartesi." Sonra Levin'e dönerek sordu; "Ya siz Konstantin Dimitriyeviç, siz inanıyor musunuz?"

"Bana niçin soruyorsunuz? Ne cevap vereceğimi nasıl olsa biliyorsunuz!.."

"Ama düşüncelerinizi duymak istiyorum."

Levin: "Ben sadece şu düşüncedeyim; bu döner masalar, sözde aydın toplumumuzun, köylülerden daha ileri olmadığını ispatlıyor... Köylüler göze gelmeye, çarpılmaya, büyüye inanıyorlar... Biz ise..."

"Yani siz inanmıyor musunuz?"

"İnanmamam kontes."

"Ya ben, kendim gördüysem?"

"Köylü kadınlar da cinleri gördüklerini söylerler."

Kontes: "O halde benim doğruyu söylemediğimi sanıyorsun?" dedi ve neşeli olmayan bir gülüşle güldü.

Levin'in hesabına kızaran Kiti: "Yok canım, Maşa," dedi. "Konstantin Dimitriyeviç, sadece inanmadığını söylüyor."

Levin, bunu anladı ve daha çok sinirlendiğinden cevap vermek istemedi ama Vronski açık, sevimli gülümseyişle tatsız bir hal alma tehlikesini gösteren konuşmanın hemen im-

dadına yetiştirdi: "Siz ihtimalleri kabul etmek istemiyor musunuz?" diye sordu. "Niçin olmasın? Ne olduğunu bilmediğimiz elektriğin varlığını kabul ediyoruz. Bizce henüz bilinmeyen yeni bir güç neden olmasın? Öyle bir güç ki..." Levin, hızla Vronski'nin sözünü keserek: "Elektrik bulunduğu zaman, sadece onun belirtileri keşfedilmişti; onun nereden geldiği, ne yaptığı henüz bilinmiyordu. Onu uygulama alanına geçirmeyi akıl edinceye kadar aradan yüz yıllar geçti. Ruhçulukta ise tam tersine, masalara yazı yazmak ve ruhları çağırarak işe başladılar. Ancak bundan sonradır ki bunun bilinmeyen bir güç olduğunu söylemeye başladılar."

Vronski görünüşe göre Levin'in sözleriyle ilgilenecek her zaman herkesi ilgiyle dinlediği gibi, onu da dikkatle dinliyordu.

"Evet ama, ruh çağırıcılar da, 'şimdilik biz bu gücün ne olduğunu bilmiyoruz, ama ortada bir güç var ve bu güç, oluşan şartlar altında ortaya çıkıyor. Bu gücün ne olduğunu bulmak da bilginlere düşüyor,' diyorlar. Hayır, ben anlamıyorum, niçin bu yeni bir güç olmazmış, eğer bu güç..."

Levin yine onun sözünü keserek: "Çünkü, elektrikte reçineyi yünlü bir kumaş parçasına sürdüğünüz zaman, her defasında belli bir olay meydana geliyor, ruh çağırma seanslarında ise her defasında sonuç alamazsınız! Demek ki bu bir tabiat olayı sayılamaz!.."

Vronski, herhalde konuşmanın bir salon için çok ciddi bir hal almakta olduğunu his-

setmiş olacak ki itiraz etmedi, ama konuyu değiştirmeye çalışarak neşeli bir gülümseyişle bayanlara döndü.

"Haydi, hemen şimdi bir deneme yapalım kontes."

Ama Levin, düşündüklerini sonuna kadar söylemek istiyordu: "Öyle sanıyorum ki," diye sözlerine devam etti, "ruhlara inananların, mucizelerini yeni bir güçle açıklamak yolundaki bu denemeleri, başarısız bir denemedir. Onlar depedüz manevi bir güçten söz ediyorlar, bunu da soyut bir deneye bağlamak istiyorlar."

Herkes onun sözünü bitirmesini bekliyordu, o da bunu hissetti.

Kontes Nordston: "Öyle sanıyorum ki, siz iyi bir medyum olabilirsiniz, çünkü coşkulusunuz," dedi.

Levin ağzını açtı, bir şey söylemek istedi, ama kızardı ve sustu. Vronski, gözleriyle bir masa arayarak kalktı ve "Prens Kiti, haydi, lütfen hemen şimdi şu masalarda ne olacağını deneyelim. Prens, izin veriyor musunuz?" dedi.

Kiti de bir masa bulmak üzere kalktı. Levin'in yanından geçerken göz göze geldiler. Kiti, bütün yüreğiyle onun mutsuzluğuna kendisi sebep olduğu için çok acıyordu. Bakışlarıyla, "Beni bağışlayabilirseniz bağışlayın, öylesine mutluyum ki!" diyordu.

Levin'in bakışı ise, ona, "Herkesten nefret ediyorum, sizden de, kendimden de," diye cevap verdi ve şapkasını aramaya koyuldu.

Ama gitmesi kısmet değilmiş! Konuklar

tam masanın başına geçip oturmaya hazırlandıkları, Levin de gitmeye kalktığı bir sırada yaşlı prens içeri girdi. Bayanlarla selam-laştıktan sonra Levin'e döndü, sevinçle: "Oo-oo!" diye bağırdı, "Geleli çok mu oldu? Burada olduğunuzu bilmiyordum. Sizi gördüğüme çok sevindim."

Yaşlı Prens, Levin'e bazen "Sen," bazen de "Siz," diye hitap ediyordu. Levin'i kucakladı ve ayağa kalkarak prensin kendisini görmesini sessizce bekleyen Vronski'nin varlığının farkında olmadan, Levin'le konuşmaya daldı. Kiti, bütün bu olup bitenlerden sonra, Prens'in Levin'e gösterdiği yakınlığın Vronski'ye çok ağır geldiğini anladı. Babasının, nihayet Vronski'nin selamına nasıl soğuk karşılık verdiğini de gördü. Vronski'nin de kendisine neden ve nasıl soğuk durabildiğini anlamaya çalışarak, babasına nasıl dostça bir şaşkınlıkla baktığını da fark etti ve kızardı.

Kontes Nordston: "Prens," dedi, "Konstan-tin Dimitriyeviç'i bize bırakın, bir deneme yapmak istiyoruz."

Yaşlı Prens, Vronski'ye baktı, bu denemenin onun başının altından çıktığını sezerek: "Ne denemesi?" dedi. "Masaları döndürmek mi? Bayanlar, baylar, beni affedin, ama yüzük oyunu oynasak bence daha çok eğlenmiş oluruz. Hiç değilse, yüzük oyununda bir anlam var."

Vronski, şaşkınlık dolu bakışlarıyla prensi süzdükten ve hafifçe gülümsedikten sonra, hemen Kontes Nordston ile gelecek hafta verilecek büyük balo üzerine konuşmaya baş-

ladı, sonra Kiti'ye dönerek: "Umanm ki siz de bu baloya gelirsiniz?" dedi.

Yaşlı prens yanından ayrılır ayrılmaz Levin, kimse farkına varmadan çıkıp gitti ve bu geceden beraberinde götürdüğü son izlenim, Vronski'nin balo ile ilgili sorusuna cevap veren Kiti'nin gülümseyen mutlu yüzü oldu.

XV

Akşam toplantısı bitince Kiti annesine Levin ile ilgili konuşmasını anlattı. Levin'e pek çok acımasına rağmen, kendisine evlenme teklifi yapması düşüncesi onu sevindiriyordu. Gerektiği gibi davrandığından bir kuşku yoktu, ama yine de yatağında uzun süre uyuyamadı. Bir izlenim kafasından bir türlü çıkmıyordu; bu, babasının anlattıklarını dinlerken durduğu biçimde, çatık kaşlı ve bu kaşların altından iyilik dolu gözlerle kederli, üzgün, bir kendisine, bir Vronski'ye bakan Levin'in yüzüydü. Ona öylesine acıyordu ki, gözleri dolu dolu oldu, ama hemen onunla karşılaştığı adamı düşündü. Bu erkekçe kararlı yüzü, bu soylu durgunluğu, her şeyde, herkese gösterilen iyilik dolu davranışları çok canlı olarak gözlerinin önüne getirdi. Sevdiği adamın kendisine olan sevgisini hatırladı. Ruhunu yine bir sevinç dalgası kapladı, mutlu bir gülümseyişle başını yastığa bıraktı. Kendi kendine, "Yazık, çok yazık, ama elden ne gelir? Benim hiçbir suçum yok!" diye söylendi, ama içinden gelen bir ses başka şeyler söylüyordu. Acaba kendini Levin'e sevdirmiş

olmasına mı, yoksa onu reddedişine mi pişmanlık duyuyordu, bunu bilmiyordu, şu anda hissettiği mutluluk şüphelerle zehirlenmişti. Uyuyuncaya kadar kendi kendine "Tanrım, sen bana acı! Tanrım, sen bana acı!" diye söylendi.

Bu sırada aşağıda, prensin küçük çalışma odasında ana baba arasında en sevdikleri kızları yüzünden sık sık tekrarlanan sahnelerden biri geçiyordu.

Prens kollarını sallayıp ropdöşambrının önünü kapatırken bağıırıyordu: "Bu ne demek? Bu şu demektir ki, sizde gurur, asalet yoktur. Bu... bu adice, bu aptalca koca arama yollarınızla kızı mahvediyorsunuz demektir."

Prenses, hemen hemen ağlayacak gibi: "Tanrı aşkına insaf et prens," dedi, "ben ne yaptım?"

Prenses kızıyla yaptığı konuşmadan sonra mutlu ve sevinçli, âdeti olduğu üzere kocasına iyi geceler dileğinde bulunmak üzere prensin odasına gelmişti. Gerçi ona Levin'in evlenme teklifinden ve Kiti'nin bu teklifi reddedişinden söz etmeye niyetli değildi. Ona sadece Vronski ile olan duruma bitmiş gözüyle bakabileceğini, Vronski'nin annesi gelir gelmez bu işin kesin bir karara bağlanacağını çıtlat-mıştı. İşte bu sırada, bu sözler üzerine prens birdenbire parlamış ve bağıra bağıra ağır sözler söylemeye başlamıştı.

"Ne mi yaptınız? Birincisi, birtakım kurnazlıklara başvurarak, talipleri evinize çağırıyorsunuz! Şimdi bütün Moskova hem de

haklı olarak bundan söz edecek... Bir suare veriyorsunuz, yalnız seçilmiş isteklileri değil, herkesi çağırın efedim. Bütün şu muhallebi çocuklarını (prens, Moskova gençlerine böyle bir ad takmıştı) çağırın, bir piyanist tutun, varsın dans etsinler, ama bu akşamki gibi buluşmalar tertip etmeyin. Nihayet muradınıza erdiniz,

kızcağızın aklını çeldiniz! Levin, bin defa daha iyi. Şu Petersburg züppesi olacak adama gelince; hepsi bir kalıptan çıkmış gibi birbirine benziyor, hepsi de alçak... Hiç olmazsa safkan bir prens olsaydı bari... Benim kızımın kimseye ihtiyacı yok..."

"Peki, ben ne yapmışım?"

Prens, öfkeyle bağırdı: "Şunu yapmışsın ki!.."

Prenses, kocasının sözünü kesti: "Seni dinleyecek olursam kızımızı hiçbir zaman ev-lendiremeyeceğimizi biliyorum. O halde köye gidelim."

"Bence, gitmek daha iyi."

"Dur ama! Sanki ben adamın yüzüne mi gülüyorum? Hiç de yüzüne gülmüyorum. Üstelik genç adam çok iyi biri, âşık olmuş, kız da öyle sanırım..."

"Evet, size öyle geliyor! Ya kız ona gerçekten âşık olursa? Oysa, ben ne kadar evlenmeyi düşünüyorsam, o da o kadar düşünüyor. Oh, bari gözlerim görmese!.. Ah Nice şehri! Ah balo! (prens, karısını taklit ettiğini tasavvur ederek, her kelimedede reverans yapıyordu) Katya'nın kafası bu düşüncelere saplanırsa, işte o zaman kızcağızın mutsuzluğunu hazırlamış oluruz."

"Niçin öyle sanıyorsun?"

"Sanmıyorum, biliyorum. Bunun için gözlerimiz var, ama kadınlarda bu yok işte! Bir yanda Levin gibi ciddi niyetleri olan bir adam, öte yanda eğlenmekten başka bir şey düşünmeyen soytarıya benzeyen bir züppe var."

"Ne diyeyim, bir defa kafana saplanmış."

"Aklın başına gelecek, ama Daşenka'da olduğu gibi, iş işten geçmiş olacak!"

Mutsuz Doll'i hatırlayan prenses, kocasının sözünü keserek: "Pekâlâ! Pekâlâ, artık konuşmayalım!" dedi.

"Çok iyi öyle ise... İyi geceler..."

Kan koca birbirlerini kutsayarak öpüştüler, ama her biri, kafasında kendi düşüncesi olduğu halde ayrıldılar.

Prenses bu gecenin Kiti'nin alinyazısım çizdiğine ve Vronski'nin niyetinden şüphe edilmeyeceğine kesin olarak inanmıştı, ama kocasının sözleri onu şaşırttı. Odasına dönünce, geleceğin bilinmezliği karşısında kapıldığı dehşetle tıpkı Kiti gibi içinden, "Tanrım, bana acı, Tanrım, bana acı, Tanrım, bana acı!" diye birkaç defa tekrarladı.

XVI

Vronski aile hayatını hiç tanımamıştı. Annesi, gençliğinde parlak bir sosyete kadınıydı. Evliliği sırasında, hele evliliğinden sonra bütün sosyetinin bildiği birçok gönül maceraları geçirdi. Vronski babasını hemen hemen hiç hatırlamıyordu. Öğrenimini, soyluların okuduğu askeri bir okulda yaptı.

Okuldan çok genç, parlak bir subay olarak çıkınca, hemen Petersburg'un zengin askeri çevresine girdi. Petersburg sosyetesine nadiren katılıyordu, bütün gönül maceraları sosyete dışındaydı.

Petersburg'un parlak ve kaba hayatından sonra ilk defa Moskova'da kendine âşık, sevimli, saf bir sosyete kızıyla yakınlık kurmanın güzelliğini tattı. Kiti ile ilişkisinde herhangi kötü bir şey olabileceği aklına bile gelmiyordu. Balolarda daha çok onunla dans ediyor, evlerine girip çıkıyordu. Onunla sosyetedeki konuşulması âdet olan saçma sapan konulardan söz ediyor, ama elinde olmayarak, bu saçma sapan sözlere kız için özel bir anlam katıyordu. Ona, başkalarının yanında söylenemeyecek hiçbir şey söylememekle birlikte, genç kızın gittikçe kendisine bağlandığını hissediyor, bunu hissettikçe de özel bir tat alıyor ve kıza olan duygulan gittikçe zayıflıyordu. Vronski, Kiti'ye olan davranışının belli bir adı olduğunu ve buna, evlenme niyeti olmadan genç kızları baştan çıkarma denildiğini, bu baştan çıkarmanın kendisi gibi parlak gençler arasında alışkanlık haline gelen kötü davranışlardan biri sayıldığını bilmiyordu. Bu tadın kaynağını ilk defa kendisinin bulunduğunu sanıyor ve bu buluşunun tadını Çıkanyordu.

O gece Kiti'nin anası ile babasının neler konuştuğunu işitebilseydi, kızın ailesinin görüşlerini paylaşarak Kiti ile evlenmezse onun mutsuz olacağını öğrenebilseydi, buna çok Şaşar ve inanmazdı. Kendisine böylesine bü-

yük, tatlı bir zevk veren şeyin özellikle kıza kötü gelebileceğine inanamazdı. Onunla evlenmek zorunda olduğuna ise bundan da az inanabilirdi.

Evlilik onun için hiçbir zaman mümkün görünmemişti. Sadece aile hayatını sevmemekle kalmıyor ve ailede, özellikle kocada, içinde yaşadığı bekârlar dünyasının ortaklaşa görüşüne göre; yabancı, düşman ve hepsinden çok, gülünç bir şeyler tasavvur ediyordu. Vronski, Kiti'nin anası ile babasının neler konuştuğunu bilmemekle birlikte, bu gece Şçerbatskilerden çıkarken kendisi ile Kiti arasındaki o manevi gizli bağın bu akşam öylesine güçlendiğini hissetti ki, bir şeyler yapmak gerekecekti, ama ne yapabilirdi, ne yapması gerekiyordu, işte bunu kestiremiyordu.

Her zaman olduğu gibi, Şçerbatskilerden -biraz da bütün gece sigara içmemiş olmasından ileri gelen- hoş bir tazelik ve temizlik duygusuyla dönerken, "İşin en güzel yanı," diye düşünüyordu, "Ne onun ne de benim tarafımdan hiçbir şey söylenmediği halde, bakışmalarla ve tavırlarla yapılan bu dilsiz konuşmamızda

birbirimizi öylesine iyi anlıyor-duk ki, bu defa, her zamankinden daha net olarak sevdiğini söyledi; hem de ne kadar sevimli, sade ve güvenerek... Ben kendimi daha iyi, daha temiz buluyorum. Benim de bir kalbim olduğunu, birçok iyi yanlarım bulunduğunu hissediyorum. Bu sevimli âşık gözler! Hele 'Pek çok' dediği zaman...

"Peki, ne olacak? Hiçbir şey... Benim hoşuma gidiyor, onun da hoşuna gidiyor..." Ve

\ r-

bu gecesini nasıl geçireceğini düşünmeye başladı.

Gidebileceği yerleri hayalinde canlandırdı; "Acaba kulübe mi gitsem? Orada Ignatov ile şampanyasına, bir parti bezik mi oynasam? Yok, gitmeyeceğim. İyisi mi Chateau des Jle-urs'e* gider, orada Oblonski'yi bulurum, biraz şarkı, biraz cancan? Hayır, olmaz, bıktım. Şçerbatskilerde kendimi daha iyi hissettiğimden, özellikle onları seviyorum. İyisi mi, eve gideyim." Doğruca Dusseause Oteli'ndeki odasına gitti. Akşam yemeği getirtti, sonra soyunup yatağına girdi, başını yastığa koyar koymaz derin bir uykuya daldı.

XVII

Ertesi gün Vronski sabahın on birinde annesini karşılamak üzere Petersburg Demiryolu Gan'na gitti. Orada, büyük merdivenlerde karşısına ilk çıkan insan, aynı trenle gelmekte olan kız kardeşini bekleyen Oblonski oldu.

Oblonski: "Ooo! Ekselans!" diye bağırdı, "Kimi karşılamaya geldin?"

Vronski, Oblonski ile karşılaşan herkes gibi gülümseyerek: "Annemi," diye cevap verdi ve elini sıkarak, onunla birlikte merdivenleri çıktı. "Bugün Petersburg'dan gelmesi gerekiyor."

"Ben ise seni saat ikiye kadar bekledim. Şçerbatskilerden sonra nereye gittin?"

Vronski: "Eve," diye cevap verdi, "ne yalan söyleyeyim, Şçerbatskilerden sonra, kendimi

İçkili ve kabare benzeri, eğlence programlı yer.

öylesine iyi hissettim ki, canım başka hiçbir yere gitmek istemedi."

Stepan Arkadyeviç Oblonski, bir gün önce Levin'e söylediği mızraları aynen tekrarladı; "Ben, yaşlı, safkan atı damgasından, sevdalı gençleri de alev alev bakışlarından tanırım."

Vronski, bunu inkâr etmeyen bir tavırla gülümsedi, ama hemen konuşmayı değiştirdi: "Sen kimi karşılıyorsun?" diye sordu.

Oblonski: "Ben mi?" dedi, "güzel bir kadını karşılamaya geldim."

"Bak sen!.."

"Honni soit qui maly pense!* Kız kardeşim Anna'yı."

Vronski: "Ya, demek Karenina'yı?" dedi.

"Herhalde onu tanırısın?"

Vronski, Karenina adında, belli belirsiz, kendini beğenmiş ve sıkıcı birini gözünün önüne getirerek, dalgın dalgın cevap verdi:

"Galiba tanıyorum... Ya da hayır... Doğrusu, pek hatırlamıyorum."

"Ama Aleksey Aleksandroviç'i şu benim ünlü eniştemi herhalde tanıyorsundur. Onu bütün dünya tanır."

Vronski: "Yani, şöhretini duydum, sima olarak da tanırım," dedi, "akıllı, bilgili, tann-sal biri olduğunu da biliyorum, ama bilirim ki benim yetkim dışında..."

Stepan Arkadyeviç Oblonski: "Evet, olağanüstü bir insandır; gerçi biraz tutucudur, ama sevimli, iyi bir adamdır," dedi.

Vronski, gülümseyerek: "Eh, varsın öyle olsun!" diye söylendi, sonra giriş kapısında

* Lâtinçe; "Kötü düşünen maskara!" anlamına gelir.

durmakta olan annesinin uzun boylu, yaşlı uşağını görerek, "O, sen burada mısın!" dedi. "Gel hadi."

Herkesin Stepan Arkadyeviç'te bulunduğu sevimlilikten başka, hayalinde kendisini Kiti ile birleştirmesinden ötürü Vronski, bu son zamanlarda ona ayrıca bir bağlılık da duymaktaydı. Gülümseyerek koluna girdi. "Ne dersin, pazara ünlü ses sanatçısı şerefine bir akşam yemeği düzenleyelim mi?"

Stepan Arkadyeviç: "Mutlaka," dedi, "ben katılacakları yazanm. Ha, bak, dün akşam dostum Levin'le tanıştın mı?"

"Elbette tanıştım, ama nedense çabuk gitti."

Oblonski, devam ederek: "Çok iyi bir çocuk, değil mi?" dedi.

Vronski: "Bilmem neden bütün Moskovalılarda bir katılık var," dedi, sonra şakacı bir tavırla ekledi; "Ama elbette konuştuğum bir yana, burunlanndan kıl aldırıyorlar, hemen kızı veriyorlar... Sanki insana hep bir şeyler hissettirmek istiyorlar..."

Stepan Arkadyeviç, neşeli neşeli gülerek: "Böyle bir şey varsa, gerçekten de var," dedi.

Vronski, bir memura başvurarak: "Trenin gelmesi yakın mı?" diye sordu.

Memur: "Son istasyondan hareket etti," cevabını verdi.

Garda gittikçe artmakta olan hazırlıklar, hamallann koşuşması, jandarmalann, memurların görünmesi, karşılayıcıların çoğalması, trenin yaklaşmakta olduğunu gösteriyordu. Gocuklar giymiş, yumuşak keçe çiz-

meli işçilerin kıvrılan demiryolunun rayları üzerinden geçişleri sislerin arasından görünüyordu. Uzaktan lokomotifin düdüğü sesi ve sonra raylar üzerinde yaklaşmakta olan ağır bir cismin gürültüsü duyuldu.

Levin'in Kiti üzerine olan niyetlerini Vronski'ye anlatmayı çok isteyen Stepan Arkadyeviç: "Hayır, hayır," dedi, "sen Levin'i yanlış değerlendirmişsin! O çok sinirli bir adamdır, ara sıra tatsızlaşabilir, orası doğru, ama bazen de çok sevimli olur. Dürüst, dobra bir yaradılışı, altın gibi bir yüreği vardır, ama dün ortada özel birtakım sebepler vardı," diye anlamlı bir gülümsemeyle sözlerini sürdürdü. Bir gün önce dostuna karşı duyduğu candan sempatiyi büsbütün unutmuş, şimdi de Vronski'ye karşı aynı sempatiyi duymaya başlamıştı: "Evet, dün ortada onu ya çok mutlu ya da büsbütün mutsuz kılacak sebepler vardı."

Vronski, durdu ve "Yani, ne demek istiyorsun? Yoksa, Levin dün baldızına evlenme teklifinde mi bulundu diye sordu?"

Stepan Arkadyeviç: "Olabilir," dedi. "Dün akşam böyle bir şey sezer gibi oldum. Evet, erken gittiğine, üstelik keyfi de yerinde olmadığına göre, böyle olacak. O kadar uzun süredir âşık ki, ona acıyorum."

"Bak sen!" dedi Vronski ve yürümeye başladı, "Bana öyle geliyor ki Kiti, daha parlak bir evlenme umabilir... Bununla birlikte, Levin'i tanımıyorum," diye ekledi. "Güç bir durum... Zaten bundan ötürüdür ki, erkeklerin çoğu Klara'larla ilgilenmeyi tercih ediyor.

Oradaki başarısızlık, sadece paranızın yetersizliğini, ama buradaki başarısızlık, terazideki değerinizin yetersizliğini gösterir. Neyse, işte tren de geliyor."

Gerçekten de, lokomotif, uzaktan düdüğünü öttürüyordu. Birkaç dakika sonra peron sarsıldı. Soğuktan ağırlaşmış, aşağıya yığılan buharla soluyarak, orta tekerleği döndüren pistonu ritmik bir hareketle ağır ağır inip çıkarak lokomotif geçti. Yüzü gözü sanlı, her yanı kırağı ile örtülü uyuşmuş makinist, başını selamlıyordu. Lokomotifin arkasından, içinde kuyruğunu sallayan bir köpeğin bulunduğu yük vagonu ağır ağır geçti. En sonunda, durmadan önce son kez sarsılan yolcu vagonları görüldü.

Daha tren yürürken düdüğü çalarak işaret veren bir kondüktör vagonu atladi. Onun arkasından da sabırsız yolcular; etrafını sert bakışlarla süzerek dimdik yürüyen bir muhafız subayı, elinde çantası, neşeyle gülümseyen genç bir tüccar, heybesini omuzlamış bir köylü birer birer inmeye başladılar.

Oblonski'nin yanında duran Vronski, vagonları ve inenleri seyretmiş, annesini tamamen unutmuştu. Şimdi Kiti hakkında öğrendikleri onu hem heyecanlandırmış, hem sevindirmişti. Elinde olmayarak göğsü kabardı; gözleri parlıyordu. Kendini galip gelmiş bir adam gibi hissediyordu.

Genç bir kondüktör, Vronski'ye yaklaşarak: "Kontes Vronskaya bu bölümdeler efendim," dedi.

Kondüktörün sözleri onu kendine getir -

miş, annesini ve biraz sonra onunla olacak görüşmeyi hatırlatmıştı. Annesine ne gerçek bir saygı duyuyor, ne de seviyordu. Ne var ki, içinde yaşadığı çevrenin kavramlarına ve gördüğü eğitime uygun olarak annesine büyük bir saygı ve bağlılık göstermekten başka türlü davranabileceğini aklına bile getiremiyordu. İçinden annesine olan saygı ve sevgisi azaldıkça, görünüşteki bağlılık ve saygısı da artmaktaydı.

XVIII

Vronski, kondüktörün peşinden vagona yürüdü. Kompartımana girerken, dışarı çıkmakta olan bir bayana yol vermek için durdu. Bir sosyete adamının içgüdüleriyle, bir bakışta kadının dış görünüşünden, onun yüksek sosyetedeki on bin kişinin arasında yer aldığını hemen anladı. Özür diledi, kompartımana girmek üzere bir adım attı, ama dönüp bir kez daha kadına bakmaktan kendini alamadı. Buna sebep, kadının aşırı güzelliği, bütün endamında göze çarpan kibarlığı, inceliği değil, yanından geçerken fark ettiği sevimli yüzünün ifadesindeki özel tatlılık ve çekicilikti. Vronski dönüp ona baktığında, kadın da başını çevirmişti. Sık kirpiklerinin altında daha koyu görünen gri renkli gözlerinin bakışı, onda bir tanıdığını görüyormuş gibi, sıcak ve dikkatle delikanlının üstünde durup kaldı; sonra hemen birini arıyormuş gibi, yaklaşan kalabalığa kaydı, Vronski, kadının bu hızlı, acele bakışın-

da, onun gerek yüz hatlarında, gerekse şimşek çakan gözlerinde ve ancak fark edilen gülümsemesindeki gergin titremelerle kendini ele veren, güçlükle bastırılmış, canlı, ateşli bir mizaç gördü. Onun bütün varlığı, kah ışıldayan bakışlarında, kah gülümsemesinde ifadesini bulan herhangi bir 'çok fazla' ile dolu gibiydi. Gerçi gözlerindeki bu parlaklığı biraz olsun azaltmaya çalışıyordu, ama gözleri, onun iradesini hiçe sayıp parlıyorlardı.

Vronski kompartımana girdi. Kara gözlü, bukleli, yaşlı bir kadın olan annesi, kısık gözlerle oğluna baktı ve ince dudaklarıyla hafifçe gülümsedi. Oturduğu kanepeden kalktı, çantasını hizmetçisine vererek, küçük, kuru elini oğluna uzattı. Sonra oğlunun başını alnından tutup kaldırarak, onu yanağından öptü.

"Telgrafımı vaktinde aldın mı? Sağlığın nasıl? Şükür Tann'ya."

Vronski, annesinin yanına oturdu ve elinde olmadan kapının dışından gelen kadın sesine istemeden kulak kabartarak: "Yolculuğunuz iyi geçti mi?" diye sordu.

Vronski bu sesin, kompartımana girerken karşılaştığı kadının sesi olduğunu biliyordu.

"Ama ben yine de sizinle aynı düşüncede değilim," diyordu ses.

"Petersburg görüşü bu hanımefendi."

"Hayır, Petersburg görüşü değil, sadece bir kadın görüşü," diye cevap verdi kadın.

"Şu halde elinizi öpmeme müsaade buyurunuz efendim."

Kadın, tam kapının ağzında: "Yine görüşelim İvan Petroviç, hem bakın bakalım kardeşim orada mı," dedi ve tekrar kompartımana girdi.

Vronskaya, gelen bayana dönerek: "Nasıl, kardeşinizi buldunuz mu?" dedi.

Vronski, kadının Karenina olduğunu şimdi hatırladı. Ayağa kalkarak: "Kardeşiniz burada efendim," dedi, kadının önünde eğilerek. "Affedersiniz, sizi tanıyamadım," diye ekledi, "hem, tanışmamız o kadar kısa sürmüştü ki, siz herhalde beni hatırlayamazsınız."

"Ah, hayır, sizi tanıdım" dedi kadın, "çünkü annenizle bütün yol boyu sizden konuştuk." Nihayet, köpüren canlılığının bir kahkaha içinde patlak vermesine müsaade etti. "Kardeşim hâlâ görünürlerde yok."

"Alyoşa, seslensene ona," dedi yaşlı kontes.

Vronski, perona çıkarak, "Oblonski! Buraya!" diye bağırdı.

Ama Karenina, kardeşinin gelmesini beklemedi. Onu pencereden görünce, yumuşak adımlarla vagondan çıktı. Kardeşi yanına gelir gelmez, kararlılığı ve zarıflığı Vronski'yi şaşırtan bir hareketle, sol kolunu kardeşinin boynuna doladı, onu hızla kendine çekerek kuvvetle öptü. Vronski bakışlarını ondan çevirmeden, sebebini kendisi de bilmeden gü-lümsüyordu. Nihayet, annesinin kendisini beklediğini hatırlayarak vagona geri döndü. Kontes, Karenina'dan söz ederek: "Ne hoş bir kadın değil mi?" dedi, "kocasını benim yanıma oturttu. Doğrusu buna çok sevindim. Bütün yol boyu gevezelik ettik durduk. Eee,

söylediklerine göre, sen vous fdez le parfait amour. Tant mieux, moncher, tant mieivc!"

Vronski, soğuk bir tavırla, "Neyi kastettiğinizi bilmiyorum," dedi. "Gidelim hadi anne!"

Karenina, kontesle vedalaşmak üzere tekrar vagona girdi. Neşeli neşeli: "İşte kontes, eşsiz oğlunuzu buldunuz, ben de kardeşimi... Zaten bütün hikâyelerim tükenmişti. Artık anlatacak bir şey de bulamayacaktım," dedi.

"Oh, hayır," dedi kontes, onun elinden tutarak, "sizinle hiç canım sıkılmadan bütün dünyayı dolaşabilirim. Siz, hem kendisiyle konuşmaktan, hem de birlikte susmaktan zevk alınan o sevimli kadınlardan birisiniz! Oğlunuza gelince, rica ederim onu biraz unutun; insanlar ara sıra ayrılabilmedirler de."

Karenina, kadının karşısında dimdik duruyor, gözlerinin içi gülüyordu.

"Anna Arkadyevna'nın sekiz yaşlarında bir oğlu varmış," diye açıkladı kadın, "galiba şimdiye kadar ondan hiç ayrılmamış, onu bıraktığına çok üzülüyor."

"Evet," dedi Karenina, "kontesle hep oğullarımızdan söz ettik. Ben, kendi oğlumdan, o da kendi oğlundan." Yine bu sefer Vronski'ye yönelik bir gülümseme yüzünü aydınlattı.

Vronski, Anna Karenina'nın kendisine fırlattığı bu cilve topunu havada yakalayarak: "Bu sizi oldukça sıkışmış olmalı," dedi. Ama görünüşe göre konuşmayı bu tonda sürdürmek istemeyen Anna Karenina, yaşlı kontese dönerek: "Size çok teşekkür ederim efendim,"

Fransızca: Tatlı aşkların peşindeymişsiniz, ne iyi azi zim, ne iyi."

dedi, "Günümü nasıl geçirdiğimin farkında bile olmadım. Yine görüşelim kontes!"

"Hoşçakal sevgili arkadaşım," diye cevap verdi kontes. "İzin verin de, güzel yüzünüzden öpeyim. Hiç çekinmeden, kocakarı ağzıyla düpedüz size âşık olduğumu söyleyeceğim."

Bu cümle ne kadar beylik olursa olsun, Karenina buna yürekten inanmış ve sevinmişti. Kızardı, hafifçe eğildi ve yanağını kontesin dudaklarına uzattı, sonra yine doğruldu ve gözleriyle dudakları arasında uçuşan aynı gülümsemeyle elini Vronski'ye uzattı. Vronski, kendisine uzatılan bu küçücük eli sıkı ve çok olağandışı bir şeyden mutlu olurcasına, kadının da onun elini inceliklere kaçmadan kuvvetle sıkışından mutlu oldu. Anna Karenina, oldukça toplu vücudunu böylesine tuhaf bir kolaylıkla taşıyan hızlı adımlarla dışarı çıktı.

"Çok hoş bir kadın," dedi yaşlı kontes.

Oğlu da aynı şeyi düşünüyordu. Kadının zarif endamı kayboluncaya kadar gözleriyle izledi; ama yüzündeki gülümseme gitmedi. Kadının kardeşine yaklaşmasını, elini onun elinin üzerine koyusunu, heyecanla bir şeyler anlatmaya başlayışını pencereden gördü. Kadının anlattığı şeylerin hiç şüphe yok ki Vronski ile hiçbir ilgisi yoktu; bu da onun canını sıkı.

Vronski, annesine dönerek: "Eee anacığım, herhalde çok iyisiniz?" diye tekrarladı.

"Her şey çok iyi, çok güzel. Alexandre çok sevimliydi. Marie de çok güzelleşti, çok ilginç biri."

Ve yaşlı kontes, yine kendisini en çok ilgilendiren şeylerden; Petersburg'a gidişini gerektiren torununun vaftiz olayından, imparatorun büyük oğluna gösterdiği özel yakınlıktan söz etmeye koyuldu.

"İşte Lavrenti," dedi, Vronski, pencereden bakarak "İsterseniz şimdi gidelim."

Kontesle birlikte gelmiş olan yaşlı uşak, her şeyin hazır olduğunu bildirmek üzere vagona girdi. Kontes de gitmek üzere ayağa kalktı.

"Gidelim," dedi, Vronski: "Kalabalık azaldı."

Hizmetçi kız, çanta ile köpeği aldı. Uşak ile hamal, öteki eşyaları yüklediler. Vronski, annesinin koluna girdi, ama tam vagonun çıkacakları sırada, birdenbire birkaç kişinin korkmuş yüzlerle yanlarından koşarak geçtiklerini gördüler. Gar şefi de, acayip renkli şapkasıyla yanlarından koşarak geçti. Anlaşılan, olağanüstü bir şey olmuştu. Halk, trenin arka tarafına doğru koşuyordu.

İnsanlar "Ne olmuş? Ne olmuş? Nerede? Kendini atmış! Ezilmiş!" diye bağışıyorlardı.

Stepan Arkadyeviç ile kız kardeşi de kol kola geri dönüp kalabalığa girmemek için korkulu yüzlerle vagonun kapısında durmuşlardı.

Kadınlar vagona girdiler; Vronski ile Stepan Arkadyeviç ise kazanın ayrıntılarını öğrenmek üzere koşuşturan kalabalığın peşinden yürüdüler.

İstasyon bekçilerden biri, belki sarhoşluğundan, belki de şiddetli ayazın etkisiyle başını fazlaca sarmış olması yüzünden, trenin

geri geri gelişini duymamış ve altında kalarak ezilmişti.

Vronski ile Oblonski daha dönmeden, hanımlar bu ayrıntıları uşaktan öğrenmiş, parçalanmış cesedi görmüşlerdi. Anlaşılan Oblonski çok üzülmüştü. Yüzünü buruşturuyordu, neredeyse ağlayacaktı.

"Ah, ne korkunç şey!" deyip duruyordu, "Ah, Anna, bir görseydin! Ah, ne korkunçtu!" Vronski susuyordu. Güzel yüzü ciddi, ama tamamen sakindi.

"Ah, kontes, bir görseydiniz," diyordu Stepan Arkadyeviç, "karısı da oradaydı... Onu görmek korkunç bir şey... Kocasının ölüsünün üstüne atıldı. Söylediklerine göre, kalabalık olan ailesini bir başına o geçindiriyor - muş. Ne felaket!"

Anna Karenina heyecanlı bir fısıltı ile: "Bu kadın için bir şey yapılamaz mı?" dedi.

Vronski ona baktı ve hemen vagonun kapısından çıktı. Kapıdan, başını geriye çevirerek: "Ben şimdi gelirim anne," diye ekledi.

Birkaç dakika sonra geri döndüğünde, artık Stepan Arkadyeviç, Kontese yeni bir şarkıcı kızdan söz etmeye başlamıştı. Kontes ise oğlunun gelişini bekleyerek, sabırsızlıkla kapıya bakıyordu.

Vronski, içeri girerken: "Artık gidelim," dedi.

Hep birlikte çıktılar. Vronski annesiyle önden yürüyor, Karenina kardeşiyle arkadan geliyordu. Peşlerinden koşup gelen gar şefi, kapıda Vronski'nin yanına yaklaştı: "Yardım-

cıma iki yüz ruble vermişsiniz," dedi. "Bu paranın kime verileceğini lütfen belirtir misiniz?"

Vronski, omuzlarını kaldırarak: "Dul kadına," dedi. "Anlamıyorum, bunu sormak neden gerekti?"

Oblonski, arkadan: "Siz verdiniz ha?" diye bağırdı ve kız kardeşinin elini sıkarak ekledi; "Çok güzel, çok güzel! Doğru değil mi, ne iyi çocuk! Saygılar sunarım kontes!.."

Sonra Karenina'nın hizmetçisini aramak üzere durdular. Dışarı çıktıkları zaman Vronskilerin arabası artık hareket etmişti. Gardan çıkan kalabalık ise hâlâ kazadan söz etmekteydi.

Yanlarından geçmekte olan bir adam: "Ne korkunç bir ölüm," diyordu, "söylediklerine göre iki parçaya ayrılmış..."

Bir başkası: "Ben tam tersini düşünüyorum," dedi. "Ne kolay bir ölüm; hemencecik oluvermiştir."

Bir üçüncüsü: "Nasıl da tedbir almıyorlar, bilmem ki," dedi.

Karenina arabaya bindi. Stepan Arkadyeviç şaşkınlıkla kız kardeşinin dudaklarının titrediğini ve gözyaşlarını zorlukla tuttuğunu gördü, birkaç yüz sajen* gittikten sonra: "Nen var Anna?" diye sordu.

Anna: "Kötü bir belirti," dedi.

Stepan Arkadyeviç: "Ne saçma şey!" dedi, "sen geldin ya, en önemlisi bu. Sana ne kadar güvendiğimi hayal bile edemezsin!.."

Rusya'da kullanılan 2.13 metre uzunluğunda bir uzunluk ölçüsüdür.

Anna: "Vronski'yi uzun süredir mi tanıyorsun?" diye sordu.

"Evet, biliyor musun, biz onun Kiti ile evleneceğini umuyoruz."

Anna, yavaşça: "Öyle mi?" dedi ve sonra da gereksiz ve kendisine engel olan bir şeyi sanki kafasından zorla kovmak istiyormuş gibi başını silkerek ekledi; "Senin işlerinden konuşalım; mektubunu aldım ve işte geldim."

Stepan Arkadyeviç: "Evet, bütün ümidim sende," dedi.

"Öyleyse, bana hepsini anlat."

Ve Stepan Arkadyeviç anlatmaya koyuldu.

Eve gelince Oblonski kız kardeşini arabadan indirdi, içini çekerek elini sıktı ve dairesine gitti.

XIX

Anna odaya girdiği zaman Dolli küçük salonda oturuyor, şimdiden babasına benzeyen sansın, tombulca bir oğlan çocuğunun Fransızca okuma dersini dinliyordu. Çocuk hem okuyor hem de ceketinin gevşemiş bir düğmesini tamamen koparmak için onu evirip çeviriyordu. Annesi birkaç defa çocuğun elini çekmiş, ama bu tombul el yine düğmeye gitmişti. Anne düğmeyi kopardı ve cebine koydu, çocuğa dönerek:

"Ellerin rahat dursun Grişa!" dedi ve çoktan beridir örmekte olduğu ve ne zaman ruhu sıkılsa hemen eline aldığı örgüsünü tekrar eline aldı. Şimdi de parmağıyla ilmikleri atıp

bunları sayarak, sinirli sinirli örgüsünü örüyordu. Gerçi bir gün önce kız kardeşinin gelmesinin ya da gelmemesinin umurunda olmadığını kocasına söylemişti, ama görümce-sinin gelişiyile ilgili bütün hazırlıklan yapmış, şimdi de heyecanla onu bekliyordu.

Dolli üzüntüsünün altında ezilmekteydi ve başka bir şey düşünemiyordu; yine de An-na'nın, Petersburg'un en önemli kişilerinden birinin eşi ve bir Petersburg grande dame'ı olduğunu gayet iyi farkındaydı. Bu nedenle de, kocasına söylemelerini emrettiği biçimde davranmamış; yani görümcesinin geleceğini heyecanla beklemeye koyulmuştu. "Hem bunda Anna'nın hiçbir suçu yok," diye düşünüyordu. "Onun hakkında hep iyi şeyler biliyorum ve bana olan davranışlarında da, kendisinden sadece dostluk ve şefkat gördüm." Gerçi Petersburg'da Kareninlerin evindeki izlenimlerini hatırlayabildiği kadıyla pek de hoşuna gitmemişti. Aile hayatlarının bütün ruhuna dürüstlükten uzak bir şeyler sinmişti. Ama, "Onu niçin kabul etmeyecekmişim? Yeter ki beni avutmaya kalkmasın! Bütün bu avutmaları, öğütleri, Hıristiyanca bağışlama-lan, bütün bunları binlerce defa aklımdan tekrar tekrar geçirdim. Bunların hiçbir değeri yok," diye düşündü.

Dolli, bütün bu sıkıntılı günlerini çocukla-nyla yalnız geçirmişti. Acılarından söz etmek istemiyor, ama yüreğinde bu acılar olduğu halde başka şeylerden söz etmek de elinden gelmiyordu. Şu ya da bu biçimde Anna'ya her şeyi anlatacağını biliyordu. İçini açacağı düşünceyi bazen onu sevindiriyor, bazen de, kocasının kız kardeşine kendini küçük düşüren bu durumdan söz etmek, beylik birtakım öğütler ve avutma cümleleri dinlemek zorunluluğu onu öfkeliendiriyordu.

Dolli durmadan saate bakıyor, her an görümcesinin gelişini bekliyordu, ama tam da misafirin geldiği dakikayı kaçırdı, böylece kapının zilini duymadı.

Kapının ağzında bir etek hışırtısı ve hafif ayak sesleri duyunca, yorgun yüzünde elinde olmayarak sevinç değil de bir şaşkınlık belirdi. Ayağa kalkarak, görümcesini kucakladı. Onu öperken: "Demek geldin?" dedi.

"Dolli, seni gördüğüme çok sevindim."

Dolli de hafifçe gülümseyip, Anna'nın bilip bilmediğini yüzünden anlamaya çalışarak: "Ben de sevindim," dedi.

Ve Anna'nın yüzünde bir acıma belirtisi fark ederek, "Herhalde biliyor," diye düşündü. Açıklama zamanını elden geldiği kadar uzatmaya çalışarak: "Gel de seni odana götür-reyim!" diye ekledi.

Anna: "Bu Grişa mı? Aman Tanrım, ne kadar da büyümüş!" dedi ve çocuğu öperek, gözlerini Dolli'den ayırmadan durakladı. Kı-zararak, "Hayır, izin ver de hiçbir yere gitme-yeyim," diye devam etti.

Eşarısını ve şapkasını çıkardı. Şapkası, siyah, kıvrıkcık saçlarının bir buklesine takıldı. Başını sallayarak saçlarını kurtardı.

Dolli, adeta imrenerek: "Sağlık ve mutluluktan pırl pırl parlıyorsun," dedi.

Anna: "Ben mi? Evet," dedi ve sonra içeri

koşup giren bir kız çocuğuna dönerek, "Aman Tanrım, Tanya! Benim Serj'in yaşıtı," diye ekledi ve çocuğu kucağına alarak öptü. "Ne güzel kız, harika! Bana hepsini göstere!"

Onların bir bir adlarını sıralıyor, çocukların yalnız adlarını değil, yaşlarını, doğdukları ayları, karakterlerini, hastalıklarını da hatırlıyordu. Dolli de, Anna'nın bu davranışını takdir ediyordu.

"Haydi, şimdi çocukların yanına gidelim," dedi, "Yalnız, ne yazık ki Vasya uyuyor."

Çocukları gördükten sonra salona gelip bir başlarına oturdular, kahvelerini içmeye koyuldular. Anna, önündeki tepsiyi iterek: "Dolli," dedi, "O benimle konuştu."

Dolli, soğuk bir bakışla Anna'yı süzdü. Ondandır geleneksel, acımayla ilgili laflar bekliyordu, ama Anna böyle bir şey söylemedi.

"Dolli, canım," dedi Anna: "Ne onu korumak ne de seni avutmak istiyorum, bunun bir anlamı yok; ama sana bütün kalbimle üzülüyorum!"

Sık kirpiklerinin altında parıldayan gözlerinde birdenbire yaşlar belirdi. Yaklaşıp, yengesine daha yakın bir yere oturdu. Küçük elleriyle sımsıkı, onun elini tuttu. Dolli, ondan uzaklaşmadı, ama yüzündeki sert ifadeyi

değiştirmeden, "Beni kimse avutamaz," dedi, "Bu olup bitenlerden sonra artık her şey bitmiş, her şey mahvolmuştur!"

Bunu söyler söylemez de, yüz ifadesi birdenbire yumuşadı. Anna, Dolli'nin kuru, zayıf elini aldı ve öptü ve "Ama Dolli ne yapmalı, evet, ne yapmalı? Bu korkunç durumda en

iyi nasıl davranmalı? İşte bunu düşünmek gerek."

Dolli: "Her şey bitti," dedi, "işte o kadar. Hepsinden kötüsü onu fırlatıp atamıyorum. Çocuklar var; elim ayağım bağlı. Onunla da yaşayamam. Onu görmek, benim için işkence."

"Dolli, yavrucuğum, bana anlattı, ama bir de senden duymak istiyorum. Bana hepsini anlat."

Dolli ona soru dolu gözlerle baktı. An-na'nın yüzünde içten bir sevgi ve yakınlık vardı. Dolli, aniden: "Peki, olur, anlatayım," dedi, "ama hepsini baştan anlatacağım. Nasıl evlendiğimi bilirsin! Annemin disiplinli eğitimi yüzünden sadece günahsız olmakla kalmamış, budala bir kız da olup çıkmıştım. Hiçbir şey bilmiyordum. Söylediklerine göre kocalar, kanlarına geçmişlerini anlatırlarmış, ama Stidüzelterek- Stepan Arkadyeviç, bana hiçbir şey anlatmadı. İnanmazsın ama, ben şimdiye kadar onun benden başka bir kadın tanımadığını sanırdım. Sekiz yıl böyle yaşadım. Beni aldatacağından şüphe etmek şöyle dursun, böyle bir şey olabileceğine bile inanmıyordum. Bu düşüncede olan birinin birdenbire bu felaketi, bu alçaklığı öğrenmesinin ne demek olduğunu düşün bir kere... Beni anla!.." Dolli, hıçkırıklarını tutarak sözlerine devam etti: "Mutluluğa inanmış bir halde yaşarken, birdenbire metresine, çocukların dadısına yazdığı mektup eline geçsin... Hayır, bu çok korkunç bir şey!" Acele mendilini çıkararak yüzünü kapadı. Biraz sustuktan sonra:

"Gönlünü kaptırmayı anlanm, ama düşünerek, kurnazca beni aldatmak, hem de kiminle? Hem onunla düşüp kalk, hem kocam olmaya devam et. Bu korkunç bir şey! Sen bunu anlayamazsın."

"Oh, hayır, anlıyorum!" dedi, Anna, onun elini sıkarak; "sevgili Dolli, anlıyorum, anlıyorum."

"Durumumun bütün dehşetinin farkında bile değil? diye sözünü kesti Dolli; o, mutlu ve hayatından da memnun..."

"Oh, hayır," diye atıldı Anna, "acıacak bir durumda, pişmanlık acılan içinde kıvranıp duruyor..."

Dolli, görümcesinin yüzüne dikkatle bakarak: "O pişmanlık duymayı bilir mi ki?" diye sözünü kesti.

"Evet, ben onu tamnm. İkimiz de onu ta-nınız. İyi yüreklidir, ama gururludur. Şimdi ise öylesine küçük düştü ki... Asıl beni üzen, (Anna, burada Dolli'yi uygulandırabilecek en önemli noktaların ne olduğunu bulmuştu) ona acı veren iki şeyin varlığı; biri çocukların-dan utanması, öteki de, seni sevdiği halde -itiraz etmek isteyen Dolli'nin sözlerini hızla keserek- evet, evet, dünyada her şeyden çok seni sevdiği halde, sana acı vermesi, seni yık-masıdır. Durmadan, 'Hayır, hayır, beni bağışlamaz!' deyip duruyor."

Dolli, görümcesinin sözlerini dinlerken, düşünceli düşünceli başka yana bakıyordu.

"Durumun korkunç olduğunu anlıyorum," dedi, "Suçlu, bütün felaketin kendi suçluluğundan ileri geldiğini hissediyorsa, suçsuzlar-

dan daha çok acı çeker, ama onu nasıl bağışlayabilirim. O kadından sonra tekrar nasıl onun karısı olabilirim? Özellikle ona hâlâ aşık olduğum için, şimdi onunla yaşamam işkence olacak." Aniden patlayan hıçkırıklar sözünü kesti.

Ama biraz yatışır yatışmaz, yine kendisini çileden çıkartan şey aklına geliyordu.

"Evet, o kadın genç, güzel, ama benim gençliğimi, güzelliğimi kimler aldı Anna, biliyor musun? O ve çocukları. Onun uğruna yıprandım, her şeyimi ona feda ettim, şimdi doğal olarak daha taze, bayağı bir yaratık hoşuna gidiyor. Herhalde aralarında benden söz etmişlerdir ya da daha kötüsü, belki de hiç sözümü etmemişlerdir. Anlıyor musun?"

Gözleri yine hınç ve nefretle tutuştu.

"Ve bütün bunlardan sonra kalkıp bana diyecek ki... Sanki ben de ona inanacak mıyım? Asla. Hayır, artık her şey; çalışmalarım, acılarımın avuntusunu ve karşılığında ödülünü oluşturan her şey bitmiştir. İnanır mısın? Az önce Grişa'yı çalıştıyordum; eskiden bu benim için bir zevkti, simde ise bir acı. Neden uğraşayım, çaba harcayayım? Ne diye çocuklarım olsun? İşin en fecisi ruhumun birdenbire alt üst olması, aşk ve şefkat yerine kalbimin ona karşı hınçla, evet hınçla dolmasıdır. Onu öldürebilirim ve..."

"Dolliciğim, canım benim, anlıyorum, ama kendini böyle harap etme! Öylesine hakarete uğramışsın, öylesine heyecanlısın ki, birçok şeyi olduğu gibi görmüyorsun!"

Dolli yatıştı. İki dakika kadar sustular.

"Ne yapmalı, düşün Anna, bana yardım et! Ben her şeyi enine boyuna düşündüm, hiçbir çare bulamadım."

Anna da hiçbir çözüm bulamıyordu, ama yüreği, yengesinin her sözüne, yüzünün her ifadesine hak veriyordu. Nihayet: "Şunu söyleyebilirim," diye başladı, "ben kardeşiyim. Onun karakterini, her şeyi; unutmama

yeteneğini, o kendini büsbütün kaptırma, ama buna karşılık büsbütün pişman olma huyunu iyi bilirim. O, şimdi yaptıklarına inanmıyor, bunları nasıl yapabildiğini anlayamıyor."

Dolli, onun sözünü keserek: "Hayır, anlıyor, anlıyordun!" dedi, "ama ben... Sen, beni unutuyorsun... Sanki benim için daha mı kolay?"

"Dur biraz; işi bana açtığı zaman, ne yalan söyleyeyim, senin durumunun bu kadar korkunç olduğunu anlamamıştım. Ben o zaman yalnızca onu gördüm ve anlattıklarından aile düzeninizin bozulduğunu iyice anladım; ona acıdım, ama seninle konuşunca, bir kadın olarak başka şey görüyorum. Senin çektiğin acılan görüyorum, sana ne kadar acıdığımı anlatamam! Dolli, yavrucuğum, senin acılarını tamamıyla anlıyorum; yalnız, bilmediğim bir şey var; kalbinde ona karşı hâlâ ne ölçüde bir sevgi olduğunu bilmiyorum. Bu sevginin onu bağışlayacak kadar büyük olup olmadığını sen bilirsin! Yüreğinde böyle bir sevgi varsa onu bağışla!.."

Dolli: "Hayır..." diye söze başladı, ama Anna, bir kez daha onun elini öperek sözünü kesti. "Ben dünyayı senden iyi tanırım," dedi,

"Stiva gibi adamları, onların bu işe nasıl baktıklarını bilirim. Sen, onun o kadınla senden söz ettiklerini söylüyorsun! Böyle bir şey olmamıştır. Bu tür insanlar eşlerini aldatabilirler, ama yuvalan, eşleri, onlar için kutsaldır. Aslında küçümsedikleri bu kadınlar, aile ha-yatlarına engel olamazlar; onlar, aileleriyle, bu kadınlar arasında aşılamaayan bir tür sınır çizerler. Ben bunu anlayamıyorum, ama bu böyledir."

"Evet, ama onu öptü..."

"Dolli, dur yavrucuğum. Ben, Stiva'yı sana âşık olduğu sıralarda görmüştüm. Bana gelip senden söz ederken ağladığı zamanlar da hatırlıyorum. Sen onun için bir şiir, yüksek bir varlıktın! Seninle ne kadar çok yaşadysa, onun gözünde öylesine çok yüceldiğini biliyorum. Her sözünde, 'Dolli, şaşılacak bir kadındır' demesi, kimi zaman onunla alay etmemize sebep olurdu. Sen onun için her zaman tansal bir varlıktın ve tanrısal bir varlık olarak kaldın. O gönül macerasına gelince; bu onun ruhuna işleyen bir şey değil..."

"Evet, ama, ya bu gönül macerası tekrarlanırsa?"

"Anladığıma göre kesinlikle tekrarlanmaz..."

"Peki, ya sen olsan bağışlayabilir miydin?"

Anna: "Bilmiyorum, bir yargıda bulunamam," dedi, biraz düşündükten sonra, "Evet, bağışlayabilirdim," diye ekledi.

Durumu kafasında muhakeme ettikten ve iç terazisinde tarttıktan sonra: "Evet, yapabiliirdim, bunu yapabiliirdim. Evet, bağışlayabi-

lirdim, aynı kadın olarak kalmazdım, ama bağışlayabiliirdim, hem de sanki böyle bir şey olmamış gibi, hiç olmamış gibi bağışladım," dedi.

Dolli, sanki birçok kez aklından geçirdiği bir şeyi söylüyormuş gibi, hızla sözünü keserek: "Elbette," dedi, "yoksa, bu bir bağışlama olmazdı. Bağışladıktan sonra, tamamen bağışlamalı." Sonra, ayağa kalkarak, "Haydi, gel de seni odana götürüyüm," diye ekledi.

Giderlerken, Dolli, Anna'yı kucaklayarak: "Sevgilim, gelişine öylesine sevindim ki," dedi, "acım azaldı, çok azaldı."

XX

Anna, o gün bütün gününü evde, yani Ob-lonskilerde geçirdi ve kimseyi kabul etmedi; çünkü gelişini öğrenme fırsatını bulan dostla-ından bazıları hemen ilk gün ziyaretine koşmuşlardı. Sadece, öğle yemeğini mutlaka evde yemesi için kardeşine bir not gönderdi; "Gel, Tann yardımcımızdır" diye yazdı.

Oblonski geldi. Konuşma genel konularda geçti ve kansı, ona yeniden "Sen" diye hitap ederek, onunla konuştu, oysa son zamanlarda hiç böyle yapmamıştı. Kan koca arasında aynı soğukluk sürüp gidiyor, ama artık ayrılmaktan söz edilmiyordu. Stepan Arkadyeviç, Şimdi bir anlaşma ve uzlaşma ihtimali olduğunu gördü.

Öğle yemeğinden hemen sonra Ki ti geldi. Anna Arkadyevna'yı tanıyordu, ama öylesine. Ablasına biraz da, herkesin böylesine öv-

düğü bu Petersburg'lu yüksek sosyete hanımının kendisini nasıl karşılayacağı korkusuyla gelmişti, ama Kiti, Anna Arkadyev-na'nın kendisinden hoşlandığını hemen anladı. Anna herhalde Kiti'nin gençliğine ve güzelliğine hayranlık duymuştu. Kiti, daha kendisini toplamaya fırsat bulmadan, sadece Anna'nın etkisi altına girdiğini hissetmekle kalmadı, genç kızların evli ve kendilerinden yaşlı kadınlara karşı duymaya yatkın oldukları bir sevgi ile ona bağlandığını hissetti. Anna, bir sosyete hanımefendisine ya da sekiz yaşlarında bir çocuk annesine hiç benzemiyor, daha çok yirmi yaşında bir kızı andırıyordu; hareket etme tarzı, genç kızlarmki gibi öylesine kıvrak ve yüzünün, kâh gülümsemesinde ve gözlerinin, Kiti'yi özellikle çeken, hatta hayran bırakan kâh ciddi hatta zaman zaman melankolik bakışlarında yansıyan canlılığı öylesine taze ve

doğrudandı. Anna'nın tamamıyla sade ve samimi bir insan olduğunu ve onun, kendi merak ettiği ve erişemediği yüksek bir dünyası; karmaşık ve şairce bir dünyası olduğunu hissediyordu.

Yemekten sonra Dollı kendi odasına çekilince, Arma hızla yerinden kalktı, puro içmekte olan kardeşine yaklaştı, neşeli bir göz kırpıp, istavroz çıkardı ve gözleriyle kapıyı göstererek: "Stiva, git," dedi, "Tanrı yardımcın olsun!"

Stiva, sigarasını attı. Kız kardeşinin ne demek istediğini anlayarak, kapının arkasında kayboldu.

Stepan Arkadyeviç gidince Anna çocuklarla çevrili olarak oturduğu kanepeye döndü.

Annelerinin bu halayı sevdiğini gördükleri için midir, yoksa kendileri de bu halada özel bir güzellik buldukları için midir, çocukların iki büyüğü, onların arkasından küçükleri, çocuklarda sık sık görüldüğü üzere, daha öğle yemeğinden önce yeni halaya yapışmışlar, ondan bir türlü ayrılmıyorlardı. Aralarında, elden geldiği kadar halaya daha yakın oturmak, ona dokunmak, onun küçücük elini tutmak, öpmek, yüzüğüyle oynamak ya da hiç değilse elbisesinin kıvrımlarını ellemek gibi oyuna benzer bir şeyler düzenlemişlerdi.

Anna Arkadyevna yerine otururken: "Eee, haydi, bakalım, bundan önce oturduğumuz gibi oturalım," dedi.

Grişa, yine başını halasının dizlerine dayadı; yüzü gururla, mutlulukla parladı.

Anna, Kiti'ye dönerek: "Peki, balonuz ne zaman?" dedi.

"Gelecek hafta, hem de çok güzel bir balo olacak. Bu, her zaman eğlenceli geçen balolardan biri."

Anna, ince bir alaycılıkla sordu:

"Her zaman eğlenceli geçen balolar da var mıymış?"

"Tuhaf, ama var işte. Bobrişçevlerin balosu her zaman eğlenceli geçer... Nikitinlerin de öyle... Mejkovlann balosu ise her zaman sıkıcıdır. Buna hiç dikkat etmediniz mi?"

Anna: "Hayır yavrum, benim için artık eğlenceli balo yoktur," dedi. -Kiti, Anna'nın gözlerinde kendisine açık olmayan o özel dünyayı gördü-. "Benim için ancak daha az yorucu ve daha az sıkıcı balolar vardır."

"Nasıl olur da siz balodan sıkılabilirsiniz?"

Anna, sordu: "Balodan niçin sıkılmayayım ki?"

Kiti, bu soruya nasıl bir cevap geleceğini Anna'nın bildiğini fark etti.

"Çünkü siz her zaman herkesten güzelsiniz!"

Anna'nın kızarma huyu vardı. Kızardı ve: "Birincisi, hiçbir zaman," dedi, "İkincisi, dediğiniz doğru da olsa, ne işime yarar ki?"

Kiti: "Siz bu baloya gidecek misiniz?" diye sordu.

Anna: "Öyle sanıyorum ki, gitmemek olmayacak," dedi. Sonra, kolayca çıkabilen bir yüzüğü ince, beyaz parmağından çıkarmaya çalışan Tanya'ya dönerek yüzüğü verdi ve: "Al, işte!" dedi.

Kiti: "Gelirseniz çok sevineceğim," dedi, "baloda sizi görmeyi öylesine isterdim ki..."

Anna: "Gitmek gerekirse, hiç değilse bunun sizi sevindireceği düşüncesiyle avunacağım," dedi.

Sonra, Grişa'nın oynamakta olduğu dışarı çıkmış bir saç buklesini düzelterek: "Grişa, rica ederim elleme!" diye çıkıştı, "zaten saçlarım darmadağın oldu."

Kiti: "Sizi baloda leylak rengi bir tuvaletle gözümün önüne getiriyorum."

Anna, gülümsedi: "Neden ille de leylak rengi?" Sonra, çocukları kendinden uzaklaştırıp:

"Haydi bakalım çocuklar," diye ekledi, "Duyuyor musunuz? Miss Hull, sizi çaya çağırıyor," diye yemek odasına gönderdi. Sonra

yine Kiti'ye dönerek: "Beni baloya niçin çağırdığınızı biliyorum," dedi, "Siz bu balodan çok şeyler bekliyorsunuz. Herkesin gelmesini, herkesin buna katılmasını istiyorsunuz!"

"Bunu nereden biliyorsunuz? Evet, bu doğru."

Arma, devam etti: "Oh!.. Ne güzel bir çağdasınız! İsviçre dağlarındaki sisleri andıran bu mavi sisi iyi hatırlıyor ve biliyorum. Bu sis, çocukluğun bitmek üzere olduğu bütün o mutlu çağı örter. Ve bu mutlu, neşeli geniş çevreden, gittikçe darlaşan bir yol meydana gelir. Uzayıp gider bu yol; ışıklı ve çok güzel görünmekle birlikte, buraya girmek hem hoş, hem korkunçtur. Buradan geçmeyen kim var ki?"

Kiti, sessizce gülümsüyordu. Anna'nın kocası Aleksey Aleksandroviç'in şiirle ilgisi olmayan dış görünüşünü hatırlayarak: "Acaba, Anna, bu yoldan nasıl geçti? Onun bütün yaşantısını bilmeyi ne kadar isterdim," diye düşündü.

Anna: "Bazı şeyler biliyorum," diye devam etti, "Stiva, bana anlattı. Sizi tebrik ederim. Vronski'ye garda rastladım, çok hoşuma gitti."

Kiti, kızarmıştı: "Ah, o orada mıydı?" diye sordu. "Stiva, size ne anlattı?"

Anna: "Stiva, bana hepsini anlattı. Çok sevindim," dedi ve sözlerine devam etti: "Dün Vronski'nin annesiyle beraber yolculuk ettim. Bana hep oğlundan söz etti durdu. Annesinin sevgilisi. Annelerin tarafsız olmadıklarını bilirim, ne var ki..."

"Annesi, size neler anlattı?"

"Ah, birçok şey! Onun, annesinin en sevgi-

li oğlu olduğunu biliyorum, ama yine de şövalye ruhlu olduğu belli... Ne bileyim; örneğin, annesi, onun bütün malını kardeşine vermek istediğini, daha çocukluğunda görülmemiş bazı şeyler yaptığını, bir kadını suda boğulmaktan kurtardığını anlattı." Anna, gülümseyerek garda onun verdiği iki yüz rubleyi hatırladı: "Tek kelime ile bir kahraman!" diye ekledi. Ama bu iki yüz rubleden söz etmedi. Bunu hatırlamak nedense hoşuna gitmemişti. Bunda kendisini ilgilendiren ve olmaması gereken bir şey olduğunu hissediyordu. Arma, sözüne devam etti: "Kontes, kendisini ziyaret etmemi çok rica etti. Ben de bu yaşlı kadını görmekten çok sevineceğim, yarın ona gideceğim."

Kiti'nin sezdiğine göre, bir şeylerden hoşnutsuzluk duyan Anna, konuyu değiştirdi, ayağa kalkarak: "Neyse, Tann'ya şükür; Stiva uzunca bir süre Doll'i'nin odasında kaldı," diye ekledi.

Çaylarını bitiren ve Anna halanın odasına koşan çocuklar: "Hayır, önce ben! Hayır, ben!" diye bağınıyorlardı. Gülerek çocuklara doğru koşan Anna: "Hepiniz birlikte," dedi ve sevinçten kaynaşan, çığlıklar atan bu çocuk kalabalığını kucaklayıp, yuvarladı.

XXI

Dolli, büyüklerin çay saatinde odasından çıktı, Stepan Arkadyeviç çıkmadı. O, anlaşılın kansımın odasındaki arka kapıdan çıkmış olacaktı.

Dolli, Anna'ya dönerek: "Yukarıda üşümenden korkuyorum," dedi, "seni aşağı kata almak istiyorum. Hem birbirimize daha yakın oluruz."

Anna, Doll'i'nin yüzüne bakıp barışıp barışmadıklarını anlamaya çalışarak: "Oh, rica ederim," dedi, "beni merak etmeyiniz!"

Yengesi: "Burası daha aydınlık olur," dedi.

"Şunu bil ki, ben bir tarla faresi gibi her yerde her zaman uyuyabilirim."

Çalışma odasından çıkan ve karısına seslenen Stepan Arkadyeviç: "Neden söz ediyorsun?" diye sordu.

Onun ses tonundan, Ki ti de, Anna da barışıklarını hemen anladılar.

Dolli, kocasına dönerek: "Anna'yı aşağıya almak istiyorum," diye cevap verdi, "ama perdelerin yerini değiştirmek gerekiyor. Bunu da benden başkası beceremez."

Doll'i'nin soğuk ve sakin tavrını gören Anna, "Tamamıyla barışıp barışmadıklarını Tanrı bilir," diye düşündü.

"Ah Dolli, hep işleri güçleştiriyorsun," dedi, kocası; "İstersen bunların hepsini ben yapayım."

Anna, "Evet, herhalde barışmışlar," diye düşündü.

"Hepsini nasıl yapacağını biliyorum," dedi Dolli, "Matvey'e, yapılmaması gereken şeyleri yapmasını emredeceksin, sonra da kalkıp gideceksin! O da her şeyi karmakarışık edecek!" Dolli, bunları söylerken her zamanki alaycı gülümsemesi dudaklarının uçundaydı.

Anna, 'Tann'ya şükür, tamamıyla, tama-

mıyla barışmışlar!" diye düşündü ve buna kendisinin sebep olduğuna sevinerek, Dol-li'ye yaklaştı ve onu öptü.

Stepan Arkadyeviç belli belirsiz bir gülümsemeye karısına dönerek: "Hiç de öyle değil," dedi. "Matvey ile beni niçin böylesine küçüm-süyorsun?"

Bütün bu akşam süresince Dolli, her zamanki gibi kocasına karşı hafifçe alaycı bir tavır takınmıştı. Stepan Arkadyeviç ise sevinçli ve neşeliydi, ama bu sevinç ve neşesi, bağışlanmış olmasının, suçunu unutturmadığını gösterecek kadar sınırlıydı.

Saat dokuz buçuğa doğru Oblonskilerin çay masası başında geçen özellikle sevinçli ve hoş aile sohbeti, görünüşte çok basit bir olayla bozuldu. Bu basit olay, nedense herkese tuhaf göründü. Petersburglu ortaklaşa dostlardan söz edilirken, Anna, aniden yerinden kalktı: "Onun benim albümümde resmi var," dedi, sonra da gururlu bir anne gülümseyi-şiyle ekledi; "Hem, bu vesile ile size Seryojami göstereyim."

Saat ona doğru genellikle oğluna iyi geceler dilediği, çoğu zaman da baloya gitmeden önce onu kendi eliyle yatırdığı bu saatlerde, oğlundan böyle uzak oluşuna hüzünlenmişti. Ne konuşulursa konuşulsun boşuna, onun akli fikri hep kıvrırcık saçlı Seryojasında idi. Oğlunun resmine bakmak ve oğlu üzerine konuşmak isteğine kapıldı. Çıkan ilk bahaneden yararlanarak ayağa kalktı, hafif ve canlı yürüyüşüyle albümü getirmeye gitti. Yukarıya, onun odasına çıkan merdiven, ısıtılmış

giriş merdiveninin sahanlığına açılıyordu. Anna, tam salondan çıkarken, kapıdan zil sesi geldi.

Dolli: "Kim olabilir?" dedi.

"Beni almaya geldilerse, erken, bir ziyaret içinse çok geç," dedi Kiti.

Stepan Arkadyeviç: "Herhalde evrak getirmişlerdir," dedi.

Anna, merdivenin yanından geçerken hizmetçinin gelen ziyaretçiyi haber vermek için koştuğunu, ziyaretçinin de aşağıda, lambanın altında durduğunu gördü. Anna, aşağıya bakınca Vronski'yi hemen tanıdı ve yüreği nedense birdenbire tuhaf bir sevinç duygusuyla, aynı zamanda korkuyla çarptı. Vronski, paltosunu çıkarmadan ayakta duruyor ve cebinden bir şeyler çıkarıyordu. Anna, merdivenin ortalarına geldiği zaman Vronski gözlerini kaldırdı, onu gördü, yüzünde utangaç ve ürkek bir ifade belirdi. Anna, hafifçe başıyla selam vererek geçti. Onun arkasından Stepan Arkadyeviç'in Vronski'yi içeri girmesi için çağırın gürültülü sesiyle, bu çağırını reddeden Vronski'nin hafif, yumuşak, sakin sesi duyuldu.

Anna, albümle geri döndüğü zaman Vronski gitmişti. Stepan Arkadyeviç, Vronski'nin Moskova'ya gelen ünlü bir kişinin onuruna verecekleri öğle yemeği üzerine bilgi almak için uğradığını anlatıyordu. Stepan Arkadyeviç: "Bir türlü girmek istemedi," diye ekledi, "Tuhaf bir adam."

Kiti kızardı. Vronski'nin niçin geldiğini, niçin içeri girmek istemediğini yalnız kendisinin anladığını sanıyordu. "Bize gitti, beni bu-

lamayınca, burada olduğumu düşündü. Vakit geç olduğu, Anna da burada bulunduğu için girmek istemedi," diye düşündü.

Hepsi de bir şey söylemeden birbirlerine baktılar ve Anna'nın albümünü incelemeye koyuldular.

Bir adamın saat dokuz buçukta bir dostunun evine gelerek, tasarlanan öğle yemeği üzerinde bilgi almak istemesinde ve içeri girmeyişinde ne bir fevkaladelik ne de bir tuhafılık vardı, ama nedense bu herkese tuhaf göründü. Hepsinden de çok, Anna, bunu hem tuhaf hem de kötü buldu.

XXII

Kiti ile annesi, yüzleri pudralı, kırmızı kaftanlar giymiş uşakların dizildiği çiçeklerle süslü pırl pırl aydınlatılmış büyük merdivenlerden çıkarlarken balo henüz başlamıştı. Salondan, tıpkı an kovanından yükseldiği gibi bir uğultu yükseliyordu. Ana kız sahanlıkta, aynanın önünde saçlarına, tuvaletlerine çeki düzen verirken, salondan ilk valsi çalmaya başlayan orkestra kemanlarının açık, ölçülü sesleri duyuldu. Bir başka aynanın önünde kırılmış favorilerini düzeltmekle ve çevresine keskin bir lavanta kokusu saçmakta olan bir ihtiyarcık, onlarla merdivenin başında karşılaştı ve herhalde tanımadığı Kiti'ye hayran olarak, öne geçmelerine izin verdi. Yaşlı Prens Şçerbatski'nin muhallebi çocuğu adını verdiği sosyete gençlerinden, çok açık bir yelek giymiş, yürürken sürekli beyaz kra-

I

vatını düzelten sakalsız bir genç onları selamladı. Yanlarından geçtikten sonra geri dönerek, Kiti'yi kadrile davet etti. Birinci kadril Vronski'ye verilmişti; Kiti, bu gence ikinci kadrili vermek zorundaydı. Eldivenlerini iliklemede olan bir subay, kapının kenarında durmuş bıyıklarını burarak, pembeler giymiş Kiti'yi hayran hayran seyrediyordu.

Elbisesi, saçı ve balo için gerekli olan bütün bu hazırlıklar Kiti'yi uğraştırmış, kafasını bir hayli yormuştu; şimdi pembe bir kumaş altında tülünden tuvaletiyle baloya öylesine serbest, öylesine rahat giriyordu ki, bütün bu süs güllerinin, bu dantellerin, bütün bu tuvalet ayırınlarının, kendisinin ve ailesinin bir dakikalık vaktini bile almadığı sanılabılırdi. Sanki o, üstüne gül ve iki yaprak oturtulmuş bu kabarık saçlarıyla, bu tül ve dantellerle dünyaya gelmişti.

Yaşlı prenses, salona girmeden önce Ki-ti'nin kuşağındaki bir kurdeleyi düzeltmeye koyulduğu zaman, Kiti, bunu yavaşça reddetti. Üzerindeki her şeyin doğal, iyi ve zarif olması gerektiğini, hiçbir şeyi düzeltmeye gerek olmadığını hissediyordu.

Kiti mutlu günlerinden birini yaşıyordu. Tuvaleti vücudunun hiçbir yanını sıkıyormuş, küçük dantel pelerini hiçbir yanından sarkıyordu. Elbisesindeki süsler ne örselenmiş ne de kopmuştu. Kemerli, yüksek ökçeli pembe iskarpinleri ayağını sıkıyormuş, ferah tutuyordu. San saçları arasına katılmış gür postişler, zarif başında kendi saçları gibi duruyordu. Kollarını sımsıkı saran uzun eldivenle-

rindeki her üç düğme de kopmadan iliklenmişti. Madalyonun asıldığı siyah kadife kurdele, çok zarif bir biçimde boynunu sarıyordu. Gerçekten de, bu kadife kurdele bir harikaydı. Kiti, evindeki aynada kendi gerdanını seyrederken, bu kadifenin konuştuğunu hissetmişti. Bunun dışındaki her şey su götürürdü, ama kadife bir harikaydı. Kiti, burada da, aynadan kadifeye bir göz atınca gülümsedi. Çıplak omuzlarında ve kollarında, özellikle sevdiği bir duygu olan mermer serinliği duygusunu hissetti. Gözleri parlıyor, pembe dudakları, çekiciliğinin farkındalığıyla gü-lümsemekten kendini alamıyordu.

Kiti, balo salonuna girmeye ve dansa kaldırılmalarını bekleyen, tüllerle, kurdelelerle, dantellerle, çiçeklerle süslü kadın kalabalığına yaklaşmaya vakit bulamadan (Kiti, hiçbir zaman bu kalabalığı katılmazdı) kendisini dansa çağırıldılar. Onu dansa çağırın en iyi kavalie, balo hiyerarşisine göre başka kavalieydi. Bu kişi, ünlü balo yöneticisi, balolar protokol görevlisi, evli, yakışıklı, boylu poslu bir erkek olan Yegoruşka Korsunski'ydi.*

Valsin ilk turunu kendisiyle yaptığı Kontes Banina'yı henüz bırakmıştı. İşini, yani dans eden birkaç çifti gözden geçirirken, salondan içeri girmek- Korsunski karakteri, zengin, yakışıklı, şık, şen ve sosyete de çok sevilen Rimski Korsakov'dan (1829-1875) alınmıştır. Sivastopol'daki orduda hizmet etmiş olan Rimski Korsakov'u ve onun Moskova'nın en güzel kadınlarından biri sayılan kansıu Tolstoy, yakından tanımaktaydı. Korsakov'la karısı en sonunda ayrılmışlar, kansı Fransa'ya gitmiş ve orada, III. Napolyon'un, İmparatori-çe Eugenie'nin sarayında parlak, ünlü simalardan biri olmuştu.

te olan Kiti'yi gördü. Hemen, yalnız balo yöneticilerine özgü o özel laubali yürüyüşle Kiti'ye doğru giderek, önünde eğildi. Hatta, isteyip istemediğini sormadan, genç kızın ince beline sarılmak için kolunu uzattı. Kiti, yelpazesini birine vermek için bakındı. Ev sahibi kadın, gülümseyerek yelpazesini aldı. Korsunski, kollarını genç kızın beline dolayarak, "Zamanında gelmekle ne iyi ettiniz," dedi, "geç kalmak da ne oluyor sanki!"

Kiti, hafifçe büktüğü sol kolunu kavalyesinin omzuna koydu ve pembe iskarpinler içindeki küçük ayaklan müziğin ahengine uygun olarak, kaygan parkeler üzerinde kolayca ve ölçülü bir biçimde hızla kaymaya başladı.

Korsunski, valsın ilk hızlı adımlarına kendini kaptırmadan; "İnsan sizinle vals yaparken dinleniyor," diye söylendi. "Bu ne güzellik, ne hafiflik, kendimize olan bu neşeli, canlı güvenimiz bir harika!"

Bunlar, hemen hemen bütün tanıdıklarına söylediği şeylerdi.

Kiti, Korsunski'nin bu iltifatına gülümsedi ve kavalyesinin omzu üzerinden salonu seyretmeye devam etti. Kiti, baloya ilk defa gelenlerden ve balodaki bütün yüzleri tek bir büyüğü izlenim olarak görenlerden değildi, ama, balolarda sürten, böylece balolara katılan herkesi bıkkınlık getirecek kadar tanıyan kızlardan da değildi. O, bu ikisinin ortasındaydı. Heyecanlıydı, ama bununla birlikte etrafını seyredecek kadar kendine hâkimdi. Salomın sol köşesinde sosyetenin kalburüstü tabakalının toplandığını gördü. Korsunski'nin aşın

dekolte giyinmiş olan karısı güzel Lidi ve ev sahibi kadın da oradaydı. Sosyetenin kalburüstü tabakasının bulunduğu yerden hiç ayrılmayan Krivin de pırıldayan dazlak kafasıyla orada duruyor, gençler de, yaklaşmaya cesaret edemeyerek oraya bakıyorlardı. Kiti gözleriyle aradığı Stiva'yı onların arasında ve daha sonra, siyah kadife tuvalet giymiş olan Anna'nın harikulade vücudunu ve yüzünü gördü. Vronski de oradaydı. Kiti, onu, Le-vin'in evlenme teklifini reddettiği akşamdan beri görmemişti. Kiti, ona bakmadan onun kendisine bakmakta olduğunu fark etti. Hafifçe soluyan Korsunski: "Ne dersiniz, bir tur daha yapalım mı?" dedi. "Yorulmadınız mı?" "Hayır, teşekkür ederim." "Şu halde, sizi nereye götürüyüm?" "Galiba Karenina burada... Beni onun yanına gö türünüz."

"Nereye emrederseniz." Korsunski, adımlarını hafifleterek, yolda da, "Pardon, mesdames, pardon, pardon mesdames," diye söylenerek, doğruca salonun sol köşesindeki kalabalığa doğru valsine devam etti. Dantel, tül ve kurdele denizleri arasında zigzaklar yaparak, bir tüye bile takılmadan keskin bir dönüş yaptı. Bu dönüşte Kiti'nin ajur çoraplar içindeki ince bacakları meydana çıktı. Etekleri ise bir yelpaze gibi açılarak Krivin'in dizlerini örttü. Korsunski eğilerek reverans yaptı ve doğrularak, Anna Arkadyevna'nın yanına götürmek üzere, kolunu Kiti'ye verdi. Kızaran Kiti, eteğini Kri-

vin'in dizlerinden kurtardı. Biraz başı dön-müş bir halde Anna'yı arayarak çevresine ba-landı. Anna, Kiti'nin mutlaka giymesini istediği leylak rengi bir tuvalet değil de, siyah kadifeden bir tuvalet giymişti. Çok dekolte olan bu siyah kadife tuvalet, Anna'nın eski bir fildişi gibi yontulmuş, dolgun omuzlarını, göğsünü, ince, küçücük bilekli tombul kollarını meydana çıkarmıştı. Tuvaleti, Venedik dan-telleriyle süslüydü. Siyah saçlarında, -bu saçlarda sahte hiçbir şey yoktu- muhabbet çiçeklerinden yapılmış küçücük bir taç ve gene beyaz danteller arasında siyah kurdeleden bir taç vardı. Saç şekli belirsizdi. Burada yalnızca dikkati çeken şey, her zaman şakaklarından, ensesinden taşan ve onu süsleyen, kendiliğinden kıvrılmış küçük buklelerdi. Fil-dişini andıran güzel gerdanında bir inci dizisi vardı.

Kiti, Anna'yı her gün görüyordu ve ona âşıktı. Onu mutlaka leylak rengi bir tuvaletle gözlerinde canlan diriyordu, ama şimdi onu siyah bir tuvalet içinde görünce, hâlâ Anna'nın bütün güzelliğini kavramamış olduğunu anladı. Şimdi onu şaşkınlık içinde bambaşka bir gözle görüyordu: Görünüşündeki o küstah, mağrur güzellik, elbisesinin bu konuda pek fazla bir payı bulunmayışından ileri geliyordu; onun doğal güzelliği karşısında insan onun üzerindeki tuvaleti unutuyordu. İhtişamlı dantellerle süslü o siyah elbise sadece bir çerçeydi; insan bu çerçevenin içinde onu o katıksız doğallığı, büyüleyiciliği ve tazeliğiyle görüyordu.

Kiti, bu grubun yanına yaklaştığında, Anna her zamanki gibi dimdik duruyor, başını hafifçe ev sahibine çevirmiş, onunla konuşuyordu. Ev sahibinin söylediği bir sözle ilgili olarak, ona: "Hayır, taş atmayacağım," diyordu, sonra omuzlarını kaldırarak, "Gerçi ben anlamıyorum," diye ekledi ve hemen nazik bir hamı

gülümseyişle Kiti'ye döndü. Kadınlara özgü acele bir bakışla genç kızın tuvaletini gözden geçirdikten sonra, başıyla belli belirsiz, ama Kiti için anlaşılır, tuvaletini ve güzelliğini beğendiğini belirten bir hareket yaptı ve: "Siz salona bile dans ederek giriyorsunuz," dedi.

Korsunski, şimdiye kadar hiç görmediği Anna Arkadyevna'yı selamlayarak: "Benim en sadık yardımcılarımın biridir," dedi, "Prenses, balonun neşeli ve güzel olmasını sağlamaya yardım ediyor." Sonra, reverans yaparak "Bir vals Anna Arkadyevna," diye ekledi.

"Birbirinizi tanıyor musunuz?" diye sordu ev sahibi.

"Biz kimi tanımıyoruz ki? Karımla ben beyaz kurtlar gibiyiz, herkes bizi tanır. Bir vals Anna Arkadyevna?" diye sordu Korsunski.

"Dans etmemek mümkünse etmemeyi yeğlerim," dedi Anna.

"Ama şimdi dans etmemek mümkün değil," diye cevap verdi Korsunski.

Bu sırada Vronski, onlara doğru yaklaşmaktaydı. Anna, Vronski'nin selamına dikkat etmeyerek, kolunu hızla Korsunski'nin omzuna koydu ve, "Mademki dans etmemek

nümkün değilse, o halde buyurun dans edelim," dedi.

Anna'nın Vronski'nin selamına bile karşılık vermediğini gören Kiti, "Ondan niçin memnun değil?" diye sordu kendi kendine.

Vronski, Kiti'ye yaklaştı ve ilk kadrili kendisiyle yapmaya söz verdiğini hatırlatarak, bir süreden beri onu görmediğine üzüldüğünü söyledi. Kiti, hem dans etmekte olan Anna'yı seyrederek hayranlık duyuyor, hem Vronski'nin söylediklerini dinliyordu. Kiti, Vronski'nin kendisini valse davet etmesini bekliyordu, ama Vronski hiçbir girişimde bulunmayınca kız, ona baktı. Vronski kızarak onu acele valse davet etti, ama kolunu kızın incecik beline henüz sarmış ve ilk adımını henüz atmıştı ki, müzik birdenbire sustu. Kiti, kendi yüzüne böylesine yakın olan Vronski'nin yüzüne uzun uzun baktı. O günkü karşılık görmeyen sevda dolu bu bakış, uzun bir süre, yıllarca sonra, acı veren bir utangaçlıkla kızın yüreğini parçalamaktan geri kalmayacaktı.

Korsunski, salonun öbür ucundan: "Pardon, pardon! Vals, vals!" diye bağırdı ve ilk rastladığı kıza sanılarak dans etmeye başladı.

XXIII

Vronski, Kiti ile valste birçok tur yaptı. Valsten sonra Kiti, annesinin yanına geldi ve Kontes Nordston'a birkaç söz söylemek fırsatını ancak bulmuştu ki, Vronski gelip onu ilk kadrile kaldırdı. Kadril süresince önemli hiçbir şey konuşmadılar. Kâh Vronski'nin çok

eğlendirici bir dille, "Kırk yaşında sevimli çocuk," diye tasvir ettiği karı koca Korsunski-lerden, kâh gelecekteki tiyatrodan* yarım yamalak söz edildi. Yalnız, bir kez, o da Vronski, Levin'in orada olup olmadığını sorduğu ve Levin'den çok hoşlandığını söylediğinde, konuşma Kiti açısından can alıcı bir noktaya geldi. Zaten Kiti, kadrilden büyük bir şey ummuyor, kalbi duracak kadar büyük bir heyecanla mazurkayı bekliyordu. Her şeyin mazurkada belli olacağını sanıyordu. Vronski'nin kadril sırasında kendisini mazurkaya çağırması, onu pek korkutmuyordu. Bundan önceki balolarda olduğu gibi, mazurkayı Vronski ile oynayacağından öylesine emindi ki, beş kişinin mazurka teklifini, sözü olduğunu söyleyerek reddetmişti. Son kadrile kadar bütün balo Kiti'ye, neşeli çiçeklerle, seslerle, hareketlerle dolu büyülü bir rüya gibi geldi, ancak kendisini çok yorgun hissettiği ve biraz dinlenmek ricasında bulunduğu zamanlar hariç hep dans etti, ama reddetmek imkânını bulamadığı iç sıkıcı gençlerden biriyle son kadrili oynarken, Vronski ve Anna ile yüzyüze gelmek zorunda kaldı. Balonun başından beri Anna ile karşı karşıya gelmemiştir. İşte, burada birdenbire Anna'yı, yine tamamen yeni ve beklenmedik bir halde görüyordu. Kiti, Anna'da kendisinin çok iyi bildiği, o başarılı olmaktan gelen coşkunluğun izlerini ve Anna'nın hayranlığını coşturan bir

Orjinalinde planlanan tiyatro söz konusu. 1873 yılına kadar Rusya'da sadece imparator tiyatrosu vardı. 1873'te ilk kamuya açık tiyatro projesi yoğun tartışmalara zemin hazırlamıştı.

şarapla sarhoş olduğunu görüyordu. Kiti, bu duyguyu iyi biliyor, bunun belirtilerini kendinde de olduğu için tanıyor, bunları Anna'da görüyordu. Onun gözlerinde tutuşan titrek ve ateşli pırıltıları, mutlu gülümseyişi, elinde olmayarak dudaklarını büzen coşkunluğu ve açık zarafeti, ahenk ve incelik dolu davranışları görüyordu.

Kiti kendi kendine "Acaba buna sebep olan kim?" diye sordu. "Herkes mi, yoksa bir kişi mi?" Başladığı bir konuşmada ipin ucunu kaçıran ve hangi hareketle başlayacağını bulamadığı için kıvranan danstaki kavalyesini, zorluklarıyla baş başa bıraktı; görünüşte Korsunski'nin kâh herkesi grand rond'a,* kâh çaine'e" yönelten gürültülü ve neşeli komutlarına boyun eğiyormuş gibi yaparak Anna'yı gözetliyor, yüreği gittikçe daha çok sıkışıyordu. "Hayır, onu sarhoş eden kalabalığın beğenmesi değil, bir kişinin hayranlığıdır. Kim bu bir kişi? Yoksa o mu?" Vronski, her seferinde Anna ile konuşurken, Anna'nın gözlerinde bir sevinç pırıltısı tutuşuyor, mutlu bir gülümseme pembe dudaklarını çarpıtıyordu. Anna, bu sevinç belirtilerini açığa

vurmamak için sanki kendini zorluyor, ama bu belirtiler kendiliğinden yüzüne vuruyordu. "Ya o?" Kiti, Vronski'ye baktı ve dehşete kapıldı. Kiti, Anna'nın yüzünde açıkça gördüğü ifadeyi, Vronski'nin yüzünde de gördü. Onun o her zamanki sakin, kararlı tavrı, kaygısız, sakin yüz ifadesi ne olmuştu? Hayır, şimdi o Anna'ya her seslenişte,
Dansta, büyük halka, büyük tur. ** Dansta zincirli sıra.

adeta onun önünde yere kapanmak istiyormuş gibi biraz başını eğiyor, bakışlarında da sadece boyun eğme ve korku okunuyordu. O bakışlar, her defasında sanki şunu söylüyordu; "İlgimle sizi herkesin gözü önünde küçültmek istemiyorum, sadece kendimi kurtarmak istiyorum, ama nasıl kurtaracağımı bilmiyorum." Vronski'nin yüzünde, Kiti'nin bundan önce hiç görmediği bir ifade vardı.

Ortaklaşa dostlarından söz ediyorlar, tamamıyla önemsiz şeyler üzerinde konuşuyorlardı, ama onların söylediği her söz, Kiti'ye, onların ve kendisinin almyazısını belirtiyor gibi geliyordu. Tuhaf olan şeydu ki, onlar gerçekten de İvan İvanoviç'in Fransızcasının pek gülünç, Yeletskaya'nın daha iyi bir evlilik yapmasının mümkün olduğundan söz ettikleri halde, bu sözlerin onlar için hiçbir önemi yoktu ve onlar, bunu tıpkı Kiti gibi hissediyorlardı. Bütün balo, bütün dünya, her şey, Kiti'nin ruhunda bir sise büründü. Yalnız, aldığı güçlü terbiye onu ayakta tutuyor ve ondan istenileni yapmaya; yani dans etmeye, sorulara cevap vermeye, konuşmaya, hatta gülümsemeye zorluyordu, ama mazurka hazırlıkları başlayıp insanlar, iskemleleri yerleştirmeye, bazı çiftler küçük salondan büyük salona geçmeye koyuldukları zaman, Kiti bir an için umutsuzluğa ve dehşete kapıldı. Beş kişinin teklifini reddetmişti, şimdi ise mazurka oynamıyordu. Hatta, onu dansa kaldırmaları umudu da yoktu, çünkü sosyete de bu konuda büyük bir başarısı vardı; şimdiye kadar dans teklifi almamış olabileceğini kimse

aklının ucuna bile getiremezdi. Hasta olduğunu annesine söyleyip eve gitmeliydi, ama bunu yapacak gücü kendinde bulamadı. Kendini yıkılmış hissediyordu.

Küçük misafir salonuna geçerek, kendini bir koltuğa attı. Tuvaletin eteklerine hava dolarak, etekleri, incecik vücudunun çevresinde bir bulut gibi yükseldi. Dermansızca bırakılmış çıplak, zayıf, narin genç kız kolu, pembe jüponunun kıvrıntıları arasına gömülmüştü. Öteki eli ile yelpazesini tutuyor, kısa, hızlı hareketlerle al al yanan yüzünü yelpazeliyordu. Her ne kadar bu haliyle çimenlerin üzerine yeni konmuş, şimdi neredeyse havalanarak renkli kanatlarını açacak olan bir kelebeği andırıyorduydu da, korkunç bir umutsuzluk yüreğini sıkıyordu.

"Belki de yanılıyorum, belki de böyle bir şey olmadı," diye aklından geçiriyor ve bütün gördüklerini hatırlamaya çalışıyordu.

Ayak sesi duyulmadan Kiti'ye yavaşça yaklaşan Kontes Nordston: "Kiti, bu ne demek? Anlayamıyorum," dedi. Kiti'nin alt dudağı titredi, hızla yerinden kalktı.

"Kiti, sen mazurka yapmıyor musun?"

Kiti, gözyaşlanndan titreyen sesiyle: "Hayır, hayır," dedi.

Kontes Nordston, Kiti'nin "o"dan ve "on"dan kimleri kastettiğini anlayacağından emin; "Onu benim yanımda mazurkaya çağırır," dedi, "O da, 'Siz Prenses Sçerbatskya ile dans etmeyecek misiniz?' diye karşılık verdi."

"Ah, bence fark etmez!" dedi Kiti.

Kendisinden başka kimse onun durumunu anlayamazdı. Daha bir gün önce, belki de sevdiği bir adamın teklifini reddettiğini, bunu da bir başkasına inandığından yaptığını kimse bilmiyordu.

Kontes Nordston, kendisiyle mazurka yapacak olan Korsunski'yi buldu ve ona, Kiti'yi dansa kaldırmasını söyledi.

Kiti, ilk çiftler arasında dans ediyordu. Şansına, konuşmak zorunda da değildi, çünkü Korsunski, balonun yönetimiyle ilgili emirler vererek, durmadan sağa sola koşuşturuyordu. Vronski ile Anna, hemen hemen tam karşısında oturuyorlardı. Kiti, onları, kendi keskin gözleriyle gözlemliyordu ve çiftler neredeyse çarpıştığında onları iyice yakından gördü. Ve onlara baktıkça, mutsuzluğundan daha çok emin olmaya başladı. O, bu dolu salonda, onların kendilerini yalnız hissettiklerini fark ediyor, her zaman öylesine kararlı ve gamsız olan Vronski'nin yüzünde, suç işlemiş zeki bir köpeğin görüntüsünü andıran bir şaşkınlık ve çaresiz bir boyun eğme halini hayretle görüyordu.

Anna gülümsedi; Vronski de gülümsedi. Anna, birden düşüncelere daldı. Anında Vronski'nin yüzü de kederlendi. Doğaüstü bir güç. Kiti'nin gözlerini durmadan Anna'nın yüzüne bütün görünümüne çekiyordu. Anna, siyah, sade elbisesi içinde harikulade güzeldi. Bileziklerle süslü tombul kollar, inci dizisiyle çevrili zarif boynu, biraz dağınık siyah kıvrıkcık saçları, küçücük el ve ayaklarının yumuşak, zarif hareketleri, güzel yüzünün canlılığı ola-

ganüstü güzeldi, ama onun bu güzelliğinde korkunç ve zalim bir şey vardı.

Kiti, Anna'ya eskisinden daha çok hayranlık duymaya başlamıştı; acısı da gittikçe artıyordu. Kendisini dışarıda bırakılmış, mahvedilmiş hissediyor, bu hali yüzünden okunuyordu.

Vronski, mazurkada karşılaştığında, Kiti'yi görünce birdenbire tanıyamadı; yüzü öylesine değişmişti. Delikanlı, bir şeyler söylemiş olmak için: "Ne güzel bir balo!" dedi.

"Evet," diye cevap verdi Kiti.

Mazurkanın ortalarına doğru Korsuns-ki'nin yeni buluşu olan karışık bir figürü tekrarlararken, Anna, dairenin ortasına çıktı. İki kavalie alarak, yanına bir dam'la, Kiti'yi çağırdı. Kiti, yaklaşırken ürkek ürkek Anna'ya bakıyordu. Anna gözlerini süzerek Kiti'ye baktı ve elini sıkarak gülümsedi, ama gülümsemesine, Kiti'nin üzüntü ve şaşkınlık okunan bir yüzle karşılık verdiğini görünce, hemen ondan yüz çevirerek, öteki dam'la neşeli neşeli konuşmaya koyuldu.

Kiti, kendi kendine, "Evet, onda yabancı, şeytanca bir güzellik var," diye düşündü.

Anna akşam yemeğine kalmak istemiyordu, ama ev sahibi ısrar etti. Korsunski, An-na'nın çıplak kolunu fraklı kolunun altına alarak: "Kalın Anna Arkadyevna," diyerek söze karıştı. "Göreceksiniz, katülön* için bir fikrim var! Un bijjou!""

Katillon: 19. yy.da vals ve başka danslarla ve sosyal oyunlarla zenginleştirilmiş, sosyete de çok rağbet gören toplu dans biçimi. ** Harika bir fikir!

Anna'yı sürüklemeye çalışarak ağır ağır yürüdü. Ev sahibi, onu cesaretlendirerek gü-lümsüyordu.

"Hayır, kalamam," dedi Anna gülümseyerek. Gülümsemekle birlikte, sesinin tonundan hem Korsunski, hem de ev sahibi, onun kalmayacağını anlamışlardı. Anna, yanına-şimdiki Vronski'ye göz ucuyla bakarak: "Hayır, ben zaten Moskova'da, sadece sizin bir balonuzda, bütün bir kış Petersburg'da dans ettiğimden de çok dans ettim," diye devam etti, "yolculuğa çıkmadan önce dinlenmem gerek."

Vronski: "Yarın kesin olarak gidiyor musunuz?" diye sordu.

Anna, bu sorudaki cesarete şaşmış gibi: "Evet, niyetim öyle," dedi. Ama Anna bunu söylerken, gözlerinin tutulamayan titrek pırlıtsı ile gülümseyişi Vronski'yi yakmıştı.

Anna Arkadyevna akşam yemeğine kalmadan eve gitti.

XXIV

Levin, Şçerbatskilerden çıktıktan sonra yaya olarak kardeşine giderken, "Evet, bende herkesi tiksindiren, iten bir şey var," diye düşünüyordu, "başkalarının işine yaramıyorum. Bunun, kendimi beğenmişlikten ileri geldiğini söylüyorlar... Hayır, bende kendimi beğenmişlik de yok! Olsaydı zaten bu duruma düşmezdim." Sonra, herhalde hiçbir zaman kendisinin bu akşam düştüğü duruma düşmemiş olan mutlu, sevimli, zeki ve sakin

Vronski'yi gözlerinin önünde canlandırdı. "Evet, Kiti elbette onu seçecekti. Böyle olma-sj gerek. Kimseden ve hiçbir şeyden yakınmaya hakkım yok! Suç bende... Hayatını benim hayatımla birleştirmeye razı olacağını düşünmeye ne hakkım vardı? Ben kimim? Ben neyim? Hiç kimseye gerekli olmayan değersiz bir kişiyim." Levin, kardeşi Nikolay'ı hatırladı ve bu hatırlamadan sevinç duydu; "Dünyada, her şeyin kötü ve iğrenç olduğunu söylemekte haksız mıydı? Kardeşim Nikolay üzerine doğru bir yargıda bulunduğumuzu, onu dürüstlikle yargıladığımızı hiç sanmıyorum. Elbette onu yırtık pırtık bir palto içinde sarhoş olarak gören Prokofey açısından o, küçümsenmeye layık bir adam, ama ben onu başka türlü tanıyorum. Birbirimize benzediğimizi biliyorum. Ve ben kalkıp onu arayacağıma, yemeğe gittim ve buraya geldim."

Levin, fenerlerden birine yaklaştı, cüzdanında bulunan kardeşinin adresini çıkarıp okudu ve bir araba çağırdı. Kardeşinin evine kadar süren uzun yol boyunca Nikolay'm hayatı ile ilgili bildiği bütün olayları bir bir hatırladı. Kardeşinin üniversitedeyken ve üniversiteden çıktıktan bir yıl sonra, arkadaşlarının alaylarına bakmadan âyin, ibadet, oruç gibi dinin bütün gereklerine sınıksız uyarak, bütün zevklerden, özellikle kadınlardan kaçarak, nasıl bir keşiş yaşantısı sürdürdüğünü, sonra birdenbire nasıl azdığını, en iğrenç kişilerle nasıl arkadaş olduğunu ve başıboş bir sefahat hayatına nasıl daldığını gözünün önüne getirdi. Sonra, yetiştirmek üzere köy-

den aldığı ve bir öfke nöbetinde fena halde dövdüğü bir çocukla olan macerasını hatırladı; çocuğu öylesine dövmüştü ki, hakkında çocuğu sakatlamaktan kovuşturma açılmıştı. Daha sonra, bir kumarda hile yapan biriyle başına gelen olayı hatırladı: Nikolay, bu adamla kumar oynamış, parasını kaybedince, ona bir senet vermişti, sonra da bu adamın kendisini aldattığını ileri sürerek, onu şikâyet etmişti. (Sergey İvanoviç'in ödediği bu paralardı). Sonra, azgınlığı yüzünden karakolda nasıl gecelediğini aklına getirdi. Daha sonra, annesinin topraklarında payına düşen parayı sözde ödemediği iddiasıyla kardeşi Sergey İvanoviç'e karşı açtığı rezilce dava aklına geldi. Nihayet, son defa çalışmak üzere gittiği Batı illerinden birinde amirini dövme suçuyla mahkemeye verilmesini düşündü, ama bunların hiçbirisi Levin'e, Nikolay'ı tanımayanlara, onun bütün hayat hikâyesini ve kalbini bilmeyenlere görüldüğü kadar çirkin görünmüyordu.

Levin, Nikolay'm oruç tuttuğu, keşilik yaptığı, kendini kilise işlerine adadığı sofuluğu sırasında; dinden yardım umduğu ve ihtiraslı yaradılışına bir fren aradığı zamanlarda onu desteklemek şöyle dursun, başta kendisi, herkesin onunla alay ettiğini hatırlıyordu. Onu alaya almış, ona "Nuh" ya da "rahip" diye takılmışlardı. O da nihayet son dayanağını kaybedince yanında kimseyi bulamamıştı; herkes dehşet ve duygusuz, insafsız bir küçümsemeyle ona sırt çevirmişti.

Levin, kardeşi Nikolay'm bütün rezilce ha-

f

yatına rağmen, ruhen, ruh mayasınca, onu küçümseyen insanlardan hiç de daha az haklı olmadığını hissediyordu. Ele avuca sığmaz bir karaktere, sınırlı bir zekâya sahip doğduğu için onu suçlamak elde değildi. O, her zaman iyi bir insan olmak istemişti.

Levin, gece saat on birde adreste yazılı otele yaklaşırken kendi kendine şu karan verdi; "Onunla açıkça konuşacağım, onu da açıkça konuşmaya zorlayacağım... Onu sevdiğimi, bundan ötürü de onu anladığımı göstereceğim."

Otel kapıcısı, Levin'in sorusuna: "Yukarıda, 12'nci ve 13'üncü odada," diye karşılık verdi.

"Odasında mı?"

"Odasında olacak."

12 numaralı odanın kapısı aralıktı. Oda-Jan, ışık çizgisi boyunca adi cinsten hafif bir tütünün dumanı çıkıyor ve Levin'in tanımadığı bir ses duyuluyordu, ama Levin, kardeşinin burada olduğunu, öksürüğünden hemen anladı. Kapıya geldiği zaman, tanımadığı ses: "Her şey, işin bilinçli ve mantık yolu ile yürütülmesine bağlı," diyordu.

Konstantin Levin, kapının aralığından baktı. Konuşanın, beli büzgülü kaftan giymiş, kocaman, kabarık saçlı genç bir delikanlı olduğunu gördü. Kısa kollu, yakasız yünlü elbise giymiş yüzü çiçekbozuğu genç bir kadın da divanda oturuyordu. Kardeşi görünmüyordu. Onun nasıl bir yabancı çevrede yaşadığını düşününce, yüreği fena halde burkuldu. Geldiğini kimse duymamıştı. Levin,

lastiklerini çıkarırken kaftanlı delikanlının söylediklerine kulak kabarttı. Delikanlı, bir işletmeden söz ediyordu. Öksüren kardeşinin sesi duyuldu: "Şu imtiyazlı sınıfların canı cehenneme! Maşa! Bize akşam yemeği bul! Kaldıysa, şarap ver, yoksa, aldi!"

Kadın, yerinden kalktı, bölmenin ötesinde Konstantin'i gördü ve: "Nikolay Dimitriç, burada bir bay var!" diye seslendi.

Nikolay'm sesi öfkeliydi: "Kimi istiyormuş?"

İşığa çıkan Konstantin Levin: "Benim," dedi.

Nikolay, daha da öfkeli bir sesle: "Ben kim?" diye takrarladı, bir şeylere takılarak, hızla yerinden kalktığı duyuldu.

Levin, kapıda, karşısında o kadar iyi tanınmasına rağmen, yine de yabancı ve hastalıklı görünüşüyle kendisini şaşırtan kardeşinin kamburu çıkmış, zayıf, iriyan, gözleri korkudan kocaman kocaman açılmış silüetini gördü.

Nikolay, Levin'in onu son defa gördüğu üç yıl öncesine göre daha zayıftı. Sırtında kısa bir ceket vardı. Elleri, iri kemikleriyle daha büyük görünüyordu. Saçları daha da seyrekleşmişti. Bıyıkları, yine eskisi gibi dudaklarının üzerinde dimdik duruyordu. Aynı gözler, tuhaf ve saf bir bakışla içeri girene bakıyordu. Kardeşini tanıyarak, birdenbire: "Aaa, Kostya!" diye bağırdı ve gözleri parladı, ama aynı anda delikanlıya bir göz atarak, başı ve boynuyla, kravatı sanki kendisini sı-kıyormuş gibi, Levin'in çok iyi bildiği bir sil-

lcelenme hareketi yaptı. Zayıflamış yüzünde bambaşka, yabancı, acı çeken, gaddar bir ifade belirdi. "Sizi tanımadığımı, tanımak da istemediğimi, size de, Sergey İvanoviç'e de yazmıştım. Ne istiyorsun benden, ne istiyorsunuz?"

Nikolay, hiç de Konstantin Levin'in onu tasavvur ettiği gibi değildi. Konstantin Levin, kardeşini düşünürken, onunla ilişki kurmayı böylesine zorlaştıran huyunun en kötü, en çekilmez yanını tamamıyla unutmuştu. Şimdi onun yüzünü, özellikle bu çarpıntılı baş çevirişini görünce, bütün bunları hatırladı.

Ürkek ürkek: "Senden bir şey istediğim yok," diye cevap verdi, "Sadece seni görmeye geldim."

Kardeşinin ürkekliği herhalde Nikolay'ı yumuşatmış olacaktı.

"Demek öyle ha?" dedi. "Öyleyse gir, otur. Yemek ister misin? Maşa, üç porsiyon getir. Hayır, dur. -Sonra beli büzgülü kaftan giymiş olanı göstererek, kardeşine döndü- Bunun kim olduğunu biliyor musun? Bu, Bay Krits-ki'dir. Benim Kiyev'den arkadaşıım. Seçkin bir adam. Polisin onu izlemesi doğđal; çünkü o, alçak biri değildir."

Alışkanlığı gereği, odadakilerin hepsine tek tek baktı. Kapının ağzında durmakta olan kadının gitmek için davrandığını görünce, ona, "Dur dedik ya!" diye seslendi. Ve, Konstantin'in çok iyi bildiği, beceriksiz, ilkel ifade tarzıyla, yine odadakilerin hepsini gözden geçirdikten sonra, kardeşine Kritski'nin

başından geçenleri; fakir öğrencilere yardım demediği kurduğu ve pazar okulları* açtığı için nasıl üniversiteden kovulduğunu, sonra nasıl ilkokul öğretmeni olduğunu, bu görevinden nasıl atıldığını, herhangi bir nedenle kendisini nasıl yargıladıklarını anlatmaya koyuldu.

Konstantin Levin, baş gösteren iç sıkıcı sessizliği bozmak için Kritski'ye: "Siz Kiyev Üniversitesi'nde miydiniz?" diye sordu.

Suratını asan Kritski, öfkeli bir sesle: "Evet, Kiyev Üniversitesi'nde ydım," dedi.

Nikolay Levin, kadını göstererek, arkadaşının sözünü kesti: "Bu kadına gelince; benim hayat arkadaşım Marya Nikolayev-na'dır," dedi, "onu bir genelevden aldım, ama kendisini sever ve sayarım -sonra kaşlarını çatarak ve sesini yükselterek ekledi- beni tanımak isteyen herkesin de onu sevmesini ve saymasını rica ederim. Onu kendi kanm sayıyorum, karımdan farkı yok. Şimdi kimlerle bulunduğumu öğrenmiş oluyorsun!.. Alçaldığını sanıyorsan, çıkıp gitmekte serbestsin!.."

Levin, çevresindekilere yine sorgulayan gözlerle baktı. "Niye alçalacaktım, anlamıyorum."

"Öyleyse Maşa, bize akşam yemeği getir; üç kişilik olsun. Votka, şarap da... Hayır, dur... Hayır, istemez... Git!"

Pazar okulu: 19. yy.m yetmişlerinde ilerici aydınlar fabrikalarda işçi okulları açıyorlardı. Çar rejimi bu okullardan kuşkulunıp onları etkisizleştirmek için uğraşıyordu. Önlemlerden biri, bu okullarda çalışan, işçiye eğitim veren öğrencilerin üniversiteyle ilişkilerini kesmekti.

XXV

Nikolay Levin, herhalde ne yapacağını ve ne söyleyeceğini toparlamakta zorluk çektiği için alnını buruşturup, zorlukla: "Görüyor musun," dedi ve odanın köşesinde, iplerle bağlı demir çubukları göstererek devam etti: "Görüyor musun bunları? Bunlar, giriştiğimiz yeni bir işin başlangıcıdır. Bu bir üretim birliğidir."

Konstantin Levin, onu yanm kulak dinliyordu. Kardeşinin hastalıklı, veremli yüzünü inceliyor, ona olan merhameti gittikçe artıyor ve onun birlik üzerine anlattıklarını dinlemeye kendini bir türlü veremiyor, bu birliğin, Nikolay için sadece kendi kendini küçümsemekten kurtaracak bir cankurtaran simidi olduğunu görüyordu. Nikolay Levin devam etti: "Bilirsin ki, kapitalizm, işçiyi eziyor. Bizde işçi, köylüdür. İşin tüm ağırlığı onun omuzlarına yüklenmiştir. İş öyle düzenlenmiştir ki, onlar ne kadar çalışırlarsa çalışsınlar, hayvanca durumlarından bir türlü kurtulamazlar. İşçilerin bulunduğu konumu iyileştirmeye yarayacak gündelikten sağlanan bütün kârlar, onlara boş zaman kazandıracak, dolayısıyla eğitim imkânını sağlayacak tüm artık değerler, kapitalistler tarafından ellerinden alınır. Düzen öyle kurulmuştur ki, bunlar ne kadar çok çalışırlarsa, tüccarlar, toprak sahipleri, onları öylesine çok soyarlar. Elbette, işçiler de her zaman birer hayvan olmakta devam ederler. İşte, değiştirilmesi gerekli olan bu düzendir."

Nikolay, sözlerini bitirdi ve soru dolu gözlerle kardeşine baktı: Konstantin Levin, kardeşinin elmacık kemikleri üzerindeki kırmızı lekelerle bakarak: "Evet, doğru," dedi.

"İşte, biz üretimin, kârın ve hepsinden önemlisi, üretim araçlarının, kısacası her şeyin ortaklaşa olacağı bir tesviyeci birliği kuruyoruz."

"Bu birliği nerede kuruyorsunuz?" diye sordu Levin.

"Bazan ilinin Vozdreno köyünde."

"Niçin köyde kuruyorsunuz? Bana öyle geliyor ki, köyde zaten yeteri kadar iş var. Köyde, bir tesviyeci atölyesinin gereği ne?"

Yapılan itirazdan sinirlenen Nikolay: "Çünkü, köylüler, şimdi de, eskiden olduğu gibi birer köledir. Elbette, onları bu kölelikten kurtarmak senin ve Sergey'in işine gelmez!"

Konstantin Levin, bu sırada karanlık ve kirli odayı gözden geçirerek içini çekti. Bu iç çekiş, muhtemelen Nikolay'ı büsbütün sinirlendirdi.

"Senin ve Sergey İvanoviç'in aristokratça görüşlerinizi tanıyorum. Onun bütün zekâsını, şimdiki kötülüklerini haklı göstermek için kullandığını biliyorum."

Konstantin Levin, gülümseyerek: "Hayır," dedi, "hem ne diye Sergey İvanoviç'i söz konusu ediyorsun?"

Nikolay Levin, Sergey İvanoviç'in adını duyunca birdenbire bağırarak: "İşte, şunun için," dedi, "Söylemek neye yarar? Sadece bana şunu söyle; bana niye geldin? Bunları kü-çümsüyorsun; pekâlâ, şu halde güle güle

gjt!.. İskemlesinden kalkarak, "Haydi, git, gitsene!" diye bağırdı.

Konstantin Levin, yavaşça: "Ben hiç de küçümsemiyorum," dedi, "hatta, tartışmıyorum bile."

Bu sırada Marya Nikolayevna içeri girdi. Nikolay Levin, öfkeli öfkeli kadına baktı. Kadın, hızla onun yanına yaklaştı ve kulağına bir şeyler fısıldadı. Nikolay Levin, biraz yatıştı ve zorlukla soluyarak: "Hastayım, sinirli oldum," diye konuşmaya başladı, "sen de bana Sergey İvanoviç'ten, onun makalesinden söz ediyorsun.

Bunlar öyle saçma, öyle yalan, öyle kendini aldatıcı şeyler ki. Adaletten haberi olmayan bir adam, adalet üzerine ne yazabilir?"

Sonra yine masanın başına geçip yer açmak için dökülmüş olan sigaraları bir yana iterek, Kritski'ye döndü: "Onun makalesini okudunuz mu?" dedi.

Herhalde konuşmaya katılmak istemeyen Kritski, asık bir yüzle: "Hayır, okumadım," dedi.

Nikolay Levin, bu sefer sinirli sinirli ona sordu: "Niçin?"

"Çünkü vaktimi boşuna harcamak istemiyorum da, ondan."

"Yani, müsaade buyurun, vaktinizi boşuna harcayacağınızı nereden biliyorsunuz? Birçoklan bu makaleyi anlamaz, yani onlann anlayışından üstündür. Bana gelince iş deği-Şir. Ben, onun düşüncelerini avucumun içi gibi bilirim, niçin zayıf olduğunu da anlıyorum."

Herkes sustu; Kritski, yavaşça kalktı ve şapkasını aldı.

"Yemek yemek istemiyor musunuz? O halde hoşçakalın; yarın, tesviyeci ile birlikte geliniz!.."

Kritski, dışarı çıkar çıkmaz Nikolay Levin gülümsedi ve gözünü kırptı: "O da iyi değil," dedi, "görüyorum."

Tam bu sırada Kritski, onu kapıdan çağırdı.

Nikolay Levin: "Daha ne istiyorsun?" dedi ve onun yanına, koridora gitti.

Marya Nikolayevna ile yalnız kalan Levin:

"Kardeşimle çoktan beri mi berabersiniz?" diye sordu.

"İşte, ikinci yıl oluyor. Sağlığı çok bozuldu. Çok içiyor."

"Yani, nasıl içiyor?"

"Votka içiyor, bu da ona dokunuyor."

Levin, fısıltıyla: "Çok mu içiyor?" diye sordu.

Kadın, Nikolay Levin'in görüldüğü kapıya korkuyla bakarak: "Evet," dedi.

Nikolay, kaşlarını çatıp, ürkek gözlerle bir ona bir ötekine bakarak: "Ne konuşuyorsunuz?" diye sordu, "Ha, söyleyin ne konuşuyordunuz?"

Konstantin, şaşırarak: "Hiçbir şey," dedi.

Nikolay, boynunu çarpıtarak: "Mademki söylemek istemiyorsun vız, pekâlâ, söylemeyin," dedi; "Peki, sen onunla ne konuşabilirsin ki? O bir sokak kadını, sen ise bir beyefendisin." Sonra sesini yükselterek, yine konuşmaya başladı: "Her şeyi anladığını ve de-

ğerlendirdiğini görüyorum. Sapıklıklarımı da esefle karşılıyorsun!"

Marya Nikolayevna, ona yaklaşarak, yine: "Nikolay Dimitriç, Nikolay Dimitriç," diye fısıldadı.

"Peki, peki! Yemek ne oldu?" Bir uşağın elinde tepsiyle içeri girdiğini görünce, "Hah, işte geldi," dedi.

Sonra öfkeli öfkeli: "Buraya, buraya koy," diye ekledi. Hemen votka şişesini alarak bir kadeh doldurdu ve hırsıyla içince neşelenerek kardeşine döndü: "İçer misin? Artık Sergeç İvanoviç'ten konuştuğumuz yeter. Ne olursa olsun, seni gördüğüme sevindim. Ne söylersek söyleyelim, birbirimizin yabancı değiliz! İçsene yahu! Anlat bakalım, ne yapıyorsun? -Ağzına attığı bir lokma ekmeği büyük bir iştahla çiğneyip, kendine ikinci bir kadeh votka doldurarak sözlerini sürdürdü- Nasıl yaşıyorsun?"

Konstantin Levin, kardeşinin ne büyük bir hırsıyla yiyip içtiğine dehşetle bakıp, dikkatini gizlemeye çalışarak: "Eskisi gibi, köyde yalnız çalışıyor, çiftçilikle uğraşıyorum," dedi.

"Niçin evlenmiyorsun?"

Konstantin, kızarak: "Olmadı işte," dedi.

"Neden? Bana gelince, benden geçti! Hayatımı mahvettim. Daha önce söyledim, yine söyleyeceğim; payıma düşen o zaman, gerektiği zaman bana verilseydi, bütün hayatım başka türlü olurdu."

Konstantin, sözü değiştirmekte acele etti:

"Senin Vanyuşka'nım Pokrovski'de, benim büromda çalıştığını biliyor musun?"

Nikolay, boynunu büktü ve düşünceye daldı: "Pokrovski'de ne var, ne yok, anlatsana bana! Ev, yine öyle mi? Kayın ağaçları, çalışma odamız, hepsi yerli yerinde mi? Bahçıvan Filip hâlâ yaşıyor mu? Kameriyeyi ve divanı ne kadar iyi hatırlıyorum! Bak, dikkat et, evde bir şey değiştirme, çabuk evlen, eski düzeni yeniden kur. İyi bir karm olursa, ben de senin yanına gelirim."

Konstantin Levin: "Şimdi gelsene," dedi, "birbirimizle ne kadar iyi anlaşırız."

"Sergey İvanoviç'le karşılaşmayacağımı bilsem, gelirdim."

"Onunla karşılaşmazsın! Ben, ondan tamamen ayrı yaşıyorum."

"Evet, ama sen ne dersin de, ikimizden birini seçmek zorundasın," dedi.

Kardeşinin bu ürkekliği, Konstantin Levin'e pek dokundu. "Bu konuda samimi olarak ne düşündüğümü öğrenmek istiyorsan, sana şunu söyleyeceğim ki, Sergey İvanoviç'le aranızdaki anlaşmazlıkta ben, ne senden ne de ondan yanayım; bana göre bu işte ikiniz de haksızsınız! Yalnız, senin haksızlığın dışta, onunki içtedir."

Nikolay, sevinçle bağırdı: "Yaaa! Demek bunu anladın, demek sen bunu anladın ha?"

"Eğer öğrenmek istiyorsan, ben şahsen senin dostluğuna daha çok değer veriyorum, çünkü..."

"Niçin, niçin?"

Konstantin Levin, Nikolay'm mutsuz ve dostluğa ihtiyacı olduğu için onm dostluğuna daha çok değer verdiğini söyleyemezdi,

arna Nikolay, kardeşinin özellikle bunu söylemek istediğini anladı, suratını asarak içkisini içmeye koyuldu.

Marya Nikolayevna çıplak, tombul kolunu votka sürahisine doğru uzatarak: "Yeter Nikolay Dimitriç," dedi, "yeter!"

Nikolay: "Bırak! Üzerime düşme, yoksa seni döverim!" diye bağırdı.

Marya Nikolayevna'nın yüzünde, Niko-lay'a da bulaşan uysal, tatlı bir gülümseme dolaştı ve votkayı kaldırdı.

Nikolay: "Sen bu kadını hiçbir şey anlamaz sanıyorsun değil mi?" dedi, "O, bütün bunları hepimizden iyi anlıyor. Onda iyi, sevimli bir şey var değil mi?"

Konstantin Levin, bir şeyler söylemiş olmak için, kadına: "Siz hiç bundan önce Moskova'da buldunuz mu?" diye sordu.

"Ona siz deme. O, bundan korkar. Genelevden çıkmak istediği için onu yargılayan sulh yargıcından başka kimse ona siz dememiştir." Birden, "Aman Tanrım!" diye bağırdı, "Şu dünyada ne anlamsız şeyler var. Şu yeni kuruluşlar, şu sulh mahkemeleri, tarım dairesi, ne münasebetsiz şeyler!"

Ve, bu yeni kuruluşlarla çatışmalarını anlatmaya koyuldu.

Konstantin Levin onu dinliyordu. Kendisinin de paylaştığı ve sık sık tekrarladığı bütün bu sosyal kuruluşları reddetmek ve inkâr etmek düşüncesi, şimdi kardeşinin ağzından ona hiç de hoş görünmüyordu. Şaka yaparak: "Bütün bunları öteki dünyada anlayacağız," dedi.

Nikolay, ürkek, yabancı gözlerini kardeşinin yüzüne dikerek: "Öteki dünyada mı? Öf, ben öteki dünyayı sevmiyorum, sevmiyorum," dedi. "Gerçi hem kendimin, hem başkalarının bütün iğrençliklerinden, karmaşadan kurtulmak iyi bir şey olurdu, ama ben ölümden korkuyorum, fena halde korkuyorum ölümden. - Titredi- Bir şeyler içsene... Şampanya ister misin? Ya da bir yerlere gidelim... Çingenelere gidelim. Biliyor musun, ben Çingeneleri ve Rus şarkılarını çok seviyorum."

Dili dolaşmaya başladı; bir konudan öteki konuya atlıyordu. Konstantin Levin, Ma-şa'nın yardımıyla onu hiçbir yere gitmemeye kandırdı ve adamakıllı sarhoş bir halde yatağına yatırdı.

Maşa, gerekirse Konstantin'e mektup yazmayı ve Nikolay Levin'i kardeşinin yanında oturmaya ikna edeceğini vaat etti.

XXVI

Konstantin Levin, ertesi sabah Moskova'dan hareket etti ve akşama doğru evine vardı. Trende, yol arkadaşlarıyla politikadan, yeni demiryollarından söz etti ve tıpkı Moskova'da olduğu gibi, kavram kargaşası içinde boğulduğunu, kendinden hoşnut olmadığını, bilmediği bir şeylerden utanç duyduğunu hissetti. Ama evinin bulunduğu yerdeki istasyona çıkıp, bir gözü kör, kaftanının yakası kalkık arabacısı Ignat'ı, istasyonun penceresinden vuran hafif ışık altında, halıyla örtülü kı-

1' kuyrukları bağlanmış, koşumları hal-jta ve sayvanla süslenmiş atlarını görünce ve arabacı Ignat, daha arabaya yerleşirlerken Itöyle ilgili haberleri; müteahhidin gelişini, Pa-va'nım buzağıladığını anlatınca, düşünce perişanlığının yavaş yavaş dağılmaya, kendi kendinden duyduğu hoşnutsuzluk ve utancın kaybolmaya başladığını hissetti. Sadece Ignat'ı ve beygirlerini görmesi bile onda böyle bir duygu uyandırmıştı, ama evden getirilen gocuğu giyip iyice sarınarak kızağa kurulunca, köyde vereceği emirleri düşünerek ve dipte koşulmuş eski binek atını, yıpranmış ama canlı Don beygirini inceleyerek hareket edince, başına gelenleri bambaşka bir açıdan görmeye başladı. Kendisini, kendisi olarak hissediyor ve başka biri olmak istemiyordu. Şimdi o, sadece eskiden olduğundan daha iyi olmak istiyordu. Birincisi, bugünden başlayarak, artık evliliğin kendisine sağlamlasını umduğu olağanüstü mutluluğa bel bağlamamaya, bunun sonucu olarak da içinde yaşadığı günü küçümsememeye karar verdi. İkincisi, Kiti'ye evlenme teklifinde bulunmaya hazırlandığı sırada kendisini kaptırdığı, hatırlanması ona öylesine acı veren iğrenç tutkuya artık teslim olmayacaktı; sonra, kardeşi Nikolay'ı hatırlayarak, onu asla unutmamaya, kötü bir duruma düştüğü zaman yardıma hazır olmak için onu izlemeye ve gözden uzak tutmamaya karar verdi. Kardeşinin durumunun kötüleşmesi yakındı; bundan emindi. Derken kardeşiyle komünizm üzerine yaptığı ve o zaman pek de ciddiye almadığı konuşma, şimdi onu düşün-

meye zorladı. Her ne kadar halkın fakirliği karşısında kendi maddi refahını her zaman haksız bulmuşsa da, ekonomik ilikilerin değiştirilmesini çılgınlık olarak görüyordu; eskiden de çok çalışmasına ve lüks bir hayat sürmemesine rağmen, şimdi kendisini büsbütün haklı hissetmek için daha çok çalışmaya ve daha az lüks

yaşamaya karar verdi. Bütün bunları yapmaya kendisini zorlamak ona öylesine kolay göründü ki, evine kadar olan yolu en tatlı hayaller içinde geçirdi. Yeni, daha iyi bir yaşam için taze umut duygularıyla dolu olarak gece saat dokuza doğru evine vardı.

Evinde kâhya kadın durumunda olan yaşlı dadı Agafya Mihaylovna'nın odasının pencerelerinden sızan ışık, evin önündeki sahanlığın karlarına vuruyordu, hâlâ uyumamıştı. Onun uyandırdığı Kuzma, uykulu bir halde, yalınayak taş merdivenlere koştu. Av köpeği Laska da dışarı fırladı. Neredeyse Kuzma'yı yere devirecekti. Efendisinin dizlerine tırmanıyor, ön ayaklarını Levin'in göğsüne dayamak istiyordu.

Agafya Mihaylovna: "Çabuk döndünüz efendimiz," dedi.

Levin: "Sıkıldım Agafya Mihaylovna, misafirlik iyi, ama insanın kendi evi daha iyi," diye cevap verdi ve çalışma odasına girdi.

Çalışma odası getirilen mumla yavaş yavaş aydınlandı. Geyik boynuzlan, kitap dolu raflar ve öteki odanın duvarından bu yana geçirilmiş hava deliği, çoktandır tamir edilmeyi bekleyen sobanın bir yanı, babadan kalma divan, büyük masa, masanın üzerinde açık

birakılmış bir kitap, kırık bir sigara tablası, kendi yazısıyla dolu bir defter gibi bildik eşyalar yavaş yavaş belirmeye başladı. Bütün bunları görünce, yolda hayal ettiği yeni bir hayat kurma imkânından bir an için kuşku duydu. Hayatının bütün bu izleri sanki kendisini kucaklamış, ona şöyle diyordu; "Hayır, bizden ayrılmayacaksın, başka bir adam olmayacaksın; eskiden ne isen; kuşkuyla, kendinden sonsuz hoşnutsuzluklarınla, kendini düzeltme yolundaki boş çabalarınla, düşüşlerinle, sana nasip olmayan ve senin için imkânsız olan bir mutluluğu sonsuz bekleyişinle, yine öyle kalacaksın!"

Ama bunu söyleyen eşyasıydı. Ruhunda, bir başka ses, geçmişe boyun eğmemek gerektiğini, insanın kendisini her hale sokmasının mümkün olduğunu söylüyordu. Bu sese boyun eğerek, iki pudluk* güllerin durduğu köşeye yaklaştı ve jimnastik yapmaya başladı. Bu sırada kapının ardında ayak sesleri duyuldu. Gülleri hemen yerine koydu.

Kâhya içeri girdi ve Tann'ya şükür, her şeyin yolunda olduğunu söyledi; sonra da kara buğdayın yeni kurutma makinesinde yandığını bildirdi. Bu haber Levin'i sinirlendirdi, çünkü bu kurutma makinesini biraz da kendi buluşuna göre yapmıştı. Kâhya, her zaman bu kurutma makinesine karşıydı; şimdi de, gizli bir zaferle kara buğdayın yandığını bildiriyordu. Levin ise belki yüz defadır emrettiği tedbirler alınmadığı için buğdayın yandığına kesinlikle inanıyordu. Canı sıkıldı ve kâhyayı Rus ağırlık ölçüsü.

azarladı, ama bunun yanı sıra önemli bir sevinç, bir olay olmuştu; bir hayvan panayırından satın aldığı pahalı ve en iyi ineklerinden Pava, buzağılamıştı. Levin: "Kuzma, gocuğumu ver," dedi, sonra kâhyaya dönerek, "Siz de feneri yaktırın, gidip göreceğim," diye ekledi.

Değerli ineklerin bulunduğu ahır hemen evin arkasındaydı. Leylakların yanındaki kar yığınlarını dolanarak avluya geçti ve ahıra yaklaştı. Donup yapışmış kapı açılınca ortalığa sıcak bir gübre kokusu yayıldı. Alışmadıkları fener ışığından şaşırın inekler taze samanların üzerinde kımıldandılar. Hollanda ineğinin alaca siyah, düz, geniş sağrısı parladı. Ağzına halka geçirilmiş Berkut adlı boğa kalkmak istedi, ama vazgeçerek, yanından geçerlerken sadece iki defa pofurdadı. Güzeller güzeli, bir su aygırı kadar iri kızıl Pava, arkasını dönmüş, vücuduyla buzağısını gelenlerden gizleyerek yavrusunu kokluyordu.

Levin, kapalı bölmeye girdi. Pava'yı gözden geçirdi ve kırmızı benekli buzağıyı, uzun, titrek bacakları üzerine kaldırdı. Heyecanlanan Pava, böğürecek oldu, ama Levin buzağıyı ona yaklaştırdı ve yatıştı ve ağır ağır soluyarak, pürtüklü diliyle onu yalamaya koyuldu. Buzağı memeyi araştırarak, burnunu annesinin kasığına doğru sokuyor ve kuyruğunu sallıyordu.

Levin, buzağıyı gözden geçirerek: "Feodor, burasını aydınlat, feneri getir!" diye seslendi. "Rengini babasından almış olmasına rağmen, tıpkı annesine benziyor. Çok güzel, uzun ve ince bir hayvan!"

Buzağının verdiği sevinçle, yanan kara buğdaydan ötürü kâhyaya olan dargınlığını tamamen unutarak: "Ne kadar güzel değil mi Vasili Feodoroviç?" dedi.

Kâhya: "Kime benzeyip de çirkin olacaktı?" dedi. "Gittiğinizin ertesi günü Müteahhit Semyon geldi. Onunla pazarlık edip, anlaşmak gerek Konstantin Dimitriç! Bundan önce, makine işinden size bilgi vermiştim."

Bu mesele, Levin'i büyük ve karmaşık olan çiftlik işlerinin bütün ayrıntılarına soktu. Ahırdan, doğruca yazıhanesine gitti. Kâh-yasıyla ve Müteahhit Semyon ile görüştü, sonra evine döndü ve doğru yukarıya, misafir salonuna çıktı.

XXVII

Levin'in evi büyük ve eskiydi. Burada yalnız oturmakla birlikte, bütün evi kullanıyor ve ısıtıyordu. Bunun budalaca bir şey olduğunu biliyor, hatta bunun kötü olduğunu, şimdiki yeni planlarına aykırı olduğunu da biliyordu, ama bu ev Levin için bütün bir dünyaydı. Öyle bir dünya ki, anası babası orada yaşamış, orada

ölmüşlerdi. Onlar orada öyle bir yaşam sürmüşlerdi ki, Levin, bu yaşayışı, her mükemmelliğin bir ideali gibi görüyor, karısıyla, ailesiyle buna yeniden başlamayı hayal ediyordu. Levin, annesini zar zor hatırlıyordu. Onu düşünmek Levin için kutsal bir anıydı. Hayalinde, onun gelecekteki eşi de, ona göre, annesi nasıl idiyse; o güzel, o kutsal kadın ide-

alinin bir tekrarı olmak zorundaydı. Evlilik dışında bir aşkı düşünmemekle kalmıyor, daha da ileri giderek, önce aileyi, sonra da ona bu aileyi sağlayacak olan kadını düşünüyordu. Bundan ötürü, onun evlilik üzerine olan anlayışı, evlenmeyi sosyal yaşayışın birçok gereklerinden biri olarak sayan pek çok tanıdıklarının anlayışına uymuyordu. Levin'e göre evlilik, bütün mutluluğunun bağlı olduğu, hayatın başlıca meselelerinden biriydi. Ve şimdi bundan vazgeçmemek gerekiyordu.

Levin, her zaman çay içtiği küçük misafir salonuna girip elinde kitapla koltuğuna oturduğu, Agafya Mihaylovna da ona çay getirerek, her zamanki, "Efendimiz, izin verirsiniz ben oturacağım," sözleriyle, pencere kenarında bir sandalyeye iliştiği zaman -bu ne kadar tuhaf olursa olsun- hayallerinden vazgeçmediğini ve bunlarsız yaşayamayacağını hissetti. O olsun ya da bir başkası olsun, ama işte bu hayal olacaktı. Kitap okuyor, durmadan gevezelik eden Agafya Mihaylovna'yı dinleyerek, okuduğu konu üzerine düşünüyordu. Bununla birlikte, çiftlik işleriyle ilgili çeşitli tablolar, gelecekteki aile hayatı, karışık bir halde hayalinde canlanıyordu. Ruhunun derinliklerinde bir şeylerin yerleştiğini, temel-leştiğini, hafiflediğini hissediyordu.

Agafya Mihaylovna'nın, Prohor'un nasıl Tann'yı unuttuğuna ve Levin'in at almak üzere verdiği paralarla nasıl hiç ayılmadan içtiğine ve karısını öldüresiye dövdüğüne dair anlattıklarını dinliyordu. Levin, bunları dinlerken kitabını okuyor ve bu okumanın kafasını-

da uyandırdığı düşüncelere dalıyordu. Okuduğu, Tyndall'ın* ısı üzerine yazılmış bir kitabıydı. Tyndall'ı, denemelerini yapısındaki kendi ustalığını beğenişinden ve filozofça görüşlerinin eksikliğinden ötürü eleştirdiğini hatırladı. Birdenbire, kafasında sevinçli bir düşünce belirdi; "İki yıl sonra sürümde iki Hollanda ineğim olacak, sonra Pava da belki hâlâ yaşıyor olacak. Bu üçü, tam sergide gösterilecek hayvanlar... Harika!.. Sonra Ber-kut'tan bir düzine genç hayvan alıp..." Yine kitabını okumaya koyuldu. "Peki, elektrik ile ısının aynı şey olduğunu varsayalım, denklemde bir birimin yerine ötekini koymakla problemi çözmüş mü oluyoruz? Hayır, peki öyleyse? Bütün doğa güçleri arasındaki ilinti, zaten içgüdüyle hissediliyor... Özellikle Pava'nın alaca kırmızılı kızı büyüüp bir inek olduğu zaman, bu üçünün çiftleşmesinden türeyen sürü ne kadar güzel olacak! Ben ve karım, misafirlerimizle sürünün dönüşünü seyre çıkacağız... Karım, 'Bu buzağıya, Kostya ile ben bir çocuğa bakar gibi baktık,' diyecek; misafirlerden biri, 'Peki, bu sizi böylesine nasıl ilgilendirebiliyor?' diye soracak; karım, 'Onu ilgilendiren her şey beni de ilgilendirir,' diye cevap verecek... ama karım?" Ve yeniden, Moskova'da olup bitenleri hatırladı. "Ne yapayım? Suç bende değil, ama şimdi her şey bambaşka olacak... İnsanın, hayatının elinde oyuncak olması ne saçma şey. Daha

* İngiliz fizikçi L. B. Tyndall (1820-1893). Tyndall'ın bir çalışması söz konusu. Hareketin Bir Biçimi Olarak Isı adlı çalışması 1864'te Petersburg'ta Rusça basılmıştı.

iyi yaşamak için, çok daha iyi yaşamak için çaba harcamak gerek..." Başını kaldırdı ve düşünceye daldı. Levin'in gelişinden duyduğu sevinç henüz tamamıyla sindirememiş olan ve havlamak için avluya koşan yaşlı Las-ka, kuyruğunu sallayıp, taze havanın kokusunu getirerek içeriye girdi, efendisine yaklaştı, kendisim okşaması için acı acı inleyerek, başını efendisinin elinin altına koydu.

Agafya Mihaylovna: "Bir konuşması eksik," dedi, "köpek, ama sahibinin geldiğini, canının sıkıldığını anlıyor." "Niye canım sıkın oluyormuş?"

"Aman efendimiz, ben görmüyor muyum sanki? Artık efendilerimizi tanıyacak yaştayım. Onlar elimde büyüdü. İnsanın sağlığı yerinde, vicdanı da temiz olunca, ötesinin hiç önemi yok..."

Levin, nasıl olup da düşüncelerini anladığına şaşarak, ısrarla yaşlı kadına bakıyordu.

Agafya Mihaylovna: "Bir bardak çay daha getireyim mi?" dedi ve bardağı alarak dışarı çıktı.

Laska, durmadan başını efendisinin elinin altına sokuşturmaya devam ediyordu. Levin köpeği okşadı. Hayvan, hemen efendisinin ayaklarının dibine kıvrılıp yattı. Şimdi artık her şeyin iyi ve yolunda olduğunun bir belirtisi olarak hafifçe ağzını açtı, dudaklarını şapırdattı, sonra bu ıslak ve sarkık dudakları, yıpranmış dişlerinin çevresinde bitiştirerek, mutlu bir sessizliğe gömüldü. Levin, köpeğin bu son hareketini dikkatle izliyordu. Kendi kendine: "Ben de böyle yapacağım, ben de

böyle yapacağım!" dedi, "Zaran yok... Her şey yoluna girebilir..."

XXVIII

Anna Arkadyevna balonun ertesi günü sabahleyin erkenden kocasına, o gün Moskova'dan hareket edeceğini bildiren bir telgraf çekti. Yengesine, niyetini değiştirdiğini, orada yapması gereken saymakla bitip tükenmeyecek bir sürü iş hatırlamış gibi bir tavırla anlatıyordu.

"Hayır, gitmem gerek. Gitmeliyim," diyordu, "hayır, şimdi gitmem daha iyi olacak!"

Stepan Arkadyeviç, öğle yemeğini evinde yemiyordu, ama kız kardeşini geçirmek üzere saat yedide geleceğine söz verdi.

Kiti de başının ağrıdığını bildiren bir not göndererek, gelemeydi. Dolli ile Anna, çocuklarla ve İngiliz dadiyla yemek yediler. Çocuklar maymun iştahlı ya da çok duygulu olduğundan, bugün Anna'nın, hiç de geldiği gibi, kendilerini sevdiği günkü gibi olmadığını, onlarla ilgilenmediğini hissettiklerinden midir, nedir, onunla olan bütün oyunlarını, ona olan sevgilerini birdenbire kesi-verdiler. Onun gidişi kendilerini zerrece ilgilendirmemişti. Anna, bütün sabahını yol hazırlıklarıyla geçirdi. Moskovalı dostlarına pusulalar yazdı, hesaplarını yaptı, valizlerini yerleştirdi. Genel olarak Dolli, Anna'nın içinin rahat olmadığını, kendi tecrübelerine dayanarak çok iyi bildiği üzüntülü bir ruh hali içinde bulunduğunu, bunun sebepsiz

olmadığını ve daha çok, insanın kendisine karşı duyduğu hoşnutsuzluğu gizlediğini anlıyordu. Öğle yemeğinden sonra Anna gitmek için odasına çıktı. Dolli de arkasından gitti.

Dolli: "Bugün senin bir tuhaflığın var," dedi.

"Benim mi? Öyle mi buluyorsun? Ben tuhaf değilim, kötüyüm. Bazen böyle olurum. Hep ağlamak istiyorum. Çok budalaca bir şey, ama geçer."

Anna, bunları hızlı hızlı söyledi ve kızara-rak, yüzünü gece başlığı ve patiska mendillerini yerleştirmekte olduğu küçük çantasına eğdi. Durmadan kırpıştırdığı gözleri, gözyaşlarıyla parlıyordu. Sözlerine devam ederek: "Petersburg'tan ayrılmayı hiç istememiştin," dedi. "Şimdi de buradan gitmeyi istemiyorum."

Dolli, dikkatle onu süzerek: "Buraya gelmekle iyi bir iş yaptın," dedi.

Anna, gözyaşlarından ıslanmış gözleriyle ona bakarak: "Bunu söyleme Dolli," dedi, "ben hiçbir şey yapmadım, yapamazdım da... İnsanlar beni şımartmak için neden böyle söz birliği ediyorlar, çoğu zaman şaşarım. Ben ne yaptım ve ne yapabiliyordum? Sen, yüreğinde affedecek kadar sevgi buldun..."

Dolli: "Sen olmasaydın, Tanrı bilir ne olurdu!" dedi. "Anna, sen ne kadar mutlusun! Yüreğinin ne kadar iyi ve saf!"

"İngilizlerin dediği gibi, 'herkesin yüreğinde kendi skeletonu var.'"

İngilizce: "Gizli bir derdi."

"Senin ne gibi bir skeletonun olabilir? Her şeyin öylesine açık ki..."

Anna, birdenbire: "Yoo, var!" dedi ve gözyaşlarından sonra hiç beklenmedik kurnaz, alaycı bir gülümsemeyle dudaklarını büzdü.

Dolli, gülümseyerek: "Senin skeletonun gülünç şeydir herhalde, gizli olan bir şey değil," dedi.

Anna, kararlı bir tavırla koltuğa yerleşerek ve doğrudan doğruya Dolli'nin gözlerinin içine bakarak: "Hayır, karanlık," dedi, "yarın değil de, niçin bugün gittiğimi biliyor musun? Beni sıkı bu açıklamayı sana yapmak istiyorum."

Dolli, büyük bir şaşkınlıkla Anna'nın, en-sesindeki siyah saç kıvrımlarının dibine kadar kızardığını gördü.

Anna: "Evet," diye devam etti, "Kiti'nin öğle yemeğine niçin gelmediğini biliyor musun? Beni kıskanıyor. Ben, onun neşesini berbat ettim. Bu balonun onun için bir sevinç kaynağı olacağı yerde, bir acı kaynağı olmasına ben sebep oldum, ama doğrusu, ben suçlu değilim ya da biraz suçluyum." Anna, bu sözleri incecik bir sesle, "Biraz" kelimesini uzatarak söylemişti.

Dolli, güldü: "Oh, sen bunu ne kadar da Stiva'yı andırır bir tavırla söyledin!"

Anna, incindi. Suratını asarak: "Oh, hayır, hayır!" dedi, "Ben, Stiva değilim. Kendime, bir an için bile kendimden şüphe etmeye izin vermediğim için bunu sana söylüyorum."

Ama o dakikada, bu sözleri söylerken,

bunların doğru olmadığını hissediyordu. Yalnız kendinden şüphe etmekle kalmıyor, Vronski'yi hatırlamak bile onu heyecanlandırıyor ve sadece onunla bir daha karşılaşmamak için vaktinden önce dönüyordu.

"Evet, Vronski ile mazurka yaptığını Stiva bana söyledi. Vronski'nin de..."

"Bunun nasıl gülünç bir biçime büründü-ğünü aklına bile getiremezsin! Ben sadece bu evlilik içinde aracılık yapmayı düşünmüştüm. Derken, iş birdenbire başka bir renk aldı; belki de ben, isteğime rağmen..." Anna, kızardı ve sustu.

Dolli: "Oh, insanlar bunu hemen hissederler," dedi.

Anna, Dolli'nin sözünü keserek: "Vronski tarafından ciddi bir şey olsaydı umutsuzluğa kapılırdım," dedi. "Ama her şeyin unutulacağına ve Kiti'nin benden nefret etmekten vazgeçeceğine eminim."

"Bununla birlikte, sana doğrusunu söylemek gerekirse; Anna, ben bu evliliği Kiti hesabına pek de istemiyorum. Vronski, sana bir günde âşık olabildiyse, bu evliliğin olmaması daha iyi."

"Aman Tanrım, bu çok delice bir şey," dedi ve bir kez daha yüzü kıpkırmızı kesildi; ancak bu kez neden; düşüncelerinin doğruluğunun onaylanmasından ötürü hissettiği memnuniyetti. "İşte, o kadar sevdiğim Kiti'yi kendime düşman ederek gidiyorum. Ah, o ne sevimli bir kız! Ama sen bu durumu düzeltirsin değil mi Dolli?" diye konuşmasını sürdürdü Dolli, kendini zorla gülmekten alabildi.

Anna'yı severdi, ama onun da zaafı olduğunu görmek hoşuna gitmişti.

"Düşman mı? Bu olamaz!"

Anna, yaşlı gözlerle, "Benim sizi sevdiğim gibi, hepinizin beni sevmesini ne kadar isterdim; şimdi ben sizi eskisinden daha çok seviyorum. Ah, ben ne budalayım!.." Mendiliyle gözlerini kuruladı ve giyinmeye başladı. Anna tam hareket etmek üzereyken, geç kalan Stepan Arkady eviç, kıpkırmızı ve neşeli bir yüzle geldi. Ağzı şarap ve puro kokuyordu.

Anna'nın duygusallığı Dolli'ye de bulaşmıştı. Görümcesini son defa kucaklarken, kulağına: "Anna, benim için neler yaptığını hiçbir zaman unutmayacağımı hatırla," diye fısıldadı, "Seni en iyi dostum olarak sevdiğimi ve her zaman seveceğimi de hatırla!.."

Anna, Dolli'yi öptü ve gözyaşlarını gizleyerek: "Bunu hakettiğimi sanmıyorum," dedi.

"Sen, beni anladın ve anlıyorsun! Hoşça-kal canım!"

XXIX

Üçüncü kampanaya kadar vagona giriş yolunu kapayan ağabeyiyle son defa vedala-şmca, Anna Arkadyevna'nın aklına gelen ilk düşünce, "Eh, Tann'ya şükür her şey bitti!" demek oldu. Küçük divanın üzerine, Anuş-ka'nın yanına oturdu. Hafif bir ışıkla aydınlatılmış yataklı vagonu inceleyerek, düşüncesine devam etti; "Çok şükür, yarın Seryo-ja'yı ve Aleksey Aleksandroviç'i göreceğim. İyi

ve alıştığım hayatım yine eskisi gibi sürüp gidecek!"

O gün, bütün gün yakasını bırakmayan aynı hareketli hava içinde, memnurluk ve dikkatle hazırlığını yaptı; küçücük, becerikli elleriyle kırmızı yol çantasını açıp bir yastık çıkararak, dizlerinin üzerine koydu, ayaklarını dikkatle sarıp sarmalayarak rahatça yerleşti. Yanında hasta bir kadın, daha şimdiden yatmaya hazırlanıyordu. Baş tarafta oturan iki kadın Anna ile konuştular. Şişman ve vaş-lı bir kadın bacaklarını sarıp sarmaladı ve ısınma düzeni üzerine şikâyet yolltı bazı düşünceler ileri sürdü. Anna, birkaç sözle kadınlara cevap verdi, ama bu konuşmadan bir fayda ummadığından, Anuşka'dan yol fenerini istedi. Onu koltuğun kenarına ilişti ve çantasından bir kâğıt keseceği ile bir İngiliz romanı çıkardı. İlk okuyamadı. Birincisi, gelip giden insanların sesleri buna engel oldu; sonra da tren kalktığına, seslere kulak vermemek mümkün olmadı. Daha sonra, sol pencereye vuran ve cama yapışan karlar, yanından geçen ve iyice sarınmış olan bir yanı karla örtülü kondüktörün görüntüsü, dışarıdaki müthiş tipi üzerine konuşmalar dikkatini dağıtıyordu; sonra hep, hep aynı şeyler tekrarlandı; aynı çarpmalarla, aynı sallantılar, pencereye vuran aynı karlar, sıcaktan soğuğa, sonra yine soğuktan sığağa aynı hızlı geçişler, yan karanlıkta görülen aynı yüzler, aynı sesler... Nihayet Anna okumaya ve ne okuduğunu anlamaya başladı. Anuşka, eldivenlerinden biri yırtık, kocaman elleriyle kır-

rrızılı çantayı dizlerinin üzerinde tutarak şimdiden uyukluyordu. Anna Arkadyevna artık İcıtabını okumaya ve ne okuduğunu anlamaya başladı. Ne var ki, okumak, yani başkalarından hayat yansımalarını izlemek hoşuna gitmiyordu. Kendisinin yaşamaya ihtiyacı vardı. Roman kahramanı kadının, hastalara baktığını mı okuyordu, kendisi de bir hastanın odasında yavr.şça yürümek istiyordu; bir parlamento üyesinin nutuk çektiğini mi okuyordu, kendisi de nutuk çekmek isteğine kapılıyordu; Lady Mary'nin ata binerek sürünün peşinden gittiğini, gelinini kızdırdığını ve herkesi cesaretine hayran kıldığını mı okuyordu, o da bunları yapma hevesine kapılıyordu, ama yapılacak bir şey yoktu. O da, küçücük elleriyle perdahlı kâğıt keseceği ile oynayarak, kendini okumaya veriyordu.

Romanın kahramanı, İngiliz mutluluğunun en yüksek düzeyine ulaşmak üzereydi; baronet unvanı* ve bir malikâne satın alıyordu ki, Anna da onunla birlikte bu malikâneye gitme isteği duydu. Derken, birdenbire bu roman kahramanının bir şeylerden utanması gerektiğini, kendisinin de bundan utandığını hissetti, ama roman kahramanının utanılacak neyim vardı? Sonra, hakarete uğramış gibi şaşırarak kendi kendine sordu; "Benim utanılacak neyim var?" Kitabı bıraktı, kâğıt keseceğini iki eliyle sınıksız tutarak, sırtını

Baronet unvanı, en yeni İngiliz soylu sınıfının soydan geçen unvanıdır. Baron ile şövalye (Kniglit) arasındaki bu unvana sahip olanlar alt-soylu sınıfa, Gentry'ye girerler ve adlarının önüne "Sir" ya da "Lady" unvanını alırlar.

koltuğun arkasına dayadı. Utanılacak hiçbir şeyi yoktu. Moskova anılarını bir bir aklından geçirdi. Hepsisi de iyi ve hoş şeylerdi. Baloyu hatırladı; Vronski'yi, onun âşık, uysal yüzünü hatırladı. Onunla olan bütün birlikte

olduğu zamanları hatırladı; ortada utanılacak hiçbir şey yoktu, ama bununla birlikte, anılarının tam bu yerinde vitanma duygusu güçleniyor, sanki içinden gelen bir ses, özellikle tam da Vronski'yi hatırladığı şu anda ona, "Sıcak, çok sıcak, ateş gibi," diyordu. Koltuğunda ani bir davranışla yer değiştirerek kendi kendine sordu; "Ne yapalım? Bu ne demek yani? Düpedüz bu olaya bakmaktan korkuyor muyum acaba? E, ne yapalım? Benimle, bu genç subay arasında, her tanıdıkla olan ilişki dışında herhangi bir ilişki var mı ve böyle bir ilişki olabilir mi ki sanki?" Küçümser bir tavırla gülümsedi, yine kitabını okumaya koyuldu, ama artık kesinlikle okuduğunu an-layamıyordu. Kâğıt keseceğini camın üzerinde dolaştırdı, sonra keseceğin perdahlı, soğuk demirini yüzüne dayadı; birdenbire, sebepsiz olarak benliğini saran bir sevinçle, az daha yüksek sesle gülecekti. Sinirlerinin, tıpkı anahtarla gerilen teller gibi üzerinde gittikçe gerildiğini, gözlerinin gittikçe daha çok büyüdüğünü, el ve ayak parmaklarının huzursuzca kıvıldığını, bedeninde bir şeylerin soluğunu kestiğini, bu sallantılı yan karanlıkta, bütün görüntülerin ve seslerin kendisini aşın derecede şaşırttığını hissediyordu. "Bazen vagonlar ileri mi, geri mi gidiyor, yoksa hareketsiz mi duruyor, bilemiyordu. Ya-

nındaki Anuşka mıydı, yoksa başka biri mi? Orada kancada asılı olan kürk mü, yoksa hayvan mı? Burada olan ben miyim, yoksa bir başkası mı?" Bu yitmişlik duygusu ona endişe veriyordu, ama bir şeyler onu bu konuma çekiyordu. Kendini bu çekime kaptıra-bilirdi de, kaptırmayabilirdi de; bu, keyfine kalmış bir şeydi. Kendisine gelebilmek için ayağa kalktı. Yol battaniyesini üzerinden attı, pelerinini çıkardı. Bir dakika kendine geldi ve içeri giren, düğmeleri eksik, nanking palto* giymiş olan zayıf bir köylünün ateşçi olduğunu, termometreye baktığını anladı. Onun peşinden rüzgâr ve karların kapıdan içeri saldırdığını fark etti, ama sonra yine her şey birbirine kanıştı. Uzun boylu köylü, duvarda bir şeyler yazmaya başladı. Yaşlı kadın, bacakla-nnı kompartıman boyunca uzattı ve kompartımanı kara bir bulut gibi kapladı, sonra, sanki birini boğazlıyorlarmış gibi korkunç bir gıcırta, bir vurma sesi duyuldu. Gözleri kör eden kırmızı bir ışık parladı, sonra her şey bir duvann arkasında kayboldu. Anna, bir uçuruma yuvarlandığını hissetti, ama bütün bunlar korkunç olmaktan çok, neşeliydi. Yüzünü gözünü sarmalamış karla örtülü adamın sesi, Anna'nın kulağının dibinde bir şeyler bağırdı. Anna, ayağa kalktı ve kendine geldi. Bir istasyona geldiklerini, bağıran adamın kondüktör olduğunu anladı. Anuşka'dan, çi-

Nankhıg paltosu: Eskiden kırmızımı-sarımtırak çin pamuğundan yapılan bir ketene, bu ketenden üretilen gi-yisilere verilen ad. Nanking paltosu, bu ketenden yapılan palto. Günümüzde ise bu renge boyanmış kumaştan yapılan tüylü giyisiler.

kardığı pelerinini ve eşarbnı istedi. Bunlarla örtünerek kapiya yöneldi.

Anuşka: "Hanımefendi dışarı mı çıkıyorlar?" diye sordu.

"Evet, biraz hava almak istiyorum. Burası çok sıcak."

Kapıyı açtı. Tipi ve rüzgâr onu göğüsledi, kapıyı yüzüne itti. Bu ona eğlenceli göründü. Kapıyı açtı ve dışarı çıktı. Rüzgâr sanki onu bekliyordu. Neşeli neşeli ılık çalıyor, onu yakalayıp uçurmak istiyordu, ama Anna bir eliyle soğuk sütunu, öteki eliyle de eteklerini tutarak perona indi ve vagonun arkasına geçti. Rüzgâr, merdivenlerde çok şiddetliydi, ama peronla vagonların arası sakindi. Bu karlı soğuk havayı zevkle derin derin içine çekti. Vagonun yanında, ayakta durarak, peronu ve ışıklı istasyonu gözden geçirdi.

XXX

Korkunç bir rüzgâr, istasyonun köşesinden bütün şiddetiyle esiyor, tekerleklerin arasında, sütunların çevresinde ılık çalıyor. Gözle görülen her şey; vagonlar, sütunlar, insanlar bir yanlarından karla örtülmüştü ve karlar, onları gittikçe örtmeye devam ediyordu. Fırtına bir an için yavaşlar gibi oldu, ama sonra yine öylesine şiddetle saldırdı ki, adeta karşı konulamaz oldu. Bu arada birtakım insanlar aralarında neşeli neşeli konuşarak peronun tahtalarını gıcırdatarak şuraya bıraya koşuyor, sürekli istasyonun büyük kapısını açıp kapiyorlardı. İki büklüm bir adam göl-

gesi, Anna'nın ayaklarının dibinden geçti ve demire vuran çekiç sesleri işitildi. Öbür yandan, fırtınalı karanlığın içinden 'Telgraf çek!' diye haykıran öfkeli bir ses duyuldu. Başka birtakım sesler de "28 no lütfen!" diye bağıyorlardı. Üstleri başları kar içinde sarınıp sarmalanmış birtakım insanların koşup geçtikleri görüldü. Ağızlarında sigara ateşi parıldayan iki kişi Anna'nın yanından geçti. Anna, temiz hava almak için bir defa daha derin derin soluk aldı ve sütuna tutunup vagona girmek üzere ellerini manşonundan çıkardığı bir sırada, sırtında asker kaputu bulunan bir adam, fenerin titrek ışığına gölgesini düşürerek yanında belirdi. Anna adama baktı ve Vronski'nin yüzünü hemen tanıdı. Vronski, elini kasketinin viziyeğine götürerek, kadının önünde saygıyla eğildi ve bir şeye ihtiyacı olup olmadığını sordu. Anna hiç cevap vermeden oldukça uzun bir süre ona baktı. Vronski, gölgede durduğu halde, kadın, onun hem yüz ifadesini, hem gözlerini gördü ya da gördüğünü sandı. Bu ifade dün kendisini öylesine etkileyen yine o saygılı hayranlık ifadesiydi. Anna, bu son günlerde, Vronski'nin kendisi için her yerde rastlanan ve hiç değişmeyen yüzlerce gençten biri olduğunu, kendine hiçbir zaman onu düşünmeye bile izin vermeyeceğini birçok defa içinden tekrarlayıp durmuştu, ama

şimdi onunla karşılaşmanın ilk anında sevinçli bir gurur duygusunun bütün benliğini kapladığını hissetti. Onun neden burada olduğunu sormak Anna için gereksizdi, çünkü bunu, Anna'nın bulunduğu

yerde bulunmak için burada olduğunu kendisine söylemişcesine biliyordu.

Anna, sütünü tutmak üzere olan elini bırakarak: "Petersbtırg'a gitmek niyetinde olduğunuzu bilmiyordum, niçin gidiyorsunuz?" dedi, belli bir sevinç ve canlılık yüzünü aydınlattı.

Vronski, doğrudan doğruya Anna'nın gözlerinin içine bakarak: "Niçin mi gidiyorum?" diye tekrarladı, "sizin olduğunuz yerde bulunmak için gittiğimi biliyorsunuz," dedi, "Başka türlü davranmamam."

Bu sırada rüzgâr sanki engelleri yenmiş gibi vagonun dammdaki karları uçurdu, kopmuş bir sac levhayı tıkırdattı. İleride, lokomotifin tiz düdüğü, hazin ve şikâyetçi bir sesle öttü. Şimdi, şiddetli tipinin bütün dehşeti An-na'ya daha güzel göründü. Vronski, ona, kalbinin beklediği, ama aklının çekindiği şeyleri söylemişti; Anna, hiç cevap vermedi. Vronski, onun içindeki savaşı yüzünde okumuştı. Söz dinler bir tavırla: "Söylediklerim hoşunuza gitmediyse, beni bağışlayınız," dedi.

Terbiyeli, saygılı, ama kesin ve kararlı bir tavırla konuşmuştu. Öyle ki, kadın uzun bir süre ona cevap veremedi. En sonunda: "Söylediğiniz kötü şeyler değil," dedi, "iyi bir insansınız, benim unutacağım gibi, siz de söylediklerinizi unutunuz!"

"Hiçbir sözünüzü, hiçbir davranışınızı hiç bir zaman unutmayacağım, unutamayacağım!"

Anna, delikanlının büyük bir tutkuyla baktığı yüzüne boşuna sert bir ifade vermeye

çalışarak: "Yeter, yeter!" diye bağırdı, eliyle soğuk demire tutunarak merdivenlerden çıktı ve hızla vagonun koridoruna girdi, ama olup bitenleri aklından geçirmemeye çalışarak, bu küçücük koridorda durakladı; ne kendi sözlerini ne de onunkilerini hatırlamayı, bu bir dakikalık konuşmanın onları birbirine fena halde yaklaştırdığını hissetti. Bundan hem korktu, hem mutluluk duydu. Birkaç saniye durduktan sonra vagona girdi ve yerine oturdu. Önceleri ona acı veren o sinirli hali tekrar başlamakla kalmadı, arttı ve o hale geldi ki, içinde çok gergin olan bir şeyin her an kopması ihtimalinden korkmaya başladı. Bütün gece uyuyamadı, ama düşüncelerini dolduran bu ruh gerginliğinde, bu hayallerde hoşla gitmeyen, kederli hiçbir şey yoktu. Tam tersine, sevinçli, yakıcı, coşkun bir şeyler vardı. Anna, sabaha doğru koltuğunda oturarak uyudu. Uyandığı zaman, artık ortalık ısınmıştı, tren Petersburg'a yaklaşıyordu. Hemen evi, kocası, oğlu ile ilgili düşünceler, o günle ve ondan sonraki günlerle ilgili kaygılar ve işler kendisini sardı.

Petersburg'da tren durup da Anna vagondan çıkınca, dikkatini çeken ilk yüz, kocasının yüzü oldu. Kocasının soğuk ve gösterişli yüzüne, özellikle şimdi onu şaşırtan ve melon şapkasının kenarlarına dayanan kulak kepçelerine bakarken, "Ah, Tanrım! Kulakları neden böyle olmuş?" diye düşündü. Karenin, karısını görünce, dudaklarında o her zamanki alaycı gülümseyiş olduğu halde, kocaman, yorgun gözleriyle dik dik ona bakarak An-

na'ya doğru yürüdü. Anna, kocasının ısrarlı yorgun bakışlarıyla karşılaşınca, sanki onu başka türlü görmeyi umuyormuş gibi, yüreğinin tatsız bir duygu ile burkulduğunu hissetti. Anna'yı özellikle şaşırtan şey, kocasıyla karşılaşınca hissettiği, kendi kendisinden hoşnutsuzluk duygusu oldu. Bu, kocasıyla olan ilişkisinde varlığını hissettiği ikiyüzlülüğe benzer, eski, bildik bir duyguydu. Ne var ki, önceleri bu duygunun pek de farkında değildi, şimdi ise apaçık ve acı duyarak görüyor ve anlıyordu.

Aleksey Aleksandroviç, ağır, ince sesiyle ve hemen her zaman karısı ile konuşurken takındığı ses tonuyla; gerçekte bu biçim konuşanlarla alay ettiği tonla: "Ya, işte gördüğün gibi," dedi, "şefkatli bir koca; tıpkı evliliğimizin ilk yılındaki gibi şefkatli, seni görmek isteğiyle yanıp tutuşan bir koca." "Seryoja iyi mi?" diye sordu Anna. "Benim ateşliliğimin bütün mükâfatı bu mu?" dedi kocası, "İyi, iyi..."

XXXI

Vronski, o gece uyumayı hiç denemedi bile. Bazen gözlerini karşıya dikerek, bazen girip çıkanları seyrederek koltuğunda oturdu. Eskiden de tanımadığı kişileri sarsılmaz, soğukkanlı görünüşüyle şaşırtır ve heyecanlandırır, ama şimdi daha da gururlu, kendini beğenmiş görünüyordu. İnsanlara, eşyalara bakar gibi bakıyordu. Vagonda karşısında oturan ve bölge mahkemelerinden birinde

rnemur olan sinirli bir genç, bu görünüşünden ötürü ondan nefret etmeye başladı. Eşya olmayıp, insan olduğunu anlatmak için onun ateşiyle, sigarasını yaktı ve onunla konuştu, hatta onu itti, ama Vronski ona bir fenere bakar gibi bakmaya devam etti. Ve bu genç, kendisinin insan yerine konulmamasının etkisi altında soğukkanlılığını kaybetmekte olduğunu hissederek yüzünü buruşturuyordu.

Vronski, hiçbir şeyi ve hiç kimseyi görmüyor, kendisini bir kral gibi hissediyordu, ama bu duygu, kendisinin Anna'nın üzerinde bir etki yarattığına inandığından değil -çünkü buna henüz inanmıyordu- Anna'nın kendisi üzerinde yaptığı etki, ona mutluluk ve gurur verdiğindendi.

Bütün bunlardan ne çıkacaktı... bunu bilmiyordu, hatta düşünmek de istemiyordu, ama şimdiye kadar başıboş ve dağınık bulunan bütün gücünün bir noktaya toplandığını ve müthiş bir enerjiyle mutlu bir amaca yöneldiğini hissediyor ve bundan mutluluk duyuyordu. Anna'ya sadece gerçeği söylediğini; onun bulunduğu yere gittiğini, şimdi hayatının bütün mutluluğunun, hayatının biricik anlamının onu görmek, onun sesini duymak olduğunu biliyordu. Bologova İstasyonu'nda soda içmek için dışarı çıktığı ve Anna'yı gördüğü zaman, daha ilk sözde elinde olmayarak ona düşündüklerini söyleyivermişti. Bunu ona söylemiş olmasından, Anna'nın şimdi bunu öğrenmiş olmasından ve bunu düşünmesinden çok sevinçliydi. Bütün gece uyuyamamıştı. Kompartımanına dönünce, onu her

gördüğünde, halini, onun bütün sözlerini aralıksız, bir bir gözden geçirdi. Hayalinde, kalbini titreterek, olabilir bir geleceğin tablosu canlandı.

Uykusuz bir geceden sonra Petersburg'ta trenden inince, soğuk suyla yıkanmış gibi, kendisini canlanmış ve zinde hissetti. Onun çıkmasını bekleyerek, kendi vagonunun yanında durdu. Elinde olmadan gülümseyerek, kendi kendine "Onu bir defa daha göreceğim, onun yürüyüşünü, onun yüzünü seyredeceğim... Beki bana bir şeyler söyler, belki başını çevirir, belki bana bakar, gülümser!" diye söylendi, ama daha Anna'yı görmeden, gar şefi tarafından saygılı bir tavırla halkın arasından geçirilmekte olan kocasını gördü. "Ah, evet, kocası!" diye düşündü Vronski; onun Anna'nın kocası olduğunu ilk defa ancak şimdi açıkça anladı. Onun kocası olduğunu biliyordu, ama bu kocanın varlığına inanmıyordu; ancak, başıyla, omuzlarıyla ve siyah pantolonlu bacaklarıyla onu gördükten, özellikle bu kocanın bir mülkiyet duygusuyla, rahatça Anna'nın elini tuttuğunu fark ettikten sonradır ki buna inandı.

Aleksey Aleksandroviç'i Petersburglu soğuk yüzüyle, sert, kendine güvenir tavırla, melon şapkasıyla, biraz kamburlaşmış sırtıyla görünce, onun varlığına inandı ve tatsız bir duyguya kapıldı. Bu duygu, susuzluktan yanmış bir adamın saf bir su kaynağına varınca, orada su içmekte ve suyu bulandırmakta olan bir köpekle, bir koyunla ya da bir domuzla karşılaştığı zaman kapılacağı duy-

guya benzer bir duyguydu. Vronski'yi en çok tiksindiren şey, Aleksey Aleksandroviç'in kalçalarını oynata oynata ağır yürüyüşüydü. Anna'yı, kuşku götürmez sevme hakkını yalnız kendisine tanıyordu, ama Anna, hep aynıydı; görünüşü de, ruhunu canlandırarak, heyecanlandırarak, mutlulukla doldurarak, onun üzerinde hep aynı etkiyi yaptı. Karenin, ikinci mevkide seyahat etmekte olan ve yanına koşup gelen Alman uşağına eşyaları alıp götürmesini emretti, kendisi de Anna'ya yaklaştı. Vronski, kan kocanın ilk karşılaşmalarını gördü ve seven bir adamın sezgisiyle, kocasıyla konuşurken, Anna'yı saran hafif bir sıkılma belirtisi fark etti. İçinden, "Hayır, onu sevmiyor, sevmesine de imkân yok," diye düşündü.

Daha Arma Arkadyevna'ya arkadan yaklaşırken, Anna'nın onun yaklaşmakta olduğunu hissettiğini, hafifçe başını çevirip baktığını, onu tanıyınca, tekrar kocasına döndüğünü sevinçle fark etti.

Vronski, kan kocanın önünde eğilerek, ikisini birden selamlamış oldu. Böylece, Aleksey Aleksandroviç'i, selamını kendi hesabına kabul edip etmemekte ve isteğine göre kendisini tanıyıp tanımamakta serbest bırakarak:

"Geceyi iyi geçirdiniz mi?" dedi.

Anna: "Teşekkür ederim, çok iyi geçirdim," cevabını verdi.

Anna'nın yüzü yorgun görünüyordu ve bu yüzde, kâh dudaklarda bir gülümseme, kâh gözlerde bir canlılık halinde belirmeye hazır o mimikler yoktu, ama Vronski'yi görünce göz-

lerinde bir an parlayıp sönen bir ışık tutuştu. Bu an, Vronski'yi mutlu kılmaya yetti. Anna, Vronski'yi tanıyıp tanımadığını anlamak için kocasına baktı. Aleksey Aleksandroviç, kim olduğunu dalgın dalgın hatırlamaya çalışarak hoşnutsuzlukla Vronski'yi süzdü. Vronski'nin serinkanlılığı, kendine güveni, burada, bıçağın taşa çalması gibi, Aleksey Aleksandroviç'in soğuk kendine olan güvenine çarptı.

Anna: "Kont Vronski," dedi.

Aleksey Aleksandroviç elini uzatarak ilgisizce: "Ya!.. Galiba tanışıyoruz," dedi, sonra ağzından inciler saçarcasına, her kelimenin üstünde ayrı ayrı durarak, "Annesiyle gitti, oğluyla dönüyor. Herhalde izinden dönüyor-sunuzdur, değil mi?" diye ekledi ve cevap beklemeden karısına dönerek, şakacı tavırla, "Eee, Moskova'dan ayrılırken epey gözyaşı döküldü mü?" dedi.

Aleksey Aleksandroviç, karısına bu sesle-nişiyile, yalnız kalmak istediğini Vronski'ye çitlatmak istemişti. Sonra, Vronski'ye dönerek elini şapkasına götürdü, ama Vronski, Anna Arkadyevna'ya seslenerek: "Sizi ziyaret etmek şerefine erişeceğimi umarım," dedi.

Aleksey Aleksandroviç, yorgun gözlerle Vronski'ye baktı ve soğuk bir tavırla: "Çok memnun oluruz, kabul günümüz pazartesidir," dedi ve Vronski'yi büsbütün bırakarak, karısına döndü, hep o alaycı tavırla sözlerine devanı etti: "Seni karşılamak ve inceliğimi gösterebilmek için yarım saat boş vaktimin bulunması ne iyi bir rastlantı."

Anna, arkalarından gelmekte olan Vrons-

Ici'nin ayak seslerine elinde olmadan kulak vererek, aynı alaycı bir tavırla: "Sana daha çok değer vermem için bu konu üzerinde çok duruyorsun," dedi ve sonra, "Sanki bundan bana ne?" diye düşündü, sonra da kendisinin bulunmadığı sıralarda Seryoja'nın nasıl vakit geçirdiğini kocasına sormaya koyuldu.

"Ooo, çok güzel! Mariette onun çok uslu oturduğunu söylüyor. Seni üzmem zorundayım, ama seni hiç özlemedi... Oğlun, kocan gibi değil. Bir gün önce geldiğine bir defa daha merci, dostum, bizim sevgili semaverimiz (her zaman her şeye heyecanlandığı ve hırslandığı için, ünlü Kontes Lidya İvanovna'ya bu adı takmıştı) sevincinden uçacak. Seni sorup durdu. Sana öğüt verme cesaretinde bulunabilir-sem, onu hemen ziyaret etmeni tavsiye ederim. Onun, herkesin derdiyle ilgilendiğini bilirsin! Şimdi de, kendi üzüntülerinden başka, Oblonskileri barıştırmakla uğraşiyor."

Kontes Lidya İvanovna, Anna'nın kocasının ahbabı ve Petersburg sosyeta topluluklarından birinin merkezidi; Anna, kocası yüzünden bu topluluğa herkesten daha sıkı bağlıydı.

Anna, kocasına: "Ama ben kontese yazmıştım," dedi.

"O, her şeyi ayrıntılarıyla öğrenmek ister. Eğer yolunmadıysan, onlara gidiver dostum. Kodrati sana arabayı getirir, ben toplantıya gidiyorum şimdi. Artık yalnız yemek yemeyeceğim."

Aleksey Aleksandroviç, bu defa şaka etmeden: "İnanmazsın, ne kadar alışmışım," diye

ekledi. Ve, uzun uzun karısının elini sıkarak, özel bir gülümseme ile onu arabaya bindirdi.

XXXII

Anna'yı evde ilk karşılayan oğluydu. Dadısının bağırmalarına bakmadan merdivenlere atıldı ve delice bir sevinçle, "Anne, anne!" diye bağırdı. Annesinin yanına koşarak geldi ve boynuna asıldı, sonra dadısına dönerek: "Annem olduğunu söyledim size! Biliyordum!" dedi.

Oğlu ile karşılaşması da, tıpkı babasıyla karşılaşmasında olduğu gibi, Anna'nın üzerinde hayal kırıklığına benzer bir duygu yaratmıştı. Arma, oğlunu gözünde, kafasında, daha güzel biri olarak canlandırmıştı. Oğlunun gerçekte nasılsa öyle halinden hoşlanıp mutlu olabilmek için şimdi yeniden gerçeğe başması şarttı. Oysa zaten çocuk, kıvrıkcık, açık saçlı, mavi gözleriyle, sımsıkı çorapları içinde, toplu, düzgün bacaklarıyla büyüleyiciydi. Anna, oğlunun yanbaşımda bulunmasından, yumuşaklığından bedensel bir rahatlık hissediyordu ve oğlunun sokulgan, munis, içtenlikli, temiz yürekli sevgi dolu bakışları ile karşılaştıkça, onun çocuksu sorularını duydukça vicdanı rahatlıyordu.

Anna, Dollin'in çocuklarının gönderdikleri hediyeleri çıkardı. Oğluna, Moskova'da, Tanya adlı ne yaman bir kız çocuğu olduğunu, bu Tanya'nın nasıl okuma bildiğini, hatta başka çocuklara bile okuma yazma öğrettiğini anlattı.

"Ne olacak yani; ben, ondan daha mı kötüyüm?" diye sordu Seryoja.

"Benim için sen dünyadaki herkesten iyisin!."

"Bunu biliyordum," dedi Seryoja, gülümseyerek.

Anna henüz kahvesini bitirmemişti ki, kendisine Kontes Lidya İvanovna'nın geldiğini haber verdiler. Kontes Lidya İvanovna, iri-yan, hastalıklı, san benizli, çok güzel siyah gözlü, bakışları hülyalı bir kadındı. Anna onu severdi, ama şimdi onu sanki ilk defa bütün kusurlarıyla görüyordu.

Kontes Lidya İvanovna, daha odaya girer girmez: "Eee, dostum, zeytin dalını götürdü-nüz mü?" diye sordu.

"Evet, her şey düzeldi. "Zaten iş bizim düşündüğümüz kadar önemli değilmiş. Genel olarak benim belle soeur'üm,* kararlarında çok acelecidir..."

Ne var ki, kendisini ilgilendirmeyen her şeyle ilgilenen Kontes Lidya İvanovna'nın, dinlememe alışkanlığı da vardı. Anna'nın sözünü keserek: "Şu dünyada ne çok acılar ve kötülük var," dedi. "Ben de bugün öylesine bitkinim ki."

Anna, gülümsemesini tutmaya çalışarak: "Yine ne var?" diye sordu.

"Gerçek uğruna boşuna pala sallamak öylesine yorucu ki? Bazen kafam tamamen karışıyor, -dinci yurtsever bir cemiyeti kastederek-, "Şu kız kardeşlerin hikâyesi, başlangıçta iyi gidecek gibi görünüyordu... Ama bu bay-

* Fransızca "yenge" anlamında.

larla hiçbir şey yapılmaz ki..." dedi Kontes içinde ironi ile kadere boyun eğiciliğin birlikte yer aldığı gülümsemeyle. Onlar düşünceye sahip çıktılar, berbat ettiler, sonra da onun üzerine öyle adice, öyle değersizce düşünceler ileri sürdüler ki, içlerinden ancak iki, üç kişi -kocanız da bunların arasındadır- bu işin önemini anlıyor, ötekilerse onu küçültmekten başka bir şey yapmıyorlar... Dün, Pravdin, mektubunda diyor ki..."

Pravdin, yurtdışında yaşayan ünlü Pa-nislistlerden.* Kontes Lidya İvanovna, Pravdin'in, mektubunda neler yazdığını anlattı.

Daha sonra, kontes, birtakım can sıkıcı olaylardan, Kilise Birliği'ne karşı çevrilen dolaplardan söz etti ve o gün bir kurumun ve islav Komitesi'nin toplantısında bulunmak zorunda olduğu için acele kalkıp gitti.

Anna, kendi kendine düşündü; "Bütün bunlar eskiden de vardı; peki, ama eskiden bunların niçin farkında olmuyordum? Yoksa,

Pânslavist: Panslavizm taraftarları. Bütün Slavları birleştirme hareketi. Bu tanım ilk kez 1826'da Slovak Herkel tarafından kullanıldı. Batı Slavları, Germen kültür bölgesi içindeki Slav halklarının zayıflığından ve Rusya'nın hâkimiyet taleplerine karşı savunma duygularından kaynaklanan bir Slav birliğinin ihtiyacını hissederlerken, Rusyadaki Slavcılann halkçılık düşünceleri, Rusya'nın bayraktarlığı altında bütün Slav halklarının birleştirilmesi doğrultusunda gelişmişti. Yazar N. J. Danilevski (1822-1885) sonradan Slavcılığın el kitabı haline gelen Rusya ve Avrupa başlıklı kültür felsefesi çalışmasında, bir kültür tipi öğretisini, Rusya'nın kutsal misyonu düşüncesi ile bütünleştirmeye çalışmıştı. 1876/1877 Türk-Rus savaşının patlak vermesinden önce panslavizm hâkim düşünce olarak yaygınken, seksenli yıllarda yerini panrusizm hareketine bıraktı.

İcontes, bugün çok mu sinirli? Aslında, bu gülünç bir şey; onun amacı, yoksullara yardım etmek, kendisi Hıristiyan... böyle olmakla birlikte, sürekli öfkelenip dırıyor, sürekli düşmanlarından söz ediyor, düşmanları da Hıristiyan. Yoksullara yardım etmekle ilgili kişiler."

Anna'nın, Kontes Lidya İvanovna'dan sonra, yüksek memurlardan birinin eşi olan bir ahababı geldi ve şehrin bütün havadislerini verdi, öğle yemeğine geleceğini vaat ederek gitti. Aleksey Aleksandroviç bakanlıktaydı. Yalnız kalan Anna, öğle yemeğine kadar olan zamanını oğlu yemek yerken yanında bulunmak, eşyalarını düzenlemek, masanın üzerinde birikmiş mektup ve pusulalara cevaplar vermek gibi işlerle geçirdi.

Yolda hissettiği sebepsiz utanma ve heyecanlanma duygulan büsbütün kaybolmuştu. Alışageldiği yaşama koşulları içinde kendini yine dayanıklı ve kusursuz hissediyordu.

Dün geceki halini şaşarak hatırladı; "Ne oldu? Hiçbir şey. Vronski, kolayca önüne ge-çilebilen bazı saçmalıklar söyledi, ben de gerektiği gibi ona cevap verdim. Kocama bunu söylemek gerekmez; hem, söylemek de olmaz! Kocama bundan söz etmek, önemi olmayan bir şeye önem vermek olur!"

Anna, Petersburg'da kocasının yanında Çalışan genç memurlardan birinin kendisine aşk ilanına benzer bir olayını kocasına nasıl anlattığını hatırladı. O zaman Aleksey Aleksandroviç, ona sosyetedeki her kadının böyle bir durumla karşılaşabileceğini, ama kansı-

nın sezgisine tamamiyle güvendiğini, kıskançlık göstermekle hiçbir zaman ne karısını ne de kendisini alçaltmaya müsaade etmeyeceğini söylemişti. Anna, kendi kendine "Şu halde, kocama anlatmanın ne anlamı var?" diye düşündü, "Hem, çok şükür, söyleyecek bir şeyim de yok!"

XXXIII

Aleksey Aleksandroviç bakanlıktan saat dörtte döndü, ama çoğu zaman olduğu üzere, karısının yanına gitme fırsatını bulamadı. Doğruca, kendisini bekleyen ricacıları kabul etmek ve daire amirinin getirdiği bazı evrakı imzalamak üzere çalışma odasına geçti. Öğle yemeğine* (Kareninler her zaman üç, dört kişiyi yemeğe çağırır) Aleksey Aleksandroviç'in yaşlı bir yeğeni, bakanlık genel müdürlerinden birisiyle eşi ve işe alınmak üzere Aleksey Aleksandroviç'e tavsiye edilmiş bir delikanlı geldi. Anna, misafirleri oyalamak için salona indi. Tam saat beşte, I. Piyort zamanından kalma bronz saat beşinci vuruşunu tamamlamadan Aleksey Aleksandroviç, -yemekten sonra hemen gitmek zorunda olduğu için- sırtında frakı, boynunda beyaz kravatı ve göğsünde iki nişanıyla çalışma odasından çıktı. Aleksey Aleksandroviç'in hayatının her dakikası planlıydı ve her dakikası bir işe ayrılmıştı. Her gün önünde duran işleri başarabilmesi için düzenli çalışması gere-

* Genel olarak, Rusya'da öğle yemeği saat 15-17 arasında yenir.

Idyordu. "Acele etmeden ve dinlenmeden" sözleri, onun parolasıydı. Herkesi selamlayarak salona girdi, karısına gülümseyerek acele masaya oturdu.

"Evet, artık yalnızlığım sona erdi. Bir başına yemek yemenin ne kadar sıkıcı olduğunu (sıkıcı kelimesi üzerine vurgu yaptı) tahmin edemezsin!"

Yemekte karısıyla Moskova işleri üzerine konuştu. Alaycı bir gülümseyişle, Stepan Arkadyeviç ile ilgili sorular sordu, ama konuşma daha çok genel konularla ilintiliydi. Petersburg'taki çalışmaları ve sosyal faaliyetleri sohbet konularıydı. Yemekten sonra, misafirleriyle yarım saat kadar oturdu; dudaklarında yine bir gülümseme olduğu halde karısının elini sıktı ve toplantıya katılmak üzere çıkıp gitti. Anna ise ne gelişini öğrenip, kendisini akşama çağıran Prenses Betsi Tverskaya'ya ne de bu akşam için kendisinin özel locası olan tiyatroya gitti. Git-meyişinin başlıca sebebi, giymeyi tasarladığı tuvaletinin hazır olmayıştı. Misafirler gittikten sonra tuvaletle uğraşan Anna, çok öfkeliydi. Genel olarak çok pahalı giyinme-mekte usta olan Anna, Moskova'ya gitmeden önce modelini değiştirmek üzere terziye üç tuvalet vermişti. Tuvaletlerin modelinin değiştirildiğinin belli olmaması için büyük bir ustalık gerekiyordu. Oysa, iki tuvaletin henüz hiç

hazır olmadığı, bir tanesinin ise An-na'nın istediği biçimde dikilmediği anlaşıldı. Terzi, açıklamada bulunmaya geldi ve diktiği modelin daha iyi olduğunu iddia etti. An-na öylesine öfkelenmişti ki, sonradan bunu hatırlamaktan bile utandı. Tamamıyla yatışmak için çocuğunun odasına gitti, akşamı oğlu ile geçirdi. Onu, kendisi yatırdı. Haç çıkararak kutsadı ve yorganını örttü. Hiçbir yere gitmediğine, akşamı böyle geçirdiğine memnundu. Öylesine yatışmış ve rahatlamıştı ki, trende kendisine o kadar önemli görünen olayın, sosyete hayatının alışılmış önemsiz olaylarından biri olduğunu, ne başkalarından ne de kendisinden utanacak hiçbir şeyi olmadığını gördü. Elinde İngilizce bir romanla şöminenin önüne oturdu ve kocasını beklemeye başladı. Tam saat dokuz buçukta zil çaldı ve Aleksey Aleksandroviç odaya girdi.

Anna, kocasına elini uzatarak: "Nihayet gelebildin!" dedi.

Aleksey Aleksandroviç, karısının elini öptü ve yanına oturdu. "Görüyorum ki, genel olarak yolculuğun başarılı geçti," dedi.

Anna: "Evet, çok başarılı geçti," diye cevap verdi ve ona her şeyi anlattı; Kontes Vronska-ya ile yolculuğunu, Moskova'ya varışını, gardaki kazayı ise ayrıntılarıyla anlattı. Daha sonra, önce kardeşinin, sonra da Dollin'in kendisinde uyandırdıkları acıma duygularını anlattı.

Aleksey Aleksandroviç, sert bir tavırla: "Gerçi senin kardeşin, ama böyle bir adamın mazur görülebileceğini sanmıyorum," dedi.

Anna, gülümsedi. Kocasının, akrabalık ilişkilerinin bile samimi düşüncelerini söylemekten kendisini alıkoyamayacağını göster-

için özellikle böyle söylediğini anladı. Onun bu yanını biliyor ve seviyordu.

"Her şeyin iyi bir biçimde sonuçlandığına ve senin döndüğüne memnunum," diye devam etti Aleksey Aleksandroviç: "Bakanlıkta uyguladığım yeni ilkeler üzerine orada neler söyleniyor?"

Anna, bu ilkelerle ilgili hiçbir şey duymamıştı. Kocası için böylesine önemli olan bir şeyi böyle kolayca unutabilmiş olmasından ötürü utandı.

Aleksey Aleksandroviç, kendisinden hoşnut bir gülümseyişle:

"Burada tam tersine, büyük gürültülere sebep oldu," dedi.

Anna, Aleksey Aleksandroviç'in bu işle ilgili kendi payına hoş bazı şeyler söylemek istediğini gördü ve sorduğu sorularla onu bunları anlatmaya sürükledi. Aleksey Aleksandroviç, kendinden hoşnut aynı gülümseme ile yeni ilkelerinin uygulanması ile ilgili olarak aldığı olumlu tepkileri anlattı.

"Çok, çok memnun oldum. Bu, nihayet bizde de bu konuda akla yakın ve sağlam bir görüşün yerleşmeye başladığını gösteriyor."

Aleksey Aleksandroviç, ekmekle, kremalı ikinci bardak çayını içip bitirdikten sonra kalktı ve çalışma odasına yollandı. Karısına:

"Bu akşam hiçbir yere gitmedin, herhalde sıkılmışsındır?" dedi.

Anna, kocasının arkasından kalktı, onu salondan çalışma odasına kadar geçirerek: "Oh, hayır!" dedi ve "Şimdi ne okuyorsun?" diye sordu.

"Due de Lille'in* Cehennem Şiirini* okuyorum. Olağanüstü bir kitap."

Anna, sevilen insanların zaaflarına gülümsediği biçimde gülümsedi ve kocasının koluna girerek, onu çalışma odasının kapısına kadar geçirdi. Anna, onun bir zorunluluk haline gelen akşamları okuma alışkanlığını biliyordu. Kocasının hemen hemen bütün zamanını alan resmi işine rağmen, düşünce alanında ortaya çıkan bütün fevkalade şeyleri izlemeyi bir görev saydığını da biliyordu. Anna, siyasi, felsefi ve dini eserlerin Aleksey Aleksandroviç'i ilgilendirdiğini, yaratılışı gereği güzel sanatlara tamamıyla yabancı kaldığını, ama buna rağmen ya da bundan ötürü bu alanda olay yaratan hiçbir şeyi kaçırmadığını ve yine hepsini okumayı bir borç saydığını da biliyordu. Anna, Aleksey Aleksandroviç'in politika, fizyoloji, teoloji alanlarında kuşkulu olduğunu ya da araştırıp bulduğunu, ama sanat ve şiir konularında, özellikle anlamaktan yoksun olduğu müzik alanında

Due de Lüle: 19. yüzyılın ikinci yansında, ağırlığı duygulara veren romantik şiir akımının karşısında yer alan parnass şairler hareketinin önde gelen siması, Fransız ozanı Leconte de Lisle (1818-1894). Politikacı Karenin'in doğrudan edebiyatla arasının çok iyi olmadığı belli olmaktadır. Sırf görevini icabı çıkan bütün yeni şeyleri okumaktadır. Romantik akımın duygusallığına karşı çıkan bu şairin adının geçmesi disiplinli, kendini denetleyen, serinkanlı Karenin'in bu karakter özelliğine bir yollama olmalıdır.

* "Poesie des enfers": Fr. Cehennem şiiri. Bu şiir antolojisinin başlığı uydurma olduğu halde, geliş güzel seçilmiş bir başlık da değildir. Bir yandan, romantizme karşı olan şair Lisle'nin karamsar dünya görüşünü karak-terize etmekte, bir yandan da gittikçe daha çok cehenneme doğru sürüklenen Karenin'lerin durumuna atıf yapmaktadır.

çok kesin ve sağlam düşünceleri olduğunu biliyordu. O, Shekespeare'den, Raphael'den, Beethoven'den, mantıklı ve rabitalı bir sınıflamaya tabi tuttuğu yeni şiir ve müzik ekollerinin öneminden söz etmeyi severdi. Anna, koltuğunun yanına abajurlu bir mumun ve bir sürü suyun konmuş olduğu çalışma odasının kapısında kocasına: "Eee, Tanrı yardımcın olsun," dedi, "ben de Moskova'ya mektup yazacağım."

Aleksey Aleksandroviç, karısının elini sıktı ve bir kez daha onu öptü.

Anna, odasına gelince kocasını suçlayan ve onu sevmenin elinde olmadığını söyleyen birisine karşı sözde onu savunuyormuş gibi kendi kendine; "Ne de olsa iyi, dürüst, iyi yürekli, kendi alanında üstün bir adam, ama kulakları neden böylesine göze batıyor! Yoksa saçlarını mı kestirdi?" diye düşündü.

Tam saat on ikide Anna, masanın başında hâlâ Dolli'ye mektup yazmaya uğraştığı bir sırada, terlikli, düzgün ayak sesleri duyuldu. Aleksey Aleksandroviç, koltuğunun altında kitabı, yıkanmış, taranmış bir halde, özel bir gülümseyişle: "Artık yatma zamanı geldi," dedi ve yatak odasına geçti.

Anna, Vronski'nin Aleksey Aleksandro-viç'e bakışlarını hatırlayarak, "Ona böyle bakmaya ne hakkı vardı?" diye düşündü.

Soyunup, yatak odasına girdi, ama yüzünde Moskova'dayken gözlerinden ve gülümseyişinden durmadan saçılan o canlılık olmadığından başka, tam tersine, şimdi o ateş sönmüşe ya da çok derinlere gizlenmiş benziyordu.

XXXIV

Vronski, Petersburg'dan ayrılırken, Mors-kaya Caddesi'ndeki büyük apartman dairesini dostu ve iyi arkadaşı Petritski'ye bırakmıştı.

Petritski, pek de soylu olmayan genç bir teğmendiydi. Zengin olmak şöyle dursun, gırtlığına kadar borç içindeydi. Her akşam sarhoş olur, çeşitli gülünç, çirkin maceralar yüzünden sık sık karakolu boylardı; ama yine de arkadaşları ve amirleri tarafından sevilirdi. Vronski, saat on ikiye doğru istasyondan evine geldiğinde, apartmanın kapısında tanıdığı bir binek arabası gördü. Daha zili çalarken, kapının ardından erkek kahkahaları, bir kadın mırıltısı ve Petritski'nin de, "Bir haydut falan ise, sakın içeri bırakma!" diye bağırdığını duydu. Vronski, hizmet erine, geldiğini haber vermemesini tembihleyerek, yavaşça odaya girdi. Petritski'nin ahbablarından Barones Şilton, leylak rengi saten elbisesi ve pembe sarışın yüzüyle pınl pınl yanarak ve bir kanarya gibi Paris şivesiyle konuşarak kahve pişiriyordu ve varlığı bütün odayı doldurmuştu. Petritski, sırtında kaputu ve herhalde görevden gelmiş olan Yüzbaşı Kamerovski de üniformasıyla onun yanındaydılar. Petritski, gürültüyle sandalyesinden fırlayarak:

"Bravo Vronski!" diye bağırdı, "asıl evin sahibi geldi! Barones, ona da bir kahve! Doğrusu sizi beklemiyorduk!"

Sonra, Barones Şilton'u göstererek: "Uma-nm ki odanın süsünden memnun kalmışsı-

nızdır," diye ekledi, "herhalde tanışıyor su-nuzdur?"

Vronski, neşeye gülümsedi ve Şilton'un küçücük elini sıkarak: "Elbette!" dedi, "elbette!.. Eski ahbabım."

"Yoldan geliyorsunuz, ben de birazdan giderim," dedi. Barones Şilton: "Ah, size engel oluyorsam, hemen şimdi giderim."

"Neredeyseniz, orası sizin evinizdir barones," dedi, Vronski, Kamerovski'nin elini soğukça sıkarak ekledi; "Merhaba Kamerovski!"

Ardından Barones, Petritski'ye dönerek: "Bakın, siz hiçbir zaman böyle güzel sözler söylemesini bilmezsiniz!" dedi.

"Öğle yemeğinden sonra kötü sözleri ben de söylemem."

Barones: "Yemekten sonra bir değeri yok!" dedi. Vronski'ye dönerek, "Ben size kahve pişirinceye kadar, siz de yıkanıp, kendinize çeki düzen verirsiniz!" diye ekledi.

Sonra, "Piyer" dediği ve onunla olan ilişkisini gizlemeye gerek görmediği Petritski'ye dönerek: "Piyer," dedi, "biraz daha kahve verin de, içine katayım."

"Ama kahveyi bozacaksınız!"

"Hayır, bozmam..." Sonra Vronski'nin arkadaşıyla olan konuşmasını birdenbire keserek: "Ya kannız?" dedi, "Biz sizi burada evlendirdik. Kannızı da getirdiniz mi?"

"Hayır Barones. Ben Çingene olarak doğmuşum, Çingene olarak öleceğim."

"Oh, ne iyi, ne iyi. Veriniz elinizi."

Ve, barones, Vronski'yi bırakmayarak, çeşitli şakalar arasında ona hayatıyla ilgili

planlarını anlatmaya ve tavsiyelerini istemeye koyuldu. "O, beni bir türlü boşamak istemiyor. Bilmem ki ne yapayım? (O dediği, koca-sıydı). Dava açmayı düşünüyorum. Bana ne tavsiye edersiniz. Kamerovski, kahveye baksanıza, taşıyor; görüyorsunuz ki işle uğraşıyorum. Malımı kurtarmak için dava açmak istiyorum. -

Küçümseyerek- Şu budalalığa bakın, sözde kendisine ihanet ediyordum diye malımdan faydalanmak istiyor."

Vronski, bu güzel kadının gevezeliklerini zevkle dinliyor, ona hak veriyor, yan şaka tavsiyelerde bulunuyor ve hemen, genellikle bu tür kadınlara karşı takınmaya alışık olduğu tavrı takınıyordu. Onun için Petersburg dünyasında bütün insanlar, birbirine zıt iki türe ayrılıyordu: Birincisi, aşağı türden insanlardı, ki bunlar adi, budala ve en önemlisi, bir kocanın sadece nikâhlı olduğu bir kadınla yaşaması, kızların bakire, kadınların utangaç, erkeklerin cesur, kendilerini tutmasını bilen, sağlam karakterleri olması, çocuklarını iyi yetiştirmesi, ekmek parası kazanması, borçlarını ödemesi ve buna benzer birçok saçmalıklar yapması gerektiğine inanan gülünç kişilerdi. Bunlar modası geçmiş, gülünç insan örnekleriydi, ama bir başka, gerçek insan türü vardı ki, kendisi gibi insanlar da bu gruptandı. Bu gruba giren insanlar, zarif, güzel, cömert, cesur, neşeli, hiç utanmadan, bütün tutkularını serbest bırakmak, bunun dışında kalan her şeyle alay etmek zorundaydılar. Vronski, Moskova'dan getirdiği tamamen

aşka bir dünyanın izlenimlerinden sonra, ıcaak ilk dakikalarda afalladı, ama hemen ayaklarını eski ayakkabılarına sokar gibi, kendi eski neşeli ve hoş dünyasına giriverdi.

Kahve ise bir türlü pişirilemedi. Herkesin üzerine sıçradı, kabarıp taşı, böylece asıl gerekli olan şeyi yaptı; ani gürültülere, gülüşmelere sebep oldu ve değerli bir halı ile Barones Şilton'un elbisesinin üzerine döküldü.

"Eee, artık ben de gideyim, yoksa hiçbir zaman yıkanamayacaksmız; ben de centilmen bir adamın kirli kalması gibi en ağır suçlardan birini yüklenmiş olacağım. Demek bıçağı gırtlığına dayamamı tavsiye ediyorsunuz?"

"Mutlaka," diye cevap verdi Vronski: "Hem öyle yapmalısınız ki; eliniz, onun dudaklarına yakın olsun; o da elinizi öper, böylece her şey tatlıya bağlanır."

"Bu akşam Fransız Tiyatrosu'nda," dedi Barones Şilton ve eteklerini hışırdatarak gözden kayboldu.

Kamerovski de kalktı. Vronski, onun çıkmasını beklemeden elini sıktı ve tuvalete girdi. Yıkanırken Petritski ona, Vronski'nin gidişinden sonra, kendi durumundaki değişikliği birkaç kelime ile kısaca anlattı; parası hiç yoktu. Babası, para vermeyeceğini, borçlarını da ödemeyeceğini söylemişti. Terzinin biri, onu hapse attıracağını söyleyerek tehdit ediyordu. Alay komutanı, bu rezaletlere son vermezse alaydan ayrılması gerekeceğini ona bildirmişti. Barones Şilton, sürekli para verme teklifiyle artık kabak tadı vermişti. Bir başka

kadın vardı; Vronski'yi ona götürecekti. "Harika bir şey... Bütün çizgileriyle Doğulu bir tip. Köle Rebekka* tipinde bir şey, anlıyor musun?" Dün Berkeşev ile de kavga etmişti. Ber-keşev, düello için tanıklarını göndermek istemişti, ama elbette sonuçta bir şey çıkmayacaktı. Genel olarak her şey çok iyi, çok neşeli geçiyordu. Petritski, arkadaşının kendi durumunun ayrıntıları üzerinde derinleşmesine fırsat bırakmadan, bütün dikkate değer haberleri anlatmaya koyuldu. Vronski, üç yıldan beri oturmakta olduğu apartmanın bildik havası içinde Petritski'nin bilmen hikâyelerini dinlerken, alışılmış, kaygısız Petersburg hayatına dönmenin tatlı duygularını yaşıyordu.

Vronski, Lora'nın, Fertingov'dan ayrılarak, Milejev ile anlaştığını duyunca, suyun altından kafasını uzatarak: "Bu olamaz! Hayır, bu olamaz!" diye bağırdı, "Elbette, Milejev, her zamanki gibi budala ve halinden memnun! Peki ya Buzulukov?"

Petritski: "Buzulukov'un başından bir olay geçti!" diye bağırdı, "Nefis! Bilirsin ki, o balolara çok düşkündür. Saray balolarından hiçbirini kaçırmaz! Büyük baloya, başında miğferiyle gider. Bilmem yeni miğferleri gördün mü? Çok güzel şeyler, daha hafif... Yalnız, biraz pahalı, ama dinlesene ya!"

Vronski, tüylü bir havlu ile kurulanırken: "Dinliyorum, dinliyorum!" diye cevap verdi.

Köle Rebekka: Büyük olasılıkla İngiliz yazar Walter Scott'un (1771-1832) Ivanhoe eserindeki sosyal dünyadan dışlanmış Yahudi kadını Rebekka kastedilmektedir. Scott'un romanları o günlerde Rusya'da çok sevilmekteydi.

1

"Bir elçinin kolunda bir granddüşes geçer. Aksilik bu ya, yeni miğferlerden söz açılmış, granddüşes, elçiye yeni bir miğfer göstermek ister, bizimkinin kazık gibi durduğunu görür. (Petritski, Buzulukov' un başında miğferiyle duruşunu taklit etti). Granddüşes, ondan miğferini vermesini rica eder. Bizimki oralı olmaz. Bu da nesi? Ona kaş göz ederler, kaşlarını çatarlar... Versene falan derler... Hayır, vermez. Adam sanki taş kesilmiş. Artık sahneyi göz önüne getirebilirsin! Nihayet, şu, adı neydi canım... Başından miğferi kapmak ister, bırakmaz... En sonunda, kendisi miğferi başından çıkarıp, granddüşese uzatır. Granddüşes, 'İşte, yeni modeli' diye miğferi çevirir. Miğferin içinden yerlere ne dökülse beğenirsin? Bir armut ve iki şekerleme. Herif, bunları toplayıp, depo etmiş!"

Vronski, katıla katıla güldü. Çok sonraları başka şeylerden konuşurken, miğferi hatırladıkça, katıla katıla gülerdi.

Vronski, bütün havadisleri öğrenince, uşağının yardımıyla üniformasını giydi ve bağlı olduğu makama gelişini bildirmeye gitti. Oradan çıkınca, kardeşine, sonra Betsi'ye gitmek ve Karenina'ya rastlayabileceği sosyeteye girip çıkmayı sağlamak için birkaç ziyarette bulunmak niyetindeydi. Petersburg'da her zaman yaptığı gibi, gece geç vakit dönmek üzere evinden çıktı.

İKİNCİ BÖLÜM

Kış sonlarına doğru Şçerbatskilerin evinde bir konsültasyon yapıldı. Bu konsültasyonda, Kiti'nin sağlığının ne durumda olduğu, kızın sağlığını eski haline getirmek için ne gibi çarelere başvurulması gerektiği üzerinde karar verilecekti. Kiti hastaydı, ilkbaharın yaklaşması ile sağlığı büsbütün kötüleşti. Aile doktoru, ona ilkin bahkyağı, sonra kuvvet şurubu, en sonunda da cehennemta-şısı suyu verdi, ama bunlardan ne birincisi, ne ikincisi ne de üçüncüsü bir fayda sağla-mayıp aile doktoru da, kızın baharda yurtdışına gitmesini tavsiye edince, ünlü doktorlardan biri çağırıldı. Henüz genç olan bu ünlü doktor çok da yakışıklı bir adamdı. Hastayı muayene etmesi gerektiğini söyledi. Doktor, genç kızların utangaçlığının barbarlık kalıntısından başka bir şey olmadığını, yaşlı olmayan bir erkeğin çıplak bir kızı elle muayene etmesinden daha doğal bir şey olamayacağını görünüşte özel bir zevkle ileri sürdü. Doktor, bunu pek normal bulduğunu, çünkü bunu her gün yaptığını, bunu yaparken kendisine göre hiçbir kötülük hissetmediğini ve düşünmediğini, bundan ötürü de genç kızlık utangaçlığını sadece bir bar-

barlık kalıntısı değil, kendisine bir hakaret gibi saydığını söyledi.

Boyun eğmek gerekiyordu, çünkü bütün doktorların aynı okulda ve aynı kitapları okumalarına, aynı bilgiyi edinmelerine, bazılarının bu ünlü doktorun kötü bir doktor olduğunu söylemesine rağmen, prensesin evinde ve çevresinde nedense bu ünlü dokto-j run özel bilgisi olan biricik insan olduğu ve i Kiti'yi ancak onun kurtarabileceği kabul edil-1 mekteydi. Utangaçlıktan şaşkına dönen ve] sersemleyen hastayı dikkatle muayene ettik-j ten sırtına vurup dinledikten sonra ünlül doktor, ellerini yıkayarak salona geçti vei prensle konuştu. Prens, doktoru dinlerken! hafifçe öksürerek kaşlarını çattı. Görmüş geçirmiş, akli başında, ömründe hiç hastalanmamış bir adam olan prens, doktorlara inanmıyor ve içinden bütün bu komedilere içerliyordu. Üstelik, Kiti'nin hastalığının sebebini anlayan belki de yalnız kendisiydi. Ünlü doktorun, kızının hastalık belirtileriyle ilgili gevezeliklerini dinlerken, avcılık literatüründe-ki "boşuna havlayan köpek" sözünün doktor için uygun olacağını düşündü. Öte yandan doktor, bu yaşlı soyluya olan küçümsemesini belli etmemek için kendisini zor tutuyor, onun basit düzeyine ayak uydurmak için isteksizce çaba gösteriyordu. Doktor, bu ihtiyarla konuşmanın hiçbir faydası olmadığını, bu evde aile reisinin anne olduğunu anladı. Bunun için incilerini kadının önüne dökmeye niyetleniyordu. Bu sırada prenses aile doktoru ile birlikte salona girdi. Prens, bütün

bu komedilerin kendisine ne kadar gülünç geldiğini belli etmemek için oradan uzaklaştı. Prens, perişan bir haldeydi, ne yapacağını bilmiyordu. Kendisini Kiti'ye karşı suçlu hissediyordu.

"Eee, doktor, kaderimiz sizin elinizde," dedi. "Bana her şeyi söyleyin..." -ümit var mı? diyecekti, ama dudakları titredi, bu soruyu sormadı- "Ne haber doktor?"

"Şimdi, prenses, meslektaşlarımla görüşeyim, ondan sonra size düşüncelerimi bildirmekten şeref duyacağım."

"Öyleyse, sizi yalnız bırakalım."

"Nasıl isterseniz."

Prens için çekerek dışarıya çıktı.

Doktorlar yalnız kalınca, aile doktoru, kızda bir verem başlangıcı olduğu yolundaki düşüncesini ileri sürdü.

Ünlü doktor, onu dinliyordu. Tam konuşmasının ortasında kocaman altın saatini çıkarıp baktı.

"Evet," dedi, "ama..."

Aile doktoru, sözünün yansında saygılı bir tavırla sustu.

"Bildiğiniz üzere, verem hastalığının başlangıcını bilmek bizim için imkânsızdır. Ka-vernler ortaya çıkıncaya kadar belirli bir şey yoktur, ama şüphe edebiliriz. Bazı belirtiler de yok değil; kötü beslenme, sinirlilik ve buna benzer şeyler. Mesele şu; bir verem başlangıcından şüphe edildiği zaman, beslenmede yardımcı olmak için ne yapmalıdır?"

Aile doktoru, ince bir gülüşle: "Ama bu hastalıkta her zaman ruhsal ve ahlaki neden-

lerin de rol oynadığını bilirsiniz," demekten kendini alamadı.

"Kuşkusuz öyle," dedi. Saygıdeğer doktor bir kez daha saatine bakarak, "...affedersiniz, Yausa Köprüsü onandı mı? Yoksa yine etrafından dolaşmak mı gerekecek?" diye sordu. "Ya! Onanlımış demek. Şu halde, yirmi dakikada oraya varabilirim. Demek ki anlaştık; iştah kabartılacak, sinirler güçlendirilecek. Hem biri hem de ötekisi yapılacak. Aynı anda her ikisi için de uğraşmak şart."

Aile doktoru: "Ya bir yabancı ülkeye gidişe ne dersiniz?" diye sordu.

"Ben yabancı ülkelere gidilmesine karşıyım. Bu konudaki düşüncelerimi söyleyeyim; bir verem başlangıcı ile karşı karşıya isek, ki bunu kestirmemize imkân yok, yurtdışına gidişin hiçbir faydası olmaz. İhtiyacımız olan şey iştah açıcı, zararsız bir ilaç."

Ve ünlü doktor, Soden şifalı sulanyla yapılacak tedavi konusundaki kendi planını anlattı. Bu tedaviyi önermesinin nedeni masum, tamamen zararsız olmasıydı.

Aile doktoru, dikkatle ve saygı ile dinledikten sonra: "Ama yabancı ülkelere gitmekle, bunun alışkanlıklarda yapacağı değişiklik, anılan canlandırıcı çevreden uzaklaşma gibi faydalan ileri sürülebilir. Üstelik, annesi de böyle istiyor," dedi.

"Ya! Öyleyse gitsinler. Yalnız, şu Alman şarlatanlanın zaran dokunacak. Öğütlerimizi tutmalan gerek; ne yapalım, gitsinler." Yine saatine baktı. "Ooo! Vakit gelmiş," dedi ve kapıya doğru yürüdü ve ünlü doktor, herhalde

I nezaket duygusuna uyarak, prensese hastayı bir defa daha görmesi gerektiğini söyledi.

Prensese, dehşetle: "Nasıl! Bir kez daha mı muayene edeceksiniz?" diye bağırdı.

"Oh, hayır prensese, bazı ayrıntılar için."

"O halde buyurunuz."

Ve annesi, doktorun eşliğinde misafir salonuna, Kiti'nin yanına girdi. Çok zayıflamış olan Ki ti, duyduğu utançtan kıpkırmızı, gözlerinde özel bir parlaklık olduğu halde odanın ortasında, ayakta duruyordu. Doktorun girdiğini görünce büsbütün kızardı, gözleri yaşla doldu. Hastalığını ve ona uygulanan tedaviyi çok budalaca, hatta gülünç buluyordu. Kendisine uygulanacak tedavi, kınlanmış bir vazonun parçalarını birleştirmek kadar gülünçtü. Onun kalbi parçalanmıştı. Haplarla, tozlarla onu iyileştirmek mümkün müydü? Ama annesini kıramazdı! Üstelik annesi, bu işte kendini suçlu görüyordu.

Ünlü doktor: "Prensese, lütfen oturur musunuz," dedi.

Doktor, dudaklarında bir gülümseme ile kızın karşısına geçip oturdu, nabzını tuttu ve yine can sıkıcı sorularına başladı.

Kiti, bu sorulara karşılık verdi, sonra birdenbire öfkelenerek ayağa kalktı.

"Beni affedin doktor," dedi, "ama ne yalan söyleyeyim, bundan bir şey çıkmaz! Üçüncü defadır ki hep aynı şeyleri soruyorsunuz."

Ünlü doktor, bundan hiç alınmadı.

Kız dışarı çıkınca, prensese dönerek: "Hastalıktan gelme bir sinirlilik," dedi, "ben zaten bitirmiştim."

Sonra, doktor, çok zeki bir kadına anlatır gibi, prensese kızının durumunu bilimsel olarak belirtti. Sözlerini, hiç de gerekli olmayan sultan nasıl içeceği öğütleriyle bitirdi. Yurtdışına gitmesinin uygun olup olmayacağı sorusuna da, güç bir meseleyi çözüyormuşcasına düşünceli düşünceli gülümsedi. En sonunda kararını bildirdi; yurtdışına gidilebilir, ama şarlatanlara inanılmamalı, her konuda kendisine danışılmıyordu.

Doktor gidince sevinçli bir şey olmuş gibi herkes ferahladı. Annesi, neşeli bir halde kızının yanına döndü, Kiti de neşeli bir tavır takındı. Kızcağız, sık sık sahtekârca neşeli bir tavır takınmak zorunda kalıyordu.

"Ben gerçekten de iyiyim mamam, ama siz gitmek istiyorsanız, gidelim," dedi ve bu yolculukla ilgilendiğini göstermeye çalışarak, hareket hazırlıklıdan söz etmeye koyuldu.

II

Doktorun gidişinden hemen sonra Dollu geldi. Bugün konsültasyon yapılması gerektiğini biliyordu. Lohusa yatağından daha yeni kalkmış olmasına {kış sonuna doğru bir kız çocuğu doğurmuştu), birçok işleri ve üzüntüleri bulunduğu halde, süt çocuğunu ve hasta kızını bırakarak, bugün belli olacak olan Ki-ti'nin akıbetini öğrenmeye gelmişti.

Kapıdan içeriye girince, şapkasını çıkarmadan: "Ne haber?" dedi, "hepiniz neşelisiniz. Galiba işler yolunda?"

Ona doktorun söylediklerini anlatmaya

çalıştılar, ama doktorun çok düzgün ve uzun uzun konuşmasına rağmen onun ne dediğini anlatmak bir türlü mümkün olmadı. Sadece, en dikkate değer nokta yurtdışına gitme kararıydı.

Dollu, elinde olmayarak içini çekti. En iyi dostu, kız kardeşi gidiyordu. Kendi hayatı ise çok tatsızdı. Banştıktan sonra Stepan Arkad-yeviç ile olan ilişkisi alçaltıcıydı. Anna'nın yaptığı lehim uzun ömürlü olmamış, aile düzeni yine aynı yerden kınlanmıştı. Ortada belli bir şey yoktu, ama Stepan Arkadyeviç hiçbir zaman evde bulunmuyor, para da bırakmıyordu. Kocasının kendisini aldattığı şüpheleri sürekli Dollu'yi üzüyor, ama o, kıskançlığın denenmiş acılarından korktuğu için, bu şüpheleri kendisinden uzaklaştırıyordu. Bir kez başından geçen ilk kıskançlık şahlanışı bir daha geri dönemezdi. Hatta, kocasının bir ihaneti meydana çıksa, bu ihanet, ilk seferinde olduğu kadar, onun üzerinde etki yapmazdı. Şimdi, böyle bir şeyin meydana çıkması, sadece onu aile alışkanlıklarından yoksun edebilirdi. Bundan ötürü, aldatılmasına ses çıkarmıyor, kocasını ve gösterdiği

zaaftan ötürü de daha çok kendisini küçümsüyordu. Üstelik, kalabalık ailesiyle ilgili dertler, durmadan onu üzüyordu. Bazen bebeğin beslenmesi yolunda gitmiyor, bazen sütnine çekip gidiyor, bazen de, bu defa olduğu gibi, çocuklarından biri hastalanıveriyordu.

Annesi: "Çocuklann nasıl?" diye sordu.

"Ah anneciğim, sizin derdiniz başınızdan ışkın. Lili hastalandı, kızıl olmasından kor-

kuyorum. Şu an, durumunuzvı öğrenmek için evden çıktım. Çocuğun hastalığı, Tanrı korusun kızıl ise, iyice eve kapanacağım."

Doktor gidince, yaşlı prens de çalışma odasından çıktı. Yanağını Dolli'ye uzatarak, birkaç kelime konuştuğundan sonra karısına döndü: "Nasıl, gitmeye karar verdiniz mi?" diye sordu. "Benim için ne düşünüyorsunuz?"

"Senin burada kalman daha uygun olacak gibime geliyor Aleksandr," dedi eşi. "Nasıl isterseniz." "Anneciğim," dedi, Kiti, "babam da bizimle birlikte niye gelmesin? Onun için de, bizim için de daha eğlenceli olur."

Yaşlı prens yerinden kalktı, Kiti'nin saçlarını okşadı. Kiti başını kaldırdı, zorla gülümseyerek babasına baktı. Ondan çok az söz ettiği halde, Kiti'ye öyle geliyordu ki, ailenin içinde kendisini her zaman en iyi anlayan babasıydı. Babasının en küçük, bu yüzden de en sevgili kızıydı ve bu sevginin onu daha anlayışlı yaptığına inanıyordu. Bakışları şimdi babasının kendisine dikkatle bakan iyilikle dolu mavi gözleriyle karşılaştığı zaman, onun bütün ruhunu okuduğunu ve içindeki bütün acılan sezdiğini sandı, kızardı ve ondan bir öpücük bekleyerek, başını babasına uzattı, ama babası, kızının saçlarını okşamakla yetinerek:

"Ah şu saçma topuzlar!" diye söylendi, "kendi öz kızma erişemiyorsun da, sanki ölü kadın saçlarını okşuyorsun."

Sonra büyük kızına dönerek: "Eee, Dolin-ka," dedi, "senin züppe ne yapıyor?"

Dolli, kocasından söz edildiğini anlayarak: "Hiç baba," dedi, sonra alaycı bir gülümseyiş ile şunları eklemekten kendini alamadı; "Hep aynı yolun yolcusu. Hemen hemen yüzünü gördüğüm yok."

"Koruyu satmak için hâlâ köye gitmedi mi?"

"Hayır, ama hep gitmeye hazırlanıyor."

"Bak sen!" dedi, karısına dönen prens, "Öyleyse ben de hazırlansam mı? Emrederseniz!" Sonra da küçük kıza Kiti'ye dönerek, "Sana gelince Katya; yapman gereken şu; günün ışıklı, güzel bir sabahında uyandıgın zaman kendi kendine demelisin ki, 'Ben artık tamamıyla iyileştim, neşeliyim, yine babamla erkenden, sabahın ayazında gezintiye çıkacağım.' Haaa ne dersin?"

Prensin söylediği bu sözler görünüşte çok önemsizdi, ama Kiti bu sözler karşısında suçüstü yakalanmış bir suçlu gibi bozuldu, şaşırıldı. "Evet, o her şeyi biliyor, her şeyi anlıyor ve bu sözlerle bana; gerçi utanılacak bir şey ama, her ne pahasına olursa olsun, bu utancının üstesinden gelmelisin, demek istiyor," diye düşündü. Babasına cevap vermek için kendini toparlayamadı. Bir şeyler söylemek istedi, ama birdenbire ağlamaya başladı ve kendini odadan dışarı attı.

Prenses: "İşte senin şakaların," diye eşine çıkıştı. "Zaten sen her zaman..." diye sitemlerle dolu sözlerine başladı.

Prens, karısının sitemlerini oldukça uzun süre hiçbir şey söylemeden dinledi, ama suratı gittikçe asıldı.

"Zavallı kızcağız, öylesine, öylesine acınacak bir durumda ki... Oysa, sen, bunun nedeniyle ilgili her imadan onun ne kadar acı duyduğunun farkında bile değilsin. Ah! İnsanlar üzerine ne kadar da aldanabiliyormuşuz; - Dolli ve prens, sesinin tonundan, kadının Vronski'den söz ettiğini anlamışlardı- bilmem ki neden böylesine bayağı, böylesine iğrenç kimseleri cezalandırmak için kanunlar yok!"

Prens, koltuğundan kalkarak gitmeye davrandı, ama kapıda durarak, asık suratla:

"Ah, keşke dinlemeseydim," dedi, "Evet, kanunlar var, madem ki düşüncelerimi söylemeye zorladın, sana şunu diyeceğim ki, bütün bu olup bitenlerden yalnız ve yalnız sen suçlusun! Bu tür insanlara karşı her zaman kanunlar var ve yine de vardır. Olmaması gereken şeyler olmasaydı, yaşlılığıma rağmen bu züppeyi yine de hizaya getirmesini bilirdim. Evet, şimdi de kıza iyi et bakalım! İşin yoksa bu şarlatanları çağır dur."

Görünüşe göre prensin söyleyecek daha pek çok şeyi vardı, ama prenses, kocasının bu ses tonunu duyar duymaz, her zaman ciddi meselelerde olduğu gibi, hemen yelkenleri suya indirdi ve pişmanlık duydu. Kocasına sokularak, gözyaşları içinde, "Aleksandre, Aleksandre," diye fısıldadı.

Kadın ağlamaya başlayınca, kocası da yatıştı ve karısına yaklaşarak: "Eee, yeter, yeter!" dedi, "bunun senin için de zor olduğunu biliyorum, ama elden ne gelir? Ortada pek de öyle büyütülecek bir dert yok, Tanrı büyüktür."

Ne söylediğinin artık kendisi de farkında değildi. Elinin üzerinde hissettiği karısının gözyaşlarıyla ıslanmış öpücüğüne, "Teşekkür ederim," diye cevap vererek, odadan çıkıp gitti.

Daha Kiti, gözyaşları içinde odadan çıkar çıkmaz, Dollı, annelik ve aileyi koruma içgüdüleriyle, hemen bunun bir kadın işi olduğunu görmüş ve bu görevi yapmaya hazırlanmıştı. Şapkasını çıkarmış, enerjisini toplamış ve harekete hazırlanmıştı. Annesinin babasına saldırışı sırasında evlatlık saygısının elverdiği ölçüde annesini tutmaya çalışmıştı. Prensın çıkışı yaptığı sırada ise susmuş, annesi hesabına utanç, hemen yumuşayan babasına da şefkat duymuştu, ama babası odadan çıkınca, yapılması gerekli olan başlıca işi, Kiti'nin yanına gidip onu yatıştırma işini yapmaya hazırlandı.

"Size çoktandır söylemek istiyordum anne, bilmem biliyor musunuz? Levin, son kez buraya geldiğinde, Kiti'ye evlenme teklif etmek niyetindeymiş. Bunu Stiva'ya söylemiş."

"Yani?.. Anlamıyorum."

"Belki de Kiti, onun bu teklifini reddetmiştir? Size bir şey söylemedi mi?"

"Hayır, bana ne ondan ne de ötekenden hiç söz etmedi. Kiti çok gururlu bir kızdır, ama ben bütün bunların sebebinin..."

"Ama düşünün, şayet Levin'i gerçekten de reddettiye... Öteki olmasaydı, Levin'i reddet-mezdi, biliyorum... O da, onu öyle bir aldattı ki..."

Kızına karşı nasıl bir suç işlemiş olduğu-

nu hatırlamak prenses için çok korkunçtu. Buna öfkelenildi.

"Günümüzde hiçbir şey anlamaz oldum," dedi, "Şimdi herkes kendi kafasına göre davranmak istiyor. Annelere bir şey söylemiyorlar, sonra da..."

"Anne, ben Kiti'nin yanına gidiyorum." Annesi: "Git, seni tutan mı var?" dedi, "git hadi!".

m

Dollı, Kiti'nin eski Saksonya biblolarıyla süslü pembe, güzel -daha iki ay önceki Kiti gibi gencecik, pembecik, neşeli- küçücük oturma odasına girerken, geçen yıl bu odayı nasıl birlikte süslediklerini hatırladı. O zaman ikisi de ne kadar neşeli, ne kadar mutluydular. Şimdi, Kiti'yi kapının yanında, alçak bir iskemleye oturmuş, hareketsiz gözlerini halının bir köşesine dikmiş görünce yüreği buz gibi oldu. Kiti, ablasına şöyle bir baktı ve yüzündeki soğuk, biraz sert ifade hiç değişmedi.

Darya Aleksandrovna, kız kardeşinin yanına oturarak: "Ben şimdi eve gidip kapanacağım," dedi, "Senin de bana gelmen mümkün olmayacak. Onun için, seninle biraz konuşmak istiyorum."

Kiti, korku ile başını kaldırarak, telaşla: "Ne hakkında?" diye sordu.

"Elbette senin derdin hakkında!"

"Benim derdim filan yok."

"Bırak bunları Kiti. Benim bir şey bilmedi-

ğimi gerçekten düşünebiliyor musun? Ben her şeyi biliyorum. İnan ki, bu, önemsiz bir şey, hepimiz o yıllardan geçtik."

Kiti, susuyor, yüzü sert bir ifade taşıyordu.

Darya Aleksandrovna, hemen meselenin özüne geçerek: "O, onun yüzünden çektiğin bu üzüntülere değmez biri," dedi.

Kiti, titrek bir sesle: "Beni küçük düşürdüğü için mi?" dedi, "artık konuşma, rica ederim artık konuşma."

"Bunu da nereden çıkardın? Kimse böyle bir şey söylemedi. Sana âşık olduğuna, hâlâ seni sevdiğine inanıyorum. Ne var ki..."

Kiti, birdenbire öfkelenerek: "Bu avutmalar kadar bana acı veren hiçbir şey yok!" diye bağırdı.

Başını çevirdi, kızardı ve tutmakta olduğu kemerinin tokasını her bir eliyle ayrı ayrı sıkarak, hızla parmaklarını oynatmaya başladı. Dollı, kız kardeşinin öfkeleniği zaman elleriyle yaptığı bu hareketi iyi biliyordu. Kiti'nin öfkeli anlarında kendinden geçerek, birçok gereksiz ve tatsız söz söylemeye yatkın olduğunu da biliyor ve onu yatıştırmak istiyordu, ama artık geç kalmıştı.

"Ne hissetmemi istiyorsun?" diye sertçe sordu Kiti, "Beni istemeyen bir adama âşık olduğumu ve onun aşkımdan öldüğümü mü? Kendi ablam söylüyor bunu; beni avuttuğunu, acılanma ortak olduğunu sanan ablam söylüyor. Bu avuntuları, bu sahte acımaları istemiyorum."

"Kiti, haksızsın."

"Bana niçin acı çektiriyorsun?"

"Ben mi? Tam tersine, üzüntülü olduğumu görüyorum."

Ama Kiti, öfkesinden onu dinlemiyordu bile. "Ortada ne üzülmem ne de avutulmam için bir sebep var. Beni sevmeyen bir adamı sevme müsaadesini kendinden esirgeyecek kadar gururluyum."

Darya Aleksandrovna, Kiti'nin elini tutarak: "Zaten benim de böyle bir şey söylediğim yok," dedi, "yalnız, bana doğruyu söyle; Levin, sana bir şey söyledi mi?"

Levin'in adını duyunca Kiti anlaşılın büsbütün kendini kaybetti. Sandalyesinden sıçradı. Kemerinin tokasını yere fırlattı. Elleriyle hızlı hızlı birtakım hareketler yaparak:

"Üstelik, şimdi de Levin'den ne diye söz ediyorsun?" dedi, "Anlamıyorum, bana böyle işkence etmekten ne zevk alıyorsun? Bunu önce de söyledim, yine de tekrarlıyorum; ben gururlu bir kızım, senin yaptığını asla, asla yapmam. Başka bir kadını sevip, bana ihanet eden bir adama dönmem. Ben bunu anlamıyorum, anlayamıyorum. Sen yapabilirsin, ama ben yapamam!"

Kiti, bu sözeri söyledikten sonra ablasına baktı. Dolli'nin, başını mahzunca önüne eğip, sustuğunu görünce, önceden tasarladığı gibi odadan dışarı çıkacağı yerde, kapının kenarına oturdu. Mendili ile yüzünü örterek, başını önüne eğdi.

Bu sessizlik iki dakika kadar sürdü. Dolli kendi durumunu düşünüyordu. Her zaman hissettiği bu aşağılanmayı, hele kız kardeşi

Kiti'nin de ağzından duyunca, içindeki acı büsbütün arttı. Kardeşinden böylesine bir acımasızlık hiç beklememişti. Buna kırıldı, ama birdenbire bir etek hisirtisi ve tutulmaya çalışılan bir hıçkırık sesi duydu, tki kol boynuna dolandı. Kiti, önünde diz çökerek, suçlu suçlu: "Dolinka, öylesine, öylesine mutsuzum ki!" diye mırıldandı. Ve gözyaşlarıyla ıslanmış sevimli yüzünü, Darya Aleksandrov-na'nın eteklerine gizledi.

Sanki gözyaşları, karşılıklı fikir alış verişi çarklarının yağymış gibi, her ikisi de ağladıktan sonra iki kızkardeş arasında doğrudürüst bir konuşma başladı. Ancak bu gözyaşların-dan sonra onları ilgilendiren konulardan değil de, başka şeylerden söz etmeye başladılar; ama başka şeylerden söz ederken de birbirlerini anladılar. Kiti, kocasının ihaneti ve bununla ilgili aşağılanması üzerine öfke anında söylediği sözlerle ablasını ta kalbinden yaraladığını, ama ablasının kendisini affettiğini anlamıştı. Öte yandan, Dolli de kendi payına anlamak istediği şeyleri anlamış, tahminlerinin doğru çıktığını öğrenmişti; Kiti'ye en acı gelen şey, özellikle Levin'in evlenme teklifini reddetmesi, Vronski'nin de onu aldatmasıydı. Kiti, artık Levin'i sevmeye ve Vronski'den nefret etmeye hazırды. Kiti, bunlarla ilgili hiçbir söz söylememiş, sadece içinde bulunduğu ruhsal durumundan söz etmişti.

Kiti, yatışmış bir halde: "Benim hiçbir derdim yok," dedi, "ama bilemezsin, başta kendim olmak üzere, her şey bana ne kadar iğrenç, ne kadar çirkin ve kaba görünüyor. Ka-

famın içinde kendimle ilgili ne iğrenç düşünceler bulunduğunu tasavvur edemezsin."

Dolli, gülümseyerek: "Senin ne gibi iğrenç düşüncelerin olabilirmiş?" diye sordu.

"En... en iğrenç ve kaba düşünceler; anlatamam sana. Bu, ne bir üzüntü ne de can sıkıntısıdır, ama onlardan çok daha kötü bir şey. Sanki, içimde ne kadar iyi şeyler varsa, hepsi gizlenmiş de, yalnız en iğrenç şeyler kalmış."

Ki ti, ablasının gözlerinde bir şaşkınlık okuyarak sözlerine devam etti: "Bilmem ki sana nasıl anlatayım? Demin babam benimle konuşmaya başladı... Bana öyle geliyor ki, onun bütün düşüncesi benim kocaya varmam gerektiğinde toplanıyor. Annem beni balolara götürüyor; yine bana öyle geliyor ki, onun bunu yapmasının biricik amacı, beni elden geldiği kadar çabuk evlendirmek ve benden kurtulmak. Bunun doğru olmadığını biliyorum, ama bu düşünceleri kafamdan atamıyorum. Sözümona, evlenme düşüncesiyle beni görmeye gelen gençlere hiç katlanamıyorum. Bana sanki ölçümü alıyorlarmış gibi geliyor. Eskiden balolara gitmek benim için düpedüz bir zevkti, kendime hayranlık duyardım, şimdi ise utanıyor, rahatsız oluyorum, ama elden ne gelir! Doktor... Ne bileyim işte."

Dolli ne söyleyeceğini bilemiyordu. Daha sonra, kendisinde bu değişiklik olalıberi Ste-pan Arkadyevič'i çekilmez, can sıkıcı bulmaya başladığını, onu görünce, en kaba, en çirkin şeyleri aklına getirmekten kendini alama-

dığını söylemek istedi. Sözlerine devam ederken: "Ne söyleyeyim; her şey gözlerimin önünde en kaba, en iğrenç bir biçimde canlanıyor," dedi. "Bu, benim hastalığım, belki zamanla geçer..."

"Sen de düşünme..."

"Elimde değil. Yalnız çocuklarla, bir de senin yanında avunabiliyorum."

"Yazık ki, şimdi bize gelemeyeceksin."

"Hayır, geleceğim. Ben kızıl hastalığı geçirdim. Annemi kandırırım."

Kiti, isteğinde direndi ve ablasının evine taşındı. Gerçekten de çocukların kızıl olduğu anlaşılınca, bütün hastalık süresince onlara baktı. İki kız kardeş, altı çocuğun da hastalığı atlatmasına büyük bir çaba harcadılar, ama Kiti'nin sağlığı bir türlü düzelmedi. Sçer-batskiler, büyük perhiz yortusunda yurtdışına çıktılar.

IV

Petersburg'un yüksek sosyetesinde tektir, herkes birbirini tanır, hatta herkes birbirine gidip gelir, ama bu geniş çevre kendine göre birtakım gruplara ayrılır. Anna Ar-kadyevna Karenina'nın üç ayın grupla sıkı bağlan ve bu grupların her birinde dostları vardı. Bu gruplardan biri, kocasının resmi iş grubuydu. Üyelerinin çok

çeşitli ve kaprisli birtakım sosyal ilişkilerle birbirine bağlandığı ya da birbirinden ayrıldığı bu grup, kocasının iş arkadaşlarından ve emrinde çalışan memurlardan oluşuyordu. Anna, ilk zamanlar

bu insanlara karşı beslediği hemen hemen tanrısal bir saygıyı andıran duyguyu şimdi zorlukla hatırlayabiliyordu. Şimdi artık o, onların hepsini, bir taşra kasabasında herkesin herkesi tanıdığı gibi tanıyordu. Her birinin alışkanlıklarını, zaafalarını, kimin hangi ayakkabısının ayağını sıktığını, gruptaki kişilerin birbiriyle ve grubun başıyla olan bağlılığının sebeplerini; kimin, kiminle hangi konularda konuştuğunu ya da anlaşmadığını biliyordu. Ne var ki, kocasının çıkan ile ilgili bu resmi grup, Kontes Lidya İvanovna'nın uyarılarına rağmen Anna'yı bir türlü ilgilendirmemiş, Anna bu gruptan uzak durmaya çalışmıştı.

Anna'ya yakın olan ikinci çevre, Aleksey Aleksandroviç Karenin'in yükselmesine aracı olan gruptu. Bu grubun başı Kontes Lidya İvanovna'ydı. Bu grup, yaşlı, çirkin, iyiliksever, sofu kadınlarla, zeki, bilgili, yükselme hırslı olan erkeklerden kuruluydu. Bu gruptaki zeki erkeklerden biri bu gruba "Petersburg sosyetesinin vicdanı" adını takmıştı. Aleksey Aleksandroviç Karenin bu gruba çok değer veriyordu. Herkesle arkadaş olmasını bilen Anna, Petersburg hayatının ilk günlerinde bu grubun içinde de kendine dostlar bulmuştu. Şimdi ise, Moskova'dan döndükten sonra bu grup ona çekilmez görünmeye başladı. Ona öyle geldi ki, kendisi de, bütün ötekiler de ikiyüzlüydüler. Bu topluluğun içinde sıkılmaya, usanç duymaya başladı. Bu yüzden de, Lidya İvanovna'yı az görmeye çalıştı.

Anna'nın ilişki kurduğu üçüncü çevre, asıl büyük dünyayı balolar, ziyaretler, parlak

tuvaletler dünyasını oluşturuyordu; o yarım-dünyanın seviyesine düşmemek için, saraya sırtını vermişti. Çünkü bu çevre, benzer olmaktan öteye aynı duygu ve eğilimleri taşımakla birlikte, bu çevrenin insanları yanm-dünyadakilerden nefret ettiklerini sanıyordu. Anna'yı bu gruba bağlayan, yeğenlerinden birisinin karısı olan Prenses Betsi Tverska-ya'ydı. Yılda yüz yirmi bin ruble geliri olan Betsi, Petersburg sosyetesinde görünür görünmez Anna'yı sevmiş, ona özel kur yapmaya başlamış ve Kontes Lidya İvanovna'nın grubu ile alay ederek, onu kendi grubuna çekmişti.

"İhtiyarladığım ve çirkinleştiğim zaman ben de onun gibi olacağım," diyordu Betsi, "ama sizin gibi genç ve güzel bir kadının bu düşkünler yurduna girmesi için henüz vakit var."

Anna, ilk zamanlar elinden geldiği kadar Prenses Tverskaya'nın grubundan kaçmıştı, çünkü bu grup, maddi imkânlarının üstünde birtakım masraflar yapmasını gerektiriyordu. Üstelik, samimi olarak birinci grubu tercih ediyordu, ama Moskova gezisinden sonra bunun tam tersi oldu. Manevi dostlarından kaçtı, yüksek sosyeteye devam etmeye başladı. O, bu çevrede Vronski'ye rastlıyor ve bu karşılaşmalardan heyecanlı bir sevinç duyuyordu. Anna, Vronski'ye özellikle Betsi'nin evinde sık sık rastlıyordu. Betsi, Vronski'nin soyundan olup, Aleksey Vronski'nin kuzeniydi.

* Yanm-dünya: A. Dumas'nın bir komedisinden gelen terim: demi-monde: Kibar, zarif ama ahlaken pek temiz olmayan toplum katmanı.

Vronski, Anna'ya rastlayabileceği her yerde bulunuyor, fırsat düştükçe ona aşkından söz ediyordu. Anna, ona hiç yüz vermiyordu, ama her karşılaşmalarında, onu trende ilk defa gördüğü gün ruhunda tutuşan aynı canlılık duygusu yine tutuşuyordu. Onu görünce gözlerinde bir sevinç ışığı parladığı, dudaklarında bir gülümseme uçtuğunu kendisi de hissediyor ve bu sevinç belirtisini gizleme gücünü kendinde bulamıyordu.

Anna, Vronski'nin peşine düşmesinden hoşlanmadığına ilk zamanlarda samimi olarak inanıyordu, ama Moskova'dan dönüşünden kısa bir zaman sonra Vronski'yi bulacağını umduğu bir gece toplantısına gidip de onu bulamayınca, gönlünü kaplayan kara düşüncelerden kendi kendini aldattığını, Vronski'nin bu peşine düşmelerinden hoşlanmak şöyle dursun, bunun, hayatının bütün amacını oluşturduğunu anladı.

Ünlü ses sanatçısı, ikinci konserini veriyordu ve bütün yüksek sosyete tiyatroydaydı. Birinci sıradaki koltuğundan kuzeni Betsi'yi gören Vronski, perde arasını beklemeden onun locasına gitti.

Kadın, ona: "Öğle yemeğine niçin gelmediniz?" diye sordu, sonra gülümseyerek, yalnız onun işitebileceği bir sesle ekledi; "Doğrusu, âşıkların bu önsezisine şaşıyorum. O da yoktu, ama operadan sonra gelin."

Vronski, sorgu dolu bir bakışla kuzenini süzdü. Betsi, hafifçe başını eğdi. Vronski, bir gülümseme ile ona teşekkür ederek yanma oturdu.

Bu tutkunun gelişmesini izlemekten özel bir hoşnutluk duyan Prenses Betsi: "O eski alaylarınız hiç aklımdan çıkmıyor," diye devam etti, "Bütün bunlara ne oldu? Tutuldunuz dostum."

Vronski, sakın, cana yakın gülümseyişi ile: "Zaten, benim istediğim de tutulmaktı," diye karşılık verdi. "Doğrusunu isterseniz, yakınırsam, çok az tutulduğumdan yakıncam. Umudumu yitirmeye başlıyorum."

Arkadaşı hesabına hakarete uğrayan Betsi: "Zaten nasıl bir umut besleyebilirsiniz ki?" dedi. "Entendons-nous." Ama gözlerinde, delikanlının nasıl bir umut besleyebileceğini Vronski kadar, çok iyi ve çok doğru anladığını gösteren kıvılcımlar tutuştu.

Vronski gülerken bir sıra düzgün dişleri meydana çıktı: "Hiçbir umut," dedi ve "affedersiniz," diye ekleyerek, kuzeninin elinden aldığı dürbünle onun çıplak omuzları üzerinden karşı sıradaki localara bakmaya başladı. Daha sonra: "Gülünç olmaktan korkuyorum," diye mırıldandı.

Vronski, Betsi'nin ve bütün yüksek sosyetenin gözünde gülünç olma tehlikesine düşmediğini çok iyi biliyordu. Bu insanların, genç bir kızı ya da genel olarak serbest bir kadını seven mutsuz bir âşığı gülünç bulabileceklerini çok iyi biliyordu, ama evli bir kadının peşine düşen ve her ne pahasına olursa olsun onu baştan çıkarmak için bütün hayatını ortaya koyan bir adamın durumunda bir güzellik, bir büyüklük vardı. Böyle bir adam asla gülünç

* Fransızca: "Birbirimizi aldatmayalım" anlamında.

1

olamazdı. Bunun için, Vronski, bıyıklarının altında uçuşan gururlu, neşeli bir gülümseyişle dürbününü indirdi ve kuzenine baktı.

Betsi, hayranlıkla ona bakarak: "Öğle yemeğine niçin gelmediniz?" dedi.

"Bunu size anlatmalıyım, meşguldüm, hem de neyle? Bire yüz, bire bin bahse girerim ki, tahmin edemezsiniz. Bir kocayı, karısına sataşanla barıştırdım. Gerçeği söylüyorum, doğru."

"Bari barıştırdınız mı?"

"Hemen hemen."

Betsi, kalkarak: "Bunu bana anlatmanız gerek," dedi, "bu perde arası geliniz."

"Olmaz, Fransız Tiyatrosu'na gideceğim."

Betsi, dehşete kapılarak sordu: "Nilsson'u* bırakarak, ha?"

Oysa ki, Nilsson'u, koronun rastgele bir solistinden asla ayırt edemezdi.

"Ne yapayım? Orada randevum var. Hep bu barıştırma işiyle ilgili."

Betsi, birinden buna benzer bir söz işittiğini hatırlayarak: "Ne mutlu barışçılara, onlar kurtulacaklardır," dedi.

"Eee, oturup anlatın bakalım, neymiş."

Betsi, tekrar yerine oturdu.

Vronski, gülen gözleriyle kuzenine bakarak: "Bu biraz uygunsuz, ama öylesine hoş ki," dedi, "bunu mutlaka anlatmak isterim. Yalnız, ad söylemeyeceğim."

* Christine Nilsson (1843-1921). Moskova'da çok büyük basan kazanmış olan ünlü İsveçli primadonna.

"Ama ben tahmin ederim, daha iyi."

"Dinleyin öyleyse; neşeli iki delikanlı..."

"Elbette, alayınızın subayları?"

"Ben subay demedim. Kahvaltıyı beraber etmiş iki delikanlı..."

"İçmiş diye çevirin."

"Belki... Çok neşeli bir arkadaşlarına öğle I yemeğine gidiyorlarmış. Derken, arabaya binmiş güzel bir kadının yanlarından geçtiğini, onlara baktığını, başıyla selam vererek güldüğünü görüyorlar ya da hiç değilse öyle sanıyorlar, hemen kadının peşine düşüp, dört-j nala sürüyorlar ve güzel kadının, tam da kendilerinin gitmekte oldukları apartmanın kapısı önünde durduğunu şaşırarak görüyorlar. Güzel kadın üst kata çıkıyor. Delikanlılar, kısa tülün altından ancak bir çift pembe dudak ve çok güzel küçücük iki ayak görüyorlar."

"Bunu öyle bir anlatışınız var ki, bu iki kişiden birinin siz olduğunuza manasım geliyor."

"Az önce bana ne söylemişsiniz? Neyse; bizim delikanlılar, bir veda yemeği vermekte olan arkadaşlarına gidiyorlar. Bütün bu tür veda yemeklerinde olduğu üzere belki de çok içiyorlar. Yemekte, üst katta kimlerin oturduğunu soruşturuyorlar... Bunu bilen çıkmıyor, ancak ev sahibinin uşağı, 'Yukarıda matmazeller oturuyor mu?' sorusuna, 'burada onlardan pek çok olduğu' karşılığını veriyor. Yemekten sonra, delikanlılar, ev sahibinin çalışma odasına girerek, orada, bilinmeyen güzele bir mektup yazıyorlar. Çok ateşli bir aşk mektubu alıyor bu ve mektubu gerektiği ka-

dar açık görünmemesi ihtimali olan yerlerini açıklamak üzere kendileri yukarı götürüyorlar.

"Bana bu iğrenç şeyleri ne diye anlatıyorsunuz? Eee, sonra?.."

"Kapıyı çalıyorlar. Hizmetçi kız, onlara kapıyı açıyor. Mektubu kıza veriyorlar ve ona hemen şu kapının önünde düşüp ölecek kadar âşık olduklarını söylüyorlar. Kız, şaşkın şaşkın bunlarla konuşurken, birdenbire favorileri sucuğu andıran, yüzü İstakozaya benzeyen bir adam görünüyor, evde karısından başka kimsenin bulunmadığını söyleyerek, ikisini de kovuyor."

Betsi: "Adamın favorilerinin Viyana sosisini andırdığını nereden biliyorsunuz?"

"Dinlesenize... Bugün onları barıştırmaya gittim."

"Peki, ne oldu?"

"İşin en meraklı yanı burası ya; meğer, bu mutlu çift, devlet müşaviri* ile devlet müşavirinin eşiymiş. Müşavir şikâyet etmiş, ben de arabulucu oldum, hem de nasıl; sizi temin ederim ki, Talleyrand," benim yanımda hiç kalır."

"Güçlük, bunun neresinde?"

"Dinleyiniz canım. Gerektiği gibi özür diledik; 'Çok üzgünüz, bu mutsuz yanlışlıktan

* Titullarat: Büyük Petro tarafından devlet memurlarına getirilen 14 rütbeli statüde 9. kademe.

"Talleyrand: Ch. M. De Talleyrand (1754-1838). İnsanlarla kurduğu ilişkilerin niükemmelliğiyle. kendine güveni ve olaylara uyum sağlama yeteneğiyle ünlü Fransız devlet adamı. Napoleon'un Avrupa ittifakına yenilgisinin ardından toplanan Viyana Kongresi'nde Fransa'nın avu-rupa'daki yerini sağlamlaştırmayı başarmıştır.

ötürü bizi bağışlamanızı rica ederiz,' dedik. Sucuk gibi favorileri olan müşavir yumuşamaya başladı, ama o da duygularını belirtmek istedi. Duygularını belirtmeye başlayınca, öfkelenmeye ve kabalasmaya başladı. Bunun üzerine, ben de yeniden bütün diplomatik yeteneklerimi kullanmak zorunda kaldım; 'Onların davranışlarının iyi olmadığını kabul ediyorum,' dedim, 'Ama sizin de ortada bir yanlışlık bulunduğunu, gençlik çağını dikkate almanızı rica ederim. Üstelik, gençler, olaydan önce biraz yemek yemişlerdi, elbette anlarsınız. Şimdi yürekten bir pişmanlık duymakta ve suçlarının bağışlanmasını rica et-inektedirler.' Devlet müşaviri yeniden yumuşadı; 'Söylediklerinizi kabul ediyorum kont,' dedi, 'Bağışlamaya hazırım, ama siz de rast-gele bir çapkının, karımın... namuslu bir kadın olan karımın peşine düştüğünü, ona kaba ve küstahça davrandığını kabul etmelisiniz. Bu rezil...' Müşavirin söz konusu ettiği çapkının orada olduğunu, onları yine barıştırmam gerektiğini elbette anlarsınız. Yüce diplomatik yeteneklerime başvurdum. İşe bir son vermek gerekince, benim devlet müşaviri yeniden öfkelenmiş, kıpkırmızı kesildi. Sucuğu andıran favorileri kalkıp kalkıp inmeye başladı."

Bu sırada, Betsi, locasına giren bir kadına gülerek: "Ah, bunları size anlatmalıydı, beni öylesine güldürdü ki," dedi; ardından yelpazesini tutmakta olan elinin boş kalan bir parmağını Vronski'ye uzattı ve locanın ön bölümündeki, gaz lambası ışığına, herkesin gözle-

ri önüne çıktığı zaman gerektiği gibi, tamamıyla çıplak görünmek için bir omuz hareketiyle tuvaletinin yukarı kalkan bölümünü aşağıya indirerek:

"Eee, haydi bakalım bonne chance," diye ekledi.

Vronski, gerçekten de görmek zorunda olduğu alay komutanı ile görüşmek üzere Fransız Tiyatrosu'na gitti. Orada, Fransız Ti-yatrosu'nun hiçbir temsilini kaçırmayan alay komutanı ile, kendisini üç günden beri hem uğraştıran, hem de eğlendiren arabuluculuk işini konuşacaktı. Bu işin kahramanları, Vronski'nin çok sevdiği Petritski ile sevimli bir çocuk ve iyi bir arkadaş olan genç Prens Kedrov'du. Meselenin en can alıcı noktası, alay çıkarının da bu işe kaşmasıydı.

Gençlerden ikisi de Vronski'nin süvari bö-lüğündeydiler. Müşavir Venden, eşine hakaret ettikleri iddiasıyla bu iki subaydan alay komutanına gelip yalanmıştı. Venden'in anlattığına göre, genç karısı -henüz altı aylık evliydi- annesiyle birlikte kiliseye gitmiş, orada birdenbire bilinen bir sebepten ötürü hastalanıvermiş. Daha fazla duramayarak, ilk rastladığı bir arabaya atlayıp evine yollanmış. Bu subaylar da peşine düşmüşler. Kadıncağz korktuğu için hastalığı büsbütün artmış. Merdivenlerden koşa koşa çıkarak, dairesine girmiş. İşinden yeni dönmüş olan Venden, kapının çalınmasının ardından birtakım sesler duymuş, kapıya fırlamış; ellerinde mektup, sarhoş subaylarla karşılaşmış ve

Fransızca: "İyi şanslar" anlamında.

onlan kapı dışarı etmiş, sonra da onların şiddetle cezalandırılmalarını istemiş.

Alay komutanı, Vronski'yi yanına çağırarak: "Ne dersiniz deyin, Petritski artık çekilmez oldu. Hafta geçmiyor ki bir olay çıkarmış olmasın. Bu müşavir, işin peşini bırakmayacak, üst makamlara da başvuracak," dedi.

Vronski, işin bütün uygunsuzluğunu görüyordu. Burada düello söz konusu olamazdı. Müşaviri yumuşatmak, işi örtbas etmek gerekiyordu. Alay komutanı, Vronski'yi soylu, zeki, alayın şerefine değer veren bir insan olarak tanıdığı için onu çağırmişti. İkisi baş başa verip konuşmuşlar ve Vronski'nin, yanına Petritski ile Kedrov'u alarak, birlikte müşavire gitmeleri ve ondan özür dilemeleri gerektiğine karar vermişlerdi. Gerek alay komutanı, gerekse Vronski, Vronski adının ve çarlık yaveri kordonunun, müşavirin yumuşamasında büyük bir payı olacağını anlıyorlar -dı. Gerçekten de, az çok etkili oldu, ama Vronski'nin de anlattığı gibi, barışmanın sonucu şüpheli kaldı.

Vronski, Fransız Tiyatrosu'na gelince, alay komutanı ile fuayeye çekildi ve ona konuşmaları anlattı. Alay komutanı, her şeyi enine boyuna düşündükten sonra meseleyi olduğu gibi bırakmaya karar verdi, ama sonra sırf zevk için Vronski'nin müşavirle olan görüşmesinin ayrıntılarını soruşturmaya başladı. Vronski, yumuşayan müşavirin, işin ayrıntılarını hatırlayınca, yine nasıl birdenbire parladığını, kendisinin hileye başvurarak Petritski'yi önüne katıp nasıl geri çekildiğini

anlatırken, alay komutanı uzun uzun, katıla katıla gülmekten kendini alamadı.

"Çirkin, ama çok gülünç bir olay," diye söylendi. "Kedrov, bu adamla dövüşecek değil ya. Demek, fena halde öfkelenmiş, haa?" diye tekrar sormaktan kendini alamadı.

Sonra, yeni Fransız sahne sanatçısından söz açarak: "Claire, bu akşam nasıl? Harika değil mi," dedi, "hangi açıdan bakarsan bak, daima kendini yenileyen bir kadın. Bu, yalnız Fransızlara özgü bir şey."

VI

Prens Betsi, konserin bitmesini beklemeden tiyatrodan ayrıldı. Evindeki tuvalet odasına girerek, uzun solgun yüzünü pudralamak, saçlarına çeki düzen vermek ve çay takımını büyük salona götürmelerini emretmek için ancak vakit bulmuştu ki, arabalar birbiri peşinden Bolşaya Morskaya Cadde-si'ndeki büyük konağın kapısı önüne gelmeye başladılar. Misafirler geniş, büyük kapının önünde arabalarından iniyor, gelip geçenlere nispet olsun diye camlı kapının arkasında gazete okuyan şişman kapıcı, sessizce kapıyı açarak gelenleri içeri alıyordu.

Saçlarına çeki düzen veren, yüzünün makyajını tazeleyen Betsi bir kapıdan, misafirler de öteki kapıdan hemen hemen aynı zamanda büyük misafir salonuna girdiler. Salonun duvarları koyu renk kumaşla kaplı, döşemeleri tüylü halılarla örtülüydü. Oldukça iyi aydınlatılmış masa, bembeyaz örtüsü, gü-

müş semaverleri, saydam porselen çay takımlarıyla mum ışıklan altında pınl pınl yanıyordu.

Semaverin başına oturan prenses, eldivenlerini çıkardı. VarlıkJanni belli etmeyen uşakların yardımı ile iskemlelerin yerlerini değiştirdi ve iki gruba ayrılan misafirler salonda yerleştiler. Bunlardan kimisi semaverin yanındaki prensesin, kimisi de misafir salonunun karşı köşesinde, siyah kadifeler giymiş, kara kaşlı, bir elçinin güzel eşinin çevresinde toplandılar. Her iki grupta da ilk anlarda, her zaman olduğu üzere yeni gelenleri karşılamak, hal hatır sormak, çay ikramı ne-jdeniyle kesilen konuşma, hangi konunun [üzerinde karar kılınacağını araştırır gibi ara ara kesildi.

Elçinin karısının çevresinde toplanan gruptan bir diplomat: "Bir artist olarak olağanüstü; KaulbachHı* araştırdığı belli... Nasıl düştüğüne dikkat ettiniz mi?" diyordu.

Eskice ipekli bir kıyafet giymiş olan şişman, sansın, kırmızı yüzlü, kaşsız ve topuz -suz bir bayan: "Ah, rica ederim. Nilsson'dan söz etmeyelim," dedi, "onun üzerine yeni bir şey söylenemez."

Bu, sadeliğiyle ve davranışlarındaki kaba-lığıyla tanınan Prens Miyahkaya'ydı. Kendi-

* Kaulbach yanında öğrenim görmüş: W. von Kaulbach 11805-1874), tiyatroların tavanlarını ve duvarlarını, tarihsel, allegorik ve mitik görüntülerle süsleyen, bunu yaparken dünya edebiyatının en ünlü illüstrasyonlarını yaratan Alman ressam. Dönemin sanatçıları, bu teat-ral resimlere bakarak sahne için gerekli hareketleri, jestleri, sahneye konan operaların dekorları için gerekli bilgileri vb. öğrenirlerdi.

sine enfant terrible' adı takılmıştı. Prens Miyahkaya, iki grubun arasında bir yerde oturuyor ve iki tarafın da konuşmalarına kulak kabartarak bir o yanda bir bu yanda söze karışıyordu: "Bugün üç kişi daha adeta söz birliği etmiş gibi, Kaulbach üzerine aynı cümleyi tekrarladılar. Bu cümle acaba bilmem niye onların böylesine hoşuna gitmişti."

Konuşma, ileri sürülen bu düşünceyle kesildi. Yeni bir konu bulup ortaya atmak gerekiyordu.

İngilizlerin 'small-talk'*** dedikleri güzel konuşma tarzında büyük bir ustalığı olan elçinin karısı, şu anda hangi konudan söz açacağını bilmeyen diplomata dönerek:

"Bize eğlenceli bir şeyler anlatınız, ama iğneli olmasın," dedi.

Diplomat gülümseyerek söze başladı: "Söylediklerine göre, bu tür konuşmalar pek zor, ancak iğneli sözler gülünçmüş, ama yine de bir deneyeceğim. Yalnız, siz bana bir konu verin. Bütün iş konuda. Elde bir konu olduktan sonra, işlenmesi pek kolay. Geçen yüzyılın ünlü söz ustaları, zamanımızda yaşasalardı, zekice söz söylemekte büyük zorluk çekerlerdi, diye sık sık düşünürdüm. Artık zekice sözler öylesine bıkkınlık verdi ki..."

Elçinin eşi, diplomatın sözünü keserek:

"Çok eskiden söylenmiş bir sözdür bu," dedi.

Konuşma başladı. Ne var ki, özellikle çok

* Fransızca: "Müthiş çocuk" anlamında. ** Small talk: Önemsiz, gündelik şeyler üzerine derinlikten yoksun konuşma.

jioş olduğu için yine kesildi. Hiç değişmeyen, güvenilir bir çareye; dedikoduya başvurmak gerekiyordu.

Diplomat, masanın başında durmakta olan sarışın, güzel bir delikanlıyı gözleriyle işaret ederek: "Şu Tuşkeviç'de, XV. Louis'yi andıran bir hava bulmuyor musun?" diye sordu.

"Oh, evet. Kendisi, misafir salonu ile aynı stilde olduğu içindir ki sık sık buraya geliyor."

Bu konuşma, özellikle bu salonda konuşulması mümkün olmayan şey; yani Tuşke-viç'in ev sahibi bayanla olan ilişkisi ima edildiği için ilgi gördü. Bu arada, semaverin ve ev sahibi bayanın çevresindeki konuşma da

bir süre kaçınılmaz üç konu üzerinde; toplumdaki son havadisler, tiyatro ve tanıdık birinin çekiştirilmesi üzerinde dönüp dolaştıktan sonra, son konu, yani dedikodu üzerinde karar kılındı.

"Maltışçeva'nın da -ama kızı değil, annenin- kendisine diable rose* bir kostüm diktirdiğini bilmem duydu mu?"

"Olamaz! Hayır, bu çok güzel!"

"Şaşıyorum doğrusu, hem de bu aklıyla -gerçekten hiç de budala bir kadın değil- ne kadar gülünç olduğunu görmüyor mu?"

Herkes zavallı Maltışçeva'yı suçlamak, onunla alay etmek için söyleyecek bir şeyler buldu. Böylece konuşma, tutuşan bir çıra ateşi gibi neşeli neşeli çıtırdamaya başladı.

Ateşli bir gravür meraklısı ve iyi huylu bir

* Fransızca: "Pembe şeytan" anlamında.

şişman olan Prenses Betsi'nin kocası, karısının misafirleri olduğunu öğrenince, kulübe gitmeden önce misafir salonuna uğramayı uygun buldu. Yumuşak halılar üzerinde yürüyerek sessizce Prenses Miyahkaya'ya yaklaştı ve "Nilsson'u beğendiniz mi?" diye sordu.

Prenses Miyahkaya: "Ah, hiç böyle sessizce insanın yanına gelinir mi?" dedi. "Beni nasıl da korkuttunuz. Hem rica ederim bana operadan söz etmeyiniz. Müzikten bir şey anladığınız yok. İyisi mi, sizin bilginize kadar ineyim de, majoliklerinizden* gravürlerinizden söz edeyim. Geçenlerde bit pazarından ne hazineler satın aldınız?"

"Göstermemi ister misiniz? Ama bir şey anlamazsınız."

"Gösteriniz. Ben... neydi adları? Şu bankerlerden epey şeyler öğrendim. Onlarda çok iyi gravürler var. Bize gösterdiler."

Ev sahibi bayan, oturduğu yerden: "Nasıl, siz Şützburglara gittiniz mi?" diye sordu.

Herkesin kendisini dinlediğini hisseden Prenses Miyahkaya, yüksek sesle: "Gittim ma chere," dedi, "Kocamla beni öğle yemeğine çağırışlardı. İkrâm ettikleri yemeğin birinde kullandıkları salçanın bir rubleye mal olduğunu anlattılar. Yeşil, berbat bir salça. Benim de onları yemeğe çağırmam gerekti. Ben de onlara seksen beş kapıklık bir salça ikram et-

* Majolikler: Gözenekli yüzeyi, saydam olmayan beyaz ya da renkli bir çinko tabakayla kaplanmış kil mutfak eşyası. 15. yüzyılda fayans üretiminin merkezi olan İtalyan kenti Faenza'nın adıyla özdeşleşmiş "fayansın" öteki adı; çini.

P

tim, hepsi pek beğendiler. Ben bir rublelik salçalar yapamam."

Betsi: "Prenses bir tanedir," dedi.

Oradakilerden biri: "Harika bir kadındır o," diye ekledi.

Prenses Miyahkaya'nın sözlerinin yaptığı etki her zaman aynıydı. Bu etkinin sırrı da kadının, şimdi olduğu gibi pek de yerinde olmamakla birlikte, sağduyuya dayanan basit şeyler söylemesindeydi. Bulduğu toplumda bu tür sözler çok ince bir espri yerine geçiyordu. Prenses Miyahkaya, sözlerinin niçin böyle bir etki yaptığını anlayamıyordu, ama bu işi iyi biliyor ve bundan yararlanıyordu.

Prenses Miyahkaya konuşurken herkes dinlediğine ve elçinin karısının çevresindeki konuşmalar kesildiğine göre, ev sahibi bayan iki grubu biraraya getirmek istedi. Elçinin karısına dönerek: "Gerçekten de çay istemiyor musunuz?" dedi, "bizim yanımıza buyur-sanıza."

Elçinin karısı gülümseyerek: "Hayır, biz böyle çok iyiyiz," diye karşılık verdi ve. başlamış olduğu konuşmasına devam etti.

Sohbetler çok tatlı bir konu üzerinde geçiyordu: Kan koca Kareninleri çekiştiriyorlardı.

Ahbablarından biri, Anna için: "Moskova yolculuğundan beri Arına çok değişti," dedi, "halinde bir tuhafılık var."

Elçinin kansı: "Başlıca değişiklik, Aleksey Vronski'nin gölgesini peşinde getirmiş olmasındandır," dedi.

"Bundan ne çıkar? Grimm'in bir masalı

var; Gölgesi Olmayan Adam* Bu da, bilmem neden ötürü, ona verilen bir cezaymış. Doğrusu ceza bunun neresinde hiçbir zaman anlayamadım, ama bir kadın için gölgeden yoksun olmak, herhalde hoş bir şey olmasa gerek."

Anna'nın bir arkadaşı: "Evet, ama peşlerinde gölge olan kadınların sonu, çoğu zaman pek iyi olmuyor," dedi.

Bu sözleri işiten Prenses Miyahkaya, birdenbire: "Hay diliniz tutulsun," dedi, "Anna Karenina çok cici bir kadındır. Kocasını sevmem, ama onu çok severim."

Elçinin kansı: "Kocasını niye sevmiyorsunuz?" dedi, "öylesine olağanüstü bir adam ki... Kocam, bu tür devlet adamlarına Avrupa'da bile az rastlandığını söylüyor."

Prenses Miyahkaya: "Benim kocam da bana aynı şeyleri söylüyor, ama ben inanmıyorum. Kocalarımız böyle söylemeselerdi, biz de durumvı olduğu gibi görürdük, ama bence Aleksey Aleksandroviç düpedüz aptalın biri. Öyle değil mi her şey nasıl da apaçık görünüyor? Eskiden onu akıllı bir adam saymaya kendimi zorladığım zaman onda öyle bir akıl göremeyince, bunu hep kendi aptallığıma verir, bu halime de inanırdım. Ama laf aramız-

Gölgesi Olmayan Adanı: A. Von Chamissos'un "Peter Schelmihl'in Harika Öyküsü" adlı anlatı-masalına atıf yapılıyor (1813). Ne var ki oldukça yüzeyde bir ilişki kuruluyor bu ünlü masal-romanla. Oradan alınmış olan gölgeli ve gölgesiz adam teması, "small talk" düzeyine taşınıyor ve bütün ciddiyeti yok ediliyor. Bu yoldan sadece sohbetin yüzeyselliği değil, bir yandan da konuşmaya katılan roman kişilerinin yüzeyselliği de vurgulanmış oluyor.

da, o aptalın biridir dediğim an her şey kafamda öylesine aydınlandı ki, doğru değil mi?"

"Ah, bugün ne kadar da kötü dillisiniz."

"Hiç de değilim. Hem, benim için başka çıkar yol da yok. İkimizden birinin aptal olması gerekiyor. Siz de iyi bilirsiniz ki, insan hiç-ı bir zaman budalalığı kendine kondurmak is-Itemez."

Gruptaki diplomat, Fransız şiiirinden* bir mısra hatırlatarak: "Kimse, malından mülkünden, memnun değildir, ama herkes kendi aklından memnundur," dedi.

Prenses Miyahkaya hızla ona dönerek:

"Gerçekten de öyledir," dedi, "ama Anna'ya gelince; onu size bırakmam. O, öylesine güzel, öylesine sevimli ki... Herkes ona âşıkça ve bir gölge gibi peşinden ayrılmıyorsa kadın- ' çağız ne yapsın?"

Anna'nın arkadaşı, kendini temize çıkarmaya çalışarak: "Ben zaten onu suçlamayı düşünmüyorum," dedi.

"Kimse bizim peşimizden bir gölge gibi gelmiyorsa, bu, onu yargılamaya hakkımız olduğunu göstermez."

Prenses Miyahkaya, Anna'nın ahabının iyice ağzının payını verdikten sonra ayağa kalktı ve elçinin kansı ile birlikte Prusya Kralı üzerine genel bir konuşmanın geçtiği masaya katıldı.

Betsi sordu: "Siz orada kimi çekiştiriyordunuz kuzum?"

* Kimse malı mülkünden memnun değildir, ama herkes aklından memnundur: F. de La Rouchefoucauld'un (1613-1680) baş eseri Düsturlardan aforizma.

Elçinin karısı, gülümseyerek masanın başına otururken: "Kareninleri," diye cevap verdi Prenses, "Aleksey Aleksandroviç'in niteliklerinden söz etti."

Betsi kapıya doğru bakarak: "Ne yazık ki biz duymadık," dedi. Ve, kapıdan içeri girmekte olan Vronski'ye dönerek, dudaklarında bir gülümsemeyle: "Nihayet gelebildiniz!" diye ekledi.

Vronski, buradakilerin hepsini sadece tanımakla kalmıyor, rastladıklarının hepsini hemen hemen her gün görüyordu. Bunun için de salona az önce onlardan ayrılmış birinin rahatlığı ile girdi.

Elçinin karısının sorusuna cevap olarak da: "Nereden mi geliyorum? Eh, ne yapalım, doğruyu söylemek gerek. Buff tan. Bu gidişim belki yüzüncüdür, ama her seferinde yeni bir tat duyuyorum, bu harikulade güzel bir şey. Bunun ayıp olduğunu biliyorum, ama operada uyuyor, Theater Buffes'de* ise oyunun bitimine kadar kalıyorum; öylesine eğleniyorum ki... Bugün..."

Vronski, bir Fransız aktrisinin adını söyledi ve onun üzerine bazı şeyler anlatmak istedi, ama elçinin kansı, alaycı bir dehşetle onun sözünü keserek: "Rica ederim," dedi, "bı iğrençliklerden söz etmeyiniz."

"Peki, peki. Üstelik, herkes de bu iğrençlikleri biliyor."

Prenses Miyahkaya: "Bu iğrençlikler de, opera gibi alışılmış sayılıydı, hepiniz oraya giderdiniz," diye tamamladı.

Theater Bouffes: Komedi tiyatrosu.

VII

Kapıda ayak sesleri duyuldu. Gelenin Ka-renina olduğunu bilen Prenses Betsi, Vronski'ye baktı. Vronski kapıya bakıyordu; yüzünde yeni, tuhaf bir ifade belirmişti. Kapıdan girene sevinçle, dikkatle, aynı zamanda ürkekçe baktı ve yavaşça sandalyesinden doğruldu. Anna Karenina salona girdi. Onu, öteki sosyete kadınlarının yürüyüşünden ayırt eden o her zamanki hızlı, çevik, yumuşak adımlarla dimdik yürüyerek, bakışlarının yönünü değiştirmeden, kendisini ev sahibi kadından ayıran o birkaç adımı attı, Betsi'nin elini sıktı, gülümsedi ve yüzünde bu gülümseme ile Vronski'ye baktı. Vronski, yerlere kadar eğilerek onu selamladı ve bir iskemle uzattı.

Anna, sadece bir baş eğmesiyle ona karşılık verdi, kızardı ve kaşlarını çattı, ama hemen acele acele tanıdıklarını başı ile selamlayarak ve kendisine uzatılan elleri sıkarak, ev sahibi bayana döndü:

"Kontes Lidya'daydım. Daha erken gelecektim, ama kurtulamadım. Sir John da oradaydı. Çok ilginç bir adam."

"Ah, şu misyoner mi?"

"Evet, Hindistan anıları ile ilgili çok meraklı şeyler anlattı."

Anna'nın içeri girişi ile kesilmiş olan konuşma, sönmek üzere olan bir lambanın yeniden parlaması gibi alevlendi.

"Sir John! Evet, Sir John. Onu görmüştüm; güzel konuşuyor. Vlesyeva, ona oldukça tutkun."

"Vlesyevalann küçüğü, Topov'la evleniyor-muş, doğru mu?"

"Evet, kesin olarak karar verildiğini söylüyorlar."

"Annesi ile babasına şaşıyorum. Söylediklerine göre, bu bir aşk evliliğiymiş."

Elçinin karısı: "Aşk evliliği mi?" dedi, "sizin de ne köhne düşünceleriniz varmış. Zamanımızda aşktan söz eden kim var?"

Vronski: "Elden ne gelir?" dedi. "Bu köh-nemiş, budalaca modadan hâlâ kurtulamıyo-ruz."

"Bu modanın esiri olanların vay haline. Ben ancak akla, mantığa dayanan evliliklerin mutlu evlilik olacağına inanıyorum."

Vronski: "Evet, ama..." dedi, "buna karşılık, bu akla, mantığa dayanan evliliklerdeki mutluluğun, özellikle kabul etmediğimiz aşkın ortaya çıkışı yüzünden sık sık bir sabun köpüğü gibi dağıldığını görmüyor muyuz?"

"Ben, akla ve mantığa dayanan bir evlilik denince, her iki tarafın da çılgınlık devirlerini atlatmış olmalarını anlıyorum. Bu, kızıl gibi, geçirilmesi gereken bir hastalıktır."

"O halde, çiçek hastalığına karşı olduğu gibi, yapay olarak aşka karşı da aşılınmayı öğrenmemiz gerek."

Prences Miyahkaya: "Ben gençliğimde bir kilise zangocuna âşık olmuştum," dedi, "Bunun bana bir yaran olup olmadığını bilmiyorum."

Prences Betsi: "Şaka bir yana, ben öyle sanıyorum ki, aşkı tanımak için bir defa ya-nılmalı, ama sonra da bu düzeltilmelidir."

Elçinin karısı, alaycı bir tavırla: "Evlendikten sonra da mı?" dedi.

Toplantıdaki diplomat, bir İngiliz atasözünü tekrarlayarak: "Pişmanlık duymak için her zaman vakit vardır," dedi.

Prences Betsi: "Tamam, insan bir defa ya-nılmalı, ama sonra da bu yanlışını düzeltmelidir," diye onu doğruladı.

Sonra da, dudaklarında belli belirsiz bir gülümseme ile bu konuşmayı izlemekte olan Anna'ya dönerek: "Bu konuda siz ne düşünüyorsunuz?" diye sordu.

Çıkarmış olduğu eldiveni ile oynayan An-na: "Bence... Bence... Nasıl, kafa sayısı kadar, düşünce türü varsa, kalp sayısı kadar da aşk türü vardır," dedi.

Anna'ya bakmakta olan Vronski, kalbi duracak gibi büyük bir heyecanla onun nasıl bir cevap vereceğini beklemişti, ama bu sözleri söyleyince Vronski, büyük bir tehlike atlatmış gibi derin bir nefes aldı.

Anna, birdenbire Vronski'ye dönerek: "Moskova'dan mektup aldım," dedi, "Kiti Şçerbatskaya'nım çok hasta olduğunu yazıyorlar."

Vronski, kaşlarını çattı: "Sahi mi?"

Anna, sert sert ona baktı: "Bu, sizi ilgilendirmez ini?"

Vronski: "Tam tersine, beni çok ilgilendiriyor," dedi. "Acaba ne yazdıklarını öğrenebilir miyim?"

Anna yerinden kalkarak Betsi'ye yaklaştı, onun sandalyesinin yanında durdu.

"Bana bir bardak çay verir misin?"

Betsi ona çay koyarken Vronski, Anna'nın yanına yaklaştı. "Mektupta ne yazıyorlar?" diye tekrarladı.

Anna, onun sorusuna cevap vermeyerek: "Erkeklerin, neyin soysuz olduğunu anlamadıklarını, ama her zaman bundan söz ettiklerini sık sık düşünürüm," dedi ve birkaç adım atarak, köşedeki masanın başına geçip oturdu, sonra da "Bunu size çoktandır söylemek istiyordum," diye ekledi.

Vronski, ona çay fincanını uzattı: "Ne demek istediğinizi anlayamadım."

Anna, yanındaki divana baktı; Vronski hemen oraya oturdu.

Anna, ona bakmadan: "Evet, bunu size söylemek istiyordum. Siz kötü davrandınız, kötü, hem de çok kötü!"

"Kötü davrandığımı ben bilmiyorum muyum sanki? Ama benim böyle davranışına sebep olan kim?"

Anna, sert sert ona bakarak: "Bunu bana niçin söylüyorsunuz?" dedi.

Vronski, gözlerini Anna'nın bakışlarından kaçırmayarak cesaret ve sevinçle: "Niçin olduğunu siz bilirsiniz," dedi.

Anna şaşırmişti. "Bu sözler, sadece yüreğimizin olmadığını gösteriyor." Ama bakışları, onun yüreğinin olduğunu bildiğini, bundan ötürü de ondan korktuğunu söylüyordu.

"Şimdi söz konusu ettiğiniz şey aşk değil, bir hataydı."

Anna, irkilerek: "Bu sözcüğü, bu iğrenç sözcüğü söylemeyi size yasak ettiğimi hatırlarsınız," dedi.

I

Ama bunu söyler söylemez, sadece bu yasak sözcüğüyle, kendisine onun üzerinde belirli bir hak tanıdığını, bununla da onu aşktan söz etmeye kıskırttığını hissetti. Kararlı bir tavırla Vronski'nin gözlerinin içine bakarak ve yanaklarını kaplayan kırmızılıkla ateş gibi yanarak sözlerine devam etti: "Bunu size çoktandır söylemek istiyordum. Şimdi de size rastlayacağımı bilerek, özellikle buraya, bu işe bir son verilmesi gerektiğini size söylemeye geldim. Benim hiçbir zaman hiç kimsenin karşısında yüzüm kızarmadı. Siz ise beni bir şeylerden ötürü kendimi suçlu hissetmeye zorluyorsunuz!"

Vronski, Anna'ya bakıyordu. Kadının yüzündeki bu yeni manevi güzellik karşısında şaşkına dönmüştü. Ciddi ve lafi dolandırmadan, "Benden ne istiyorsunuz?" dedi.

"Moskova'ya gitmenizi ve Kiti'den af dilemenizi istiyorum."

"Siz bunu istemiyorsunuz," dedi Vronski.

Vronski, Anna'nın söylemek istediği şeyleri değil, kendisini söylemeye zorladığı şeyleri söylediğini görüyordu.

"Söylediğiniz gibi beni seviyorsanız, rahat etmem için bunu yapınız," diye fısıldadı Anna.

Vronski'nin yüzü parladı.

"Benim bütün hayatım olduğunuzu sanki bilmiyor musunuz? Ama ben rahat nedir bilmiyorum, size de bunu veremem. Bütün benliğimi, aşkımı size vermek... Evet, bunu kabul ederim. Bana göre siz ve ben biriz. Gelecekte ne kendim için ne de sizin için herhan-

gi bir rahatlığın mümkün olacağını göremiyorum. Bütün gördüğüm, umutsuzluk ve mutsuzluk ya da mutluluktur. Hem de ne mutluluk," dedi sonra, "Sanki, bu olamaz mı?" diye mırıldandı, ama Anna, bunu duydu.

Anna, gerekli olan şeyi söylemek için bütün zekâsını harcadı, ama bunu söyleyecek yerde, sevda dolu bakışlarla ona uzun uzun baktı ve hiçbir cevap vermedi.

Vronski, büyük bir sevinçle, "İşte aşk!" diye düşündü, "Tam umutsuzluğa düştüğüm, basandan umudumu kestiğim bir sırada, işte aşk! O, beni seviyor. Bunu itiraf ediyor."

Anna'nın ağzından: "Ne olursunuz, bunu hatırım için yapınız. Bana böyle şeyler söylemeyiniz. Sizinle iyi dost olalım," sözleri döküldü, ama gözleri tamamiyle başka şeyler söylüyordu.

"Biz dost olamayız, bunu siz, de biliyorsunuz, ama dünyanın en mutlu ya da en mutsuz insanları olmamız da size bağlı."

Anna bir şeyler söylemek istedi, ama Vronski, onun sözünü kesti: "Sizden rica ettiğim biricik şey, şimdi olduğu gibi, bana umut etme ve acı çekme hakkını tanımanızdır. Buna imkân yoksa, kaybolmamı emrediniz, hemen kaybolurum, varlığım sizi sıkıyorsa, beni asla göremezsiniz."

"Sizi kovmak istemiyorum."

Vronski, titrek bir sesle: "Yalnız hiçbir şeyi değiştirmeyiniz, her şeyi olduğu gibi bırakınız," dedi. "İşte kocanız."

Gerçekten de tam bu sırada Aleksey Alek-sandroviç, sakın ve biçimsiz yürüyüşüyle salo-

na girmekteydi. Kansı üe Vronski'ye bir göz attıktan sonra, ev sahibi bayana yaklaştı, çay masasının basma geçip oturdu ve bir şeyle inceden inceye alay eden o alışılmış tavrıyla ve her zaman ayırt edilen bir ses tonuyla ağır ağır konuşmaya başladı. Bütün salondakileri gözden geçirerek: "Rambouillet!iniz* tamamiyle dolu," dedi, "Güzellik, ilham perileri hep burada." Ama Prenses Betsi, "Sneering," dediği onun bu konuşma tavrına bir türlü katlana-mıyordu. Bu yüzden akıllı bir ev sahibi niteliğiyle hemen Aleksey Aleksandroviç'i genel askerlik zorunluluğu gibi ciddi bir konuşmaya sürükledi. Aleksey Aleksandroviç, hemen konuşma ile ilgilendi ve Prenses Betsi'nin saldırdığı yeni kararnameyi*** büyük bir ciddiyetle savunmaya başladı.

* Hotel Rambouillet: Marguise de Rambouillet'in (1588-1665) Paris'teki malikânesi; burası Paris'in aristokrasi tabakasının davranışlarını ve dilini inceltmek için bir grup aydın, sanatçı hanımefendinin bulunduğu en ünlü mekânlardan biriydi. Bu "titiz" kadınlar grubu, ince, kaliteli, kibar konuşmanın temellerini atmaya çalışırken ister istemez bilimsel konular da işleniyordu. Geliştirdikleri yapay bir dille Fransız barock sanatının edebiyat dilinin doğmasına yardımcı olmuşlardı. Karenin, Prens Betsy'nin salonuna "Hotel Rambouillet" derken buradaki görünüm ile gerçek durum arasındaki uçurumu gözler önüne sermeye çalışıyor. Aydın, bilgili, iyi yetişmiş bir sosyal cemaat görüntüsü vermeye çalışan bu insanlar gerçekte "small talk"larla, dedikodularla vakit öldürmektedirler.

** İngilizce: "Alaycı" anlamında.

*** 1 Ocak 1874'te, Prusya usulü muvazzaf askerliği öngören bir kararname çıkarılmış ve bu kararname, bütün sohbetlerde geçen bellibaşlı konu olmuştu. Bu kararnamede 25 yıllık askerlik görevi yerine, 6 yıllık

genel askerlik mecburiyeti getirilmişti. Bu genel hizmet mecburiyetinden bütün sosyal tabakalar ve zümreler nasiplerini almışlardı. Bunların arasında böylelikle son imtiyazı olan askerlik hizmetinden muaflığını da yitiren aristokrasi de vardı.

Vronski ile Anna, küçük masanın başında oturmaya devam ediyorlardı.

Topluluktaki kadınlardan biri, gözleriyle Vronski'yi, Karenina'yı ve kocasını göstererek:

"Bunlar da pek uygunsuz kaçıyor," dedi. Anna'nın arkadaşı olan bayan: "Ben size ne demiştim?" diye cevap verdi.

Yalnız bu bayanlar değil salondakilerin hemen hepsi, hatta Prenses Miyahkaya ile Betsi de sanki bu durum kendilerini rahatsız ediyormuş gibi topluluktan uzaklaşıp bir köşeye çekilen Anna ile Vronski'ye birkaç defa dönüp baktılar. Yalnız Aleksey Aleksandro-viç, bir defa olsun o yana bakmamış ve başlanmış olan konuşmayı kesmemişti.

Bu durumun, herkesin üzerinde uyandırdığı tatsız izlenimi fark eden Betsi, Aleksey Aleksandroviç'i dinlemek üzere kendi yerine bir başkasını bırakarak Anna'ya yaklaştı:

"Kocanız anlatımındaki açıklığa ve kesinliğe her zaman hayranım," dedi. "O konuştuğu zaman, en yüksek anlamlar bile benim için anlaşılır bir hal alıyor."

Arına, Betsi'nin söylediği sözlerin bir kelimesini bile anlamayarak, mutluluktan pırıl pırıl yanan bir gülümseyişle: "Oh, evet," dedi ve büyük masaya yaklaşarak konuşmaya katıldı. Aleksey Aleksandroviç, yarım saat kadar oturduktan sonra, karısına yaklaşarak, birlikte eve gitmeyi teklif etti, ama Anna, ona bakmadan, akşam yemeğine kalacağını söyledi. Aleksey Aleksandroviç selam vererek çıktı.

Anna Karenina'nın gamsele giymiş şişman bir Tatar olan ihtiyar arabacısı, merdivenlerin önünde soğuktan huysuzlaşan kır atı zorlukla zapt ediyordu. Bir uşak arabanın kapısını açmış bekliyor, kapıcı, dış kapıyı tutarak duruyordu. Anna Arkadyevna başını eğmiş küçücük eliyle tuvaletinin dantelini, kürkünün kopçasından kurtarmaya çalışırken, kendisini geçirmekte olan Vronski'nin söylediklerini hayranlıkla dinliyordu.

Vronski: "Diyelim ki siz hiçbir şey söyle-mediniz," diyordu, "Ben de hiçbir şey istemiyorum, ama bana gerekli olanın dostluk olmadığını biliyorsunuz. Hayatta benim için biricik mutluluk, sizin böylesine sevmediğiniz o kelimedede... Evet, aşktadır..."

Anna, yavaşça: "Aşk," diye tekrarladı ve dantelini kopçasından kurtardığı bir sırada birdenbire ekledi; "Bu kelimenin benim gözümde çok büyük, sizin anlayabileceğinizden çok, çok daha büyük bir anlamı olduğu içindir ki, ben bu kelimeyi sevmiyorum."

Sonra, Vronski'ye bakarak: "Hoşçakalm!" dedi.

Anna, elini Vronski'ye uzatarak, acele acele çevik adımlarla kapıcının yanından geçti ve arabanın içinde kayboldu.

Anna'nın bakışı, elinin eline değişti Vronski'yi yakmıştı. Avucunda onun parmaklarının değdiği yeri öptü ve bu gece, son iki ay içinde olduğundan çok daha fazla amacına yaklaştığını anlamının verdiği bir mutluluk içinde evine gitti.

vm

Aleksey Aleksandroviç Karenin, karısının ayrı bir masada Vronski ile baş başa oturup, heyecanla bir şeyler konuşmasında olağanüstü bir durum, bir uygunsuzluk görmemişti, ama salonda bulunan başkalarının bu durumda olağanüstü bir hal ve uygunsuzluk gördüklerini fark etmiş, bundan ötürü, bu durum kendisine de uygunsuz görünmüştü. Bu konuyu karısına açmaya karar verdi.

Aleksey Aleksandroviç evine dönünce her zaman yaptığı gibi, çalışma odasına geçti. Koltuğuna oturdu. Papizm' ile ilgili bir kitabı açtı. Her zaman yaptığı gibi, gece saat bire kadar okudu. Yalnız, ara sıra geniş alnını ovuşturuyor, aklına gelen bir düşünceyi kovmak istiyormuş gibi, başını sallıyordu. Alışılmış saatte koltuğundan kalktı. Anna Arkad-yevna hâlâ dönmemişti. Koltuğunda kitabı ile yukarıya çıktı, ama bu gece kafasını işi ile ilgili her zamanki düşünceler yerine, karısı ile ilgili birtakım düşünceler dolduruyordu. Alışkanlığının tersine yatmadı. Elleri arkasında, odasında bir aşağı, bir yukarı dolaşmaya başladı. Her şeyden önce ortaya çıkan yeni bir durum üzerinde düşünmesi gerektiğini hissederek yatağa giremiyordu.

Aleksey Aleksandroviç, kendi kendine karısı ile konuşması gerektiğine karar verince, bu, ona çok basit görünmüştü, ama şimdi ortaya çıkan bu yeni durumu tekrar tekrar aklından geçirince, çok karışık ve zor göründü.

* Katolik olmayan Hıristiyanlara göre Roma Kilisesi.

Aleksey Aleksandroviç kıskanç değildi. Onun inancına göre karısını kıskanmak, ona hakaret etmek demektir. Bir koca, karısına inanmalıydı ve şimdiye kadar güveni hiç sarsılmamıştı; bundan ötürü de karısına inanmış ve kendi kendine, ona güven duyması gerektiğini söylemişti. Şimdi ise kıskançlığın utanç verici bir duygu olduğu ve inanmak gerektiği yolundaki inancı sarsılmamakla birlikte, mantiğa aykırı, anlamsız bir durumla

karşı karşıya bulunduğunu hissediyor ve ne yapacağını bilmiyordu. Aleksey Aleksandroviç, hayatta ilk defa karısının kendisinden başka herhangi birini sevmesi ihtimali ile yüz yüze geliyor ve bu ona çok anlamsız ve anlaşılabilir bir şey gibi görünüyordu; çünkü bu, hayatın ta kendisiydi. Aleksey Aleksandroviç, hayatın yansıması ile ilgisi olmayan resmi iş alanında yaşamış ve orada ömrünü geçirmişti. Her seferinde, hayatın kendisi ile karşılaştıkça, hayattan kaçınmıştı. Şimdiki duyguları ise; bir uçurumun üzerindeki köprüden her zaman rahat rahat geçerken, birdenbire bu köprüünün kaldırıldığını, ortada bir girdap oluştuğunu gören bir adamın duygularından farksızdı. Bu girdap, gerçek hayat, köprü ise Aleksey Aleksandroviç'in şimdiye kadar sürüklendiği sahte hayattı. Karısının kendisinden başka birini sevebileceği ihtimali ilk defa aklına geliyor ve bundan dehşete kapılıyordu.

Düzenli adımlarla bir lamba ile aydınlatılmış yemek salonunun ses çıkaran parkelerinde, ışığın ancak divanın üst yanma asılı daha geçenlerde yapılmış kendi portresine

vurduğu loş misafir salonunun halıları üzerinde bir aşağı bir yukarı dolaşıyordu. Oradan aile ve dost portrelerini, çoktandır bildiği birtakım cici bicilerle süslü yazı masasını aydınlatarak iki mumun yandığı karısının çalışma odasına geçiyordu ve bu odadan geçince, yatak odasının kapısına kadar geliyor, sonra tekrar geri dönüyordu.

Her gezinti süresince daha da çok ışıklı olan yemek odasının parkelerinde duraklıyor ve kendi kendine konuşuyordu; "Evet, buna bir karar verip kesip atmalıyım, bu konudaki görüş ve kararımı açıklamalıyım." Sonra geri dönüyordu. Misafir salonuna gelince; "Peki, neyi açıklayacağım? Hangi karar?" diye söyleniyor ve sorusuna cevap bulamıyordu. Çalışma odasına dönerken; "Peki, ama ne oldu?" diye kendi kendine soruyor, çalışma odasına girerken; "Hiçbir şey!" diye karşılık veriyordu. "Karım, onunla uzunca bir süre konuştu. Peki, bundan ne çıkar? Bir kadın sosyete de kimlerle konuşmaz ki? Sonra kıskanmak hem kendimi, hem onu küçük düşürmek demektir," diyordu, önceleri kendisi için bir değer taşıyan bu düşünceler, şimdi ona değersiz ve anlamsız göründü. Yatak odasının kapısından yine salona döndü, ama karanlık salona girer girmez, bir ses kendisine bu işin pek de öyle olmadığını, başkaları bunu fark ettiğine göre, işin içinde bir iş olduğunu fısıldadı. Yemek odasında, "Evet, bir karar verip bu işi kesip atmak ve bu konudaki görüşümü açıklamak gerek," diye söylendi, ama salona dönüşünde kendi kendine sordu;

"Nasıl karar vermeli?" Daha sonra, "Ne olmuş yani?" diye söylendi ve şu cevabı verdi; "Hiçbir şey..." Bunun üzerine, kıskançlığın kadim alçaltan bir duygu olduğunu hatırladı, ama yine misafir salonunda, ortada bir şeyler olduğuna kendini inandırmaya çalıştı. Vücudu gibi, düşünceleri de yeni hiçbir şey bulamadan, tam bir daire çiziyordu. Bunun farkına vardı, alındaki terleri kuruladı ve karısının çalışma odasında bir yere oturdu. Burada, üzerinde yeşil bakır taşından kurutmaç ve yarım kalmış bir mektup duran karısının masasına bakarken düşünceleri birdenbire değişti. Karısını, neler düşündüğünü, neler hissettiğini düşünmeye başladı. İlk defa onun özel hayatını, düşüncelerini, isteklerini böylesine canlı bir biçimde gözlerinin önüne getirdi. Karısının özel hayatı olabileceği ve böyle bir yaşantısı olması gerektiği düşüncesi öylesine korkunç göründü ki, bu düşüncüyü kafasından uzaklaştırmakta acele etti. Bu, onun eğilip bakmaktan korktuğu, o uçurumdu. Düşünce ve duygu yolu ile başkasının ruhuna girmek, Aleksey Aleksandroviç'e yabancı olan ruhsal bir davranıştı. O, bu ruhsal davranışı zararlı ve tehlikeli bir fantezi olarak görüyordu.

"Hepsinden korkuncu," diye düşündü, "Şimdi, özellikle işimin sona ermek üzere olduğu bir zamanda (şu sırada yürütmekte olduğu bir projeyi düşünüyordu) tam bir ruh sakinliğine ve manevi güce ihtiyacım olduğu şu anda, bu anlamsız üzüntülerin üzerime çullanmasıdır. Eh, ne yapalım? Ben, üzüntü

ve acı çekip onlarla yüz yüze gelme gücünü kendinde göremeyen kişilerden değilim..."

Sonra, yüksek sesle: "Bunu etrafıca düşünmek, karar vermek ve kesip atmak zorundayım," diye söylendi.

"Onun duygularıyla, onun ruhunda olup bitenlerle ilgili meseleler benim işim değil. Bu, onun vicdanının işi, buna din karışır," diye aklından geçirdi ve ortaya çıkan durumun uyabileceği bir ilke dayanağı bulunmasından doğan bir ferahlık duydu.

"Böylece," dedi, "Onun duygularıyla ilgili meseleler, aslında onun vicdani sorunudur, bunlar beni hiç ilgilendirmez. Benim görevim açıkça belli. Bir aile reisi olarak ona yol göstermek zorundayım, bundan ötürü de az çok sorumlu bir kişiyim. Gördüğüm tehlikeyi ona göstermek, onu uyarmak, hatta otoritemi kullanmak zorundayım. Ona her şeyi söylemeliyim."

Ve Aleksey Aleksandroviç'in kafasında şimdi karısına söyleyeceği her şey açıkça netleşti. Ona neler söyleyeceğini düşünürken evdeki özel hayatıyla ilgili konularda böylesine farkına varmadan, zamanını, akıl gücünü harcamak zorunda oluşuna acıdı, ama yine de karısına söyleyeceği sözlerin biçimi ve dizisi bir rapor gibi kafasında açıkça ve belirli olarak düzenlendi:

"Ona şunları söylemek ve açıklamak zorundayım: Birincisi, kamuoyunun genel ahlak kurallarının anlamının ve öneminin anlatılması; ikincisi, nikâhtaki önemin dini açıdan açıklanması; üçüncüsü, gerekirse bu

yüzden oğlunun başına gelebilecek felaketlerin gösterilmesi; dördüncüsü, bizzat kendisinin başına gelebilecek felaketlerin gösterilmesi." Aleksey Aleksandroviç, avuçları aşağı gelmek üzere parmaklarını birbirine kenetledi, gerindi, parmaklan eklemelerinden çıtır-dadı.

Bu kötü alışkanlık her zaman onu yatıştırır ve şimdi, çok ihtiyacı olduğu manevi dengeyi sağlamasına yardım ederdi. Kapının önüne gelen bir araba gürültüsü işitildi. Aleksey Aleksandroviç salonun ortasında durdu.

Merdivenlerden bir kadının ayak sesleri duyuldu. Aleksandroviç, sözleri söylemeye hazır bir halde, kenetlediği parmaklarını germiş, bir defa daha çıtırdamasını bekleyerek duruyordu. Bir oynak yeri çıtladı.

Merdivenlerdeki hafif ayak seslerinden karısının yaklaştığını hissetti. Hazırladığı sözlerden memnun olmakla birlikte, aralarında geçecek konuşmadan ürktü.

IX

Anna, başlığının püskülüyle oynayarak başı eğik yürüyordu. Yüzü aydınlık bir pırıltı ile parlıyordu, ama bu neşeli bir pırıltı değildi; daha çok, karanlık gecede bir yangının korkunç parıltısını andırıyordu. Kocasını görünce başını kaldırdı, uykudan uyanmış gibi gülümsedi. Başlığını çıkararak: "Daha yatmadın mı?" dedi, "Mucize doğrusu!"

Hiç durmadan, kendi tuvalet odasına yü-

rüdü. Kapının ardından da: "Yatma zamanı geldi Aleksey Aleksandroviç!" diye seslendi. "Anna, seninle konuşmam gerekiyor." Anna, şaşarak: "Benimle mi?" dedi ve kapının ardından çıkarak, kocasına baktı; "Ne var? Hangi konuda konuşmak istiyorsun?" diye sordu ve oturdu, "Böylesine önemli ise, konuşalım o halde, ama uyusak daha iyi olurdu," diye devam etti.

Anna aklına geleni söylüyordu. Kendi söylediklerini dinlerken, yalan söyleme yeteneğine kendisi de şaşıyordu. Sözleri ne kadar sade, ne kadar doğaldı. Uyumak isteği de ne kadar doğal bir isteğe benziyordu. Kendisini de-linmez bir yalan zırhına bürünmüş hissediyor, görünmez bir gücün kendisine yardım ettiğini ve onu desteklediğini hissediyordu.

Aleksey Aleksandroviç: "Anna," dedi, "Seni uyarmak istiyorum."

Anna: "Uyarmak mı?" dedi, "ne gibi?" Öyle saf, öyle neşeli bir bakışla bakıyordu ki, karşısında kendisini kocasının tanıdığı kadar tanımayan biri olsaydı, sözlerinin ne ahenginde ne de anlamında doğal olmayan hiçbir şey fark edemezdi, ama karısını tanıyan, yatağına beş dakika geç girse, karısının bunu fark ettiğini ve sebebini sorduğunu bilen, bütün sevinçlerini, neşelerini, acılarını hemen kocasına anlattığını bilen kendisi için, şimdi karısının kendi durumunu fark etmek istememesini görmek çok anlamlıydı. Eskiden kendisine daima açık olan karısının ruhunun derinliklerinin artık kendisine kapalı görüyordu. Hatta, bu yetmiyormuş gibi, kan-

sının ses tonundan, bu durumdan zerrece sı-kılmadığını, adeta kendisine; "Evet, kapalı, bunun böyle olması gerek, bundan sonra da böyle olacak," der gibi olduğunu da görüyordu. Şimdi o, evine dönüp de kapısının kapalı olduğunu gören bir insanın kapıldığı duyguya kapılmıştı. Aleksey Aleksandroviç, "Belki anahtar hâlâ bulunabilir," diye düşündü. Sakin bir sesle: "İhtiyatsızlık ve havailiğinle, sosyete hakkında dedikodu edilmesine fırsat verebileceğini düşünerek, seni uyarmak istiyorum," dedi, "Bugün Kont Vronski ile (bıvı adı sakın bir ses tonuyla ve kelimelerin üzerine basa basa söylemişti) yaptığın heyecanlı konuşma herkesin dikkatini üzerine çekmene sebep oldu."

Aleksey Aleksandroviç hem bunları söylüyor hem de içlerine girilmez halleriyle şimdi kendisi için korkunç olan Anna'nın gülen gözlerine bakıyor, konuşurken de, sözlerinin bütün yararsızlığını ve boşluğunu hissediyordu.

Anna, sanki onun bütün bu söylediklerinden hiçbir şey anlamamış da olsa, özellikle yalnız son sözlerini anlamış bir tavırla:

"Sen her zaman böylesin," dedi, "Bazen sıkıldığım için rahatsız olursun, bazen de neşelendiğim için. Bu akşam canım hiç sıkılmadı; bu, seni rahatsız mı etti?"

Aleksey Aleksandroviç irkildi, çıtlatmak için parmaklarını kenetledi.

Anna: "Oh, rica ederim parmaklarını çıtlatma," dedi. "Bundan hiç hoşlanmıyorum."

Aleksey Aleksandroviç, ellerinin hareketi-

ni durdurmak için çaba harcayarak: "Anna, bu, sen misin?" dedi.

Anna, samimi ve gülünç bir şaşkınlıkla: "Ne oluyor?" dedi. "Benden ne istiyorsun?" Aleksey Aleksandroviç sustu, eliyle alnını ve gözlerini sildi. O, yapmak istediği şey yerine, yani karısını toplumun gözünde bir yanlışlık yapmaktan uyaracak yerde, elinde olmayarak karısının vicdanını ilgilendiren şeyler için heyecanlandığını ve hayal ettiği bir engelle savaştığını gördü. Soğuk ve sakin bir sesle sözlerine devam etti:

"Bak, işte söylemek istediğim şunlar... Beni sonuna kadar dinlemeni rica ederim. Sen de bilirsin ki, ben kıskançlığı insanı alçaltan ve küçülten bir duygu sayarım. Hiçbir zaman da kendimi bu duyguya kaptırmam, ama bilinen öyle birtakım ahlak kuralları vardır ki, ceza görmeden, onlar aşılamaz. Bugün ben fark etmedim,

ama toplantıda bulunanların üzerinde yaptığı etkiye bakılırsa, pek de istenildiği gibi davranmadığını herkes fark etmiş bulunuyor."

Anna, omuzlarını silkerek: "Kesinlikle hiçbir şey anlamıyorum," dedi, içinden de; "Bunun onun için hiç önemi yok," diye düşündü, "Ne var ki, toplantıdakiler fark etmişler, onu ürküten de bu..." Sonra, yüksek sesle:

"Sen hastasın Aleksey Aleksandroviç," diye ekledi ve yerinden kalkarak kapiya doğru gitmek istedi. Kocasını, onu durdurmak istiyormuş gibi öne doğru yürüdü.

Yüzü çirkin ve somurtkandı. Anna, onu hiç böyle görmemişti.

1

Durdu, başını arkaya doğru eğerek, çevik hareketlerle firketeleri çıkarmaya başladı. Sakin ve alaycı bir tavırla: "Eee, peki, seni dinliyorum," dedi, "Hatta ilgi ile dinliyorum, çünkü meselenin ne olduğunu anlamayı çok isterdim."

Anna, hem bunları söylüyor hem de sesinin tabii, sakin ve düzgün tonuna, kullandığı sözleri seçişindeki ustalığına şaşıyordu.

Aleksey Aleksandroviç: "Bütün ayrıntılarıyla duygularına girmeye hakkım yok," diye başladı, "Hem genel olarak bunu faydasız, hatta zararlı sayıyorum. Ruhlarımızın derinliğine inerken, çoğu zaman orada kendini belli etmeden yatan bazı olaylar meydana çıkarma tehlikesiyle de karşılaşabiliriz. Duyguların, vicdanını ilgilendirir, ama ben, senin kendine, bana ve Tann'ya karşı olan görevlerini hatırlatmak zorundayım. Hayatımız birbirine bağlanmıştır, hem de insanlar tarafından değil Tanrı tarafından bağlanmıştır. Bu bağı ancak bir suç koparabilir, bu tür bir suçun ardından da ağır bir ceza gelir."

Anna eliyle alelacele saçlarını topladı ve kalan firketeleri araştırarak: "Hiçbir şey anlamıyorum," dedi, "Ah, aman Tanrım! Aksi gibi, nasıl da uykum var!"

Aleksey Aleksandroviç, tatlılıkla: "Anna, Tanrı rızası için böyle söyleme," dedi, "Belki ben yaralıyorum, ama inan bunları kendim için olduğu kadar, senin için de söylüyorum. Ben senin koçanım ve seni seviyorum." Anna'nın yüz hatları bir an gevşedi. Gözlerindeki alaycı kıvılcım söndü, ama seviyorum

sözü onu yine öfkeliyordu... "Seviyormuş," diye düşündü, "Sanki o sevebilir mi? Aşk diye bir şey olduğunu duymamış olsaydı, bu sözü hiç kullanmazdı. O, aşkın ne olduğunu bile bilmez."

"Aleksey Aleksandroviç, gerçekten de anlamıyorum," dedi, "Bana bulduğun şeyi söyle..."

"İzin ver de sözümü bitireyim; seni seviyorum, ama ben kendimden söz etmiyorum. Söz konusu olan başka kişiler, oğlumuzla sensin! Tekrar ediyorum; sözlerimin sana tamamıyla faydasız ve yersiz görünmüş olması çok mümkün, hatta bu sözlerim bir yanılmanın eseri de olabilir. Böyle ise, senden beni bağışlamayı rica ederim, ama söylediklerimin küçücük de olsa bir temele dayandığını hissediyorsan etrafıca düşünmeni ve yüreğinden geliyorsa, bana açılması rica ederim..."

Aleksey Aleksandroviç, kendisi de farkında olmadan, tasarladıklarından bambaşka şeyler düşünüyordu.

Anna, gülümsemesini güçlükle tutarak çabuk çabuk: "Söyleyecek bir şeyim yok," dedi, "Hem, artık uyku vakti geldi."

Aleksey Aleksandroviç içini çekti, hiçbir şey söylemeden yatak odasına yollandı.

Anna, yatak odasına girdiği zaman kocası yatmıştı. Dudakları sınımsız kapalıydı, karısına bakmıyordu. Anna, kendi yatağına yattı ve onun bir defa daha kendisi ile konuşmaya başlamasını her an beklemeye başladı. Hem onun konuşmaya başlayacağından korkuyor hem de bunu istiyordu, ama kocası susuyor-

du. Anna, uzun bir süre kımıldamadan bekledi ve artık onu unuttu. Şimdi başkasını düşünüyor, onu görüyor ve bu düşünce ile yüreğinin nasıl heyecanla, suçlu bir sevinçle dolduğunu hissediyordu. Birdenbire burundan gelen düzgün ve rahat bir ılık sesi duydu. Aleksey Aleksandroviç, ilk dakikalarda kendi ışığından kendisi korkmuş gibi sustu, ama ilk soluktan sonra o rahat, düzgün ılık sesi yeniden duyuldu.

Anna, dudaklarında bir gülümseme ile: "Geç, geç, çok geç," diye fısıldadı... Uzun süre kımıldamadan, gözleri açık yattı. Gözlerinin pırıltısını karanlıkta kendisi de görür gibi oluyordu.

O geceden sonra Aleksey Aleksandroviç için de karısı için de yeni bir hayat başladı. Görünüşte hiçbir değişiklik yoktu. Anna her zaman sosyete toplantılarına katılıyor, özellikle sık sık Prenses Betsi'ye gidiyor, Vronski ile her yerde karşılaşılıyordu. Aleksey Aleksandroviç, bütün bunları görüyor, ama hiçbir şey yapamıyordu. Karısını bir açıklamada bulunmaya her zorladığında, karısı, onun bu davranışına bir tür neşeli anlamamazlık duvan ile karşı koyuyordu. Görünüş hep aynıydı, ama iç ilişkileri tümenden değişmişti. Devlet işlerinde böylesine güçlü bir insan olan Aleksey Aleksandroviç, bu konuda kendisini pek güçsüz hissediyordu. Uysal bir öküz gibi başını eğmiş, başının üzerinde kalktığını hissettiği

baltanın inmesini bekliyordu. Bu konu üzerinde düşünmeye başladığı her seferinde bir deneme daha yapması gerektiğini, iyilikle, şefkatle, ikna ederek hâlâ onu kurtarmak, aklını başını getirmek umudu olduğunu

hissediyor, her gün onunla konuşmaya niyetleniyordu, ama her seferinde, onunla konuşmaya başlayınca, karısına hâkim olan aynı kötülük ve yalancılık ruhunun kendisini de pençesine aldığı, karısı ile hiç de istediği şeyleri ve istediği gibi konuşmadığını hissediyordu. Karısı ile elinde olmayarak, kendisiyle konuşanlara karşı takındığı o alışılmış, alaycı tavırla konuşuyordu. Oysa, bu tavırla, karısına söylenmesi gereken şeyler söylenemezdi.

XI

Hemen hemen bir yıldan beri Vronski için, bundan önceki bütün isteklerinin yerine geçerek hayatının yalnız biricik isteği haline gelen; Anna içinse imkânsız, korkunç, o ölçüde mutluluğunun en çekici rüyası olan şey gerçekleşmişti. Anna'nın başucunda, ayakta sapsarı kesilmiş, alt dudağı titreyerek duruyor, niçin ve hangi yoldan olacağını kendisi de bilmeden, Anna'ya sakinleşmesi için. Titrek bir sesle:

"Anna! Anna!" diyordu, "Anna, Tanrı aşkına!"

Ama o, sesini yükselttikçe, Anna, bir zamanlar gururlu, neşeli, şimdi ise alçalmış, başını hep daha aşağı eğiyor, bütün vücudu ile eğiliyor, oturmakta olduğu divandan yer-

lere, Vronski'nin ayaklan dibine kayıyordu. Vronski, onu tutmasaydı halının üzerine düşecekti. Vronski'nin elini göğsüne bastırarak:

"Tanrım! Beni bağışla!" diye hiçkınıyordu.

Kendisini öylesine dağılmış öylesine suç yüklü hissediyordu ki, alçalmaktan ve af dilemekten başka yapacak bir şey bulamıyordu. Dünyada ondan başka kimseciği yoktu. Onun için, yalvarmalarını yakarmalarını hep Vronski'ye yöneltiyordu. Vronski'ye bakarken alçaldığını fiziksel olarak duyuyor, tek bir söz bile edemiyordu. Vronski ise, öldürdüğü kişinin cesedini gören bir katilin hissetmek zorunda olduğu şeyi hissediyordu... Onun, içinden ruhunu boşalttığı bu varlık, bu ceset, onların aşkları, aşklarının ilk safhasıydı. Ruhunun çırılçıplak ortaya çıkması karşısında duyduğu utanç Anna'yı neredeyse eziyor, bu duyguyu Vronski'ye de yansıtıyordu. Bu korkunç aşağılanmanın bir fatura olduğu düşüncesinde, ürkütücü, katlanılmaz bir yan vardı. Ancak, öldürülenin bedeni karşısında kapıldığı dehşete rağmen katilin onu gizlemek için parçalara ayırması; eylemiyle ele geçirdiği şeyden yararlanması gerekiyordu. Ve caninin neredeyse tutkulu bir hınçla ruhu boşaltılmış bedenin üstüne çullanması gibi, Vronski onun yüzünü ve omuzlarını öpücüklerle örttü. Anna, Vronski'nin elini avuçlarına almış, kımıldamadan duruyordu... "Evet, utancım, ayıbım pahasına alınan şeyler bu öpücükler... ve hep bana ait olacak bu el, bir suç ortağımın eli." Vronski'nin ellerini kaldı-

np öptü ve Vronski önünde diz çökerek An-na'nın yüzünü görmek istedi, ama Anna yüzünü saklıyor, hiç konuşmuyordu. Nihayet, nasılsa bir çaba harcayarak yerinden kalktı ve Vronski'yi itti. Yüzü yine eskisi gibi güzeldi ama, acınacak haldeydi.

"Her şey bitti," diye söylendi, "Artık senden başka hiçbir şeyim yok. Bunu unutma!"

"Hayatım olan bir şeyi unutmak elimde değil! Bu mutluluğun bir dakikası için..."

"Hangi mutluluk!" dedi iğrenme ve dehşet duygusuyla ve bu duyguyu elinde olmadan Vronski'ye de bulaştırdı. "Tanrı aşkına artık sus, bir kelime bile söyleme!.." Hızla yerinden kalktı ve Vronski'den uzaklaştı. "Artık bir kelime bile söyleme!" diye tekrarladı ve yüzünde Vronski'ye tuhaf gelen çaresizliğin soğuk bir ifadesiyle ayrıldı. Anna, yeni hayata adım atarken hissettiği bu utanç, sevinç ve dehşet duygularını şu anda sözle dile getiremeyeceğini hissediyor, bundan söz etmek, bu duyguyu belirsiz sözlerle basitleştirmek istemiyordu, ama sonra da, ertesi gün de, daha ertesi gün de, bu duyguların bütün karmaşıklığını dile getirecek sözleri bulamamakla kalmamış, ruhunda neler olup bittiğini kendine olsun açıklayabilmekten aciz kalmıştı.

Arına, kendi kendine "Hayır," diyordu, "Şimdi bu konuda hiçbir şey düşünmem. Sonra, daha sakin olduğum bir zamanda." Ama, bu sakinliğe hiçbir zaman erişemedi. Her seferinde ne yaptığı, ne olacağı, ne yapması gerektiği aklına geldikçe, hemen dehşete kapılıyor ve bu düşünceleri kafasından

uzaklaştırıyor, "Sonra, daha sonra," diye tekrarlıyordu, "daha sakin olduğum zaman."

Buna karşılık, uykuda düşüncelerine hâkim olamadığı zamanlar, durumu bütün çıplaklığı ile görüyordu. Hemen hemen her gece aynı rüyayı; sözde iki erkeğin de kocası olduğunu, ikisinin de sevgisini paylaştığını görüyordu. Aleksey Aleksandroviç, ellerini öperek ağlıyor ve "Oh, şimdi ne iyi!" diyordu. Vronski de oradaydı. O da kocasıydı. Anna, eskiden bunun kendisine imkânsız bir şey gibi görünmesine şaşıyor ve bu durumun çok basit olduğunu ve şimdi, her ikisinin de memnun ve mutlu olduklarını gülerек onlara söylüyor, ama bu rüya bir kâbus gibi onu eziyor ve Anna, dehşet içinde uyanıyordu.

XII

Moskova dönüşünün daha ilk günlerinde Levin, reddedilişini hatırlayıp, utancından titreyip kızardıkça kendi kendine söyleniyordu; "Fizik dersinden bir alıp, sınıfta kaldığım zaman da kendimi mahvolmuş sayarak, böyle kızarmış ve titremiştim... Kız kardeşimin bana verilen işini berbat ettiğim zaman da kendimi mahvolmuş

saymışım. Şimdi, aradan yıllar geçtikten sonra hatırlıyor ve bu işin nasıl olup da beni üzdüğüne şaşıyorum. Bu acım da öyle olacak. Aradan zaman geçecek ve ben bu olayı umursamaz olacağım!" Ama aradan üç ay geçtiği halde Levin, hâlâ bu olaya karşı kayıtsız kalamıyor, sonu hatırlamak, ilk günlerde olduğu gibi, yine acı

veriyordu. Levin bir türlü sekinleşemiyordu, çünkü aile hayatı üzerine böylesine hayaller kurduktan, buna kendisini böylesine hazırladıktan sonra yine de bekârdı ve evlilikten her zamankinden daha uzaktı. Bütün çevresindekiler gibi, o da kendi yaşında bir adamın bir başına yaşamasının iyi olmayacağını hastalıklı bir duyguyla hissediyordu. Moskova'ya gidişinden önce, bir gün konuşmaktan hoşlandığı saf bir köylü olan sığirtmacı Nikolay'a, "Eee, sen ne dersin Nikolay, artık evlenmek istiyorum!" dediğini hatırlıyordu. Nikolay da, tartışılmaz bir gerçeği hatırlatırcasına, "Bunu çoktan yapmalıydınız Konstantin Dimitriç," demişti, ama işte şimdi bu evlenme işi, ondan, her zamankinden daha uzaktı. Gönülündeki yer tutulmuştu. Şimdi, tanıdığı kızlardan herhangi birini, hayalinde ne zaman bu yere koymaya kalksa, bunun asla mümkün olmadığını hissediyordu. Bundan başka, red-dedilişini ve bu reddedilişte kendi oynadığı rolü hatırlaması, ona utançla karışık bir acı veriyordu. Bu işte hiçbir suçu olmadığını kendi kendine ne kadar söylerse söylesin, bu anı, utanç verici benzer öteki anılarla birlikte onu titretip öfkeliendiriyordu. Her insanın geçmişinde olduğu gibi, onun geçmişinde de kendince kötü kabul edilen ve vicdan azabı çekmesine sebep olan davranışları vardı. Ne var ki, bu kötü davranışları ile ilgili anılar, bu küçük, ama utanç verici anılar kadar acı vermiyorlardı ona. Bu yaralar asla kapanmıyordu. Bu anılarla birlikte, şimdi reddedilme olayı ve o gece başkaları tarafından görülen düş-

tüğü acınacak durumu da vardı. Bununla birlikte, zaman ve yoğun çalışma etkilerini gösterdi. Acı anılar, köy yaşamının onun için görünmeyen, ama önemli olayları ile gittikçe silindi. Her geçen hafta Kiti'yi biraz daha seyrek hatırlamaya başladı. Kiti'nin evlendiği ya da evlenmek üzere olduğu haberini sabırsızlıkla bekliyordu. Böyle bir haberin, ağrıyan bir dişin çıkarılması gibi, onu büsbütün iyileştireceğini umuyordu.

Bu arada, bekletmeden ve aldatmadan, bütün güzellik ve sıcaklığıyla bahar geldi. Bu, bitkilerin, hayvanların, insanlarla birlikte sevindikleri o az rastlanan baharlardan biriydi. Bu harikulade bahar Levin'i büsbütün canlandırdı ve kabuğu çekilmiş hayatını sağlam ve özgür olarak kurmak için geçmiş günlerden tamamıyla uzaklaşma konusundaki tasarısını daha da güçlendirdi. Gerçi, köye dönerken beraberinde getirdiği planlardan çoğunu gerçekleştirememişti, ama en önemlisini, temiz bir hayat sürme kararını yerine getirmişti. Genel olarak ona acı veren o utancı hissetmiyor ve insanların gözlerinin içine cesaretle bakabiliyordu. Daha şubat ayında Marya Nikolayevna'dan, kardeşi Nikolay'm sağlık durumunun gittikçe kötüleştiğini, ama doktora gitmek istemediğini bildiren bir mektup almıştı. Bu mektup üzerine Levin, Moskova'ya, kardeşini görmeye gitti. Onu, bir doktorla görüşmesi ve yurtdışına, kaplıcalara gitmesi için kandırmayı başardı. Kardeşini kandırmayı ve onu sinirlendirmeden, yolculuk için gerekli parayı ödünç olarak ona ver-

meyi öyle ustaca başardı ki, bu işten kendisi de memnun kaldı. Kitap okumaktan ve baharda özel bir dikkat isteyen çiftlik işlerinden başka Levin, bu kış çiftliğin ekonomisiyle ilgili bir esere başladı. Eserin planı şuydu; köy ekonomisinde iklim kadar, toprağın tabiatı kadar, tarım işçisinin karakteri de kesin bir rol oynamaktadır. Bu duruma göre tarım bilgisi, iklimle, toprağın tabiatı ile birlikte, tarım işçisinin değişmeyen, belirli karakteri ile ilgili verilere de dayanmalıdır. Böylece, kabuğuna çekilmiş olmasına rağmen ya da kabuğuna çekilmiş olmasının bir sonucu olarak hayatı çok doluydu. Ancak arada bir kafasında dolaşan düşünceleri, Agafya Mihaylovna'dan başka birine söylemek gibi, tatmin edilmemiş bir istek duyuyordu. Gerçi fizik, tarım teorisi ve özellikle felsefe konularında onunla da sık sık konuşuyordu ve felsefe, Agafya Mihaylovna'nın en sevdiği konulardan biriydi.

Bahar, gelmekte biraz nazlanmıştı. Büyük perhizin son haftasında havalar açıldı, ama soğuk gitmişti. Gündüz karlar eriyor, geceleri ise ısı yedi dereceye kadar düşüyordu. Donun karların üzerinde oluşturduğu kabuk öylesine sertti ki, arabalarla yolun dışından, tarlalardan gidiliyordu. Paskalya karlıydı, ama birdenbire, paskalyanın ikinci günü sıcak bir rüzgâr esti ve bulutlar yığıldı. Üç gün üç gece durmamacasına bol ve ılık bir yağmur yağdı. Perşembe günü rüzgâr dindi, adeta tabiattaki değişikliğin sırlarını gizlemek istiyormuş gibi, koyu, kurşununu bir sis ortalığı kapladı. Sis içinde sular akmaya, buzlar

çatlayıp yerinden oynamaya, köpüklenen bulanık seller daha büyük bir hızla güremeye başladı. Akşama doğru Krasnaya Gorka üzerinde sisler dağıldı, beyaz koyun sürülerini andıran bulutlar şuraya buraya kaçtı, hava açtı, gerçek bir bahar kendini gösterdi. Ertesi sabah yükselen parlak bir güneş, sulan örten ince buz tabakasını çabucak yedi, bitirdi. Yaşlı topraktan yükselen buğunun doldurduğu ılık hava titreşmeye başladı. Eski çimenler ve iğneler halinde sürmeye başlayan yeni çimenler yeşerdi, yabancı kartopu ağaçlanm, frenk üzümünün, kayın ağaçlanm tomurcuklan şişti, altın rengine boyanmış incecik söğüt dalları arasında

kovulup gelmiş bir an vızıldadı. Görünmeyen tarla kuşları, yeşillik kadifesi ve donmuş saman kökleri üzerinde şarkı söylemeye, bataklık çullukları sağanağın yığıldığı alçak yerlerdeki çekilmemiş sulara ve bataklıklar üzerinde feryat etmeye, turnalar ve yaban kazları neşeli sesler çıkararak yüksekte uçup geçmeye başladı. Tüyleri dökülmüş, ama henüz yeni tüyleri çıkmamış sığırlar otlaklarda böğürdü. Eğri bacaklı kuzular, tüylerini kaybetmekte olan meleyen annelerinin etrafında sıçramaya, yalınayak çocuklar, kurumaya yüz tutmuş patikalarda çıplak ayak izlerini bırakarak koşuşmaya başladılar. Kaba keten giysilerini yıkamaya gelen köylü kadınların neşeli sesleri gölden yükseldi. Tırmıklarını, sabanlarını onarmakta olan köylülerin balta sesleri evlerden etrafa yayıldı. Gerçek bahar gelmişti.

XIII

Levin, kocaman çizmelerini ayağına geçirdi ve ilk defa kürkünü değil de, beli büzgülü çuha kaftanını giydi. Pınltılarıyla güneşte insanın gözünü kamaştıran su birikintilerinden atlayarak, bazen buzlara, bazen yapışkan çamurlara basarak çiftliğini gezmeye çıktı.

İlkbahar, planlar ve tasarımlar zamanıdır. İlkbaharda bir ağaç, yeşeren tomurcuklarından çıkacak dalları ve sürgünlerin nasıl ve hangi yönlerde gelişeceğini bilmiyorsa, Levin de evden çıkarken çok sevdiği çiftliğinde hangi işletmede işe başlayacağını bilmiyor, ama kafasının en iyi plan ve tasarımlarla dolu olduğunu hissediyordu. İlk sürüdeki hayvanları görmeye gitti. İnekleri ağıla çıkarmışlardı. Yeni çıkan tüyleri pınlıdayarak, güneşte ısınan inekler, çayıra çıkmak için yalvanyor-muş gibi böğürüyordu. Levin, en küçük ayrıntılarına kadar tanıdığı inekleri seyrettikten sonra, onları çayıra salmalarını, danaları da ağıla çıkarmalarını emretti. Çoban, çayıra çıkmak için neşeli neşeli hazırlanmaya koştu. Sığırtmacı kadınlar, ev dokumasından yapılmış etekliklerini toplayarak, henüz güneşten yanmamış çıplak, beyaz ayaklarıyla çamurlara bata çıka, ellerinde çalı çırpı, bahann sevinci ile böğüren, sersemleyen danaların peşinden koşuyor, onları ağıla sürüyorlardı.

Bu yılın inek dölü olağanüstü güzeldi. Erken doğan buzağılar, şimdiden büyümüşü. Pava'nın üç aylık yavrusu ise, bir yaşındaki-

ler kadar iriydi. Levin bunları seyrettikten sonra, teknelerin dışarı çıkarılmasını ve kuru otun, parmaklığın arkasından verilmesini emretti, ama sonbaharda yapılmış olan bölmelerin, kışın kullanılmayan ağılda kınlanmış oldukları anlaşıldı. Harman makinesi ile uğraşan marangozu çağırttı, ama marangozun büyük perhizde onarmış olması gereken tırmıkların hâlâ onarmakla uğraştığı anlaşıldı. Levin'in buna fena halde canı sıkıldı, çünkü yıllarca bütün gücüyle savaştığı çiftlikteki bu sürekli düzensizlik yine tekrarlanmıştı. Öğrendiğine göre, kışın kullanılmayan bu bölmeler işçilerin ahırına taşınmış, buzağılara göre çerden çöpten yapıldıkları için, orada kırılmışlardı. Bundan başka, yine de bu durumda daha kışın gözden geçirilmeleri ve onarılmaları emredilen, özel olarak da bu iş için üç marangoz tutulan tırmıkların ve öteki tarım aletlerinin onarılmadığı; tırmıkların, ancak tırmıklama işine gidilmesi gerektiği zaman onarıldığı anlaşıldı. Levin, kâhyasını çağırtmak üzere bir adam gönderdi, ama hemen arkasından kendisi de onu aramaya gitti. Bugün her şey gibi, kâhya da neşeliydi. Sırtında kuzu derisinden bir gocuk, saman çöpü ile oynayarak harman yerinden geliyordu.

"Marangoz, neden harman makinesine gitmemiş?"

"Size dün söyleyecektim efendim; tırmıkların onarılması gerekiyordu. Yakında çift süreceğiz!"

"Peki, kışın ne yaptınız?"

"Marangozu ne yapacaktınız efendim?"

"Danaların avlusundaki bölmeler nerede?"

Kâhya: "Yerlerine konmasını emrettim," dedi, sonra ellerini sallayarak, "Bu milletle ne yapılabilir bilmem ki efendim!" diye ekledi.

Levin, parlayarak: "Bu milletle değil de, bu kâhya ile! Ben sizi ne diye tutuyorum!.." diye bağırdı, ama bağırmaktan bir şey çıkmayacağını hatırlayarak, sözünün yarısında durdu ve içini çekmekle yetindi. Kısa bir aradan sonra sordu:

"Ekin yapılabilir mi?" "Yarın ya da öbür gün Turkino gerisinde yapılabilir."

"Ya yoncalar?"

"Vasili ile Mişka'yı ekmeye gönderdim. Ne var ki, oraya varıp varamayacaklarını bilmiyorum. Orası bataklık."

"Kaç desyatın üzerine ektiriyorsun?" "Altı."

Levin, bağırdı: "Niye hepsini ektirmiyorsun?"

Yoncanın yirmi desyatınlık bir alana değil de altı desyatınlık bir alana ekilmesi Levin'in büsbütün canını sıktı. Yoncanın elden geldiği kadar erken, hatta kar üstüne ekildiği zaman iyi olacağını teorik bilgilerden olduğu kadar kendi tecrübesinden de biliyordu, ama Levin, hiçbir zaman bunu yaptıramamıştı.

"Adamımız yok. Bu milletle ne yapılabilir? Üç kişi gelmedi. İşte Semyon da..." "Onları samana göndermeseydiniz!" "Saman işini de bıraktırdım." "Peki, adamlar nerede?"

"Beşi gübre yapıyor, dördü de yulaflı havalandırıyor! bari bozulmasa Konstantin Dimitriç."

Levin, "Bari bozulmasa" sözlerinin tohumluk İngiliz yulaflının bozulmuş olduğu anlamına geldiğini çok iyi biliyordu. Emirleri yerine getirilmemişti.

"Yulaflın havalandırılması için bacalar yapılmasını, daha büyük perhizde söylemişim," dedi.

"Merak etmeyin, her şey zamanında yapılacaktır."

Levin, öfkeli öfkeli elini salladı, yulaflı görmek üzere ambara gitti ve tavlaya döndü. Yulaflar daha bozulmamıştı, ama yulaflı doğrudan doğruya alt ambara boşaltıvermek mümkünken, işçiler onu kürekle karıştırıyorlardı. Levin, öyle yapmalarını emrederek, yonca ekimi için buradan iki işçi ayırdı; böylelikle kâhyasına karşı duyduğu öfke de geçti. Hem hava öyle güzeldi ki, öfkelenmemek elde değildi.

Levin, kollarını sıvamış, kuyu başında binek arabasını yıkamakta olan arabacısına seslendi: "Ignat, bana bir at getir!"

"Hangisini emrediyorsunuz efendim?"

"Kolpik'i..."

"Emredersiniz efendim."

At eyerleninceye kadar Levin ortalıkta dönüp duran kâhyayı banşmak için yanma çağırırdı. Ona ilkbaharda yapılacak işlerden ve tarımla ilgili planlarından söz etti.

İlk biçme mevsimine kadar her şeyin bitmesi için gübrenin taşınmasına erken baş-

lanmalıydı. En uzak tarlalar pulluklarla aralıksız sürülmeli, böylece tarlaların dinlenmesine imkân verilmeli ve sonra, biçilen otların hepsini yancılara değil kendi hesabına işçilere kaldırtmahydı.

Kâhya, onu dikkatle dinliyor, efendisinin tasarılarını uygun bulduğunu göstermek için görünüşe göre çaba harcıyordu, ama yine de yüzünde Levin'in çok iyi bildiği, onu her zaman sinirlendiren o umutsuz ve neşesiz ifade vardı. Bu ifade; "Bunların hepsi iyi, hoş, ama bakalım Tanrı ne gösterecek!" diyordu.

Bu tavır kadar Levin'i üzen başka hiçbir şey yoktu, ama bu tavır daha önce çalıştığı bütün kâhyalarında vardı. Bunun için de şimdi kızmıyor, sadece üzülüyor ve her yerde karşısına dikilen bu tür ilkel güce karşı savaşmak için kendini daha heyecanlı hissediyordu.

"Bakalım başarabilecek miyiz Konstantin Dimitriç?"

"Niçin başaramayasınız?"

"Herhalde daha on beş işçi tutmamız gerekiyor, ama gelmiyorlar işte. Bugün birkaçı geldi; yaz mevsimi için yetmiş beş ruble istiyorlar."

Levin sustu. O ilkel güç yine karşısına dikilmişti. Ne kadar denerlerse denesinler, normal gündelikle en çok kırk işçi buluyor, daha fazlasını bulamıyorlardı, ama yine de savaşmaktan vazgeçmeyecekti.

"Gelmezlerse, Suri'ye, Çefirovka'ya adam gönderiniz! Aramak gerek."

Kâhya Vasili Feodoroviç üzgün üzgün ko-

nuştı: "Göndermesine göndereyim, ama beygirler de pek zayıf düştü."

Levin: "Satın alalım," dedi ve güler ekledi; "Ben biliyorum, siz hep yapılabilenin en azını ve en kötüsünü yapıyorsunuz! Ama bu yıl hep bildiğinizi okumanıza izin vermeyip her şeyi kendim yapacağım."

"Efendimizin gözü önünde bulunmak bizim için daha hoş olur."

Levin, arabacının getirdiği kula rengindeki küçük Kolpik'e binerken: "Demek kayın ağacı vadisinin arkasında yonca ekiliyorlar?" dedi, "Gidip göreyim."

"Dereden geçemezsiniz Konstantin Dimitriç!" diye seslendi arabacı.

"Eh, öyleyse ormandan gideriz."

Su birikintileri üzerinde şiddetle soluyarak game asılan ve uzun bir süre tavlada dinlenmiş iki, küçük atın canlı, eşkin yürüyüşü ile avlunun çamurlarından geçen Levin, dışarı çıktı ve kırlara açıldı.

Hayvan ahırlarında, zahire ambarlarında böylesine neşelenen Levin'in kırlara açılınca neşesi büsbütün arttı. İyi cins atının eşkin yürüyüşü, onu ritmik bir şekilde sallıyordu. Karların ve havanın ılık, taze kokusu ile ciğerlerini doldurarak, şurada burada toz halinde kalmış yumuşak karların arasından ormandan geçerken, kabuklarında yeniden yeşeren yosunlarıyla ve patlamaya hazır tomur-cuklarıyla her ağaç onu sevindiriyordu. Ormandan çıkınca geniş bir alanda düzgün bir kadife halıyı andıran yeşillik gözlerinin önüne serildi. Seyrek ekilmiş ya da rutubetten kel-

leşmiş hiçbir yer yoktu. Yalnız, yer yer hendeklerde erimekte olan karların artıklarından oluşan lekeler göze çarpıyordu. Ne bu yeşilliği çiğneyen bir köy beygiri ile tayı (rastladığı bir köylüye onları azat etmesini söyledi) ne de yolda rastladığı köylü İpat'a sorduğu soruya aldığı budala ve alaycı karşılık onu sinirlendirdi. Levin, İpat'a "Eee, İpat, yakında ekmeye başlıyor muyuz?" diye sormuş, köylü de ona, "Konstantin Dimitriç, daha önce toprağı sürmemiz gerek," cevabını vermişti. İlerledikçe neşesi artıyor, birbirinden güzel planlarını

düşünüyordu. Karların yığılıp kalmaması için bütün tarlaların etrafını fidanlarla çevirecekti; sürülüp, ekilmeye elverişli toprakların altı parselini gübreleyerek, üçünü yedek olarak ot yetiştirmek için ayıracaktı. Arazisinin en uzağında, sürü hayvanları için bir ahır yaptırarak, bir havuz kazdırarak; gübrelerinden faydalanmak için de sürü hayvanlarına portatif parmaklıklar yaptıracaktı; bu durumda üç yüz desyatinlik toprağa buğday, yüz desyatinlik toprağa patates, yüz elli desyatinlik toprağa da yonca ektirecek, böylece hiçbir toprağı yormamış olacaktı.

Bu hayallere dalarak, atını kendi tarlalarını çığnetmemek için ustaca tarla kenarından sürerek yonca ekmekte olan işçilerin yanına geldi. Tohumların yüklenmiş olduğu araba, tarlanın kenarında değil de içinde duruyordu. Arabanın tekerlekleri kışık buğday ekinleri arasında derin izler bırakmış, eşinen beygir de çukurlar açmıştı. İşçilerin ikisi de tarlanın kenarına oturmuş, herhalde ortaklaşa

çubuk içiyorlardı. Arabanın içindeki tohumla karışık yumuşatılıp ufalanmış toprak soğuktan ya da uzun bir süre durmaktan topak halini almıştı. Efendilerini görünce, işçi Vasili arabaya doğru yürüdü; Mişka tohum ekmeye koyuldu. Bu hoş bir şey değildi, ama Levin, işçilerine pek az kızardı. Vasili yanına gelince Levin, ona atı dışarı çıkarmasını söyledi.

Vasili: "Zararı yok efendimiz, çekeriz," diye cevap verdi.

Levin: "Rica ederim, laf istemez, dediğimi yap!" dedi.

"Emredersiniz," diyen işçi, hayvanı başından tuttu, sonra da efendisine yaranmak için, "Hani ekin de Konstandin Dimitriç, birinci sınıf ha," diye ekledi, "Ne var ki, yürümek çok zor. Her adımda insanın çarığına okkalarla çamur yapışıyor."

"Toprağı neden kalburdan geçilmediniz?"

Vasili bir avuç tohum alıp toprağı avuçlarında ovuşturarak: "İşte, böyle ufalıyoruz efendim," dedi.

Kalburdan geçirilmemiş toprağı kendisine verdikleri için Vasili suçlu değildi, ama bu, ne de olsa can sıkıcı bir olaydı.

Levin'in, can sıkıntısını dağıtmak ve ona kötü görünen şeyleri yine iyiye çevirmek için kendince denediğı bir çare çok kez, olumlu sonuç vermişti. Bu çareye şimdi de başvurdu; Mişka'nın her iki ayağına yapışmış olan büyük toprak parçalarını oynatarak, nasıl adım attığına baktı. Atından indi, Vasili'nin elinden tohumluğu aldı ve kendisi ekmeye başladı.

"Nerede kalmıştın?"

Vasili, tohum serpmekte olduğu yeri ayağıyla gösterdi. Levin de, bildiğı kadarıyla toprağı tohum serpmeye koyuldu. Adım atmak, bir bataklıkta yürümek kadar zordu. Levin bir evlek kadar yürüdükten sonra terledi ve durarak tohum torbasını verdi.

Vasili: "Eee, beyim, yazın bu evlek için sakın beni azarlamayın," dedi.

Levin, başvurulan çarenin doğru olduğunu hissederek, neşeli neşeli: "Ne olmuş?" diye sordu.

"Yazın dikkat ediniz, hemen ayırt edilecektir. Geçen bahar benim ektiklerime bir bakınız! Nasıl da oturtmuşum! Zaten ben, Konstantin Dimitriç, öz babama çalışır gibi çaba harcıyorum. Ben, kendim de kötü iş yapmayı sevmem, başkasının yapmasına da göz yumamam. Mal, sahibine iyi olursa, bize de iyi olur." Vasili tarlayı göstererek ekledi: "İnsan şuna bakınca yüreğı sevinçle doluyor."

"Bahar çok güzel, değil mi Vasili?"

"Evet, öylesine güzel ki, yaşlılar bile şimdiye kadar böyle bir bahar olduğunu hatırlamıyorlar. Geçenlerde eve gitmiştim; bizim ihtiyar da üç ölçek buğday ekmiş; söylediğine göre, çavdardan ayırt edilmemiş."

"Ya, siz buğday ekmeye başlayalı çok mu oluyor?"

"Evvvelki sene bunu bize öğreten sizsiniz! Bana iki kilo buğday vermişsiniz! Bunun dörtte birini satmış, üç ölçeğini de ekmiştik."

Levin, atına doğru giderken: "Bak, karış-

mam," dedi, "Toprakları ufala, sonra da Miş-ka'ya göz kulak ol. Tohum iyi çıkarsa, sana desyatin başına elli kapık bahşış vereceğim."

"Saygılarımızla teşekkür ederiz. Biz sizden böyle de çok hoşnutuz."

Levin atına bindi ve geçen yılın yonca tarlası ile yazlık buğday için pullukla sürülen tarlayı görmeye gitti.

Yoncaların biçilmiş buğday tarlasında sürülüşü çok güzeldi, ama artık onların vakti tamamıyla geçmişti. Geçen yılki buğdayın kırılmış sapları arasında sert sert yeşeriyor -du. Atı diz boyu çamura batıyor, her iki ayağı, buzlan çözülmüş topraktan çıkarken sesler çıkanyordu. Pullukla sürülmüş yerlerden ise geçmek tamamen imkânsızdı. Ancak buz-cukların bulunduğu yerlerde tutunmak mümkündü, ama buzlan çözülmüş pulluk izlerinde atın ayağı, diz kapaklarından yukarıya kadar toprağı batıyordu.

Toprak çok güzel sürülmüştü. İki gün sonra sürgü çekmek ve tohum ekmek mümkün olabilecekti. Her şey çok güzel, her şey canlıydı. Levin suyun alçalmış olduğunu düşünerek derenin üzerinden dönmek istedi.

Gerçekten de dereden geçebilirdi; iki yaban ördeğini ürküttü ve "Çulluk da olmalı," diye düşündü. Tam da bu sırada, evin dönemecinde orman korucusuna rastladı. O da çullukla ilgili düşüncesini doğruladı. Levin, yemeğe yetişmek ve akşama tüfeğini hazırlamak için atını tınsa kaldırdı.

XIV

Levin, çok neşeli bir halde evine yaklaşırken, evin giriş kapısı tarafından çingirak sesleri duydu. "Trenle biri gelmiş olmalı," diye düşündü. "Tam da Moskova treninin geliş zamanı... Kim olabilir acaba? Ya kardeşim Nikolay ise? Bana; 'Belki de yurtdışına, kaplıcalara gider, belki de sana gelirim,' dememiş miydi?" Kardeşi Nikolay'm gelişinin bu mutlu bahar keyfini kaçırabileceğini düşünerek, bir an canı sıkıldı, ama bu bencil duygusundan utandı ve hemen ona adeta duygu kollarını açtı ve sevinçle, bütün içtenliğiyle bu gelenin kardeşi olmasını diledi. Atına dokundu, akasya ağacını dönünce, istasyondan gelmekte olan kiralık troykayı ve kürklü birini gördü. Bu, kardeşi değildi. "Ah, bari gelen kendisi ile iki çift laf edebileceğim iyi biri olsa," diye düşündü, sonra birdenbire Stepan Arkadyeviç'i tanıyınca, kollarını kaldırarak sevinçle. "Oh! İşte sevinçle karşıladığım bir konuk! Bilsen, gelişine ne kadar sevindim!" diye bağırды ve içinden de, "Onun evlenip evlenmediğini ya da ne zaman evleneceğini mutlaka öğrenirim," diye düşündü. Ve, bu çok güzel ilkbahar gününde onun anısının kendisine hiç de acı vermediğini hissetti. Stepan Arkadyeviç, iki kaşının arasında, yanağında ve kaşlarında çamur lekeleri, ama sağlık ve neşeden pırl pırl kızaktan inerken: "Ne o, beklemiyor muydun?" dedi, sonra Le-

vin'i kucaklayarak ekledi; "Birincisi, seni görmeye; ikincisi, avlanmaya; üçüncüsü de Yer-guşovo'daki koruyu satmaya geldim."

"Çok güzel! Ya şu bahara ne dersin? Kızakla nasıl gelebildin?"

Tanıdık arabacı: "Araba ile gelmek daha güç olurdu Konstantin Dimitriç," diye cevap verdi.

Levin, bir çocuk sevinciyle arkadaşına içtenlikle gülümseyerek: "Seni gördüğüme çok, pek çok sevindim," dedi.

Levin, onu misafirler için ayrılan odaya götürdü. Biraz sonra da Stepan Arkadyeviç'in çantadan, kılıfı içinde bir tüfekten ve puro mahfazasından ibaret eşyaları da odaya getirildi. Levin, yıkanıp üstünü başını değiştirmesi için arkadaşını yalnız bıraktı, kendisi de büroya, ekin ve yoncalar üzerine kâhya ile konuşmaya gitti. Evin şerefini korumakta her zaman büyük bir titizlik gösteren Agafya Mi-haylovna, onu yemekle ilgili sorularla sofrada karşıladı. Levin: "Nasıl isterseniz öyle yapın, yalnız çabuk olun!" diyerek, kâhyayı görmeye gitti.

Levin döndüğü zaman Stepan Arkadyeviç yıkanmış, taranmış, neşeyle gülümseyerek odasından çıkıyordu. İki birlikte yukarıya çıktılar.

Stepan Arkadyeviç, burada her zaman bugünkü gibi bahar havası ve neşeli günler olduğunu unutarak:

"Sana geldiğim için öylesine sevinçliyim ki," dedi, "Senin yaşama sırlarını şimdi artık anlayacağım. Hayır, ama doğrusu, sana im-

reniyorum. Ne güzel ev; her şey öylesine güzel ki! Neşeli, aydınlık. Dadın ne harika bir kadın! Gönül, önlüklü, güzel bir hizmetçi kız tercih ederdi elbette, ama senin bu keşişçe yaşayışına, bu katı yöntemine böylesi daha iyi."

Stepan Arkadyeviç, bir yığın ilgi çekici haber verdi. Bunların arasında özellikle Levin'i ilgilendiren haberlerden biri de, ağabeyi Sergey İvanoviç'in, bu yaz buraya, köye gelmek isteğiyle ilgili haberi. Stepan Arkadyeviç, Ki-ti'den ve genel olarak Şerbatskilerden söz etmedi, yalnız, karısının selamını ilettili. Levin, bu inceliğinden ötürü ona çok minnettardı. Stepan Arkadyeviç'in gelişi de onu çok sevindirmişti. Her zamanki gibi, bu yalnızlığı sırasında, çevresindekilere anlatamayacağı bir yığın düşünce ve duygu seli birikmişti. Şimdi o, hem baharın şairce sevincini, hem çiftlik işlerindeki başarısızlığını ve planlarını hem de okuduğu kitaplar üzerine olan düşünce ve izlenimlerini; özellikle kendisi farkında olmamakla birlikte, ekonomiyle ilgili bütün eski kitapların eleştirisi olan kendi eserinin konusunu Stepan Arkadyeviç'e anlatıyordu. Her zaman sevimli olan, bir ima ile her şeyi anlayan Stepan Arkadyeviç, bu gelişinde her zamankinden daha sevimliydi. Bundan başka; Levin, onda, kendisine karşı davranışlarında koltuklarını kabartan saygı dolu yeni bir tavır ve şefkate benzer bir şeyler fark etti.

Öğle yemeğinin özellikle iyi olması için Agafya Mihaylovna ile aşçının gösterdikleri çaba, fena halde acıkan iki dostun sofranın

başma geçerek, bol bol ekmek, tereyağı, tütsülenmiş balık ve tuzlu mantar yemekleriyle sonuçlandı. Misafiri hayran bırakmak düşüncesiyle aşçının hazırladığı kıymalı poğaçaları beklemeden Levin çorbayı istedi, ama Stepan Arkadyeviç, başka tür yemeklere alışık olmakla birlikte, önüne getirilen bütün yemekleri; likörü de,

ekmeği de, tereyağını da, özellikle tütüülenmiş balığı da çok beğendi. Tuzlanmış mantar da, ısırđan orbası da, beyaz salçalı tavuk da, beyaz Kınm şarabı da çok, çok nefisti.

Et kızartmasından sonra purosunu yakan Stepan Arkadyeviç: "ok iyi, çok iyi," dedi, "şimdi, ben, tıpkı gürültülü patırtılı bir vapur yolculuğundan sonra sakin bir kıyıya çıkmış bir insan gibiyim. Neyse... Sen, işçi unsurunun incelenmesi ve ekonomik metotların seçilmesinde kılavuzluk etmesi gerektiğini söylüyorsun! Doğrusu ben bu konunun yabancı-sıyım, ama bana öyle geliyor ki, teori olarak bunun uygulanması işçinin üzerinde de bir etki yapacaktır."

"Evet, ama dur; ben politik ekonomiden değil, ekonomi bilgisinden söz ediyorum. Bu bilim, doğal bilimler gibi olmalı ve olayların nedenlerini, işçileri ekonomik ve etnoğrafik yönden incelemelidir."

Bu sırada Agafya Mihaylovna, reellerle içeri girdi.

Stepan Arkadyeviç, harika anlamında tombul parmaklarının uçlarını birleştirip öperek: "Eh, Agafya Mihaylovna, balıklara, likörlere diyecek yok doğrusu!" dedi, sonra ar-

kadaşına dönerek, "Kostya, daha vakit gelmedi mi?" diye ekledi.

Levin, pencereden tepesi çıplak ormanın arkasına çekilmekte olan güneşe baktı: "Geldi, geldi," dedi, "Kuzma, arabayı hazırlasınlar!" diye ekledi ve aşağıya indi.

Stepan Arkadyeviç de aşağıya inerek, içinde cilalı bir kutunun bulunduğu yelken bezinden yapılmış kılıfı kendi eliyle dikkatle çıkardı. Kutuyu açtı ve içindeki yeni model, pahalı tüfeğini monte etmeye koyuldu. Okkalıca bir bahış kokusu alan Kuzma, Stepan Ar-kadyeviç'in yanından hiç ayrılmıyor, onun çoraplarını ve çizmesini kendisi giydiriyor, Stepan Arkadyeviç ise buna seve seve razı oluyordu.

"Kostya, biz burada yokken tüccar Riyabi-nin gelirse; içeri alsınlar ve biz gelinceye kadar bekletsinler..."

"Yoksa, koruyu Riyabinin'e mi satıyorsun?"

"Evet, onu tanıyor musun?" "Elbet tanıyorum. Onunla 'olumlu ve kesin' işlerim oldu."

Stepan Arkadyeviç gülmeye başladı. "Olumlu ve kesin" sözcükleri, tüccarların en sevdiği sözlerdi.

"Evet, çok gülünç konuşuyor," diye düşündü ve ağlamaklı sesler çıkararak Levin'in etrafında dolaşan, onun elini, çizmelerini ve tüfeğini yalayan Laska'yı okşayarak ekledi; "Efendisinin nereye gideceğini anladı."

Dışarı çıktıkları zaman, araba kapıda onları bekliyordu.

"Gideceğimiz yer uzak olmamakla birlikte, arabayı koşmalarını söyledim. Yoksa yürüyerek mi gidelim?"

Stepan Arkadyeviç arabaya yaklaşarak: "Yok, araba ile gidelim daha iyi," dedi.

Sonra, arabaya oturarak, kaplan postundan battaniye ile ayaklarını örttü ve yaprak sigarasını yaktı. "Nasıl oluyor da sigara içmiyorsun? Puro, bir zevk değil, adeta zevkin bir belirtisi, bir tacıdır. İşte, yaşamak diye buna derler. Ne güzel! Tam da sürmek istediğim hayat!"

Levin gülümseyerek: "Sana engel olan mı var?" dedi.

"Hayır, sen mutlu bir adamsın. Sevdiğin şeylerin hepsine sahipsin; atlan seviyorsun, atların var; köpekleri seviyorsun köpeklerin var; av alanların, çiftliğin var."

Levin, Kiti'yi hatırlayarak: "Mutluluğum belki de şundan ileri geliyor; sahip olduklan-ma seviyor, olmayanların üzerine de düşmüyorum," dedi.

Stepan Arkadyeviç arkadaşının ne demek istediğini anladı, yüzüne baktı, ama bir şey söylemedi.

Levin, Oblonski'nin her zamanki inceliğiyle, kendisinin şerbatskilerden söz açılmasından korktuğunu fark edip, onlardan söz etmeyişine minnettardı ve şimdi Levin, ona böylesine acı veren şeyi öğrenmeyi artık istiyor, ama konuşmaya cesaret edemiyordu.

Levin, sadece kendi işlerinden söz etmenin hiç de hoş olmadığını akıl ederek: "Eee, senin işlerin nasıl gidiyor?" diye sordu.

Stepan Arkadyeviç'in gözleri neşeyle parla-

di. Levin'in sorusunu kendine göre yorumlayarak: "Ama sen, insanın belirli bir tayını varken francala sevebileceğini de kabul etmiyorsun," dedi, "Sana göre bu bir suçtur, bense aşksız bir hayat kabul etmiyorum. Ne yapalım, benim yaratılışım böyle. Hem doğrusunu istersen, bunun başkalarına verdiği zarar öyle az, sana sağladığı zevkler ise öyle çok ki..."

Levin: "Ne o, yoksa yeni bir şey mi var?" diye sordu:

"Var, kardeş. Ossian* tipi kadınları bilir misin? Hani, rüyalarda görülen kadınlar... İşte, bu kadınlar bazen gerçek hayatta da vardır. Hem bunlar müthiş kadınlardır. Bilir misin, kadın öyle bir konudur ki, onu ne kadar incelersen incele, her zaman inceleyecek yeni bir şeyler bulursun."

"Öyleyse, onu incelememek daha iyi."

"Hayır, bilmem hangi matematikçi, 'zevk, gerçeği bulmakta değil, onu aramaktadır,' demiş."

Levin, hiçbir şey söylemeden onu dinliyor ve bütün çabalarına rağmen kendini arkadaşının yerine koyarak onun duygulannı ve bu tür kadınları incelemenin güzelliğini bir türlü anlayamıyordu.

Ossian kadınları: Oblonski, 3. yüzyılda yaşadığı kabul edilen efsanevi Barden Ossian'ın Gal kahramanlık destanlarının sözde çevirisi olan "külliyyatta" atıf yapıyor. Yayınlanmalarından bir süre sonra sözde çevirmeni J. Macpherson'un (1736-1796) kendi uydurmaları olduğu ortaya çıkan bu destanlar, 18. yüzyılın romantik, melankolik, patetik, hüznünlü duygularına tam anlamıyla denk düşmüştür. "Ossian" aşkın söz konusu olduğu yerde, sadakati sarsılmaz, aşkı için kendini seve seve feda edecek kadını yüceltir.

XV

Kuşların geçit yeri pek de uzak olmayan bir yerde, bir dereciğin üzerinde, küçük bir akçakavak ormanmdaydı. Ormana ulaşınca Levin arabadan indi. Oblonski'yi karsız, yosunlu ve bataklık bir düzlüğün köşesine götürdü. Kendisi de düzlüğün öteki kenarına, çifte kayın ağacının yanma döndü ve tüfeğini alttaki kuru budaklardan birinin çatallaştığı yere dayadı. Kaftanını çıkardı, beline bir kuşak sardı, kollarının serbestliğine engel olacak bir şey olup olmadığını anlamak için kollarını hareket ettirdi.

Onun arkasında yürüyen tüyleri ağarmış ihtiyar Laska, ihtiyatla Levin'in karşısına geçip oturdu ve kulaklarını dikti. Güneş, büyük ormanın ardında batıyordu. Akçakavak ormanında şuraya buraya dağılmış kayın ağaçları, hemen hemen açılmak üzere olan to-murcuklu sarkık dallan ile, batan güneşin ışınları altında açıkça belli oluyordu.

Kann henüz kalkmadığı ormanın derinliklerinde sular dar, yılankavi derecikler halinde hafif bir şınlı ile akıyordu. Küçük kuşlar cı-vıldıyor, ara sıra bir ağaçtan ötekine konuyordu.

Eriyen toprağın ve boy atan otların etkisi ile kimıldayan kurumuş yaprakların hışırtısı sessizlik arasında işitiliyordu.

Topraktan yeni çıkan bir otun yanındaki arduvaz renkli ıslak bir kayın yaprağının kimıldadığını fark eden Levin, kendi kendine "Otların büyüdüğü nasıl da duyuluyor ve gö-

rülüyor!" dedi. Levin, ayakta duruyor, bir yosunlarla örtülü ıslak toprağa, bir etrafı gözetleyen ve dinleyen Laska'ya, bir önünde uzanan dağın eteğindeki tepesi çıplaklaşmış orman denizine, bir de beyaz parçalar halinde yükselen bulutların kararttığı gökyüzüne bakıyor, etrafı dinliyordu. Bir atmaca o yöne uçarak kayboldu. Kuşlar, ormanın derinliklerinde gittikçe daha canlı, daha telaşlı ötüyorlardı. Yakınlarında bir yerde bir puhu kuşu otladı. Laska irkilerek, ihtiyatla birkaç adım attı ve başını bir yana eğerek dinlemeye koyuldu. Derken, ötesinden bir guguk kuşunun sesi duyuldu. Kuş, iki kez alışılmış sesiyle öttü. Sonra kısık bir sesle acele bağırmağa başladı: Stepan Arkadyeviç, çalılarının arkasından çıkarak: "Nasıl!" diye söylendi, "Daha şimdiden guguk kuşu dolanıyor!"

Levin, kendisinin bile hoşuna gitmeyen sesiyle ve isteksizce ormanın sessizliğini bozarak: "Evet, işitiyorum," dedi, "Şimdi erkenden çıkıyorlar."

Stepan Arkadyeviç çalılarının arkasına geçti. Levin ancak bir kibritin alevi gibi parlak alevi ve bu alevin yerini alan sigaranın kırmızı başını ve mavi dumanını gördü.

Çıt! Çıt! Stepan Arkadyeviç'in, tüfeğinin horozlarını kaldırdığını duydu.

Oblonski, yaramaz bir tayın kişnemesini andıran ince ince, sürekli bir öten bir ses Levin'in dikkatini çekerek: "Bu bağırın ne?" diye sordu.

Levin, tüfeğinin horozlarını kaldırarak, hemen hemen bağırmasına: "Bunun ne ol-

duğunu bilmiyor musun?" dedi, "Bu, bir erkek tavşan, ama artık konuşmayalım! Bak, dinle, bir kuş uçuyor."

Uzaktan avcılarının çok iyi tanıdıkları ahenkli ince ıslık sesi duyuldu; iki saniye sonra bir ikincisi, bir üçüncüsü işitildi; üçüncü ıslıktan sonra da boşuk bir hırıltı duyuldu.

Levin gözleriyle sağı solu araştırdı. Birdenbire tam karşısında, gölün bulanık maviliklerinde akçakavak ağaçlarının ince fidanlarının birbirine karıştığı dorukları üzerinde uçmakta olan bir kuş beliriverdi. Kuş dosdoğru ona doğru uçuyordu. Kuşun sık dokunmuş bir kumaşın düzgün bir şekilde yırtılışını andıran hırıltıları taa kulağının dibinde duyuldu. Levin, tam nişan almaya davrandığı bir sırada, Oblonski'nin gizlendiği çalılığın ardından kızıl bir şimşek çaktı. Kuş, bir ok gibi kendini aşağıya bıraktı, sonra yine havalandı, tekrar bir şimşek çaktı ve bir silah sesi duyuldu. Kuş, kendini havada tutmak ister gibi kanatlarını çırpıtı, sonra çırpıktan vazgeçti, bir an havada durdu ve bütün ağırlığıyla bataklık toprağa düştü.

Dumanların ardından bir şey göremeyen Stepan Arkadyeviç: "Yoksa ıskala mı geçtim?" dedi.

Levin, bir kulağını kaldırıp, tüylü kuyruğunun ucunu sallayarak, aldığı hazzı uzatmak ister gibi efendisine getirdiği, ağızındaki vurulmuş kuşla ağır ağır ilerleyen ve adeta gülümseyen Laska'yı gösterdi: "İşte kuş," dedi, "Vurduğuna çok sevindim doğrusu."

Bununla birlikte, bu çulluğu kendisi vurmadığı için bir kıskançlık hissetmekten de kendini alamadı.

Stepan Arkadyeviç tüfeğini doldurarak cevap verdi: "Sağ namlu çok kötü ıskaladı," dedi; "Sus... Bir tane daha geliyor..."

Gerçekten de, hızla birbirini kovalayan kulak tırmalayıcı ısıklar duyuldu. İki çulluk, oynaşarak ve birbirini kovalayarak, çığlık atmadan, sadece ısıklarla dosdoğru avcılarının üzerine geldiler. Dört tüfek sesi duyuldu. Çulluklar, kırlangıç gibi hızlı bir dönüş yaptılar ve gözden kayboldular.

Av, çok iyi oldu. Stepan Arkadyeviç, iki çulluk daha, Levin de iki tane vurdu, ama bunlardan biri bulunamadı. Ortalık karan-yordu. Parlak gümüş renkli çoban yıldızı alçaklarda, batıda, kayın ağaçlarının arkasında tatlı ışığı ile artık panlıyordu. Doğuda, yükseklerde, karanlık Arkturus, kızıl ışığı ile yanıyordu. Levin başının üzerinde, gökyüzündeki Büyükayı yıldızlarını bir görüyor, bir kaybediyordu. Artık çulluklar uçmuyordu. Levin, kayın ağacı dallarının arasında gördüğü Çobanyıldızı yükselineceye ve Büyükayı yıldızı kümesi iyice görününceye kadar beklemeye karar verdi. Çobanyıldızı artık dallan aşmıştı. Büyü-kayının arabası, oku ile karanlık gökyüzünde iyice belirmişti, ama Levin hâlâ bekliyordu.

Stepan Arkadyeviç: "Daha vakit gelmedi mi?" diye sordu.

Orman artık sessizdi. Hiçbir kuş kımıldamıyordu.

Levin: "Biraz daha duralım," dedi.

"Nasıl istersen."

Şimdi birbirinden on beş adım kadar uzakta duruyorlardı. Levin, birdenbire: "Sti-va," dedi, "Baldızının evlendiğini ya da ne zaman evleneceğini niçin bana söylemiyorsun?" Levin, kendisini öylesine kararlı, öylesine sakin hissediyordu ki, düşüncesine göre hiçbir cevap onu heyecanlandıramazdı, ama Stepan Arkadyeviç'in verdiği cevabı da hiç beklemiyordu.

"Kiti, evlenmeyi düşünmedi, düşünmüyor da... Kendisi çok hasta, doktorlar onu yurtdışına gönderdiler. Hatta, hayatından bile endişe ediyorlar."

Levin: "Ne diyorsun!" diye bağırdı; "Çok hasta ha? Ona ne oldu? Nasıl oldu da..."

Onlar bunu konuştukları sırada Laska kulaklarını dikerek, bir yukarıya gökyüzüne, bir sitemli sitemli onlara bakıyordu.

Laska, "Tam da konuşacak zamanı buldular," diyordu sanki. "İşte, bir tane geliyor... Evet, ta kendisi... Kaçıracaklar..."

Ama tam bu anda kulaklarını delen keskin bir ısıklar sesi duyuldu. İkisi de bir anda tüfeklerine sarıldılar. İki şimşek çaktı, aynı anda iki tüfek patladı. Yükseklerden uçmakta olan çulluk kanatlarını çırptı ve incecik ayaklarını bükerek ormanın sık bir yerine düştü.

"İşte, bu güzel! İkimiz vurduk!" diye bağırdı Levin ve çulluğu aramak üzere Laska ile ormanın derinliklerine daldı.

"Beni üzen neydi?" diye düşündü ve sonra hatırladı; "Evet, Kiti, hasta... Elden ne gelir... Çok yazık..."

Henüz daha sıcak olan kuşu Laska'nın ağızından alarak hemen hemen dolu olan çantasına koyarken:

"Buldu! Aferin benim akıllı köpeğim!" dedi, sonra Stepan Arkadyeviç'e seslenerek:

"Stiva, buldum!" diye bağırdı.

XVI

Eve dönerlerken Levin, Kiti'nin hastalığı ve Şçerbatskilerin planları üzerine ayrıntılı sorular sordu. Gerçi bunu itiraf etmekten utanıyordu, ama öğrendiği şeyler hoşuna gitmişti, çünkü umut kapısı henüz kapanmamıştı. Ona böylesine acı veren kişinin de, şimdi acı çekmekte olması daha da çok hoşuna gitmişti, ama Stepan Arkadyeviç, Kiti'nin hastalığının nedenlerini anlatmaya koyulup Vronski'nin adını anınca Levin, onun sözünü keserek:

"Aile sırlarını öğrenmeye hiç hakkım yok; hem, doğrusunu istersen merak ettiğim de yok," dedi.

Stepan Arkadyeviç, bir dakika önce neşeliyken, şimdi böylesine kederli olan Levin'in yüzündeki, kendisinin çok iyi tanıdığı o bir anlık değişikliği yakalayıp, belli belirsiz gülümsedi.

"Riyabinin ile olan orman işini tamamıyla bitirdin mi?" diye sordu Levin.

"Evet, bitirdim. Çok iyi bir fiyat verdi; otuz sekiz bin ruble. Sekiz bin rublesi peşin, geri kalanını da altı yılda ödeyecek. Bu işle bir hayli uğraştım. Kimse bundan çok vermedi."

Levin, asık bir yüzle: "Bu, ormanı ona bedava verdin demektir," dedi.

Stepan Arkadyeviç, şimdi her şeyin Levin'e kötü görüneceğini düşünerek, babacan bir gülümseyişle: "Niçin bedava olsun?" dedi.

Levin: "Çünkü, ormanın desyatinien aşağı beş yüz ruble eder," diye cevap verdi.

Stepan Arkadyeviç şaka yaparak: "Ah bu çiftlik sahipleri," dedi, "Bizim gibi şehirlilere karşı takındığınız küçümser tavrınız yok mu? Ama iş yapmaya gelince; biz bunu her zaman sizden iyi beceririz! İnan ki ben her şeyi hesapladım. Orman çok uygun bir fiyatla satıldı. O kadar ki, alıcının caymasından bile korkuyorum. Hem

bu işlenmeye yarar bir orman değil, daha çok odun olarak kullanılmaya elverişli bir ormandır. Zaten, desyatin başına 30 scyenden* fazla etmez. Oysa o, bana desyatin başına iki yüz ruble verdi."

Stepan Arkadyeviç, "işlenmeye yaramaz" sözü ile Levin'i, şüphelerinde haksız olduğuna kesinlikle inandırmaya çalışmıştı.

Levin küçümser bir tavırla gülümsedi. "Ben yalnız bunu değil, bütün bu şehirli beylerin tutumunu çok iyi bilirim. On yılda bir iki kez köye gelir ve bir iki köy terimi öğrenip, bunları yerli yersiz kullanırlar, sonra da her şeyi bildiklerine kesin olarak inanırlar. Birtakım sözler ediyor, ama bir şey anladığı yok," diye düşündü. Sonra da arkadaşına dönerek; "Çalıştığın devlet dairesiyle ilgili ya-

* Sajen: İki metreyi geçen bir uzunluk ölçüsü; ancak burada "30 sajenden fazla etmez" sözü, "60 metreküpten fazla odun alınmaz" anlamına gelmekte.

zılarda sana akıl öğretmeye kalkmam," dedi, "Gerekirse, gelip sana akıl danışırım. Oysa sen, bu orman konusunu çok iyi bildiğine inanıyorsun! Bu, zor bir konudur. Sen, ağaçları saydın mı?"

"Ağaçlar nasıl sayılabilir mi? Üstesinden gelebilir belki büyük bir ruh, saymanın kumu ve güneş ışınlarını."*

"Ama, işte Riyabinin'in yüksek ruhu bunu başarabilir. Hiçbir tüccar, senin yaptığın gibi, kendisine bedava verilmedikçe saymadan satın almaz. Ben, senin ormanını bilirim; her yıl oraya avlanmaya giderim. Senin ormanının dönümü, peşin para beş yüz ruble eder. O, sana vadeli olarak dönümüne iki yüz ruble veriyor. Bu hesaba göre sen, ona otuz bin ruble bağışlamış oluyorsun!"

"Hayale kapılmaktan vazgeç. Peki, niçin kimse bana bu fiyatı vermedi?"

"Çünkü, onun tüccarlarla anlaşması vardır. Onlara da komisyon vermiştir. Ben onlarla iş yaptım, hepsini tanırım. Bunlar tüccar değil tefecidirler. Riyabinin yüzde on, yüzde on beş kâr getiren hiçbir işe girmez. O, bir rubleyi" 20 kapiğe alıncaya kadar bekler."

"Haydi, yeter! Bugün keyfin yerinde değil."

Levin eve yaklaştıkları sırada asık bir suratla: "Hiç de değil," dedi.

Merdivenlerin önünde, besili bir atın sım-

* "Üstesinden gelebilir belki büyük bir ruh, saymanın kumu güneş ışınlarını." Oblonski burada 18. yüzyılın en önemli Rus şairlerinden biri olan G.R. Dershavin'in (1743-1816) "Bog" adlı ilahi manzumesinden alıntı yapıyor.

*! 100 kapik bir ruble eder.

sıkı koşulu olduğu demir ve deri ile kaplı bir araba duruyordu. Arabada, Riyabinin'in arabacılığını yapan kâhya oturuyordu. Tüccar ise eve girmişti bile; gelenleri holde karşıladı. Riyabinin uzun boylu, orta yaşlı, bıyıklı, yüzü tıraşlı, çıkık çeneli, bulanık bakışlı, patlak gözlü, zayıfça bir adamdı. Sırtında, arka düğmeleri çok aşağıda dikilmiş mavi bir redingot, ayağında da topuklarına doğru inen bölümü akordeon biçiminde, baldın düz, uzun konç-lu çizmeler vardı. Çizmelerin üzerine kocaman lastikler giymişti. Mendiliyle yüzünü sildi. Hiç gerekmediği halde önünü kapadı, girenleri gülümseyerek selamladı. Bir şeyler yakalamak ister gibi elini Stepan Arkadye-viç'e uzattı.

Stepan Arkadyeviç, el sıkışırken: "Bakın, siz de gelmişsiniz işte. Çok güzel," dedi.

"Yol çok kötü olmakla birlikte, ekselansımızın emirlerini yerine getirmemek cesaretini gösteremedim efendim. Yolun tümünü neredeyse yaya yürüdüm, ama yine de zamanında geldim."

Sonra Levin'e dönerek onun da elini tutmaya çalıştı: "Konstantin Dimitriç'e saygılarımı sunarım."

Ama suratını asan Levin, onun uzattığı eli görmezlikten gelerek, çullukları çıkarmaya koyuldu.

Riyabinin küçümser bir tavırla çulluklara bakarak: "Avlanarak eğleniniz, öyle mi efendim? Bunlar da ne kuşu böyle? Demek yenebiliyor," dedi ekledi ve bundan yemek yapmanın zahmete değmeyeceğine olan kuvvetli

kuşkusunu belirten bir beğenmezlikle başını iki yana salladı:

Levin iyice suratını asarak Stepan Arkad-yeviç'e: "Benim çalışma odama geçin, orada konuşuruz!" dedi.

Riyabinin, kendisi için hiçbir zaman hiçbir konuda güçlük olamayacağını anlatmak istiyormuş gibi, küçümser bir güvenle: "Nerede isterseniz ohır," dedi.

Riyabinin çalışma odasına girince kutsal resmi arıyormuş gibi, alışkanlıkla etrafına bakındı, ama resmi bulamayınca istavroz çıkarmadı. Kitaplığa ve kitap dolu raflara, çulluklara baktığı gibi aynı kuşku ile baktı. Bunlarla uğraşmanın zahmete değebileceğini bir türlü kabul etmeyen bir küçümsemeye gülümsedi ve beğenmediğini belirten bir hareketle başını iki yana salladı.

Oblonski: "Eee, parayı getirdiniz mi?" diye sordu; "Oturunuz."

"Biz parayı esirgemeyiz. Ben buraya sizinle konuşmaya geldim."

"Ne üzerine konuşacağız? Otursanıza."

Riyabinin koltuğa oturdu ve rahatsız bir biçimde koltuğun arkalığına dayanarak: "Oturmasına otururuz," dedi, "ama biraz indirim yapmalısınız prens. Bana yazık olacak. Paraya gelince, son kapağına kadar hepsi hazır; paradan yana hiçbir gecikme olmaz."

Bu sırada tüfeğini dolaba koyarak kapıdan çıkmakta olan Levin, tüccarın bu sözlerini duyunca durdu: "Ormanı zaten bedavaya aldınız," dedi, "Arkadaşım bana geç geldi, yoksa ormanın fiyatını ben biçerdim."

Riyabinin ayağa kalktı, gülümseyerek sessizce Levin'i tepeden tırnağa süzdü, sonra Stepan Arkadyeviç'e dönerek, yüzünde gülümseme ile: "Konstantin Dimitriç çok cimri," dedi, "Ondan hiçbir şey satın alınmaz. Kendisinden buğday satın almak istedim, iyi bir fiyat da verdim."

"Malımı size ne diye bağışlayayım? Ben onu ne yerde buldum ne de çaldım?"

"İnsaf edin; zamanımızda hırsızlık yapmak asla mümkün değildir. Her iş mahkemede dürüst bir şekilde hallediliyor. Hırsızlık yapmak kimin haddine... Biz dürüstçe konuştuk. Ormana gereğinden fazla yüksek bir fiyat istediler."

"Bu işi bir sonuca bağladınız mı, bağlamadınız mı? Bağladıysanız, artık pazarlığa yer yok! Yok, bağlamadıysanız, ormanı ben alıyorum."

Riyabinin'in yüzündeki gülümseme birdenbire kayboldu. Gülümsemenin yerini bir aldatmacanın yırtıcı, sert görünüşü aldı. Aceleyle, kemikli parmaklarıyla redingotunun düğmelerini çözdü. Gömleği, yeleşinin bakır düğmeleri, saatinin kordonu meydana çıktı. Koynundan kocaman bir cüzdan çıkardı ve acele istavroz çıkarıp, elini uzatarak: "Buyurunuz, orman benimdir," dedi. Sonra suratını astı ve cüzdanını sallayarak: "Alın parayı, orman benimdir," diye tekrarladı; "Riyabinin, işte böyle alışveriş yapar, paraya acımaz!"

Levin: "Ben senin yerinde olsam hiç acele etmezdim," dedi.

Oblonski, şaşırmişti: "Ama insaf et; ona söz verdim."

Levin kapıyı hızla kapayarak odadan çıktı. Riyabinin kapıya baktı, gülümseyerek başını iki yana salladı: "Bütün bunlar gençlik eseri, tamamıyla çocukça davranışlardır," dedi, "Sizi namusumla temin ederim ki, ben bunu şan olsun diye alıyorum. Oblonski'nin koruluğunu başkası değil Riyabinin satın aldı demelerini istiyorum. Bu işin altından nasıl kalkacağımı Tanrı bilir. İnanın ki böyle. Lütfen sözleşmeyi yazalım."

Bir saat sonra tüccar Riyabinin kürküne iyice sarınmış ve redingotunun kopçalarını iliklemiş, cebinde sözleşme, sımsıkı kapalı arabasına kuruldu ve evine yollandı. Yolda, kâhyasına: "Oh, bu beyler," dedi, "Hep aynı konu."

Kâhya, dizginleri Riyabinin'e verdi ve arabanın meşin önlüğünü ilikleyerek: "Öyledir, öyle," dedi. "Peki alışveriş nasıl geçti Mihail İgnadyiç?"

"Eh, işte..."

XVII

Stepan Arkadyeviç, cebinde, tüccarın kendisine verdiği üç ay vadeli bonolanyla salona girdi. Orman işi çözümlenmiş, paralar cebe girmiş, av çok iyi geçmişti. Stepan Arkadyeviç'in, neşesi yerindeydi. Bunun için de, Levin'i pençesine alan neşesizliği dağıtmayı özellikle istiyordu. İyi başlayan bir günü, akşam yemeğinde de iyi bitirmek istiyordu.

Gerçekten de Levin'in hiç neşesi yoktu. Sevgili misafirine karşı nazik ve sevimli olmak için gösterdiği bütün isteğe rağmen kendini tutamıyordu. Kiti'nin evlenmediği haberinin yarattığı sarhoşluk yavaş yavaş başına vurmaya başlamıştı.

Kiti evlenmemişti ve hastaydı, hem de onu küçümseyen adama karşı duyduğu sevgiden hastaydı. Bu aşağılama sanki biraz da Levin'in payına düşüyor muydu? Vronski, Kiti'yi küçümsemiş, Kiti de Levin'i küçümse-mişti. Öyleyse, Vronski de Levin'i küçümseme hakkını kazanmış oluyordu. Bundan ötürü de Levin'in düşmanıydı, ama Levin, sadece bunları düşünmüyordu. O, bu işte kendisini aşağılayan bir şeyler olduğunu belli belirsiz hissediyordu. Ve şimdi onun sınırlarını bozan şeye kızmıyordu ama, önüne çıkan her şeye yok yere çatıp duruyordu. Ormanın budalaca satılışı, evinde geçen Oblonski'nin kandırılması olayı onu sinirlendiriyordu.

Stepan Arkadyeviç'i karşılayarak: "Nasıl, bitirdin mi?" dedi. "Akşam yemeği yiyecek misin?"

"Geri çevirmem doğrusu. Köyde amma da iştahım açıldı. Riyabinin'e niçin yemeğe kalmasını teklif etmedin?"

"Yüzünü şeytan görsün!"

"Olur şey değil," dedi Oblonski, "Ona karşı nasıl da davrandım! Elini bile vermedin!"

"Ben uşağa el vermem. Oysa, uşak, ondan yüz kat daha iyidir."

"Amma da geri kafalı adamsın," dedi Ob-

lonski, "hani sınıflar arasındaki kaynaşım nerede?"

"Kimin hoşuna gidiyorsa kaynaşsın, bana gelince; bunu iğrenç buluyorum."

"Görüyorum ki sen tamamıyla gericisin!"

"Doğrusunu istersen, ben hiçbir zaman ne olduğumu düşünmedim. Ben sadece Kons-tantin Levin'im, başka bir şey değil!"

Stepan Arkadyeviç gülümseyerek: "Hem, hiç de keyfi yerinde olmayan bir Konstantin Levin," dedi.

"Evet, keyfim yerinde değil; neden olduğunu bilmiyor musun? Beni bağışla; ama senin şu budalaca satışın yüzünden."

Stepan Arkadyeviç, suçu olmadığı halde incitilen ve sinirlendirilen bir insan tavrıyla tatlı tatlı yüzünü buruşturarak: "Eee, yeter artık," dedi, "birisinin bir şeyi satıp da, satıştan hemen sonra ona, 'Bu çok daha fazla ederdin' denmediği hiç görülmüş müdür? Ama, satarken, kimse ona fazlasını vermemiştir. Hayır, bu zavallı Riyabinin'e karşı bir önyargın olduğunu görüyorum."

"Belki de vardır, ama nedenini biliyor musun? Belki de yine bana gerici diyeceksin ya da daha korkunç sözler söyleyeceksin! Ama ne olursa olsun ait olduğum ve zümreler arasındaki eriyip kaynaşmaya rağmen bağlı olmaktan onvır ve gurur duyduğum soyluların ağır ağır gerçekleşen yoksullaşması ne yapalım ki beni çok üzüp yaralıyor. Bu fakirleşme, lüks yaşamının bir sonucu olsa yine bir diyeceğim olmazdı. Efendice yaşamak, soylu kişilerin harcıdır. Böyle yaşamasını ancak soylu-

lar bilir. Zamanımızda köylülerin topraklarımızı satın aldığını görmek de beni üzmüyor. Beyler aylak aylak geziyor, köylü ise çalışıyor. Haklı olarak da, çalışmayı yerinden atıp, onun yerine geçiyor. Bunun böyle olması gerek; ben köylünün bu davranışından memnunum, ama beni üzen şey, soyluların, bilmem nasıl diyeyim, bir tür temiz yüreklilikten ileri gelen saflık; art niyet tanımazlık. Şurada, Polonyalı bir toprak kiracısı, Nis'te oturan soylu bir kadının şahane çiftliğini yan fiyatına satın alıyor; ötede bir tüccara, dönümü on ruble eden bir toprağı, dönümünü ne yaptıklarını bilmeden bir rubleye kiraya veriyorlar. Sen de kalkıyorsun, ortada hiçbir sebep yokken, şu madrabaz herife otuz bin ruble bağışlıyorsun!"

"Ne yapmalıyım yani? Her ağacı oturup tek tek saymalı mıydım?"

"Elbet saymalıydın. Sen saymadın, ama Riyabinin oturup saymıştır. Riyabinin'in çocukları iyi bir hayat ve iyi bir eğitim yapma imkânını bulacaklar, senin çocukların ise belki de bulamayacaklardır."

"Özür dilerim, ama bu hesapta bir bayağılık var. Bizim kendi işlerimiz var, onların da kendi işleri. Onların da kazanması gerek. Zaten iş olmuş bitmişti. Oh, bak, tavada yumurta, en sevdiğim yemek. Agafya Mihaylov-na bize şu nefis kokulu votkasından da elbette ikram eder."

Stepan Arkadyeviç masanın başına oturdu ve çoktandır böyle bir öğle ve akşam yemeği yemediğine Agafya Mihaylovna'yı inandırarak, onunla şakalaşmaya başladı.

Agafya Mihaylovna: "Siz hiç değilse övüyorsunuz," dedi, "Ama Konstantin Dimitriç, ona ne verirsiniz, hatta kuru bir ekmek kabuğu bile olsa, hiçbir şey söylemeden yiyip gidiyor."

Levin, kendini tutmak için harcadığı bütün çabalara rağmen, yine de suratı asık ve suskundu. Stepan Arkadyeviç'e bir soru sorması gerekiyordu, ama bunu ne zaman ve ne biçimde sorması gerektiğine karar veremiyordu. Stepan Arkadyeviç aşıya, kendi odasına inmiş, soyunup dokunmuş, tekrar yıkanmış, fitilli gecelik entarisi giyerek yatmıştı. Levin ise saçma sapan şeylerden söz ederek ve istediğini sorma gücünü kendinde bulamayarak arkadaşının odasında kalma süresini uzatıyordu.

Levin, Agafya Mihaylovna'nın misafir için hazırladığı, ama Oblonski'nin kullanmadığı kokulu bir sabunu kâğıdından çıkararak:

"Nasıl da güzel sabun yapıyorlar," dedi, "Şuna bir bak, adeta sanat eseri."

Stepan Arkadyeviç ağız dolusu esneyerek, uykulu uykulu: "Evet," dedi, "Zamanımızda her şeyde büyük bir gelişme var. Örneğin tiyatrolar ve şu eğlence... -yine esneyerek-şimdi her yerde elektrik ışığı var."

"Evet, elektrik ışığı," dedi Levin ve birdenbire sabunu yerine koyarak "Vronski, şimdi nerede?" diye sordu.

Stepan Arkadyeviç, esnemesini keserek: "Vronski mi?" dedi, "Petersburg'da. Senden sonra hemen gitti, bir daha da Moskova'ya gelmedi." Sonra dirseklerini masaya dayadı, iyilik dolu, baygın, uykulu gözlerinin birer

yıldız gibi aydınlattığı güzel, pembe yüzünü avucuna yaslayarak devam etti: "Biliyor musun Kostya," dedi, "Sana gerçeği söylüyorum, suç bende. Rakipten korktun. Ben ise, o zaman da sana söylediğim gibi, hanginizin daha şanslı olduğunu biliyordum, niye cepheden saldırmadın? Ben sana daha o zaman demiştim ki..." Yine esnedi.

Levin ise arkadaşının yüzüne bakarak, "Acaba Kiti'ye evlenme teklifinde bulunduğumu biliyor mu, bilmiyor mu? Yüzünde kurnaz, diplomatça bir ifade var," diye düşündü ve kızarmakta olduğunu hissederek, doğrudan doğruya Stepan Arkadyeviç'in gözlerinin içine baktı.

Oblonski, sözlerine devam etti: "O zaman kızda herhangi bir duygu uyanmışsa, onun aklını fikrini teslim alan şey, yüzeysel bir istekten başka bir şey değildi. Biliyor musun, bu aristokrat statü ve gelecekte toplumdaki parlak konum, kızı değil de annesini etkiledi..."

Levin somurttu, uğradığı reddedilmenin hakareti, sanki şimdi alınmış taze bir yara gibi yüreğini sızlattı. Şimdi evindeydi ve evinde insana sadece duvarlar yardım ederdi. Oblonski'nin sözünü keserek:

"Dur, dur," dedi, "Sen aristokrasiden söz ediyorsun; beni küçümsemeye, aşağılamaya yol açacak bu aristokratlık neden ibaret acaba? Sen, Vronski'de aristokrat bir yan buluyorsun; ben bulamıyorum. Babası, entrikalarla yükselmiş bir adam, annesi ise önüne gelenle ilişki kurmuş bir kadın. Hayır, afeder-

sin ama, ben kendimi ve bana benzeyenleri, yani geçmişlerinde ailelerinin en yüksek kültür düzeyine erişmiş (yetenek ve zekâ söz konusu değil elbette) üç dört namusku kuşağını gösterebilen babam ve dedem gibi, hiçbir zaman hiç kimsenin önünde alçalmamış, hiçbir zaman kimseye muhtaç olmamış kişileri aristokrat sayarım. Ben öyle pek çok aile tanırım. Ormanda ağaçları saymam sadece adice bir davranış gibi görünüyor, sen ise Riyabinin'e otuz bin ruble bağışlıyorsun! Ve sen mallarının karşılığı olarak kira bedeli ve daha bilmem neler alacaksın, bense almayacağım ve bundan ötürü de babadan kalma mallarımın ve kendi emeğimle kazandıklarımın üzerine titriyorum. Soylu olan bizleriz, yoksa zamanımızın güçlü insanlarından aldıkları sadaka ile geçinen ve yirmi kapiğe satın alınabilen kişiler değil."

Stepan Arkadyeviç, Levin'in yirmi kapiğe satın alınabilen sözü ile kendisini de kastettiğini hissetmekle birlikte, içtenlik ve neşeyle ona cevap verdi. Levin'in heyecanı hoşuna gitmişti. "Sen kime kızılıyorsun kuzum?" dedi; "Ben de seninle aynı düşüncedeyim. Gerçi Vronski üzerine söylediklerinin çoğu doğru değil, ama ben ondan söz etmiyorum. Sana açıkça söylüyorum; senin yerinde olsam, benimle Moskova'ya gelir ve..."

"Hayır, benim için önemi yok. Sana şunu söyleyeyim ki; ben, evlenme teklifinde bulundum ve reddedildim. Katherine Aleksandrov-na, şimdi benim için ağır ve utanılacak bir anıdan başka bir şey değil."

"Neden? Ne saçma şey!"

Levin: "Artık konuşmayalım!" dedi, "sana kabalık ettiysem, beni bağışlamayı rica ederim." Bütün içindekileri döktükten sonra, şimdi yine sabahki halini aldı, gülümseyerek: "Bana kızmıyorsun değil mi Stiva? Rica ederim kızma," dedi ve arkadaşının elini tuttu.

"Yok canım hiç kızmadım; hem ortada kızacak bir şey yok ki... Birbirimize açılmamıza çok sevindim. Biliyor musun, sabahlan avlanmak çok iyi olur; ne dersin, yine gidelim mi? Hiç uyumadan, avdan sonra da, doğruca istasyona giderim."

"Çok iyi olur."

XVIII

Vronski'nin ruhu, tutkusuyla dopdolu olduğu halde, dış dünyası, sosyal ve askeri bağlarının raylan üzerinde hiç değişmeden ve şaşmaksızın hareket ediyordu. Alayın, Vronski'nin hayatında çok önemli bir yeri vardı; Vronski alayını seviyordu; üstelik arkadaşla-n da onu seviyorlardı. Sadece sevmekle kalmıyor, onu sayıyorlardı da. Bu olağanüstü zengin, yetenekli ve parlak bir eğitim ve öğrenim görmüş, bütün şöhret, yükselme ve basan kapılan kendisine açık olan insanla gurur duyarlardı; o bütün bunları önemsemiyor, bütün çıkarları içinde alayının ve arka-daşlarının çıkarnı hepsinden üstün tutuyordu. Vronski, arkadaşlarının kendisiyle ilgili bu görüşlerini biliyor, bu yaşam tarzını sevmesinden başka, arkadaşlarının bu görüşle-

rinde yanılmadıklarını, bunlara değer biri olduğunu göstermek zorunda olduğunu da hissediyordu.

Vronski'nin, hiçbir arkadaşıyla aşkı üzerine konuşmadığı, çok içilen içki âlemlerinde bile (zaten onun kendisini tutamayacak kadar sarhoş olduğu hiç görülmemiştir) ağzından bir şey kaçırmadığı, bundan bahsetmek isteyen züppe arkadaşlarının ağzını tıkaması pek doğaldı, ama yine de bütün şehir onun aşkıyı biliyordu; herkes, onun Anna Karenina ile olan ilişkisini az çok doğru değerlendirip tahmin edebiliyordu. Gençlerden çoğu, bu aşkıta Vronski'nin özellikle en ağırına giden yanına imreniyordu: Karenin'in bütün dikkatleri bu ilişkinin üzerine toplaması kaçınılmaz yüksek sosyal statüsüne.

Anna'ya imrenen ve ona 'doğrucu' denilmesinden çoktandır bıkmış olan genç kadınların çoğu, elbette tahminlerinin doğru çıktığına bakıp zafer çığıkları atıyorlardı. Uygun zaman geldiğinde, pislik yüklerini Anna'nın tepesinden aşağıya dökmek için çoktan hazır dılar. Öte yandan yaşlıların çoğu ve yüksek mevkilerdeki kişiler ise, doğmakta olan bu sosyete rezaletinden hoşnut değillerdi.

Vronski'nin annesi, oğlunun Anna ile olan ilişkisini öğrenince önceleri buna sevinmişti, çünkü onun anlayışına göre hiçbir şey, yüksek sosyetedeki bir aşk kadar parlak bir delikanlının son gelişimini tamamlayamazdı, çünkü kendisinin böylesine hoşuna giden, sürekli oğlundan söz eden Anna Karenina, Kontes Vronskaya'nın anlayışına göre yine de

bütün öteki güzel ve namuslu kadınlar gibiydi. Ama oğlunun, kendisine teklif edilen, mesleği bakımından çok önemli olan bir işi, sırf Karenina ile görüşmesine fırsat veren, alayında kalabilme düşüncesiyle reddettiğini ve bu yüzden yüksek mevkilerdeki kişilerin de oğlundan hoşnut olmadıklarını sonradan öğrendi ve bu konudaki görüşünü değiştirdi. Bu ilişki üzerine edindiği bütün bilgi, bunun, kendisinin iyi karşılayacağı parlak, zarif bir

sosyete ilişkisi olmadığını gösteriyordu. Bu, ancak yine kendisine anlattıklarına göre, oğlunu delilikler yapmaya götürebilen Werther biçimi delice bir tutkuydu.* Bu da onun hoşuna gitmemişti. Kadın, oğlunu, onun Moskova'dan birdenbire ayrılışından beri görmemişti. Yanma gelmesi için de, büyük oğlu ile ona haber göndermişti.

Vronski'nin ağabeyi de kardeşinden hoşnut değildi. O, bu aşkın büyük ya da küçük, ihtiraslı ya da ihtirassız, ahlaka uygun ya da aykırı olup olmadığını araştırmamıştı. Bir baba olduğu halde o da bir dansözle yaşıyordu. Bu nedenle, bu gibi ilişkilere hoşgörülle bakardı, ama o, bu aşkın kendilerini beğendirmek zorunda oldukları kimselerce beğenilmeyen bir aşk olduğunu biliyor, bundan ötürü de kardeşinin davranışını uygun bulmuyordu.

Vronski'nin alaydaki görevinden ve sosyeteden başka bir işi daha vardı; at merakı.

Goethe'nin ünlü eseri Liedeh des jungen Wethers'in kahramanı, arkadaşının karısı Lotte'ye olan aşkı yüzünden kendini öldürür.

Vronski'nin atlara ihtiras derecesinde tutkusu vardı.

Bu yıl subaylar arası engelli at yarışları yapılacaktı. Vronski de bu yarışlara yazıldı. Safkan bir İngiliz kısağı satın aldı. Ölçülülüğü elden bırakmamakla birlikte, kendini bu yarışların tutkusuna kaptırdı.

Bu iki tutku birbirine engel olmuyordu. Tam tersine; kendisini şiddetle heyecanlandıran bu izlenimlerden onu kurtaracak ve dinlendirecek, aşkının dışında bir iş, bir tutku gerekti.

XIX

Krasnoye-Selo yarışlarının yapılacağı gün Vronski, bir biftek yemek için alışıldığından daha erken alay lokantasına geldi. Kilosu, tam da yarışta kabul edilen dört buçuk pud'a* eşit olduğundan, sıkı bir perhiz yapması gerekmiyordu, ama şişmanlamaması gerektiğinden, unlu ve şekerli besinler yemekten kaçmıyordu. Beyaz yeleğinin üzerine giydiği önü açık ceketiyle, dirseklerini masaya dayamış ismarladığı bifteği beklerken, elindeki Fransızca romana bakıyordu. Aslında girip çıkan subaylarla konuşmamak için romanı okur gibi yapıyor, ama düşünüyordu.

Anna'nın bugün yarıştan sonra kendisine verdiği randevuyu düşünüyordu Vronski. Onu üç gündür görmemişti. Kocasını yurtdışından döndüğü için, bugün bu randevunun olup olamayacağını kestiremiyor, bunu nasıl

* 16 kilo tutarında bir ağırlık ölçüsü.

öğrenebileceğini de bilmiyordu. Anna ile son defa kez yeğeni Betsi'nin villasında görüşmüştü. Kareninlerin villasına ise elden geldiğince seyrek gidiyordu. Şimdi ise oraya gitmek istiyor ve "Bunu nasıl yapmalı?" diye düşünüyordu.

"Elbette beni Betsi'nin, Anna'nın at yarışlarına gelip gelmeyeceğini öğrenmem için gönderdiğini söyleyeceğim. Kesinlikle gideceğim," diye karar verdi ve başını kitaptan kaldırdı. Onu görmenin mutluluğunu hayalinde canlandırınca, yüzü parladı.

Ismarladığı sıcak bifteği gümüş bir tabakta getiren uşağa: "Acele birini troykayı* hazırlamaları için bizim eve gönder," dedi ve tabağı önüne çekerek yemeye koyuldu.

Bitişikteki salondan bilardo toplarının takırtısı, konuşmalar ve gülüşmeler duyuluyordu. Giriş kapısında iki subay görüldü; biri genç, zayıf, ince yüzlüydü. Soylular Harp Okulu'ndan alaya yeni gelmişti. Ötekisi, kolunda bilezik bulunan, küçücük gözlü, şişman, yaşlı bir subaydı.

Vronski, onlara baktı ve suratını astı. Görmezlikten gelerek kitabına eğildi, yemeğini yerken bir yandan da okuyordu. Şişman subay, Vronski'nin yanına oturarak:

"Ne o, çalışmak için kuvvet mi topluyor-sun?" dedi.

Vronski, kaşlarını çattı, ağızını silerek, ona bakmadan: "Görüyorsun," dedi.

* Troyka: Üç atlı Rus arabası. Bu at hem arabayı hem de bir arabaya üç atı ortadaki at tins, yanlardaki galop gidecek şekilde arabaya koşma tarzını açıklamaktadır.

Beriki, genç subaya bir sandalye hazırlarken: "Şişmanlamaktan korkuyor musunuz?" diye sordu.

Vronski, tiksinti belirten bir yüz ekşitme-siyle dişlerini sıkarak, öfkeli öfkeli: "Ne?" dedi.

"Şişmanlamaktan korkuyor musunuz?" Vronski, cevap vermeyerek: "Garson, he-res* getir!" diye seslendi ve kitabını tabağın öbür yanına alarak, okumaya devam etti.

Şişko subay şarap listesini aldı, genç subaya dönerek: "İçeceğin şarabı kendin seç!" dedi ve arkadaşının yüzüne bakarak şarap listesini uzattı.

Genç subay, gözcü ile ürkek ürkek Vronski'ye baktı. Yeni terlemeye başlayan bıyıklarını parmaklarıyla tutmaya çalışarak: "İstersen Rhin şarabı içelim," dedi ve Vronski'nin bu yana dönmediğini görünce, yerinden kalkarak: "Bilardo salonuna gidelim," dedi.

Şişko subay, bu teklife boyun eğerek yerinden kalktı; ikisi birlikte kapıya doğru yürüdüler.

Bu sırada uzun boylu, düzgün vücutlu süvari yüzbaşı Yaşvin salona girdi. İki subayı küçümser bir tavırla başıyla selamladı ve Vronski'ye yaklaştı. Kocaman eliyle, Vronski'nin apoetine şiddetle vurarak: "Ah, ta kendisi!" diye bağırdı.

Vronski, öfkeli öfkeli arkasına baktı, ama yüzü hemen ona özgü sakin bir yumuşaklıkla parladı.

* Beyaz şarap.

Yüzbaşı, yüksek, bariton bir sesle: "Aferin Alyoşa,"* dedi, "Biraz yer, üzerine de bir kadeh yuvarlarsın."

Vronski: "Canım yemek istemiyor," dedi.

Bu sırada yemek salonundan çıkmakta olan iki subaya alaycı gözlerle bakan Yaşvin: "Çifte kumrular," dedi ve sandalyenin, boyuna göre çok uzun gelen daracık pantolonu- nun içindeki bacaklarını, keskin birer köşe yapacak biçimde bükerek Vronski'nin yanına oturdu, sonra da: "Dün Kresnoye Tiyatro-su'na niye gelmedin?" diye ekledi, "Numero-va, hiç de fena değildi. Neredeydin?"

"Tverskoylarda biraz fazla oturmuşum," dedi Vronski.

"Demek öyle!" diye tepkisini belli etti Yaşvin.

Zevk ve eğlence düşkünü, kumarbaz hiç bir ilkesi olmamak şöyle dursun, ahlak dışı ilkeleri olan Yaşvin, alayda Vronski'nin en iyi arkadaşıydı. Vronski onu, çoğu zaman bir küp gibi içmesine ve uyumamasına rağmen hep aynı dinçlikte kalmasını sağlayan olağanüstü fizik gücünden ötürü severdi. Onu sevmesinin bir diğer nedeni de üstleriyle ve arkadaşlarıyla olan ilişkilerinde onlara, kendisine karşı saygı ve korku aşılıyarak, gösterdiği büyük manevi güçtü. On binlerce rublelik kumar oyunlarını, içtiği şaraba rağmen her zaman çok sağlam ve inceden inceye hesaplaması ve bu yüzden İngiliz kulübünün başoyuncusu sayılması da bu manevi gücün bir başka belirtisiydi. Vronski'nin Yaşvin'i sevmesi ve sayma-

* Aleksandr, Aleksandr adlanılan kısaltılmışıdır. 319-

sı, özellikle onun kendisini adı ve zenginliği için değil, düpedüz kendisi olduğu için sevdiğini hissetmesindendi. Vronski, bütün tanıdıkları içinde yalnız Yaşvin'le kendi aşkı üzerine konuşmak isterdi. Görünüşte her türlü duyguyu küçümsemesine rağmen, yalnız Yaşvin'in, şimdi Vronski'nin hayatını dolduran o güçlü ihtirası anlayabileceğini hissediyordu.

Bundan başka, Yaşvin'in şüphesiz dedikodu ve rezaletlerden bir tat almadığına, bu duyguyu gerektiği gibi anladığına, yani aşkının bir şaka, bir eğlence olmayıp, daha ciddi, daha önemli bir şey olduğunu bildiğine ve inandığına güveni vardı.

Vronski, Yaşvin'le aşkı üzerine konuşmamıştı, ama onun her şeyi bildiğini, her şeyi gerektiği gibi anladığını biliyordu ve bunu ona hissettirmek hoşuna gidiyordu.

Vronski, Tverskoylarda olduğunu söyleyince Yaşvin: "Ah, evet," dedi, kara gözleri parlamıştı. Bıyığını dudaklarıyla çiğnemeye başladı.

"Eee, dün sen ne yaptın? Kazandın mı?" diye sordu Vronski.

"Sekiz bin kazandım, ama üç bininden hayır yok; vereceğinden şüpheliyim."

Vronski, gülerek: "Eh, öyleyse benim için de kaybedebilirsin," dedi. (Yaşvin, Vronski için büyük bir para koyarak bahse girmişti). "Asla kaybetmem. Yalnız Mahotin tehlikeli."

Böylece konuşma, şimdi Vronski'nin düşünebileceği biricik konu olan at yarışlarına^ kaydı.

"Gidelim," dedi, Vronski yerinden kalkarken ve kapıya doğru yürüdü.

Yaşvin de kalktı. "Öğle yemeği yemem için vakit erken, ama bir şeyler içmeliyim. Şimdi gelirim," dedi ve komut verirken ün saldı, o camlan titreten gür sesiyle: "Garson, şarap!" diye bağırdı, hemen ardından yine seslenerek, "Hayır, getirme, istemiyorum!" diye ekledi ve Vronski'ye dönerek "Eve gidiyorsan, ben de seninle gelirim," dedi ve birlikte çıktılar.

XX

Vronski, ikiye bölünmüş, temiz, geniş bir Finlandiya köy evinde konaklıyordu. Petrits-ki, ordugâhta da onunla beraber oturuyordu. Vronski ile Yaşvin içeri girdikleri zaman Pet-ritski uyuyordu.

Yaşvin bölmenin arkasına geçti, burnunu yastığa gömmüş, saçları karmakarışık Pet-ritski'yi omzundan dürterek: "Kalk artık," dedi, "uyuduğun yeter!"

Petritski, birdenbire dizleri üzerine sıçradı ve etrafına bakındı. Vronski'ye dönerek: "Kardeşin buraya geldi," dedi, "beni uykudan uyandırdı, lanet olsun, yine geleceğini söyledi." Petritski yine yastığına gömüldü ve yorgunu sırtından çekmekte olan Yaşvin'e içerleyerek: "Beni rahat bırak Yaşvin!" diye bağırdı. "Bırak!"

Sonra dönerek gözlerini açtı ve: "İyisi mi, sen bana ne içmem gerektiğini söyle," dedi, "Ağzımın içi zehir gibi!"

"Votka, hepsinden iyidir," dedi Yaşvin ka-

hn sesiyle ve herhalde kendi sesini duymaktan hoşlanıyor olmalı ki, 'Tereşçenko, efendine votka ile hıyar turşusu getir!' diye bağırdı. Petritski, yüzünü buruşturdu, gözlerini ovuşturarak: "Votka, iyi gelir mi dersin?" diye sordu; "Sen de içer misin? Birlikte içelim!"

Petritski yatağından kalktı ve kollarının altından geçirdiği kaplan derisi bir örtüye sarınarak: "Vronski, sen de içer misin?" dedi.

Ardından bölmenin kapısına çıktı. Ellerini havaya kaldırarak Fransızca bir şarkı mırıldanmaya başladı; "Tuda bir kral vardı." "Vronski, içecek misin?" diye tekrarladı.

Uşağının kendisine uzattığı redingotu giyen Vronski, Petritski'ye: "Git başımdan!" diye bağırdı.

"Sen nereye böyle?" diye sordu Yaşvin ve yaklaşmakta olan bir arabayı görünce ekledi; "İşte, troykan da geliyor."

"Tavlaya gideceğim," dedi, Vronski, "Sonra atlarla ilgili bir iş için Briyanski'ye de uğramam gerek."

Vronski, gerçekten de Peterhov'tan on verst kadar uzakta oturan Briyanski'ye uğramaya ve atın parasını götürmeye söz vermişti, ama arkadaşları onun sadece oraya gitmediğini hemen anladılar.

Petritski şarkı söylemeye devam ederek, "Bunun ne biçim bir Briyanski olduğunu biliyoruz," anlamında gözünü kırptı.

Yaşvin, "Sakin geç kalma!" demekle yetindi. Ve, sözü değiştirmek için pencereye baktı.

Bir zamanlar Thule'da bir kral vardı: Faust I'den, Gretc-hen'iii Faust Ue buluşmasının ardından söylediği baladın girişi.

Kendisinin sattığı beygiri kastederek, "Nasıl, bizim demirkın iyi çalışıyor mu?" diye sordu.

Petritski, artık kapıdan çıkmakta olan Vronski'ye: "Dur!" diye bağırdı, "Kardeşin sana bir mektupla bir pusula bıraktı. Dur bakayım nerede?"

Vronski, durdu: "Peki, nerede?"

Petritski, elinin şakağına dayayarak: "Nerede onlar? İşte, bütün mesele bu!" diye söylendi.

Vronski, gülümsüyordu: "Söylesene, neler saçmalıyorsun!"

"Ocağı henüz yakmadım, buralarda bir yerde olmalı."

"Bırak şu şakaları! Mektup nerede?"

"Yoo, hayır gerçekten de unutmuşum. Yoksa rüyada mı gördüm. Dur, dur! Hem, bunda öfkelenecek ne var sanki! Sen de benim gibi dün gece dört şişe içseydin, nerede yattığını bile unutturdun. Dur hele, şimdi hatırlarım."

Petritski, kendi bölmesine geçti ve yatağına girdi. "Dur bakayım! Ben böyle yatıyordum, o da şöyle duruyordu. Evet, evet... İşte mektup!" Ve Petritski mektubu sakladığı şiltenin altından çıkardı.

Vronski mektubu ve kardeşinin pusulasını aldı. Bu, beklediği mektuptu; annesinden-di ve oğlunun gelmeyeşine sitem ediyordu. Pusula ise konuşmaları gerektiğini yazan kardeşindendi. Vronski hepsinin aynı konuya değindiğini biliyordu. "Bundan onlara ne?" diye düşündü ve her iki kâğıdı da buruşturarak, yolda daha dikkatli okumak için redingotunun düğmeleri arasına soktu. Köy evinin

koridorunda iki subayla karşılaştı. Biri kendi alayından, diğeriye bir başka alaydandı.

Vronski'nin evi, her zaman bütün subayların sığınağıydı.

"Nereye?"

"Bir iş için Peterhov'a."

"Tsarskoye'den at geldi mi?"

"Geldi, ama ben daha görmedim."

"Diyorlar ki, Mahotin'in Gladyatör'ü topal-lıyormuş."

"Saçma!" dedi, öteki subay. "Peki, ama şu çamurda siz nasıl koşu yapacaksınız?"

Karşısında, içinde votka ile hıyar turşusu bulunan bir tepsi ile hizmet eri duran Petritski, içeri girenleri görünce: "İşte benim kurtarıcılarımla!" diye bağırdı; "Yaşvin, açılmam için biraz içmemi emrediyor."

Gelen subaylardan biri: "Dün akşam canımıza okudunuz," dedi. "Bütün gece bizi uyutmadınız."

"Durun da, size bu işi nasıl bitirdiğimizi anlatayım," dedi Petritski. "Volkov, bir evin damına çıktı. Çok üzüntülü olduğunu söylüyordu. Bunun üzerine ben de, 'Haydi, bir cenaze marşı çalalım,' dedim. O da cenaze marşının melodisi arasında uykuya daldı."

Yaşvin, çocuğunu ilaç içmeye zorlayan bir anne gibi, Petritski'nin tepesine dikilmiş: "Haydi, haydi," diyordu, "Mutlaka iç, arkasından da soda içer, bol limon yersin! Ondan sonra da şöyle bir şişecik kadar şampanya yuvarlarsın!"

"Bak işte bu akıllıca bir öğüt. Dur Vronski-bereber içelim."

"Hayır, hoşçakahn baylar, bugün içmiyorum."

"Ne o, yoksa kafayı bulurum diye mi korkuyorsun? Ne yapalım, biz de yalnız içeriz. Getir şu soda ile limonu."

Tara koridora çıkarlarken, birisi "Vrons-ki!" diye seslendi.

"Ne var?"

"Saçlarını kestirsen iyi edersin; sana ağırlık veriyor. Özellikle dazlak yerleri."

Gerçekten de Vronski'nin saçları vakitsiz dökülmeye başlamıştı. Bütün dişlerini gösterecek biçimde neşeli neşeli güldü, şapkasını saçların seyrekleştiği bölüme doğru indirdi ve evden çıkarak arabaya bindi.

"Tavlaya!" emrini verdi ve mektupları çıkarıp okumak istedi, ama atını görmeden dikkatini dağıtmamak için vazgeçti, "Sonra!" diye düşündü.

XXI

Tahtadan bir baraka olan geçici tavla tam koşu alanının yanına yapılmıştı. Vronski'nin atı dün buraya getirilmiş olmalıydı; onu hâlâ görmemişti. Bu son günlerde atı ile gezintiye çıkmamış, bu işi jokeye bırakmıştı. Atının ne durumda olduğunu hiç bilmiyordu. Henüz arabadan inmişti ki, daha uzaktan arabasını tanımış olan seyisi, jokeyi çağırdı. Sırtında kısa bir ceket, ayağında uzun çizmeler, çenesinde küçücük bir sakal bulunan kuru yüzlü İngiliz, jokeylerin beceriksiz yürüyüşüyle ellerini iki yana açarak, sallana sallana geldi.

Vronski, İngilizce: "Frou-Frou* nasıl?" diye sordu.

Sesi, boğazının derinliklerinden bir yerden gelen İngiliz: "All right sir," dedi, sonra şapkasını çıkararak ekledi;

"İçeriye girmemeniz daha iyi olur. Kendisine bir ağızlık taktık, huy-suzlanıyor."

"Hayır, gireceğim. Onu görmek istiyorum."

Suratını asan İngiliz: "Pekâlâ," dedi ve ağır adımlarla öne geçti.

Barakanın önündeki küçük avluya girdiler. Sırtında temiz bir ceket, sık giyinmiş, nöbet tutmakta olan iri yapılı bir genç, elinde süpürge gelenleri karşıladı ve arkalarından yürüdü. Tavladaki bölmelerde beş at vardı. Vronski, başlıca rakibi olan Mahotin'in 1.64 boyundaki al atı Gladyatör'ün de getirilmiş olduğunu ve şu anda burada bulunması gerektiğini biliyordu. Vronski kendi atından çok, şimdiye kadar görmediği Gladyatör'ü merak ediyordu, ama yaş kurallarına göre görmek şöyle dursun, bu at üzerine bilgi istemenin bile yasak olduğunu biliyordu. Koridor boyunca yürürken seyisi soldaki ikinci bölmenin kapısını açtı. Vronski, iri bir al at ve sekili ayaklarını gördü. Bunun Gladyatör olduğunu biliyordu, ama açtığı bir başkasının

Frou-Frou: Tolstoy'un da ayın adlı bir ata sahip olduğu biliniyor. Ayrıca bu ad, Rusya'da sıkça oynanan bir toplumsal komedideki kadın kahramanının da adı. 1869'da Paris'te ilk kez sahnelenen "Frou-Frou" Fransız dram yazarları H. Meilhac ile L. Halevy'in ortak eserleri. Takma adı "Frou-Frou" olan (Almancadaki "Frau", kadın ile de çağrışım yapan) oyunun baş kadın kahramanı Gil-berte, aynen Anna gibi çocuğunu ve eşini terk ederek kendisine kur yapan Valreas ile kaçır ve perişan olur.

mektubundan utanıp başını çeviren bir insan duygusuyla hemen başını çevirdi ve Frou-Frou'nun bölmesine yürüdü.

İngiliz, pis tırnaklı kocaman parmağıyla Gladyatör'ün bölmesini işaret ederek, Vrons-ki'nin omzu üzerinden: "Burada Mak... Mak... 'm atı var," dedi; "Şu adamın adını da bir türlü söylemesini beceremiyorum."

"Mahotin'in mi? Evet, benim biricik ciddi rakibim," dedi Vronski.

İngiliz: "Eğer ona siz binseydiniz, sizin üzerinize bahse girerdim," dedi.

Vronski, biniciliğinin övülüşünden memnun oldu, gülümseyerek: " Frou-Frou daha hırslı, Gladyatör ise daha güçlüdür," dedi.

İngiliz: "Engelli koşularda bütün iş binicilikte ve pfuck'tadır," dedi.

Vronski, kendisinde yeteri kadar "pluck" yani enerji ve cesaret hissetmekle kalmıyor, bundan da önemlisi, dünyada hiç kimsede, kendisinde olduğundan daha çok "pluck" olamayacağına kesin olarak inanıyordu. "Aşın bir terleme gerekeceğini biliyor musunuz?"

"Hayır, gerekli değil," dedi İngiliz ve başı ile önünde durdukları kapalı bir bölmeyi işaret ederek: "Yalnız, rica ederim yüksek sesle konuşmayınız, hayvan huysuzlanıyor," diye ekledi.

Gerçekten de bölmeden, samanlar üzerinde eşinen bir hayvanın ayak sesleri duyuluyordu. İngiliz kapıyı açtı, Vronski küçücük bir pencereden gelen ışıkla çok az aydınlanan bölmeye girdi. Bölmede, taze samanlar üzerinde eşinen, yüzünde ağızlık, duru bir at duruyor-

du. Vronski zayıf ışığın altında bölmeyi gözden geçirince, bir bakışta sevgili atını gördü; Frou-Frou orta boylu bir attı, vücut yapısı kusursuz değildi. İnce kemikli bir hayvandı. Göğüs kafesi ileri doğru güçlü bir çıkıntı yapmakla birlikte, göğsü dardı. Sağrısı biraz sarkık, ön, özellikle arka ayakları oldukça paytaktı. Ön ve arka bacak kasları pek de öyle gelişmiş değildi, ama buna karşılık, kolanlı iken olağanüstü genişti; bu hal, atın rejimindeyken karnının içeri çekik olduğu sıı sırada insanı özellikle şaşırtıyordu. Karşıdan bakılınca, diz kapaklarının altındaki bacak kemikleri bir parmak kadar ince, ama yandan bakılınca olağanüstü geniş görünüyordu. Kaburgalan bir yana bırakılırsa, hayvanın her tarafı sanki yanlarından bas-tılmış ve içine çekilmişti, ama onun bütün kusurlarını unutturacak çok büyük bir özelliği vardı. Bu özelliği, onun kanydı. Bu

kan, İngilizlerin deyimiyle "konuşuyordu." İnce, hareketli, atlas gibi yumuşak derisinin içine bir ağ gibi dağılmış olan damarların altındaki kasları bir kemik kadar sert görünüyordu. Fırlak, parlak ve neşeli gözleri olan zayıf başı, dışarı çıkık ve içindeki zar, kıpkırmızı burun deliklerinin her açılıp kapanışında genişliyordu. Bu hayvanın bütün endamında, özellikle başında kararlı, enerjik ve bununla birlikte, ince bir görünüş vardı. Bu, o hayvanlardan biriydi, ki galiba sadece ağzının yapısal özelliklerinden ötürü bir konuşması eksikti. Vronski ona bakarken hayvanın şimdi neler hissettiğini tamamiyle anladığını sanır gibi oldu.

Vronski içeri girer girmez hayvan derin bir soluk aldı. Fırlak gözünü, akına kan dolacak kadar yana devirerek, girenlere ters yönden baktı. Bir ayağını indirip bir ayağını kaldırarak, ağızlığını silkelemeye başladı.

İngiliz: "Ne kadar heyecanlı olduğunuzu görüyorsunuz?" dedi.

Vronski, hayvana yaklaştı ve onu yatıştırmaya çalışarak: "Tamam, canım, tamam!" dedi.

Ama Vronski ona yaklaştıkça, hayvanın heyecanı da artıyordu. Ancak, aynı hizaya gelince, birdenbire yatıştı ve kaşları, ince yumuşak kıllan altında titredi. Vronski, kısırağın güçlü boynunu okşadı, bir tutam yeleği düzeltti. Yüzünü, hayvanın bir yarasa kanadı gibi açılmış olan ince burun deliklerine yaklaştırdı. Hayvan, gergin burun deliklerinden sesli sesli soludu, ürpererek sivri kulağını kıstı, siyah, güçlü dudağını Vronski'ye uzattı, ama ağızlığını hatırlayınca başını salladı ve yine yontulmuş gibi duran ayakları ile eşinmeye başladı.

Vronski, hayvanın sağını bir defa daha okşayarak: "Sakin ol güzelim, sakın ol," dedi ve atının çok iyi bir durumda olduğunu anlamaktan doğan bir sevinçle bölmeden çıktı.

Kısırağın heyecanı Vronski'ye de geçmişti. Kanının yüreğine dolduğunu, kısırağı gibi kendisinin de hareket etmek ve ısırma isteği gösterdiğini hissetti. Bu hem korkunç, hem gülünçtü. İngiliz'e: "Pekâlâ," dedi, "Size güveniyorum. Saat altı buçukta koşu yerinde olacağız."

"Her şey yolunda gidecek," dedi İngiliz hiç beklenmedik bir şekilde "nereye gidiyorsunuz my Lord?" diye sordu. Bu sözcüğü hiç kullanmazdı aslında.

Vronski, İngiliz'in sorusundaki cürete şaşarak hayretle başını kaldırdı ve onun anlayacağı bir davranışla, İngilizin gözlerine değil de alnına baktı. Ama İngiliz'in bu soruyu sorarken kendisine, efendisine bakar gibi değil de, bir jokeye bakar gibi baktığını anlayınca: "Briyanski'yi görmem gerek," dedi. "Bir saate kadar eve dönerim."

Vronski, "Kaçınıcı defadır bana bu soruyu soruyorlar!" diye düşündü ve kızardı, oysa ki o çok seyrek kızarırdı. İngiliz, dikkatle ona baktı. Sanki, efendisinin nereye gittiğini biliyormuş gibi: "Önemli olan şey, koşudan önce heyecanlanmamaktır," dedi, "keyfiniz bozulmamak ve sinirlenmemelisiniz!"

Vronski gülümseyerek: "All right," diye cevap verdi ve arabaya atlayarak, arabacıya Pe-terhov'a çekmesini emretti.

Çok az ilerlemişti ki, sabahtan beri bulutlarla kaplı olan gökyüzü daha da kızardı ve bir sağanak boşandı.

Vronski arabasının körüğünü kaldırarak "İşte, bu kötü," diye düşündü, "ortalık zaten çamurdu, şimdi tümünden batacak!" Kapalı arabanın içindeki bu yalnızlığından faydalanarak, annesinin mektubu ile kardeşinin pusulasını çıkardı ve okudu.

Evet, hep aynı hikâyeydi bu. Annesi, kardeşi ve herkes, onun gönül işlerine karışmayı gerekli buluyorlardı. Onu öfkelenmişti;

kendisinde çok seyrek görülen bir duyguydu bu. Vronski düşünüyordu; "Onlara da ne oluyor? Ne diye herkes benimle ilgilenmeyi bir görev sayıyor? Ne diye üzerime düşüyorlar? Çünkü onlar bunun kendilerinin anlayamadığı bir şey olduğunu seziyorlar. Bu her zaman görülen bayağı, kabak tadı vermiş bir sosyete ilişkisi olsaydı, beni rahat bırakırlardı. Onlar, bunun başka bir şey olduğunu, oyuncak olmadığını, bu kadının benim için hayatımdan daha değerli olduğunu hissediyorlar. İşte, buna akıllan ermiyor, bundan ötürü de canlan sıkılıyor. Alın yazımız ne olursa olsun, bizi nasıl bir gelecek beklerse beklesin, omı biz yaptık ve ondan şikâyetçi değiliz," diye aklından geçirdi. Vronski, bu "biz" sözüyle Anna'yı ve kendisini bir teklik içinde bütünleştiriyordu. "Hayır, onlar hayatı nasıl yaşamamız gerektiğini bize öğretmek istiyorlar. Mutluluk üzerine en küçük bir bilgileri bile yok. Bu aşk olmadan, bizim için mutluluğun da, mutsuzluğun da, hayatın da olamayacağını bilmiyorlar."

Vronski bu işe burunlarını sokmalarına kızırıyordu; çünkü onların haklı olduğunu ruhunun en derin yerinde hissetmekteydi. Onu Anna ile bağlayan aşkın, sosyete aşkla-n gibi, hayatta hoş ya da kötü anılardan başka bir iz bırakmadan gelip geçen anlık bir gönül macerası olmadığını biliyordu. Kendi durumu ile Anna'nın durumunun bütün üzücülüğünü hissediyordu; sosyetenin gözleri üzerlerindeyken aşklarını gizlemenin ne kadar zor olduğunu biliyordu. Yalan söy-

lemenin, aldatmanın ve kurnazlık taslamanın zorluğunun farkındaydı; hele hele onları birbirine bağlayan tutku, kendi aşklarından başka her şeyi unutturacak kadar güçlüyken, başkalarını düşünmenin zorluğunu hissediyordu.

Yaradılışına çok aykırı olduğu halde, sık sık yalan söylemek ve aldatmak zorunda kaldığı açık tekrarlanan olayları çok canlı olarak hatırlıyordu. Bu yalan söylemek ve aldatmak zorunluluğunun Anna'da uyandırdığı utanma duygusu özellikle çok canlı olarak gözlerinin önüne geldi. Anna ile ilişki kurduğundan beri zaman zaman tuhaf bir duyguya kapıldığı oluyordu. Bu, birilerine, bir şeylere karşı duyduğu tikslenme duygusuydu. Bu tikslenme duygusu kime karşıydı? Aleksey Aleksandro-viç'e mi, kendisine mi, yoksa her şeye ve herkese mi, neden tiksindiğini kendisi de bilmiyordu. Fakat her zaman bu tuhaf duyguyu daha filiz halindeyken boğmayı bilmişti. Şimdi de onu üzerinden silkeleyip atmaya ve rahatsız edilmeden düşünmeye çalıştı.

"Evet, eskiden Anna mutsuz, ama gururlu ve her şeye boş vermiş haldeydi; şimdi ise, böyle görünmesine rağmen, sakın ve sayılan biri değil. Evet, buna bir son vermek gerek," diye kendi kendine karar verdi.

İlk defa kafasında, bu yalana elden geldiğince çabuk bir son vermesi gerektiğine dair açık bir düşünce belirdi. Kendi kendine, "O ve ben her şeyi bırakıp, kendi aşkımızla baş başa bir yerlere gizlenmeliyiz," dedi.

XXII

Sağanak uzun sürmedi. Vronski çamurlarda dizginsiz koşmakta olan yan atlan sürükleyen orta atın tırısı ile eve yaklaşırken güneş yine görüldü. Yazlıkların damlan, ana caddenin her iki yanındaki bahçelerin ihtiyar ıhlamur ağaçları ıslak ıslak parlıyordu. Sular, ağaçların dallarından neşeli neşeli damlıyor, damlardan akıyordu. Vronski bu sağanağın koşu alanını bozacağını düşünmüyor, yağmur nedeniyle onu herhalde evde ve yalnız bulacağına seviniyordu, çünkü Avrupa'daki kaplıcalardan yeni dönmüş olan Aleksey Aleksandroviç'in henüz Petersburg'dan gelmediğini biliyordu.

Vronski, her zaman yaptığı gibi, kendi üzerine daha az dikkati çekmek için, köprüden geçmeden arabadan indi ve yürüdü. Sokağa bakan kapı önündeki merdivenlerden çıkmadı, avluya girdi, rastladığı bahçivana:

"Beyefendi geldi mi?" diye sordu.

Bahçivan: "Hayır efendim, henüz gelmediler, ama hanımefendi evde," diye cevap verdi. "Ön kapıdan buyurunuz, orada, size kapıyı açarlar."

"Hayır, ben bahçeden gireceğim."

Anna'nın yalnız olduğunu öğrenince, bugün gelmek için söz vermediğine; Anna da, herhalde koşular arifesinde geleceğini ummayacağına göre, onu habersiz yakalamak isteğine kapıldı. Kılıcını tuttu ve iki yanı çiçeklerle süslü, kumlu patikadan yavaşça yürüyerek bahçeye açılan terasa doğru yöneldi.

Vronski yolda gelirken durumunun ağırlığı ve güçlüğü üzerine düşündüklerinin hepsini şimdi unutmuştu. Şimdi Anna'yı sadece hayalinde değil, karşısında görecek. Şimdi düşündüğü biricik şey bviydi. Gürültü yapmamak için, terasın basamaklarına ayağının ucuyla basarak içeri girerken birdenbire her zaman unuttuğu bir şeyi, Anna ile ilişkisinin en acılı yanını soruşturan (ona öyle geliyordu) bakışlarıyla Anna'nın oğlunu hatırladı.

Bu çocuk, ilişkilerine herkesten daha çok engeldi. Çocuk yanlarındayken, ne Vronski ne de Anna, herkesin yanında konuşamayacakları herhangi bir şey konuşmak şöyle dursun, çocuğun anlayamayacağı imalı bir söz söylemekten bile çekiniyorlardı. Bu konuda aralarında sözleşmemişlerdi; bu, kendiliğinden olmuş bir şeydi. Bu çocuğu aldatmakla, ikisi de kendi kendilerini aşağılamış sayacaklardı. O yanlarındayken, aralarında iki dost gibi konuşuyorlardı. Bu ihtiyatlı davranışa rağmen Vronski, sık sık çocuğun kendisine dikilmiş dikkatli, şaşkın bakışlarıyla karşılaşılıyordu. Çocuğun, kendisine karşı davranışlarında tuhaf bir ürkeklik, kararsızlık, bazen sokulganlık, bazen de soğukluk ve utangaçlık görüyordu. Çocuk, bu adamla annesi arasında anlamını kendisinin çıkaramadığı bir ilişki olduğunu sanki hissediyordu.

Gerçekten de çocuk bu ilişkiyi anlayamadığını, bu adama karşı beslenmesi gereken duygulan kendi kendine açıklamaya çalıştığı halde bir türlü açıklayamadığını hissediyor-

du. O, çocuklara özgü bir sezis inceliğiyle babasının, dadısının, kısaca, herkesin Vronski'yi yalnızca sevmemekle kalmadıklarını, onun hakkında bir şey söylememekle birlikte, ona korku ve nefretle baktıklarını, annesinin ise Vronski'ye çok iyi bir arkadaş gözüyle baktığını açıkça görüyordu.

Çocuk, "Bu ne demek? Bu adam kim? Onu nasıl sevmeliyim? Bir şey anlamıyorsam bütün suç benim. Ben ya budala, ya kötü bir çocuğum," diye düşünüyordu. İşte, Vronski'yi öylesine tedirgin eden çocuktaki o inceleyici, soruşturucu, biraz da dostça olmayan ürkeklik, kararsızlık hep bundan ileri geliyordu. Bu çocuğun yanlarında bulunması, Vronski'de her zaman, özellikle de son zamanlarda beliren o tuhaf, arsız tikslenme duygusunu uyandırılıyordu. Bu çocuğun yanlarında bulunması, Vronski'de de, Anna'da da, hızla gittiği yönün, gitmesi gereken yönden çok aykırı olduğunu pusulasından anlayan, ama bu gidişi durdurmak elinden gelmeyen bir denizcinin duygusuna benzer bir duygu uyandırmaktaydı. Her geçen dakika onu biraz daha

yoldan saptırıyordu; ama gereken yönden ayrıldığını kabul etmek, mahvolmayı kabul etmekten farksızdı bu denizci için.

Bu çocuk da hayata çevrilmiş masum bakışlarıyla onlara bildiklerini, ama bilmek istemedikleri şeyden uzaklaşma derecesini gösteren bir pusulaydı.

Bu defa Seryoja evde değildi; Anna tamamıyla yalnızdı. Gezmeye çıkan ve yağmura

tutulan oğlunun dönüşünü bekleyerek terasta oturuyordu. Onu aramaları için bir uşakla bir hizmetçi göndermişti. Geniş işlemeli beyaz bir elbise giymiş, terasın bir köşesinde çiçeklerin arkasında oturmuştu. Vronski'nin gelişini duymadı. Siyah, kıvrıkcık saçlı başını eğerek, alnını terasın korkuluğu üzerinde durmakta olan serin bahçıvan kovasına dayamıştı. Vronski'nin çok iyi bildiği yüzüklerle süslü olağanüstü güzel elleriyle de kovayı tutuyordu. Kadının bütün vücudunun, ha9ı-nın, boynunun, ellerinin güzelliği, her defasında adeta beklenmedik bir şey gibi Vronski'yi şaşırtıyordu. Delikanlı durdu ve kendinden geçerek ona bakmaya başladı, ama yaklaşmak için bir adım atmak üzereyken, Anna yaklaştığını hissetti ve kovayı iterek, ateş gibi yanan yüzünü ona çevirdi.

Vronski, kadına yaklaşarak, Fransızca: "Neniz var? Hasta mısınız?" diye sorarken kollarına doğru atılmak istedi, ama birilerinin olabileceğini hatırlayınca balkon kapısına baktı ve korkması, etrafına bakınması gerektiğini hissederek, her zamanki gibi kızardı.

Anna yerinden kalkarak Vronski'nin kendisine uzattığı eli kuvvetle sıktı: "Hayır, iyiyim. Seni beklemiyordum."

Vronski: "Aman Tanrım! Ellerin ne kadar da soğuk," dedi.

"Beni korkuttun. Yalnızım, Seryoja'yı bekliyorum. Gezmeye gitti, şimdi gelirler."

Ama sakın olmaya çalışmakla birlikte, dudakları titriyordu.

Vronski aralarında katlanılamayacak kadar soğuk kaçacak olan Rusça "siz"li ve tehlikeli olan "sen"li hitaplardan kaçınmak için, her zamanki gibi yine Fransızca sözlerine devam etti: "Geldiğim için beni başışlamanızı rica ederim, ama sizi görmeden günümü geçiremezdim."

"Ortada başışlanacak ne var? Öylesine sevindim ki..."

Vronski, Anna'nın elini bırakmadan ona doğru eğilerek:

"Siz ya hastasınız ya da kederli," diye devam etti; "Ne düşünüyordunuz?"

Anna, gülümseyerek: "Hep aynı şeyi," dedi. Anna doğru söylüyordu. Ona ne zaman, günün hangi dakikasında olursa olsun ne düşündüğü sorulsa hiç duraksamadan hep aynı şeyi, "Kendi mutluluğumu ve mutsuzluğumu düşünüyorum," karşılığını verebilirdi. Şu anda, özellikle Vronski içeri girdiği sırada şunu düşünüyordu; "Başkalarına, örneğin Betsi'ye (Betsi'nin sosyetenin bilmediği Tuş-keviç'le olan ilişkilerini biliyordu) böylesine basit gelen bu işler, kendisine neden böylesine acı veriyordu?" Bu düşünce, onu bugün özellikle üzüyordu. Vronski'ye yarışları sordu. Anna'nın heyecanlı olduğunu görünce, onu oyalamaya çalışarak çok sakın bir tavırla, hazırlıklarıyla ilgili ayrıntıları anlatmaya koyuldu.

Anna, Vronski'nin sakın ve okşayıcı gözlerine bakarak; "Söylemeli mi, yoksa söyleme-meli mi?" diye düşündü; "Öylesine mutlu, kendisini koşuya öylesine vermiş ki, bunu ge-

rektiği gibi anlamayacak, bu olanın bizim için taşıdığı büyük önemi anlamayacak."

Vronski anlattıklarını yarıda keserek: "Ama içeri girdiğim zaman ne düşündüğünüzü söylemediniz," dedi, "lütfen söyleyiniz."

Anna cevap vermedi. Başını eğerek, gözü-cuyla ona baktı. Uzun kirpiklerinin arasından parıldayan gözlerinde sorular okunuyor, koparılmış bir yaprakla oynayan eli titriyordu.

Vronski'nin yüz ifadesi, Anna'yı büyüleyen o söz dinler, köle görünüşünü aldı. Yalvaran bir sesle: "Bir şeyler olduğunu görüyorum," diye tekrarladı; "Paylaşmadığım bir acınız olduğunu bilir de, bir dakikacık olsun nasıl rahat edebilirim? Tanrı aşkına söyleyiniz!"

Anna ona bakarak, "Söyleyeceğim şeyin önemini kavrayamazsa, onu başışlayamam. Söylememek daha iyi; denemeye kalkışmam neye yarar ki?" diye düşünüyordu ve yaprak tutan elinin gittikçe daha çok titrediği hissediyordu.

Vronski, Anna'nın elini tutarak: "Tann aşkına anlatın!" diye yalvardı.

"Söyleyeyim mi?"

"Evet, evet, evet..."

Anna, ağır ağır: "Hamileyim," dedi.

Elindeki yaprak daha çok titredi, ama Vronski'nin bunu nasıl karşılayacağını görmek için dikkatle ona baktı.

Vronski, sarardı, bir şeyler söylemek istedi, ama sustu. Anna'nın elini bırakiverdi, başını önüne eğdi.

338-

Anna, "Evet, bu olayın bütün önemini anladı," diye düşündü ve minnetle Vronski'nin elini sıktı.

Ama Vronski'nin bu haberin önemini, kendisinin anladığı gibi anladığını sanmakla yanılmıştı. Bunu ancak bir kadın anlayabilirdi. Vronski, bunu öğrenince, içini pek çok kez dolduran o tuhaf tiksime nöbetinin on kat arttığını hissetti. Bununla birlikte, beklediği bunalımın da şimdi ortaya çıktığını, bu çirkin durumun artık Anna'nın kocasından saklanamayacağını, buna şu veya bu biçimde hemen bir son vermek gerektiğini anladı. Ayrıca, şimdi Anna'nın heyecanı ona da bulaşmıştı. Duygulu, söz dinler bir bakışla Anna'ya baktı, elini öptü, kalktı, sessizce terasta bir aşağı bir yukarı gezinmeye başladı, sonra kararlı bir tavırla Anna'ya yaklaşarak: "Evet," dedi, "Ne ben ne de siz, aramızdaki ilişkiye eğlence gözü ile bakmadık. Şimdi ise alınyazımız yazıldı. İçinde yaşadığımız yalanlara -etrafına bakındı- artık bir son vermek zorundayız." "Son vermek mi?" dedi, Anna, yavaşça: "Ama nasıl son vereceğiz Aleksey?" Anna, şimdi rahatlamıştı; yüzü tatlı bir gülümseyişle parlıyordu. "Kocanızı bırakmalısınız ve biz ömürboyu birlikte olmak için birleşeceğiz." Anna, çok hafif bir sesle: "Hayatımız zaten birleşmiş değil mi?" dedi. "Evet, ama tümüyle, kesinlikle birleştireceğiz..." Anna, durumun çaresizliğiyle acı acı alay

edercesine: "Ama nasıl Aleksey, bana söyle, nasıl? Bu kördüğümü çözüp kurtulmanın bir yolu var mı? Ben, kocamın karısı değil miyim?"

"Her durumdan kurtulmanın mutlaka bir yolu vardır," dedi Vronski "Karar vermek gerek. Her şey, bugün içinde yaşadığın durumdan daha iyidir. Her şeyin, herkesin, sosyetenin, oğlunun ve kocanın sana ne kadar acı çektirdiklerini görmediğimi mi sanıyorsun?"

"Kocam bunun dışında," dedi ve bu düşüncesi onu güldürdü; "Onun hakkında hiçbir şey bilmiyorum; onu düşünmüyorum. Benim için sanki yaşamıyor!"

"Dürüst konuşmuyorsun! Seni bilirim. Onun yüzünden de acı çekiyorsun."

"Onun hiçbir şeyden haberi yok ki," dedi Anna ve birdenbire kıpkırmızı oldu. Gözlerinde utanç yaşlan belirdi; "Artık ondan konuşmayalım," diye ekledi.

XXIII

Vronski, daha önceleri de pek fazla bastırmadan, Anna'yı birkaç kez durumu üzerinde düşünmeye yöneltmeyi denemiş, ama her defasında şimdiki çağırışına aldığı cevaplar gibi, yüzeyde kalan hafif birtakım düşüncelerle karşılaşmış, burada takılıp kalmıştı. An-na'nın meseleyi hafife alma tarzından, anlayamadığı ya da anlamak istemediği bir şeyler olduğu sonucu çıkıyor gibiydi. Anna bu meseleden söz etmeye başlar başlamaz, sanki

gerçek Anna bir yerlere, kendi içine çekiliyor, onun yerine Vronski'nin sevmediği, korktuğu, ona direnen, bambaşka, tuhaf, yabancı bir Anna ortaya çıkıyordu. Vronski, bugün bütün düşüncelerini söylemek niyetindeydi. Her zamanki kesin ve sakin sesiyle: "O biliyormuş ya da bilmiyormuş, bu bizi ilgilendirmez. Biz, daha doğrusu, siz, hele şimdi bu durumda kalamazsınız," dedi.

Vronski'nin, hamileliğini hafif karşılayacağından korkmuş olan Anna, şimdi onun bundan bazı tedbirler alınması gerektiği sonucunu çıkarmasına üzülmüştü. Aynı alaycı tavırla Vronski'ye sordu: "Peki, sizce ne yapmalı?"

"Ona her şeyi söyleyip, terk etmelisiniz!" "Çok iyi. Tatalım ki böyle yaptım. Bundan ne çıkacağını biliyor musunuz? Size ne olacağını söyleyeyim; -az önce tatlı bir pırıltı ile yanan gözlerinde hain bir ışık tutuştu. Kocasını taklit ederek ve tıpkı Aleksey Aleksandroviç'in yaptığı gibi, suç sözcüğü üzerinde durarak devam etti- 'Yaaa, demek ki bir başkasını seviyorsunuz ve onunla suç sayılacak bir ilişki kurdunuz? Bunun din, toplum ve aile hayatında doğuracağı sonuçlar üzerine sizi birçok defa uyarılmıştım, ama beni dinlemediniz. Şimdi ben, kendime -Anna, 'Oğluma' diyecekti, ama Seryoja'yı bu bağlamda alay konusu edemezdi- leke sürdüremem,' diyecek kısacası, o devlet adamlarına özgü ifade tarzıyla açıkça ve hiçbir yanlış anlaşılmaya yer bırakmaksızın beni serbest bırakamayacağını, rezaletin önüne geçmek için de iktidar ve gücünün elverdi-

ği bütün tedbirleri alacağını söyleyecektir. Dediklerini de harfi harfine ve sükûnetle yapacaktır. İşte, olacak olan budur."*

"O, insan değil, bir makinedir; hem de öfkelenince tehlikeli olabilen bir makine," diye ekledi Anna. Bunları söylerken Aleksey Alek-sandroviç'i görünüşünün ve konuşma tarzının bütün ayrıntılarıyla karşısında görüyor, onda bulabildiği bütün kötü özelliklerden gene onu sorumlu tutuyor ve onun karşısında kendi omuzlarına yüklediği korkunç suçtan ötürü, onun hiçbir şeyini bağışlamıyordu.

Vronski, Anna'yı yatıştırılmaya çalışarak kancasına, yumuşak bir sesle: "Ama Anna, yine de ona söylemek gerek," dedi, "Biz de, onun tavnna göre yolumuzu çizeriz."

"Yani, kaçalım mı?"

"Niçin kaçmayalım? Ben bu durumu böyle sürdürmenin mümkün olmadığını görüyorum... Sadece kendim için değil, çünkü acı çektiğinizi görüyorum."

Anna, öfkeli öfkeyle, "Kaçalım ve sizin metresiniz olayım, değil mi?" diye devam etti.

Vronski, sitemli bir şefkatle: "Anna," diye inledi.

"Evet, metresiniz olmak ve her şeyi kaybetmek," için dedi. Anna, yine "Oğlum" diyecekti, ama bu sözü söylemeye dili varmadı.

Vronski, böylesine namuslu ve dürüst ka-

* 1917 devriminden önce Rusya'da, bir kan-koca ayrılmak isterlerse, sadece suçsuz olan tarafın boşanma için başvurmasına hakkı vardı. Buna rağmen, boşanma kararının alınması çok zordu. Boşanma karar alındığı takdirde, suçlu görülen taraf bir daha evlenemeyeceği gibi, çocuğu da elinden alınırdı.

rakterli bir kadının nasıl olup da, böylesine ikiyüzlü bir duruma katlanabildiğini ve bundan kurtulmak için neden bir çözüm yolu aramadığını bir türlü anlayamıyordu, ama o, bunun başlıca nedeninin, Anna'nın bir türlü adını söyleyemediği oğlu olduğunu düşünemiyordu. Anna, oğlunu ve onun ileride babasını terk eden annesine karşı nasıl davranacağını düşündüğü zaman öylesine dehşete kapılıyordu ki, bir türlü mantıklı düşünemiyordu, ama kadın olarak her şeyin eskisi gibi kalması ve oğlunun ne olacağı ile ilgili o korkunç soruyu unutmaması mümkün olduğu yolunda yapay birtakım bahanelerle kendisini avutmaya çalışıyordu.

Anna, birdenbire Vronski'yi elinden tutarak, içten, yumuşak bir sesle: "Rica ederim, sana yalvarım," dedi, "bir daha bana bu konuyu açma!"

"Ama Anna..."

"Hiçbir zaman... Beni kendi halime bırak, durumumun bütün çirkinliğinin ve bütün dehşetinin farkındayım, ama buna karar vermek sandığın kadar kolay değil. Beni kendi halime bırak ve sözümü dinle. Hiçbir zaman bana bundan söz etme. Bana söz veriyor musun? Hayır, hayır, söz ver!"

"Ben her şeye söz veriyorum, ama ben sakin olamam. Hele bu söylediğinden sonra. Sen sakin olamayınca ben de sakin olamam."

"Ben mi?" diye tekrarladı, Anna: "Evet, bazen acı çektiğim doğru, ama sen bu konuyu bir daha açmazsan geçiyor; ancak bundan söz ettiğinde bana acı veriyor."

"Seni anlamıyorum..." dedi Vronski. Anna, onun sözünü keserek: "Dürüst karakterle yalan söylemenin senin için ne kadar zor olduğunu biliyor ve sana acıyorum," dedi; "Hayatını benim için nasıl mahvettiğini sık sık düşünüyorum."

"Ben de aynen öyle, sık sık aynı şeyi düşünüyorum; benim için her şeyi nasıl feda ettiğini. Mutsuzluğuna neden olduğum için kendimi affedemeyeceğim."

Vronski'ye yaklaşırken aşk dolu bir gülümseyişle ona bakarak: "Ben mi mutsuzum," dedi. "Ben, kendisine yiyecek verilen aç bir insana benziyorum. Belki o üşüyor, belki elbiseleri yırtık pırtık, belki utaniyor, ama mutsuz değil. Ben mi mutsuzum? Hayır, benim mutluluğum sensin."

Dönmekte olan oğlunun sesini duydu. Terasa çabucak bir göz attı ve hızla yerinden kalktı. Bakışları, Vronski'nin çok iyi bildiği bir ateşle yanıyordu. Hızlı bir hareketle, yüzüklerle kaplı güzel ellerini kaldırdı ve onu başından tuttu, uzun uzun baktı ve açık dudaklarını, gülümseyen yüzünü Vronski'ye yaklaştırarak, onu dudaklarından, gözlerinden öptü ve itti. Gitmek istedi, ama Vronski, onu tuttu; tutkuyla bakarak fısıldadı:

"Ne zaman?"

Anna: "Bu gece saat birde," diye fısıldadı ve derin derin iç çekerek, oğlunu karşılamak üzere çevik ve hızlı adımlarla gitti.

Yağmur Seryoja'yı büyük parkta yakalamış, dadısı ile bir kamariyeye sığınmışlardı.

Anna, giderken Vronski'ye: "Hoşçakal,"

dedi, "az sonra hazırlanmam gerekiyor. Betsi, beni almaya söz verdi."

Vronski saatine bakıp aceleyle gitti.

XXTV

Vronski, Kareninlerin terasında saatine baktığı zaman öylesine heyecanlı, kendisini düşüncelerine öylesine kaptırmıştı ki, kadranın üzerinde akrep ve yelkovanı gördüğü halde, saatin kaç olduğunu fark etmemişti. Şoseye çıktı. Sakınarak, çamurların arasından arabasına doğru yürüdü, tçi, Anna'ya olan duygularla öylesine dopdoluydu ki, saatin kaç olduğunu ve Briyanski'ye gitmeye vakti olup olmadığını düşünmedi bile. Sıkça olduğu gibi, ona bir bakıma sadece yüzeysel olan ve ancak bir an sonra ne yapması gerektiğini hatırlatan bir bellek kalmıştı. Gür bir ıhlamur ağacının artık yana vurmuş gölgesinde uyuklayan arabasına yaklaştı. Sürüyle akın eden ve terli beygirlerin üzerinde daireler çizen sinekleri seyretti. Arabacıyı uyandırdı. Briyanski'ye çekmesini emretti, ancak yedi verst kadar yol aldıktan sonra kendini topladı; saatine baktı; beş buçuk olduğunu görünce geç kaldığını anladı.

Bugün birçok yarış yapılacaktı; önce imparatorluk muhafız alayının yarışları, iki verstlik, dört verstlik yarışlar ve ardından Vronski'nin katılacağı engelli yarışlar vardı. Bu yarışa yetecek kadar zaman vardı, ama Briyanski'ye uğrarsa bütün saray halkı geldikten sonra hipodroma varacaktı. Bu da

doğru olmazdı. Yine de, Briyanski'ye uğrayacağına söz verdiği için, arabacıya emir verip, sözünü tutmakta direndi.

Briyanski'lere uğrayıp orada beş dakika kaldı ve dörtlüye geri döndü. Bu hız onu yatıştırdı. Anna ile olan ilişkisindeki bütün zorluklar, konuşmalarından sonra aklında kalan bütün belirsizlikler, herşey kafasından silindi. Şimdi, zevk ve heyecanla sadece yarışları; sadece yarışlara yetişeceğini düşünüyor ve ertesi gece Anna ile buluşacak olmanın mutluluğu, hayal gücündeki parlak bir ışık gibi sıra yanıp sönüyordu.

Yol aldıkça; yarış bölgesine yaklaştıkça, yazlıklardan ve Petersburg'tan gelip yarışlara giden arabaları geçtikçe, yapılacak koşulların heyecanı da her geçen dakika onu biraz daha sarmaktaydı.

Evinde kimsecikler yoktu. Herkes yarış-taydı, uşağı ise onu kapının önünde bekliyordu. Elbisesini değiştirirken uşak, ikinci koşunun çoktan başladığını, birçok beyefendinin kendisini sorduklarını, seyisin iki defa onu aradığını bildirdi.

Acele etmeden giyinen Vronski, (o, hiçbir zaman acele etmez ve serinkanlılığını kaybetmezdi) arabacısına arabayı barakalara sürmesini emretti. Oradan, yarış alanını çeviren arabaları, yayalan, hipodromun çevresini saran askerleri ve insan kalabalığı ile kaynaşan tribünleri görebiliyordu. İkinci koşu başlamış olmalıydı, çünkü tam barakaya girdiği sırada bir kampana sesi duyulmuştu. Birkaç adım ötede Mahotin'in al atı Gladatör'le karşılaştı;

Gladatör'ü, turunculu, mavili bir çulla örtülü olarak koşu alanına getiriyorlardı.

Vronski, seyise: "Cord nerede?" diye sordu.

"Ahırda, atı eyerliyor."

Frou-Frou, kapısı açık ahırda eyerlenmiş-ti. Dışarı çıkarmaya hazırlanıyorlardı.

"Geç kalmadım mı?"

İngiliz:

"All right! All right! Her şey yolunda, her şey yolunda," dedi, "Heyecanlanmayınız."

Vronski, tepeden tırnağa titreyen olağanüstü güzel, sevimli kısağını bir daha gözden geçirdi ve bu güzel görüntüden zorla ay-nılarak barakadan çıktı. Kimsenin dikkatini çekmemek için, tribünlere geldi. İki verstlik koşu şimdi bitiyordu. Bütün gözler, son güçleriyle atlarını süren ve bitiş direğine yaklaşmakta olan öndeki hassa süvari subayı ile onun arkasından gelen muhafız alayı subayına dikilmişti. Koşu alanının içinden ve dışından büyük bir kalabalık bitiş direğinin çevresine yığılıyordu. Hassa süvari alayından bir grup er ve subay, kendi subay ve arkadaşlarının beklenen başarısından duydukları sevinci gürültülü çığlıklarla açığa vuruyorlardı. Vronski, tam koşunun bittiğini ilan eden kampananın çaldığı sırada sessizce kalabalığa kanştı. Yansı kazanan uzun boylu, çamura bulanmış hassa süvari subayı, derin derin soluyan ve terden kararmış olan demirkın atının dizginlerini gevşetmeye başladı.

Ayakları üzerinde zorla durabilen iri aygır, hızını kesti. Hassa subayı da, ağır bir tıku-

dan uyanır gibi çevresine bakındı ve zorla gülümsedi. Arkadaşlarından ve meraklılardan oluşan bir kalabalık çevresini sardı.

Vronski, tribünlerin önünde ağır ağır keyifle dolaşırken kendi aralarında konuşan yüksek sosyetenin seçkin kalabalığından bilerek kaçınıyordu. Anna'mın, Betsi'nin ve ağabeyinin karısının orada olduğunu öğrenmişti, ancak kafasını dağıtmak için özellikle yanlarına gitmemişti, ama adım başında karşılaştığı dostları onu durduruyor, bundan önceki koşuların ayrıntılarını anlatıyor, niçin geç kaldığını soruyorlardı.

Koşuya katılanlar ödülleri almak için çağrıldıkları ve diğerlerinin de peşlerinden gittiği bir sırada Vronski, ağabeyi Albay Alek-sandr'ın geldiğini gördü. Orta boylu, Aleksey gibi tıknaz, ama ondan daha güzel ve pembe yüzlü, kırmızı burunlu, samimi bir adamdı. Kardeşine: "Pusulamı aldın mı?" diye sordu, "Seni bulmak mümkün değil..."

Aleksandr Vronski, zevk ve eğlence dolu, özellikle içkici olarak ün saldı bir yaşam sürmekle birlikte, yine de bir saray adamıydı.

Şimdi kardeşine, onun için tümüyle tatsız bir konu üzerinde konuşurken, bir yığın insanın gözlerini onlara diktiğini biliyordu. Bunun için, sanki kardeşine ile önemsiz bir şey üzerinde şakalaşmış gibi, güler bir yüz ifadesi takındı.

"Evet, aldım," dedi Aleksey Vronski: "Doğrusu, niye kaygılandığını anlamıyorum."

"Şunun için kaygılanıyorum; az önce se-

nin burada bulunmadığını fark ettim. Pazartesi günü de seni Peterhov'da görmüşler."

"Öyle işler vardır ki, onlar üzerinde ancak doğrudan doğruya o işle ilgilenenler bir yargıda bulunabilir. Senin kaygılandığın iş de, bu işlerden biri."

"Evet, ama o zaman görevini yapamazlar ve..."

"Karışmamamı rica ederim, işte o kadar."

Aleksey Vronski'nin yüzü sarardı. Biraz çıkık alt çenesi titremeye başladı. Bu, onda seyrek olurdu. Çok iyi yürekli bir insan olarak nadiren kızardı, ama kızdığı ve alt çenesi titremeye başladığı zaman tehlikeli olurdu. Kardeşinin bu durumunu Aleksandr Vronski de bilirdi. Neşeli neşeli gülümseyerek: "Ben sadece annemin mektubunu sana vermek istemiştim. Ona cevap ver, yarışlardan önce de sinirlenme!" dedi ve Fransızca olarak "Bonne chance," diye ekledi, gülümseyerek ayrıldı.

Ama hemen onun arkasından, yine dostça bir ses, Vronski'yi durdurdu: "Bakıyorum da dostlarını tanıyamıyorsun! Merhaba moncherV

Bu pembe yüzü, briyantınli, taranmış favorileri, en azından Moskova'da olduğu kadar burada da Petersburg'un bu parlak çevresinde de dikkati çeken Stepan Arkadyeviç'ti:

"Dün geldim," diye ekledi, "Başarını göreceğimden ötürü çok sevinçliyim. Ne zaman görüşeceğiz?"

"Yarın subay lokantasına gel," dedi, Vronski. Özür dileyerek Stepan Arkadyeviç'in kolunu sıktı ve engelli büyük yarış için atla-

rm getirilmekte olduğu koşu alanının ortasına doğru yürüdü.

Yarışlara katılmış terli ve bitkin atlar, seyislerin eşliğinde yerlerine götürülüyor, şimdiki koşuya katılacak olan yeni atlar da birbiri ardınca alana çıkıyorlardı. Çoğu safkan İngiliz olan dinç atlar, başlıklarıyla, kolları sıkılmış kannlarıyla, kocaman, tuhaf birtakım kuşları andırıyorlardı. Sağda, narin ve adaleli, güzeller güzeli Frou-Frou'yu getiriyorlardı. Esnek ve oldukça uzun bilekleri üzerinde yaylanırcasına yürüyordu. Onun biraz ötesinde, koca kulaklı Gladıyatör'ün örtüsünü çıkarıyorlardı. Aygırın iri, olağanüstü güzel, düzgün vücudu ve ihtişamlı sağrısı, adeta toynaklarına oturan, çok kısa bilekleri, elinde olmayarak Vronski'nin dikkatini çekti. Kendi atma yaklaşmak istedi, ama bir dostu, onu yine yolundan alıyordu. Adam:

"Aaa, bak Karenin!" dedi, "karısını arıyor. Oysa, karısı tribünün orta bölümünde... Onu görmediniz mi?" dedi.

"Hayır, görmedim," diye cevap verdi Vronski ve Karenina'nın bulunduğu tribüne hiç bakmadan atına yaklaştı.

Eyeri için bazı emirler vermesi gerekiyordu, ama gözden geçirmeye fırsat bulamadı; binicileri sıra numarasını çekmek üzere çağırdılar. Ciddi, sert, çoğunun yüzü sararmış on yedi subay toplandı ve numaralarını çektiler. Vronski'ye yedi numara düşmüştü; "At bin!" komutu duyuldu.

Herkesin bakışlarını üzerine çektiğini hisseden Vronski, gergin bir durumda -böyle

durumlarda âdeti olduğu üzere davranışları ağır ve sakin olurdu- atına yaklaştı. Cord, koşu şerefine tören elbisesi giymişti; sırtında önü ilikli siyah bir ceket, boynunda, yanaklarına kadar dayanan çok sert kolalanmış bir yakalık, başında siyah melon şapka, ayağında da uzun konçlu çizmeler vardı. Her zamanki gibi sakin ve ciddiydi. Kısağın önünde durmuş, dizginlerini kendisi tutuyordu. Frou-Frou, sıtmaya tutulmuş gibi titriyor, alev saçan gözleriyle kendisine yaklaşan Vronski'ye yan yan bakıyordu. Vronski, parmağını eyerin altına soktu. Hayvan daha da çok yan yan bakmaya başladı. Dişlerini gösterdi ve kulağını kıstı. İngiliz, atın eyerlemesinden şüphe edildiğini fark ederek dudaklarını büzdü.

"Bininiz," dedi, "Daha az heyecanlanırsınız!"

Vronski, rakiplerini son bir defa gözden geçirdi. Yarış sırasında onları göremeyeceğini biliyordu. Yarışçılardan ikisi önde yarış çizgisinde yerlerini almışlardı. Vronski'nin tehlikeli rakiplerinden ve dostlarından Gâltsin, binmesine izin vermeyen duru atının etrafında dönüp duruyordu. Daracık pantolon giymiş küçük bir hassa subayı, İngilizleri taklit etmiş olmak için, atının sağrısı üzerinde, kedi gibi sırtını kabartarak dörtnala gidiyordu. Prens Kuzovlev, yüzü sapsarı, dizginlerinden bir İngiliz'in götürdüğü Grabovo Harası'ndan alınma safkan atına binmişti. Vronski ve bütün arkadaşları, Kuzovlev'i, onun "zayıf si-nir"lerini, özelliğini, onuruna olan korkunç

düşkünlüğünü ve her şeyden; eğitilmiş ata bile binmekten korktuğunu biliyorlardı. Ama şimdi özellikle bu yarış tehlikeli olduğu, insanın düşüp boynunu kırabileceği ve her engelin başında bir doktor, bir ambulans ve hemşire durduğu için koşulara katılmaya karar vermişti. Vronski ile göz göze geldiler. Vronski, onayladığını belirten bir tavırla dostça ona göz kırptı. Burada yalnızca atı Gladıyatör'le başlıca rakibi Mahotin'i görmedi.

Cord, Vronski'ye: "Sakin acele etmeyiniz ve en önemli şeyi aklınızdan çıkarmayınız," diyordu, "Engelin önünde atı tutmayınız, itmeyiniz de; onu kendi haline bırakınız."

Vronski, dizginleri alarak: "Peki, tamam," dedi.

"Yapabilerseniz, başa geçiniz, ama sonuncu da olsanız, en son dakikaya kadar umutsuzluğa kapılmayınız!"

Hayvan, kımıldamaya fırsat bulamadan, Vronski, çevik ve güçlü bir hareketle çelik üzengiye ayağını koydu ve tıknaz bedenini derisi gıcırdayan eyere kolayca yerleştirdi. Sağ ayağını da öteki üzengiye geçirerek, usta bir davranışla parmakları arasında dizginleri ayarladı. Frou-Frou, ilkin hangi ayağıyla adım atacağını bilmiyormuş gibi, uzun boynu ile dizginleri gerdi; kıvrak sırtında süvarisini sallayarak yay gibi hareket etti. Cord, hızlı adımlarla arkalanndan yürüyordu. Önde, heyecanlanmış hayvan, süvarisini aldatmaya çalışarak dizginleri bir sağa, bir sola çekiyor, Vronski de sözleri ve elleriyle onu yatıştırmaya çalışıyordu.

Start çizgisine doğru yönelmiş, bentlerle kapatılmış olan dereye yaklaşıyorlardı. Kimisi önde, kimisi de arkadaydı. Derken, Vronski birdenbire arkasında, yolun çamurları içinde dörtnala giden bir atın nal seslerini duydu. Ayakları sekili, koca kulaklı Gladya-tör'üne binmiş Mahotin, yanından geçti. Kocaman dişlerini göstererek sınıttı. Vronski öfkeli öfkeli ona baktı. Oldum olası Mahotin'i sevmezdi, şimdi ise onu tehlikeli bir rakip olarak gördü. Yanından dörtnala geçerek, kendi atını sinirlendirmesine canı sıkılmıştı. Frou-Frou, sol ayağını kaldırdı; iki defa sıçradı, gergin dizginlerine sanki içermiş gibi süvarisini zıplatan sarsıcı bir tınsa geçti.

Cord da suratını astı, adeta eşkin bir yürüyüşle Vronski'nin arkasından koşmaya başladı.

XXV

Yanşa katılan subaylar on yedi kişiydi. Yanş, tribünlerin önünde, elips biçimindeki dört verstlik bir alanda yapılacak. Alana dokuz engel sıralanmıştı: Önce dere, ardından tribünlerin önünde iki arşın yüksekliğinde sabit bir engel, kuru bir hendek, sulu bir hendek, dik bir yamaç ve İrlanda tabyası adını alan (en zorlu engellerden biri olan) bir engel; daha sonra çalı-çırpı doldurulmuş tabya, arkasında atlann göremeyeceği bir hendeği gizlemekteydi. Atlar ya bu iki engeli aşacak ya da düşüp boyunlarını kıracaklardı. Daha sonra da, ikisi sulu, birisi kuru olmak üzere üç hendek var-

di ve tribünlerin önünde bitiyordu, ama yarışlar alandan değil, bunun iki yüz sajen* dışından başlayacaktı. İlk engel olan bentle kapatılmış üç arşın genişliğindeki dere buradaydı. Bu dereyi atlamak ya da atı yürüterek dereden geçmek, binicilerin keyfine kalmıştı.

Biniciler hareket için üç defa sıralandılar, ama her defasında atlar start verilmeden ileri çıktığı için yeniden başlamak gerekiyordu. Yansı yöneten Albay Sestrin, artık kızmaya başlamıştı. Nihayet, dördüncü kez, "Marş, marş!" komutunu verdi ve atlılar ileri atıldılar.

Atlılar hareket için sıralanırken, bütün gözler ve dürbünler bu alaca bulaca gruba çevrilmişti. Bekleme sessizliğinden sonra, her yandan "Hareket ettiler! Koşu başladı!" sesleri duyuldu.

Seyirciler daha iyi görebilmek için birer birer ya da gruplar halinde oradan oraya geçmeye başladılar. İlk anlarda bir araya toplanan biniciler, yayıldılar. İkişer ikişer, üçer üçer ve birbiri ardınca dereye yaklaştıkları görülüyordu. Seyirciler, uzaktan onların hepsinin bir arada olduklarını sanıyorlardı, ama biniciler açısından durum farklıydı; onlara göre her saniye önemliydi.

İlk anda heyecanlı ve çok sinirli olan Frou-Frou, ilk fırsatı kaçırdı, birkaç at ondan önce davrandı, ama daha dereye varmadan Vronski dizginlere asılan kısırağını bütün gücüyle tutarak diğer üçünü kolayca geçti. Önünde yalnız, Vronski'nin tam burnunun

* Sagen; 2.14 metre tutarında bir uzunluk ölçüsüdür.

dibinde, sağını düzgün ve hafif sallayan Mahotin'in al Gladyatör'ü ve hepsinin önünde Prens Kuzovlev'i taşıyan güzel Diyana vardı.

İlk anlarda Vronski ne kendine ne de atına hâkimdi. Birinci engel olan dereye kadar atının hareketlerini yönetemiyordu.

Gladyatörle Diyana dereye birlikte vardılar ve hemen hemen aynı anda, bir sıçrayışta aştılar. Onların arkasında Frou-Frou, farkına vanılmadan kanatlanmış gibi havalandı, ama aynı anda Vronski, kendisini havada hissettiği zaman birdenbire karşı kıyıda, hemen hemen atının ayakları dibinde çırpınmakta olan Kuzovlev ile Diyana'yı gördü. Kuzovlev atladıktan sonra hayvanın dizginlerini bırakmış ve atıyla birlikte tepetaklak yere düşmüştü. Vronski, bu ayrıntıyı sonradan öğrendi. O, şimdi sadece doğrudan doğruya Frou-Frou'nun basacağı yerde Diyana'nın bulunduğunu ve atının Diyana'nın bacağına ya da başına basabileceğini gördü, ama Frou-Frou sıçrarken, düşen bir kedi gibi, ayaklarıyla ve sırtıyla büyük bir çaba harcayarak daha ileri fırladı. Vronski, "Oh, benim sevgilim!" diye düşündü.

Vronski, dereden geçtikten sonra atma tamamıyla hâkim oldu, büyük engeli Mahotin'in peşinden aşip, bundan sonra gelecek iki yüz sajenlik engelsiz düzlükte onu geçmeyi tasarladığından, atını dizginlemeye başladı.

Büyük engel, çann oturduğu tribünün tam önündeydi. Çar, bütün saray ileri gelenleri ve kalabalık bir halk topluluğu, hepsi

şeytana (sabit engele bu ad verilmişti) yaklaşırlarken onlara -Vronski'ye ve bir at boyu aralıkla önünde giden Mahotin'e- bakıyorlardı. Vronski, kendisine çevrilen bu bakışları hissediyor, ama atının kulaklarından, boynundan, ayaklan altında ters yönde kayan topraktan ve önünde, aynı aralığı koruyan Gladyatör'ün sağrısından başka bir şey görmüyordu. Gladyatör, hiçbir şeye çarpmadan yükseldi, kısa kuyruğunu sallayarak Vrons-ki'nin gözlerinin önünden kayboldu. Birinin: "Bravo!" dediği duyuldu.

Aynı anda Vronski'nin gözlerinin önünde engelin tahtaları belirdi. Hayvan, gidişini değiştirmeden sıçradı. Tahtaperdeyi aştı. Sadece arkasında bir gürültü duydu. Önünde giden Gladyatör'e sinirlenen Frou-Frou, vaktinden çok önce sıçramış ve arka ayağı ile engele çarpmıştı. Yüzüne bir topak çamur sıçrayınca Vronski, Gladyatör'den aynı uzaklıkta olduğunu anladı. Önünde yine Gladyatör'ün sağrısını, kısa kuyruğunu, yine uzaklaşamayan, ama hızla giden sekili ayaklarını görüyordu.

Vronski, şimdi Mahotin'i geçmek gerektiğini düşünüyordu ki, Frou-Frou, sanki onun aklından geçenleri anladı ve hızını hissedilir derecede artırdı ve en uygun yanından, ip tarafından Mahotin'e yaklaşmaya başladı. Mahotin, ipin bulunduğu yandan yol vermedi; Vronski, dış taraftan dolaşarak geçilebileceğini düşününce Frou-Frou yön değiştirdi ve özellikle bu yanda dolanmaya başladı. Terden renk değiştirmeye başlayan omzu artık Gladyatör'ün sağrısına yaklaşıyordu. Bir süre yan

yana koşular. Vronski, yaklaşmakta oldukları engelin önünde büyük bir daire çizmemek için dizginleriyle oynamaya başladı ve tam yamaçta, hızla Mahotin'i geçti. Bir an için onun çamura bulanmış yüzünü gördü. Vronski'ye öyle geldi ki, Mahotin sanki ona gülümsemişti. Vronski, Mahotin'i geçmişti, ama onu hemen arkasında hissediyor, Gladyatör'ün düzgün dörtnalları, kesik, ama hâlâ canlı soluk alışlarını duyuyordu.

Bundan sonraki iki engel; hendek ve set kolaylıkla aşıldı, ama Vronski Gladyatör'ün soluğunu ve dörtnal seslerini daha yakından duymaya başladı. Atını sürdürdü, Frou-Frou'nun kolaylıkla hızını artırdığını gördü, ama yine Gladyatör'ün nal sesleri yine aynı uzaklıktan geliyordu.

Vronski, yansın başında gidiyordu. Kendi yapmak istediği, Cord'un da öğüt verdiği şey bu değil miydi? Artık başarısından emindi. Heyecanı, sevinci ve Frou-Frou'ya olan sevgisi gittikçe artıyordu. Arkasına bakmak istiyor, ama bakmaya cesaret edemiyor, kendini yatıştırmaya çalışıyordu. Gladyatör'de kaldığını hissettiği yedek güce eşit bir gücün kendi atında da kalmasını sağlamak için onu fazla hızla sürmüyordu. Önünde zorlu bir engel kalmıştı. Bunu önde olarak aşarsa, birinci gelecekti. İrlanda tabyasına doğru koşuyordu. Frou-Frou ile birlikte engeli daha uzaktan gördüler. Kendisi de, atı da bir anlık bir kuşkuya kapıldılar. Vronski, atının kulaklarından kararsız olduğunu hissetti ve kırbacını kaldırdı, ama hemen bu kuşkunun yersiz

olduğunu anladı; atı, ne yapması gerektiğini biliyordu. Hızını artırdı ve tıpkı Vronski'nin tahmin ettiği gibi, ölçülü bir biçimde yükseldi ve yerden yaylanarak, kendini, onu hendeğin çok ötesine atan süredurum (atalet) gücüne bıraktı. Aynı tempo ile, kendini hiç zorlamadan, ayak değiştirmeden koşmaya devam etti.

Vronski, bir insan kalabalığının: "Bravo Vronski!" diye bağırıldığını duydu. Alay arkadaşlarının engelin yanında durduklarını biliyordu. Yaşvin'in sesini tanımazlık edemezdi, ama kendisini göremedi.

Arkasında olup bitenlere kulak veriyor, Frou-Frou'yu düşünerek, "Oh, benim güzelim!" diye içinden geçiriyordu. Peşinde Glad-yatör'ün nal seslerini duyunca, "Atladı!" diye düşündü. Geriye iki arşın genişliğinde sulu bir hendek kalıyordu. Vronski'nin bu engele aldırıldığı bile yoktu.

Herkesten önce birinci gelmek istediğinden, koşunun temposuna göre hayvanın başını kaldırıp indirerek dizginlerle oynamaya başladı. Atının son yedek gücüyle koştuğunu hissediyordu. Hayvanın yalnız boynu ve kulakları ıslanmamış, başı ve sivri kulakları da boncuk boncuk terlemişti. Soluması keskin ve kesik kesikti, ama Vronski bu yedek gücün geri kalan iki yüz sajen için bol bol yeteceğini biliyordu, çünkü kendisini yere daha yakın hissediyor ve atın hareketlerindeki özel yumuşaklıktan, hızını ne kadar artırdığını biliyordu. Hiç farkına varmamış gibi, hendeğin üzerinden atladı. Adeta bir kuş gibi uçmuştu,

ama tam bu sırada Vronski, atının hareketlerini takip edemedi, nasıl olduğunun farkına varmadan, eyere kendini bırakırken, kötü, affedilmez bir hareketle bulunduğunu dehşetle hissetti. Birdenbire durum değişmişti. Korkunç bir şeyler oluyordu. Henüz daha ne olduğunu iyice anlayamadan, al aygırın sekili ayaklan yanı başında beliriverdi. Mahotin, dörtnala yanından geçmişti. Vronski'nin bir ayağı yere deşiyor, atı, bu ayağının üzerine yığılıyordu. Vronski, bacağını kurtarmak için ancak vakit bulmuştu ki, hayvan kalkabilmek için terli ve ince boynu ile boşuna çaba harcadı ve güçlkle soluyarak devrildi. Vurulmuş bir kuş gibi, Vronski'nin ayaklan dibinde çırpıyordu. Vronski, beceriksiz bir hareketle atının belini kırmıştı, ama bunu çok sonralan anladı. Şimdi o sadece Maho-tin'in hızla uzaklaştığını, kendisinin ise çamurlu toprak üzerinde sallanarak, hareketsiz dururken, önünde başını ona çevirmiş, güçlkle soluyan Frou-Frou'nun güzel gözleriyle kendisine baktığını görüyordu. Vronski hâlâ ne olduğunu anlamayarak, hayvanı dizginlerinden çekti. At, ön ayaklan üzerinde doğrulmak istedi, ama sağnsını kaldırma gücünü kendisinde bulamadığı için sallandı ve yine düştü. Hırsından yüzü biçimsiz bir hal alan, alt çenesi titreyen sararmış Vronski, ökçesiy-le hayvanın karnına

vurdu ve yine dizginlerinden çekmeye başladı, ama hayvan kımıldamadı. Sadece konuşan bakışlarıyla efendisine bakmakla yetindi.

Vronski, elleriyle başını tutarak: "Aahh!"

diye inledi, "Aahh, ben ne yaptım. İşte, kaybedilmiş bir yarış! Hem de kendi hatam yüzünden. Affedilmez, utanılacak bir hata! Sonra, şu sevgili mutsuz mahvedilmiş hayvan! Ahh, ben ne yaptım!"

Halk, doktor, sağlık memuru, alayın subayları ona doğru koşuyorlardı. Kendisi yarasız beresiz, sapasağlam olduğu için büyük bir üzüntü duyuyordu. Atının ise bel kemiği kırılmıştı. Onu vurmak gerekiyordu. Vronski, sorulara cevap veremiyor, kimseyle konuşa-mıyordu. Arkasını döndü, başından fırlayan kasketini almadan ve nereye gittiğini kendisi de bilmeden, yarış alanından çekip gitti. Kendisini mutsuz hissediyordu. Hayatında ilk defa büyük bir felaketle karşılaşmıştı; hem de, kendisinin sebep olduğu, onarılması elde olmayan bir felaket. Yaşvin, ona yetişti ve onu eve kadar götürdü. Vronski yarım saat sonra kendisine geldi, ama bu yarış, uzun bir süre ruhunda hayatının en ağır ve en acı anısı olarak kaldı.

XXVI

Aleksey Aleksandroviç'in karısı ile olan ilişkileri görünüşte değişmemişti. Aradaki biricik fark, Karenin'in eskisinden çok daha fazla kendisini işe vermesiydi. Bahar gelince önceki yıllarda olduğu gibi, yorucu çalışmaları ile bozulan sağlığını düzeltmek için yurtdışına kaplıcalara gitti. Her zamanki gibi, temmuzda döndü ve hemen, artan enerjisi ile günlük işlerine sarıldı. Yine her zamanki gibi

kansı yazlığa taşındı, kendisi ise Peters-burg'da kaldı.

Prences Tverskaya'nın suaresinden sonraki konuşmalarından beri Anna ile ilgili kuşkularının ve kıskançlığının hiç sözünü etmedi. Onun o her zamanki, herhangi bir adam rolünü oynama tavrı, şimdi karısı ile olan ilişkilerinde son derece işine yaramıştı. Karısına karşı biraz daha soğuk davranıyordu. Onun, ilk gece konuştuklarını kabul etmediği için, sanki karısından sadece biraz hoşnut değilmiş gibi bir tavır takınmıştı. Karısına olan davranışlarında küçük bir güceniklik vardı, hepsi o kadar. Sanki içinden kansına; "Benimle görüşüp anlaşmak istemedin, senin için daha kötü oldu! Şimdi de sen gelip bana yalvaracaksın, ama bu kez de ben seninle görüşmeyeceğim; senin için ne kadar kötü bir durum!" diyordu. O, bir yangını söndürmek için boşuna uğraştıktan sonra, boşa giden bu çabalarına içerleyen ve "Yan bakalım! Yanmayı hak ettin!" diyen bir insana benziyordu.

İşinde böylesine akıllı ve ince olan bu adam, karısının yaptığı böyle bir davranışın çılgınlığını anlamıyordu. Çünkü kendi gerçek durumunu anlamak onu fena halde korkutuyordu. O, ailesine, yani karısına ve oğluna karşı beslediği duyguların bulunduğu çekmeceyi ruhunun derinliklerine gömmüş, kapamış ve mühürlemişti. Bu dikkatli baba, bu kışın sonlandıktan beri oğluna karşı özellikle soğuk davranmaya, ona karşı da, karısına karşı takındığı alaycı tavrı takınarak, "Vay! Delikanlı!" diye seslenmeye başlamıştı.

Aleksey Aleksandroviç, bu yıl olduğu kadar, hiçbir yıl, işlerinin böylesine çok olmadığını düşünüyor ve sürekli söylüyordu. Ama bu yıl işleri kendisinin icat ettiğini, bu halin, karısına ve ailesine karşı beslediği -kapalı kaldıkları ölçüde korkunçlaşan- duygu ve düşüncelerinin bulunduğu çekmeceyi açmama yolundan biri olduğunu kendine bile itiraf edemezdi. Eğer biri, ona karısının davranışı üzerine ne düşündüğünü sorma yetkisini kendinde görseydi, bu yumuşak, bu uslu Aleksey Aleksandroviç, hiç karşılık vermeyecek, bunu soran insana fena halde kızacaktı. Kendisine karısının sağlığı sorulduğu zaman Aleksey Aleksandroviç'in yüzünde gururlu ve sert bir ifade belirmesi bundandı. Aleksey Aleksandroviç, karısının davranışları ve duyguların üzerine hiçbir şey düşünmek istemiyor, gerçekten de bu konuda hiçbir şey düşünmüyordu.

Aleksey Aleksandroviç'in yazlık evi Peter-hov'daydı ve Kontes Lidya İvanovna da genellikle yazın, onlara komşu oturur, Arina ile sıkı fıkı dostluk ederdi. Oysa bu yıl Kontes Lidya İvanovna, Peterhov'da oturmayı reddetmiş, bir defa bile Anna Arkadyevna'ya gitmemiş ve Aleksey Aleksandroviç'e, Anna'nın Betsi ve Vronski'yle ilişkisinin uygunsuz olduğunu ima etmişti. Aleksandroviç ise, sert bir tavırla onu susturarak, karısının bütün şüphelerin üstünde olduğunu söylemiş, o günden beri de Kontes Lidya İvanovna'dan kaçmaya başlamıştı. Sosyetede birçok kişinin karısına tepeden baktığını görmek istemiyor

ve görmüyordu. Karısının, Betsi'nin oturduğu ve Vronski'nin bağlı bulunduğu alay karargâhının da uzak olmadığı Tsarkoye'ye taşınmakta özellikle niçin ısrar ettiğini anlayamıyor ve anlamak da istemiyordu. Bunları düşünmemek için kendini zorluyor ve düşünmüyordu, ama hiçbir zaman bunu kendine itiraf etmemekle, bu konuda herhangi bir delil bulunmak şöyle dursun, şüphe bile etmiyor, yine de aldatılmış bir koca olduğunu kesinlikle biliyor, bundan ötürü de kendini çok mutsuz hissediyordu.

Aleksey Aleksandroviç, karısı ile olan sekiz yıllık mutlu evlilik hayatında kocalarını aldatan kadınlara ve aldatılmış kocalara bakarak, "Bu hale gelinmesine nasıl göz yumuyorlar? Bu uygunsuz duruma nasıl bir son vermiyorlar?" diye kendi kendine kaç defa sormuş, ama şimdi felaketin kendi başına da geldiği şu anda, bu

beladan nasıl kurtulacağını düşünmek şöyle dursun, onu bilmek bile istememişti. Özellikle, çok korkunç olduğu için, çok aykırı olduğu için bilmek istemiyordu.

Aleksey Aleksandroviç, yurtdışından dönüşünden beri ilk defa yazlığa gelmişti. Bir defasında öğle yemeği yemiş, bir defasında da akşamını misafirleriyle geçirmiş, ama bundan önceki yılların alışkanlığına uyarak, gece yatısına kalmamıştı.

Yanş günü Aleksey Aleksandroviç için çok yoğun bir gün olmuştu, ama daha sabahtan kendisine günlük bir program yaparak öğle yemeğini çok erken yedikten sonra, yazlığa

karısına uğramaya, oradan da bütün saray halkının bulunacağı, kendisinin de bulunmak zorunda olduğu yarışlara gitmeye karar verdi. Karısına gidişi, nezaket gereğince haftada bir defa onu ziyaret etme kararını verdiği için ötürüydü. Bundan başka, bugün karısına para vermek zorundaydı, çünkü ayın on beşinci günü evin masrafı için para vermeyi bir âdet haline getirmişti.

Her zamanki irade gücüyle, karısı ile ilgili bütün bunları etraflıca düşünüp karısıyla ilgili düşüncelerinin daha fazla yayılmasına izin vermemişti.

Aleksey Aleksandroviç'in bu sabahı çok yoğundu. Bir gün önce Kontes Lidya, kendisine şu sırada Petersburg'da bulunan ve Çin'deki gezileriyle ün salmış olan bir gezginin broşürüyle, birçok bakımdan çok ilginç ve gerekli olan bu gezgini kabul etmesi dileğini taşıyan bir de mektup göndermişti. Aleksey Aleksandroviç, gece broşürün tamamını okuyamadığı için, sabahleyin bitirmek zorunda kalmıştı. Sonra, ricacılar sökün etmiş, raporlar, resmi ziyaretler, tayinler, aziller, ödüllerin dağıtımı, emekli maaşı işlemleri, maaşlar, yazışmalar, kısacası Aleksey Aleksandroviç'in -vaktinin büyük bir bölümünü alan-"günlük işler" dediği işler birbirini kovalamış-tı. Bundan sonra sıra özel işlerine; doktoru ile özel sekreterinin ziyaretine gelmişti. Özel sekreteri, vaktini fazla almamıştı. Sadece Aleksey Aleksandroviç'e, ihtiyaç duyduğu bir miktar para ile pek de iyi olmayan işleri üzerine kısa bir rapor verdi. Bu yıl, sık yapılan seya-

hatler nedeniyle masraf fazla olmuş ve açık verilmişti, ama Aleksey Aleksandroviç'in yakın dostu olan Petersburg'un ünlü doktoru çok zamanını aldı. Aleksey Aleksandroviç, onu bugün beklemiyordu. Gelişine, hele kendisini sıkı bir sorguya çekerek, göğsünü dinlemesine, karaciğerini muayene etmesine, şaşmıştı. Aleksey Aleksandroviç, bu yıl sağlığının pek de iyi gitmediğini fark eden arkadaşı Kontes Lidya İvanovna'nın doktora gidip . onu muayene etmesini rica ettiğinden habersizdi. Kontes Lidya İvanovna, doktora "Bunu benim için yapınız!" demişti.

Doktor da ona: "Ben bunu Rusya için yapacağım kontes," diye cevap vermişti.

Kontes Lidya İvanovna da: "Değerli adam," diye karşılık vermişti.

Doktor, Aleksey Aleksandroviç'in sağlığından hiç hoşnut kalmamıştı. Karaciğer bir hayli büyümüşü. Beslenmesi kötüydü. Kaplıca küründen hiçbir fayda sağlanmamıştı. Doktor, hastaya elden geldiğince egzersiz yapmasını, zihin yorgunluğundan sakınmasını ve her çeşit üzüntüyü bir yana atmasını tavsiye etmiş ve Aleksey Aleksandroviç'de, kendisinde tedavisi mümkün olmayan kötü bir hastalık bulunduğu izlenimini bırakarak, çıkıp gitmişti.

Doktor çıkarken merdivenlerde Aleksey Aleksandroviç'in özel kalem müdürü olan, çok iyi tanıdığı Slüdin ile karşılaştı. Doktorla Slü-din, üniversiteden arkadaşları. Seyrek görüşmekle birlikte, birbirlerine saygı besleyen iki dosttular, bundan ötürü de doktor, Slüdin'e

olduğu kadar hiç kimseye hastasıyla ilgili düşüncelerini böylesine açık söyleyemezdi.

Slüdin: "Onu gördüğünüze çok sevindim," dedi, "Sağlığı pek de yerinde değil; hem, bana öyle geliyor ki... Eee, siz ne dersiniz?"

Doktor, Slüdin'in başı üzerinden, arabacısına yaklaşması için işaret edip beyaz elleriyle Glace eldiveninin bir parmağını tutup giymeye başladı. "Biliyor musunuz ne... Bir teli, germeden koparmaya çalışınız; zor başarabilirsiniz! Ama son haddine kadar gerilmiş bir tele parmağınızla şöyle bir dokundunuz mu, tel hemen kopuverir. Aleksey Aleksandroviç'e gelince; sürekli çalıştığı için son derece gergin." Anlamli anlamli kaşlarını kaldırarak: "Üstelik, dışarıdan da bir baskı altında, hem de ağır bir baskı altında," sözleriyle düşüncelerini açıkladı ve yanaşan arabasına binerken, "Yarışlara gelecek misiniz?" diye sordu.

Ve Slüdin'in söylediği bir söze karşılık, berikinin duymadığı şu cevabı verdi: "Evet, evet, elbette, insanın oldukça vaktini alıyor."

Doktordan sonra ünlü gezgin geldi. Aleksey Aleksandroviç, az önce okuduğu broşürden ve bu konuda edindiği eski bilgilerinden faydalanarak bu alandaki derin bilgisi ve görüşlerinin genişliğiyle gezgini şaşırttı. Gezginle birlikte Petersburg'a yeni gelen, kendisiyle görüşmek zorunda olduğu bir il başkanının ziyarete geldiğini haber verdiler. İl başkanı gittikten sonra, özel kalem müdürü ile günlük işleri bitirmek ve sonra da ciddi ve önemli bir iş için birini ziyaret etmek gerekiyordu.

Aleksey Aleksandroviç ancak saat beşe

doğru kendi öğle yemeği zamanında evine dönebildi. Özel kalem müdürü ile yemek yedikten sonra, onu kendisiyle birlikte yazlığa ve koşulara davet etti.

Aleksey Aleksandroviç, şimdi kendisi de farkına varmadan, karısıyla görüşmelerinde bir üçüncü kişinin hazır bulunması için fırsat yaratmaya çalışıyordu.

XXVII

Anna, dış merdivenlerin önündeki çakıl taşlarını çiğneyen bir tekerlek sesi duyduğu zaman yukanda aynanın önünde Anuşka'nın yardımı ile elbisesine son fiyongu ilıstiriyordu.

"Betsi'nin gelmesi için vakit erken," diye düşündü. Pencereden bakınca, bir araba ve arabadan uzanan siyah bir şapka ile çok iyi tanıdığı Aleksey Aleksandroviç'in kulaklarını gördü. "Şu tersliğe bak, acaba gece yatisına mı kalacak," diye düşündü. Ve, bu gelişten doğabilecek sonuçlar ona öylesine korkunç ve müthiş göründü ki, bir an bile düşünmeden neşeli ve pırl pırl bir yüzle onu karşılamaya çıktı. Artık yabancı olmadığı yalanlarla dolu yapmacık ruhunun varlığını hissederek, hemen kendisini bu duygulara kaptırdı. Ne söylediğinin kendisi de farkında olmadan konuşuyordu. Kocasına elini uzatıp, başı ile de Slüdin'i selamlayarak: "Aman ne iyi ettiniz!" dedi ve yalan ruhunun kendisine fısıldadığı ilk söz olarak da, "Umarım ki bu gece burada kalacaksınız!" diye ekledi; "Şimdi birlik-

te gideriz, yalnız ne yazık ki Betsi'ye söz vermiş bulundum. Beni almaya gelecek."

Aleksey Aleksandroviç, Betsi'nin adını duyunca yüzünü buruşturdu. Her zamanki alaycı tavrıyla: "Ooo, birbirinden ayrılmayanları ben hiç ayırmam," dedi, "Biz, Mihail Va-silyeviç ile gideriz. Doktorlar da bana yürümeyi tavsiye ediyorlar. Biraz yürüyeceğim; böylece kendimi kaplıcalarda sanırım."

Anna: "Acele etmeye gerek yok," dedi, "Çay ister misiniz?" Zili çaldı.

Anna Karenina, kâh birine, kâh ötekine dönerek konuşuyordu: "Eee, senin sağlığını nasıl bakalım? Mihail Vasilyeviç, siz de bana hiç gelmediniz! Bakınız, balkonum ne kadar güzel."

Anna, çok acele, çok doğal, ama çabuk çabuk ve fazlasıyla çok konuşuyordu. Hele Mihail Vasilyeviç'in kendisine dikilen meraklı bakışlarından, onun kendisini incelediğini fark edince, bunu kendisi de hissetti.

Mihail Vasilyeviç, hemen terasa çıktı. Anna, kocasının yanına oturdu: "İyi görünmü-yorsun," dedi.

Aleksey Aleksandroviç: "Evet," dedi, "bugün doktor geldi, bir saat vaktimi aldı. Dostlarımdan birinin tavsiyesiyle geldiğim hissediyorum. Demek, sağlığım o kadar değerliyim."

"Doktor ne dedi?"

Anna, kocasının sağlığı ve işi üzerine sorular sordu, dinlenmesi ve buraya, yanma gelmesi için onu ikna etmeye çalıştı.

Anna, bütün bunları neşeyle, hızlı ve gözlerinde özel bir pırlıltıyla söylemişti, ama Alek-

sey Aleksandroviç, onun bu tavrını önemsemiyor; sadece söylediklerini, dinliyor ve bu sözleri, sadece düz anlamlarıyla alıyordu. O da, karısına, şakacı bir tavırla sade cevaplar veriyordu. Bütün bu konuşmada hiçbir özellik yoktu, ama Anna, sonraları hiçbir zaman üzüntü ve acı duymadan, bu kısa sahneden hiçbir şey hatırlayamayacaktı.

Seryoja, dadısıyla içeri girdi. Eğer Aleksey Aleksandroviç dikkat etseydi, çocuğunun önce kendisine sonra da annesine ürkek ve şaşkın bakışlarla baktığını fark edecekti, ama o hiçbir şey görmek istemiyordu ve bir şey de görmedi.

"Ooo, delikanlı! Bir hayli büyümüş! Doğrusu, kocaman bir adam olmuş. Merhaba delikanlı," dedi ve elini korkmuş olan Seryoja'ya uzattı.

Eskiden de babasına karşı ürkek davranan Seryoja, şimdi Aleksey Aleksandroviç, ona "Delikanlı," demeye başladıktan ve Vronski'nin dost mu, yoksa düşman mı olduğu bilmececi kafasına takıldıktan sonra babasından iyice çekinmeye başlamıştı. Yardım ister gibi annesine baktı. Sadece onun yanında kendisini iyi hissediyordu. Bu arada dadıyla lafa dalan Aleksey Aleksandroviç, oğlunu omuzundan tutmuştu. Seryoja bundan öylesine sıkılmış, kendisini öylesine zor bir durumda hissetmişti ki; Anna, oğlunun ağlamak üzere olduğunu gördü.

Oğlu içeri girer girmez kızaran Anna, Ser-yoja'nın zor durumda olduğunu görünce, hemen yerinden fırladı, Aleksey Aleksandro-

viç'in çocuğun omuzu üzerindeki elini kaldırdı. Oğlunu, öperek terasa çıkardı ve hemen geri döndü. Saatine bakarak: "Vakit geldi," dedi, "Betsi, hâlâ niye gelmiyor?"

Aleksey Aleksandroviç: "Evet," diye yerinden kalktı ve parmaklarını çıtlatarak devam etti; "Bülbülleri masalla beslemediklerine göre; sana para getirmek için gelmişim. Sanırım ihtiyacın var."

Anna, kocasının yüzüne bakmadan saçlarının dibine kadar kızarak: "Hayır, ihtiyacım yok... Ama evet, biraz ihtiyacım var. Yarışlardan sonra buraya uğrarsın sanırım."

Aleksey Aleksandroviç: "Ooo, elbette," dedi ve karoseri küçük, çok yüksek İngiliz biçimi açık bir gezi arabasının yaklaştığını pencereden görerek ekledi; "İşte, Peterhov güzeli Prenses Tverskaya! Bu ne şıklık, bu ne incelik... Eee, artık biz gidelim."

Prenses Tverskaya arabadan inmedi. Sadece ayağında çizme, sırtında kısa bir pelerin, başında siyah şapka bulunan uşağı merdivenlerin önünde arabadan atladı.

Anna, oğlunu öperek: "Ben gidiyorum, hoşçakal," dedi ve Aleksey Aleksandroviç'e yaklaşarak, elini uzattı; "Geldiğine ne iyi ettin," diye ekledi.

Aleksey Aleksandroviç, karısının elini öptü. Anna, yüzü pırl pırl, neşeli dışarı çıkarken: "Eee, yine görüşelim," dedi, "Demek çay içmeye geleceksin, çok güzel!"

Ama, kocası gözden kaybolunca, onun dudaklarının eline değdiği yeri düşünüp tiksintiyle titredi.

XXVIII

Aleksey Aleksandroviç yarış alanında görüldüğü zaman Anna, yüksek sosyetenin toplandığı tribünde, Betsi'nin yanında oturuyordu. Kocasını uzaktan gördü. İki kişi, kocası ile âşığı, hayatının iki odak noktasıydı. Onları görmeden bile yakınlıklarını hissediyordu. Daha uzaktayken, kocasının yaklaştığını hissetti ve elinde olmadan, onun, kımıldamakta olan kalabalığın dalgalanması arasında ilerleyişini izledi. Kimi zaman dalkavukça selamlara hoşgörüyle karşılık vererek, kimi zaman kendisiyle eşit düzeyde bulunanlarla dalgın dalgın dostça selamlaşarak, kimi zaman bakışlarını dikkatle kolladığı kodamanların gözlerinin içine bakıp, kulaklarına kadar inen kocaman şapkasını çıkararak tribüne yaklaştığını gördü. Anna, onun bu tür selamlaşma biçimlerinin hepsini bilir ve onların hepsinden tiksiniyordu. "Sadece yükselme hırısı, sadece başarıya ulaşma isteği... İşte, onun ruhunda olan şeyler bunlar," diye düşündü. "Saygınlık, kültür aşkı, din sevgisi gibi şeyler, sadece başarıya ulaşmak için bir araçtan başka bir şey değil."

Anna, onun, kadınların olduğu tribüne bakışından (Aleksey Aleksandroviç, dosdoğru Anna'ya bakıyordu, ama bu muslin, bu kurdele, tüy, bu şemsiye ve çiçek denizinde karısını seçemiyordu) kocasının kendisini aradığını anladı, ama özellikle onu görmezlikten geldi.

Prenses Betsi: "Aleksey Aleksandroviç!"

diye seslendi, "Herhalde karınızı görmüyorsunuz; işte, burada."

Aleksey Aleksandroviç, soğuk gülüşüyle gülümsedi ve: "Burada her şey öylesine parlak ki, insanın gözleri kamaşıyor," diyerek tribüne girdi.

Az önce yanından ayrılan ve şimdi ona rastlayan bir kocanın karısına nasıl gülümsemesi gerekiyorsa öyle gülümsedi. Herkese gerekeni verdi; yani bayanlarla şakalaştı, erkeklerle karşılıklı selamlaştı. Aşağıda, tribünün yanında, Aleksey Aleksandroviç'in çok değer verdiği, zekâ ve kültürüyle tanınmış çarın yaveri bir general duruyordu. Aleksey Aleksandroviç, onunla konuşmaya koyuldu. İki yarış arası olduğu için konuşmalarına engel bir durum yoktu. General yarışları onaylamıyordu. Aleksey Aleksandroviç, ona itiraz ediyor, yarışları savunuyordu. Anna, bir kelimesini kaçırmadan kocasının ince, ölçülü sesini dinliyor, her sözü yapmacık geliyor ve kulaklarını tırmalıyordu.

Dört vertslük engelli yarış başlayınca, Anna öne doğru eğildi. Atına yaklaşan ve binen Vronski'ye gözlerini ayırmadan bakmaya başladı. Aynı zamanda kocasının susmak bilmeyen iğrenç sesini duyuyordu. Vronski adına hissettiği korkudan ötürü acı çekiyor, ama kocasının çok iyi bildiği, bir türlü susmak bilmeyen ince sesinden daha çok acı çekiyordu.

Anna, "Ben kötü bir kadınıym, ben mahvolmuş bir kadınıym," diye düşünüyordu, "Ama yalan söylemesini sevmiyorum, yalana katla-

namıyorum. Oysa, onun gıdası yalan. Her şeyi biliyor, her şeyi görüyor. Böylesine sakın konuşabildiğine göre, acaba ne hissediyor? Eğer beni öldürseydi, Vronski'yi öldürseydi, ona saygı duyardım, ama hayır, ona sadece gerekli olan yalan ve nezaket."

Ama kocasından özellikle ne istediğini, onu nasıl görmek istediğini düşünmeden kendi kendine böyle konuşuyordu. Aleksey Aleksandroviç'in onu böylesine sinirlendiren bu özel konuşkanlığının, onun iç üzüntüsünün ve tedirginliğinin bir ifadesi olduğunu da anlayamıyordu. Bir yerini acıtan bir çocuk, acısını dindirmek için nasıl zıplayarak, kaslarını harekete geçirirse Aleksey Aleksandroviç de karısıyla ve sürekli adı dillerde dolaşan Vronski'yle ilgili düşüncelerini dağıtmak için kafasını başka işlerle meşgul ederek kendisini avutmak zorundaydı. Bir çocuk için zıplamak ne kadar doğalsa, onun için de iyi ve akıllıca konuşmak öylesine doğaldı.

"At yarışlarında tehlike, bu sporun bir gereğidir," diyordu Aleksey Aleksandroviç; "Eğer İngiltere, askerlik tarihinde parlak atlı hücumlarından söz edebiliyorsa, bu, özellikle atlara ve binicilere özel değer vermesinden kaynaklanmaktadır. Bence, sporun büyük bir değeri vardır. Her zaman olduğu gibi, biz sadece sporun yüzeysel yanını görürüz."

Prenses Tverskaya: "Pek de öyle yüzeysel değil," dedi, "söylediklerine göre, subaylardan birinin iki kaburga kemiği kırılmış."

Aleksey Aleksandroviç, yalnız dişlerini gös-

teren ve başka hiçbir anlamı olmayan kendine özgü gülüşüyle gülümsedi.

"Tutalım ki, prenses, yüzeysel değil de içten olsun, ama söz konusu olan bvi değildir."

Aleksey Aleksandroviç, yine ciddi ciddi konuşmakta olduğu generale döndü: "Unutmayın ki, yarışlara katılanlar bu mesleği seçmiş olan askerlerdir. Yine kabul etmelisiniz ki, her meslekte madalyonun bir de ters yanı vardır. Bu, sadece askerlerin görevleri arasına girer. Şu boks ya da İspanya'daki boğa güreşleri gibi çirkin sporlar barbarlığın belirtisidir, oysa uzmanlaşmış spor, gelişmiş bir toplumun göstergesidir."

Prenses Betsi: "Hayır, buraya bir daha gelmeyeceğim," dedi, "beni çok heyecanlandırıyor; öyle değil mi Anna?"

Anna hiç sesini çıkarmıyor, dürbününü gözlerinden ayırmadan, hep bir yerlere bakıyordu.

Bu sırada uzun boylu bir general, tribünden geçiyordu. Aleksey Aleksandroviç konuşmayı keserek hızla ama ağırbaşlı bir tavırla yerinden kalktı ve yerlere kadar eğilerek generali selamladı.

"Siz koşmuyor musunuz?" dedi general şakayla.

Aleksey Aleksandroviç, saygıyla: "Benim koşu türüm daha zor," diye cevap verdi.

Hiçbir anlamı olmasa da, zeki bir adamdan esprili bir cevap almış ve espirinin özünü anlamış gibi bir tavır takınmıştı.

Aleksey Aleksandroviç, "İşin iki ögesi vardır," diye devam etti; "Oyuncular ve izleyici-

ler. Böyle gösterilere duyulan ilgi, seyircilerin gelişim düzeylerinin düşüklüğünün belirtisidir ancak."

Aşağıdan Betsi'ye seslenen Stepan Arkad-yeviç'in sesi duyuldu: "Prenses, bahse tutuşalım! Siz kimi tutuyorsunuz?"

"Anna ile Prens Kuzovlev için bahse giriyoruz," dedi Betsi.

"Ben de Vronski'ye. Bir çift eldivene."

"Tamam."

Çevresinde konuşulduğu sürece susan Aleksey Aleksandroviç, hemen konuşmaya başladı: "Bunun erkekçe oyun olmadığını kabul ediyorum."

Tam bu sırada start verildi, bütün konuşmalar kesildi. Aleksey Aleksandroviç de sustu. Herkes ayağa kalktı ve dereye doğru bakmaya başladı. Aleksey Aleksandroviç, yarışlarla ilgilenmediğinden atlılara bakmıyordu. Yorgun bakışlarla, dalgın dalgın seyircileri süzmeye başladı. Bakışları Anna'nın üzerinde durdu: Anna'nın yüzü sert ve solgundu. Herhalde bir kişiden başka hiç kimseyi ve hiçbir şeyi görmüyordu. Yelpazesini sımsıkı tutuyor, nefes bile almıyordu. Hemen başını çevirerek, başka yüzleri seyre koyuldu.

Kendi kendine, "İşte, çok heyecanlı bir kadın ve başka kadınlar... Bu çok doğal," diye düşündü. Karısına bakmak istemiyor, ama elinde olmadan gözleri ona takılıyordu. Orada, öylesine açık seçik yazılı olanları okumaya çalışıyor, bilmek istemediği şeyi dehşetle okuyordu.

Önce Kuzovlev'in derede düşmesi herkesi heyecanlandırmıştı, ama Aleksey Aleksandroviç, Anna'nın sapsarı ve muzaffer yüzünden, izlediği kişinin düşmediğini anladı.

Mahotin ve Vronski, büyük engeli atladıktan sonra, onların arkasından gelen bir subay, hemen oracıkta tepeüstü düşüp adeta ölü gibi hareketsiz kalınca, her yandan bir dehşet mınlusu yükseldi. Aleksey Aleksandroviç, Anna'nın bunun farkında bile olmadığını ve çevresinde konuşulan zorlukla anladığını gördü ve gittikçe daha sık ve artan bir dikkatle Anna'ya bakmaya başladı. Bütün dikkatini Vronski'yi seyre kaptırmış olan Anna, kocasının soğuk bakışlarının üzerinde olduğunu hissetti.

Bir an için dönüp soru dolu gözlerle kocasına baktı, hafifçe kaşlarını çatarak, yine başını çevirdi; "Hepsi vız gelir" demek ister gibiydi. Bundan sonra da bir defa olsun kocasına bakmadı.

Yanş üzücüydü. Katılan on yedi kişiden yansı düşmüş ve yaralanmıştı. Yanşm sonunda herkes heyecanlıydı. Çar, hoşnut kalmadığı için heyecan daha da artmıştı.

XXIX

Herkes, beğenmediğini yüksek sesle açığa vuruyor; herkes, birinin söylediği şu cümleyi tekrarlıyordu; "Bir arslanlı sirk eksik!" Herkes dehşet içindeydi. Öylesine ki, Vronski düşüp de Anna yüksek sesle "Ah!" diye bağırdığında, kimse bunu yadırgamadı, ama arka-

smdan yüzünde çok yakışsız bir değişme oldu: Tamamen kendini kaybetti, öfkeye tutulmuş bir kuş gibi çırpınmaya başladı. Kâh kalkıp, bir yerlere gitmek istiyor, kâh Betsi'ye dönüp: "Gidelim, gidelim," diye tekrarlayıp duruyordu.

Ama Betsi onu duymuyordu. Aşağıya eğilmiş, bir generalle konuşuyordu.

Aleksey Aleksandroviç, kansına yaklaştı ve saygıyla kolunu vererek, Fransızca: "İsterseniz gidelim," dedi. Ama Anna, kulağını kabartmış, generalin anlattıklarını dinliyordu. Kocasının farkında bile değildi. "Söylediklerine göre, onun da ayağı kınlanmış," diyordu General, "Bu, çok kötü, hiçbir şeye benzemez." Anna, kocasına karşılık vermeyerek, dürbününü kaldırdı ve Vronski'nin düştüğü yere bakmaya başladı, ama orası öylesine uzak ve öylesine kalabalıktı ki, hiçbir şey görmek mümkün değildi. Dürbününü indirdi ve gitmeye davrandı. Bu sırada, dörtnala bir subay geldi ve Çara bir şeyler bildirdi. Anna, kulak kabartarak öne eğildi ve kardeşine: "Stiva! Stiva!" diye bağırdı. Ama kardeşi, onu duymadı. Yine kalkıp, gitmek istedi. Aleksey Aleksandroviç, eline dokunarak: "Gitmek istiyorsanız, bir defa daha kolumu teklif ediyorum," dedi. Anna, tiksinererek geri çekildi ve yüzüne bakmadan: "Hayır, hayır, beni bırakın; burada kalıyorum," diye karşılık verdi. Bu sırada Anna, Vronski'nin düştüğü yer-

den bir subayın yanış alanının ortasından geçerek, koşa koşa tribüne geldiğini gördü. Bet-si, ona mendilini salladı. Subay, binicinin yaralanmadığını, ama atın bel kemiğinin kırıldığını haber verdi. Anna, bunu duyunca hızla yerine oturdu ve yelpazeyle yüzünü gizledi. Aleksey Aleksandroviç, onun sadece ağladığını, gözyaşlarını değil, göğsünü dalgalandıran hıçkırıklarını bile tutamadığını gördü. Kendisini toparlaması için bedeniyle onu gizledi. Bir süre sonra kansma dönerek: "Üçüncü defadır size kolumu teklif ediyorum," dedi. Anna, ona bakıyor, ama ne söyleyeceğini bilemiyordu. Prenses Betsi, "Hayır Aleksey Aleksandroviç, Anna'yı ben getirdim ve götürmeye de söz verdim," diye söze karışıp onun yardımına koştı. Aleksey Aleksandroviç, nazikçe gülümseyerek, ama kararlı bir tavırla Betsi'nin gözlerinin içine bakarak: "Özür dilerim prenses," dedi, "ama Anna'nın sağlığının pek de yerinde olmadığını görüyor ve bu nedenle benimle gelmesini istiyorum." Anna, ürkek ürkek etrafına bakındı. Boyun eğerek ayağa kalktı ve kocasının koluna girdi. Betsi, kulağına eğilerek: "Ona bir adam gönderip durumu öğrenir, sana da haber veririm," diye fısıldadı. Aleksey Aleksandroviç, tribünden çıkınca, her zamanki gibi rastladığı tanıdıklanıyla konuştu. Anna da yine her zamanki gibi cevap-

lar vermek ve konuşmak zorunda kaldı, ama kendinde değildi; uykudaymış gibi kocasının kolunda yürüyordu. "Yaralandı mı, yaralanmadı mı? Acaba doğru mu? Gelecek mi, gelmeyecek mi? Onu bugün göreceğim mi?" diye düşünüyordu. Konuşmadan, Aleksey Aleksandroviç'in arabasına bindi, yine konuşmadan arabaların arasından çıktılar. Aleksey Aleksandroviç bütün gördüklerine rağmen, yine de kansmin davranışı konusunda düşünmek istemiyordu. Sadece birtakım dış belirtiler görmüştü. Karısının yakışsız davrandığını görerek bunu söylemeyi kendisi için bir borç saymıştı; ama sadece bunu söylemekle yetinip daha fazlasını söylememek onun için çok güçtü. Yakışsız davrandığını söylemek için ağzını açtı, ama elinde olmadan, tamamıyla başka şey söyledi: "Hepimiz böylesine zalimce oyunlara ne kadar da meraklıyız. Dikkat ediyorum da..." Anna, küçümser bir tavırla: "Nasıl? Anlamadım," dedi. Onuru kırılmıştı. Hemen söylemek istediklerini söylemeye koyuldu: "Size şunu söylemek zorundayım ki..." Anna, "İşte, açıklama başladı," diye düşündü ve içinde bir korku hissetti. Aleksey Aleksandroviç, Fransızca: "Bugün çok yakışsız davrandığınızı size söylemek zorundayım," dedi. Anna, hızla başını ona çevirdi, ama hiç de altında bir şeyler gizlediği o eski, neşeli tavırla değil, zorlukla korkusunu gizlediği kararlı

bir tavırla kocasının gözlerinin içine bakarak, yüksek sesle: "Nasıl yakışsız davranmışım?" diye sordu. Aleksey Aleksandroviç, arabacıya bakan açık pencereyi işaret ederek: "Unutmayın," dedi ve eğilerek camı kapadı. "Neyimi yakışsız buldunuz?" diye tekrarladı Anna. "Binicilerden biri düştüğü zaman gizlemeyi başaramadığınız o umutsuzluğunuzu!" Karısının itiraz etmesini bekliyordu, ama Arına, önüne bakarak susuyordu. "Sosyetede dedikodu yapılmasına fırsat vermeyecek biçimde davranmanızı bundan önce de rica etmişim. Bir zamanlar aile içi davranışlardan söz ediyordum, ama şimdi, toplum içindeki ilişkilerimiz söz konusu. Bugün yakışsız davrandınız, bunun tekrarlanmamasını isterdim." Anna, kocasının söylediği sözlerin yansını işitmemişti. Korktuğunu hissederek, Vronski'nin yaralanmadığının doğru olup olmadığını düşünüyordu. "Ona bir şey olmadı, sadece atının bel kemiği kırıldı," dedikleri binici

acaba o muydu? Kocası sözlerini bitirince, sadece alaycı, yapmacıklı gülümsedi ve hiç cevap vermedi, çünkü kocasının söylediklerini duymamıştı.

Aleksey Aleksandroviç cesaretle konuşmaya başlamıştı, ama nelerden söz ettiğini açıkça anlayınca, Anna'nın hissettiği korku, ona da bulaştı. Karısının gülümseyişini görünce, bu onu tuhaf bir yanlışlığa sürükledi: "Şüphelerime gülüyor," diye düşündü, "evet,

şimdi bana, bundan önce söylediklerini tekrarlayacak; şüphelerimin bir temele dayanmadığını, gülünç olduğumu söyleyecek."

Gerçeğin ortaya çıkmasından korktuğu şu anda, karısından bundan önce olduğu gibi, şimdi de alaycı tavırla kuşkulannın yersiz ve gülünç olduğu cevabını bekliyordu. Bildikleri öylesine korkunçtu ki, her şeye inanmaya hazırды, ama onun korkmuş ve karanlık yüz ifadesi yanılığın olmadığını gösteriyordu.

"Belki de ben yanılıyorum," dedi, "şu halde, beni bağışlamanızı rica ederim."

Anna, kocasının yüzüne umutsuzca baktıktan sonra, ağır ağır: "Hayır, yanılmıyorsunuz-nuz," dedi. "Yanılmadımız! Ben umutsuzdum; umutsuz olmamak da elimde değil. Sizi dinliyor, ama onu düşünüyorum. Onu seviyorum, onun metresiyim. Size katlanamıyorum, sizden korkuyorum, sizden öğreniyorum. Bana ne isterseniz yapın!"

Arabanın bir köşesine yığılarak, elleriyle yüzünü kapadı ve hıçkırarak ağlamaya başladı. Aleksey Aleksandroviç hiç kimildamadı, ama yüzünde birdenbire bir ölünün ihtişamlı hareketsizliği belirdi ve bu ifade villaya kadar yol boyu sürdü. Eve yaklaşırlarken aynı yüz ifadesiyle başını Anna'ya çevirdi: "Pekâlâ! Ama ben onurumu kurtarmak için gerekli önlemleri alıncaya kadar -burada sesi titredi-görünüşü korumanızı istiyorum," dedi.

Arabadan önce kendisi indi sonra Anna'yı indirdi, hizmetçilerin önünde kansının elini sıktı, arabaya binip Petersburg'a hareket etti.

Onun gidişinden az sonra Prenses Bet-

si'nin gönderdiği bir uşak geldi ve Anna'ya şu pusulayı getirdi: "Sağlığını öğrenmek için Aleksey'e bir adam gönderdim. Bana yarasız beresiz ve sağlıklı, ama çok üzgün olduğunu yazıyor."

Anna, "Demek gelecek," diye düşündü, "Kocama her şeyi söylemekle ne iyi ettim!"

Saate baktı. Üç saat vardı. Son buluşma-larındaki ayrıntıların anısı kanını tutuşturdu.

"Aman Tanrım, ortalık hâlâ aydınlık! Bu, korkunç, ama onun yüzünü görmek hoşuma gidiyor, seviyorum, bu hayali ışığı seviyorum... Ya kocam!.. Ha, evet... Aramızda her şeyin bitmiş olması ne kadar da iyi..."

XXX

İnsanların bir araya geldiği her yerde olduğu gibi, Şçerbatskilerin geldikleri bu küçük Alınan kaplıca şehrinde de toplumun her üyesini belirli ve değişmez bir yere oturtan o her zamanki toplumsal billurlaşma olmuştu. Nasıl ki, suyun değişmez ve belirli bir bölümü soğukta, kar kristalinin bilinen biçimini alırsa, kaplıcalara gelen her yeni kişi de, hemen kendine özgü yerini alır. Prens Şçerbatski eşi ve kızıyla hem tuttıkları apartmana, hem adlarına hem de orada buldukları ahbablara göre, onlara gösterilen kendi belirli yerlerinde billurlaştılar. Bu yıl kaplıca kasabasında gerçek bir Alman prensesi bulunduğundan, toplumun billurlaşması daha enerjik bir biçimde oldu.

Prens Şçerbatskaya, kızını Alman prensesine tanıtmaya istekliydi ve bu tanışma töreni, geldiklerinin ikinci günü yapıldı. Kiti, Paris'ten getirilen çok sade ve şık, yazlık bir tuvalet giymişti, zarif ve saygılı bir biçimde dizlerini kırarak Alman prensesini selamladı. Prenses, "Bu güzel yüzde çok kısa zamanda yine güllerin açacağını umarım," dedi ve ardından Şçerbatskiler için artık dönülmesi mümkün olmayan belirli bir yaşantı biçimi kurulmuş oldu. Şçerbatskiler, bir İngiliz leydisinin ailesiyle tanıştılar, bir Alman kontesi ve onun son savaşta yaralanmış oğluyla, bir İsveçli bilgin M. Canut ve kız kardeşiyle dostluk kurdular. Ama asıl, Moskovalı bir hanımefendi olan Marya Yevgenyevna Rtışçeva ve Kiti gibi umutsuz bir aşk sonucu hastalanan ve Ki-ti'nin hiç hoşuna gitmeyen yanındaki kızla ve nihayet Kiti'nin çocukluğundan beri hep üniformalı ve apoletli gördüğü, küçük gözleri, çıplak boynu ve renkli kravatıyla olağanüstü gülünç olan Moskovalı bir albayla görüşüyorlardı. Kiti, bu sıkıcı albaydan bir türlü kurtulamadığı için de, çok sıkılıyordu. Bütün bunlar bir araya gelince Kiti çok kötü sıkılmaya başladı. Prens, Karlsbad'a gidince, Kiti annesiyle yalnız kaldı ve daha da çok sıkılmaya başladı. Tanıdıklarıyla ilgilenmiyor, onlarda yenilik bulacağını sanmıyordu. Kaplıcalarda ilgisini çeken tek şey, tanımadığı insanları gözlemlenmekti. Karakterinin özelliği gereği, insanları, özellikle tanımadığı kişileri kusursuz sanırdı. Şimdi de kimin kim olduğunu, aralarında ne gibi ilişkiler bulunduğunu ve

nasıl insanlar olduklarını tahmin etmeye çalışıyor, olağanüstü ve dürüst olduklarını düşünüyor ve bu konuda gözlemlerinden destek görüyordu. Madam Sthal diye hitap edilen hasta bir Rus kadınla birlikte kaplıcalara gelen bir Rus kızı, onu özellikle ilgilendiriyordu. Madam Sthal yüksek sosyete mensuptu. Çok hasta olduğundan dışarı çıkmaz, ancak çok seyrek günlerde ve iyi havalarda küçük bir arabanın içinde görünürdü.

Ama prensesin anlattığına göre Madam Sthal hastalığından çok, kendini beğenmişliğinden Ruslarla görüşmüyordu. Madam Sthal'e bakan Rus kızı, Kiti'nin fark ettiğine göre, kaplıcada sayıları pek çok olan ağır hastalarla görüşüyor ve doğal olarak onlara yardım ediyordu. Kiti'nin gözlemine göre, bu kız, Madam Sthal'in akrabası değildi, ama parayla tutulmuş bakıcı da değildi. Madam Sthal, ona Varenka, başkaları ise Matmazel Varenka diyordu. Matmazel Varenka'nın Madam Sthal'le ya da tanımadığı başkalarıyla olan ilişkilerini gözlemenin Kiti'yi ilgilendirmesi bir yana, ona anlatılamayacak kadar büyük bir sempati besliyor ve göz göze geldiklerinde kendisinin de kızın hoşına gittiğini hissediyordu.

Varenka denen kız çok genç değildi ama yaşını belli etmeyen biriydi. On dokuz yaşlarında olduğu kadar, otuz yaşlarında da sanılabilirdi. Yüz hatları incelenecek olursa, yüzünün hastalıklı rengine rağmen, güzel denilebilirdi. Kendisi kuruluk derecesinde zayıf, başı ise orta boyuna göre çok büyük olmasaydı vücudu da düzgün sayılabilirdi, ama

erkeklerle göre herhalde çekici biri değildi. Hâlâ taç yaprakları dökülmemiş, ama solmuş ve kokusuz çok güzel bir çiçeği andırıyordu. Kiti'de var olan canlılık ve kendi çekiciliğini anlayabilme yeteneği bulunmadığı için, erkeklerle göre çekici biri olamazdı.

Varenka, her zaman bir işle uğraşır görünüyordu, işi dışında bir başka şeyle ilgilenmiyordu. Kiti'yle zıt karakterde olması, genç kızı özellikle ilgilendiriyordu. Kiti, bu kızda ve onun yaşayış düzeninde, şu anda büyük bir acı ile aramakta olduğu bir örneği, -şimdi ona, alıcı bekleyen bir malın rezilce satışa çıkarılması biçiminde görünen ve Kiti'ye pek iğrenç gelen, kızların, erkeklerle olan sosyete ilişkileri dışında- yaşama ilgisi ve yaşama sevgisi bulacağını hissediyordu. Kiti, bu bilinmeyen dostunu inceledikçe, bu kızın, kafasında yarattığı olgun varlığın ta kendisi olduğuna gittikçe daha çok inanıyor ve bununla bağlı olarak, onunla tanışma isteği de gittikçe büyüyordu.

İki kız günde birkaç defa karşılaşıyorlardı. Her karşılaştıklarında Kiti bakışlarıyla; "Siz kimsiniz? Nesiniz? Düşündüğüm gibi harika biri olduğunuza inanıyorum, öyle değil mi? Ama sakın Tann aşkına, dostluğumu zorla kabul ettirmek istediğimi sanmayın! Ben sadece beğenerek sizi izliyor ve seviyorum," diye soruyordu. Tanımadığı bu kızın bakışları da şöyle cevaplıyordu; "Ben de sizi seviyorum. Siz de çok, pek çok sevimli ve tatlısınız! Vaktim olsaydı, sizi daha çok severdim." Gerçekten de Kiti, onu her zaman bir şeylerle

meşgul görüyordu. Ya bir Rus ailesinin çocuklarını banyolardan getiriyor, ya hasta kadının ayak battaniyesini taşıyıp onu sarmalıyor ya da birilerine akşam kahvesi için pasta alıyordu.

Şerbatskilerin gelişinden kısa bir süre sonra, sabah banyolarında herkesin pek de hoş karşılamadığı yeni bir çift ortaya çıktı. Biri, hafifçe kamburu çıkmış, çok uzun boylu, kocaman elleri olan ve bedenine uymayan kısacık, eski palto giymiş, saf, aynı zamanda korkunç görünen kara gözlü bir adam; ötekisi, hafif çiçek bozuğu, ama sevimli yüzlü, çok kötü ve zevksiz giyinmiş bir kadındı. Kiti, onların Rus olduğunu tahmin ederek hayalinde bunlarla ilgili çok güzel ve dokunaklı bir roman canlandırmaya başladı. Ama annesi Kurliste'den, bunların Niko-lay Levin ile Marya Nikolayevna olduğunu öğrenince Kiti'ye, bu Levin'in ne kadar kötü bir adam olduğunu anlattı. Böylece, bu iki kişi üzerine kurulan hayalleri de yok oldu. Annesinin sözlerinden çok, adamın Kons-tantin Levin'in kardeşi olması, Kiti'nin gözünde birdenbire çok kötü kişiler olarak görünmesine sebep oldu. Levin'in tuhaf hareketlerle başım oynatma alışkanlığı, şimdi genç kızda önüne geçilmez bir tikslenme duygusu uyandırıyor. Kiti, Levin'in onu ısrarla izleyen kocaman korkunç gözlerinde nefret ve alay pırlıtsı görür gibi olduğunu sanıyor ve elden geldiğince onunla karşılaşmaktan kaçınıyordu.

* Almanca: "Kaphca listesi" anlamında

XXXI

Sevimsiz bir gündü. Sabahtan beri yağmur yağıyordu. Hastalar, ellerinde şemsiyelerle galeride toplanmışlardı. Kiti, annesiyle dolaşıyordu. Yanlarında Frankfurt'tan satın aldığı ceketle neşeli neşeli caka satan Moskovalı albay vardı. Galerinin öbür yanında dolaşan Nikolay Levin'le karşılaşmaktan kaçınmaya çalışarak, diğer tarafta dolaşıyorlardı. Sırtında koyu renk bir elbise, başında, kenarları aşağı eğik, siyah bir şapka bulunan Varenka, gözleri görmeyen bir Fransız kadını galerinin bir ucundan öteki ucuna kadar gezdiriyor, Kiti ile her karşılaştıklarında dostça bakıyorlardı.

Tanımadığı dostunu gözleriyle izleyen Kiti:

"Anneciğim," dedi, "Onunla konuşabilir miyim?"

Annesi: "Onunla tanışmaya böylesine is-tekliysen, önce onunla ilgili bilgi toplarsın, sonra da onunla kendim konuşurum. Bu kızda ne gibi bir özellik buldun? Sanırım şuna buna eşlik eden bir refakatçi olmalı," dedi ve sonra, gururla başını kaldırarak ekledi: "İstersen, Madam Sthal'le tanışayım. Onun bell-soeur'ünü tanırım."

Kiti, Madam Sthal'in, annesiyle tanışmaktan kaçınır gibi görüldüğünden, annesinin gururunun incindiğini biliyordu. Bu konuda daha fazla diremedi.

Varenka'nın, Fransız kadınına bardak verişine bakarak: "Harika," dedi, "ne sevimli

* Fransızca: "Görümce" anlamında.

şey! Her şeyi nasıl da kolayca ve rahatlıkla yapıyor!"

Prenses: "Bu engouements'larla beni güldürüyorsun," dedi, sonra Nikolay Levin'in yanındaki bayanın öfkeli öfkeli, yüksek sesle bir şeyler konuştuğu bir Alman doktorla karşıdan geldiğini görerek ekledi; "Hayır, iyisi mi, geri dönelim."

Tam geri dönecekken fazla yüksek sesli olmayan bir bağırma işittiler. Levin, durmuş bağırıyor, doktor da öfkeli öfkeli konuşuyor, bir yığın insan çevrelerinde toplanıyordu. Prensesle, Kiti hemen uzaklaştılar, albay ise, meselenin ne olduğunu anlamak için kalabalığa karıştı. Birkaç dakika sonra da, Prensesle Kiti'ye yetişti.

"Orada ne olmuş kuzum?" diye sordu Prenses.

"Ne olacak; yüzkarası, rezalet. En korktuğum şey, yabancı ülkelerde Ruslarla karşılaşmaktır. O uzun boylu bay, doktorla kavga etmiş; kendisini gerektiği gibi tedavi etmiyor diye doktora kabaca çıkmış ve bastonu ile üzerine yürümüş. Düpedüz ayıp!"

"Ah, ne kadar kötü," diye söylendi Prenses, "peki, iş nasıl bir sonuca bağlandı?"

"Bereket versin, şu mantar şapkalı kız işe karıştı da... Galiba o da Rus," dedi albay.

Kiti, sevinçle "Matmazel Varenka mı?" diye sordu.

"Evet, evet. Herkesten önce o akıl etti de, adamın koluna girip oradan uzaklaştırdı."

"Görüyorsunuz anne," dedi, Kiti, annesi-

. * Fransızca: "Aşın övmeler" anlamında

ne: "Sonra da benim bu kıza hayranlık besle-yişime şaşıyorsunuz."

Kiti, bilinmeyen dostunu gözleriyle izlerken, ertesi günden itibaren Matmazel Varenka'nın, Levin ve yanındaki kadınla proteges "inde bulunan başkalarıyla kurduğu ilişkiye benzer bir ilişki kurduğunu gördü; onlara sokuluyor, onlarla konuşuyor ve hiçbir yabancı dil bilmeyen kadına tercümanlık yapıyordu.

Kiti, Varenka ile tanışmasına izin verilmesi için annesine daha çok yalvarmaya başladı. Nedense, gurur taslamakta hiç bir sakınca görmeyen Madam Sthal'le tanışmak isteğini göstermede ilk adımı atmak prenses için hoş bir şey olmamakla birlikte, Varenka hakkında bilgi topladı. Bu kızla tanışmanın -iyi yanı az olmakla birlikte- hiçbir kötü yanı olmadığı sonucunu çıkaracak ayrıntılı bilgi edinince, önce kendisi Varenka'nın yanına gitti ve tanıştı.

Prenses, kızının su kaynağına gittiği, Va-renka'nın da çörekçi dükkânının önünde durduğu bir anı yakalayarak kıza yaklaştı. Kibar bir gülümseyişle: "Sizinle tanışmama izin verin efendim," dedi, "kızım size âşık. Belki beni tanımazsınız, ben..."

Varenka acele: "Bu, kalp kalbe karşı olmaktan da öte bir şey prenses," dedi.

Prenses: "Dün zavallı bir yurttaşımıza ne büyük bir iyilikte buldunuz," dedi.

Varenka kıpkırmızı oldu. "Hatırlamıyorum efendim. Öyle sanıyorum ki, ben bir şey yapmadım."

Fransızca: "Kanadı altına aldığı, koruduğu" anlamında.

"Nasıl olur efendim; siz, Levin'i kötü bir duruma düşmekten kurtardınız."

"Evet, sa compagne* beni çağırdı, ben de onun yatıştırmaya çalıştım. Çok hasta, doktorundan da memnun değilmiş. Ben bu tür hastalara bakmaya alışkınım."

"Duyduğuma göre, galiba Menton'da teyzenizle, yani Madam Sthal'le birlikte oturuyorsunuz! Ben, onun belle-soeur'ü ile tanışırım."

Varenka yine kızarak cevap verdi: "Hayır, o benim teyzem değil," dedi, "Gerçi ona maman diyorum, ama ben, onun akrabası değil, evlatlığıyım."

Bütün bunlar öylesine sade bir biçimde söylenmiş, kızın yüzünün dürüst ve açık ifadesi öylesine sevimli bir hal almıştı ki, Prenses, Kiti'sinin Varenka'yı niçin sevdiğini anlamıştı.

Prenses: "Peki, Levin şimdi ne olacak?" diye sordu.

Varenka: "Buradan gidiyor," diye cevap verdi.

Bu sırada kaynaktan dönmekte olan Kiti, annesinin bilinmeyen dostu ile tanışmış olduğunu görerek çok sevindi.

"İşte Kiti, kendisiyle tanışmak için can attığın matmazel..."

Varenka, gülümseyerek prensesin sözlerini tamamladı: "Varenka," dedi; "Beni herkes öyle çağırıyor."

Kiti sevincinden kızardı ve sessizce yeni arkadaşının elini uzun uzun sıktı. Varenka,

Fransızca: "Eşi, arkadaşı," anlamında.

bu sıkışa karşılık vermemekle birlikte, elini de çekmedi. Evet, eli bu sıkışa cevap vermemişti, ama Varenka'nın yüzü, biraz mahzun olmakla birlikte büyük, ama güzel dişlerini gösteren sessiz ve sevinçli bir gülümseme ile parlamıştı.

"Ben bunu çoktandır istiyordum." "Ama sizin öylesine çok işiniz var ki..." Varenka: "Ah, tam tersine; benim hiçbir işim yok," diye cevap verdi.

Ama aynı anda yeni dostlarından ayrılmak zorunda kaldı; çünkü bir hastanın çocukları olan iki küçük Rus kıza, koşarak yanına geldi ve: "Varenka, annem sizi istiyor!" diye seslendiler.

Varenka peşlerinden gitti.

XXXII

Prenses, Varenka'nın geçmişini, onun Madam Sthal ile ilişkileri ve Madam Sthal üzerine şu ayrıntıları öğrenmişti:

Madam Sthal, her zaman hastalıklı ve davranışları abartılı olan bir kadındı. Kimine göre kocasına acı çektirmiş; kimine göre de ahlaksızca davranışlarıyla, kocası ona acı çektirmişti. Kocasından boşanmış olduğu bir sırada doğurduğu ilk çocuğu doğar doğmaz ölmüştü. Madam Sthal'in hassas olduğunu bilen ve bu haberin onu yıkacağından korkan ailesi, Petersburg'da, aynı gece, aynı evde doğan saray aşçısının kızını, onun çocuğuyla değiştirmişlerdi. İşte, bu Varenka'ydı. Madam Sthal, sonraları Varenka'nın kendi kızı olma-

diğini öğrenmiş, ama yine de onu yetiştirmeye devam etmişti. Üstelik kız, kısa bir zaman sonra annesi ile babasını da kaybetmişti.

Madam Sthal, on yılı aşkın bir süreden beri oradan hiç ayrılmadan ve yatağından kalkmadan, yurtdışında, güneyde yaşıyordu. Bazıları, onun erdemli, aşın sofı bir kadın olarak sosyal bir yer edindiğini, bazıları ise kendini tanıttığı gibi, sadece yakınlarının iyiliği için yaşayan, yaratılıştan yüksek ahlaklı biri olduğunu iddia ediyorlardı. Hiç kimse onun hangi dinden; Katolik mi, Protestan mı ya da Ortodoks mu olduğunu bilmiyordu, ama gerçek olan bir şey varsa, o da, bütün kilise ve mezhep büyükleriyle dostluk ilişkileri kurmuş olmasıydı.

Varenka, sürekli olarak onunla birlikte yurtdışında yaşıyordu. Madam Sthal'i tanıyan herkes, Matmazel Varenka'yı da -onu herkes böyle çağırıyordu- tanıyor ve seviyordu.

Bütün bu ayrıntıları öğrenen prenses, kızının Varenka ile bir yakınlık kurmasında hiçbir sakınca görmedi. Üstelik, Varenka'nın davranışları ve terbiyesi de çok iyiydi. İngilizce ve Fransızca'yı çok iyi konuşuyordu. Hepsinden önemlisi, Madam Sthal'den prensese bir mesaj getirmesiydi. Madam Sthal, mesajında, hastalığından ötürü prensesle tanışma zevkinden yoksun olduğunu bildiriyordu.

Varenka ile tanışan Kiti, dostunun büyümesine her gün biraz daha çok kapılıyor ve her geçen gün onda yeni yeni meziyetler buluyordu.

Varenka'nın iyi şarkı söylediğini öğrenen prenses, bir akşam gelip şarkı söylemesini rica etti: "Kiti de piyano çalıyor; pek de iyi olmamakla birlikte, piyanomuz da var, gelirsiniz bizi çok sevindirirsiniz!"

Prenses bu sözleri, Kiti'nin özellikle şimdi hiç de hoşuna gitmeyen yapmacık bir gülümseyişle söylemişti; çünkü, Kiti, Varenka'nın şarkı söylemeye pek de istekli olmadığını görmüştü, ama Varenka, yine de o akşam geldi; yanında bir de nota defteri getirdi. Prenses, Marya Yevgenyevna ile kızını ve albayı da çağırdı.

Varenka, burada tanımadığı kişilerin bulunmasını ilgisizlikle karşıladı ve hemen piyanonun başına geçti. Nota olmadan şarkı söylemesini bilmiyor, ama notayla çok güzel söylüyordu. Güzel piyano çalan Kiti, ona eşlik etti. Varenka'nın çok güzel söylediği birinci parçadan sonra prenses: "Olağanüstü bir yeteneğiniz var," dedi.

Marya Yevgenyevna ile kızını teşekkür ettiler ve Varenka'yı övdüler.

Albay pencereden bakarak: "Sizi dinlemek için toplanan şu kalabalığa bakınız," dedi.

Gerçekten de, pencerelerin altında büyük bir kalabalık toplanmıştı.

Varenka kısaca: "Hoşunuza gittiğine çok sevindim," diye cevap verdi.

Kiti, arkadaşına gururla bakıyordu. Onun sanatçılığına da, sesine de, kişiliğine de hayrandı, ama hepsinden çok, haline ve tavrına hayrandı; Varenka kendisine yapılan övgüle-

ri ilgisizce karşılıyordu. Sanki sadece kendi kendine, "Daha şarkı söylememeli miyim, söylemeli miyim," diye düşünüyordu.

Kiti ise; "Onun yerinde ben olsaydım bu başarımla kimbilir ne kadar böbürlenir, pencerelerin altındaki bu kalabalığa bakarak ne kadar sevinirdim. Oysa o, bunu hiç umursamıyor. Onun önem verdiği biricik şey, annemin isteğini yerine getirmek, onun gönlünü hoş etmek. Ona herkesi küçümseme gücünü ve böylesine bağımsız, sakin olmayı veren acaba nedir? Bunu bilmeyi ve ondan bunu öğrenmeyi ne kadar isterdim," diye düşünüyordu.

Prenses, Varenka'dan ikinci bir parça daha okumasını rica etti. Varenka dimdik piyanonun başında durmuş, esmer, zayıf eliyle tempo tutarak, ikinci parçayı da aynı düzgünlük ve dikkatle, aynı güzellikle okudu.

Nota defterinde, bundan sonraki parça, bir İtalyan sarkışıydı. Kiti, prelüdü çaldı ve Varenka'ya baktı.

Varenka, kızarak: "Bunu bırakalım," dedi.

Kiti sorgu dolu, korkmuş gözlerini Varenka'nın yüzüne dikti. Bu şarkı ile bir şeylerin ilgisi olduğunu hemen anladı ve sayfaları çevirerek: "O halde bir başkasına geçelim," dedi.

Varenka elini nota defterinin üzerine koydu ve gülümseyerek: "Hayır," dedi, "bunu okuyalım."

Ve bu parçayı da, eskisi gibi sakin, serinkanlı ve güzel okudu.

Varenka şarkısını bitirdiği zaman, yine hepsi ona teşekkür edip, çay içmeye gittiler. Kiti ile Varenka evin bitişiğindeki küçük bahçeye indiler.

"Bu şarkıyla bağlantılı bir hatıranız var, değil mi?" dedi Kiti ve acele ekledi; "Bana bir şey anlatmayın, sadece doğru mu, onu söyleyin?"

Varenka, açıkça: "Hayır, niçin söylemeye-cekmişim? Söyleyeceğim," dedi ve cevap beklemeden devam etti; "Evet, hem de bana bir zamanlar çok acı çektiren bir anı. Birisini seviyordum, bu şarkıyı da ona söyledim."

Kiti, gözlerini iri iri açmış, konuşmadan, anlayışla Varenka'ya bakıyordu.

"Onu seviyordum, o da beni seviyordu, ama annesi istemedi, o da başkasıyla evlendi. Bize yakın oturuyor, onu ara sıra görüyorum. Benim de bir gönül maceram olabileceğini demek hiç düşünmediniz?" dedi ve güzel yüzünde, Kiti'nin hissettiğine göre, bir zamanlar bütün benliğini aydınlatmış olan küçük bir ışık parladı.

"Düşünmez olur muyum? Eğer erkek olsaydım sizi tanıdıktan sonra kimseyi sevemezdim. Yalnız, anlayamadığım bir nokta var; annesinin hatırı için nasıl oluyor da sizi unutabiliyor ve mutsuzluğa sürüklüyor! Demek ki kalpsiz bir adammış!"

"Oh, hayır, çok iyi bir adamdır," dedi Varenka. "Ben de mutsuz değilim; tam tersine, çok mutluyum," dedi ve eve doğru yönelerek ekledi; "Bugün bir iki şarkı daha söylemeyecek miyiz?"

Kiti: "Öylesine iyi, öylesine iyisiniz ki," de-

di ve onu durdurarak öptü; "Birazcık olsun size benzeyebilsem!"

Varenka tatlı ve yorgun bir gülümseyişle, "Niye bir başkasına benzeyecekmisiniz?" dedi, "siz, bu halinizle iyisiniz!"

Kiti, onu yine yanındaki iskemleye oturarak: "Hayır, ben hiç de iyi bir kız değilim," dedi, "yalnız, bana şunu söyleyin; bir insanın aşkını küçümsemesi, sizi istememesi, sizce bir aşağılama değil midir?"

"O, beni küçümsemedi, beni sevdiğine inanıyorum. Ne var ki, annesinin sözünden çıkmayan bir çocuktu..."

Kiti: "Peki, ya o bunu annesinin isteğiyle değil de, düpedüz kendisi yapsaydı?" dedi ve kendi sırrını ele verdiğini, utanarak kızaran yanaklarından hissetti.

Varenka herhalde artık kendisinin değil de, Kiti'nin söz konusu olduğunu anlayarak:

"O zaman kötü bir davranış olur, ben de ona acımadım," diye cevap verdi.

Kiti, son baloda, müzik durduğu zamanki kendi bakışını hatırlayarak: "Ya aşağılama?" dedi, "böyle bir aşağılama unutulamaz, asla unutulamaz!"

"Ne aşağılaması? Herhalde siz kötü bir şey yapmadınız?"

"Kötüden de beter. Utanılacak bir şey yaptım."

Varenka, başını salladı ve elini Kiti'nin elinin üstüne koyarak: "Utanılacak ne yaptınız?" dedi; "Herhalde siz, size ilgi göstermeyen bir adama, onu sevdiğinizi söyleyemezsiniz?"

"Elbette hayır. Hiçbir zaman, bir sözcük

olsun söylemedim, ama o biliyordu. Hayır, hayır, öyle bakışlar, öyle tavırlar vardır ki, yüz yıl yaşasam unutamam."

Varenka sözlerini yumuşatmaya çalışmadan, açıkça: "Peki, ne olmuş?" dedi, "anlamıyorum. Onu hâlâ seviyor musunuz, sevmiyor musunuz; bütün mesele burada."

"Ondan nefret ediyor ve kendimi affedemiyorum."

"Peki, ne olmuş yani?"

"Utanç, aşağılama."

Varenka: "Oh, herkes sizin gibi böylesine duygulu olsaydı!" dedi, "başından böyle şeyler geçmeyen hiçbir kız yoktur. Bunların hepsi de öyle önemsiz şeylerdir ki..."

Kiti, merak dolu bir şaşkınlıkla genç kızın yüzüne bakarak: "Peki, önemli olan nedir?" diye sordu.

Varenka, gülümsedi: "Oh, önemli olan çok şey var."

"Ne gibi?"

Ne söyleyeceğini bilmeyen Varenka: "Daha önemli pek çok şey var," diye cevap verdi.

Bu sırada, pencereden prensesin sesi duyuldu: "Kiti, hava serin! Ya arkana bir atkı al ya da içeri gir."

Varenka, kalkarak: "Sahi, gitme zamanı geldi," dedi, "Madam Berthelere uğramak zorundayım. Benden rica etmişti."

Kiti, onun elini tutuyor, büyük bir merakla yalvaran bakışlarıyla ona soruyordu; "İnsana böylesine iç rahatlığı veren o daha önemli şey neymiş? Siz bunu biliyorsunuz; bana da söyleyin!"

Ama Varenka, Kiti'nin bakışlarıyla kendisine neler sorduğunun farkında bile değildi. O, şimdi sadece Madam Berthelere gitmek ve gece 12'de annesinin çay saatinde evde bulunmak zorunda olduğunu biliyordu. Odaya girdi, notalarını topladı, herkesle vedalaştık-tan sonra gitmeye davrandı.

Albay: "İzin verin de, sizi geçireyim," dedi.

Prenses de onu destekleyerek: "Geceleyin öyle bir başınıza nasıl gidebilirsiniz?" dedi, "hiç değilse, Paraşa'yı yanınıza katayım."

Kendisini geçirmek gerektiği sözleri karşısında Varenka'nın gülümseyişini zorla tuttuğunu Kiti fark etti.

Varenka, şapkasını alarak: "Hayır, ben her zaman bir başıma giderim, bana bir şey de olmaz" dedi ve böylece neyin önemli olduğunu söylemeden Kiti'yi bir kez daha öptü. Koltuğunun altında notalar, neyin önemli olduğunu, imrenilen o gönül ferahlığının ve kişisel değerinin sırlarını da beraberinde götürerek, dinç adımlarla yaz gecesinin yan karanlığında kayboldu.

XXXIII

Kiti, Madam Sthal ile de tanıştı. Varenka'nın dostluğu ile birlikte bu tanışma, sadece onun üzerinde güçlü bir etki yapmakla kalmamış, acılarını da dindirmişti. Bu tanışma sayesinde Kiti'nin önünde, onun geçmişteki dünyası ile ilgisi olmayan, yepyeni, yüce ve çok güzel bir dünya açılmıştı. Bvı yeni dünyanın y'iksekliklerinden geçmişe sakin sakin

bakılabilir. Kiti, şimdiye kadar dört elle sarıldığı ve içgüdülerin yönettiği hayat dışında, bir de manevi hayat bulunduğunu öğrenmişti. Bu hayata din yoluyla erişebilirdi, ama bu dinin, Kiti'nin çocukluğundan beri bildiği, tanıdıklarda rastlanabilen düşkün dullar evindeki* sabah ve akşam dualarına ve bir papazın yardımıyla ezberlediği Slav metinlerinde ifadesini bulan dinle hiçbir ilgisi yoktu. Bu, yüce, esrarlı, çok güzel düşünce ve duygularla bağlı, sadece inanılan değil, -çünkü böyle emredilmiştir- aynı zamanda sevilen bir dindi. Kiti, bütün bunları sözlerden öğrenmedi. Madam Sthal, onunla, kendisine gençliğini hatırlatan, hayran hayran seyrettiği sevimli bir çocukla konuşur gibi konuşuyordu. En başta sevginin ve inancın bütün insan acılarının biricik dindiricisi olduğundan ve İsa'nın insanlara merhamet duyduğu için, onların çektiği bu acılan asla önemsiz saymadığından söz etti ve hemen konuyu değiştirdi, ama Kiti, onun her davranışından, her sözünden, tansal adını verdiği her bakışından, özellikle Varenka'dan öğrendiği bütün hayat hikâyesinden, kısaca her şeyinden, şimdiye kadar bilmediği o "önemli olan şeyi" öğrendi.

Ama, Madam Sthal'in karakteri ne kadar yüksek, hayatı ne kadar dokunaklı, sözleri ne kadar nazik ve yüce olursa olsun, Kiti, elinde olmadan onda öyle bazı nitelikler fark etti ki, şaşmaktan kendini alamadı. Örneğin bir gün

* Dullar evi: 1803 yılında Moskova ve Petersburg'da, en az 10 yıl devlet hizmetinde bulunmuş eski memurların ya da savaşta hayatını kaybetmiş olanların yaşlı eşleri, ayrıca yoksullar ve hastalar için kurulan hayır evleri.

ailesini soruştururken küçümser bir tavırla gülümsediğini gördü. Bu, Hıristiyanlığın iyi yürekliliğine aykırıydı. Yine bir başka gün evinde bir Katolik papazına rastlamış ve Madam Sthal'in yüzünü abajurun gölgesinde dikkatle gizlediğini ve özellikle gülümsediğini fark etmişti. Bu iki gözlem ne kadar önemsiz olursa olsun Kiti'yi şaşırtmış ve Madam Sthal'le ilgili kuşkuya düşmüştü, ama buna karşılık yapayalnız, ailesiz, arkadaşsız, acı hayal kırıklıklarına uğramış, hiçbir isteği olmayan, hiçbir şeye üzülmeyen Varenka, Kiti'nin hayal ettiği olgunluğun ta kendisiydi. Kiti gönül ferahlığına ermek, mutlu ve çok iyi olmak için, sadece kendini unutup başkalarını sevmenin yettiğini Varenka örneğinden anlamıştı. İşte, Kiti de böyle olmak istiyordu. Şimdi, neyin önemli olduğunu açıkça anlayınca, Kiti, buna hayran olmakla yetinmedi, hemen önünde açılan bu yeni hayata bütün kalbiyle kendini verdi. Va-renka'nın, Madam Sthal'in ve bahsi geçen başkalarının neler yaptıkları üzerine anlattıklarını gözönüne getirerek, kendine gelecekteki hayatıyla ilgili bir plan çizdi. Varenka'nın kendisine sık sık sözünü ettiği Madam Sthal'in yeğeni Aline gibi, o da, nerede bulunursa bulunsun mutsuzları arayacak, elinden geldiğince onlara yardım edecek, İncifler dağıtacak, hastalara, suçlulara, son nefeslerini vermekte olanlara İncil okuyacaktı. Aline'nin yaptığı gibi, suçlulara İncil okuma düşüncesi onu özellikle çok çekiyordu, ama bütün bunlar, Kiti'nin ne annesine ne de Varenka'ya açmadığı gizli hayalleriydi.

Kiti kendi planlarını hayata geçirebileceği uygun zamanı beklemekle birlikte, şimdi de hastaların ve mutsuzların böylesine çok bulunduğu kaplıcalarda yeni prensiplerini uygulayacak fırsatları, Varenka'yı taklit ederek kolayca buldu.

Prenses, önceleri Kiti'nin sadece Madam Sthal'in, özellikle de Varenka'nın etkisi altında bulunduğunu ve Kiti'nin, Varenka'nın yalnız çalışmalarını değil, elinde olmadan yürüme, konuşma, gözlerini kırpmasını da taklit ettiğini gördü, ama sonraları prenses, kızının bu tutkusuyla ilgisi olmayan, ruhsal bir kriz geçirdiğini fark etti.

Prenses, Kiti'nin akşamları -şimdiye kadar yapmadığı bir şeyi yaptığını- Madam Sthal'in kendisine hediye ettiği Fransızca İncil'i okuduğunu gördü. Kızı, sosyeteden kaçıyor, Varenka'nın koruduğu hastalarla, özellikle hasta ressam Petrov'un fakir ailesiyle dostluk kuruyordu. Kiti, herhalde bu ailede hastabakıcılık görevini yapmış olmakla gurur duyuyordu. Bütün bunlar iyi şeylerdi. Prensesin bütün bunlara karşı diyeceği hiçbir

sözü yoktu. Üstelik, Petrov'un karısı da tamamıyla namuslu bir kadındı. Sonra, Kiti'nin çalışmalarını gören kibar Alman bayan, onu "avutucu melek" sözleriyle övmüştü. Aşırılıklar olmasaydı, bütün bunlara çok iyi şeyler denilebilirdi. Prenses ise, kızının işi abarttığını görüyordu. Fransızca olarak ona:
"Il nefautjamais rien autrer,"* diyordu.

* Fransızca: "Hiçbir zaman, hiçbir şeyde aşırılıklara düşmemelidir" anlamında.

Ama kızı ona cevap vermiyor, sadece Hıristiyanlık konusunda aşırılıktan söz edilemeyeceğini düşünüyordu. Bir yanağınıza vurulunca, öteki yanağınızı çevirmeyi, paltonuzu çaldıkları zaman, çıkarıp gömleğinizi vermeyi öğütleyen bir dinin yandaşları için aşırılık nasıl söz konusu olabilirdi? Ama bu aşırılıklar prensesin hoşuna gitmiyordu. En çok hoşuna gitmeyen şey ise, kızının bu içten duygularını kendisine açmak istememesiydi. Prenses bunun farkındaydı. Gerçekten de Ki-ti, yeni görüşlerini ve duygularını annesinden gizliyordu. Onun bu duygularını gizlemesi annesini saymamasından ya da sevmemesinden ileri gelmiyordu. Tek nedeni, onun annesi olmasıydı. Kiti, bu duygularını annesinden başka herkese daha kolay açabilirdi.

Bir gün prenses, Petrov'un karısını söz konusu ederek: "Nedense Anna Pavlovna uzun süredir bize gelmiyor," dedi, "oysa, onu çağırıştım. Bir şeylerden memnun değilmiş gibi bir hali var."

Kiti, birdenbire kızırarak: "Hayır, sana öyle geliyor, ben hiç fark etmedim," dedi.

"Onlara gitmeyi çok oldu mu?"

Kiti: "Yarın dağda bir gezinti tasarlıyoruz," diye cevap verdi.

Prenses, kızının şaşırılmış yüzüne bakarak ve bu şaşkınlığın sebebini anlamaya çalışarak: "Olur, gidin," dedi.

O gün Varenka öğle yemeğine geldi ve Anna Pavlovna'nın dağ gezisinden vazgeçtiğini haber verdi. Prenses, Kiti'nin yine kızardığını fark etti. Yalnız kaldıkları zaman, prenses:

"Kiti," dedi, "Petrovlarla aranızda tatsız bir şey mi geçti? Neden çocuklarını artık bize göndermez oldular; kendileri de gelmiyorlar?"

Kiti, aralarında hiçbir şey geçmediğini, Anna Pavlovna'nın da neden kendisinden memnun değilmiş gibi davrandığını hiç anlayamadığını söyledi. Kiti, tamamen gerçeği söylemişti. Anna Pavlovna'nın kendisine karşı olan değişikliğinin nedenini bilmiyor, ama tahmin ediyordu, fakat tahmini öyle bir şeydi ki, bunu, kendisine bile söyleyemezdi; çünkü bu konuda yanılmak öylesine korkunç ve utanç vericiydi ki.

Kiti, bu aile ile olan ilişkilerini hafızasında bir bir canlandırdı. Karşılaş tıklarında, Anna Pavlovna'nın ablak ve iyi yüzünde beliren saf sevinci hatırladı. Kadınla hasta üzerine olan gizli konuşmalarını, hastayı, kendisine yasaklanmış olan çalışmadan alıkoymak ve gezmeye götürmek için kurdukları planları; ona, "Benim Kitim," diyen ve onsuz yatmak istemeyen küçük oğlanın kendisine olan bağlılığını hatırladı. Bunlar ne kadar da iyiydi! Sonra, Petrov'un kahverengi ceketi içindeki uzun boynu ile zayıf, cılız vücudunu, seyrek, kıvrıkcık saçlarını, ilk zamanlar kendisini korkutan soru dolu mavi gözlerini, kendisinin yanında dinç ve canlı görünmek için harcadığı hastalıklı çabaları gözlerinin önüne getirdi. Bütün veremli hastalara karşı olduğu gibi, ona karşı da duyduğu tiksintiyi yenmek için ilk zamanlar harcadığı çabaları aklından geçirdi. Hastanın ürkek ve duygulu

bakışlarını, bu bakışlar karşısında kendisinin kapıldığı tuhaf bir acıma ve sıkıntılı duyguyu, sonra da yaptığı iyiliğin verdiği mutluluğu hatırladı. Bütün bunlar ne kadar da iyi şeylerdi! Ama bunlar ilk zamanlardaydı. Şimdi, birkaç gün önce her şey birdenbire bozulmuştu. Anna Pavlovna, nezaketle Kiti'yi karşılıyor, gözlerini kızdan ve kocasından ayırmıyordu.

Acaba Anna Pavlovna'nın soğukluğuna sebep, hastanın, Kiti yanmdayken kapıldığı sevinç miydi?

Kiti, "Evet," diye hatırladı, "Önceki gün Anna Pavlovna, can sıkıntısıyla 'Çok zayıf düşmesine rağmen, siz olmadan kahvesini içmek istemedi, hep sizi bekledi!' derken, hiç de onun iyiliğiyle bağdaşmayan tuhaf bir tavır takınmıştı.

"Hastaya dizlerine battaniye verişim de, kadının hoşuna gitmemiş olabilir. Bütün bunlar önemsiz şeyler, ama işte hasta bundan öylesine zor bir duruma düştü, öylesine uzun teşekkürler etti ki, ben bile kendimi sıkıntıda hissettim. Sonra, şu çok güzel yaptığı portrem... Hepsinden önemlisi de, şu utangaç ve yumuşak bakışlar! - Kiti, kendi kendine dehşetle tekrarladı- Evet, evet, bu böyle!" Ama, arkasından ekledi; "Ama, hayır, bu olamaz, olmaması gerek! O, öylesine acınacak bir halde ki..."

Bu kuşku, yeni hayatının bütün güzelliğini zehir ediyordu.

XXXIV

Prens Şçerbatski, kaplıca kürü sona ermeden ailesinin yanına döndü. Kendi deyimiyle; Rus havası almak için Karlsbad'dan sonra Baden ve Kissingen'deki Rus dostlarını görmeye gitmişti.

Prens ve prensesin yabancı ülkelerdeki yaşama üzerine olan görüşleri tamamıyla birbirinin zıttıydı. Prenses her şeyi çok güzel buluyor ve Rus toplumundaki sağlam konumuna rağmen, yabancı ülkelerde Avrupalı bir kadına benzemeye çalışıyordu, ama kendisi bir Rus hanımefendisi olduğu için, Avrupalı bir kadın olamıyor, bu

çabası da onu biraz zor duruma düşürüyordu. Prens ise, tam tersine, yabancı ülkelerdeki her şeyi kötü, Avrupa yaşam tarzını çekilmez buluyordu. Kendi Rus ahlaklarına bağlı kalıyor ve yabancı ülkelerde, özellikle, gerçekte olduğundan daha az Avrupalı görünmeye çalışıyordu.

Prens zayıflamış, yanak derileri torba gibi sarkmış, ama çok neşeli dönmüştü. Hele Kiti'yi tamamıyla iyileşmiş görünce, neşesi büsbütün arttı. Kiti ile Madam Sthal ve Varenka arasında bir dostluk kurulduğu haberi ve prensesin, Kiti'de bazı değişiklikler olduğu yolunda kocasına anlattığı gözlemler, prenste, kızının, kendisinden başka ilgilendiği her şeye karşı duyduğu o alışılmış kıskançlık duygusunu uyandırıyor. Kızının kendi etkisinden kurtularak, onun erişemeyeceği birtakım alanlara kayıp gitmesi ihtimali de korku yarattı, ama bu tatsız haberler, kendisin-

de her zaman bulunan, özellikle Karlsbad Kaplıcaları'yla daha da güçlenen iyi yüreklilik ve neşe denizinde boğulup gitti.

Prens, döndüğünün ertesi günü kızını pür neşe kaynağına götürdü. Üzerinde uzun paltosu vardı ve sarkık yanaklarını, kalkık, kolalı yakalan kısmen örtüyordu.

Çok güzel bir sabahı. Temiz, insanın yüzüne gülen bahçeli evler, kırmızı tenli, birayla beslenmiş neşeye çalışan Alman hizmetçi kız-lan, parlak güneş, insanın yüreğini neşeye dolduruyordu. Ama, baba ve kızı kaynağına yaklaştıkça, hastalara daha sık rastlamaya başladılar. Bu hastaların yüzleri, konforlu Alman hayatının iyi örgütlenmiş koşulları içinde daha da acıklı görünüyordu. Bu çelişki, Kiti'yi artık şaşırtmıyordu. Bu parlak güneş, yeşilliğin bu neşeli pınlıtısı, müzik sesi, Kiti için, iyiye ya da kötüye doğru değişimlerini izlediği bütün bu tanıdık yüzlerin doğal bir çerçeve-siydi. Ama bu haziran sabahının ışık ve pınlıtısı, son moda neşeli bir vals çalan orkestranın ahengi, özellikle hizmetçilerin sağlıklı yüzlerinin yanında, Avrupa'nın dört bir yanından gelen ve güçlükle yürüyen bu canlı cenazeler, prense uygunsuz ve çirkin görünüyordu.

Sevgili kızı, kolunda bulunduğu şu anda gurur ve bir tür gençlik duygusu hissetmesine rağmen, prens, bu dinç yürüyüşünden, bu tombul ve sağlam vücudundan adeta utanıyor ve sıkılıyordu. Bu, toplum içinde çınlıp-lak soyunmuş bir insanın duygusuna benzer bir duyguydu.

Dirseğiyle kızının kolunu dürterek:

"Beni yeni dostlannla tanıştırsana," dedi, "Senin bu iğrenç Soden'ini bile, sana böylesine yaradığı için sevdim. Ne var ki, burası çok gönül üzücü bir yer. Bu kim?"

Kiti, ona, yolda rastladıkları tanıdıklarının adlarını söyledi. Tam bahçenin ağzında, kör Madam Berthe ile ona kılavuzluk eden kıza rastladılar. Kiti'nin sesini duyduğu zaman, ihtiyar Fransız kadının yüzünde beliren sevimli ifade, prensin çok hoşuna gitti. Kadın, hemen aşın Fransız nezaketiyle onlarla konuşmaya koyuldu. Böyle bir kızı olduğu için prensi övdü. Kiti'nin bir hazine, bir inci, avutucu bir melek olduğunu söyleyerek, onu göklere çıkardı.

Prens, gülümseyerek: "Bu hesapça, Kiti, iki numaralı melek oluyor," dedi, "çünkü, kendisi bir numaralı meleğin Matmazel Va-renka olduğunu söylüyor."

Madam Berthe: "Oh!" dedi, "Matmazel Va-renka, gerçek bir melektir, cdlez."

Galeride Varenka'ya rastladılar. Kolunda kırmızı, şık bir çanta hızlı hızlı onlara doğru geliyordu.

Kiti, ona: "İşte, babam da geldi," dedi.

Varenka, bütün davranışları gibi, sade ve doğal bir şekilde, eğilmeyle diz kırma arasında hafif bir reverans yaptı ve hemen prensle, herkesle konuştuğu gibi, hiçbir sıklıganlık göstermeden, doğal bir tavırla konuşmaya başladı.

Prens, yüzünde bir gülümsemeyle: "Şüphesiz, sizi tanıyorum," dedi, "hem de çok iyi tanıyorum; böyle acele nereye gidiyorsunuz?"

Kiti, sevinçle babasının, Varenka'dan hoşlandığını anladı.

Varenka, Kiti'ye dönerek: "Annem burada değil," dedi, "bütün gece uyumadı. Doktor biraz dışarı çıkmasını tavsiye etti. Ben de oyalanması için işini götürüyorum."

Varenka, yanlarından gidince, prens: "Demek bir numaralı melek bu," dedi.

Kiti, babasının Varenka ile alay etmek isteğine kapıldığını, ama Varenka'dan hoşlandığı için bunu bir türlü yapamadığını anladı.

Babası: "Böylece, bütün ahabalarını görmüş olacağız," diye ekledi, "beni tanımak tenezzülünde bulunursa, Madam Sthal'i de..."

Madam Sthal'in adı geçince, babasının gözlerinde alaycı bir ışık parladığını fark eden Kiti, korkuyla sordu: "Yoksa, onu tanıyor muydun baba?"

"Kocasını tanıdım, kendisini de Pietiste' olmadan önce biraz tanıdım."

Kiti, Madam Sthal'de böylesine yüksek değer verdiği şeyin bir adı olmasından korkarak: "Pietistler, ne demek baba?" diye sordu.

Prens: "Ben de pek iyi bilmiyorum," dedi, "bütün bildiğim, Pietist'in her şey, başına ge-

* Pletistler: Protestanlığın içinde 17. yüzyılda doğmuş dinsel bir hareket. Pietistler insanın kendine tamamen dine verdiği, sofuca bir hayatı savunuyor, Hıristiyanlığın kökenine inerek, /ncifi yayarak kilisede reform yapmayı amaçlıyorlardı. Rusya'da da kök salan pietizm, 1. Alek-sander zamanında (1801-1825) hâlâ yaygınlığını koruduğu gibi. özellikle saray ve aristokrasi çevresinde kendine taraftar buluyordu. İlahiyat görüşlerinde katı bir tek yanlılık, dünyadan püritanca el ayak çekmek, iyice şematikleşmiş taraftar kazanıma girişimleri özellikle de aşın bir fanatizm, harekete büyük zararlar vermişti. Dolayısıyla pietizm tanımı Rusya'da karaktersizliğin ve sahte dindarlığın simgesi olup çıkmıştı.

len bütün felaketler için, hatta kocasının ölümü için bile Tann'ya şükrettiğidir. Bu insana biraz gülünç görünüyor, çünkü birbirleriyle pek de iyi yaşamıyorlardı... Peki, bu da kim, ne zavallı bir yüz?" diye sordu prens, ufak tefek yapılı bir hastayı bir bank üstünde otururken görünce.

Adam kahverengi bir palto ve bir deri bir kemik kalmış bacaklarında tuhaf buruşukluklar yapan beyaz bir pantolon giymişti. Bu bay, hasır şapkasını çıkardı; şapkanın basıncıyla kızaran hastalıklı geniş alnı ve onu çevreleyen seyrek kıvrıkcık saçlar göründü.

Kiti, kızarak: "Bu, Petrov adlı bir ressam," diye karşılık verdi.

Onlar yaklaşırlarken, özellikle, patika boyunca koşmakta olan çocuğunun peşinden gidiyor gibi görünen Anna Pavlovna'yı göstererek: "Bu da karısı," diye ekledi.

"Ne acınacak bir hali var. Yüzü de öylesine sevimli ki! Niçin yanma gitmedin? Galiba sana bir şeyler söylemek istiyordu."

Kiti: "Öyleyse yanına gidelim," diyerek, keskin bir dönüş yaptı ve Petrov'a sordu; "Bugün nasılsınız?"

Petrov, bastonuna dayanarak doğruldu ve ürkek gözlerle prene baktı. Prens: "Bu, benim kızımdır," dedi, "Tanışmamıza müsaade ediniz!"

Ressam, prensin önünde eğildi ve tuhaf bir biçimde parıldayan beyaz dişlerini göstererek gülümsedi. Kiti'ye dönerek: "Dün sizi bekledik prenses," dedi.

Bunu söylerken sallandı, ama bu hareke-

ti bilerek yaptığı kanısını vermeye çalışarak, tekrarladi.

"Ben gelecektim, ama Anna Pavlovna Va-renka'yla haber göndererek sizin gitmeyeceğinizi söyledi."

Petrov, kızarak: "Nasıl gitmeyecekmi-şim," dedi ve hemen öksürmeye başlayarak, gözleriyle karısını aradı, sonra yüksek sesle "Aneta! Aneta!" diye karısına seslendi. İncecik, beyaz boynundaki damarlar bir ip gibi gerildi.

Anna Pavlovna yaklaştı. Kocasını, sinirli ve kısık bir sesle sordu: "Nasıl oluyor da, prensese, gelmeyeceğiz diye haber gönderiyorsun?"

Anna Pavlovna, eski davranışlarına hiç benzemeyen, zoraki bir gülümseyişle: "Günaydın prenses," dedi, sonra prene dönerek "Tanıştığımıza çok sevindim," diye ekledi; "Sizi çoktandır bekliyorduk prens."

Herhalde sesinin kendisine ihanet edişine, bundan ötürü de sesine istediği tonu ve-remeyişine büsbütün sinirlenen ressam, daha da öfkeli ve kısık bir sesle tekrarladi; "Nasıl oluyor da, gelmeyeceğiz diye haber gönderiyorsun?"

Kadın, canı sıkılmış bir halde: "Gitmeyeceğimizi sandım da, onun için," diye cevap verdi.

"Nasıl olur, oysa ki!.."

Bir öksürük nöbetiyle sözü yanda kaldı ve elini salladı.

Prens, şapkasını çıkardı ve kızıyla oradan uzaklaştı. Derin derin içini çekerek: "Oh, zavallılar," dedi.

Kiti: "Evet baba," dedi, "hem, şunu da bilmelisiniz ki, üç çocukları var. Sonra, hizmetçileri de yok, gelirleri de yok gibi bir şey. Adam, akademiden bir şeyler alıyor."

Kiti, Anna Pavlovna'nın kendisine karşı davranışlarındaki tuhaf değişikliğin doğurduğu heyecanı boğmak için canlı canlı konuşuyordu. Sonra, içi yastıklarla çevrili, grili, mavili örtülere sarınmış, şemsiyenin altında birinin yattığı küçük arabayı göstererek:

"İşte, Madam Sthal!" dedi.

Arkasında, arabasını iten, güçlü kuvvetli, asık suratlı bir Alman uşak ve yanında Ki-ti'nin tanıdığı sansın bir İsveçli kont duruyordu. Hastalardan bazıları, olağanüstü bir şeye bakar gibi, bu kadına bakarak, arabanın yanından ağır ağır geçiyorlardı.

Prens, ona doğru yürüdü. Kiti, babasının gözlerinde, kendisini şaşırtan o alaycı ışığı hemen fark etti. Babası, Madam Sthal'e yaklaştı ve onunla büyük bir nezaket ve sevimlilikle, şimdi artık çok az kimsenin böylesine güzel konuştuğu bir Fransızcayla konuşmaya başladı. Başından şapkasını çıkarıp, bir daha giymeyerek: "Bilmem beni hatırlayacak mısınız," dedi, "ama, ben, kızıma gösterdiğiniz ilgiye teşekkür etmek için kendimi hatırlatmak zorundayım."

Madam Sthal, Kiti'nin bir memnuniyetsizlik sezdiği gök mavisi gözlerini prene kaldırarak: "Prens Aleksandr Şçerbatski," dedi, "çok sevindim. Kızınızı öylesine sevdim ki, anlatamam."

"Yine hep rahatsız mısınız?"

I

"Artık alıştım," dedi Madam Sthal ve prensi, İsveçli kontla tanıştırdı.

"Çok az değişmişsiniz," dedi, Prens. "Sizi on, on bir yıl görmek şerefinden yoksun kalmıştım."

"Çarmıhı veren Tanrım, onu taşıma gücünü de veriyor. Sık sık şaştığım olmuştur; bu hayat ne diye böyle sürüp gider?" Ve bacaklarını battaniye ile gerektiği gibi örtmeyen Va-renka'ya öfkeyle çıkıştı: "Öbür yandan!"

Prens, gözlerinin içi ile gülererek: "Herhalde iyilik etmek için olsa gerek," dedi.

Prens yüzünde, düşüncelerini yansıtan bir ifade inceliği fark eden Madam Sthal: "Bu konuda yargıda bulunmak bize düşmez," dedi ve genç İsveçliye dönerek ekledi; "Demek, o kitabı bana göndereceksiniz değil mi azizim kont? Çok teşekkür ederim."

Prens, birden yanında beliren Moskovalı albayı görerek: "Ooo!" diye bağırdı ve Madam Sthal'i selamlayarak, kızıyla ve onlara katılan Moskovalı albayla uzaklaştı.

Kendisiyle tanışmadığı için Madam Sthal'den şikâyetçi olan Moskovalı, albay, alay etmiş olmak için: "İşte, bizim aristokrasi prens," dedi.

"Hiç değişmemiş," diye cevap verdi Prens.

Albay: "Hastalığından önce, yani yatağa düşmeden önce onu tanıır mıydınız.'" diye sordu.

"Evet, Tam onu tanıdığım sıralarda yatağa düşmüştü" dedi prens.

"Dediklerine göre, on yıldan beri yürüye-miyormuş."

"Yürüyemiyor, çünkü bir bacağı kısa da, ondan. Çok çirkin bir beden yapısı varmış."

"Hayır, olamaz babacığım!" dedi Kiti.

"Kem diller böyle söylüyor kızım. Senin Varenka da bir hayli azar işitiyor hani. Ah, şu hasta hanımefendiler!"

Kiti şiddetle itiraz etti: "Ah, hayır babacığım! Varenka, ona tapıyor. Sonra, öylesine çok iyilik yapıyor ki... Kime isterseniz sorun! Onu ve Aline Sthal'i herkes tanıyor."

Prens, dirsekleriyle kızının kolunu sıkarak: "Olabilir," dedi, "ama, yaptığı iyilikleri, kime sorulursa sorulsun, kimsenin bilmemesi daha iyi olurdu."

Kiti sustu, ama bu, söyleyecek bir şeyi olmayışından değil, gizli düşüncelerini babasına bile açmak istemeyişindendi. Bununla birlikte, ne tuhaftır, babasının görüşlerine boyun eğmemeye, onun, kendi kutsal mahremiyetine girmesine izin vermemeye böylesine hazırlanmasına rağmen, ruhunda bütün bir ay taşıdığı Madam Sthal'in o tanrısal imajının; bir elbisenin kırışıklıkları altına gizlenmiş gibi görünen ve kırışıklıkların, kumaş katlanmalarının konumunu kavrayınca çözülüp dağılacak olan bir şekil gibi, bir daha geri dönmemesine kaybolduğunu hissetti. Ortada sadece biçimsiz bir vücudu olduğu için yataktan kalkamayan ve dizine battaniyesini istediği gibi örtemediği için ağız var dili yok Varenka'ya zulmeden total bir kadın kaldı. Bütün hayal gücüne rağmen, artık eski Madam Sthal'i geri getirmek mümkün olmadı.

XXXV

Prensesin neşesi evdekilere, dostlarına, hatta Şçerbatskilerin oturduğu Alman ev sahibine bile bulaşmıştı.

Prens, Kiti ile kaplıcalardan dönüp, albayı, Marya Yevgenyevna'yı ve Varenka'yı kahve içmeye davet edince, masa ile koltuklar, küçük bahçedeki kestane ağacının altına getirildi ve kahvaltı hazırlandı. Ev sahibi de, hizmetçi de, prensteki neşenin etkisiyle canlandılar. Onlar, prensin cömertliğini biliyorlardı. Yanm saat sonra, yukarıda oturan Hamburglu hasta doktor, kestane ağacının altında toplanmış olan sağlıklı insanlardan oluşan bu neşeli Rus grubunu imrenerek pencereden seyretmeye koyuldu. Başında leylak rengi kurdelelerle süslü bone bulunan prenses, fincanlarla, tereyağlı ekmekleri dağıtarak, yaprakların titrek gölgesinin beyaz örtüsünün üstüne düştüğü masanın başında oturuyordu. Masanın üzerinde kahve termosu, ekmek, tereyağı, peynir, soğuk av etleri vardı. Masanın öbür ucunda oturan prens iştahla yemek yiyor, yüksek sesle neşeli neşeli konuşuyordu. Prens, bütün dolaştığı kaplıcalardan satın aldığı şeyleri; çeşitli çantacıklar, oyuncakları, türlü türlü kâğıt keseciklerini yanına yığmıştı. Bunları, hizmetçi Lieschen ile ev sahibi de içlerinde olmak üzere, herkese dağıtıyordu. Bu arada ev sahibine, Kiti'yi kaplıcaların değil, onun yaptığı nefis yemeklerin, özellikle kara erik çorbasının iyileştirdiğini söyleyerek, gülünç ve kötü Almancasıyla onunla şakala-

şıyordu. Prenses, kocasının Rus alışkanlıklarıyla alay ediyordu, ama kaplıcalara geldiğinden beri böylesine canlı ve neşeli olmamıştı. Albay, her zamanki gibi, prensin şakalarına gülümsüyordu, ama dikkatle etüd ettiğini sandığı Avrupa konusunda prensesten ya-naydı. İyi yürekli Marya Yevgenyevna, prensin yaptığı bütün espirilere katıla katıla gülmek istiyordu ve Varenka, Kiti'nin de şimdiye kadar onda asla görmediği bir halde, prensin şakalarına gülmekten bitip tükenmişti.

Bütün bunlar Kiti'yi eğlendiriyordu, ama kızcağız düşünmekten de kendini alamıyordu. Babasının, mutlu gülüşüyle arkadaşları ve böylesine sevdiği buradaki hayatı üzerine ortaya attığı sorunları çözemiyordu. Bu sorunlara bir de bugün böylesine açık seçik ve tatsız bir biçimde ortaya çıkan, Petrovlarla ilişkisindeki değişiklik de eklenmişti. Herkes neşeliydi ama Kiti neşelenemiyordu; bu da, onu daha çok üzüyordu. Şu anda, küçükken cezalı olarak kendi odasına kapatıldığı ve oradan ablalarının neşeli gülüşlerini işittiği zamanki duygularına benzer bir duygunun etkisi altındaydı.

Prenses, gülümseyip, kocasına bir fincan kahve uzatarak: "Bu kadar çok şeyi ne diye satın aldın?" dedi.

"Dolaşırken, bir dükkâna rastlıyorsun, hemen yolunu kesiyorlar; 'Erlaucht, Excel-lenz, dwchlauch.tr diyerek, bir şeyler satın almanı rica ediyorlar. Söz 'Durchlaucht'a ge-
Almanca: Fransızca; son Altesses, son ekselans karşılığıdır.

linçe, akan sular duruyor, böylece bizim on taler de cepten gidiyor."

Prenses: "Desenize can sıkıntısından," dedi.

"Elbette can sıkıntısından. Öylesine bir can sıkıntısı ki, insan ne yapacağını, nereye gideceğini bilemiyor."

Marya Yevgenyevna: "İnsan nasıl sıkılabilir prens?" dedi, "Şimdi Almanya'da öylesine ilginç şeyler var ki..."

"Ben bütün bu ilginç şeyleri biliyorum; kara erik çorbasını da biliyorum, sosisli no-hutu da biliyorum, hepsini biliyorum."

Albay: "Hayır, ama prens, ne dersiniz deyin, onların çok dikkate değer organizasyonları var," dedi.

"Dikkate değer olan ne? Hepsi hayatından memnun, kurumlarından geçilmiyor: çünkü, dünyayı yenmişler. Ben niçin memnun olayım? Ben kimseyi yenmedim ki... Üstelik arada, çizmelerini kendin çıkarıp kapının önüne kendin koyuyorsun! Sabahleyin kalkınca hemen giyinip salona kötü bir çay içmeye koşuyorsun! Bizde böyle mi ya! İstediyin zaman uyanır, herhangi bir şey yüzünden homurda-nır, sağa sola döner, iyice bir kendine gelirsin, hiç acele etmeden her şeyi iyice bir düşünürsün!"

Albay: "Ama zamanın para olduğunu unutuyorsunuz,"* dedi.

"Bu, zamanına göre değişir! Zaman olur ki, bir ayını 50 kapiğe verirsin, ama yine öyle zaman olur ki, yarım saatini hiçbir parayla

* Almanca: Zeit ist Geld: Zaman paradır.

değişmezsin! Öyle değil mi Katenka? Niye öyle somurtup duruyorsun?"

"Bir şeyim yok."

Varenka'ya dönerek: "Siz nereye böyle?" dedi, "biraz daha otursanıza!"

Varenka, yerinden kalkarak, yine bir gülme nöbeti içinde: "Eve gitmem gerekiyor," dedi.

Biraz yatışınca, herkesle vedalaştı ve şapkasını almak üzere eve girdi, Kiti de onun peşinden yürüdü. Şimdi, Varenka, ona başka türlü görünüyordu. Eskisinden kötü görünmüyordu, ama Kiti'nin onu önceleri tasavvur ettiğinden daha başka türlüydü.

Varenka, şemsiyesini ve çantasını alırken: "Ne zaman görüşeceğiz?" diye sordu.

Kiti, Varenka'mn düşüncelerini anlamak için: "Annem, Petrovlara gitmek istiyordu," dedi, "Siz gelmeyecek misiniz?"

Varenka: "Geleceğim," dedi, "onlar gitmeye hazırlanıyorlar. Eşyalarını yerleştirmeye yardım edeceğime söz verdim."

"O halde ben de gelirim."

"Hayır, siz gelip de ne yapacaksınız?"

Kiti, gitmesine engel olmak için Varenka'mn şemsiyesinden tuttu ve gözlerini açarak: "Niçin? Niçin? Niçin?" dedi. "Hayır, ama durun, niçin?"

"Hiç canım. Babanız geldi; sonra, onlar sizden sıkılıyorlar."

"Hayır, Petrovlara sık sık gitmemi niçin istemiyorsunuz? Bana söyleyin! Gitmemi istemiyorsunuz değil mi? Niçin?"

Varenka, sükûnetle: "Ben böyle bir şey söylemedim," dedi.

"Hayır, rica ederim söyleyin!"

Varenka: "Her şeyi mi söyleyeyim?"

Kiti: "Her şeyi, her şeyi!" dedi.

Varenka, gülümseyerek: "Ortada önemli bir şey yok," dedi; "Mesele şu ki, ressam Mi-hail Alekseyeviç önceleri buradan gitmeye hazırlanırken, şimdi gitmek istemiyor."

Sabırsızlanan Kiti, asık bir suratla Varen-ka'ya bakarak: "Sonra, sonra!" dedi.

"Sonrası; Anna Pavlovna nedense siz burada bulunduğunuz için kocasının buradan ayrılmak istemediğini söyledi. Elbette yakışksız bir şey bu. İşte bu yüzden, yani sizin yüzünüzden aralarında kavga çıktı. Bu hastaların ne kadar sinirli olduğunu bilirsiniz!"

Kiti, gittikçe suratını asarak susuyordu. Varenka ise gözyaşıyla mı, yoksa sözle mi, pek belli değil, ama bir fırtınanın kopmak üzere olduğunu görüp Kiti'yi yumuşatmaya, yatıştırmaya çalışarak, sadece kendisi konuşuyordu: "Bunun için, oraya gitmemeniz daha iyi olur... Elbette anlarsınız... Kızmayın."

Kiti, Varenka'nın elinden şemsiyesini aldı ve arkadaşının yüzüne bakmadan, acele acele: "Oh olsun bana, oh olsun!" dedi.

Varenka, arkadaşının çocuksu öfkesine bakarak gülümsemek istedi, ama onun onurunu kırmaktan korkarak vazgeçti: "Ne demek oh olsun, anlamıyorum?" dedi.

"Oh olsun, çünkü bunların hepsi sahteydi, çünkü bunların hepsi de içten gelme şeyler değil, uydurmaydı. Tanımadığım bir adamla niye ilgilendim? Bunun sonucu ola-

rak da bir aile kavgasına sebep oldum, hiç kimsenin benden istemediği bir şeyi yapmış oldum, çünkü her şey yapmacıktı, yapmacık! Yapmacık!"

Varenka, yavaşça: "Peki, bu yapmacıklık-lara ne diye başvurmuş olacaktın?"

Kiti, elindeki şemsiyeyi açıp kapayarak: "Ne budalaca, ne iğrenç bir davranış! Bunları yapmama hiçbir sebep yoktu... Hepsi yapmacık!.."

"Niçin, ne maksatla?"

"Herkesi karşı, kendime karşı, Tann'ya karşı daha iyi görünmek için, herkesi aldatmak için. Hayır, bir daha kendimi böyle şeylere kaptırmayacağım! Kötü olacaktım, varsın olsun, ama hiç değilse yalancı olmayacağım, aldatan olmayacağım!"

Varenka, sitemli sitemli: "Aldatan kim?" dedi, "öyle söylüyorsunuz ki, sanki..."

Ama Kiti, bir öfke nöbeti içindeydi. Varenka'nın sözlerini bitirmesine fırsat vermedi:

"Sizden söz etmiyorum," dedi, "söz konusu olan hiç de siz değilsiniz! Siz, kusursuz bir kızsınız! Evet, evet, sizin bir mükemmellik örneği olduğunuzu biliyorum. Ben kötüysem ne yapalım? Ben kötü olmasaydım, bunlar olmazdı. Bırak da, nasılsam öyle kalayım, ama ikiyüzlü olmayayım. Anna Pavlovna'dan bana ne? Canlan nasıl isterse öyle yaşasınlar, ben de keyfimce yaşayayım. Ben başka türlü olamam. Hem, bunların hiçbiri o şey değil, o şey değil!"

Varenka, şaşırılmış bir halde: "Peki, olmayan ne?" dedi.

"Bunların hiçbiri o şey değil! Ben, ancak hoşuma giden biçimde yaşayabilirim, siz ise prensiplere göre yaşıyorsunuz. Ben sizi düpedüz sevdim, siz ise herhalde sadece beni kurtarmak, bana bazı şeyleri öğretmek için sevdiniz!"

Varenka: "Haksızlık ediyorsunuz," dedi.

"Ama ben, başkalarından söz etmiyorum, kendimden söz ediyorum."

Bu sırada annesinin sesi duyuldu: "Kiti! Buraya gel de babana mercanlarını göster!"

Kiti, arkadaşı ile barışmadan, mağrur bir tavırla masanın üzerinden mercan kutusunu aldı ve annesinin yanına gitti.

Annesi ile babası aynı zamanda sordular: "Ne var? Niye böyle kızarmışsın?"

Kiti: "Bir şeyim yok, şimdi gelirim," dedi ve hemen gerisin geriye gitti.

"O hâlâ burada," diye düşündü, "aman Tanrım, ona ne söyleyeyim! Ben ne yaptım, ben neler söyledim! Onu niye gücendirdim? Ben şimdi ne yapayım? Ona ne söyleyeyim?"

Kiti, bunları düşünerek kapının önünde durakladı.

Varenka başında şapkası, elinde şemsiyesi sandalyede oturuyor, Kiti'nin kırdığı şemsiyenin yayını inceliyordu. Başını kaldırdı.

Kiti, ona yaklaşarak: "Varenka, beni affedin," dedi, "beni affedin! Ne söylediğimi hatırlamıyorum. Ben..."

Varenka, gülümseyerek: "Doğrusu, sizi üzmemek istemedim," dedi.

Barış imzalanmıştı. Ne var ki, babasının gelişiyse Kiti'nin içinde yaşadığı bütün dünya

değişmişti. Öğrendiklerinin hiçbirinden vazgeçmemişti, ama olmak istediğini, olabileceğini sanmakla kendi kendini aldattığını anladı. Sanki ayılmıştı. Çıkmak istediği yükseklikte övünmeden, yapmacıksız tutunabilmenin bütün güçlüklerini anlamıştı. Bundan başka, içinde yaşadığı bu dünyanın acılarını, hastalıklarını, ölmekte olanların bütün ağırlığını da hissetti. Buna alışabilmek için kendi kendine harcadığı çabalar, ona çok zahmetli göründü. Ve temiz havaya, Rusya'ya, Dol-li'nin çocuklarıyla gittiğini mektuplardan öğrendiği Yerguşovo'ya bir an önce kavuşmak isteğini duydu.

Ama Varenka'ya olan sevgisi azalmamıştı. Vedalaşırken, Varenka'dan Rusya'ya, onlara gelmesini rica etti.

Varenka: "Evlendiğiniz zaman gelirim," dedi.

"Ben hiçbir zaman evlenmeyeceğim."

"Öyleyse, ben de hiçbir zaman gelmeyeceğim."

Kiti: "Öyleyse, ben de sırf bunun için evleneceğim. Bak, karışmam, söz verdiğinizi unutmayın!" dedi.

Doktorun tahminleri doğru çıkmıştı. Kiti evine, Rusya'ya iyileşmiş olarak döndü. Eskisi gibi kaygısız ve neşeli değildi, ama sakindi. Moskova acılan artık onun için bir anı olmaktan başka bir şey değildi.

flmooqEAisopjoqMAV* :q3A\ ij-ukö qBAisopjoq@ojui :[pu-3 çç £6 6t£ (9IZ0) -Wi xclD SO 86 8tE (91 SO) :PI ;/ÂO5(ipE>i 00E18 "POM bisoj ç/09:on isappeo jEpjniinw tsaipjiBjv eŞbj3jeo :iEqnJ[HnM Jixâ ain xshvoix iavnvs noasvzinvomo wvth3M raxigva wisva nıava onsmi uw; »-liiwf VI(IMİ33Hn9Jo5|Yo|jı hvınıava mısvim'hvaisv^"Oaaoa

Bedensel rahatsızlıklar, aile içi skandallar, ideolojik, politik buhranlar. Tanrı inancına duyulan kuşkular biçiminde görünürleşen sayısız fiziksel ve ruhsal krizden ve Ortodoks Kilisesi'nden çıkartılışından bir yıl sonra (1902), yaşlı Tolstoy, Arına Karenina'yı yazdığı orta yaş yıllarını hüznün ve iç sızısıyla hatırlar. Sanatının doruğundaki en iyi yıllarının ürünü olan bu roman, yazara göre temel bir "fikri" soyut formülasyonlara başvurmadan açıklayan sanatta "biçimi" bağımsızlaştırmayıp içerik ile, fikir ile bütünleştiren bir yapıyı temsil eder. İçerik ile, sanatsal biçimin bu uyumunun

fikir ya da düşünce nedir? Yaşlı bir erkekle evlendirilmiş genç kadın (Anna Karenina) genç subay Vronski ile içine sürüklendiği ilişkiyi niçin evlilikle sonuçlandıramaz? Sosyetedeki statüsünü gözden çıkartamadığı için mi? Yoksa, Tolstoy'un aristokrasi temelinde kurulu ideal "aile mitosunda", bireyin bütünlüğünü koruyan o büyük "organizasyonda", kadının doğal, cinsel dürtülerini yıkıcı bir tehdit gibi gören ve ona evhanımı-anne rolünün ötesinde bir sosyal varoluş alanı tanımayan muhafazakâr anlayışla mı karşı karşıyayız?

TOLSTOY
ANNA KARENİNA II. CİLT
TÜRKÇESİ
SANİYE GÜVEN
© BORDO SİYAH KLASİK YAYINLAR
BASKI 2004, İSTANBUL
DİZİ TASARIMI
H. HÜSEYİN ARIKAN
DÜNYA KLASİKLERİ EDİTÖRÜ
VEYSEL ATAYMAN
TÜRK KLASİKLERİ EDİTÖRÜ
KEMAL BEK
TK. NO
975-86880
ISBN
975-86887
TREND YAYIN BASIM DAĞITIM REKLAM ORGANİZASYON SAN. TİC. LTD. ŞTİ.
MRK.
MERKEZ EFENDİ MAH.
DAVUTPAŞA CD.
İPEK İŞ MERKEZİ 6/3 9-22
TOPKAPI/İSTANBUL
ŞB.
CAFERAĞA MAHALLESİ
MÜHÜR DAR CADDESİ NO: 60/5
81300 KADIKÖY/İSTANBUL
TEL: (0216) 348 98 03 - 348 97 63
FAKS: (0216) 349 93 45

TOLSTOY
ANNA KARENİNA II. CİLT TAMAMI III CİLT
TÜRKÇESİ: SANİYE GÜVEN
BORDO—Vs İ YAH ROMAN
I
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

İv

Sergey İvanoviç Koznişev, yorulan kafasını dinlendirmek istedi ve her zamankinin aksine, yabancı ülkeler yerine, mayıs sonlarına doğru kardeşinin çiftliğine gitti. Ona bakacak olunursa, en iyi yaşantı, köy yaşantısıydı ve şimdi bu hayatın tadını çıkarmak üzere kardeşinin yanına gelmişti. Konstantin Levin, bu yaz öteki kardeşi Nikolay'ı beklemediği için, Koznişev'in gelişine çok sevindi, ama Konstantin Levin, kardeşi köydeyken, gösterdiği bütün saygı ve sevgiye rağmen, onun yanında biraz huzursuz olurdu. Ağabeyinin köy hakkındaki düşünceleri onu sıkıyor, hatta hiç hoşuna gitmiyordu. Konstantin Levin için köy, hayatının tiyatro sahnesiydi; yani sevinçlerinin, acılarının, emeğinin yeri. Sergey İvanoviç için ise köy, bir yandan dinlenme yeri, öte yandan da şehirdeki çürümüşlüğü bir panzehiriydi; faydalarını bilerek, memnunlukla kabul ettiği yararlı bir panzehir. Konstantin Levin, köyü hiç kuşkusuz yararlı bir faaliyet alanı olduğu için önemsiyordu; Sergey İvanoviç'e göre ise köy, özellikle hiçbir iş yapılmaması mümkün olan hatta hiçbir iş yapılmaması gereken bir yer olduğu için iyiydi. Bundan başka, Sergey İvanoviç'in alt tabaka insanlarına davranışı da

Konstantin Levin'i biraz üzüyordu. Gerçi Sergey İvanoviç, halkı sevdiğini ve tanıdığını, sık sık da köylülerle konuştuğunu, bunu da içinden gelerek, yapmacıklığa sapmadan çok iyi becerdiğini söylerdi. Bu konuşmaların her birinden kırsal kesim insanının lehine sonuçlar ve onları anladığını kanıtlayan deliller çıkartırdı. Bu bakış açısı Konstantin Levin'in hoşuna gitmiyordu. Konstantin Levin, köylüleri ortak çalışmanın asıl temsilcisi olarak görüyordu. Köylüye olan saygısının ve ona kalacak olursa, süt ninesinden sütle birlikte emdiği bir ölçüde kan başına dayalı birliğin zemininde yaptıkları ortaklaşa işlerde, kimi zaman birlikte çalıştığı bu emekçilerin gücüne, güzelliğine, adalet duygularına hayran kaldığı halde; çoğu zaman onların umursamazlığına, pisliğine, sarhoşluğuna ve yalancılığına fena halde kızardı. Konstantin Levin'e halkı sevip sevmediğini sorsa-lar, buna nasıl bir karşılık vereceğini gerçekten de bilemezdi. Bütün insanlar gibi, onları hem seviyor hem de

sevmiyordu. Şüphesiz, iyi biriydi ve insanları seviyordu, ama özellikle halkı sevip sevmemek elinde değildi, çünkü yalnız halkla birlikte yaşamıyor, bütün çıkarları halkın çıkarlarına bağlı olmakla kalmıyor, kendisini de halkın bir parçası sayıyordu. Gerek kendisinde, gerek halkta hiçbir özel nitelik ya da eksiklik görmüyor, kendisini halkın karşısında üst bir konuma koymuyordu. Bundan başka, bir patron, bir aracı ve başlıca akıl hocası olarak (köylüler ona inanıyor ve ondan öğüt almak için ta kırk kilometrelik bir yoldan kalkıp, ona geliyorlardı) köylülerle çok yakın

ilişkiler kurmuş olmakla birlikte, halk hakkında belirli bir düşüncesi yoktu. Ve halkı bilip bilmediği sorusuna karşılık verirken, halkı sevip sevmeyi sorusuna cevap verirken çektiği zorluğu çekerdi. Halkı tanıdığını söylemek, onun için insanları tanıdığını söylemekten farksızdı. O, devamlı olarak her tür insanı, bu arada iyi ve ilgi çekici insanlar olarak saydığı köylüleri gözlüyor, tanıyor ve durmadan onlarda yeni yeni nitelikler görüyor, onlar üzerine olan eski düşüncelerini değiştirerek, yeni düşünceler ediniyordu. Sergey İvanoviç ise tam tersine davranıyordu. Kendisinin sevmeyi köy yaşantısının o bölümünü ağabeyi, tam tersine, nasıl seviyor ve övüyorsa, tıpkı bunun gibi, halkın da, kendisinin sevmeyi insan sınıflarını, tam tersine, ağabeyi seviyordu. Bunun gibi, halkı da genel olarak insanların karşısında yer alan bir şey olarak tanıyor. Onun metodik kafasında halk, hayatın kendisinden, ama daha çok çelişkilerinden çıkarılmış ve halk yaşantısının belirli biçimleri açık seçik oluşmuştu. O, halk üzerine olan görüşlerini ve halka olan sempatik davranışlarını asla değiştirmeydi.

İki kardeşin halkla ilgili görüşlerindeki anlaşmazlıklarda Sergey İvanoviç daima haklı çıkardı, çünkü Sergey İvanoviç'in halk üzerine, halkın karakteri, özellikleri ve zevkleri ile ilgili belirli görüşleri vardı. Oysa, Konstantin Levin'in belirli ve değişmez hiçbir görüşü yoktu. Onun için, bu tartışmalarda Konstantin Levin, her zaman kendi kendisiyle çelişirdi. Sergey İvanoviç'e göre, küçük kardeşi iyi yürekli, (Fransızların deyimiyle) mert bir insandı, ama oldukça zeki olmasına rağmen, bir anlık izlenimlere kendisini kaptırırdı; bundan ötürü de davranışlarında çelişkiler vardı. Bir ağabey hoşgörülüğüyle, kimi zaman ona olayların gerçek anlamını anlatırdı, ama böylesine kolay yendiği için, onunla tartışmaktan hiçbir zevk almazdı.

Konstantin Levin ise ağabeyine, parlak zekâlı, çok bilgili, kelimenin en yüksek anlamıyla soylu ve toplum yararına çalışma nitelikleriyle bezenmiş bir insan gözüyle bakardı. Ama yaşlanıp, ağabeyini daha yakından tanıdıkça, kendisinin büsbütün yoksun bulunduğu bu toplumun yararına çalışma yeteneğinin belki de bir erdem olmadığını, tam tersine bir eksiklik, iyi, namuslu, soylu isteklerin ve zevklerin eksikliği değil de; yürek denilen hayat gücü eksikliği, hayatın, insanların önüne çıkardığı sayısız yollardan birini seçmek, birini arzulamak eksikliği olduğunu, ruhunun derinliklerinden gittikçe daha sık düşünmeye başladı. Ağabeyini daha iyi tanıdıkça, gerek Sergey İvanoviç'in, gerek toplumun yararına çalışanların, bu toplum yararına çalışma sevgilerine yürekte inanmadıklarını, bununla uğraşmanın iyi olduğunu akıl yoluyla buldukları için uğraştıkları daha iyi fark etmeye başladı. Ağabeyinin, toplum yaran ve ruhun ölümsüzlüğü sorunlarıyla ilgilenmesinin, bir satranç partisinden ya da yeni bir makinenin ince yapılışından hiç de fazla ilgilendirmediğini görmesi de, onun bu tahminlerini doğrulamaktaydı.

Bundan başka Levin'i, köyde ağabeyiyle birlikte olduğu için sıkıran başka bir şey daha vardı; Levin, köyde, özellikle yazın sürekli çiftlik işleriyle uğraşıyordu. Gerekli olan her şeyi yapmak için de, yaz mevsiminin uzun günleri bile ona yetmiyordu. Sergey İvanoviç ise dinleniyordu. Gerçi, o şimdi dinleniyor, yani eseri üzerinde çalışmıyordu, ama onun zihinsel çalışmalarda şöyle bir alışkanlığı vardı; aklına gelen düşünceleri güzel özetler halinde söylemesini ve bunları dinleyecek birinin bulunmasını severdi. Onun alışılmış ve doğal dinleyicisi ise kardeşiydi. Aralardaki ilişkilerin arkadaşça teklifsizliğine rağmen, ağabeyini yalnız bırakmak Levin'e ?or geliyordu.

Sergey İvanoviç, güneşte, otları üzerine uzanıp yatmayı, güneşlenirken tembel tembel konuşmayı severdi: "Bu tatlı başıboşluk ne kadar hoşuma gidiyor inanamazsın! Kafamda hiçbir düşünce yok, içi bomboş!" diyordu.

Ama boş oturmak Konstantin Levin için can sıkıcıydı, çünkü kendisi yanlarında olmadıkça adamlarının gübreyi işlenmemiş tarlalara götüreceklerini, başlarında bulunmazsa rastgele şuraya buraya serpiştireceklerini, pulluğun bıçaklarını vidalamayıp çıkıracaklarını, sonra da pulluğun uydurma bir şey olduğunu ve daha bir sürü şeyler iddia edeceklerini biliyordu.

Sergey İvanoviç, ona her zaman: "Bu sıcaklarda didindiğin yeter!" diye seslenirdi.

Levin: "Bir dakika için büroya uğramam gerek," der ve tarlaya koşardı.

Haziranın ilk günlerinde Agafya Mihaylov-na, yeni tuzladığı bir kavanoz mantarı bodruma indirirken ayağı kayarak düşmüş ve elinin bileği burkulmuştu. Zemstvo'nun, okuldan yeni çıkmış, genç ve geveze doktorunu getirdiler. Doktor elini muayene etti, kırılmadığını söyledi, kompres koydu. Öğle yemeğine kadar kalan doktor, herhalde ünlü Sergey İvanoviç Koznişev'le konuşmaktan hoşlanmış olacak ki, olaylar üzerine olan aydın görüşlerini göstermek için, işlerinin kötülüğünden yakınarak, ona ilçenin bütün dedikodularını anlattı. Sergey İvanoviç, onu dikkatle dinledi, sorular sordu ve yeni dinleyici bulmanın verdiği coşkuyla konuştu. Genç doktorun saygıyla değerlendirdiği isabetli ve önemli birkaç düşünce ileri sürdü. Parlak ve canlı konuşmaların her zaman kendisinde uyandırdığı, kardeşince bilinen o coşkun ve keyifli halini aldı. Doktor gidince Sergey İvanoviç oltayla derede balık avlama isteğine kapıldı. Balık avlamayı sever ve böyle budalaca bir işi sevebildiği için de adeta göğsü kabarırdı.

Otlakları gözden geçirmek zorunda olan Konstantin Levin, ağabeyini cabro/efle* götürmeyi teklif etti.

Yaz mevsiminin döndüğü, bu yıl alınacak ürünün artık belli olduğu, gelecek yılın ekimi için hazırlıklar yapıldığı, otların biçilmesi za-

Cabrolet: Fr.: araba; hafif, iki tekerlekli, genellikle üstü kapalı tek atlı araba.

manmın geldiği günlerdi. Başak vermiş, ama başaklan henüz tamamıyla dolmamış esmer, yeşil çavdarlar rüzgârda sallanıyor, sararmış otların sürdüğü geç ekilmiş tarlalarda, yeşil yulaflar düzensiz boy atıyor, erken yetişen kara buğdaylar toprağı örtüyordu. Hayvan sürülerinin ayaklarıyla bastıkları, adeta taş-laşan, karasabanın işlemediği yollarıyla, nadasa bırakılmış tarlalar yan yana sürülmüştü. Tarlalara atılan, kurumaya yüz tutmuş gübre yığınlarının kokulan, şafakta melisa kokularıyla karışıyordu. Aşağılarda, ayaklanmış yabani kuzukulağı saplarının öbek öbek karardığı iyi korunmuş çayırlar bi-çilmeyi bekleyerek, bir deniz enginliğiyle alabildiğine uzanıyordu.

Yazın bu dönemi, her yıl tekrarlanan ve halkın gücünü toplamasına yarayan hasattan önceki küçük bir dinlenme dönemidir. Ürün çok iyi, hava açık, yaz günleri uzun ve sıcaktı; geceler ise kısa ve yağın çığden nemliydi.

İki kardeş çayırlara gelmek için ormandan geçmek zorundaydılar. Sergey İvanoviç, kâh çiçek açmaya hazırlanan san tomurcuklarla alacalanmış, esmer, yaşlı ihlamur ağacını, kâh bir zümrüt gibi pınlıdayan bu yılki ağaç-lann filizlerini kardeşine göstererek, yaprağı boğulan ormanın güzelliğini hayran hayran seyrediyordu. Konstantin Levin, doğanın güzelliğinden söz etmeyi ve bu konuda söylenen sözleri dinlemeyi sevmezdi. Ona göre, sözler, gördüğü şeyin güzelliğini bozuyordu. Ağabeyinin sözlerini doğruladı, ama elinde olmadan

başka şeyler düşünmeye başladı. Ormanı geçince bir tepeciğin üzerinde otlarının sarardığı, topraklarının basılıp kafes kafes bölündüğü ve öbek öbek yığıldığı, kimi yerleri sürülmüş, dinlendirilmeye bırakılmış bir tarlanın görüntüsü dikkatini çekti. Tarlada, dizi halinde yük arabaları gidiyordu. Levin arabaları saydı ve gerekli olan her şeyin taşınmakta olduğunu görüp sevinç duydı. Çayırları görünce, düşünceleri otları biçme sorununa takıldı. Kuru otları topladığı sırada her zaman bir tür büyük heyecan duyardı. Çayıra gelince Levin atı durdurdu.

Otları sık olan alt bölümü hâlâ sabah çığı ile örtülüydü. Sergey İvanoviç, ayaklarını ıslatmamak için kardeşinden, kendisini ba-ıkları avlandığı söğüt çalılığına kadar araba ile çayırdan geçirmesini rica etti. Otları biçmek, Konstantin Levin'i üzmeyle birlikte, arabayı çayıra sürdü. Yüksek otlar, tohumla-nrı tekerleklerin ıslak parmaklıklarında ve poyrasında bırakarak, arabanın tekerleklerine ve atın ayaklarına yumuşak yumuşak sa-nlıyordu.

Ağabeyi çalılann dibine oturarak oltasını ayarladı, Levin ise atı bir kenara çekip bağladı ve rüzgânın kımıldatmadığı sonsuz, gri, yeşil çayır denizine daldı. Olgunlaşan tohumla-nyla ipeği andıran otlar, su baskınlarına uğrayan yerlerde hemen hemen bele kadar geliyordu.

Çayın geçen Konstantin Levin yola çıktı ve içi an dolu bir sepeti götüren gözü şiş bir ihtiyara rastladı.

"Ne o? Yoksa yakaladın mı Fomiç?" diye sordu.

"Ne yakalaması Konstantin Mitiç! Kendi-minkilerini koruyabilsem, yeter!., İşt, ikinci defadır ki kaçıyorum... Eksik olmasın çocuklar atlarla koşup yetiştiler... Sizde çil t sü-rüyorlarmış; hayvanları koşumlarını çıkar-dıkları gibi atlayıp geldiler..."

"Ne dersin Fomiç, otları biçmeli mi, yoksa beklemeli mi?"

"Bilmem ki! Bizde Aziz Petrov* gününe kadar beklerler. Ama siz her zaman daha önce biçersiniz. Tann'ya şükür, bu yıl otlar çok iyi. Hayvanlar ferahlayacak!.."

"Ya havalar için ne düşünüyorsun?"

"Tann'nın işi... Havalar da iyi olabilir."

Levin, ağabeyinin yanına geldi. Sergey İvanoviç balık tutamamış, ama sıkılmamıştı da. Keyfi pek yerinde görünüyordu. Levin, doktorla yaptığı konuşmadan ateşlenen ağabeyinin konuşmaya hevesli olduğunu gördü. Levin ise tam tersine, ertesi gün tutulacak orakçılann çağınmasıyla ilgili emirler vermek ve onu çok düşündüren otlann biçilme-si sorununu çözmek için acele eve dönmek istiyordu. Ağabeyine: "Gidelim artık," dedi.

"Acelen ne?" diye karşılık verdi Sergeç İvanoviç: "Oturalım. Ne kadar da islanmışsın! Gerçi balık avlayamadım, ama keyfim yerinde. Bütün avlann iyi yanı, doğayla ilişki kurmuş olmamızdır. Şu suya bak, çelik gibi!.."

* 29 Haziran Havarilerinden Petrus ve Paulus'un anısına gerek Katolik gerekse de Yunan-Ortodoks Kilisesinde yapılan ayın.

in

Sergey İvanoviç: "Biliyor musun, seni düşünüyorum," dedi; "Doktorun bana söylediğine göre, sizin ilçede çok kötü şeyler oluyormuş. Şu doktor hiç de aptal bir çocuk değil; sana önce de söylemiştim, yine söylüyorum; toplantılara gitmemekle, Zemstvo konusundan kaçmakla yanlış bir iş yapıyorsunuz!.. Namuslu insanlar uzaklaşırlarsa, her şey altüst olur. Verdiğimiz paralar aylığa gidiyor; ortada ne okul, ne sağlık memuru, ne ebe ne de eczane var."

Levin, yavaşça ve isteksizce karşılık verdi:

"Denedim, ama yapamıyorum! Elden ne gelir!"

"Niçin yapamıyormuşsun? Doğrusunu istersen, anlayamıyorum. İlgisizliği, bilgisizliği kabul edemem. Yoksa tembellikten mi?"

Levin: "Ne o, ne bu, ne de üçüncüsü. Denedim ve hiçbir şey yapamayacağımı gördüm."

Ağabeyinin söylediklerini az çok anlıyordu. Derenin ötesinde sürülmüş tarlalara bakarken, siyah bir şey dikkatini çekti, ama bunun at mı, yoksa ata binmiş kâhyası mı olduğunu pek ayırt edemedi.

"Niçin hiçbir şey yapamıyormuşsun? Denedin ve sana göre başaramadım, boyun eğiyorsun. Bu, senin onuruna dokunmuyor mu?"

Ağabeyinin bu sözleriyle damarına basılan Levin: "Onur, işte ben bunu anlamıyorum," dedi, "Bak, üniversitedeyken, başkalarının

entegral hesaplardan anladığını, benim ise anlamadığımı söyleselerdi, bunu bir onur meselesi yapardım, ama burada önce insanın bu tür işlerde bir yeteneği bulunduğuna ve bütün bu işlerin çok önemli olduğuna inanmış olması gerek."

Kardeşinin, hem kendisinin ilgisini çeken bir şeyi önemsememesinden hem de özellikle onun kendisini dinlememiş olmasından alınan Sergey İvanoviç: "Bu önemli değil demek?" dedi.

Levin, gördüğü karaltının kâhyası olduğunu anladı. Herhalde, kâhya çift sürme işini paydos ederek, köylüleri salmıştı. Köylüler, sapanları döndürüp duruyorlardı. "Acaba işlerini bitirdiler mi?" diye düşündü ve: "Hayır, bana önemli gibi görünmüyor," diye karşılık verdi; "Beni ilgilendirmiyor; ne yapmamı istiyorsun?"

Güzel ve zeki yüzü somurtkan bir hal alan ağabeyi: "Sen yine de beni dinle," dedi; "Her şeyin bir sınırı var. Tuhaf ve samimi bir insan olmak, yalan dolan sevmemek çok iyi bir şey. Bütün bunları anlıyorum, ama bu söylediğin şeyin ya anlamı yok ya da çok kötü bir anlamı var. Onları, sevdiğine inandırdığın bu halkın..."

Levin, "Ben hiçbir zaman inandırmadım," diye düşündü.

"İnsanların yardımsız kalıp, ölmesini nasıl önemsiz bulursun? Cahil ebeler çocukları öldürüyor, halk bilgisizlik içinde yüzüyor, kaderini rastgele bir sekretere bağlıyor, senin ise eline bu işlere yardım imkânları verilmiş-

ken yardım etmiyorsun, çünkü sence bu önemli değil."

Sergey İvanoviç, kardeşinin önüne şöyle bir ikilem koydu:

"Ya sen yapabileceğin şeyleri görmeyecek kadar az gelişmişsin ya da bunu yapmak için rahatından, gururundan, ne bileyim işte hiçbir şeyinden fedakârlık etmek istemiyorsun!"

Konstantin Levin, boyun eğmek ya da toplumla ilgili konularda sevgisi olmadığını kabul etmek zorunda kaldığını hissetti. Bu, onu hem üzdü hem de kendini hakarete uğramış saydı. Kararlı bir tavırla: "Hem biri, hem ötekisi," dedi, "Ben imkân göremiyorum."

"Nasıl? Para, iyi bir biçimde kullanılırsa sağlık yardımı yapılamaz mı?"

"Bana öyle geliyor ki, yapılamaz. Karların altında biriken kar sularıyla, kar fırtınalarıyla dört bin verst karelik ilçemizin her yanına sağlık yardımı götürmenin imkânını göremiyorum. Hem, zaten genel olarak ben tıbbı inanmıyorum."

"Ama müsaade et, bunda haksızsın! Sana binlerce örnek gösterebilirim; ya okullar?.." "Okullar da ne olacakmış?" "Sen ne söylüyorsun?.. Öğrenimin yaranı üzerine hiç kuşku olabilir mi? Öğrenim, senin için iyi ise, herkes için iyidir."

Konstantin Levin manen kendisim köşeye sıkıştırılmış hissetti. Bundan ötürü de heyecanlandı ve elinde olmayarak toplumsal konulara olan ilgisizliğinin başlıca nedenini söyleyiverdi: "Belki de bunların hepsi iyidir, ama kendilerinden hiçbir zaman yararlanma-

diğim sağlık noktalarının kuruluşuyla, çocuklarımı hiçbir zaman göndermeyecek olduğum, köylülerin de çocuklarını göndermek istemedikleri, gönderilmelerinin gerekli olduğuna henüz kesin olarak kendim de inanmadığım okulların açılışıyla ne diye ilgileneyim?"

Bu beklenilmedik görüş, bir dakika için Sergey İvanoviç'i şaşırttı, ama hemen yeni bir saldırı planı düzenledi. Bir süre sustu. Oltayı sudan çıkardı, yeniden attı ve gülümseyerek kardeşine döndü: "Ama müsaade et," dedi, "Birincisi, sağlık noktasına muhtaç oldun! Bak, işte Agafya Mi-haylovna için Zemstvo'dan doktor getirttin."

"Ama eli yine de sakat kalacak."

"Henüz belli değil... İkincisi, okuma, yazma bilen bir köylü, senin için daha yararlı ve değerli bir işçidir."

Konstantin Levin, kararlılıkla cevap verdi:

"Hayır, kime istersen sor; okuma, yazma bilen bir köylü, işçi olarak çok daha az işe yarar. Yol onanmına gitmez, köprüyü kurar kurmaz, tahtalannı çalar."

Sergey İvanoviç kaşlarını çatarak: "Böyle olmakla birlikte, söz konusu olan bu değil," dedi, -çelişkilerden, özellikle böyle sürekli bir konudan ötekine atlamalardan ve aralarında hiç ilintisi olmayan deliller gösterilmesinden hoşlanmazdı, çünkü insan hangisine karşılık vereceğini bilemezdi- "Evet, mesele bu değil. Müsaade et; öğrenimin, halkın yaranna olduğunu kabul ediyor musun?"

Levin, istemeyerek: "Kabul ediyorum," dedi ve hemen asıl düşündüğünü söylemediğini

anladı. Bunu kabul ederse, hiçbir anlamı olmayan saçma sapan şeyler söylediğinin kendisine ispat edilmiş olacağını hissetti. Bunun nasıl ispatlanacağını bilmiyordu, ama şüphesiz, mantık yoluyla ispatlanacağını biliyordu ve o bu delilleri bekliyordu.

Deliller, Konstantin Levin'in beklediğinden çok daha basit çıktı.

Sergey İvanoviç: "Mademki bunun halkın yararına olduğunu kabul ediyorsun," dedi, "Namuslu bir insan olarak, böyle bir işi sev-memezlik edemezsin, bundan sempatinı esir-geyemezsin, bundan ötürü de bu işten kaçamazsın!"

Konstantin Levin, kızardı: "Ama ben bu işin iyi olduğunu henüz kabul etmiş değilim."

"Nasıl?.. Daha şimdi söyledin..."

"Yani, ben onu, ne iyi ne de mümkün olarak kabul etmiyorum."

"Bir çaba göstermeden, sen bunu bilemezsin."

Levin, hiç de böyle sanmamakla birlikte: "Eh, tutalım ki böyle olsun," dedi, "Ama ben yine de bunun için neden bir çaba harcamam gerektiğini anlamıyorum."

"Yani nasıl?"

Levin: "Mademki konuşmamızı genişlettik," dedi, "Şu halde, bu konuda neden bir çaba harcamam gerektiğini bana felsefî olarak açıkla."

Sergey İvanoviç: "Bununla felsefenin ne ilişkisi var, anlamıyorum," dedi.

Sergey'in bu sözlerinde Levin'e, sanki kendisine felsefeden söz etme hakkı tanımayan bir tavır varmış gibi geldi. Bu da Levin'i sinirlendirdi. Sinirli sinirli konuşmaya başladı:

"Bak, şu ilişkisi var. Benim düşünceme göre, bütün davranışlarımızın motoru, yine de kişisel mutluluğumuzdur. Şimdi ben bir soylu olarak bu Zemstvo kuruluşlarımızda, yaşantıma yararlı olabilecek hiçbir şey göremiyorum. Yollarımız eskisinden daha iyi değil, daha iyi de olamazlar. Atlarım beni bu kötü yollardan götürüp duruyor. Doktorlara ve sağlık noktalarına ihtiyacım yok, sulh yargıcına da ihtiyacım yok. Ona hiçbir zaman başvurmadım, bundan sonra da vurmayacağım! Okulları gereksiz bulmakla kalmıyor, sana az önce söylediğim gibi, onları zararlı bile buluyorum. Zemstvo kuruluşları benim için, sadece desyatin başına on sekiz köpek vergi vermek, şehre gitmek, tahtakurulu yataklarda geceleme, her türlü uygunsuz ve saçma sapan sözler dinlemekten başka bir şey değildir. Orada kendim için hiçbir kişisel çıkar görmüyorum."

Sergey İvanoviç, gülümseyerek onun sözünü kesti: "Müsaade et; kişisel çıkarlarımız, köylülerin kurtuluşu için bizi çalışmaya zorlamadı, ama biz çalıştık."

Gittikçe sinirlenen Levin, ağabeyinin sözünü keserek: "Hayır," dedi, "Köylülerin kurtuluşu* başka bir işti. Burada kişisel çıkarlarımız vardı. Biz, bütün iyi insanları boğmakta olan o boyunduruğu üzerimizden atmak

* Köylülerin kurtuluşu: Köylülerin bütün bağlardan kurtulması. Rusya'da bu gelişme, II. Aleksandr döneminde, 18.2.1861 tarihinde gerçekleştirilmiş, 23 milyon demirbaş köylü özgürlüğüne kavuşmuştu.

istedik, ama şehir meclisi üyesi olmak ve oturduğum şehirde kaç lağım temizleyicisine ihtiyaç bulunduğunu, şehirde boruların nasıl döşeneceğini düşünmek, mahkemelerde jüri üyesi olmak, jambon çalan bir köylüyü yargılamak, savcının ve avukatın her türlü saçma sapan sözlerine altı saat katlanmak ve mahkeme başkanının, benim ihtiyar budala Alyo-şa'ya, 'Bay sanık, jambon çaldığınız gerçeğini kabul ediyor musunuz?' diye nasıl soru sorduğunu dinlemek..."

Konstantin Levin, konudan saparak mahkeme başkanı ile budala Alyoşa'yı tasvir etmeye başladı. Bütün bunların, düşüncelerini desteklemekte bir yarar olacağını sanıyordu.

Ama Sergey İvanoviç, omuzlarını kaldırdı.

"Peki, bununla ne demek istiyorsun?"

"Ben sadece şunu demek istiyorum; kişisel çıkarlarıma dokunan haklar söz konusu olunca, onları her zaman bütün gücümle savunacağım!.. Öğrenciliğimde evimde arama yapıldığı, jandarmalar mektuplarımızı okudukları zaman, eğitim ve özgürlük haklarımı bütün gücümle savunmaya hazırdım. Çocuklarımın, kardeşlerimin kaderiyle, doğrudan doğruya kendi kaderimle ilişkisi olan askerlik yükümlülüğünü de anlarım; beni ilgilendiren şeyleri görüşmeye, tartışmaya hazırım, ama Zemstvo'nun kırk bin rublesinin nereye harcanacağına karar vermeyi ya da budala Alyoşa'yı yargılamayı anlamam, bunu yapmak da elimde değil." Konstantin Levin, sanki sözleri bir su bendini yıkmış gibi durmadan konuşuyordu.

Sergey İvanoviç, gülümsedi.

"Yarın bir davan olursa, eski ağır ceza mahkemesinde yargılanman daha mı hoşuna gider?"

Levin: "Benim bir davam olmaz, hiçbir zaman kimseyi boğazlamam, bu bana gerekli değil," dedi -ve yine bu mesele ile hiç ilgisi olmayan başka bir konuya atlayarak sözlerini sürdürdü- "Bizim Zemstvo kuruluşlarımız ve bütün bunlar, Avrupa'da kendi kendine yetişen ormana benzesin diye Hamsin Yortu-su'nda* toprağa diktiğimiz kayın ağacı fidanlarını andırıyor. Ben, bu kayın ağacı fidanlarını yürekte sulayamam ve onlara bel bağla-yamam."

Sergey İvanoviç, bu kayın ağacı fidanlarının nasıl olup da tartışmalarına girdiğine şaşıtığını belirten bir jestle, sadece omuzlarını kaldırdı. Gerçi, kardeşinin bununla ne demek istediğini hemen anlamıştı.

"Ama müsaade et, bu tarz konuşmak olmaz," dedi.

Ama Konstantin Levin, kamu yararını umursamamakla ilgili olarak kendisinde bulunduğunu bildiği eksiklikten temize çıkmak istiyordu. Konuşmasını sürdürdü:

"Öyle sanıyorum ki, kişisel çıkarlara dayanmayan hiçbir çalışma doğru olamaz!.. Bu, genel bir gerçektir, bir felsefe gerçeğidir."

Bu sözlerini, herkes gibi, kendisinin de felsefeden söz etme hakkı olduğunu göstermek ister gibi, felsefe sözcüğü üzerinde durarak söylemişti.

Paskalya'dan 50 gün sonra gelen bir yortu.

Sergey İvanoviç, bir kez daha gülümsedi, "Kendi eğilimlerine bir dayanak bulmak için onun da kendine göre bir felsefesi var," diye düşündü.

"Sen lütfen şu felsefeyi bir yana bırak," dedi, "Yüzyıllar boyunca felsefenin başlıca görevi, kişisel çıkarlarla, kamu çıkarları arasındaki zorunlu ilişkiyi bulmaktır, ama bunun konumuzla ilgisi yok. Konumuzla ilgili olanı şudur; ben sadece senin karşılaştırmanı düzeltmek istiyorum. Kayın ağacı fideleri, toprağa dikilmemiştir; bunlardan kimisi ekilmiş, kimisi de dikilmiştir, bunlara dikkatli davranmak gerek, ancak kurumlarındaki önemli ve anlamlı şeyleri görebilen, bunlara değer veren halkların geleceği vardır, ancak bu gibi halklara tarihsel bir halk denilebilir."

Ve, Sergey İvanoviç, meseleyi Konstantin Levin için anlaşılabilir bir alan olan tarih felsefesi alanına getirdi ve ona görüşlerinde haksızlık olduğunu göstermek istedi.

"Bütün bunların senin hoşuna gitmeyişi-ne gelince; beni başışla, bu bizim Rus tembelliğimizin ve derebeyce alışkanlıklarımızın bir sonucudur. Bunun sende geçici bir yanılma olduğuna ve geçeceğine inanıyorum."

Konstantin susuyor, tam bir yenilgiye uğradığını hissediyordu, ama ne var ki söylemek istediği şeylerin ağabeyi tarafından anlaşılmadığını da hissediyordu. Sadece, bunun niçin anlaşılmamış olduğunu bilmiyordu. Acaba, söylemek istediği şeyleri açık olarak söylemesini becerememiş miydi? Yoksa, ağa-

beyi, kendisini anlamak mı istememiş ya da anlayamamış mıydı? Ama bu düşünceler üzerinde derinleşmedi ve ağabeyine karşı çıkmayarak, kendi kişisel işini düşünmeye başladı.

Sergey İvanoviç, son oltasını sardı, ağı çözdü ve yola koyuldular.

IV

Ağabeyiyle konuştuğu sırada Levin'in kafasını kurcalayan kişisel iş şuydu: Geçen yıl, bir gün otların biçildiği çayıra gidip kâhyasına kızan Levin, öfkesini yatıştırmak için kendi yöntemine başvurmuş, köylünün elinden tırpanı alarak, ot biçmeye başlamıştı.

Bu iş öylesine hoşuna gitmişti ki, birkaç kez daha bu ot biçme işini denemişti. Evinin önündeki bütün çayın kendisi biçmiş ve bu yıl, daha baharda kendine bir plan yaparak, köylülerle birlikte günlerce ot biçmeyi kafasına koymuştu. Ağabeyinin gelişinden beri kararsızlık içindeydi; otları biçmeye gitmeli miydi, gitmemeli miydi? Ağabeyini günlerce yalnız bırakmaya utanıyordu. Üstelik, ağabeyinin bu işten ötürü kendisiyle alay etmesinden de korkuyordu, ama çayırdan geçerken o günleri hatırlayınca, otları biçmeye hemen karar verir gibi oldu. Ağabeyi ile olan sinirli konuşmadan sonra bu niyetini tekrar hatırladı.

"Beden hareketi yapmam gerek, yoksa huyum büsbütün değişecek," diye düşündü, ağabeyine ve çevresindekilere karşı ne kadar

uygunsuz kaçarsa kaçsın, otları biçmeye karar verdi.

Konstantin Levin, akşamdan büroya giderek, işler üzerine emirler verdi ve en büyük, en iyi çayırlarından biri olan yabancı kartopu çayırını biçmek üzere yarı orakçıların gelmesi için köylere adamlar gönderdi. Utanmaya çalışarak, kâhyasına: "Sonra, lütfen şu benim tırpanımı da bileyip yarı getirmesi için Tit'e gönderin," dedi, "Belki^oen de otları biçmeye katılınm."

Kâhya gülümsedi ve: "Emredersiniz efendim," dedi.

Akşam, çay içerlerken Levin, ağabeyine:

"Galiba hava güzelleşti," dedi, "Yarı otla-n biçmeye başlayacağım."

Sergey İvanoviç: "Ben bu işi çok severim," dedi.

"Ben de bayılıyorum. Benim köylülerle ot biçtiğim çok olmuştur. Yarı da, bütün gün otları biçmek istiyorum."

Sergey İvanoviç başını kaldırdı ve şaşırarak kardeşine baktı:

"Yarı nasıl? Köylülerle birlikte bütün gün mü çalışacaksınız?"

Levin: "Bu, çok keyifli bir şey," dedi.

Sergey İvanoviç, hiçbir şekilde alay etmeyi aklına bile getirmedi: "Beden eğitimi olarak çok güzel bir şey," dedi, "Ama buna dayanabileceğin şüpheli."

"Denedim. Önceleri biraz güç geliyor, ama sonraları insan alışıyor. Onlardan geri kalmayacağımı sanıyorum."

"Bak sen!.. Peki, ama köylüler bu işe ne

diyecekler? Herhalde, efendileri tuhaflık ediyor diye alay edeceklerdir."

"Hayır, sanmıyorum. Bu, öylesine eğlenceli, aynı zamanda öylesine güç bir iş ki, düşüncelerine vakit kalmaz!.."

"Peki, onlarla birlikte öğle yemeğini nasıl yiyeceksin?.. Sana oraya Château-latife" ve hindi kızartması göndermek herhalde hoş olmaz."

"Hayır, onların dinlenme zamanında eve geleceğim."

Konstantin Levin ertesi sabah her zamankinden daha erken kalktı, ama çiftlikle ilgili bazı emirler vermesi zorunluluğu onu biraz geciktirdi. Çayıra geldiği zaman, tırpancılarının ikinci sırayı biçtiklerini gördü.

Tepenin üzerinden, eteğine koyu renk sıralan ve tırpancılarının çayı ilk biçmeye başladıkları yerde sırtlarından çıkıp atıkları kaftanların oluşturduğu kümeciklerle, çayı-ın biçilmiş olan gölgeli bölümü gözlerinin önüne serildi.

Levin, yaklaştıkça birbirinin arkasından diziler halinde giden ve tırpanlarını birbirinden farklı sallayan kimi kaftanlı, kimi sadece gömlekle köylüler önünde beliriyorlardı. On-ları saydı; kırk kişiydiler.

Eski su bentlerinin bulunduğu çayırın düzensiz alt bölümünde ağır ağır ilerliyorlardı. Levin, kendi adamlarından bazıları tanıdı. Sırtında çok uzun beyaz bir gömlek bulunan ve eğilerek tırpanı sallayan yaşlı Yermil aralanndaydı. Her sırasını, tırpanını her sal-

Bir çeşit kırmızı şarap.

layışta biçen, Levin'in eski arabacısı genç küçük Vaska da aralanndaydı. Çayır biçmede Levin'in öğretmeni olan ufak tefek zayıf köylü Tit de aralanndaydı. Hiç eğilmeden, adeta tırpanıyla oynar gibi kendi geniş sırasını biçerek önde gidiyordu.

Levin atından indi, hayvanı yolun kenarında bir yere bağlayarak Tit'le buluştu. Tit, ona çalırların arasından çıkardığı ikinci bir tırpan uzattı. Gülümseyerek şapkasını çıkardı. Tırpanı verirken: "Tırpanınız hazır beyim," dedi, "Ustura gibi tıraş ediyor, adeta kendi kendine biçiyor."

Levin tırpanı aldı ve denemeye başladı. Kendi sırasını bitiren terlemiş, neşeli orakçılar birbiri peşinden yola çıkıyor, gülümseyerek efendilerini selamlıyorlardı. Hepsi ona bakıyordu, ama sırtında koyun derisinden yarım gocuk bulunan uzun boylu, kırışık yüzlü, sakalsız bir ihtiyar yola çıkıp Levin'le konuşmaya başlamadan, kimse ağzını açmadı. İhtiyar:

"Bak bey," dedi, "Bir kez işe başlayınca, geri kalmak yok!"

Levin, tırpancılar arasında zorla tutulmaya çalışılan gülüşmeler duydu, sonra Tit'in arkasında durdu ve başlama zamanını bekleyerek: "Geri kalmamaya çalışacağım," dedi.

İhtiyar: "Bak, karışmam," diye tekrarladı.

Tit, ona yer verdi, Levin de onu izledi. Otlar kısa ve yola yakındı. Çoxtandır ot biçmemiş ve kendisine dikilen gözlerden sıkılmış olan Levin, tırpanı çok güçlü sallamasına rağmen, ilk dakikalarda kötü biçiyordu. Ar-

kasmdan sesler duyuldu. Biri şöyle diyordu: "Tırpanın sapı iyi takılmamış, tutamağı yüksek; bak, nasıl eğiliyor."

Bir başkası: "Topuklarına daha sıkı bas," diye öğüt verdi.

İhtiyar: "Fena değil," dedi, "Pekâlâ oluyor işte, yavaş yavaş alıştır, bak işte, oluyor... Çok geniş biçiyorsun, yorulursun... Patron, bu böyle olmaz, kendin için çalışıyorsun! Bak, görüyor musun, kenardaki otları uzun bırakmışsın!.. Eskiden böyle yapınca, bunun için bizi döverlerdi."

Otlar gittikçe yumuşaklaşıyordu. Levin söylenenleri dinliyor, ama karşılık vermiyordu. Elden geldiğince iyi biçmeye çalışarak Tit'in arkasından yürüyordu. Böylece yüz adım kadar ilerlediler. Tit, hiç durmadan, en küçük bir yorgunluk belirtisi göstermeden sürekli ilerliyordu, ama Levin öylesine yorulmuştu ki, sonuna kadar dayanamayacağından korkmaya başladı.

Son gücüyle tırpanı salladığını hissetti ve Tit'den biraz mola vermesini rica etmeye karar verdi, ama işte tam bu sırada Tit, kendiliğinden durdu, eğilerek bir tutam ot aldı, tırpanını sildi ve bilemeye koyuldu. Levin, doğruldu, derin bir nefes alarak etrafına bakındı. Arkasından bir köylü geliyordu; herhalde o da yorulmuş olacaktı, çünkü Levin'e varmadan hemen durdu ve tırpanını bilemeye başladı. Tit, hem kendi tırpanını, hem Levin'in tırpanını bilebili ve yine çalışmaya koyuldular.

İkinci sefer de, birincisi gibi oldu. Tit, hiç durmadan ve yorulmadan, adım adım ilerli-

yordu. Levin de geri kalmamaya çalışarak onun ardından yürüyor, ama gittikçe daha da çabuk yoruluyordu. Öyle bir an geldi ki, artık gücünün büsbütün tükendiğini hissetti, ama işte tam o sırada Tit durakladı ve tırpanını bilemeye başladı.

Böylece birinci sırayı bitirdiler. Bu uzun sıra Levin'e özellikle zor göründü, ama buna karşılık sıra bitip de Tit tırpanını omuzuna attığı ve ağır adımlarla, ökçelerinin biçilmiş tarlada bıraktığı izler üzerinde yürümeye başladığı, Levin de kendi biçtiği yerlerden yürümeye koyulduğu zaman, yüzünden sicim gibi terler akmasına ve burnundan damlamasına, sırtının terden sırlıklam olmasına rağmen büyük bir ferahlık duydu. Onu özellikle sevindiren, artık buna katlanabileceğim bilme-siydi.

Sevincini gölgelendiren biricik şey, sırasının iyi olmayıştı. Bir sicim gibi dümdüz uzanan Tit'in sırasını, dağınık ve hiç de düzgün olmayan kendi sırasıyla karşılaştırarak: "Kolumdan çok, gövdem kullanmam gerekecek," diye düşündü.

Levin'in sezgisine göre Tit herhalde beyini sınamak için olsa gerek, özellikle birinci uzun sırayı hızlı biçmişti. Bundan sonraki sıralar daha kolaydı, ama Levin, köylülerden geri kalmamak için yine de bütün gücüyle çalışmak zorundaydı.

Biricik düşüncesi, köylülerden geri kalmamak ve elden geldiğince iyi çalışmaktı; bundan başka bir şey istemiyordu. Sadece tırpan şakırtıları duyuyor, önünde, uzaklaş-

makta olan Tit'in dik bedenini, biçilen otların çıkıntılı yarım dairesini, ağır ağır, dalgalı dalgalı eğilen otları, tırpanın bıçağı çevresindeki çiçek başlarını, ilerisinde de, dinlenme vaat eden sıranın sonunu görüyordu.

Birdenbire ne olduğunu, nereden geldiğini anlamadan terleyen, sıcak omuzlarında hoş bir serinlik duydu. Tırpanın bilenmesi sırasında havaya baktı. Alçak, ağır bir bulutun uçtuğunu ve iri damlalar halinde yağmur yağdığını gördü. Köylülerden kimisi koşup kaftanlarını giydiler, bazıları ise Levin gibi bu hoş serinleme karşısında sadece sevinçle omuzlarını kaldırdılar.

Daha birçok sıra biçildi. İyi otlar, kötü otlar, uzun ve kısa sıralar birbirini kovaladı. Levin, her türlü zaman kavramını kaybetmişti. Şu anda vaktin geç mi, yoksa erken mi olduğunu kesinlikle bilmiyordu. Şimdi çalışırken, kendisine büyük zevk veren saatler gelmişti. Çalışmanın ortasında öyle anlar oluyordu ki, ne yaptığını unutuyor, hafifliyordu. Ve, işte bu dakikalarda otları biçtiği sırada, tıpkı Tit'in sırası gibi düzgün ve iyi iş çıkan-yordu, ama ne yaptığını hatırlayıp daha da iyi yapmak için çaba harcamaya çalışınca, o anda yaptığı işin bütün ağırlığını hissediyor, biçtiği sıra pek kötü biçiliyordu.

Levin bir sırayı daha bitirip tekrar dönmek istedi, ama Tit durdu ve ihtiyar bir köylünün yanına yaklaşarak, ona yavaşça bir şeyler söyledi. İkisi de güneşe baktılar. Köylülerin aralıksız en az dört saat çalıştıklarını ve artık kahvaltı zamanının geldiğinin farkında ol-

mayan Levin, "Neden duruyorlar, niye sıralarının başına geçmiyorlar?" diye düşündü.

İhtiyar: "Bey, kahvaltı zamanı geldi," dedi.

"Vakit geldi mi? O halde, kahvaltı edelim."

Levin, tırpanını Tit'e verdi ve kaftanlarıyla ekmeklerini almak üzere giden köylülerle birlikte, yağmurun hafifçe ıslattığı biçilmiş uzun çayır sıralarından geçerek atma doğru yürüdü, ancak hava tahmininde yanıldığını, yağmurun otları ıslattığını anladı.

"Otlar bozulacak," dedi.

İhtiyar: "Bir şeycik olmaz beyim," diye karşılık verdi, "Otları yağmurda biç, güneşli havada topla demişler."

Levin, atını çözdü ve kahve içmek üzere evine yollandı.

Sergey İvanoviç, yatağından yeni kalkmıştı. Giyinip yemek odasına gelmeden, Levin kahvesini içip tekrar çayıra döndü.

Kahvaltıdan sonra Levin, eski yerinde değil de, kendisini yanına çağırarak şakacı bir ihtiyarla; sonbaharda yeni evlenen ve ilk defa bu yaz ot biçmeye gelen bir köylü arasındaki sıralardan birinde yer aldı.

İhtiyar, çarpık bacaklarıyla geniş ve düzgün adımlar atarak dimdik ilerliyordu. Görünüşe göre elini kolunu sallamaktan daha zor olmayan, düzgün, dikkatli hareketlerle, dans eder gibi, uzun sırayı gerisinde bırakıyordu. Sanki kendisi değil de keskin tırpanı kendiliğinden özlü otları biçiyordu.

Levin'in arkasından genç Mişka geliyordu. Bükülmüş taze otlarla saçları bağlı olan Mişka'nın sevimli, genç yüzü, harcadığı çabadan hep hareket halindeydi, ama birisi yüzüne bakınca hemen gülümsüyordu. İşinin zorluğunu kabul etmektense, ölüme bile razı olduğu görülüyordu.

Levin, ikisinin arasında ilerliyordu. Günün bu en sıcak zamanında çayırları biçmek ona pek de o kadar zor gelmemişti. Vücudundan akan terler onu serinletiyor, sırtını, başını, dirseklerine kadar sıvalı kollanını yakan güneş, çalışırken gücünü ve dayanıklılığını artırıyordu. Ne yaptığını düşünmeden, adeta kendinden geçiyordu. Böyle durumlarda tırpan sanki kendi kendine biçiyordu. Bunlar mutlu dakikalardı. Sıraları dayandığı dereye varılıp da, ihtiyarın ıslak, sık otlarla tırpanını sildiği, çeliğini derenin taze suyunda yıkadığı ve teneke maşrapasını suyla doldurup Levin'e ikram ettiği anlar, daha da sevinçli dakikalardı.

İhtiyar, gözlerini kaldırarak: "Buyurun bakalım bizim şıradan* için! Nasıl, iyi mi?" diye soruyordu.

Gerçekten de Levin, içinde otları yüten ve teneke maşrapanın pas tadını veren bu ılık suyu hiç içmemişti. Ve, hemen arkasından,

* Kwas: Rus halk içeceği. Unun ya da ufaltılmış ekmek kıntıllarının, maya, şeker, nane yaprakları, çekirdeksiz kuru üzüm ile karıştırılmasıyla elde edilir. Karışım üç gün mayalanmaya bırakıldıktan sonra, sıvı süzülüp içindeki kalıntılardan ayrılır ve şişelere doldurularak mayalanmaya bırakılır. 0,5 lik alkol miktarıyla alkolsüz içkiler arasında sayılan kwas. Rusya'da yazılan en sevilen içeceklerdendir.

eller tırpanında, ağır adımlarla yapılan mutlu gezintiler başladı. Bu gezinti sırasında akan terler silinebilir, derin derin soluk alınabilir, uzanıp giden tüm tırpancı dizisine, çevrede olup bitenlere, ormana, tarlalara bakılabilir.

Levin otları biçtikçe, kendinden geçme anları da gittikçe sıklaşıyordu. Bu anlarında sanki kollar tırpanı sallamıyor, tırpan adeta kendiliğinden hayat dolu bir bedeni peşinden sürüklüyor ve yapılan iş, üzerinde hiç düşünülmeden, düzgün ve açık, adeta büyüklükle, kendi kendine oluyordu. Bunlar, en mutlu anlardı.

Ancak farkında olmadan yapılan bu hareketi durdurmak ve düşünmek, bir tümseği ya da yabancı bir kuzukulağı demetini biçmek gerektiği zaman bir zorluk hissedilirdi. İhtiyar, bunu kolayca yapıyordu. Bir tümsekle karşılaşınca hareketini değiştiriyor, kâh ök-çesiyle, kâh tırpanının ucuyla yaptığı kısa vuruşlarla tümseği her iki yanından indiriyordu. Bunu yaparken önünde açılan her şeye dikkatle bakıyor, her şeyi görüyordu. Bazen yabancı bir meyveyi ya koparıp yiyor ya da Levin'e ikram ediyor, bazen bir dal tırpanının ucuyla kaldırıp atıyor, bazen tırpanın altından dışısının uçtuğu bir bildircin yuvasını gözden geçiriyor, bazen de yolda rastladığı bir kara yılanı yakalayıp, çatala kaldırır gibi tırpanıyla havaya kaldırıyor, Levin'e gösterdikten sonra kaldırıp atıyordu.

Ama gerek Levin'e, gerekse arkasındaki genç köylüye hareketlerini değiştirmek çok

güç geliyordu. Bunların ikisi de tekdüze bir hareket tutturduktan sonra, kendilerini çalışmanın coşkunluğuna kaptırıyor, böylece hem hareketlerini değiştiremiyor, hem de önlerindeki şeyleri göremiyorlardı.

Levin, vaktin nasıl geçtiğinin farkında değildi. Kendisine kaç saatten beri ot biçtiği sorulsaydı, "yanm saat" karşılığını verirdi. Oysa, öğle yemeği zamanı gelmişti. Sırayı dönünce ihtiyar, yüksek otların arasında zar zor görülebilen ve çeşitli yönlerden tırpancılara doğru gelen kız ve oğlan çocuklarına Levin'in dikkatini çekti. Hepsinin ellerinde, ağırlığıyla kollanını aşağıya doğru geren ekmek çıkımları ve çaputlarla ağızları örtülmüş toprak testiler vardı.

İhtiyar, çocukları göstererek: "Bak sen, böcekler geliyor," dedi ve elini gözlerine siper ederek çocukları geldiği yönü gösterdi.

İki sırayı daha biçtikten sonra, ihtiyar durdu. Kararlı bir tavırla: "Bey, artık yemek yiyelim," dedi.

Orakçılar dereye kadar geldikten sonra, biçtikleri sıralann üzerinden geçerek yemeklerini getiren çocuklann oturup kendilerini bekledikleri kaftanlarına doğru yürüdüler. Köylüler söğüt çalılığının altında toplandı. Levin de onlann yanına oturdu. Canı gitmek istemiyordu. Efendilerinin yanında hissettikleri utangaçlık çoktan uçup gitmişti. Öğle yemeğine hazırlanıyorlardı. Kimisi yüzünü yıkıyor, gençler dereye girip yıkıyor, kimisi de kendilerine dinlenme yeri hazırlıyor, yemek çı-

kınlarını çözüyor, testilerini açıyorlardı. İhtiyar, bir tasın içine ekmek ufaladı ve kaşığının sapıyla ezdi, teneke maşrapadan su koydu, biraz daha ekmek kesip tuzladı, doğruya dönüp dua etmeye başladı, sonra tasının önünde diz çökerek: "Eee, bey," dedi, "Bizim çorbadan buyur!"

Çorba öylesine lezzetliydi ki, Levin evine gitmekten vazgeçti. İhtiyarla öğle yemeğini yedi ve konuşmaya başladı. Konu, Levin'in büyük bir ilgi gösterdiği, ihtiyarın ev işleriydi. Levin de ona kendi işlerini ve ihtiyarı ilgilendirebilecek her şeyi anlattı. Levin, bu adama, ağabeyine duyduğu yakınlıktan daha büyük bir yakınlık duyuyor ve elinde olmadan, ona duyduğu sempatiden gülümsüyor-du. İhtiyar, tekrar ayağa kalkıp dua ettikten ve hemen oracıkta, çalıların gölgesinde, başının altına otlardan bir yastık yaparak yatınca, Levin de aynı şeyi yaptı. Terli yüzünü ve bedenini gıdıklayan yapışkan, inatçı sineklere ve böceklerle aldırmandan hemen uyudu ve ancak güneş çalılığın öte yanma geçip ona vurduğu zaman uyandı. İhtiyar çoktan uyanmış, oturmuş gençlerin tırpanlarını biliyordu.

Levin etrafına bakındı, çevresini tanıyamadı. Her şey öylesine değişmişti. Geniş bir çayır alanı biçilmiş, kokulu sıralanıyla güneşin eğik akşam ışınlan altında özel bir pırıltıyla parlıyordu. Ve, dere kıyısındaki biçilmiş çalılar, eskiden görünmeyen şimdi ise kıvrımlarında bir çelik gibi parlayarak akan dere, kımıldayan, hareket eden insanlar, çayının

biçilmemiş yerlerindeki dik ot duvan, çıplak-laşan çayının üzerinde kavisler çizen atmaca, bütün bunlar tamamıyla yeniydi. Kendine gelen Levin, ne kadar yerin biçildiğini ve şimdi daha ne kadar biçilebileceğini hesaplamaya koyuldu.

Kırk kişiyle çok büyük iş yapılmıştı. Angarya' devrinde otuz tırpanın iki günde biçtiği büyük çayır tamamıyla biçilmişti. Biçilmeyen, ancak kısa sıralı köşeler kalmıştı, ama Levin bugün elden geldiğince daha çok biçmek istiyor ve böyle çabuk çekildiği için güneşe içerliyordu. Hiçbir yorgunluk duymuyor; sadece hemen ve elden geldiğince çok, daha çok çalışmak istiyordu. İhtiyara dönerek sordu:

"Ne dersin, Mâşka Tepesi'ni biçebilir miyiz?"

"Tann izin verirse, güneş yüksek değil, çocuklara biraz votka versek mi?"

Akşam kahvaltısında tekrar mola verdiklerinde, tiryakiler sigaralarını tellendirdikleri bir sırada ihtiyar, köylülere, "Mâşka Tepesi'ni biçerseniz votka var," diye bildirdi.

"Niye biçmeyecekmiz!" sesleri duyuldu, "Haydi, yürü Tit!.. Çabucak biçeriz!.. Yemeğini gece yersin!.. Haydi, yürü!.."

Ve tırpancılar, ekmeklerini bitirdikten sonra yürümeye başladılar.

Tit: "Dayanın çocuklar!" diye bağırды ve koşar adım önden yürümeye başladı.

İhtiyar, Tit'in arkasından hızlı hızlı yürüdü ve kolayca ona yetişerek: "Yürü, yürü!" di-

* Toprak köleliği zamanı.

ye seslendi, "Bak, seni de biçirim ha! Kendini koru!"

Şimdi gençler ve yaşlılar birbirleriyle yarışarcasına çalışıyorlardı, ama ne kadar acele ederlerse etsinler, otları ve sıraları bozmuyorlardı. Kenarda kalmış bir köşe beş dakika içinde biçiliverdi. Son tırpancılar sıraları bitirirken, öndekiler kaftanlarını sırtlayıp, Mâş-ka Tepesi'nin yolunu tuttular.

Onlar teneke maşrapalarını tıkırdatarak, Mâşka Tepesi'nin ormanlık çukuruna girerken, güneş artık ağaçların gerisine çekiliyordu. Çukurun dibindeki yumuşak, körpe, ara-lannda ayıpencesi bulunan ağaçlık yerlerde san, mor yapraklı kır çiçeklerinin alacalandığı otlar bele kadar geliyordu.

Enine mi, yoksa boyuna mı biçmek gerektiği konusunda kısa bir konuşmadan sonra, ünlü bir tırpancı olan iri yarı esmer köylü Prohor Yermilin başı çekti. Bir sırayı önde bitirdi, geri döndü ve kenara çekildi. Hepsisi de tepenin eteğinde, çukur boyunca ilerleyerek ve tam ormanın kenarından tepeye doğru tırmanarak, onun arkasında sıralanmaya başladılar. Güneş ormanın arkasında kayboldu. Daha şimdiden çiğ yağmaya başlamıştı. Tırpancılar tepede, güneşteydiler, beyaz bir buhann yükseldiği aşağılarda ise çukurun karşı yamacında rutubetli, serin bir gölgelikte yürüyorlardı. Yaptıkları iş hızla ilerliyordu.

Keskin bir koku yayarak biçilen otlar yüksek diziler halinde yığılıyordu. Her yandan kısa sıralarla sıkışan orakçılar, masat kılıflan-

nı takırdatarak, kâh birbirine çarpan tırpan-lann şakırtısı, kâh tırpanlan bilerken, masat-lann çıkardığı ısıklar, kâh neşeli bağınşma-lar arasında birbirlerini sıkıştırıyorlardı.

Levin, hep genç delikanlı ile ihtiyar köylü arasında yürüyordu. Koyun postundan kısa gocuğunu giyen ihtiyar yine neşeli, şakacı, davranışlarında özgür ve rahattı. Ormanda, adım başında sık otlar arasında, tombul kaynağacı mantarlarına rastlanıyor ve tırpanlarla biçiliyordu, ama ihtiyar, mantarlara rastladıkça her defasında eğiliyor, kopuyor ve koynuna atarken, "Kocakanya bir hediye daha," diye söyleniyordu.

Gerçi ıslak ve yumuşak otları biçmek kolaydı, ama çukurun sarp yamaçlarını inip çıkmak zordu, ama ihtiyar umursamıyordu. Yine eskisi gibi tırpanını sallayarak, ağaç kabuğundan örülmüş kocaman çarıkları içindeki ayaklarının kısa ve sert adımlarıyla ağır ağır dik yokuşu tırmanıyor, bütün vücudunun titremesine, pantolonunun aşağı düşmesine rağmen, rastladığı hiçbir mantarı kaçırmıyor, bu arada köylülerle ve Levin'le şakalaşmaktan da geri kalmıyordu. Levin, onun arkasından gidiyor ve tırpansız bile tırmanmanın güç olduğu böylesine sarp ve dik bir yokuşu tırmanırken mutlaka düşeceğini sık sık aklına getiriyor, ama yine de tırmanıyor ve gerekenleri yapıyordu. Bir dış gücün kendisini harekete getirdiğini hissediyordu.

VI

Mâşka Tepesi'ni biçtiler, son sıraları tamamladılar ve kaftanlarını giyip neşeli neşeli evlerinin yolunu tuttular. Levin atma bindi, üzülerek köylülerle vedalaşdı ve evine yollandı. Tepeden etrafına bakındı, ama aşağıdan yükselen sisten köylüleri göremedi. Yalnız, kaba, neşeli sesler, kahkahalar ve tırpanların birbirine çarpmasından çıkan gürültüler duyuluyordu.

Levin, terden alınmış yapışmış karmakarışık saçları, gömleğinin göğsü ve sırtı ıslak, neşeli neşeli söylenerek yanına girdiği zaman, Sergey İvanoviç çoktan öğle yemeğini yemiştir, odasında buzlu limonatasını içiyor, postadan yeni gelen gazete ve dergileri gözden geçiriyordu.

Levin, ağabeyiyle aralarında geçen dünkü tatsız konuşmayı büsbütün unutmuştu: "Bütün çayın biçtik," dedi, "Ah, ne kadar, ne kadar iyi, bilemezsin!.. Ya sen nasılsın bakalım?"

Sergey İvanoviç, ilk anlarda kardeşine hoşnutsuzca bakarak: "Aman Tanm!.. Neye benzemişsin böyle!" dedi, "Kapıyı kapa! Herhalde içeri bir sürü sinek sokmuşundur."

Sergey İvanoviç sineklere hiç katlanamazdı. Odasının pencerelerini ancak geceleri açar, kapısını sınıksız kapalı tutardı.

"Yemin ederim ki, bir tane bile girmedim. Soktuysam bile yakalanm. Ne büyük bir tat aldım, inanmazsın!.. Peki, sen gününü nasıl geçirdin?.."

"Çok iyi geçirdim. Gerçekten, bütün gün ot mu biçtin? Öyle sanıyorum ki, kurt gibi acıkmışsındır. Kuzma, sana bir sürü şey hazırladı."

"Hayır, canım yemek istemiyor, orada yedim, ama gidip yıkanacağım."

Sergey İvanoviç başını salladı ve kardeşine bakarak: "Git, git," dedi, "Ben şimdi yanına gelirim -ve gülümseyerek ekledi- Çabuk olsana!.."

Kendisi de, kitaplarını topladı. Aniden neşelenmişti, kardeşinden ayrılmak istemiyordu: "Yağmurda neredeydin?" diye sordu.

"Ne yağmuru? Sadece birkaç damla yağdı. Şimdi gelirim. Demek sen de gününü iyi geçirdin?.. Çok iyi, çok iyi."

Beş dakika sonra iki kardeş yemek odasında buluştular. Gerçi Levin yemeğe pek de istekli olmadığını sanıyordu. Masaya da, Kuzma'yı kırmamak için oturmuştu, ama başlayınca, yemek çok lezzetli geldi.

Sergey İvanoviç gülümseyerek ona bakıyordu. "Ah, az daha unutuyordum; sana mektup var. Kuzma, lütfen aşağıdan getiriver, ama dikkat et, kapıyı kapa."

Mektup Oblonski'dendi. Levin yüksek sesle okudu. Oblonski Petersburg'dan yazmıştı; "Dolli, Yerguşovo'da. Ondan bir mektup aldım! İşleri iyi gitmiyormuş. Ne olursun ona gidiver, öğütleriyle ona yardım et, sen her şeyi bilirsin!.. Seni gördüğüne çok sevinecek. Zavalılık çok yalnız. Kaynanam bütün takım taklavatıyla hâlâ Avrupa'da."

Levin: "Pekâlâ. Herhalde ona gideceğim."

"İyisi mi, birlikte gidelim; çok iyi bir kadındır, öyle değil mi?.." dedi.

"Sanırım buradan uzak değildir?.." "Otuz, belki de kırk verst kadar, ama yol çok iyidir, rahat gideriz."

Sergey İvanoviç, gülümsemesine devam ederek: "Seve seve," dedi.

Kardeşinin bu mutlu görünüşü ona neşe veriyordu. Levin'in tabağın üzerine eğilen tunçlaşmış kırmızı, yanık yüzüne ve boynuna bakarak:

"İştahın pek yerinde!" dedi. "Çok iyi!.. Bunun her türlü budalalığa karşı ne kadar yararlı bir rejim olduğunu tasavvur edemezsin!.. Doktorluğu, Arbeitscur" adını alan yeni bir terimle zenginleştirmek istiyorum."

"Öyle sanıyorum ki, buna pek ihtiyacın yok!.."

"Evet, ama çeşitli sinir hastalıklarına iyi gelir."

"Bunu denemek gerek... Otları biçtiğiniz yere gelip seni görmek istedim, ama hava da-yanılamayacak kadar sıcaktı, onun için ormandan öteye gidemedim. Oturup biraz dinlendim ve sonra orman boyunca yürüyerek köye geldim. Orada sütninene rastladım. Köylülerin seninle ilgili ne düşündüklerini öğrenmek için ağzını aradım. Anladığım ka-danyla, senin bu davranışını uygun bulmuş-yorlarmış. Sütnine, 'Bu, efendilerin işi değil!' dedi. Genellikle bana öyle geliyor ki, halkın deyimiyle, 'efendilerin' yapmaları uygun olan çalışarak tedavi.

işler üzerine çok kesin düşünceleri var ve efendilerin, onların düşüncelerinde yer eden bu çerçevenin dışına çıkmalarını uygun görmüyorlar."

"Olabilir, ama bu, ömrümde hiç tatmadığım bir zevkti. Sonra, bunun hiçbir kötülüğü de yok. Doğru değil mi? Onların hoşuna git-miyorsa, ne yapayım? Öyle sanıyorumki, za-ran da yok, değil mi?"

Sergey İvanoviç sözlerini sürdürdü: "Gördüğüme göre genel olarak gününden memnunsun."

"Çok memnunum. Bütün çayın içtik. Sonra, öyle bir ihtiyarla dost oldum ki... Ne olağanüstü bir insan olduğunu bilemezsin!"

"Geçirdiğin günden memnunsun, çok iyi. Ben de öyle. Birincisi, iki satranç problemi çözdüm; biri çok hoş, piyonla başlıyor. Sana gösteririm. Sonra, çünkü konuşmamızı düşündüm."

Bitirdiği yemeğin rehaveti içinde, bir gün önce geçen konuşmayı hatırlama gücünü kesin olarak kendinde bulamayan Levin, mutlu gözlerini kıstı ve derin bir soluk alarak sordu: "Ne? Dünkü konuşma mı?"

"Biraz da seni haklı buluyorum. Aramızdaki uyumsuzluk şuydu: Sen, insanları harekete geçiren gücün kişisel çıkarları olduğu ka-nısındasın, ben ise belirli bir kültür düzeyinde olan her insanın hareketinde kamu çıkarlarının rol oynaması gerektiği inancındayım. Çalışmanın maddi çıkarılara dayanması gerektiğini söylemekle, belki de sen haklısın! Genel olarak senin yaradılışın, Fransızların dediği

gibi, fazlasıyla Prime-sauttere*dir. Sana göre, insan ya enerjik bir şekilde, tutkuyla çalışmalı ya da hiç çalışmamalıdır."

Levin, ağabeyini dinliyor ve kesinlikle hiçbir şey anlamıyor, anlamak da istemiyordu. Sadece ağabeyinin, kendisine, dinlemediğini belli edecek bir soru sormasından korkuyordu.

"Ya, işte böyle dostum," dedi.

Levin, çocuksu, suçlu bir gülümseyişle cevap verdi: "Evet, şüphesiz, ne olacak işte!.. Ben zaten düşüncelerimde ısrar etmiyorum." Sonra, kendi kendine düşündü "Acaba onunla neler tartışmıştık? Şüphesiz, ben de haklıyım, o da haklı. Hepsi çok iyi. Büroya gidip emirler vermem gerekiyor." Gerindi ve gülümseyerek ayağa kalktı.

Sergey İvanoviç de gülümsedi: "Dolaşmak istiyorsan, birlikte dolaşalım," dedi, "Gidelim, gerekiyorsa büroya da uğrarız."

Levin, birdenbire: "Ah, aman Tanrım!" diye öyle yüksek sesle bağırdı ki, Sergey İvanoviç korktu: "Ne oldu, ne oluyorsun?" diye sordu.

Levin, alnına vurarak: "Acaba Agafya Mi-haylovna'nın eli nasıl oldu? Ben onu unuttum."

"Çok daha iyi."

"Çabucak ona bir bakayım. Sen daha şapkanı giymeden ben dönerim."

Ve Levin merdivenlerden inerken, ökçe-riyle kaynana zırlıtlısını andıran sesler çıkardı.

Fransızca: Aniden karar veren, düşünmeden hareket eden. aceleci.

VII

Stepan Arkadyeviç memur olmayanlar için tamamen anlamsız, ama bütün memurların bildiği ve yapılmadıkça devlet hizmeti görmenin mümkün olmadığı en doğal ve en gerekli görevi, kendini bakanlığa hatırlatma görevini yerine getirmek üzere Petersburg'a geldiğinde evdeki bütün parayı yanına almış vaktini yarışlarda, yazlıklarda zevk ve eğlenceyle geçirirken Dolli, elden geldiğince masrafları azaltmak için çocuklarıyla köye gitmişti. Bu, Dolli'nin çeyiz olarak getirdiği, baharda ormanını sattıkları, Levin'in Pokrovs-koye'sinden elli verst uzaklıktaki Yerguşovo köyüydü.

Yerguşovo'daki eski büyük ev çoktan yıkılmış ve prens, binanın kanadını tamir ettirmiş ve genişletmişti. Burası, giriş bölümünün ve güney cephesinin biraz yan tarafında kalmakla birlikte, yirmi yıl önce Dolli henüz çocukken geniş ve kullanışlıydı, ama şimdi kanat eskimiş ve harap olmuştu. Stepan Arkadyeviç, ormanı satmak için baharda köye geldiği zaman Dolli, kocasından, evi gözden geçirmesini ve gerekli tamiratın yapılmasını rica etmişti. Bütün suçlu kocalar gibi, karısının rahatıyla çok ilgilenen Stepan Arkadyeviç de, evi ve mobilalan gözden geçirmiş, perdeler taktırmış, bahçeyi temizletmiş, gölün üzerine küçük bir köprü yaptırmış, çiçekler dik-tirmişti, ama sonraları, Darya Aleksandrov-na'yı zorluklara sokan birçok önemli şeyleri unutmuştu.

Stepan Arkadyeviç, örnek bir baba ve koca olmak için ne kadar çaba harcarsa harcasın, karısı ve çocukları olduğunu bir türlü aklına getiremiyordu. Zevkleri, bekâr bir adamın zevkleriydi ve ancak bu zevklerden hoşlanıyordu. Moskova'ya dönünce böbürlene böbürlene karısına her şeyin hazırlandığını, evin bir şekerleme kutusu haline getirildiğini bildirdi ve hemen oraya gitmesini öğütledi. Karısının köye gitmesi, her açıdan Stepan Arkadyeviç'in çok işine geliyordu; köy hayatı, çocukların sağlığına iyi gelecek, masraflar azalacak, kendisi daha özgür olacaktı. Darya Aleksandrovna da yaz için köye gitmeyi çocuklarının açısından, özellikle kızamıktan sonra bir türlü kendini toparlayamayan kızı için zorunlu görüyordu. Onu üzen ve küçük düşüren oduncuya, balıkçıya, kunduracıya olan küçük borçlardan kurtulmak için de bu gidiş gerekliydi. Ayrıca, köye gitmek, bir başka açıdan da onun için çekiciydi; yazın ortalarına doğru Avrupa'dan dönecek olan ve kendisine şifalı su banyoları tavsiye edilen kız kardeşi Kiti'yi de kandırıp köye getirmeyi planlıyordu. Kiti, kaplıcalardan gönderdiği mektupta, ikisi için de çocukluk anılarıyla dolu olan Yerguşovo'da yazı geçirmek kadar hiçbir şeyin böylesine hoşuna gitmeyeceğini yazıyordu. Köy yaşantısının ilk günleri Dollî'ye çok zor geldi. Sadece çocukluğunu köyde geçirmişti ve aklında kaldığı kadarıyla köy, şehrin bütün kötülüklerine karşı bir sığınak anlamına geliyordu. Kısacası, köyde yaşamak çok

ilginç bir şey sayılmazdı, ama Dollî o günlerde bunu pek dert etmişti; ayrıca köy ucuz ve rahattı; her şey boldu, her şey bulunuyordu, çocuklar da durumlarından memnundular; oysa şimdi, evin yöneticisi olarak köye gelince bütün bunların hiç de düşündüğü gibi olmadığını gördü.

Geldiklerinin ikinci günü bir sağanak boşaldı. Gece koridorla, çocukların odası aktı. Küçüklerin karyolarını misafir odasına taşımak gerekliliği doğdu. Aşçı yoktu; bakıcısının söylediğine göre, dokuz inekten kimi çok semiz, kimisi ilk defa buzağlanmış, kimisi yaşlı, kimisinin de memeleri şişti. Bu yüzden, çocuklar için ne yağ ne de süt bulunabiliyordu. Yumurta yoktu. Tavuk bulmak da mümkün değildi. Kart horozlan kaynatıyor ya da kızartıyorlardı. Tahta silecek köylü kadınları bulmak da mümkün değildi. Hepsi patates çapa-lamaya gitmişlerdi. Araba gezintileri de yapılamıyordu, çünkü atlardan biri huysuzluk ettiği için koşulamıyordu. Banyoya elverişli yer de yoktu. Sürüler, dere kıyılarını kirletmişlerdi; üstelik burası yoldan da görünüyordu. Hatta yürüyerek bile gezintilere çıkamıyorlardı. Tahta perdeler kırık olduğu için hayvanlar bahçeye giriyorlardı. Sürekli böğüren bir azgın boğa vardı ki, herhalde insanlara da saldırıyor olmalıydı. Evin içinde elbise dolabı yoktu. Olanların ya kapılan kapanmıyor ya da kendi kendine açılıyordu. Çanak çömlek gibi şeyler yoktu. Çamaşır kazanı, hatta oda hizmetçilerinin ütü yapmasına yarayacak ütü tahtası bile yoktu.

Darya Aleksandrovna, dinlenme ve rahatlık yerine, kendi açısından bu korkunç sefaletle karşılaşınca ilk günlerde umutsuzluğa kapıldı. Bütün gücüyle çırpıyor, bir çıkar yol olmadığını görüyor ve gözlerinden hiç eksik olmayan yaşlan tutmaya çalışıyordu. Eski bir süvari astsubayı olan, yakışıklı ve saygılı görünüşünden ötürü Stepan Arkadyeviç'in beğenip kapıcılığa getirdiği vekilharç, Darya Aleksandrovna'nın dertleriyle hiç ilgilenmiyor, sadece saygılı saygılı, "Bir şey yapmak elde değil efendim, adamlarımız öylesine kötü ki efendim," demekle yetiniyor ve hiçbir alanda ona yardımcı olmuyordu.

Durum içinden çıkılmaz gibi görünüyordu, ama bütün evlerde olduğu gibi, Oblonski-lerin evinde de Matriyona Filimonovna adında, dikkati çekmeyen, ama çok önemli ve yararlı biri vardı. Bu kadın, evin hanımını yatıştırıyor, her şeyin tıkr tıkr yoluna gireceğine (bu, onun sözlerydi, Matyev de bu sözleri ondan almıştı) onu inandırıyor, kendisi de acele etmeden, telaşlanmadan uğraşıp duruyordu.

Hemen kâhyanın karısıyla dost oldu. Daha ilk gün kâhya ve kocasıyla akasyaların altında çay içti ve onlarla yapılması gereken işleri görüştü. Kısa bir süre sonra akasyaların altında Matriyona Filimonovna'nın kulübü kuruldu ve hemen oracıkta kâhya kadından, muhtardan* ve büro sekreterinden kurulu bu kulüpte bütün sorunlar yavaş yavaş düzeldi.

Starost: Rusya'da 11. yüzyıldan beri süregelen bir uygulamaya göre yerel yerleşimin en alt düzeydeki resmi temsilcisi. Bizdeki muhtara yakın.

Bir hafta sonra gerçekten de her şey tıkr tıkr yoluna girdi; dam onarıldı, muhtarın vaftiz anası olan bir aşçı kadın bulundu, tavuklar satın alındı, inekler süt vermeye başladı, bahçe sırıklarla çevrildi, marangoz çamaşır tezgâhı yaptı, dolaplara çengeller takıldı ve böylece kendi kendine açılmaları önlendi. Asker çuhasıyla kaplanan ütü tahtası, koltuğun kenarından komodine uzatıldı ve hizmetçi odasından ütü kokulan gelmeye başladı.

Matriyona Filimonovna, ütü tahtasını göstererek: "İşte, görüyorsunuz," dedi, "Umutsuzluğa kapılmak için hiçbir sebep yok."

Hatta, hasır perde ile çevrili bir kabin bile yapıldı; Lili, yıkanmaya başladı.

Böylece, Darya Aleksandrovna'nın beklediği kadar sakin olmasa bile, hoşlandığı çiftlik hayatı gerçekleşmiş oldu. Darya Aleksandrovna, altı çocuğuyla sakin olamazdı. Biri hastalanıyor, ikincisi hastalanmak üzere oluyor, üçüncüsünün bir şeyleri eksik oluyor, dördüncüsünde kötü huylar göze çarpıyordu. Çok nadir olarak,

kısa süren hareketsiz geçen dönemler oluyordu, ama didinmeler, tedirginlikler Darya Aleksandrovna için biricik mutluluklardı. Bunlar olmasaydı, kendisini sevmeyen kocası ile ilgili düşüncelerle baş başa kalacaktı ve ayrıca bir anne için hastalanma korkusu, hastalık, çocuklarda kötü huyların belirmeye başlamasının doğurduğu üzüntüler ne kadar ağır olursa olsun, çocukların kendileri, küçük sevinçlerle onun bu üzüntülerinin bedelini ödüyorlardı. Bu sevinçler öylesine küçüktü ki, kumların içinde bulunan altın

tozlar gibi belirsizdi. Darya Aleksandrovna, kötü anlarda yalnız üzüntüyü, yalnız kumu görüyordu, ama yalnız sevinci, yalnız altın tozlarını gördüğü güzel anlar da oluyordu.

Şimdi, köyün yalnızlığında gittikçe daha sık bu sevinçleri anlamaya başladı. Çocuklarına bakarak, sık sık yanıldığına, bir anne olarak çocuklarına aşırı düşkünlük beslediğine kendini inandırmak için elinden gelen bütün çabayı harcıyordu. Ama yine de çok güzel çocukları olduğunu, altısının da ayrı ayrı özellikleri bulunduğunu ve bu özelliklere seyrek rastlandığını söylemekten kendini alamıyordu. Onlarla mutlu oluyor ve göğsü kabarıyordu.

VIII

Mayıs sonlarında, az çok her şeyin yoluna girdiği bir sırada köydeki düzensizliklerle ilgili yazdığı şikâyet mektubuna kocasından bir cevap geldi. Kocasını, her şeyi enine boyuna düşünmediği için ondan özür diliyor ve çıkacak ilk fırsatta gelmeyi vaat ediyordu. Bu fırsat çıkmadı ve Darya Aleksandrovna, haziranın sonuna kadar tek başına köyde yaşadı.

Darya Aleksandrovna, Sen Piyer Yortu-su'ndan önceki perhiz sırasında, bir pazar günü kutsal şaraplı ekmek törenine katılmaları için çocuklarını kiliseye götürdü. Darya Aleksandrovna, kız kardeşiyle, annesiyle, arkadaşlarıyla yaptığı içten, felsefi konuşmalarda, din konusundaki özgür düşünceleriyle sık sık onları şaşırtırdı. Onun kilise doktrinlerine aldırılmayarak, sıkı sıkıya inandığı ken-

di tuhaf ruh, tekrar tekrar dünyaya döndüğü inancına dayalı dini vardı, ama aile içinde -örnek olmak için değil yürekte inanarak-bütün kilise buyruklarını harfi harfine yerine getirdi. Çocuklarının yaklaşık bir yıldır kutsal şaraplı ekmek törenine katılmamış olmaları onu çok üzüyordu ve Matriyona Filimonov-na'nın uygun bulunduğu ve beğendiği bu görevi şimdi bu yaz yerine getirmeye karar verdi.

Darya Aleksandrovna, birkaç gün öncesinden çocuklarını nasıl giydireceğini etraflıca düşündü. Elbiseler dikildi, düzeltildi, yıkandı, dikiş yerleri elden geçti, kırmalar uzatıldı, düğmeler kurdeleler, hazırlandı. Yalnız, İngiliz dadının, dikmeyi üzerine aldığı Tan-ya'nın elbisesi Darya Aleksandrovna'nın bir hayli canını sıktı. İngiliz dadı, dikerken kıvrımlarını yerinde yapmamış, koltuk altlarını fazla oymuş, böylece kızın elbisesini bozmuştu. Elbise Tanya'nın omuzlarını öylesine sıkıyordu ki, görmek yürekler açışıydı. Bereket versin, Matriyona Filimonovna, korsaja ekler koymayı, bunları da bir pelerinle örtmeyi akıl etti. Elbise düzeltildi, ama dadı ile de tatsız bir tartışma yaşanmış oldu. Ne var ki sabahleyin her şey yoluna girmişti. Köyün papazından, sabah duası için beklemesini rica ettikleri süre olan saat dokuza doğru giyinmiş, süslenmiş, sevinçten pırl pırl çocuklar, annelerini bekleyerek, arabanın önünde duruyorlardı.

Matriyona Filimonovna'nın kayırmasıyla, arabaya huysuz Kuzgun yerine, kâhyanın Kula'sı koşulmuştu. Daha süslenemediği için

geciken Darya Aleksandrovna, nihayet beyaz muslinden bir elbise ile görüldü.

Darya Aleksandrovna, özene bezene heyecanla giyinmiş ve süslenmişti. Eskiden kendisi için, güzel görünmek, hoş gitmek için giyinirdi, ama sonraları, yaşlandıkça, süslenmek ayrı bir zevk vermeye başladı; nasıl çir-kinleştiğini görüyordu, ama şimdi yine seve seve, heyecanla giyinip, süsleniyordu. Şimdi, artık kendisinin, güzelleşmesi için değil, bu güzel çocukların bir annesi olarak genel izlenimi bozmamak için giyiniyordu. Aynaya son bir defa bakınca kendinden memnun kaldı. Güzeldi, ama eskiden balolara gittiği zaman olmak istediği biçimde değil de, şimdi göz önünde bulundurduğu amaca uygun olarak güzeldi.

Kilisede, köylülerden, evin çalışanlarından ve bunların eşlerinden başka kimse yoktu, ama Darya Aleksandrovna, herkeste kendisinin ve çocuklarının uyandırdığı bir hayranlık gördü ya da gördüğünü sandı. Çocuklar görünüşleri ve kılık kıyafetleriyle sevimliydi. Gerçi Alyoşa pek rahat durmuyordu; ikide bir arkasına dönüyor, ceketinin arkadan nasıl görüldüğünü görmek istiyordu; ama yine de olağanüstü sevimliydi. Tanya, büyük bir kız gibi duruyor, küçüklerle ilgileniyordu, ama en küçükleri Lili, her şey karşısındaki saf şaşkın-lığıyla olağanüstü güzeldi. Hele, kendisine kutsal şaraplı ekmek verildikten sonra papaza dönerek söylediği "Please some more"* sözlerine gülümsememek elde değildi.

* İngilizce: "Lütfen biraz daha" anlamına gelmektedir.

Kilisedeki törenin etkisinde kalan çocuklar evlerine dönerken çok uslu davrandılar.

Evde de her şey iyi gitti, ama kahvaltıda Grişa ılık çalmaya başladı ve hepsinden kötüsü, İngiliz dadının sözlerine kulak asmadı, bundan ötürü ona pasta verilmedi. Darya Aleksandrovna, böyle bir günde işi cezaya

kadar vardırılmazdı, ama dadının emrini desteklemek gerekiyordu. O da, Grişa'ya pasta verilmemesiyle ilgili dadının kararını onayladı. Bu olay, sevinçlerini biraz bozdu.

Grişa, Nikolinka'nın da ısıklık çaldığını, ama ona ceza vermediklerini, pasta verilmediği için ağlamadığını, -buna pek aldırmış etmediğini- kendisine haksızlık edildiği için ağladığını söyleyerek ağlıyordu. Bu, çok üzücü bir durumdu ve Darya Aleksandrovna, dadiyla konuşup Grişa'yı affetmeye karar verdi ve dadiyi görmeye gitti, ama hemen oracıkta, salondan geçerken yüreğini sevinçle dolduran öylesine bir görüntüyle karşılaştı ki, gözleri yaşla doldu ve suçluyu kendisi bağışladı.

Cezalı, salonda köşe penceresine oturmuştu; yanında, elinde tabakla Tanya duruyordu. Tanya, bebeklerine yemek yedirmek bahanesiyle, kendi pastasını çocuk odasına götürmek için dadıdan izin almış ve pastasını kardeşine yedirmişti. Verilen cezanın haksızlığından ötürü hâlâ ağlayan Grişa, kendisine getirilen pastayı yerken, hıçkırıklar arasında "Sen de ye, birlikte yiyelim, birlikte," diye söyleniyordu.

İlkin Grişa'ya olan acıma duygusunun,

sonra da kendi iyi yürekliliğinin etkisiyle Tanya'nın da gözleri yaşarmıştı, ama reddetmeyerek, kendisi de yedi.

Çocuklar, annelerini görünce korktular, ama yüzüne bakınca iyi bir şey yaptıklarını anladılar. Ağzlarında pasta olduğu halde, gülümseyen dudaklarını elleriyle silmeye başladılar ve sevinçten parıldayan yüzlerini gözyaşına ve reçele buladılar.

Anneleri, çocukların elbiselerini kurtarmaya çalışarak, gözyaşlarını tutamadı, şefkatli ve mutlu bir gülümseyişle gülerken söylendi: "Ah, aman Tanrım!.. Yeni, beyaz elbiseler! Tanya! Grişa!.."

Yeni elbiseler çıkarıldı. Kızlara birer bluz, oğlan çocuklarına eski ceketleri giydirildi. Mantar toplamaya ve banyo yapmaya gitmek için arabanın hazırlanması emredildi. Kâhyanın üzüntüsüne rağmen Kula adındaki at yine arabaya koşulacaktı. Çocuk odasından neşeli çığlıklar yükseldi ve ta banyoya varıncaya kadar dinmedi.

Bir sepet dolusu mantar topladılar. Hatta, Lili, bir kayın ağacı mantarı buldu. Eskiden Miss Hoole man tan bulur ve ona gösterirdi, ama şimdi Lili, kendisi büyük bir kayın ağacı mantarı buldu ve diğerleri, "Lili, kayın ağacı mantarı buldu!" diyerek çığlıklar atmaya başladılar.

Sonra dereye geldiler. Arabayı kayın ağaçlarının altında bıraktılar ve yıkanmaya gittiler. Arabacı Terenti, kuyruklarıyla kendilerini sineklere karşı savunan atları ağaca bağladı ve otları ezerek, kayın ağaçlarının

gölgesine uzandı, piposunu yaktı. Dereden yükselen neşeli çocuk çığlıkları ona kadar geliyordu.

Gerçi, çocukların hepsiyle ilgilenmek, onların yaramazlıklarına engel olmak çaba isteyen bir işti; gerçi, bütün bu çorapların, külotların, boy boy kunduraların kimin olduğunu hatırlamak, bunları birbirine karıştırmamak, bağlarını, düğümlemlerini çözmek ve yeniden bağlamak, ilikleme eziyetli bir işti, ama yine de her zaman soğuk suda yıkanmayı seven ve bunu çocukları için yararlı sayan Darya Alek-sandrovna, hiçbir şeyden çocuklarıyla birlikte yıkanmak kadar zevk almazdı. Çoraplarını giydirirken, bütün bu tombul bacakları bir bir ellemek, bu çıplak ve körpe vücutları suya daldırmak, onların kâh sevinç, kâh korku çığlıklarını işitmek, korku ve sevinçle kocaman açılmış gözlerin parıldadığı bu nefes nefese yüzleri görmek, etrafa su sıçratan bu güzel meleklerini seyretmek, onun için dünyanın en büyük zevkiydi.

Çocukların yansı giydirilmişken sütleğen ve ısırgan toplamaktan dönen güzel giyinmiş köylü kadınlar dereye yaklaşıp ürkek ürkek durdular. Matryona Filimonovna, suya düşen bir çarşafı, bir gömleği kurutması için onlardan birine seslendi. Darya Aleksandrov-na, onlarla konuşmaya koyuldu. Önceleri elleriyle ağızlarını kapayıp gülen ve meseleyi anlamayan kadınlar çabucak cesaretlendiler ve konuşmaya başladılar. Çocuklara gösterdikleri içten ilgiyle de, hemen Darya Aleksan-drovna'nın sempatisini kazandılar.

İçlerinden biri, Tanya'ya baktı ve başını sallayarak: "Aman ne kadar güzel... Şeker gibi beyaz, ama çok zayıf," dedi.

"Hastaydı da, ondan."

Bir başkası, memedekini göstererek: "Demek bunu da suya soktunuz?" dedi.

Darya Aleksandrovna, "Hayır," dedi, "O, daha üç aylık."

"Ooo!"

"Senin de çocukların var mı?"

"Dört çocuğum vardı, iki kaldı; biri oğlan, öteki kız. Geçen Noel Yortusu'nda süttten kestim."

"Kızınız kaç yaşında?"

"İkisini sürüyor."

"Niye bu kadar uzun süre meme verdin."

"Bizde âdet böyledir; üç paskalya süresince emzirilir."

Böylece konuşma Darya Aleksandrovna için çok ilgi çekici bir yola döküldü. Doğumları nasıl oluyordu? Hastalığı neydi? Kocasını neredeydi? Sık sık geliyor muydu? Köylü kadınlarla yaptığı bu konuşma Darya

Aleksandrovna'yı öylesine ilgilendirmiş, aralarında öylesine ortaklaşa şeyler bulmuştu ki, onlardan ayrılmak istemiyordu. Bu kadınların, çocukların çokluğu ve güzelliği karşısında duydukları hayranlık, Darya Aleksandrovna'nın hepsinden çok hoşuna gitmişti. İngiliz dadının sebep olduğu, kendisince anlaşılmayan gülüşmeler Darya Aleksandrovna'yı güldürdü, dadıyı kızdırdı. Genç köylü kadınlarından biri, giyinmekte herkesten sonraya kalan İngiliz dadıyı seyre daldı. Dadının üst üste üçüncü etekliğini giydiğini

görünce, kendini tutamadı; "Aaa, sarındı sarmalandı, hâlâ doymadı," diye söylendi; bütün köylü kadınlar kahkahayı bastılar.

IX

Başına eşarp bağlayan Darya Aleksandrovna, yıkanmış, başları ıslak çocuklarıyla eve yaklaşırken, arabacı: "Bir bey geliyor," dedi, "Herhalde Pokrovski'nin sahibi olmalı."

Darya Aleksandrovna ileriye baktı; gri şapkası ve gri pardösüsü ile karşıdan gelen Levin'in yüzünü görünce sevindi. Dollı onu görmekten her zaman sevinç duyardı, ama şu anda ayrı bir sevinç duymuştu. Levin'den daha iyi hiç kimse bu sevincin büyüklüğünü anlayamazdı.

Levin onu görünce hayal ettiği, gelecekteki kendi aile tablolarından biriyle karşı karşıya geliverdi.

"Darya Aleksandrovna," dedi, "Siz, kuluçka bir tavuğa benziyorsunuz!"

Darya Aleksandrovna, elini ona uzatarak: "Ah, ne kadar sevindim," dedi. "Sevindiniz, ama bana haber bile gönder-mediniz. Ağabeyim yanımda. Burada olduğunuzu Stiva'nın mektubundan öğrendim."

"Stiva'dan mı?" diye sordu Darya Aleksandrovna.

"Evet; buraya geldiğinizi yazıyor ve belki de size herhangi bir yardımda bulunmama izin vereceğinizi düşünüyor," dedi.

Bunları söyler söylemez birdenbire utandı, sustu ve ıhlamur sürgünlerini koparıp ısıra-

rak, hiç konuşmadan arabanın yanında yürümeye başladı. Levin'in utanıp susması, bizzat kocasının yapmak zorunda olduğu bir işte bir yabancıнын yardımda bulunmasının, Darya Aleksandrovna'nın hoşuna gitmeyeceği düşüncesinden ileri gelmişti. Stepan Arkadye-viç'in kendi aile işlerini başkasının sırtına yüklemek isteği gerçekten de Darya Aleksandrovna'nın hoşuna gitmemişti. Levin'in de böyle hissettiğini hemen anladı. Zaten bu anlayış inceliğinden, bu kibarlığından ötürü Darya Aleksandrovna, Levin'i seviyordu.

"Şehirli bir ev hanımı olarak burasının size pek yabancı geleceğini tahmin ediyorum; bir şeye ihtiyacınız olursa emrinizdeyim."

"Oh, hayır," dedi, Dollı: "İlk zamanlar biraz sıkıntılı oldu, ama şimdi her şey yaşlı dadımın sayesinde yoluna girdi."

Dollı bu sözleri, kendisinden söz edildiğini anlayan ve dostça, neşeli neşeli Levin'e bakan Matriyona Filimonovna'yı göstererek söylemişti. Dadı, Levin'i tanıyor ve onun küçükhanım (Kiti) için iyi bir kısmet olduğunu düşünüyordu.

"Buyurunuz, buyurunuz," dedi Dollı: "Biz sıkışırız."

"Hayır, ben yürüyeceğim. Çocuklar, hanginiz arabaya yetişmek için benimle yarışacak?"

Çocuklar, Levin'i çok az tanıyor, onu ne zaman gördüklerini hatırlamıyorlardı. Ama kendilerine yapmacık davranan büyüklere, çocukların sık sık duydukları ve bu yüzden de çoğu zaman şiddetle azarlandıktan o tuhaf

çekingenlik ve tikslenme duygusunu hissetmediler. Ne türlü olursa olsun, yapmacık davranışlar, en akıllı ve gerçeği görmesini bilen insanları bile aldatılabilir, ama en kıt anlayışlı bir çocuk bile, ne kadar ustaca gizlenmiş olursa olsun, yapmacık davranışları anlar ve ondan tiksindir. Ne kadar eksiği olursa olsun, Levin'de yapmacık davranışların zerrisi bile yoktu. Bunun için çocuklar, Levin'e, annelerinin yüzünde ona karşı gördükleri dostluğa eşit bir dostluk gösterdiler. Levin'in çağnsı üzerine, çocuklardan iki büyüğü hemen arabadan atlayarak, onunla birlikte, dadılarıyla, Miss Hoole ile ya da anneleriyle koşar gibi, rahatça koşmaya başladılar. Lili de onunla gitmek istediğini belli edince; annesi, onu Levin'e verdi. Levin, onu omzuna alarak koşmaya başladı. Bu arada, annelerine dönüp, neşeye gülümseyerek: "Korkmayınız Darya Aleksandrovna," dedi, "Merak etmeyin. Onu düşürmem ya da bir yerini incitmem mümkün değil."

Onun çevik, güçlü, dikkatli ve oldukça enerjik davranışlarını gören anne sakinleşti, ona bakarak, beğenen bir tavırla neşeli neşeli gülümsedi. Levin, burada, köyde çocuklarla ve ona pek sempatik görünen Darya Aleksandrovna ile, Dollı'nın özellikle onda pek sevdiği, kendisinde sık sık görülen o çocuksu neşeli halini almıştı. Çocuklarla koşarken, onlara beden hareketleri öğretiyor, kötü İngilizcesiyle Miss Hoole'u güldürüyor, Darya Aleksandrovna'ya köydeki işlerinden söz ediyordu.

Öğle yemeğinden sonra Darya Aleksandrovna, onunla baş başa balkonda otururken Kiti'den söz açtı:

"Biliyor musunuz," dedi, "Kiti, buraya gelip yazı benimle geçirecek."

Levin, kızararak: "Sahi mi?" dedi ve sözü değiştirmek için hemen ekledi; "Size iki inek göndereyim. Parasını vermekte direnirseniz, bana her ay beşer ruble verirsiniz!"

"Hayır, teşekkür ederim, işler yoluna girdi."

"Şu halde, ineklerinizi gözden geçirmem gerekiyor; izin verirsiniz, onların nasıl beslenmesi gerektiği üzerine emirler vereyim. Bütün iş beslenmedir."

Ve, Levin, konuşmayı bir başka konuya sürüklemek için Darya Aleksandrovna'ya, ineğin süt yapan bir makineden başka bir şey olmadığını iddia eden süt ekonomisi teorisini anlatmaya koyuldu.

Levin anlatırken hem Kiti üzerine ayrıntılı bilgi edinmek için şiddetli bir istek duyuyor, hem de bundan endişeleniyordu. Böylesine güçlükle elde ettiği huzurun bozulacağından korkuyordu.

Darya Aleksandrovna, isteksizce cevap verdi: "Evet, haklısınız, ama bütün bunların peşinden koşmak gerekiyor. Bunu kim yapacak?"

Evin işlerini Matryona Filiionovna'nın çabasıyla öylesine yoluna koymuştu ki, bu konuda hiçbir değişiklik yapmak istemiyordu. Üstelik, Levin'in tarım konusundaki bilgisine de inanmıyordu. Levin'in, ineğin süt ya-

pan bir makine olduğu yolundaki görüşünden emin değildi. Onun kanısınca bu tür görüşler işi bozmaktan başka bir şeye yaramıyordu. Matryona Filimonovna'nın söylediği gibi, Akkız'la Alacakız'a bol yem ve kepek vermektense, aşçının mutfaktaki bulaşık sularını çamaşırıcı kadının ineğine götürmesine engel olmak, ona çok daha basit görünüyordu. Bu açıktı. Unlu ve otlulu besinler üzerine ileri sürülen düşünceler ise ona şüpheli ve karışık görünüyordu. Onun asıl istediği Kiti'den söz etmekte.

Kısa bir sessizlikten sonra Dolli:

"Kiti, bana gönderdiği mektupta hiçbir şeyi yalnızlık ve sükûnet kadar, istemediğini yazıyor," dedi.

Levin: "Ya sağlığı nasıl; daha mı iyi?" diye heyecanla sordu.

"Tann'ya şükür, tamamıyla iyileşti. Ben, zaten onda göğüs hastalığı olduğuna hiçbir zaman inanmamıştım."

"Buna çok sevindim," dedi Levin.

O bunu söylerken Dolli, onun yüzünde dokunaklı bir çaresizlik görür gibi oldu.

Darya Aleksandrovna yumuşak, biraz da alaycı bir gülümseyişle: "Kuzum, Konstan-tin Dimitriç," dedi, "Kiti'ye neden kızılıyorsunuz?"

"Ben mi?" dedi; Levin: "Ona kesinlikle kızdığım filan yok."

"Hayır, kızılıyorsunuz. Moskova'da bulun-

duğunuz zaman, ne bize ne de onlara uğradınız?"

"Darya Aleksandrovna," dedi Levin ve saçlarının dibine kadar kızardı: "Bu iyi yürekliliğinizle bunu hissetmeyişinize itiraf edeyim ki doğrusu şaşıyorum. Gerçekten de bana hiç merhamet etmiyorsunuz? Biliyorsunuz ki..."

"Ben neyi biliyordum?"

"Evlenme teklifinde bulunduğumu ve reddedildiğimi biliyorsunuz," dedi Levin ve bir saniye önce Kiti'ye karşı duyduğu şefkatin yerini, uğradığı hakarettten doğan bir öfke aldı.

"Bildiğimi nereden tahmin ediyorsunuz?"

"Çünkü, bunu herkes biliyor."

"Bu noktada yanılıyorsunuz işte. Tahmin ediyor, ama bilmiyordum."

"Ya!.. Ama işte şimdi biliyorsunuz!.."

"Ben sadece Kiti'ye çok acı veren bir şeyler olduğunu, bundan kendisine hiçbir zaman söz etmememi rica ettiğini biliyorum. Bunu bana söylemediyse, kimseye de söylememiş demektir. Aranızda neler geçti? Söyleyin..."

"Neler geçtiğini söyledim ya..."

"Bu, ne zaman oldu?.."

"Size son gelişimde..."

"Biliyor musunuz, size ne söyleyeceğim; Kiti'ye çok, ama çok acıyorum. Siz sadece gururunuzdan acı çekiyorsunuz..."

Levin: "Olabilir," dedi, "Ama..."

Dolli, onun sözünü kesti: "Ben, o zavallıya çok ama çok acıyorum; şimdi her şeyi anlıyorum..."

Levin, ayağa kalkarak: "Beni affedin Darya Aleksandrovna," dedi, "Hoşçakalın!.."

Dolli, onu kolundan tutarak: "Hayır, durun," dedi, "Durun, oturun!.. Sizi bırakmıyorum"

Levin otururken: "Rica ederim, artık bundan söz etmeyelim," dedi; çoktan gömüldüğünü sandığı bir umudun yeniden yüreğinde canlandığını ve kıpırdadığını hissetti.

Darya Aleksandrovna, gözleri yaşla dolu: "Eğer sizden hoşlanmasaydım," dedi, "Eğer sizi şu tanıdığım gibi tanımış olmasaydım..."

Levin'in öldüğünü sandığı duygulan gittikçe canlanıyor, ayaklanıyor ve yüreğini dol-duruyordu.

Darya Aleksandrovna: "Evet, şimdi artık her şeyi anladım," diye sözlerine devam etti; "Siz, bunu anlayamazsınız; siz erkekler kadın seçmekte özgürsünüzdür, kimi sevdiğinizi hep çok iyi bilirsiniz! Oysa her şeyin ona yaklaşmasını beklemek zorunda olan; utangaçlı-ğıyla her söylenene safça inanan genç kız, bazen duygulan konusunda öylesine yanılabilir ki, ne cevap vereceğini bilemez."

"Evet, eğer kalbi söylemezse..."

"Hayır, kalbi söyler, ama düşünün bir defa; siz erkekler, bir kızı gözünüze kestiriyorsunuz, onun evine gidiyorsunuz, onunla yakınlık kuruyorsunuz, onu inceliyorsunuz, onu sevip, sevmediğinizi anlamak için bekliyorsunuz, sonra sevdiğinize iyice inandıktan sonra ona evlenme teklifi yapıyorsunuz!"

"Tamamen böyle değil!.."

"Fark etmez; aşkınız iyice olgunlaşınca ya

da göz koyduğunuz iki kızdan biri ağır basınca, evlenme teklifinde bulunursunuz! Ama kıza gelince hiçbir şey sorulmaz. Kendisinin sadece seçmesini isterler; oysa, o seçim yapamaz, sadece evet ya da hayır, diye cevap verir." Levin, "Evet, benimle Vronski arasında bir seçim," diye düşündü ve ruhunda canlanmakta olan duygu, yüreğini acılarla parçalayarak tekrar öldü.

Levin: "Darya Aleksandrovna," dedi, "Bir elbise ya da ne bileyim, bir başka şey böyle seçilir, ama aşk değil; üstelik, seçim yapıldı... Bu bir daha tekrarlanamaz."

Darya Aleksandrovna, yalnızca kadınların anladığı bir başka duyguyla karşılaştınca, bu duygusundan ötürü Levin'i küçümser gibi: "Ah, gurur, gurur!" diye söylendi; "Siz, Ki-ti'ye evlenme teklifi yaptığınız zaman, o, özellikle cevap veremeyeceği bir durumdaydı. Kararsızlık içindeydi. Sizinle Vronski arasında sallantıda kalmıştı. Vronski'yi her gün görüyordu. Oysa sizi uzun süredir görmemişti. Herhalde biraz daha yaşlı olsaydı... Örneğin, ben onun yerinde olsaydım, hiç tereddüt etmezdim. Oldum olası Vronski'den hoşlanmamışım; işte, bildiğiniz gibi, bitti."

Levin, Kiti'nin cevabını hatırladı; "Hayır, bu olamaz..." Soğuk bir tavırla: "Darya Aleksandrovna," dedi, "Bana gösterdiğiniz güvene büyük bir değer veriyorum, ama öyle sanıyorum ki yanılıyorsunuz. Ben haklı ya da haksız olayım; sizin böylesine küçümsediğiniz bu gurur, Katerina Aleksandrovna üzerine herhangi bir şey düşünmemi imkânsız bir hale

getiriyor, anlıyor musunuz, büsbütün imkânsız bir hale..."

"Size sadece bir şey daha söyleyeceğim; kendi çocuklarım kadar sevdiğim bir kız kardeşten söz ettiğimi anlıyorsun vız. Onun sizi sevdiğini iddia etmiyorum, ama size sadece şunu söylemek isterim; o anda onun verdiği ret cevabı hiçbir şeyi göstermez!.."

Levin, yerinden fırlayarak: "Anlamıyorum!" dedi, "Bana ne kadar acı verdiğinizi bir bilseniz! Bu, neye benziyor biliyor musunuz; çocuğunu kaybeden bir anneye, gelip çocuğunuz yaşasaydı şöyle olurdu, böyle olurdu; yaşayabilseydi, siz de mutlu olurdu, ama işte öldü, öldü, öldü demeye benzer."

Darya Aleksandrovna, Levin'in heyecanına rağmen üzüntülü bir gülümseyişle: "Ne kadar gülünçsünüz," dedi ve "Şimdi gittikçe her şeyi daha iyi anlıyorum," diye düşünceli düşünceli sözlerini sürdürdü; "Demek, Kiti buradayken bize gelmeyeceksiniz?"

"Hayır, gelmeyeceğim. Elbette, Katerina Aleksandrovna'dan kaçacak değilim, ama elden geldiğince onu varlığımla rahatsız etmemeye çalışacağım."

Darya Aleksandrovna şefkatle onun yüzüne bakarak: "Çok, ama çok gülünçsünüz," diye tekrarladı, "Neyse, bu konuda hiçbir şey konuşmamış olalım."

Sonra, içeri giren kızına Fransızca: "Sen niye geldin Tanya?" dedi.

"Küreğim nerede anne?"

"Ben sana Fransızca söylüyorum, sen de bana öyle cevap ver."

Kız, Fransızca söylemek istedi, ama küreğin Fransızcasını unutmuştu; annesi, kulağına fısıldadı, sonra da küreği nerede araması gerekeceğini yine Fransızca söyledi. Bu, Levin'in hoşuna gitmedi.

Şimdi ona Darya Aleksandrovna'nın evindeki her şey, çocuklarına varıncaya kadar, eskisine göre daha az sevimli göründü.

"Sanki, çocuklarıyla neden Fransızca konuşuyor," diye düşündü; "Ne kadar yapmacık, ne kadar doğallıktan uzak bir şey... Çocuklar da bunu hissediyor. Onlara Fransızca öğretiliyor, öte yandan da samimiyet unutturuluyor."

Levin, Darya Aleksandrovna'nın bu konuda belki yirmi defa düşünüp taşındığını ve samimilikten uzaklaşma pahasına da olsa, çocuklarına bu yoldan Fransızca öğretmek zorunda kaldığını bilmeden, aklından bunları geçiriyordu.

"Nereye gidiyorsunuz, otursanıza!" Levin, çaya kadar kaldı, ama bütün neşesi kaçmıştı. Sıkıldığını hissediyordu.

Levin, çaydan sonra atların koşulmasını emretmek için antreye çıktı. Döndüğü zaman Darya Aleksandrovna'yı heyecanlı, yüzü allak bullak, gözleri yaşlı buldu. Levin dışarıdayken, Darya Aleksandrovna'nın birdenbire bütün mutluluğunu, çocuklarıyla ilgili gururunu yıkan bir olay geçti. Grişa ile Tanya, bir top yüzünden dövüşmüşlerdi. Çocuk odasından gelen çığlıklar üzerine Darya Aleksan-

drovna oraya koşmuş ve onları çok korkunç bir halde bulmuştu. Tanya, Grişa'yı saçlarından yakalamıştı; o da, öfkeden allak bullak bir yüzle ablasını durmadan yumrukluyordu. Darya Aleksandrovna, bunu gördüğü zaman kalbinde bir şeyin koptuğunu hissetti. Sanki kapkara bir perde bütün hayatını örttü. Varlıklarıyla böylesine övündüğü çocuklarının sıradan çocuklar olmak şöyle dursun, kaba ve yırtıcı huylarıyla, kötü eğitim görmüş, kötü yürekli çocuklar olduğunu anladı.

Dolli bunun dışında ne bir şey düşünebiliyor ne de konuşabiliyordu; mutsuzluğunu Levin'e anlatmaktan kendini alamadı.

Levin, onun mutsuz olduğunu görünce, bunun o kadar korkunç bir şey olmadığını, bütün çocukların dövüştüğünü söyleyerek onu avutmaya çalıştı, ama bunları söylerken de kendi kendine; "Hayır, ben kırılıp dökülmeyeceğim, çocuklarımla Fransızca konuşmayacağım, ama benim çocuklarım böyle olmayacak; bütün mesele çocukları şiddet kullanarak yetiştirmemek; o zaman pekâlâ iyi ve sevimli çocuklar olurlar. Evet, benim çocuklarım asla böyle olmayacak," diye düşünüyordu.

Darya Aleksandrovna ile vedalaştı, kadın da kalması için üstelemedi.

XI

Temmuz ortalarına doğru çiftliğindeki işlerin gidişi ve otların biçilmesiyle ilgili bilgi vermek üzere Pokrovski'den yirmi verst uzakta bulunan Levin'in kız kardeşinin yaşadığı kö-

yün muhtarı geldi. Kız kardeşinin çiftliğinin başlıca gelir kaynağı sulak çayırlardı. Eski yıllarda köylüler, çayırın desyatini* yirmi rubleye kirliyorlardı. Levin, çiftliğin idaresini eline aldığı zaman çayırları inceledi ve bunların daha fazla edeceğini anladı, desyatini yirmi beş rubleye çıkardı. Köylüler bu parayı vermediler. Levin'in tahminine uygun olarak, başka alıcılara da engel oldular. Bunun üzerine Levin oraya gitti ve çayırların bir bölümünün gündelikçiler, bir bölümünün kendi adamları tarafından biçilmesini emretti. Köylüler, bütün güçleriyle buna engel olmaya çalıştılar, ama işler görüldü. İlk yıl çayırların geliri hemen hemen iki kat arttı. Köylüler ikinci ve üçüncü yıl da direndiler; çayırlar aynı yol-'a biçildi. Bu yıl köylüler, ürünün üçte biri kendilerine verilmek şartıyla bütün çayırların otlarını biçtiler. Şimdi muhtar otların toplandığını, yağmurdan korktuğu için, büro sekreterini yanına çağırarak, onun yanında otların bölüşüldüğünü, beyin payına düşen ot yığınının ayrıldığını bildirmeye gelmişti. Levin, büyük çayırdan ne kadar ot biçildiği sorusuna verilen kaçamaklı cevaptan, kendisine sormadan otları paylaşan muhtarın aceleciliğinden, kısacası, muhtarın bütün davranışlarından, bu paylaşmada bir biteniği olduğunu anladı ve gidip kontrol etmeye karar verdi.

Öğle yemeğine doğru köye gelen ve atını kardeşinin sütninesinin kocası olan dostlarından bir ihtiyann evine bırakan Levin, biçilen otlar üzerine ayrıntılı bilgi almak için an-

1.092 hektar tutarında bir toprak ölçüsü.

kovanlığında bulunan ihtiyann yanına gitti. Güzel görünümlü geveze bir ihtiyar olan Par-meniç, Levin'i sevinçle karşıladı; bütün analık tesislerini ona gösterdi, anları ve bu yıl elde ettiği oğullar üzerine ayrıntılı bilgiler verdi, ama Levin'in biçilen otlar üzerine sorduğu sorulara isteksizce ve kaçamak cevaplar veriyordu. Bu durum, Levin'i büsbütün kuşkulandırdı. Çayıra gidip ot yığınlarını gözden geçirdi. Bu yığınlarda elliser arabaya ot olamazdı. Köylülerin yalanını meydana çıkarmak için Levin, hemen ot taşıyan arabalardan birinin getirilerek, ot yığınının ambara kaldırılmasını emretti. Yığından ancak otuz iki arabalık ot çıkmıştı. Muhtarın, otların çok kabank olduğunu, zamanla yığınların basıldığını, her şeyin dürüst yapıldığını yeminler ederek söylemesine rağmen, Levin, otların kendi emri olmadan bölüşüldüğü ve bu yığınları elli arabaya kabul edemeyeceği yolundaki görüşünde direndi. Uzun tartışmalardan sonra bu on bir ot yığınının elliser arabadan sayılarak köylülere verilmesine, mülk sahibi için yeni bir paylaşma yapılmasına karar verildi. Görüşmeler ve ot yığınlarının paylaşılması akşam kahvaltısına kadar sürdü. Son otlar paylaşılınca, Levin, geri kalan işlere bakmak üzere büro yazıcısını bırakarak, sarı salkım dalı ile işaretlenmiş ot yığınlarından birisinin üzerine oturdu ve insanların kaynaştığı çayın seyre koyuldu.

Önünde, derenin dirsek yaptığı yerde, küçük bir bataklığın ardında kahkahalar atan bir grup kadın görülüyor ve açık yeşil sür-

günlerin üzerinde, dağılmış kuru otlardan oluşan gri kıvrımlı dalgalar hızla kabanyor-du. Kadınların ardından, ellerinde yabalarla köylüler geliyor ve bu kabarık dalgalardan geniş, yüksek kabarık kuru ot yığınları büyü-

yordu. Solda, artık otları toplanmış olan çayırdaki arabalar gürültülü sesler çıkarıyor, kocaman yabalarla kaldırılan ot yığınları birbiri ardınca kayboluyor, onların yerinde, ağır ot arabaları belirliyordu.

Levin'in yanına oturan ihtiyar: "Tam da otların biçileceği hava," dedi, "Ot güzel olacak! Ot değil, adeta çay!" - Yabalarla istif edilen yığınları göstererek ekledi- "Ördeklere tahıl diye serpi.. Öğle yemeğinden beri yansından çoğunu kaldırdılar."

Sonra, arabanın önünde ayakta duran ve dizginlerin ucunu sallaya sallaya önlerinden geçmekte olan bir delikanlıya seslenerek: "Bu, sonuncu mu?" diye sordu.

Delikanlı atı durdurdu, gülümseyerek: "Sonuncu babacığım," diye cevap verdi, arabanın içinde oturmakta ve gülümsemekte olan neşeli, al yanaklı bir kadına bakarak arabasını sürdürdü:

Levin: "Kim bu? Oğlun mu?" diye sordu. İhtiyar, tatlı bir gülümseyişle: "En küçüğü," dedi.

"Ne yakışıklı delikanlı!" "Fena çocuk değildir." "Evli mi?"

"Kutsal Filip Yortusu'nda evleneli üç yıl olacak."

"Çocukları var mı?"

İhtiyar: "Ne çocuğu!.. Tam bir yıl hiçbir şey anlamadı, utandı," dedi ve sözü değiştirmek için; "Ot da, ne ot! Çaydan farkı yok!" diye ekledi.

Levin, Vanka Parmenov ile karısına daha dikkatle baktı. Karı koca biraz ileride arabalarına ot yüklüyorlardı. Vanka Parmenov, arabada, ayakta duruyor, genç ve güzel karısının önce kollarıyla kaldırıp sonra da yabıyla kendisine ulaştırdığı otları alarak arabanın içine düzenli bir şekilde istifliyor, sonra da dağıtıyor, ayaklarıyla sıkıştırıyordu. Uzun olanlar yabaya gelmiyordu. Kadın önce onları düzeltiyor, yabayı daldırıyor, sonra esnek, aceleci bir hareketle, vücudunun bütün ağırlığıyla abanıyor, kırmızı bir kemerle bağlı belini eğiyor ve sonra hemen doğruluyordu. Beyaz bir gömleğin içindeki dolgun göğüslerini ileri çıkartarak, usta bir el hareketiyle yabanın üzerindeki otları arabaya yığıyordu. Vanka, çabucak, herhalde kansını bütün gereksiz emeklerden kurtarmak için olsa gerek, kollarını alabildiğine açarak kendisine uzatılan ot demetini yakalıyor ve yerleştiriyordu. Kansı, son otları da tırmıkla vererek, ensesine dolan çöpleri silkti ve güneşten yanmamış beyaz alnına düşen kırmızı eşarabını düzelterek, yükü bağlamak için arabanın altına girdi. Vanka ona iplerin nasıl bağlanacağını öğretiyordu. Kansının söylediği bir söz üzerine kahkaha ile güldü. İkisinin de yüz ifadesinden, güçlü, yeni uyanan bir aşk okunuyordu.

XII

Arabadaki otlar bağlandı. Vanka yere atladı ve bakımlı, besili atı tutarak yürümeye başladı. Karısı, elindeki yabayı arabanın üzerine fırlattı ve kollarını sallayarak, dinç adımlarla, gruplar halinde toplanmış olan köy kadınlarına doğru yürüdü. Vanka yola çıkarak, öteki arabaların konvoyuna katıldı. Parlak renkli elbiseler giymiş, yabalarını omuzlamış köy kadınları, neşeli şarkılar söyleyerek, arabaların arkasından gidiyorlardı. İçlerinden biri kaba bir sesle bir şarkı tutturdu ve sonra aynı şarkıyı elli kadar tiz veya kalın, genç sesler hep bir ağızdan söylemeye başladı.

Köy kadınları şarkı söyleyerek Levin'e yaklaşıyorlardı. Levin, neşe ile gürleyen bir bulutun ona saldırdığını sandı. Bulut yaklaştı, onu, yattığı ot yığını, öteki ot yığınlarını, arabaları, uzak tarlalarla, bütün çayırları kapladı. Her şey bu ıslıklı, çıtlıklı, neşeli şarkının melodisi eşliğinde kımıldamaya, hareket etmeye başladı. Levin, imrendiği bu hayat dolu sevince katılmak istiyor, ama hiçbir şey yapamıyordu; sadece yatmak, seyretmek ve dinlemek zorundaydı. Kalabalık gözden kaybolup artık sarkılan duyulmaz olunca, Levin'i, yalnızlığın, avareliğin, köy hayatına olan düşmanlığın sıkıntılı, acı duygusu sardı.

Otlar için onunla en çok tartışan, kendilerini en çok gücendirdiği ya da onu aldatmak isteyen bu köylülerden bazıları neşeli neşeli onu selamlamışlardı. Herhalde ona karşı hiçbir kötülük düşünmüyor, düşünemiyorlardı

ya da bir pişmanlık duymak şöyle dursun, onu aldatmak istediklerini bile hatırlamıyorlardı. Bütün bunlar, neşeli, ortaklaşa çalışma denizinde batıp gitmişti. Günü de, gücü de veren Tann'ydı. Günler ve güçler ise emeğe adanmıştı, mükâfatı da emeğin içindeydi. Emek, kimin içindi? Emeğin meyveleri nelerdi? Bunlar, yabancı ve ona ait önemsiz düşüncelerdi.

Levin, sık sık bu hayatı zevkle seyretmiş, ve onu yaşayan insanlara imrenmişti, ama şimdi özellikle Vanka Parmenov'un, genç karısına olan davranışını görmesinin etkisiyle, kendisine böylesine acı veren bu boş, yapmacık, bu bencil yaşantısını temiz, saf, bu güzel çalışma hayatıyla değiştirmeyi ilk defa aklından geçirdi.

Yanında, ot yığınının üzerinde oturmakta olan ihtiyar Parmenov çoktan evine gitmiş, kalabalık tamamıyla dağılmıştı. Bu civarda oturanlar evlerine gitmişler, uzaktan gelenler ise akşam yemeği yemek ve çayırdaki geceleme için yerleşiyorlardı. Köylülerin bakışlarından uzak kalan Levin, ot yığını üzerinde yatmakta, seyretmekte, dinlenmekte ve hâlâ düşünmekteydi. Çayırdaki geceleme kalan köylüler, bütün kısa yaz gecesini hemen hemen uyumadan geçirdiler. Önce yemekte neşeli konuşmalar ve kahkahalar duyuldu, sonra bunu yine şarkılar ve gülüşmeler izledi.

Bütün bu uzun çalışma günü onların üzerinde neşeden başka bir iz bırakmamıştı. Gün ağarmadan önce her şey sessizliğe gömüldü. Sadece bataklıkta durmadan bağın-

şan kurbağaların gürültüsünden, çayırdaki soluyan hayvanların seslerinden başka bir şey duyulmuyordu. Kendine gelen Levin, ot yığınının kalktı, yıldızlara bakarak günün ağarmakta olduğunu anladı.

Bu kısa gecede bütün düşündüklerine ve hissettiklerine bir biçim vermeye çalışarak, kendi kendine "Peki, şimdi ne yapmalıyım? Nasıl yapayım?" diye düşündü. Uzun uzun düşündü, bütün bu hissettikleri üçe ayrılıyordu: Birincisi, bütün eski yaşantısından, yararsız bilgilerinden, kimseye gerekmeyen kavgalardan vazgeçmekti. Bu vazgeçiş onun için zevkli, basit ve kolaydı. İkincisi, şimdiki yaşamak istediği hayattı. Bu hayat böyle sürüp gittiğinde, sadeliğini, temizliğini, dürüstlüğünü ve yokluğunu böylesine hastalıklı olarak hissettiği sükûnet ve mutluluğa kavuşacağını açıkça hissediyor ve inanıyordu; üçüncüsü ise, eski yaşantısından yenisine geçmenin nasıl gerçekleşeceği sorunuydu. Bu konuda hiçbir düşüncesi yoktu. "Evlenmek?.. Bir işi olmak ve çalışma zorunluluğunu duymak? Pokrovskoye'yi bırakmak? Toprak satın almak? Belediye meclisine üye olmak? Bir köylü kadınla evlenmek? Peki, bunu nasıl yapacağım? -Bütün bunları kendi kendine soruyor ve bir cevap bulamıyordu.-"Bütün gece uyumadım, kendime istediğim gibi net bir cevap veremeyeceğim," diye düşündü. "Bunları sonra düşünürüm. Yalnız, doğru olan biricik şey, bu gecenin benim kaderimi örmüş olmasıdır. Aile hayatı ile ilgili bütün eski hayallerim bir saçmalaktan başka

bir şey değilmiş; oysa ki, bütün bunlar çok daha basit ve daha iyi."

Gökyüzünün ortasında, tam tepesinde asılı duran ve adeta sedef kabuğunu andıran tuhaf, beyaz bulut kümeciklerine bakarak, "Ne kadar güzel!" diye düşündü: "Bu güzel gecede her şey ne kadar güzel!.. Bu sedef kabuğu ne zaman belirdi? Az önce baktığımda iki beyaz çizgiden başka bir şey yoktu. Benim hayat üzerine olan görüşlerim de adeta farkına varmadan işte böyle, değişiverdi."

Çayırdan çıktı, geniş yol boyunca çiftliğe doğru yürümeye başladı; hafif bir rüzgâr çıktı, ortalık kederli, esmer bir renge boyandı. Genel olarak gün doğumundan önce gelen, aydınlığın karanlığa kesin zaferini müjdeleyen an gelip çatmıştı.

Levin, soğuktan büzülmüş bir halde yere bakarak hızlı hızlı yürüyordu. Bir çingirak sesi duyarak başını kaldırdı; "Bu da ne? Bir arabamı geliyor?" diye kendi kendine sordu. Kırk adım ilerisinde, karşıdan, kendisinin yürüdüğü çimenli yoldan dört at koşulmuş bir yolcu arabası geliyordu. Araba okuna yakın olan atlar, tekerlek izlerinden çıkarak oka yaslanıyor, ama arabacı yerinde yanlamasına oturan usta arabacı, oku izlerin doğrultusunda tutuyor, böylece tekerlekler yolun düzgün bölümünden geçiyordu.

Levin, sadece bunları fark etti ve arabanın içinde kimlerin bulunabileceğini düşünmeden, dalgın dalgın arabaya baktı.

Arabanın içinde, köşede yaşlı bir kadın uyukluyor, pencerede ise herhalde uykudan

yeni uyanmış genç bir kız, iki eliyle beyaz bonesini kurdelesinden tutuyordu. Aydınlık ve düşünceli yüzü zarıftı, Levin'e tamamiyle yabancı iç dünyasını yansıtıyordu. Kız, Levin'in başı üzerinden yeni doğmakta olan güneşe bakıyordu.

İşte, tam bu anda artık bu görüntü kaybolurken, tertemiz iki göz Levin'in üzerinde durdu. Genç kız, Levin'i tanıdı, yüzü şaşkın bir sevinçle aydınlandı.

Hayır, Levin yanılmazdı. Bu gözlerin dünyada bir eşi daha yoktu. Hayatın anlamını ve yaşama zevkini ona tattırmaya yetkili dünyada ancak bir tek yaratık vardı; o da Ki-ti'ydı. Onun, tren istasyonundan Yerguşo-va'ya gittiğini anladı ve bu uykusuz gecede Levin'i heyecanlandıran her şey, aldığı bütün kararlar birden yok oldu. Köylü bir kadınla evlenme hayalini tiksiniyerek hatırladı. Son zamanlarda ona böylesine üzüntüler veren hayat bilmecesinin çözümü ancak orada, hızla uzaklaşan ve yolun öte yanına geçip giden arabanın içindeydi.

Kiti, bir daha bakmadı. Tekerleklerin gürültüsü artık işitilmez oldu. Çingirak sesleri çok hafif duyuluyordu. Köpek havlamalarından, arabanın köyü de geçtiği anlaşıldı. Çevresinde boş tarlalar, önünde köy vardı. Yapayalnız, yol boyunca bir başına yürüyen bir tek o kaldı.

Bu gecenin bütün düşünce ve duygu dizisini sembolize eden hayran hayran seyrettiği sedefleri bulmak umuduyla gökyüzüne baktı. Artık orada sedefe benzer hiçbir şey yoktu.

Orada, erişilemeyen yükseklikte esrarlı bir değişim oluyordu. Sedefin izi bile kalmamıştı. Şimdi orada, gökyüzünün yansını kaplayan, gittikçe küçülen, küçük küçük beyaz bulut-çuklardan oluşan, dümdüz bir halı vardı. Gökyüzü mavileşmiş ve aydınlanmıştı, aynı incelikle, aynı erişilmezlikle onun soru dolu bakışlarına karşılık veriyordu.

"Hayır," diye düşündü, "Bu sade ve çalışma ile dolu yaşantı ne kadar güzel olursa olsun, ben burada yapamam. Ben, Kiti'yi seviyorum."

Aleksey Aleksandroviç'in en yakınlarından başka, bu oldukça soğukkanlı ve akli başında adamın, karakterinin genel yapısıyla çelişen, zayıf bir yanı olduğunu hiç kimse bilmezdi. Aleksey Aleksandroviç, çocuk ya da kadını ağlarken görmeye ve işitmeye katlanamazdı. Gözyaşları, onu şaşkına çevirir, düşünce yeteneklerini yitirirdi. Büro şefi ve sekreteri bunu bilir, gelen ricacılara, işlerinin bozulmasını istemiyorlarsa, asla ağlamamalarını öğütler, "Kızır, sonra sizi dinlemez," derlerdi ve gerçekten de, bu durumlarda gözyaşlarının Aleksey Aleksandroviç'in ruhunda yarattığı fırtına ani bir öfke kabarması olarak belirir ve genellikle bu gibi durumlarda Karenin, "Hiçbir şey yapamam, hiçbir şey yapamam, lütfen dışarı çıkın!" diye bağırırdı. At yarışlarından dönerlerken Anna, ona Vronski ile olan ilişkilerini söyleyip, hemen

arkasından da elleriyle yüzünü kapayarak ağlamaya başlayınca Aleksey Aleksandroviç karısına fena halde kinlenmesine rağmen, gözyaşlarının ruhunda yarattığı şaşkınlıktan kendini kurtaramadı. Bunu bilen ve şvı anda duygularını açığa vurmanın duruma hiç de uygun düşmeyeceğini anlayan Aleksey Aleksandroviç, bütün hayat belirtilerini tutmaya, kimıldamamaya ve karısına bakmamaya çalışmıştı. Bundan ötürüdür ki, yüzünde An-na'yı öylesine şaşırان o tuhaf, ölü ifadesi belirmişti.

Eve geldiklerinde karısının arabadan inmesine yardım etti ve kendini tutmaya çalışarak, alışılmış bir nezaketle, hiçbir anlam taşımayan birkaç söz mırıldanıp Anna'yı selamladı ve kararını ertesi gün bildireceğini söyledi. Kötü şüphelerini doğrulayan karısının sözleri Aleksey Aleksandroviç'in yüreğini fena halde acıtmıştı. Bu acı, Anna'nın gözyaşlarının doğurduğu tuhaf ve tamamıyla fiziksel bir acıma duygusu ile büsbütün güçlenmişti, ama arabada yalnız kalınca, bu acı duygusundan ve son zamanlarda kendisine üzüntü veren şüphe ve kıskançlık acılarından kurtulmuş olduğunu şaşırarak ve sevinerek hissetti.

Şimdi, uzun süredir diş ağrısı çeken ve dişi çekilen bir adamın duygusunu taşıyordu; korkunç ağrılardan sonra, hasta birdenbire kendi mutluluğuna inanamayarak, hayatını böylesine uzun süre zehirleyen, bütün dikkatini kendi üzerine çeken şeyin bundan böyle olmadığını hisseder, yine yaşayabileceğini, yi-

ne düşünebileceğini, sadece dişle ilgilenmeyeceğini anladı. İşte, Aleksey Aleksandroviç bu duygular içindeydi. Ağrı tuhaf ve korkunçtu, ama şimdi geçmişti; yine yaşayabileceğini ve karısını düşünmekten kurtulduğunu hissediyordu.

Kendi kendine düşündü; "Şerefsiz, kalpsiz dinsiz, düşkün bir kadın! Ona acıyarak, kendimi aldatmaya çalışmakla birlikte, bunu her zaman biliyor ve görüyordum." Ve, gerçekten de bunu her zaman gördüğünü sanıyordu. Eskiden kendisine kötü görünmeyen yaşantılarını ayrıntılı olarak göz önüne getirdi. Şimdi bu ayrıntılar, karısının her zaman düşük, basit biri olduğunu açıkça gösteriyordu. "Hayatımı onunla birleştirmekte yanılmışım, ama benim bu yanılmamda hiçbir kötülük yok, bundan ötürü de ben mutsuz olamam. Suçlu olan ben değilim, odur, ama o beni ilgilendirmiyor, benim için artık o yok..."

Karısının ve karısıyla birlikte, hakkındaki duygulan aynı biçimde değişmiş olan oğlunun başına ne gelirse gelsin, artık onu ilgilendirmeyen olmuştu. Şimdi onu ilgilendiren biricik şey, bu düşüşüyle, karısının, kendisine sıçrattığı bu çamurdan en iyi, en tıygun, en elverişli, bunun için de en dürüst bir biçimde nasıl temizleneceği ve kendi çalışkan, namuslu, yararlı yaşamını nasıl sürdüreceği soruyordu.

Gittikçe daha çok somurtarak, kendi kendine düşünüyordu; "Küçümsemeye layık bir kadın suç işledi diye, mutsuz olamam. Ben sadece, onun beni soktuğu bu zor durumdan

en iyi çıkış yolunu bulmak zorundayım. Bu yolu da bulacağım. Ben, bu duruma düşenlerin ne birincisi ne de sonuncusuyum." Hafızasında canlanan Menelas'm Güzel Helene'i* başta olmak üzere, tarihsel örnekler geçerek, bugünün yüksek sosyetesinde kocalarını aldatan eşlerin birçok ihanet olayı Aleksey Aleksandroviç'in hayalinde canlandı; "Darya-lov, Poltovski, Prens Karibanov, Kont Posku-din, Dram... Evet, böylesine namuslu, böylesine çalışkan bir adam olan Dram bile... Se-miyonov, Çagin, Sigonin. Bu adamların haksız olarak gülünç bir duruma düştüklerini kabul ederim, ama ben bu işte asla mutsuzluktan başka bir şey görmedim ve her zaman da onlara acidım," diye düşünüyordu. Oysa bu doğru değildi, çünkü Aleksey Aleksandro-viç, bu tür felaketslere hiçbir zaman acınamamıştı. Kocalarını aldatan eşlerin örnekleri çoğaldıkça, kendisine verdiği değer de arttı. "Bu, herkesin başına gelebilecek bir felakettir. Şimdi de benim başıma geldi. Bütün mesele, bu duruma en iyi biçimde nasıl katlanı-lacağındadır." Ve o, kendi durumunda olan insanların tuttıkları yolu ayrıntılı olarak incelemeye koyuldu.

"Daryalov, düelloda vurulmuştu..." Düello düşüncesi, gençliğinde özellikle korkaklığından ve bu korkaklığını bilmesinden ötürü çok ilgisini çekmişti. Dehşete kapılmadan, kendisine çevrilmiş bir tabancayı düşünemezdi. Hayatında asla hiçbir silah

"Güzel Helen": Karenin, Jacques Offenbach'ın (1819-1880) aynı adlı operetini kastediyor.

luullanmamışü. Bu korku, daha gençliğinden beri onu sık sık düello konusunda düşünmeye ve hayatını tehlikeye atmak zorunda kalacağı durumlara kendini alıştırmaya zorlamıştı, ama hayatta başarıya ulaşip iyi

bir mevki edinince bu duygularını unuttu. Ne var ki, alışkanlık duygusu onda öylesine güçlüydü ki, asla düello etmeyeceğini önceden bildiği halde, yine de düello meselesini enine boyuna uzun uzun düşündü ve düşünce ona sempatik geldi.

"Hiç şüphe yok ki, bizim toplumumuz İngiltere gibi değil, henüz öylesine yabani ki, birçokları -bu birçoklarının arasında Aleksey Aleksandroviç'in özellikle görüşlerine çok değer verdiği kişiler de bulunuyordu- düelloya iyi yanlarından bakıyorlar, ama bundan ne sonuç alınır ki? Onu düelloya çağırdığımı varsayalım," diye düşündü ve düelloya çağırdıktan sonra geçireceği geceyi, ona çevrilen tabancayı çabucak kafasında canlandırdı, ir-kildi ve bunu hiçbir zaman yapamayacağını anladı. "Evet, tutalım ki onu düelloya çağırdım. Yine tutalım ki, bana tabanca kullanmasını öğrettiler -gözlerini kapayarak devam etti- tetiği çektim, onu öldürdüğüm anlaşıldı, -bu saçma düşünceleri atmak için başını sallayarak- suçlu bir kadın ve onun oğlu ile ilişkim adına adam öldürmenin ne anlamı var?.. Üstelik, karımı ne yapmam gerekeceğine de karar vermek zorunda kalacağım, ama daha çok beklenen, benim öldürülmem ya da yaralanmam. Benim gibi suçsuz bir adamın kurban edilmesi, öldürülmesi ya da yaralanması,

saçma bir şey olmaz mı? Dahası; benim bu düello çağnm, şerefsiz bir davranış da olur. Dostlarımla, düello yapmama, Rusya'ya gerekli olan bir devlet adamının hayatını tehlikeye atmasına asla izin vermeyeceklerini bilmiyor muyum sanki? Peki, ne olacak? Olacağı şu; hiçbir zaman tehlikeye atılmayacağımı bildiğim halde, ben bu düello çağrıyla bir dereceye kadar kendime yalancı bir ün sağlama isteğinde bulunmuş olacağım. Bu ise şerefsizliktir, sahteciliktir, başkalarını ve kendimi aldatmaktır. Düello etmemi kimse benden beklemiyor. Benim biricik amacım, çalışmalarımı hiçbir engel olmadan sürdürebilmek için şöhretimi korumak." Eskiden gözünde büyük bir önem taşıyan devlet işleri, şimdi daha da büyük bir önem kazanmıştı. Aleksey Aleksandroviç, düşünüp taşınıp, düelloyu bir kenara ittikten sonra aklına gelen bazı kocaların başvurduğu bir başka çıkar yol üzerinde; boşanma üzerinde durdu. Belli-başlı bütün boşanma olaylarını aklından geçirmesine rağmen (bu tür olaylar, kendisinin çok iyi bildiği yüksek sosyete de pek çoktu) bunlardan hiçbirinin, kendisinin göz önünde bulundurduğu boşanma amacını gütmeliklerini gördü. Boşanma olaylarının hepsinde koca, suçlu karısını ya bırakmış ya da satmıştı. Suçundan ötürü evlenmeye hakkı olmayan taraf, yeni kocasıyla kitaba uydurulmuş birtakım ilişkiler kurmuştu. Kendi durumuna gelince; Aleksey Aleksandroviç kanuna uygun, yani sadece suçlu kadının reddedilmesi biçiminde bir boşanmanın mümkün olmadığını

görüyordu. O, içinde bulunduğu çapraşık yaşantı koşullarının, kanunun istediği, kadının suçluluğunu ispata yarayacak kaba delilleri bulmasına imkân vermediğini de görüyordu. Zaten, bu deliller olsa bile, içinde bulunduğu yaşantının incelikleri, bunların kullanılmasına izin vermezdi; çünkü bu delillerin kullanılması, kamuoyunda karısından çok, kendisini etkilemiş olurdu.

Boşanmaya başvurması, ancak düşmanlarının kendisine iftira atmak ve sosyete deki yüksek durumunu sarsmak için fırsat sayacakları bir dava olmaktan öteye geçmeyecekti. Boşanma ile de, başlıca amaç olan, durumun en az üzüntüyle açıklığa kavuşturulmasına erişilmiş olmuyordu. Ayrıca, boşansa, hatta boşanmaya başvurursa, karısının kendisiyle olan ilişkisini keseceği ve âşığıyla birleşeceği aşikârdı. Oysa, Aleksey Aleksandro-viç'in Anna'ya karşı duyduğunu sandığı küçümseyici ilgisizliğe rağmen, ruhunun derinliklerinde karısının hiçbir engel olmadan Vronski ile birleşmesini, işlediği suçtan yararlanmasını istemeyen bir duygu vardı. Bu düşünce onu öylesine sınırlendiyordu ki, bunu aklına getirir getirmez, iç acısından homurdanmaya başladı ve oturduğu yerden kalkarak başka yere geçti. Uzun bir süre sonra suratı asık, üşümüş kemikli bacaklarını tüylü battanyesi ile sıkı sıkıya sarmaladı.

Yatıştıktan sonra düşünmeye devam etti; "Boşanmanın dışında, Karibanov'un, Pasku-din'in ve şu iyi yürekli Dram'm yaptıklarını yapmak; yani düpedüz ayrılmak da olabilir."

Ama bu yolun da, boşanmada olduğu gibi, rezalete sebep olma sakıncası vardı. En önemlisi, bu da, tıpkı formalite boşanmada olduğu gibi, karısını Vronski'nin kucağına atmaktaydı. Yine battanyesini çekistirmeye başlayarak, yüksek sesle söylendi; "Hayır, bu olamaz, bu olamaz! Ben mutsuz olamam, ama Anna da, Vronski de mutlu olmamalılar."

Durumu bilmediği zamanlarda ona acı veren kıskançlık duygusu, karısının itirafıyla birlikte ağrıyan diş çekilmiş gibi, hemen o anda geçmişti, ama bu duygunun yerini bir başka duygu aldı; karısının sadece galip gelmesini değil, işlediği suçun cezasını çekmesini de istiyordu. Bu duygusunu itiraf etmiyordu, ama kocasının rahatını kaçırdığı ve şerefini ayaklar altına aldığı için, karısının zarar görmesini ruhunun derinliklerinden istiyordu. Düellonun, boşanmanın ve ayrılmanın şartlarını tekrar tekrar düşündükten ve bunları reddettikten sonra Aleksey Aleksandro-viç, ancak bir kurtuluş yolu olduğuna inandı; karısını yanında alıkoymak, olup bitenleri herkesten gizlemek ve kendi kendine itiraf etmemekle birlikte, karısını cezalandırmak üzere, Vronski ile karısı arasındaki ilişkiye engel olmak için her çareye başvurmak. "Ona

kararımı bildirmeli, ailemizi soktuğu bu zor durumu inceledikten sonra, bütün öteki yolların her iki taraf için de görünüşte status quo'yu korumaktan daha kötü olacağını, kendisinin benim isteklerime boyun eğmesi, yani âşığı ile olan ilişkisini kesmesi şartıyla Şu andaki durum.

statükoyu korumaya razı olacağımı ona söylemeliyim." Bu karar kesin olarak aldıktan sonra, bunu destekler anlamda aklına çok önemli bir başka düşünce geldi; "Ancak, böyle bir kararla ben, dine de uygun davranmış olacağım; ancak böyle bir kararla, suçlu karımı reddetmeyip, ona doğru yolu bulma imkânlarını sağlamış olacağım; hatta benim için ne kadar ağır olursa olsun, kendi gücümün bir bölümünü de onun doğru yolu bulmasına ve kurtarılmasına vermiş olacağım."

Gerçi Aleksey Aleksandroviç, karısı üzerinde hiçbir manevi etkisi olamayacağını, karısını doğru yola getirme denemelerinden, yalandan başka bir şey çıkmayacağını biliyordu. Gerçi bu ağır dakikalarda bir defa bile olsun dinden kendisine doğru yolu göstermesini istemeyi düşünmemişti. Şimdi, bu karar kendi kanısınca dini isteklerine uygun düşünce, kararının bu dinsel uygunluğu onu çok sevindirdi, biraz da avuttu. Bu çok önemli ve hayati işte, genel olarak dine karşı bu soğuma ve ilgisizlikte, bayrağını böylesine yükseklerde tuttuğu dinin kurallarına uygun davranmadığını kimsenin söyleyecek durumda olmamasını düşünmek onu sevindirdi. Aleksey Aleksandroviç, daha sonraki ayrıntı-ları düşünürken kansıyla olan ilişkilerinin neden eskisi gibi olamayacağını görmedi. Hiç şüphe yok ki, kansıma olan saygısını hiçbir zaman geri getirmeye gücü yoktu, ama kansı kötü olduğu için, kendisini aldattığı için hayatını zehir etmekte, acı çekmekte hiçbir sebep yoktu ve olamazdı.

"Evet, aradan geçen zaman; o her şeyi düzenleyen zaman geçince, eski ilişkilerimiz de -kendi yaşantımın akışında bir düzensizlik duymayacağım ölçüde- yeniden kurulur. Onun mutsuz olması gerekir, sonuçta suçlu olan ben değilim; bunun için de mutsuz olamam."

XIV

Aleksey Aleksandroviç, arabasıyla Peters-burg'a yaklaşırken, kesin olarak bu kararın üzerinde durmakla kalmamış, kansına yazacağı mektubu bile kafasında tasarlamıştı. Kapıcı odasına girince, bakanlıktan gelen mektup ve kâğıtlara bir göz attı ve bunların çalışma odasına götürülmesini emretti. Kapıcının sorusuna karşılık olarak da, keyfinin yerinde olduğunu gösteren bir memnurlukla:

"Hayvanları çözsünler, kimseyi de içeri almasınlar," dedi.

"İçeri almasınlar," sözlerini bastıra bastıra söylemişti.

Aleksey Aleksandroviç, çalışma odasında bir aşağı bir yukarı bir süre dolaştı ve uşağın önceden üzerinde altı mum yaktığı büyük yazı masasının önünde durdu. Parmaklarını çıtlatı ve yazı takımını elleyerek oturdu. Dirseklerini masaya dayadı, başını yana eğdi, bir dakika kadar düşündükten sonra, bir saniye bile ara vermeden yazmaya başladı. Karısına hiçbir hitap kullanmadan, ad yerine de, Rus-çasmadakinden daha az soğuk olan "siz" kelimesini kullanarak Fransızca yazıyordu.

"Son konuşmamızda, bu konuyla ilgili kararımı size bildirmek niyetinde olduğumu söylemiştim. Her şeyi etraflıca düşündükten sonra, bu vaadimi yerine getirmek amacıyla şimdi size yazıyorum; kararım şudur: Davranışınız ne olursa olsun, yüksek bir gücün bizi bağladığı bağları koparma hakkını kendimde görmüyorum. Aile, bir kapris, keyfi bir davranış, hatta kan kocadan birinin işlediği suç nedeniyle yıkılmaz. Bizim hayatımız eskisi gibi sürüp gitmelidir. Bu benim için de, sizin için de, oğlumuz için de gereklidir. Bu mektubun yazılmasını gerektiren konuda pişmanlık duyduğunuza ve pişmanlık duyacağınıza, aramızdaki anlaşmazlığı doğuran nedeni kökünden söküp atmak ve olup bitenleri unutmak için bana yardım edeceğinize inanıyorum. Yoksa, sizi ve oğlunuzu nelerin beklediğini kendiniz de kestirebilirsiniz!.. Görüştüğümüz zaman bütün bu konular üzerinde daha ayrıntılı konuşacağımızı umuyorum. Yaz mevsimi bitmek üzere olduğuna göre, elden geldiğince çabuk, en geç salıya kadar Petersburg'a dönmenizi rica edeceğim. Taşınmanız için gerekli bütün emirler verilecektir. Bu ricamın yerine getirilmesine büyük önem verdiğimin dikkate alınmasını rica ederim.

A. Karenin

Not:

Harcamalarınız için gerekli olabilecek para, mektupla birlikte gönderilmiştir."

Mektubu okudu ve memnun oldu; özellikle para göndermeyi akıl edişine çok sevindi. Mektupta ne sert bir söz, ne sitem ne de hoşgörü vardı. En önemlisi, geri dönüş için bir köprü bulunmasıydı. Mektubu katladı, som fildişi bir kâğıt kesecekle ütöleyip, para ile birlikte zarfa koydu. Kaliteli yazı takımını, kullanırken kendisinde her zaman uyandırdığı bir memnurlukla zile bastı:

"Bu mektubu yarın yazlığa, Anna Arkad-yevna'ya götürmesi için kuryeye vereceksin!" dedi ve ayağa kalktı.

"Emredersiniz ekselans. Çayınızı buraya, çalışma odanıza mı getireyim?"

Aleksey Aleksandroviç çayının çalışma odasına getirilmesini emretti. Som fildişi kâğıt keseceğiyle oynayarak, önünde bir lamba ile okunmaya başlanmış Fransızca Eugubie-nes Kitabeleri" adında bir kitap bulunan bir koltuğa doğru yürüdü. Koltuğun arkasındaki duvarda, ünlü bir ressamın ustaca yaptığı Anna'nın oval portresi altın yaldızlı bir çerçeve içinde asılıydı. Aleksey Aleksandroviç portreye baktı. Derinliklerine girilemeyen bir çift göz, tıpkı son akşamki açıklama sırasında olduğu, gibi, ona alaycı ve küstah bir bakışla bakıyordu. Ressamın çok güzel yaptığı, başındaki siyah işlemelerin, siyah saçların ve yüzük parmağının yüzüklerle örtülü güzel, beyaz ellerin görünüşü, Aleksey Aleksandro-

Umbria yazılan: 1444'te umbrik kenti Gubbio'da (antik İtalyan kenti İgivium'da) bulunan bronz plakalar. Bu yedi plaka üzerindeki yazılar umbria lehçesinin baş yapıtı sayılmaktadır.

viç'in üzerinde dayanılamayacak kadar küstah ve meydan okuyucu bir etki yaptı. Bir dakika kadar resme baktıktan sonra öylesine ürperdi ki, dudakları titredi, başını çevirdi; acele oturup kitabını açtı, okumayı denedi; bundan önce kendisini çok ilgilendiren kitaba bakıyor, ama başka şeyler düşünüyordu. Düşündüğü karısı değildi. Onu düşündüren şey, bu sıralarda görevinin en ilginç yanını oluşturan ve kendi işinde son zamanlarda ortaya çıkan bir karışıklıktı. Şimdi, o bu karışıklığı her zamankinden daha iyi kavradığını -hayale kapılmadan bunu söyleyebilirdi- ve kafasında, bütün bu işleri çözümleyecek, memurluk kariyerini yükseltecek, düşmanlarını geriletecek, bundan ötürü de devlete büyük yararlar sağlayacak bir ana düşünce doğduğunu hissediyordu.

Uşak çayı getirip odadan çıkınca, Aleksey Aleksandroviç kalktı ve yazı masasının başına geçti. İçinde günlük işlerle ilgili kâğıtlar bulunan çantasını açtı, kendinden memnun bir gülümseyişle kalemlikten bir kalem çıkardı, karmaşık meseleyi okumaya koyuldu. Karmaşıklık şuydu: Sivrilmiş her devlet memurunun karakteristik bir yanı vardı. İşte, bir devlet adamı olarak Aleksey Aleksandro-viç'in başlıca özelliği, yükselmesine sebep olan, yalnız ona özgü karakteristik yanı; yüksek onuru, ölçülülüğü, doğruluğu, kendisine güveni kadar, bürokrasiden nefret etmesi, yazışmaları azaltması, işi elden geldiğince bütün çıplaklığıyla kavraması ve tutumluluğuydu. Öyle olmuştu ki, Aleksey Aleksandro-

viç'in bakanlığında bulunan ünlü 2 Haziran Komitesi'nde, Zaraysk ili tarlalarının sulanması işi* ortaya atılmıştı; bu iş, harcamaların verimsizliğine ve kırtasiyeciliğe parlak bir örnekti. Aleksey Aleksandroviç, bunun doğru olduğunu biliyordu. Zaraysk ili tarlalarının sulanması işine, Aleksey Aleksandroviç'in selefinin selefi tarafından başlanmıştı. Gerçekten de, bu işe boş yere pek çok para harcanmıştı ve hâlâ harcanmaktaydı. Bundan bir sonuç alınamayacağı aşikârdı. Aleksey Aleksandroviç, işbaşına gelir gelmez hemen bunu anladı ve işe el koymak istedi, ama henüz kendisini güvenli hissetmediği ilk zamanlarda, bunun birçok çıkarlara dokunduğunu ve akılsızca bir davranış olacağını biliyordu. Sonraları başka işlere dalarak, bu sorunu büsbütün unuttu. Bu iş de, bütün işler gibi, kendi kendine yürüdü. {Bu işten birçok kişi yararlanıyordu. Bunların arasında, özellikle çok dürüst müziksever bir aile de vardı. Aleksey Aleksandroviç bu aileyi tanırdı. Hatta, kızlardan birinin evliliğinde tanık olarak bulunmuştu). Kendisine düşman bakanlıklardan birinin bu işi ortaya çıkarması, Aleksey Aleksandroviç'e göre dürüst bir davranış değildi, çünkü her bakanlıkta hem de bundan daha kötü birçok kişi vardı, ama kimse -bilinen bakanlıklar arası nezaket kurallarına

Saraysk hükümetinin tarlaları... Söz konusu olan Volga steplerinin sulanma projesidir. 1873'teki büyük kuraklığın ve açlığın ardından bu steplerin sulanması için hükümet, gerçekleştirilebilme imkânlarını göz ardı ederek, projeler geliştirmiş, paralar harcanmış, bu durum o günlerde çok yoğun tartışmalara yol açmıştı.

uyarak- bunları ortaya çıkarmıyordu. Şimdi, mademki bu eldiven yüzüne fırlatılmıştı, o da cesaretle eldiveni yerden kaldırmış ve Zaraysk ili topraklarının sulama işleriyle uğraşan komitenin çalışmalarını incelemek ve denetlemek üzere özel bir komite kurulmasını istemişti. Buna karşılık, artık bu bayların hiçbir davranışlarını affetmeyecekti, ulusal azınlık sorununu yoluna koymak üzere özel bir komitenin kurulmasını da istedi. Ulusal azınlıkların durumu tesadüfen 2 Haziran Komitesi tarafından ortaya atılmış ve bunların içler acısı hali, dolayısıyla geciktirilmeye tahammülü olmayan bir iş olarak Aleksey Aleksandroviç tarafından büyük bir hararetle desteklenmiş ve komitede, birkaç bakanlık arasında çekişmelere yol açmıştı. Aleksey Aleksandroviç'e düşman olan bakanlık, ulusal azınlıklann parlak bir gelişme içinde olduğunu, konumlannda yapılması düşünülen değişikliğin, bunların gelişimini baltalayabileceğini, kötü koşullar içinde iseler, bunun Aleksey Aleksandroviç'in bağlı bulunduğu bakanlığın, kanunun emrettiği tedbirleri almamış olmasından ileri geldiğini iddia etmişti. Şimdi Aleksey Aleksandroviç, şu isteklerde bulunmak niyetindeydi: Birincisi, azınlıklann durumunu yerinde incelemek üzere görevlendirilen yeni bir komite kurulması; ikincisi, azınlıklann durumu gerçekten de komitenin elinde bulunan resmi belgelerin gösterdiği gibi ise, bu hazin durumun sebeplerini; a) Politik, b) İdari, c) Ekonomik, d) Et-nografik, e) Maddi ve f) Dini açılardan incele-

mek üzere başka bir bilimsel komitenin kurulması; üçüncüsü, Aleksey Aleksandroviç'e düşman bakanlıktan, azınlıkların şu anda içinde buldukları elverişsiz durumdan kurtarılmaları için bakanlığın son on yılda almış olduğu tedbirler üzerine bilgi istenmesi; dördüncüsü, nihayet komite tarafından getirilen 5 Aralık 1863 tarih ve 17015 sayılı, 7 Haziran 1864 ve 18308 sayılı yazılardan anlaşıldığı üzere, bakanlığın neden düpedüz temel kanununun 18'inci madde ve 36'ncı paragrafının ruhuna aykırı davrandığının sorulmasıydı.

Bu düşüncelerin bir özetini acele yazarken Aleksey Aleksandroviç'in yüzü heyecandan kızardı. Bir sayfa yazdıktan sonra yerinden kalktı, zili çaldı ve gerekli bazı bilgileri edinmek için büro şefine bir pusula verdi. Odada dolaştıktan sonra tekrar portreye baktı, kaşlarını çattı ve küçümseyici bir ifadeyle gülümsedi. Yeniden uyanan merakı üzerine kitabını biraz daha okuyup, saat on birde yatmaya gitti. Yatağında karısıyla geçen olayı hatırlayınca, olay kendisine hiç de öyle karanlık görünmedi.

XV

Her ne kadar Vronski tutarsız durumundan ötürü kendisine sitem ettiğinde ona şiddetle karşı çıkmış olsa da, içten içe durumunun iki yüzlülüğünü ve şerefsizliğini hissediyor ve bunu değiştirmeyi bütün kalbiyle istiyordu. Bu nedenle yarışlardan dönerken he-

yecanlı anında kocasına her şeyi anlattı. Bu sırada duyduğu acıya rağmen yine de çok sevinmişti. Kocasını, onu eve bırakıp döndükten sonra Anna çok memnun olduğunu, şimdi artık her şeyin ortaya çıktığını, hiç değilse yalana dolana, aldatmalara ihtiyaç kalmayacağını kendi kendine tekrarlayıp durdu ve şimdi, artık durumunun kesinlikle netleşeceğini düşündü. Bu yeni durumu belki kötüydü, ama hiç değilse belirli ve açıktı; yalandan uzaktı. Bunu söylemekle, kendisine ve kocasına verdiği acının, her şeyin açığa çıkmasıyla halledileceğini düşünüyordu. O gece Vronski ile görüştü, ama ona kocasıyla aralarında geçen olaydan hiç söz etmedi. Oysa, durumun açıklığa kavuşması için bunu ona anlatması gerekiyordu.

Anna ertesi sabah uyanınca ilk aklına gelen şey, kocasına yaptığı itiraflar oldu. Bu sözler ona öylesine korkunç göründü ki, o kaba ve söylenmesi imkânsız sözleri nasıl olup da söylemeye cesaret ettiğini bir türlü kavrayamadı. Ayrıca bütün bunların onları nasıl bir yere sürükleyebileceğini de tahmin edemiyordu. Ama işte bir kere artık bu sözler söylenmiş, Aleksey Aleksandroviç de hiçbir şey söylemeden çekip gitmişti. "Vronski'yi gördüğüm halde, ona bir şey söylemedim. Tam giderken, onu geri çevirip söylemek istedim, ama vazgeçtim, çünkü gelir gelmez niçin söylemediğimi tuhaf bulur, diye düşündüm. Söylemek istediğim halde, ona niçin söylemedim?" Bu soruya karşılık, hissettiği utancın kırmızılığı yüzünü kapladı. Anna, kendisini

söylemekten alıkoyan şeyin ne olduğunu anladı; utançtı. Dün akşam açıklığa kavuşmuş görünen bu durumu şimdi birdenbire ona, açıklığa kavuşmak şöyle dursun, içinden çıkılmaz bir hale gelmiş gibi geldi. Eskiden hiç düşünmemiş olduğu ayıptan, utançtan dehşete kapıldı. Kocasının neler yapacağını düşünürken, kafasında en ürkütücü görüntüler canlanıyordu. Büro şefinin gelerek, kendisini evden kovduğunu ve şerefsizliğini bütün dünyaya ilan ettiğini kafasında canlandırdı. Evden kovuldukları zaman nereye gideceğini kendi kendine soruyor ve bir cevap bulamıyordu.

Vronski'yi düşünürken, artık onun kendisini sevmediğini, bıkmaya başladığını, ilişkilerinin devam edemeyeceğini sanıyordu. İçinde ona karşı kin ve öfke tırmanıyordu. Kocasına söylediği ve hayalinde durmadan tekrarladığı o sözleri herkesin yanında söylediğini, bunları herkesin işittiğini sanıyor, birlikte yaşadığı insanların yüzüne bakmaya cesaret edemiyordu. Hizmetçiyi çağırılmaya, daha da kötüsü, aşağıya inip oğlunu ve dadıyı görmeye cesaret edemedi.

Uzun süredir kapıyı dinlemekte olan oda hizmetçisi, en sonunda kendiliğinden içeriye girdi. Anna soru dolu gözlerle kızın gözlerine baktı ve korku ile yüzü kızardı. Hizmetçi, çingırağın çalındığını sandığı için içeri girdiğini söyleyerek, özür diledi. Elinde bir elbise, bir de not vardı. Not Betsi'dendi. Krokot partisi oynamak üzere bu sabah kendisine Liza Mer-kalova ile Barones Stalz'un, hayranları Ka-

lujski ve ihtiyar Stremov ile birlikte geleceklerini hatırlatmaktaydı. Betsi, pusulasını, "Geliniz, hiç değilse bir karakter incelemesi yapmış olursunuz!.. Sizi bekliyorum" diye bitiriyordu.

Anna, derin derin içini çekti. Komodinun üzerindeki şişeleri ve fırçalan düzeltmekte olan Anuşka'ya dönerek: "Hiç, hiçbir şeye ihtiyacım yok," dedi, "Sen git, ben şimdi giyinir, aşağıya inerim. Hiç, hiçbir şeye ihtiyacım yok."

Anuşka çıktı, ama Anna giyinmedi. Başını öne eğik, kollan sarkmış bir halde aynı durumda oturmaya devam etti. Bazen bir hareketle bulunmak, bir şeyler söylemek istiyormuş gibi bir ürperti bütün bedenini dolaşıyor, sonra yine hareketsiz kalıyordu. Durmadan, "Aman Tanm!.. Aman Tanm!" diye tekrarlayıp duruyordu, ama ne Tanrı ne de Tanrım anlamı bir şey ifade ediyordu. Yetiştirildiği dinden hiç kuşkuya düşmemiş olduğu halde, dinden yardım isteme düşüncesi, Aleksey Aleksandroviç'ten yardım istemek kadar yabancı geliyordu. Dinin kendisine, ancak kendisi için hayatın anlamı olan şeyden vazgeçmesi halinde yardım

edebileceğini çok iyi biliyordu. Sadece acı çekmekle kalmıyor, aynı zamanda şimdiye kadar hiç hissetmediği yeni ruhsal durumundan korku duymaya da başlıyordu. Bazen, yorgun gözlerin eşyayı çift görmesi gibi, ruhunda da her şeyin Çifteleşmeye başladığını hissediyordu. Kimi zaman neden korktuğunu, ne istediğini bilmiyordu. Geçmişte olanlardan mı korkuyor-

du, yoksa olacıklardan mı? Asıl istediği neydi, bilmiyordu.

Birdenbire başının her iki yanında bir ağırı duyarak, "Ah, ben ne yapıyorum!" diye söylendi. Kendisine geldiği zaman, iki eliyle saç-kaklarındaki saçları kavrayarak çektiğini fark etti. Hemen fırlayıp dolaşmaya başladı.

Tekrar odaya dönen ve Anna'yı yine aynı durumda bulan oda hizmetçisi: "Kahveniz hazır efendim," dedi, "Matmazel ile Seryoja, sizi bekliyorlar."

Sabahtan beri ilk defa oğlunun varlığını hatırlayan Anna, birdenbire canlanarak sordu: "Seryoja mı? Ne olmuş Seryoja'ya?"

Anuşka, gülümsedi: "Bir suç işlemiş galiba."

"Ne gibi bir suç?"

"Şeftalileriniz köşedeki odada duruyordu; işte, galiba onlardan birini gizlice yemiş."

Oğlunun hatırlatılması Anna'yı birdenbire içinde bulunduğu o içinden çıkılmaz durumdan kurtardı. Son yıllarda benimsediği, çok abartılmış olmakla birlikte, kısmen samimi, oğlu için yaşayan anne rolünü hatırladı ve içinde bulunduğu durumda, kocasına ve Vronski'ye karşı takınacağı durumdan bağımsız bir dayanağı olduğunu sevinçle hatırladı. Bu dayanak oğluydu. Varsın kocası onu ayıplara, utançlara boğsun; varsın Vronski ondan soğusun ve eski başıboş yaşantısına dönsündü (yine onu acıyla, sitemle hatırladı) ama, oğlunu hiç bırakmayacaktı. Hayatının bir tek amacı vardı. Oğlu ile olan durumunu korumak, onu kendisinden almamalarını

sağlamak için harekete geçmek gerekti. Hatta onu almamaları için elden geldiğince çabuk davranmak gerekiyordu. Oğlunu alıp bir yerlere gitmeliydi. İşte şimdi onun yapması gereken biricik şey buydu. Sakinleşmesi ve bu acıklı durumdan kurtulması gerekiyordu. Hemen şimdi oğluyla bir yerlere gitme düşüncesi, ona bu rahatlamayı sağladı, sakinleşti. Çabucak giyindi, aşağıya indi, kararlı adımlarla her zamanki gibi kahvaltının ve Seryoja ile dadının kendisini bekledikleri salona girdi. Beyazlar giymiş olan Seryoja, başı öne eğik, sırtı kamburlaşmış, aynanın altındaki masanın önünde duruyor, kendini babasına benzeten, Anna'nın yabancı olmadığı, gergin bir dikkatle bahçeden getirdiği çiçeklerle bir şeyler yapıyordu. Dadının karakteri özellikle sertti. Seryoja, sık sık yaptığı gibi, tiz bir sesle, "Aaa, annem!" diye bağırdı ama, annesiyle selamlaşmak mı, yoksa bukete bitirerek, annesine vermek mi gerekir, bunu kestiremeyerek kararsızlık içinde durakladı.

Anna ile selamlaşan dadı, Seryoja'nın suçunu uzun uzun, ayrıntılarıyla anlatmaya koyuldu, ama Anna onu dinlemiyordu. Çıkacağı geziye dadıyı da yanında götürüp götürmeyeceğini düşünüyordu. "Hayır, götürmeyeceğim," diye karar verdi, "Oğlumla, yalnız gideceğim."

Nihayet Anna: "Bu çok kötü bir şey," dedi ve oğlunu omzundan tuttu. Sert olmayan ve çocuğu şaşkırtıp sevindiren, ürkek bir ifadeyle ona baktı ve oğlunu öptü, sonra şaşkın mü-

rebbiyeye dönerek, "Onu bana bırakın," dedi ve çocuğun elini bırakmadan, hazırlanmış olan kahvaltı masasına oturdu.

Seryoja, şeftali yüzünden başına gelecekleri annesinin yüz ifadesinden anlamaya çalışarak: "Anneciğim!" diye kekeleydi, "Ben... Ben."

"Seryoja," dedi, "Bu, kötü bir şey, ama bir daha yapmayacaksın, değil mi? Beni seviyor musun?"

Gözlerinin yaşardığını hissetti. Oğlunun hem korku, hem sevinç okunan yüzüne bakarak; "Onu sevmemek elde mi? Beni cezalandırmak için babasıyla nasıl birlikte olabilir? Bana acımaması mümkün mü?" diye düşündü. Gözyaşları artık yanaklarından aşağı dökülüyordu. Bunları gizlemek için hızla yerinde kalktı, adeta koşarak terasa çıktı.

Son günlerin fırtınalı yağmurlarından sonra hava serinlemişti. Yağmurla yıkanmış yaprakların arasından sızan güneşe rağmen hava soğuktu.

Anna hem soğuktan hem de korkudan titredi. Arkasından terasa çıkan Seryoja'ya: "Haydi, git de Mariette'i bul," dedi ve terasın hasır halısı üzerinde dolaşmaya başladı; "Gerçekten de beni affetmemeleri, bütün bunların başka türlü olamayacağını anlamamaları mümkün mü?" diye düşündü.

Birden durakladı ve yıkanmış yaprakların güneş altında canlı canlı panldayan akçakavak ağaçlarının rüzgârla sallandığı tepelerine baktı. Onların kendisini affetmeyeceklerini, şimdi her şeyin ve herkesin bu gökyüzü gibi, bu yeşillikler gibi ona acımayacağını anladı. Yine ruhunda bir ikilem başladığını hissetti; "Düşünmemeli, düşünmemeli," diye aklından geçirdi. "Bir yerlere kalkıp gitmeli, ama nereye? Ne zaman? Kiminle? Moskova'ya, hem de akşam treniyle... Anuşka ile Seryoja'yı, bir de en gerekli eşyayı yanıma alırım, ama daha

önce her ikisine de yazmalıyım." Hızla eve, kendi çalışma odasına girdi, masanın başına geçip kocasına şu mektubu yazdı:

"Bütün olup bitenlerden sonra artık yanınızda kalamam, gidiyorum; oğlumu da birlikte götürüyorum. Kanunlan bilmediğim için, çocuğun kiminle kalması gerektiğini de bilmiyorum, ama onsuz yaşayamayacağım için, onu da yanıma alıyorum. Büyüklük gösterin, onu bana bırakın."

Buraya kadar mektubu acele ve çok doğal bir istekte bulunuyormuş gibi yazmıştı, ama kocasında hiç görmediği büyüklüğü şimdi ondan istemek ve mektubu dokunaklı birkaç sözle bitirmek zorunluluğu onu durdurdu.

"Suçumdan ve pişmanlığımdan söz edemem, çünkü..."

Düşüncelerinde bir bağlantı kuramadığı için yine durdu. Kendi kendine, "Hayır, hiçbir şey gerekmez," diye söylendi ve mektubu yırtarak, büyüklükten söz eden yerleri çıkardıktan sonra, bir başkasını yazıp, zarfı kapattı.

Öteki mektubu Vronski'ye yazmak zorundaydı; "Kocama her şeyi söyledim," diye başladı ve daha fazlasını yazma gücünü kendinde bulamayarak, uzun bir süre durdu. Bu, ona kaba ve kadınlık inceliğine aykırı göründü;

"Hem, zaten ona ne yazabilirim ki?" diye düşündü. Yine utanarak kızardı. Vronski'nin hiç telaş etmediğini hatırladı ve bir kırgınlık duygusuyla, yazdığı kâğıdı yırtıp parça parça etti. Kendi kendine, "Hiçbir şey yazmamak daha iyi," diye söylendi ve sumeni kapayarak yukarıya çıktı, dadı ile hizmetçilere, hemen o gün Moskova'ya gideceğini bildirdi ve eşyasını yerleştirmeye koyuldu.

XVI

Evdeki hizmetkârlar eşyaları taşıyor, yaz-ı için bütün odalarına girip çıkıyorlardı. Dolaplar ve komodinler açılmıştı. Sicim almak için iki kez adam gönderildi. Gazete kâğıtları yerlerde yuvarlanıyordu. İki sandık ve bavullar bağlanmış, yol battaniyeleri kapının önüne indirilmişti. Bir binek arabası ile iki yük arabası merdivenin önünde duruyordu. Hareket hazırlıkları içinde acılarını unutan Anna, odasında, yol çantasını yerleştiriyordu. Bu sırada Anuşka yaklaşmakta olan bir arabanın takırtılarına onun dikkatini çekti. Anna pencereden baktı ve kapının zilini çalmakta olan Aleksey Aleksandroviç'in kuryesini gördü.

"Git öğren, neymiş bakalım," dedi ve kollarını dizlerinin üzerinde bağlayarak, her şeye hazır, sakin bir bekleyiş içinde koltuğa oturdu.

Uşak, Aleksey Aleksandroviç'in el yazısıyla yazılmış kalın bir paket getirdi. "Kurye, bunun cevabını götürme emrini almış," dedi.

Anna: "Pekâlâ," dedi ve uşak çıkar çıkmaz titreyen parmaklarıyla zarfı yırttı. İçinden, bir bantla sanlı, katlanmamış bir deste banknot düştü. Anna, içinden mektubu ayırarak, sonundan okumaya başladı; "Taşınmanız için gerekli bütün emirler verilecektir. Bu ricamın yerine getirilmesine büyük bir önem verdiğimin dikkate alınmasını rica ederim." Sonra okumasına devam etti. Başını okudu, hepsini okudu, sonra baştan başlayarak bir kez daha hepsini okudu. Bitirdiği zaman, üşüdüğünü ve hiç beklemediği, korkunç bir mutsuzluğun saldırısına uğradığını hissetti.

Daha sabahleyin itirafından pişman olmuş, bu sözlerin hiç söylenmemiş olmasını dilemişti. İşte, şimdi Aleksey Aleksandroviç, söylediği sözleri söylenmemiş sayıyor ve böylelikle Anna'nın isteğini yerine getirmemiş oluyordu, ama gelgeldim bu mektup ona, aklına getirebildiği her şeyden daha korkunç görünüyordu.

"Haklı!.. Haklı! Tabii, o her zaman haklıdır," diye mırıldandı Anna. "İyi bir Hıristiyan, gönlü yüce bir adam!.. Evet, aşağılık, iğrenç adam. Bunu benden başka kimse anlamıyor ve anlayamaz; ben de bunu anlatamam. Onun dini bütün, dürüst, namuslu, akıllı bir adam olduğunu söylüyorlar, ama benim gördüklerimi onlar görmüyorlar... Onun tam sekiz yıl hayatımı nasıl zehirlediğini, bende canlı olan her şeyi nasıl yok ettiğini, benim aşka ihtiyacı olan, canlı, yaşayan bir kadın olduğumu bir kez olsun aklına getirmedeğini bilmiyorlar. Adım başına beni nasıl horladı-

nı ve bundan memnuniyet duyduğunu bilmiyorlar. Varlığımı ayakta tutabilmek için kendime güç arayıp durmadım mı? Kocamı sevmeye, onu sevemeyince oğlumu sevmeye çalışmadım mı? Ama öyle bir an geldi ki artık kendimi aldatmayacağımı, bir canlı olduğumu, Tanrı beni böyle yarattığı için suçlu olmadığımı, sevmek ve yaşamak ihtiyacında olduğumu anladım. Ve, şimdi?.. Beni öldürsey-di ya da onu öldürseydi, hepsine katlanırdım, hepsini bağışlardım, ama hayır, o...

Onun böyle davranacağını nasıl oldu da kestiremedim? O, kendi aşağılık karakterine uygun olan şeyi yapıyor. O, haklı olarak bulunduğu konumu koruyacak ve beni, zaten mahvolmuş bu zavallıyı iyice aşağılayıp büsbütün mahvedecek." Anna mektuptaki şu sözleri hatırladı; "Aksi takdirde, sizi ve oğlunuzu nelerin

beklediğini kendiniz de kestirebilirsiniz!" "Oğlumu benden alacağını söylemesi bir tehdit; onların budalaca kanunlarına göre de bu herhalde mümkün. Bunu niçin söylediğini ben sanki bilmiyorum mu? Oğluma olan sevgime de inanmıyor ya da (her zaman alay ettiği gibi) bu duygumu küçümsüyor. Ama oğlumdan vazgeçmeyeceğimi, vazgeçemeyeceğimi biliyor. Hatta, sevdiğim adamla bile olsam, oğlum olmadan hayatın benim için bir anlamı olamayacağını biliyor. Oğlumu bırakıp kaçarsam kadınların en adisi, en iğrenci olacağımı ve bunu yapacak güçte olmadığımı da biliyor."

Mektubun bir başka cümlesini hatırladı: "Hayatımız eskisi gibi sürüp gitmelidir."

"Bu hayat eskiden de çekilmez bir haldeydi, son zamanlarda ise daha da korkunç oldu. Peki. şimdi ne olacak? Bütün bunları o da biliyor; nefes almaktan, sevmekten pişmanlık duymayacağımı o da biliyor, istediği şeylerin yalandan ve aldatmadan başka bir sonuç vermeyeceğini o da pekâlâ anlıyor, ama ona gerekli olan, bana eziyet etmeye devam etmesidir. Onu tanırım. Balık, suda nasıl yüzerse, o da yalan denizinde yüzmekten öyle zevk alır, ama hayır; ona bu zevki tattırmayacağım, beni sarmak istediği yalan ağını parçalayacağım; ne olursa olsun, her şey yalandan ve aldatmaktan iyidir. Ama, nasıl yapmalı? Tan-nm! Tanrım! Acaba dünyada benim kadar mutsuz olan başka bir kadın var mıdır?"

Yerinden fırladı ve gözyaşlarını tutarak: "Hayır, koparıp atacağım, koparıp atacağım!" diye bağırdı. Kocasına bir başka mektup yazmak için yazı masasına yaklaştı, ama hiçbir şeyi koparıp atmaya, ne kadar yalancı ve şerefsiz olursa olsun, bu eski durumundan kurtulmaya gücünün yetmeyeceğini ruhunun derinliklerinde hissetti.

Yazı masasının başına geçip oturdu, ama yazacağı yerde, masaya kapanarak çocuklar gibi sarsılarak, hıçkırığa hıçkırığa ağlamaya başladı. Durumunun açıklığa, aydınlığa kavuşacağı yolundaki hayallerinin sonsuza kadar yıkılmasına ağlıyordu. Her şeyin eskisi gibi kalacağını, hatta eskisinden çok daha kötü olacağını önceden biliyordu. Sabahleyin kendisine böylesine önemsiz görünen sosyete'deki durumunun kendisi için değerli olduğunu ve

bunu, kocasını ve oğlunu bırakarak, hayatını âşığıyla birleştiren şerefsiz bir kadın durumuyla değiştirmeye gücünün olmadığını, ne kadar çaba harcarsa harcarsın, olduğundan daha güçlü olamayacağını hissediyordu. Hiçbir zaman sevme özgürlüğünü tadamayacak, tersine, her zaman hayatını birleştiremeyeceği özgür ve yabancı bir adamla yüz kızartıcı ilişkiler kurmak için kocasını aldatan ve her an suçu açığa vurulma korkusu altında yaşayan suçlu bir kadın olarak kalacaktı. Bunun böyle olacağını biliyordu. Bu öylesine korkunç bir şeydi ki, nasıl sonuçlanacağını tasavvur bile edemiyordu. Ve, şimdi kendini tutamamış, cezalandırılmış çocuklar gibi ağlıyordu.

Bir uşağın ayak seslerini duyunca kendini toparlamak zorunda kaldı. Yüzünü ondan gizleyerek, yazıyormuş gibi yaptı.

Uşak: "Kurye, cevap rica ediyor," dedi. Anna: "Cevap mı?" dedi, "Ah, evet, biraz beklesin. Ben sizi çağırırım." "Peki ama ne yazabilirim?" diye düşündü, "Bir başıma ben ne karar verebilirim? Ben ne biliyorum? Ben ne istiyorum? Ben ne seviyorum?" Yine ruhunda bir ikilem başladığını hissetti. Yine bu duygudan korktu ve kendisini kendisiyle ilgili düşüncelerden uzaklaştı-rabileceği ilk önüne çıkan; bir şeyler yapmak bahanesine sarıldı; "Aleksy'i görmek zorundayım. (Kafasında, Vronski'ye bu adı takmıştı.) Bana ne yapmam gerektiğini yalnız o söyleyebilir. Betsi'lere gider; belki onu orada görürüm," diye düşündü. Oysa, daha dün Pren-

ses Tverskaya'ya gitmeyeceğini Vronski'ye söylediği zaman, onun da, "Öyleyse ben de gitmem," dediğini büsbütün unutmuştu. Masaya yaklaştı ve kocasına şunları yazdı: "Mektubunuzu aldım. Anna."

Zili çalarak, mektubu uşağa verdi.

İçeri giren Anuşka'ya da: "Gitmiyoruz," dedi.

"Hiç mi gitmeyeceğiz?"

"Hayır, eşyayı yarına kadar çözmeyin, araba da beklesin. Ben prensese gideceğim."

"Hangi elbisenizi hazırlayayım?"

XVII

Prens Tverskaya'nın Anna'yı davet ettiği kroket partisi grubunun, iki bayanla, bunların iki hayranından kurulu olması gerekiyordu. Bu iki bayan, bilmem neyin taklidinin taklidi olarak Les sept merveües du monde adını taşıyan seçkin yeni Petersburg topluluğunun başlıca iki temsilcisiydiler. Bu bayanların bağlı olduğu çevre gerçi yüksek sosyetedeydi, ama Anna'nın grubuna tamamıyla düşmandı. Bundan başka, Liza Merkalova'nın hayranı ve Petersburg'un hatırlı kişilerinden olan ihtiyar Stremov, memuriyet hayatında Aleksey Aleksandroviç'in düşmanıydı. Bütün bu sebeplerden ötürü Anna oraya gitmek istememişti. Prens Tverskaya'nın pusulasındaki imalar, onun bu gitmeme karan ile ilgiliydi. Şimdi ise Anna, Vronski'yi görme umuduyla oraya gidiyordu.

Fransızca: "Dünyanın yedi harikası" anlamında.

Anna, Prenses Tverskaya'nın evine öteki misafirlerden önce gitti.

Anna içeri girerken, taranmış favorileriyle bir saray adamını andıran Vronski'nin uşağı da içeri girmektedir. Hemen kapıda durdu ve şapkasını çıkararak, Anna'ya yol verdi. Anna, onu tanıdı ve ancak o zaman Vronski'nin, dün gelemeceğini söylediğini hatırladı. Herhalde bununla ilgili bir pusula göndermiş olacaktır.

Anna antrede mantosunu çıkarırken, uşağın, saray adamları gibi "r" harfini yutarak, "konttan prensese" sözleriyle bir mektup verdiğini gördü.

Uşaktan, efendisinin nerede olduğunu sormak istedi. Geri dönüp, ya Vronski'nin ona gelmesini ya da kendisinin ona gitmesini sağlamak için Vronski'ye mektup göndermeyi düşündü, ama artık bunlardan herhangi birini yapması mümkün değildi; gelişini bildiren çingirak sesleri kulağına çalındı. Prenses Tverskaya'nın uşağı, Anna'nın içeri girmesini bekleyerek, yan dönmüş, açık kapının ağzında duruyordu.

Bir başka odadaki ikinci uşak: "Prenses bahçedeler efendim," dedi, "Geldiğinizi kendisine haber verecekler... Bahçeye gitmek istemez misiniz?"

Evdeki kararsız, açıklıktan yoksun durumu burada da sürüp gidiyordu. Hatta, buradaki durum daha da kötüydü, çünkü Vronski'yi görmek için bir çare bulmak mümkün değildi. Burada, bu yabancı ve kendi ruhsal durumuna böylesine aykırı topluluk içinde

kalması gerekiyordu. Ne var ki, sırtında kendisine çok yakıştığını bildiği bir tuvalet vardı, yalnız değildi; çevresinde, alışık olduğu o parlıtlı ve başıboş hava vardı. Burada, kendisini evde olduğundan çok daha iyi hissedecek, ne yapması gerektiği üzerinde kafa yormayacaktı. Her şey kendiliğinden olup bitiyordu. Sırtında, zerafeti ile kendisini şaşırtan beyaz tuvaleti olduğu halde ona doğru gelen Betsi ile karşılaşınca, Anna, her zamanki gibi ona gülümsedi.

Prenses Tverskaya'nın yanında, Tuşkeviç ile yazı ünlü bir prensesin yanında geçireceğinden, ailesini büyük sevinçlere boğan taşralı bir kız akrabası vardı.

Anna'nın görünümünde herhalde bir özellik olmalıydı ki; Betsi, hemen sezdi.

Anna, Vronski'nin mektubunu getirdiğini tahmin ettiği karşıdan gelen uşağa dikkatle bakarak: "Gece iyi uyuyamadım," cevabını verdi.

Betsi: "Geldiğinize ne kadar sevindim," dedi. "Yorulduğum, misafirler gelmeden, şimdi bir bardak çay içmek niyetindeyim." Tuşkeviç'e dönerek; "Çimenlerin biçilmiş olduğu alanda Mâşâ ile kroket denemesi yaparsanız fena olmaz," diye ekledi, sonra yine gülümseyerek Anna'ya döndü ve şemsiyesini tutmakta olan elini sıktı; "Biz de sizinle çaylarımızı içerken, baş başa biraz sohbet ederiz, we'll have a cosy chat" olmaz mı?"

Yaradılışına aykırı olmasına rağmen, şimdi sosyete de yalan söylemeyi kolay ve tabii

İngilizce: "Tatlı tatlı kaynatırız," anlamında.

görmekle kalmayan hatta bundan hoşlanan Anna: "Fazla kalamayacağım için memnunkula," dedi. "İhtiyar Vrede'ye gitmek zorundayım. Yüz yıldır onu ziyaret edeceğimi vaat edip duruyorum." Bir saniye önce aklından bile geçirmedeği bir şeyi niçin söylediğini açıklayamazdı. Bunu söylemesinin biricik sebebi, Vronski gelmeyeceğine göre, kaçamak yapmanın yolunu bulmak ve onu görmeye çalışmaktı, ama kendisine gerekli olan bir yığın insan arasında, neden özellikle ihtiyar Fraulein Vre-de'nin adını ortaya attığını açıklayamazdı.

Ne var ki, sonradan anlaşıldığına göre, Vronski ile buluşmak için en kurnazca yollara başvuran Anna, bundan iyisini bulamamıştı.

Betsi, dikkatle Anna'nın yüzüne bakarak: "Hayır, sizi asla bırakmam," diye cevap verdi; "Ne yalan söyleyeyim, sizi sevmeseydim, bu sözlerinize darılırdım; adeta, bizim sosyetenizin sizi lekeleyebileceğinden korkuyorsunuz!" Sonra, uşağına seslenirken her zaman yaptığı gibi, gözlerini kırıştırarak; "Lütfen çayımızı küçük misafir odasına getiriniz!" dedi.

Uşağın elinden pusulayı alarak, Anna'ya okudu ve Fransızca: "Aleksy, bizi atlattı," dedi, "Fransızca yazmış, gelemeceğini yazıyor." Bunu öylesine tabii, öylesine yalın bir tonla, Vronski'nin, Anna için, kendisiyle kroket oynayabileceği bir partnerden çok daha fazla bir anlamı olabileceğini hiç düşünmemiş gibi söylemişti. Anna, Betsi'nin her şeyin farkında olduğunu biliyordu, ama prenses yanında Vronski'den söz ederken, onun hiç-

bir şey bilmediğine bir an için de olsa inanıyordu.

Anna, olup biten kendisini pek az ilgilendiriyormuş gibi umursamazlıkla: "Ah," dedi gülümseyerek, "Sizin sosyeteniz, herhangi bir insanı nasıl lekeleyebilirmiş acaba?"

Bu kelime oyunlarının, bu gizlemelerin bütün kadınlar için olduğu gibi, Anna için de büyük bir çekiciliği vardı. Anna'yı çeken, ne gizlemek zorunluluğu ne de gizlemeyi gerektiren amaçtı. Onun hoşuna giden şey, gizleme eyleminin kendisiydi.

"Ben, papadan daha fazla papa olamam," dedi Prenses Tverskaya.

"Stremov ile Liza Merkhalova, sosyetenin kaymağının kaymağıdır. Üstelik, bunlar herkesin kabul ettiği kişilerdir. Bana gelince, ben de -Anna, özellikle 'ben' sözcüğünü vurgulamıştı- hiçbir zaman sert ve kaba sofu olmadım. Benim sadece vaktim yok."

"Hayır, belki de siz Stremov'la karşılaşmak istemiyorsunuz? Bırakın da, onlar Aleksey Aleksandroviç'le kozlarını komitede paylaşsınlar; bu bizi ilgilendirmez!.. Ne var ki, dünyada onun kadar sevimli, onun kadar kroket oyununa meraklı bir başka insan tanımıyorum. Göreceksiniz ya! Liza'nın ihtiyar âşığı olarak düştüğü gülünç duruma rağmen, bu gülünç durumdan nasıl ustaca sıyrıldığını bir görmelisiniz!.. Çok sevimli bir adam. Siz, Safo Stolz'u tanımıyor musunuz? Son derece modern bir kadın."

Betsi, bu gevezelikleri ederken, Anna, onun neşeli ve zeki bakışlarından, kendi du-

rumunu biraz olsun anladığını ve bir şeyler tasarladığını hissediyordu.

Betsi: "Aleksey'e bir şeyler yazmam gerek," dedi ve masanın başına geçerek birkaç satır yazdı, zarfa koydu. "Öğle yemeğine gelmesini yazdım. Yemekte, davetlilerden bir bayan ka-valyesiz kalıyor. Bakın bakalım, yazdıklarım inandırıcı mı? Affedersiniz, bir dakika için sizi yalnız bırakacağım. Siz, lütfen mektubu kapayıp, gönderin!" Kapının ağzında da ekledi; "Bazı emirler vermek zorundayım."

Anna, bir dakika bile düşünmeden, elinde Betsi'nin mektubu, masaya oturdu, Betsi'nin yazdıklarını okumadan, mektubun altına, "Sizi görmek zorundayım. Vrede'nin bahçesine gelin! Saat altıda orada olacağım," diye yazdı. Zarfı kapadı. O sırada dönmüş olan Betsi, onun yanında mektubu gönderdi.

Gerçekten de iki kadın, servis masasıyla serin, küçük misafir odasına getirilen çaylarını içerlerken, Prenses Tverskaya'nın, misafirler gelmeden yapılmasını vaat ettiği cosy chata* daldılar. Bekledikleri misafirleri değiştiremiyorlardı. Konuşma Liza Merkaloğlu üzerinde düğümlendi.

Anna: "Çok sevimli bir kadın," dedi, "Ben onu her zaman canayakm bulmuşumdur."

"Onu sevmelisiniz. O, sizin için deli oluyor. Dün, yarışlardan sonra yanıma sokuldu. Sizi bulamadığı için çok üzgündü. Sizin gerçek bir roman kahramanı olduğunuzu ve eğer erkek olsa, sizin için bin türlü delilik yapabileceğini söylüyor. Stremov, ona, 'şim-Tatlı sohbet, dedikodu.

di de delilik yapmaktan geri kalmadığını' söyledi."

Arına: "Lütfen bana söyler misiniz, hiçbir zaman anlayamadım," dedi ve bir süre sustuktan sonra, sorduğu soruyu laf olsun diye sormadığını, bunun kendisi için gerektiğinden de büyük bir önem taşıdığını açıkça belirten bir tavırla sözlerini sürdürdü; "Lütfen bana söyler misiniz, onun Mişka denen Prenses Kalujski ile ne gibi bir ilişkisi var? Onları çok az görüyorum. Aralarındaki ilişki nedir?"

Betsi, gözleriyle gülümsedi ve dikkatle An-na'ya baktı.

"Yeni bir yol," dedi, "Onların hepsi de bu yolu benimsemişlerdir. Bunlar her şeyi göze almışlardır, ama her şeyi göze almanın da bir yolu vardır."

"Evet, ama onun Kalujski ile olan ilişkisinin anlamı nedir?"

Betsi, birdenbire kendisinde çok az görülen, tutmaya engel olamadığı bir gülüşle gülmeye başladı: "Siz, Prenses Miyahkaya'nın alanına el atıyorsunuz," dedi, "Bu, müthiş çocuğun sorunudur."

Betsi, görünüşe göre kendini tutmak istediği halde tutamayarak, seyrek gülen insanların o bulaşıcı gülme sağanağı arasında, gözlerinden yaş gelinceye kadar gülerken sözlerini tamamladı: "Onlara sormak gerekir."

Betsi'nin gülüşü, elinde olmayarak kendisine de bulaşan Anna: "Ama hiçbir zaman anlayamadım. Ben burada kocanın rolü ne onu anlayamıyorum."

"Koca mı? Liza Merkaloğlu'nun kocası,

ancak onun arkasından yol battaniyesini taşır ve her zaman onun emrine hazırdır. Bundan ötesini de kimse öğrenmek istemez. Siz de bilirsiniz ki, sosyetelerde, bazı tuvalet eşyasından söz etmezler. Hatta, bunlar üzerinde düşünmezler bile... Bu da, onun gibi..."

Anna, sözü değiştirmek için sordu: "Ro-landaki'nin bayramına gidecek misiniz?"

Betsi: "Sanmıyorum," dedi ve arkadaşına bakmadan dikkatle küçük cam bardaklara kokulu çaydan doldurmaya başladı. Bardağı Anna'nın önüne koyarak, bir sigara aldı, gümüş bir ağızlığa geçirerek içmeye başladı.

Çay bardağını eline alarak, bu kez gülmeden: "Biliyor musunuz," dedi, "Ben mutlu bir konumdayım. Sizi anlıyorum, Liza'yı anlıyorum. Liza, çocuklar gibi; neyin iyi, neyin kötü olduğunu anlamayan, saf biridir. Hiç değilse, çok gençken anlamıyordu. Şimdi ise bu anlamamanın kendisine yakıştığını bildiği için, belki de özellikle anlamıyor." -Betsi, ince bir gülümseyişle sözlerine devam etti-"Ama ne olursa olsun, bu, ona yakışıyor. Biliyor musunuz, bir olaya trajik bir gözle bakmak, bunu bir üzüntü konusu yapmak mümkün olduğu gibi, bu olaya düpedüz, hatta neşe ile bakmak da mümkündür. Belki de siz olaylara çok trajik bir gözle bakmaya yatkınsınız!"

Anna, ciddi ve düşünceli bir tavırla: "Başkalarını da kendimi tanıdığım kadar tanımayı öyle isterdim ki," dedi, "Acaba, başkalarından kötü müyüm, yoksa iyi miyim? Öyle sanıyorum ki, daha kötüyüm."

Betsi: "Siz müthiş çocuksunuz, müthiş bir çocuk," diye tekrarladı, "İşte, onlar da geliyor."

XVIII

Önce ayak sesleri, bir erkek sesi, sonra bir kadın sesi ve kahkahalar işitildi. Arkadan, beklenen misafirler içeri girdiler; bunlar Safo Stolz ile yüzü aşın sağlıktan pırıl pırıl yanan Vaska adlı bir delikanlıydı. Kanlı biftekle, mantarla, Burgonya şarabıyla beslenmenin ona pek yaramış olduğu görülüyordu. Vaska, hanımları selamladı, onlara şöyle bir göz attı, ama bu bir saniyeden fazla sürmedi. Sa-fo'nun arkasından salona girdi. Adeta yiyecekmiş gibi parlak gözlerini ondan ayırmadan, sanki ona bağlıymış gibi, onun peşi sıra yürüyerek salonu geçti. Safo Stolz, kara gözlü bir sarışındı. Yüksek ökçeli ayakkabılarla küçük, canlı adımlar atarak içeriye girdi ve kadınların ellerini bir erkek tavrıyla, kuvvetle sıktı.

Anna, bu yeni şöhrete şimdiye kadar hiç rastlamamıştı. Onun güzelliğine de, aşırılığa kaçan tuvaletine de, cesur davranışlarına da hayran olmuştu. Başında, tatlı altın şansı saçlarıyla, takma saçlardan yapılmış öyle bir saç yığını vardı ki, başına, önü fazla dekolte, kabank ve düzgün göğsü kadar bir büyüklük veriyordu. Jestleri öylesine sertti ki, her hareketinde diz kapaklanm ve bacaklarının biçimi elbisesinin altından belli oluyordu. Üst tarafı böylesine dekolte, diğer yerleri ise böyle-

sine gizli olan onun küçük ve düzgün vücudunun, bu dalgalı etek dağının altında nerede bittiğini, insanın elinde olmadan sorası geliyordu.

Betsi, onu Anna ile tanıştırmakta acele etti.

Safo, gözlerini kırptı, gülümseyerek ve gerektiğinden de fazla yana attığı tuvaletin kuyruğunu birden geriye çekerek, hemen anlatmaya başladı:

"Biliyor musunuz, az kalsın iki eri çiğniyorduk. Vaska ile arabada geliyorduk... Ah... Evet, siz onunla tanışmıyorsunuz..."

Soyadını söyleyerek delikanlıyı tanıttı ve kızarak, yaptığı yanlışa; yani tanımadığı kişinin yanında ona Vaska demesine güldü.

Vaska, ikinci defa Anna'yı selamladı, ama hiçbir şey söylemedi. Safo'ya dönüp gülümseyerek: "Bahsi kaybettiniz," dedi, "Biz daha önce geldik. Haydi bakalım, paralan ödeyiniz!.." Safo, daha neşeli gülererek: "Ama şimdi değil."

"Zararı yok, sonra alınm." "Çok iyi, çok iyi... -Sonra birdenbire ev sahibine dönerek- Ah, evet... Ben ne kadar... Söylemeyi unuttum... Size bir misafir getirdim. İşte, kendisi."

Safo'nun getirdiği ve unuttuğu beklenmeyen genç misafir, öylesine önemli bir misafirdi ki, genç oluşuna rağmen, her iki kadın da onu karşılarken ayağa kalktılar.

Bu, Safo'nun yeni hayranıydı. Vaska gibi, şimdi o da Safo'nun peşinden hiç ayrılmıyordu.

Çok geçmeden Prens Kalujski ile Liza Mer-Kalova ve Stremov geldiler. Liza Merkalova, Doğu'lu, durgun bir yüz ifadesi olan, herkesin erişilmez bulunduğu, olağanüstü güzel gözlü, zayıf, esmer bir kadındı.

Anna'nın hemen dikkat edip beğendiği koyu renkli tuvaletin havası, güzelliğine tamamıyla uygundu. Safo ne kadar sert ve düzenli ise, Liza öylesine yumuşak ve dağınıktı.

Ama Liza, Anna'dan çok daha çekiciydi. Betsi, Anna'ya, Liza'nın saf bir çocuk olduğunu söylemişti, ama Anna, onu gördüğü zaman bunun doğru olmadığını hissetti. Liza gerçekten de hiçbir şeyden habersiz, saf, ahlaken çürümüş ama sevimli ve uysal bir kadındı. Gerçi, onda da Safo'nun havası vardı; Safo gibi, onun peşinde de, ondan hiç ayrılmayan, yiyecekmiş gibi ona bakan biri yaşlı, öteki genç iki âşık dolaşıyordu, ama onda, kendisini çevreleyenlerden üstün bir şeyler vardı; onda, cam parçalan arasında pınlada-yan bir pırlantanın gerçek ışıltısı vardı. Bu ışıltı, onun olağanüstü, gerçekten erişilmez gözlerinden saçılıyordu. Siyah bir halka ile çevrili bu yorgun, aynı zamanda tutkulu gözlerin bakışları, samimiliği ile insanı şaşırtıyordu. Bu gözlerle kim bakarsa baksın, onu anladığını sanır, anlayınca da onu sevme-mezlik edemezdi. Anna'yı görünce yüzü sevinçli bir gülümseme ile aydınlandı. Anna'ya yaklaşarak: "Ah, sizi gördüğüme ne kadar sevindim," dedi, "Dün, yaşlarda tam yanınıza gelmek üzereyken gittiniz. Özellikle dün sizi öylesine görmek istiyordum ki..."

Ve, bütün

ruhunu açığa vuruyormuş gibi gelen o bakışıyla Anna'ya bakarak sözlerini tamamladı; "Ne müthişti değil mi?" Anna, kızarak: "Evet, beni böylesine heyecanlandıracağını hiç sanmıyordum," dedi.

Bu sırada, topluluk, bahçeye gitmek için ayaklandı.

Liza gülümsedi ve Anna'nın yanına oturarak: "Ben gitmeyeceğim," dedi, "Siz de gitmiyorsunuz, değil mi? Bilmem kroket oynamaktan ne anlarlar!.."

Anna: "Hayır, ama ben seviyorum," diye cevap verdi.

"Söylesenize kuzum, sıkılmamak için ne yapıyorsunuz? İnsan, size bakınca neşeleniyor. Siz yaşıyorsunuz, ben ise sıkılıyorum."

"Nasil sıkılıyorsunuz? Siz, Petersburg'un en neşeli topluluğusunuz!"

"Belki bizim topluluğumuzda olmayanlar daha çok sıkılıyorlardır, ama biz hiç eğlenmiyoruz, tam tersine, müthiş sıkılıyorruz."

Safo bir sigara yakarak, iki delikanlı ile bahçeye çıktı. Betsi ile Stremov çay masasının başında kaldılar.

Betsi: "Nasıl olur da sıkılırsınız," dedi. "Safo dün sizde çok eğlendiklerini söylüyor." Liza Merkalova: "Hem de nasıl sıkıldım!" dedi, "Yarışlardan sonra kalkıp topluca bize gittik. Hep aynı kişiler, hep aynı insanlar! Hep aynı şey. Bütün akşamımızı kanepelerde pinekleyerek geçirdik. Eğlence, bunun neresinde?" Sonra, yine Anna'ya dönerek:

"Peki, ama sıkılmamak için ne yapıyorsunuz?" dedi, "Sizin mutlu da olabileceğinizi,

niutsuz da olabileceğinizi, ama can sıkıntısı nedir, asla bilmediğinizi anlamak için size şöyle bir bakmak yeter. Bunun için ne yapıyorsunuz, bana da anlatın."

Anna, bu yapışkan sorulardan kızarak: "Hiçbir şey yapmıyorum," dedi. Stremov da söze karışarak: "Bak, işte en iyisi de bu," dedi.

Stremov elli yaşlarında, saçları yan yarıya kırılmış, genç görünümlü bir adamdı; çok çirkin, ama değişik ve zeki bir yüzü vardı. Liza Merkalova, karısının yeğeni, boş zamanlarını hep Liza'da geçiriyordu. Anna Karenina ile karşılaşınca, memuriyetinde Alek-sey Aleksandroviç'in düşmanı olması dolayısıyla bir sosyete adamı ve zeki bir insan olarak düşmanın eşi olan Anna'ya özellikle nazik davranmaya çalıştı.

Zeki bir gülümseyişle: "Hiçbir şey," diye tekrarladı, "Bu, en iyi yoldur."

Sonra, Liza Merkalova'ya dönerek: "Bir insanın canının sıkılmaması için canının sıkılacağını düşünmemesi gerekir," dedi; "Bu, tıpkı uykusuzluk çeken bir adamın uyuyamayacağından korkmaması gerektiği gibidir. İşte, Anna Arkadyevna'nın da size söylediği budur."

Anna gülümseyerek: "Bunu ben söyleseydim, çok sevirdim," dedi, "Çünkü, bu yalnız zekice bir söz olmakla kalmıyor, üstelik de doğru..."

"Hayır, siz bana şunu söyleyin; niçin uyumak ve sıkılmamak elde değildir?"

"Uyumak için çalışmak gerek, neşelenmek için de yine çalışmak gerek."

"Yapacağım iş kimseye yaramayacak olduktan sonra ne diye çalışayım? Özellikle çalışıyor gibi görünmeyi de ben bilmem ve de istemem."

Stremov, ona bakmadan: "Siz yola gelmez bir insansınız," dedi ve tekrar Anna'ya döndü.

Anna ile seyrek karşılaşan Stremov, ona her zaman sıradan birkaç sözden başka bir şey söylemezdi, ama şimdi, Anna'nın Peters-burg'a ne zaman gideceğiyle ilgilenmiş, Kontes Lidya İvanovna'nın kendisini ne kadar sevdiği konusunda birkaç söz söylemişti, Anna'ya hoş görünmeyi bütün yüreğiyle arzuladığını gösteren, ona olan saygısını, hatta saygıdan da öte, duygularını belirtmek isteyen bir tavırdıydı.

O sırada Tuşkeviç içeri girdi ve bütün topluluğun, kroket oyuncularını beklediğini bildirdi.

Anna'nın gideceğini öğrenen Liza Merkalova: "Hayır, gitmeyin rica ederim," dedi.

Stremov da, ona katılarak: "Bu topluluktan sonra yaşlı Vrede'ye gitmek büyük bir çelişkidir," dedi, "Orada siz, onun kötü birtakım dedikodularına konu olacaksınız, burada ise sadece kötü dedikoduların tam tersine, başka birtakım duygular uyandıracaksınız!"

Anna bir an için durakladı. Bu zeki adamın övücü sözleri, Liza Merkalova'nın kendisine gösterdiği saf ve çocuksu sempati, bütün bu alışık olduğu sosyete havası, öylesine kolay, onu bekleyen şeylerse öylesine zordu ki, burada kalıp, o ağır açıklamaları yapma

zamanını biraz daha uzaklaştırma konusunda bir anlık bir duraksama geçirdi, ama bir karar vermezse, evde tek başına onu neyin beklediğini hatırlayarak vedalaştı ve çıkıp gitti.

XIX

Vronski, havai gibi görünen sosyetedeki yaşantısına rağmen, düzensizlikten nefret eden bir adamdı. Daha gençliğinde, henüz askeri lise öğrencisiyken ipin ucunu kaçırmak borç para istediğinde, ret cevabıyla karşılaşınca alçaldığını hissetmiş, o zamandan beri de bir daha kendini böyle bir duruma sokmamıştı.

Vronski, işlerini her zaman düzenli olarak yürütebilmek için duruma göre daha sık ya da daha seyrek, yılda beş kez bir köşeye çekilir ve bütün işlerini gözden geçirirdi. O, buna "Hesaplaşmak ya da Jaire la lessive"* derdi.

Yarışların ertesi günü geç kalkan Vronski tıraş olmadan, yıkanmadan sırtına bir ceket geçirdi ve masanın üzerine paralarını, hesap pusulalarını, mektuplarını yayarak işe girişti. Petritski, böyle durumlarda arkadaşının sinirli olduğunu bildiği için, uyanıp da, onu yazı masasında görünce yavaşça giyindi ve hiç ses etmeden gitti. Kendisini çevreleyen koşulların bütün karmaşıklığını en küçük ayrıntılarına kadar bilen her insan, elinde olmayarak bu koşul-

* Fransızca: 'Temizlemek' anlamında.

ların karmaşıklığının ve bunların açıklığa kavuşturulması zorunluluğunun kendi kişisel ve tesadüfi bir özelliği olduğunu sanır; başkalarının da, tıpkı kendisi gibi kendi kişisel koşullarının karmaşıklığı ile çevrili olduklarını bir türlü aklına getirmez. Vronski'ye de bu böyle görünüyordu. O da, kendisinden başka kim olursa olsun, kendi bulunduğu zor şartlar içinde bulunsaydı, çoktan pusulayı şaşırması olacağını ve kötü davranmak zorunda kalacağını, içten içe göğsü kabarak ve pek de yersiz olmayarak düşünüyordu. Ama özellikle şimdi, ipin ucunu kaçırmamak için durumunu göz önüne getirmek ve açıklığa kavuşturmak zorunda olduğunu hissetti.

Yapacağı işlerin en kolayını, önce para meselesini ele aldı. İnce yazısıyla bir mektup kâğıdına bütün borçlarını yazarak topladı. Borçları on yedi bin birkaç yüz rubleyi buldu. İş kolaylaştırmak için yüzleri attı. Üzerindeki paralarla, banka cüzdanındaki paraları da hesaplayınca bin sekiz yüz ruble parası olduğunu anladı. Oysa, yeni yıldan önce eline para geçme ihtimali yoktu. Borç listesini gözden geçiren Vronski, borçlarını üçe ayırarak, bir başka kâğıda yazdı. Birinci bölümdeki borçlar, hemen ödenmesi gereken ya da istendiği zaman bir dakika bile geciktirmeden ödeyebilmek için, her ihtimale karşı el altında para bulundurulması gerekli borçlardı. Bu tür borçlar dört bin ruble kadar tutuyordu. Bunun bin beş yüz rublesi at içindi, iki bin beş yüz rublesi de genç bir ar-

Kadaşının, Vronski'nin gözü önünde düzenbaz bir kumarciya kaptırdığı paranın kefalet borcuydu. Vronski, daha o zaman ödeyebileceği bu parayı vermek istemiş ama Veneski ile Yaşvin, bu parayı kumara katılmayan Vronski'nin değil, kendilerinin ödeyeceklerini söyleyerek direnmişlerdi. Bütün bunlar iyiydi, hoştu, ama Vronski, bu kirli işle bütün ilişkisi, arkadaşı Veneski'ye kefil olmaktan öteye geçmediği halde, gerektiği zaman bu parayı hilecinin suratına çarpması için bu iki bin beş yüz rublenin eli altında bulunması gerektiğini biliyordu. Böylece bu çok önemli birinci bölümdeki borçları ödeyebileceği dört bin rublesi olması gerekiyordu. İkinci bölümdeki sekiz bin ruble ise daha az önemli borçlardandı. Bunlar koşudaki ahıyla, yulaf ve ot tüccarıyla, İngiliz seyisiyle, saraçla ve bunun gibi şeylerle ilgili borçlardı. Büsbütün rahat etmek için bu bölümle ilgili borçlardan da iki bin ruble kadar ödemek gerekiyordu. Mağazalara, otele, terziye olan üçüncü bölüm borçları üzerinde ise durmaya bile değmezdi. Demek ki, günlük harcamalar için en aşağı altı bin ruble ihtiyacı vardı, onun ise topu topu bin sekiz yüz ruble parası vardı.

Herkesin yılda yüz bin ruble geliri olduğunu bildiği Vronski gibi bir adam için bu borçların bir önemi olmaması gerekirdi, ama gel-gelelim Vronski'nin yüz bin rublelik böyle bir geliri yoktu. Yılda iki yüz bin ruble getiren babadan kalma gayrimenkuller kardeşler arasında bölünemez bir haldeydi. Yığınla borcu

bulunan ağabeyi, bir Dekabristin* kızı olan ve hiç malı bulunmayan Prenses Varya Çir-kova ile evlenince Aleksey Vronski, kendisine sadece yılda yirmi beş bin ruble ayırarak, baba malından kalan bütün geliri ağabeyine bıraktı. Aleksey o zaman ağabeyine bu paranın evlenene kadar -ki herhalde bunun hiçbir zaman olacağı yoktu- kendisine yeteceğini söylemişti. En pahalı alaylardan birine komuta eden ve yeni evlenen ağabeyi bu hediyeği geri çeviremezdi. Özel malı bulunan annesi de adı geçen yirmi beş bin rubleden başka oğlu Aleksey'e ayrıca yılda yirmi bin ruble vermekte ve Aleksey de bunların hepsini harcamaktaydı. Anna ile olan ilişkisinden dolayı Moskova'dan ayrılan annesi, artık ona bu parayı göndermez olmuştu. Kırk beş bin rublelik bir yaşama aşan, bu yıl ise eline sadece yirmi beş bin ruble geçen Vronski, bunun sonucunda şimdi çok zor bir durumdaydı. Bu zor durumdan kurtulmak için annesinden para isteyemezdi. Annesinden bir gün önce aldığı son mektuba özellikle çok sinirlenmişti. Mektubunda, sosyete ve meslekteki basanları için yardıma hazır olduğunu, ama onu bütün yüksek sosyeteye rezil eden bu yaşantıyı sürdürmesi için para vermeye niyeti olmadığını

* Dekabrist: Rusça 'dekabr', Aralık sözcüğünden türetilme tanım. 26 Aralık 1825'te. I. Aleksandr'ın ölümünden kısa bir süre önce Petersburg'ta ve güney Rusya'da bir ayaklanma patlak vermişti. Ayaklanmanın hedefi Rusya'da yeni bir anayasayı yürürlüğe sokmak, Çarlığı bir Cumhuriyete dönüştürmektir. Kötu organize edilen ayaklanma kanlı bastırıldı; isyancılar beş asıldı, kalanı Sibiryaya sürüldü. "Dekabrist" sonradan Çarlık rejimine karşı özgürlük mücadelesi verenleri onurlandıran bir tanım olarak kaldı.

irna etmekteydi. Annesinin, kendisini satın alma isteği onu çok derinden yaralamış ve ondan büsbütün soğutmuştu.

Vronski, ağabeyine verdiği cömertçe sözden de cayamazdı. Gerçi, şimdi Anna ile olabilecek ilişkilerini belli belirsiz önceden kestirerek, ağabeyine verdiği sözün düşünmeden verildiğini, bu yüz bin rublelik gelirin bekâr olan kendisine de gerekebileceğini hissediyordu, ama verdiği sözden cayması mümkün değildi. Verilenin geri alınamayacağını anlamak için ağabeyinin karısının, bu sevimli, bu iyi yürekli Varya'nın her fırsatta ona, cömertliğini unutmadığını, kendisine değer verdiğini söylediğini hatırlamak yeterdi. Verdiği sözden cayması, bir kadını dövmesi, hırsızlık yapması ya da yalan söylemesi gibi imkânsızdı. Yapılabilen ve yapılması gereken, Vronski'nin de bir an bile tereddüt etmeden yapmaya karar verdiği biricik şey, bir tefeciden on bin ruble borç

almak (hiçbir zorluğa uğramadan bunu yapabildi), genel olarak masraflarını kısmak ve yarış atlarını satmaktı.

Vronski, bu karan verince, birçok defa ya-nış atlarını satın almak isteyen Rolandaki'ye bir pusula yazdı, sonra İngiliz seyisle, tefeciye adam gönderdi ve elindeki paralan borçla-nna göre ayırdı. Bu işleri bitirince, annesine soğuk ve sert bir cevap yazdı. Bundan sonra da, mektupluğun içinden Atina'nın üç pusulasını aldı, bir kez daha okudu ve yaktı. Onunla olan dünkü konuşmasını hatırlayarak, derin düşüncelere daldı.

XX

Vronski'nin, yapması ve yapmaması gerekli bütün davranışlarını kesin olarak belirten kuralları olduğu için, hayatından özellikle mutluymdu. Bu kurallar, çok dar bir çerçeve içinde kalmakta, ama tam bir kesinlik taşımaktaydı. Vronski, hiçbir zaman bu çerçevenin dışına çıkmaz, yapılması gerekli şeyler üzerinde de hiçbir zaman bir dakika bile tereddüt etmezdi. Bu kurallar kesinlikle bir kumarbaza olan kumar borcunun verilmesini, ama terziye olan borcun verilmemesini gerektiriyordu; erkeklere yalan söylenmesini yasaklıyor, ama kadınlara yalan söylenmesine göz yumuyordu. Yine bu kurallara göre, hiç kimse aldatılamaz, ama kocalar aldatılabilir-di; kendisine yapılan hakaret affedilemez, ama başkasına hakaret edilebilirdi. Bütün bu kurallar akla yatkın olmayabilirdi, hatta çirkin bile olabilirdi, ama bunlar kesin kurallardı. Vronski, bunları yerine getirirken kendini sakın hissediyor, başı yükseklerde ve dimdik duruyordu. Ne var ki, son zamanlarda Anna ile olan ilişkilerinde Vronski, kurallarının bütün koşullarda işlemediğini, ileride de bazı kuşku ve zorlukların kendisini beklediğini hissetmeye başladı.

Onun Anna ve kocasıyla olan ilişkisi açık ve basitti. Bu ilişkiler, kendisine kılavuzluk eden kurallar gereğince çok açık ve kesindi.

Ona kalbini vermiş olan Anna, dürüst, namuslu bir kadındı. Vronski de onu seviyordu. Bunun için de Anna, onun gözünde ger-

çek kansıymış gibi, hatta ondan da öte, saygıya layık bir kadındı. Ona sözle, hatta ima yolu ile hakaret etmek şöyle dursun, bir kadına gösterilmesi gereken saygıda bile kusur etmektense, elinin kesilmesini tercih ederdi. Sosyete ile olan ilişkilerinde de açıktı. Herkes meseleyi bilebilir, bundan kuşkulanabi-lirdi, ama kimse bundan söz etme cesaretini göstermezdi. Aksi takdirde, bundan söz eden insanları, sevdiği kadının olmayan şerefine saygı göstermeye zorlamaya hazırdı.

Vronski'nin, koca ile olan ilişkileri hepsinden daha açıktı. Anna, kendisini sevdiğinden beri Vronski, Anna üzerinde yalnız kendisinin vazgeçilmez hak sahibi olduğunu kabul etmişti. Koca, sadece gereksiz ve ilişkiye engel bir kişiydi. Hiç şüphe yok ki, koca acınacak bir durumdaydı, ama elden ne gelirdi? Kocanın hakkı olan biricik şey, onu düelloya davet etmesiydi. Vronski buna daha ilk dakikadan hazırdı.

Ama son günlerde kendisiyle Anna arasında belirsizliğiyle Vronski'yi korkutan yeni birtakım iç ilişkiler ortaya çıktı. Anna, daha dün kendisine hamile olduğunu söylemişti. Vronski bu haberin ve Anna'nın kendisinden beklediği şeylerin, yaşantısında ona kılavuzluk eden davranış kurallarında tamamıyla yer almayan bir şeyler içerdiğini hissetti. Gerçekten de gafil avlanmıştı. Anna, kendisine durumunu bildirdiği zaman, ilk ağızda içinden Anna'nın kocasını bırakmasını istemek geldi. Bunu ona söyledi, ama şimdi etraflıca düşündükten sonra, bunu söylememiş olsay-

di, daha iyi davranmış olacağını açıkça gördü. Bununla birlikte, bunu aklından geçirirken, bu düşüncesinin kötü bir şey olmasından da korktu.

"Kocasını bırakmasını söylediysem, bu, benimle birleşmesi demektir. Ben buna hazır mıyım? Param yokken, ben onu şimdi nasıl götürebilirim? Bu işi düzenleyebileceğimi var sayalım... Görevde olduğuma göre, onu nasıl bir yerlere götürebilirim? Bunu söylediğime göre, hazır olmam, yani para bulmam, görevimden istifa etmem gerekir."

Düşüncelere daldı. İstifa edip etmeme meselesi onu, gizli ve yalnız kendisi tarafından bilinen, bütün hayatının en gizli olmakla birlikte, neredeyse başlıca bir başka tutkusuyla karşı karşıya getirdi.

Yükselme hırısı, çocukluğunun ve gençliğinin en eski hayaliydi. Kendisine bile itiraf etmediği bu hayal öylesine güçlüydü ki, şimdi bu tutkusu, aşkıyla savaşmaktaydı. Sosyetedeki ve mesleğindeki ilk adımları başarıyla, ama iki yıl önce yaptığı çok kaba bir hata vardı: Kendi bağımsızlığını göstermek ve sivrilmek düşüncesiyle, kendisine teklif edilen bir mevki reddetmişti. Bunu yapmakla büyük bir değer kazanacağını sanmıştı, ama aşın cesaret gösterdiği anlaşılmalı ve onunla ilgilenmemişlerdi... Ve, ister istemez kendisini bağımsız bir adam durumuna getirince, sanki kimseye kızmamış, sanki kimse onu gücendirmemiş gibi, keyfi ve neşesi yerinde olduğu için, sadece onu rahat bırakmalarını isteyerek bu durumu çok akıllıca ve ustaca yü-

rüttü. Aslında, Moskova'ya gittiği geçen yıldan beri neşesini kaybetmişti. İnsanın istediği her şeyi yapabileceği, bu bağımsızlığının artık silinmeye başladığını, birçoklarının onu dürüst ve namuslu bir genç

olduğu halde elinden hiçbir şey gelmediğini düşünmeye başladıklarını hissediyordu. Böylesine gürültü koparan ve herkesin dikkatini çeken Kare-nina ile ilişkileri, ona yeni bir parlaklık verdi ve içini kemiren ihtiras kurdunu geçici bir süre için yatıştırdı, ama bir hafta önce bu ihtiras kurdu yeni bir güçle uyandı. Çocukluk ve askeri okuldan arkadaşı, sınıfta, sporda ve yaramazlıkta, hayal ettiği yükselme tutkusunda rakibi olan Serpuhovskoy, o günlerde Orta Asya'dan dönmüştü. Vronski'nin bağlı olduğu çevrenin ve sosyetenin de adamı olan, okulu birlikte bitirdikleri Serpuhovskoy, Orta Asya'da iki rütbe birden yükselmiş ve böylesine genç generallere çok seyrek verilen bir de madalya almıştı.

Petersburg'a gelir gelmez yeni yeni parlayan bir yıldız olarak ondan söz etmeye başladılar. Vronski'nin yaşıtı ve karavana arkadaşı olan Serpuhovskoy generaldi ve devlet yönetimine etkisi olabilecek bir yere tayin edilmeyi bekliyordu. Vronski gerçi bağımsızdı, parlaktı, çok güzel bir kadın tarafından sevilmekteydi, ama alt tarafı, dilediği kadar bağımsız kalmasına izin verilen bir süvari yüz-başıydı.

Vronski, kendi kendine, "Elbette Serpu-hovskoy'u kıskanmıyorum, kıskanamam da," diye düşündü, "Ama onun yükselişi gösteri-

yor ki, benim gibi bir adamın çabuk yükselmesi için zamanını beklemesi yeter. Üç yıl önce o da benim durumundaydı. İstifa edersem, gemilerimi yakmış olacağım. Askerlikte kalmakla, hiçbir şey kaybetmiş olmuyorum. Anna, durumunu değiştirmek istemediğini kendisi söyledi. Kalbimde onun aşkını taşıırken Serpuhovskoy'u kıskanamam." Ağır ağır bıyıklarını burarak masadan kalktı ve odada dolaşmaya başladı. Gözleri özel bir pırıltıyla parlıyordu. Her şey, az önceki hesaplardan sonrası gibi temiz ve açıktı. Tıraş oldu, soğuk su ile banyo yaptı, giyindi ve çıktı.

XXI

"Ben de seni almaya geldim," dedi, "Senin şu hesap işi bugün uzun sürdü. Bitti mi bari?"

Vronski, sadece gözleriyle gülümsedi ve işlerini düzene soktuktan sonra, her cesur ve atak davranışın bu düzeni bozabileceğinden korkuyormuş gibi, bıyıklarının ucunu yavaşça ve ihtiyatla burarak: "Bitti," dedi.

Petritski: "Sen, bu işten sonra hep hamamdan çıkmış gibi oluyorsun," dedi, "Grits-ko'dan (alay komutanlarına bu adı takmışlardı) geliyorum, seni bekliyorlar."

Vronski, cevap vermeden arkadaşına bakıyor ve başka şeyler düşünüyordu. Ona kadar ulaşan bildik askeri bandonun çaldığı polka ve vals seslerine kulak kabartarak sordu: "Mızıkada orada mı çalışıyor? Bu ne bayramı böyle?"

"Serpuhovskoy geldi." Vronski: "Ya!" dedi, "Bilmiyordum." Gözlerindeki gülümseme büsbütün canlandı.

Aşkıyla mutlu olduğuna bir kez daha karar verdikten ve yükselme tutkusunu aşkına feda ettikten -hiç değilse bu rolü benimsedikten- sonra artık ne Serpuhovskoy'u kıskanabilir ne de alaya geldiğinde, önce kendisini aramadığı için ona gücenebilirdi.

Serpuhovskoy, iyi bir arkadaştı, geldiğine sevinmişti.

"Doğrusu, buna çok sevindim." Alay komutanı Demin, büyük bir çiftlik evinde oturuyordu. Herkes geniş alt kat terasında toplanmıştı. Vronski geldiği zaman avluda ilk gözüne çarpan şey, küçük bir votka fıçısının çevresinde yer alan, yazlık ceketlerini giymiş şarkıcılarla, subayların çevrelediği, sağlıklı, neşeli alay komutanı oldu. Terasın birinci basamağına çıkmış olan Albay, Offen-bach'ın bir kadrilini çalan mızıkancının sesini, sesiyle bastırarak, biraz kenarda olan erlere elleriyle işaret yaparak, birtakım emirler veriyordu. Bir grup erle, bir süvari başgediklisi ve birkaç erbaş, Vronski ile birlikte terasa yaklaştılar. Masa başına dönen alay komutanı, elinde kadehle yine terasın merdivenlerine çıktı ve kadehini kaldırarak, "Eski arkadaşımız, yiğit General Prens Serpuhovskoy'un sağlığına, urraa!" diye bağırды.

Alay komutanının arkasından, elinde kadehle gülümseyerek Serpuhovskoy çıktı. Doğrudan doğruya önünde durmakta olan ve

ikinci askerliğini yapan kırmızı yanaklı, yiğit yapılı astsubay başçavuşa seslenerek:

"Sen de her geçen gün gençleşiyorsun Bondarenko!" dedi.

Vronski, Serpuhovskoy'u üç yıldır görmemişti. Bıraktığı favoriler ona daha erkeksi bir hava vermişti, ama yine eskisi gibi alımlıydı. Güzelliğinden çok, yüzünün soyluluğuyla, inceliğiyle ve havasıyla dikkati çekiyordu. Vronski'nin onda gördüğü biricik değişiklik, başarıya ulaşmış ve bu başarısını herkesin kabul ettiğine inanmış insanların yüzünde görülen o sakin ve sürekli pırıltıydı. Vronski, bu pırıltıyı biliyordu ve bunu Serpuhovskoy'un yüzünde fark etti.

Serpuhovskoy merdivenlerden inerken Vronski'yi gördü. Bir sevinç gülümsemesi yüzünü aydınlattı. Başıyla Vronski'yi selamlayarak kadehini kaldırdı. Bu davranışıyla da, dudaklarını uzatarak onu öpmeye hazırlanan başgedikli ile daha önce kadeh tokuşturmak zorunda olduğunu anlatmak istedi.

Alay komutanı: "İşte, nihayet geldin!" diye bağırды, "Oysa, Yaşvin, senin kara düşünceler içinde olduğunu söylemişti.

Serpuhovskoy, yiğit astsubay başçavuşu taze ve ıslak dudaklarından öptü ve mendiliyle ağzını silerek Vronski'ye yaklaştı. Onun elini sıktı ve bir köşeye çekerek:

"Bilsen ne kadar sevindim," dedi. Alay komutanı, Vronski'yi işaret ederek, Yaşvin'e: "Onlarla meşgul olun!" diye seslendi ve aşağıya, erlerin yanına indi.

Vronski, Serpuhovskoy'u dikkatle süze-

rek: "Dün yarışlara niye gelmedin?" dedi. "Seni göreceğimi umuyordum."

"Geldim, ama geç kalmışım," dedi, sonra özür dileyerek emir subayına döndü: "Adam başına ne kadar gelirse, benim adıma vermelerini emret."

Acele acele çantasından üç tane yüzlük ruble çıkardı ve kızardı.

Yaşvin: "Vronski!" diye seslendi, "Bir şeyler mi yersin, yoksa içki mi içersin? Hey, konta yiyecek bir şeyler getirin! Bunu al da iç!.."

Alay komutanının içki ziyafeti geç vakitlere kadar sürdü.

Çok içildi. Serpuhovskoy'u kollarından, bacaklarından tutup salladılar, havaya fırlatıp, tuttular. Alay komutanını da kollarından, bacaklarından salladılar; sonra alay komutanı Petritski ile birlikte şarkıcıların önünde Rus dansları yaptı. Daha sonra biraz gevşeyen alay komutanı, avluda bir sıraya oturarak Yaşvin'e, özellikle süvari saldırılarında Rusya'nın Prusya'ya olan üstünlüğünü anlatmaya koyuldu, tçki faslı bir an için yavaşladı. Serpuhovskoy bir aralık ellerini yıkamak için eve, tuvalete girdi. Orada Vronski'yi gördü; başını yıkıyordu. Ceketini çıkarıp, kıpkırmızı kıllarla kaplı ensesini ve başını, musluğun suyunda elleriyle ovuşturup duruyordu. Yıkanması bitince gidip Serpuhovskoy'un yanına oturdu. Divanın üzerinde oturarak, ikisi için de çok ilgi çekici bir konuşmaya daldılar.

Serpuhovskoy: "Seninle ilgili her şeyi ka-

nımdan öğreniyordum," dedi, "Onu sık sık gördüğün için çok memnunum."

Vronski gülümseyerek: "Karın, Varya ile çok iyi anlaşıyor," diye karşılık verdi, "Bunlar, Petersburg'da kendileriyle görüşmekten zevk duyduğum biricik kadınlardır."

Vronski, konuşmanın nereye varacağını anladığı için gülümsemiş, bu durum hoşuna gitmişti.

Serpuhovskoy, gülümseyerek: "Biricik mi?" diye sordu.

Vronski, sert bir yüz ifadesiyle bu imayı önleyerek: "Evet, ben de seninle ilgili haberleri alıyordum," dedi, "Ama eşinin aracılığı ile değil. Başarılarına çok sevindim, ama hiç de şaşmadım. Daha fazlasını bekliyordum."

Serpuhovskoy gülümsedi. Herhalde kendisiyle ilgili bu düşünce hoşuna gitmiş olacaktı ki saklamaya gerek görmedi.

"Ben, tam tersine, açık konuşmak gerekirse daha azını bekliyordum, ama memnunum, çok memnunum. Ben, yükselme tutkusunu olan biriyim, bu da benim zaafım, bunu gizlemiyorum."

"Başarıya ulaşmasaydın, belki de gizlerdin."

Serpuhovskoy, yine gülümseyerek: "Sanmıyorum," dedi, "Tutkusuz yaşamının bir değeri olacağını iddia etmeyeceğim, ama bunsuz hayat pek sıkıcı olurdu. Şüphesiz, belki de yanılıyorum, ama bana öyle geliyor ki, seçtiğim çalışma alanına uygun bazı yeteneklerim var. Ve iktidar, ne biçim bir iktidar olursa olsun, benim elimde olunca tanıdıklarımın

birçoğuna göre daha etkili olur." Serpuhovskoy, başarısını anlamış olmanın sevinciyle ekledi: "Bunun içindir ki, iktidara yaklaştığım ölçüde, sevincim de artar."

Vronski: "Bu belki senin için öyledir, ama herkes için değil," dedi; "Ben de bir zamanlar böyle düşünüyordum, ama işte pekâlâ yaşıyor ve sadece yükselme amacı için yaşamayı değersiz buluyorum."

Serpuhovskoy, gülerek: "İşte şimdi o konuya geldik!" dedi; "Seninle ilgili haberleri aldığımdan söz etmiştim. Sana yapılan teklifi kabul etmediğini öğrendim. Elbette davranışını uygun buldum, ama her şeyin bir yolu yordamı var. Öyle sanıyorum ki davranışın doğru, ama sen bunu gerektiği gibi yapmadın!"

"Olan oldu; yaptığım işlerden hiçbir zaman pişmanlık duymadığımı sen de bilirsin. Üstelik, böyle çok iyiyim."

"Çok iyisin, ama geçici bir zaman için. Geldim, sen bununla yetinmezsin. Ağabeyin için böyle bir şeyin olduğunu söylemiyorum. O da, bizim ev sahibimiz gibi sevimli bir çocuktur. Bak işte!.." "Urur!" seslerine kulak vererek ekledi, "Onun keyfi yerinde, ama sen bununla yetinmezsin."

"Yetineceğimi söylemiyorum zaten."

"Sonra, sadece bu da değil. Senin gibi insanlar gereklidir."

"Kime?"

"Kime mi? Topluma. Rusya'nın insanlara ihtiyacı var, partiye ihtiyacı var; yoksa halimize köpekler güler!"

"Yani, ne demek istiyorsun? Rus komünistlerine karşı Bertenyev'in partisi mi?"

Serpuhovskoy, böyle budalaca düşünceler ileri sürebileceğinden şüphe edilmesine canı sıkılarak, yüzünü buruşturdu:

"Hayır," dedi. "Bu, her zaman olmuştur, bundan sonra da olacaktır. Ortada komünist diye bir şey yok, ama entrikacı adamların her zaman zararlı ve tehlikeli bir parti uydurmaya ihtiyaçları vardır. Bu eski bir oyundur. Hayır, gerekli olan; senin gibi, benim gibi bağımsız insanların kuracakları bir iktidar partisidir."

"Ama niçin?" Vronski, ellerinde güç bulunan birkaç kişinin adını saydı. "Ama niçin bu adamlar bağımsız değiller?"

"Sadece şunun için; çünkü, bu adamların maddi bağımsızlıkları yoktur ya da doğuştan olmamıştır. Adlan sanları yoktur. Bizim gibi güneşe yakın doğmamışlardır. Onlar, ya parayla ya da biraz pohpohlayarak satın alınabilir. Tutunabilmek için bir yön seçmek zorundadırlar. Bunlar, kendilerinin de inanmadıkları, kötülük getiren herhangi bir düşünceye ya da yöne doğru giderler. Ve bu yön, bir evle, bir miktar aylık sağlamak için bir araçtan başka bir şey değildir. Yaptıklarına baktığında hiç de zekice olmadığını göreceksin. Gerçi onlardan niçin daha kötü olmam gerektiğini görmemekle birlikte, belki de ben onlardan daha budala, daha kötüyüm, ama benim onlara göre kesin olan önemli bir üstünlüğüm var; bizi satın almak daha zor. Bugün, her zamankinden çok, bu tip adamlara ihtiyaç var."

Vronski dikkatle dinliyordu, ama onu, iktidarla savaşmayı düşünen ve bu konuda kendi sempatileri, antipatileri olan Serpuhovs-koy'un sözlerinin özünden çok, onun işe olan bakışı ve tutumu ilgilendiriyordu. Oysa, kendisinin meslek hayatında, yalnız bölüğünün çıkarları söz konusuydu. Vronski, aynı zamanda Serpuhovskoy'un, içinde bulunduğu çevrede eşine pek seyrek rastlanan sugötür-mez düşünce ve kavrama nitelikleriyle, zekâsıyla, güzel konuşmasıyla ne kadar güçlü olabileceğini anladı. Ne kadar ayıp olursa olsun, kıskançlık hissetmekten kendini alamadı.

"Ama işte yine de buna engel olan büyük bir eksiğim var; kendimde iktidar olma isteği duymuyorum. Eskiden böyle bir isteğim vardı, ama şimdi geçti."

Serpuhovskoy, gülümseyerek: "Affedersin, ama bu doğru değil," dedi.

Vronski: "Hayır doğru, doğru!" dedi ve samimi davranmış olmak için, "Şimdi," diye ekledi:

"Evet, şimdi doğru; bu, ayrı bir iş, ama bu her zaman böyle sürmeyecek."

Vronski: "Olabilir," dedi.

Serpuhovskoy, onun düşüncelerini tahmin etmiş gibi sözlerini sürdürdü:

"Sen olabilir diyorsun, ben de sana kesinlikle böyledir diyorum. Ben zaten bu konuda seninle konuşmak istiyordum. Sen gerektiği gibi davrandım. Bunu anlıyorum, ama bu düşüncelerinde direnmek zorunda değilsin. Senden sadece Carte blanche* rica ediyorum.

Fransızca: 'Tam yetki' anlamında.

Ben seni kollamıyorum. Peki de, niçin kolla-mayayım? Sen de beni zamanında az korumadın! Aramızdaki arkadaşlığın bunun çok üstünde olduğunu umuyorum. Evet, -gülümseyerek, yumuşak bir tavırla sözlerine devam etti- bana carte blanche ver, alaydan aynı, kimse farkına varmadan ben seni sürüklerim."

Vronski: "Ama her şeyin eskisi gibi olmasından başka bir şey istemediğimi anlaman gerekir!" dedi.

Serpuhovskoy ayağa kalktı ve Vronski'nin önünde dikildi: "Her şey eskisi gibi olmalı dedin. Bunun ne demek olduğunu anlıyorum, ama dinle; seninle yaşıtız, sayıca belki de benden çok kadın tanımışsındır. -Serpuhovs-koy'un gülümsemesi ve jestleri, onun hassas noktaya dikkatle ve tatlılıkla parmak basacağından Vronski'nin korkmaması gerektiğini söylemekteydi- Ama ben evliyim; inan bana, karısını sevmiş ve karısından başka kadın tanımamış olan bir adam, binlerce kadınla ilişki kurmuş bir adamdan çok daha iyi tanır kadınları."

Vronski, başını kapıdan uzatarak, onları alay komutanının yanına çağırarak bir subaya: "Şimdi geliyoruz!" diye bağırdı. Şimdi Vronski, onun neler söyleyeceğini sonuna kadar dinleyip, öğrenmek istiyordu.

"Benim düşüncem şudur; kadınlar, bir adamın işinde başlıca engeldir; hem bir kadını sevmek, hem de bir iş başarmak zordur. Hiçbir engel olmadan sevmenin biricik şartı evlenmektir. Bilmem ki, düşüncelerimi nasıl

anlatayım..." Benzetmelerle düşüncelerini anlatmayı seven Serpuhovskoy sözlerini sürdürdü; "Sırtında Jardeau" varken, ellerinle bir şey yapabilmek için, ister istemez fardeau'nu sırtlaman gerekir. Bu yük, evlilik. Bunu evlenince anladım. Ellerim birdenbire boş kalıverdi, ama evlenmeden bu yükü taşıyınca, eller öylesine dolu oluyor ki, başka hiçbir şey yapamaz oluyorsun! Mazankov'a, Krupov'a bak! Kadın yüzünden geleceklelerini mahvettiler..."

Vronski, adı geçen iki kişinin ilişki kurduğu Fransız kadınıyla, aktrisi hatırlayarak: "Ama nasıl kadınlar!" dedi. "Kadının sosyetedeki durumu ne kadar sağlamsa, iş de öylesine kötüleşir. Artık yapılması gereken, bu yükü elle taşımak değil, bir başkasından çekip koparmaktır."

Vronski önüne baktı, Anna'yı düşünerek, yavaşça: "Sen hiç sevmemişsin," diye mırıldandı.

"Olabilir, ama sana söylediklerimi aklından çıkarma. Bir şey daha; kadınların hepsi erkeklerden daha maddiyatçıdır. Bizim gözümüzde aşk daha yücedir, kadınlar için ise her ilişki terre-a-terre" bir ilişkidir."

Bu sırada içeri giren uşağa: "Şimdi, şimdi!" diye bağırdı, ama uşak onun sandığı gibi kendilerini çağırmaya gelmemiş, Vronski'ye mektup getirmişti.

"Prenses Tverskaya'dan efendim, bir adam getirdi."

Fransızca: "Yük" anlamında. * Terre-a-terre: Fr.: "Güncel, normal olanın içinde."

Vronski, mektubu açtı ve kıpkırmızı kesildi. Serpuhovskoy'a: "Başım ağrıyor, ben eve gideceğim," dedi.

"Haydi öyleyse hoşçakal. Bana tam yetki veriyor musun?"

"Sonra konuşuruz; seni Petersburg'da bulurum."

XXII

Bu arada saat altı olmuştu. Vronski, hem vaktinde yetişebilmek hem de herkesin tanıdığı kendi arabasıyla gitmemek için, Yaşvin'in kiraladığı arabaya bindi ve arabacıya elden geldiğince hızlı sürmesini emretti. Dört kişilik eski araba genişti. Vronski, bir köşesine oturdu, ayaklarını da karşıdaki oturulacak yere uzattı, düşünceye daldı.

İşlerini yoluna koymasıyla ilgili rahatlama, Serpuhovskoy ile dostluğu ve onun kendisinin gerekli biri olduğuna dair söylediği övücü sözleri hatırlaması ve en önemlisi, bir randevuya gitmesi; bütün bunlar hayatın sevinçli duygularıydı. Bu duygular öylesine güçlüydü ki, Vronski elinde olmadan gülümsedi. Ayaklarını sıradan indirdi, bacak bacak üzerine atarak, dünkü düşme sırasında berelenen sert baldırını yokladı, sonra arkasına yaslanarak birkaç defa derin soluk aldı.

Kendi kendine "Güzel, çok güzel!" diye söylendi. Eskiden de sık sık kendi bedeninin varlığını sevinçle hissettiği anlar olmuştu, ama şimdiki kadar hiçbir zaman kendi bedenini böylesine sevmemişti. Güçlü bacağına

hafif bir ağrı duymak hoşuna gidiyordu, solunum sırasında göğüs kaslarının kımıldanışını hissetmek de hoşuna gidiyordu. Anna'nın üzerinde böylesine umutsuzca etki yapan bu güzel ve serin ağustos günü, ona coşturucu bir canlılık veriyor, soğuk su ile yıkanmaktan jazaran yüzünü ve boyunu serinletiyordu. Bıyıklarına sürdüğü briyantinin kokusu, bu temiz havada ona özellikle çok hoş geliyordu. Bu temiz ve serin havada, gün batımının solgun ışığında arabanın penceresinden gördüğü her şey; batmakta olan güneşin ışıklan altında parlayan evlerin damlan da, çitlerin keskin kenarları da, yapıların köşeleri de, seyrek rastlanan yayaların ve arabaların silüetleri de, ağaçların ve otların hareketsiz yeşillikleri de, dümdüz sıralar halinde uzanan patates evlekleri de, evlerden, ağaçlardan, çatılardan ve patates evleklerinden yere düşen eğri gölgeler de, kendisi gibi taze, neşeli ve güçlüydü. Her şey, yeni bitmiş ve vernik sürülmüş güzel bir tablo kadar göz alıcıydı.

Vronski pencereden başını uzattı, cebinden çıkardığı üç rublelik bir banknotu arabacının eline sıkıştırarak: "Daha hızlı, daha hızlı!" diye bağırdı.

Kamçı havada ıslık çaldı ve araba düzgün şosede hızla ilerlemeye devam etti.

Vronski, Anna'yı son defa gördüğü biçimde gözlerinin önüne getirerek, "Bu mutluluktan başka bana hiç, ama hiçbir şey gerekli değil," diye düşündü; "Gittikçe onu daha çok seviyorum. İşte, Vrede'nin yazlık evinin bahçesi... Acaba beni burada, nerede bekliyor?"

Nasıl? Niçin burada randevu verdi ve niçin Betsi'nin mektubuna yazdı?"

Bahçenin yoluna yönelen arabayı durdurdu, kapısını açarak atladı ve eve giden yolu yürümeye başladı. Yolda kimsecikler yoktu, ama sağa bakınca Anna'yı gördü. Yüzü bir tülle örtülüydü, ama Vronski, sevinçli bir bakışla, başını dik tutup, omuzlarını eğerek, yalnız Anna'ya özgü yürüyüşünden onu tanımakta gecikmedi. Ve, hemen, sanki vücudundan bir elektrik akımı geçer gibi oldu. Bacaklarının esnek hareketinden ve solurken ciğerlerinin temiz havayla dolmasından, yeni bir gücün varlığını hissetti.

Anna, Vronski'nin yanına yaklaşınca, kuvvetle elini sıktı: "Seni çağırdım diye bana kızmıyorsun ya?" dedi, "Seni görmek zorundaydım."

Vronski, tülün altından gördüğü Anna'nın dudaklarının ciddi ve sert ifadesi karşısında tutumunu değiştirdi.

"Sana kızmak mı? Ama buraya nasıl geldin?"

Kolunu Vronski'nin elini üzerine koyarak: "Önemli değil," dedi; "Gidelim, seninle konuşacaklarım var."

Vronski, bir şeyler olduğunu ve bu buluşmalarının mutlu geçmeyeceğini anladı. Anna'nın yanında, onun iradesinin sözü bile olamazdı; Anna'nın telaşının nedenini bilmeden, aynı telaşın kendisine de bulaştığını hissetti. Dirseğiyle Anna'nın kolunu sıktı ve düşüncelerini yüzünden okumaya çalışarak: "Ne var? Ne oldu?" diye sordu.

F

Anna, kendini toplamaya çalışarak, konuşmadan birkaç adım yürüdü, sonra birdenbire dövdü, derin derin soluyarak hızla konuşmaya başladı:

"Aleksy Aleksandroviç'le eve dönerken, ona her şeyi anlattığımı dün sana söylemedim. Karısı olamayacağımı... Her şeyi, her şeyi ona söyledim."

Vronski, bu davranışıyla Anna'nın durumunun ağırlığını hafifletmek ister gibi, bütün vücuduyla ona doğru eğilmiş dinliyordu, ama Anna, bunları söyler söylemez birdenbire yüzünde gururlu ve ciddi bir ifade belirdi.

"Evet, evet," dedi, "Bu daha iyi olmuş, bin defa daha iyi!.. Bunun sana ne kadar ağır geldiğini anlıyorum."

Ama Anna, onun söylediklerini dinlemiyor, yüz ifadesinden düşüncelerini okumaya çalışıyordu. Anna, Vronski'nin, aklına gelen ilk düşüncenin; şimdi artık düellonun kaçınılmaz olduğu düşüncesi ile ilgili olduğunu bilemezdi. Düello etmek düşüncesi Anna'nın aklına hiçbir zaman gelmemiş ve bu nedenle Vronski'nin yüzündeki bu geçici sert ifadeyi başka türlü yorumlamıştı.

Kocasının mektubunu alınca her şeyin eskisi gibi kalacağını, durumunu feda etmek, çocuğunu bırakmak ve âşığıyla birleşme gücünü kendinde bulamayacağını ruhunun ta derinliklerinde hissetmişti. Prenses Tverska-ya'nın evinde geçirdiği saatler, onun bu düşüncesini büsbütün güçlendirdi, ama bu buluşma yine de onun için çok önemliydi. Bu buluşmanın durumlarını değiştireceğini ve

onu kurtaracağını umuyordu. Eğer bu haberi alınca kesinlikle heyecanla, bir an bile duraksamadan ona, "Her şeyi bırak, benimle gel!" deseydi, Anna, oğlunu bırakarak onunla giderdi, ama bu haber Vronski'nin üzerinde Anna'nın beklediği etkiyi yapmadı; Vronski, sanki onuruna dokunulmuş gibi bir tavır takındı.

Anna, sinirli sinirli: "Bana hiç de ağır gelmedi," dedi, "Bu, kendi kendine oldu... Ve, işte..." Eldiveninden kocasının mektubunu çıkardı.

Vronski: "Anlamıyorum, anlamıyorum," diye onun sözünü kesti ve mektubu aldı, okumadan Anna'yı yatırtmaya çalıştı:

"İstediğim ve dilediğim, biricik şey, bu durumu kesip atmak ve bütün hayatımı senin mutluluğuna vermek."

Anna: "Bana bunu niçin söylüyorsun?" dedi; "Bundan hiç şüphe edebilir miyim? Eğer şüphe etseydim..."

Vronski, kendilerine doğru gelen iki kadını göstererek: "Bu gelenler kim? Belki de bizi tanıyorlar," dedi ve hemen Anna'yı da birlikte çekerek, acele yan yollardan birine saptı.

Anna: "Ah, hiç de umurumda değil," dedi ve dudakları titredi.

Vronski, Anna'nın gözlerinin, tülün altından kendisine tuhaf bir kinle bakmakta olduğu izlenimine kapıldı.

"Sana söylüyorum; mesele bu değil... Bu konuda hiçbir kuşku olmaz. Bak, kocam ne yazıyor. Okusana..." Anna, tekrar durdu.

Vronski mektubu okurken, Anna'nın kocasıyla ilişkilerini kestiğine dair verdiği haberin ilk dakikalarında olduğu gibi, yine elinde olmadan, hakarete uğramış bir koca ile kendi durumunun doğurduğu o doğal izlenimlere kendini kaptırdı. Mektubu elinde tuttuğu şu anda, bu gece ya da yarın kendisine gelecek olan düello çağrısını, düello sahnesini elinde olmadan gözlerinde canlandırdı: Yüzünde şimdiki gibi soğuk ve gururlu bir ifadeyle, havaya ateş edecek ve hakarete uğramış kocanın kendisine ateş etmesini bekleyecekti. Hemen şu anda, bu sabah kendisinin, az önce de Serpuhovskoy'un kendisine söylediğini düşündü: "Bağlanmamak, hepsinden iyi..." Bu düşüncüyü Anna'ya söyleyemeyeceğini biliyordu.

Mektubu okuduktan sonra, Anna'ya baktı; bakışlarında kararlılık yoktu. Anna, hemen Vronski'nin bu konu üzerinde daha önce düşündüğünü anladı. Şimdi ne söylerse söylesin, düşündüklerinin hepsini söylemeyeceğini biliyordu. Böylece, son umutlarında da yanılmış olduğunu anladı. Bu, onun beklediği şey değildi.

Titrek bir sesle: "Onun ne biçim bir adam olduğunu görüyorsun," dedi; "O..."

Vronski, sözünü keserek: "Beni bağışla, ama ben buna seviniyorum," dedi.

Sonra, sözlerini açıklamasına izin vermesini bakışlarıyla rica ederek ekledi: "Tanrı rızası için, sözlerimi bitirmeme izin ver! Seviniyorum, çünkü bu durumun onun sandığı gibi kalmasına imkân yok, asla imkân yok."

Anna, gözyaşlarını tutarak: "Niçin kala-mazmış?" dedi. Vronski'nin söyleyeceklerine artık hiçbir değer vermediği açıktı. Alın yazısının çoktan örülmüş olduğunu hissediyordu.

Vronski, kendi kanısınca kaçınılmaz olan düellodan sonra bunun sürüp gidemeyeceğini söylemek istedi, ama başka şey söyledi.

"Bu böyle sürüp gidemez. Artık onu bırakacağını umuyorum. Öyle umuyorum ki... -Vronski, şaşırıldı ve kızardı-hayatımızı birleştirme konusu üzerinde düşünmem için bana izin vereceğini umuyorum. Yarın..."

Anna, onun sözlerini bitirmesine fırsat vermedi: "Ya oğlum?" diye bağırdı; "Ne yazdığını görüyorsun... Oğlumu bırakmam gerekiyor; bunu yapamam, yapmak da istemem..."

"Ama Tanrı aşkına, hangisi daha iyi? Oğlunu bırakmak mı, yoksa bu alçaltıcı durumu sürdürüp gitmek mi?"

"Kimin için alçaltıcı durum?"

"Herkes için; hepsinden çok da senin için..."

"Alçaltıcı diyorsun... Bunu söyleme. Bu sözlerin benim için hiçbir anlamı yok."

Anna, bunları titrek bir sesle söylemişti. Vronski'nin şimdi yalan söylemesini istemi-yordtu. Ona şimdi sadece Vronski'nin sevgisi kalmıştı, o da onu sevmek istiyordu.

"Seni sevdiğim gündən beri benim için her şeyin değiştiğini anlamın gerek," diye sözlerini sürdürdü; "Benim için yalnız ve yalnız senin aşkın var. Bu aşk benim ise, kendimi öylesine yükseklerde, öylesine güçlü hissederim

ki, hiçbir şey benim için küçültücü olamaz. Ben, kendi durumumdan gurur duyuyorum, çünkü, çünkü..."

Anna, niçin gurur duyduğunu söyleyemedi. Utanç ve umutsuzluk gözyaşları, sesini boğmuştu. Durakladı ve hıçkırmaya başladı.

Vronski de, boğazına doğru bir şeyin yükseldiğini, hayatında ilk defa ağlamak üzere olduğunu hissetti. Ona, özellikle böylesine dokunan şeyin ne olduğunu söyleyemezdi. Anna'ya acıyor, ona yardım etmeye gücünün olmadığını da hissediyordu. Ne var ki, onun mutsuzluğuna kendisinin sebep olduğunu, kötü bir şey yaptığını da biliyordu. Yavaşça:

"Boşanmanız mümkün değil mi acaba?" dedi.

Anna, cevap vermeden başını iki yana salladı.

"Acaba oğlunu yanına alarak, onu terk edemez misin?"

Anna, kuru bir sesle: "Evet, ama bütün bunlar ona bağlı," dedi, "Şimdi onun yanına gitmek zorundayım."

Önsezisi onu yanıltmamıştı; her şey eskisi gibi olacaktı.

"Sah günü Petersburg'da olacağım, her şeyi kararlaştırırız."

Anna: "Olur," dedi, "artık bundan söz etmeyelim."

Anna'nın geri gönderdiği ve Vrede'nin bahçe parmaklığının önüne gelmesini tembihlediği arabası gelmişti. Anna, Vronski ile vedalaşu ve evine gitti.

XXIII

Pazartesi günü, 2 Haziran Komitesi'nin her zamanki toplantısı vardı. Aleksey Alek-sandroviç toplantı salonuna girdi, komite üyeleriyle ve başkanıyla selamlaştı, yerine oturdu ve ellerini, hazırlanarak önüne konulmuş olan kâğıtların üzerine koydu. Bu kâğıtların arasında hem kendisine gerekli olan bilgiler hem de yapmayı tasarladığı konuşmanın özeti vardı. Gerçi, onun bilgiye ihtiyacı yoktu, çünkü her şey aklımdaydı. Zamanı geldiğinde özenerek, ilgisiz bir tavır takınmaya çalışan hisminin yüzünü karşısında görünce, sözlerinin şimdi hazırlayabileceğinden çok daha iyi, kendiliğinden ağızından çıkacağını biliyordu. Yapacağı konuşmanın özü öylesine önemliydi ki, her kelimesinin bir anlamı olacağını hissediyordu. Raporun okunmasını dinlerken masum ve saf bir ifade takındı. Hiç kimse, önündeki beyaz kâğıdın kenarını uzun parmaklarıyla hafif hafif kıvrıran bu damarları şiş, beyaz ele, biraz yana eğilmiş bu yorgun görünüşlü başa bakarak, şimdi ağızından çıkacak sözlerin korkunç bir fırtına yaratacağını, komite üyelerini, birbirlerinin sözlerini keserek bağırıp çağırılmaya, komite başkanını da, düzeni korumak isteğinde bulunmaya zorlayacağını düşünmemişti. Raporun okunması bittiği zaman Aleksey Aleksandroviç ince ve zayıf sesiyle, azınlıklar statüsü konusunda bazı kişisel görüşlerini belirtmek istediğini bildirdi. Bütün dikkatler ona çevrildi. Aleksey Aleksandroviç öksürdü; rakibine değil de, ko-

nuşmalannda her zaman yaptığı gibi, rastge-le karşısında oturmakta olan ve komitede hiçbir zaman hiçbir görüşü bulunmayan, kendi halinde bir ihtiyarcığa bakarak, görüşlerini açıklamaya başladı. Konuşma, en önemli kanuna geldiği zaman, Aleksey Aleksandroviç'in düşmanı ayağa fırladı ve itiraz etmeye başladı. Komite üyesi olan ve iyice iğnelenen Stremov da, kendini haklı göstermeye çalıştı. Genel olarak toplantı çok gürültülü geçti, ama Aleksey Aleksandroviç büyük bir başarı sağladı; yaptığı teklif kabul edildi. Üç yeni komite kuruldu. Ertesi gün bütün Pe-tersburg'ta bu toplantıdan başka bir şey konuşulmadı. Aleksey Aleksandroviç'in başarısı kendi beklediğinden de büyük oldu.

Aleksey Aleksandroviç salı sabahı uyanınca büyük bir sevinçle dünkü zaferini hatırladı ve bürodaki sekreter, kendisine yaranmak için kulağına çalınan komite toplantısı dışındaki olaylarla ilgili söylentilerden söz edince, ilgisizmiş gibi görünmek isteyişine rağmen, gülümsemekten kendini alamadı.

Sekreterle işe dalmış olan Aleksey Aleksandroviç, bugünün salı olduğunu tamamen unutmuştu. Karısına salı gününe kadar dönmesi için süre tanımıştı. Bir hizmetçi içeri girip karısının geldiğini haber verdiği zaman hem şaşırmış, hem de bu tatsız bir sürpriz olmuştu.

Anna, Petersburg'a sabah erken geldi. Çektiği telgraf üzerine kendisine bir araba gönderilmişti. Bundan ötürü, Aleksey Aleksandroviç'in onun geleceğini bilmesi gerekir-

di, ama Anna geldiğinde, onu karşılamadı. Anna geldiğini kocasına haber vermelerini söyledi, dairesine çıktı ve onun gelmesini bekleyerek, eşyalarını yerleştirmeye koyuldu, ama aradan bir saat geçmesine rağmen kocası hâlâ görünmemişti. Anna, bazı emirler vermek bahanesiyle yemek odasına çıktı. Kocasını buraya gelir

umuduyla, özellikle yüksek sesle konuştu, ama kocası, çalışma odasının kapısına kadar gelerek, sekreteri geçirdiği halde, yine dışarı çıkmadı. Alışıldığı üzere, kocasının az sonra işine gideceğini biliyordu. Aralarındaki meselenin açıklığa kavuşması için, gitmeden önce kocasını görmek istiyordu.

Salonu geçti, kararlı adımlarla çalışma odasına doğru yürüdü. Çalışma odasına girdiği zaman, kocası sırtında üniforması herhalde çıkmaya hazır bir halde dirseklerini küçük bir masaya dayamış oturuyor, üzgün üzgün önüne bakıyordu. Anna, onun kendisini düşündüğünü anladı.

Aleksey Aleksandroviç karısını görünce kalkmak istedi, vazgeçti, kızardı, (Anna, onun bu halini şimdiye kadar hiç görmemişti) hızla yerinden kalktı ve karısının gözlerine değil de, daha yukarılara, alınına, saçlarına bakarak ona doğru yürüdü. Yanına gelince elinden tuttu ve oturmasını rica etti. An-na'nın yanına otururken: "Geldiğinize çok sevindim," dedi.

Herhalde bir şeyler söylemek istiyordu, ama kekeleyerek sustu. Birkaç defa konuşmak istediye de, konuşamadı.

Anna, bu görüşmeye hazırlanırken onu

İçüçümsemeye ve suçlamaya karar verdiği halde, ne söyleyeceğini bilemiyor, ona acıyordu. Böylece karşılıklı susmaların bir hayli uzun sürdü.

Nihayet, Aleksey Aleksandroviç: "Seryoja iyi mi?" diye sordu ve karşılık beklemeden, "Bugün öğle yemeğini evde yemeyeceğim," diye ekledi; "Hemen şimdi dışarı çıkmam gerek."

Anna: "Ben Moskova'ya gitmek istiyorum," dedi.

Aleksey Aleksandroviç: "Gelmekle çok, çok iyi ettiniz," dedi ve yine sustu.

Anna, onun söze başlamak için gücünün olmadığını görünce, kocasının saçlarına takılan ısrarlı bakışları karşısında gözlerini indirmeyerek:

"Aleksey Aleksandroviç," dedi, "Ben suçlu bir kadıyım, ben kötü bir kadıyım, ama nasıl idiysem, yine öyleyim; size geçen defa söylediğim gibiyim. Hiçbir şeyi değiştiremeyeceğimi size söylemeye geldim."

Aleksey Aleksandroviç, doğrudan doğruya Anna'nın gözlerinin içine hınçla bakarak, birdenbire kesin bir tavırla: "Bunu size sormadım," dedi; "Zaten böyle olacağını tahmin ediyordum."

Öfke içinde kendini iyice toparlamaya çalıştı: "O zaman, size söylediğim ve yazdığım gibi, şimdi de tekrarlıyorum; bunu bilmek zorunda değilim, bilmezlikten geliyorum. Bütün kadınlar, böyle hoş bir haberi kocalarına yetiştirmek için acele etmekte sizin kadar usta değillerdir. Herkes bunu bilmediği, adım lekelenmediği sürece, ben bunu bilmezlikten

geleceğim. İşte, sadece bunun için size önceden haber veriyorum; aramızdaki ilişki her zaman nasıl idiyse, öyle kalmak zorunda, ancak şerefinize gölge düşürecek olursanız, ben de şerefimi korumak için önlem almak zorunda kalacağım."

Anna, korka korka kocasına bakarak, ürkek bir sesle:

"Ama aramızdaki ilişki böyle kalmaz," dedi, tedirgin bir sesle kocasına korku dolu gözlerle bakıyordu.

Yine onun ölçülü davranışlarını görüp, keskin, çocuksu ve alaycı sesini işitince, kocasına karşı duyduğu tiksinti, az önce kendisinde uyanan acıma duygusunu yok etti. An-na ondan sadece korkuyordu, ama ne olursa olsun, durumunu açıklığa kavuşturmak istiyordu.

"Sizin karınız olamam; ne zaman ben..." diye söze başlayacak oldu.

Aleksey Aleksandroviç, kötü ve soğuk bir gülüşle onun sözünü kesti:

"Görünen o ki benimsediğiniz yaşama tarzı kavramlarınıza da yansımış. Geçmişinize ne kadar saygı duyuyorsam, şimdi şu halinizi de o kadar küçümsüyorum. O kadar ki, sözlerime sizin yakıştırdığınız anlamı vermekten çok uzağım."

Anna, içini çekti ve başını önüne eğdi. Aleksey Aleksandroviç gittikçe ateşli bir şekilde sözlerine devam etti:

"Zaten, kocasına onu aldattığını açıkça söyleyecek kadar serbest olan ve bunda ayıplanacak hiçbir şey görmeyen sizin gibi bir ka-

dının, kanlık görevini yapmaktan utanç duymasını bir türlü anlamıyorum doğrusu."

"Aleksey Aleksandroviç! Benden ne istiyorsunuz?.."

"Bu adamı burada görmek istemiyorum, ne başkalarının ne de hizmetçilerimizin sizi suçlamalarına imkân vermeyecek bir biçimde davranmanızı istiyorum. Onu görmemenizi istiyorum. Yanılmıyorsam, bu pek fazla bir şey değil. Buna karşılık, görevlerinizi yerine getirmediğiniz halde, namuslu bir kadının haklarından yararlanmış olacaksınız! İşte, size söyleyeceklerimin hepsi bu kadar. Şimdi gitmek zorundayım. Öğle yemeğini evde yemeyeceğim."

Ayağa kalktı ve kapıya doğru yürüdü. Anna da kalktı. Aleksey Aleksandroviç, hiçbir şey söylemeden kansını selamladı ve dışarı çıkması için ona yol verdi.

Levin'in kuru ot yığını üzerinde geçirdiği gece, onun hesabına boşa gitmemiştir; yönettiği çiftlikteki işler, tiksinti vermiş, bütün çekiciliğini kaybetmişti. Ürünün çok iyi olmasına rağmen, hiçbir zaman bu yılki kadar çok başarısızlık, kendisiyle, köylüler arasında böylesine düşmanca ilişkiler olmamıştı ya da ona öyle gelmişti. Bu başarısızlıkların ve düşmanlıkların sebebini şimdi çok iyi anlamıştı. Çayırları biçerken duyduğu mutluluk, işi bizzat yapmanın verdiği haz köylülerle yakınlaşmasını sağlamıştı. Köylülerin yaşantısına

duyduğu imrenme bu gece artık hayal olmaktan çıkmış, bir niyet haline gelen o yaşantıya girme isteği ve bu isteği gerçekleştirmenin ayrıntıları üzerinde uzun uzun düşünmüştü... Bütün bunlar çiftlikle ilgili görüşlerini öylesine değiştirmişti ki, artık çiftlikteki işleri asla eskisi kadar ilgi çekici bulmuyor, bütün bu işlerin temeli olan işçilerle ilişkilerinin tatsızlığını görmezlikten gelemiyor du. Pava gibi, cinsleri iyileştirilmiş ineklerden oluşan sürü, baştanbaşa gübrelenmiş ve pulluklarla sürülmüş topraklar, çubuklarla çevrilmiş birbirine eşit büyüklükteki dokuz tarla, doksan hektar gübre ile derin sürülmüş toprak, tohum ekme makineleri... Bunları yalnız kendisi yapsaydı ya da kendisine sempatisi olan arkadaşlarıyla birlikte yapsaydı, bütün bunlar çok güzel şeylerdi, ama o, yönettiği bu işletmenin (köy ekonomisi ile ilgili olarak yazmakta olduğu ve bu ekonomide en önemli faktörün işçi olduğunu ileri sürdüğü eser üzerindeki çalışmaların bu konuda ona çok yardımcı dokunmuştu) kendisi ile işçileri arasında şiddetli bir savaştan başka bir şey olmadığını şimdi açık seçik görüyordu. Bu savaşta, bir yanda örnek bir düzen kurmak için harcanan bitmez tükenmez bir çaba; karşı yanda ise, alışlagelen bir düzene bağlılık vardı. Kendisinin büyük bir çaba harcadığı, karşı tarafın ise hiçbir çaba harcamadığı, hatta bir iddiasının bile olmadığı bu savaşta, işletmenin hiçbir şey kazanmadığını ve en iyi araçların, en iyi sürülerin ve toprakların boşuna ziyan olduğunu görü-

yordu. En önemlisi, bu işe harcanmış olan enerji boşa gitmekle kalmıyor, işletmesinin kendisi için ne anlam ifade ettiği ortaya çıktıktan sonra, harcadığı enerjisinin amacının da karşılıksız olduğunu duymazlık edemiyordu. Aslında, bu savaşın niteliği neydi? Levin her kuruşu hesaplamak zorundaydı; çalışma isteğini kaybeder etmez, işçilerin ücretini ödeyecek parayı bulamıyordu. İşçilerin bütün derdi, işi sakın sakın, rahatlarını bozmadan yapmaktı. Levin'in derdi ise, her işçinin mümkün olduğu kadar fazla çalışması, ek olarak da tıraz ve harman makinesini dikkatli kullanması ve kafasını kullanarak çalışmasıydı. İşçi ise elden geldiğince dinlenerek, rahat ve en önemlisi kaygısızca, umursamazlık içinde, düşünmeden çalışmak istediğindedir. Bu yaz Levin, adım başı hep bunu görmüştü. Bir gün, işçilerini pelin otlarının kapladığı verimsiz topraklardaki tohumluğa elverişli olmayan yoncaları biçmeye gönderiyordu. İşçiler, kâhyanın böyle emir verdiğini ileri sürerek, tohumluk için ayrılan en iyi yoncaları biçiyor ve bundan çok güzel kuru ot elde edileceğini söyleyerek, onu avutmaya çalışıyorlardı; ama Levin bu işin, bu topraklardaki yoncaların daha kolay biçilmesinden ileri geldiğini biliyordu; bir başka gün onlara bir ot kurutma makinesi gönderiyordu. Hemen, daha birinci sırada bu makineyi hor kullanıp kırıyorlardı, çünkü tepesinde dönüp duran pervanelerin altında, arabacı yerinde oturmak köylünün hoşuna gitmiyordu; sonra da Levin'e dönüp, "Tatlı canınızı sıkmay-

nız bey, kadınlar bu işi daha iyi becerir," diyorlardı. Bıçağı indirmeyi akıl etmedikleri için pullukları işe yaramaz buluyor, hem beygiri, hem kendilerini yoruyor, toprağı da berbat ediyorlardı. Üstelik, Levin'den de sakın olmasını rica ediyorlardı. İşçilerden hiçbirisi gece bekçisi olmak istemediği için, atların buğday tarlasına girmesine neden olmuşlardı. Emredildiği halde işçiler gece nöbeti tutmuyorlardı. Bütün gün çalışıp yorulan Vanka, nöbetinde uyuyakalmış, kendisinin suçlu olmadığına yeminler ederek, "Artık siz bilirsiniz, isterseniz beni cezalandırın," demekle yetinmişti. Su içirmeden yonca tarlasına saldıkları için en iyi üç dananın telef olmasına sebep olmuşlar ve hayvanların yoncadan çatladıklarına bir türlü inanmak istememişler, avuntu olarak da, komşunun yüz on iki baş hayvanının üç gün içinde ölüp gittiğini anlatmışlardı. Bütün bunlar Levin'e ya da onun çiftliğine bir kötülük olsun diye yapılmıyordu. Tam tersine, Levin, işçilerinin kendisini sevdiğini, alçakgönüllü bir bey (bu, onların en büyük övgüsüydü) olarak saydıklarını biliyordu. Bütün bunlar, işçilerin neşeli, kaygısızca çalışma isteklerinden doğuyordu. Onun bu dertleri, işçilere yabancı ve anlaşılmaz gelmekle kalmıyor, onların düşüncesiz ve rahat çalışma istekleriyle kaçınılmaz olarak gelişiyordu. Onun tarımsal alandaki yöntemlerinin işçiler tarafından küçümsendiğini çoktandır seziyordu. Kayığının su aldığı görüyor, ama belki de özellikle bilerek, kendini kandırmak için su alan deliği bulmu-

yor ve aramıyordu, ama artık kendini daha fazla aldatamazdı. Yönettiği çiftliği sadece ilgi çekici bulmamakla kalmıyor, ondan öğreniyordu. Artık bu işle uğraşamazdı.

Üstelik, görmek istediği halde göremediği Kiti Sçerbatskaya'nın kendisinden otuz verst ötede bulunuşu da bütün bunlara ekleniyordu. Levin, Darya Aleksandrova Oblonska-ya'yı ziyaret ettiğinde, Dolli, evlenme teklifini kardeşine yeniden etmesi için onu evine davet etmiş, Kiti'nin bu defa teklifi kabul edeceğini ona

çıtlatmıştı. Levin, Kiti'yi gördüğü zaman onu sevmekten vazgeçmediğini anladı, ama Kiti'nin orada olduğunu bile bile Oblonski'lere gidemezdi. Kiti'ye evlenme teklifinde bulunması, onun da bunu reddetmiş olması, aralarına aşılmaz bir engel koymuştu. Levin, kendi kendine, "İstediği kişinin kansı olamadığı için -sadece bu sebepten ötürü- ona karım olmasını teklif edemem," diye düşündü ve bu düşünce onda, kıza karşı bir soğukluk ve düşmanca duygular yarattı. "Hiç sitem duygusu beslemeden onunla konuşmak, kızmadan ona bakma gücünü kendimde bulamıyorum. Bu yüzden, benden daha çok nefret etmeye başlayacaktır. Darya Aleksandrovna'nın bana söylediği şeylerden sonra, şimdi onlara nasıl giderim? Bana söylediklerini bildiğimi belli etmemem elde mi? Ben, yüce gönüllülükle onu bağışlamaya ve onu affetmeye gidip affeden ve onun aşkına layık görülen bir insan pozunda karşısına çıkacağım! Darya Aleksandrovna, bana bunu ne diye söyledi? Herhangi bir yerde tesadüfen karşılaştık, o

zaman her şey kendi kendine olup biterdi, ama şimdi bu mümkün değil, hayır, mümkün değil!" Darya Aleksandrovna, bir gün ona mektup göndererek, Kiti için bir kadın eyeri rica etti. Dolli mektubunda "Sizde böyle bir eyer olduğunu söylediler; bunu sizin getireceğinizi umarım," diyordu. Artık bu kadarına da katlanamazdı. Akıllı, ince bir kadın, kız kardeşini nasıl böyle alçaltabilirdi!.. Oturup belki de on mektup yazdı, ama hepsini yırtıp attı, eyeri de hiçbir cevap yazmadan gönderdi. Geleceğini yazamazdı, çünkü gidemezdi. Bir mazeret de yazamazdı, çünkü bu daha da kötü olurdu. Eyeri hiçbir cevap yazmadan gönderdiği için çok ayıp ettiği düşüncesiyle, hemen ertesi gün bıkkınlık getiren çiftliğinin yönetimini kâhyasına bırakarak, uzak ilçelerden birinde bulunan dostu Sviyajski'ye gitti. Dostunun bu-lunduğu yerde çok güzel bataklık çullukları vardı. Dostu, geçenlerde kendisine yazdığı mektupta eski sözünü hatırlatarak, gelmesini rica ediyordu. Surovski ilçesinde bulunan bataklık çullukları çoktandır Levin'i heyecanlan diriyordu, ama Levin, çiftlikteki işler nedeniyle gidişini sürekli erteliyordu. Şimdi ise hem Şçerbatski-lerin komşuluğundan hem de en önemlisi çiftlik işlerinden kaçmaktan ve onun için en büyük avuntu kaynağı olan ava gitmekten, özellikle büyük bir sevinç duyuyordu.

XXV

Surovski ilçesine ne tren ne de posta arabası gidiyordu. Levin, kendi hayvanlarının koşulu olduğu bir arabayla yola çıktı. Yan yolda, hayvanlarına yemek vermek için zengin bir köylünün evinde mola verdi. Dazlak kafalı, favorileri ağarmış, geniş kızıl sakallı, dinç görümlü ihtiyar köylü avlunun kapısını açtı, troykaya yol vermek için kapı pervazına yaslandı. Köylü, arabacıya, yanık kütüklerin bulunduğu büyük, temiz, derlitopl avludaki çardağın altında yer gösterdikten sonra, Levin'den odaya girmesini rica etti. Temiz giyimli genç bir köylü kansı, çıplak ayaklarında lastikler, yere eğilmiş antrenin tahtala-nnı siliyordu. Kadın, Levin'in arkasından içeri giren köpekten korkup çığlık attı, ama köpeğin ısırmadığını görünce, kendi korkaklığına gülmeye başladı. Kadın kolu sıvalı eliyle Levin'e odanın kapısını gösterdikten sonra, tekrar iki büklüm olup güzel yüzünü sakladı ve tahtalan silmeye devam etti. Bu arada misafire: "Semaveri hazırlayayım mı?" diye sordu.

"Evet, lütfen."

Hollanda sobasının bulunduğu oda büyüktü ve bir bölmeyle ikiye ayrılmıştı. Kutsal resimlerin altında, renkli resimlerle süslü bir masa, kanepeler ve iki sandalye vardı. Kapının yanında, içi kapacak dolu küçük bir dolap bulunuyordu. Panjurlar kapalıydı, sinek de azdı. Oda öylesine temizdi ki, Levin yol boyunca bataklıklara girip çıkan Laska'nın ortalığı

kirlenmemesi için onu kapının önünde bir köşeye oturttu. Levin, odayı gözden geçirdikten sonra arka avluya çıktı. Ayaklarında lastik bulunan genç ve güzel köylü kadın, omzunda-ki sırığa asılı boş kovalan sallayarak kuyudan su almak için önünden koşup gitti. İhtiyar köylü, neşeli neşeli kadına söylendi: "Daha çabuk, daha çabuk!.." Sonra Levin'e yaklaştı, sahanlığın korkuluğuna dirseklerini dayayarak, tatlı tatlı gevezeliğe başladı: "Efendimiz, herhalde Nikolay İvanoviç Sviyajski'ye gidiyorsunuzdur? O da ara sıra bize uğrar."

İhtiyar Sviyajski ile kurduğu dostluğu anlatırken kapı gıcırdadı; sapanlarıyla, tırmıkla-nyla tarladan dönen işçiler avludan içeriye girdiler. Sapanlara ve tırmıklara koşulan atlar besili ve iriydi. İşçiler herhalde ailenin bireyleriydi; ikisi gençti, sırtlarında basma gömlekler, başlarında kasket vardı. Öteki ikisi ise gündelikçiydi; ev dokuması kendir gömlek giymişlerdi. Bunlardan biri yaşlı, ötekisi gençti. Sahanlıktan ayrılan ihtiyar, hayvanlara yanaştı ve koşumlarını çıkarmaya koyuldu.

Levin: "Neresini sürdürünüz?" diye sordu.

"Patates tarlasını. Küçük bir toprak parçası kiraladık. Hey Fedot, beygiri salma, yalağın yanına bırak, bir başkasını koşarız!"

Muhtemelen ihtiyarın oğlu olan uzun boylu, gürbüz delikanlı:

"Baba, sapan demirini almalarını emretmiştim, getirdiler mi?" diye sordu.

Koşumları çıkaran ihtiyar: "Kızağın için-

de," diye cevap verdi, "Onlar yemek yiyinceye kadar, şu işi hallet," dedi.

Güzel köylü kadını, omuzlarını aşağı çeken su dolu kovalarla sofaya girdi. Genç, güzel, orta yaşlı, ihtiyar, çirkin, çocuklu, çocuksuz bir yığın köylü kadın ortaya çıktı.

Semaver ses çıkarmaya başladı. Hayvanlarını çözen işçiler ve aile halkı öğle yemeğine gittiler. Arabasından yiyeceğini getiren Levin, ihtiyarı birlikte çay içmeye çağırdı.

Bu daveti memnuniyetle karşıladığı belli olan ihtiyar: "Şimdi içtik, ama haydi size arkadaşlık edeyim," dedi.

Çay içerlerken, ihtiyarın işlerinin bütün hikâyesini öğrendi. İhtiyar on yıl önce çiftlik sahibi bir kadından yüz yirmi desyatin toprak kiralamış, geçen yıl da bu toprağı satın almış, bu arada komşu bir çiftlik sahibinden de üç yüz desyatin toprak daha kiralamıştı. Bu toprağın küçük bir bölümünü, kiraya veriyor, kırk desyatinlik bir bölümünü de kendi ailesiyle ve iki ırgatla birlikte tarla olarak ekip biçiyordu. İhtiyar, işlerinin iyi gitmediğinden yakınıyordu, ama Levin, ihtiyarın sadece sözgelisi yakındığını, işlerinin oldukça iyi gittiğini anlamıştı. Eğer işleri kötü gitseydi desyatini yüz bin rubleden toprak satın alamaz, üç oğlu ile yeğenini evlendiremez, yangınlardan sonra iki defa birbirinden güzel evler yapamazdı. İhtiyarın yakınmasına rağmen mali durumunun yerinde olduğu; oğullarından, yeğenlerinden, gelinlerinden, atlarından, ineklerinden ve özellikle böyle bir işletmeye sahip olduğundan, haklı olarak gurur duyduğu

görülüyordu. Levin, onun teknik yeniliklere karşı olmadığını anladı. Levin, ihtiyarın ektiği patateslerin çoktan çiçek açtığını, hatta etlenmeye bile başladığını geçerken görmüştü. Oysa, kendi patatesleri yeni yeni çiçek açıyordu. Patates tarlasını da, bir derebeyinden aldığı pullukla sürmüştü. İhtiyar, buğday da ekiyordu. Levin'in gördüğü küçük bir ayrıntı, onu çok şaşırtmıştı; ihtiyar, verimi artırmak ve güçlendirmek için çavdan seyrekleştiriyor, yolduğu çavdarları atlana yediriyordu. Bu çok güzel besinin ziyan olduğunu gören Levin, birçok defa toplamak istemiş, ama hiçbir zaman yapamamıştı. İhtiyar ise yapmayı başarmıştı ve bu besini öve öve göklere çıkanyordu. "Kadmlann işi ne," dedi, "Kucak kucak yola çıkanyorlar, araba da gelip alıyor." Levin, ihtiyara bir bardak çay uzatarak: "Biz çiftlik sahipleri, işçilerle işlerimizi hiç iyi yürütemiyoruz," dedi.

İhtiyar, kendisine uzatılan çayı alarak: "Sağol!" dedi, şekeri geri çevirirken sözlerini sürdürdü; "İşçilerle işlerin başandığı nerede görülmüştür? Onlarla iş yapmak yıkımdır. İşte örneğin Sviyajski'yi ele alalım; onun toprağını hepimiz biliriz; lokum gibi, ama iyi bir ürün aldığı görülmemiştir. Hep ilgisizlik." "Ama sen işlerini çok iyi idare ediyorsun?" "Bizimkisi köylü işidir. Her işi kendimiz yapanz. İşçi, kötü çalışıyorsa, hemen kapı dışarı eder, kendi gücümüzle kendi işimizi görürüz."

İçeri giren köylü kadın: "Baba," dedi, "Fi-nogen, katran istiyor."

"Ya, işte öyle efendimiz," dedi ve defalarca istavroz çıkardı, Levin'e teşekkür ederek dışarı çıktı.

Levin, arabasını çağırmak için köylülerin oturduğu odaya girince, ailenin bütün erkeklerini masa başında gördü. Kadınlar ayakta çalışıyorlardı. İhtiyarın oğlu olan genç ve gülbüz delikanlı, ağzı yiyeceklerle dolu, gülünç bir şeyler anlatıyor, herkes, özellikle tasa çorba dolduran ayakları lastik ayakkabılı kadın, bu sözlere kahkaha ile gülüyordu.

Bu köylü evinin Levin'in üzerinde bıraktığı iyi izlenimlerin oluşmasında ayağı lastikli köylü kadının güzel yüzünün çok etkisi olduğu kuvvetli bir ihtimaldir, ama bu izlenim öylesine güçlüydü ki, Levin bunun etkisinden hiçbir zaman kurtulamadı. İhtiyarın evinden, Sviyajski'ye gidinceye kadar, bütün yol boyunca zaman zaman hep bu evi hatırladı.

XXVI

Sviyajski, kendi ilçesinin başkanıydı. Levin'den beş yaş büyüktü ve uzun süredir evliydi. Levin'e çok sempatik gelen genç baldızı da onunla birlikte oturuyordu. Levin, Sviyajski ile kansının bu kızla evlenmesini çok istediklerini biliyordu. Evlenme çağında bulunan delikanlılar, bunu nasıl her zaman biliyorlarsa, o da hiçbir zaman hiç kimseye söyleme cesaretini göstermemekle birlikte, bunu kesinlikle biliyordu. Evlenmek istememesine ve bu çok cici kızın bütün belirtilere göre çok iyi bir eş olacağını bilmesine rağmen, Kiti Şer-

batskaya'ya âşık olmasa bile, bu kızla evlenmenin onun için havada uçmak kadar imkânsız olduğunu da biliyordu. Bunu bilmesi, Sviyajski'ye gitmekten duyduğu sevinci de zehirlemekteydi.

Levin, Sviyajski'den, kendisini avlanmaya davet eden bir mektup alınca, hemen bunu düşündü, ama buna rağmen Sviyajski'nin kendisi ile ilgili niyetlerinin, hiçbir temele dayanmayan, sadece kuru bir tahminden başka bir şey olmadığına, bunun için de, ne olursa olsun oraya gitmeye karar verdi. Ayrıca en gizli duygularını denemeyi ve bu kıza karşı hissettiklerini tekrar değerlendirmeyi de istiyordu. Sviyajskilerin ev hayatı çok hoştu; Levin için her zaman ilginç olan Sviyajski, Levin'in tanıdığı yerel yöneticilerin en iyi örneklerinden biriydi.

Sviyajski, Levin'in her zaman şaşıtı adamlardan biriydi. Hiçbir zaman bağımsız olmamakla birlikte, çok tutarlı olan düşünceleri kendi yönünde akıp giderken; çok belirli ve kesin olan yaşantısı da çoğu zaman düşünceleriyle tam bir çelişki halinde, tamamıyla bağımsız akıp gidiyordu. Sviyajski liberaldi. Soyluluğu küçümser, soylulardan çoğunu, korkaklıklarından ötürü kendilerini belli etmeyen, toprak köleliği düzeninin yanlısı sayardı. Rusya'yı, Osmanlı İmparatorluğu gibi mahvolmuş bir ülke, Rus Hükümeti'ni de, ciddi bir eleştiriye bile değmeyen, öylesine, kötü bir hükümet sayardı. Ne var ki, kendisi, soyluların örnek bir başkanıydı ve bu görevi gereğince yapar, sokağa çıkarken her zaman

önü kokartlı ve kırmızı kenarlı şapka giyerdi. Ona göre, insan ancak, kendisinin ilk fırsatta gidip kaldığı Avrupa'da yaşayabilirdi, ama bu, onun Rusya'da çok karmaşık ve kusursuz bir işletme sahibi olmasına, büyük bir ilgi ile her şeyi izlemesine ve bütün olup bitenleri bilmesine hiç de engel olmazdı. Rus köylüsünü, maymundan insana geçiş aşamasında sayar, bununla birlikte, Zemstvo seçimlerinde herkesten önce seve seve köylülerin elini sıkar ve onların görüşlerini dinlerdi. Ne şeytana ne de Tanrı'ya inanırdı, ama din adamlarının yaşama şartlarının iyileştirilmesi ve köy ruhani dairelerinin azaltılması sorunlarıyla çok yakından ilgilenir, özellikle kilisenin kendi köy sınırları içinde kalmasına çok çalışırdı.

Kadın meselesinde, kadımları katıksız özgürlüğünü savunan, özellikle onlara çalışma hakkı tanıyan aşırı akımlardan yanaydı, ama kendi ev hayatında öyle bir yaşam sürüyordu ki, herkes onların çocuksuz, dınlıtsız, düzenli aile hayatını zevkle izliyordu. Sviyajski, kendi kansına öyle bir düzen kurmuştu ki kadın, kocasıyla ortaklaşa yaşantılarında vakitlerini nasıl daha iyi ve daha neşeli geçirebileceklerini düzenlemekten başka hiçbir şey yapmıyor ve yapamıyordu.

Eğer Levin'in insanları en iyi yanlarını görme özelliği olmasaydı, Sviyajski'nin karakteri onun için bir zorluk, bir mesele oluşturmaz, kendi kendine, "Budala ya da alçak adam," deyip işin içinden çıkardı, ama ona "Budala," diyemezdi, çünkü Sviyajski, hiç Şüphe yok ki, sadece çok akıllı bir adam ol-

makla kalmıyordu, aynı zamanda çok bilgiliydi ve bu bilgisini olağanüstü denecek kadar sade bir biçimde taşıyordu. Onun bilmediği hiçbir konu yoktu, ama o, bilgisini ancak bunu göstermek için bir zorunluluk duyduğu zaman gösterirdi. Sviyajski'nin alçak olduğunu söylemek Levin için daha da zordu, çünkü o, etrafındakilerin büyük değer verdiği, neşeli, canlı, kuşkusuz namuslu, iyi yürekli, akıllı bir adamdı. Ve, herhalde hiçbir zaman bilerek kötü bir şey yapmaz, yapamazdı.

Levin onu anlamaya çalışıyor, ama anla-yamıyordu. Sviyajski, bir bütün olarak yaşama tarzıyla tam bir bilmeceydi Levin için. İlişkileri dostçaydı. Ve bu nedenle Levin, Sviyajski'yi anlamaya çalışma, onun hayat üzerine olan temel görüşlerini kavrama hakkını kendinde görüyordu, ama bu, her zaman boş bir çaba olarak kaldı. Levin, Sviyajski'nin, kapıları herkese açık olan ruhunun, bekleme odasından daha ötelere sokulma denemesinde bulunduğu her seferinde onun hafifçe şaşırdığını görürdü. Bu anlarda bakışlarında, adeta Levin'in onu yakalayacağından ürkmüş gibi, güç fark edilir bir korku belirir ve babacan, neşeli bir davranışla karşı koyardı.

Şimdi, işinde yanlış yollara girdiği kanaatini taşımaya başladığı için Sviyajski'yi ziyaret etmek Levin'in özellikle hoşuna gitmişti. Bu iki mutlu insanın, kendileriyle barışık, bütün dünyadan memnun rahat ve iyi döşenmiş yuvalarının görünüşünün kendisine çok iyi gelmesi bir yana, hayatından böylesine hoşnut-

stizluk duyan Levin, Sviyajski'nin, hayatına açık çekiklik güven ve canlılık, neşe kazandıran sim da öğrenmek istiyordu. Ayrıca Levin, Sviyajski'de komşu derebeylerini göreceğini de biliyordu. Onlarla, nedense basit sayılan ama şimdi kendisinin biricik önemli konu olarak gördüğü ürün, işçi kiralama ve buna benzer ekonomik konular üzerine konuşmak, onların konuştuklarını dinlemek çok ilgisini çekiyordu. Levin aklından şunları geçiriyordu; "Bu, belki de toprak köleliği düzeninde önemli olmayabilir ya da İngiltere'de önemli değildir. Her iki durumda da koşullar kesin olarak belirtilmiştir, ama şimdi, her şeyin altüst olduğu ve her şeyin yeniden bir biçim aldığı bizde, bu koşulların nasıl yerleşeceği, Rusya'nın tek önemli sorunudur."

Av partisi Levin'in tahmin ettiğinden de kötü geçti. Bataklik kurumuştı, çulluk hemen hemen yok gibiydi. Bütün gün taban tepmiş, ancak üç çulluk vurabilmiş, ama buna karşılık, avdan her zamanki gibi iyi bir iştahla, çok iyi bir ruh hali ile ve her güçlü beden hareketinden sonra her zaman hissettiği bir zihin açıklığıyla dönmüştü. Avda hiçbir şey düşünmediğini sandığı anlarda, zaman zaman yine ailesiyle birlikte yaşlı köylüyü hatırlıyor ve bu izlenim, yalnız kendisine dikkat etmesini değil, bununla bağlı olarak bir şeylerin çözümlenmesini de istiyordu.

Akşam çay masasında bir vasilik işiyle ilgili olarak gelen iki büyük çiftlik sahibinin katıldığı, Levin'in de bunu beklediği çok dikkate değer bir konuşma kapısı açıldı.

Levin, Sviyajski'nin karısının yanına oturmuştu. Gerek onunla, gerek karşısına oturan kadının kız kardeşiyle konuşmak zorundaydı. Sviyajski'nin karısı, gülücüklerle parıldayan yuvarlak yüzlü, orta boylu, sansın bir

kadıncı. Levin, kocasının kişiliğinde saklı olan, kendisi için çok önemli bilmeceyi karısının ağzını arayarak çözmeye çalıştı, ama düşüncelerini toparlayamıyordu, çünkü ona acı verecek kadar zor bir durumdaydı. Levin'in, kendisine acı verecek kadar zor bir durumda olması, karşısında oturan genç kızın, sırtında özellikle Levin için giyindiği izlenimini veren çok açık yakalı özel bir elbise olmasından ileri geliyordu. Bu dört köşe dekolte, göğsün çok beyaz olmasına rağmen ya da özellikle çok beyaz olmasından ötürü, Levin'in düşüncelerini tamamiyle felce uğrattıyordu. Bu dekoltenin kendisi için olmadığını düşünen Levin, bakmaya hakkı olmadığını sanıyor ve bakmamaya çalışıyordu. O, sadece bu dekoltenin yapılmış olmasından dolayı kendisini suçlu buluyordu. Birilerini aldattığını, bir şeyler açıklamak gerektiğini sanıyor, ama bunu açıklamak asla elde olmadığı için durmadan kızarıyor, sıkılıyor ve kendini güç bir durumda hissediyordu. Levin'in bu sıkılganlığı güzel baldıza da bulaşıyordu, ama bunun farkında değilmiş gibi görünen Sviyajski'nin karısı, özellikle kız kardeşini de bu konuşmaya sürüklüyor du. "Rusya'ya özgü bütün meselelerin kocamı ilgilendiremeyeceğini söylüyorsunuz! Tam tersine; kocam Avrupa'da bulunmaktan mut-

luluk duyar, ama bu mutluluğu hiçbir zaman buradaki mutluluğunun yerini tutamaz. Burada kendini kendi ortamında hisseder. Bir yığın işi var, ama o, her biriyle ilgilenmek zorundadır. Okulumuzu gördünüz mü?"

"Gördüm... Şu sarmaşıkla sanlı küçük ev değil mi?"

Kız kardeşini göstererek: "Evet," dedi, "Bu, Nastya'nın eseridir."

Levin, dekolteyi öteye bakmaya çalışarak, ama o yanda nereye bakarsa baksın, dekolteyi göreceğini hissederek: "Siz mi ders veriyorsunuz?" diye sordu.

"Evet, kendim ders veriyordum, şimdi de veriyorum, ama çok iyi bir kadın öğretmenimiz var, beden eğitimi dersini de koydurduk."

Levin, nezaketsizlik ettiğini hissetmekle birlikte, bu konuşmayı daha fazla sürdürmeye gücünün yetmeyeceğini anladı, kızarak ayağa kalktı:

"Teşekkür ederim, artık çay içmeyeceğim," dedi, "Şu anda dikkate değer bir konuşma kulağıma geldi," diye ekledi ve ev sahibinin, iki toprak sahibiyle birlikte oturduğu masanın öteki ucuna gitti.

Sviyajski, yanlamasına oturmuştu. Masaya dayadığı eliyle çay bardağını döndürüp duruyordu. Öteki eliyle de, yumruk biçimindeki sakalını adeta kokluyormuş gibi, burnuna doğru kaldırıp indiriyor, siyah, parlak gözleriyle dosdoğru kır bıyıklı, hırslı toprak sahibine bakıyordu; herhalde onun sözlerini eğlenceli bulmuş olacaktı. Toprak sahibi, halktan yakınıyordu. Levin, Sviyajski'nin, toprak

sahibinin şikâyetlerine, onun sözlerinin bütün anlamını çürütmeye uygun bir cevap verebilecek durumda olduğunu, ama mevkii gereğince bu karşılığı veremediğini ve toprak sahibinin gülünç sözlerini hoşgörüle dinlediğini açıkça görüyordu.

Kır bıyıklı büyük toprak sahibi, herhalde toprak köleliği düzeninin yanlısı, köyde doğup büyümüş, tarım işlerine tutkun biri olmalıydı. Levin bunu, onun elbiselerinden, giymeye pek de alışık olmadığı belli olan modası geçmiş, yıpranmış redingotundan, çatık kaşlarının örttüğü zeki bakışlarından, Rus-çayı düzgün konuşmasından ve emredici tonundan, yüzük parmağındaki eski nikâh yü-züğüyle süslü, iri, güzel, yanık ellerinin canlı jestlerinden anlamıştı.

XXVII

Büyük toprak sahibi, karışık, zeki yüzünü aydınlatan tatlı bir gülümseyişle: "Çok emek harcayarak meydana getirdiğim şeyleri bırakmaya acımasam, her şeyi satar, Nikolay İva-noviç gibi Güzel Helena'yı dinlemeye giderdim," dedi.

Nikolay İvanoviç Sviyajski: "Ama işte bırakmıyorsunuz," dedi; "Demek ki çıkarınız var!"

"Biricik çıkarım, kendi yaptığım evimde oturmak. Ayrıca halkın akıllanacağını ve bilinçleneceğini umuyorum, yoksa bu sarhoşluk, bu zevk ve eğlence düşkünlüğü bir felaket... Her şeyi aralarında bölüşmüşler; ne at

kalmış, ne inek... Açlıktan nefesi kokar, ama siz onu gündelikçi olarak kiralayın, her şeyinizi berbat etmek için elinden geleni ardına koymaz, üstelik de sizi sulh yargıcına sürükler."

Sviyajski: "O zaman, siz de sulh yargıcına şikâyet edin," dedi.

"Ben mi şikâyet edeceğim?.. Dünyada etmem. Öyle dedikodu yaparlar ki, şikâyet ettiğine de, edeceğine de adamı pişman ederler... Fabrikada olanı biliyorsunuzdur; tutulan işçiler avans almışlar, sonra da bir daha fabrikanın yanına uğramamışlar... Sulh yargıcı ne yapsa beğenirsiniz?.. Onları beraat ettirmiş. Sadece bucak mahkemeleriyle muhtarlar onların hakkından gelir. Eskiden olduğu gibi, basarlar sopayı. Bu olmayınca, çek kuyruğundan!"

Büyük toprak sahibinin Sviyajski'ye takıldığı belliydi, ama Sviyajski, kızmak şöyle dursun, görünüşe göre eğleniyordu da. Gülümseyerek: "Ama ben, Levin ve o," dedi öteki büyük toprak sahibini göstererek, "bu yola başvurmadan da pekâlâ işlerimizi idare ediyoruz işte!" dedi.

"Evet, Mihayil Petroviç işlerini yürütüyor, ama bir sorun bakalım, nasıl? Bu sanki rasyonel bir işletme mi?"
"Rasyonel" kelimesini söylemekle çalım satmak istediği belliydi. Adı geçen Mihayil Petroviç: 'Tann'ya şükür, benim işletmem çok sıradan," dedi; "Bütün işim, sonbaharda vergi zamanı paranın hazır olmasına bağlı. Köylü gelir, 'babacığım, ne olursun beni kur-

tar,' diye yalvarır; ne yaparsın, hepsi de komşularım, insan acıyor. Ben de vergilerinin üçte biri tutarındaki birinci taksitlerini veriyorum, ama verirken de, 'Çocuklar,' diyorum, 'Bu iyiliği unutmayın; size yardım ettim, sırası gelince çift sürmek, tohum ekmek, ot biçmek gibi işlerde siz de bana yardım edersiniz! .. Şu kadar toprağı şu kadardan hesabıyla üç aşağı beş yukarı anlaşıyoruz.' Ne yalan söyleyeyim, içlerinden vicdansızlar da çıkmıyor değil..."

Çoktandır bu babaerkil yöntemleri çok iyi bilen Levin, Sviyajski ile aynı fikirde olduğunu belirten bir ifadeyle göz göze geldikten sonra Mihayil Petroviç'in sözünü kesti ve toprak sahibine dönerek: "Peki, siz ne düşünüyorsunuz?" diye sordu; "Sizce bir tarım işletmesi nasıl yönetilmelidir?"

"Mihayil Petroviç'in yaptığı gibi yapmalı; ya yarıcılıkla işletmeli ya da köylülere kiraya vermeli. Bu yapılabilir, ama böyle yapmakla da ülkenin zenginliği yok edilir. Benim topraklarım, toprak köleliği zamanında ve iyi tarım koşulları altında bire dokuz verirdi; yarıcılıkta ise ancak bire üç veriyor. Özgürlük Rusya'yı mahvetti."

Sviyajski gülümseyen gözlerle Levin'e baktı, hatta ona belli belirsiz alaycı bir işaret yaptı, ama Levin, toprak sahibinin sözlerini hiç de gülünç bulmuyordu. O bu sözleri, Sviyajski'nin anladığından çok daha iyi anlıyordu. Hatta kır bıyıklı toprak sahibinin, özgürlüğün Rusya'yı niçin mahvettiğini göstermek için daha sonra söylediği sözlerden birçoğu Le-

vin'e doğru, yeni ve çürütülmez göründü. Kır bıyıklı toprak sahibinin çok az rastlanan bir olay olarak kendi öz düşüncelerini söylediği belliydi. Bunlar, kafasını herhangi bir şeyle meşgul etmek için ortaya atılmış boş düşünceler değildi. Herhalde bu düşünceler köyünde kabuğuna çekilerek her şeyi enine boyuna düşündüğü sıralarda doğmuştu.

Toprak sahibi, büsbütün cahil olmadığını göstermek istediği apaçık belli olan bir tavırla, "Mesele şu ki, bütün ilerlemeler sadece devlet gücüyle sağlanır," dedi. "Büyük Pet-ro'nun, Katerina'nın, Aleksandr'ın* reformlarını ve bütün bir Avrupa tarihini alın! Özellikle tarım alanındaki tarihsel gelişmeleri düşünün. Ya da hatta isterseniz sadece patatesi düşünün; o bile bize devlet zoruyla sokulmuştur. Toprak her zaman karasabanla mı sürülüyordu? Herhalde Rusya," prensliklere bölünmüşken karasaban bu ülkeye sokulmuş olmalı. Muhakkak ki o da tepeden bir emirle olmuştur. Toprak köleliği devrinde biz toprak sahipleri, tarım işlerimizi bütün yenilikleri benimseyerek yürütüyorduk. Harman makinelerini, kalbur makinelerini, gübre taşıma işini ve bütün tarım araçlarını gücümüzü kullanarak uyguluyorduk. Köylüler önceleri bunların kullanılmasına karşı direndiler, ama sonra sonra onlar da bizi örnek aldılar.

' Petro, Katherina. Aleksandr'm reformları: Büyük Petro (1682-1725) ve Büyük Katerina (1762-1796) ve II. Alek-sandr (1855-1881) kastediliyor. (Tarihler hükümet etme dönemlerini gösteriyor!)

** Küçük prenslikler dönemi; Bu dönem 1169'da Kiev'in Vladimir Susdal tarafından işgaliyle başlayıp Moğolların hâkimiyetiyle birlikte (1240) son bulur.

Şimdi, toprak köleliği düzeninin kaldırılışından sonra, elimizden bütün güçleri aldılar. Böylece, yüksek bir düzeye çıkarılan tarımımız en bayağı, en ilkel bir duruma düşme durumunda. Benim görüşüm bu."

Sviyajski: "Peki, ama neden?" dedi; "İşletmeniz rasyonel olduğuna göre, işlerinizi gündelikçi işçi kullanarak pekâlâ yürütebilirsiniz!"

"Elimizde güç yok. Size sorabilir miyim; kiminle, ne ile bu işi yürüteceğim?"

Levin, "İşte, her işletmenin başlıca elemanı olan iş gücü," diye düşündü.

"İşçilerle yürüteceksiniz!"

"İşçiler iyi çalışmak, iyi araçlarla çalışmak istemiyorlar... Hayvanlara gerektiğinden çok fazla su veriyor, güzel koşum takımlarını parçalıyor, çemberli tekerleği değiştirip satıyor, içkiye yatırıyor, harman makinesini kırmak için çarklarının arasına çomak sokuyorlar. Kendi isteğine uygun olmayan her şey onu tiksindirir; bundan ötürü de, bugün ekonomik düzeyimiz düştü... Toprak ihmal edilmiş, her yanını pelin otları bürümüş ya da köylüye dağıtılmıştır. Böylece, eskiden milyonlarca birim tahıl elde edilen yerlerde bugün bu sayı yüz binlere düştü, milli zenginlik azaldı. Bütün bunları hesaplı olarak yapsalar..."

Sonra da bu aksaklıkları ortadan kaldıracak kendi kurtuluş planını anlatmaya koyuldu.

Bu konu Levin'i ilgilendirmiyordu, ama karşısındaki konuşmasını bitirince Levin,

onun ilk söylediklerine döndü ve gerçek düşüncelerini söylemek umuduyla Sviyajski'ye seslenerek:

"Ekonomik düzeyin düştüğü ve işçilerle olan bugünkü ilişkilerimizin tarım işlerimizi rasyonel bir biçimde idare etmeye müsait olmadığı tamamıyla doğrudur," dedi.

Sviyajski, bu defa ciddi olarak karşı çıktı:

"Ben bu düşüncede değilim," dedi; "Ben, sadece tarım işlerimizi idare etmesini bilmediğimiz ve tam tersine, toprak köleliği düzeninde üretim düzeyinin yüksek olmak şöyle dursun, çok düşük olduğu kanısındayım. Ne makinelerimiz, ne verimli hayvanlarımız ne de gerçek bir idaremiz var. Hatta, hesap tutmasını bile bilmiyoruz. Bir toprak sahibine sorun bakalım; kendisine neyin yararlı olduğunu, neyin olmadığını bilemez." Toprak sahibi, alaycı bir tavırla: "İtalyan muhasebe usulü," dedi, "İstedığınız kadar hesap tutun, her şeyi bozacaklar ve kâr edemeyeceksiniz!.."

"Niçin bozsunlar? Sizin Rus işi külüstür harman makinesini bozarlar, ama benim buhar makinemi bozmazlar... Yürütmek için kuyruğundan çekilmesi gereken, adı neydi bakalım, şu bizim Rus beygirlerinin belini kırarlar, ama bir Fransız percheron'u* ya da bir Rus kadanası alın, bakın belini kırabilirler mi? Hepsi bunun gibi. Ekonomimizi yükseltmemiz gerekiyor."

* Percheron: Çok güçlü, tıknaz tarla atı, Normandiya'daki dağlık bir bölge olan le Perche'de yetiştirildiği için, adını bu bölgeden almıştır.

"Ama bunun için imkânlar gerekiyor Niko-lay İvanoviç! Size göre hava hoş, ama benim gibi bir oğlunu üniversitede, küçüklerini lisede okutan biri, Fransız atı nasıl satın alabilir?" "Bunun için bankalar var." "Elde kalan son kırıntıları da açık artırma ile sattırmak için mi? Hayır, sağolun!"

Levin, "Ekonomimizi yükseltmek gerektiği ve bunun mümkün olduğu yolundaki görüşlerinize katılmıyorum," dedi; "Ben bununla uğraşıyorum, imkânlarım da var, ama hiçbir şey yapamadım. Bankaların kime yararlı olduğunu bilmiyorum. Ben kendi işletmemde nereye para yatırırdıysam zarar ettim! Hayvan sürüsünden zarar ettim, makinelerden zarar ettim."

Bir sevinç duygusu ile gülmekten kendini alamayan kır saçlı toprak sahibi: "Bak, işte bu doğru!" dedi.

Levin, sözlerini sürdürerek: "Hem, ben yalnız değilim," dedi; "Rasyonel yöntemlerle topraklarını işleten bütün toprak sahiplerini örnek olarak gösterebilirim. Çok ender olarak birkaçını bir yana bırakırsak, hepsi de zarar etmektedirler. Eee, siz söyleyin bakalım, sizin işiniz kâr getiriyor mu?"

Sviyajski'ye bakarak bu soruyu soran Levin, hemen onun bakışlarında, onun ruhunun bekleme odasından daha ötelere gitmeye davrandığı her defasında gördüğü o geçici korkuyu fark etti.

Üstelik, Levin'in Sviyajski'ye yönelttiği bu soru dürüstçe değildi, çünkü çay içerlerken az önce Sviyajski'nin karısı bu yaz Mosko-

va'dan hesap uzmanı bir Alman getirttiklerini, bu Alman'ın 500 rubleye hesaplarını incelediğini ve işletmenin yılda üç bin küsur ruble zarar ettiğini bulduğunu söylemişti. Kadın, üç bin rubleden sonrasını kesinlikle hatırlamıyordu, ama galiba Alman, bir kapike varıncaya kadar, bütün zararı hesaplamıştı.

Toprak sahibi, Sviyajski'nin işletmesinin kân söz konusu olunca gülümsedi. Herhalde komşusu, başkanın ne kadar kâr ettiğini biliyor olmalıydı.

Sviyajski: "Belki de kâr etmiyor," diye karşılık verdi, "Ama, bu sadece ya benim kötü bir işletmeci olduğum ya da rantımı yükseltmek için öz sermayemden yediğim anlamına gelir."

"Ah, şu rant!" diye korkuyla bağırdı Levin. "Avrupa'da işlendiğinde, toprağın kalitesinin de birlikte yükseldiği bir rant olabilir. Bizde ise toprak, işlenme sonucunda, yani kötü kullanıla kullanıla gittikçe daha verimsizleşir. Dolayısıyla da hemen hemen hiç rant bırakmaz."

"Toprak nasıl rant bırakmıyormuş? Bu bir yasa."

"Öyleyse biz bu yasanın dışında kalıyoruz; rant kavramı bizim için hiçbir anlam ifade etmiyor. Tersine, her şeyi daha da karmakarışık ediyor. Siz söyleyin; şu rant öğretisi nasıl olur da..."

Sviyajski: "Yoğurt ister misiniz?" dedi, sonra karısına dönerek; "Mâşâ," diye ekledi, "Bize yoğurt ya da ahududu getiriver. Bu yıl ahududu çok ama çok boldu."

Sviyajski, konuşmanın bittiğine inanmıştı

ki, çok keyifli bir halde yerinden kalktı ve uzaklaştı. Oysa Levin, konuşmanın henüz daha yeni başladığını sanmıştı.

Sviyajski yerinden kalkınca Levin bütün zorluğun işçilerin özelliklerini ve alışkanlıklarını bilmek istemeyişimizden ileri geldiğini anlatmaya çalışarak, konuşmasına toprak sahibi ile devam etti, ama toprak sahibi, kabuğuna çekilmiş bütün insanlar gibi, başkasının düşüncelerini anlamakta zorluk çekiyordu ve özellikle kendi düşüncelerine sıkı sıkıya bağlıydı. O, Rus köylüsünün domuz olduğu ve domuzluk yapmayı sevdiği görüşü üzerinde direniyordu. Ona göre, "Rus köylüsünü domuzluk etmekten alıkoymak için bir otorite gerekiyor, böyle bir otorite ise yoktur. Yola getirmek için sopa gerekir; biz ise öylesine liberal olduk ki, bin yıllık sopayı birdenbire birtakım avukatlarla, hapishanelerle değiştirdik. Ve sonuçta, yaramaz, kokmuş Rus köylüsünün karnını güzel çorbalarla doyuruyor, yatacak yerini de metreküp hava ile hesaplıyorlar..."

Tartışma konusuna dönme çabasında olan Levin: "İşin verimli olabilmesini sağlayacak iş gücü ile bir ilişki bulmanın mümkün olamayacağını neden düşünüyorsunuz?"

Toprak sahibi: "Rus halkıyla bu hiçbir zaman olamaz!" dedi; "Çünkü otorite yok."

Yoğurdunu yedikten ve bir sigara tellendirdikten sonra, Sviyajski: "Yeni koşullar nasıl bulunabilir?" dedi; "İş gücü ile mümkün olabilen bütün ilişkiler belirtilmiş ve incelenmiştir. Barbarlığın arttığı olan zincirleme ilkel köy cemaatleri kendi kendine dağılıyor, top-

rak köleliği düzeni kaldırılmadı, geriye ancak serbest iş gücü kalıyor. Bunun da biçimleri belli ve hazırdır, bunları almak gerek. Irgat, gündelikçi, yancıya ihtiyaç var; siz, bu kadroların dışına çıkamazsınız!"

"Ama Avrupa, bundan memnun değil." "Memnun değil ve yenilerini anyor. Herhalde bulacaktır da..."

Levin: "Ben de zaten bundan söz ediyorum," dedi, "Biz de kendi yönümüzden niçin aramayalım?"

"Çünkü bu, tıpkı demiryolu yapmak için yeni birtakım yöntemler bulmaya benzer. Bu yöntemlerse hazırdır ve bulunmuştur."

Levin: "Peki ama," dedi, "Ya bu yöntemler bize uygun değilse, ya saçma sapan şeyler-se?.."

Levin, yine Sviyajski'nin gözlerinde bir korku anlamı fark etti.

"Bu, şu demektir; Avrupa da kim oluyormuş; biz onun aradığını bulduk bile. Bütün bunları ben biliyorum, ama özür dilerim, siz Avrupa'da işçi sorunuyla ilgili neler yapıldığını biliyor musunuz?"

"Hayır, çok az biliyorum."

"Şimdi, bu konu ile Avrupa'da en parlak zekâlar ilgileniyor. Bir yandan Schulzelitzsch Okulu,* öte yanda işçi sorunu üzerine

* Schulze-Delitzsche akımı: H. Schulze Delitzsch (1808-1883). 1849'da ayakkabıcıların ve marangozların ilk hammadde birliğini kurmuş, oluşturduğu kredi kooperatifleriyle (1850) zenaatkâr orta zümrede, kooperatifçiliğin temelini kurmuştur. Schulze'nin sosyal sorunları Çözmeye yönelik ideali, üretim kooperatifleri biçiminde organize olmuş, devletten tek kuruş yardım almayan, kendi başının çaresine bakan kooperatiflerdi.

yazılmış en liberal Lassalle* eğilimli yığınla kitap... Mühlhausen kuruluşu..." Artık bu bir gerçek, herhalde biliyorsunuzdur."

"Biraz bilgim var, ama belli belirsiz."

"Hayır, özellikle böyle söylüyorsunuz! Siz herhalde bütün bunları en az benim kadar biliyor sunuz!.. Elbette, ben bir sosyoloji profesörü değilim, ama bu konu beni biraz ilgilendirdi. Sizi de ilgilendiriyorsa, biraz ilgilenmenizi tavsiye ederim."

"Peki, nasıl bir sonuca vardılar?"

"Affedersiniz."

Toprak sahipleri ayağa kalkmışlardı. Svi-yajski, misafirlerini geçirmeye gitti, bu davranışıyla da Levin'in, ruhunun bekleme odasının ötesinde neler olup bittiğine göz atmak gibi pek de hoş olmayan alışkanlığını gerçekleştirmesine bir kez daha engel oldu.

Liberal Lassallci akınım işçi sorunu: Almanya'da sosyal demokrat hareketin kurucusu olan Ferdinand Lassalle (1825-1864), 1863'te. 13 yıl önce Leipzig'te kurulmuş olan "Genel Alman İşçi Birliği'nin teorik temelini geliştirecek genel bir Alman işçi kongresi programı tasarlamıştı. Schulze gibi o da işçilerin üretime katılmasından yana düşünceler geliştirmiş, ancak ondan farklı olarak, devletin maddi yardımını da kaçınılmaz saymıştır. * Mühlhausener Organizasyonu: Mühlhausene'li kamu iktisatçısı ve fabrikatör J. Dollfus'un (1800-1877) inisiyatifiyle kurulan organizasyon. Dollfus'un kurduğu cemiyet, işçilerin yaşama koşullarını düzeltmeyi hedefliyor, bu amaçla insanca yaşayacak bir konutsal mekânın sağlanmasını öngörüyordu. Dollfus, işçi kentleri denen projeyi geliştirip yer yer hayata geçirmiş, kendi fabrikasının arazisinde işçi aileleri için konutlar inşa edip bunları yıllık 97 mark gibi çok çok düşük bedellerle kiraya vermişti.

XXVIII

Levin, bayanlarla geçirdiği o akşam ölesiye sıkıldı. Şimdi, işlerinden duyduğu hoşnutsuzluğun, kendi durumuyla ilgili kişisel bir dert olmayıp, bütün Rusya ile ilgili genel bir olay olduğunu; işçilerle, -buraya gelirken rastladığı ihtiyar köylünün çalıştığı gibi- onları çalıştıracak ilişkiler düzenini kurmanın bir hayal olmayıp, çözülmesi gerekli bir görev olduğu düşüncesi, eskiden hiç başına gelmemiş bir biçimde onu heyecanlandırıyordu. Bu görevi çözebileceğini ve bunu ele almak zorunda olduğunu sanıyordu.

Levin, kadınlarla vedalaştıktan ve ormandaki çok ilginç toprak çöküntüsünü görmek için yarın da bütün gün kalmaya söz verdikten sonra, Sviyajski'nin kendisine teklif ettiği, işçi sorunu ile ilgili kitapları almak üzere, yatmadan önce ev sahibinin çalışma odasına girdi. Sviyajski'nin çalışma odası kitap dolu etajerlerle çevrilmiş, iki masanın bulunduğu bir salondur. Odanın ortasında duran masa büyüktü, yazı masası olarak kullanılıyordu. Öteki ise yuvarlaktı, üzerinde, lambanın çevresine düzenli bir şekilde yerleştirilmiş çeşitli dillerde en yeni

tarihli gazete ve dergiler vardı. Yazı masasının yanındaki bir etajerin üstünde, altın yıldızlı etiketlerle işaretlenmiş, Çeşitli işlerle ilgili dosyalar bulunuyordu. Sviyajski kitapları buldu ve bir sallanır koltuğa oturdu, sonra yuvarlak masanın ba-Ş'nda dergileri karıştırmakta olan Levin'e dönerek: "Orada neye bakıyorsunuz?" dedi ve

Levin'in elinde tuttuğu dergiyi işaret ederek, neşeli bir canlılıkla ekledi; "Ah, evet, orada çok ilginç bir makale var. Meğer Polonya'nın paylaşılmasının* baş suçlusunu bilindiği gibi Frederic değilmiş!.."

Ve o, kendine özgü bir açıklıkla kısaca bu yeni, çok önemli ve dikkate değer buluşları anlattı. Levin'in kafasını şu anda her şeyden çok, ekonomik durum ilgilendirdiği halde, ev sahibini dinlerken kendi kendine şunları soruyordu; "Bu adamın ruhunda neler var? Polonya'nın paylaşılması, onu neden böylesine ilgilendiriyor?" Sviyajski, sözlerini bitirince, Levin, elinde olmayarak sordu; "Eee, ne olmuş yani?" Olan hiçbir şey yoktu. Dikkate değer olan biricik şey "meğer"den öteye geçmiyordu, ama Sviyajski, bunun kendisini niçin ilgilendirdiğini anlatmadı ve anlatma gereğini duymadı.

Levin, içini çekerek: "Evet, ama şu öfkeli toprak sahibi beni çok ilgilendirdi," dedi, "Akıllı bir adam ve birçok doğrulan söyledi." Sviyajski: "Ah, yok efendim!" dedi; "Diğerleri gibi, o da azılı ve gizli bir toprak kölecisi-dir." "Siz de onların başkanı-sınız." Sviyajski, gülerken: "Evet, ama sadece onları başka yöne sürüklemek için," dedi. "Aklımı kurcalayan bakın nedir; işimizin, yani rasyonel ekonominin yürümediği, buna karşılık şu sessiz toprak sahibinin uyguladı-

Polonya'nın bölünmesi: "Polonya'nın Paylaşımı" olarak bilinen ve toprakların Avusturya, Prusya ve Rusya'ya bırakılması anlaşması (1772, 1793, 1795).

ğî faizci ekonominin ya da ilkel ekonominin yürüdüğü yolundaki görüşlerinde adam haklı... Bu işte suçlu olan kim?"

"Elbette biz, kendimiz; sonra, rasyonel ekonominin yürümediği iddiası da doğru değil. Vasilçikov'da pekâlâ yürüyor işte..."

"Fabrika..."

"Ama ben sizi şaşırtan şeyin ne olduğunu bilmiyorum. Halk, gerek maddi, gerek manevi, öylesine alçak bir gelişim düzeyinde bulunuyor ki, ona yabancı olan her şeye karşı koymak zorundadır. Avrupa'da rasyonel ekonominin yürümesi, halkın kültür düzeyine bağlıdır. Demek ki halkı eğitmemiz gerekiyor. Hepsisi bu kadar..."

"Peki, halkı nasıl eğiteceksin?"

"Halkı eğitmek için üç şey gereklidir; okul, okul, yine okul."

"Ama siz kendiniz halkın çok düşük bir geliri olduğunu söylediniz. Okulun bu işte nasıl bir yardımı olabilir?"

"Biliyor musunuz; bu sözlerinizle, bana, bir hastaya verilen öğütlerle ilgili bir fıkrayı hatırlatıyorsunuz; 'Bir müşhil alsanız, fena olmaz.' 'Aldık, daha kötü oldu.' 'Bir de sülük yapıştırın.' 'Onu da denedik, daha kötü oldu.' 'O halde, Tann'ya dua etmekten başka yapılacak bir şey kalmıyor.' 'Onu da yaptık, daha da kötü oldu.' Bizim durumumuz da buna benziyor; ben, politik ekonomi diyorum, siz daha kötü oldu diyorsunuz; ben, sosyalizm diyorum, siz daha kötü oldu diyorsunuz; eğitim diyorum, daha kötü diyorsunuz!.."

"Okulların nasıl bir yardımı olabilir?.."

"Halkta başka birtakım ihtiyaçlar doğurur."

Levin, ateşli ateşli karşı çıktı: "İşte, ben bunu hiçbir zaman anlamadım. Okullar, halkın ekonomik durumunu nasıl iyileştirebilir-miş? Siz diyorsunuz ki, okullardaki eğitim, halkta yeni birtakım ihtiyaçlar doğurur. Daha kötü ya; çünkü halk, bunları karşılayacak durumda değildir ki. Toplama, çıkarma ve din bilgisinin onun ekonomik durumunu iyileştirmekte nasıl bir yardımı olabileceğini hiç bir zaman anlamış değilim. Önceki akşam, kucağında bebeğiyle köylü bir kadına rastladım; nereye gittiğini sordum, bana, 'Ebeye gittim,' dedi; 'Çocuk, ağlama hastalığına tutuldu. İyi etsin diye ona götürdüm.' Ebenin, ağlamayı nasıl iyi ettiğini sordum; 'Çocuğu, tünekteki tavukların yanına oturttu ve bir şeyler mırıldandı,' dedi..."

Sviyajski, neşeli neşeli gülümseyerek: "İyi ya işte, kendiniz söylüyorsunuz! Ebenin ağlama hastalığını iyileştirmek üzere çocuğunu tüneğe götürmemesi için gerekli olan şey..."

"Ah, hayır!" diye atıldı Levin sıkıntıyla Svi-yajski'nin sözünü kesti; "Bu iyileştirme yolu, benim için sadece halkı okulla iyileştirme düşüncesinin bir benzeridir. Halk fakir ve cahildir. Biz bunu açık seçik görüyoruz; tıpkı kadının ağlayan çocuğa bakıp ağlama hastalığını görmesi gibi. Çünkü çocuk ağlayıp durmaktadır, ama tünekteki tavukların ağlama hastalığına niçin bir yardımları dokunacağı nasıl an-laşılmıyorsa, okulların da bu kötülüğe -fakir-

jige ve okumamışlığa- nasıl yardımı dokunacağı öylesine anlaşılmamaktadır. Kimin nesi eksikse, ona o konuda yardım etmelidir."

"Siz bu noktada hiç değilse sevmediğiniz Spencer'le* birleşmektesiniz! O da, öğrenimin, alfabe ve matematik okumakla değil, refah seviyesinin yükselişiyle, konforla ve onun deyimiyle; sık sık yıkanmakla elde edileceğini söylüyor."

"Spencer'le aynı görüşte olduğuma çok memnunum ya da tam tersine, hiç memnun değilim. Yalnız, ben bunu çoktandır biliyorum. Maddi durumumuzu düzeltmeye yardım edecek olan okullar değil, halkın daha zengin, daha konforlu olacağı ekonomik bir düzendir. O zaman okullar da olur."

"Ancak ne var ki bugün bütün Avrupa'da okullar zorunludur."

Levin: "Nasıl oluyor da, bu konuda siz, Spencer'le aynı düşüncede oluyorsunuz?" diye sordu.

Ama Sviyajski'nin gözlerinde bir korku pırıltısı dolaştı. Gülümsedi:

"Hayır, ama şu ağlama hastalığı hikâyesi olağanüstü!.. Sahi, siz onu birinden mi dinlediniz?"

Herbert Spencer (1820-1903), İngiliz filozof ve sosyolog. Darwin teorisinin temelinde geliştirdiği evrim teorisinde, hem doğal hem de sosyal dünya bir gelişme sürecine boyun eğmektedir ve bu süreç içinde organizmalar gerek doğal gerekse sosyal çevreye gittikçe daha çok uyum sağlamaktadırlar. Bu iki düzlemdeki uyum, kalıtım üzerinden olduğu kadar, işlevlerin değişmesi ve uyum sağlayamayan ögenin ayıklanması şeklinde yol almaktadır. Devletin görevi yasalar çıkartarak doğal gelişmeyi güvence altına alarak desteklemektir.

Levin, bu adamın yaşantısı ile düşünceleri arasındaki ilintiyi bir türlü kuramayacağını anladı. Herhalde, düşünceleri kendisini nereye götürürse götürsün, onun için fark etmemekteydi. Ona gerekli olan, sadece düşünce süreciydi. Düşüncesi, onu çıkmaz bir sokağa sürüklediğinde bu onun hiç hoşuna gitmiyordu; onun sevmediği sadece buydu ve konuşmayı hoş, neşeli bir konuya sürükleyerek bundan kaçınılmaktaydı.

Yolculuk sırasında yaşlı köylünün yanında kalışından başlayarak, Levin'in sonraki düşüncelerini bir ölçüde etkileyen günün bütün izlenimleri, Levin'i uyarıp etkilemişlerdi. Kafasında sadece toplum önünde kullanılmak üzere düşünceler bulunduran ve herhalde Levin'e kapalı, başka birtakım yaşama kuralları bulunan, bununla birlikte, adı lejyon olan grupla birlikte, düşünceleri kendisine yabancı, kamuoyuna kılavuzluk eden bu sevimli Sviyajski, düşüncelerinde tamamıyla haklı, ama bütün bir sınıfa, hem de Rusya'nın en iyi sınıfına karşı beslediği öfkede haksızdı; Levin'in kendi faaliyetlerinden kişisel olarak memnun olmayışı ve belki gelecekte yapılabilecek bir düzeltmeyle ilişkilerin yoluna girebileceğine ilişkin belirsiz umut; bütün bunlar, ruhunda bir tür heyecan ve huzursuz bir bekleyiş halinde birleşiyordu.

Kendisine ayrılan odada Levin kol ya da bacaklarının her hareketinde birdenbire kendisini hoplatan somyanın üzerindeki yatakta uzanmıştı; uzun süre uyuyamadı. Sviyajski ile yaptığı konuşmalardan hiçbirisi, Sviyaj-

Ici'nin çok akıllıca konuşmasına rağmen Levin'i ilgilendirmemişti, ama toprak sahibinin ileri sürdüğü fikirleri incelemesi gerekiyordu. Levin, elinde olmayarak onun sözlerini hatırladı ve ona vereceği cevaplan hayalinde canlandırdı.

"Evet, ben ona demeliydim ki, siz, 'köylüler bütün yeniliklerden nefret ettiği için ekonomimiz yürümüyor' diyorsunuz!.. Ama ekonomimiz bu yenilikler olmadan hiç yürüme -seydi, o zaman siz haklı olurduz!.. Ne var ki, ekonomimiz yürüyor, hem de ihtiyar köylüde olduğu gibi, yalnız işçilerin alışkanlıklarına uygun olarak çalıştıkları yerlerde yürüyor. Sizin ve bizim ekonomimizden duyduğumuz ortaklaşa hoşnutsuzluk, işçilerin değil, bizim suçlu olduğumuzu gösteriyor. Ne zamandan beri her şeyi zor yoluyla kendi düşüncelerimiz doğrultusunda ve Avrupa örneklerine göre, kendi ülkemizin iş güçlerinin kendine özgü niteliklerinin neler olduğu sorusunu sormadan dönüştürmeye ve şekillendirmeye çalışıyoruz. Yani bu iş güçlerini ideal güçler olarak değil de bütün o içgüdüleriyle, sezgileriyle Rus köylüleri olarak görmeyi ve işletmelerimizi, bu olguyu göz önünde tutarak organize etmeyi deneyelim. Şöyle bir düşünün, sizin çiftliğinizi bu yaşlı adam gibi Çekip çevirdiğinizi, işçilerin, işin başarısına ilgi duymalarını sağlayan bir yol bulduğunuzu ve gerçekleştirilebileceğiniz orta karar yenilikler bulunmuş olduğunuzu ona söylemem gerekiyor; bu durumda tarlayı sömürüp tüketmeden, eskisinden iki üç kat daha fazla ürün

alırdınız. Bu ürünü iki eşit parçaya bölünüz, yansını çalışanlara veriniz. Gerek sizin, gerek çalışanların payına düşecek olan bölüm, eskisinden daha çok olacaktır. Bunu yapmak için de ekonomi yöntemlerinin düzeyini halka göre ayarlamak ve işçilerin çıkarlarını, ürünün artışıyla ilişkilendirmek gerekmektedir. Bunu nasıl gerçekleştirebiliriz? Artık burası işin ayrıntısı, ama bu hiç kuşkusuz mümkün olabilir."

Bu düşünce, Levin'i çok heyecanlandırdı. Düşüncelerini uygulamanın ayrıntıları üzerinde durarak gecenin yansını uykusuz geçirdi. Burada bir gün daha kalmayı tasarlamıştı, ama şimdi, sabah erkenden evine dönmeye karar verdi. Bundan başka, şu göğsü dekolte elbiseli baldız da, Levin'de, kötü bir davranıştan sonra duyulan utanmaya ve vicdan azabına benzer bir duygu uyandırmaktaydı. En önemlisi, gecikmeden hemen gitmeliydi; yeni esaslara göre ekim yapabilmek için, yeni tasansını kış ekiminden önce köylülere teklif j etmek gerekiyordu. Şimdiye kadarki işletme düzenini kökünden değiştirmeye karar verdi.

XXIX

Levin'in planını gerçekleştirmesi çok zordu, ama o, gücü yettiği kadar uğraştı ve istediğini elde edememekle birlikte, öyle hayallere, yanlısamalara kapılmadan, çabalannın boşa gitmediğini gördü. Zorlukların en önemlilerinden biri, işlerin zaten bütün hızıyla yürür bir halde olması dolayısıyla, yeni yöntemi

uygulamak için her şeyi durdurup her şeye yeniden başlamanın imkânsızlığıydı; makine çalışırken değişiklik yapmak gerekiyordu.

Eve döner dönmez, hemen daha o akşam vekilharçına planlarını anlatınca vekilharç, Levin'in sözlerinin, şimdiye kadar bütün yapılanların saçma ve yararsız olduğunu belirten bölümünü, göze çarpan bir memnunlukla doğru buldu. Vekilharç, kendisinin de bunu çoktan söylediğini, ama sözlerini kimsenin dinlemek istemediğini bildirdi. Ancak söz, Levin'in, bütün işletmeye, işçilerle birlikte ortak olma teklifine gelince; vekilharç bunu sadece büyük bir üzüntü ile karşıladı, bellibaşlı hiçbir düşünce ileri sürmedi ve hemen yarın geri kalan çavdar demetlerini taşımak ve tarlaların ikinci defa sürülmesi için adam göndermek gerektiğini hatırlatmakla yetindi. Böylece Levin, şimdilik tasanmın-dan söz etmenin yeri ve sırası olmadığını anladı.

Aynı konu üzerinde köylülerle konuşan ve onlara topraklarını yeni şartlarla vermeyi teklif eden Levin, yine o asıl sorunla karşılaştı; köylüler, günlük işlerine öylesine dalmışlardı ki, işletmenin kânnı zarannı düşünmeye vakitleri yoktu.

Saf bir köylü olan sığırtmaç İvan, Levin'in, ailesiyle birlikte hayvan sürüsünün kârına ortak olma teklifini tamamiyle anlamış göründü ve bu düzenlemeye büyük bir yakınlık duydu. Ama Levin, ileride elde edilecek kân detaylarıyla anlatmaya çalışırken, İvan'ın yüzünde, söylenenlerin hepsini dinlemek iste-

mediğinden bir telaş ve üzüntü ifadesi belirdi ve hemen kendisine, ertelenmesi elde olmayan birtakım işler buldu; ya bölmeden otları çekmek için yabaya sarıldı ya su getirmeye koştu ya da gübreleri temizlemeye koyuldu.

Bir başka zorluk da, toprak sahibinin, köylüleri elden geldiğince sömürme isteğinden başka bir amaç beslemeyeceği üzerine köylülerde yerleşmiş bulunan o değişmez inançtı. Onlar, toprak sahibi kendilerine ne söylerse söylesin, onun gerçek amacının kendilerine söylenmeyen düşüncelerinde saklı olduğuna kesinlikle inanmışlardı. Kendileri de, düşüncelerini anlatırken gerçek amaçlarının ne olduğunu asla söylemezlerdi. Ayrıca, (Levin, öfkeli toprak sahibinin haklı olduğunu hissediyordu) köylüler, yaptıkları bütün anlaşmaların ilk ve değişmez şartı olarak yeni bir ekonomik yöntem uygulamaya ve yeni araçlar kullanmaya zorlanmamalarını ileri sürerlerdi. Onlar pullukla toprağın daha iyi sürüldüğünü, traktörle daha başarılı çalışıldığını kabul ediyorlar, ama ne birincisini ne de ikincisini kullanmamak için binlerce sebep buluyorlardı. Levin, işletmesini küçültmek gerektiğine inanıyor, ama yararlılığı böylesine belli olan yeniliklerden vazgeçmeye de acıyordu, yine de bütün bu güçlüklerle rağmen isteğine ulaştı ve sonbaharda işler rayına oturdu ya da hiç değilse ona öyle geldi.

Levin, önce bütün çiftliğini yeni ortaklık esaslarına göre köylülere, ırgatlara, vekilharca vermeyi düşündü, ama kısa bir süre sonra bunun mümkün olmadığına inandı ve çift-

jiği bölmeye karar verdi. Sürüleri, bahçeyi, sebze bahçelerini, çayırları, birkaç parçaya bölünmüş tarlaları ayrı ayrı ele almak gerekiyordu. Levin'e göre işini herkesten iyi kavramış olan sığırtmaç İvan, daha çok kendi ailesinin katıldığı bir artel kurdu ve sürünün ortağı oldu. Sekiz yıldır sürülmeden nadasa bırakılmış uzaktaki bir tarla, akıllı marangoz Fyodor Rezunov'un yardımıyla yeni ortaklık esaslarına göre altı köylü ailesi tarafından alındı. Köylü Şurayev de aynı esaslara göre bütün sebze bahçelerini kiraladı. Çiftliğin öteki bölümleri eskisi gibi kaldı, ama bu üç bölüm yeni düzenin ilkiydi ve Levin'in bütün zamanını alıyordu.

Gerçi ağıl ve ahırlarda işler hâlâ iyi gitmiyordu. İvan, ineklerin soğukta daha az yeme ihtiyacı olduğunu, süttü tereyağının daha iyi yapıldığını iddia ederek, ineklerin sıcak yerlerde bannmalanna ve tereyağının kremadan çıkarılmasına şiddetle karşı koyuyordu. Eskiden olduğu gibi, kendisine aylık verilmesini istiyor, aldığı paralann aylık olmayıp, ilerideki kâna mahsuben avans olduğunu hiç dikkate almıyordu.

Fyodor Rezunov ve ortakları, vaktin darlığını ileri sürerek, kararlaştırıldığı üzere ekimden önce tarlaları ikinci defa sürmemişlerdi. Bu ortaklığın köylüleri ise bu işi yeni esaslarla yapmak üzere anlaşmış halde, bu toprağa ortak gözüyle değil de, yabancı gözüyle bakıyorlardı. Gerek bu ortaklığın üyeleri olan köylüler, gerekse Rezunov, birçok kez Levin'e, "Bu toprak için para alsaydım, hem sen rahat

eder, hem de biz daha serbest davranırdık," demişlerdi. Bundan başka, yine köylüler, bu topraklarda yapmaya söz verdikleri ağıl ile ekin demetlerini kurutma ambarını yapmayı çeşitli bahanelerle ertelemişler, kışa kadar geciktirmişlerdi.

Gerçi Şurayev, kiraladığı sebze bahçelerini küçük parseller halinde köylülere kiraya vermek istemişti. Herhalde, kendisine kiraya verilen bu bahçelerin kiralama şartlarını yanlış anlamıştı, ya da bilerek ters anlamıştı.

Levin, sık sık köylülerle yaptığı konuşmalarda, yeni sistemin yararlarını onlara anlatırken, köylülerin sadece onu dinlemiş olmak için dinlediklerini, o ne söyleser söylesin, sözlerine kanmamaya kesinlikle kararlı olduklarını hissediyordu. Özellikle bunu köylülerin en akıllısı olan Rezunov'la konuşurken hissediyordu. Rezunov'un gözlerinde fark ettiği parıltıdan, hem kendisiyle alay ettiğini hem de, "Aldanacak biri varsa, herhalde o ben olmayacağım" diyen bir anlamı açıkça görüyordu.

Ama bütün bunlara rağmen Levin, işlerin iyi yürüdüğünü düşünüyordu; sıkı bir muhasebe yürüterek ve sisteminde direnerek, ileride bu sistemin üstünlüğünü onlara gösterecek, o zaman işler kendi kendine yürüyecekti.

Kendi yönetiminde olan işlerle birlikte, yeni düzenleme ve kitabıyla ilgili çalışmalar bütün yaz günlerini öylesine almıştı ki, hemen hemen hiç ava gidememişti. Oblonskilerin

Moskova'ya döndüklerini eyeri geri getiren adamlarından ağustos sonlarına doğru öğrendi. Darya Aleksandrovna'nın mektubuna cevap vermemekle -yüzü kızarmadan hatırla-yamayacağı bu kaba davranışıyla- bütün gemileri yaktığını, bir daha onlara hiç gitmeyeceğini hissetti. Vedalaşmadan gittiği için, Svi-yajskilere karşı da aynı biçimde davranmıştı. Ne var ki, onlara da bir daha hiç gitmeyecekti, ama şimdi bu onun pek de umurunda değildi. İşletmesinin bu yeni düzeni kadar hayatta hiçbir şey onu böylesine ilgilendirme-mişti. Sviyajski'nin verdiği kitapları, onda olmayanları da getirterek tekrar tekrar okudu. Bu konuda yazılmış ekonomi-politik ve sosyalizmle ilgili kitapları da okudu, ama tahmin ettiği gibi, kendisiyle ilgili hiçbir şey bulamadı. Ekonomi-politik kitaplarında -örneğin her an kendisini ilgilendiren sorunları bulmak umuduyla büyük bir hararetle ilk okuduğu Stuart Mill'in kitabında olduğu gibi- Avrupa'nın ekonomisinden çıkarılmış yasalar buldu, ama o Rusya'ya uygulanamayan bu yasaların neden genel bir karakter taşımak zorunda olduğunu bir türlü anlamıyordu. Sosyalist eserlerde de aynı şeyi görüyordu; bunlar, ya kendisinin daha öğrencilik yıllarında ilgi gösterdiği olağanüstü güzel, ama uygulanması mümkün olmayan fantezilerdi ya da Avrupa ekonomisine getirilmiş birtakım iyileştirmelerdi ki, Rusya'nın tarım ekonomisinin bununla ortak hiçbir yanı yoktu. Ekonomi-politik, Avrupa'nın ekonomik olarak gelişmesini yöneten yasaların tartışılmaz genel yasalar

olduğunu söylüyordu. Sosyalist görüş ise, bu yasalara göre bir gelişmenin dünyayı mahva götürdüğünü iddia ediyordu. Ama bunlardan ne biri ne de öteki, Levin'in, bütün Rus köylülerinin ve toprak ağalarının, milyonlarca el emeğini ve milyarlarca desyatın toprağı halkın genel refahı için nasıl daha verimli bir hale getirmeleri gerektiğine cevap vermek şöyle dursun, en küçük bir imada bile bulunmuyordu.

Bu işe giriştikten sonra, kendi çalışma konusuyla ilgili her şeyi büyük bir dikkatle, tekrar tekrar okudu ve bu işi yerinde incelemek üzere, sonbaharda Avrupa'ya gitmeye karar verdi. Çeşitli sorunlar çıktığında sık sık başına gelenlerin, bu konuda da başına gelmesini istemiyordu. Öyle durumlar olmuştu ki, tam karşısındakinin düşüncelerini kavrayıp kendi düşüncelerini açıklamaya koyulduğu bir sırada, birdenbire ona sormuşlardı; "Peki, ya Kauffmann, ya Jones, ya Du Bois, ya Mic-helli?*" Bunları okumadınız mı? Okumalısınız; bu konu onlar tarafından oldukça iyi incelenmiştir."

Kauffmann ile Michelli'nin ona söyleyecek hiçbir şeyleri olmadığını şimdi artık açıkça görüyordu. O, ne istediğini çok iyi biliyordu. Rusya'nın çok güzel topraklara, mükemmel işgücüne sahip olduğunu, kara yolunun kenarındaki köylünün toprağında olduğu gibi,

R. V. Kaufmann (1850-1908), Ulusal ekonomist. R. Jones (1790-1855), İngiliz iktisatbilimcisi. E. Du Bois-Reymand (1818-1896), Alman fizyolog ve fizikçi. Luigi Micelli (1824-1906). İtalyan Ticaret, Tarım ve Sanayi Bakanı.

İşçilerin ve toprağın yüksek randıman verdiğini; buna karşılık, çoğu zaman Avrupa örneğine göre sermaye yatırılan durumlarda düşük randıman alındığını görüyordu. Bunun nedeni, insanların ancak alıştıkları tarzda çalışınca ortaya bir şey koymalarıydı. Demek ki insanların direnci nedensiz olmayıp onların ruhundan, manevi varlığından kaynaklanmaktaydı. Levin, devasa, bakir, henüz kimsenin oturmadığı topraklara yerleşmeyi ve oraları işlemeyi kutsal bir görev saymış olan Rus halkının, muazzam toprak alanları sabanla sürülmeye başlandığında, bu iş için gerekli yöntemlere bilinçli olarak sarılmış olduğunu ve bu yöntemlerin, genellikle sanılageldiğinin aksine hiç de o kadar fena olmadıklarını kavıyordu. Bunu kitabında sadece teorik olarak ispat etmekle kalmak istemiyor, kendi çiftliğinin işletmesinde pratikte de göstermeyi amaçlıyordu.

XXX

Eylül sonlarına doğru, artele verilmiş olan topraklarda ahır yapmak için kereste getirildi, ineklerden elde edilen yağ satıldı, kâr da paylaşıldı. Pratikte işletmenin işleri iyi gidiyordu ya da hiç değilse Levin'e öyle

geliyordu. Yalnızca Levin'in kuruntusuna göre değil, kuramsal olarak da ekonomi politikte bir devrim yapmalı ve yeni bir bilimin -halkın toprakla ilişkileri biliminin- temelini oluşturacağını düşündüğü eserini bitirmek için Avrupa'ya gitmeliydi. Oralarda incelemeler yapmalı, bü-

tün yapılanların, yapılması gerekli olan şeyler olmadığı üzerine inandırıcı deliller bulmalıydı. Levin, paralan alıp Avrupa'ya gitmek için sadece buğdayların yollanmasını bekliyordu, ama tarlada kalmış olan tahılı ve patatesleri toplamaya izin vermeyen yağmurlar başladı ve bütün işleri, hatta buğdayların yollanmasını bile durdurdu. Yollar çamurdan geçilmez oldu, taşan sular iki değirmeni alıp götürdü. Hava gittikçe kötüleşiyordu. 30 Eylül günü güneş sabahtan kendini gösterdi. Havanın düzeleceğini uman Levin, yol hazırlığına koyuldu. Buğdaylan çuvallara doldurmalannı emretti. Paralan almak için vekilharcını tüccara gönderdi, kendisi de yola çıkmadan önce son emirlerini vermek üzere işletmesini gözden geçirmeye gitti.

Akşama doğru hava büsbütün kötüleşmişti. Levin, bütün işleri halledip, kâh deri ceketinin yakasından ensesine, kâh çizmelerinin koncundan içeri giren sulardan sınıksık-lam, ama keyfi yerinde ve dinç bir halde akşama evine döndü. Sert kar taneleri, kulakla-ınnı ve başını silkeleyip duran sınıksık-lam hayvanı öylesine kamçılıyordu ki, hayvan yan yan yürümek zorunda kalıyordu, ama başını başlıkla örtmüş olan Levin'in keyfi yerindeydi. Neşeli neşeli çevresini gözden geçiriyor, kâh araba tekerleklerinin izlerinde akıp giden bulanık sulara, kâh her çıplak budağın üzerinde asılı duran su damlacıklarına, kâh köprünün tahtalan üzerinde erimemiş duran kar tanelerinin oluşturduğu beyaz lekelerle, kâh artık çıplaklaşmış kara ağacın çevresinde sık

sık bir tabaka halinde yığılı duran sulu, karaağaç yapraklarına bakıyordu. Onu çevreleyen doğanın kapkara görünüşüne rağmen Levin büyük bir coşku duyuyordu. Uzak köylerden birindeki köylülerle yaptığı konuşmalar, on-lann yeni koşullara alışmaya başladıklarını göstermişti. Kurulanmak için evine girdiği ihtiyar bir bekçi, herhalde Levin'in planını beğenmiş olacak ki, kendiliğinden, sığır satın alma işinde ortaklık teklif etti.

Levin, "İsrarla hedefe doğru yürümek gerek," diye düşünüyordu, "O zaman amacıma erişirim. Harcayacağım emek, çekeceğim zahmetler boşa gitmeyecek, çünkü bu benim kişisel işim değil; burada söz konusu olan genel refah. Halkın ekonomik düzeyinin yükseltilmesidir ve en önemlisi, halkın refah düzeyi tamamen değişmek zorunda. Fakirlik yerine genel refah ve hoşnutluk, düşmanlık yerine huzur ve çıkar dayanışması... Tek kelimeyle kansız bir devrim, ama çok büyük bir devrim... İlkın bizim ilçenin küçük bir bölgesinde, sonra ilde, sonra Rusya'da ve daha sonra bütün dünyada kopacak bir devrim... Çünkü, haklı bir düşüncenin meyve vermemesi mümkün değil. Evet, bu, uğruna çalışmaya değer bir amaç. Ve benim de, hani şu siyah kravatla baloya gelen ve evlenme teklifim Kiti Şçerbatskaya tarafından reddedilen, kendi zavallılığını, acıklı halini bilen Kostya Levin olmam hiçbir şey göstermez. Eminim ki, Franklin de, bütün zaaflarını gözünde can-landırırken, aynı şekilde kendini değersiz hissetmiş, aynı şekilde kendine güvensizlik duy-

muştur. Bunun hiç önemi yok. Herhalde onun da sırlarını emanet ettiği bir Agafya Mi-haylovnası vardı."

Levin, kafasında bu düşüncelerle, ortalık karardıktan sonra evine geldi.

Tüccara giden vekilharç döndü ve buğday parasının bir bölümünü getirdi. Bekçi ile anlaşma yapıldı. Vekilharç gelirken buğdayların hâlâ tarlalarda olduğunu öğrendi. Böylece, kendilerinin henüz toplanmamış 160 ton buğdayı, başkalanınkine göre pek önemsizdi.

Levin yemeğini yedikten sonra her zamanki gibi elinde kitapla koltuğa gömüldü. Okurken bir yandan da yazdığı kitapla ilgili yapacağı Avrupa gezisini düşünüyordu. Şimdi, işlerinin bütün önemi gözlerinin önünde canlanıyor ve düşüncelerinin niteliğini yansıtan bütün cümleler kafasında birikiyordu. "Bunları yazmak gerek," diye düşündü; "Bu, önceleri gereksiz saydığım kısa bir giriş olmalı." Yazı masasına gitmek için ayağa kalktı. Ayaklan dibinde yatan Laska da gerinerek ayağa kalktı ve "Nereye gidiyoruz?" der gibi, sahibinin yüzüne bakmaya başladı, ama yazmaya vakit bulamadı, çünkü emir almak için postabaşılar gelmişti. Levin, onlarla birlikte sofaya çıktı.

Yannki işlerle ilgili emirler verdikten ve onunla işleri olan köylüleri kabul ettikten sonra Levin çalışma odasına gitti ve çalışmaya başladı. Laska, masanın altına girip yattı. Agafya Mihaylovna da, elinde çorap örgüsüyle kendi yerine oturdu.

Levin bir süre yazdıktan sonra, birdenbire olağanüstü bir canlılıkla Kiti'yi, evlenme teklifini reddedişini ve onunla son karşılaşmasını hatırladı. Ayağa kalktı ve odanın içinde dolaşmaya başladı.

Agafya Mihaylovna:

"Sıkılmanız gereksiz," dedi, "Neden oturuyorsunuz? Biraz kasabaya gitseniz, keyfiniz yerine gelir."

"Öbür gün zaten gideceğim Agafya Mihaylovna. İşleri bitirmem gerekiyor."

"Ne işiniz var canım!.. Köylülerinizi az mı mükâfatlandırdınız!.. Herkes; 'Sizin bey, bu yüzden Çar'm lütfuna uğrayacak,' diyor. Doğrusu, şaşılacak şey. Köylüler için neden bu kadar didiniyorsunuz?.."

"Ben köylüler için didinmiyorum, kendim için çalışıyorum."

Agafya Mihaylovna, onun ekonomik plan-lannm bütün ayrıntılarını biliyordu. Levin sık sık düşüncülerinin bütün detaylarını ona anlatır, tartışır. Agafya Mihaylovna onun düşüncülerini genellikle kabul etmezdi. Ama bu defa, Levin'in söylediklerini tamamen değişik algıladı. İçini çekerek:

"İnsan en çok kendini düşünmek zorundadır. Örneğin Parfen Denisic (Agafya Mihaylovna, geçenlerde ölen uşaklardan birini söz konusu ediyordu) cahildi mahildi, amaTann, hepimize onun gibi bir ölüm nasip etsin!.."

Levin: "Ben, ondan söz etmiyorum," dedi; "Ben, kendi çıkarım için çalıştığımı söylüyorum. Köylülerin iyi çalışması, benim çıkarımadır."

"Köylü tembel ise, ne yaparsanız yapın, o, yine de bildiğini okuyacaktır; vicdanlı ise çalışır, vicdansızsa, ne yaparsanız boşuna!.."

"Ama siz kendiniz söylüyorsunuz; İvan şimdi ineklere daha iyi bakıyormuş."

Agafya Mihaylovna, herhalde rastgele değil de, kesin bir düşünce zincirinin sonucunda: "Benim bildiğim tek şey, evlenmenizin gerekli olduğudur, işte bu kadar!" dedi.

Agafya Mihaylovna'nın, az önce kendisinin düşündüğü bir meseleyi hatırlatması, Le-vin'in canını sıktı. Kaşlarını çattı, ona hiç cevap vermeden oturdu ve bu işin önemi üzerine düşüncülerini kendi kendine tekrarlayarak yine çalışmaya başladı. Yalnız, ara sıra, sessizliğin içinde Agafya Mihaylovna'nın şişlerinin çıkardığı seslere kulak kabartıyor ve hatırlamak istemediği şeyleri hatırlayarak, yine kaşlarını çatıyordu.

Saat dokuza doğru çingirak sesleri ve çamurda ilerleyen arabanın gürültüsü duyuldu. Agafya Mihaylovna, yerinden kalktı ve kapıya doğru yürüyerek: "İşte, misafirler geldi," dedi, "Artık canınız sıkılmaz."

Levin, ona yetişip önüne geçti. Çalışması bir türlü ilerlemiyordu. Kim olursa olsun, bir misafirin gelişi onu sevindirmişti.

XXXI

Merdivenin yansına kadar inen Levin, holden gelen bildik bir öksürük sesi duydu, ama kendi ayak sesleri açıkça duymasına engel olduğu için yanıldığını düşündü; sonra, uzun

-200'

boyu, kemikleri çıkmış tanıdık bir silüetle karşılaştı; artık yanılmasına imkân yoktu, ama yine de hâlâ yanılmış olduğunu, kürkünü çıkarmakta ve öksürmekte olan bu adamın kardeşi Nikolay olmadığını umdu.

Levin, kardeşini severdi, ama onunla birlikte yaşamak her zaman bir işkenceydi. Hele şimdi kendisine musallat olan düşüncenin ve Agafya Mihaylovna'nın sözlerinin etkisiyle altüst olduğu şu karmaşık anında kardeşile yapacağı görüşme ona özellikle ağır görünüyordu. İçinde bulunduğu bu ruh bunalımında, kendisini avutacağını umduğu neşeli, sağlıklı, yabancı bir misafir yerine; içini dışını bilen, en samimi duygularını açığa vurmaya, onu söyletmeye zorlayacak olan kardeşile konuşmak zorunda kalacaktı. Levin ise bunu hiç istemiyordu.

Bu çirkin düşüncelerinden dolayı kendi kendine kızarak hole koştu. Kardeşini görür görmez, hayal kırıklığı duygusu hemen kayboldu ve yerini bir acıma aldı. Kardeşi Nikolay, zayıflığı ve hastalıklı hali ile zaten eskiden de korkunçtu, şimdi ise daha da zayıflamış, daha da kötüleşmiş; adeta bir deri, bir kemik kalmıştı.

Nikolay uzun, zayıf boynunu oynatıyor, atkısını çıkarmaya çalışarak holde duruyor, tuhaf, acıklı bir şekilde gülümsüyordu. Levin, bu uslu ve uysal gülümseyişi görünce boğazının sıkıldığını hissetti.

Nikolay, gözlerini bir saniye bile kardeşinden ayırmadan, boğuk bir sesle: "İşte, sana geldim; çoktandır gelmek istiyordum ama,

201

sağlığım hiç elvermedi," dedi ve kocaman, zayıf avıçlarıyla sakalını sıvazlayarak sözlerini tamamladı; "Şimdi çok daha iyiyim." Levin: "Evet, evet!" diye cevap verdi. Kardeşile öpüşürken, onun yaralarının kuruluşunu dudaklarında hissetti ve tuhaf bir pırlı ile yanan kocaman gözlerini yakından gördüğü zaman daha büyük bir korkuya kapıldı.

Bundan birkaç hafta önce Konstantin Levin, kardeşine yazdığı bir mektupta, aralarında paylaşılmamış olarak kalan küçük bir parselin satışından onun payına bin ruble kadar bir para düştüğünü bildirmişti.

Nikolay, işte şimdi bu parayı almaya ve en önemlisi, biraz baba ocağında kalmaya, bundan sonraki çalışmalarına gerekli olan gücü toplamak için bu topraklara yüz sürmeye geldiğini söyledi. Belinin daha da çok bükülmüş olmasına, boyuna göre insanı şaşırtacak derecedeki zayıflığına rağmen, hareketleri her zamanki gibi seri ve sertti. Levin, onu çalışma odasına götürdü.

Nikolay, eskiden hiç de böyle davranmadığı halde özene bezene giyindi, düz ve seyrek saçlarını taradı, gülümseyerek yukarıya çıktı. Nikolay, Levin'in çocukluğunda onu sık sık gördüğü gibi çok nazik ve neşeliydi. Sergey İvanoviç'ten bile hiç gerekmediği halde söz etti. Agafya Mihaylovna'yı görünce, onunla şakalaştı ve ona eski hizmetçileri sordu. Parfen Denisic'in ölüm haberi onu fazlasıyla üzdü. Yüzünde bir korku ifadesi belirdi, ama hemen kendini topladı.

"Zaten yaşlıydı," dedi ve konuyu değiştirdi; "Burada bir ay kalacağım, sonra da ver elini Moskova. Biliyor musun, Miyagkov, bana bir iş sözü verdi, yakında çalışmaya başlayacağım. Şimdi hayatımı tamamen başka türlü düzenleyeceğim. Biliyor musun, o kadını başımdan attım."

"Marya Nikolayevna'yı mı? Nasıl, niçin?"

"Kötü bir kadındı, birçok can sıkıcı şeyler yaptı."

Ama bu can sıkıcı şeylerin ne olduğunu anlatmadı. Marya Nikolayevna'yı, çayı dem-siz yaptığı için, en önemlisi, kendisine bir hasta gözüyle baktığı için kovduğunu söyleyemezdi.

Nikolay devam ederek: "Sonra, genel olarak şimdiki yaşayış tarzımı tamamen değiştireceğim," dedi; "Şüphesiz, herkes gibi ben de budalalıklar yaptım. Mal meselesine gelince; bu, en sonraki iş... Ona hiç acımiyorum. Yeter ki sağlığım yerinde olsun; sağlığım da Tann'ya şükür düzeldi."

Levin onu dinliyor, verilecek bir cevap arıyor, ama bulamıyordu. Nikolay da aynı şeyi hissetmiş olsa gerekti ki kardeşine, işleri üzerine sorular sormaya başladı. Levin, kendinden söz etmekten memnundu. Kardeşine planlarını ve çalışmalarını anlattı.

Nikolay onu dinliyordu, ama bu konuyla ilgilenmediği belliydi.

Bu iki insan birbirine öylesine yakın, öylesine bağlıydı ki, küçük bir davranış, bir ses tonu, ikisine de sözle söylenebilir şeylerden Çok daha fazlasını söyleyebilirdi.

Şimdi, ikisinin de kafasında, bütün öteki düşünceleri arka plana iten ortak bir düşünce vardı; Nikolay'ın hastalığı ve yaklaşan ölümü; ama ne biri, ne de öteki bundan söz etme cesaretini gösteremiyor, ne söylerse söylesinler, bütün söyledikleri yalanlardan öteye geçemiyordu. Levin, hiçbir zaman yatma zamanının geldiğine böylesine sevinme-mişti, hiçbir zaman, hiçbir yabancı ile konuşmasında, hiçbir resmi ziyarette bu akşamki kadar doğallığını böylesine kaybetmemiş, böylesine ikiyüzlü davranmamıştı. Bunu anlaması ve pişmanlık duyması, onu büsbütün doğallıktan uzaklaştıyordu. Ölmek üzere olan sevgili kardeşi için ağlamak isteği duyarken, onun geleceğe yönelik planları üzerine açılan konuşmayı dinlemek ve söylediklerini desteklemek zorundaydı.

Ev rutubetliydi ve sadece bir oda ısıtıldığı için, Levin kardeşini bir paravanın arkasına, kendi yatak odasına yatırdı.

Kardeşi yattı -uyudu ya da uyumadı- ama hastaydı; yatağında dönüp durdu, öksürdü, balgamını söktüremediği zamanlar bir şeyler mırıldandı. Bazen zorlukla soluğu zamanlar; "Oh Tanrım!" diye söylendi; bazen de terden bunaldığı zamanlar can sıkıntısı ile, "Hay kör şeytan!" dediği duyuldu. Levin, kardeşini dinleyerek uzun süre uyuyamadı. Kafasında çeşitli düşünceler uçuşup duruyordu, ama bu düşüncelerin hepsi de bir noktaya; ölüme gelip dayanıyordu.

Her şeyin kaçınılmaz sonucu olan ölüm, ilk defa karşı konulmaz gücüyle gözlerinin

önünde canlandı. Hemen şuracıkta, yanı başında, yarı uyur, yan uyanık inleyen ve alışkanlıkla, hiç fark etmeden bazen Tann'ı, bazen şeytani çağırın bu sevgili varlıktaki ölüm, hiç de eskiden kendisine görüldüğü kadar uzak değildi artık. Ölüm, aynı zamanda kendi içindeydi; bunu hissediyordu. Şimdi değilse yann, yann değilse otuz yıl sonra onunla karşılaşmayacak mı? Zamanın ne önemi vardı ki! Bu kaçınılmaz ölüm de neydi; bunun üzerinde hiçbir zaman düşünmemişti ve düşünmekten korkuyordu.

"Çalışıyorum, bir şeyler yapmak istiyor, çalışıp çabalıyorum, oysa günün birinde ölümün geleceğini ve her şeyin biteceğini tamamen unutmuşum."

Levin, karanlıkta, karyolasının üzerinde çömelmiş, kolları dizlerine dolamış, soluğunu tutarak derin düşüncelere dalmıştı. Gel-gelelim derin derin düşündükçe gerçekten de şüphe edemeyeceğini daha iyi anlıyordu. Gerçekten de bir şeyi unutmuş, hayattaki çok küçük bir ayrıntıyı gözden kaçırmıştı; günün birinde ölümün çıkagelip her şeye nihai bir son vereceğini; şu halde, herhangi bir işe başlamanın ne değeri vardı? Çaresi de yoktu. Evet; bu, korkunç bir şeydi, ama böyleydi.

Umutsuzlukla kendi kendine "Evet, ama hâlâ yaşıyorum, şimdi ben ne yapayım, ne yapmalıyım?" diye söylendi, mumu yaktı, yavaşça kalktı, aynaya doğru gitti, yüzünü ve saçlarını incelemeye koyuldu. Evet, şakaklarında aklar vardı. Ağzını açtı; dişleri çürümeye başlamıştı. Pazulannı sıvadı. Gücü yerin-

deydi, ama şimdi hasta olan Nikolay'ın da bir zamanlar sağlam bir vücudu vardı. Birdenbire, çocukken nasıl birlikte yattıklarını ve birbirlerine yastık atmak ve katılarak gülmek için nasıl Fyodor Bogdaniç'in kapıdan çıkmasını beklediklerini hatırladı. Öylesine gülerdi ki, köpürüp taşan neşesini Fyodor Bogdaniç'in korkusu bile durduramazdı. "Şimdi ise bu çökmüş bomboş göğüs... Ve, ne olacağımı bilmeyen ben.."

Kardeşinin öksürüğüyle kendine geldi.

"Hay kör şeytan! Kuzum, sen ne dolaşıp duruyorsun, niye uyumuyorsun?"

"Bilmem, işte uyukum kaçtı."

"Ben iyi uyudum. Şimdi artık terlemiyorum da... Bak, yokla gömleğimi; terlememişim değil mi?"

Levin, kardeşinin gömleğini yokladı, paravananın dışına çıktı, mumu söndürdü, ama uzun bir süre daha uyuyamadı. Tam, nasıl yaşaması gerektiği sorununu biraz olsun çözümlendiği bir sırada, karşısına çözümlenmesi imkânsız, yeni bir sorun, ölüm sorunu çıkmıştı.

"İşte, ölüyor. Baharda ölecek; ona nasıl yardım etmeli? Ona ne söyleyebilirim ki? Bu konuda hiçbir şey bilmiyorum. Ölümün varlığını bile unutmuşum."

XXXII

Levin'in uzun zamandır dikkatini çekmişti; aşın uysallıklanıyla, kibarlıklarıyla bizi sıkın kişiler, çok kısa bir zaman sonra huy-suzluklarıyla, hırçmhlaklarıyla çekilmez olur-

lar. Aynı durumun kardeşinin de başına geleceğini hissediyordu. Gerçekten de kardeşimin yumuşakbaşlılığı uzun sürmedi. Hemen ertesi günden başlayarak Nikolay, her şeye sinirlenmeye, sitem ederek kardeşine çatmaya, onu en hassas noktasından hırpalamaya başladı.

Levin, kendisini suçlu hissediyor ve bu durumu düzeltemiyordu. Eğer karşılıklı olarak ikiyeüzlülük yapmayıp, içten ve samimi bir konuşma yapsaydılar; yani sadece ne düşündüklerini ve ne hissettiklerini birbirlerine söyleseydiler, o zaman sadece birbirlerinin gözleri içine bakar ve Konstantin sadece, "Sen öleceksin, sen öleceksin!" der, Nikolay da, "Öleceğimi biliyorum, ama korkuyorum, korkuyorum, korkuyorum!" diye cevap verirdi. Eğer sadece samimi konuşsaydılar, bundan başka hiçbir şey söylemeyeceklerdi, ama böyle yaşanmazdı. Bu nedenle Konstantin Levin, ömür boyu yapmaya; çalışıp da yapamadığı gözlemlerine göre birçoklarının çok iyi konuşmasını bildikleri, onsuz yaşanamayan bir şeyi yapmayı, düşünmediklerini söylemeyi denedi ve sürekli yalan söylediğini, kardeşinin de bu yalanlan yakaladığını ve sinirlendiğini hissetti.

Geldiğinin üçüncü günü Nikolay, kardeşinden ekonomik planını bir daha anlatmasını istedi ve sadece bunu yermekle kalmayıp, özellikle bilerek komünizmle de kanştırdı.

"Sen sadece yabancı bir düşünceyi almış, ama onu berbat etmişsin, şimdi de uygulanması mümkün olmayan yerlere uygulamak istiyorsun!"

t

"Ama bu ideolojinin benim görüşlerimle hiçbir ilgisi olmadığını sana söylüyorum. Onlar, mülkiyet hakkının meşruluğunu, sermayeyi, miras hakkını reddediyorlar, ben ise bu başlıca stimulant'ı' (Levin, bu tür yabancı sözcükler kullanmaktan hiç hoşlanmazdı, ama eserini yazdığından beri, elinde olmadan, sık sık yabancı sözcükler kullanmaya başlamıştı) inkâr etmeyerek, sadece iş gücünü düzene sokmak istiyorum."

"Mesele burada ya; sen yabancı bir düşünceyi almış, onun bütün güçlü yanlarını kesip atmışsın! Şimdi de bunun yeni bir şey olduğuna inanmak istiyorsun!"

"Ama benim düşüncelerimin hiçbir ilgisi yok ki onunla..."

Nikolay Levin, gözleri kinle dolu bir bakışla panldayarak, alaycı bir tavırla gülümsedi:

"Hiç değilse, o doktrinde, nasıl diyeyim, geometrik bir güzellik, bir açıklık, bir kesinlik var," dedi; "Belki de bu bir hayal, ama bütün geçmişi tabula rasa" yapabileceğimizi varsayalım sonunda; mülkiyet yok, aile yok, elbet emek de yeni bir düzene girer, ama sende bununla ilgili hiçbir şey yok."

"Sen niçin karıştırıyorsun? Ben hiçbir zaman komünist olmadım ki?"

"Ben oldum ve komünizmi vakitsiz bulmakla birlikte, Hıristiyanlığın ilk devirleri gibi, akla uygun ve geleceği olan bir doktrin olarak kabul ediyorum."

"Ben iş gücüne sadece naturalist bir gözle

* Uyarıcı.

** Lâtinçe: Silip süpürmek anlamına kullanılmıştır.

bakılması; yani onun incelenmesi, özelliklerinin bilinmesi gerektiğini düşünüyorum."

"Tamamen faydasız. Bu güç, gelişme derecesine göre kendi kendine belli bir çalışma biçimi buluyor. Her yerde köleler, sonra yancılar vardı, bizde de yarıcılar, kiralık ırgatlar var; sen neyi arayıp duruyorsun?"

Levin, bu sözler üzerine birdenbire telaşlandı, çünkü ruhunun derinliklerinde bunun doğru olabilmesi ile ilgili bir korku vardı. Belki gerçekten de komünizm ile belli çalışma biçimleri arasında bir denge kurmak istiyordu. Ateşli ateşli: "Ben, kendim için de, işçiler için de verimli çalışma yolları anyorum," diye cevap verdi; "Ben, o biçim düzenlemek istiyorum ki..."

"Sen hiçbir şey düzenlemek istemiyorsun; sen, sadece ömür boyu yaşadığın gibi, orijinallik yapmak, köylüleri açıkça değil de, birtakım ilkelerle sömürdüğünü göstermek istiyorsun."

Levin, sol yanak kaslanm önlenemez bir biçimde seyirdiğini hissederek:

"Mademki böyle düşünüyorsun, bırakalım bu konuyu!" dedi.

"Sen inanmıyorsun, hiçbir zaman da inanmadın, senin için önemli olan, sadece gururunun okşanması."

"Çok iyi, öyleyse beni rahat bırak!"

"Merak etme, bırakıyorum! Hem, bunu Çoktan yapmam gerekirdi; cehenneme kadar yolun var! Geldiğime pişmanım."

Sonra Levin, kardeşini yatıştırmak için ne kadar çaba harcadıysa da, Nikolay, hiçbir şey

dinlemek istemedi ve ayrılımalarının çok daha iyi olacağını söyledi. Levin, hayatın Nikolay için düpedüz çekilmez olduğunu anladı.

Levin, tekrar kardeşinin yanına gelip kendisine hakarete bulunduyorsa bağışlamasını, pek de doğal olmayan bir dille rica ettiği zaman, Nikolay artık kesinlikle gitmeye hazırlanmıştı.

Nikolay gülümseyerek: "Oh, oh, şimdi de yüce kalplilik!" dedi; "Eğer haklı olmak ihtiyacında isen, sana bu zevki tattırabilirim. Sen haklısın, ama ben yine de gidiyorum!"

Nikolay, tam gideceği sırada kardeşiyle öpüştü ve birdenbire ciddi, tuhaf bir bakışla ona bakarak, titrek bir sesle:

"Kostya," dedi, "Yine de beni kötü anma!"

İçten söylenmiş biricik sözlerdi bunlar. Levin, bu sözlerin, "Çok kötü bir halde olduğumu görüyorsun, biliyorsun! Belki de bu son görüşmemizdir" anlamına geldiğini anladı ve gözleri yaşla doldu. Kardeşini bir kez daha öptü, ama ona hiçbir şey söyleyemedi, daha doğrusu söylemesini beceremedi.

Kardeşinin gidişinden iki gün sonra, Levin de Avrupa'ya hareket etti. Trende Kiti'nin yeğeni Şçerbatski'ye rastladı ve kederli hali ile onu pek şaşırttı.

Şçerbatski: "Nen var böyle?" diye sordu.

"Ne olacak, hiç; dünyanın tadı kalmamış."

"Dünyanın mı tadı kalmamış? Mulhous'e gideceğine, benimle birlikte Paris'e gel. O zaman neşeyi görürsün!"

"Benim için artık her şey bitmiştir. Ölme zamanım geldi."

Şçerbatski gülererek: "Demek böyle ha!" dedi; "Bense yaşamaya yeni hazırlanıyorum."

"Kısa bir süre önce ben de böyle düşünüyordum, ama artık şimdi yakında öleceğimi biliyorum."

Levin, son zamanlardaki gerçek düşüncelerini söylüyordu: O, her şeyde sadece ölümü ya da ona yaklaştığını hissediyordu, ama yaptığı işler özellikle onu meşgul ediyordu. Ölüm, kapıyı çalmcaya kadar, şu ya da bu şekilde yaşamak gerekiyordu. Ona göre her şeyi karanlık örtmüştü. Bu karanlıkta tek yolun göstericinin işi olduğunu hissediyor ve olanca gücüyle işine sarılıyordu.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Kan koca Karenin'ler aynı evde oturmayı sürdürüyor ve her gün görüşüyorlardı. Ama birbirlerine tam anlamıyla yabancıydılar. Aleksey Aleksandroviç hizmetçilerin olur olmaz şeyler düşünmemeleri için kansını her gün görmeyi bir kural olarak benimsemişti, ama yemeği evde yemekten kaçmıyordu. Vronski, Aleksey Aleksandroviç'in evine hiç gitmiyor, Anna'yı dışarda görüyor, kocası da bunu biliyordu.

Üçünün durumu da acı vericiydi. Bu durumun değişeceği umudu olmasaydı, bunun yalnızca geçici bir dert olduğuna inanmasa-lardı, hiçbiri bu durumda bir gün bile yaşayacak gücü kendinde bulamazdı. Aleksey Aleksandroviç bir gün gelecek, her şey gibi bu tutkunun da geçeceğini, olanların unutulacağını, adının lekelenmeden kalacağını umuyordu. Bu durumu yaratan ve herkesten çok acı çeken Anna, çok yakında her şeyin çözüleceğini, açıklığa kavuşacağını umuyor, buna kesinlikle inandığı için bu duruma katlanabiliyordu. Anna, bu durumu hangi olayın çözümleneceğini bilmiyor, ama belirleyici bir şeyin çok yaklaştığına kesinlikle inanıyordu. Anna'ya boyun eğen Vronski de, bütün güc-

Kikleri çözmesi gereken, kendisine bağlı olmayan bir şeyler bekliyordu.

Kış ortalarına doğru Vronski can sıkıntısından patladığı bir hafta geçirdi. Petersburg'a gelen yabancı bir prensin emrine verildi, ona, Petersburg'un görülmeye değer yerlerini gezdirmekle görevlendirildi. Vronski gösterişli bir adamdı. Üstelik kibar ve ince, duyarlı davranmayı çok iyi biliyordu. Bu gibi kimselerle de ilişkileri vardı. Prensın hizmetine bu nedenle verilmiş, ama bu görev ona çok sıkıcı gelmişti. Prens, Rusya'da ülkesine döndüğünde kendisine sorulabilecek her şeyi görmek ayrıca Rus eğlencelerinden elden geldiğince yararlanmak istiyordu. Sabahlan kentin görülmeye değer yerlerini dolaşmaya çıkıyor, akşamları da ulusal eğlencelere katılıyorlardı. Prens, prenslerin arasında bile az görülen sağlıklı bir bünyeye sahipti. Spor ve iyi bir bakımla öylesine güçlenmişti ki, aşın zevk düşkünü olmasına rağmen, kocaman, yeşil, pınl pınl bir Hollanda hıyan gibi tazeydi. Çok seyahat etmişti. Ona göre şimdiki ulaşım kolaylıklarının en iyi yan-lanndan biri, kişiye başka ulusların zevk ve eğlencelerini tanıma imkânı sağlamasındaydı. İspanya'ya gitmiş, serenaclar söylemiş, mandolin çalan bir İspanyol kadınıyla dost olmuştu. İsviçre'de gemze" vurmuş. İngiltere'de kırmızı frak giyip atla çitlerden atlamış, tuttuğu bir bahis üzerine iki yüz sülün vurmuştu. Türkiye'de bir hamama girmiş, Hindistan'da file binmişti. Şimdi de Rusya'da bütün özel Rus zevklerini tatmak istiyordu.

Dag keçisi.

Prens yanında baş mihmandar olarak bulunan Vronski çeşitli çevreler tarafından prene teklif edilen Rus eğlencelerini düzenlemekte büyük güçlük çekiyordu. Bu eğlenceler arasında rahvanla yapılan at gezileri de, Rus gözlemleri de, ayı avları da, troykalar da, çingeneler de, tabakların, kadehlerin kınıldığı Rus içki âlemleri de vardı. Prens, Rus ruhunu şaşılacak bir kolaylıkla benimsedi. Tabak dolu tepsileri yerlere çalıyor, bir Çingene kadını kucagina oturtuyor, sonra da adeta daha başka bir şey var mı, yoksa Rus ruhu bu kadar mı, der gibi Vronski'ye bakıyordu.

Gerçekte Rus eğlenceler içinde prensin hoşuna en çok giden Fransız aktristleri, bir balerin ve beyaz mühürlü şampanyaydı. Vronski, prenlere alışkındı. Ama son zamanlarda değiştiğinden mi, yoksa bu prensle büyük bir yakınlık kurduğundan mı nedir, bu bir hafta ona çok ağır gelmişti. Vronski, tehlikeli bir deliye bakmakla görevlendirilen ve ondan korkan, bununla birlikte deliyle yakınlığı nedeniyle kendi aklı için de korkan bir insanın duygulanna benzeyen bir duygunun etkisi altında kaldı. Vronski, onuruna dokundurmak için, prensle arasındaki sert, resmi saygı tavrını bir saniye bile gevşetmemek zorunluğunu sürekli hissetti. Prens, Rus eğlencelerini, zevklerini sunmak için paralan-dıklanları şaşarak gördüğü kişilere karşı prensin davranışları küçümseyiciydi. Tanımak istediği Rus kadımları hakkında prensin yargı-larını duydukça birçok kez Vronski, öfkesinden kıpkırmızı olmuştu. Prens, Vronski'nin

hoşuna gitmeyişinin asıl nedeni ise, elinde olmadan onun kişiliğinde kendini görmesiydi. Vronski'nin karşısında gördüğü hiç de gururunu okşayan bir tip değildi. Çok aptal, çok kendini beğenmiş, çok sağlıklı ve çok temiz biriydi, hepsi o kadar. Prens bir centilmendi. Bu bir gerçektir. Vronski bunu inkâr edemezdi. Kendinden büyüklerle, dalkavukluğa kaçmadan, akranı gibi konuşuyor, dengi olanlara karşı rahat ve doğal davranıyor, kendinden küçüklere karşı ise küçümseyici, iyiliksever bir hal takınıyordu. Vronski de öyleydi ve bunu da bir erdem sayardı. Ama prensin mevki ondan yüksekti. Bu nedenle prensin ona karşı davranışlarındaki küçümseyici hoşgörüsü Vronski'nin canını sıkıyordu.

"Öküzün teki!" diye düşünüyordu. "Acaba ben de öyle miyim?"

Yedinci gün prens, Moskova'ya hareketinden önce ona teşekkür edip kendisiyle veda-laşınca Vronski, bu sıkıntılı durumdan ve bu tatsız aynadan kurtulduğu için büyük bir mutluluk hissetti. Rus cesaretinden örneklerle dolu, bütün gece süren bir ayı avı partisinden sonra garda vedalaştılar.

II

Vronski eve dönünce masanın üzerinde Anna'nın bir pusulasını buldu. Şöyle yazıyordu: "Hasta ve mutsuzum. Dışarı çıkamıyorum. Artık dayanamayacağım, sizi görmek istiyorum. Bu akşam gelin. Aleksey Aleksan-droviç saat yedide toplantıya gidecek. Saat

ona kadar orada kalacak." Vronski, kocasının istememesine rağmen Anna'nın onu eve çağırmasını biraz tuhaf buldu. Bir an düşündükten sonra, gitmeye karar verdi.

Vronski o kış albaylığa yükseltilmişti. Alaydan ayrılmış, evinde yalnız yaşıyordu. Kahvaltısını yaptıktan sonra kanepeye uzandı. Anna üzerine son anlarıyla, ayı avında önemli rol oynayan ayı bakıcısı köylü üzerine olan anılan belleğinde birbirine karıştı. Sonra uykuya daldı. Dehşetten titreyerek uyandığında hava kararmıştı. Çabucak mumu yaktı. "Ne oldu? Ne var? Rüyamda gördüğüm korkunç şey ne! Evet, evet. Galiba şu ayı bakıcısı ufak tefek, pis sakah karmakarışık köylü, öne eğilmiş bir şeyler yapıyordu. Sonra birden Fransızca acayip birtakım şeyler söylemeye başladı. Evet, gördüklerimde başka bir şey yoktu. Peki ama böyle korkacak ne var?" Vronski köylüyü gözünün önüne getirdi. Fransızca söylediği anlaşılmasın şeyleri anımsadı. Soğuk bir korku ürpertisi sırtında dolaştı. Vronski, "Ammma da saçma bir rüya!" diye içinden geçirdi, saatine baktı.

Sekiz buçuk olmuştu. Zili çalıp uşağı çağırırdı. Çabucak giyinip çıktı. Gördüğü rüyayı unutmuştu. Yalnızca geç kaldığı için üzülmüyordu. Kareninlerin evine yaklaşırken saatine bir daha baktı; dokuza on vardı. Merdivenin önünde bir çift at koşulu dar, yüksek bir ku-Pa arabası duruyordu.

Anna'nın arabasını tanıdı. "Bana geliyor," diye içinden geçirdi. "Böylesi daha iyi olurdu. Canım eve girmek istemiyor. Ama ar-

tık çok geç, saklanamam ya!" Vronski, kendi kendine söylenerek, kızaktan indi, kapıya yürüdü. O anda kapı açıldı, elinde bir yol battaniyesi ile kapıcı çıktı, arabacıya seslendi. Ayrıntılara dikkat etmeye alışık olmayan Vronski, yine de kapıcının yüzündeki şaşkınlığı fark etmişti. Tam kapıda Aleksey Aleksandroviç ile burun buruna geldi. Havagazı lambasının ışığı, siyah şapkanın altında solgun, çok zayıflamış bir yüzü, paltonun kürklü yakasının içinde pırıldayan beyaz bir kravatı aydınlattı. Ka-renin'in donuk, hareketsiz gözleri Vronski'nin yüzüne dikildi. Vronski öne eğilerek selam verdi. Aleksey Aleksandroviç dudaklarını kısı elini şapkasına götürerek selam verdi ve geçip gitti. Vronski onun, arkasına bakmadan arabaya bindiğini,

pencereden yol battaniyesiyle dürbünü alıp gözden kaybaldığını gördü. Vronski antreye girdi. Kaşları çatıktı. Gözlerinde mağrur, öfke dolu bir parlaklık vardı.

"Şu duruma bak!" diye içinden geçiriyordu. "Bir şeyler yapıp, onurunu savunsa ben de bir şeyler yapabilir, duygularımı açığa vurabilirdim. Ama bu korkaklık ya da alçaklık... Beni aldatan bir adam dururmu sokuyor, ben ise böyle olmak istemiyorum ve olmayacağım."

Vrede'nin bahçesinde Anna ile görüşmelerinden bu yana Vronski'nin düşünceleri değişmişti. Kendini bütün varlığıyla ona vermiş, her şeye boyun eğerek, ondan sadece kaderinin çizilmesini bekleyen Anna'nın zayıflıklarına elinde olmadan boyun eğiyordu. Bu ilişkinin o zamanlar sandığı gibi sona erebileceğini

-220'
düşünmekten çoktan vazgeçmiş, yükselme hırsı ile ilgili planlar yine arka plana itilmişti. Her şeyin kesinlikle belirli olduğu çalışma çevresinden dışarı çıktığını hissederek, kendini bütün varlığıyla duygularına verdi ve bu duygular, onu Anna'ya her geçen gün biraz daha bağladı.

Anna'nın ayak sesini antreden duydu. Vronski, Anna'nın onu beklediğini, her sese kulak kabarttığını, şimdi de konuk odasına dönmekte olduğunu anlamıştı. Anna onu görünce:

"Hayır!" diye bağırdı ve gözleri dolu dolu oldu. "Hayır, bu böyle sürüp gidecekse o şey, çok daha önce olacak, çok daha önce!" "Ne oldu?"

"Ne mi oldu? Seni bekliyorum, acı çekiyorum, bir saat geçti, hayır, iki saat. Hayır, kavga etmeyeceğim! Seninle kavga edemem. Sa-mnm gelemedin değil mi?.. Hayır, kavga etmeyeceğim!"

Arına iki elini Vronski'nin omuzlarına koyup yüzüne derin, hayranlık dolu, aynı zamanda araştıran bakışlarla uzun uzun baktı. Onu görmediği Zf>r"qlar için de yüzünü do-j'ci »eyreui. Her buluşmalarında olduğu gibi, hayalinde yaşadığı Vronski ile gerçek Vrons-ki'yi karşılaştırıyordu.

III

Lambanın altındaki masaya oturduklarında Anna: "Onunla kpr<?İlaştım mı?" diye sordu. "İşte, geç kalmanın cezası bu."

"Karşılaştım. Peki ama nasıl oldu? Bu saatte toplantıda olması gerekmiyor muydu?"

"Toplantıdan döndü. Şimdi başka bir yere gitti. Ama önemli değil. Boşver, sözünü etme. Sen neredeydin, onu söyle. Prensle mi?"

Anna, Vronski'nin hayatının bütün ayrıntılarını biliyordu. Vronski, bütün gece uyumadığı için uyuyakaldığını söylemek istedi, ama Anna'nın heyecanlı, mutlu yüzüne bakınca söylemeye utandı. Prensın gidişiyile ilgili raporu vermek için komutanlığa gitmek zorunda kaldığını söyledi.

"Artık bitti, değil mi? Prens gitti!"

"Tann'ya şükür gitti. Ne kadar sıkıldığımı bilemezsin."

Anna kaşlarını çattı. "Neden?" dedi. "Siz, genç erkeklerin hepsinin her zamanki yaşantısı değil mi bu?" Masanın üzerinde duran örgüsünü almış, Vronski'ye bakmadan, içinden şişini çıkarmaya çalışıyordu.

Anna'nın yüz ifadesindeki değişikliğe şaşan Vronski, bu değişikliğin ne anlama geldiğini anlamaya çalışarak: "O yaşantıyı bırak-h çok oldu," dedi.

Düzgün, beyaz dişlerini göstererek gülümsedi. "Doğrusunu istersen," diye ekledi. "Bu hafta içinde o yaşantıya bakarken aynada kendimi görür gibi oldum. Gördüklerim hiç hoşuma gitmedi."

Anna örgüsünü elinde tutuyor, ama örmüyor, Vronski'yi tuhaf, ışıltılı, dostça olmayan bir bakışla süzüyordu.

"Bu sabah Liza uğradı," dedi. "Kontes Lid-ya İvanovna'ya rağmen hâlâ bana gelip gidi-

yorlar. Evet, bu sabah Lidya uğradı, sizin Atina gecesini anlattı. Ne iğrenç bir şey!"

"Şimdi size anlatacaktım."

Anna, Vronski'nin sözünü kesti: "Şu daha önce tanıdığın Therese miydi o?"

"Size anlatacaktım."

"Siz erkekler ne iğrenç yaratıklarınız! Kadının bunu ömür boyu unutamayacağını nasıl oluyor da düşünmüyorsunuz!" Anna giderek öfkeleniyor, böylelikle sinirliliğin nedenini açığa vurmuş oluyordu. "Hele hele, senin hayatını bilemeyen bir kadın hiç unutamaz. Ne biliyorum ben? Ne öğrenmiş olabilirim ki? Bana söyleyeceklerini... Peki, bana gerçeği söylediğini nereden bilebilirim?"

"Anna, bana hakaret ediyorsun. Bana inanmıyor musun? Sana açmadığım tek bir düşüncem bile olmadığını sana söylemedim mi?"

Anna, kıskançlık duygusunun verdiği düşünceleri kafasından uzaklaştırmaya çalışarak: "Evet, evet," dedi. "Ama ne kadar acı çektiğimi bilemezsin!.. Sana inanıyorum, evet, inanıyorum... Bana ne diyordun?"

Vronski ne söylemek istediğini birden ha-tırlayamadı. Son zamanlarda giderek sıklaşan Anna'nın kıskançlık nöbetleri onu korkutuyordu. Kıskançlığın nedeninin sevgi olduğunu bilmesine rağmen, bu durum, ne kadar gizlemeye çalışırsa çalışsın, onu Armadan soğutuyordu. Anna'nın sevgisinin kendisi için bir mutluluk

olduğunu kaç kez söylemişti. İşte, şimdi Anna, onu dünyada en önemli şeyi aşkı olan bir kadının sevebileceği gibi seviyor-

du. Oysa o, Anna'nın peşinden Moskova'ya giderken hissettiği mutluluktan çok uzaktı. Vronski o zamanlar kendisini mutsuz sayıyordu, ama mutluluk gelecekti. Şimdi ise en güzel mutluluğun geride kaldığını hissediyordu. Anna, ilk zamanlarda tanıdığı Anna değildi. Hem ruhsal hem de bedenen kötüye doğru bir değişme olmuştu. Şişmanlamış, yüzünde o aktristten söz ederken hain, yüzünü çirkinleştiren bir ifade belirmişti. Vronski, kopardığı ve soldurduğu çiçeğe bakan bir insan gibi Anna'ya bakıyor, koparma ve mahvetme nedeni olan güzelliğini güçlkle seçebiliyordu. Ama yine de aşkının daha güçlü olduğu sıralarda bu aşkı yüreğinden koparıp atmaya şiddetle isteseydi, bunu yapabilirdi, şimdi, Anna'yı sevmediğini hissettiği şu anda, onunla arasındaki bağın kopanlamayacağını biliyordu.

"Ee, prensle ilgili ne anlatmak istiyordun? Korkma, şeytani kovdum (aralarında kıskançlığa şeytan adını takmışlardı.) Evet, prensle ilgili bir şey anlatmaya başlamıştın. Prensle birlikte olmak sana neden ağır geldi?" Vronski dağılan düşüncelerini toparlamaya çalışarak: "Ah, ne çekilmez bir insan!" dedi. "Kiminle yakın dost olursa olsun, bu dostluktan hep o kazançlı çıkar. Onu anlatmak gerekirse, panayirlarda birincilik kazanan besili, bakımlı bir hayvan denilebilir, ne eksik ne de fazla."

Anna'nın ilgisini çekmişti bu. "Ama nasıl olur?" diye itiraz etti. "Ne de olsa çok şey görmüş, kültürlü bir insan, öyle değil mi?"

"Onlanınki bambaşka bir kültür. Bedensel zevkler dışında aslında her şeyi küçümsüyorlar. O da galiba kültürü küçümseme hakkını elde etmek için kültür edinmiş olsa gerek."

"Evet ama, hepiniz bu bedensel zevklere pek düşkünsünüzdür."

Vronski, yine Anna'nın, ondan kaçırıldığı üzgün bakışını fark etti. Gülümseyerek:

"Onu niçin bu kadar savunuyorsun?" dedi.

"Hayır, savunmuyorum. O umurumda değil. Yalnızca, bvi zevkleri sevmeseydin, onları reddedebilirdin, diye düşünüyorum. Ne var ki, Therese'yi Havva anamız kılığında görmek senin de hoşuna gidiyor."

Vronski, Anna'nın masanın üzerine koyduğu elini alıp öperek: "Yine şeytan göründü," dedi.

"Evet, ama elimde değil! Seni beklerken ne kadar çok acı çektiğimi bilmiyorsun! Kıskanç olduğumu sanmıyorum. Burada, yanımday-ken sana inanıyorum. Ama benden uzakta bir yerlerde anlayamadığım hayatı sürdürürken..."

Anna geri çekildi. Nihayet örgü örmeye başlamıştı. Lambanın altında parlayan beyaz yünden, düğümler işaret parmağının yardımıyla birbiri arkasından hızla sıralanmaya, işlemeli bluzu içinde ince bileği sinirli sinirli dönmeye başlamıştı.

Anna'nın sesi birden hiç de doğal olmayan bir biçimde çıktı:

"Ee, anlat bakalım, Aleksey Aleksandroviç ile nerede karşılaştın?"

"Kapıda burun buruna geldik." "Sana şöyle selam verdi, değil mi?" Anna yüzünü uzattı, gözlerini kapayıp yüz ifadesini değiştirdi, kollarını kavuşturdu. Vronski onun güzel yüzünde birden, Aleksey Aleksandroviç'in ona selam verirken yüzünde oluşan ifadeyi gördü, Vronski gülümsedi. Anna ise kendisinin en önemli özelliklerinden biri olan o sevimli, içten kahkahasıyla güldü. Vronski: "Onu asla anlayamıyorum," dedi. "Yazlıkta ona yaptığın açıklamadan sonra senden ayrılma ya da beni düelloya çağırma, anlardım. Ama bu yaptığını anlamıyorum. Bu duruma nasıl katlanabiliyor? Acı çektiği belli."

Anna gülümsedi. "O mu acı çekiyor?" dedi. "Keyfi yerindedir, merak etme."

"Her şey öylesine iyi sonuçlanabilecekken üçümüz de neden acı çekiyoruz?"

"Acı falan çektiği yok. Onu tanımaz mıyım? Ruhuna işlemiş yalancılığı bilmez miyim? Biraz duygusu olan bir insan, onun benimle yaşadığı gibi yaşayabilir mi? Duygusu olan bir erkek ona ihanet eden karısıyla aynı çatı altında yaşayabilir mi? Onunla senli benli konuşabilir mi?"

Anna yine elinde olmadan kocasını taklit etti: "'Sen ma chere Anna sen!' O bir erkek değil, o bir insan değil, bir kukladır, kimse bilmez, ama ben bilirim. Onun yerinde olsaydım bırak 'sen, ma chere,' demeyi benim gibi bir kadını çoktan öldürmüş, parça parça etmiştim. O bir insan değil bakanlık makinesidir. Senin karın olduğumu, kendisinin bir yaban-

cı, gereksiz bir adam olduğunu anlamıyor. Artık, sözünü etmeyelim, bırakalım!"

Vronski, Anna'yı yatıştırmaya çalışıyordu: "Sen haksızsın canım, haksızsın! Ama önemi yok, bırakalım onu. Neler yaptığını anlat. Neyin var? Hastalığın neymiş, doktor ne dedi?"

Anna, Vronski'ye alaycı bir sevinçle bakıyordu. Kocasının daha gülünç ve tuhaf yanlarını anımsadığı ve anlatmak için uygun zamanı beklediği belliydi.

Ama Vronski ona fırsat vermiyordu: "Bence seninki hastalık falan değil. İçinde bulunduğun durumun bir etkisi. Ne zaman olacak?"

Anna'nın gözlerindeki alaycı parıltı söndü. Ama yerini başka bir gülümseme -Vrons-ki'nin bilmediği bir şeyi bilmenin ve sessiz bir hüznün verdiği bir gülümsemeydi bu- aldı.

"Yakında, çok yakında. Durumumuzun kötü olduğunu, bunu çözmek gerektiğini söylüyordun. Bu durumun bana ne kadar acı verdiğini, seni özgürce hiçbir şeyden korkmadan sevebilmek için neler verebileceğimi bir bilsen! O zaman kıskançlığımla ne kendimi, ne de seni üzerdim. Bu yakında olacak. Ama bizim düşündüğümüz gibi değil."

Anna, bunun nasıl olacağını düşününce kendini öylesine acınacak bir durumda gördü ki gözleri yaşardı, konuşmasını sürdürmedi. Lambanın altında parlayan beyaz ve yüzüklerle dolu elini Vronski'nin kolunun üzerine koydu.

"Bizim sandığımız gibi olmayacak. Sana

söylemek istemiyordum, ama beni söylemek zorunda bıraktın. Yakında, çok yakında her şey çözülecek. Artık acı çekmeyeceğiz."

Vronski, Anna'nın ne demek istediğini anlamıştı, ama, "Anlayamıyorum," dedi.

"Ne zaman olacağını sordun. Ben de yakında diyorum. Ama bu benim de sonum olacak. Hayır, sözümü kesme! -çabuk çabuk konuşmaya başlamıştı.- Bunu biliyorum hem de kesinlikle biliyorum. Öleceğim. Öleceğime ve sizi de kendimi de kurtaracağıma seviniyorum."

Gözlerinden yaşlar boşandı. Vronski, Anna'nın elini, öpmeye başladı. Hiçbir temele dayanmadığını bildiği, ama bir türlü yenemediği heyecanını gizlemeye çalışıyordu.

Arma, ani bir hareketle Vronski'nin elini, sıkarak, "İşte böyle," dedi. "Böylesi daha iyi. Geriye yapabileceğimiz bir tek bu kaldı."

Vronski toparlandı başını kaldırdı. "Neler saçmalıyorsun!" dedi. "Bu ne anlamsız sözler!"

"Hayır. Doğruyu söylüyorum." "Nedir doğru olan?" "Rüyamda öleceğimi gördüm." Vronski: "Kendi rüyanda mı?" dedi. Rüyasında gördüğü köylüyü anımsamıştı bir anda.

"Evet, rüyamda," dedi Anna. "Bu rüyayı çok önceden görmüştüm. Koşarak yatak odama girdim. Oradan bir şey alacaktım. -Anna gözlerini dehşetle açmış, anlatıyordu- Bunun rüyada nasıl olduğunu bilirsin. Yatak odama girince köşede bir şey gördüm."

"Ah, ne saçma! Buna nasıl inanabilirsin." Ama Anna sözünün kesilmesine izin vermedi. Anlattığı şey onun için çok önemliydi.

"Köşede gördüğüm o şey birden döndü, saç başı karmakarışık ufak tefek bir köylüydü. Kaçmak istedim, korkunç köylü, çuvalının üzerine eğildi, içinde elleriyle bir şeyler araştırmaya başladı."

Anna, köylünün elleriyle çuvalın içini nasıl karıştırdığını gösterdi. Yüzünde bir dehşet ifadesi vardı. Aynı dehşete, kendi rüyasını anımsayan Vronski de kapılmıştı.

"Çuvalın içini karıştırıyor, bir yandan da Fransızca bir şeyler mırıldanıyordu: İl/aut le battre le Jer, le broyeur, le pétrir..." Korkumdan uyanmak istedim, uyandım da, ama sadece rüyamda uyandım. Kendi kendime bunun ne anlama geldiğini sormaya başladım. Korney, bana şöyle dedi: 'Doğum yaparken, doğururken öleceksiniz...' Sonra gerçekten uyandım."

Vronski: "Ne saçma!" diye söylendi. Ama bunu söylerken hiç de inandırıcı olmadığını farkındaydı.

Anna: "Neyse bunları bırakalım," dedi. "Zile bas, çay getirmelerini söyleyeceğim. Evet bekle, çok kalmadı, ben..." Ama birden sustu. Yüzü bir anda değişmişti. Dehşet ve heyecan ifadesinin yerini sakin, ciddi, mutluluk dolu bir ifade almıştı. Vronski bu değişikliğin anlamını bilemezdi. Anna içinde yeni bir hayatın kıpırdandığını hissetmişti.

Fr.: Demiri dövmeli, ezmeli, yoğurmak.

IV

Aleksey Aleksandroviç evinin kapısında Vronski ile karşılaştıktan sonra, önceden karar verdiği gibi, İtalyan operasına gitti. İkinci perdenin sonuna kadar orada kaldı. Görüşmek istediği herkesi gördü. Eve döndüğünde askıyı dikkatle gözden geçirdi. Asker kaputunun olmadığını görünce her zaman yaptığı gibi, odasına geçti. Ama her zaman yaptığı gibi tersine yatmadı, gecenin üçüne kadar bir aşağı bir yukarı odasında dolaştı. Yakışksız davranan, ileri sürdüğü tek koşula, sevgilisiyle evde görüşmeme koşuluna uymak istemeyen karısına duyduğu öfke ona huzur vermiyordu.

Anna, onun isteğini yerine getirmemişti, o da onu cezalandırmak, tehdidini gerçekleştirmek, boşanma isteğinde bulunmak ve oğlunu ondan ayırmak zorundaydı. Bu işle ilgili güçlükleri biliyordu Aleksey Aleksandroviç. Ama bunu yapacağını söylemişti bir kez, şimdi de gerçekleştirmek zorundaydı. Kontes Lidya İvanovna içinde bulunduğu durumdan en iyi kurtuluş yolunun boşanmak olduğunu ona çitlatmıştı. Ayrıca son zamanlarda boşanma uygulamaları düzene girmiş, kusursuz yürütülmeye başlanmıştı. Aleksey Aleksandroviç

gereken formalitenin güçlüklerini yenebileceğini umuyordu. Üstelik, felaket bir başına da gelmiyordu. Güneydeki azınlıklar, Zaraysk ili topraklarının sulanması işi, Aleksey Aleksandroviç'in görevinde birçok tatsızlıkla karşılaşmasına ne-

den olmuştu, bu yüzden son günlerde sinirleri çok bozdu.

Bütün gece uyuyamadı. Öfkesi gittikçe artarak sabah son haddini buldu. Çabucak giyindi. Elinde, adeta ağzına kadar dolu bir öfke kadehi taşıyordu, onu dökmekten, öfkesiyle birlikte, kansıyla konuşmak için gerekli olan enerjiyi de kaybetmekten korkuyormuş gibi, onun kalktığını öğrenir öğrenmez odasına girdi.

Kocasını çok iyi tanıdığını sanan Anna, odaya girdiğinde onun yüzünü görünce, bir anda şaşırıldı. Alnı kırış kırıştı Aleksey Aleksandroviç'in. Gözlerini, Anna'nın bakışlarından kaçırarak, can sıkıntısıyla karşıya bakıyordu. Ağzı küçümser bir tavırla sınıksız kapalıydı. Yürüyüşünde, hareketlerinde, sesinin tonunda karısının şimdiye kadar hiç görmediği bir kararlılık ve kesinlik vardı. Karısıyla selamlaşmadan, doğru yazı masasına yürüdü anahtarı alıp çekmeceyi açtı. "Ne istiyorsunuz?" diye bağırdı Anna. "Âşığınızın mektuplarını." Anna, çekmeceyi kapayarak: "Onlar burada yok," dedi.

Anna'nın bu davranışından tahmininde ya-nılmadığını anladı. Anna'nın elini kaba bir hareketle itip karısının önemli kâğıtlarını koyduğunu bildiği çantayı aldı. Arma elinden çantayı çekmek istedi, ama Aleksey Aleksandroviç onu itti. Çantayı koltuğunun altına sıkıştırıp: "Oturun," dedi. "Sizinle konuşmalıyım." Çantayı koltuğunun altında öyle sıkıştırmış, dirseğiyle öylesine bastırmıştı ki, omzu

yukarı kalkmıştı. Anna bir şey söylemeden, şaşkınlık ve korkuyla ona bakıyordu.

Aleksey Aleksandroviç: "Âşığınızı eve almanıza izin vermeyeceğimi size söylemişim," dedi.

"Onu görmem gerekiyordu, çünkü..." Bir bahane uyduramadığı için Anna sustu.

Aleksey Aleksandroviç: "Bir kadının, âşığını ne gibi nedenlerle görmesi gerektiğinin ayrıntıları beni ilgilendirmez." dedi.

Anna'nın yüzü birden kızardı. "Yalnız şunu istiyordum... -Kocasının bu kabalığı hem sinirlendirmiş hem de cesaretlendirmişti.-Bana hakaret etmeniz çok kolay olduğunun farkında değil misiniz?"

"Namuslu bir erkeğe, namuslu bir kadına hakaret edilebilir, ama bir hırsıza hırsız olduğunu söylemek La constaton d'un fait "ten başka bir şey değildir."

"Gaddarlığınızın bu yanından haberim yoktu."

"Karısına onurlu adını verip sadece dış görüntüyü kurtarma koşuluyla ona her türlü özgürlüğü tanıyan bir kocanın bu davranışına gaddarlık diyorsunuz. Bu gaddarlık mıdır sizce?"

Anna öfkeyle: "Gaddarlıktan da beter!" diye bağırdı. "Öğrenmek istiyorsanız söyleyeyim, alçaklıktır!"

Ayağa kalktı, kapıya yürüdü. Aleksey Aleksandroviç, onu iri parmaklı eliyle bileğinden tuttu -bileğini öyle sıkıyordu ki, bileziğinin

Bir olguyu tespit etmek.

kırmızı izi kaldı- onu zorla oturttu. Şimdi her zamankinden daha ince, cırlak sesiyle:

"Hayır!" diye bağırdı. "Alçaklık mı? Bu sözcüğü kullanmak istiyorsanız şunu bilmelisiniz ki, alçaklık, âşığı uğruna kocasını da, oğlunu da ihmal etmek ve hâlâ kocasının ekmeğini yemeyi sürdürmektir."

Anna başını önüne eğdi. Dün âşığına, asıl kocasının o olduğunu, kocasının gereksiz biri olduğunu söylerken, bunu aklının ucundan bile geçilmemişti. Aleksey Aleksandroviç'in sözlerinin doğru olduğunu düşünüyordu. Alçak sesle, yalnızca:

"Durumumu, benim anladığımdan daha kötü anlatamazsınız," dedi. "Ama bütün bunları neden söylüyorsunuz?"

Aleksey Aleksandroviç öfkeli: "Neden mi?" diye sordu. "Neden mi söylüyorsunuz? Dış görüntüyü kurtarma konusundaki isteklerime uymadığınıza göre, bu duruma son verecek gerekli önlemleri alacağımı bilirsiniz diye."

Anna alçak sesle: "Zaten sona ermesi yakındır," dedi, "Yakın."

Özlediği ölümün yakınlığını anımsayınca yine gözlerinden yaşlar boşandı.

Aleksey Aleksandroviç: "Âşığınızla birlikte tasarladığınızdan çok daha önce sona erecektir!" dedi. "Sizin tek arzunuz cinsel isteklerinizin tatmin edilmesidir."

"Aleksey Aleksandroviç! Yere düşen bir insana vurmak, bunun kibarlığa sığmayışı bir yana, dürüst bir davranış da değildir."

"Evet ama siz yalnız kendinizi düşünüyorsunuz! Öte yandan kocanız olan erkeğin çek-

tiği acılar sizi hiç ilgilendirmiyor. Onun dünyasının yerle bir olmasını umursadığınız yok, onvm çek... çek... çektikleri..."

Aleksey Aleksandroviç öylesine çabuk konuşuyordu ki, kekeleydi ve bu sözcüğü sonunda söyleyebilirdi. Bu durum Anna'ya gülünç geldi. Ama böyle bir anda bir şeyi gülünç bulabildiği için kendi kendinden utandı. İlk kez, bir an için kocasını anladı. Kendini onun yerine koydu. Ona acıdı. Ama ne yapabilir, ne söyleyebilirdi ki? Başını önüne eğdi, bir şey söylemedi. Aleksey Aleksandroviç bir süre sustu. Sonra, daha kontrollü, soğuk bir sesle, özellikle hiçbir önemi olmayan sözcükleri bile vurgulayarak konuşmaya başladı.

"Size şunu söylemeye geldim..."

Anna ona bakıyordu. "Çektikleri" sözcüğünü söylerken şaşırduğunda kocasının yüzündeki ifadeyi anımsamıştı. "Hayır, bana öyle gelmiştir," diye düşündü. "Hayır, bakışları böylesine donuk, kendine böylesine güven dolu, sakın görünüşü olan bir insan böyle bir şey hissedebilir mi?"

"Hiçbir şeyi değiştiremem," diye fısıldadı.

"Size şunu söylemeye geldim: Yarın Moskova'ya gidiyorum, bu eve bir daha da dönmeyeceğim; kararımı, boşanma işini vereceğim avukattan öğreneceksiniz. Oğlum da kaz kardeşimin yanına yerleşecek." Aleksey Aleksandroviç, oğlu üzerine söylemeyi kararlaştırdığı şeyi güçlükle anımsamıştı.

Anna göz ucuyla kocasına bakarak, alçak sesle: "Seryoja'yı bana acı çektirmek için kul-

lanıyorsunuz," dedi. "Onu sevmiyorsunuz. Oğlumu bana bırakın!"

"Evet, size duyduğum tiksinti ona olan duygularımı etkilediği için, oğluma karşı sevgimi bile yitirdim. Ama onu yine de alacağım. Elveda!"

Aleksey Aleksandroviç, çıkıp gitmek için kalktı, ama bu kez Anna onu durdurdu. Bir kez daha: "Aleksey Aleksandroviç, Seryoja'yı bana bırakın!" diye fısıldadı. "Size söyleyecek başka hiçbir şeyim yok. Benimle kalsın. Yakında doğum yapacağım, onu bırakın!"

Aleksey Aleksandroviç'in yüzü bir anda kıpkırmızı oldu. Anna'nın tuttuğu kolunu hızla çekip, hiçbir şey söylemeden odadan çıktı.

Aleksey Aleksandroviç içeri girdiğinde, Pe-tersburg'un ünlü avukatının bekleme odası doluydu. Üç kadın vardı: Biri yaşlı, biri genç, diğeri de bir tüccarın karısıydı. Üç de erkek: Biri, parmağında yüzük olan bir Alman banker; öteki, sakallı bir tüccar; üçüncüsü, resmi kıyafetli, boynunda haç asılı, asık yüzlü bir memur. Uzun zamandır bekledikleri belliydi. Avukatın iki sekreteri masalarında oturmuş, kalem uçlarını gıcırdatarak yazıyorlardı. Aleksey Aleksandroviç'in meraklı olduğu yazı takımları olağanüstüydü. Sekreterlerden biri yerinden kalkmadan, gözlerini kırparak Aleksey Aleksandroviç'e sinirli sinirli baktı:

"Ne istiyorsunuz?" diye sordu.

"Avukatla görüşeceğim."

Sekreter kalemiyle bekleyenleri göstererek, sertçe: "Avukatın işi var," dedi ve yazmaya devam etti.

Aleksey Aleksandroviç: "Biraz zaman bulamaz mı acaba?" diye sordu.

"Boş zamanı yok. Her zaman işi olur. Buy-run bekleyin."

Aleksey Aleksandroviç, kimliğini açıklamanın gerektiğini hissederek ağırbaşlı:

"Şu kartımı kendilerine verir misiniz lütfen," dedi.

Sekreter kartı aldı ve herhalde üzerinde yazılı olanları beğenmemiş olacak ki, kapıya yürüdü.

Aleksey Aleksandroviç prensip olarak, halka açık mahkemelerden yanaydı. Ama bu mahkemelerin Rusya'da uygulandığının bazı ayrıntılarına, yüksek devlet hizmetinde bulunması nedeniyle iyi bildiği bazı yönleriyle karşıydı. Bu ayrıntıları, yüksek otoritelerin kararlarını eleştirebildiği ölçüde eleştirirdi. Bütün hayatı, yönetim görevinde geçmişti. Bu nedenle, bir şeyi doğru bulmadığı zamanlar, yanlışsız bir şeyin olamayacağını, yanlışlıkların da düzeltilebileceğini düşünerek kendini yatıştırırdı. Yeni kurulan mahkemelerde avukatlarla ilgili koşulları doğru bulmuyordu. Ama şimdiye kadar bir avukatla hiç işi olmamıştı. Bu yüzden yalnızca teoride kalmıştı bu doğru bulmayı. Şimdiyse, avukatın bekleme odasında edindiği tatsız izlenim bu düşüncesini daha da güçlendirmişti.

Sekreter: "Şimdi çıkıyorlar," dedi. Gerçekten de iki dakika sonra kapıda, avukatla görüşmeye gelmiş uzun boylu, yaşlı bir hukukçuyla avukat görüldü.

Avukat ufak tefek, kısa boylu, dazlak bir adamdı. Koyu kırmızı bir sakalı, açık renk uzun kaşları, çıkık bir alnı vardı. Kravatından çifte saat kösteğinden rügan pabuçlarına kadar damat gibi giyinmişti. Yüzünde zeki, köylü-rikinin andıran bir ifade vardı. Giyinişi züppece, zevksizdi. Aleksey Aleksandroviç'e dönüp: "Buyrun," dedi.

Asık bir yüzle Karenin'e yol verip onu içeri aldıktan sonra kapıyı kapadı. Üzeri kâğıt dolu masasının yanındaki koltuğu Aleksey Aleksandroviç'e gösterdi.

"Şöyle buyurmaz mısınız efendim?" Kendi de, beyaz kıllı, küt parmaklı küçük ellerini ovuşturarak masasına geçti. Başını yana eğdi. Ama tam o anda masanın üzerinden bir sinek geçti. Avukat, ondan beklenemeyecek bir çabuklukla sineği yakaladı.

Avukatın hareketlerini şaşkınlıkla izleyen Aleksey Aleksandroviç:

"Sorunumu anlatmaya başlamadan önce, sizinle görüşeceğim konunun gizli kalması gerektiğini belirtmek zorundayım," dedi.

Avukatın kızıla çalan sarkık bıyıklarını belli belirsiz bir gülümseme araladı.

"Bana açılan sırları saklamasını bilmeseydim avukat olmazdım," dedi. "Ama sizi inandırmamı istiyorsanız..."

Aleksey Aleksandroviç avukatın yüzüne baktı. Bu gri renkli, zeki gözlerin her şeyi bi-

liyormuşçasma gülümsediğini gördü. Aleksey Aleksandroviç:

"Soyadımı biliyor musunuz?" diye ekledi. Avukat saygıyla eğilerek: "Soyadınızı da, her Rus gibi (bu arada bir sinek daha yakalamıştı) değerli çalışmalarınızı da biliyorum," dedi.

Aleksey Aleksandroviç heyecanını yenmeye çalışarak derin bir soluk aldı. Ama kararını vermişti. Tiz bir sesle, cesaretini kaybetmeden, kekeleyen, bazı sözcüklerin üzerine basa basa sözlerini sürdürdü:

"Aldatılmış bir koca olma mutsuzluğumu yaşıyorum. Karımla ilişkiyi resmen kesmek, yani boşanmak istiyorum. Ama oğlum annesinde kalmamalı."

Avukatın gri renkli gözleri gülmemeye çalışıyordu, ama bu gözler önüne geçilmez bir sevinçle kıpır kıpırdı. Aleksey Aleksandroviç bu gözlerde yalnızca kârlı bir iş alan bir insanın sevincinin söz konusu olmadığını, zafer ve heyecanın bulunduğunu görmüştü. Bu gözlerde, karısının gözlerinde sık sık gördüğü o hain parlaklık vardı.

"Boşanmanın gerçekleşmesi için benim yardımımı istiyorsunuz, öyle mi?"

"Evet, özellikle. Ama sizi uyarmalıyım, ilginizi kötüye kullanma cesaretini gösterebilirim. Önce sizinle görüşmeye ve danışmaya geldim. Boşanmak istiyorum, ama bunun ne gibi durumlarda gerçekleşebileceği benim için önemlidir, bu durumlar isteklerimle uyumsuzsa yasal yollara başvurmaktan vazgeçebilirim."

Avukat: "Ah, bu her zaman böyledir zaten," dedi. "Bu her zaman sizin isteğinize bağlı."

Avukat önüne geçilmez sevinciyle müşterisinin gururunu incitebileceğini hissederek bakışlarını Aleksey Aleksandroviç'in ayaklarına indirdi. Aleksey Aleksandroviç'in burnunun dibinden uçan bir sineği yakalamak için davranacak oldu, ama konuşunun karşısında utanç verici bir duruma düşmemek için vazgeçti.

Aleksey Aleksandroviç: "Gerçi bu konuda yasaların neler dediğini genel çizgileriyle biliyorum," diye ekledi, "ama bu gibi işlerin gerçekte nasıl olup bittiğini bilmiyorum."

Müşterisinin konuşmasındaki tavrını haz duyarak benimseyen avukat, bakışlarını kaldırmadan: "İsteğinizin hangi yollarla gerçekleştirilebileceğini anlatmamı istiyorsunuz," dedi.

Aleksey Aleksandroviç'in başını "evet" anlamında sallaması üzerine konuşmasını sürdürdü. Aleksey Aleksandroviç'in yer yer kızarmış yüzüne ancak arada bir bakıyordu.

"Bizim yasalarımıza göre* -yasaları hafiften küçümser bir tavırla söylemişti- boşanma, sizin de bildiğiniz gibi, şu durumlarda olabiliyor..." Kapıdan başını uzatan sekreterine seslendi: "Bekleyiniz!" Ama yine de kalktı, sekreteriyle bir şeyler konuştuktan sonra dönüp yerine oturdu. "Evet, ancak bo-
ci zamanki hukuka göre Karenin'in boşanması mümkündür; çünkü Anna, Vranski ile olan ilişkisini gizlemiyordu."

sanma şu durumda olur: Eşlerden birinin fiziki noksanlığı durumunda, sonra yine eşlerden birinin haber vermeden beş yıl ortadan kaybolması, -Kıllı, küt parmağını büktü.- Sonra, zina durumunda... -Avukatın bunu haz duyararak söylediği belliydi.- Bu durumlar da bölüm bölümdür: Kadının ya da erkeğin fiziki noksanlığı -bu durumlarda bölümlerin birlikte sayılamayacağı açıkça belli olmasına rağmen kalın parmaklarını bir bir bükerek anlatmayı sürdürüyordu.-Sonra, kadının ya da erkeğin ihaneti... -Bükecek parmağı kalmadığı için bu kez hepsini açtı.- İşin teorik yanısırdır bu; ama öyle sanıyorum ki, pratikteki durumu öğrenmek için buraya onur verdiniz. Bu nedenle, deneyimlerime dayanarak size şunu söylemem gerekiyor, boşanmaların hepsi sonuçta, bizi buraya getirir. Anladığım kadarıyla, fiziksel noksanlık yok, habersiz ortadan kaybolma da..."

Aleksey Aleksandroviç "evet" anlamına başını salladı.

"Geriye şu kalıyor: Eşlerden birinin zina yapması. Bu zina gerçekleştiğinde her iki tarafın da anlaşması, ayrıca, böyle bir anlaşma olmadan, zinanın işlenmeden ortaya çıkmış olması. Şurasını da belirtmek zorundayım, bu sonuncu durum, pratikte seyrek rastlanan bir durumdur."

Avukat göz ucuyla Aleksey 'fleksandro-viç'in yüzüne baktı. Her iki silahın da iyi yanlarını sayıp dökmüş bir silah satıcısının, alıcısının seçimini beklerken yaptığı gibi sustu.

Arna Aleksey Aleksandroviç bir şey söylemediği için sürdürdü konuşmasını:

"Berice en olağan, en basit, akla en yakın olanı iki tarafın da kabul ettiği zinadır. Cahil bir insanla böyle konuşmam elbette, ama sa-nırım siz anlarsınız..."

Ne var ki, Aleksey Aleksandroviç, iki tarafın da kabul ettiği bir zinanın akla yatkınlığını birden kavrayamayacak kadar dalgındı o anda. Bakışıyla da belli etti bu dalgınlığını. Ama avukat hemen onun yardımına koştu.

"Eşlerin artık bir çatı altında yaşayamayacakları anlaşılmıştır. İki taraf da bu konuda anlaşılırsa ayrıntı ve formalitelerin hiç önemi yoktur. Üstelik, bu en basit, en güvenilir yoldur."

Aleksey Aleksandroviç şimdi anlamıştı. Ama bu yolu tercih etmesini engelleyen bazı dini birtakım prensipleri vardı.

"Benim durumumda böyle bir şey söz konusu değil," dedi. "Yalnızca ortada bir şey var: Elimde olan mektupların zinayı kanıtlaması."

Aleksey Aleksandroviç mektuplardan söz edince avukat dudaklarını büzdü. Küçümseyen, acıyan, ince bir ses çıkardı.

"Bildiğiniz gibi," diye başladı, "Bu tür sorunları din adamları çözüyorlar. Pederler, papazlar böyle şeylerin en küçük ayrıntılarına inmeye pek meraklıdır -Avukatın dudaklarında, papazların bu zevkine sempatiyle baktığını gösteren bir gülümseme belirdi.- Hiç kuşku yok ki, mektuplar zinayı bir ölçüde kanıtlayabilir. Ama elde dolaysız deliller olmalı,

yani tanıklar. Genel olarak şunu söyleyeyim, değerli güveninizi benden esirgemezseniz, kullanılması gereken yolların seçimini bana bırakınız. Sonuç almak isteyen kimse, çarelerine de katlanır."

Aleksey Aleksandroviç'in yüzü bir anda bembeyaz oldu. "Öyleyse..." diye başladı.

Ama o anda avukat kalktı, sözünü kesen sekreterinin yanına, kapıya gitti.

"Burasının ucuzluk dükkânı olmadığını söyleyin o kadına!" dedi.

Sonra Aleksey Aleksandroviç'in yanına döndü. Yerine otururken çevik bir hareketle bir sinek daha yakaladı. Kaşlarını çatıp, "Bu yaz mobilyalar hapı yutacak," diye düşündü.

"Buyurduğunuz gibi..." dedi.

Aleksey Aleksandroviç ayağa kalktı, masanın kenarını tutarak: "Kararımı size yazılı olarak bildireceğim," dedi.

Bir şey söylemeden bir süre öylece durduktan sonra: "Sözlerinizden, boşanmanın mümkün olduğu sonucunu çıkarıyorum," diye ekledi. "Bir de, koşullarınızın ne olduğunu bana bildirmenizi isterim?"

Avukat, Aleksey Aleksandroviç'in sorusuna cevap vermeden: "Bana tam bir davranış özgürlüğü verirseniz her şey mümkündür," dedi.

Ayağa kalktı, kapıya doğru yürürken gözleri de rügan ayakkabıları gibi parlıyordu. "Sizden ne zaman haber alabilirim?" diye sordu.

"Bir hafta sonra. Bu davayı üzerinize alıp almayacağınızı ve koşullarınızı lütfen bana bildirin."

"Pekâla efendim."

Avukat saygıyla öne eğilerek müşterisini yolcu etti. Odada yalnız kalınca içini bir sevinç duygusu kapladı. Öylesine neşeliydi ki, pazarlığa girişen bir hanımefendiye bile prensiplerinin aksine, indirim yaptı. Gelecek kışa mobilyalarını, rakibi Sitonin gibi kadife kaplatmaya kesinlikle karar verdi, sinek avlama-yi da bıraktı.

VI

Komite'nin on yedi ağustos toplantısında Aleksey Aleksandroviç parlak bir zafer kazanmış, ama bu başarı onun için can sıkıcı sonuçlara neden olmuştu. Azınlıkların yaşam koşullarının tümünü incelemek için kurulması kararlaştırılan yeni komite, Aleksey Aleksandroviç'i şaşkırtan, heyecanlandıran bir çabuklukla kurulmuş, görev yerine gönderilmişti. Azınlıkların yaşam koşulları politik, yönetim, ekonomik, etnografik, maddi ve dinsel yönleriyle incelenmiş, her soruya ayrıntılı cevaplar verilmişti. Bu cevaplar yanlısın her zaman bulunabileceği insan düşüncesinin değil de, resmi bir araştırmanın ürünü oldukları için kuşku götürmeyen cevaplardı. Bu cevaplar, ilçe başkanlarının, köy ruhani meclislerinin, köy papazlarının verdikleri bilgilerden yararlanan valiler ve başpiskoposlann hazırladığı raporlar göz önünde bulundurularak verildikleri için kesindi. Yönetimdeki aksaklıklar nedeniyle çözümlenemeyen, daha yüzyıllar boyu da çözümlenemeyecek sorunlara -örneğin, niçin iyi ürün alınamıyor, halk ni-

çin kendi dinine bağlı kalıyor? gibi sorunlara-açık, kesin çözüm yollar öneriliyordu. Bu çözüm yolları Aleksey Aleksandroviç'in düşüncelerini de doğrulamaktaydı. Gelgelelim, son oturumda çok sinirlenen Stremov, raporun alınmasından sonra Aleksey Aleksandroviç'in hiç beklemediği bir taktiğe başvurdu. Birkaç üyeyi daha peşine takıp birdenbire Aleksey Aleksandroviç'ten yana geçti. Karenin'in önerdiği önlemlerin uygulanması görüşünü heyecanla savunmaya koyulduğu gibi, aynı yönde daha aşın önlemler de önerdi. Aleksey Aleksandroviç'in asıl düşüncesinin karşısında daha da güçlenen bu önlemler onaylanınca Stremov'un taktiği de anlaşıldı. Aşına kaçan bu önlemlerin birden budalaca şeyler ol-duklan anlaşmıştı. Öyle ki, devlet adamları da, kamuoyu da, kafası çalışan kadınlar da, gazeteler de bir anda saldırmışlardı. Bu önlemleri de, onlann babası sayılan Aleksey Aleksandroviç'i de kıyasıya eleştiriyorlardı. Stremov kenara çekilmiş, Karenin'i

gafil avlamış, şimdi de bu duruma şaşırıyormuş gibi bir tavır takınmıştı. Bu gelişme, Aleksey Aleksandroviç'i çok zor bir durumda bıraktı. Ama kötüye giden sağlık durumuna, aile içindeki tatsızlıklara rağmen umutsuzluğa düşmedi. Komite ikiye bölünmüştü. Başlannda Stremov olan bir grup üye, Aleksey Aleksandroviç'in başkanlık yaptığı denetim komitesinin verdiği bilgilere inandıkları için bu hataya düştüklerini söyleyerek kendilerini temize çıkarmaya çalışıyor; bu komite raporunun saçma, israf edilmiş bir kâğıt parçası olduğunu

iddia ediyorlardı. Eldeki resmi belgelere karşı böylesine devrimci bir tutumu tehlikeli gören Aleksey Aleksandroviç ile komite üyesi arka-daşlan denetim komitesinin verdiği bilgileri savunmayı sürdürüyorlardı. Bu durumun sonucu olarak yüksek çevrelerde, hatta toplumda -bu sorunla herkesin yakından ilgilenmesine rağmen- her şey birbirine kanştı. Öyle ki, azınlıkların gerçekten perişan bir halde ölüp gittikleri mi yoksa refah içinde mi yaşadıkları hakkında hiç kimsenin kafasında bir fikir oluşmuyordu. Bu nedenle, bir bakıma da kansının ihaneti sonucu kendisine duyulan küçümsemeyle Aleksey Aleksandroviç'in konumu sarsıldı. İşte tam bu sırada Aleksey Aleksandroviç önemli bir karar verdi. Durumu incelemek için güneye kendisinin gitmesine izin verilmesini isteyeceğini bildirdi. Komite üyeleri buna şaşırılmışlardı.

Aleksey Aleksandroviç'in gidişi büyük gürültülere neden oldu. Hele, on iki posta atı için kendisine verilen yoluğu tam yolculuğa çıkarken resmi yazıyla iade etmesi büyük gürültülere yol açtı.

Bu konuda Betsi, Prenses Miyahkaya'ya şöyle diyordu: "Doğrusu bence çok soylu bir davranış. Şimdi her yere trenle gidildiğini bilmeyen yokken posta atı için para vermenin bir anlamı var mı?"

Ama Prenses Miyahkaya onun görüşünü paylaşmıyordu. Prenses Tverskaya'nın düşüncesi sinirini bozuyordu. "Tann biliyor ya, bilmem ne kadar milyonunuz varken böyle konuşmanız kolay," dedi.

"Kocamın yazılan denetime çıkması hoşuma gider. Hem hava değişikliği sağlığına iyi geliyor, hem de dolaşmaktan hoşlanıyor. Bu arada ben de bu gezilerin yoluğuyla bir araba ve arabacı masrafımızı çıkarıyorum."

Aleksey Aleksandroviç adı geçen uzak illere giderken Moskova'ya uğrayıp üç gün kaldı.

Geldiğinin ertesi günü valiyi ziyarete giderken kiralık arabalarla faytonların her zaman kalabalık olduğu Gasetny Sokağı'nın başında birden kendisini adıyla birinin çağırıldığını duydu. Onu adıyla çağırana öylesine yüksek sesle, neşeyle bağıyordu ki, elinde olmadan dönüp baktı. Yaya kaldırımın köşesinden Stepan Arkadyeviç sesleniyordu. Üzerinde modaya uygun kısa bir palto vardı. Şık şapkasını yana yatırmıştı. Genç adam, kırmızı dudakları arasında beyaz dişlerini göstererek neşeyle gülümsüyor, sesini duyurmak için bağmıyordu. Köşede durmuş bir eliyle arabanın penceresini tutuyor, diğeriyle eniştesinin dikkatini çekmek için el sallıyordu. Arabanın penceresinden kadife şapkalı bir kadın başıyla, iki küçük çocuk başı uzanmıştı. Kadın da dudaklarında sıcak bir gülümseme, el sallıyordu Aleksey Aleksandroviç'e. Bu, Dolli ile çocuklarıydı.

Aleksey Aleksandroviç Moskova'da hiç kimseyi görmek istemiyordu. Özellikle de ka-nasının kardeşini görmeyi hiç istemiyordu. Şapkasını çıkardı, selam verdi ve yola devam etmek istedi. Ama Stepan Arkadyeviç, Aleksey Aleksandroviç'in arabacısına durmasını emretti. Karların içinden koşarak geldi. Baş-

nı Aleksey Aleksandroviç'in arabasının penceresinden uzattı.

"Bir haber yollamaman ne ayıp!" dedi. "Geleli çok oluyor mu? Dün Düsso otelindeydim. Tahtada 'Karenin' yazıyordu, bunun sen olabileceğini aklımın ucundan bile geçirme-dim! Yoksa sana uğrardım. Seni gördüğüme ne kadar çok sevindiğimi bilemezsin! -Karlarını temizlemek için ayaklarını birbirine vurdu- Haber vermemle ayıp ettin doğrusu!" Aleksey Aleksandroviç soğuk bir tavırla: "Zamanım yoktu," dedi, "çok işim var." "Gel de kanmın yanına gidelim, seni görmeyi çok istiyorum!"

Aleksey Aleksandroviç üşümüş bacakları-na sardığı battaniyeyi kaldırdı, arabadan inip Darya Aleksandrovna'nın yanına doğru yürüdü.

Dolli gülümseyerek: "Ne o Aleksey Aleksandroviç?" dedi, "Niye bizi çağneyip geçiyorsunuz?"

Aleksey Aleksandroviç: "Çok işim vardı," dedi. "Sizi gördüğüme çok sevindim. -Ses tonundan buna hiç de sevinmediği belliydi.-Nasılsınız bakalım?"

"Söylesenize sevgili Anna'm nasıl?" Aleksey Aleksandroviç bir şeyler mınıldandı, dönüp gitmek istedi. Ama Stepan Arkadyeviç onu bırakmadı.

"Ee, yann ne yapıyoruz? Dolli, Aleksey Aleksandroviç'i yemeğe davet et. Onu Moskova'nın aydınlarıyla birlikte ağırlamak için Koznişev ile Pestsov'u da çağmız."

Dolli: "Geliniz lütfen," dedi. "Eğer sizin için

de uygun olursa sizi saat beşte altıda bekliyoruz. Ee, benim sevgili Anna'cığım ne yapıyor? Ne zamandır..."

Aleksey Aleksandroviç yüzünü buruşturup, gene o soğuk ses tonuyla: "İyidir," diye mırıldandı. "Sizi gördüğüme sevindim."

Arabasına yürüdü. Dolli arkasından seslendi: "Gelecek misiniz?"

Aleksey Aleksandroviç bir şey mırıldandı, ama Dolli geçen arabalann gürültüsünden ne dediğini anlayamadı.

Stepan Arkadyeviç arkasından seslendi: "Yann sana uğrayacağım!"

Aleksey Aleksandroviç arabasına bindi, kimseye görünmemek, kimseyi de görmemek için iyice koltuğuna gömüldü.

Stepan Arkadyeviç, karısına: "Ne tuhaf adam," dedi. Saatine bakıp, eliyle karısına ve çocuklarına sevgilerini belirten bir el hareketi yaptıktan sonra kaldırımında neşeyle yürüdü.

Dolli, yüzü kızarılarak arkasından seslendi:

"Stiva! Stiva!"

Stepan Arkadyeviç döndü. "Grişa ile Tan-ya'ya palto alacaktım ya... Bana para ver."

"Önemli değil, terziye, parasını sonra benim vereceğimi söyle!" Faytonla geçen bir tanıdığı gülümseyerek selamladıktan sonra gözden kayboldu.

VII

Ertesi gün pazardı. Stepan Arkadyeviç bale provası saatinde Bolşoy Tiyatrosu'na gitti. Onun himayesiyle tiyatroya yeni alınan güzel balerin Maşa Cibisova'ya, ona bir gün önce

söz verdiği mercan gerdanlığı verdi. Sonra loş kulisin arkasında, aldığı armağanın sevinciyle, kızın aydınlanmış güzel yanaklarından öpmeyi başardı. Stepan Arkadyeviç'in gerdanlığı armağan etmekten başka bir işi daha vardı: Kızla, baleden sonra nerede buluşacaklarını konuşacaktı. Ona, balenin ilk perdesinde bulunamayacağını, ama son perdeye yetişip oyundan sonra onu yemeğe götüreceğine dair söz verdi. Stepan Arkadyeviç tiyatrodan pazara uğradı. Yemek için balıkla kuşkonmazı kendi seçti. Saat on ikide Düsso Oteli'ndeydi. İyi bir rastlantı sonucu, görmesi gereken üç kişi de orada kalıyordu. Bir süre önce Avrupa'dan dönen Levin, Moskova'ya denetime gelmiş yeni amiri -yüksek devlet görevine yeni getirilmişti- ve eniştesi Karenin. Stepan Arkadyeviç eniştesini öğle yemeğine eve götürmeye kararlıydı.

Stepan Arkadyeviç akşam yemeklerine konuk davet etmeyi severdi. Ama gerek yiyecek gerek içkiler gerekse konuk seçiminde ince bir zevkle düzenlenmiş, gösterişsiz akşam yemekleri vermeyi daha çok severdi. Bugünkü yemek listesi çok hoşuna gitmişti: Taptaze hani balığı, kuşkonmaz, piece de resistance* olarak da çok leziz bir sığır rostosu ve bunlarla iyi gidecek şaraplar. Konuklara gelince; yemekte Ki ti ile Levin bulunacaktı. Durumun dikkat çekmemesi için de kuziniyle genç Şçerbatski'yi çağırılmıştı; la piece de resistance" konuk olarak da Sergey Koznişev ile

* Baş yemek anlamında. ** Baş konuk.

Aleksey Aleksandroviç geleceklerdi. Sergey İvanoviç Moskovalı bir felsefeci, Aleksey Aleksandroviç ise Petersburglu bir politikacıydı. Ve nihayet, liberal bir geveze, tutkulu bir müzik dostu ve tarihçi, uçukluğuyla, tuhaflığıyla tanınmış Pestav davet edilecekti. Elli yaşındaki bu çekici delikanlı, Koznişev ve Karenin için bir bakıma işin tuzu biberi olarak düşünülmüştü; onun görevi bu ikisini birbirine karşı kıskırtmak ve çileden çıkartmak olacaktı.

Satılan korunun ikinci taksidi tüccardan alınmış, henüz harcanmamıştı. Dolli, son günlerde pek sevimli ve iyiydi. Bu yemek fikri Stepan Arkadyeviç'e her bakımdan sevinç veriyordu. Neşesi yerindeydi. Biraz tatsız iki şey vardı, ama ikisi de içinde dalga dalga kabaran sevinç denizinde boğulup gitmişti. Bu iki durum da şuydu: Dün Aleksey Aleksan-droviç'i gördüğünde onun kendilerine karşı soğuk, sert davrandığını fark etmişti. Aleksey Aleksandroviç'in bu davranışı, onlara uğramaması, geldiğini haber vermemesiyle Anna ve Vronski arasındaki ilişki üzerine duyduğu söylentileri bir arada düşününce, kan koca arasında bir şeylerin olduğunu anlamıştı.

Tatsız durumlardan biri buydu. İkinci tatsız durum, yeni amirinin -bütün yeni amirler gibi- korkunç bir insan olduğunu, sabahın altısında kalkıp akşama kadar at gibi çalıştığını, emrindekilerin de öyle çalışmasını istediğini söylüyorlardı. Ayrıca bu adam, kaba davranışlarıyla ün salmıştı. Söylentilere bakılırsa, politik görüşü de bundan önceki amirin

görüşüne, Stepan Arkadyeviç'in de şimdiye kadar benimsediği politik görüşe taban tabana zıttı. Stepan Arkadyeviç, dün göreve resmi kıyafetiyle gitmişti. Yeni amiri onu çok iyi karşılamış, onunla eski bir dost gibi sohbet etmişti. Bu yüzden Stepan Arkadyeviç amirini sivil kıyafetiyle ziyaret etmeyi bir borç saymıştı. Ziyaretinin şefin hoşuna gitmeme olasılığı, onun huzursuz kılan ikinci etmendi. Ama gene de her şeyin mükemmel olacağına dair içinde bir his vardı. Otele girerken, "Bütün insanlar, hepimiz günahkârız, ne diye birbirimize kızalım, ne diye kavga edelim?" diye düşünüyordu.

Başında hafif yana yatırdığı şapkası, koridorda yürürken tanıdık bir görevliye:

"Merhaba Vasili," dedi. "Ne o, favori mi bıraktın? Levin yedi numarada kalıyordu değil mi? Bana yolu gösteriver. Sonra da Kont Anıçkin'in -yeni amiriydi bu- ziyaretçi kabul edip edemeyeceğini öğren."

Vasili gülümseyerek: "Başüstüne efendim!" dedi. "Otelimize çoktandır onur vermiyordunuz."

"Dün gelmişim, ama öteki kapıdan. Yedi numara burası mı?"

Stepan Arkadyeviç içeri girdiğinde Levin, Tversk'li bir köylüyle odanın ortasında ayakta duruyor, yeni yüzülmüş bir ayı postunu arşınla ölçüyordu. Stepan Arkadyeviç yüksek sesle.

"Onu vurdunuz mu?" diye sordu. "Güzel bir parça! Dişi mi? Merhaba Arhip!"

Stepan Arkadyeviç köylünün elini sıktı,

paltosuyla şapkasını çıkarmadan bir sandalyeye oturdu.

Levin onun şapkasını alırken: "Çıkar şunu da öyle otur," dedi.

"Hayır, hiç zamanım yok, en fazla bir dakikam var."

Böyle demesine rağmen paltosunun düğmelerini açtı ve çıkardı. Tam bir saat oturdu. Levin ile ayı avından, bazı özel konulardan söz etti. Köylü dışarı çıkınca: "Söylesene Tanrı aşkına, ne yaptın yurtdışında?" diye sordu. "Nerelere gittin?"

"Almanya'da, Prusya'da, Fransa'da, İngiltere'de buldum. Ama başkentlerinde değil, sanayi kesimlerinde. Yeni birçok şey gördüm. İyi ki bu yolculuğa çıkmışım."

"İşçi sorunları üzerine düşüncelerini biliyorum."

"Bilmiyorsun. Rusya'da işçi sorunu diye bir şey olamaz. Rusya'da çalışan halkın, toprakla ilişkisi sorunu vardır. Bu orada da var, ama bu sorun orada bozuk olanın onarılması sorunudur, bizde ise..."

Stepan Arkadyeviç, Levin'i dikkatle dinliyordu: "Belki haklısın," dedi. "Ama ben asıl moralinin iyi olmasına sevindim. Ayı avına çıkıyor, çalışıyor, eğleniyorsun. Oysa yolculuğa çıkmadan önce seninle görüşen Şçerbastki tuhaf bir umutsuzluk içinde olduğunu, hep ölümden söz ettiğini söylemişti."

Levin: "Elbette, ölümü düşünmekten hiç vazgeçmiyorum," dedi. "Ölmenin tam zamanı. Gerisi saçmalık. Sana açıkça söyleyeyim: Düşüncelerime de çalışmalarım da büyük de-

ğer veriyorum. Ama aslını sorarsan, dünyamız küçük bir gezegenin üzerindeki incecik bir küf tabakasından başka bir şey değil. Oysa biz, büyük işlerimizin, büyük düşüncelerimizin olabileceğini sanıyoruz! Aslında bunlar sadece incecik kum taneleridir."

"Doğru, ama bu anlayış, dünyanın kendisi kadar eski. Bunları ilk kez sen düşünmüyorsun."

"Evet, haklısın, ama biliyor musun, insan bunu açık seçik görüp anlayınca her şey değerini kaybediyor. Bugün değilse, yarın öleceğini ve senden geriye hiçbir şey kalmayacağını bildiğinde her şey anlamsızlaşıyor. Düşüncelerime çok değer veriyorum, ama bazen bir ayıyı öldürmek kadar değersiz görünüyor bana. İnsanlar sırf ölümü düşünmemek için avlanmakla, işlerle kendini oyalıyor, öyle yaşayıp gidiyor."

Stepan Arkadyeviç, Levin'i dinlerken hafiften, tatlı tatlı gülümsüyordu.

"Elbette!" dedi. "Anımsıyor musun, zamanında zevk peşinde koşuyordum diye beni eleştiriyordun. Ey ahlakçı, bu kadar katı olma!"

"Hayır, yine de hayatta iyi bir şeyler var... -Levin, ne söyleyeceğini şaşırıldı.- Evet, doğrusunu istersen, bilmiyorum. Bildiğim bir şey var, o da yakında öleceğimizdir." "Niçin yakında?"

"Biliyor musun, ölümü düşününce insan yaşamaktan daha az tat alır ama daha sakin yaşar."

Stepan Arkadyeviç: "Tam tersine, son günlerini neşeye geçirmeye çalışır," dedi.

Gitmek için belki onuncu defa ayağa kalktı. "Neyse, şimdi gerçekten gitmem gerekiyor."

Levin, durdurdu onu.

"Olmaz, biraz daha otur," dedi. "Söylesene ne zaman görüşeceğiz? Yarın gidiyorum."

"Ben de ne unutkanım! Sana bunun için gelmişim... Bugün öğlen yemeğe bize geleceksin. Ağabeyin de bizde olacak. Eniştem Karenin de."

"Enişten burada mı?" diye sordu Levin.

Kiti'yi de sormak istiyordu. Kış başında onun Petersburg'da, diplomat eşi olan ablasının yanında olduğunu duymuştu. Ancak dönüp dönmediğini bilmiyordu. Ama sormaktan vazgeçti. "Yemekte olsa da olmasa da fark etmez," diye düşündü.

"Geliyorsun değil mi?"

"Elbette."

"Öyleyse saat beşte, redingotla."

Stepan Arkadyeviç kalktı. Alt kata yeni amirinin yanına indi. Stepan Arkadyeviç'i içgüdüğü yanılmıştı. Korkunç dedikleri yeni amiri çok hoş, kibar bir insandı! Beraber kahvaltı yaptılar. Öylesine konuşmaya daldılar ki, Aleksey Aleksandroviç'in yanına gittiğinde saat dörde geliyordu.

VIII

Aleksey Aleksandroviç kiliseden döndükten sonra odasından çıkmadı. O sabah iki işi vardı: Önce, azınlıkların şimdi Moskova'da bulunan ve Petersburg'a gidecek olan temsil-

cileriyle görüşmek, onları yolcu etmek, sonra avukata söz verdiği mektubu yazmak. Gerçi bu temsilciler Aleksey Aleksandroviç'in önerisiyle çağrılmıştı, ama gelişleri yine de birçok yönden sadece sıkıntı verici değil tehlikeli de olabilirdi. Onlarla Moskova'da karşılaşması Aleksey Aleksandroviç'i çok sevindirmişti. Temsilcileri oluşturan üyelerin, görevleri ve oynayacakları rolle ilgili en ufak bir bilgileri yoktu. Her şeyden habersizdiler ve görevlerinin şimdi içinde buldukları durumu anlatmak ve hükümetten yardım dilemek olduğuna saflıkla inanıyor; bazı talep ve isteklerinin muhalif partinin işine yarayacağını ve böylece kendi davalarını baltaladıklarını asla kavrayamıyorlardı. Aleksey Aleksandroviç onlarla uzun süre uğraştı. Bağlı kalmaları gereken bir program hazırladı. Onları savdıktan sonra da bu temsilcilere yardımcı olmaları için Petersburg'a gerekli yerlere mektuplar yazdı. Bu işte ona en çok Kontes Lidya İvanovna'nın yardımı dokunabilirdi. Kontes temsilciler işinde uzmandı. Onların çalışmalarına yön vermekte hiç kimse onun kadar usta olamazdı. Aleksey Aleksandroviç bunu da bitirdikten sonra avukatına mektup yazdı. Hiç tereddüt etmeden avukata istediği gibi hareket edebileceğini belirterek tam yetki verdi. Zarfa, Anna'nın çantasından çıkan, Vronski'nin Anna'ya yolladığı üç mektubu da koydu.

Böylece Aleksey Aleksandroviç, bir daha dönmek üzere evden ayrıldıktan; avukata ~hiç değilse bir kişiye-niyetinden söz ettikten

ve bu konuyu bir evrak sorununa dönüştürdükten sonra bu duruma giderek alıştı. Artık bunu gerçekleştirebileceğine inanıyordu.

Stepan Arkadyeviç'in gür sesini duyduğunda avukata yazdığı mektubun zarfını kapatıyordu. Stepan Arkadyeviç, Aleksey Alek-sandroviç'in uşağıyla tartışıyor, geldiğini haber vermesi için diretiyordu.

"Olsun," diye geçirdi içinden Aleksey Alek-sandroviç, "Böylesi daha iyi: Kız kardeşiyle aramızdaki ilişkinin durumunu ona hemen şimdi açıklanm ve yemeğe onlara niçin gelemeyeceğimi söylerim." Masanın üzerindeki kâğıtları toplayıp dosyaya koyarken uşağa seslendi: "İçeri al!"

Stepan Arkadyeviç'in, onu içeri almak istemeyen uşağa bağırdığı duyuldu: "Gördün mü, yalancı! İçerdeymiş!" Sonra odaya girdi Oblonski, bir yandan da paltosunu çıkarmaya çalışıyordu.

"Seni burada bulduğuma sevindim," dedi. "Umarım..."

Aleksey Aleksandroviç oturmadan, konuğuna da oturması için yer göstermeden: "Ne yazık ki gelemeyeceğim," dedi.

Aleksey Aleksandroviç, boşanma davası açtığı karısının kardeşine karşı takınması gereken soğuk tavrı hemen takınmak niyetindeydi. Ama Stepan Arkadyeviç'in ruhundan taşan iyi kalplilik denizini hesaba katmamıştı.

Stepan Arkadyeviç neşeyle parlayan, samimiyet okunan gözlerini kocaman açtı, şaşırılmıştı. Fransızca:

"Niçin gelemeyecekmişsin?" dedi. "Ne dernek istiyorsun? Hayır, söz verdin, hepimiz seni bekliyoruz."

"Size gelemeyeceğimi söylemek istiyorum, çünkü aramızda olan akrabalık ilişkilerine bir son vermek zorundayız."

Stepan Arkadyeviç gülümseyerek: "Nasıl?" dedi. "Nasıl yani? Niçin?"

"Kız kardeşinize, yani kanma boşanma davası açıyorum. Açmak zorundaydım."

Ama Aleksey Aleksandroviç sözünü daha bitirmemişti ki, Stepan Arkadyeviç onun hiç beklemediği bir şey yaptı. Bir "ah!" çekerek koltuklardan birine çöktü.

"Hayır, Aleksey Aleksandroviç, sen neler söylüyorsun!" diye bağırdı. Yüzünü bir ıstırap ifadesi kaplamıştı.

Aleksey Aleksandroviç: "Öyle," dedi. "Beni başışla, ama buna inanmam." Aleksey Aleksandroviç, sözlerinin beklediği etkiyi yapmadığını, durumu daha da açıklaması gerektiğini, ayrıca ne söylerse söylesin, kayınbiraderiyle arasındaki ilişkinin değişmeyeceğini görerek, oturdu.

"Evet," dedi. "Boşanma davası açmak zorunda kaldım."

"Yalnız bir şey söyleyeceğim Aleksey Aleksandroviç, senin çok iyi, dürüst bir insan olduğuna bilirim. Anna'yı da tanırım, başışla beni, onunla ilgili düşüncemi değiştiremem, Çok güzel, mükemmel bir kadın olduğuna bilirim. Bu yüzden, özür dilerim, inanmam buna. Ortada bir yanlışlık olmalı." "Keşke öyle olsaydı..."

Stephan Arkadyeviç, Aleksey Aleksandro-viç'in sözünü kesti:

"Bir dakika, anlıyorum. Ama, elbette... Yalnız bir şey var: Acele etmemeli, acele etmemen gerek!"

Aleksey Aleksandroviç soğuk bir tavırla: "Acele etmedim," dedi. "Ama insan böyle bir durumda kimseden akıl danışamaz. Kesin kararımı verdim."

Stepan Arkadyeviç derin bir ah çektikten sonra: "Korkunç bir şey bu!" dedi. "Senin yerinde olsam bak, ben ne yapardım Aleksey Aleksandroviç. Yalvarırım sen de aynı şeyi yap! Anladığım kadıyla henüz dava açılmadı. Davayı açmadan önce bir de karımla konuş. Atina'yı kız kardeşi gibi sever, seni de sever. Olağanüstü bir kadındır. Tann aşkına konuş onunla! Bana bu iyiliği yap, yalvarırım!"

Aleksey Aleksandroviç düşünceye daldı. Stepan Arkadyeviç eniştesinin sessizliğini bozmadan, ona ilgiyle bakıyordu. "Görüşecek misin?"

"Bilmiyorum. Size bu nedenle uğramamıştım. Aramızdaki ilişkilerin değişmesi gerektiğini düşünüyorum."

"Neden? Ben hiç de öyle düşünmüyorum. İzinle, akrabalık bağlarımızın dışında, benim sana her zaman beslediğim dostluk duygularından senin de bana birazcık olsun beslediğini düşünüyem... -Stepan Arkadyeviç, Aleksey Aleksandroviç'in elini sıktı.- Sana her zaman büyük bir saygı duymuşumdur. Kötü tahminlerinde haklı çıksan bile, seni de

onu da hiçbir zaman suçlamayacağım. Ayrıca, aramızdaki ilişkilerin değişmesini gerektiren bir neden de görmüyorum. Şimdi benim dediğimi yap, kanımı görmeye gel."

Aleksey Aleksandroviç soğuk bir sesle: "Ama seninle ben bu duruma farklı yönlerden bakıyoruz," dedi. "Artık bu konuyu kapatalım."

"Peki, ama bugün bize neden geliniyorsun? Karım seni bekliyor. Gel lütfen! En önemlisi, karımla konuş. Olağanüstü bir insandır. Tann aşkına gel, önünde diz çökerek yalvanyorum sana!"

Aleksey Aleksandroviç derin bir soluk aldı. "O kadar istiyorsanız gelirim," dedi.

Konuyu değiştirmek isteğiyle, ikisini de ilgilendiren bir şeyden söz açtı: Stepan Arkad-yeviç'e, genç yaşta birden böylesine yüksek bir göreve getirilen amirini sordu.

Aleksey Aleksandroviç eskiden de sevmezdi Kont Aniçkin'i. Her konuda, onun savunduğu görüşün tersini savunurdu. Hele şimdi, ona karşı, memuriyetinde yenilgiye uğramış bir memurun, yüksek bir yere atanmış bir diğer memura karşı duyması olağan sayılan bir nefret duyuyordu. Anamlı anlamlı gülümsedi.

"E, tanıştın mı onunla?" diye sordu.

"Elbette. Dün mahkemeye geldi. İşinin ehli, çalışkan birine benziyor."

Aleksey Aleksandroviç: "Evet ama, amacı nedir?" dedi. "Bir şeyler yapmaya mı, yoksa daha önce yapılmış olanları yeni baştan yapmaya mı çalışacak? Devletimizin başındaki

en büyük felaket, senin yeni amirinin en parlak temsilcisi olduğu bu bürokrasidir."

Stepan Arkadyeviç: "Doğrusunu istersen, ne gibi kusurları olduğunu bilmiyorum," dedi. "Görüşlerinden de haberim yok, ama bildiğim bir şey var: İyi ve hoş bir insan. Az önce yanındaydım. Gerçekten çok iyi bir insan. Birlikte kahvaltı yaptık. Ona portakallı şarap yapmasını öğrettim. Sen de nasıl yapıldığını bilirsin. Serinletici bir içkidir. Onun bilmemesi şaşılacak şey! Çok hoşuna gitti. Evet, evet gerçekten iyi bir insan." Saatine baktı. "Eyvah, saat dördü geçiyor. Daha Dolgovuçin'e gideceğim! Pekâlâ, yemeğe gel lütfen. Gelmezsen beni de karımı da çok üzersin."

Aleksey Aleksandroviç hiç de karşıladığı gibi yolcu etmedi kayınbiraderini. Mahzun:

"Bir kez söz verdim, geleceğim," dedi.

Stepan Arkadyeviç gülümseyerek: "İnan ki bu davranışını anlıyorum. Pişman olmayacağını da umuyorum," dedi.

Yürürken bir yandan da paltosunu giyiyordu. Geçerken gülümseyerek uşağın başına eliyle dokundu. Kapıdan dönüp seslendi.

"Saat beşte, redingotla. Lütfen!"

IX

Ev sahibi geldiğinde saat altıya gelmişti, bazı konuklar evdeydi. Stepan Arkadyeviç, kapıda yetiştiği Sergey İvanoviç Koznişev ve Pestsov ile birlikte salona girdi. Bu kişiler Ob-lonski'nin deyimiyle Moskova aydınlarının iki temsilcisiydiler. İkisi de gerek karakter yapı-

260-

lan, gerekse zihinsel yetenekleri açısından saygıdeğer insanlardı. Birbirlerine saygı duyarlardı. Ama hemen hemen her konuda aralarında kıyasıya bir çatışma vardı. Farklı bir dünya görüşünün savunucuları oldukları için değil, tam tersine, aynı görüşün savunucuları oldukları için (düşmanları birbirinden ayıramazlardı onları) küçük ayrılıklar olduğunda böylesine çatışırlardı. Uzlaşmaya en elverişsiz şeyler yan soyut konulardaki görüş ayrılıkları olduğu için, asla aynı görüşü paylaşmadıkları gibi, karşılıklı olarak birbirlerinin kaçınılmaz hatalarıyla kızmadan alay etmeye alışmışlardı.

Stepan Arkadyeviç arkalarından yetiştiğinde Koznişev ile Pestsov, havalardan söz ediyorlardı. Prens Aleksandr Dimitriyeviç Ob-lonski de, Şçerbatski de, Turovtsin de, Kiti de, Karenin de konuk salonundaydılar.

Stepan Arkadyeviç kendisi olmadan konuk salonuna canlılık gelmeyeceğini bir bakışta anlamıştı. Darya Aleksandrovna, gri ipek tuvaletini giymişti. Bir yandan oyun odasında yemeklerini yalnız yemeleri gereken çocukları düşündüğü, bir yandan da kocasının hâlâ görünürlerde olmadığına canı sıkıldığı belliydi. Konuklarını kaynaştırmayı bece-rememişti. Konuklar, -yaşlı prensin deyimiyle- misafirliğe giden papaz kanları gibi oturuyorlardı. Sanki burada niçin toplandıklarını bilmiyor, sadece susmuş olmamak için arada bir sinir

bozucu konuşmalar yapıyor gibiydiler. İyi kalpli Turovtsin'in bu insanlar arasında rahatsız olduğu belliydi. Stepan Arkadye-

viç'i gördüğünde kalın dudaklarında beliren gülümseme sanki şöyle söylüyordu: "Eh be kardeşim, tıktın beni bu ukaların arasına! Bir iki kadeh devirip Chateau des fleurs'a git-seydik anlardım. Bu nedir böyle?" Yaşlı prens, parıldayan gözleriyle söze karışmadan oturuyor, yan gözle Karenin'i süzüyordu. Ste-pan Arkadyeviç, ihtiyarın, aslında mersin balığı gibi misafirlerin önüne koymak amacıyla davet ettiği bu devlet adamının işini bitirmek için herhangi süslü püslü bir şey uydurduğunu anladı. Kiti, Konstantin Levin içeri girdiğinde kızanp bozarmamak için bütün gücünü toplamaya çalışarak kapıya bakıyordu. Karenin ile tanıştırılmayan genç Şçerbatski, bunu pek umursamıyormuş gibi görünmeye çalışıyordu. Aleksey Aleksandroviç, Petersburg'da kadınlı akşam yemeklerinde olduğu gibi frak giymiş, beyaz kravat takmıştı. Yüzündeki ifadeden Stepan Arkadyeviç, Kare-nin'in sırf verdiği sözü tutmuş olmak için buraya geldiğini, bu salonda bulunmakla ağır bir görevi yerine getirmeye çalıştığını anlamıştı. Stepan Arkadyeviç'in gelişine kadar konuklar arasındaki soğukluğun nedeni Kare-nin'di.

Stepan Arkadyeviç, konuk salonuna girince özür diledi. Her zaman olduğu gibi gecikmesinin tek sorumlusunun bir prensin onu alıkoyması olduğunu söyledi ve hemen konuklarını tanıştırdı. Aleksey Aleksandroviç ile Sergey Koznişev'i bir araya getirip, Polonya'nın Ruslaştırılması konusunu açiverdi. Pestsov da bu konuya onlar gibi dört elle sa-

rıldı. Stepan Arkadyeviç, Turovtsin'in omzuna hafifçe dokunup, kulağına komik bir şey fısıldadı. Onu karısıyla prensin yanına oturttu. Sonra Kiti'ye bugün çok güzel olduğunu söyledi. Şçerbatski'yi Karenin ile tanıştırdı. Konuklar bir anda öylesine kaynaştırmıştı ki, salonda neşeli bir hava esmiş, heyecanlı sesler yükselmişti. Yalnız Konstantin Levin gelmemişti. Ama bir bakıma iyiydi bu. Stepan Arkadyeviç yemek salonuna geçince Porto şarabıyla Heres şarabının Leve'den değil, Depre'den alınmış olduğunu dehşetle görmüştü. Arabacıya hemen Leve'ye koşturması için emir vermiş, konuk salonuna dönüyordu ki, Konstantin Levin ile burun buruna geldi.

"Geç kalmadım ya?"

Stepan Arkadyeviç arkadaşının koluna girdi. "Geç kalmadan edebilir misin sen?"

Konstantin Levin eldiveniyle şapkasındaki karları temizlerken, elinde olmadan kızara-rak: "İçerisi oldukça kalabalık," dedi. "Kimler var?"

"Yabancı yok. Kiti de içeride. Girelim de seni Karenin ile tanıştırayım."

Liberal olmasına rağmen, Stepan Arkadyeviç, Karenin ile tanışmanın hoş, gurur okşayıcı bir şey olduğunu biliyor, bu yüzden de en iyi dostlarını ona takdim ediyordu. Ama o anda bu tanışmanın sevincini yaşayacak durumda değildi Konstantin Levin. Şosedeki bir anlık karşılaşmaları sayılmazsa, Vronski'yi gördüğü o unutamadığı akşamdan sonra Kiti yi hiç görmemişti. Bu akşam onu burada

göreceğine emindi. Ama duygularının etkisi altında kalmamak için, bunu bilmediğine kendini inandırmaya çalışmıştı. Ama şimdi onun burada olduğunu duyunca içini öylesine bir sevinç ve korku doldurmuştu ki, soluğu kesilmiş, söylemek istediği şeyi söyleyememişti.

"Acaba şimdi nasıl?" diye geçiriyordu içinden. "Eskiden olduğu gibi mi ya da arabada olduğu gibi mi? Darya Aleksandrovna'nın söylediği ya doğruysa? Neden olmasın?" Güçlkle: "Ah, lütfen beni Karenin ile tanıştıır," dedi.

Ümitsiz bir kararlılıkla yürüdü. Konuk salonuna girdi, Kiti'yi gördü.

Ne eskisi gibi ne de arabadaki gibiydi Kiti. Bambaşkaydı...

Ürkek, çekingen, utangaç bir hali vardı. Bu hali onu daha da güzelleştirmişti. Kiti, Le-vin'i kapıdan girdiği anda görmüştü. Çünkü onu bekliyordu. Duyduğu sevinç onu öylesine heyecanlandırmış, öylesine şaşırtmıştı ki, tam o sırada selamlamak üzere evin hanımına doğru yürüyen Levin, Kiti'yi görmüştü. Dollı, onun ağlayacağını sandı; Kiti'de gözyaşlarını tutamayıp hıçkırıklara boğulacağını sanmıştı. Yüzü kızarmış, sonra bembeyaz kesilmiş, sonra yine kızarmıştı. Levin'i beklerken donup kalmıştı sanki, yalnızca dudakları titriyordu. Levin ona yaklaştı, bir şey söylemeden elini uzattı.

Kiti, buz gibi eliyle umutsuz bir kararsızlık içinde Levin'in elini sıktı.

"Görüşmeydi uzun zaman oldu," dediği zaman, dudakları hafiften titremese, bakışla-

nna parlaklık veren buğu olmasaydı, gülümsemesi oldukça sakin denebilirdi.

Levin, mutlu bir gülümsemeyle: "Siz beni görmediniz, ama ben sizi gördüm." dedi. Kiti hayretle: "Ne zaman?" diye sordu. Levin, ruhunu dolduran mutluluktan adeta tıkanarak. "Arabayla Yerguşovo'ya gidi-yordunuz," dedi. "Böylesine duyarlı bir insanla, masum olmayan bir düşüncüyü nasıl yan yana düşünebildim?" diye düşünüyordu. "Evet, Darya Aleksandrovna'nın söylediği doğru sanırım."

Stepan Arkadyeviç koluna girdi ve onu, Karenin'in yanına götürdü.

"İzinle tanıştırayım sizi. Konstantin Levin, Aleksey Aleksandroviç Karenin."

Aleksey Aleksandroviç, Levin'in elini sıkarken soğuk bir tavırla: "Tekrar görüştüğümüze çok sevindim," dedi.

Stepan Arkadyeviç şaşkın: "Tanışıyor muydunuz?" diye sordu.

Levin gülümsedi: "Aynı kompartımda üç saat yolculuk ettik," dedi. "Ama bir maskeli balodan çıkar gibi, hiç değilse ben, büyük bir merak içinde ayrıldık."

Stepan Arkadyeviç: "Vay canına!" dedi. Yemek salonuna açılan kapıyı göstererek ekledi: "Buyurunuz."

Erkekler yemek salonuna geçtiler. Üzerinde altı çeşit votka, bir o kadar peynir, havyar, ringa balığı, çeşit çeşit konserve, dilim dilim kesilmiş Fransız ekmeği dolu masaya yaklaştılar.

Erkekler ayakta duruyor, yemeği bekler-

265

ken sohbete devam ediyorlardı. Karenin, Pestsov ve Sergey İvanoviç Koznişev arasındaki, Polonya'nın Ruslaştırılması konulu tartışma, yemek için beklenirken hızını kaybetmişti.

En soyut, en ciddi tartışmaları sona erdirmek için hiç beklenmedik bir anda ortaya ince bir espri atarak, tartışmaların heyecanını yatıştırmakta usta olan Sergey İvanoviç aynı şeyi şimdi de yapmıştı.

Aleksey Aleksandroviç, Polonya'nın ancak, Rus yönetim örgütünün uygulayacağı bazı yüksek prensiplerle Ruslaştırılabileceği görüşünü savunuyordu.

Pestsov bir ulusun başka bir ulusu ancak ondan daha yoğun, daha kalabalık olduğu zaman etkisi altına alabileceğini iddia ediyordu. Koznişev -bazı itirazları olmasına rağmen-iki görüşe de katılıyordu. Salondan çıkarılarken, tartışmaya bir son vermek amacıyla gülümseyerek: "Bu nedenle, azınlıkları Ruslaştırmak için tek yol vardır," dedi. "Elden geldiğince çok çocuk yapmak. Ne var ki, kardeşimle ben bu konuda fazla yardımcı olamayız. Ama siz evliler, özellikle Stepan Arkadyeviç, siz, gerçek bir yurtsever gibi davranıyorsunuz."

İçtenlikle gülümsedi ve Stepan Arkad-yeviç'e küçük bir kadeh uzattı. "Sizde kaç tane var?"

Herkes güldü, en çok gülen Stepan Arkadyeviç oldu. Koznişev'in uzattığı kadehe iyi cins bir votkadan koyarken, ağzına attığı peyniri çiğneyerek: "Evet, en etkili, en doğru yol budur," dedi.

Tartışma gerçekten de şakayla bitmişti. Stepan Arkadyeviç: "Bu peynir hiç fena değil," dedi. "İster misiniz?"

Levin'e döndü, sol eliyle pazulannı yokla-yarak: "Gene jimnastik mi yaptın?" diye sordu.

Levin gülümsedi. Kolunu bükerek pazu-sunu şişirdi. Stepan Arkadyeviç'in parmakları altında, Levin'in ceketinin ince kumaşını kaldıran, çelikten bir tepecik yükseldi.

"Pazuya bak! Samson gibisin!"

Ayı avı üzerine belli belirsiz birkaç şey bilen Aleksey Aleksandroviç incecik kesilmiş bir dilim ekmeğe peynir sürerken, bir yandan da: "Ayı avı için insanın çok güçlü olması gerektiğini sanıyorum," dedi.

Levin gülümsedi. Ev sahibesiyle birlikte meze masasına gelen bayanlara hafifçe öne eğilerek yer verirken: "Hiç de öyle değil," dedi. "Tam tersine, bir ayıyı bir çocuk bile öldürebilir."

Kiti, bir türlü çatala gelmeyen bir mantarı yakalamaya çalışırken, arasından beyaz teninin gözükteği dantel eldivenli elini sallayarak:

"Bana anlatıldığına göre bir ayı vurmuşsunuz," dedi.

Güzel yüzünü Levin'e biraz döndürüp gülümseyerek ekledi: "Gerçekten de hâlâ ayı var mı sizin oralarda?"

Kiti'nin bu söylediklerinde görünüşte olağanüstü bir şey yoktu. Ama sesinin tonunda, dudaklarının, gözlerinin ve ellerinin her hareketinde Levin için sözle anlatılamaz ne kadar

267

büyük bir anlam vardı! Bu sözlerde hem af dileme, hem ona inanma, hem tatlı, ürkek bir okşayış, hem söz, hem umut verme hem de onu mutluluktan sarhoş eden, inanmamazlık edemediği bir aşk vardı. Levin, gülümseyerek: "Hayır," dedi. "Ayı avına Tversk iline gitmiştik. Dönüşte trende eniştenizle, daha doğrusu eniştenizin eniştesiyle karşılaştım. Bu, gülünç bir karşılaşma oldu."

Neşeyle bütün gece nasıl uyumadığını ve üzerindeki kısa av kürküyle Aleksey Aleksan-droviç'in kompartımanına nasıl girdiğini anlattı: "Kondüktör, kılığımın otürü beni dışarı atmak istedi. Ben de bağırıp çağırmaya başladım. Siz de... -Karenin'e döndü, adını unutmuştum.- Sırtımdaki koyun kürküne bakıp beni kovmak istediniz ama sonra benden yana oldunuz, bunun için size minnettarım." Aleksey Aleksandroviç mendiliyle parmaklarının ucunu sildi: "Yolcuların genel olarak yer seçme hakları belirli değildir," dedi. Levin içtenlikle gülümsedi. "Benimle ilgili düşüncelerinizde kararsız olduğunuzu görünce, kürkümü unutturmak için hemen bilgince bir konuşma kapısı açmakta acele ettim."

Dolli ile konuşan Sergey İvanoviç bir yandan da kardeşinin sözlerine kulak kabartıyor, göz ucuyla ona bakıyordu. "Nesi var bu akşam? Bu mağrur tavrın anlamı ne?" diye düşündü. Kardeşinin kendini kanatlanmış hissettiğinden haberi yoktu. Levin, Kiti'nin kendisini dinlediğini, onu dinlemekten haz duyduğunu biliyordu.

Şimdi onu ilgilendiren tek

şey buydu. Yalnızca bu salonda değil, bütün dünyada Levin için o anda sadece iki kişi vardı: Birdenbire büyük bir anlam ve önem kazanan kendisi ve Kiti. Kendini baş döndürücü bir yükseklikte hissediyor, bütün bu iyi kalpli, sevimli Karenin'ler, Oblonski'ler ve bütün dünya uzaklarda, aşağılarda bir yerde bulunuyordu. Stepan Arkadyeviç, onlara hiç sezdirmeden, sanki başka yer yokmuş gibi, Levin'le Kiti'yi yan yana oturttu. Öğle yemeği, Stepan Arkadyeviç'in pek meraklı olduğu servis takımları kadar güzeldi. Àla Marie-Louis çorbası çok hoş olmuştu. Ağızda eriyen küçük börekler nefisti. Beyaz kravatlı iki uşakla Matyev, yemek ve içkiyle ilgili görevlerini ortalıkta dikkat çekmeden, sessizce ve büyük bir beceriyle yerine getiriyorlardı. Yemek maddi yönden olduğu kadar, manevi yönden de başarılıydı. Kâh topluca, kâh birkaç kişi arasında sürüp giden konuşmalar hiç kesilmemişti. Hatta yemeğin sonunda erkekler konuşmalarna devam ederek sofradan kalktılar. Aleksey Aleksandroviç bile canlanmişti. Pestsov bir tartışmayı sonuna kadar götürmek isterdi. Bu nedenle -biraz da kendinin haksız olduğunu hissettiği için- Sergey İvanoviç'in sözleriyle yetinmemişi. Çorbayı içerlerken Aleksey Aleksandro-viç'e döndü. "Hiçbir zaman nüfus yoğunluğu-

nu tek başına düşünmedim," dedi. "Ama bu yoğunluğu, ilkelerle değil, bazı esaslarla birleşmiş olarak dikkate aldım."

Aleksey Aleksandroviç hiç acele etmeden, biraz sıkılarak: "Bu ikisinin aynı şey olduğu kanısındayım," diye karşılık verdi. "Bence iki ulustan gelişmiş olanı, diğerini etkisi altına alır."

Düşüncelerini açıklamakta her zaman acele eden, her zaman heyecanlı olan ve sözlerine bütün benliğini koyarak konuşan Pest-sov, kalın sesiyle Aleksey Aleksandroviç'in sözünü kesti: "Evet, önemli olan da budur zaten. Çok gelişmişlik nedir? Gelişmiş olan kimdir? İngilizler mi? Fransızlar mı? Almanlar mı? Bu uluslardan hangisi ötekini etkisi altına alacak? Ren bölgesinin Fransızlaştığını görüyoruz, oysa Almanlar, Fransızlardan hiç de daha az gelişmiş değiller! Burada başka bir etken, başka bir yasa söz konusu!"

Aleksey Aleksandroviç hafifçe kaşlarını kaldırdı.

"Bana kalırsa gerçek öğrenim (kültür) her zaman ağır basar," dedi.

Pestsov: "Peki ama bu kültürün belirtileri olarak neleri kabul edeceğiz?" diye sordu.

Aleksey Aleksandroviç: "Bu belirtilerin bilindiğini sanıyorum," dedi.

İnce bir gülümsemeye Sergey İvanoviç söze karıştı: "Tamamen biliniyor mu acaba? Günümüzde gerçek kültürün yalnızca klasik kültür olabileceğine* inanılıyor. Ama bu ko-

* Bu hatırlatma, 1871 yılındaki bir halk eğitim projesine yollama yapıyor. Halk eğitim bakanı temel eğitimi orta

nuda şiddetli tartışmaların olduğunu görüyoruz. Doğrusu, karşı görüşü savunanların da, kendi görüşlerini doğrulayan sağlam, güçlü delilleri olduğunu kabul etmemek elde değil." Stepan Arkadyeviç: "Siz klasikten yanaşınız Sergey İvanoviç," dedi. "Kırmızı şarap ister misiniz?"

Sergey İvanoviç kadehini uzatırken, bir çocuğa gülümser gibi hoşgörüle gülümsedi. "Şu ya da bu kültürle ilgili kişisel görüşlerimi açıklamıyorum," dedi. Sonra Aleksey Aleksandroviç'e dönerek ekledi: "İki tarafın da güçlü delilleri olduğunu söyledim. Ben klasik bir öğrenim yaptım, ama bu tartışmada yerimin neresi olduğunu söyleyemem. Modern bilimler karşısında klasik bilimlere niçin üstünlük tanındığını gösteren açık deliller göremiyorum."

Pestsov: "Doğal bilimler pedagojik açıdan çok önemlidir," dedi. "Astronomiyi ele alın ve botaniği, onun genel yasalar sistemiyle birlikte zoolojiyi alın..."

Aleksey Aleksandroviç: "Bu görüşünüze tamamen katılamayacağım," diye karşılık verdi. "Bence, dil eğitiminin ruhsal gelişim üzerinde hayli olumlu etki yaptığı inkâr edilemez. Ayrıca klasik yazarların ahlaki olarak son derece iyi etkileri olduğu da bir gerçektir. Oysa doğal bilimler -bir şanssızlıktır bu doğal öğretiler) ve lise benzeri iki tipe ayırmayı öngörmüştü. Bu eğitimde doğabüimleri dersleri tehlikeli fikirlerin kaynağı, materyalist inançsızlığın nedeni olarak algılanıp iyice kısılmışlardı. Lise programlarında doğa-fen bilimleri yerine. Yunanca, Latince gibi klasik filolojiler ağırlık kazanmışlardı; çünkü bunlar gençliğin devrimci düşüncelerine karşı panzehir olarak görülüyorlardı.

bilimler için- günümüzün yarasını oluşturan, düzmece öğretilerle birleşmektedir."

Sergey İvanoviç bir şey söylemek istedi, ama Pestsov gür, kalın sesiyle ona fırsat vermedi. Ateşli ateşli görüşün yanlışlığını anlatmaya koyuldu. Sergey İvanoviç besbelli ona zaferi kazandıracak cevabı hazır, sakın, söz sırasını bekliyordu.

Sergey İvanoviç, sonunda Karenin'e döndü; dudaklarında ince bir gülümsemeye: "Ama şu ya da bu bilimin iyi ve kötü yanlarını tamamen ölçmenin güçlüğü ortada," dedi. "Ayrıca, klasik öğrenimin, şimdi sizin

söylediğiniz ahlak üstünlükleri, disons le mot* an-tinihilist etkisi olmasaydı bu iki bilimden hangisini seçmemiz gerekeceği sorunu böylesine çabuk ve kesin karara bağlanamazdı."

"Elbette."

Sergey İvanoviç, dudaklarında hep o ince gülümsemesi, sözlerini sürdürdü: "Bu antini-hilist etki üstünlüğü klasik bilimlerden yana olmasaydı, biz daha çok düşünür, her iki tarafın delillerini tartar, her iki çeşit eğilime de geniş bir alan verirdik, ama artık bu klasik bilim haplarının antinihilizmi iyi edecek ilaç olduğunu biliyoruz. Bu nedenle de bu ilacı hastalarımıza hiç çekinmeden tavsiye ediyoruz." Yine sözünü ince bir alayla bitirdi. "Ya bu haplar yararlı bir ilaç değilse?"

Sergey İvanoviç haplardan söz edince herkes güldü. En yüksek sesle, en neşeli gülen de, konuşmada gülecek bir şey bulmak amacıyla dinleyen Turovtsin oldu.

* Açıkça söyleyelim.

Pestsov'u yemeğe çağırmakla çok iyi etmişti Stepan Arkadyeviç. Onun bulunduğu bir toplulukta bilgince konuşmalar bir an bile kesilmezdi. Sergey İvanoviç konuyu bir espriyle bitirir bitirmez, ortaya hemen yeni bir konu attı.

"Hükümetin böyle bir amacı olduğunu kabul etmek çok güç," dedi. "Hükümet, alman önlemlerin yapabileceği etkilere ilgisiz kalmakla herhalde kamuoyunun etkisinde kalmış bulunuyor, önem veriyor, davranışlarını ona göre ayarlıyor demektir. Örneğin, kadınların öğrenim görmesi zararlı sayılması gerekirken, hükümet kadınlar için kurslar, üniversiteler açıyor."

Böylece konuşma hemen yeni bir konuya, kadınların öğrenimi konusuna atlamıştı.

Aleksey Aleksandroviç kadınların öğrenimi sorununun çoğunlukla kadınların özgürlüğü sorunuyla karıştırıldığını, sadece bu nedenle zararlı sayılabileceğini söyledi. Pestsov: "Bence, tam tersine, bu iki sorunun birbirine sıkı sıkıya bağlı olduğu kanısındayım," dedi. "Kadınlar, öğrenim eksikliği nedeniyle haklarından yoksun edilmiştir. Öğrenim eksikliği ise, haklarının olmamasından ileri gelmektedir. Kadınların köleliği sorunu öylesine büyük, öylesine eskidir ki! Çoğunlukla bizi onlardan ayıran uçurumu anlamak istemeyiz. Bunu unutmamalıyız."

Pestsov'un sözünü bitirmesini bekleyen Sergey İvanoviç:

"Siz haklardan söz ediyorsunuz," dedi. "Jüri üyesi olma hakkı, belediye meclisinde

görev alma hakkı, memur, parlamento üyesi olma hakkı..."

"Elbette."

"Ama kadınlar az rastlanan özel durumlarda bu görevlere getirilmiş olsalar bile, bence burada 'haklar' deyimini yerinde kullanmadınız. 'Görevler' deseydiniz daha doğru olurdu. Herhangi bir görevi yerine getirirken, örneğin mahkemede jüri üyeliği yaparken, oy kullanırken, telgraf memurluğu yaparken kişinin bir görevi yerine getirdiğini sanırım herkes kabul eder; bu nedenle, kadınların görevler üslenmeye çalıştıklarını söylemek zorundayız; bunda da yerden göğe kadar haklıdırlar. Erkeklerle, görevlerinde yardımcı olmak istemelerine sempatiyle bakmalıyız bu nedenle."

Aleksey Aleksandroviç doğruladı: "Çok doğru, ama bence asıl sorun, onların bu görevleri yerine getirebilecek yetenekte olup olmadıklarıdır."

Stepan Arkadyeviç söze karıştı: "Gereğince öğrenim görünce yüzde yüz fazlasıyla yetenekli olacaklardır. Örneklerini görüyoruz."

Çoktandır yalnızca konuşulanları dinleyen, söze karışmayan prens, ufak gözlerinde alaylı bir pırıltıyla,

"Ya şu atasözünü ne olacak?" dedi. "Kadınların saçları uzun..."

Pestsov canı sıkın: "Kölelikten kurtulmadan önce zenciler için de aynı şeyi söylüyorlardı," dedi.

Sergey İvanoviç: "Bazı erkekler ne yazık ki görevlerinden kaçarlarken kadınların kendi-

lerine yeni görevler aramalarını tuhaf buluyorum doğrusu," dedi.

Pestsov: "Görevler, hakları da beraberinde getirir de ondan," dedi. "İktidar, para, ün... Kadınların asıl istedikleri bunlardır."

Yaşlı prens: "Bu, benim sütanne olmak istememe, bu işi yapan kadınlara para verildiği halde bana verilmemesine kızmama benzer," dedi.

Turovtsin kahkahayı bastı. Sergey İvanoviç bu espriyi söyleyenin kendisi olmadığına üzüldü. Aleksey Aleksandroviç bile gülümse-mişti.

Pestsov: "Ama erkek, çocuğu emziremez," dedi. "Oysa kadın emzirebilir."

Yaşlı prens, kızlarının yanında serbest konuşmakta bir sakınca görmediği için:

"Hayır," diye karşılık verdi. "Bir İngiliz, gemide çocuğunu emzirmişti."

Sergey İvanoviç söze karıştı: "O halde, aunyada böyle İngiliz kaç taneyse o kadar da kadın memur olacaktır."

Bu konu açıldı açılalı hep Cibisova'yı düşünen, bu yüzden de Pestsov'u haklı bulan Stepan Arkadyeviç: "Evet, ama, kimi kimsesi olmayan bir kız ne yapsın?" diye araya girdi. Darya Aleksandrovna söze hiç beklenmedik bir biçimde karıştı. Sergey İvanoviç'in hangi kızdan söz ettiğini anladığından olacak, sinirli bir şekilde: "Bu kızın geçmişini dikkatli inceleyecek olursanız onun, bir kadın işi bulabileceğini, kendi ailesini ya da kız kardeşinin ailesini bıraktığını görürsünüz," dedi.

Pestsov gür, bas sesiyle itiraz etti: "Ama biz bir ilkeyi, ideali savunuyoruz burada! Kadın özgür olma, aydın olma hakkını istiyor. Bunun imkânsızlığının bilinciyle rahatsız oluyor, eziliyor."

Yaşlı prens yine söze karıştı: "Ben de çocuk bakımevine sütanne olarak alınmadığım için rahatsız oluyor ve eziliyorum."

Turovtsin bir kahkaha daha attı. Gülerken bir kuşkonmazın kalın sapını salçanın içine düşürdü.

XI

Kiti ile Levin'in dışında herkes konuşmaya katılıyordu. Başlangıçta, bir ulusun başka bir ulus üzerindeki etkisinden söz edilirken, Levin'in aklına elinde olmadan, bu konuda söyleyecek şeyleri olduğu gelmişti. Ama onun için bir zamanlar öylesine önemli olan bu düşünceler şimdi bir rüyadaymış gibi geçiyorlardı belleğinden. Şimdi hiçbirinin en küçük bir anlamı yoktu. Levin, hiç kimsenin umursamadığı bu konuda ne diye çene yorduklarına bile şaşırıyordu. Salonda kadının hakları ve öğrenimi üzerine konuşulanların Kiti için de önemli olması gerekirdi. Avrupa'da tanıştığı arkadaşı Varenka'yı, onun başkasına bağımlı konumunu hatırladıkça bu konuyu ne kadar sık düşünmüştü. Evlenmezse durumunun ne olacağını kendi kendine kaç kez sormuş, bu konuda ablasıyla kaç kez tartışmıştı. Ama şimdi bu, onu hiç ilgilendirmiyordu. Levin ile konuşuyordu. Bu, bir konuşma de-

ğildi, onları her an birbirine daha sıkı bağlayan, ikisinde de, gittikçe yaklaşmakta olan bu bilinmeyen karşısında korkulu bir sevinç duygusu uyandıran bir tür esrarlı ilişkiydi.

Kiti'nin geçen yıl arabada Levin'in onu nasıl gördüğünü sorması üzerine Levin, ot biçmekten dönüştü şosede nasıl karşılaştıklarını anlattı.

"Sabahın çok erken saatiydi. Yeni uyanmıştınız galiba. Anneniz kendi köşesinde uyuyordu. Olağanüstü güzel bir sabahtı. Yürüyor, kendi kendime düşünüyordum: 'Acaba bu dört atlı arabada kim var?' diye. Çingiraklı, çok hoş bir arabaydı. Bir an gördüm sizi. Pencerenin önünde, işte şöyle oturmuş, iki elinizle şapkanızın bağlarından tutuyordunuz. Derin düşüncelere dalmıştınız. -Levin gülümsedi- O anda ne düşündüğünüzü bilmeyi ne çok isterdim. Düşündüğünüz önemli bir şey miydi?"

Kiti, "Saçım başım dağınık mıydı acaba?" diye geçirdi içinden. Ama bu ayrıntılardan söz ederken Levin'in yüzünü kaplayan hayran gülümsemeyi görünce, tam tersine, onda çok hoş bir izlenim bıraktığını hissetti. Yüzü kızardı. Sevinçle gülümsedi. "Doğrusu unuttum," dedi.

Levin, Turovtsin'in buğulu gözlerine, gülerken sarsılan bedenine bakarak: "Ne hoş gülüyor!" dedi.

Kiti: "Onu çoktan beri mi tanıyorsunuz?" diye sordu.

"Onu tanımayan var mıdır?"

"Anladığım kadarıyla, kötü bir insan olduğun kanısındasınız."

"Kötü değil, değersiz." Kiti: "Doğru değil bu!" dedi. "Bu düşüncenizden hemen vazgeçin. Ben de onun hakkında hiç iyi şeyler düşünmezdim. Ama sonra çok tatlı, olağanüstü bir insan olduğunu anladım. Altın gibi bir yüreği var." "Yüreğini nasıl öğrendiniz?" "Onlarla çok iyi dostuz. Onu çok yakından tanırım. Geçen kış, bize gelişinizden hemen sonra... -Kiti, bunu suçlu, aynı zamanda güven dolu bir gülümsemeye söylemişti.- Dollî'nin çocuklarının hepsi, aniden kızıl oldu. O sıralarda bir gün Turovtsin geldi. İnanır mısınız? -Fısıltıyla sürdürdü- Dollî'ye o kadar acıdı ki, gitmedi, kaldı. Ona yardım etmeye başladı. Çocuklarla ilgilendi. Evet, onların evinde üç hafta kaldı, çocuklara bir dadı gibi baktı." Kiti ablasına doğru eğildi: "Konstantin Dimitriyeviç'e Turovtsin'in çocuklar hastayken yaptıklarını anlatı yorum," dedi.

Dollî, kendisinden söz edildiğini anlayan Turovtsin'e bakarak içtenlikle gülümsedi.

"Evet, pırlanta gibi bir insandır!" diye karşılık verdi.

Levin, Turovtsin'e bir kez daha baktı. Böylesine iyi bir insanı nasıl olup da yanlış anladığına şaşıtı. O anda hissettiklerini içtenlikle açığa vurarak: "Affedersiniz, affedersiniz," dedi. "Bundan böyle insanlar için hiçbir zaman kötü düşünmeyeceğim."

XII

Kadın hakları üzerine yapılan konuşmanın, evlilikte hak eşitsizliği gibi konulardan, kadınlara yanında söz edilmesinin sakıncalı yanları da vardı. Bu konuya yemekte Pestsov birkaç kez değinecek olmuş, ama Sergey İva-noviç ile Stepan Arkadyeviç, onu bu konudan dikkatle uzaklaştırmışlardı.

Masadan kalkılıp da kadınlar dışarı çıktıklarında Pestsov, onların arkasından gitmedi. Aleksey Aleksandroviç'e döndü. Kadın erkek arasındaki eşitsizliğin asıl nedenini anlatmaya koyuldu. Onun düşüncesine göre, karı koca arasındaki asıl eşitsizlik, kadının ihanetiyle kocanın ihanetini yasaların da, kamuoyunun da eşit cezalandırmama-sındaydı.

Stepan Arkadyeviç, Aleksey Aleksandro-viç'in yanına geldi, hemen ona sigara uzattı. Aleksey Aleksandroviç sakın bir tavırla: "Hayır, sigara içmiyorum." dedi. Sonra, bu konuşmadan çekinmediğini göstermek için, soğuk bir gülümsemeyle Pest-sov'a döndü. "Bence böyle bir görüşün dayanağını sorunun kendisinde aramak gerek."

Konuk salonuna geçmek istedi. Ama o anda şampanyanın etkisiyle canlanan ve çoktandır konuşmak için fırsat kollayan Turovt-sin "Pryaçnikov olayını duyduunuz mu?" dedi. "Vasya Pryaçnikov olayını..." Nemli, kırmızı dudaklarında içten bir gülümseme vardı. Daha çok, en önemli konuk Aleksey Aleksandro-^Ç ile konuşuyor gibiydi. "Bugün duydum.

Tver'de Kvistki ile düello yapmış, onı öldürmüş."

İnsana her zaman öyle gelir: Sanki bilerek oluyormuş gibi, özellikle, hep ağrıyan yerimizi bir yerlere çarparız. Tıpkı bunun gibi, şimdi de Stepan Arkadyeviç konuşmanın aksi gibi dönüp dolaşıp hep Aleksey Aleksandroviç'in ağrıyan yerine dokunduğunu hissediyordu. Eniştesini kolundan tutup götürmek istedi, ama Aleksey Aleksandroviç merakla: "Pryaçnikov, neden düello etmiş?" diye sordu.

"Karısının yüzünden. Erkekçe davranmış! Düelloya çağırmış ve öldürmüş!"

Aleksey Aleksandroviç ilgisiz: "Ya!" dedi. Kaşlarını kaldırıp konuk salonuna yürürken, karşısına Dollî çıktı. Dudaklarında ürkek bir gülümseme vardı. "Geldiğimize çok sevindim," dedi. "Sizinle konuşmam gerek. Şuraya oturalım."

Aleksey Aleksandroviç kalkık kaşlarının yüzüne verdiği ilgisiz ifade hâlâ yüzünde, Darya Aleksandrovna'nın yanına oturdu. Yapmacık bir gülümsemeyle: "Oysa ben de izninizi isteyip hemen gitmek istiyordum," dedi. "Yarın yola çıkacağım."

Darya Aleksandrovna, Anna'nın suçsuz olduğuna kesinlikle inanıyor; masum arkadaşını böylesine soğukkanlılıkla mahvetmeye hazırlanan bu duygusuz, soğuk adama duyduğu öfkeden yüzünde renk kalmadığını, dudaklarının titrediğini hissediyordu. Aleksey Aleksandroviç'in gözlerinin içine umutsuz bir kararlılıkla baktı:

"Aleksey Aleksandroviç, size Anna'nın nasıl olduğunu sormuştum, ama cevap vermediniz. Neyi var?"

Aleksey Aleksandroviç, Dollî'nin yüzüne bakmadan: "Sanırım iyidir Darya Aleksandrovna," dedi.

"Aleksey Aleksandroviç, bağışlayın beni, gerçi hakkım yok... Ama onu kız kardeşim gibi severim, Anna'ya sevgim, saygım büyüktür. Rica ederim, yalvarırım anlatın bana, aranızda geçen nedir? Sizce suçu nedir?"

Aleksey Aleksandroviç yüzünü buruşturdu, gözlerini iyice kısarak başını önüne eğdi. Dollî'nin yüzüne bakmadan, o sırada konuk salonuna geçmekte olan Şçerbatski'yi tatsız bir bakışla aşağıdan yukarıya süzdükten sonra: "Beni, Anna Arkadyevna ile aramda bugüne kadar olan ilişkileri değiştirmek zorunda bırakan nedenleri sanırım kocanız size anlatmıştır," dedi.

Dollî, kemikli parmaklarını birbirine geçirip sıkarak, heyecanlı bir ifadeyle: "İnanmıyorum, inanmıyorum," dedi. "İnanmam buna!" Hızla ayağa kalktı, elini Aleksey Aleksandroviç'in kolunun üzerine koydu. "Burada rahat konuşamayız. Lütfen şuraya gidelim."

Dollî'nin heyecanı Aleksey Aleksandroviç'i etkilemişti. Ayağa kalktı. Bir şey söylemeden Dollî'nin arkasından çocukların odasına girdi. Çakıyla yer yer kesilmiş üzerinde muşamba örtülü masaya oturdular.

Dollî, Aleksey Aleksandroviç'in kaçırıldığı bakışlarını yakalamaya çalışarak:

"İnanmıyorum, inanmıyorum buna!" dedi.

Aleksey Aleksandroviç: "Gerçeklere inanmamak mümkün değildir Darya Aleksan-drovna," diye karşılık verdi. Gerçeklere sözcüğünü üzerine basa basa söylemişti. Darya Aleksandrovna: "Peki ama ne yaptı?" dedi. "Ne yaptı?"

"Görevlerini umursamadı. Kocasına da ihanet etti. İşte yaptığı şey!"

Dollî şakaklarını tutup, gözlerini kapadı. "Hayır, hayır olamaz!" dedi. "Hayır, Tanrı aşkına... Yanılıyorsunuz!"

Aleksey Aleksandroviç, kesinlikle inandığını Dollî'ye de, kendisine de göstermek isteğiyle yalnızca soğuk soğuk gülümsedi. Ama bu ateşli savunma, inancını sarsmamış olsa bile, yarasını deşmişti. Büyük bir canlılıkla konuşmaya başladı. Öfkeli, burnundan soluyarak: "Kadın, durumu kocasına anlatmışsa, yanılmaktan söz edilemez," dedi. "Sekiz yıllık evlilik hayatının ve oğlunun, her şeyin bir yanlışlık olduğunu, hayatına yeni baştan başlamak istediğini söylemişse..."

"Anna ve kötülük... bu iki şeyi yan yana düşünemem ben, inanmam buna!"

Aleksey Aleksandroviç, Dollî'nin temiz, heyecanlı yüzüne bakıyor, elinde olmadan dilinin çözüldüğünü hissediyordu. "Darya Aleksandrovna, bundan hâlâ kuşku edebilmek için neler vermezdim! Kuşku ederken de çok acı çekiyordum, ama şimdiki kadar değil. O zaman bir umut vardı hiç olmazsa. Oysa şimdi umut bile yok. Ama yine de her şeyden kuşku ediyorum. O kadar ki, oğlumdan bile nefret ediyorum, benim oğlum oldu-

ğuna kimi zaman inanamıyorum. Çok mutsuzum."

Bunu söylememesi gerekiyordu.

Aleksey Aleksandroviç, Dollî'nin yüzüne bakar bakmaz anlamıştı bunu: Darya Aleksandrovna konuğuna acımaya başlamış, arkadaşının suçsuzluğuna olan inancı sarsılmıştı.

"Ah, korkunç bir şey bu, korkunç!" dedi. "Peki ama, boşanmaya karar verdiğiniz doğru mu?"

"Son çareye başvurdum. Yapabileceğim başka bir şey yoktu."

Dollî, gözleri yaşlı: "Yapacak başka bir şey, yapacak başka bir şey," diye mırıldandı. "Hayır, yapacak bir şeyiniz var!"

Aleksey Aleksandroviç, Dollî'nin niyetini anlamış gibi: "Bu durumlarda kötü olan da, insanın başka durumlarda; sözgelimi uğradığı felâketlerde, ölümden, kaderin sillesini yediği zamanlarda olduğu gibi, acısına katlanma-yıp bir şeyler yapmasının gerekmesidir. Düşürüldüğü çirkin durumdan kurtulması gerekir. Üç kişi, bir arada yaşanmaz ki!"

Dollî: "Anlıyorum, çok iyi anlıyorum," dedi. Ve başını önüne eğdi. Kendini, kendi üzüntüsünü düşünüyordu.

Bir süre sustuktan sonra birden hızla başını kaldırdı. Elleriyle yalvarır gibi bir hareket yaparak:

"Ama durun," dedi. "Dinine bağlı bir Hiris-üyansınız. Anna'yı düşünün! Ondan ayılır-sanız ne yapacak?"

Aleksey Aleksandroviç: "Düşündüm Darya Aleksandrovna, hem çok düşündüm," de-

di. Yüzü kıpkırmızı oldu. Bulanık bakışlı gözlerini Dollî'nin yüzüne dikti. Darya Aleksandrovna şimdi ona bütün ruhuyla acıyordu. "Alnıma sürülen lekeyi bana anlattıktan sonra aynı şeyi yaptım. Aramızdaki ilişkiyi sürdürdüm. Ona doğru yolu bulma olanağı verdim. Onu kurtarmaya çalıştım. Sonuç ne oldu? En küçük bir isteğime, dışarıya bir şey belli etmemesi isteğime bile uymadı. Mahvolmak isteyen bir insan için, bozulmuş ve yoldan çıkmış bir insan için hiçbir şey yapılamaz!"

"Her şeyi yapın ama, boşanmayın."

"Her şey dediğiniz nedir?"

"Hayır, korkunç bir şey bu, bir daha evle-nemeyecek, mahvolacak!"

Aleksey Aleksandroviç omuzlarını ve kaşlarını kaldırarak: "Elimden ne gelir?" dedi. Karısının son davranışını anımsayınca öylesine sinirlenmişti ki, yine konuşmanın başındaki soğuk tavrını takınmıştı. "İlginize çok teşekkür ederim, ama artık gitmem gerekiyor."

Dollî, ayağa kalktı: "Hayır, durun!" dedi. "Onu mahvetmemelisiniz. Durun, kendimden söz edeceğim size. Evlendim, kocam bana ihanet etti. Kıskançlığın verdiği öfkeyle her şeyi bırakmak istedim, kendimi bile... Ama aklımı başıma topladım. Aklımı başıma toplamama kim yardım etti biliyor musunuz? Beni Anna kurtardı. Şimdi de yaşıyorum işte. Çocuklarım büyüyor, kocam yuvasına bağlandı. Yaptığı haksızlığı anladı. Giderek daha temiz, daha iyi biri oluyor, ben de yaşıyorum. Bağışladım onu, siz de bağışlamalısınız!"

Aleksey Aleksandroviç dinliyor, ama Dollî'nin sözleri onu etkilemiyordu. İçini yine boşanmaya karar verdiği günkü gibi öfke doldurmuştu. Şöyle bir silkindi, çın çın öten bir sesle:

"Bağışlayamam," dedi. "Bağışlamak da istemiyorum. Doğru da bulmuyorum bağışlamayı. Bu kadın için her şeyi yaptım. Ama o çamura, kendi doğası gibi pis bir çamura buladı hepsini. Kötü, kindar bir insan değilim. Ömrümde hiç kimseden nefret etmedim, ama ondan bütün ruhumla nefret ediyorum. Öyle ki onu bağışlayamam. Çünkü bana yaptığı bütün kötülükler için ondan fazlasıyla nefret ediyorum!"

Sesinde acıklı bir öfke vardı. Darya Aleksandrovna utangaç: "Sizden nefret edenleri sevin," diye fısıldadı.

Aleksey Aleksandroviç küçümser bir tavırla gülümsedi. Bunu eskiden beri biliyordu. Ama bu, içinde bulunduğu durumda söz konusu olamazdı. "Sizden nefret edenleri sevin... ama nefret ettiğiniz insanları sevemezsiniz," dedi. "Sizi huzursuz ettiğim için bağışlayın beni. Herkese kendi derdi yeter!" Aleksey Aleksandroviç kendini toparladıktan sonra soğukkanlı, vedalaşıp çıktı.

XIII

Levin masadan kalkınca, Kiti'nin arkasından konuk salonuna gitmek istedi. Ama ona böylesine açıktan açığa kur yapmanın Kiti'nin hoşuna gitmeyebileceğinden korku-

yordu. Erkeklerin yanında kalmış, konuşmalara katılmaya başlamıştı. Ama o yana bakmadan, Kiti'nin her hareketini, her bakışını ve konuk salonunda nerede durduğunu hissediyordu.

Her zaman insanlar için hep iyi şeyler düşünmek, herkesi sevmek üzere Kiti'ye verdiği sözü hemen, en küçük bir zorluk çekmeden uygulamaya başladı. Söz dönmüş dolaşmış, Pestsov'un 'Koro ilkesi'* adını verdiği ve bir

tür özel başlangıç olarak saydığı köy cemaatlerine gelmişti. Levin, Pestsov'un da, Rus cemaatlerinin önemini kendine özgü bir görüşle hem kabul eden hem etmeyen ağabeyinin de düşüncelerine katılmıyordu. Onlarla yalnızca uzlaştırmak, aralarındaki anlaşmazlığı yumuşatmak için konuşuyordu. Kendi söyledikleri onu hiç ilgilendirmiyordu. Onların söyledikleri ise hiç mi hiç ilgilendirmiyordu. Yalnızca bir şey istiyordu: Herkesin mutlu, neşeli olmasını. Önemli olan tek şeyin ne olduğunu biliyordu. Bu tek şey, orada, konuk odasındaydı. Sonra yaklaşmış, kapının yanında durmuştu. Levin dönüp bakmadan, üzerine yönelmiş bir bakışla gülümsemenin sıcaklığını hissetti. Elinde olmadan döndü. Kiti kapının yanında Şçerbatski ile duruyor, ona bakıyordu.

Rus Slavcılığı düşüncesinde köy cemaatine büyük bir önem atfedmişti; köy cemaati içinde her bir sesin ayrı değere sahip olduğu bir koroya benzetiliyordu. Bu tek tek sesler bütün içinde eriyip, asıl koroyu inşa ediyorlardı. Bu kavram, Rus yazar, gazeteci, eleştirmen, şair ve önemli Slavcı dilbilimci K. S. Aksakov (1817-1860) tarafından ortaya atılmıştı.

Levin, Kiti'nin yanına gitti: "Piyanoya gidiyorsunuz sandım," dedi. "Köyde bulamadığım, eksikliğini çektiğim bir bu işte, müzik," dedi.

Kiti, Levin'e bir gülümseme armağan ettikten sonra: "Hayır," dedi. "Sizi çağırmaya geliyorduk. İyi ki siz geldiniz, teşekkür ederim. Ne anlarlar şu tartışmadan, bilmem... Nasıl olsa sonuçta biri, öbürünün düşüncesinin doğru olduğunu kabul edecektir."

Levin: "Evet, çok doğru," dedi. "İnsan çoğu zaman, karşındakinin neyi kanıtlamak istediğini bir türlü anlayamadığı için heyecanlı heyecanlı tartışır durur."

Levin, en akıllı insanlar arasında geçen tartışmalarda bile, uzun çabalardan, bir sürü mantık ve kelime oyunlarından sonra tartışanların birbirlerine kanıtlamak için bunca zaman yırtındıkları şeylerin çoktan, daha başında bilindiğini, ama ikisinin de başka şeyleri sevdiklerini ve bu nedenle, tartışmada yenik düşmemek için sevdikleri şeyleri söylemek istemediklerini çok görmüştü. Levin, kimi zaman tartışma sırasında, karşındakinin sevdiği şeyin ne olduğunu anladığını, birdenbire içinde aynı şeye bir sempati uyandığını ve karşındaki ile anlaşiver-diğini, ileri sürdüğü bütün delillerin, gereksiz bir şey gibi ortadan silindiğini birçok kez fark etmişti.

Kimi zaman da bunun tam teisi olduğunu, deliller icat ederek savunduğu şeyin, sevdiği şey olduğunu söylediğinde, bunu içtenlikle anlatabildiysen, karşındakinin tartış-

madan vazgeçerek, ileri sürdüğü düşünceleri kabul ettiğini de birçok kez görmüştü. İşte, Levin'in anlatmak istediği şey buydu.

Kiti, Levin'in söylediklerini anlamaya çalışarak alnını kıvrıyordu. Ama Levin anlatmaya başlar başlamaz onun neyi anlatmak istediğini anlamıştı. "Anlıyorum," dedi. "Kişinin neyi savunduğunu, neyi sevdiğini bilmesi gerekir o zaman."

Kiti, Levin'in iyi kötü anlattığı düşünceleri tam olarak anlamış ve çok açık olarak ifade etmişti. Levin sevinçle gülümsedi: Pestsov ile ağabeyi arasındaki o karmakarışık tartışmadan sonra en çapraşık düşüncelerin hemen hiç konuşulmadan apaçık anlaşılması, olağanüstü bir şeydi.

Şçerbatski yanlarından uzaklaştı. Kiti de kurulan oyun masasına gitti. Oturdu, eline tebeşiri aldı ve yeni, yeşil çuhaya irili ufaklı daireler çizmeye başladı.

Kadınların özgürlüğü ve çalışma hayatları üzerine tartışma sürüyordu. Levin, Darya Aleksandrovna'nın, bir kızın, bir aile yanında kendine iş bulabileceği görüşüne katılıyordu. Bu görüşü, hiçbir ailenin yardımcısız edemeyeceğini; zengin olsun fakir olsun, her ailenin paralı ya da akrabadan bir dadiya ihtiyacı olduğunu söyleyerek savundu.

Kiti, yüzü kızarıp, ama içtenlik okunan bakışlarını Levin'in yüzüne daha bir cesaretle doğrultup: "Hayır," dedi. "Kız öyle bir durumda bırakılmış olabilir ki, gururundan bir şeyler kaybetmeden bir ailenin yanına giremez. Oysa kendi..."

Levin onun ne demek istediğini daha o söylemeden anlamıştı. "Oh, evet," dedi. "Evet, evet, haklısınız, haklısınız!"

Yemekte Pestsov'un, kadınların hakları üzerine söylediklerini, Levin ancak şimdi, Ki-ti'nin yüzünde gördüğü bu genç kızlık gururuyla küçük düşme korkusunu görünce anlamıştı. Kiti'ye olan aşkı yüzünden de bu korku ve gururu hissetti ve hemen kendi delillerini sunmaktan vazgeçti.

Bir sessizlik oldu. Kiti tebeşirle masanın üzerine durmadan bir şeyler karalıyordu. Gözlerinde sakin bir parlılık vardı. Onun bu duygusunun etkisine kapılan Levin de, giderek güçlenen bir mutluluk geriliminin ruhunu doldurduğunu hissediyordu.

Kiti: "Ah, masanın üzerini kirlettim," dedi. Tebeşiri bıraktı, kalkmak istiyormuş gibi bir hareket yaptı. Levin, "Onsuz nasıl tek başıma kalacağım?" diye dehşetle düşündü. Tebeşiri aldı, oturduğu sandalyeyi masaya

yaklaştırdı. "Durun," dedi. "Ne zamandır size bir şey sormak istiyordum." Kiti'nin, ürkek bile olsa, sevgi ve içtenlik dolu gözlerinin içine bakıyordu.

"Buyrun sorun," dedi Kiti.

"İşte burada..."

Masaya sözcüklerin baş harflerini yazdı:

fb, b, o, o, c, v, b, h, z, a, m, g, y, o, z, a, m? Bu harflerin anlamı şuydu: "Bana bunun olanaksız olduğu cevabını verdiğinizde bu, hiçbir zaman anlamına mı geliyordu, yoksa o zaman anlamına mı?"

Kiti'nin bu karışık cümleyi anlamasına hiç

ihtimal yoktu; ama Levin, ona, bütün hayatının bunu anlamasına bağlı olduğunu belirten bir bakışla baktı.

Kiti, ona bir göz attı. Sonra, elini çatık alnına koyup okumaya koyuldu. Arada bir başını kaldırıp, bakışıyla,

"Doğru mu okuyorum?" diye soruyormuş gibi Levin'e bakıyordu. Sonunda yüzü kızararak: "Anladım," dedi.

Levin hiçbir zaman anlamına gelen h, z, harflerini göstererek:

"Bu ne demek?" diye sordu.

Kiti: "Hiçbir zaman anlamına gelir, ama doğru değil!"

Levin hemen yazdığını sildi, tebeşiri Kiti'ye verdi. Genç kız şöyle yazdı: o, z, b, t, c, v.

Dolli, Aleksey Aleksandroviç ile konuşmasının verdiği üzüntüyü, Kiti ile Levin'i bu durumda görünce unuttu.

Kiti, elinde küçük bir tebeşir parçası, dudaklarında ürkek, mutlu bir gülümseme Levin'e bakıyordu. Yakışıklı

Levin de masanın üzerine eğilmiş, alev alev yanan gözleriyle bir masaya, bir Kiti'ye bakıyordu. Levin'in yüzü birden aydınlandı: Anlamıştı. Bu harfler şu anlama geliyordu: "O zaman başka türlü cevap veremezdim."

Soru dolu, ürkek bakışlarla Kiti'ye baktı.

"Yalnızca o zaman mı?"

Kiti gülümsedi: "Evet."

"Ya... ya şimdi?" diye sordu Levin.

"Okuyun öyleyse. Olmasını istediğim, hem de en çok istediğim şeyi yazacağım."

Kiti sözcüklerin baş harflerini yazdı: O, u, v, b, b. Bunun anlamı şöyleydi:

"Olanları unutabilmenizi ve beni başışlamanızı."

Levin, titreyen parmaklarıyla tebeşiri aldı. Ortadan kırdı, şu sözcüklerin baş harflerini yazdı: "Benim unutacağım, başışlayacağım hiçbir şey yok. Çünkü sizi hiçbir zaman sevmekten vazgeçmedim."

Kiti, dudaklarında donup kalan gülümsemeyle Levin'e baktı: "Anladım," diye fısıldadı.

Levin oturup uzun bir cümle daha yazdı.

Kiti, okudu, doğru mu yanlış mı olduğunu

sormadan tebeşiri aldı, hemen cevap yazdı.

Levin, onun yazdığını uzun süre anlayamadı. İki de bir başını kaldırıp Kiti'ye bakıyordu. Mutluluktan bir şey düşünemez olmuştu. Baş harfleri yazılı sözcükleri bir türlü çıkaramıyordu. Ama Kiti'nin mutluluktan pınl pınl, güzel gözlerinden bilmesi gereken şeyi anlamıştı. Sonra üç harf yazdı. Ama yazmayı daha tamamlamadan, kolunun üzerinden Kiti, onun yazdığını okumuştur, sonunu anlamış, cevabı yazmıştı: "Evet."

O sırada, yaşlı prens yanlarına geldi. "Ne o, secretaire'cilik* mi oynuyorsunuz?" dedi. "Ee, tiyatroya yetişmek istiyorsan, gidelim artık."

Levin kalktı, Ki ti'yi kapıya kadar geçirdi. Aralarında her şeyi konuşmuşlardı. Kiti, onu sevdiğini, annesiyle babasına Levin'in yann sabah onlara geleceğini haber vereceğini söyledi.

* Sekreter

XIV

Levin, Kiti gittikten sonra, yalnız kalınca büyük bir huzursuzluğa kapıldı. Kiti'yi yeniden göreceği, hayatını onunkıyla bir daha ayrılmamak üzere birleştireceği ertesi sabaha kadar olan zamanı bir an önce, çabucak yaşamış olmayı sabırsızlıkla istiyordu. Kiti'den ayrı geçireceği bu on dört saatten, ölümden korkar gibi korkmaya başlamıştı. Yalnız kalmamak, zaman öldürmek için birileriyle olmak, konuşmak zorundaydı. Konuşmaktan en çok haz duyacağı insan Stepan Arkadye-viç'ti. Ama Stepan Arkadyeviç bir akşam toplantısına -kendi öyle söylemişti, aslında baleye gidiyordu- gitmişti. Levin, ona mutlu olduğunu, onu sevdiğini, kendisi için yaptığını ömrünün sonuna kadar unutmayacağını ancak söyleyebildi. Stepan Arkadyeviç'in gülümseyerek bakışı Levin'e, onun bu duygusunu gerektiği gibi anladığını gösterdi.

Stepan Arkadyeviç, Levin'in elini içtenlikle, sevgiyle sıkarak:

"Ee, sanırım artık ölmenin zamanı değil," dedi.

"Hayır," diye karşılık verdi Levin, onu yolcu ederken Darya Aleksandrovna da Levin'i kutlar gibi:

"Kiti ile karşılaşmanıza çok sevindim," dedi. "İnsan eski dostlarının değerini bilmeli."

Darya Aleksandrovna'nın bu sözleri hiç hoşuna gitmedi Levin'in. Dolli, bunun ne kadar yüce, onun için ulaşılmaz bir şey olduğunu anlayamazdı. Levin, onlarla veda-

laştı. Yalnız kalmamak için ağabeyinin peşine takıldı.

"Nereye gidiyorsun?"

"Toplantıya.

"Ben de seninle gelsem olur mu?"

Sergey İvanoviç gülümsedi: "Niçin olmasın, hadi gidelim," dedi. "Bu akşam neyin var?"

Levin: "Benim mi?" dedi. "Mutluyum!" Bindikleri arabanın penceresini indirirken ekledi: "Sana dokunmaz ya? Havasızlıktan boğulacağım yoksa. Evet, mutluyum! Söylesen misin, sen bugüne kadar niçin evlenmedin?"

Sergey İvanoviç gülümsedi: "Sevindim buna, iyi bir kıza benziyor," diyecek oldu.

Levin, ağabeyinin kürkünün yakasını yakaladı ve yakasıyla yüzünü örterek haykırdı: "Söyleme! Söyleme! Hiçbir şey söyleme!"

"İyi bir kıza benziyor," sözleri son derece basitti, küçük düşürücüydü, onun duygularına çok ters düşüyordu.

Sergey İvanoviç neşeyle gülümsedi. Çok seyrek gülerdi. "Neyse," dedi. "Buna çok sevdiğimi söyleyebilirim."

"Yarın söyleyebilirsin. Yarın, hepsi o kadar! Hiçbir şey, hiçbir şey, yalnızca sessizlik." Levin, kürkünün yakasıyla ağabeyinin yüzünü bir kez daha örterek, "Seni çok seviyorum," diye ekledi. "Evet, ne diyorsun, ben de toplantıya gelebilir miyim?" "Elbette."

Toplantıda Levin, sekreterin, herhalde kendisinin de anlamadığı tutanağı kekeleyerek okumasını dinledi. Ama sekreterin yüz

ifadesinden, onun ne iyi yürekli, sevimli ve değerli bir insan olduğunu anladı. Bu, tutanağı okurken heyecanlanmasından, kızanıp bozarmasından belliydi. Sonra konuşmalar başladı. Birtakım ödeneklerin kesilmesi, birtakım boruların döşenmesi konusunu tartışıyorlardı. Sergey İvanoviç iki üyeyi iyice hırpaladı. Muzaffer bir tavırla uzun uzun bir şeyler anlattı. Öteki üye de, önündeki kâğıda bir şeyler yazdıktan sonra - önceleri ürkek- konuştu, sonra giderek açılıp Sergey İvanoviç'e iğneli, ama kibar bir cevap verdi. Daha sonra Sviyajski güzel, soylu bir konuşma yaptı. Levin onları dinliyor; ne bu ödenek kelimesinin, ne bu sorulann hiçbirinin gerçek olmadığını, üyelerin aslında birbirlerine hiç kızmadıklarını, hepsinin de iyi yürekli, soylu insanlar olduklarını, birbirleriyle çok iyi geçindiklerini düşünüyordu. Kimse kimseye karışmıyordu, hepsinin keyfi yerindeydi. Levin'in en hoşuna giden şey; şimdi onların hepsinin içini dışını görmesi, eskiden farkına varmadığı küçük küçük belirtilerden, her birinin ruhunu okuması ve hepsinin çok iyi insanlar olduğunu açıkça anlamasıydı. Şimdi hepsi de, özellikle Levin'i çok seviyorlardı. Bu, onların, hatta kendisini tanımayanların bile, kendisiyle konuşmalarından, ona sevgi ve şefkatle bakmalarından belliydi.

Sergey İvanoviç: "E, nasıl, hoşuna gitti mi?" diye sordu.

"Hem de çok. Toplantılarınızın böylesine ilginç, güzel ve hoş olduğunu hiç tahmin etmemiştim!"

Sviyajski, Levin'in yanına gelerek, onu evine çay içmeye davet etti. Levin, Sviyajski'yi eskiden niçin beğenmediğini anlayamıyordu. Kafası çalışan, çok iyi yürekli biriydi.

"Seve seve," dedi ve karısının, baldızının hatırını sordu. Belleğinde Sviyajski'nin baldızı üzerine olan düşünceleriyle evlilik düşüncesi arasında bir ilinti olduğundan, tuhaf bir düşünce çağrışımıyla, mutluluğunu Sviyajski'nin karısıyla baldızından başka hiç kimseye bu kadar iyi anlatamayacağı kanısına kapıldı ve onlarla görüşeceğine sevindi.

Sviyajski, Levin'e köydeki işlerini sordu. Her zamanki gibi, Avrupa'da bulunmamış bir şeyin Rusya'da da bulunamayacağı görüşünü savunuyordu. Şimdi bu Levin'i hiç kızdırmadı, tam tersine, Sviyajski'yi haklı buldu ve bütün bu işlerin önemsiz olduğunu hissetti. Sviyajski'nin karısıyla baldızı pek sevimliydi. "Her şeyi biliyorlar, onun duygularına katılıyorlar, ama sırf kibarlıklarından bunu söylemiyorlar." diye düşünüyordu Levin. Çeşitli konulardan söz ederek onlarla saatlerce oturdu. Aklında sadece ruhunu dolduran heyecanı vardı. Ev sahiplerinin canını sıktığını, uyku zamanlarının çoktan gelip geçtiğini fark etmiyordu. Sviyajski esnedi ve dostunun haline şaşırarak onu antreye kadar geçirdi. Saat biri geçiyordu. Levin otele döndü. Geri kalan on saati, içindeki sabırsızlıkla baş başa nasıl geçireceği düşüncesi onu korkutuyordu. Uyumayan gece nöbetçisi, ona mumlan yaktı, çıkmak istedi. Ama Levin, onu durdurdu. Levin'in şimdiye kadar dikkatini çekmemiş bu

uşak -adı Yegor'du- meğer çok zeki, iyi ve en önemlisi de temiz yürekli bir insandı!

"E, Yegor, bütün bir gece uyumamak zor oluyor mu?"

"Elden ne gelir efendim? Bizim işimiz de bu. Evlerde çalışmak daha rahattır ama, buranın da kazancı çok."

Yegor, bir aile babası olduğunu, üç oğluyla terzilik yapan bir kıızı olduğunu, kızını bir saraç dükkânında tezgâhtar olan bir gence vermek istediğini anlattı.

Levin bunun üzerine, bu konuda Yegor'a ne düşündüğünü anlattı. Evlilikte en önemli olanın aşk olduğunu, sevdikten sonra insanın mutlu olacağını, çünkü mutluluğun insanın kendi içinde bulunduğunu söyledi.

Yegor, Levin'in anlattıklarını dikkatle dinledi. Onun düşüncelerini anladığı belliydi. Ama onun söylediklerini doğrulamak amacıyla, Levin'in hiç beklemediği şeylerden söz etti. İyi beylerin yanında çalışırken her zaman beylerinden hoşnuttu. Şimdiki efendisi bir Fransız olmasına rağmen ondan da memnundu.

"Çok iyi bir insan," diye geçirdi içinden Levin.

"Peki, ya sen Yegor, kanm evlenirken seviyor muydun?"

"Sevmez olur muyum?" dedi Yegor.

Levin, Yegor'un da heyecanlandığını, duygularını Levin'e açmak istediğini hissetti.

Esnemenin insandan insana geçtiği gibi, Levin'in heyecanı da ona geçmiş olacak ki, gözlerinin içi parlıyordu.

"Benim hayatım da

çok tuhaftır," diye başladı. "Ben daha küçükken..."

Ama tam o anda zil sesi duyuldu. Yegor gitti, Levin yalnız kaldı. Stepan Arkadyeviç'in verdiği yemekte hemen hiçbir şey yememişti. Sviyajski'lerde çay da içmemiş, getirilen yemekten de yememişti. Yemeği düşünecek durumu da yoktu. Dün gece hiç uyumamıştı. Ama uykuyu düşünecek halde de değildi. Odası serindi, ama o sıcaktan patlayacak gibi oluyordu. Pencerenin iki kanadını açıp önündeki masaya oturdu. Karla örtülü bir damın ötesinde zincir oymalı bir haç, onun üstünde sarımtırak ışıklı Capelle yıldızıyla Arabacı takımı yıldızı üçgeni görünüyordu. Levin bazen haça, bazen yıldıza bakıyor, odaya dolan temiz, soğuk havayı içine çekiyor; rüyadaymış gibi, belleğinde canlanan yüzleri ve anılan izliyordu. Saat dörde doğru koridorda ayak sesleri duydu. Kapısını açıp baktı. Kumarcı Myaskin kulüpten dönüyordu. Levin, onu tanıyordu. Myaskin'in yüzü asık, kaşları çatıktı. Öksürüyordu. Levin, "Zavallı," diye düşündü. Bu adama duyduğu sevgiden, acımadan gözleri yaşarmıştı. Onunla konuşmak, onu avutmak istiyordu. Ama üzerinde sadece bir gömlek olduğunu anımsayınca vazgeçti. Soğuk havayı ciğerlerine doldurarak, bu sessiz, ama onun için büyük bir anlamı olan görkemli haç; ta yukanlardaki parlak san yıldızı seyretti. Saat altıdan sonra yerleri silenlerin gürültüsü başladı. Bir kilisenin canlan çaldı. Levin üşümeye başladığını ancak o zaman hissetti. Pencereyi kapadı, yıkandı, giyindi ve sokağa çıktı.

XV

Sokaklarda henüz kimsecikler yoktu. Levin, Şçerbatski'lerin evine gitti. Büyük kapı kapalıydı. Herkes uykudaydı. Otele geri döndü, odasına çıktı, kahve söyledi. Gündüz çalışan garson Yegor değişmişti, onun yerine gelen garson ona kahvesini getirdi. Levin onunla konuşmak istedi. Ama yine zilin sesi duyuldu, garsonu çağırdılar, o da gitti. Levin kahvesini içmeyi denedi, ağzına bir parça ekmek koydu; ama ağzı ekmeği ne yapacağını bilemedi. Ekmeği ağzından çıkardı, paltosunu giyip yine sokağa çıktı. Şçerbatski'lerin kapısına ikinci kez geldiğinde saat dokuzu geçiyordu. Ev halkı yeni kalkmıştı. Aşçı erzak almaya gidiyordu. Bu durumda Levin'in en azından iki saat daha geçirmesi gerekiyordu.

Bütün gece ve sabah kendinde değildi. Kendini, bu hayat koşullarının tamamen dışında hissediyordu. Bütün gün hiçbir şey yememiş, iki gece uyumamış, birkaç saat sadece bir gömlekle soğukta oturmuştu ama, kendini her zamankinden daha dinç, daha sağlıklı ve bağımsız hissediyordu. Kaslarını zorlamadan yürüyor, kendini her şeyi yapacak güçte hissediyordu. Gerekirse uçabileceğine ya da şu evin duvarını bir omuzda yıkabileceğine kesinlikle inanıyordu. Kalan iki saati doldurmak için sokaklarda dolaştı. İki bir saatine bakıyor, çevresini seyrediyordu.

O sabah gördüklerini ömründe bir daha

I

hiç görmedi. Özellikle okula giden çocuklar, çatılardan uçarak kaldırıma inen gri renkli güvercinler, görünmez bir elin sergilediği, una bulanmış kurabiyeler onu çok duygulandırdı. Bu kurabiyeler, güvercinler ve iki çocuk sanki başka bir dünyanın yaratıklarıydı. Bütün bunlar bir anda olmuştu: Çocuklardan biri, güvercinin yanına koşmuş, gülümseyerek Levin'e bakmıştı. Güvercin kanatlarını çırpışmış, uçuşan kar taneciklerinin arasında, güneşte parlayarak havalanmıştı. Açık bir pencereden, fırından yeni çıkmış ekmek kokusu geldi, nar gibi kızarmış ekmekler sergiye dizilmişti. Bütün bunların öylesine olağanüstü bir güzelliği vardı ki, Levin gülümsedi, sevincinden ağlamaya başladı. Gazetny So-kağı'yla Kislovka'dan dolanarak yine otele döndü, saatini önüne koyarak oturdu ve saatin on iki olmasını bekledi. Yandaki odada birileri makinelerden ve bir dolandırıcılık olayından söz ediliyor ve uykudan yeni kalkmış insanların sabah öksürüğüyle öksürüyorlar-dı. Saatin on ikiye yaklaştığını herhalde bilmiyorlardı. Saatin akrebi on ikiye geldi. Levin dışarı çıktı. Arabacılar, anlaşılabilir her şeyi biliyorlardı. Neşeli bir yüzle çevresini sardılar, aralarında tartışarak hizmetine koştu. Levin, öteki arabacıları gücendirmemeye çalışarak, başka bir zaman onlarla gideceğine söz verip birini tuttu, Şçerbatski'lere götürmesini söyledi. Arabacının, kaftanının dışına taşan

güçlü, kırmızı, kalın ensesini saran gömleğinin beyaz yakalığı çok hoştu. Arabacının kızığı yüksek ve konforluydu. Levin bindiği ki-

zaklar içinde böylesine güzelini hiç görmemişti. At da iyiydi, koşarken arabayı hiç sarsmıyordu. Arabacı Şçerbatski'lerin evini biliyordu. Atı, "Hop!" deyip merdivenin dibinde durdurdu. Şçerbatski'lerin kapıcısı da yüzde yüz her şeyi biliyordu. Gözlerinin gülümseyişinden ve "Çoktandır gelmiyordunuz bize Konstantin Dmitriyeviç!" demesinden belliydi.

Kapıcı her şeyi bildiği için, herhalde çok sevinçliydi ve bu sevincini gizlemek için çaba harcıyordu. Levin, onun yaşlılığını belli eden sevimli gözlerine bakınca, kendi mutluluğunun başka bir belirtisini hissetmişti. "Kalktılar mı?" "Buyrunuz."

Kapıcı, Levin'in şapkasını almak için döndüğünü görünce gülümseyerek: "Burada kalsın efendim," dedi.

Bunun bir anlamı olmalıydı. Koşarak gelen uşak: "Geldiğinizi kime haber vermeme emredersiniz?" diye sordu.

Gerçi genç, yeni bir uşaktı bu, pek de züppeydi ama, çok iyi yürekli, temiz bir insan olduğu belliydi. Her şeyi de anlıyordu.

Levin: "Prensese... Prense... Küçük prensese," dedi.

Ev halkından ilk gördüğü Matmazel Li-non'du. Salondan geçiyordu. Bukleleri ve yüzü pırl pırlıdı. Levin onunla konuşmaya yeni başlamıştı ki, aniden kapının dışında bir elbise hisirtisi duyuldu. Matmazel Linon bir anda Levin'in gözünden silindi, sevinçli bir korku, mutluluğunun yakınında olduğu

korkusu onu sardı. Matmazel Linon, Levin'i yalnız bırakıp hızlı adımlarla öteki kapıya yöneldi. Linon dışarı çıkar çıkmaz, parkede yumuşak ama, hızlı ayak sesleri duyuldu. Sonra Levin'in mutluluğu, dünyası, onun kendinden bile çok değer verdiği, böylesine uzun süredir aradığı, özlediği insan kendisine uçarcasına yaklaştı. Kiti yürümüyor, sanki görünmez bir güç onu Levin'e yaklaşıtıyordu...

Levin, yalnız onun -kendi yüreğini de dolduran aşkın o sevinciyle ürkmüş- ışıklı, dürüst gözlerini görüyordu. Bu ışıklı gözler, içindeki aşkın parlaklığıyla Levin'in gözlerini kamaştırarak yaklaşıyordu. Kiti, bedeniyle ona değerek yanı başında durdu. Ellerini kaldırarak, Levin'in omuzlarına koydu.

Yapabileceği her şeyi yapmıştı Kiti. Koşarak gelmiş, ürkek, ama sevinçle dopdolu kendini tamamıyla ona vermişti. Levin onu kucakladı, dudaklarını, öpücüğünü bekleyen dudaklarıyla birleştirdi.

Kiti de bütün gece uyumamış, bu sabah hep onu beklemişti.

Annesiyle babası gençlerin kararını hemen onaylamışlar, kızlarının mutluluğuyla mutlu olmuşlardı. Kiti, Levin'i bekliyordu. Mutluluklarını Levin'e ilk defa kendisi müjdelemek istiyordu. Onvı bir başına karşılamaya hazırlanmıştı. Bu düşünce ona sevinç veriyordu, ama aynı zamanda korkuyor, çekiniyor, o anda nasıl hareket edeceğini bilemiyordu. Levin'in ayak sesini duymuş. Matmazel Linon gidinceye kadar kapının arkasında

beklemişti. Hiçbir şey düşünmeden, kendine hiçbir şey sormadan Levin'e yaklaşmış ve kendini kollarına bırakmıştı...

Levin'i elinden tutarak: "Anneme gidelim!" dedi.

Levin uzun süre hiçbir şey söyleyemedi. Btı, duygularının yüceliğini bozmak korkusundan çok, her defasında, sözler yerine, mutluluk gözyaşlarının boşalmak üzere olduğunu hissetmesindendi. Kiti'nin elini alarak öptü.

Neden sonra boğuk bir sesle:

"Sahi gerçek mi bu?" dedi. "Senin beni sevdiğine inanmıyorum!"

Kiti, Levin'in ona, "sen" demesine, bir de ona bakışındaki ürkeklığe gülümsedi. Tane tane konuşarak, "Evet," dedi. "Öylesine mutluyum ki!.."

Levin'in elini bırakmadan onu konuk odasına götürdü. Prens onları görünce heyecanından hemen ağlamaya başladı. Sonra gülümsedi. Levin'in hiç beklemediği bir canlılıkla koşarak yanlarına geldi, Levin'in başını, ellerinin arasma alıp alından öptü. Yanaklarını gözyaşlarıyla ıslattı.

"Her şey oldu bitti artık! Çok mutluyum. Sev kızımı. Çok mutluyum... Kiti!"

Yaşlı prens ilgisiz görünmeye çalışarak: "İşi çabuk yoluna koydunuz!" dedi. Ama Levin, kendisine seslendiği zaman, yaşlı prensin gözlerinin ıslak olduğunu fark etti, Levin'i kolundan tutup kendine çekti.

"Çoktan beri bunu bekliyordum," diye ekledi. "Her zaman tek istediğim buydu. Şu akli havalarda kızın o zaman saçma..."

Kiti, eliyle babasının ağzını kapadı: "Babacığım!" diye haykırdı.

Yaşlı prens: "Peki, peki, bir şey söylemeyeceğim!" dedi. "Çok sevindim buna, çok... se... Ah, ne yapalım..."

Kiti babasını kucakladı. Yüzünü, ellerini öptü. Sonra yüzünü bir kez daha öptü. Haç çıkararak onu kutsadı.

Kiti'nin, babasının tumbul elini böylesine sevgiyle, uzun uzun şefkatle öptüğünü görünce, eskiden kendisine yabancı olan yaşlı prens karşı Levin'in içinde yepyeni bir sevgi duygusu uyandı.

XVI

Prenses hiç konuşmadan gülümseyerek koltukta oturuyordu. Prens de yanına oturdu. Kiti, babasının elini hâlâ bırakmamış, onun koltuğunun yanında ayakta duruyordu. Hepsini susuyordu.

Her şeyi sözlere döken ve duygularını, düşüncelerini pratik hayatın günlük sorularıyla ilk ilişkilendiren o oldu. Bu ilk anda herkese aynı ölçüde tuhaf, biraz da acı verici gelmişti:

"Peki ne zaman? Önce duasının yapılması, sonra ilan edilmesi gerek. Düğün ne zaman olacak? Bu konuda sen ne düşünüyorsun Aleksandr?"

Yaşlı prens, Levin'i gösterdi.

"Ona sor," dedi. "Burada karar verecek olan odur."

Levin, kulaklarına kadar kızarak:

"Ne zaman mı?" dedi. "Yarın. Bana sorarsanız, söz kesme duasını hemen bugün yapın, yarın da düğün olsun." "Bırak deliliği mon cher." "Öyleyse bir hafta sonra." "Gerçekten deli bu!" "Peki ama neden?"

Prenses, Levin'in bu aceleciliğine sevinçle gülümseyerek: "İnsaf!" dedi. "Çeyiz ne olacak?"

Levin dehşetle, "Çeyiz de, o bir sürü iş de, söz kesme duası da, öteki şeyler de bozabilir mi benim mutluluğumu?" diye düşündü. "Hayır, hiçbir şey bozamaz!" Kiti'ye baktı, çeyiz işinin onu gücendirdiğini gördü. "Demek gerekli bir şey bu," diye düşündü ve özür diledikten sonra:

"Bu konuda bir şey bilmiyorum," dedi. "İstediğim şeyi söyledim yalnızca."

"Neyse, biz düşünüyoruz. Şimdi söz kesme duasını yapar, durumu açıklarız. Bu böyle." Prenses, kocasına yaklaştı, onu öptü, gitmek istedi. Prens onu tuttu, kucakladı, genç bir âşık gibi birkaç kez sevgiyle, gülümseyerek öptü. İhtiyarlar bir an şaşırılmışlardı besbelli. Onlar mı birbirine yeniden âşık olmuşlardı, yoksa âşık olan kızları mıydı, bilmiyorlardı. Prensesle prenses çıkınca Levin nişanlısının yanına gitti, elinden tuttu. Kendini toparlamıştı artık, konuşabilirdi. Kiti'ye söyleyecek çok şey vardı. Ama söylenmesi gerekenden bambaşka şeyler söyledi.

"Biliyordum böyle olacağını! Hiçbir zaman umutlanmadım, ama bütün ruhumla buna

her zaman inanıyordum. Bunun, alınyazımız, kaderimiz olduğuna inanıyorum."

"Ya ben?" dedi Kiti, "O zaman bile." Bir an sustu, kararlı, içten bakışlarını Levin'e doğrultarak konuşmasını sürdürdü. "Mutluluğumu teptiğim zaman bile buna inanıyordum. Sizi her zaman sevdim. O zaman yanılmıştım. Şunu söylemeliyim ki... Bunu unutabilecek misiniz?"

"Belki böylesi daha iyi oldu. Benim birçok şeyimi başışlamalısınız. Size anlatmak zorundayım."

Bu, Levin'in Kiti'ye söylemeye karar verdiği şeylerden biriydi. Daha ilk günden ona iki şeyi açıklamaya kararlıydı: Onun kadar temiz biri olmadığını ve Tann'ya inanmadığını. Bu acı bir şeydi, ama her ikisini de Kiti'ye söylemek zorundaydı.

"Ama, şimdi değil, sonra!" dedi. "Pekâlâ, sonra, ama kesin söyleyeceksiniz. Hiçbir şeyden korkmuyorum. Her şeyi bilmeliyim. Şimdilik bitti."

Levin: "Nasılsam, beni öyle kabul ettiğiniz, vazgeçemeyeceğiniz anlamında mı bitti? Evet mi?"

"Evet, evet."

Konuşmaları, sevgili öğrencisini yapmacık olsa bile kibarca gülümseyerek kutlamaya gelen Matmazel Linon'un içeri girmesiyle kesildi. O daha çıkmamıştı ki, hizmetçiler kutlamaya geldiler. Sonra akrabalar geldi. Düğünün ertesi gününe kadar Levin'in kurtulamadığı o mutlu karmaşa başladı... Levin için bu rahatsız edici bir durumdu. Canı sıkılıyor,

ama mutluluğu gittikçe artıyordu. Ondan, bilmediği şeylerin istendiğini hissediyordu. Ama söylenen her şeyi yapıyor, bu da onu mutlu ediyordu. Onun nişanlılığının öteki nişanlılıklara hiç benzemeyeceğini, alışılmış nişanlılık koşullarının onun büyük mutluluğunu bozacağını sanırdı. Ama sonunda mutluluğu giderek arttı ve eşine rastlanmayacak özel bir hal aldı.

Matmazel Linon: "Şimdi şekerleme yiyeceğiz," diyor, Levin şekerleme almaya koşuyordu.

Sviyajski: "Doğrusu çok sevindim. Çiçeği Formin'e yaptırmanızı tavsiye ederim," diyor, Levin doğru Formin'e gidiyordu.

Ağabeyi bir yerden borç para alması gerektiğini, çünkü birçok masrafın çıkacağını, armağanlar olması gerektiğini söylüyor Levin soluğu Fulde'nin yanında alıyordu.

Şekercide de, Formin'de de, Fulde'de de kendisini beklediklerini, sevinçle karşıladıklarını, bugünlerde onlarla karşılaşma fırsatını bulduğu herkes gibi, bunların da mutluluğunu kutladıklarını görmüştü. Olağanüstü olan sadece herkesin kendisini sevmesi değildi, ama eskiden ona karşı soğuk, ilgisiz olan kimseler bile hayranlıkla boyun eğiyorlar, her dediğine, duygularına saygı ve sempati gösteriyorlar, -nişanlısı her türlü kusursuzluğun üstünde olduğu için- dünyanın en mutlu insanının o olduğu görüşünü paylaşıyorlardı. Kiti de aynı şeyleri hissediyordu. Kontes Nordston, gönlünün Kiti için daha iyi bir kısmet istediğini çıtlatarak kadar ileri gidince

Kiti öylesine sinirlenmiş, dünyada Levin'den daha iyi bir insanın olamayacağını öylesine inandırıcı bir dille anlatmıştı ki, Kontes Nordston bunu onaylamak zorunda kalmış, Kiti ile birlikte Levin'e rastladığı zaman hayranlıkla bakarak gülümsemekten kendini alamamıştı.

Levin'in Kiti'ye söz verdiği açıklamalar o günlerin üzüntülü tek olayıydı. Levin yaşlı prene akıl danışıp ondan izin aldıktan sonra, ona acı veren şeyin yazılı olduğu günlüğünü Kiti'ye verdi. Bu günlüğü, zamanında, gelecekteki nişanısını göz önünde bulundurarak tutmuştu. Ona iki şey acı veriyordu: Geçmişinin temiz olmayışı ve Tanrıya inanmaması. Onun bu din konusundaki itirafı Kiti'yi pek etkilememişti. Kiti dinine bağlıydı, dinin gerçeklerinden hiçbir zaman kuşku duymamıştı, ama Levin'in dinsizliği ona hiç mi hiç dokunmamıştı. Sevgiyle Levin'in bütün ruhunu öğrenmişti ve bulmak istediği şeyi de o ruhta bulmuştu. Hangi ruhsal duruma dinsizlik denildiğinin onun için önemi yoktu. Levin'in öteki itirafı ise Kiti'yi acı acı ağlattı.

Levin, günlüğünü Kiti'ye vermek için kendi kendisiyle oldukça mücadele etmişti. Aralarında gizli kapaklı hiçbir şey olmaması gerektiğini bildiği için günlüğünü vermeye karar vermiş, ama bunun Kiti'yi nasıl etkileyeceğini hiç düşünmemiş, kendini onun yerine koymamıştı. Ancak, tiyatroya gidecekleri o akşam, Şçerbatski'lerin evine gidip, Kiti'nin odasına girdiğinde onun, kendisinin neden olduğu o onarılması imkânsız acıdan dolayı,

ağlamaktan şişmiş, sevimli yüzünü görünce, kendi yüz kızartıcı geçmişiyle Kiti'nin tertemiz ruhunu birbirinden ayıran o derin uçurumu anladı ve dehşete düştü.

Kiti, önünde, masanın üstünde duran defteri iterek: "Alın, alın şu korkunç şeyleri!" dedi. "Bunları bana niçin verdiniz?.." Levin'in umutsuzluk okunan yüzüne bakınca ona acıdı. "Hayır, aslında böylesi daha iyi oldu... Ama korkunç bir şey bu, korkunç!"

Levin başını önüne eğdi, bir şey söylemedi. Konuşmuyordu. Neden sonra: "Beni bağışlamayacaksınız," diye fısıldadı.

"Hayır, bağışladım. Ama korkunç bir şey bu!"

Ama Levin'in mutluluğu öylesine büyüktü ki, bu itiraf, mutluluğunu bozmamış, tam tersine pekiştirmişti. Kiti, Levin'i bağışlamıştı. Ama o günden sonra Levin, kendini Kiti'ye daha az layık görmüş, ruhsal yönden onun önünde daha çok eğilmiş, hakkı olmayan mutluluğuna daha büyük bir değer vermişti.

XVII

Aleksey Aleksandroviç, yemekte ve yemekten sonra konuşulanların izlenimlerini elinde olmadan hafızasında canlandırarak odasının yalnızlığına dönüyordu. Darya Aleksandrovna'nın, karısını bağışlaması hakkında söyledikleri canını sıkıyordu. Hıristiyanlık kurallarının bu durumda uygulanıp uygulanmayacağı ise, öyle ayaküstü konu-şulamayacak kadar önemli bir sorundu.

Aleksey Aleksandroviç bu sorunu olumsuz biçimde çözümleyeli çok oluyordu. Konuşulanların içinde en çok iyi yürekli Turovtsin budalasının sözleri belleğinde yer etmişti: "Erkekçe davranmış, düelloya çağırıp öldürmüş." Herkesin bu görüşe katıldığı belliydi. Ama nezaketinden hiç kimse düşüncesini açığa vurmamıştı.

Aleksey Aleksandroviç, "Zaten bitmiştir bu iş, düşüncecek bir şey yok." diye mırıldandı. Sonra, çıkacağı yolculuğu, denetleme işlerini düşünerek odasına girdi. Arkasından gelen kapıcıya uşağının nerede olduğunu sordu. Kapıcı, uşağın biraz önce dışarı çıktığını söyledi. Aleksey Aleksandroviç çay istedi, masaya oturdu, Frum'u eline alıp, gezisinde izleyeceği yolu inceleme koyuldu.

Dışarıdan dönen uşak odaya girerken: "İki telgrafınız var efendim," dedi. "Afeder-siniz, az önce dışarı çıkmıştım."

Aleksey Aleksandroviç telgrafları açtı. Birinci telgrafta, Karenin'in atanmak istediği göreve Stremov'un atandığı haberi vardı. Aleksey Aleksandroviç telgrafi yere fırlattı. Yüzü kıpkırmızı olmuştu. Kalkıp odasında dolaşmaya başladı. "Quous vult perdere de-mantaC* diye kendi kendine mırıldandı. Quous derken Stremov'u bu göreve atayanları kastetmişti. Ona dokunan, bu göreve kendisinin atanmamış olması, onu dikkate almamaları değildi. Şu gezeze, palavracı Stremov'un bu göreve herkesten daha az layık olduğunu nasıl olup da bilmediklerine akli er-

* "Tann kimi mahvetmek isterse, onun aklını alır."

iniyordu. Buna şaşırıyordu. Bu atamayla onlar kendi kendilerini, prestige'lerini yok ettiklerini nasıl oluyor da görüyorlar di!

İkinci telgrafi açarken sinirli sinirli, "Bu da öteki gibi bir şeydir," diye söylendi. Karısından di. Gözüne ilk çarpan, alttaki, mavi kalemle yazılmış "Anna" imzasıydı. Okudu: "Ölüyorum, yalvarırım hemen gelin. Beni bağışlarsanız daha rahat öleceğim." Aleksey Aleksandroviç'in dudaklarında küçümseyen bir gülümseme belirdi. Telgrafi yere attı. Bunun bir oyun, kurnazca düzenlenmiş bir numara olduğundan kuşkusu yoktu.

"Onun yapamayacağı dalavere yok. Ondan her şey beklenir. Doğum yapacak. Hamileliğin verdiği rahatsızlıktır. Ama acaba amaçlan ne? Çocuğu benim üzerime yazdın onurumu beş paralık etmek, boşanmayı engellemek mi?" Ama telgrafta dikkate değer bir şey vardı: "Ölüyorum..." Aleksey Aleksandroviç bir kez daha okudu. Yazılanların açık anlamı onu birden şaşırttı. "Ya doğruysa?" diye düşündü. "Ya ölüme"

yakın olduğu, acı çektiği Şu anda pişmanlık duyduğu gerçekte? Ya ben bunu bir oyun sanıp gitmiyorsam? O zaman bu yalnızca gaddarlık olmaz, herkes beni suçlamakla kalmaz, üstelik benim hesabıma bir budalalık olur."

UŞağa: "Pyotr!" diye seslendi. "Bir araba çevir. Petersburg'a dönüyorum!"

Petersburg'a gitmeye, karısını görmeye karar vermişti. Anna'nın hastalığı numaraysa hiçbir Şey söylemeden dönecekti. Ama An-na'yı ölüm döşeğinde bulur, ölmeden önce

onu görmek istediğini anlarsa onu bağışlayacak, Şayet geç kalırsa, ona karşı son görevini yerine getirecekti. Yol boyunca ne yapması gerektiğini düşündü.

Aleksey Aleksandroviç, bütün gece süren tren yolculuğunun verdiği yorgunluk, pislik duygusuyla, sabah sisi çökmüş تنها Nevski Caddesi'nden faytonla, onu nelerin beklediğini düşünmeden, uzaklara bakarak geçiyordu. Aslında olacakları düşünmemek elinde değildi. Çünkü, karısının ölümüyle içinde bulunduğu bütün zorlukların bir anda ortadan kalkacağı düşünmesini kafasından atamıyordu. Ekmekçiler, kapalı dükkânlar, gece arabacı-lan, kapıcılar, sokakları süpüren temizlik işçileri gözlerinin önünden bir bir kayıp geçiyordu. Aleksey Aleksandroviç onu bekleyen, -istemeye cesaret edemediği, ama yine de istediği- Şeyin düşünmesini içinde boğmaya çalışarak bütün bunlara bakıyordu. Bindiği fayton eve yaklaştı. Merdivenin dibinde arabacısı uyuyan bir kupa arabasıyla, kiralık bir fayton duruyordu. Merdiveni çıkarken adeta beyninin en uzak köşesinden çekip çıkardığı bir karar aldı: "Eğer bu bir oyunsa, umursamaz bir küçümsemeyle dönüp gideceğim; yok, doğruysa, o zaman gerektiği gibi davranacağım."

Kapıcı, Aleksey Aleksandroviç daha zili çalmadan kapıyı açmıştı. Kapıcı Petrov'un, öteki adıyla Kapiton'iç'in sırtında eski ceketi, ayağında terlikleri, kıravatsız gömleğiyle tuhaf bir görünüşü vardı.

"Hanımefendi nasıl?" "Dün doğum yaptı, efendim." Aleksey Aleksandroviç bir an durdu. Yüzü bembeyaz olmuştu. Karısının ölmesini ne çok istediğini ancak Şimdi anlamıştı. "Ya sağlığı nasıl?" Korney koşarak merdivenleri indi. "Çok kötü," dedi. "Dün birkaç doktor konsültasyon yaptı. Şimdi de doktor içeride." Aleksey Aleksandroviç: "EŞyaları al," dedi. Hâlâ ölüm umudunun olduğu haberi onu biraz rahatlatmıŐtı. Antreye girdi. Askıda bir subay kaputu olduğunu gördü. "Kim var?" diye sordu. "Doktor, ebe ve Kont Vronski." Aleksey Aleksandroviç yürüdü. Konuk salonunda kimse yoktu. Aleksey Aleksandroviç'in ayak sesine Atina'nın odasından mor kurdeleli beresiyle ebe çıktı.

Aleksey Aleksandroviç'in yanına geldi. Yakın bir ölümün verdiği laubalilikle elinden tuttu, onu yatak odasına doğru götürürken; "Geldiğiniz için Tann'ya Şükürler olsun!" dedi. "Sizi hiç dilinden düşürmüyor."

Yatak odasından doktorun emreden sesi duyuldu: "Çabuk buzu getirin!"

Aleksey Aleksandroviç karısının odasına girdi. Anna'nın masasında, elleriyle yüzünü kapamış Vronski oturuyordu. Doktorun sesini duyunca birden yerinden fırladı, ellerini yüzünden çekti ve Aleksey Aleksandroviç'i gördü. Anna'nın kocasını birden karşısında görünce öylesine Şaşırdı ki, yeniden oturdu, bir yerlere gitmek, kaybolmak istiyormuş gibi

başını omuzlarının arasına çekti, kendini toparlamaya çalıştı ve ayağa kalktı.

"Ölüyor," dedi. "Doktorlar umut olmadığını söylediler. Her Şeyimle emrinizdeyim, ama izin verin burada kalayım, yine emrinizdeyim..."

Vronski'nin gözyaşlarını görünce, başkalarının acısını gördüğünde kapıldığı o ruh sarsıntısına kapılmaktan kendini alamadı. Başını çevirdi, Vronski'yi dinlemeden acele adımlarla kapıya yürüdü. Yatak odasından gelen Anna'nın sesi neşeli, canlı ve berraktı. Aleksey Aleksandroviç yatak odasına girdi, karyolanın yanına gitti. Anna yüzü ona dönük yatıyordu. Kızarmış yanakları alev alev yanıyor, gözleri parlıyordu. Bluzunun kolağızlanndan çıkmış küçük, beyaz elleriyle yorganın ucuyla oynuyordu. Yalnızca sağlıklı, dinç değil, aynı zamanda neşeliydi de. Çabuk çabuk konuşuyor, sesi çınlıyordu. Konuşması düzgündü.

"Çünkü Aleksey, ben Aleksey Aleksandro-viç'ten söz ediyorum. -İkisinin de Aleksey olması ne tuhaf, korkunç bir almyazısı değil mi?- Evet, Aleksey beni kırmazdı. Ben unutturdum, o beni bađıŐlardı... Peki ama, nerede kaldı, niçin gelmiyor? O iyi yüreklidir, ne kadar iyi yürekli olduğunun da farkında değildir. Öf! Tanrım, ne korkunç bir sıkıntı bu! Su verin bana çabuk! Oh, ona, küçük kızıma zararı dokunur bunun! Eh, pekâlâ, öyleyse ona sütanne tutun. Kabul ediyorum, böylesi daha iyi. Aleksey gelecek, onu görünce üzülecek. Onu sütanneye verin."

Ebe, Anna'nın dikkatini Aleksey Aleksan-

droviç'e çekmeye çalıştı: "Anna Arkadyevna," dedi. "Kocanız geldi, işte burada."

Anna kocasını görmeyerek konuşmayı sürdürüyordu: "Ah, ne saçma! Onu bana verin, kızımı verin! Aleksey daha gelmedi. Onu tanımadığınız, ne iyi bir insan olduğunu bilmediğiniz için beni bađıŐlamayacađını söylüyorsunuz. Onun nasıl bir insan olduğunu hiç kimse bilmez, yalnız ben bilirim. Beni sıkın da bu oldu."

Onun gözlerini tanımak gerek, Seryoja'nın gözleri de tıpkı onunkiler gibi. Seryoja'ya öyle yemeği verdiniz mi? Zaten herkesin unutacağını biliyorum. Aleksey olsaydı unutmazdı. Seryoja'yı köşedeki odaya geçirmeli. Mariette'ye de onun yanında yatmasını söylemeli."

Birdenbire yattığı yerde büzüldü. Bir yumruğun başına inmesini bekliyormuş, korunmak istiyormuş gibi kolunu korkuyla kaldırdı. Kocasını görmüştü.

"Hayır, hayır!" demeye başladı. "Ondan korkmuyorum. Ölümünden korkmuyorum. Aleksey, yanıma gel. Zamanım çok az kaldığı, ölümüm yaklaştığı için acele ediyorum. Birazdan ateşim çıkacak, kendimi kaybedeceğim, hiçbir şeyi anlamayacağım artık. Şimdi anlıyorum, hem her şeyi anlıyor, hem de her şeyi görüyorum."

Aleksey Aleksandroviç'in buruşturduğu yüzünü derin bir acı kapladı. Karısının elini tuttu, bir şey söylemek istedi, ama söyleyemedi. Alt dudağı titriyor, hâlâ heyecanını yenmeye çalışıyor, arada bir karısının yüzüne baktıkça ömründe hiç görmediği bir şekilde

sevgi ve hayranlık dolu bir şefkatle kendisine bakan karısının gözlerini görüyordu.

"Dur bir dakika, bilmiyorsun... Durun, durun... -Düşüncelerini toparlamaya çalışıyormuş gibi sustu.- Evet... evet, evet. Bak sana ne söylemek istiyordum. Şaşırma. Ben hep eski Anna'yım... Ama içimde başka biri var ki, ben ondan korkuyorum, onu içimdeki kadın sevdi... Senden nefret etmek istedim, ama eski Anna'yı unutamadım. O ben değilim. Şimdi ben gerçek Anna'yım. Ölüyorum, bunu biliyorum, ona sor istersen. Kollarımda, bacaklarımda kilolarca ağırlık var. Parmaklarım kocaman olmuş! Ama çok geçmeden her şey bitecek... İstedğim tek şey var: Bağışla beni! Bağışla! Çok kötü bir kadını ben, ama dadım söyledi, o kutsal çilekeş kadın -adı neydi?- benden kötüyümüş. Ben de Roma'ya gideceğim. Orada insanın inzivaya çekileceği manastırlar var. Hiç kimseye bir zararım dokunmaz. Yanıma yalnız Seryoja ile kızımı alacağım... Hayır, sen beni bağışlayamazsın! Biliyorum, bağışlanacak cinsten değil suçum! Hayır, hayır, fazlasıyla iyisin sen!" Ateş gibi yanan bir eliyle Aleksey Aleksandroviç'i tutuyor, ötekiyle itiyordu.

Aleksey Aleksandroviç'in şaşkınlığı gittikçe artarak öyle bir noktaya geldi ki, artık şaşkınlığını yenmeye çalışmaktan vazgeçti. Tedirginlik saydığı şeyin, aslında kendisine şimdiye kadar tatmadığı bir mutluluk veren çok yepyeni ruhsal bir sükûnet olduğunu hissetmişti birdenbire. Ömür boyu uygulamak istediği o Hıristiyanlık yasalarının ona, düşman-

larını bağışlamasını ve sevmesini emrettiğini düşünmemişti. Ama şimdi sevinçli bir duygu, düşmanlarını sevmesi ve bağışlaması gerektiği duygusunu ruhunu doldurmuştu. Diz çökmüş ve başını, ateşle kendisini yakan An-na'nın kollarına dayayan Aleksey Aleksandroviç, bir çocuk gibi hüngür hüngür ağlıyordu. Anna onun seyrek saçlı başını koluyla sardı, kendine çekti, gözlerini meydan okuyan bir gururla kaldırdı.

"İşte o, biliyordum geleceğini! Elveda, hepinize elveda!.. Yine geldiler, neden gitmiyorlar?.. Şu kürkleri üzerimden kaldırın!"

Doktor Anna'nın kollarını çekti. Başını dikkatle yastığa koydu, omuzlarına kadar üstünü örttü. Anna, hiç karşı koymadan sırtüstü yattı ve ıslık ıslık gözlerini tavana dikti.

"Şunu unutma, sadece beni bağışlamamı istiyorum. Başka bir şey istemiyorum... -Kapıda dikilen Vronski'ye döndü.- O niçin gelmiyor? Gel, içeri gel! Elini ona uzat."

Vronski karyolanın yanına geldi, Anna'yı görünce ellerini yine yüzüne kapadı.

Anna: "Aç yüzünü, ona bak," dedi. "O kutsal bir insan. Hadi aç diyorum! -Sonra öfkeyle sesini yükseltti- Aç! Aleksey, Aleksey, indir şunun elleriyle! Yüzünü görmek istiyorum."

Aleksey Aleksandroviç, Vronski'nin ellerini tuttu, utanç duygusuyla ellerini acının korkunç bir hale soktuğu yüzünden indirdi. "Elini ona uzat, onu bağışla." Aleksey Aleksandroviç, yanaklarından süzülen gözyaşlarını tutmaya çalışmadan elini Vronski'ye uzattı.

Anna artık sayıklıyordu: "Tann'ya şükürler olsun, Tann'ya şükürler olsun, artık her şey hazır. Yalnız, bacaklarını biraz uzatmam gerek. Hah işte şöyle, çok güzel. -Duvar kâğıtlarına baktı.- Şu çiçekler ne zevksiz yapılmış. Menekşeye benzeyen yanlar yok. Tan-nm, Tannm! Ne zaman bitecek bu? Morfin yapın bana. Doktor! Morfin yapın. Oh Tannm, Tannm!"

Yatakta kıvrılmaya başladı. Aile doktoru ve diğer doktorlar, Anna'nın hastalığının, yüzde doksan dokuz ölümle sonuçlanan lohusa humması olduğunu, kurtulma şansının yüzde bir olduğunu söylüyorlardı. Anna bütün bir günü ateşler içinde geçirdi, sayıkladı, zaman zaman kendini kaybetti. Geceyansına doğru artık baygın yatıyor, nabızı belli belirsiz atıyordu. Her an ölümü bekliyordu. Vronski gitmişti. Ama sabah erkenden durumu öğrenmek için geldi. Aleksey Aleksandroviç onu antrede karşıladı. "Kaim, belki sizi görmek ister," dedi. Kansının çalışma odasına onu kendi götürdü. Anna sabaha doğru yine heyecanlanmış, canlanmış, durmadan düşüncelerini söylemeye, konuşmaya başlamıştı: sonunda yine kendini kaybetti.

Üçüncü gün de durum aynıydı. Doktorlar bir umut ışığının belirmediğini söylediler. O gün Aleksey Aleksandroviç, Vronski'nin oturduğu çalışma odasına girdi, kapıyı kapayıp karşısına oturdu. Her şeyi açık açık konuşma zamanının geldiğini hisseden Vronski: "Aleksey Aleksandroviç," dedi. "Şu anda konuşacak, bir şey

düşünecek durumda değilim. Beni bağışlayın. Acınız ne kadar büyük olursa olsun, inanın, benimki kadar büyük değildir."

Kalkmak istedi, ama Aleksey Aleksandro-viç, onu elinden tuttu.

"Beni dinlemenizi rica ediyorum," dedi. "Dinlemeniz gerekiyor. Beni yanlış anlamamanız için, davranışlanma şimdiye kadar yön veren, şimdiden sonra da verecek duygularımı size anlatmalıyım. Boşanmaya karar verdiğimi, bunun için mahkemeye başvurduğumu biliyorsunuz. Böyle bir işe girerken kararsızlık içinde kıvrandığımı, acı çektiğimi sizden gizlemeyeceğim. Ondan ve sizden öç almak istediğimi de gizlemeyeceğim. Telgrafı alınca yine bu duyguyla buraya geldim. Hatta danasını söyleyeyim: Onun ölmesini istiyordum. Ama... -Bu duygusunu Vronski'ye açıp açmamayı düşündü.- Ama onu görünce bağışladım. Öteki yanağımı da uzatmak, ceketimi alana gömleğimi de vermek istiyorum. Tann'ya yalnızca, bağışlamanın verdiği mutluluğu benden esirgememesi için yalvarıyorum."

Gözleri doldu. Bu gözlerin sakin, aydınlık bakışı Vronski'yi şaşırttı. Aleksey Aleksandroviç konuşmasını sürdürüyordu: "Benim durumum bu. Beni çamura bulayabilir, herkese rezil edebilirsiniz. Yine de onu bırakmayacağım. Size de en küçük bir sitemli söz söylemeyeceğim. Görevim kesin çizgilerle açıktır benim için: Onun yanında olmalıyım. Olacağım da. Sizi görmek isterse haber vereceğim, ama şimdi giderseniz sanırım iyi edersiniz."

Aleksey Aleksandroviç ayağa kalktı, hıçkırıklar sözünü kesti. Vronski de kalkmış, göz ucuyla Aleksey Aleksandroviç'e bakıyor ve onun duygularını anlayamıyordu. Ama bu duyguların çok yüksek, hatta kendi dünya görüşünde bir insanın akıl edemeyeceği bir duygu olduğunu hissediyordu.

XVIII

Vronski, Aleksey Aleksandroviç ile konuştuktan sonra çıktı. Karenin'lerin evinin önündeki taş merdivenin başında durdu. Nerede olduğunu, nereye gideceğini güçlükle anımsamaya çalışıyordu. Kendini utanç verici bir durum düşmüş, suçlu duruma düşürülmüş ve bu küçüklükten kurtulma imkânından ! yoksun bir duruma getirildiğini ve şimdiye kadar öylesine gururla ve kolaylıkla izlediği yoldan bir kenara atıldığını hissediyordu. Bu kadar sağlam görünen bütün ilkelerinin ve alışkanlıklarının, uydurma ve uygulanamaz şeyler olduğu birdenbire ortaya çıkmıştı. Bugüne kadar acınacak bir yaratık, mutluluğunun rastgele, biraz da gülünç bir engeli olarak görünen bu aldatılmış koca, birdenbire Anna tarafından çağırılmış ve yükseltilmiş, karşındakilerde saygı uyandıracak bir konuma oturtulmuştu. Üstelik bu koca yükseldiği o konumda kötü yürekli, sahte, gülünç bir insan değil; iyi yürekli, sade, yüce bir insan olarak görünmüştü gözüne. Bunu hissetmemek Vronski'nin elinde değildi. Roller birdenbire değişmişti. Vronski, Aleksey Aleksan-

droviç'in yüceliğini, kendisinin küçüklüğünü, onun haklılığını, kendisininse haksızlığını hissediyordu. Aldatılan kocanın, uğradığı felaketin içinde yüce ruhlu olduğunu, kendisinin de onu aldatırken küçüldüğünü, değer-sizleştiğini anlamıştı. Ama haksızlık yaparak küçük gördüğü Aleksey Aleksandroviç'in karşısında küçülmesi, içindeki acının ancak küçük bir parçasıydı. Kendini sözle anlatılamayacak ölçüde mutsuz hissetmesinin nedeni, Anna'ya olan ve son zamanlarda azaldığını sandığı tutkusunun, şimdi onu tamamen yitirdiğini bildiği şu anda her zamankinden daha fazla güçlendiğini bilmesiydi. Hastalığı sırasında Anna'yı tam anlamıyla tanımış, ruhunu öğrenmişti. Şu ana kadar onu sevmediğini sanıyordu. Şimdi ise onu gerçek kişiliğiyle tanıyıp gerektiği gibi sevdikten sonra, onun önünde küçülmüş ve onda, utanılacak bir anı bırakıp, onu tamamen kaybetmişti. En korkunç olan da, utançtan kıpkırmızı olmuş yüzünden Aleksey Aleksandroviç'in ellerini tutup çekerken düştüğü gülünç, iğrenç durumdu. Karenin'lerin merdiveninde şaşkın bir halde duruyor, ne yapacağını bilemiyordu.

Kapıcı: "Araba emreder misiniz?" diye sordu.

"Evet, isterim."

Vronski, uykusuz geçirdiği üç geceden sonra evine dönünce soyunmadan, yüzüstü kanepenin üzerine uzandı, kollarını kavuşturup başının altına koydu. Hayalleri, anılan ve en tuhaf düşünceleri olağanüstü bir hızla birbirini kovalıyordu. Kâh hastaya verirken ka-

sığa fazla döküldüğü için taşan ilacı, kâh ebenin beyaz ellerini, kâh Aleksey Aleksandroviç'in karyolanın önünde diz çökmüş tuhaf halini görüyordu.

Sağlıklı bir insanın, eğer yorulduysa, uyumak istiyorsa hemen uyuyacağına olan sakin güveniyle kendi kendine, "Uyumalıyım! Uyu-malıyım!" dedi. Gerçekten de o anda kafasının içinde her şey birbirine kanştı,

uykunun uçurumuna yuvarlanmaya başladı. Bilincin bulunmadığı o dünya denizinin dalgalan tam başının üzerinden aşılıyorlardı ki, bedeninden güçlü bir elektrik akımı geçer gibi oldu. Öyle bir irkildi ki, kanepenin üzerinde sıçradı. Elleri dayanarak korkuyla dizlerinin üstünde doğruldu. Hiç uyumamış gibi gözleri kocaman kocaman açıldı. Az önce hissettiği başındaki ağırlık, bedenindeki gevşeklik birden kaybolmuştu.

"Beni çamura bulayabilirsiniz." Aleksey Aleksandroviç'in sesini duyuyor, onu karşısında görüyor, Anna'nın alev alev yanan ya-naklanıyla, ışıl ışıl gözleriyle yüzünü görüyordu. Anna şefkatle, sevgiyle kendisine değil de Aleksey Aleksandroviç'e bakıyordu. Aleksey Aleksandroviç, ellerini yüzünden çektiği zamanki -öyle olduğundan kuşkusu yoktu-kendi aptal ve gülünç yüzünü gördü. Yine ba-caklarını uzattı, kendini kanepeye attı ve gözlerini kapadı.

"Uyumalıyım, uyumalıyım!" diye kendi kendine tekrarladı. Ama gözleri kapalıyken Anna'nın yüzünü daha açık seçik, yanışları olduğu akşam gördüğü haliyle görüyordu.

"Yok artık, olmayacak... Anna, beni belleğinden silip atmak istiyor. Ama ben yaşayamam. Nasıl barışabiliriz, nasıl?"

Vronski, bu sözleri kendi kendine yüksek sesle söylüyor ve şuursuz olarak aynı sözleri tekrarlıyordu. Sözcüklerin tekrarı, kafasına üşüşüklerini hissettiği yeni hayallerin ve anıların ortaya çıkmasına engel oluyordu, ama bu sözlerin tekrarı, hayallerin çıkışını ancak kısa bir süre için engelliyordu. Yine birbirinin peşinden, akıl almayacak bir hızla, en iyi anılan ve bunlarla birlikte son günlerdeki alçalışı gözlerinin önünde canlanmaya başladı. Anna'nın sesi, "Çek ellerini!" diyordu. O da ellerini çekiyor ve utanmış, budala yüz ifadesini görüyordu.

En küçük bir umut olmadığını bile bile yatıyor, uyumaya çalışıyordu. Aklına yeni bir düşüncenin gelmemesi için, herhangi bir düşüncenin rastgele sözcüklerini durmadan fısıldıyordu. Kulak kabarttı. Delice, tuhaf bir fısıltıyla şöyle dendiğini duydu: "Değerini bil-medin, ayağına gelen nimeti teptin. Değerini bilmedin, ayağına gelen nimeti teptin."

"Bütün bunlar ne anlama geliyor. Aklımı mı kaçıyorum?" diye kendi kendine sordu. "Belki de kaçıyorumdur. İnsanlar niçin akıllarını kaçırlar. Niçin canlarına kıyarlar?" diye kendi sorusuna cevap verdi. Gözlerini açınca başının yanında ağabeyinin karısı Varya'nın yastığını gördü, şaşırıldı. Eliyle yastığın püskülüne dokundu. Varya'yı, onu son kez ne zaman gördüğünü anımsamaya çalıştı. Ama ruhunu dolduran şeylerden başka bir

şey düşünmek acı veriyordu. "Hayır uyumalı-yım!" Yastığı çekti. Başının altına yerleştirdi. Ama gözlerini kapalı tutması için çaba harcaması gerekiyordu. Yattığı yerden yine fırladı, oturdu. Kendi kendine, "Bu artık benim için bitmiştir," dedi. "Nasıl davranmam gerektiğini enine boyuna düşünmeliyim. Yapılacak ne kaldı ki?" Anna'ya olan aşkı dışındaki hayatını şöyle bir aklından geçirdi.

"Yükselme hırısı mı? Serpuhovskoy mu? Sosyete mi? Saray mı?" Hiçbiri üzerinde du-ramıyordu. Eskiden bunların birer anlamı vardı, ama şimdi artık yoktu. Kanepeden kalktı, ceketini çıkardı, kemerini gevşetti, daha rahat bir soluk alabilmek için yakasının düğmelerini açtı, odanın içinde dolaşmaya başladı. "İşte böyle deliriyorlar," diyordu kendi kendine. "İnsanlar böyle kıyıyor kendi canlarına..." Sonra tane tane ekledi: "Küçük düşmemek için..."

Gidip kapıyı kapadı. Sonra, bakışları sabit, dişleri birbirine kenetlenmiş durumda, masaya gitti. Tabancasını aldı, sağma soluna şöyle bir baktı. Düşüncelere daldı. Başı önünde, tabanca elinde, derin düşüncelere dalmış, iki dakika kıpırdamadan öylece durdu. Düşüncelerinin mantıklı, sürekli, açık seyri onu kaçınılmaz bir sonuca vardırması gibi, kendi kendine; "Elbette," dedi. Gerçekte ise, onun için inandırıcı olan bu "elbette", sadece bir saattir çevresinde dolanıp durduğu anılar ve hayaller çemberini bir kez daha dolanmaktan başka bir şey değildi. Bunlarda tamamen kaybedilmiş mutluluğun anılan, yaşamın artık anlam-

sız olduğunun, küçük düşmenin bilinci vardı... Bu düşünce ve duygular kafasında sürekli gidip geliyordu.

Düşünceleri üçüncü defa aynı anılar ve düşünceler içinde dönüp dururken, "Elbette," diye kendi kendine tekrarladı. Tabancayı göğsünün sol yanına dayadı, kabzayı avucu-nun içinde bütünüyle kavramak istiyormuş gibi sert bir hareket yaptı, tetiği çekti. Patlama sesi duymadı, ama göğsüne inen şiddetli bir darbe onu yere yıktı. Masanın kenarına tutunmak istedi, tabancayı elinden düşürdü, sendeledi, çevresine şaşkın şaşkın bakınarak yere oturdu. Aşağıdan masanın eğri bacaklarına, kâğıt sepetine, kaplan postuna bakıyor, kendi odasını tanıyamıyordu. Konuk salonundan gelen uşağının gıcirtılı, acele ayak sesleri kendini toparlamaya zorladı. Biraz çaba harcadı, yerde olduğunu anladı. Kaplan postunda ve elindeki kanı görünce kendini vurduğunu anladı.

Eliyle, yerdeki tabancayı araştırarak, "Ne sersemlik! İsbet etmedi," dedi. Tabanca hemen yanındaydı, oysa onu uzaklarda arıyordu. Ters yöne uzanmıştı. Dengesini sağlayacak gücü olmadığı için düştü. Göğsünden kanlar akıyordu.

Tanıdıklarına efendisinin sinirlerinin bozuk olduğundan birçok kez dert yanmış, uzun favorili, kibar görünüşlü uşak, onu yerde görünce öyle korktu ki, kanlar içinde onu öylece bıraktı ve yardım istemeye koştu. Bir saat sonra ağabeyinin kansı Varya dört bir yana haber salıp çağırttığı üç doktorla aynı

I

zamanda geldi. Yaralıyı yatağına yatırdı. Kendisi de ona bakmak için yanında kaldı.

XIX

Aleksey Aleksandroviç'in hatası, karısıyla yeniden buluşmaya hazırlanırken, Anna'nın pişmanlığının samimi olacağı, kendisinin de onu bağışlayacağı ve kadının hayatta kalabileceği ihtimalini hiç düşünmemiş olmasındaydı. Bu hata; ancak iki ay sonra, Moskova'dan geri döndüğünde bütün gücüyle kendini gösterdi. Ama onun işlediği hata, sadece bu ihtimali dikkate almamış olmak değildi. Aynı zamanda onun, ölmek üzere olan karısıyla yaptığı görüşme gününe kadar kendi kalbini tanımamış olmasından ileri geliyordu. Hasta karısının başucunda, ömründe ilk defa başkalarının çektiği acılara karşı bir acıma duygusuna kapılmıştı. Oysa o zamana kadar bu tür duygulan, utanç verici, zararlı bir zayıflık saymıştı. Karısına duyduğu acıma, onun ölümünü istemiş olmaktan duyduğu pişmanlık, en önemlisi de bağışlamanın verdiği sevinç birdenbire kendi acıların dindirmekle kalmamış, ona o güne kadar hiç hissetmediği bir iç huzur da vermişti. Ve o, kendisi için bir acı kaynağı olan şeylerin, birdenbire manevi bir sevinç kaynağına dönüştüğünü, mahkûm ettiği, azarladığı, nefret ettiği zaman ona çözülmez gibi görünen şeylerin, affettiği, sevdiği zaman, açık ve basit bir şey olduğunu birdenbire hissetmişti.

Kansını bağışlamıştı. Çektiği acılardan ve

hissettiği pişmanlıktan dolayı ona acıyordu. Vronski'yi de bağışlamıştı. Özellikle, onun yaptığı çılgınlığı duyunca acımıştı. Oğluna şimdi daha da çok acıyordu. Onunla çok az ilgilendiği için kendine sitem ediyordu. Öte yandan, yeni doğan bebeğe karşı tuhaf bir duygu besliyordu; bu duyguda yalnızca acıma yoktu şefkat de vardı. Onun çocuğu olmayan, annesinin hastalığı sırasında hiç kimsenin ilgilenmediği bu küçük kızla önceleri yalnızca acıma duygusuyla ilgilenmişti; ilgi gös-termeseydi ölmesi kaçınılmaz olan bu kızı nasıl sevdiğinin kendisi de farkında değildi. Çocuk odasına günde birkaç kez gidiyor, orada saatlerce oturuyordu. Öyle ki, önceleri ondan çekinen sütanneyle dadı, zaman geçtikçe ona alışmışlardı. Aleksey Aleksandroviç, bazen uyuyan bebeğin pembe-beyaz, buruş buruş, yumuşacık, minnacık yüzünü yarım saat sessizce seyreder, parmakları bükülü yumuk yumuk elleriyle gözlerini ve burnunu nasıl ovuşturduğunu izlerdi. Çocuğun yanında Aleksey Aleksandroviç kendini huzurlu, rahat hissediyor, durumunda hiçbir olağanüstülük, değiştirilmesi gereken hiçbir şey görmüyordu.

Ama zaman geçtikçe, şimdi kendisi için ne kadar doğal olursa olsun, bunun böyle sürüp gitmesine izin vermeyeceklerini, gittikçe daha açık görmeye başladı. Ruhuna kılavuzluk eden yüce manevi güçten başka, hayatına kılavuzluk eden, diğeri kadar, ya da ondan daha etkili bir başka gücün bulunduğunu ve bu gücün, özlediği ruh huzurunu vermeyeceğini

hissediyordu. Herkesin kendisine soru dolu gözlerle, şaşkınlıkla baktığını, anlamadıklarını, kendisinden bir şey beklediklerini hissediyordu. Özellikle, karısıyla arasındaki ilişkilerin doğal ve sürekli olmadığının farkındaydı. Ölüme yakınlığının kendisinde uyandırdığı bu yumuşama geçtikten sonra Aleksey Aleksandroviç, karısının kendisinden çekindiğini, varlığından sıkıldığını ve gözlerinin içine bakmadığını fark etmeye başladı. Sanki kocasına bir şey söylemek istiyor, ama söylemeye cesaret edemiyor, sanki aralarındaki ilişkinin böyle sürüp gidemeyeceğini sezinliyor da, ondan bir şeyler bekliyor gibi bir hali vardı.

Şubatın sonlarında Anna'nın kızı -onun adını da Anna koymuşlardı- hastalandı. Aleksey Aleksandroviç sabah çocuk odasına uğramış, doktor çağırılmalarını söyledikten sonra bakanlığa gitmişti. İşlerini bitirmiş, saat dörde doğru eve dönmüştü. Antreye girince, ayı postundan pelerinli, kordonlu, yakışıklı bir uşak gördü. Kolunda Amerikan köpeği derisinden, kolsuz, beyaz bir kürk vardı. "Kim var içeride?" diye sordu Aleksey Aleksandroviç.

"Prenses Yelizaveta Tverskaya." Bunu söylerken uşak gülümsedi gibi gelmişti Aleksey Aleksandroviç'e.

Aleksey Aleksandroviç bütün bu zor zamanlar boyunca sosyeteden tanıdıklarının; özellikle kadımların kendisine ve kansıma özel bir ilgi gösterdiklerini fark etmişti. Bu tanıdıkların hepsinde, avukatın gözlerinde, şimdi

de uşağınkilerde gördüğü, güçlkle gizlenebilen bir sevinç fark ediyordu. Hepsinde de büyük bir heyecan içindeydi. Sanki birini evlendiriyorlardı. Onu gördüklerinde güçlkle gizlenebilen bir sevinçle, Anna'nın nasıl olduğunu soruyorlardı.

Prenses Tverskaya'nın varlığı, gerek onunla ilgili anılar, gerek onu genel olarak sevmemesi yüzünden Aleksey Aleksandroviç'in hiç de hoşuna gitmedi. Doğruca çocuk odasına geçti. Birinci odada Seryoja masaya iyice

abanmış, ayaklarını sandalyenin üzerine koymuş, neşeli neşeli konuşarak resim yapıyordu. Anna'nın hastalığı sırasında Fransız mürebbiyenin yerini alan İngiliz mürebbiye Seryoja'nın yanında oturuyor, dantel örüyordu. Aleksey Aleksandroviç'i görünce hemen ayağa kalkıp reverans yaptı ve Seryoja'yı dürttü.

Aleksey Aleksandroviç oğlunun başını okşadı, karısının sağlığı üzerine mürebbiyenin sorduğu soruya cevap verdi. Doktorun baby* için ne dediğini sordu.

"Doktor tehlikeli bir durum olmadığını söyledi, banyo tavsiye etti efendim."

Aleksey Aleksandroviç bebeğin bitişik odadan gelen ağlamasına kulak kabartarak: "Ama durmadan ağlıyor," dedi. İngiliz mürebbiye kararlı: "Sanırım sütanne işe yaramıyor efendim," dedi. Aleksey Aleksandroviç durdu. "Niçin böyle bir karara vardınız?" "Kontes Pol'de de böyle olmuştu efendim."

* İngilizce: Bebek anlamında.

Çocuğu iyi etmek için başvurmadıkları yol kalmamıştı. Sonra, yalnızca aç olduğu anlaşıldı yavrucağızın: Sütannenin sütü yokmuş efendim."

Aleksey Aleksandroviç birkaç saniye olduğu yerde durdu. Sonra öteki kapıdan çıktı. Bebek, sütannenin kucağında, küçük başını arkaya atmış kıvrılıyor, kocaman memeyi almıyor, sütanne de üzerine eğilmiş, dadiyla birlikte pışpışlıyorlardı, ama çocuk susmuyordu.

Aleksey Aleksandroviç: "Hep böyle mi?" dedi.

Dadı alçak sesle: "Çok rahatsız," diye karşılık verdi.

"Miss Edvard, 'Belki sütannenin sütü yoktur,' diyor."

"Ben de öyle sanıyorum Aleksey Aleksandroviç."

"Ne diye söylemiyorsunuz öyleyse?"

Dadı canı sıkın: "Kime söyleyeyim," dedi. "Anna Arkadyevna hâlâ hasta."

Dadı, evin emektar hizmetçilerindendi. Aleksey Aleksandroviç onun bu basit sözlerinde kendi durumuyla ilgili bir ima sezinledi.

Çocuk daha çok ağlamaya başladı. Dadı kolunu öfkeyle salladı, çocuğun yanına gitti, onu sütannenin kucağından aldı, sallayarak odanın içinde dolaştırmaya başladı.

Aleksey Aleksandroviç: "Sütanneyi doktora göstermemiz gerekiyor," dedi.

Görünüşte sağlıklı bir kadına benzeyen şık giyimli sütanne, işinden olacağı korkusuyla kendi kendine bir şeyler mırıldandı. Kocaman memesini içeri sokarken, sütanneden kuşku

edilmesine küçümser bir tavırla gülümsedi. Aleksey Aleksandroviç bu gülümseyişte de kendi durumuyla ilgili bir alay sezinlemişti.

Dadı hem dolaşiyor, hem çocuğu pışpışlıyordu: "Zavallı yavrucak!" dedi.

Aleksey Aleksandroviç bir sandalyeye oturmuş, yüzünde bir acıma ifadesiyle odanın içinde bir aşağı bir yukarı dolaşan dadiya bakıyordu.

Sonunda yatışan çocuğu küçük, derin karyolasına yatırdılar. Dadı küçük yastığı düzelttikten sonra karyolanın yanından çekilince Aleksey Aleksandroviç kalktı, parmaklarının ucuna basarak çocuğun yanına gitti. Bir dakika kadar, yüzünde hep aynı üzüntülü ifadeyle, sessizce ona baktı. Ama yüzünde birdenbire bir gülümseme belirdi ve odadan yine öyle sessizce çıktı.

Yemek odasındaki zili çaldı. Gelen uşağa doktoru yine çağırmasını söyledi. Karısının bu cici çocukla ilgilenmeyişine canı sıkıldı. Bunun etkisiyle, ne karısının yanına gitmek ne de Prenses Betsi'yi görmek istiyordu. Ama karısı, onun her zamanki gibi yanına uğramamasını yadırgayabilirdi. Bunun için, kendini zorlayarak yatak odasına yürüdü. Yumuşak halı üzerinde kapıya yaklaşırken elinde olmadan, duymak istemediği bir konuşmaya kulak misafiri oldu.

"Petersburgu terk etmemiş olsaydı, sizin onu reddetmenizi anlayabilirdim," diyordu Betsi. "Ama kocanız bütün bunların üstünde olmalı, öyle değil mi?"

Anna'nın heyecanlı sesi duyuluyordu:

"Kocam için değil, kendim için istemiyorum. Bunun sözünü etmeyin."

"Evet ama, sizin için intihar girişiminde bulunmuş bir insanla vedalaşmamayı arzu ediyorsunuz!"

"Tam da bu nedenle istemiyorum." Aleksey Aleksandroviç korkmuş, suç işlemiş gibi bir an durdu. Dönüp sessizce uzaklaşmak istedi, ama bunun yakışsız bir davranış olacağını düşünerek vazgeçti. Öksüre-rek kapıya yürüdü. İçeride ses kesildi, kapıyı açıp girdi.

Anna, üzerinde gri sabahlığıyla, kısa kesilmiş gür, siyah saçları karmakarışık, kanepede oturuyordu. Her zaman olduğu gibi, kocasını görünce yüzündeki canlılık bir anda kayboldu. Başını önüne eğdi, kaygıyla Betsi'ye baktı. Modaya uygun giyinmiş Betsi'nin başındaki şapka, bir lambanın üzerindeki küçük bir abajur gibi tepesinde asılı duruyordu. Mavimtrak elbisesinin eteğinde bir yandan öte yana, üst kısımda da tam tersi çizgiler olan Betsi, Anna'nın yanında uzun, yassı bedeniyle dimdik duruyordu. Başını yana eğip, alaycı bir gülümsemeyle Aleksey Aleksandroviç'i karşıladı. Şaşırılmış gibi:

"A!" dedi. "Evde olduğunuza çok sevindim. Hiç görünmüyorsunuz. Anna'nın hastalığından bu yana sizi hiç görmedim. Çabalarınızı hep duyuyorum. Doğrusu eşsiz bir kocasınız!" Aleksey Aleksandroviç'e, karısına davranışı nedeniyle iyi kalplilik nişanı takıyormuş gibi bunu anlamlı, şefkat dolu bir tavırla söylemişti.

Aleksey Aleksandroviç soğuk bir ifadeyle selam verdi. Karısının elini öptü. Nasıl olduğunu sordu.

Anna, onunla göz göze gelmekten kaçınarak: "Daha iyiyim galiba!" dedi.

"Yüzünüzün rengine bakılırsa, sanki ateşiniz varmış gibi görünüyor."

"Ateşiniz" sözcüğünü üzerine basa basa söylemişti Aleksey Aleksandroviç.

Betsi: "Onunla çok gevezelik ettik," dedi. "Bencillik ettiğimin farkındayım. Gideyim artık."

Betsi kalktı. Anna'nın yüzü birdenbire kıpkırmızı oldu. Betsi'nin elini yakaladı. "Hayır, biraz daha kalın lütfen," dedi. "Size bir şey söyleyeceğim."

Aleksey Aleksandroviç'e döndü. Yüzü kıpkırmızı olmuştu.

"Hayır, siz de..." diye ekledi. "Sizden hiçbir şeyimi gizleyemem. Gizlemek de istemiyorum."

Aleksey Aleksandroviç parmaklarını çıtlattı, başını önüne eğdi.

"Betsi, Kont Vronski'nin Taşkent'e gideceğini, yola çıkmadan önce gelip bizimle vedalaşmak istediğini söylüyor. -Konuşurken kocasına bakmıyordu. Ne kadar güç olursa olsun, her şeyi çabucak söyleyip bitirmeye çalıştığı belliydi.- Onu kabul edemeyeceğimi söyledim."

Betsi, onun söylediğini düzeltti: "Bunun Aleksey Aleksandroviç'in bileceği bir iş olduğunu söylemişsiniz şekerim."

"Evet ama, onu kabul edemem, hem bu-

nun hiçbir..." Anna birdenbire durdu. Soru dolu gözlerle kocasına baktı. Aleksey Aleksandroviç ona bakmıyordu.

"Sözün kısası, istemiyorum," diye ekledi Anna.

Aleksey Aleksandroviç yaklaştı. Karısının elini tutmak istedi. Anna'nın ilk davranışı, elini, kocasının kalın damarları şiş, nemli elinden çekmek oldu, ama sonra kendini zorlayarak onun elini tuttu.

Aleksey Aleksandroviç: "Bana olan güveninize çok teşekkür ederim ama..." diye söze başladı ama Prens Tverskaya'ya bakarak sustu.

Aleksey Aleksandroviç, yalnız basmayken kolaylıkla çözümleyebileceği bir şeyi Prens Tverskaya'nın yanında enine boyuna konuşamayacağını şaşırarak ve canı sıkılarak hissetti. Çünkü Prens Tverskaya ona, toplumun gözü önünde hayatını yönlendiren, kendini sevgi ve af duygularına bırakmasına engel olan kaba gücün bir temsilcisi olarak görünmekteydi.

Betsi kalkarken: "Hoşçakalm güzelim!" dedi.

Anna'yı öpüp çıktı. Aleksey Aleksandroviç onu geçiriyordu. Betsi, küçük konuk odasında durdu. Aleksey Aleksandroviç'in elini bir kez daha var gücüyle sıkıp:

"Aleksey Aleksandroviç," dedi. "Sizi gerçek bir yüce kalpli insan olarak tanıyorum! Yabancıyı sayılıyorum, ama Anna'yı öylesine çok seviyor, size öylesine saygı duyuyorum ki, size bir öğütte bulunacağım. Aleksey Vronski'yi

kabul edin. Gerçekten onurlu bir insandır. Taşkent'e gidiyor."

"Gösterdiğiniz yakınlığa, öğüdünüze teşekkür ederim prenses. Ama karımın birini kabul edip edemeyeceği sorunu kendisinin bileceği bir şey."

Aleksey Aleksandroviç, bunu her zamanki gibi kaşlarını mağrur bir tavırla kaldırarak söylemişti. Ama bir an düşününce, ne söyleser söylesin, onun durumunda mağrur olmanın söz konusu olamayacağını anlamıştı. Sözünü bitirdikten sonra Betsi'nin ona bakışında, tutmaya çalıştığı alaycı gülümsemesinde de aynı şeyi görmüştü.

XX

Aleksey Aleksandroviç Betsi'yi yolcu ettikten sonra karısının yanına döndü. Anna yatıyordu. Ama kocasının ayak sesini duyunca hemen doğruldu, yine az önceki gibi oturdu, kocasına korkuyla baktı. Aleksey Aleksandroviç, karısının ağladığını fark etmişti.

Biraz önce Betsi'nin yanında Fransızca söylediği şeyi bu kez alçak sesle Rusça tekrarladı:

"Bana olan güvenine çok teşekkür ederim, sana minnettarım."

Kocasını Rusça konuşmaya başladığında ona "sen" dediği zaman bu "sen" sözcüğü An-na'yı çok sinirlendirirdi.

"Verdiğin karar için de sana minnettarım," diye sürdürdü konuşmasını Aleksey

Aleksandroviç. "Ben de senin gibi düşünüyorum, Kont Vronski buradan gideceğine göre, bize gelmesine gerek yok. Ama..."

Anna, tutamadığı bir öfkeyle kocasının sözünü kesti: "Ben de aynı şeyi söyledim tekrarlamanın ne anlamı var?"

"Bir erkeğin sevdiği kadınla, uğruna canına kıymak istediği, dünyasını yıktığı kadınla, onsuza yaşayamayacak kadınla vedalaşmaya gelmesine gerek yokmuş!" diye düşündü. An-na dudaklarını kısıtı, parlak bakışlarını Aleksey Aleksandroviç'in deminden beri ağır ağır ovuşturduğu şiş damarlı ellerine indirdi. Daha sakin: "Bundan bir daha hiç söz etmeyelim," dedi.

"Bu konu hakkında karar vermekte özgür bıraktım seni ve büyük bir memnunlukla görüyorum ki..."

Anna kocasının böyle yavaş konuşmasına sinirlenip, onun ne söyleyeceğini önceden bildiği için, çabuk çabuk konuştu: "İsteklerim isteklerinizle birleşiyor."

"Evet," diye doğruladı Aleksey Aleksandroviç. "Prenses Tverskaya'nın böyle karışık aile sorunlarına burnunu sokması da tuhaf doğrusu. Özellikle onun..."

"Onun için söylenenlerin hiçbirine inanmıyorum. Beni gerçekten sevdiğini biliyorum."

Aleksey Aleksandroviç iç geçirdi. Bir şey söylemedi. Anna sabahlığının püskülleriyle sinirli sinirli oynuyor, kocasına -bunun için kendine kızmasına rağmen bir türlü yenemediği- ondan tikslenme duygusunun verdiği

acıyla bakıyordu. İsteddiği tek şey vardı: Kocasının onu rahatsız eden soğuk varlığından uzak olmak.

Aleksey Aleksandroviç: "Şimdi doktor çağırıttım," dedi.

"Ben iyiyim, doktoru ne yapacağım?" "Senin için değil, bebek durmadan ağlıyor. Sütannenin sütünün az olduğunu söylüyorlar."

"O kadar yalvardım, ne diye izin vermedin onu emzirmeme? Ne de olsa -Aleksey Aleksandroviç bu "ne de olsa"nın ne anlama geldiğini anlamıştı- bebektir. Zavallıyı öldürüyorlar."

Arma zili çaldı, bebeği getirmelerini söyledi. "Çocuğu emzirmeyi istedim, izin vermediler, şimdi de beni suçluyorlar..." "Ben suçlamıyorum." "Hayır suçluyorsunuz! Tanrım! Neden ölmedim?"

Arma, hıçkırma hıçkırma ağlamaya başladı. Kendini toparladıktan sonra: "Bağışla beni," dedi. "Sinirlerim çok bozuk, haksızım, biliyorum. Ama şimdi git..."

Aleksey Aleksandroviç karısının yanından çıkarken kendi kendine kararlı, "Hayır, bu böyle sürüp gidemez," diyordu.

Konumunun toplumun gözündeki çirkinliği de, karısının ona duyduğu nefret de, hayatını ruhsal eğilimlerinin tam tersine yöneten, buyruklarına uyulmasını, karısına karşı davranışlarını değiştirmesini isteyen o kaba gücün büyüklüğü de şimdiki kadarki kadar hiç açık seçik görünmemişti. Sosyetenin de, ka-

nsmın da ondan bir şey beklediklerini anlıyor, ama ne beklediklerini bilemiyordu. Bu yüzden ruhunda, tüm huzurunu da, soylu davranışının anlamını da yok eden bir öfkenin kabardığını hissediyordu. Vronski ile ilişkisini kesmesinin Anna için daha iyi olacağı inanandaydı. Ne var ki, herkes bunu olanaksız görüyorsa, sadece çocukları küçük düşürmemek, onlardan yoksun kalmamak, kendi konumunu değiştirmemek için bile bu ilişkinin yeniden kurulmasına izin vermeye hazırды. Bu durum ne kadar kötü ve çirkin olursa olsun yine de An-na'yı bir çıkmaza, yüz kızartıcı bir duruma sokacak, onu da, sevdiği her şeyden yoksun edecek boşanmadan daha iyiydi. Ama Aleksey Aleksandroviç kendini güçsüz hissediyordu. Herkesin ona karşı olduğunu, şimdi ona öylesine doğal, öylesine iyi görünen şeyi yapmasına izin vermeyeceklerini, onu kötü ama kendilerince gerekli gördükleri şeyleri yapmaya zorlayacaklarını önceden biliyordu.

XXI

Betsi salondan çıkarken kapıda, taze istirdiye yediği Yelisefin lokantasından gelen Stepan Arkadyeviç ile karşılaştı.

"Ooo! Prenses! Ne hoş bir karşılaşma!" dedi Oblonski. "Ben de size uğramıştım."

Betsi, eldivenini giyerken gülümseyerek:

"Bir dakikalık bir karşılaşma," dedi. "Çünkü ben gidiyorum."

"Eldiveninizi giymeyin prenses, izin verin de elinizi öpeyim. Yeniden moda olan eski ge-

lenekler içinde en çok bu el öpme modasını sevdim. -Betsi'nin elini öptü- Ne zaman görüşeceğiz?"

Betsi yine gülümsedi. "Buna değmezsiniz!" dedi.

Stepan Arkadyeviç, yüzünde ciddi bir ifadeyle: "Yanıyorsunuz, değerim," diye karşılık verdi. "Artık ağırbaşlı bir insan oldum. Yalnızca kendi aile işlerimi değil, başkalarının aile işlerini de yoluna koyuyorum."

Betsi onun Anna'dan söz ettiğini hemen anlamıştı. "Ah, buna çok sevindim," dedi.

Salona dönüp köşede ayakta durdular. Betsi anlamlı bir fısıltıyla: "Bu adam onu öldürecek," dedi. "Hayır, olamaz bu, olamaz."

Stepan Arkadyeviç, yüzünde ciddi, üzgün, karşısındakiyle aynı görüşte olduğunu gösteren bir ifadeyle başını salladı.

"Sizin böyle düşünmeniz beni sevindirdi," dedi. "Ben de Petersburg'a bunun için geldim." Betsi: "Şehirde herkes bundan söz ediyor," dedi. "Dayanılacak gibi değil. Günden güne eriyor zavallı. Onun, duygularıyla alay edilemeyecek kadınlardan olduğunu kocası anlamıyor. Sonunda iki şeyden biri olacak: Ya Vronski gözünü karartıp onu alıp götürcek ya da kocası boşayacak. Ama bu durum kadıncağzı boğuyor." Oblonski derin bir soluk aldı. "Evet, evet," dedi. "Öyle... Ben de bunun için geldim zaten. Yani yalnızca bunun için değil de... beni Mabeyinci yaptılar, teşekkürlerimi sunmam gerekiyordu. Ama şimdi asıl önemli olan bu işi yoluna koymak elbette."

"Tann yardımcınız olsun!" dedi Betsi. Stepan Arkadyeviç, Prens Betsi'yi antreye kadar geçirdi. Bileğinden tam nabzının attığı yerden bir kez daha öptü ve ona öyle yakışık almaz birtakım şeyler söyledi ki Betsi bu sözler karşısında kızmak mı, yoksa gülmek mi gerekeceğini kestiremedi. Oblonski, kız kardeşinin yanına gitti. Anna'yı gözyaşları içinde buldu.

Stepan Arkadyeviç, son derece neşeli olmasına rağmen bir anda değişmiş, kız kardeşinin ruhsal durumuna uygun düşen acıma dolu duygusal bir ruh haline girivermişti. An-na'ya nasıl olduğunu, gününü nasıl geçirdiğini sordu.

"Çok... çok kötü... Bugünüm de, geçmiş bütün günlerim de, gelecektekileri de," dedi Anna.

"Bana, kendini karamsarlığa kapıyorsun gibi geliyor. Silkinmeli, biraz hayata bakmalısın. Bunun güç bir durum olduğunu biliyorum, ama..."

Anna birden: "Kadınların, bazen erkekleri kötülükleri nedeniyle bile sevdiklerini duydum," diye başladı. "Ama ben ondan erdemleri yüzünden nefret ediyorum. Onunla bir arada yaşayamam. Onun fiziksel görünüşü bile beni etkiliyor, çileden çıkarıyor, onunla bir arada yaşayamam. Ne yapmalıyım? Mutsuzum, insanın bundan daha mutsuz olamayacağını sanıyordum. Şimdi içinde bulunduğum bu korkunç durumu aklıma bile getiremezdim. İnanır mısın, onun iyi bir insan olduğunu, soylu bir insan olduğunu, onun tır-

nağı kadar değerim olmadığını bile bile ondan nefret ediyorum. İyi kalpliliğinden ötürü ondan nefret ediyorum. Benim için bir tek şey kalıyor, o da..."

Anna, "ölümdür" diyecekti, ama Stepan Arkadyeviç sözünü bitirmesine fırsat vermedi. "Hastasın, sinirlerin bozuk," dedi. "İnan bana her şeyi çok büyütüyorsun. Ortada öyle kötü bir durum yok."

Stepan Arkadyeviç gülümsedi. Ondan başka kim olursa olsun, böylesine ciddi bir durumda gülümsemezdi. -Gülümsemek kaba bir davranış olurdu- Ama onun gülümsemesinde öylesine içtenlik, anne şefkatini andıran öyle sevgi vardı ki, gülümsemesi, karşısındakini gücendirmez, tam tersine yüreğini hafifletir, yatıştırır, sakın, yatıştırıcı sözleri, insanı teselli ederdi. Anna da bunu hemen hissetmişti.

"Hayır Stiva," dedi. "Ben artık mahvolmuş bir insanım, mahvoldum! Mahvolmaktan da kötü bir şey bu! Henüz mahvolmadım, her şeyin bittiğini söyleyemem. Tam tersi, bitmediğini hissediyorum. Kopması gereken gerilmiş bir tel gibiyim. Ama bitmedi henüz... Ama çok korkunç bitecek."

"Bir şey olmaz, tel yavaşça gevşetilebilir. İçinden çıkılamayacak durum yoktur."

"Düşündüm, çok düşündüm, yalnız tek bir çıkar yol var..."

Stepan Arkadyeviç, Anna'nın korku dolu bakışından, onun "ölüm" diyeceğini anladı, sözünü bitirmesine fırsat vermedi:

"Hiç de değil," dedi. "Bir dakika... Kendi du-

rumunu benim gördüğüm gibi göremezsin. İzin ver de bu konudaki düşüncemi sana açıkça anlatayım. -Yine kendine özgü yumuşak bir biçimde ihtiyatla gülümsedi.- En baştan başlayacağım: Senden yirmi yaş büyük bir adamla evlendin. Sevmeden ya da aşk nedir bilmeden evlendin. Diyelim ki bu bir hataydı." "Korkunç bir hata!" dedi Anna. "Ama yine söylüyorum. Artık olan oldu. Diyelim ki sonradan, kocandan başka bir erkeği sevme mutsuzluğuna uğradın. Bu bir mutsuzluktur, ama bu da olup bitti. Kocan da her şeyi kabul etti, başışladı. -Her cümleinin sonunda durup Anna'nın itirazını bekliyordu Stepan Arkadyeviç, ama Anna susuyordu.- Bu böyle... Şimdi önemli olan şudur: Kocanla bir arada yaşayabilecek misin? Bunu istiyor musun? O da istiyor mu?" "Hiçbir şey bilmiyorum, hiçbir şey." "Ama artık dayanamayacağını, kocandan nefret ettiğini söylüyordun!"

"Hayır, böyle bir şey söylemedim. Vazgeçtim. Ben hiçbir şey bilmiyorum, hiçbir şey de anlamıyorum."

"Evet ama, izin ver..." "Sen bunu anlayamazsın. Bir uçurumdan aşağı düşmekte olduğumu hissediyorum. Ama kurtulmaya çalışmamalıyım. Elimde değil."

"Bunun hiç önemi yok. Aşağıya örtü gerer, seni tutarız. Duygularını anlıyorum. İsteklerini, duygularını açığa vuracak kadar yürekli olmadığının farkındayım."

"Ben hiç... hiçbir şey istemiyorum. İstedğim tek şey, bütün bunların sona ermesi."

"Ama o bunu görüyor, biliyor. Onun bu yüzden senden daha az acı çektiğini mi sanıyorsun? Sen acı çekiyorsun, o da acı çekiyor, onu neye varacak bunun? Oysa boşanırsa-nız her şey çözümlenmiş olur." Stepan Arkadyeviç'in asıl söylemek istediği şeyi söyleyebilmesi için kendini hayli zorlaması gerekmişti. Kız kardeşinin yüzüne dikkatle baktı.

Anna, saçları kısa kesilmiş başını bir şey söylemeden "hayır" anlamında salladı. Ama onun birden eski güzelliğiyle aydınlanan yüzünden Stepan Arkadyeviç, onun bu çözüm yolunu sadece imkânsız bir mutluluk saydığı için istemediğini anlamıştı.

Stepan Arkadyeviç, şimdi daha bir cesaretle gülümseyerek:

"Sana çok acıyorum!" dedi. "Bu işi yoluna koyabüseydim ne mutlu olurdu. Söyleme, hiçbir şey söyleme! İçimden geldiği gibi konu-şabilsem bana yeterdi. Onun yanına gidiyorum."

Anna dalgın dalgın kardeşine baktı, bir şey söylemedi. Gözleri parlıyordu.

XXII

Stepan Arkadyeviç, Aleksey Aleksandro-viç'in odasına, başkanı olduğu mahkemenin başkanlık koltuğuna otururken her zaman takındığı mağrur bir yüzle girdi. Aleksey Alek-sandroviç ellerini arkasına bağlamış, odanın içinde dolaşiyor, Stepan Arkadyeviç'in karısıyla neler konuştuğunu düşünüyordu.

Stepan Arkadyeviç eniştesini görünce hiç alışık olmadığı bir çekingenlik hissetti.

"Rahatsız etmiyorum ya?" dedi.

Çekingenliğini gizlemek için, yeni aldığı, değişik biçimde açılan puro kutusunu çıkardı, derisini kokladı, içinden bir puro aldı.

Aleksey Aleksandroviç isteksizce: "Hayır, rahatsız etmiyorsun," dedi. "Bir şey mi istemiştin?"

"Evet, seninle görüşmek... Şey, seninle konuşmak zorundayım."

Stepan Arkadyeviç, hiç alışık olmadığı bu çekingenliğine şaşıyordu. Bu duygusu öylesine beklenmedik, öylesine tuhaf bir şeydi ki, bunun, yapmak niyetinde olduğu şeyin kötü olduğunu ona söyleyen vicdanının sesi olduğuna inanamıyordu. Kendini zorladı, ürkekliğini yendi. Yüzü kızararak: "Umanm kız kardeşime olan sevgime, sana olan içten bağlılığıma, saygıma inanırsın," dedi.

Aleksey Aleksandroviç durdu, bir şey söylemedi. Ama yüzündeki, her şeye boyun eğdiğini, her şeye hazır olduğunu gösteren o mahzun ifade Stepan Arkadyeviç'i şaşırtmıştı.

"Kız kardeşim hakkında, ikinizin durumu üzerine konuşmak istiyordum," dedi. "O niyetle geldim."

Aleksey Aleksandroviç acıklı acıklı gülümsedi. Kayınbiraderinin yüzüne baktı. Bir şey söylemeden masaya gitti, yanm bırakılmış bir mektubu alıp ona uzattı.

"Ben de her an bunu düşünüyorum," dedi. "Duygularımı yazılı olarak daha iyi anlata-

bileceğim umuduyla ona şöyle bir mektup yazıyordum. Varlığımdan sıkıldığını biliyorum." Stepan Arkadyeviç mektubu aldı. Eniştesinin, ona dikilen donuk gözlerine akıl erdiremediği bir şaşkınlıkla baktı, okumaya başladı. "Varlığımın sizi rahatsız ettiğinin farkındayım. Gerçi buna inanmak benim için çok güç oldu ama, bunun böyle olduğunu, başka türlü de olamayacağını görüyorum. Sizi suçlamıyorum. Tanrı tanığımdır, hastalığınız sırasında sizi görünce aramızda geçen her şeyi unutmaya, yepyeni bir hayata başlamaya karar vermiştim. Yaptığıma pişman değilim. Hiçbir zaman da olmayacağım. İstedğim tek şey vardı: Sizin mutluluğunuz, huzura kavuşmanız. Şimdi bu isteğimin olmadığını görüyorum. Gerçek mutluluğu, iç huzurunu size neyin vereceğini bana söyleyin. Her şeyimle emriniz-deyim, dürüstlüğünüze güveniyorum."

Stepan Arkadyeviç mektubu geri verdi. Ne söyleyeceğini bilemeden eniştesine şaşkın şaşkın bir süre baktı. Bu sessizlik ikisi için de son derece rahatsız ediciydi. Öyle ki, bir şey söylemeden eniştesinin yüzüne bakarken Stepan Arkadyeviç'in dudakları sinirli sinirli titriyordu.

Aleksey Aleksandroviç başını öte yana çevirdi. "İşte, ona bunları söylemek istiyordum," dedi.

"Evet, evet... -Hıçkırıkları boğazında düğümlendiği için başka bir şey söyleyemiyordu.- Evet, evet... Anlıyorum seni..." Sonunda "evet'ten başka bir şey söyleyebilmişti. "Onun ne istediğini bilmek istiyorum."

Stepan Arkadyeviç kendini toparlamaya çalışarak: "Korkarım durumunun farkında değil," dedi. "Düşünemiyor. Senin yüce gönüllülüğün altında eziliyor. Evet eziliyor. Bu mektubu okursa bir şey söyleyecek gücü olmayacak, yalnızca başını daha da eğecek."

"Peki ama, bu durumda ne yapabilirim?.. Nasıl açıklığa kavuşturabilirim... Onun neyi istediğini nasıl öğrenebilirim?.."

"Kişisel düşüncemi söylememe izin verirsen, bence bu duruma bir son vermek için gerekli gördüğün yollar doğrudan doğruya senin göstermen gerekir..."

Aleksey Aleksandroviç onun sözünü kesti:

"Bundan, içinde bulunduğumuz duruma bir son verilmesi gerektiği düşüncesinde olduğun anlaşılıyor. - Aleksey Aleksandroviç kollarıyla tuhaf bir hareket yaptı.- Ama nasıl? Ben bir çıkar yol göremiyorum."

Stepan Arkadyeviç ayağa kalkarken heyecanla: "Her durumdan bir çıkış yolu vardır," dedi. "Bir zamanlar ayrılmak istiyordun. Bir arada mutlu olamayacağınız kanısındaydın."

"Mutluluğu herkes başka türlü anlayabilir. Ama tutalım ki, her şeye razıyım, bir şey istemiyorum. İçinde bulunduğumuz durumdan çıkış yolu ne olur o zaman?"

Stepan Arkadyeviç: "Benim düşüncemi öğrenmek istiyorsan..." dedi.

Yüzünde yine Anna ile konuşurken olduğu gibi, teselli eden gülümsemesi vardı. Bu içten gülümseme öylesine inandırıcıydı ki, elinde olmadan onun etkisine kapılan, kendi zayıflığını hisseden Aleksey Aleksandroviç, Stepan

Arkadyeviç'in söyleyeceği her şeye inanmaya hazırды. Stepan Arkadyeviç devam etti:

"Anna hiçbir zaman çıkış yolunun ne olduğunu söylemeyecektir. Ama tek çıkış yolu vardır, onun isteyebileceği tek şey de bu olabilir. Bence ilişkinize ve anıların hepsine birden son vermek. İçinde bulunduğunuz durumda karşılıklı yeni ilişkinizin açıklığa kavuşturulması zorunludur. Bu ilişki de ancak iki tarafın özgürlüğüyle sağlanabilir..."

Aleksey Aleksandroviç sinirli bir ses tonuyla onun sözünü kesti: "Boşanmak." Stepan Arkadyeviç kızardı.

"Evet, bence öyle. Ayrılmalısınız. Sizin du-rumunuzdaki çiftler için her bakımdan en akıllıca olan çıkış yolu, ayrılmaktır. Birlikte yaşayamayacaklarını anlamışlarsa, başka ne yapsınlar? Bu, her zaman olan bir şeydir."

Aleksey Aleksandroviç derin bir iç geçirdi. Gözlerini kapadı. Çekingenliğinden giderek daha çok kurtulan Stepan Arkadyeviç:

"Burada dikkat edilmesi gereken bir nokta var," dedi. "Eşlerden birinin yeni bir evliliğe niyetinin olup olmaması. Böyle bir şey yoksa gerisi çok kolay."

Aleksey Aleksandroviç heyecandan yüzünü buruşturarak kendi kendine bir şeyler mırıldandı. Hiçbir şey söylemedi. Stepan Ar-kadyeviç'e böylesine kolay görünen bir şeyi binlerce kez düşünmüştü. Bu, ona çok kolay görünmediği gibi, tam anlamıyla imkânsızdı. Ayrıntılarını artık çok iyi bildiği boşanmanın ona şimdi olanaksız görünmesinin nedeni şuydu: Kişisel soyluluk duygusu ile

dinine bağlılığı, uydurma bir zina suçunu kabul etmesine imkân vermediği gibi, affettiği ve sevdiği karısının suçunun ispatlanmasına ve onursuz bir duruma düşürülmesine imkân vermiyordu. Boşanmak, ona daha önemli başka nedenlerle de imkânsız görünüyordu.

Boşandıklarında oğlunun durumu ne olacaktı? Onu annesine bırakmak olacak şey değildi. Boşadığı kansı yasadışı bir aile kuracak, bu aile içinde oğlunun durumu da, yetiştirilmesi de -kesinlikle- kötü olacaktı. Oğlunu yanında ahkoysa? Bunun Anna'dan bir öç alma olacağını biliyor, böyle bir şeyi yapmak istemiyordu. Bütün bunların dışında Aleksey Aleksandroviç'e boşanmanın imkânsız görünmesinin bir nedeni daha vardı: Boşanmaya razı olursa, Anna'yı mahvetmiş olacaktı. Moskova'da Darya Aleksandrovna'nın söyledikleri aklından çıkmıyordu: Darya Aleksandrovna, boşanmaya karar verirken onun yalnızca kendini düşündüğünü, bununla Anna'yı dönüşü olmayacak bir biçimde mahvedeceğini hiç düşünmediğini söylemişti. Aleksey Aleksandroviç karısını bağışlamasıyla, çocuklara olan bağlılığıyla birleştirence bu sözü şimdi, kendine göre yorumluyordu. Ayrılmaya razı olmak, Anna'ya özgürlüğünü vermek onun görüşüne göre, hayatla olan son bağlarını; sevdiği çocukları koparıp atmak, Anna'yı da iyilik yolundan mahrum etmek, onu uçuruma yuvarlamak anlamına geliyordu. Aynılırlarsa, Anna'nın Vronski ile hayatını birleştireceğini ve kilisenin yasasına

göre, kocasından ayrılan bir kadının, ayrıldığı kocası sağ olduğu sürece bir nikâh daha kıydıramayacağı için bu ilişkinin bir suç olacağını biliyordu. "Vronski'ye gidecek, bir iki yıl sonra ya adam onu bırakacak ya da o yeni bir ilişki kuracak," diye düşünüyordu. "Ben de, gayrimeşru bir boşanmaya razı olmakla, onun felaketinin sorumlusu." Bunu yüzlerce kez düşünmüştü. Boşanma işinin, kayınbiraderinin söylediği gibi çok kolay olmak şöyle dursun, tamamen imkânsız olduğuna da kesinlikle inanıyordu. Stepan Arkad-yeviç'in bir sözüne bile inanmıyordu, Onun her sözünü çürütecek binlerce delili vardı ama hiçbir şey söylemeden onu dinliyordu. Stepan Arkadyeviç'in sözlerinin, onun hayatına yön veren, boyun eğmek zorunda olduğu o kaba gücü dile getirdiğini hissederek dinliyordu.

"Önemli olan, yalnızca boşanmaya senin nasıl, hangi koşullar altında razı olacağıdır. Arına bir şey istemiyor. Senden bir dilekte bulunacak durumu da yok. Her şeyi senin büyüklüğüne bırakıyor."

Aleksey Aleksandroviç, bütün suçu kocanın üzerine aldığı boşanmanın ayrıntılarını anımsayıp, "Tanrım! Tanrım! Niçin?" diye içinden geçirdi. Utançtan Vronski gibi elleriyle yüzünü kapadı.

"Heyecanlısın, bunu anlıyorum. Ama iyice düşünürsen

Aleksey Aleksandroviç, "Sağ yanağına vurana solunu da uzat, ceketini alana çıkarıp gömleğini de ver," diye içinden geçirdi. Tiz bir

sesle. "Evet, evet!" diye bağırdı. "Bu ayıbı üzerime alıyorum, oğlumu bile veriyorum, ama... ama bu konuyu kapatsak artık nasıl olur? Nasıl bilersen öyle yap."

Birdenbire ona arkasını döndü, yüzünü gizleyecek biçimde pencerenin önündeki sandalyeye oturdu. Acı çekiyor ve utanıyordu. Ama bu acıyla utanç duygusu büyük bir huzura kavuşmanın sevincini ve mutluluğunu ona tattırıyordu.

Stepan Arkadyeviç duygulanmıştı. Bir süre sustuktan sonra: "Aleksey Aleksandroviç," dedi. "İnan bana Anna senin bu iyi kalpliliğine büyük değer veriyor. Ama besbelli Tanrı böyle olmasını istedi."

Stepan Arkadyeviç son cümleyi bitirir bitirmez, bunun aptalca bir şey olduğunu anlamış, bu aptallığına gülmek için kendini zor tutmuştu.

Aleksey Aleksandroviç bir şey söylemek istedi, ama gözyaşları engel oldu.

Stepan Arkadyeviç: "Bu felaket kaderde vardı," dedi. "Kabul etmek gerek. Bu felaketi olup bitmiş bir şey, bir gerçek olarak kabul ediyor, ona da, sana da yardım etmek istiyorum."

Stepan Arkadyeviç, eniştesinin odasından çıkarken üzgündü. Ama bu, onun üzerine aldığı işi başarmaktan duyduğu hazza engel değildi. Çünkü, Aleksey Aleksandroviç'in sözünden dönmeyeceğine inanıyordu. Bu sevincine ayrıca bir başka düşünce daha ekleniyordu. Bu iş olup bittikten sonra, karısına ve yakınlarına: "Mareşalle benim aramda ne fark var?" diye soracaktı. "Mareşal nöbet değişimi yapar,

bunun hiç kimseye bir yaran dokunmaz. Oysa ben denetledim ve üç kişiyi sevindirdim. Ya da şöyle soranm: "Mareşalle benim aramda nasıl bir benzerlik var?" "Mareşal..." Gülümseyerek ekledi kendi kendine: "Neyse, bunun üzerine daha sonra düşünürüm."

XXIII

Kurşun Vronski'nin kalbine gelmemiştir, ama yine de durumu tehlikeliydi. Günlerce ölümler pençeleşmişti. İlk kez kendinde konuşacak kadar güç bulduğunda odasında sadece ağabeyinin karısı Varya vardı.

Yengesinin yüzüne sert sert bakarak: "Varya," dedi. "Kendimi yanlışlıkla vurdum. Lütfen bundan hiç kimseye söz etme. Olayı duyanlara da böyle söyle. Yoksa aptal durumuna düşmüş olurum."

Varya bir şey söylemeden Vronski'nin üzerine eğildi. Sevinç dolu bir gülümsemeyle yüzüne baktı. Gözlerinin içi aydınlık, ama sertti.

"Neyse, Tanrı'ya şükürler olsun!" dedi Varya. "Bir yerin acımıyor ya?"

Vronski, göğsünü gösterdi: "Biraz burası." "Dur öyleyse sargıyı değiştireyim." Varya sargıyı değiştirirken Vronski hiç sesini çıkarmadan, dişlerini sıkarak ona bakıyordu. Yengesi işini bitirince: "Sayıklamıyorum, kendimdeyim," dedi. "Kendimi bile bile vurduğum dedikodusunun yayılmaması için elinden geleni yap lütfen."

"Öyle bir dedikodu yayılmayacak. -Soru

dolu bir gülümseme belirdi Varya'nın dudaklarında.- Umarım kendini yanlışlıkla bir daha vurmazsın!"

"Vurmam galiba, ama doğrusu iyi olurdu..." Vronski acı acı gülümsedi.

Varya'yı öylesine korkutan bu sözlere, bu gülümsemeye rağmen, yarası kapanıp durumu yavaş yavaş düzelmeye başlayınca Vronski acısının bir bölümünden tamamen kurtulduğunu hissediyordu. Bu davranışıyla o zamana kadar duyduğu utancı, küçülmeyi sanki silip atmıştı. Aleksey Aleksandroviç'i şimdi rahat rahat düşünebiliyordu. Onun iyi kalpliliğini kabul ediyor, ama artık kendini küçülmüş hissetmiyordu. Ayrıca, hayatı yine eski düzenine girmişti. İnsanların yüzüne utanç duymadan bakabileceğini, ilkelerine uygun biçimde yaşayabileceğini hissediyordu. Durmadan uğraşır da içinden atamadığı bir şey vardı. Bu, Anna'yi tamamen kaybetmenin verdiği, umutsuzluğa varan bir üzüntüydü. Şimdi, Aleksey Aleksandroviç'e karşı işlediği suçu bağışlatmışken, Anna'yı bırakmaya, olanlardan pişmanlık duyan Anna ile kocasının arasına bir daha girmemeye kesin kararlıydı. Ama Anna'nın aşkını kaybetmenin acısını içinden söküp atamıyordu. Anna'nın yanında tanıdığı, o zamanlar değerini öylesine az bildiği, şimdi tüm güzellikleriyle her an aklında olan o mutlu dakikaların anısını, işte onları belleğinden silip atamıyordu. Serpuhovskoy, ona Taşkent'te bir görev bulmuştu. Bir an bile düşünmeden bu görevi

kabul etti. Ama yolculuk günü yaklaştıkça, gerekli gördüğü şeyin uğruna yaptığı fedakârlık, ona gittikçe daha ağır gelmeye başladı.

Artık yarası iyileşmişti. Yolculuk hazırlıklarına başladı.

"Onu bir kez göreyim, sonra gideyim, öleyim," diye düşünüyordu. Veda ziyaretlerini yaparken Betsi'ye bu düşüncesini açmıştı. Betsi, Anna'ya elçi olarak gitmiş, olumsuz cevap getirmişti.

Vronski bu haberi alınca, "Böylesi daha iyi," diye düşündü. "Bu zaaf son gücümü de kırabilirdi."

Ertesi sabah Betsi, Vronski'ye geldi. Ob-lonski aracılığıyla iyi bir haber aldığını, Aleksey Aleksandroviç'in boşanmaya razı olduğunu, dolayısıyla Vronski'nin Anna'yı görebileceğini söyledi. Vronski, evinden Betsi'yi yolcu etmeyi bile umursamadan, bütün verdiği kararları unutup ne zaman görüşebileceklerini, kocasının

nerede olduğunu sormadan Kare-nin'lere gitti. Hiçbir şeyi, hiç kimseyi gözü görmeden merdivenleri çıktı. Koşmamak için kendini güçlükle tutup Anna'nın odasına daldı. Odada kimsenin olup olmadığına dikkat etmeden ve hiç düşünmeden Anna'yı kucakladı. Yüzünü, ellerini, boynunu öpmeye başladı. Anna kendisini bu karşılamaya hazırlamış, Vronski'ye ne söyleyeceğini kararlaştırmıştı, ama söylemek istediği şeylerin hiçbirini söylemeye fırsat bulamadı. Vronski'nin tutkusu onu da sarmıştı. Onu da, kendini de yatıştırmak istiyordu, ama artık çok geçti. Vrons-

ki'nin duygulan ona da geçmişti. Dudaklan titriyordu. Uzun süre bir şey söyleyemedi. En sonunda Vronski'nin elini göğsüne bastırarak: "Evet," diyebildi. "Aldın beni, artık benimim." Vronski: "Zaten böyle olmak zorundaydı," dedi. "Biz yaşadığımız sürece böyle olmak zorundadır. Şimdi bunu çok iyi biliyorum." Anna'nın yüzü giderek beyazlaşıyordu. Vronski'nin başını kollannın arasına aldı. "Doğru," dedi. "Ama bütün olanlardan sonra bunda yine de korkunç bir şey var." Vronski başını kaldırdı, gülümseyerek. "Her şey geçecek, her şey!" dedi. "Öyle mutlu olacağız ki! Aşkımız güçlenebilirse, içinde korkunç şeyler olduğu için güçlendi." Anna, Vronski'nin -sözlerine değil- sevgi dolu gözlerine ister istemez gülümsemeye karşılık verdi. Vronski onun soğumuş yanak-ları, kısa saçlarını okşadı. "Bu kısacık saçlarınla seni tanıyamıyorum. Öylesine güzelleşmişsin ki! Çocuk gibisin. Ama yüzün çok soluk!" Arına gülümseyerek: "Evet, çok bitkinim," dedi. Yine dudaklan titremeye başladı. "İtalya'ya gideriz, orada düzelirsin." Anna, Vronski'nin gözlerinin içine baktı. "Kan koca gibi, yapayalnız, seninle bir aile olarak... Gerçekten bu olabilir mi?" "Benim asıl şaştığım, bunun bir zamanlar nasıl başka türlü olabildiğidir." Anna, dalgın bakışını Vronski'den kaçırdı. "Stiva, onun her şeyi kabul ettiğini söylüyor," dedi. "Ama onun bu iyi kalpliliğini kabul

edemem. Boşanmak istemiyorum. Artık benim için hepsi bir. Sadece Seryoja hakkında ne karar vereceğini bilemiyorum." Vronski, buluşmalarının bu anında An-na'nın oğlunu ve boşanmayı nasıl düşünebildiğine akıl er diremiyordu. Birbirlerine kavuştuktan sonra bunların ne önemi vardı? "Bunun sözünü etme, böyle konuşma." Ama Anna ona hâlâ bakmıyordu. "Ah, neden ölmedim," dedi. "Ölseym, ne iyi olurdu!" Hıçkırmadan gözlerinden boşalan gözyaşları yanaklarından aşağı süzölmeye başladı. Vronski'yi üzmemek için gülümsemeye çalışıyordu. Eski anlayışına göre, Taşkent'te atandığı gurur verici, tehlikeli görevi reddetmek Vronski için yüz kızartıcıydı ve imkânsızdı. Ama şimdi bir an bile düşünmeden bu görevi reddetmişti. Sonra da üstlerinin bu davranışını iyi karşılamadıklarını görünce hemen istifasını verdi. Bir ay sonra Aleksey Aleksandroviç evinde oğluyla yalnız kaldı. Anna, kocasından resmen boşanmayı kesinlikle reddedip, Vronski ile yurtdışına gitti.

BEŞİNCİ BÖLÜM

İv

Prenses Şçerbatskaya, çeyizin yansı bile yetiştirilemediği için, düğünün beş hafta sonraki büyük perhizden önce yapılamayacağı görüşündeydi. Öte yandan, düğünü büyük perhizden sonraya bırakırlarsa bu kez de çok geç kalmış olabileceklerini söyleyen Levin'e hak vermemek mümkün değildi. Prenses Şçerbatski'nin yaşlı teyzesi çok hastaydı. Yakında ölebilir, matem nedeniyle düğün gecikebilirdi. Prenses çeyizin küçük bir bölümünü şimdi hazırlamaya, geri kalan büyük bölümünü de daha sonra yollamaya karar vermişti. Le-vin'in, bunu kabul edip etmediğini açıkça söylememesi de onu çok kızdırıyordu. Yeni evliler düğünden hemen sonra köye gideceğinden çeyizin büyük bölümüne çiftlikte ihtiyaç olmayacaktı.

Levin, hayatta tek ve en önemli şeyin kendisi ve kendi mutluluğu olduğunu, şimdi kendisinin hiçbir şey düşünmemesi, hiçbir çaba harcamaması gerektiğini, her şeyin kendi yerine başkalan tarafından yapıldığını varsayarak, yine aynı taşkın ruh halini sürdürüyordu. Gelecek hakkında herhangi bir planı, bir amacı yoktu. Bunu düşünmeyi başkalanına bırakıyor, her şeyin çok daha iyi

olacağına inanıyordu. Yapması gereken her şeyde ona, kardeşi Sergey İvanoviç, Stepan Arkadyeviç ve prenses yol gösteriyorlardı. Ona sadece önerilen her şeyi kabul etmek kalıyordu. Kardeşi onun için borç

para buldu. Prensese düğünden sonra Moskova'dan ayrılmasını öğütlemiş, Stepan Arkadyeviç de yurtdışına gitmelerini söylemişti. Hepsine, "Peki," dedi. "Canınız nasıl isterse, nasıl hoşunuza giderse öyle yapın, ben mutluyum, mutluluğum da sizin yaptıklarınızla ne artar ne de eksilir," diye düşünüyordu. Stepan Arkadyeviç'in Avrupa'ya gitmelerini önerdiğini Kiti'ye açtığı anda, Kiti'nin bunu kabul etmediğini, gelecekleriyle ilgili kendine göre birtakım istekleri olduğunu görünce çok şaşırıldı. Kiti, Levin'in çiftlikte sevdiği bir işi olduğunu biliyordu. Levin'in görüşüne göre Kiti, o işi anlamak şöyle dursun, anlamaya da niyetli değildi. Bununla birlikte Kiti'nin o işten anlamaması, bu işi son derece önemsemesine engel olmuyordu. Bu nedenle Kiti köyde yaşayacaklarını biliyor, sürekli kalmayacağı için Avrupa'ya gitmek yerine evine, köye gitmek istiyordu. Onun açıkça söylediği bu isteği Levin'i şaşırtıyordu. Her iki seçenek kendisi için aynı olduğundan sanki bu Stepan Arkadyeviç'in göreviymiş gibi, hemen ondan köye gitmesini ve zevkine çok güvendiği bir insan olarak, her şeyi dilediği gibi düzenlemesini rica etti.

Stepan Arkadyeviç, yeni evliler için her şeyi hazırlayıp çiftlikten döndükten sonra Levin'e:

"Bak ne diyeceğim," dedi. "Günah çıkarttığını gösteren belgen var mı?"

"Yok. Ne olacaktı?"

"Onsuz evlenemezsin."

"Ay, ay, ay!" diye bağırdı Levin. "Ben dokuz yıldır ne oruç tutarım ne de kiliseye giderim. Bunu hiç düşünmedim."

Stepan Arkadyeviç gülümsedi.

"Çok hoşsun!" dedi. "Bir de bana nihilist* dersin. Ama olmaz! Pehriz yapmalı, ayinlere gitmelisin."

"Ne zaman? Dört gün kaldı şunun şurasında."

Stepan Arkadyeviç bu işi de halletti. Levin günah çıkartmak, kutsal ekmekle şarap alabilmek için perhiz yapmaya başladı. İnanmayan, ama başkalarının inancına saygı duyan bir insan olarak Levin için kilisedeki bir törene katılmak çok sıkıcı geliyordu. Hele duygularının yumuşadığı, her şeye karşı duyarlılık kazandığı şu anki durumu içinde bu kaçınılmaz ikiyüzlülük ona sadece acı vermekle kalmıyor, bütünüyle imkânsız görünüyordu. Şimdi, ruhsal yönden yüceldiği, yaşamı renklendiği sırada ya ikiyüzlülük yapmak ya da dine saygısızlık etmek zorunda kalacaktı. Kendinde ne birini ne de ötekini yapacak gücü buluyordu. Ama Stepan Arkadyeviç'e kaç

* Nihilist: Kavram burada Rusya'ya özgü, I. Turgenyev'in Babalar ve Ogullar da içeriklendirdiği anlamda kullanılıyor. Turgenyev sadece mevcut sosyal düzeni değil, geleneksel kültürün bütün değerlerini reddettikleri için Rus anarşistlerini 'nihilistler' olarak adlandırır. Yayıne-viniizde daha önce çıkan Vera ve Nihilistler oyunu, (Oscar Wilde) anarşistler ile nihilistler arasındaki bu örtüş-menin tipik bir yansıması olarak anlaşılabilir.

kez belgenin perhiz yapmadan alınıp alınamayacağını sorduysa da, o, bunun imkânsız olduğunu söylemişti.

"Bunun ne zorluğu var ki, hepsi hepsi iki gün, papaz da çok cana yakın bir ihtiyardır. Senin dişini söker de, ruhun bile duymaz."

Levin ilk sabah ayine gitti. Ayakta beklerken on altı on yedi yaşlarındaki o güçlü din duygusunu içinde yeniden canlandırmaya çalışıyordu. Ama bunun imkânsız olduğunu anlamakta gecikmedi. Bütün bu yapılanlara, kapı kapı dolaşıp büyükleri ziyaretlerde bulunmak gibi anlamsız, boş bir gelenek gözüyle bakmaya çalıştı. Ama bunu da yapamayacağını hissetti. Kuşağının çoğunluğu gibi, Levin'in de dine karşı kesinlik kazanmamış görüşleri vardı. Dine inanmamakla birlikte, dinin tamamen yanlış olduğuna da iyice aklı yatmamıştı. Bvı nedenle, ne yapmakta olduğu şeyin önemliliğine inanabildiğini ne de bunlara boş bir formalite gözüyle bakabildiği için, şaraplı ekmek yeme ayinine katıldığı bütün bu süre boyunca anlamadığı ve bundan ötürü içinden gelen bir sesin dediği gibi; sahtekârca bir şey yapmanın huzursuzluğunu ve utancını hissetti.

Ayin sırasında duaları, kâh kendi görüşleriyle çelişmeyen düşünceler bulmaya çalışarak dinliyor; kâh anlayamayacağını, onları reddetmek zorunda kalacağını düşünerek dinlememeye çalışıyor; böylece aylak aylak durduğu sürece kafasının içinde olağanüstü bir canlılıkla beliren düşünceleriyle, gözlemleriyle, anılarıyla oyalanıyordu.

Levin sabah ayinini, akşam ayinini ve gece duasını sonuna kadar ayakta dinledikten sonra, ertesi sabah her zamankinden daha erken kalkıp çay içmeden, sabahın sekizinde sabah dualarını dinlemek, günah çıkartmak için kiliseye gitti.

Kilisede, dilenen bir askerden, yaşlı bir kadından ve din adamlarından başka kimse yoktu.

İnce cüppesinin altından uzun sırtı görünen genç bir zangoç, Levin'i karşıladı. Duvarın dibindeki küçük masaya geçti, duaları okumaya başladı. Zangoç okudukça, özellikle de sık sık geçen "Tanrım sen başışla" sözcüklerini tekrarladıkça, Levin artık hiçbir şey düşünmemesi gerektiğini, zihninin allak bullak olacağını hissediyordu. Bu yüzden zangoçun arkasında, ayakta dikiliyor, okunanları dinlemiyor, anlamaya da

çalışmıyordu. Kendi düşüncelerine dalmıştı. Dün akşam Kiti ile köşedeki masada oturduklarını ve "İnsanı şaşırtacak kadar anlamlı bir eli var," diye düşünüyordu. Hemen her zaman olduğu gibi, konuşacak bir şeyleri yoktu, o anda Kiti elini masanın üzerine koymuş, açıp kapamış, en sonunda kendi elinin hareketlerine yine kendisi gülmeye başlamıştı. Levin, Kiti'nin elini nasıl öptüğünü, sonra onun pembe beyaz avucunun içindeki çizgileri nasıl incelediğini anımsamıştı. Öne eğilen zangocun sırtının esnek hareketine bakıyor, haç çıkarıyor, öne eğiliyor, bir yandan da, "bağışla..." diye içinden geçiriyordu. "Sonra da Kiti elimi aldı, avucumun içindeki çizgilere baktı. 'Çok hoş bir elin var,' dedi." Levin

kendi eline, sonra zangoça baktı. "Evet, artık bitiyor," diye düşündü. Duaya kulak verdi. Hayır, yine baştan başlıyor. Hayır, hayır, bitiyor; baksana, secdeye varıyor. Zaten sonunda hep secdeye varılır."

Zangoç, kadife yeninden uzanan eliyle üç rublelik kâğıt parayı usulca aldıktan sonra kaydedeceğini söyleyip; yeni çizmelerim boş kilisenin parkelerinde takırdata takırdata çevik adımlarla mihrap yerine girdi. Bir dakika sonra başını oradan uzattı. Levin'e gelmesini işaret etti. O ana kadar hapsolmuş düşünceler Levin'in kafasında dönüp durmaya başladı. Ama o, düşünceleri çabucak uzaklaştırdı. "Nasıl olsa bir yolu bulunur," diye düşündü. İkon dolabının önündeki balkona yürüdü. Merdiveni çıkarken başını sağa çevirince papazı gördü. Seyrek sakalına ak düşmüş, babacan bakışlı ihtiyar papaz rahlenin önünde ayakta duruyor, dua kitabının sayfalarını çeviriyordu. Öne hafifçe eğilerek Levin'e selam verdikten sonra, alışıktığı bir sesle duaları okumaya başladı. Okumayı bitirdikten sonra secdeye vardı. Levin'e döndü. İsa'yı çarmıha gerili gösteren tasviri gösterip:

"İsa kendini göstermeden de buradadır," dedi. "İtiraf ettiğiniz günahlarınızı bağışlayacaktır." Gözlerini Levin'den kaçırıp, ellerini kavuşturarak devam etti. "Kutsal Ortodoks kilisesinin bize öğrettiklerinin hepsine inanıyor musunuz?"

Levin: "Her şeyden kuşku ediyordum, şimdi de ediyorum," dedi.

Kendi sesi hiç hoşuna gitmemişti. Sustu.

Papaz, Levin bir şeyler daha söyleyecek mi diye birkaç saniye bekledi. Sonra, gözlerini kapayıp, "o"lann üzerine basa basa, çabuk çabuk konuşarak:

"Kuşku, insanoğlunun zaafıdır," dedi. "Ama bizler, merhametli rabbimize, bize güç vermesi için dua etmeliyiz." Zaman kaybetmek istemiyormuş gibi hemen ekledi arkasından: "Başlıca ne günahlarınız var?"

"En önemli günahım kuşkudur. Her şeyden kuşku ediyorum. İçim kuşkularla dolu." Papaz aynı şeyi tekrarladı: "Kuşku insanoğlunun zaafıdır. Özellikle neden kuşku ediyorsunuz?"

"Her şeyden. Bazen Tann'nın varlığından bile," diye ağzından kaçırıldı Levin; aynı anda da söylediklerinin uygunsuzluğundan dehşete düştü.

Ne var ki sözleri papazın üzerinde hiçbir etki uyandırmamışa benziyordu.

Papaz, dudaklarında belli belirsiz bir gülümseme, çabuk çabuk konuşarak: "Tann'nın varlığından nasıl kuşku edilebilir?" dedi. Levin susuyordu.

Papaz, konuşmasını sürdürdü: "Onun yarattıklarını gördüğünüz halde, Yaradan'm varlığından nasıl kuşkulabilirsiniz? Yıldızlarla Gökkubbeyi kim süsledi? Yeryüzüne bunca güzelliği kim verdi?" Levin'in yüzüne karşılık bekler gibi baktı. "Bütün bunlar Yaradan olmadan olabilir mi?"

Levin papazla felsefe tartışmasına girmesinin uygunsuz kaçacağını bildiği için soruya kestirme cevap verdi: "Bilmiyorum."

Papaz neşeli bir şaşkınlıkla: "Bilmiyor musunuz?" dedi. "Her şeyi Tann'nın yarattığından nasıl kuşku edebiliyorsunuz?"

Levin kızarak: "Hiçbir şey anlayamıyorum," dedi.

Ağzından çıkan her sözcüğün aptalca ve saçma olduğunu, bu durumda başka türlüünün de olamayacağını hissediyordu.

"Tanrı'ya dua edin. O'na yalvann. Kutsal rahipler arasında bile kuşku edenler olmuş ve sonra inançlarını güçlendirmesi için Tan-n'ya yalvarmışlardır. Şeytanın gücü büyüktür. Ona kapılmamanız gerekir. Dua edin, Tann'ya yalvann. Dua edin."

Çabuk çabuk konuşarak sözünü bitirmişti. Düşünceye dalmış gibi bir süre sustu, sonra gülümseyerek ekledi: "Duyduğuma göre, cemaatimizden manevi oğlum Prens Şçer-batski'nin kızıyla evlenmeye hazırlanıyor - muşsunuz? Çok iyi bir kızdır."

Tekrar kızardığını hisseden Levin: "Evet," diye karşılık verdi ve "Günah çıkartırken ne diye soruyor bunları?" diye düşündü.

Papaz, onun bu düşüncesine cevap veriyormuş gibi devam etti: "Evlenmeye hazırlanı-yormuşsunuz. Tann belki de size yavrular bağışlayacak. Öyle değil mi?" Yüzünde babacan bir gülümseme belirirdi. "Peki ama içinizde sizi inançsızlığa çekmek isteyen şeytanı yenemez-seniz, yavrulannızı nasıl eğiteceksiniz? Çocuğunuzu

severseniz, o zaman iyi bir baba olarak onun için yalnızca servet, refah ve şeref istemekle kalmayacak, aynı zamanda doğru yolda olmasını, gerçeğin ışığının ruhunu ay-

dmlatmasını da isteyeceksiniz. Öyle değil mi? Masum yavrunuz size, 'Babacığım, bunca güzel şeyi: toprağı, suyu, güneşi, çiçekleri, otları, kim yarattı?' diye sorduğunda ne cevap vereceksiniz ona? 'Bilmiyorum?' mu diyeceksiniz? Ulvi Tann o sınırsız merhametiyle size her şeyi gösterdiğine göre bunu bilmemek elinizde değildir. Ya yavrunuz size şöyle sorarsa: 'Öteki dünyada neler bekliyor beni?' Bu dünyanın ve şeytanın ayartmalanna onu tutsak mı edeceksiniz? Bu, hiç de iyi olmaz!"

Papaz başını yana eğip, sevgi dolu gözleriyle Levin'e baktı.

Levin susuyordu, papazla tartışmaya girmek istemediğinden değil, sadece şimdiye kadar kimse ona böyle sorular sormadığı için cevap vermedi. Çocuklarının bu sorulan so-racaklan zamana ise daha çok vardı. Ne cevap vereceğini rahat rahat düşünebilirdi.

Papaz: "Artık kendinize bir yol seçmeli ve o yoldan ayrılmamalısınız. Tann'ya dua edin ki sizden yardımını, merhametini esirgemesin. İsa Mesih, insanlara olan merhamet ve şefkatiyle seni bağışlasın," diyerek sözlerini bitirdikten sonra haç çıkararak Levin'i kutsa-dı ve onu yolcu etti.

Levin, o gün eve döndüğünde o can sıkıcı durum artık sona erdiği ve yalan söylemek zorunda kalmadan her şey olup bittiği için sevinçliydi. Ayrıca o sevimli, cana yakın ihtiyarın söylediklerinin hiç de başlangıçta sandığı gibi saçma olmadığını, bu sözlerde açıklığa kavuşturulması gereken bir şeylerin olduğunu düşünüyordu.

Levin, "Şimdi değil elbette, ama başka bir zaman," diye düşündü. Ruhunda belirsiz, saf olmayan bir şeyin varlığını eskisinden daha da canlı hissediyordu. Başkalarında görüp, hiç sevmediği, arkadaşı Sviyajski'ye sitem etmesine neden olan dine karşı hissettiği o duygu, şimdi kendi ruhunda da vardı.

O akşamı Dolli'nin evinde nişanlısıyla birlikte geçiren Levin çok neşeliydi. Stepan Ar-kadyeviç'e içindeki sevinci anlatırken, çemberden atlaması öğretilen ve kendisinden istenen en sonunda anlayıp yerine getirince, sevincinden birtakım sesler çıkararak kuyruğunu sallayıp masaların üzerine, pencerelere zıplayan bir köpek gibi mutlu olduğunu söyledi.

II

Levin, geleneğe uyarak -Prencesle Darya Aleksandrovna geleneklere tam olarak uyulmasında ısrar ediyorlardı- düğün günü nişanlısını hiç görmedi. Otel odasında, bir rastlantı sonucu bir araya gelmiş üç bekârla yemeğini yedi. Bu üç bekârdan biri Sergey İva-noviç'ti, diğeri, Levin'in üniversiteden arkadaşı, şimdi doğal bilimler profesörü Katava-sov'du Levin ona yolda rastlamış, zorla otele getirmişti; üçüncüsü de Levin'in ayı avından arkadaşı, Moskova sulh yargıcı, sağdıcı Çiri-kov'du. Yemek eğlenceli geçiyordu. Sergey İvanoviç çok neşeliydi. Katavasov'un tuhafılığı onu eğlendiriyordu. Tuhaflıklarının iyi karşılandığını ve anlaşıldığını hisseden Katavasov daha çok dikkat çekmeye çalışıyor, Çirikov

ise her konuşmaya neşeyle, içtenlikle katılıyordu.

Katavasov, kürsüde edinilmiş alışkanlığıyla sözcükleri uzata uzata:

"Böyle işte," diyordu. "Dostumuz Konstan-tin Dmitriç ne yetenekli bir gençti! Oysa şimdi nerede o eski Konstantin Dmitriç! Üniversiteden çıktığında bilimi de çok severdi. Şimdi ise yeteneklerinin yansını kendi kendini aldatmak için, öteki yansını da, bu aldatmayı kendini haklı göstermek için kullanıyor."

Sergey İvanoviç: "Sizden daha inatçı bir evlilik düşmanı hayatımda görmedim," dedi. "Hayır, ben evliliğe düşman değilim. İş bölümünden yanayım. Ellerinden başka şey gelmeyen insanlar üretmeli, geri kalanlar da onlann her yönden gelişmeleri, mutlu olma-lan için çalışmalılar. Bence bu böyle. Bu iki mesleği birbirine kaştırmanın sürüyle heveslisi vardır. Ama ben onlardan değilim."

Levin: "Sizin âşık olduğunuzu duyduğumda çok sevineceğim!" dedi. "Lütfen beni düğünüze çağın..." "Zaten âşığım." "Evet, mürekkepbalığıma." Levin, ağabeyine döndü. "Biliyor musun? Mihail Semyoniç bir kitap yazıyor. Mürekkep-balığın beslenmesi hakkında."

"Neyse canım kaştırmayın şimdi! Ne hakkında yazarsam yazayım, bu bir şeyi değiştirmez. Asıl önemli olan mürekkepbalığıma âşık olmamdır."

"Ama mürekkepbalığı bir kadını sevmenize engel olmayacaktır."

"O engel olmaz ama, bir kadın olur."

"Neden?"

"Yakında anlarsınız. Siz çiftlikten ve avlanmaktan hoşlanıyorsunuz. Hele bekleyin biraz, görürsünüz!"

Çirikov, söze karıştı: "Bugün Arhip geldi. Prudno'da bir sürü geyik ve iki ayı görüldüğünü söyledi."

"Artık onları bensiz vurursunuz."

Sergey İvanoviç: "Bu doğru işte," dedi. "İyisi mi şimdiden ayı avıyla vedalaş. Karın seni bırakmayacaktır nasıl olsa?"

Levin gülümsedi. Karısının onu bırakmayacağı düşüncesi öylesine hoş bir şeydi ki, o anda av zevkinden tamamen vazgeçmeye hazırды.

Çirikov: "Doğrusu bu iki ayının siz olmadan avlanacak olması çok yazık. Hapilov'da son avlanışımızı anımsıyor musunuz? Çok esaslı bir av olabilirdi," dedi.

Levin, Kiti'nin bulunmadığı bir yerde iyi bir şeyin olamayacağını söyleyip arkadaşını hayal kırıklığına uğratmak istemiyordu, bunun için sustu.

Sergey İvanoviç: "Bekârlık hayatına bu biçimde veda etme geleneği boşuna değildir," dedi. "Ne kadar mutlu olursa olsun, özgürlüğünü kaybetmek insana acı gelir."

Çirikov: "Hadi itiraf edin. Şu anda Go-gol'ün oyunundaki,* kendini pencereden at-

* Gogol'ün güldürüsündeki damat: Burada söz konusu olan kişi. N. Gogol'ün Evlilik adlı güldürüsüdür. Oyunda saray resmi görevlisi Podkolyosin, bizzat evlilik için can attığı ve işe arabulucular koyduğu halde, gelin içerde beklerken, evlendirme dairesinin penceresinden atlayarak arabayla binanın çevresinde hırlamaya başlar.

mak isteyen damadın hissettiklerini hissediyorsunuzdur."

"Hissediyordur elbette, ama bunu kabul etmeyi bir türlü kendine yediremiyor," dedi Katavasov ve kahkahayla gülmeye başladı.

Çirikov gülümsedi: "İstiyorsanız, pencere açık," dedi. "Hadi hemen kalkın Tver'e gidelim! Aylardan biri dışı, ta inine kadar götürür bizi. Sahi, beş treniyle gidelim hadi! Buradakiler de ne halleri varsa görsünler."

Levin gülümsedi. "Ne yalan söyleyeyim, özgürlüğümü kaybettiğim için en küçük bir üzüntü duymuyorum."

Katavasov: "Ruhunuzda şu anda bir kaos var. Biraz sakinleştiğinizde o duyguyu yaşayacaksınız."

"Hayır, eğer öyle olsaydı, duygulanma ve -Levin, Katavasov'un yanında 'aşk' sözcüğünü kullanmak istemiyordu- mutluluğuma rağmen özgürlüğümü kaybetmenin üzüntüsünü biraz da olsa yaşamam gerekirdi. Oysa tam tersine, ben asıl o özgürlüğümü kaybettiğime seviniyorum."

Katavasov: "Çok kötü," dedi. "Umut yok! Neyse, kurtuluşuna ya da hayallerinin hiç değilse yüzde birinin gerçekleşmesine kaldıralım kadehlerimizi. Bu kadarı bile yeryüzünde görülmemiş bir mutluluk olacaktır."

Misafirler, giyinip düğüne tam zamanında yetişebilmek için, yemek biter bitmez kalkıp gittiler.

Levin yalnız kalınca bu bekârların konuşmalarını düşünmeye başladı. Onların anladığı anlamda özgürlüğünü kaybetmenin üzü-

tüsünü yaşayıp yaşamadığını kendi kendine bir kez daha sordu.

Gülümsedi. "Özgürlük mü? Özgürlük neye yarar ki? Mutluluk sadece Kiti'yi sevmekten, onun dilediklerini dilemekten, onun düşündüklerini düşünmekten; yani hiç özgür olmamaktan ibarettir. Mutluluk budur!"

Birden bir ses; "Ama onun düşüncelerini, isteklerini, duygularını biliyor musun?" diye fısıldadı kulağına. Yüzündeki gülümseme bir anda kayboldu. Levin düşüncelere daldı. Birdenbire tuhaf bir duyguya kapıldı. Endişeli bir kuşku içini doldurdu.

"Ya beni sevmiyorsa?" diye kendi kendine soruyordu. "Ya sadece benimle evlenmiş olmak için evleniyorsa? Ya yaptığının farkında değilse? Ya akli başına gelir de, beni sevmediğini, hiçbir zaman da sevemeyeceğini ancak evlendikten sonra anlarsa." Kiti hakkında aklına kötü, tuhaf düşünceler gelmeye başlamış, Kiti ile Vronski'yi yan yana daha dün akşam görmüş gibi, bir yıl önce duyduğu kıskançlık aynen tazelenmişti. Kiti'nin ona her şeyi söylemediğinden kuşkulaniyordu.

Umutsuzluk içinde ayağa fırladı, "Hayır, bu böyle olmaz!" dedi kendi kendine. "Gidip ona soracağım; son kez diyeceğim ki; 'İkimiz de özgürüz, bu işi burada bıraksak mı? Her şey, ömür boyu sürececek bir mutsuzluktan, utançtan, ikiyezlülükten iyidir!..' Yüreği umutsuzluk, acı ve öfkeyle dolu otelden çıktı, arabayla Kiti'nin evine gitti.

Onu arka odalardan birinde buldu. Kiti

sandığın üzerine oturmuş, oda hizmetçisi kızla konuşuyor sandalyelerin arkalıklarına ve yerlere serili en renk renk elbiselerini ayırıyordu.

Levin'i görünce sevinçle yüzü aydınlandı. "Ah!" diye çığlık attı. "Sen ha, siz! -Bu son güne kadar Levin'e bazen "sen" bazen "siz" diyordu.- Seni hiç beklemiyordum! Ben de elbiselerimi ayırıyor, hangisini kime vereceğimi kararlaştırıyordum..."

Levin, hizmetçi kızın yüzüne soğuk soğuk baktı. "Ya! Çok güzel!" dedi.

Kiti: "Dunyaşa, haydi git. Seni sonra çağırırım," dedi.

Hizmetçi kız çıkar çıkmaz: "Senin neyin var?" diye sordu.

Levin'in hem heyecanlı hem de sikkın yüzünü, üzgün halini görmüş, içine bir korku düşmüştü.

Levin, Kiti'nin karşısındaki kanepeye oturdu. Yüzüne yalvarır gibi bakarak, umutsuz bir sesle: "Kiti, acı çekiyorum. Buna tek başıma katlanamayacağımı!" diye bağırdı. Kiti'nin sevgi, içtenlik dolu yüzünden,

söylemek niyetinde olduğu şeyin hiçbir anlamı olamayacağını, bir sonuç vermeyeceğini anlamıştı ama, kuşklarını yine de Kiti'nin dağıtmasını istiyordu. "Hâlâ geç olmadığını sana söylemeye geldim. Yapılanlardan vazgeçebiliriz, hatamızı düzeltebiliriz."

"Ne? Söylediğinden bir şey anlamıyorum! Nen var senin?"

"Bin kez söylediğim, aklımdan hiç çıkmayan şey... Sana layık olmamam. Benimle ev-

lenmeyi istemiş olamazsın. Bir kez daha düşün Kiti. Yanılmış olmalısın. Sen beni sevemezsin. Eğer... İyisi mi söyle bana. -Levin, Kiti'nin yüzüne bakmadan konuşuyordu.- Ben mutsuz olacağım. Varsın, ne isterse söylesin herkes. Mutsuz olmaktansa her şeye razıyım... Henüz zamanımız varken bir şey kaybetmiş sayılmayız..."

Kiti ürkekçe: "Anlamıyorum," dedi. "Yani benimle evlenmekten... vazgeçmek mi istiyorsun?"

"Beni sevmiyorsan, evet." Kiti'nin yüzü öfkeden kıpkırmızı oldu. "Delisin sen!" diye haykırdı. Ama Levin'in yüzündeki acıyı görünce öfkesini yendi. Kanepenin üzerindeki elbiseyi kaldırıp attıktan sonra Levin'in yanına oturdu. "Neler düşünüyorsun?" diye ekledi. "Bana anlat."

"Beni sevemeyeceğini! Beni neden sevmiş olabilirsin ki?"

Kiti: "Tannm!" dedi. "Elimden ne gelir?.." Ağlamaya başladı.

Levin: "Ah! Ne yaptım ben!" diye haykırdı ve Kiti'nin önünde diz çöküp ellerini öpmeye başladı.

Prenses beş dakika sonra odaya girdiğinde barışmışlardı. Kiti, onu sevdiğine Levin'i inandırmakla kalmamış neden sevdiğini de açıklamıştı. Levin'e, onu tamamen anladığını, onun nelerden hoşlandığını bildiğini ve onun hoşlandığı her şey iyi olduğu için sevdiğini söyledi. Bu açıklamaya Levin'in iyice akıllı yattı. Prenses içeri girdiğinde ikisi sandığın üzerinde yan yana oturmuş, elbiseleri ayırıyor,

tartışıyorlardı. Kiti, Levin'den evlenme teklifi aldığı gün giydiği kahverengi elbiseyi Dünya-şa'ya vermek istiyor, Levin de, Dünyaşa'ya onun yerine açık mavi elbiseyi vermesini istiyordu.

"Anlamıyor musun? Dünyaşa sarışın, bu ona gitmez... Ben her şeyi düşündüm."

Prenses, Levin'in niçin geldiğini öğrenince yarı şaka yarı ciddi ona sitem etti. Otele gidip giyinmesini; Kiti'nin saçlarını yapmak için kuaför Charles'ın neredeyse gelmek üzere olduğunu ve ona engel olmamasını söyledi.

"Kızcağız kaç gündür ağzına bir şey koymuyor. Zayıfladı. Bu yetmiyormuş gibi bir de saçma sapan düşüncelerle onu üzüyorsun. Hadi git artık, hadi canım."

Levin suçlu ve utanmış, ama huzura kavuşmuş bir halde otele döndü. Ağabeyi, Darya Aleksandrovna ve Stepan Arkadyeviç, hepsi giyinip kuşanmış, ikonla kutsamak için onu bekliyorlardı. Kaybedecek zamanlan yoktu. Darya Aleksandrovna'nın daha eve gitmesi, gelinin arabasında ikonu tutacak olan saçları ondülenenmiş, briyantınlanmış oğlunu alması gerekiyordu. Sonra sağdıç getirmek için de bir araba gönderilmesi gerekiyordu. Başka bir araba da Sergey İvanoviç'i kiliseye götürüp geri getirecekti. Kısacası, düşünecek çok şey vardı. Kuşku edilemeyecek tek şey de, acele etmek gerektiğiydi. Çünkü saat altı buçuk olmuştu.

İkonla kutsama töreni sönük geçti. Stepan Arkadyeviç karısının yanında gülünç de-

necek kadar ağırbaşlı durdu. İkonu eline aldı, Levin'e öne eğilmesini söyledi, içten, şakacı bir gülümsemeyle onu kutsadı ve üç kez öptü. Darya Aleksandrovna da aynı şeyi yaptıktan sonra, yine gitme telaşına kapıldı. Arabaların hangisinin nereye, ne zaman gideceğini yine şaşırdı.

"O halde şöyle yaparız: Sen bizim kupa arabasıyla onu almaya git. Sergey İvanoviç de lütfedip önden gider, sonra arabayı hemen geri yollar."

"Elbette; seve seve."

"Biz de şimdi doğruca kiliseye gidiyoruz," dedi. "Eşyaları yolladınız mı?" diye sordu Ste-pan Arkadyeviç.

"Yolladık," dedi Levin ve Kuzma'ya, giyinmesine yardım etmesini söyledi.

III

Nikâh töreni için pırıl pırıl aydınlatılmış kiliseyi çoğunluğu kadın, büyük bir kalabalık doldurmuştu. İçeri giremeyenler pencerelerin önünde toplanmış, itişip kakışarak, parmaklıklardan içeri bakıyorlardı.

Daha şimdiden jandarmalar yirmiden fazla arabayı yol boyunca sıralamışlardı. Bir polis amiri pırıl pırıl üniformasının içinde dondurucu soğuğu umursamadan girişte dikiliyordu. Peş peşe arabalar geliyordu. Kadınlar çiçekli tuvaletlerinin uzun eteklerini kaldırıp, erkekler ise keplerini ya da siyah şapkalarını çıkarıp kiliseye giriyorlardı. Kilisenin içinde iki avize ile ikonaların önündeki mum-

lar yakılmıştı. İkonastasm* kırmızı renkli arka zemini üzerindeki altın sırmalar, ikonaların yaldızlı bezemeleri, avizelerle şamdanların gümüşleri, parkeler, küçük duvar halıları, yukardaki aziz resimleri, ikonların önündeki balkona çıkan merdivenin basamakları, artık kararmış eskrtritraplar, papazların cüppeleri, korodakilerin beyaz keten cüppeleri ışık içinde yüzüyordu. Salonun sağ yanındaki kırlangıç kuyruklu frakların, beyaz boyun-

bağların, ağır ipeklerin, sırmalı kadifelerin, atlasların, saçların, çiçeklerin, çıplak omuzların ve kolların, uzun konçlu eldivenlerin meydana getirdiği kalabalıktan canlı ama, ağırbaşlı konuşma sesleri yükseliyor ve bu sesler tuhaf bir yankılanmayla yine aşağı dökülüyordu. Açılan kapının gıcirtısı her duyulduğunda kalabalık susuyor, herkes içeri giren gelinle damadı görme umuduyla kapıya bakıyordu. Ama kapı on defadan fazla açılmıştı; gelenler ya sağdaki davetliler kalabalığına katılan geç kalmış bir konuk, ya da soldaki seyirciler kalabalığına katılan, kapıdaki polisi kandırarak belki de gönlünü hoş etmiş biriydi. Akrabalar ve davetliler artık beklemekten sıkılmaya başlamışlardı.

Önceleri gelinle damadın hemen geleceklerini tahmin ettikleri için, bu gecikmelerini önemsemediler. Sonra gittikçe daha sık kapıya bakmaya ve acaba bir şey mi oldu diye aralarında konuşmaya başladılar. Nihayet, bu ge-

' İkonostas: Yun. Resimli duvar. Ortodoks kiliselerinde resimlerle süslü üç kapılı, mihrabın bulunduğu mekânı ötekilerden ayıran bir duvar.

cikme iyice can sıkılmaya başladı. Akrabalarla konuklar, gelinle damadı akıllarından çıkarmışlar da, kendilerini tamamen konuşmalarına vermişler gibi görünme çabasıydılar.

Baş zangoç* -zamanın değerli olduğunu anımsatmak istiyor gibi sabırsızca- pencerelerin camlarını titretircesine öksürüyordu. Koronun bulunduğu balkondan, sıkılmaya başlamış şarkıcıların bazen prova sesleri, bazen mırıltıları duyuluyordu. Papaz, damadın gelip gelmediğini öğrenmeleri için ikide bir ya zangocu ya zangoç yardımcısını dışarı yolluyordu. Damadı beklerken kendi de leylak rengi cübbesi, işlemeli kuşağıyla yan kapıya daha sık çıkıyordu. Sonunda davetlilerden biri saatine bakıp, "Doğrusu çok tuhaf!" dedi. Konukların hepsi heyecanlıydı. Şaşkınlıklarını, can sıkıntılarını açık açık söylemeye başladılar. Sağdıçlardan biri ne olduğunu anlamak için arabaya binip gitti. Bu arada Kiti çoktan hazırlanmış, beyaz gelinliğini giymiş, uzun duvağını, greyfurt çiçeklerinden tacını takmış, Şçerbatski'lerin evinin salonunda yanında kendisine eşlik edecek yaşlı bir hanım ve ablası Lvova ile birlikte ayakta duruyor, pencereden dışarı bakıyor, yarım saati aşkın bir zamandır sağdıçının, damadın kiliseye geldiği haberini getirmesini bekliyordu.

Öte yanda Levin, pantolonunu giymiş,

Protodiakon: (Zangoç) Ortodoks kilisesinde diakon. papaz, piskopos üçlü hiyerarşinin en alt kademesi. Diakon özellikle takdis ayinlerinde görev alır, aym şey evlilik merasimi için de geçerlidir. Diakon düzleminde de gene hiyerarşik alt kademeler mevcuttur. Protodiakon (birinci diakon) en üst diakonu temsil eder.

ama yeleksiz, fraksız, otel odasında bir aşağı bir yukarı dolaşarak, ikide bir kapıdan başını uzatıp koridora bakıyordu. Ama beklediği görünürde yoktu. Umutsuzluk içinde geri döndü, elini kolunu sallayarak, sigarasını sakın sakın içen Stepan Arkadyeviç'e: "Böylesine korkunç, aptalca bir duruma düşen bir insan daha var mı acaba?" dedi.

Stepan Arkadyeviç tatlı tatlı gülümsedi. "Evet, çok kötü bir durum," dedi. "Ama sakın ol, şimdi getirirler."

Levin öfkesini tutmaya çalışarak: "Ah, zaten elimden bir şey gelmez ki!" dedi. Buruşmuş gömleğine baktı. "Şu önü açık yelekler de ne aptalca şeyler!" Umutsuzca sesini yükseltti. "Ya eşyaları istasyona götürdülerse!" "Sen de o zaman benimkini giyersin." "Bunu çoktan yapmam gerekirdi." "Kiliseye gülünç bir durumda gitmen doğru olmaz... Sabret biraz, her şey düzeldir."

Hazırlanmaya başladığında: Levin giyinmek için giysilerini istemiş, yaşlı uşağı Kuzma, frağını, yeleğini, gerekli gördüğü her şeyi getirmişti.

"Hani gömleğim?" diye bağırmıştı Levin. Kuzma sakın sakın gülümseyerek cevap vermişti: "Üzerinizde ya!"

Kuzma, temiz bir gömlek bırakmayı akıl edememiş, daha önceden kendisine söylendiği gibi, bütün eşyayı toplayarak, Şçerbatski-lerin evine götürmüş, geride sadece frak takımını bırakmıştı. Genç çift aynı akşam Şçer-batskilerin evinden yola çıkacaktı. Sabahtan beri sırtında olan gömlek çok buruşmuştu,

modaya uygun biçimde kısa olan yelek de bu buruşukluğu kapatacak gibi değildi. Şçer-batskilerin evi çok uzak olduğundan, birini gönderemezlerdi. Çarşıdan bir gömlek alması için Kuzma'yı yolladılar. Uşak eli boş döndü. Pazar olduğu için dükkânlar kapalıydı. Stepan Arkadyeviç'in evine adam yollayıp bir gömlek aldirdılar. Gelen gömlek hem çok bol hem de kısaydı. Sonunda uşağı Şçerbatskilerin evine yollamaktan başka çare bulamamışlardı. Damat, kafese kapatılmış bir hayvan gibi, odada bir aşağı bir yukarı dolaşarak, ikide bir kapıdan başını uzatıp koridora bakıyor, Kiti'ye söylediği o saçma sapan şeyleri anımsayıp, şimdi Kiti'nin aklına gelebilecek kötü şeyleri dehşetle düşünüyordu.

Sonunda suçlu Kuzma, elinde gömlek soluk soluğa odaya daldı...

"Tam zamanında yetiştim," dedi. "Eşyaları arabaya yüklüyorlardı."

Üç dakika sonra Levin, daha fazla sinirlenmemek için saatine bakmadan koridorda koşuyordu.

Stepan Arkadyeviç, Levin'in arkasından hiç telaşlanmadan yürürken:

"Boşuna bu kadar acele ediyorsun," diyordu. "Her şey düzeldir, düzeldir... İnan bana."

IV

Levin, gelini kapıda karşılayıp onunla birlikte kiliseye girerken kalabalık arasında "Nihayet geldiler! İşte damat! Acaba hangisi? Genç olanı mı? Ah canım, renk kalmamış

gelinin yüzünde!" gibi konuşmalar duyuluyordu.

Stepan Arkadyeviç, karısına gecikmelerinin nedenini anlattı. Konuklar gülümseyerek fısıldaşıyorlardı. Levin hiçbir şeyi, hiç kimseyi görmüyor, gözlerini bir an bile gelinden ayırmıyordu.

Herkes Kiti'nin son günlerde çok bozulduğunu, gelinliğin içinde bile her zamanki güzelliğinden uzak olduğunu söylüyordu. Ama Levin böyle düşünmüyordu. Kiti'nin beyaz çiçekle uzun, beyaz duvakla süslenmiş saçlarına; uzun boynunun iki yanını kapayıp sadece gerdanını açıkta bırakan, ona daha da bakire havası veren beyaz, fırfırlı yakasına, ince beline bakıyordu. Onu her zamankinden güzel buluyordu. Bu çiçekler, bu duvak, Paris'ten getirtilmiş bu gelinlik, güzelliğine bir şeyler kattığı için değil, bütün bu özene bezene düzenlenmiş zenginliğine rağmen, tatlı yüzü ve dudaklan hâlâ masumca bir dürüstlük ifadesi taşıdığı için onu güzel buluyordu.

Kiti, "Kaçtığını düşünmeye başlamıştım," diyerek gülümsedi ve Levin'in yüzüne baktı.

Levin kızarak: "Başıma öyle akıl almaz bir şey geldi ki, anlatmaya utanıyorum," dedi. Kendisine doğru gelmekte olan Sergey İva-noviç'e dönmek zorunda kaldı.

Sergey İvanoviç başını iki yana sallayarak gülümsüyordu. "Şu senin gömlek maceran çok hoş doğrusu!"

Levin, kendisine söyleneni anlayamayacak durumdaydı: "Evet, evet," diye karşılık verdi.

Stepan Arkadyeviç yapmacık bir kederle: "Eh, hadi bakalım Kostya," dedi. "Şimdi önemli bir sorunla ilgili karar vermen gerekiyor. Şimdi, bunun ne kadar önemli olduğunu kavrayabilirsin. Hiç kullanılmamış mum mu, yoksa kullanılmış uzun mum mu taşıyacaksınız elinizde, bana soruyorlar," diye gülümsedi. "Arada on rublelik bir fark var. Karan ben verdim, ama belki sen beğenmezsin diye düşündüm."

Levin, bunun bir şaka olduğunu bildiği halde, yine de gülümsemedi.

"İşte bu önemli bir sorun: Kullanılmamış mum mu yakılsın, kullanılmış mı?" "Evet, evet! Yeni mum." Stepan Arkadyeviç gülümseyerek: "Pekâlâ, buna sevindim," dedi. "Sorun çözüldü!"

Levin, onun yüzüne şaşkın şaşkın baktıktan sonra gelinin yanına doğru yürüyünce Stepan Arkadyeviç, Çirikov'a dönerek: "Böyle durumlarda insan ne kadar da aptallaşıyor," dedi.

Kontes Nordston, gelinle damadın yanına yaklaştı. "Bak karışmam Kiti," dedi. "Haliya önce sen bas!" Levin'e dönerek ekledi; "Çok yakışıklısınız!"

Yaşlı hala Marya Dmitriyevna, geline sordu: "Korkmuyorsun değil mi?"

Kiti'nin ablası Lvova, dolgun güzel kollarını kaldırıp Kiti'nin saçındaki çiçekleri düzeltirken gülümseyerek: "Üşüyor musun?" diye sordu. "Rengin sapsarı. Dur bakayım, eğil biraz!"

Dolli yanlarına geldi. Bir şey söylemek istedi,

I

ama konuşmadı. Ağlamaya başlayarak, zoraki gülümsedi.

Kiti de, en az Levin gibi boş boş çevresine bakıyordu. Bu arada kilise görevlileri tören giysilerini giymişlerdi. Papaz, zangoçla birlikte geldi, kapıya yakın rahlenin önünde durdu. Levin'e bir şey söyledi. Levin, onun ne dediğini duymadı.

Sağdıç: "Gelinin elinden tut da götür," diyerek yardımına koştu.

Levin, kendisinden ne yapmasının istendiğini uzun süre anlayamadı. Ne yapması gerektiğini ona anlatmak için hayli uğraştılar. Tam vazgeçiyorlardı ki, -çünkü Levin ya Kiti'nin yanlış elinden tutuyor ya da yanlış elini kullanıyordu- sonunda, bu konumunu değiştirmeden sağ eliyle Kiti'nin sağ elini tutması gerektiğini anladı. Levin, gelinin elini sonunda gerektiği gibi tutunca papaz birkaç adım önlere çıktı, rahlenin dibinde durdu. Davetlilerin arasından ilerlediler. Biri öne eğilip, Kiti'nin gelinliğinin kuyruğunu düzeltti. Kilise öyle bir sessizliğe bürünmüştü ki, sadece yere düşen mum damlalarının sesi duyulabiliyordu.

Başındaki papaz başlığının altından ve kulaklarının arkasından ak saçları gümüş gibi parlayan yaşlı papaz, sırtında altın işlemeli bir haç bulunan ağır, gümüş işlemeli ayın cüppesinin altından küçük ellerini çıkarıp rahlenin üstünde bir şeyleri elledi.

Stepan Arkadyeviç usulca ona yaklaştı. Kulağına bir şeyler fısıldadı. Levin'e göz kırıp geri çekildi.

Papaz çiçeklerle süslenmiş iki mum yaktı ve sol elinde tutarak, damlaları ağır ağır damlayacak biçimde yan tutarak gelinle damada döndü. Bu, Levin'e günah çıkartan papazdı. Gelinle damada yorgun, kederli gözlerle baktı, iç geçirdi. Cüppesinin altından sağ kolunu çıkarıp önce damadı, arkasından gelini kut-sadı. Bitiştirdiği

parmaklarını Kiti'nin eğilmiş başına koyarken, davranışında belli belirsiz bir sevecenlik vardı. Sonra mumlan gelinle damada verdi. Buhurdanlığı alıp ağır adımlarla uzaklaştı.

Levin, "Acaba bu gerçek mi?" diye düşündü. Geline baktı. Kiti'nin yüzünü biraz tepeden, profilden görüyordu. Onun dudaklann-daki ve kirpiklerindeki belli belirsiz kıpırda-nıştan bu bakışını Kiti'nin hissettiğini anlamıştı. Ama Kiti ona bakmadı. Levin, onun, soluğunu tuttuğunun, mumu tutan uzun eldivenli küçücük elinin titrediğinin farkındaydı. Gömlek telaşı, geç kalması, dostlarla, akrabalarla konuşması, onların söylenmeleri ve düştüğü gülünç durum... bütün bunlar bir anda yok olmuştu. Levin'in içini şimdi yalnızca sevinç doldurmuştu. Biraz da korkuyordu. Sırtında gümüş sırmalı cüppesiyle, bukle bukle saçları iki yana taranmış yakışıklı, uzun boylu baş zangoç canlı adımlarla öne çıktı. Omuzlarından sarkan ipek atkıyı alışık olduğu belli bir hareketle iki parmağıyla kaldırdıktan sonra papazın karşısında durdu.

Peş peşe havayı dalgalandıran görkemli sözler duyulmaya başladı: "Tann'nın adı mübarek olsun!"

Papaz, rahlenin üzerinde bir şeyler karıştırmayı sürdürürken şarkı söyler gibi bir sesle karşılık verdi: "Tann'nın adı kutsaldır, şimdi de kutsaldır, sonsuza kadar da öyle kalacaktır!" Ardından, koronun sesi yükselerek, bütün kiliseyi, pencerelerden ta kubbelere kadar dalga dalga engin nağmelerle doldurdu, sonra bir an durdu ve ağır ağır söndü.

Her zaman olduğu gibi, ruhun kurtuluşu ve huzura kavuşması için, kutsal synod* için, Çar için, sonunda da evlilik yeminleri eden Tann'nın kullan Konstantin ile Yekaterina için dualar edildi.

Bütün kilise bir ağızdan baş zangocun sesiyle adeta soluk alır gibiydi: "Onlardan kusursuz sevgiyi, huzuru, yardımını esirgeme Tannm. Senden bunu istiyoruz!"

Levin, sözcüklere kulak verdi. Duydukları onu şaşırtıyordu. Çok yakın bir geçmişte hissettiği korkulan, kuşkulanan düşündü. "Yardıma, yalnızca yardıma ihtiyacım olduğunu nereden anladılar?" diye düşündü. "Ben ne biliyorum? Bu korkunç durumda yardımsız ne yapabilirim ki? Evet, şu anda yardıma ihtiyacım var."

Zangoç duasını bitirince papaz, elinde kutsal kitapla, gelinle damada döndü.

Yumuşak, ahenkli bir sesle okumaya başladı: "Ulu Tannm! Bugüne kadar ayrı olanla-n birleştiren, onlara sevginin kopmaz bağına bağışlayan, İshak ile Rebeka'yı kutsayan, on-

Synod: Rus-Ortodoks kilisesinde en kutsal din görevlilerinden oluşan synod, kilisenin yönetici organıydı, özellikle Petersburg ve Moskova metropollerinine hakimdi.

ların soyundan gelenlere de şefkatini gösteren ulu Tanrı, kulların Konstantin ile Yekaterina'yı da takdis et, onları doğru yoldan ayırma! Çünkü sen, merhametli ve ulusun. Kullarını seversin Tannm! Baba'ya. Oğul'a ve Kutsal Ruh'a şükürler olsun!" Koronun sesi yine havayı doldurdu: "Amin!"

Levin, "Bugüne kadar ayrı olanları birleştiren, onlara, sevginin kopmaz bağına bağışlayan!" diye düşünüyordu, etkilenmişti. "Bu kelimelerin ne büyük bir anlamı var! Şu anki duyulanma ne kadar da uyuyor. Acaba Kiti de aynı şeyleri hissediyor mu?"

Başını çevirince Kiti ile göz göze geldi. Onun bakışlarından Kiti'nin de bu sözleri kendisinin anladığı gibi anladığı sonucunu çıkardı. Ama bu doğru değildi: Kiti nikâh sırasında okunan duaları hiç anlamadığı gibi, dinlemiyordu da. Kiti'nin ruhunu dolduran ve giderek güçlenen biricik duygu öylesine derindi ki, ne bir şey işitebiliyor ne de işittiğinden bir şey anlayabiliyordu. Bu duygu, son bir buçuk aydır ruhunda süregelen ve kendisi için hem neşe hem de işkence kaynağı olan şeyin; yani muradına ermiş olmanın yarattığı sevinçti. O gün Arbat Caddesi'ndeki evin salonunda, sırtında kahverengi elbisesiyle, hiçbir şey söylemeden Levin'in yanına gelip kendini onun kollarına bıraktığı gün, ruhunda eski yaşamından bir kopuş gerçekleşmiş ve eskisinin devamı olan bambaşka, hiç bilmediği yeni bir hayat başlamıştı.

O altı hafta, hayatının en mutlu, aynı zamanda en acıklı zamanı olmuştu. Bütün ha-

yatı, bütün istekleri ve umutları hâlâ iyice anlayamadığı bu bir tek adam üzerinde toplanmış, bu adama kâh kendisini çeken, kâh iten -adamın kendisinden daha da anlaşılması güç- bir duyguyla bağlanmıştı. Bu arada görünüşte yine eski hayatının koşulları içinde yaşamıştı. Ancak bütün geçmişine, geçmişine ilgili her şeye karşı; alışkanlıklarına, kendisini seven ve hâlâ sevmeye devam eden insanlara, onun kayıtsızlığından son derece incinen annesine, vaktiyle dünyada herkesten çok sevdiği babasına, karşı bile içinde beliren o kayıtsızlıktan dehşete düşmüştü. Bir an gelmiş, bu kayıtsızlığından ötürü dehşet duymuş, bir an gelmiş, kendisinde bu kayıtsızlığı yaratan şeyden ötürü sevinç duymuştu.

Bu adamla birlikte süreceği hayattan başka ne bir şey düşünebiliyor ne de bir şey isteyebiliyordu; ama o hayat henüz başlamadığından, kafasında canlandıramıyordu bile. Ortada sadece bir bekleyiş, yeni ve bilinmeyen bir şeyin yarattığı sevinç ve korku vardı; şimdi ise o bekleyiş, o bilinmezlik ve eski hayatını bırakmış olmanın yarattığı pişmanlık neredeyse sona ermek, yenisi de başlamak üzereydi. Bu yeni hayat, bilinmezliği nedeniyle ister istemez korkunç olacaktı, ama ister korkunç olsun, ister olmasın, ruhunda daha

altı hafta öncesinden gerçeklik kazanmıştı. Bütün burada olup bitenler, ruhunda çoktan tanımlanmış bulunan şeyin son defa resmi olarak doğrulanışından başka bir şey değildi. Papaz, yeniden rahleye döndü ve Kiti'nin

küçük yüzüğünü biraz zorluk çekerek aldı. Levin'e elini uzatmasını söyledi. Yüzüğü onun parmağının ilk boğumuna kadar geçirdi. 'Tann'nın kulu Konstantin ile Tann'nın kulu Yekaterina yaşamlarını birleştiriyorlar," dedi ve aynı şeyi söyleyerek Levin'in geniş yüzüğünü de Kiti'nin ince, narin parmağına geçirdi. Yeni evliler ne yapmaları gerektiğini tahmin etmeye çalışıyorlardı, ama her defasında yanlışlıklar yaptılar ve yaptıklarını papazın fısıltısıyla düzelttiler. Sonunda papaz, töreni gerektiği gibi tamamlayıp, istavroz çıkararak yüzükleri kutsadıktan sonra, büyük yüzüğü Kiti'ye, küçük yüzüğü Levin'e verdi. Kiti ile Levin, ne yapacaklarını şaşırıyorlardı; yüzükler aralarında iki kez el değiştirdi.

Onlara yardım etmek için Dolli, Çirikov ve Stepan Arkadyeviç öne çıktılar. Bir şaşkınlık ortalığı kapladı. Fısıldaşmalar, gülümsemeler oldu, ama yeni evlilerin yüzündeki sevimli ağırbaşlı ifade değişmedi, tam tersine, ellerini şaşırırken yüzlerinde eskisinden de ciddi, ağırbaşlı bir ifade vardı. Onlara her birinin kendi yüzüğünü takması gerektiğini fısıldadığı sırada Stepan Arkadyeviç'in dudaklarında beliren gülümseme bile silindi. Herhangi bir gülümsemenin onları incitebileceğini hissetmişti.

Yüzüklerin değiştirilmesi işi bittikten sonra papaz okumaya başladı: "Sen daha baştan insanları erkek ve kadın olarak iki cins yarattın! İnsan soyunu sürdürsün diye kadını, kocaya eş olarak sen verdin. Ulu Tanrım, öteki kulları gibi bu kulları da, kulun Konstan-

tin ile kulun Yekaterina'yı da kutsal kıl, birleşmelerini imanla pekiştir, yüreklerini sevgiyle birleştir!"

Levin, şimdiye kadar, evlilik hakkındaki düşüncelerinin, hayatını nasıl düzenleyeceği üzerine kurduğu hayallerinin tümünün çocukça şeyler olduğunu; bunun, onun şimdiye kadar anlayamadığı, şimdi de, başına gelmesine rağmen daha da az anladığı bir şey olduğunu giderek daha iyi hissediyordu. Göğsünden boğazına doğru bir yumru yükseldi, yükseldi, gözleri tutamadığı yaşlarla doldu.

Bütün Moskova kilisedeydi; akrabalar, dostlar. Nikâh töreni sırasında, pınl pml aydınlatılmış kilisede sık giyimli kadınlarla kız-lanlar, papyonlu, fraklı, üniformalı erkeklerin oluşturduğu kalabalık arasında, nezaket kurallarının dışına çıkmayan alçak sesli konuşmalar hiç eksilmiyordu. Düğünlere her zaman büyük ilgi duyan kadınlar, törenin en ufak bir ayrıntısını bile kaçırmamak için bütün dikkatlerini verdiklerinden konuşmalar daha çok erkekler arasında oluyordu.

Geline en yakın grupta iki ablası vardı: Dolli ile Avrupa'dan düğün için yeni gelen sakin ve güzel ablası Lvova. Korsunskaya: "Nedir bu?" dedi. "Mari morlar giyinip düğüne gelmiş. Adeta siyahlar giyer gibi?"

Drubetskaya: "O çehreyle ancak bu renk kurtarı onu da ondan," diye karşılık verdi.

"Nikâhı neden akşam saatine aldılar anlamıyorum. Bunu ancak tüccarlar yapar."

Korsunskaya: "Böylesi daha hoş oluyor," dedi. "Benim nikâhım da akşam kıyılmıştı."

O gün ne tatlı olduğunu, kocasının ona ne budalaca tutkun olduğunu, şimdi de her şeyin nasıl değiştiğini anımsayarak iç geçirdi.

Kont Sinyavin, kendisinde gözü olan güzel Prenses Çarskaya'ya: "On defadan çok sağdıç olanın artık hiç evlenemeyeceğini söylüyorlar," dedi. "Ben de kendimi sağlama almak için bugün onuncu kez sağdıç olmak istiyordum, ama geç kaldım."

Prenses Çarskaya sadece hafif bir gülümsemeyle karşılık verdi. Kiti'ye bakıyor, şimdi Kiti'nin durduğu yerde kendisinin Kont Sinyavin'in yanında ne zaman ve nasıl duracağını ve o zaman ona bu şakasını nasıl anlatacağını düşünüyordu.

Şçerbatski, Nikolayeva'ya, geline uğur getirsin diye tacı, Kiti'nin chignoriu' üzerine koyacağını söylüyordu.

Nikolayeva, uzun süreden beri oltasına düşürmeye çalıştığı yaşlı dul adam kendisiyle evlenirse, düğünü en sade biçimde yapmayı çoktan kafasına koymuştu: "Saçını topuz yapmaması gerekirdi," diye karşılık verdi.

"Ben süsü ve gösterişi sevmiyorum."

Sergey İvanoviç, Darya Dmitriyevna ile konuşuyordu. Ona şaka yollu, yeni evlilerin düğünden hemen sonra bir yerlere gitme gele-

Chignori: Fr.: "ense" anlamına geliyor. Ensede topuz yapılmış saç modası. 1550'lerde doğmuş olan bu moda, 1850-1870 arasında yeniden canlanmıştı.

neğinin, evlendikten sonra biraz sıkıldıkları için yaygınlaştığını anlatıyordu.

"Kardeşiniz gurur duyabilir. Gelin çok tatlı. Sanırım onu kıskanıyorsunuz."

Sergey İvanoviç: "Benden geçti artık Darya Dmitriyevna," dedi ve yüzünü ansızın kederli, ciddi bir ifade kapladı.

Stepan Arkadyeviç baldızına, boşanma üzerine bir şakasını anlatıyordu. Baldızı onu dinlemiyordu. "Kiti'nin tacını düzeltmek gerek," dedi.

Kontes Nordston, Lvova'ya: "Kiti'nin bu kadar bozulması ne yazık," diyordu. "Ama yine Levin, onun tırnağı bile olamaz. Öyle değil mi?"

Lvova: "Hayır," diye karşılık verdi. "Ben çok beğeniyorum onu. Müstakbel beau-free* olduğu için değil. Davranışları ne kadar da yerinde. Böyle durumlarda yerinde davranmak, gülünç davranışlarda bulunmamak zordur. Oysa onun ne gülünç ne de yapmacık bir görünüşü var. Sadece heyecanlı olduğu belli."

"Bu evliliği bekliyordunuz galiba."

"Aşağı yukarı. Ki ti öteden beri onu severdi."

"Eh, bakalım hangisi haliya daha önce basacak. Ben Kiti'ye tembih etmiştim."

Lvova: "Bu bir şeyi değiştirmez," dedi. "Bizim ailenin kadınları uysaldır. Bu, yaradılışımızdan gelir."

"Ben haliya bilerek Vasili'den önce basmıştım. Ya sen Dolli?"

Dolli hemen yanlarındaydı. Konuşmaları-

"Enişte."

nı duyuyordu, ama karşılık vermedi. Çok duygulanmıştı. Gözleri dolu doluydu. Bir şey söyleyecek olsa hıçkırığa hıçkırığa ağlamaya başlayacaktı. Ki ti için de Levin için de seviniyordu. Kendi düğününü düşünüyor, bakışları, yüzü neşeden parıldayan Stepan Arkadye-viç'e gidiyor ve şimdi yaşadığı anı unutarak, kendi gençliğinden, kendi masum aşkından başka bir şey anımsamıyordu. Yalnız kendini değil, tanıdığı, yakın dostları bütün kadınları anımsıyordu; onların, Kiti gibi, yüreklerinde umut ve korkuyla düğün tacının altında durup, geçmişini bırakarak, bilinmeyen geleceğe adım attıkları, hayatlarının o biricik zafer anındaki hallerini düşünüyordu. Bu arada boşanmak üzere olduğunu yeni öğrendiği sevgili Anna'sını da anımsadı. O da bir zamanlar başında duvağı portakal çiçeklerinden tacıyla, bütün saflığıyla orada durmuştu. Ya şimdi? Dolli kendi kendine "Ne kadar korkunç!" diye mırıldandı.

Nikâh törenini bütün ayrıntılarıyla izleyenler yalnızca ablalar, akrabalar ve dostlar değildi. Yabancı olan seyirci kadınlar da heyecandan soluklan kesilmiş, en küçük bir hareketi, damadın da gelinin de yüzündeki en küçük bir ifadeyi kaçırmamak için arada şaka yapan, bambaşka şeylerden söz eden erkeklere cevap vermiyor, onların dediklerini duymuyorlardı bile.

"Gelinin niçin ağlamaklı bir hali var? Yoksa onu zorla mı evlendiriyorlar?"

"Böyle bir erkekle zorla mı evlenirmiş insan? Adam prens falan galiba!"

"Beyaz saten elbiseli kadın ablası olsa gerek. Dur dinle bak, 'Kocalarınıza itaat edin!' diye nasıl bağırarak zangoç."

"Bu Çudovski korosu mu?"

"Hayır, kilisenin korosu."

"Uşağa sordum. Nikâhtan sonra babadan kalma malikânesine götürecekmis gelini. Çok zenginmiş, öyle diyorlar. Kızı da bu yüzden vermişler zaten."

"Doğrusu birbirlerine yakıştılar."

"Marya Vasilyevna, bir de kabarık eteklerin, biraz vücuttan uzaklaştırılarak elle tutulduğunu iddia ederdiniz. Kiremit renkli elbise giyen şu kadına bakın. Elçinin karısı olduğunu söylüyorlar. Etekliği nasıl da bir o yana bir bu yana dalgalanıyor."

"Gelin ne tatlı! Süslenmiş kuzu gibi! Ne dersiniz deyin, biz kadınlara, kızlara acırız..."

Bir yolunu bulup kiliseye girebilmiş kadın seyirciler aralarında böyle konuşuyorlardı.

VI

Törenin yemin bölümü bittikten sonra bir kilise hizmetlisi kilisenin orta yerine rahlenin önüne, pembe ipekli bir kumaş parçası serdi. Koro, bas ile tenorun, sürekli olarak nöbetleşe okudukları, incelikle işlenmiş, zor bir ilahiye başladı. Papaz, gelinle damada dönerek, yere serili pembe ipek yaygıyı işaret etti. Bu yaygıya kim önce basarsa, ailede onun sözünün geçeceğini birçok kez duymuş olmalarına rağmen, yaygıya kadar bu birkaç adımı atarlarken ne Kiti ne de Levin bunu düşün-

cek durumda değildiler. Yaygıya önce Levin'in bastığını iddia edenlerle, ikisinin aynı anda bastıklarını söyleyenlerin tartışmalarını da duymuyorlardı.

Gelinle damada evlenmek isteyip istemedikleri ya da başka birine söz verip vermedikleri konusundaki bilinen sorulardan ve Le-vin'le Kiti'nin bu sorulara verdikleri kulaklarına tuhaf gelen cevaplardan sonra törenin ikinci bölümü başladı. Kiti, sözcüklerin anlamını çıkarmaya çalışarak duaları dinliyordu, ama hiçbir şey anlayamıyordu. Tören ilerledikçe yüreğini bir zafer duygusu, sıcak bir mutluluk giderek daha çok dolduruyor, onu, dikkatini toplama olanağından yoksun bırakıyordu.

Dua okunuyordu: "Onları doğru yoldan ayırma, onlara iyi evlatlar ver. Oğullarını ve kızlarını görmenin mutluluğunu onlara tattır!.. Tann'mn, kadını, Adem'in kaburgasından yarattığını, bunun için kişinin, anasını babasını bırakıp karısına gideceğini, tek beden olarak yaşayacaklarını" ve daha sonra "bunun büyük bir sır olduğunu" söylüyordu okunan dualar. Tann'mn, onları da İshak gibi, Rebeka gibi, Yusuf gibi, Musa gibi, Sepho-ra gibi doğurgan ve kutsal kılması, onların da çocuklarını görmeleri için dua ettiler. Duaları dinlerken, "Çok güzel bütün bunlar," diye düşünüyordu Kiti. "Zaten başka türlü olamaz." Aydınlık yüzünü, ona bakanları da ellerinde olmadan gülümseten bir gülümseme kaplamıştı.

Papaz, nikâh taçlarını gelinle damadın

başlarına koyduktan sonra, üç düğmeli eldiven içindeki eli titreyerek, tacı Kiti'nin başı üzerinde tutan Şçerbatski'ye seslenenler duyuldu: "Tacı başına koyun!"

Kiti gülümseyerek babasına fısıldadı:

"Hadi koysanıza!"

Levin dönüp Kiti'ye baktı, yüzündeki sevinç dolu aydınlık onu şaşırttı. Elinde olmadan o da aynı duyguya kapıldı. Kiti'nin duyduğu sevinç, mutluluğu o da duyuyordu.

Kutsal kitaptan okunan duaları, davetliler dışındakiler sabırsızlıkla bekledi. Levin ile Kiti, son ayette baş zangocun sesinin dalga dalga yükselişini büyük haz duyarak dinlediler. Suyla kanştınmış sıcak kırmızı şarabın yassı bir tasta içilişi de güzeldi. Ve papaz, omuzlarından sarkan ipek atkısını geriye attıktan sonra Levin ile Kiti'yi ellerinden tutup, bas seslerin yükselerek "Sevin ey İsa!" duasını okuduğu sırada, onları rahlenin öte yanına götürdüğünde içlerini çok daha büyük bir sevinç doldürmüştü. Taçları, gelinle damadın başları üzerinde tutan, gelinin eteğine basmamak için ayakları dolaşan Şçerbatski ile Çirikov, nedenini bilmedikleri bir sevinç duyuyor ve gülümsüyorlardı. Kâh geride kalıyor, kâh -papaz birden durduğunda- gelinle damada tosluyorlardı. Levin ve Kiti'nin içinde tutuşan sevinç alevi sanki kilisede bulunan herkese geçmişti. Levin, papazla zangocun da kendisiyle birlikte gülümsemek istediklerini görür gibi oluyordu.

Papaz, taçları genç çiftin başından aldıktan sonra son duayı okudu ve yeni evlileri

kutladı. Levin, Kiti'ye baktı. Daha önce onu hiç böyle görmemişti. Yüzünü aydınlatan bu yepyeni mutluluk parlaklığıyla çok güzeldi. Ona bir şeyler söylemek istiyor, ama törenin bitip bitmediğini bilmiyordu. Papaz, onu bu kararsızlığından kurtardı. Dudaklarında yine o tatlı gülümsemesiyle, alçak sesle: "Karınızı öpün, siz de kocanızı..." dedi. Ellerinden mumları aldı.

Levin, Kiti'nin gülümseyen dudaklarından yavaşça öptü, elini ona uzattı, içinde tuhaf bir yakınlaşma duygusuyla, kapıya yürüdü. Bunun gerçek olduğuna inanmıyor, inanamı-yordu. Ancak ikisinin şaşkın, ürkek bakışları karşılaştığında buna inanabildi, çünkü artık yalnızdılar.

Akşam yemeğinden sonra yeni evliler köye gitmek üzere yola çıktılar.

VII

Vronski ile Anna üç aydır Avrupa'yı dolaşıyorlardı. Venedik'i, Roma'yı, Napoli'yi gezmişler, bir süre kalmayı düşündükleri bir İtalyan kasabasına henüz gelmişlerdi.

Briyantınli, gür saçları ensesinden yukarı doğru bir çizgiyle ikiye ayrılıp yana taranmış, fraklı, beyaz patiska gömlekle, geniş, yuvarlak göbeğinin üstünde saat kösteği ile madalyonu olan yakışıklı başgarson, elleri cebinde, gözlerini küçümser bir tavırla kısmış, önünde duran adama sert sert bir şeyler söylüyordu. Öteki kapıda merdivenleri çıkmakta olan birinin ayak sesini duyunca geri döndü ve otelin

en güzel dairesinde kalan Rus kontunu görünce saygıyla selam verdi ve habercinin geldiğini, Palazzo'nun kiralanması işinin halledildiğini söyledi. Başkâhya anlaşmayı imzalamaya hazırды.

Vronski: "Öyle mi? Çok sevindim!" dedi. "Hanımefendi yukarda mı?"

Başgarson: "Dolaşmaya çıkmışlardı, ama döndüler, yukardalar," diye karşılık verdi.

Vronski geniş kenarlı, yumuşak şapkasını çıkardı. Mendiliyle terli alnını, kulaklarının yansına kadar inen, geriye taranmış, başının çıplak bölümünü örten saçlarını sildi. Sonra, hâlâ orada dikilen, gözlerini ondan ayırmayan, adama dalgın dalgın bakıp yürümek istedi.

Başgarson: "Bu bay Rusmuş," dedi. "Sizi soruyordu."

Vronski tanıdıklarından hiçbir yerde kurtuluş olmadığını verdiği can sıkıntısının yanı sıra, tekdüze hayatına hiç değilse biraz renk katacak bir değişiklik istediğinden biraz geri çekilip, adama birkaç kez baktı. Aynı anda ikisinin de yüzü aydınlandı.

"Golenişçev!"

"Vronski!"

Bu gerçekten Golenişçev'di. Vronski'nin harp okulundan arkadaşı olan Golenişçev o zamanlar liberaldi. Okuldan sivil bir görevle çıkmış ve hiç askerlik yapmamıştı. Okulu bitirdiklerinde iki arkadaş ayrılmış, o günden bu yana ancak bir defa görüşmüşlerdi.

O görüşmelerinde Vronski, Golenişçev'in kendine oldukça zekice, liberal bir yol seçti-

ğinden kendi mesleğini ve unvanını hor göreceğini anlamıştı. İşte bu yüzden Golenişçev ile o karşılaşmasında arkadaşına karşı takınmasını çok iyi bildiği o mağrur, soğuk tavrını takınmıştı. Bu tavır şu anlama geliyordu: "Hayatta tuttuğum yolu ister beğen, ister beğenme, bana vız gelir, ama eğer beni tanımak istiyorsan, bana saygı duymak zorundasın." Golenişçev, Vronski'nin bu tavrına küçümser bir ilgisizlik göstermiş ve o karşılaşma onları birbirinden sanki daha da uzaklaştırmış, ama şimdi birbirini tanıyınca sevinçle bağırışlardı. Vronski, Golenişçev'i görmenin onu böylesine sevindireceğini hiç beklemiyordu. Belki de içinin ne kadar sıkıldığının farkında bile değildi. Son görüşmelerinin tatsız anısını unuttu, yüzü sevinçle aydınlandı ve eski arkadaşına elini uzattı. Golenişçev'in yüzündeki huzursuz ifadenin yerini de, tıpkı Vronski'nin yüzündekine benzer bir sevinç ifadesi aldı.

Vronski dostça bir gülümsemeye düzgün, beyaz dişlerini göstererek: "Seni gördüğüme çok sevindim!" dedi.

"Vronski dediklerini duyuyordum, ama hangi Vronski olduğunu bilmiyordum. Çok sevindim, çok!"

"Hadi içeri girelim. Ee, ne yapıyorsun bakalım?"

"İki yıldır buradayım, çalışıyorum."

Vronski ilgiyle: "Ya!" dedi.

Sonra, garsonlardan gizlemek istediği şeyi Rusça söylemesi gerekirken, Ruslara özgü o alışkanlığıyla Fransızca sordu: "Karenina ile

tanışıyor musun? Birlikteyiz. Şimdi onun yanına gidiyorum."

Golenişçev ilgisizce: "Ya," dedi. "Bilmiyordum. -Oysa biliyordu.- Buraya geleli çok oluyor mu?"

Vronski, arkadaşının yüzüne dikkatli dikkatli bir kez daha baktı. "Ben mi? Bugün dördüncü gün."

Vronski, Golenişçev'in yüzündeki kararsızlığın ve konuyu değiştirmesinin ne anlama geldiğini anlamıştı.

"Evet," diye düşündü. "Kibar bir adam, duruma da gerektiği gibi bakıyor. Onu Anna ile tanıştırebilirim."

Vronski, Anna ile yurtdışında geçirdiği bu üç ay içinde yeni dostlar edindiğinde hep aynı soruyu kendi kendine soruyor, tanıştığı insanın Arma ile olan ilişkisini nasıl karşılayacağını düşünüyordu. Erkeklerin büyük çoğunluğunda gerekli anlayışı görmüştü. Ne var ki ona ve bu büyük çoğunluğa bu "gerekli" anlayışın ne olduğunu sorsalardı Vronski de, ötekiler de cevap vermekte büyük güçlük çekerlerdi.

Aslında Vronski'ye göre duruma "gerektiği" gibi baktıklarını sandığı kişilerin bu konuda hiçbir fikirleri yoktu, onlar sadece hayatı dört bir yandan sarmış sürüyle karmaşık soruna iyi terbiye almış insanların baktıkları gibi bakmaktan, hoş olmayan konulara dokunmaktan kibarca kaçınmaktan başka bir şey yapmıyorlardı. Durumun önemini ve anlamını tamamıyla anlamışlar, bunu kabul etmişler, hatta onaylamış ama, üzerinde konuşmayı gereksiz ve yersiz sayıyorlarmış gibi bir tavır takınıyorlardı.

Vronski, Golenişçev'in de bunlardan olduğunu hemen anlamış, bu nedenle onu gördüğüne sevinmişti. Gerçekten de Golenişçev, Vronski onu Karenina'nın yanına götürdüğünde, tam Vronski'nin beklediği gibi davrandı. Konuşmalarda sıkıcı bir durum yaratabilecek her türlü konudan kendisini hiç zorlamadan kaçındı.

Golenişçev, Anna'yla daha önce tanışmamıştı. Onun güzelliğine, daha çok da durumunu böylesine rahat kabullenmesine hayran oldu. Odaya girdiklerinde Anna'nın yüzü kıpkırmızı oldu. Onun içtenlik okunan güzel yüzünü kaplayan o çocuksu kırmızılık Golenişçev'in de çok hoşuna gitti. Ama Golenişçev'in asıl hoşuna giden, yabancı birinin yanında yanlış anlamaya fırsat vermek istemiyormuş gibi, Vronski'ye yalnızca Aleksey demesi ve yeni kiraladıkları ve burada palazzo denen bir eve taşınacaklarını söylemesi oldu. Anna'nın kendi durumu karşısında takındığı bu dolambaçsız ve sade tutum, Golenişçev'in dikkatini çekmişti. Anna'nın iyi yürekli, neşeli, canlı davranışlarına bakarken hem Aleksey Aleksandroviç'i, hem de Vronski'yi tanıdığından, genç kadını çok iyi anladığını düşünüyordu. Anna'nın hiçbir zaman anlamadığı şeyi; kocasını mutsuz ettikten, onu da, oğlunu da terk ettikten, temiz adını lekeledikten sonra, Anna'nın kendini nasıl böylesine neşeli, mutlu hissedebildiğini anlıyordu.

Golenişçev, Vronski'nin kiraladığı palazzo için: "Gezi rehberinde adı geçiyor," dedi. "Ne-

fis bir Tinteretto' var... Son dönem tablolarından biri."

Vronski, Anna'ya döndü.

"Biliyor musun ne yapalım? Hava çok güzel, gidip eve bir daha bakalım."

Arına: "Çok iyi olur," dedi. "Gidip şapkamı alayım." Kapıda durdu, soru dolu bakışlarla Vronski'ye bakarak, "Hava çok mu sıcak sence?" Yine parlak bir kırmızılık yüzünü kapladı.

Vronski, Anna'nın bakışından, onun Golenişçev'e nasıl davranması gerektiğini bilmediğini, bu nedenle de Vronski'nin istediği gibi davranıp davranmadığından korktuğunu anladı.

Vronski, ona sevgi dolu gözlerle uzun uzun baktı. "Hayır, çok sıcak değil."

Arına, Vronski'nin kendisinden hoşnut olduğunu anlamıştı. Vronski'ye gülümsedi ve her zamanki hızlı adımlarla odadan çıktı.

İki arkadaş göz göze geldiler. İkisinin de yüzünü bir şaşkınlık kaplamıştı. Anna'dan hoşlandığı belli olan Golenişçev, onunla ilgili bir şey söylemek istiyor, ama ne söyleyeceğini bilemiyor, Vronski ise bunun söylenmesini hem istiyor hem de bundan sanki korkuyordu.

Vronski, bir şeyden söz etmiş olmak için:

"Demek öyle," dedi. "Buraya yerleştin?"

Golenişçev'in bir şey yazdığını kendisine söy-

* Tinteretto: İtal. "küçük boyayıcı" anlamına geliyor. 1518-1594 arasında yaşamış Tizian ve Michelangelo'nun etkisi altında kalmış ünlü İtalyan ressam. Baş eseri Venedik'teki Scuola di S. Rocco'da yaptığı tavan ve duvar tablolarıdır.

lediklerini anımsadı. "Hâlâ aynı kitap üzerinde mi çalışıyorsun?"

Golenişçev bu soru karşısında sevincinden kızarak. "Evet, İki Jİke*'nin ikinci bölümünü yazıyorum," dedi. "Daha doğrusu, yazmıyorum, belge toplayarak hazırlık yapıyorum. Oldukça geniş bir eser olacak, hemen hemen bütün sorunları kapsayacak. Rusya'da, Bizans'ın mirasçısı olduğumuzu anlamak istemiyorlar..."

Golenişçev, uzun, heyecanlı bir açıklamaya başladı.

Yazarının, çok ünlü bir kitap gibi sözünü ettiği İki İöce'nin birinci cildinden bile habersiz olduğu için Vronski sıkılır gibi oldu, ama sonra, Golenişçev düşüncelerini açıkladıkça, İki İlke üzerine hiçbir şey bilmemesine rağmen arkadaşının düşüncelerini izleyebildiğini görünce, merakla dinlemeye başladı. Çünkü Golenişçev güzel konuşuyordu. Ama üzerinde durduğu sorundan söz ederken kapıldığı sinirli heyecan Vronski'yi hem şaşırtıyor hem de üzüyordu. Anlattıkça gözleri daha çok parlıyor, karşısında hayal ettiği düşmanlarına sanki itiraz ediyor, yüzünü daha sinirli bir ifade kaplıyordu. Golenişçev'i, ince yapılı, hayal dolu, iyi yürekli, dürüst bir çocuk ve sınıfının her zaman en önde öğrencisi olarak anımsayan Vronski, onun bu sinirliliğinin nedenini bir türlü anlayamıyor ve bu hoşuna

İki ilke: Bu iki temel ilkedeki kasıt, Katolik ve Ortodoks düşünme ilkeleri; Slavcılann sevdikleri iki fikir, manevi ve akılcı ilkelerdir. Bizans'ın mirası olarak Ortodoks Rusya, Slavcılığın sık tartıştığı önemli temalar arasında yer almaktaydı.

gitmiyordu. Asıl hoşuna gitmeyen de, onun gibi iyi çevreden, soylu bir insanın kendini birtakım yazar bozuntulanıyla bir tutması, onların tersliklerine kızmasıydı. Buna değer miydi? Ama yine de mutsuz olduğunu hissederek, ona acıyordu. Golenişçev, Anna'nın odaya girdiğini bile fark etmeden düşüncelerini çabuk çabuk, hararetle açıklarken, yakışıklı denilebilecek yüzünde mutsuzluk, hatta neredeyse delilik belirtileri açıkça görülebiliyordu.

Anna başında şapkası, omuzlarında şalı, şemsiyesini hızlı hızlı sallayarak gelip de yanında durduğu zaman Vronski rahat bir nefes aldı, Golenişçev'in ona diktiği şikâyetçi bakışından kendisini kurtardı ve canlı, mutlu, güzel sevgilisine yeniden tazelenen bir aşkla baktı. Golenişçev güçlkle sakinleşti. Önceleri üzgün ve soğuktu, ama herkese karşı sıcakkanlı olan Anna, o dolambaçsız ve canlı haliyle çok geçmeden onu neşelendirdi. Anna birçok konuyu denedikten sonra sözü resim konusuna getirdi. Golenişçev bu konuda çok güzel konuşuyor, Anna da dikkatle onu dinliyordu. Yürüyerek kiraladıkları eve gittiler ve gezdiler.

Dönüşte Arma, Golenişçev'e:

"Bir şeye çok sevindim," dedi. "Aleksy'in iyi bir atölyesi olacak." Vronski'ye döndü. "O odayı atölye olarak kendine ayırmalısın."

Anna, bir başlarına oturacakları o evde Golenişçev'in artık yakın bir dost olduğunu, ondan bir şeyin gizlenmemesi gerektiğini anladığından, Vronski'ye Rusça "sen" demişti.

401

Golenişçev, birden Vronski'ye dönerek: "Resim mi yapıyorsun?" diye sordu.

Vronski kızarak karşılık verdi: "Evet. Çok eskiden yapardım. Şimdi yeniden başladım."

Anna sevinç dolu bir gülümsemeye: "Resme karşı büyük bir yeteneği var," dedi. "Bu konuda kuşkusuz ben söz sahibi değilim. Ama resimden anlayanlar da aynı şeyi söylediler."

VIII

Anna özgürlüğüne ve sağlığına hızla kavuşmasının bu ilk döneminde kendisini mutlu, hayat dolu hissediyordu. Kocasının mutsuzluğunu hatırlamak onun mutluluğunu gölgelemiyordu. Bir yandan bu, üzerinde düşünülemez kadar korkunçtu; öte yandan, kocasının mutsuzluğu ona pişmanlık duyamayacağı kadar büyük bir mutluluk veriyordu. Hastalanmasından sonra olan biten her şeyi hatırlamak; kocasıyla barışması, bozuşmaları, Vronski'nin yaralandığı haberi, onun eve gelmesi, boşanma hazırlıkları, kocasının evden ayrılışı, oğluyla vedalaşması, bütün bunlar ona şimdi, Vronski'yle birlikteyken yurtdışında uyandığı kötü bir kâbus gibi geliyordu. Kocasına yaptığı kötülük An-na'da savuşturulmuş bir bela

duygusunun, hani, boğulma tehlikesiyle karşı karşıya kalan bir insanın, boğulmak üzere kendisine sarılan başka birini silkip attıktan sonra duyabileceğine benzer bir duygu uyandırıyordu.

Silkilip atılan öteki insan boğulmuştu. Bu elbette ki kötü bir davranıştı ama kurtulmak için başka çare yoktu ve en iyisi bu korkunç ayrıntıları düşünmemektir.

Bu davranışıyla ilgili kendisini avutan düşünce, kocasıyla iyice bozuşmasının ilk anlarında aklına gelmişti. Şimdi de geçmişi her şeyiyle hatırladığı zamanlar aynı düşünce aklına geliyordu. "Elimde olmadan onu mutsuz ettim. Ama onun mutsuzluğundan yararlanmak istemiyorum. Ben de acı çekiyorum ve çekeceğim: Dünyada en çok değer verdiğim iki şeyi; şerefimi ve oğlumu kaybediyorum. Kötü bir şey yaptım, bunun için de mutlu olmak, boşanmak istemiyorum. Alnıma sürülen lekenin ve oğlumdan uzak olmanın acısını çekeceğim." Ama, Anna ne kadar yürekte istese de acı çekemiyordu, utancından eser yoktu. Her ikisinde de bulunan sezme yeteneği sayesinde Avrupa'daki Ruslardan kaçarak kendilerini ikiyüzlü davranmak zorunda bırakmamışlar, her yerde, kendi durumlarını çok iyi anlamış gibi görünen kimselerle karşılaşmışlardı. Çok sevdiği oğlundan ayrılmak da ona ilk zamanlar acı vermemişti. Kızı -Vronski'nin çocuğu-öylesine tatlıydı ve Anna'ya kalan biricik şey o olduğu için ona öylesine bağlanmıştı ki, oğlu ara sıra aklına geliyordu.

Sağlığına kavuşmasıyla daha da güçlenen yaşama isteği öylesine güçlü ve yaşayış koşulları öylesine yeni ve hoştu ki, Anna kendini affedilemeyecek kadar mutlu hissediyordu. Vronski'yi tanıdıkça ona olan sevgisi güçleniyordu. Vronski'yi, hem o olduğu için hem de

Vronski kendisine âşık olduğu için seviyordu. Vronski'ye tamamen sahip oluşu Anna için sürekli bir sevinç kaynağıydı. Gün geçtikçe daha iyi tanıdığı Vronski'nin kişiliğinin her ayrıntısını sözle anlatılamayacak ölçüde seviyordu. Onun, sivil giyinmeye başlayınca değişen dış görünüşü, Anna'yı âşık bir genç kız gibi büyülemişti. Vronski'nin söylediği, düşündüğü, yaptığı her şeyi çok değişik, soylu ve yüce görüyordu. Ona duyduğu hayranlık kimi zaman Anna'yı bile ürkütüyordu: Arıyor, ama onda, güzel olmayan hiçbir şey bulamıyordu. Onun yanında bir hiç olduğunu Vronski'ye belli etmeye cesaret edemiyor, bunu bilirse, ona sevgisi kalmazmış gibi geliyordu. Anna şu anda Vronski'nin aşkını kaybetmekten korktuğu kadar hiçbir şeyden korkmuyordu. Aslında korkması için ortada bir neden yoktu. Bununla birlikte Anna, Vronski'nin, kendisine davranışından ötürü ona minnet duymaktan ve bu davranışlara ne büyük bir değer verdiğini ona göstermekten kendini alamıyordu. Anna'ya göre Vronski, devlet hizmetinde çalışmak ve yükselmek için doğmuş ve bu alanda son derece yetenekli olduğunu, önemli bir rol oynayabileceğini göstermişti. Ama o, tutkularını Anna'nın uğruna feda etmiş ve asla en küçük bir üzüntü bile duymamıştı. Vronski, Anna'ya şimdi eskisinden çok daha büyük bir sevgi ve saygı gösteriyor, durumunun uygunsuzluğunu hissetmemesi için neler yapması gerektiği düşüncesi bir an bile aklından çıkmıyordu. Ona karşı, değil bir dediğine itiraz etmek, Anna ile

ilişkilerinde adeta hiç kendi iradesi yokmuş ve Anna'nın isteklerini o daha söylemeden anlayıp yerine getirmekten başka bir şey düşünmüyormuş gibi davranıyordu. Ona gösterdiği aşın dikkat ve onu hapsedtiği bu ilgi havası kimi zaman Anna'yı sıktığı halde, yine de onun bu davranışını beğenmekten kendini alamıyordu.

Bu arada Vronski, bunca zamandır istediği şey tamamen gerçekleşmiş olduğu halde tam anlamıyla mutlu değildi, isteklerinin gerçekleşmesinin kendisine sağlayacağını umduğu o çok büyük mutluluktan geriye, yalnızca bir toz zerresi kaldığını hissetmeye başlamıştı. Bu isteğinin gerçekleşmesi, ona, mutluluğu isteklerinin gerçekleşmesi olarak gören insanların o büyük yanılığını gösterdi. Anna ile birlikte yaşamaya başladıkları sivil hayatın ilk günlerinde, daha önce tatmadığı özgürlüğün ve aşkın bütün güzelliğini hissetmişti. Mutluydu, ama bu mutluluğu uzun sürmedi. Çok geçmeden can sıkıntısından ruhunda birtakım isteklerin kabarmakta olduğunu hissetmeye başladı. Elinde olmayarak, geçici her kaprise, bir istek, bir amaç diye sanılmaya başladı. Günün on altı saatini bir şeylerle doldurmak gerekiyordu. Çünkü yurtdışında, sınırsız bir özgürlük içinde, Petersburg'da zamanlarını dolduran toplumun dışında yaşıyorlardı. Bundan önceki Avrupa gezilerinde Vronski'yi avutan bekâr eğlenceleri düşünülemezdi bile, çünkü katılma denemesinde bulunduğu bu tür bir eğlence, arkadaşlarla bir akşam yemeğinde

bulunmak isteği, yarattığı sonuçla ölçülemeyecek kadar önemsiz olmasına rağmen, An-na'da ruhsal bir çöküntüye yol açmıştı. Durumlarının belirsizliği yüzünden buldukları yerlerin insanlarıyla da, oralarda yaşayan Ruslarla da yakın ilişki kurmaları da, durumlarının belirsizliği nedeniyle mümkün değildi. Görülmeye değer her yerin zaten görülmüş olduğu gerçeği bir yana, bir Rus ve akıllı bir insan için, böyle yerleri görmek, sözgelimi İngilizlerin bu tür vakit geçirme alışkanlığına atfettiği açıklanması imkânsız anlamı taşıyordu. Aç bir hayvan nasıl kendisine besin sağlayabilmek umuduyla her önüne çıkan şeye atılırsa, Vronski de, bilinçdışı bir davranışla kâh politikaya, kâh yeni kitaplara kâh resimlere sarılıyordu.

Çocukluğundan beri resme yeteneği olduğu ve parasını nereye harcayacağını bilmediğinden, gravür koleksiyonu yapmaya ve içinde biriken doyurulmamış istekleri onu resim yapmaya yöneltti. Sanat zevki vardı ve sanattan anlıyordu; sanatı taklit etme yeteneği vardı; bu nedenle de kendisinin bir sanatçı olduğuna inanıyordu. Nasıl bir tür, -dinsel resim mi, tarihsel mi, romantik mi, yoksa gerçekçi mi- seçeceği konusunda bir süre duraksadıktan sonra resim yapmaya başladı. Bütün türlerden anlıyor, her türden ilham alabiliyordu. Ama resim türlerini hiç bilmeden, yapacağı resmin herhangi bir ekole bağlı olduğuna önem vermeden, doğrudan doğruya kendi ruhundan ilham almanın

mümkün olduğunu bir türlü düşünemiyordu. O, bu konuda hiçbir şey bilmediği ve ilhamını doğrudan doğruya hayattan değil de, dolaylı olarak resimde tasvir edilen hayattan aldığı için, ilhamı kolaylıkla geliyor ve taklit etmek istediği ekolün resimlerine çok benzeyen resimler yapmayı kolaylıkla aynı derecede başarıyordu.

En çok hoşuna giden tür, zarif, etkili Fransız türüydü. Bu türde Anna'nın İtalyan kılığında bir portresini yapmaya başladı ve gerek kendisi, gerek bütün görenler, resmi son derece başarılı buldular.

IX

Eski, bakımsız palazzo, Vronski ile Anna oraya taşındıktan sonra süslemeli, yüksek tavanlarıyla, duvarlarında freskleri ve moza-ikleriyle, yüksek pencerelerinde ağır kumaştan san perdeleriyle, konsolların ve şöminelerin üzerindeki vazolanyla, oymalı kapılarıyla, duvarlarında tablolar asılı kasvetli salonlarıyla, dış görünüşünün genel havasıyla Vronski'yi tatlı bir hayale sürükledi. Vronski, kendisini bir Rus derebeyinden, işsiz bir hassa subayından çok, sevdiği kadın uğruna dünyadan, ilişkilerinden, tutkularından elini eteğini çekmiş, sanat meraklısı ve sanat koruyucusu bir aydın, alçakgönüllü bir resim sanatçısı olarak hissediyordu.

Vronski'nin palazzoya taşınmalarıyla birlikte seçtiği rol başarılı oldu. Golenişçev'in aracılığıyla birkaç ilginç kişiyle tanışan Vrons-

ki, ilk zamanlar sakindi. Bir İtalyan resim öğretmenin gözetiminde yağlıboya peyzaj taslakları yapıyor, ortaçağ İtalyan yaşamıyla ilgileniyordu. Ortaçağ İtalyan yaşamı son zamanlarda Vronski'yi öylesine büyüledi ki, ortaçağda olduğu gibi şapkasını giyip, pelerini omzuna almaya başladı. Bu da ona çok yakıştı.

Vronski, bir sabah onlara gelen Goleniş-çev'e: "Bakın, burada yaşıyoruz da hiçbir şey bilmiyoruz," dedi, postadan aldığı Rus gazetesini ona uzatarak. Aynı kasabada yaşayan, yaptığı tabloyla ilgili söylentiler çoktandır ortalıkta dolaşan ve tablosu daha bitmeden satılan bir Rus ressamı* hakkında yazılmış makaleyi gösterip sordu: "Mihaylov'un tablosunu gördün mü?"

Makalede böyle değerli bir resim sanatçısının desteksiz ve yardımsız bırakılmasından ötürü hükümet ve akademi eleştiriliyordu.

Golenişçev: "Gördüm," dedi. "Yeteneği ol-

İsa ve dinsel resim konusunda İvayıov-Strauss-Renan görüşü: Rus ressamı A. A. İvanov (1806-1858) baş eseri "İsa'nın halkın önünde görünmesi" tablosu için sadece İtalyan kırsal dünyasını, halkın yaşayışını incelemekle kalmamış, din tarihi ve arkeolojiyi yoğun bir şekilde incelemişti. 1850 yılında D.F. Strauss'un İncil eleştirisinin etkisi altında, sonuçları resimlerine yansıyan bir inanç buhranı yaşamıştır. İncirdeki öykülere yaptığı çizimler İncil'de anlatılanlar ile gerçeklik ilişkisini kopartıp mitolojileştirir. D.F. Strauss Alman Evangelist kilisesine bağlı ilahiyatçıdır. "İsa'nın hayatı eleştirel bir incelemeyle ele alınırsa" adlı çalışmasında İsa'nın hayatını tariheleştirel bir temel üzerinde incelemiştir. E. Renan, Fransız şarkiyatçısı, yazar ve dinbilimcisidir. (1823-1892). Yedi ciltlik Hıristiyanlığın Kökeninin Tarihi adlı çalışmasında İsa'nın hayatına yönelik araştırmalara tarihsel-eleştirel bir yön verirken İsa'yı dinci-anarşist olarak yorumlar.

duğu belli, ama tamamıyla yanlış bir yol izliyor. İsa'ya ve dinsel resme karşı hep aynı İvaStrauss-Renan anlayışını savunuyor."

"Tablonun konusu ne?" diye sordu Anna.

"İsa, Pilatus'un karşısında yeni okulun olanca gerçekçiliğiyle bir Yahudi olarak tasvir edilmiş."

Tablonun konusuyla ilgili bu soru Golenişçev'i en çok sevdiği konulardan birine getirdiği için anlatmaya başladı:

"Böyle büyük bir hataya nasıl düşebildiklerini anlamıyorum. Bütün büyük ustaların eserlerinde İsa'ya hep belirli bir ifade verilmiştir. Demek istediğim, Tann'nın değil de bir devrimcinin ya da bir bilginin resmini yapmak istiyorlarsa gidip tarihten Sokrates'i, Franklin'i, Charlotte Corday'i" alsınlar. Onların resimlerini yapsınlar. Oysa, onlar kalkıp sanatın ele almaya cesaret edemediği kişiyi alıyorlar, sonra da..."

Vronski, bir Rus Maecenas!* olarak, tablosu ister iyi ister kötü olsun, bir ressama yardım etmek zorunda olduğunu düşünerek:

"Şu Mihaylov'un gerçekten de yoksulluk içinde olduğu doğru mu peki?" diye sordu.

"Pek o kadar değil. Çok güzel bir portre ressamıdır. Yaptığı Vasilçikova'nın portresini gördünüz mü? Ama galiba, artık portre yap-

* Charlotte Corday d'Armont (1768-1793). Rousseau düşüncelerinin yandaşıydı, 1793'te politik rakiplerinin ve devrimin kanlı terörüne bir son vermek için Jakobenler Kulübünün başkanı Jean Paul Marat'ı banyoda yıkanırken bıçaklayıp öldürmüştür.

** Şair Virgil ile Horace'in koruyucusu; genellikle sanat ve edebiyat koruyucuları için kullanılan bir deyimdir.

mıyor, bu yüzden de durumu bozulmuş olabilir. Bence..."

"Anna Arkadyevna'nın portresini yapmasını rica edemez miyiz?" diye Vronski sözünü kesti.

"Neden benim portremi?" dedi Anna: "Senin yaptığın portremden sonra başka portre istemiyorum ben. Annie'ninkini (kızına Annie diyordu) yapsın daha iyi."

Pencereden, çocuğu kucağında bahçede dolaştıran alımlı İtalyan sütanneye baktıktan sonra: "İşte Annie orada," diyerek fark ettirmeden Vronski'ye baktı.

Tablosu için Vronski'ye modellik yapan dilber İtalyan sütanne -Vronski başını bir resimde model olarak kullanmıştı,- şimdi An-na'nın yaşamındaki tek gizli üzüntüsüydü. Dilber sütannenin resmini yaparken Vronski onun güzelliğindeki, ortaçağ havasını beğendiğini gizlemiyordu. Anna, bu sütanneyi kıskanmaktan korktuğunu kendi kendine bile itiraf edemiyor, özellikle bu yüzden ona yakınlık gösteriyor, ona da onun küçük oğluna da iyi davranıyordu.

Vronski de pencereden baktı ve sonra An-na'nın gözlerinin içine bir an bakıp hemen Golenişçev'e döndü.

"Sen Mihaylov'u tanıyor musun?"

"Onunla birkaç kez karşılaştım. Ama çok tuhaf bir adam. Üstelik cahil mi cahil. Günümüzde çok rastlanılan yeni tip yabani insanlardan biri. Hani şu ateizm, kuşkuculuk, maddecilik kavramları içinde d'emblee* yetiş-
Birden.

tirilmiş özgür düşünenlerden biri... Eskiden... (Golenişçev, Anna ile Vronski'nin de konuşmak, bir şeyler söylemek istediklerini fark etmeden anlatıyordu), özgür düşünceli dediğimiz kimseler çoğu zaman dinin, yasaların, ahlak kurallarının öngördüğü biçimde öğrenim görmüş, sonradan kendi mücadelesiyle, emek vererek özgür düşünceye varmış insanlardan çıkardı. Oysa günümüzde yeni tip özgür düşünceli insan ortaya çıktı. Bunlar, ahlak kurallarından, dinden bu konularda otorite olanların görüşlerinden habersizler. Moskovalı bir saray uşağının oğluymuş galiba. Öğrenim görmemiş, akademiye girip ünlü bir ressam olunca kafası çalıştığından, kültür sahibi olmak istemiş. Kültürün kaynağı olduğuna inandığı dergilere başvurmuş. Bildiğiniz gibi, eskiden kültürlü olmak isteyen bir adam, örneğin bir Fransız, bütün klasikleri, bütün bilginleri, trajedi yazarlarını, tarihçileri, filozofları incelemek zorunda kalırdı... Bu işin insana nasıl bir zihinsel çaba gerektirdiğini kuşkusuz anlarsınız! Ama günümüzün özgür düşünürü doğrudan doğruya inkarcı edebiyata dalmış, bu edebiyatı her şeyiyle hemencecik benimsemiştir. Artık her şey tamam, her şey hazırdır. Hem bu kadarla da iş bitmiyor; yirmi yıl önce olsa, bu özgür düşünceli kimse edebiyatla, otoritelerle ve yüzlerce yıllık görüşlerle çatışmaların izini sürer, bu çatışmalardan, daha başka bir şeyin varolduğunu çıkarırdı. Oysa şimdiki hazırlanmış edebiyatta eski görüşlerle tartışmak zahmetine bile katlanmıyorlar. Yalnız evolution-on* doğal ayıklanma, hayat mücadelesi gibi sözlerle yetiniyorlar, hepsi bu kadar. Ben makalemde..."

Uzun zamandır Vronski ile gizli gizli bakışan, Vronski'nin, bu ressamın kültürünü umursamadığını, yalnızca ona yardım etmek, bir portre ısmarlamak istediğini bilen Anna, Golenişçev'in sözünü kararlı bir sesle kesti: "Ne yapalım biliyor musunuz? Gidip onu görelim."

Golenişçev kendini topladı ve bu teklife seve seve razı oldu. Ressam uzak bir mahallede oturduğu için bir araba kiralamaya karar verdiler.

Bir saat sonra Anna, Golenişçev ile yan yana, Vronski de arabanın ön koltuğunda, uzak mahallelerden birinde yeni, dış görünüşü çirkin bir evin kapısında durdular. Yanlarına gelen kapıcının karısından, Mihaylov'un konuklarını stüdyoda kabul ettiğini, ama şu anda iki adım ötedeki pansiyonunda olduğunu öğrenince, kadına kartvizitlerini verip, tablolarını görmelerine izin vermesini rica etmek üzere ressama yolladılar.

Kont Vronski ile Golenişçev'in kartvizitlerini getirdiklerinde Mihaylov her zamanki gibi çalışıyordu. Bütün sabah stüdyoda büyük tablosunun üzerinde çalışmıştı. Eve gelince karısına, para isteyen ev sahibinin karısını idare edemediği için kızmıştı.

Evrim.

Uzun bir tartışmadan sonra karısına şöyle demişti: "Sana yirmi kez söyledim, onunla tartışma diye, zaten aptalın tekisin, bir de İtalyanca konuşarak tartışmaya başlayınca katmerli bir budala oluyorsun!" demişti.

"Öyleyse sen de adamın parasını ver. Benim kabahatim değil ya! Param olsaydı..."

Mihaylov ağlamaklı: "Tann aşkına beni rahat bırak!" diye bağırıyordu.

Elleriyle kulaklarını tıkayıp bölmenin arkasındaki çalışma odasına gitmiş, kapıyı ki-litlemişti. "Aptal kan!" diye söylenerek masaya oturmuş, dosyasını açıp yanm bıraktığı bir resim üzerinde çalışmaya başlamıştı.

Hiçbir zaman, işi kötü gittiği, özellikle ka-nsiyla atıştığı zamanlardaki gibi büyük bir istekle çalışmazdı. Çalışırken "Ah! Alıp başımı bir yerlere kaçabilsem!" diye düşünüyordu. Üzerinde çalıştığı eskiz, büyük bir öfke nöbetine tutulmuş bir adamdı. Daha önce başka bir eskiz çizmiş, ama beğenmemişti. "Hayır, öteki daha iyiydi... Nerede o?.." Tekrar kansı-ran yanma döndü, kaşları çatık, yüzüne bakmadan, küçük kızma, onlara verdiği kâğıdın nerede olduğunu sordu. Attığı eskizin çizili olduğu kâğıdı buldular, ama pislenmiş, mum yağıyla lekelenmişti. Yine de eskizi aldı, masanın üzerine yaydı, geri çekilip, gözlerini kısarak incelemeye başladı. Birden gülümsedi ve sevinçle kollannı havaya kaldırdı.

"Tamam, tamam!" dedi.

Hemen kurşunkalemi alıp hızlı hızlı çizmeye başladı. Mum yağı lekesi, eskizdeki adama yepyeni bir görünüş kazandırmıştı.

-413

Tam bu yeni görünüşü çiziyordu ki, birden sigara aldığı bakkalın çıkık çenesiyle enerjik yüzünü anımsadı ve onun yüzünü çizmeye başladı. Sevincinden gülümsüyordu. Yaptığı resim cansız, uydurma olmaktan bir anda kurtulmuş, canlılık kazanmıştı. Eskizdeki adam yaşıyordu. Apaçık, kuşku edilemeyecek bir canlılıkla tasvir etmişti. Yüzündeki ifadeye göre figürün duruşunu değiştirebilir, ayaklarına daha değişik bir biçim verebilirdi. Yapmak zorundaydı da; sol kolunun duruşunu değiştirmeli, saçlarını geri yatırmalıydı. Ne var ki, bu düzeltmeleri yaparken figürü değiştirmiyor, sadece figürün karakterini gizleyen şeyleri ortadan kaldırıyor. Mum yağı lekesinin ona verdiği ifade, her çizgiyle biraz daha belirginleşiyordu. Kartvizitleri kendisine getirdiklerinde figürü dikkatle tamamlamaya çalışıyordu.

"Şimdi geliyorum. Hemen!"

Karısının yanına gitti. Ürkek ürkek ve şefkatle gülümsedi. "Hadi kızma artık Şaşa!" dedi. "Kabahat sende de var bende de. Her şeyi yoluna koyacağım."

Karısıyla barıştıktan sonra kadife yakalı, zeytin yeşili bir pardösü giydi, şapkasını başına geçirdi. Stüdyoya gitmek için çıktı. Başarılı eskizini unutmuştu bile. Güzel bir kupa arabasıyla gelen bu seçkin Rus konukların, stüdyosunu ziyaret edecekleri düşüncesi onu hem sevindiriyor hem de heyecanlandırıyordu.

Şimdi, sehpasında duran tablosuyla ilgili olarak ruhunun derinliklerinde hiç kimsenin,

hiçbir zaman böyle bir tablo yapmamış olduğu inancı vardı. Tablosunun Raphael'in bütün tablolarından iyi olduğunu sadece sanmıyor, bu tabloda anlatmak istediği şeyin şimdiye kadar hiçbir tabloda anlatılmadığını da biliyordu. Bunu, tabloyu yapmaya başladığı günden beri kesinlikle biliyordu. Ama kim olursa olsun, başkalarının bu tablo üzerine düşünceleri yine de onun için büyük önem taşıyor ve onu, ruhunun derinliklerine kadar sarsıyordu. Eleştirmenin, tabloda gördüğü en küçük bir şeyi kaçırmadığını gösteren bir yorumu, hatta en önemsiz bir yorum bile onu derinden duygulandırıyor. Her zaman, eleştirmenlerin kendisinden daha anlayışlı olduklarını varsayıyor ve onlardan hep kendisinin tablosunda görmediği bir şeyi görmelerini bekliyordu. Çoğu zaman da o şeyi gerçekten onların eleştirilerinde bulduğu kanısına kapılıyordu. Hızlı adımlarla stüdyonun kapısına doğru yaklaştı. Heyecanlı olmasına rağmen, kapı saçağının gölgesinde durmuş, ona heyecanlı heyecanlı bir şeyler anlatan Golenişçev'i dinleyen, aynı anda da, yaklaşmakta olan ressama bakmak istediği her halinden belli olan Anna'nın yüzüne vuran yumuşak ışık onu şaşırtmıştı. Konuklarına yaklaşırken, puro satan adamın çenesini nasıl aklında tutup gerektiği zaman alabileceği bir köşeye sakla-dıysa, aynı biçimde onlara yaklaşırken bu izlenimi de nasıl yakalayıp zihnine kazıdığını kendisi de fark etmedi. Golenişçev'in daha önce anlattıklarından zaten iyi bir izlenim

edinmemiş olan ziyaretçiler, ressamı görünce daha büyük bir hayal kırıklığına uğradılar. Kahverengi şapkası, zeytin yeşili pardösüsü, dar pantolonu (geniş pantolon modası çikali çok olmuştu) orta boylu, tıknaz yapısı, hantal yürüyüşü, özellikle yüzündeki ürkeklikle onurunu koruma isteğinin karışımı bir duygu anlatan ablak yüzünün bayağılığı onlarda hoş olmayan bir izlenim bıraktı.

Ressam kayıtsız görünmeye çalışarak: "İçeriye buyrun efendim, lütfen," dedi ve hole girip cebinden bir anahtar çıkardı, kapıyı açtı.

XI

Stüdyoya girdiklerinde Mihaylov konuklarını bir kez daha tepeden tırnağa süzdü. Belleğine Vronski'nin yüzünü, özellikle elmacık kemiklerini kaydetti. Yaratıcı fantezisi kendine malzeme toplayarak durmadan çalışıyordu. Tablosu hakkındaki yargı dakikalarının yaklaşmasından ötürü heyecanının gittikçe artmasına rağmen, fark edilmesi zor belirtilerden, çabukluk ve ustalıklı bu üç kişi üzerine kafasında bir fikir kuruluverdi. Bu Gole-nişçev burada yaşayan Ruslardandı. Mihaylov onun ne adını, ne soyadını, ne onunla nerede karşılaştığını, ne de onunla neler konuştuğunu hatırlamıyordu. Gördüğü bütün yüzleri hatırladığı gibi, onun da sadece yüzünü hatırlıyordu. Ama bu yüzün, anlam fukarası diye belleğinde bir kenara attığı yalancı önemlilik taşıyan, bir yiğın yüzden biri olduğunu da hatırladı. Mihaylov'un görüşüne gö-

re Vronski ile Karenina, sanattan hiç anlamayan, ama bütün Rus zenginleri gibi sanatsever görünen seçkin ve zengin iki Rustu. "Muhtemelen bütün antik eserleri görmüşlerdir," diye düşünüyordu. "Şimdi de yeni ressamın, şarlatan Alman'm, Raffael, öncesi* yolda yürüyen o budala İngiliz'in stüdyolarını dolaşıyorlardır. Bana da seriyi tamamlamış olmak için geldiler." Mihaylov, resimden anlar geçinen bu züppelerin (bunlar ne kadar zeki olurlarsa o kadar berbat olurlardı) sadece, günümüzde sanatın çok gerilediğini, eski ressamın eserlerinin taklit edilemeyeceklerini, onların büyüklüklerini daha iyi anladıklarını söyleyebilmek için günümüzün ressamlarının stüdyolarını dolaştıklarını çok iyi biliyordu. Bunu, konuklarının kendi aralarında konuşurken, büstlerle mankenlere bakarken, ressamın tablonun üzerindeki örtüyü almasını bekleyerek serbestçe dolaşırken gösterdikleri umursamaz kayıtsızlıktan ve yüzlerindeki ifadeden anlamıştı. Ama yine de, taslaklarını çevirirken, storları kaldırıp perdeleri açarken çok heyecanlıydı. Seçkin ve varlıklı her Rus'un bir hayvan, bir aptal olduğuna inanırdı ama, Vronski'den ve özellikle Anna'dan hoşlanmıştı.

Sinirli adımlarla yana çekilip tablosunu göstererek: "Buradan bakarsanız daha iyi olur efendim," dedi. "Pilatus'un önündeki İsa; Matta İncili, 27," diye ekledi. Heyecandan du-

* Preraffaell: Birkaç ressamın 1848'de kurdukları bir cemiyet. Raffael öncesi resamlara dönüş öneren bu sanat cemiyetinin amacı, sanatta reform yapmaktı.

daklarının titremeye başladığını hissediyordu birkaç adım geri çekilerek yabancıların arkasına geçti.

Ziyaretçilerin hiçbir şey söylemeden tabloya baktıkları o birkaç saniye içinde Mihaylov da tabloyu bir yabancı gibi ilgisiz gözlerle süzdü. Bu birkaç saniyede, tablosuyla ilgili en doğru, en olumlu eleştirinin, bir dakika önce öylesine küçümsediği bu konukların ağzından çıkacağını anladı. Daha önce, tablosu üzerinde çalıştığı bu üç yıl içinde düşündüklerinin hepsini unuttu; tablonun kendisi için kuşkusuz bir kesinlik taşıyan bütün üstün niteliklerini unuttu. Tabloyu konukların vurdumduymaz, dışarıdan bakan gözleriyle, yepyeni bir açıdan gördü ve onda hiçbir iyi taraf bulamadı. Ön planda Pilatus'un küskün yüzüyle İsa'nın sakin yüzünü, arka planda ise Pilatus'un öğrencileriyle olup biteni izleyen Yuhannes'in yüzünü gördü. Bunca araştırma, bunca yanlış, bunca düzeltmeden sonra her birine kendi kişiliğini kazandırdığı bütün bu yüzler, ona bunca acıya, sevince mal olan her bir yüz, bütünün ahengini sağlama kaygısıyla kaç defa yeniden değiştirdiği ve sonuçta bunca çabalardan sonra elde ettiği bütün o renk çeşitleri ve tonları, şimdi tabloya, ziyaretçilerin gözüyle bakarken ona binlerce kez tekrarlanmış bayağılık olarak görünüyordu. En sevdiği yüz, tablonun ağırlık merkezi, vereceği yüz ifadesini ilk yakaladığında onu kendinden geçirmiş olan, en çok değer verdiği İsa'nın yüzü şimdi onların gözüyle bakınca

bütün değerini kaybetmişti. Titian'ın, Rap-hael'in, Rubens'in aynı askerlerle, aynı Pilatus ile birlikte resmettiği şu sayısız mesihlerin iyi yapılmış (hatta iyi bile değil, şimdi tablosunda bir sürü hata görüyordu) bir kopyasını görüyordu. Tablo baştan aşağı basit, zayıf ve ahenksiz, hatta kusurluydu. Ziyaretçiler, sanatçının yanında sahte bir kibarlık gösterip ona göre konuşsalar, arkasından acıyıp gülseler, yerden göğe kadar hakları vardı.

Bir dakikadan fazla sürmeyen bu sessizlik ona dayanılmaz gelmeye başladı. Sessizliği bozmak, heyecanlı olmadığını göstermek için kendini zorlayarak Golenişçev'e döndü.

"Sizinle tanışmak mutluluğuna erişmişim sanıyorum?" dedi.

Anna ile Vronski'nin yüz ifadelerindeki en küçük bir çizgiyi bile gözden kaçırmamak için bir Anna'ya, bir Vronski'ye huzursuz bir biçimde bakıyordu.

Golenişçev, en küçük bir üzüntü duymadan gözlerini tablodan ayırdı, ressama döndü. Rahat bir ifadeyle, "Unuttunuz mu?" dedi. "Rossi'nin evinde, şu İtalyan kızı Rachel'in şiiir okuduğu akşam tanışmıştık!" Mihaylov'un, tablo hakkındaki düşüncesini öğrenmek istediğini fark edince ekledi: "Son gördüğümde bu yana tablonuz çok ilerlemiş. Pilatus'un yüzü o zaman da çok etkilemişti beni, şimdi de etkiledi. İnsan onu çok iyi anlıyor: Temiz yürekli, cana yakın, ama yaptığının farkında olmayan, iliklerine kadar bir memurun ifadesi. Ama bana öyle geliyor ki..."

Mihaylov'un hareketli yüzü birden aydınladı, gözlerinin içi parladı. Bir şey söylemek istedi, ama heyecandan söyleyemedi, öksü-rür gibi yaptı. Golenişçev'in sanat anlayışını aşağı düzeyde bulmasına, Pilatus'un yüzündeki memur ifadesinin gerçeğe uygunluğu üzerine olan haklı yargının önem taşımasına, en önemli noktalara hiç değinilmeden, böylesine önemsiz olan bu ilk yargının kendisine kinci görünmesine rağmen, Golenişçev'in bu yorumuna çok sevindi. Kendisi de Pilatus'un çehresi hakkında tıpkı Golenişçev gibi düşünmüştü. Mihaylov'un doğruluğuna yüzde yüz inandığı bu yorumun, milyonlarca yorumdan biri olduğu gerçeği, onun gözünde bu yorumun değerini azaltmadı. Golenişçev'e kanı ısınmıştı ve birden, yaşadığı sıkıntıdan kurtuldu ve içi coşkuyla doldu. Tablosu, canlıların o anlatılamaz karmaşıklığıyla ansızın gözünde canlandı. Mihaylov, Pilatus'u kendisinin de böyle anladığını söylemek için yine bir çaba harcadı, ama titreyen dudakları iradesine boyun eğmediğinden hiçbir şey söyleyemedi. Vronski ile Anna, -biraz ressamı

incitmek, biraz da, resim sergilerinde sanattan söz ederken ağızdan kaçması kolay bir saçmalığı yüksek sesle söylemiş olmamak için- aralarında alçak sesle konuşuyorlardı. Mihaylov, tablonun onları da etkilediğini anladı. Yanlarına sokuldu.

Anna: "İsa'nın yüz ifadesi ne kadar olağanüstü!" dedi. Tabloda gördükleri içinde en çok bu hoşuna gitmişti. Bunun, tablonun ağırlık merkezi olduğunu, bu nedenle de öv-

günün Mihaylov'un hoşuna gideceğini hissediyordu. "İsa'nın Pilatus'a acıdığı hemen anlaşılıyor," diye ekledi. Bu da, onun tablosunda, İsa'nın yüzünde bulunabilecek milyonlarca doğru ifadeden biriydi. Anna, İsa'nın Pilatus'a acıdığını söylemişti. İsa'nın yüz ifadesinde acıma da olabiliirdi. Çünkü, onda sevgi, yüce bir huzur, ölüme hazır oluş ve sözcüklerin anlamsızlığını anlamamanın bilinci vardı. Elbette Pilatus'da bir memur ifadesi ve İsa'da da bir acıma ifadesi olacaktı, çünkü biri maddesel, öteki manevi hayatın temsilcileriydiler. Mihaylov'un aklından bunun gibi birçok düşünce daha gelip geçti. Yine de bir sevinç yüzünü aydınlattı.

Golenişçev, tablonun konusunu ve yüz ifadesini beğendiğini göstermek istediğinden olacak: "Şu figür ne kadar güzel konumlandırılmış; ne kadar plastik etki yapıyor. İnsan çevresinde dolaşabilir" dedi.

Vronski: "Evet," dedi. "Büyük bir ustalık işi! Arka plandaki insanların belirginliğine bakın. Teknik budur işte." Vronski bu son sözü, kendisinin bu tekniğe bir türlü ulaşamamaktan ötürü düştüğü umutsuzlukla ilgili olarak ve aralarında geçen bir konuşmayı ima ederek, Golenişçev'e söylemişti.

Golenişçev ile Anna, "Evet, evet, olağanüstü!" diye doğruladılar.

Büyük bir coşku içinde olmasına rağmen, tekniği hakkında söylenen bu söz Mihaylov'un yüreğini sızlattı ve Vronski'ye sert sert bakarak yüzünü ekşitti. Bu "teknik" sözünü sık sık duyar, ama bu sözle, çizmenin ve boyayla re-

sim yapmanın, resmin içeriğinden tamamen bağımsız olan mekanik yeteneğinin kastedildiğini bilmekle birlikte, gene de bu sözden neler anlaşılması gerektiğini kesinlikle kavrayamıyordu. Daha önce de, sanki kötü bir şeyin, (konunun) güzel, iyi bir resmini yapmak mümkünmüş gibi, tekniğin, çalışmanın iç değerinin karşısına, ondan üstün bir şey gibi konduğuna sıkça tanık olmuştu; şimdi de aynı niyet taşıyor olmalıydı. Gerçi yapının kendisini zedelemeyen onu saran örtüyü ondan uzaklaştırmak, bütün örtüleri kaldırmak için fazlasıyla dikkat ve özen gerektiğini biliyordu bilmesine; ama bu teknik, sanattan tamamen farklı bir şey; sanatsa başka bir şeydi. Onun gözleri önünde duran şey, küçük bir çocuğa ya da aşçısına kendini açacak, gösterecek olsa, onlar bile gördükleri ve hissettikleri şeyi belirgin, açık seçik hale getirebilirlerdi. Buna karşılık en deneyimli ve teknik yönden en usta ressam bile o resmi daha önce ruhunda, içinde görmemişse o zanaatkar becerisiyle hakiki bir sanat eseri yaratamayacaktır. Ayrıca, iş tekniğe gelince, kendi tekniğinin övgüye değer bir yanı bulunmadığını biliyordu. Resmini yaptığı ya da eskiden yapmış olduğu her şeyde, örtüleri uzaklaştırmaktaki o beceriksizlikten kaynaklanan göze sertçe batan kusuru şimdi artık bütün eseri tehlikeye atmadan giderilemeyecek olan bir kusuru görüyordu. Hemen bütün figürlerde ve yüzlerde, resimlerin etkisini bazen o savsaklığın, özensizliğin izlerini buluyordu.

Golenişçev: "Bir yorumda bulunmama

izin verirsiniz, şunu söyleyebilirim ki..." diye başladı.

Mihaylov zoraki gülümsedi. "Ah, buna çok sevinirim, buyrun."

"Diyeceğim şu ki, tablounuzda İsa, bir Tan-n-insan değil, insan-Tann olarak çıkıyor karşımıza. Ama bunu bilerek yaptığınızı, onu, insan-Tann olarak göstermek istediğinizi biliyorum."

Mihaylov yüzünü buruşturdu.

"Tablomda, ruhumda var olmayan bir İsa'yı gösteremezdim," dedi.

"Evet, ama bu durumda kişisel görüşümü söylememe izin verirsiniz... Tablonuz öylesine güzel ki, benim bu yorumum ona en küçük bir gölge düşüremez. Hem bu benim kişisel görüşümdür. Sizin görüşünüz başka, çıkış noktanız başka... Örneğin İvanov'u ele alalım... Bana öyle geliyor ki, İsa tarihsel bir kişi düzeyine indirilecek olduktan sonra, İva-nov'un kendine başka bir tarihsel konu, el değmemiş bir konu bulması gerekirdi."

"Peki ama ya bu, resim sanatına açık en büyük konuysa?"

"Aranırsa başka konular da bulunabilir. Ama asıl önemli olan, sanatın tartışmalara, fikir yürütmeye tahammülü olmadığıdır. Oysa İvanov'un tablosu karşısında inananın da, inanmayanın da aklına aynı soru geliyor: 'Bu Tanrı mıdır, değil mi?' Böylece eserin yarattığı izlenim birliği kayboluyor."

Mihaylov: "Niçin kaybolsun?" dedi. "Bence; aydın bir insan için bu konuda bir tartışma söz konusu bile değil."

Golenişçev, resimde izlenim birliğinin sanat için önemli olduğu görüşünü savunarak Mihaylov'un görüşünü çürüttü.

Mihaylov heyecanlanmıştı, ama düşüncesini savunacak hiçbir şey söyleyemedi.

XII

Anna ile Vronski, dostlarının zekice gevezeliğinden artık sıkılmaya başlamışlardı. Uzun zamandır bakıyorlardı. Vronski artık dayanamadı, ressamı beklemeden öteki tabloya geçtiler. Anna ile Vronski'nin sesi aynı anda duyuldu:

"Ah, ne güzel! Harika! Ne hoş!"

Mihaylov, "Bu kadar beğendikleri de ne?" diye düşündü. Üç yıl önce yaptığı bu tabloyu çoktan unutmuştu. Bu tablo yüzünden çektiği acıların, duyduğu sevinçlerin hepsini unutmuştu. Aylarca gece gündüz bir an bile aklından çıkmayan bu tabloyu, bitirdiği her tabloda olduğu gibi unutmuş gitmişti. Şimdi ona bakmak bile istemiyordu. Bu tabloyu stüdyoya, onu satın almak isteyen bir İngiliz'i beklediği için koymuştu.

"Eski bir çalışmam," dedi.

Tablo, Golenişçev'i de etkilemişti. "Çok güzel!"

Tablo, iki oğlan çocuğunu tasvir ediyordu; bir söğüdün gölgesinde oltayla balık avlıyorlardı. Büyükçe olanı oltayı suya yeni atmış, olanca dikkatiyle mantarı takıldığı çalidan kurtarmaya çalışıyordu. Biraz daha küçük olanı, san saçlı karmakarışık başını ellerinin

arasına almış, çimenlerin üzerinde yatıyor; hülyalı mavi gözleriyle suya bakıyordu. Acaba ne düşünüyordu?

Bu tablosunun uyandırdığı hayranlık, Mi-haylov'da ilk günlerin heyecanını körükledi. Ama o geçmiş ile ilgili bu boş duygulardan korkuyor ve bunları sevmiyordu. Bunun için, bu övgülerden hoşlanmasına rağmen ziyaretçilerin dikkatini üçüncü tabloya çekmek istedi.

Vronski, bu tabloyu satıp satmadığını sordu. Bu ziyaretin heyecanını yaşayan Mihaylov için böyle bir anda paradan söz etmek hiç de hoş değildi. Yüzünü can sıkıntısıyla buruşturdu.

"Buraya satılmak için kondu," diye karşılık verdi.

Konuklar gittikten sonra Mihaylov, Pilatus ile İsa tablosunun karşısına oturdu. Konuklarının söylediklerini, söylemeyip de ima ettiklerini tek tek düşünmeye koyuldu. Konukları buradayken, eserini onların gözüyle görürken onun için böylesine önemli olan şeyin bir anda bütün anlamını kaybetmesi çok tuhaftı. Şimdi, tablosunu kendi sanatçı gözüyle görüyordu. Onun kusursuz olduğuna yine inanmaya başlamıştı. Dikkatini başka her şeyden çekip, çalışmakta olduğu eser üzerinde yoğunlaştırabilmesi için -çünkü başka türlü çalışamazdı- bu kaniya varması şarttı.

Bununla birlikte, İsa'nın ayağı, olması gerektiği gibi değildi. Mihaylov paletini alıp çalışmaya başladı. Bu hatayı düzeltirken ikide bir arka plandaki konukların fark etmedikle-

ri, ama kusursuz olduğunu bildiği Yuhan-nes'e bakıyordu. Ayağı bitirdikten sonra Yu-hannes üzerinde çalışmak istedi, ama bunun için fazla heyecanlı olduğunu anlamakta gecikmedi. Duygusuz olduğu zamanlar çalışmadığı gibi, fazla duygulu olduğu, her şeyi gereğinden daha açık gördüğü zamanlar da çalışamazdı. Duygusuzlukla ilham arasında çalışabileceği tek bir basamak vardı. Oysa bugün aşın derecede heyecanlıydı. Tabloyu kapamak istiyordu, ama örtü elinde kaldı. Dudaklarında mutlu bir gülümsemeyle, uzun uzun Yuhannes'e baktı. Sonunda adeta üzümlere bakışını ondan ayırdı, örtüyü indirdi. Yorgun, ama mutlu, odasına gitti.

Eve dönerlerken Anna da, Vronski de Go-lenişçev de neşeliydiler. Mihaylov'dan, onun tablolarından söz ediyorlardı. Hiç bilmedikleri, ama üzerinde konuşmak istedikleri şeye bir ad vermiş olmak için, onlara gerekli olan "yetenek" sözcüğü sık sık konuşmalarında geçiyordu. Bu sözcükte, zekâya ve yüreğe bağlı olmayan, sanatçının bütün duygularını dile getiren doğuştan bir özelliği anlatıyorlardı. Mihaylov'un yeteneğinden kuşku edilemeyeceğini, ama bizim Rus ressamların ortak mutsuzluğu olan kültür eksikliği yüzünden yeteneğinin gelişemeyeceğini söylüyorlardı. Balık tutan çocuklar tablosu onları çok etkilemişti. Sık sık aynı konuya dönüyorlardı.

Vronski: "Ne güzel bir tablo!" diyordu. "Ne güzel, ne sade! Bunun ne kadar güzel bir tablo olduğunun farkında değil! Evet, kaçırmamalıyım onu, almalıyım."

XIII

Mihaylov tabloyu Vronski'ye sattı. An-na'nın portresini yapmaya da razı oldu. Ka-rarlaştınlan gün geldi, çalışmaya başladı.

Beşinci seanstan sonra portre yalnızca Anna'ya benzemesiyle değil, güzelliğiyle de herkesi -özellikle Vronski'yi- şaşırtmıştı. Tuhaf olan, Mihaylov'un Anna'nın en karakteristik güzelliğini keşfedebilmiş olmasıydı. Vronski, "Anna'nın bu en tatlı ruhsal ifadesini yakalayabilmek için onu benim kadar tanıması, sevmesi gerekir," diye düşünüyordu. Oysa Anna'nın bu, "en tatlı ruhsal ifadesini" ilk defa bu portreden öğrenmişti ve bu ifade gerçeğe çok yakındı. Öyle ki, Vronski de, baş-kalan da bu ifadeyi uzun süredir bildiklerini sanmışlardı.

Kendi yaptığı Anna'nın portresinden söz eden Vronski: "Bunca zamandır didinip duruyorum, yine de ortaya bir şey çıkaramıyorum," diyordu. "Oysa o, şöyle bir bakışta portreyi ya-pıverdi. İşte, tekniğin rolü burada ortaya çıkıyor."

Onu yetenekli bulan ve eğitimi hakiki, gelişmiş bir sanat kavrayışının temeli olarak gören Golenişçev, "Olacak, olacak," diye onu teselli etti. Golenişçev'in Vronski'nin yeteneğine duyduğu güven, kendi yazılan ve düşünceleri konusunda Vronski'nin ilgi ve takdirine muhtaç oluşundan da kaynaklanıyordu.

Başkasının evinde, özellikle Vronski'nin palazzosunda Mihaylov kendi stüdyosunda-kindenden bambaşka bir adam oluyordu. Saygı

duymadığı insanlarla yakınlık kurmaktan çe-kiniyormuş gibi soğuk, ama kibar bir tavır takınıyordu. Vronski'ye "ekselans" diyor; Anna da, Vronski de çok ısrar etmelerine rağmen yemeğe kalmıyor, seanslar dışında da hiç gelmiyordu. Anna, ona, başkalarına gösterdiğinden daha çok yakınlık gösteriyor ve yaptığı portreden ötürü minnettarlık duyuyordu. Vronski ise nazik davranıyor ve her halinden, ressamın resim sanatı hakkında ne düşündüğünü öğrenmek istediği anlaşılıyordu. Go-lenişçev, çağdaş sanat kavramlarını Mihay-lov'a anlatmak için her fırsattan yararlanıyor, ama Mihaylov hepsine aynı biçimde soğuk davranıyordu. Anna, onun, kendisine bakmaktan hoşlandığını, ama konuşmak istemediğini gözlerinden anlıyordu. Vronski'nin, onun resmi üzerine söylediklerini inatçı bir suskunlukla karşılıyor, kendi tablosunu gösterdiği zaman da aynı inatla susuyordu. Golenişçev'in onun konuşmalarından da sıkıldığı belliydi ve hiç itiraz etmiyordu.

Anna ile Vronski, Mihaylov'un soğuk ve ters davranışları yüzünden ondan hoşlanmamaya başlamışlardı. Seanslar bitip de, muhteşem portre onlara kalınca, Mihaylov'un ayağının palazzodan kesilmesine sevinmişlerdi.

Hepsinin aklına gelmiş bir düşünceyi, Mihaylov'un Vronski'yi kıskandığı düşüncesini ilk ortaya atan Golenişçev oldu:

"Yetenekli olduğuna göre, kıskanıyor demeyelim de; yüksek sosyetededen, saraya mensup, üstelik de kont olan (onun gibiler un-

vandan nefret ederler) zengin bir adamın hiç de öyle özel bir çaba harcamadan, bütün hayatını işine vermiş olan, kendisinden daha iyi değilse bile, en az onun kadar güzel resim yapması canını sıkıdır. Hepsinden önemlisi de ondaki kültür eksikliği."

Vronski, Mihaylov'u savunuyor, ama içinden de Golenişçev'in sözlerinin doğruluğuna inanıyordu. Çünkü, onun anlayışına göre, kendisinininkinden daha aşağı tabakadan bir adam onu ister istemez kıskanacaktı.

Anna'nın iki portresi, Vronski'ye, Mihaylov ile arasındaki farkı göstermiş olmalıydı, ama bu farkı görmedi. Ancak Mihaylov'un portresi bittikten sonra, kendi yaptığı portrenin gereksizliğine karar vermiş, Anna'nın portresini yapmaktan vazgeçmişti. Ortaçağ yaşamıyla ilgili tablosu üzerinde çalışmaya başladı. Vronski de, Golenişçev de, özellikle de Anna, bu tabloyu çok beğeniyorlardı, çünkü bu tablo bildikleri ünlü tablolar, Mihaylov'un tablosundan daha çok benziyordu.

Öte yandan Mihaylov, Anna'nın portre-siyle büyülenmiş olmasına rağmen seanslar sona erince, artık Golenişçev'in sanat hakkındaki nutuklarını dinlemek zorunda kalmayacağı, Vronski'nin resimlerini unutabileceği için, onlardan daha çok sevinmişti. Vronski'ye gönül eğlendirme kabilinden resim yapmasının yasaklanamayacağını biliyordu. Onun da, sözde ressam olan herkes gibi, canının istediği gibi resim yapma hakkına sahip olduğunu biliyordu, ama bu ona tatsız geliyordu. Bir adamın, balmumundan

büyük bir bebek yapıp onu öpmesi yasakla-namazdı. Ama bu insan, bebeğini alıp iki sevdalının karşısına geçer de, adamın sevgilisini öptüğü, okşadığı gibi o da bebeğini öpüp okşarsa, o zaman âşıkların keyfi kaçardı. Vronski'nin yaptığı portreye baktıkça aynı tatsız duyguyu hissetmişti. Bu ona hem gülünç gelmiş, hem ona acımış, hem sinirlenmiş hem de incinmişti.

Vronski'nin resme ve ortaçağa duyduğu ilgi uzun sürmedi. Tablosunu bitiremeyecek kadar resimden anladığı için yarım bıraktı. Çalışmasını sürdürürse, tablonun başlangıçta belli belirsiz olan eksiklerinin giderek daha belirginleşeceğini sezer gibi olmuştu. Söyleyecek bir şeyi olmadığını hissedince düşüncesinin henüz olgunlaşmadığı, malzeme toplayarak onu olgunlaştırmaya çalıştığı bahanesiyle kendini aldatan Golenişçev'in başına gelen Vronski'nin de başına gelmişti. Ama bu durum Golenişçev'i öfkelenendiriyor, acı veriyordu. Oysa Vronski, kendini aldatamaz, kendi kendine acı çektiremez, en önemlisi de öfke-lenmezdi. Yaradılışından gelen kararlılığıyla, kendine hiçbir açıklama yapmadan, kendini temize çıkarmaya çalışmadan resim yapmayı bırakmıştı.

Ama Vronski resmi bıraktıkça onun için de, onun resimde uğradığı bu hayal kırıklığına şaşan Anna için de bu İtalyan kasabasında hayat sıkıcı olmaya başladı. Palazzo birden göze çarpacak derecede eski ve pis göründü; perdelerdeki lekeler, döşemelerdeki çatlaklar, kırık kornişler ve kartonpiyerler öy-

lesine tatsız görünmeye başlamış ve hep aynı Golenişçev, İtalyan profesör ve Alman gezgin öyle sıkıcı olmuşlardı ki, bu ortamı artık değiştirmelerinin zamanı geldiğini düşündüler. Rusya'ya, köye gitmeye karar verdiler. Vronski Petersburg'da, malını ağabeyininkinden ayıracak, Anna da oğlunu görecekti. Yazı Vronski'nin babadan kalma malikânesinde geçirmeyi düşünüyordular.

XIV

Levin evlendi üç ay oluyordu. Mutluydu. Ama onun beklediği mutluluk bu değildi. Adımbaşı, eski hayallerinin yıkıldığını hissediyor; yeni beklenmedik mutluluk sürprizleriyle karşılaşıyordu. Mutluydu ama aile yaşamının içine girince her an, hayal ettiği şeyin bu olmadığını hissediyordu. Her attığı adımda, durgun bir gölde küçücük bir kayığın düzgün, mutlu gidişini seyreden bir insanın, bu kayığa kendi bindiği anda hissettiklerine benzer şeyler hissediyordu. Bu kayıkta yolculuk, öyle rahat rahat oturup kayığı kendi sürüklenişine bırakmaktan ibaret değildi. İnsanın nereye doğru gittiğine dikkat etmesi ve bunu bir an bile unutmaması gerekiyordu. Ayaklarının altında su olduğunu, kürek çekmeye alışık olmayan avuçlarının gerçi kabarcığını, ama yine de kürek çekmesi gerektiğini; bu işin dışarıdan bakılınca kolay gözüküğünü, ama yapmaya gelince hem çok hoş hem de zor olduğunu biliyordu.

Bekârken, başkalarının evliliklerindeki

ufak tefek endişelerine, tartışmalarına, kıskançlıklarına bakıp, içinden küçümsemeyle gülümserdi. Gelecekteki evliliğinde böyle şeylerin olması bir yana, bu hayatın dış görünüşünün bile başkalarınıninkine benzemeyeceğine inanırdı. Oysa, şimdi karısıyla ortak hayatı olmadığı gibi, tam tersine bu hayat, kendisinin eskiden öylesine horgördüğü, ama şimdi, kendi iradesi dışında, karşı durulmaz bir önemlilik kazanan o ufak tefek ayrıntılar üzerine kurulmuştu. Kendi işinde çalışacak ve yorgunluğunu, aşkının mutluluğunda çıkaracaktı. Kiti'ye, sevilmenin yeteceğini düşünüyordu. Ama bütün erkekler gibi o da, karısının da bir şeyler yapmaya ve çalışmaya ihtiyacı olduğunu unutuyordu. Bu güzel ve duygusal Kiti'nin, sadece evliliklerinin daha ilk günlerinden itibaren masa örtüleriyle, mobilyalarla, konukların yatak-larıyla, tepsiyle, aşçıyla, yemekle, daha bir sürü şeyle nasıl ilgilendiğini gördükçe Levin şaşırıyordu. Nişanlılık devrelerinde, Kiti'nin Avrupa'ya gitmek istemeyip, bir an önce köye gitmeye karar verirken, gerekli olanı biliyormuş, aşkından başka şeyler de düşünmeliymiş gibi, gösterdiği kararlılık da Levin'i şaşırtmıştı. Bu gururuna dokunmuştu. Şimdi de Kiti'nin önemsiz bazı şeyleri kendine dert edinmesi gururuna dokunuyordu. Ama bunun Kiti için zorunlu olduğunun farkındaydı. Onu sevdiği için, Kiti'nin bunu niçin yaptığını akıl erdiremiyor, onun bu telaşına için için gülüyor, ama aynı zamanda hayranlık duymaktan kendini alamıyordu. Kiti'nin

432-

Moskova'dan gelen eşyalan yerleştirirken, odalarını yeni bir düzene sokarken, perdeleri asarken, konuklar ve Dollî için oda hazırlarken, yeni hizmetçisinin odasını yerleştirirken, yaşlı aşçıya hangi yemekleri yapacağını söylerken, Agafya Mihaylovna'dan kiler işini kendi üzerine alırken gösterdiği heyecan Levin'i için için güldürüyordu. Onun beceriksizce verdiği, yerine getirilmesi olanaksız emirlerini dinlerken yaşlı aşçının gülümsediğini; Agafya Mihaylovna'nın, genç hanımın kilerle ilgili buyruklarını dinlerken başını dalgın dalgın, şefkatle salladığını görüyordu. Hizmetçisi Maşa'nın onu küçükhanım olarak görmeye alıştığından emirlerini dinlemediğini söylemek için yan ağlar yan güler, kocasının yanına geldiğinde Levin onu çok sevimli buluyordu. Sevimli buluyordu ama, onun bu davranışını yadırgıyordu da. "Böyle olmasa daha iyi olurdu," diye düşünüyordu.

Levin, onun dünyasındaki büyük değişikliğin verdiği o duygudan habersizdi. Baba evindeyken kimi zaman canı tatlı lahana ya da şeker çekerdi, ama ne birini ne ötekini ona verirlerdi. Oysa şimdi istediği şeyi ısmarlayabilir, torbalarla şeker alabilir, istediği kadar para harcayabilir, canının çektiği pastayı yaptırabilirdi. Bu değişikliğin verdiği duyguyu Levin bilemezdi.

Kiti şimdi, Dollî'nin çocuklarla birlikte geleceği günün hayalini kuruyordu. En çok da, çocuklara her birinin sevdiği pastayı yaptıracağı; Dollî'nin ise, onun yeni ev düzeniyle ilgili görüşlerini beklediği için o günü ipe çeki-

yordu. Neden olduğunu bilmiyordu ama, ev işleri karşı konulmaz bir güçle onu çekiyordu. İçgüdüsel olarak ilkbaharın yaklaşmakta olduğunu hissediyor, arkasından bozuk havaların da geleceğini bildiği için, elinden geldiğince yuvasını örmeye çalışıyor, bir yandan da yuvasını nasıl öreceğini tam olarak öğrenmek için sabırsızlanıyordu.

Levin'in ilk baştaki yüce mutluluk idealine böylesine ters düşen, Kiti'nin küçük şeylere gösterdiği bu ilgi, onun hayal kırıklıklarından biriydi. Öte yandan, bir anlam veremediği, ama sevmeden de edemediği bu tatlı hayal kırıklığı onun için, yeni ve mutlu sürprizlerden biri olmuştu.

Bir başka hayal kırıklığı ve mutlu sürpriz de, aralarındaki kavgalardı. Levin, karısıyla arasında şefkat, saygı ve sevgi dolu ilişkiden başka bir ilişkinin olabileceğini aklının ucundan bile geçirmemişti. Oysa daha evliliklerinin

ilk günlerinde kavga etmişlerdi. Öyle ki, Kiti, Levin'e, kendisini sevmediğini, yalnız kendini sevdiğini söylemiş, elini kolunu sallayarak ağlamaya başlamıştı.

İlk kavgaları, Levin'in uzaktaki yeni çiftlik evine gidip, kısa yoldan döneyim derken yolu kaybedip yanm saat gecikmesinden çıkmıştı. Dönüşte arabada yalnızca Kiti'yi, ona olan sevgisini, mutluluğunu düşünüyordu. Eve yaklaştıkça içinde karısına karşı duyduğu şefkat büyüyordu. Karısının odasına, ona evlenme teklifini yaptığı gün, Şçerbatski'lere koşarken olduğundan daha güçlü bir duyguyla girdi. Ama birden asık bir yüzle karşı-

laştı. Kiti'nin yüzünde, o zamana kadar görmediği bir ifade vardı. Levin onu öpmek istedi. Kiti geri çekildi. "Ne oluyor sana?"

Kiti sakin görünmeye çalışarak:

"Senin keyfin yerinde," diye başladı.

Ama ağzını bir kez açınca, ne kadar sitem, ne kadar anlamsız kıskançlık, yanm saattir pencerenin önünde otururken içini kemiren ne kadar şey varsa hepsi bir sel gibi ağzından boşaldı. Levin, Kiti'yi kiliseden çıkarırken anlayamadığı şeyi ilk kez şimdi anlamıştı. Kiti yalnızca yakın değildi ona; kansı nerede bitiyor, kendi nerede başlıyor, artık bilmiyordu. O anda hissettiği ikiye bölünmenin verdiği acıdan bunu anlamıştı. İlk anda bu, onu gücendirdi. Ama Kiti'ye kızamayacağını, çünkü onunla kendisinin aynı kişi olduğunu anlamakta gecikmedi. İnsanın arkasından şiddetli bir darbe yiyip öfkeyle geri dönerek kendisine vurana aradığı ama yanlışlıkla bir yere çarptığını ve kızacağı birinin bulunmadığını, acısına katlanmaktan, sızısını dindirmeye çalışmaktan başka yapacak bir şeyinin olmadığını gördüğünde hissettiği şeyi hissetti.

Ve bu duyguyu, ömründe bir daha böylesine güçlü, hiçbir zaman hissetmedi. Ama ilk kez karşılaştığında uzun süre kendini topar-layamadı. Doğal bir duygu kendini temize çıkarmasını, Kiti'ye haksız olduğunu göstermesini istiyordu. Oysa Kiti'ye suçlu olduğunu göstermek, onun sınırlarını daha da bozacak, onun üzüntüsünün kaynağı olan aralarındaki anlaşmazlığı daha da derinleştirecekti. Alı-

şık olduğu bir duygu, suçu kendi üzerinden atarak Kiti'ye yüklemeye sürüklüyordu onu. Daha güçlü olan bir başka duygu ise aralarındaki bu anlaşmazlığın daha da büyümesine fırsat vermeden onu hemen, elden geldiğince çabuk ortadan kaldırmaya zorluyordu. Böylesine haksız bir suçlamanın altında kalmak acıydı, ama kendini temize çıkarıp, Kiti'ye acı çektirmek daha da kötüydü. Yan uyur bir halde acı çeken bir insan gibi, sızlayan yerini koparıp atmak istiyordu. Ama kendine gelince sızlayan yerin kendisinde olduğunu anlamıştı. Dışını sıkması, acısını dindirmeye çalışması gerekiyordu. O da bunu yapmaya çalıştı.

Barıştılar. Kiti kendi suçunu itiraf etmemekle birlikte hatalı olduğunu anlayınca Levin'e daha sevecen davranmaya başladı. Böylece bir kat daha güçlenmiş bir aşkın mutluluğunu yaşadılar. Ne var ki, bu mutluluk, ilkinde benzer yeni böyle çatışmaların hem de gittikçe artarak ve en olmayacak en önemsiz sebeplerle çıkmasını önleyemedi. En olmadık konularda bile eskisinden daha sık kavga ediyorlardı. Bu çatışmalar daha çok, birbirleri için ne kadar önemli olduklarını henüz bilmediklerinden, dahası, ilk zamanlarda ikisinin de huzursuz olmasından ileri geliyordu. İkisinden biri huzurlu olunca aralarındaki barış havası bozulmuyordu. Ama ikisinin de sınırları bozuk olduğunda öylesine basit, öylesine anlamsız şeylerden kavga ediyorlardı ki, sonra niçin kavga ettiklerini bir türlü ha-tırlayamıyorlardı. Gerçi, ikisinin de huzurlu

1

olduğu zamanlar mutlulukları bir kat daha çok oluyordu ama evliliklerinin bu ilk dönemi onlar için yine de çok zor geçiyordu.

Bu ilk dönemde, onları birbirine bağlayan zincir kendilerini karşı yönere çekişirmiş gibi özellikle gerilim içinde yaşamışlardı. Evlendiklerinin hemen ardından gelen bu ilk ay, hani Levin'in geleneksel kavramların etkisiyle kendisinden çok şey umduğu bu balayı, hiç de ballı, tatlı olmamıştı. Bu dönem, her ikisinin de hafızasında, hayatlarının en acı, en kahredici dönemi olarak yer etti. Hayatlarının daha sonraki döneminde ise, her ikisi de, o ay hemen hiç normal bir gün geçinmemiş oldukları için birlikteliklerinin bu sağlıksız dönemine eşlik etmiş olan bütün çirkin ve utanç verici olaylarını hafızalarından silmeye çalıştılar.

Evliliklerinin ancak üçüncü ayında, bir ay kalmaya gittikleri Moskova'dan döndükten sonra ortak hayatları daha düzgün bir biçim aldı.

XV

Moskova'dan yeni dönmüşlerdi. Baş başa kaldıkları için sevinçliyidiler. Levin çalışma odasında masa başında oturuyor ve yazıyordu. Kiti, üstünde evliliklerinin ilk günlerinde giydiği, şimdi yine giymeye başladığı, Levin için anısı çok değerli koyu leylak rengi elbisesi, Levin'in dedesiyle, babasının zamanında hep çalışma odasında duran eski maroken kanepede oturuyor, broderie anglaise*

* İngiliz işlemesi.

437-

örüyordu. Levin, Kiti'nin yakınında, orada olduğunu bilmenin sevinciyle düşünüyor ve yazıyordu. Çiftlik işleriyle de, yeni tarım düzenini anlatacağı kitabıyla da ilgili çalışmalarını kesinlikle ihmal etmemişti. Ama hayatını kaplayan karanlığın yanında bu çalışmaları eskiden ona önemsiz, küçük gördükleri gibi, şimdi de, gelecekteki pırl pırl, mutluluk dolu hayatının yanında önemsiz, küçük görünüyordu. Çalışmalarını sürdürürken dikkatinin başka bir şeye kaydığını, bunun sonucu olarak da, soruna büsbütün başka ve daha duru bir gözle baktığını hissediyordu. Eskiden bu sorun onun için hayattan bir kurtuluş demektir. Eskiden, bu çalışma olmasa hayatın onun için zifiri bir karanlık olacağını hissedirdi. Şimdi ise, hayatın tekdüze olmaması için ihtiyacı vardı bu çalışmaya. Yazdığı kâğıtları baştan sona bir kez daha okuduktan sonra, üzerinde çalışmaya değer olduğunu görünce sevindi. Şimdi eski düşüncelerinden birçoğu gereksiz, aşırı göründü. Yazdıklarını hafızasında bütünüyle tazeleyince gözünden kaçmış birçok nokta buldu. Şimdi kitabının, Rusya'daki elverişsiz tarımla ilgili yeni bir bölümünü yazıyordu. Rusya'da elverişsiz tarımın nedeninin sadece toprak mülkiyetinin kötü dağılımından ve sahte eğilimlerden ileri gelmediğini, ama son yıllarda bu sonucun doğmasında büyük rol oynayan nüfusun şehirlerde yoğunlaşmasına, lüksün artmasına, dolayısıyla da tarımın zararına olarak fabrikaların gelişmesine ve bu gelişmenin getirdiği kredi ve bunun yol-

daşı olan borsa oyunlarına yol açan özellikle de ulaşım yolları, demiryolu gibi, Rusya'ya dışarıdan aşılana uygarlığa bağlı bulunduğu tezini savunuyordu. Levin'e göre, bir devletin zenginliği normal bir süre içinde artarsa bu gibi olguların ancak emeğin büyük bölümü tarıma ayrıldıktan ve emeğe, hakkı olan belirli koşullar sağlandıktan sonra ortaya çıkardı. Ülkenin zenginlikleri hep birlikte gelişmeli, özellikle öbür zenginlik kaynakları tarımı geride bırakmamalıydı. Ulaştırma, tarımın aşama aşama gelişmesine uygun, ona paralel gelişmeliydi. Topraklardan yanlış yararlanmamız yüzünden ekonomik nedenlerden değil de, politik nedenlerden ortaya çıkan demiryollarımız için zaman henüz erkendi. Onlardan beklenildiği gibi tarımın gelişmesini destekleyeceklerine, onu geride bırakarak, sanayinin, kredi kuruluşlarının gelişmesini sağlayarak tarımı köreltmış; tıpkı hayvanın yalnız bir organının hem de vaktinden önce gelişen bir organının, o hayvanın genel gelişimini önlemesi gibi bir durumdu bu. Avrupa için kuşkusuz zorunlu ve tam zamanında ortaya çıkan kredi kuruluşları, ulaşım yolları, sanayi çalışmalarının güçlendirilmesi gibi olguların, Rusya'da çözüm isteyen başlıca sorunu -tarımın örgütlenmesi sorununu- geri plana itmek suretiyle, zenginliğin genel artışına sadece zarar verdiği görüşündeydi.

Levin düşüncelerini kâğıda dökerken öte yandan Ki ti, Moskova'dan ayrılmadan bir gün önce ona kabaca kur yapan genç Prens

Çarski'ye kocasının gösterdiği tepkiyi düşünüyordu. "Kıskanıyor demek," diye içinden geçiriyordu. "Tanrım! Ne sevimli, ne budala bir adam şu benim kocam! Beni kıskanıyor!" Kendisine tuhaf gelen bir mülkiyet duygusuyla Levin'in ensesine ve boynuna bakıyordu. "Onların hepsinin benim için aşçı Pyotr'dan farksız olduklarını bilseydi... Onu çalışmasından alıkoymak yazık olsa bile (acı ama nasıl olsa zamanı var!) yüzüne mutlaka bakmak istiyorum... Ona baktığımı hissediyor mu acaba? Onun Daşını çevirmesini istiyorum... İrademle onun bana bakmasını sağlayacağım" Kiti, bakışlarının gücünü bir noktada toplamaya çalışarak, gözlerini iyice açtı.

Levin yazmayı bıraktı, kendi kendine: "Evet, bunlar bütün özü kendilerine çekip, duruma yalancı bir parlaklık görünüşü veriyorlar," diye mırıldandı.

Kiti'nin ona bakıp gülümsediğini hissedince döndü. Ayağa kalkarken: "Ne var?" diye sordu.

"Baktı," diye düşündü Kiti. Bir yandan da Levin'in çalışmaktan alıkonuluşuna kızıp kızmadığını anlamaya çalışıyordu. "Hiç," dedi. "Sadece bana bakmanı istedim."

Levin, mutluluktan ısl ısl bir gülümsemeye karısına yaklaşırken: "Burada baş başa ne kadar mutluyuz!" dedi. "Yani ben mutluyum..."

"Ben de çok mutluyum! Bir yere gitmem artık. Hele Moskova'ya hiç..." "Demin ne düşünüyordun?"

"Ben mi? Şey..." Dudaklarını büzdü. "Hayır, hayır, yazının başına git. Kafan dağılmasın. Ben de şu delikleri açacağım, görüyor musun?" Kiti makası alıp kesmeye başladı.

Levin, Kiti'nin yanına oturdu, küçük makasın dairesel hareketlerine bakarak: "Hayır, söyle ne düşünüyordun?" dedi.

"Ah, ben mi ne düşünüyordum? Moskova'yı, senin enseni..."

Levin, Kiti'nin elini öptü. "Nasıl oluyor da böylesine bir mutluluk bana rastlıyor?" dedi. "Doğal değil bu. Çok... çok hoş bir şey..."

"Ben tam tersini düşünüyorum; güzel şeyler güzel oldukları oranda doğal görünüyor bana."

Levin, Kiti'nin başını yavaşça yana çevirdi.

"Şu küçük küçük buklen var ya," dedi. "Şu küçük küçük buklen, işte şuradaki... Hayır, hayır, şimdi ciddi şeylerle uğraşıyoruz!"

Ne var ki, uğraştıkları ciddi şeyler yüzüstü bırakılmıştı. Kuzma, çayın hazır olduğunu haber vermeye gediğinde Kiti ile Levin utanarak, iki suçlu gibi hızla birbirlerinden ayrıldılar.

Levin, Kuzma'ya: "Kasabadan geldiler mi?" diye sordu.

"Yeni geldiler, paketleri açıyorlar."

Kiti odadan çıkarken: "Çabuk gel," dedi. "Yoksa mektupları yalnız okurum. Gel de seninle dört el piyano çalalım."

Levin yalnız kalınca kâğıtlarını toplayıp Kiti'nin ona yeni aldığı çantasına koydu. Lavaboya gitti. -Lavabonun yeni, zarif takımları Kiti ile birlikte gelmişti.- Elini, yüzünü yıkama-

ya başladı. Aklından geçen düşüncelere gülümsedi ve başını iki yana salladı. Pişmanlığa benzer bir duygu ona acı veriyordu. Şimdiki yaşayış biçiminde utanç verici, çığırıldım, kendi deyimiyle Capuavari* bir yan vardı. "Böyle yaşamak doğru değil," diye düşünüyordu. "Neredeyse üç ay olacak, hiçbir şey yapmadım. Bugün ilk kez elime ciddi bir şey aldım, onun da sonu ortada. Başlamamla bırakmam bir oldu. Her zaman yaptığım işlerin bile hemen hemen hepsi yüzüstü kaldı... İşler nasıl yürüyor diye çiftliğimi bile gezemiyorum. Ya benim canım Kiti'den ayrılmak istemiyor ya da yalnız kalınca onun canının sıkıldığını görüyorum. Oysa evleninceye kadar hayatın nasıl olsa şöyle ya da böyle yürüdüğünü, asıl hayatın ise evlilikten sonra başlayacağını düşünüyordum. Şurada neredeyse üç ay oluyor, zamanımı böylesine aylak, hiçbir işe yaramadan geçirdiğimi anımsamıyorum. Hayır, bu böyle yürümez. Artık başlamalıyım. Elbette Kiti'nin bunda hiç suçu yok, ona sitem edemem. Benim daha kararlı olmam, bağımsızlığımı her çalışan erkek gibi sürdürmem gerekirdi. Böyle giderse, alışacağım, Kiti'yi de alıştıracam," dedi kendi kendine.

Ne var ki, halinden hoşnut olmayan birinin, başka birine, özellikle hoşnutsuzluğu -

* Nazik, ince, yumuşak bir Capua: Antik kent Capua, önce 456 yılında Vandalların istilasıyla daha sonra da Sa-razenlerce (840) yıkılana kadar İtalya'nın en önemli ve gelişmiş kentlerinden biriydi. Kenti çevreleyen arazilerin de katkısıyla yaşanan bolluk ve refaha dayab zevk ve sefa. yabancıları buraya çekip dururdu. Böylelikle ca-puo adı. zevk ve sefanın, refahın, ince, yumuşak, kavgasız bir hayatın sembolü olup çıkmıştır.

nun konusuyla en yakın ilişkisi bulunan birine sitem etmemesi zordur. Levin, Kiti'nin suçlu olmadığını -o, hiçbir şeyden dolayı suçlu olamazdı- ve asıl suçlanması gerekenin onun havai ve yüzeysel yetiştirilmesinde olduğunu belli belirsiz hissediyordu. "Şu Çars-ki budalası... Biliyorum. Kiti ona engel olmak istedi ama nasıl engel olacağını bilemedi. Evet, ev işlerine duyduğu ilgiden, elbiseler ve el işlerinden başka ciddi hiçbir şeye ilgi duyduğu yok. Ne çiftlik işlerimize ne köylülere ne çok iyi anladığı halde müziğe ne de okumaya meraklı. Hiçbir şey yapmadığı halde hayatından memnun." Levin bu durumu için için eleştirirken Kiti'nin, eninde sonunda gelecek olana, yani hem kocasına eşlik edeceği, hem evin hanımı olacağı hem de çocuklarını karnında taşıyacağı, emzireceği, besleyeceği, yetiştireceği o döneme hazırlandığını bilmiyordu. Kiti'nin bunu içgüdüleriyle sezdiğini, bu zorlu döneme hazırlandığını, şimdi neşe içinde yuvasını kurarken tattığı mutlu ve kaygısız aşk dakikalarından ötürü kendine sitem etmediğini anlamıyordu.

XVI

Levin üst kata çıktığında kansı yeni gümüş semaverin ve çay takımlarının yanına oturmuş, yaşlı Agafya Mihaylovna'yı da küçük masanın başına oturtup, önüne bir bardak çay koymuş ve sık sık mektuplaştığı Dolli'den aldığı mektubu okuyordu.

Agafya Mihaylovna, Kiti'ye dostça gülüm-

sedikten sonra Levin'e: "Bakın," dedi. "Eşiniz beni buraya oturttu ve kendisine arkadaşlık yapmamı buyurdu." Agafya Mihaylovna'nın t>u sözlerinde Levin, son zamanlarda onunla Kiti'nin arasında sürüp giden dramın çözümünü okudu. Levin, evin yeni hanımının, Agafya Mihaylovna'nın elinden evin idaresini alınca, kadının kalbini kırmış olmasına rağmen, yaşlı kadının gönlünü kazandığını, kendini ona sevdirdiğini anladı.

Kiti, Levin'e kargacık burgacık yazıyla yazılmış bir mektup uzattı:

"Senin mektubunu da açtım," dedi. "Şu kadından geliyor, hani ağabeyinin... Tam, okumadım. Bu da benimkilerden, Dolli'den geliyor. Dolli, Grişa ile Tanya'yı Sarmatski'ler-de verilen çocuk balosuna götürmüş. Tanya, oraya markiz kılığında gitmiş. Düşünebiliyor musun?"

Ama Levin, karısını dinlemiyordu. Ağabeyinin eski metresi Marya Nikolayevna'dan gelen mektubu yüzü kızarak aldı ve okumaya başladı. Bu, Marya Nikolayevna'dan gelen ikinci mektuptu. Birinci mektubunda, ağabeyinin, onu hiç suçu yokken kovduğunu; dokunaklı bir saflıkla, yoksulluk içinde olmasına rağmen hiçbir şey istemediğini, sadece Nikolay Dmitriyeviç'in bozulan sağlık durumu yüzünden onsuz yapamayacağını düşünmenin kendisine büyük acı verdiğini ekliyor, Levin'e ağabeyiyle ilgilenmesini rica ediyordu. Şimdi ise bambaşka şeylerden söz ediyordu. Nikolay Dmitriyeviç'i Moskova'da

bulmuş, onunla barışmış ve bir memurluk bulduğu taşra iline onunla birlikte gitmişti. Ağabeyi orada müdürle kavga etmiş Moskova'ya dönmek üzere yola çıkmışlar ama Nikolay Dmitriyeviç yolda ağır hastalanmıştı. Marya Nikolayevna, onun yataktan bir daha kalkacağını şüpheli olduğunu söylüyor. "Hep sizi anıyor, artık parası da kalmadı," diye yazıyordu.

Kiti gülümseyerek: "Oku bak, Dolli senin için ne yazıyor," diye başladı. Ama kocasının değişen yüzünü görünce birden: "Neyin var? Ne oldu?" diye sordu.

"Ağabeyim Nikolay'ın ölüm döşeğinde olduğunu yazıyor. Oraya gideceğim."

Kiti'nin yüzü birden değişti. Markiz kılı-ğındaki Tanya ve Dolli ile ilgili düşünceler bir anda kafasından kayboldu. "Ne zaman gidiyorsun?" diye sordu.

"Yarın."

"Ben de seninle gelebilir miyim?"

Levin sitem ederek: "Kiti!" dedi. "Ne diyorsun sen?"

Yaptığı teklifi Levin'in hoş karşılamamasına ve buna sinirlenmesine alman Kiti: "Ne mi diyorum," dedi.

"Neden gelmeyecekmişim? Sana ayakbağı olmam. Ben..."

Levin karısının sözünü kesti:

"Ben ağabeyim ölüm döşeğinde olduğu için gidiyorum. Sen niçin..."

"Niçin mi? Sen niçin gidiyorsan ben de onun için gidiyorum."

Levin, "Benim için böylesine ciddi bir anda bile yalnız kalınca canının sıkılacağından

endişeleniyor," diye düşündü. Böylesine önemli bir konuda karısının öne sürdüğü bahane onu sinirlendirmişti. Sert bir tavırla: "Olmaz," dedi.

İşin kavgaya varacağını gören Agafya Mi-haylovna çay bardağını usulca bırakıp dışarı çıktı. Kiti, onun farkında bile değildi. Kocasının "olmaz" derken takındığı tavır, özellikle, bu ses tonu, onun kendisine inanmadığını gösterdiği için gücendi. Acele acele öfkeyle konuşarak: "Sana şunu söylüyorum," diye başladı.

"Sen gidersen ben de seninle geleceğim. Niçin olmazmış? Niçin olmaz diyorsun?"

"Çünkü nereye gideceğimi, nasıl yollardan geçeceğimi, nasıl otellerde kalacağımı Tanrı bilir... Bana ayakbağı olursun." Levin soğukkanlı olmaya çalışıyordu.

Kiti: "Hiç de olmam," dedi. Ben hiçbir şey istemem. Senin kalabileceğin yerde ben de..."

"Öyleyse yalnız şu nedenle gelemezsin: Orada ilişki kuramayacağın bir kadın var."

"Orada kim var, ne var, bilmiyorum ben, bilmek de istemiyorum. Bildiğim tek şey var: Kocamın ağabeyi ölmek üzere, kocam onun yanına gidiyor, ben de kocamla gidiyorum, çünkü..."

"Kiti, kızma. Ama şunu da unutma, bu iş o kadar önemli ki, zaafından dolayı, yalnız kalmak istemediğin için gelmeyi istemen beni üzüyor. Yalnız başına canın sıkılacaksa Moskova'ya git."

Kiti, gözlerinde gücenme ve öfke gözyaşları: "Sen bana zaten her zaman kötü, adi düşünceleri yakıştırırsın," diye başladı. "Zayıflık

446-

falan söz konusu değil burada... Kara gününde kocamın yanında bulunmanın benim için bir görev olduğu inancındayım. Sen beni üzmem istiyorsun, inadına anlamamazlıktan geliyorsun..."

Öfkesini artık tutamayan Levin ayağa kalktı. "Hayır, bu korkunç bir şey!" diye bağırdı. "Bir tür kölelik!" Aynı anda da, kendi kendini yaraladığını hissetti.

Kiti: "Öyleyse niçin evlendin?" dedi. "Özgürdün. Madem pişman olacaktın ne diye evlendin?" Hızla ayağa kalktı, koşarak konuk salonuna gitti.

Levin yanına geldiğinde Kiti hıçkırarak ağlıyordu.

Levin, karısını caydırmaktan çok, onu avutacak sözcükler bulmaya çalışarak konuşmaya başladı. Ama Kiti onu dinlemiyor, hiçbir şeye razı olmuyordu. Levin, karısının vermek istemediği elini tuttu ve öptü. Saçlarını öptü, sonra bir kez daha elini öptü... Kiti hep susuyordu. Ama Levin, onun yüzünü ellerinin arasına alıp, "Kiti!" deyince birden kendini toparladı, biraz daha ağladı, sonra kocasıyla barıştı.

Ertesi gün birlikte gitmeye karar verdiler. Levin, Kiti'ye, kendisiyle yalnızca yararlı olmak için gelmek istediğine inandığını söylemişti. Marya Nikolayevna'nın orada bulunmasının yakışsız kaçan bir yanının olmadığını kabul etti, ama yola çıkarırken ruhunun derinliklerinde hem kendinden, hem de karısından hoşnut değildi. Kiti'den hoşnut olmamasının nedeni, gerektiğinde kendisini

yalnız başına bir yere yollamamasıydı. Hâlâ daha kısa bir süre öncesine kadar Kiti'nin kendisini sevebileceğini, bu büyük mutluluğa erebileceğini düşünmeye bile cesaret edemezken, şimdi Levin'in, karısı onu fazlasıyla sevdiği için mutsuz olması çok tuhaftı! Levin'in kendinden hoşnut olmamasının nedeni ise, iradesini daha fazla gösteremeyip verdiği karardan dönmesiydi. Kiti'nin, ağabe-yiyle yaşayan o kadını umursamamasını doğru bulmuyor, karşılaşabilecekleri olasılıklar onu dehşete düşürüyordu. Karısının, onun Kiti'sinin o kadınla aynı odada bulunacağını düşünmek bile Levin'i tiksintiyle, dehşetle ürpertiyordu.

XVII

Nikolay Levin'in hasta yattığı taşra kasabasındaki otel, temizlik, rahatlık ve hatta lüks olarak modern tarzda yapılan oteller örnek alınarak kurulmuştu. Ama müşterilerinin kalitesizliğinden akıl almaz bir hızla, eski tarz pisliklerini saklamayan otellere, pis meyhanelere, düpedüz batakhanelere dönen taşra otellerinden biri olmuştu. Giriş kapısında sigara içen, pis üniformalı, sözde kapıcı emekli asker; doğrudan üst kata çıkan dökme demirden kasvetli merdiven; kir pas içindeki frakıyla küstah tavırlı garson; balmu-mundan tozlu bir buket çiçeğin ortadaki masayı süslediği oturma salonu; Levinlerin üzerinde yeni tattıkları ev yaşamından sonra çok ağır bir etki yapmış, özellikle bu otelin doğal-

lıktan uzak havası, onları bekleyen şeyle hiç uyuşmadığı için bu etki daha da ağır olmuştu.

Her zaman olduğu gibi, ne fiyatta bir oda istedikleri sorulduğunda, doğru dürüst bir odanın olmadığı anlaşıldı. İyi odalardan birini demiryolu müfettişi, diğerini Moskovalı bir avukat, üçüncüsünü de işleri için köyden kasabaya inen Prenses Astafyeva tutmuştu. Geriye pis bir oda kalıyordu; onun bitişiğindeki odanın da akşama boşalacağını söylediler. Korktuğu başına geldi, yüreği, ağabeyinin nasıl olduğunu öğrenme heyecanıyla çarparken koşup ağabeyine gideceği yerde, daha geldikleri anda Kiti'yi düşünmek zorunda kaldığı için karısına kızan Levin, onu odalarına götürdü.

Kiti ürkek, suçlu bir bakışla kocasının yüzüne bakıp: "Hadi git sen, git!" dedi.

Levin hiçbir şey söylemeden çıktı. Kapıdan çıkar çıkmaz, onun geldiğini duyan, ama odasına girmeye cesaret edemeyen Marya Ni-kolayevna ile burun buruna geldi. Marya Ni-kolayevna, Levin onu Moskova'da gördüğü günden beri hiç değişmemişti; üzerinde aynı yünlü elbise vardı, kollar, boynu açıktaydı. Biraz daha tombullaşmıştı, çopur yüzünde aynı içten, saf ifade vardı.

"E? Ağabeyim nasıl?"

"Çok kötü. Ayağa kalkamıyor. Hep sizi bekliyor. Eşinizle... birlikte mi geldiniz?"

Levin, Marya Nikolayevna'nın şaşkınlığının nedenini ilk anda anlayamadı, ama Marya Nikolayevna hemen onu aydınlattı.

"Ben dışarı çıkarım, mutfağa giderim. Ni-

kolay Dmitriyeviç çok memnun olacak, evlendiğinizi biliyor, kendilerini de tanıyor, Avrupa'dan anımsıyor."

Levin, Marya Nikolayevna'nın, karısından söz ettiğinin farkındaydı, ama ne cevap vereceğini bilemedi. "Gidelim... ağabeyimin yanına gidelim!" dedi.

Ama tam bir adım atmıştı ki, odanın kapısı açıldı. Ki ti başını uzatıp baktı. Levin, utancından ve kendini de kocasını da bu güç duruma sokan karısına öfkesinden kulaklarına kadar kızardı. Marya Nikolayevna ondan da çok kızarmıştı. Gözlerinden yaş gelene kadar ağlayacak hale gelmiş, ezilip büzülüp kıpkırmızı olmuş, eşarbinin iki ucunu kırmızı parmaklarıyla tutmuş, ne söyleyeceğini, ne yapacağını bilemediğinden bükmeye, çekiştirmeye başlamıştı.

Levin, Kiti'nin kendisi için anlaşılmasız olan bu korkunç kadına bakışında ilk anda büyük bir merak fark etti, ama bu merak yalnızca bir an sürdü. Önce kocasına sonra Marya Ni-kolayevna'ya baktıktan sonra sordu: "E, na-sılmış? Hasta nasıl?"

Levin yanlarından bacakları hafifçe titreyerek geçen ve kendi düşünceleriyle meşgul görünen bir adamı can sıkıntısıyla tepeden tırnağa süzerken: "Ama koridorda konuşulmaz ki!" dedi.

Kiti, kendini biraz toparlayan Marya Niko-layevna'ya döndü. "Öyleyse içeri girin." Kocasının ürkmüş yüzünü görünce: "Ya da gidin siz, sonra da beni çağırın," diye ekledi ve odaya girdi. Levin, ağabeyinin yanına gitti.

Ağabeyinin odasında gördükleri ve hissettiklerini aklının ucundan bile geçirmemişti. Veremlilerin çoğunlukla yaptıkların] duyduğu, ağabeyinin sonbahardaki gelişinde onu şaşırtan ve çok dokunan o kendi kendini aldatmayla karşılaşmayı ummuştu. Yaklaşan ölümün fiziksel belirtileriyle, aşın bir bitkinlikle, aşın zayıflıkla karşılaşmayı bekliyordu. Sevgili ağabeyini kaybetmekten duyduğu acının aynısını, ölüm karşısında o zaman duyduğu dehşetin aynısını -şimdi daha da güçlü olarak- duyacağını hissediyordu. Kendini buna hazırlamıştı. Ama bambaşka bir şeyle karşılaştı.

Duvarları biçimsiz panolarla süslü, havasına ağır bir koku sinmiş, küçük, pis mi pis bir odada, duvardan uzaklaştırılmış bir karyolada, üzeri battaniyeye örtülü bir beden yatıyordu. Bitişik odadan konuşanların sesi geliyordu. Karyoladaki bu bedenin bir eli battaniyenin üzerindeydi ve bir tırnağı andıran bu kocaman el, dirsekten bileğe kadar uzanan dümdüz ince kol kemiğiyle akıl almaz bir biçimde birleşmişti. Baş, yastıkta yan duruyordu. Levin, bu başın şakaklarında seyrek, terden ıslanmış perçemler ve saydam gibi duran bir alın görmüştü.

"Bu korkunç beden ağabeyim Nikolay'm olamaz!" diye düşündü. Ama karyolaya yaklaştı, yüzünü gördü... Artık kuşkusu kalmamıştı. Yüzündeki korkunç değişikliğe rağmen, odaya girenin üzerine doğrulan bu canlı

gözlere bakmak, yapış yapış bıyıkların altındaki dudakların belli belirsiz kıpırdanışını görmek, Levin'in korkunç gerçeği; bu ölü be-

denin onun ağabeyi olduğu gerçeğini anlamasına yetti.

Parlayan bir çift göz odaya giren Levin'e sitemle baktı. Bu bakışla bir anda, iki kardeş arasında canlı bir ilişki kuruldu. Levin, ona yönelmiş bu bakıştaki sitemi hemen fark etti ve aynı anda kendi mutluluğundan pişmanlık duydu.

Nikolay, Levin elini tutunca gülümsedi. Bu gülümseme bitkin, belli belirsiz bir gülümsemeydi. Ama dudaklarındaki bu gülümsemeye rağmen, Nikolay'm gözlerindeki sert ifade değişmemişti. Büyük bir çaba harcayarak: "Beni bu durumda bulacağını ummuyordun değil mi?" dedi.

"Evet... hayır." Levin ne söyleyeceğini şaşırıldı. "Daha önce, yani düğün yapacağım sıralarda niçin bir haber vermedin? Seni her yerde aradım."

Susmamak için konuşmak gerekiyordu, oysa Levin ne söyleyeceğini bilemiyordu. Üstelik ağabeyi bir şey söylemiyor, sadece gözlerini kırpmadan sürekli yüzüne bakıyordu. Onun, ağzından çıkan her sözcüğün anlamını eksiksiz anlamaya çalıştığı belliydi. Levin, ağabeyine, karısının da geldiğini söyledi. Nikolay buna çok sevindiğini, ama onu, bu durumuyla ürküteceğinden korktuğunu söyledi. Bir sessizlik oldu. Nikolay birden kıpırdadı, bir şeyler söylemeye başladı. Levin, onun yüz ifadesinden çok önemli bir şey söyleyeceğini sandı, oysa Nikolay sağlık durumundan söz ediyordu. Doktorundan yakınıyor, Moskovalı ünlü doktorun burada olmadığına

üzülüyordu. Levin, onun hâlâ iyileşmekten umudunu kesmediğini anladı.

İlk sessizlik anından yararlanıp, ona acı veren duygusundan hiç değilse bir an kurtulmuş olmak için kalktı, gidip karısını getireceğini söyledi.

Hasta güçlkle konuşarak: "Pekâlâ," dedi. "Ben de söyleyeyim, buraları biraz temizlesinler, çok pis, sanırım iğrenç de kokuyor, Maşa, ortalığı topla biraz." Kardeşine soran gözlerle bakarak ekledi: "İşin bitince bizi yalnız bırak."

Levin bir şey söylemedi. Koridora çıkınca durdu. Karısını getireceğini söylemişti. Oysa şimdi, hissettiği şeyleri kafasından şöyle bir geçirince, tam tersine, Kiti'yi hastanın yanına getirmemeye karar verdi. "Niçin benim çektiğim acıyı o da çeksin?" diye düşündü.

Kiti telaşlı: "E, durumu ne? Nasıl?" diye sordu.

Levin: "Ah, korkunç bir şey bu, korkunç!" dedi. "Sen ne diye geldin buralara?"

Kiti bir şey söylemeden, kocasının yüzüne acıyla, ürkekçe, birkaç saniye baktı. Sonra yanına yaklaştı, iki eliyle kolundan tuttu. "Kostya," dedi. "Beni onun yanına götür. Birlikte olursak daha kolay dayanırız. Götür beni, götür, lütfen götür. Anlamaya çalış, senin bu durumunu gördükten sonra onu görmemek benim için çok daha acı. Belki orada sana da, ona da yararlı olabilirim. Lütfen izin ver!" Bütün mutluluğu buna bağlıymış gibi kocasına yalvanyordu.

Levin razı olmak zorundaydı. Kendini toparladıktan sonra, Marya Nikolayevna'yı ta-

mamen unutmuş olduğu için, Kiti ile birlikte yine ağabeyinin odasına gitti.

Kiti, hafif adımlarla bakışını kocasının yüzünden ayırmadan ve ona, yüzündeki cesaret ve merhamet ifadesini göstererek hastanın odasına girdi, sakın sakın dönüp sessizce kapıyı kapadı. Sessiz, hızlı adımlarla hastanın yatağına yaklaştı. Yatağın, hastayı başını çevirmek zorunda bırakmayacağı tarafına gitti. Onun kemik yığını kocaman elini taptaze, canlı avucunun içine aldı, sıkı. Ancak kadınlara özgü, karşısındakini gücendirmeyen, şefkat dolu yumuşak ama canlı bir sesle onunla konuşmaya başladı.

"Sizinle daha önce Soden'de karşılaşmıştık, ama tanışmıyorduk," dedi. "Bir gün geliniz olacağımı tahmin etmemişsinizdir herhalde."

Nikolay, yüzünü aydınlatan bir gülümsemeyle: "Beni bu halimle tek başınıza görseydiniz tanıyamazdınız değil mi?" dedi.

"Hayır, tanırdım. Bize haber vermekle ne iyi ettiniz! Kostya sizi hep merak ediyor, her gün sizden söz ediyordu."

Ama hastanın canlılığı uzun sürmedi. Kiti daha sözünü bitirmemişti ki, yüzünü yine sert, ölümle pençelesen bir insanın sağlıklı insanlara duyduğu kıskançlığın verdiği sitem dolu bir ifade kapladı.

Kiti biraz geri çekildi. Hastanın karyolasını ve odayı gözden geçirirken: "Korkarım burada hiç rahat değilsiniz," dedi. Kocasına döndü; "Otel sahibine başka bir oda vermesini söylemek gerekecek. Verecekleri oda bize yakın olmalı."

Levin ağabeyine bakarken sakin olamıyordu. Onun yanında doğal ve sakin olmak elinde değildi. Hastanın odasına girdiğinde gözleri de dikkati de elinde olmadan buluyor, ağabeyinin durumunu ayrıntılarıyla göremiyor, anlayamıyordu. Odanın iğrenç kokusunu duyuyor, dizboyu pisliği, düzensizliği, perişanlığı, iniltileri işitiyor, ama elinden hiçbir şeyin gelemeyeceğini hissediyordu. Hastanın durumunu ayrıntılarıyla anlayamıyor, battaniyenin altında bu bedenin nasıl yattığını, sırtının ne durumda olduğunu bir deri bir kemik bacakların, kalçanın nasıl durduğunu, bunları daha rahat bir durumda yatırıp yatıramayacaklarını, bu durumu iyileştirmek elde olmasa bile daha kötüye gitmesini engellemek için bir şeylerin yapılıp yapılamayacağını düşünmek aklının ucundan bile geçmiyordu. Bütün bu ayrıntıları düşünmeye başlayınca sırtında soğuk bir ürperti dolaşıyordu. Ağabeyinin ömrünü uzatmak ve acısını hafifletmek için hiçbir şeyin yapılamayacağına kesinlikle inandığını ve bütün yardımları olanaksız gördüğünü hasta da hissediyor ve bundan ötürü de sinirleniyordu. Bu ise Levin'in acısını bir kat daha artırıyordu. Hastanın odasında olmak ona acı veriyor, dışarıda olmak ise daha da kötü oluyordu. Çeşitli bahaneler uydurup sık sık dışarı çıkıyor, ama yalnız başına kalacak gücü olmadığı için hemen dönüyordu.

Oysa Kiti hiç de böyle düşünmüyor, böy-

le hissetmiyor ve davranmıyordu. Hastayı görür görmez ona acıdı. Bu acıma duygusu ise onun yüreğinde, kocasının yüreğinde yarattığı dehşet ve tiksinti duygusunu yaratmamış, harekete geçme, bir şeyler yapma, ona yardım etme isteğini uyandırmıştı. Hastaya yardım etmenin görevi olduğundan en küçük bir kuşku duymadığı için, bunun olanağından da hiç kuşku duymamış, hemen işe koyulmuştu. Kocasını, sadece düşünmesi bile dehşete düşüren ayrıntılar, hemen Kiti'nin dikkatini çekmişti. Doktor çağırtdı, eczaneye adam yolladı, beraberinde getirdiği oda hizmetçisiyle Marya Nikolayevna'ya yerleri süpürme, toz alma, temizleme işini verdi. Kendi de bir şeyler yıkadı, battaniyenin altına bir şey serdi, isteği üzerine hastanın odasına bir şeyler getirdiler, bir şeyler çıkardılar. Koridorda karşılaştığı bazı adamları umursamadan, birkaç kez kendi odasına gidip geldi. Çarşaf, yastık kılıfları, halılar, gömlekler getirdi.

Yemek salonunda bir grup mühendise yemek servisi yapan garson, Kiti'nin çağırması üzerine birkaç kez öfkeli bir yüzle gelmiş, ama istediği şeyleri yapmadan edememişti. Çünkü öylesine nazik bir ısrarla istekte bulunuyordu ki, reddetmek olanaksızdı. Levin, bütün bunları doğru bulmuyor, hastaya herhangi bir yarar sağlayacağına inanmıyordu. En çok korktuğu da hastanın sinirlenmesiy-di. Ama hasta -Kiti'nin bu çabasına kayıtsız görünse de- kızmıyordu. Yalnızca utanıyor, Kiti'nin onun için yaptıklarıyla ilgilenmiyor-

muş gibi davranıyordu. Levin, Kiti'nin kendisini yolladığı doktordan dönüp kapıyı açtığı anda, Kiti'nin emriyle hastanın çamaşırını değiştirdiklerini gördü; kocaman, çıkık kürek kemikli sırtı, dışarı fırlamış kaburgaları, köprücük kemikleri iskeleti andıran uzun sırtı açıktaydı. Marya Nikolayevna ile uşak, gömleğin koluna hastanın uzun, zayıf kolunu bir türlü sokamıyorlardı. Levin'in arkasından kapıyı hemen kapayan Kiti, o yana bakmıyordu, ama hasta inlemeye başlayınca hemen yanına gitti.

"Tamam, bitiyor," dedi.

Hasta öfkeyle homurdandı: "Hayır, siz gelmeyin, ben kendim giyerim."

Marya Nikolayevna: "Ne diyorsunuz?" diye sordu.

Ama Kiti, hastanın ne dediğini duymuş, onun yanında çıplak olmaktan hoşlanmadığını, bundan utandığını anlamıştı.

Hastanın kolunu düzeltirken: "Bakmıyorum, bakmıyorum!" dedi. "Marya Nikolayevna siz karşıya geçin, oradan kolu düzeltin," diye ekledi.

Sonra kocasına döndü: "Odada küçük el çantasında bir şişe var, onu lütfen getiriver, o zamana kadar da buraya bir çekidüzen verirler."

Levin şişeyle döndüğünde hastayı karyolasına yerleştirilmiş, çevresindeki her şeyi değişmiş buldu. Odanın ağır kokusunun yerini Kiti'nin pembe dudaklarını uzatıp yanaklarını şişirerek bir pipet yardımıyla püskürttüğü sirke esansının hoş kokusu almıştı, hiç toz

kalmamış, karyolanın altına da bir halı serilmiş, masanın üzerinde şişeler, bir sürahi, gerekli çamaşırlar dizilmiş ve Kiti'nin işlediği "broderie anglaise" düzenli bir biçimde yerleştirilmişti. Hastanın yanındaki komodinin üzerinde su, bir mum ve birtakım toz ilaçlar vardı. Hasta güzelce yıkanmış, saçları başı taranmış, tertemiz çarşafın içinde yatıyordu. Başının altına birkaç yastık koymuşlar, ipince boynunu saran beyaz yakalıklı bir gömlek giydirmişlerdi. Bakışlarında yepyeni bir umut, gözlerini kırpmadan Kiti'ye bakıyordu.

Levin'in kulüpte bulup getirdiği doktor, Nikolay Levin'e bakan, hastanın hoşnut olmadığı doktor değildi. Yeni doktor stetesko-punu çıkarıp hastanın sırtını, göğsünü dinledi, 'umutsuz,' der gibi başını iki yana salladı, ilaç yazdı. Önce ilaçların nasıl alınacağını en küçük ayrıntılarına kadar büyük bir titizlikle anlattı. Sonra nasıl bir yemek rejimi izleneceğini açıkladı. Çiğ ya da rafadan yumurta yemesini, belirli sıcaklıkta taze sütle maden suyu içmesini öğütledi. Doktor gittikten sonra ağabeyi, kardeşine bir şey söyledi, ama Levin, sadece son

sözcükleri duyabildi, "...senin Katya," Hastanın Kiti'ye bakışından Levin, onun Kiti'yi övdüğünü anlamıştı. Nikolay'ın söylediği gibi, "Katya!" diyerek Kiti'yi yanına çağırdı. "Şimdiden kendimi çok daha iyi hissediyorum," dedi. "Sizin yanınızda olsaydım çoktan iyileşmiştim. Ne kadar güzel!" Kiti'nin elini tutup dudaklarına götürdü, ama bundan Kiti'nin hoşlanmayacağını düşünerek elini öp-

mekten vazgeçti, sadece okşadı. Kiti iki eliyle Nikolay'ın elini tuttu ve sıktı.

Nikolay: "Şimdi sol yanıma yatırın beni, siz de gidin yatın," dedi.

Onun ne dediğini kimse duymamıştı, yalnız Kiti ne dediğini anlamıştı. Anlamasının nedeni de, sürekli hastanın neye ihtiyacı olabileceğini düşünmesiydi.

"Öbür tarafına," dedi kocasına. "Hep o yana dönük uyuyor. Sen onu çeviriver, uşakları çağırmamız doğru olmaz. Benim gücüm yetmiyor." Marya Nikolayevna'ya döndü. "Sizin yetiyor mu?"

Marya Nikolayevna: "Korkarım hayır," diye karşılık verdi.

Bu korkunç bedeni her iki koluyla sarmak ve aklına bile getirmek istemediği o uzuvlara yorganın altında değmek Levin'e ürpertici gelse de, karısının etkisiyle, yüzüne, Kiti'nin çok iyi tanıdığı o kararlılığı takındı. Kollarını battaniyenin altına sokup, ağabeyinin bedenini tuttu; güçlü kuvvetli bir insandı ama, bu, bir deri bir kemik kolların, bacakların tuhaf ağırlığı onu şaşırttı. Boynuna dolanmış bir deri bir kemik kocaman kolun ağırlığını hissederek ağabeyini döndürürken Kiti sessizce, çabucak yastığı ters çevirmiş, vurarak kabartmış, hastanın başının altına koymuştu. Sonra başını ve şakaklarına yapışan seyrek saçlarını düzeltti.

Hasta, kardeşinin elini avucunun içinde tutuyordu. Levin, ağabeyinin onun elini bir yere doğru çektiğini hissetti. Heyecandan yüreği sıkıştıyordu. Evet, Nikolay, kardeşinin eli-

ni ağzına götürdü, öptü. Levin hıçkırıqlarla ağlamaya başladı. Bir şey söyleyecek gücü kendinde bulamadı. Koşarak odadan çıktı.

XIX

Levin o gece karısıyla konuşurken onun için şöyle düşünüyordu: "Sen bunları bilge kişilerden gizleyip, çocuklara ve sıradan insanlara açtın."

Levin, İncil'in bu cümlesini kendini bilge kişilerden sandığı için anımsamamıştı. Kendini bilgili, zeki bir insan saymazdı. Ama karısından ve Agafya Mihaylovna'dan bilgili olduğunu inkâr edemezdi. Ölümü de, ruhunun bütün gücüyle düşündüğünü bilmemezlik edemezdi. O, düşüncelerini okuduğu birçok parlak zekânın bu konu hakkında kafa patlattıklarını ama bu alanda karısıyla Agafya Mihaylovna'nın bildiklerinin yüzde birini bile bilmediklerini de biliyordu. Bu iki kadın, Agafya Mihaylovna ile Katya -ağabeyi Niko-lay, "Katya" diyordu ona, şimdi ona Katya demek, Levin'in de çok hoşuna gitmişti- birbirlerinden ne kadar farklı olurlarsa olsun, bu konuda birbirlerine çok benziyorlar, yaşamın da, ölümün de ne olduğunu kesinlikle biliyorlardı. Levin'in kafasındaki sorulan hiçbir şekilde anlayamazlar, onlara hiçbir cevap bulamazlardı. Ama bu olayın anlamından, öneminden ikisinin de kuşkusu yoktu ve daha milyonlarca başka insan gibi, bu olaya bakışları kesinlikle aynıydı. Ölümün ne olduğunu iyi bildiklerinin kanıtı da, ölmek üzere olan

bir insana nelerin yapılacağını en küçük bir kuşkuyla yer bırakmayacak biçimde bilmelerinde, can çekişenlerden korkmamalarındaydı. Levin gibi daha birçok kimse de, ölüm üzerine çok şey söyleyebilirlerdi ama bunu bilmedikleri kesindi. Çünkü ölümden korkuyorlardı. Ayrıca, ölmek üzere olan bir insana nelerin yapılacağını da hiç mi hiç bilmiyorlardı. Levin, ağabeyiyle yalnız olsaydı ona yalnızca dehşetle bakar, daha büyük bir dehşetle de onun ölmesini bekler, başka hiçbir şey yapamazdı.

Dahası, ne diyeceğini, nasıl bakacağını, nasıl yürüyeceğini de bilmiyordu. Başka şeylerden söz etmek ona gurur kinci, olanaksız görünüyordu. Ölümden, iç karartıcı şeylerden söz etmek de olmazdı. Susmak... O da olanaksızdı. "Yüzüne baksam, onu incelediğimi, korktuğumu düşünecek. Bakmasam, başka şeyler düşündüğümü sanacak. Par-maklanmın ucuna basarak yürüsem hoşuna gitmeyecek. Bütün tabanımla basmaktan da ben utanıyorum." Kiti'nin kendini düşünmediği, düşünecek zamanı olmadığı belliydi. Ne yapması gerektiğini bildiği için hep hastayı düşünüyor, her yaptığı da iyi sonuç veriyordu. Kendinden söz ediyor, düşününce anlatıyor, gülüyor, hastanın durumuna acıyor, onu okşuyor, bu hastalıktan kurtulanlardan söz ediyordu... Bütün bunlar iyi sonuç veriyordu. Demek bir şeyler biliyordu. Onun da Agafya Mihaylovna'nın da davranışlarının içgüdüsel, bilinçsiz ve akıl dışı olmadığını kanıtı, onları bedensel bakım uygulamaları, acıyı hafiflet-

melerinin yanı sıra, bedensel bakımla hiç ilgisi olmayan bir şeye de önem vermeleri idi. Agafya Mihaylovna, ölen bir ihtiyardan söz ederken şöyle demişti. "Eh, Tann'ya şükürler olsun, ona kutsal ekmekle şarap verildi, bedenine kutsal yağ sürüldü. Tanrı herkese böyle ölüm nasip etsin." Kiti de tıpkı öyle, çamaşırlarla, hastanın bedeninde uzun süre yatmaktan dolayı oluşan yaralanyla, içecek-leriyle uğraşırken yine de vakit bulup daha ilk günden hastayı, kutsal şarapla ekmek almanın, kutsal yağ sürmenin gerekliliğine inandırmıştı.

Gece hastanın yanından iki odalı dairelerine döndükten sonra Levin bir sandalyeye çöktü, başını önüne eğdi. Ne yapacağını bilemiyordu. Akşam yemeğini, yatmayı, ne yapacaklarını düşünmek bir yana, karısıyla konuşmıyordu bile. Kendi kendinden utanıyordu. Oysa Kiti tam tersine, her zamankinden daha hareketliydi; yemek getirmelerini söyledi, eşyaları kendi yerleştirdi, yatakların hazırlanmasına yardım etti, yataklara böcek tozu serpmeyi bile unutmadı. Kiti, yargılama yeteneğinin büyük bir hızla çalıştığı, çabuk kavrama ve uyanıklık hali içindeydi. Hani, erkeklerde, savaştan önce; hayatlarının tehlikeli ve önemli anlarında görülen o serinkanlılık ve dikkat şimdi Kiti'de vardı. Böyle anlarda bütün değerlerini, bütün varını yoğunu, geçmişinin boşa gitmediğini, ama bu anlar için bir hazırlık olduğunu ilk ve son kez gösterirler. Kiti, her şeyi güzelce yoluna koymuş, daha saat on iki olmamıştı ki, her şey yerli yeri-

ne yerleştirilmiş, iki odalı daire kendi evlerine benzemişti. Yataklar hazırlanmış, fırçalar, aynalar yerli yerine konmuş, masaya örtüler serilmişti.

Levin yemek yemenin, uyumanın, konuşmanın başlanamayacak bir şey olduğuna inanıyor, her davranışının çirkin kaçtığını düşünüyordu. Oysa Kiti fırçaları tek tek ayırıyor, yerleştiriyor, üstelik bunu, çirkin kaçacak bir şey yokmuş gibi yapıyordu.

Ne var ki, bir şey yiyemediler. Uzun süre gözlerine uyku girmedi. Hatta yatmadılar bile.

Kiti, sırtında sabahlığı, katlanır aynasının önünde sık dişli tarağıyla hoş kokulu, yuma-şak saçlarını tararken: "Onu yann kutsal yağ sürünmeye razı edebildiğime çok sevindim," dedi. "Böyle bir törende hiç bulunmadım, ama biliyorum, annem söylemişti tören sırasında hastanın iyileşmesi için dualar oku-nurmuş."

Levin, karısının küçücük, yuvarlak başının arkasındaki tarağı, arkadan öne her getirişinde kapanan ince çizgiden gözlerini ayırmadan: "Onun iyileşebileceğinden umudun mu var yoksa?" dedi.

"Doktorla konuştum. En çok üç gün yaşayabileceğini söyledi. Ama doktor bunu ner-den bilsin?" Saçlarının arasından yan gözle kocasına baktı. "Neyse, yine de sevindim razı olmasına."

Dinden söz ederken yüzünde yine her zamanki o biraz kurnazca ifade vardı. "Her şey olabilir," diye ekledi.

Nişanlılık döneminde din üzerine o konuş-

malarından sonra bu konuda bir daha konuşmamışlardı. Ama Kiti inancına bağlı kalarak, ibadeti, kiliseye gitmeyi, dualara katılmayı hiç aksatmamıştı. Levin'in, çoğu kez tersini söylemesine, iddia etmesine rağmen, Kiti onun da kendisi gibi, hatta kendisinden daha iyi bir Hıristiyan olduğuna kesinlikle inanıyordu. Levin'in bu konuda bütün söylediklerinin, tıpkı kendi "broderie anglaise"i için söyledikleri -sözde iyi insanların delikleri örerek kapadıkları, onun ise eline makası alıp delik açtığı vb.- gibi, kocasının o saçma erkeklere özgü gülünç kaprislerinden biri olduğunu düşünüyordu.

Levin: "Doğrusu, Marya Nikolayevna denen o kadın bütün bunların altından kalkamazdı," dedi. "Hem bunu sana söylemeliyim, geldiğine çok çok sevindim. Sen saflığın ta kendisisin."

Levin karısının elini aldı, öpmeyi -ölüm bu kadar yakınlandıkça karısının elini öpmek ona uygunsuz gelmişti- pırl pırl parlayan gözlerinin içine suçluymuş gibi bakarak avucunun içinde sıktı.

Kiti duyduğu hazdan al al olan yanaklarını gizleyerek kollarını kaldırdı. Ensesinde topladığı saçlarını tokayla tutturdu.

"Yalnız gelseydin çok sıkıntı çekerdin," dedi. "Yo... o kadın böyle durumlarda ne yapılacağını bilemezdi... Bereket versin, çok şey öğrenmiştim Soden'de."

"Orada böyle hastalar da var mıydı?"

"Daha da kötüler vardı."

"Benim için asıl korkunç olan, onun

gençlik günlerinin gözümün önünden gitmemesi... İnanamazsın ne aslan gibi bir delikanlıydı, ama onu o zamanlar anlayamıyordum."

Kiti: "İnanıyorum, inanıyorum," dedi. "Sanırım, onunla iyi dost olurduk." Kiti söylediğinden korkmuştu. Kocasına baktı. Gözleri dolu dolu olmuştu.

Levin üzgün: "Evet, olurdu," dedi. "Hani kimi insanlar için bu dünyaya ait olmadıkları söylenir. İşte o da, gerçekten o insanlardan biriydi."

Kiti, küçük saatine baktı: "Neyse, önümüzde daha çok günler var," dedi. "Yatalım artık."

XX

Ertesi gün Nikolay Levin'e kutsal şarapla ekmek verdiler, bedenine kutsal yağ sürdüler. Tören sırasında hasta, kendini içtenlikle vererek dua etti. Çuha kaplı, renkli bir örtüyle örtülü küçük oyun masasının üzerindeki tasvire diktiği iri gözlerinde öylesine tutkulu bir yakarış ve umut vardı ki, ona bakmak Levin'e dehşet veriyordu. Levin bu tutkulu yakarış ile umudun, Nikolay'ın çok sevdiği hayattan ayrılmasını güçleştirmekten başka bir şeye yaramayacağını biliyordu. Ağabeyini tanır, onun düşüncelerini bilirdi. Onun

dinsizliğinin, dinsiz yaşamının kendisi için daha kolay olduğundan değil, dünya olaylarının çağdaş-bilimsel yorumlanışlarının dini inancını adım adım ortadan kaldırmış olmasın-

dan ileri geldiğini, bundan ötürü de dine dönmesinin, aynı düşünce akışının doğurduğu mantıklı bir değişme olmayıp, bencil, çılgınca bir iyileşme umuduna geçici olarak sarılmasının bir sonucu olduğunu biliyordu. Levin, ayrıca Kiti'nin duyduğu beklenmedik iyileşme olayları üzerine anlattıklarıyla bu umudu güçlendirdiğini de biliyordu. Levin bütün bunları biliyor ve umut dolu bu yalvaran bakışları, güçlükle kaldırılarak, gergin derili alın üzerinde istavroz çıkararak bir deri bir kemik eli, fırlak omuzları, hastanın istediği hayatı artık içine sığdıramayan o hırıltılı boş göğsü görmek, ona dayanılmaz acı veriyordu. Tören sırasında Levin de inanmayan binlerce insanın yaptığını yaptı. Tanrı'ya yakardı: "Gerçekten varsan, onu iyileştir, o zaman hem onu hem de beni kurtarırın."

Kutsal yağ sürüldükten sonra hasta birden çok rahatladı. Tam bir saat hiç öksürme-di. Gülümsüyordu. Kiti'nin elini öptü, gözlerinde yaşlarla ona teşekkür etti. Şimdi çok daha iyi olduğunu, hiçbir yerinin ağrımadığını, iştahının açıldığını, kendini güçlü hissettiğini söylüyordu. Hatta, çorbasını getirdiklerinde çorbasını kendi içti ve bir de köfte istedi. Hiçbir umudun kalmadığının, iyileşmesinin olanaksız olduğunun, hastanın yüzüne bakar bakmaz anlaşılmasına rağmen, Levin de, Kiti de bu bir saat içinde, yanılmış olabilecekleri umuduyla, aynı zamanda hem korku hem mutluluk dolu bir coşku içindeydiler. Birbirlerine gülümseyerek fısıldaşıyorlardı:

"Daha iyi galiba?"

"Evet, çok daha iyi."

"Şaşılacak şey!"

"Bunda şaşılacak bir şey yok."

"Yine de böylesi daha iyi."

Bu umut uzun ömürlü olmadı. Hasta rahat bir uykuya daldı, ama yarım saat sonra öksürükle uyandı. Acının gerçekliği kuşkuyla yer bırakmayacak, doğan umut ışığını unutturacak biçimde, gerek hastada, gerekse Kiti ve Levin'de uyanan bütün umutları yerle bir etti.

Hasta, yarım saat önce inandığı şeyi unutmuş, bunu anımsamaktan bile utanıyormuş gibi, koklamak için, üstü delikli bir kâğıda kapatılmış iyot şişesini istedi. Levin şişeyi verdi. Hasta, bedenine kutsal yağ sürülürken bakışındaki o tutku dolu umutla; iyot koklamanın mucizeler yarattığı üzerine doktorun söylediklerini doğrulamak istermiş gibi kardeşine bakıyordu. Levin doktorun sözlerini isteksiz tekrarlayınca Nikolay çevresine bakındı.

"Ne o, Kiti yok mu?" dedi. "Yok, öyleyse sana söyleyebilirim... Bu komediye onun için katlandım. Öyle sevimli ve cana yakın ki insan kıramıyor. Ama biz kendinizi aldatanlayız. İşte ben buna inanıyorum," dedi ve kemikli eliyle iyot şişesini sıktı, üzerinden koklamaya başladı.

Akşam Marya Nikolayevna soluk soluğa içeri daldığında saat yediyi geçiyordu. Levin ile Kiti kendi dairelerinde çay içiyorlardı. Yüzü bembeyazdı, dudakları titriyordu.

"Ölüyor!" diye fısıldadı. "Korkanm yetiştir-meyeceğiz."

Kiti ile Levin hemen hastanın odasına koş-

tular. Nikolay yatağının içinde doğrulmuş, bir kolunu destek yapıp oturmuştu. Uzun sırtı iki büklümdü. Başını önüne sarkmıştı.

Kısa süren bir sessizlikten sonra Levin alçak sesle: "Ne hissediyorsun?" diye sordu.

Nikolay sözcükleri güçlükle çıkararak, ama tane tane: "Yolun sonuna geldiğimi hissediyorum," dedi ve başını kaldırmadan ekledi: "Katya, sen odana git!"

Levin ayağa fırladı. Emreder bir tavırla fısıldayarak ona odadan çıkmasını söyledi. Ki-ti çıktıktan sonra Nikolay tekrarladı:

"Yolun sonuna geldim."

Levin, sırf bir şey söylemiş olmak için: "Niçin böyle düşünüyorsun?" dedi.

Nikolay bu sözü söylemekten hoşlanıyor-muş gibi: "Çünkü yolun sonuna geldim," diye tekrarladı.

Marya Nikolayevna yanına yaklaştı. "Yat-sanız iyi olur," dedi. "Daha rahat edersiniz."

Nikolay ağır ağır: "Yakında ölünce yeterince yatacağım," dedi ve öfkeyle ekledi: "Eh, mademki istiyorsunuz yatırın beni."

Levin ağabeyini sırtüstü yatırdı, yanına oturdu, soluğunu tutup yüzüne bakmaya başladı. Can çekişen hastanın gözleri kapalıydı. Ama alnındaki kaslar, derin düşüncelere dalmış bir insanın alnında olduğu gibi arada bir kıpırdıyorlardı. Levin elinde olmadan ağabeyine şu anda nelerin olup bittiğini düşünüyordu. Ama onun düşüncelerini izleyebilmek için harcadığı tüm çabaya rağmen, bu sert, sakın ifadeli yüzden, kaşının üstündeki kasların seyirmesinden, onun için hâlâ

karanlıkta kalan şeylerin, ölmekte olan ağabeyi için giderek bir duruluk kazandığını anladı.

Hasta, ara sıra: "Evet, evet, öyle işte," diye mırıldandı. "Dikkat edin!" Yine sustu. Sonra, onun için her şey açıklığa kavuşmuş, bilinmeyen hiçbir şey kalmamış gibi, sakince: "Öyle!" dedi. Derin bir soluk aldı. "Oh Tanrım!" diye mırıldandı.

Marya Nikolayevna hastanın ayaklarını elledi. "Soğuyor," diye fısıldadı.

Hasta, Levin'e çok uzun gelen bir süre boyunca hiç kıpırdamadan yattı. Ama hâlâ yaşıyor ve arada bir içini çekiyordu. Levin düşünmekten artık yorgun düşmüştü. Kendini ne kadar zorlarsa zorlasın, O "öyle"nin ne demek olduğunu hâlâ anlayamamıştı. Düşünce yönünden hastadan çok gerilerde kaldığını anlıyordu. Artık ölüm olgusu üzerinde düşünemiyor, bundan sonra yapmak zorunda kalacağı şeyleri; ağabeyinin gözlerini kapatacağını, onu giydireceğini ve tabut ismarlayacağını düşünmemek ise elinden gelmiyordu ve ne tuhaftır, tamamen duygusuzlaştığını hissediyordu. İçinde ne ağabeyini kaybetme, ne onun için üzülmeye ne de acıma duygusu vardı. Eğer o anda, içinde ağabeyine karşı bir duygu var idiyse, bu, kendisinde olmayan ama ölmek üzere olan bu adamda olan bilgiyi kıskanma duygusuydu.

Levin, hep sonun gelmesini bekleyerek, daha uzun bir süre bu biçimde ağabeyinin yanında oturdu. Ama son gelmek bilmedi. Kapı açıldı. Kiti geldi. Onu durdurmak için

Levin ayağa kalktı. Ama tam kalkarken hastanın kıpırdadığını hissetmişti.

Nikolay elini ona uzattı. "Gitme," diye fısıldadı.

Levin, elini ağabeyine verdi ve karısına öfkeli öfkeli çekilmesini işaret etti.

Levin, can çekişmekte olan ağabeyinin eli elinde, yarım saat, bir saat, iki saat daha oturdu. Artık ölümü düşünmüyordu. Şu anda Kiti'nin ne yaptığını, bitişikteki odada kimin kaldığını, doktorun oturduğu evin kendinin olup olmadığını düşünüyordu. Canı bir şeyler yemek, uyumak istiyordu. Elini usulca çekip, ağabeyinin ayaklarını yokladı, soğuktu, ama hâlâ soluk alıyordu. Levin parmaklarının ucuna basarak yine gitmek istedi, ama hasta kıpırdandı. "Gitme."

Ortalık aydınlanmıştı, hastanın durumunda bir değişiklik yoktu. Levin, hastaya sezdirmeden usulca elini çekti, odasına gitti, uyudu. Uyandığında, ağabeyinin ölüm haberi yerine, hastanın yeniden açıldığını öğrendi: Yine oturmaya, öksürmeye, yemek yemeye, konuşmaya başlamıştı. Ölümünden söz etmiyordu, yeniden iyileşme umudunu beslemeye başlamıştı. Eskisinden daha da huysuz, asık suratlı olmuştu. Ne kardeşi, ne de Kiti onu avutabiliyordu. Herkese kızıyor, ağzına geleni söylüyor, çektiği acıların suçunu onlarda buluyor, Moskova'dan ünlü doktoru getirmelerini istiyordu. Kendisini nasıl hissettiği hakkında sorulan soruların hepsine öfkeyle, sitemle hep aynı cevabı veriyordu: "Müthiş acı çekiyorum, dayanılacak gibi değil!"

Hastanın acılan özellikle uzun süre yatmaktan oluşan, artık iyileştirilemeyecek yaralan yüzünden giderek artıyordu. Çevresinden duyduğu hoşnutsuzluk büyüdükçe büyüyor. Moskova'h doktoru getirtmedikleri için söylenip duruyor. Kiti, her yolu deneyip ona yardım etmeye, sakinleştirmeye çalışıyor, ama bütün çabası boşa gidiyordu. Levin kansmin bedensel ve ruhsal yönden bitkin düştüğünü, ama bunu kendi kendine bile itiraf etmediğini görüyordu. Nikolay'm, kardeşini odasına çağırttığı ve hayatla vedalaştığı geceki duygudan, ölümün çok yakın olduğu duygusundan eser kalmamıştı. Ölümün bugün yann geleceğini, hatta onun şimdiden yan ölü olduğunu herkes bildiği halde o geceki duygu kaybolmuştu. Hepsinin biricik isteği, onun bir an önce ölmesiydi ve bunu belli etmemeye çalışıyorlardı. Ona ilaçlar veriyorlar, yeni yeni ilaçlardan, başka doktorlardan bahsediyorlar, onu, kendilerini ve birbirlerini aldatıyorlardı. Bütün bunlar, iğrenç, saygısız, rezilce yalanlardı. Gerek karakterinden ötürü, gerekse ölmek üzere olan insanı en çok seven o olduğu için bu yalanlar en çok Levin'e acı veriyordu.

Ağabeylerini hiç değilse ölüm anında ba-ıştırmayı çoktandır düşünen Levin, ağabeyi Sergey İvanoviç'e bir mektup yazmış, aldığı cevabı da hastaya okumuştur. Sergey İvanoviç gelemeyeceğini yazıyor, ama dokunaklı bir dille kardeşinden özür diliyordu.

Hasta, hiçbir şey söylemedi.

"Ona ne yazayım?" diye sordu Levin. "Umanm ona artık kızmıyorsundur."

Nikolay bu soruya canı sıkın cevap verdi:

"Hayır, hiç kızmıyorum! Bana bir doktor yollamasını yaz."

Acı dolu üç gün daha geçti, hastanın durumunda hiçbir değişiklik yoktu. Onu gören herkes artık bir an önce ölmesini istiyordu: Otel personeli de, otel sahibi de, otelde kalanlar da, doktor da, Marya Nikolayevna da, Levin de, Kiti de. Yalnız hastada böyle bir istek görülüyordu. Tam tersine, Moskova'dan o doktoru getirtmedikleri için söyleniyor, ilaçlarını almayı sürdürüyor, yaşamaktan söz ediyordu. Ancak, hiç dinmeyen acılardan afyonun etkisiyle kurtulduğu çok ender anlarda, yan uyur bir durumda, çevresindekilerden daha güçlü hissettiği şeyi dile getiriyordu: "Ah bir bitse her şey!" ya da "Ne zaman bitecek bu?"

Gittikçe artan acılan, hastaya bakanlar kendilerine düşeni yapıyor, onu ölüme hazırlıyorlardı. Acı duymadan yatabildiği bir durum, acılandığı unutulduğu bir dakika, bedeninde ağınmayan, ona acı vermeyen bir yer yoktu. Bedeniyle ilgili anılar, izlenimler, düşünceler bile hastada bir tikslenme duygusu uyandıyordu. Başkalarının görünümü, konuşması, kendi anılan, her şey ona yalnızca acı veriyordu. Çevresindekiler bunu hissediyor, bilinçaltı bir etkiyle onun yanında rahat hareketlerden de, konuşmaktan da, isteklerini açığa vurmaktan da kaçınıyorlardı. Hastanın bütün hayatı artık bir tek duyguda toplanmıştı: Acı ve acıdan kurtulma isteği. Hastanın içinde, besbellî ki ölümünde

arzulannın yerine getirilmesinden ve mutluluktan başka bir şey görmemesini sağlayacak o dönüşüm gerçekleşiyordu. Eskiden, bir acının ya da açlık gibi, yorgunluk gibi, susuzluk gibi ihtiyaçların doğurduğu istekler kendilerini gidertirken bu ihtiyaç gidermeler haz veriyordu. Oysa şimdi, bu hazlardan yoksun kaldığı gibi, bu ihtiyaçları gene de hissetme girişimleri sadece yeni bir acı yaratıyordu. Bu yüzden bütün istekleri, tek bir istekte; acılarından ve onların biricik kaynağı olan bedeninden kurtulma isteğinde toplanmıştı. Ama bu kurtuluş özlemini dile getirecek kelimeleri yoktu. Bu yüzden de bunun sözünü etmiyor, eski alışkanlığıyla, yerine getirilmesi artık mümkün olmayan isteklerde bulunuyordu: Bir an geliyor, "Öte yana döndürün beni," diyor, hemen ardından tekrar eski durumuna getirilmeyi istiyordu. "Bana et suyu verin," diyor, getirdiklerinde, "Götürün et suyunu. Bir şeyler anlatın, niçin susuyorsunuz?" diyor; konuşmaya başladıklarında da gözlerini kapıyor, yorgunluk, ilgisizlik, bıkkınlık gösteriyordu. Kasabaya geldiklerinin onuncu günü Kiti hastalandı. Baş ağıyor, midesi bulanıyordu. Öğleye kadar yataktan kalkamadı.

Doktor, Kiti'nin rahatsızlığının yorgunluk ve heyecandan kaynaklandığını, dinlenmesi gerektiğini söyledi. Ama Kiti, öğle yemeğinden sonra kalktı. Her zamanki gibi, elinde işiyle hastanın yanına gitti. Odaya girdiğinde Nikolay sert sert ona baktı. Hasta olduğunu söyleyince kü-

çümser bir tavırla gülümsedi. O gün hasta durmadan öksürdü ve acı acı inledi.

Kiti: "Kendinizi nasıl hissediyorsunuz?" diye sordu.

Nikolay güçlükle konuştu: "Daha kötü. Canım acıyor."

"Nereniz acıyor?"

"Her yerim."

Marya Nikolayevna: "Bugün işi tamamdır, göreceksiniz," diye fısıldadı.

Marya Nikolayevna çok alçak sesle konuşuyordu ama, hasta duyabilirdi. Çünkü Levin onun kulaklarının çok iyi işittiğinin farkındaydı. Levin, "Şşt!" diyerek susturdu, Marya Nikolayevna'yı ve hastaya baktı. Nikolay, kadının dediğini duymuştu. Ama bu sözün, onun üzerinde hiçbir etkisi olmamıştı. Bakışı gene sitem dolu, huzursuzdu.

Levin, arkasından koridora çıkan Marya Nikolayevna'ya: "Nerden anladınız?" diye sordu.

Marya Nikolayevna: "Üstünü başını çekiştirmeye başladı," dedi.

"Nasıl yani?"

Marya Nikolayevna yünlü elbisesinin kıvrımlarını çekiştirerek: "İşte böyle," dedi.

Gerçekten de Levin o gün hastanın sabahtan beri, üzerinden bir şeyi çekip çıkarmak istiyormuş gibi orasını burasını çekiştirdiğini fark etmişti.

Marya Nikolayevna'nın tahmini doğru çıktı. Hasta, akşam kolunu kaldıramayacak ölçüde güçsüz düştü. Bir noktaya diktiği dalgın bakışlarını hiç değiştirmeden, hep önüne ba-

kıyordu. Kardeşi ya da Kiti kendilerini görebilsin diye üzerine eğildiklerinde bile bakışı değişmiyordu. Kiti son duanın okunması için papazı çağırttı.

Papaz son duayı okurken hasta en küçük bir hayat belirtisi göstermedi. Gözleri kapalıydı. Levin, Kiti ve Marya Nikolayevna yatağın yanında ayakta duruyorlardı. Hasta, gerinip derin bir soluk aldıktan sonra gözlerini açtığında papaz duayı daha bitirmemişti. Papaz duayı bitirdikten sonra haçı Nikolay'ın soğuk alnına değdirdi, sonra yavaş yavaş boynundaki tören atkısına sardı. Birkaç dakika kadar daha sessiz ayakta durdu, battaniyenin üzerindeki soğumuş, beyaz, kocaman ele dokundu.

"Artık bitti," dedi.

Gitmek için döndü. Ama o anda ölünün yapış yapış bıyıklan birden kıpırdadı. Odanın sessizliğinde, göğsünün ta derinlerinden gelen keskin sesi duyuldu: "Daha değil... Biraz sonra."

Bir dakika sonra Nikolay'ın, yüzü aydınlandı, bıyıklarının altında bir gülümseme belirdi, Kiti ile Marya Nikolayevna ölüye çekidüzen vermeye koyuldular.

Ağabeyinin o andaki görünümü ve ölümün yakınlığı, Levin'in ruhunda, ağabeyinin ona geldiği o sonbahar akşamında içini saran ölüm bilmecesini, bununla birlikte ölümün yakınlığı ve kaçınılmazlığının yarattığı aynı

dehşet duygusunu tekrar uyandırdı. Bu duygu şimdi eskisinden de güçlüydü. Ölümün anlamını eskisi kadar anlayamıyor ve ölü-

mün kaçınılmazlığı ona eskisinden daha korkunç görünüyordu. Ama şimdi, yanında karısı olduğu için bu duygu onu umutsuzluğa düşürmüyordu. Ölüme rağmen yaşamak, sevmek istiyordu. Onu umutsuzluğa düşmekten sevginin kurtardığını, bu sevginin umutsuzluk tehdidi altında daha da güçlü bir hale geldiğini hissediyordu.

Ölümün, anlaşılmaz, esrarlı oyunu daha Levin'in gözleri önünde oynanıp bitmeden, onu hayata ve sevgiye çağıran, ölüm kadar anlaşılmaz bir başka bilmece ortaya çıkmıştı.

Doktor, Kiti ile ilgili tahminini doğruladı. Rahatsızlığı gebelik belirtiydi.

XXI

Aleksey Aleksandroviç, Betsi'nin açıklamasından ve Stepan Arkadyeviç ile konuşmasından sonra, ondan, yalnızca karısını rahat bırakmasının, varlığıyla onu sıkıması-nın istendiğini, karısının da bunu istediğini öğrendiği andan itibaren öylesine bir şaşkınlığa düşmüştü ki, kendiliğinden bir karar veremiyor, şimdi ne istediğini kendi de bilmiyor, kendini, onun işleriyle seve seve ilgilenen kimselerin eline bırakmış, her şeye "evet" diyordu. Ancak, Anna evden ayrıldıktan ve İngiliz mürebbiye akşam yemeğini onunla mı, yoksa ayrı mı yiyeceğini sorduktan sonra durumunu bütün çıplaklığıyla anladı ve dehşete düştü.

Onun durumunun asıl güç olan yanı arkasında kalanı şimdiki durumu ile ilintileyip

bir uyum içine sokamamasıydı. Onun kafasını karmakarışık eden şey, karısıyla bir arada geçirdiği mutlu geçmişi değildi. Karısının ihanetini öğrenene kadarki o geçiş aşamasını büyük acılara katlanarak artık atlatmıştı. Katlanılması zor bir durum olmuştu bu, ama onu gene de anlayıp atlatmıştı. Anna daha o zamanlar, ihanetini itiraf ettikten sonra ondan ayrılırdı üzüldü, mutsuz olurdu; ama şimdi içine düştüğünü hissettiği kendisi için bile anlaşılmaz, çıkış yolu olmayan bu duruma düşmüş olmazdı. Kısa bir süre önce dile getirdiği her şeyi bağışlayıp unutmaya hazır oluşunu; hasta kadına ve başka birinin çocuğuna duyduğu sevgiyi, şu anda belli bir ölçüde, ödül olarak yalnız ve terk edilmiş kalaka-lışıyla, utançlar içinde, alaya alınmış ve tamamen lüzumsuz olduğu gerçeğiyle bir bağlam içine sokamıyordu.

Karısının evi terk etmesinden sonra ilk iki gün her zamanki gibi ziyaretçileri ve özel sekreterini kabul etti, komite toplantılarına katıldı, yemeğini yemek salonunda yedi. Niçin yaptığını kendi kendine sormadan, bu iki gün içinde ruhunun bütün gücünü sakın, soğukkanlı görünmek için harcadı. Anna Arkadyev-na'nın eşyalarının ve odasının ne olacağı konusundaki sorulara cevaplar verirken olup bitenleri daha önceden bilen, olanları olağan bulan bir insan tavn takınmak için büyük bir çaba harcamış, istediğini de elde etmişti. Hiç kimse onda en küçük bir umutsuzluk belirtisi fark etmedi. Ama üçüncü gün Komey gelip de Anna'nın ödemeyi unuttuğu moda mağa-

zasının faturasını verip, tezgâhtarın aşağıda beklediğini bildirince, Aleksey Aleksandroviç tezgâhtan çağırılmalarını söyledi.

"Sizi rahatsız etme cesaretini gösterdiğim için bağışlayın beni efendim. Hanımefendiye başvurmamızı emrediyorsanız, adresini lütfeder miydiniz?"

Tezgâhtar, Aleksey Aleksandroviç'in düşünceye daldığını gördü. (Tezgâhtara öyle gelmişti.) Sonra birden arkasını dönüp masaya oturdu. Başını ellerinin arasına alıp, bu durumda uzun süre kaldı. Birkaç kez bir şey konuşmak istedi, ama vazgeçti.

Efendisinin durumunu anlayan Korney, tezgâhtara başka zaman gelmesini söyledi. Yine yalnız kalan Aleksey Aleksandroviç soğukkanlı, sakın görünmeye artık gücünün yetmeyeceğini anlamıştı. Kapıda bekleyen arabanın içeri alınmasını, hiç kimsenin kabul edilmemesini emretti ve yemeğe indi.

Tezgâhtarın da Korney'in de, bu iki gün süresince karşılaştığı herkesin de yüzünde gördüğü bu genel, bu anlamsız aşağılamanın baskısına artık dayanamayacağını anlamıştı. İnsanların ondan nefret etmelerine engel olamayacağını hissediyordu. Çünkü bu nefret, onun kötü olmasından değil, -öyle olsaydı daha iyi olmaya çalışırdı- yüz kızartıcı, iğrenç bir biçimde mutsuz olmasından ileri geliyordu. Yüreği parça parçadır diye, sırf bu yüzden ona merhametsizce davranacaklarını biliyordu. Yaralanmış, acısından ağlayan bir köpeği, öteki köpeklerin öldürdükleri gibi, insanların da onu yok edeceklerini hissediyor,

insanlardan tek kurtuluş yolunun, onlardan yaralarını gizlemek olduğunu biliyordu. İçgüdüleriyle iki gün buna çalışmış, ama sonunda eşit olmayan güçler arasındaki bu mücadeleyi sürdüremeyeceğini anlamıştı.

Acısıyla baş başa, yapayalnız olduğunu bilmesi umutsuzluğunu daha da artırıyordu. Hissettiklerini açabileceği, ona büyük bir devlet memuru, sosyetenin bir üyesi olarak değil de, acı çeken bir insan olarak yakınlık duyabilecek bir kimsesi Petersburg'da da, başka bir yerde de yoktu.

Aleksey Aleksandroviç öksüz büyümüşü. İki kardeşiler. Babalarını anımsamıyorlardı. Anneleri de, Aleksey Aleksandroviç on üç yaşındayken ölmüşü. Varlıklı değildiler. Onları, önemli bir görevde bulunan devlet memuru olan ve bir zamanlar imparatorun sevgisini kazanan amcaları Karenin büyütmişü.

Aleksey Aleksandroviç liseyi ve üniversiteyi çok iyi derecelerle bitirdikten sonra amcasının yardımıyla önemli bir memurluğa atanmış, ondan sonra da kendini büyük bir tutkuyla memurluk hayatına adanmış. Lisede de, üniversitede de, daha sonra görevinde de hiç kimseyle yakın dostluk kurmamış. Ruhsal yönden ona en yakın insan kardeşiydi. Ama o da dışişleri bakanlığında memur olduğundan ömrü hep yurtdışında geçmiş ve Aleksey Aleksandroviç'in evlenmesinden kısa bir süre sonra da yurtdışında ölmüşü.

Vali olarak bulunduğu ilde, Anna'nın taşralı zengin soylulardan olan halası, yaşça olmasa bile bir vali olarak genç sayılan Alek-

sey Aleksandroviç'in, yeğeni Anna ile yakınlaşmasını sağlamış, onu güç bir duruma sokmuş. Öyle ki, Aleksey Aleksandroviç ya kızı isteyecek ya da kenti terk edecekti. Aleksey Aleksandroviç uzun süre kararsızlık içinde bocaladı. Bu adımı atmasından yana olan nedenler kadar, bunun karşısında da bir o kadar neden vardı. Ayrıca, kararsızlığa düştüğü bir işi yapmama prensibine uymamasını gerektirecek kesin bir neden de ortada yoktu. Ama Anna'nın halası, bir tanıdığı aracılığıyla ona, kızın adını lekelediğini, dürüst ve onurlu bir insan olarak Anna'ya evlenme teklifi yapmasının zorunlu olduğunu hissettirdi. Aleksey Aleksandroviç evlenme teklifi yaptı. Nişanlısına -daha sonra karısına- yaradılışının elverdiği ölçüde bir sevgi verdi.

Anna'ya duyduğu bağlılık, ruhunda insanlarla yakın ilişki kurmaya olan son istekleri de yok etmişti. Şimdi tanıdıkları içinde tek yakın dostu yoktu. Tanıdığı çoktu, ama dostça ilişki kurduğu kimse yoktu. Akşam yemeğine çağırabileceği, işleriyle ilgili bir konuda yardımlarını isteyebileceği, kendisine başvuran birisinin korunmasını talep edebileceği, kendisiyle başkalarının davranışlarını, yüksek mevkidekilerin tutumlarını rahatlıkla, açık açık tartışabileceği tanıdıkları vardı. Ne var ki bu kişilerle olan ilişkileri, alışkanlıklarının, prensiplerinin sınırlandırdığı, dışına çıkılması olanaksız, gelenek ve göreneklerle kesin olarak çizilmiş bir alanda kalmaya mahkûmdu. Sonraları, yakınlık kurduğu, ki-

şisel dertlerini açabileceği, üniversiteden bir arkadaşı vardı, ama o da uzak bir ilde bir öğrenim kurumunun başında bulunuyordu. Petersburg1 daki tanıdıkları içinde ona yakın olan, açılabilmesi için iki kişi vardı: Özel kalem müdürüyle doktoru.

Özel kalem müdürü Mihail Vasilyeviç Slü-din saf, zeki, iyi yürekli, dürüst bir insandı. Aleksey Aleksandroviç ayrıca, onun kendisine sempatisi olduğunu seziyordu. Ne var ki, beş yıldır süregelen resmi ilişkileri, aralarında içten bir konuşma yapma olanağını kaldıran bir engel olarak duruyordu.

Aleksey Aleksandroviç evrakları imzaladıktan sonra bir şey söylemek için uzun uzun Mihail Vasilyeviç'in yüzüne bakmış. Birkaç kez de ağzını açacak olmuş, ama konuşmaya başlayamamış. İlk cümlesini bile hazırlamıştı: "Başıma gelen felaketi duydunuz sanırım?" Ama sonunda her zamanki gibi, "O halde bana bunu hazırlarsınız," deyip özel kalem müdürünün gitmesine izin vermişti.

Bir diğer kişi de, Aleksey Aleksandroviç'e iyi duygular besleyen doktoruydu, ama doktorla aralarında çoktandır işlerinin başlarından aşkın olduğu, boş vakitlerinin bulunmadığı konusunda, hiç konuşmadan bir anlaşmaya varmış bulunuyorlardı.

Aleksey Aleksandroviç kadın dostlarını, en yakın dostu Kontes Lidya İvanovna'yı düşünmüyordu bile. Bütün kadınlar -sırf kadın oldukları için- ona şimdi korkunç ve iğrenç görünüyordu.

XXII

Aleksey Aleksandroviç, Kontes Lidya İva-novna'yı unutmuş, ama kontes, onu unutmamış. Aleksey Aleksandroviç'in kendini yapayalnız hissettiği o ağır umutsuzluk anında çıkageldi. Gelişinin haber verilmesini beklemeden doğru çalışma odasına çıktı. Kontes içeri girdiğinde Aleksey Aleksandroviç başını ellerinin arasına almış, öylece oturuyordu.

Kontes hızlı adımlarla odaya dalıp heyecandan ve hızlı hareket etmekten soluk soluğa: "J'aijorce la consigne," dedi.

Aleksey Aleksandroviç'in elini iki eliyle vargücuyle sıktı. Dalgın bakışlı güzel gözleriyle gözlerinin içine bakarak: "Her şeyi duydum dostum," diye ekledi.

Aleksey Aleksandroviç kaşlarını çatıp kalktı. Elini çekti, konuğuna bir sandalyeyi göstererek: "Buyurmaz mısınız kontes?" dedi. "Hasta olduğum için bugün kimseyi kabul edemiyorum." Dıdaklan titremeye başlamıştı.

Kontes Lidya İvanovna, gözlerini Aleksey Aleksandroviç'in yüzünden ayırmadan: "Dostum!" diye tekrarladı.

Birdenbire kaşlarının birleştiği yer yükselerek alnında bir üçgen oluşturdu; san, çirkin yüzü daha da çirkin bir görünüş aldı, ama Aleksey Aleksandroviç, onun, kendisine acıdığını, ağlamak üzere olduğunu fark etti ve son derece duygulandı. Kontesin tumbul elini yakalayıp, öpmeye başladı.

Kontes heyecandan çatlak bir sesle: "Dos-Emirleri dinlemedim.

tum!" dedi. "Kendinizi üzüntüye kaptırmama-lısınız. Üzüntünüz büyük ama, kendinize bir teselli bulmalısınız." Aleksey Aleksandroviç kontesin elini bıraktı, ama yaşla dolu gözlerinin içine bakmayı sürdürerek: "Yıkıldım, mahvoldum!" dedi. "İnsan değilim artık! Hiçbir yerde, kendimde bile dayanacak bir nokta, bir destek bulamadığım için durumum daha da korkunç."

Kontes iç geçirdi: "O desteği bulacaksınız. Her ne kadar benim dostluğuma inanmanızı rica ediyorsam da, bu desteği bende aramayın... Bizim desteğimiz sevgidir. O'nun bize vasiyet ettiği sevgi. O'nun yüklediği görevler ağır değildir." Kontesin yüzünde Aleksey Aleksandroviç'in çok iyi bildiği o heyecan ve coşkunluk vardı. "O, size destek olacak, yardım edecektir."

Yüce duygularının kontesi duygulandırdığı sözlerinden belliydi. Bu sözlerde Aleksey Aleksandroviç'in gereksiz bulduğu, son zamanlarda Petersburg'da yayılan mistik, coşkulu hava sezinleniyordu ama, bunları duymak yine de Aleksey Aleksandroviç'in hoşuna gitmişti.

"Gücsüzüm ben, yıkıldım! Hiçbir şeyi tahmin edemedim, şimdi de hiçbir şey anlayamıyorum."

"Dostum," diye tekrarladı Lidya İvanovna.

Aleksey Aleksandroviç konuşmasını sürdürüyordu:

"Var olmayan şeyin kaybedilmesi değil bu! Ona üzülüyorum, ama içinde bulunduğum durumda insanlardan utanmamak elimde

değil. Kötü bir şey bu, biliyorum, ama elimde değil, elimde değil!"

Kontes Lidya İvanovna bakışlarını heyecanla yukarı kaldırdı: "Benim de, herkesin de hayran olduğu o yüce başışlamada bulunan siz değildiniz, yüreğinize tahtını kurmuş O idi," dedi. "Bu nedenle davranışınızdan utanmamanız gerekir."

Aleksey Aleksandroviç kaşlarını çattı, ellerini bükerek parmaklarını çılatmaya koyuldu. İnce sesiyle: "Bütün ayrıntıları bilmiyorsunuz," dedi. "İnsan gücünün de bir sınırı vardır kontes, kendi gücümün sınırını da artık biliyorum. Bugün bütün gün yalnız başıma yaşamamın gerektirdiği (gerektirdiği sözcüğünü üzerine basa basa söylemişti) yeni düzenin evde kurulmasıyla ilgilendim. Hizmetçiler, mürebbiye, faturalar... Bu küçücük ateş içimi kavurdu, dayanacak gücü kendimde bulamadım. Yemekte... dün az kaldı sofradan kalkıyordum. Oğlumun yüzüme bakışma dayanamadım. Bütün bunların ne demek olduğunu bana sormuyordu, ama sormak istiyordu. Bakışma dayanamadım. Bana bakmaya korkuyordu, ama hepsi bu kadar da değil..."

Aleksey Aleksandroviç, kendisine getirilen pusuladan söz etmek istiyordu, ama sesi titrediği için sustu. Bir şapka ve kurdeleler için gelen o mavi kâğıt üzerine yazılı faturayı, acıma duygusuyla yüreği burkulmadan hatırla-yamıyordu.

Kontes Lidya İvanovna: "Anlıyorum dostum!" dedi. "Her şeyi anlıyorum. Yardımı, teselliyi bende bulamazsınız, ama ben yine de

elimden gelirse size yardım etmeye geldim. Keşke elimden gelseydi de, şu ufak tefek üzüntülerden sizi kurtarabilseydim... Farkındayım, bir kadın sözüne, bir kadının sizinle ilgilenmesine ihtiyacınız var. Bu görevi bana verir misiniz?"

Aleksey Aleksandroviç hiçbir şey söylemeden, minnettarlıkla kontesin elini sıktı.

"Seryoja ile ilgilenirim. Pratik biri değilim, ama yine de bu görevi üzerime alıyorum, evinizin yöneticisi olacağım. Bana teşekkür etmeyin, bunu, istediğim için yapıyorum."

"Teşekkür etmemek elimde değil."

"Dostum, sözünü ettiğiniz duyguya kendinizi kaptırmayın... Bir Hıristiyan için yüceliğin en büyüğü olan şeyden utanılmaz: '...kim kendini alçıldırsa, yükseltir.' Hem siz bana teşekkür edemezsiniz. Tanrı'ya teşekkür etmeli, O'ndan yardım dilemelisiniz. Bizler yalnız huzuru, teselliyi, kurtuluşu ve sevgiyi O'nda bulacağız," dedi ve bakışlarını yukarı kaldırdı. Susmasından, onun dua ettiği anlaşılıyordu.

Aleksey Aleksandroviç şimdi onu dinliyor, eskiden ona tuhaf gelmek bir yana, gereksiz bile görünen deyimleri şimdi doğal, avutucu buluyordu. Aslında bu yeni moda, heyecanlı dinsel coşkunluk ruhunu beğenmezdi. Dinle, daha çok politik açıdan ilgilenen bir dindardı. Yeni yeni birtakım yorumlara yol açan bu din doktrini özellikle tartışmaya, analizlere neden olduğu için prensipleriyle uzlaşmıyordu. Önceleri bu görüşe karşı ilgisiz, hatta düşmanca davranmış ve dine kendini iyice kaptıran Lidya İvanovna ile bu konuda tartışmaya hiçbir

zaman girmemiş, onun tartışma kapısı açmak için attığı lafları sessizce geçiştirmişti. İlk kez şimdi Kontesin sözlerini zevkle dinliyor, içinden bile olsa itiraz etmiyordu.

Kontes duasını bitirince Aleksey Aleksandroviç: "Yaptığınız iyilik için de, sözleriniz için de size minnettarım," dedi.

Kontes Lidya İvanovna, dostunun iki elini bir kez daha sıktı. Gülümseyerek: "Şimdi işe girişiyorum," dedi. Bir an sustu, yüzündeki gözyaşlarını sildi. "Seryoja'nım yanına gidiyorum. Ancak son çare olarak size başvuracağım."

Kalkıp odadan çıktı.

Kontes Lidya İvanovna, Seryoja'nım dairesine gitti. Orada, korkmuş çocuğun yanaklarını gözyaşlarıyla ıslata ıslata, ona, babasının kutsal bir insan olduğunu, annesinin ise öldüğünü söyledi.

Kontes Lidya İvanovna verdiği sözü tuttu. Gerçekten de, Aleksey Aleksandroviç'in evinin bütün yönetimini ve bakımını üzerine aldı. Ama pratik yanının zayıf olduğunu söylerken abartmamıştı. Verdiği emirlerin çoğunun, yerine getirilemeyecek şeyler oldukları için, değiştirilmesi gerekiyordu. Karenin'in evini hiç kimseye sezdirmeden çekip çeviren, efendisi sabahları giyinirken nelerin gerektiğini ona sakın sakın, yavaş yavaş anlatan Aleksey Aleksandroviç'in oda uşağı Korney, onun verdiği emirleri değiştiriyordu. Bununla birlikte Lidya İvanovna'nın yardımı son derece etkili oluyordu. Kontes, Aleksey Aleksandroviç'e olan sevgisini, saygısını göstermekle, daha çok da Aleksey Aleksandroviç'i gerçek bir Hı-

ristiyan yapmakla (Kontes böyle olduğuna inanarak kendini avutuyordu) yani onu kayıtsız, duygusuz bir dindarlıktan kurtarıp, son zamanlarda bütün Petersburg'a yayılan Hıristiyan doktrininin yeni yorumlanışının hemen hemen ateşli ve sağlam bir yandaşı haline getirmekle manevi destek sağlıyordu. Aleksey Aleksandroviç'in buna inanması kolay oldu. Lidya İvanovna ve onun görüşlerini paylaşan ötekiler gibi, Aleksey Aleksandroviç de, imgesel kavramları, öteki kavramlarla ve gerçekle uyumlu hale getirecek o imgesel derinlikten, o ruhsal yetiden yoksundu. İnançsızlar için var olan ölümün, kendisi için var olmadığı ve ölçüsüne bizzat kendisinin karar verdiği tam inanca sahip bulunmakla, ruhunun günahlardan, daha burada, yeryüzünde arındığı ve tam kurtuluşa ulaşması fikrinde olanaksız ve akıl almaz bir taraf bulunmuyordu. Evet, Aleksey Aleksandroviç din konusunda bu düşüncesinin yanlışlığını, hafifliğini belli belirsiz sezinelemekteydi. Kansını bağışlamasının yüce gücün etkisiyle olduğunu hiç düşünmediği, kendini bu duyguya bıraktığı zamanlar -yüreğinde her an İsa'nım yaşadığını ve resmi evrakları imzalarken O'nun iradesini yerine getirmekte olduğunu düşündüğü şimdiki zamandan- çok daha mutlu olduğunu biliyordu. Ne var ki böyle düşünmek zorundaydı. Düştüğü yüz kızartıcı dtırumda, herkes tarafından hor görülen kendisiyken, başkalarını hor görebileceği o hayali yüceliğe çıkması onun için öylesine gerekiydi ki, bu hayali kurtuluşa gerçek bir kurtuluş gibi dört elle sarıldı.

XXIII

Kontes Lidya İvanovna çok genç, heyecanlı bir kızken, zengin, iyi yürekli, neşeli, herkesin tanıdığı bir hovardayla evlendirilmişti. Evliliklerinin ikinci ayında kocası onu bırakmış, onun heyecanlı sevgi ve şefkat gösterilerine yalnızca alayla, hatta nefretle karşılık vermişti. Kontun iyi yürekliliğini bilen, heyecanlı Lidya'da herhangi bir kusur göremeyen tanıdıkları, bu nefreti neye yoracaklarını şaşırılmışlardı. Yasal yünden boşanmadan, o zamandan beri ayrı yaşıyorlardı. Kocasını karşılaştıkları zamanlar, ona karşı hep o nedeni bilinmeyen, iğneli, alaycı tavrını takınırdı.

Kontes Lidya İvanovna, kocasından çoktan soğumuş, o zamandan bu yana hep birilerine âşık olmuştu. Aynı anda birkaç kişiye, erkek ya da kadın âşık oluyordu: Herhangi bir yanıyla sivrilmiş hemen herkese âşıktı, Çar ailesine akraba olan bir prens ya da prensese âşık olurdu, bir metropoliti, bir piskoposu, bir papazı, bir gazeteciyi, üç Slav'ı, Komisarov'u,* bir bakanı, bir doktoru, bir İngiliz misyonerini ve Karenin'i sevmişti. Hiç durmadan kâh güçlenen, kâh zayıflayan bu aşkları, onun saray ve sosyeteye olan çok yaygın, çok karmaşık ilişkilerini yürütmesine engel olmuyordu. Ne var ki, uğradığı felaketten sonra Karenin'i kanadının altına alıp, onun rahatını sağlamak için evinin yönetimi-

* Suikastçı olduğu sanılan birinin eline vurarak Çar XII. Aleksandr'ın hayatını kurtaran bir şapka terzisi. Osip Komniissarov Kosbtornianion, ödül olarak soylu statüsüne yükseltilmiştir.

ni üstlenince öteki aşklarının gerçek olmadığını, şimdi yalnızca Karenin'e âşık olduğunu anlamıştı. Şimdi Karenin'e beslediği duygu ona eski duygularının tümünden güçlü görünüyordu. Bu duygusunu çözümleyip, onu eski duygularıyla karşılaştırıyordu, Çar'ı ölümden kurtarmasaydı Komissarov'a âşık olmayacağını, Slav sorunu olmasaydı Ristiç Kutdjisti"yi asla sevmeyeceğini, ama Karenin'i sadece onun gerçek kişiliği için, onun yüce gönüllülüğü, anlaşılmaz ruhu, çok hoşlandığı ince ses tonu, şiş damarlı yumuşak, beyaz elleri yüzünden sevdiğini düşünüyordu. Karenin'i gördüğü zaman yalnız sevinmekle kalmıyor, onun üzerinde bıraktığı izlenimlerin belirtilerini yüzünde arıyordu. Yalnız sözleriyle değil, aynı zamanda bütün kişiliğiyle de onun hoşuna gitmeye çalışıyordu. Şimdi, giyinip süslenmeye eskisinden daha çok zaman ayırıyordu. Kendisi evli olmasaydı, Karenin de özgür olsaydı neler olabilirdi diye hayaller kurarken Aleksey Aleksandroviç'e yakalanıyor, o odaya girince heyecandan kızanıyordu. Ondaki hoş bir söz duyduğunda sevinçle gülümsemekten kendim alamıyordu.

Kontes Lidya İvanovna, günlerdir büyük bir heyecan içindeydi, Anna ile Vronski'nin Petersburg'da olduklarını öğrenmişti. Aleksey Aleksandroviç'i Anna ile karşılaşmaktan korumak, bu korkunç kadının onunla aynı * Ristiç Kutdjisti: J. Ristic (1831-1899) Sırp politikacı. Sırbistan elçisi olarak geldiği İstanbul'da, Osmanlıların elindeki son Sırp topraklarının da Sırlara bırakılması için yoğun pazarlıklar yürütmüştü.

kentte olduğunu, onunla her an karşılaşabileceğini dostunun öğrenmesine engel olmak ve onu bu acıdan kurtarmak gerekiyordu.

Lidya İvanovna tanıdıkları aracılığıyla, bu iğrenç insanların -Anna ile Vronski'den böyle söz ediyordvı-niyetlerini günü gününe öğreniyor, sevgili dostunun gidip geldiği yerleri, onlarla karşılaşmayacak biçimde ayarlamaya çalışıyordu. Kontesin bilgi toplamasına yardımcı olan, onun aracılığıyla bir ayrıcalık koparmayı uman, Vronski'nin arkadaşlarından genç bir emir subayı, Anna ile Vronski'nin işlerini bitirdiklerini, bir gün sonra gideceklerini haber vermişti. Lidya İvanov-na'nın içi yeni rahatlamıştı ki, ertesi sabah, ona el yazısını dehşetle tanıdığı bir pusula getirdiler. Bu, Anna Karenina'nın el yazısıydı. Zarf, saman, kalın kâğıttandı. Uzunca sarı kâğıdın başında kocaman bir arma vardı. Nefis kokuyordu.

"Bunu kim getirdi?"

"Otelden bir uşak."

Kontes Lidya İvanovna, mektubu okumak için uzun süre oturamadı. Zaten astımlı olduğundan heyecanlanınca soluk almakta güçlük çekmeye başlamıştı. Heyecanı geçtikten ve sakinleştikten sonra Fransızca yazılmış mektubu okudu.

"Madame la Comtesse,

Yüreğinizi dolduran Hıristiyanlık duyguları bana, size yazmak gibi bağışlanamaz bir cesaret vermiştir. Bunu hissediyorum. Oğlumdan ayrı olmanın mutsuzluğu içindeyim.

Gitmeden önce onu bir kez görmeme izin vermeniz için yalvarıyorum. Kendimi size anımsattığım için beni bağışlayın. Aleksey Alek-sandroviç'e değil de size başvurmamın nedeni, o yüce gönüllü insana varlığımı anımsatarak acı çektiğim istemememdir. Ona beslediğiniz dostluk duygularını bildiğim için, beni anlayacağınızı sanıyorum. Seryoja'yı bana mı yollarsınız, yoksa kararlaştıracağınız uygun bir saatte ben mi eve geleyim? Ya da onu ne zaman, nerede görebileceğimi bana bildirir misiniz? Bu konuda karar verecek insanın yüce gönüllülüğünü bildiğim için olumsuz bir cevap beklemiyorum. Oğlumu görme isteğinin içimi nasıl yaktığını bilmediğiniz için bu yardımınızın bende yaratacağı minnettarlık duygusunun büyüklüğünü tahmin edemezsiniz.

Anna."

Bu mektuptaki her şey sinirlendirmişti Lidya İvanovna'yı: Mektubun özü, yüce gönüllülüğünden söz edilmesi, en çok da, ona küstahça görünen anlatımı.

Kontes Lidya İvanovna: "Cevap verilmeyeceğini söyle," dedi.

Hemen bloknotunu açıp Aleksey Aleksan-droviç'e, saat birde saraydaki kutlama töreninde onu göreceğini umduğunu yazdı.

Dostunu hiç değilse biraz hazırlamış olmak için de şunları ekledi: "Sizinle önemli ve üzücü bir konuda görüşmem gerekiyor. Nerede görüşeceğimizi orada kararlaştırırız. En iyisi benim evimde buluşmamızdır. Çayınızı

hazırlatırım. Kesinlikle görüşmeliyiz. İnsana derdi de, katlanacak gücü de veren O'dur."

Kontes Lidya İvanovna, genellikle günde iki üç mektup yazıyordu Aleksey Aleksandro-viç'e. Kişisel ilişkilerinde olmayan bir incelik, esrar taşıyan bu haberleşme biçimi hoşuna gidiyordu.

XXIV

Kutlama töreni sona ermişti. Salondan çıkarken karşılaşan tanıdıklar, günün son haberlerinden, yeni verilen nişanlardan, yüksek devlet memurları arasında yapılan yer değişikliklerinden söz ediyorlardı.

Sırmalı üniforma giymiş kır saçlı bir adam, ona son atamalar hakkında bir soru soran uzun boylu, güzel bir nedimeye:

"Kontes Marya Borisovna'yı savunma bakanı, Prenses Vatkovskaya'yı da genelkurmay başkanı yapsalar acaba nasıl olur?" dedi.

Kontes Lidya İvanovna gülümsedi: "Beni de emir subayı."

"Siz zaten atanmış bulunuyorsunuz. Siz din işleri başkanı. Yardımcınız da Karenin."

Yaşlı adam, yanlarına gelen bir tanıdığın elini sıkarken: "Merhabalar prens!" dedi.

"Karenin'le ilgili ne konuşuyordunuz?" diye sordu prens.

"Putyatov ile o, birlikte Aleksandr Nevski* nişanı aldılar."

Aleksandr Nevski Nişanı: Çar 1. Petro'nun gelenekleş-tirdiği bir nişan. 13. yüzyılın ünlü Rus prensi ve komutanının adıyla anılır.

"Onun, bu nişanı daha önce aldığını sanıyordum."

Yaşlı adam, sırmalı şapkasıyla salonun kapısında Devlet Konseyi'nin önemli üyelerinden biriyle konuşan saray üniforması giymiş, omzunda çapraz duran kırmızı kordo-nuyla Karenin'i gösterdi. "Baksanıza ona."

Atletik yapılı, yakışıklı bir mabeyincinin elini sıkmak için durup: "Bakır bir para gibi pırl pırl parlıyor," diye ekledi.

Mabeyinci: "Doğrusu çok çökmüş," dedi.

"Çok çalışmaktan. Bu sıralar durmadan yeni yeni projeler üretiyor. Baksanıza, her şeyi tüm ayrıntılarıyla anlatmadan bırakmıyor zavallıyı."

"Çökmüş mü? II fait des passions." Sanıyorum ki Kontes Lidya İvanovna, onu karısından kıskanıyor."

"Yok canım! Kontes Lidya İvanovna için böyle konuşmayın lütfen. Onun için kötü bir şey söylemeyin."

"Karenin'e âşık olmak kötü bir şey mi yani?"

"Sahi Karenina'nın burada olduğu doğru mu?"

"Burada, sarayda değil kuşkusuz Peters-burg'da. Dün Aleksey Vronski ile Morska-ya'da onları brass dessus, bras dessous" giderken gördüm."

Mabeyinci: "C'est un homme qui n'a pas..."* diye başlayacak oldu, ama Çar aile-

Fr.: Aşk serüvenleri geçiriyor.

" Kolkola.

** O öyle bir adam ki.

sinden birine yol vermek ve eğilerek selamlamak için sözünü yanda kesti.

Aleksey Aleksandroviç, Devlet Konseyi üyesinin yolunu kesmiş, onun gitmesine engel olmak için, hazırladığı yeni bir mali projeyi ona, bir an bile susmadan en küçük ayrıntısına varıncaya kadar anlatırken, biraz ötede onun için alayla, onu suçlayan şeyler söylüyorlardı.

Karısının onu terk etmesiyle hemen hemen aynı anda Aleksey Aleksandroviç'in başına bir devlet memuru için en üzücü şey gelmişti. Memurluk hayatı duraklama noktasındaydı ve herkes bunun farkındaydı. Ama Aleksey Aleksandroviç devlet hizmetinin artık bittiğinin farkında değildi; ya Stremov ile çatışmasından, ya karısı yüzünden uğradığı felaketten ya da sadece alınyazısının kendisine çizdiği yolun sonuna gelmiş olmasından mı nedir, bu yıl Aleksey Aleksandroviç'in devlet hizmetinin sonuna geldiğini herkes açıkça anlamıştı. Hâlâ önemli bir hizmetteydi. Birçok komisyonun ve komitenin üyesiydi; ama artık tükenmiş, kendisinden daha fazla bir şey beklenmeyecek bir adamdı. Ne söylerse söylesin, ne teklif ederse etsin, herkesin çoktan biliyormuş ve hiç kimsenin işine yaramayan bir şeymiş gibi onu dinliyorlardı. Ne var ki, Aleksey Aleksandroviç bu durumu anlayamıyordu. Tam tersine -devlet işlerine doğrudan katılmaktan uzaklaştırıldığı için- şimdi başkalarının çalışmalarındaki eksik yanları, hataları eskisinden daha açık gördüğü için, bunların düzeltilmesi yolunda alınması gereken önlem-

leri göstermeyi kendine bir görev sayıyordu. Karısının onu terk etmesinden hemen sonra, yeni kurulan mahkemeler hakkında bir rapor hazırlamaya koyulmuştu. Bu rapor onun, daha sonra hazırlayacağı, yönetim kollarının her birini ayrı ayrı eleştiren, hiç kimseye gerekmeyen sayısız raporlardan ilkiydi.

Aleksey Aleksandroviç görevdeki umutsuz durumunu fark etmediği, bundan rahatsız olmadığı gibi, çalışmalarından şimdi her zaman olduğundan daha fazla hoşnuttu.

Havari Pavlus: "Evli olmayan kişi, Tann'ı hoşnut etsin diye, Tann'yla ilgili şeyler için tasalanır; ama evli olan kişi, karısını hoşnut etsin diye dünya işleri için tasalanır," der. Şimdi bütün davranışlarını kutsal kitaba göre ayarlayan Aleksey Aleksandroviç, sık sık bu metni düşünüyordu. Karısı onu terk ettiğinden beri, bu raporlarla, projelerle Tann'ya eskisinden daha çok hizmet ettiğini sanıyordu.

Ondan bir an önce kurtulmak için Devlet Konseyi üyesinin gösterdiği sabırsızlık Aleksey Aleksandroviç'i hiç rahatsız etmiyordu. Ancak Konsey üyesi, Çar ailesinden birinin yanlarından geçmesinden yararlanıp sıvışınca, sustu.

Yalnız kalınca başını önüne eğdi. Düşüncelerini toparlamaya çalışıyordu, sonra, dalgın dalgın çevresine bakındı. Kapiya yürüdü, orada Kontes Lidya İvanovna ile karşılaşacağını umuyordu.

Lavanta kokan, favorili, saçları güzelce taranmış, güçlü kuvvetli mabeyinciye ve yolunun üzerinde bulunduğu için yanından geç-

495

mek zorunda kaldığı prensin üniforması içinde sıkılmış gibi duran kırmızı boynuna bakarak, "Ne sağlıklı, güçlü kuvvetli insanlar!" diye düşündü. Mabeyincinin baldırlarına bir daha yan gözle bakarak, "Dünyada her şeyin kötü olduğunu söyleyen doğru söylemiş," diye düşündü.

Ağır adımlarla, her zamanki gibi yorgun, çalimli yürüyüşüyle yanlarından geçerken, biraz önce kendisi hakkında konuşanları selamladı. Bir yandan da kapiya bakıyor, Kontes Lidya İvanovna'yı arıyordu.

Karenin, tam önlerinden geçerken soğuk bir tavırla başını öne eğerek selam verdiği anda yaşlı bir adam, gözlerinde hain bir pırıltıyla: "A! Aleksey Aleksandroviç," dedi. Kare-nin'in yeni aldığı nişanı gösterdi. "Sizi hâlâ kutlayamadım."

Aleksey Aleksandroviç: "Teşekkür ederim," dedi. "Ne hoş bir gün!"

Her zamanki gibi, "hoş" sözcüğünü özellikle vurgulamıştı. Onların kendisiyle alay ettiklerini biliyordu. Zaten onlardan düşmanlıktan başka bir şey de beklemiyordu, artık buna alışmıştı.

Aleksey Aleksandroviç, kapıdan girmekte olan Kontes Lidya İvanovna'nın korsesinden fırlamış san omuzlarını, onu kendisine çağırın hülyalı bakışını görünce bakımlı, bembeyaz dişlerini göstererek gülümsedi ve kontesin yanına gitti.

Lidya İvanovna'nın bu tuvaleti de, son zamanlardaki bütün tuvaletleri gibi onu hayli uğraştırmıştı. Giyinip kuşanmasının şimdiki

amacı, bundan otuz yıl öncesinin tam tersiydi. O zamanlar kendini bir şeylerle süslemek isterdi, süsledikçe de daha güzel olurdu. Şimdi ise tam tersine, yaşma ve bedenine göre ister istemez öylesine aşın süslenemiyor, yalnızca süsüyle dış görünüşünün arasındaki zıtlığın çok korkunç olmamasına dikkat ediyordu. Aleksey Aleksandroviç konusunda da amacına ulaşmıştı. Aleksey Aleksandroviç onu çekici buluyordu. Gerçekten de, Karenin için Kontes Lidya İvanovna, kendim kuşatan düşmanlık ve alay denizinde yalnızca yakın dostluğun değil, sevginin de tek adasıydı.

Alaylı bakışlar arasından geçerek, bir bitkinin ışığa yöneldiği gibi, kontesin sevgi dolu bakışlarına doğru çekiliyordu.

Kontes, bakışıyla Aleksey Aleksandro-viç'in omuzundaki kurdeleyi göstererek: "Sizi kutlanm," dedi.

Karenin, duyduğu sevinçten ötürü gülümsemek için kendini tutarak, bunun, sevindirecek bir şey olmadığını anlatmak istiyormuş gibi gözlerini kapadı ve omuzlarını silk-ti. Oysa Kontes Lidya İvanovna, bunun Aleksey Aleksandroviç için -bunu itiraf etmese bile- en büyük mutluluk kaynaklarından biri olduğunu çok iyi biliyordu.

Kontes Lidya İvanovna: "Meleğimiz nasıl?" diye sordu.

Seryoja'dan söz ediyordu. Aleksey Aleksandroviç gözlerini açıp, kaşlarını kaldırarak:

"Ondan tam anlamıyla hoşnut olduğumu söyleyemem," dedi. "Sitnikov da hoşnut değil. -Sitnikov, Seryoja'nın din dışı eğitimi için ge-
497

len özel öğretmeni-ydi- Size daha önce de söylediğim gibi, onda her insanın, her çocuğun ruhunda etki uyandırması gereken en önemli konulara karşı bir soğukluk var."

Aleksey Aleksandroviç, Lidya İvanovna'nın yardımıyla yeniden hayata ve işine döndükten sonra, yanında kalan oğlunun eğitimiyle daha önce hiç ilgilenmediği için, önce antropoloji, pedagoji ve eğitim hakkında birçok kitap okuduktan sonra kafasında oğlunun eğitimiyle ilgili bir plan hazırladı. Petersburg'un en iyi öğretmeni tutup işe koyuldu. Bu iş, onu sürekli meşgul ediyordu.

Lidya İvanovna heyecanla: "Evet ama, ya yüreği?" dedi. "Onda babasının yüreği var, biliyorum. Böyle bir yüreği olan çocuk kötü olamaz."

"Evet, belki... Bana gelince, görevimi yapıyorum. Elimden gelen bu."

Kontes Lidya İvanovna bir an sustuktan sonra: "Bana geliyorsunuz, değil mi?" dedi. "Sizin için üzücü bir konuda görüşmeliyiz. Sizi bazı anılarınızdan kurtarmak için her şeyimi verirdim, ama başkaları benim gibi düşünmüyor. Ondan bir mektup aldım. Kendisi burada, Petersburg'da."

Aleksey Aleksandroviç, karısından söz edilince ürperdi, ama yüzünü, hemen bu konudaki kesin çaresizliğini gösteren bir ifade aldı. "Bunu bekliyordum," dedi.

Kontes Lidya İvanovna heyecanla ona baktı ve Aleksey Aleksandroviç'in yüce gönüllülüğü karşısında duyduğu hayranlıktan gözleri dolu dolu oldu.

XXV

Aleksey Aleksandroviç, Lidya İvanovna'nın antika porselenlerle dolu duvarlarında portreler asılı, rahat, küçük odasına girdiğinde kontes orada yoktu. Üstünü değiştiriyordu.

Yuvarlak masanın örtüsünün üstünde. Çin işi bir çay takımıyla gümüş bir çaydanlık hazır bekliyordu. Aleksey Aleksandroviç odanın duvarlarını süsleyen -hepsi de tanıdık-çok sayıda portreye şöyle bir göz gezdirdikten sonra masanın yanındaki kanepeye oturdu, üzerindeki İncil'i açtı ve kontesin elbisesinin ipek hışırtısını duyuncaya kadar göz gezdirdi.

Kontes Lidya İvanovna masayla kanepenin arasından çabucak geçmeye çalışırken, dudaklarında heyecanlı bir gülümseme: "Ha, şöyle," dedi. "Rahat rahat oturup hem çayımızı içelim, hem konuşalım."

Kontes Lidya İvanovna, dostunu hazırlamak amacıyla birkaç şey söyledikten sonra, aldığı mektubu sık sık soluyarak, yüzü kıza-rarak onun eline bıraktı.

Aleksey Aleksandroviç mektubu okuduktan sonra uzun süre bir şey söylemedi. Neden sonra gözlerini kaldırdı, ürkekçe: "Onun bu isteğini reddetmeye hakkım olduğunu sanmıyorum," dedi.

"Sevgili dostum, hiç kimseye kötülük konduramaz mısınız!"

"Tam tersine, her yerde kötüyü görüyorum ama, acaba..."

Aleksey Aleksandroviç'in yüzünde karar -

sızık ve anlamadığı bir konuda öğüt, yol gösterme ve destek istediğini gösteren bir ifade vardı.

Kontes Lidya İvanovna, "Hayır," diye sözünü kesti: "Her şeyin bir sınırı vardır. Ahlaksızlığı anlarım -hiç de içten söylememişti. Çünkü kadınları ahlaksızlığa götüren şeyi hiçbir zaman anlamamıştı- evet, ahlaksızlığı anlarım, ama hainliğe aklım ermez. Hem de kime? Size! Sizin bulunduğunuz kentte nasıl kalabiliyor? Evet, ne demiş atalarımız: Yüzyıl da yaşasan öğrenmeye çalış.' Ben de sizin yüceliğinizi, onun alçaklığını öğreniyorum."

Durumundan hoşnutsuzluğu belli olan Aleksey Aleksandroviç: "Peki ama, ilk taşı kim atacak?" dedi. "Her şeyi başışladım. Bu nedenle bir ana olarak onu, bu kadar önem verdiği şeyden; oğluna olan sevgisinden mahrum edemem."

"Ama bu sevgi midir dostum? Yürekte midir? Onu başışladınız ve ona kin duymaktan vazgeçtiniz... Peki ama, o meleğin duygularıyla oynamaya hakkınız var mı? Annesini öldü biliyor, onun için dua ediyor, günahlarını başışlaması için Tann'ya yakıyor... Hem böylesi daha iyi. Ya sonra ne düşünür?"

Aleksey Aleksandroviç, kontese hak verdiğini gizlemeden: "Bunu hiç düşünmemiştim," dedi.

Kontes Lidya İvanovna yüzünü elleriyle kapadı, sustu, dua ediyordu.

Duasını bitirdikten sonra ellerini yüzünden indirdi. "Bana sorarsanız, bunu yapmanızı tavsiye etmem," dedi.

"Ne çok acı çektiği-

nizi, bunun yaralarınızı nasıl deştğini görmediğimi mi sanıyorsunuz? Ama tutalım, her zamanki gibi kendinizi düşünmediğinizi varsayalım. Peki ama bunun ne yarar olacak? Siz daha çok üzülsünüz, çocuğunuz daha çok acı çeker. Onda bir damlacık insanlık kalmışsa, böyle bir istekte bulunmamalıydı. Hayır, bir an bile kararsızlığa düşmeden size, buna izin vermemenizi tavsiye ediyorum. Cevabınızı ona ben yazacağım."

Aleksey Aleksandroviç razı oldu ve Kontes Lidya İvanovna, Anna Karenina'ya Fransızca bir mektup yazdı:

"Sayın Bayan!

Oğlunuza sizi anımsatmak, oğlunuzun, kendisi için kutsal kalması gereken bir şey üzerine, yüreğinde lanet duygusu uyandırmadan cevap verilemeyecek sorular sormasına yol açabileceğinden, kocanızın, gerçek bir Hıristiyan olarak, isteğinizi reddetmesini anlayacağınızı umanm. Yüce Tann'dan günah-lannızı başışlamasını dilerim.

Kontes Lidya"

Bu mektup, Kontes Lidya İvanovna'nın kendi kendinden bile sakladığı gizli amacını gerçekleştirmişti: Arınanın duygularını derinden yaraladı.

Öte yandan Aleksey Aleksandroviç eve döndükten sonra bütün gün ne kendini günlük işlerine verebildi, ne de daha önce hissetmiş olduğu, kurtuluşa ulaşmış inançlı bir insanın iç huzurunu bulabildi.

Böylesine suçlu olan, Kontes Lidya İvanovna'nın haklı olarak ona dediği gibi, "evliyalara yaraşır biçimde" davrandığı karısını düşünmek, onu üzmemeliydi, ama huzursuzdu. Okuduğu kitabı anlayamıyor, karısına karşı davranışlarında yaptığı hataların anısını içinden atamıyordu, yarışlardan dönüşte kansı ihanetini itiraf ettiğinde Vronski'yi düelloya çağırma ve Anna'dan yalnızca görünüşü kurtaracak biçimde davranmasını istemesini anımsamak şimdi ona acı veriyor, An-na'ya yazdığı mektubu düşündükçe içi sızlıyordu. Özellikle kimsenin istemediği o başışlama ve başkasının çocuğuna gösterdiği yakın ilginin anılan yüreğini utançla, pişmanlıkla dağlıyordu.

Şimdi, Anna ile ilgili geçmişini düşündüğünde, uzun süre kararsızlık içinde bocaladıktan sonra ona evlenme teklifinde bulunurken söylediği acemice şeyleri anımsadığında, yine aynı utanç ve pişmanlığı duyuyordu.

Kendi kendine, "Ama benim bunda suçum ne?" diye sordu. Bu soru hep bir başka soruyu aklına getiriyordu: "Vronskiler, Oblonski-ler... şu kalın baldırh mabeyinciler başka türlü mü hissediyor, başka türlü mü seviyor ve evleniyorlardı?" Elinde olmadan her zaman, her yerde onun dikkatini üzerlerine çeken bu kanlı canlı, güçlü kuvvetli, kendilerine alabildiğine güvenen insanları tanıyamıyordu. Bu düşünceleri içinden atmaya, bu dünyadaki hayat için değil, sonsuz hayat için yaşadığını, ruhunda huzur ve sevginin olduğunu düşünmeye çalışıyordu. Gelgeldim, bu geçici hayat-

ta yaptığı birkaç önemsiz hata, inandığı o sonsuz kurtuluş, gerçekte yokmuş gibi ona acı veriyordu. Ama bu yoldan çıkış uzun sürmedi ve hatırlamak istemediği şeyleri unutmaya yardımcı olan huzur ve yüceliş, Aleksey Aleksandroviç'in ruhuna yeniden yerleşti.

XXVI

Doğum gününden bir gün önce gezintiden yüzü al al, mutluluk içinde dönen Seryoja,-beli büzgülü pardösüsünü, ona tepeden gülümseyen uzun boylu, yaşlı kapıcıya verirken: "E, ne var ne yok Kapitonici?" dedi. "Sargılı memur bugün geldi mi? Babam onu kabul etti mi?"

Kapıcı neşeli neşeli ona göz kırptı.

"Evet. Sekreter gider gitmez haber verdim kendilerine. İzin verin çıkarayım küçük bey."

Seryoja'nın Slav öğretmeni iç odalara açılan kapıda görüldü. "Seryoja!!" diye seslendi. "Kendiniz çıkarın."

Seryoja öğretmenin zayıf çıkan sesini duydu ama, aldırış etmedi. Kapıcının omuz kayışından tutmuş, öylece duruyor, yüzüne bakıyordu.

"Peki babam istediği şeyi yaptı mı?"

Kapıcı evet anlamında başını salladı.

Bir şey için Aleksey Aleksandroviç'ten yedinci kez dilekte bulunmaya gelen sargılı memur Seryoja'nın da, kapıcının da çok ilgisini çekmişti. Seryoja bir gün onu holde görmüştü. Aleksey Aleksandroviç'e kendisini kabul edip etmeyeceğini sorması için kapıcıya acıklı

acıklı yalvarıyor, çocuklarının da, kendisinin de ölümle yüz yüze olduklarını söylüyordu.

Memuru holde bir kez daha görünce Ser-yoja'da büyük bir merak uyanmıştı. "E, çok sevindi mi bari adamcağız?" diye sordu.

"Sevinmez olur mu! Giderken göklere uçuyordu sanki."

Seryoja bir an sustuktan sonra sordu: "Bir şey getirdiler mi?"

Kapıcı başını sallayarak fısıldadı: "Evet, küçük bey, kontesten bir şey geldi."

Seryoja kapıcının sözünü ettiği şeyin, Kontes Lidya İvanovna'nın yolladığı doğum günü armağanı olduğunu hemen anlamıştı.

"Öyle mi?" dedi. "Peki, nerede?"

"Komey, babanıza götürdü. Hoş bir şeye benziyordu!"

"Büyük müydü? Bu kadar var mıydı?"

"Biraz daha küçük, ama güzeldi."

"Kitap olmasın?"

"Hayır, başka bir şey."

Kapıcı, yaklaşan öğretmenin ayak sesini duyunca omzunun kayışından tutmuş ve eldivenden yarıya kadar çıkmış olan küçük eli açmaya çalışarak, başıyla onu gösterdi: "Hadi gidin," diye ekledi. "Vasili Lukiç geliyor."

Seryoja, görevine düşkün Vasili Lukiç'i her zaman yumuşatan o neşeli, sevgi dolu gülümsemesiyle: "Şimdi geliyorum Vasili Lukiç!" dedi.

Seryoja, Yazlık Park'ta dolaşırken Kontes Lidya İvanovna'nın yeğeninden öğrendiği, aile ile ilgili sevinçli haberi, arkadaşı olan kapıcıyla paylaşmadan edemeyecek kadar çok neşeli

ve mutluydu. Bu sevinçli haber memurla ilgili iyi haber ve kendi doğum günü için gelen hediyeyle aynı zamana rastladığından, ona daha bir önemli görünüyor, o gün, herkesin sevinçli ve mutlu olması gerekmiş gibi geliyordu.

"Biliyor musun, babam Aleksandr Nevski nişanı almış."

"Bilmez olur muyum! Kutlamak için gelenler bile oldu."

"Peki, babam sevinçli mi?"

Kapıcı kaşlarını çatıp, ciddi bir ifadeyle: "Çarın lütfuna sevinilmez mi?" dedi. "Demek ki bu lütfu layıkmiş."

Seryoja kapıcının, en küçük ayrıntılarına kadar bildiği yüzüne, özellikle -ona her zaman aşağıdan bakan Seryoja'dan başka hiç kimsenin oradan görmediği- iki favorisi arasından sarkan sakalına bakarak düşünceye daldı.

"Ya... kızın sana gelmeyeli çok olmuyor mu?"

Kapıcının kızı balerindi.

"Hafta içinde nasıl gelsin? Onların da dersleri var. Sizin de dersiniz var küçük bey, girin."

Seryoja odaya girince dersinin başına oturacağına, eğitmenine kendisine doğum günü armağanı olarak getirilen şeyin bir lokomotif olduğunu tahmin ettiğini anlatmaya koyulup, "Siz ne dersiniz?" diye sordu.

Ama Valisi Lukiç'in bütün düşündüğü, Seryoja'nın dersini hazırlaması gerektiği, çünkü öğretmeni saat ikide gelecekti.

Seryoja ders masasına oturmuş, kitabını eline almıştı ki, birden sordu: "Hayır, yalnız-

ca şunu söyleyin bana Vasili Lukiç. Alek-sandr Nevski nişanından sonra hangi nişan geliyor? Biliyor musunuz, babam Aleksandr Nevski nişanı aldı?"

Vasili Lukiç, Aleksandr Nevski nişanından sonra Vladimir nişanının geldiğini söyledi.

"Peki ondan sonra hangisi geliyor?"

"En büyüğü Andreas nişanıdır."*

"Ya Andreas'dan büyüğü?"

"Bilmiyorum."

"Nasıl? Siz de bilmiyor musunuz?"

Seryoja dirseklerini masaya dayayıp derin düşüncelere daldı.

Kafasının içinde karışık, değişik düşünceler vardı. Babasının birdenbire Vladimir ve Andreas nişanlarını alacağını, bu nedenle bugün derste çok daha uslu olacağını düşünüyor, büyüyünce kendisinin de nasıl bütün nişanlan, hatta yeni çıkarılacak ve Andreas nişanından da daha büyük olacak nişanı bile alacağını hayal ediyordu. Ondan daha daha büyük bir nişan çıkarsa onu da alacaktı.

Çalışma saati buna benzer hayaller içinde geçti. Öğretmen geldiğinde zaman zarflarıyla yer ve hal zarflan dersini hazırlamamıştı. Öğretmen bu duruma üzüldü. Onun bu üzüntüsü Seryoja'ya dokundu. Dersi hazırlamadığı için kendini suçlu hissetmiyordu. Çünkü ne kadar çalışırsa çalışsın, bir türlü bu dersi yapamıyordu. Öğretmen anlatırken anladığı-

* Vladimir Nişanı/Andreas Nişanı: Bir devlet memurunun en yüksek nişanı. Bu nişanın dört kademesi vardı ve en alt kademe bile kişiyi soylu statüye kavuşturmaya yetiyordu. Andreas Nişanı ise en yüksek nişan olup sadece Çar ailesinin mensuplarına verilebiliyordu.

nı sanıyor, buna inanıyor, ama yalnız kalır kalmaz, kısacık, öylesine anlaşılır "birdenbire" sözcüğünün bir zarf olduğunu bir türlü anımsayamıyordu.

Öğretmenin sessizce kitaba göz gezdirdiği bir anı yakalayarak: "Mihail İvaniç, doğum gününüz ne zaman?" diye damdan düşer gibi sordu.

"Dersinizi düşünseniz daha iyi edersiniz. Doğum günlerinin akli başında insanlar için hiçbir anlamı yoktur. Doğum günü de, insanın çalışması gereken öteki günler gibi, sıradan bir gündür."

Seryoja, öğretmenin yüzüne, seyrek, küçük sakalına, burnunun üzerinde bıraktığı izden daha aşağı düşmüş gözlüğüne dikkatli dikkatli baktı ve derin düşüncelere daldı. Öyle dalmıştı ki, öğretmenin anlattıklarını duymuyordu bile. Onun biraz önce söylediği şeyleri içinden gelerek söylemediğini anlamış, bunu, onun ses tonundan hissetmişti. Canı sıkkın, kendi kendine soruyordu, "Peki ama niçin bunlar en can sıkıcı, en gereksiz şeyleri bana hep aynı tavırla anlatmak için sözbirliği ettiler? Niçin öğretmenim ona yaklaşmama izin vermiyor? Niçin beni sevmiyor?" diye soruyordu kendi kendine ve bütün bu sorulara bir cevap bulamıyordu.

XXVII

Öğretmenin dersinden sonra babasının dersi vardı. Seryoja, babasının gelmesini beklerken masaya oturmuş, çakısıyla oynayarak

düşünceye dalmıştı. Seryoja'nın en sevdiği işlerden biri de gezintileri sırasında annesini aramaktı. Genel olarak ölüme, özellikle de -Lidya İvanovna söylemiş, babası da doğrulamıştı ama- annesinin öldüğüne inanamıyor, öldüğünü söyledikleri günden beri gezintileri sırasında annesini arıyordu. Onun için, dolgun yapılı, alımlı, siyah saçlı her kadın anne-siydi. Böyle bir kadın gördü mü yüreğinde öylesine bir şefkat ve sevgi kabanyordu ki, tıkanacak gibi oluyor, gözleri buğulanıyordu. Gördüğü her kadının, kendisine yaklaşip yüzünü örten tülü kaldıracağını umuyordu. Annesinin yüzünü görecekti ve annesi gülümseyerek kendisini kucaklayacak ve Seryoja onun kokusunu ciğerlerine çekerek, elinin yumuşaklığını hissedecekti. Ölmeden önce bir akşam, onun kucağında yatıp, annesi onu gıdıkladığı zaman kahkahalarla gülerken, bir yandan da onun yüzük dolu bembeyaz elini öptüğü zaman olduğu gibi, yine mutluluktan ağlayacaktı. Sonra, bir rastlantı sonucu dadısından, annesinin ölmediğini öğrendi. Babasıyla Lidya İvanovna, annesinin, kendisi için öldüğünü, çünkü onun iyi bir kadın olmadığını -Seryoja dünyada inanmazdı buna, çünkü annesini seviyordu- söylemişlerdi, ama o yine de annesini aramaya ve beklemeye devam etti. O gün Yazlık Park'ta leylak rengi tül takmış bir kadın dar yolda karşıdan kendisine doğru gelirken, Seryoja yüreği duracakmış gibi çarparak, onun annesi olduğu umuduyla gözlerini kadından ayıramamıştı. Ama kadın onların yanına gelmemiş, yana sokağa

sapmış, gözden kaybolmuştu. Bugün yüreğinde, annesine her zamankinden güçlü bir sevginin kabarıp taşıdığını duyan Seryoja, şimdi de dünyayı unutmuş, babasını beklerken ıslı ıslı gözlerini önüne dikmiş, çakısıyla masanın kenarını boydan boya oyarken, annesini düşünüyordu.

Vasili Lukiç onu daldığı düşüncelerden uyandırdı: "Babanız geliyor."

Seryoja ayağa fırladı. Babasının yanına gitti. Elini öptükten sonra, Aleksandr Nevski nişanını almanın sevinç izlerini arayarak dikkatle yüzüne baktı.

Aleksey Aleksandroviç koltuğuna oturdu. Masanın üzerindeki din kitabını önüne çekip açtı. "İyi gezdin mi?" diye sordu.

Babası, Seryoja'ya her Hıristiyanın kutsal tarihi çok iyi bilmesi gerektiğini birçok kez söylemişti, ama ders sırasında kendisi de sık sık din kitabına bakardı. Seryoja da bunun farkındaydı.

Seryoja sandalyesine yan oturmuş -yasak olmasına rağmen- sallanıyordu.

"Evet babacığım," dedi. "Çok eğlendim. Nadenka'yı gördüm. -Nadenka, Lidya İvanov-na'nın yanında kalan yeğeniydi.- Size yeni bir nişan verdiklerini söyledi. Sevindiniz mi babacığım?"

"Önce sallanmayı kes lütfen. Sonra, değerli olan ödül değil, çalışmaktır, emektir. Bunu anlamamı isterim. Sözgelimi, ödül için derslerini yaparsan çalışmayı bir yük olarak görürsün. -Aleksy Aleksandroviç görevi gereği, o sabah yüz on sekiz kâğıdı imzalamak

zorunda olduğundan, bunun bir borç olduğunu düşünerek can sıkıntısını dağıtmaya çalıştığını anımsadı- Yaptığın işi severek yaparsan ödülünü de bu çalışmada bulursun."

Seryoja'nın sevgiyle parlayan gözlerindeki ışık söndü. Babasının bakışları altında do-nuklaştı ve yere indi. Bu, Seryoja'nın çoktan beri tanıdığı, bildiği, kendini alıştırmaya çalıştığı, babasının ona karşı her zaman takındığı tavrıydı. Seryoja'ya öyle geliyordu ki, babası onunla her zaman, ancak kitaplarda olan, ama Seryoja'ya hiç benzemeyen bir çocukla konuşur gibi konuşacaktı. Seryoja da babasına karşı, kitaptan çıkma o çocuğun kimliğine bürünmeye çalışıyordu.

"Umarım söylediğimi anlıyorsun!"

Seryoja hayali çocuk gibi olmaya çalışarak: "Evet babacığım," diye karşılık verdi.

Bugünkü ders, İncit'den birkaç bölüm ezberlemek ve Tevrat'ın baş tarafını tekrarlamaktan ibaretti. Seryoja İncil'in bölümlerini oldukça iyi biliyordu, ama şimdi onları ezberlerken babasının şakağına sert bir biçimde inen kemik çıkıntısına gözü takıldı, şaşırıldı. Bir dördünlüğün sonunu, aynı sözcükle başlayan başka bir dördünlüğün başına getirdi. Okuduğunu anlamadığı belliydi. Bu durum Aleksy Aleksandroviç'in canını sıktı.

Kaşlarını çattı. Seryoja'nın birçok kez dinlediği, çok açık olarak anlamadığı için hiçbir zaman tıpkı "birdenbire" sözcüğünün bir zarf olduğunu aklında tutamadığı gibi, hatırlayamadığı şeyi ona anlatmaya başladı. Seryoja korku dolu gözlerle babasına bakıyor, yalnız-

ca bir şeyi düşünüyordu: "Babası kimi zaman yaptığı gibi, şimdi de ona anlattıklarını tekrarlayacak mıydı?" Bu düşünce Seryoja'yı çok korkutuyordu, çünkü, babasının anlattıklarından hiçbir şey anlamıyordu. Neyse ki korktuğu başına gelmedi. Tevrat dersine geçti. Seryoja olayları çok güzel anlattı, ama hangi olayların daha sonraki olayların birer belirtisi oldukları sorusuna cevap vermesi gerekince -bu ders yüzünden daha önce cezalandırılmış olmasına rağmen- bu konuda bir şey bilmediği anlaşıldı. Hiçbir şey söylemediği, bocaladığı, çakısıyla masayı oymaya, sandalyesinde sallanmaya başladığı konu tufandan önceki peygamberlerle ilgiliydi. Ölmeden cennete giren İdris Peygamber'den başka bu peygamberlerin hiçbirini anımsamıyordu. Öteki peygamberlerin adlarını da bilirdi, ama şimdi hepsini unutmuştu. Tevrat'ta en sevdiği kişi İdris Peygamber'di. Şimdi, kafasında İdris Peygamber'in ölmeden cennete gitmesiyle ilgili bir düşünce dizisi bulunduğu ve babasının saat kösteğiyle, yeleğindeki yan ilikli düğmeye bakarken kafasında bu düşünceler kaynaştığı için, öteki peygamberlerin adlarını unutmuştu.

Seryoja, kendisine sık sık sözünü ettikleri ölüme hiç inanmıyordu. Sevdiği insanların, hele hele kendisinin öleceğini aklı almıyordu. Ölüm, onun için en olmayacak ve akıl almaz bir şey gibi geliyordu. Ama ona, herkesin öleceğini söylemişlerdi; Seryoja, inandığı insanlara sormuş, onlar da bunu doğrulamışlardı. İsteksiz olsa bile, dadısı da aynı şeyi söylemiş-

I

ti. Ama İdris Peygamber ölmemişti; demek ki herkes ölmüyordu. Seryoja, "Peki, ama niçin herkes Tann'ın sevgisini onun kadar kazanıp, ölmeden cennete alınmasın?" diye düşünüyordu. Kötüler, yani Seryoja'ran sevmediği insanlar ölebilirler, ama iyiler, İdris Peygamber gibi olabilirlerdi.

"Evet, say bakalım bu peygamberleri?" "İdris..."

"Onu söyledin. Bu çok kötü Seryoja, çok. Bir Hıristiyan için en önemli olan şeyi öğrenmeye çalışmazsan başka neye ilgi duyabilirsin ki?" Aleksy Aleksandroviç ayağa kalktı. "Senden hiç hoşnut değilim. Pyort İgnatyeviç de -bu başöğretmendi- hiç değil. Sana ceza vermek zorundayım."

Seryoja'dan babası da öğretmeni de hoşnut değildi. Gerçekten de dersleri hiç iyi değildi. Ama yetenezsiz bir çocuk olduğu söylenemezdi, tam tersine, öğretmenin ona örnek gösterdiği çocukların hepsinden çok yetenekli ve zeki idi. Babası, onun, kendisine öğretilenleri öğrenmek istemediği kanısındaydı. Ne var ki, o bunları öğrenemezdi, çünkü ruhunda babasıyla öğretmenin uyandırmaya çalıştıklarından çok daha güçlü, onun için zorunlu istekler vardı. Bu istekler, babasıyla öğretmenin uyandırmaya çalıştıktan isteklerle geliştikleri için, Seryoja düpedüz onu eğitmeye çalışanlarla çatışma halindeydi.

Dokuz yaşındaydı, daha çocuk sayılırdı. Ama kendi ruhunu biliyor, ona çok değer veriyordu. Gözkapağının gözü koruduğu gibi o

da onu koruyordu. Sevgi anahtarıyla yaklaşmayan hiç kimseyi ruhuna sokmuyordu. Öğretmenleri, onun öğrenme isteksizliğinden yakmıyorlardı, oysa onun ruhu öğrenme aşkıyla dolup taşıyor ve böylece Seryoja, öğretmenlerinden değil, Kapitonîç'ten, dadısından, Nadenka'dan ve Vasili Lukiç'ten öğreniyordu. Babasıyla öğretmenin, kendi değirmenlerinin çarklarını döndürmesi için bekledikleri sular, çoktan başka yerlere akıp gitmiş, başka değirmenlerin çarklarını döndürüyordu.

Babası Seryoja'ya, Lidya İvanovna'nın yeğeni Nadenka'nın yanına gitmeme cezası verdi, ama bu ceza Seryoja'nın hoşuna gitti. Vasili Lukiç'in keyfi yerindeydi. Seryoja'ya kâğıttan yeldeğirmeni yapmasını öğretti. Seryoja bütün akşamı kâğıttan yeldeğirmenini yapmakla, bir kanadına tutunup ya da kendini bağlayıp dönebileceği bir yeldeğirmenin nasıl yapılabileceğini düşünmekle geçirdi. Bütün akşam annesini hiç düşünmemişti, ama yatağa girince birden onu anımsadı. Yarın, doğum gününde annesinin artık saklanmayı bırakıp ona gelmesi için kendi diliyle dua etti.

"Vasili Lukiç, fazladan ne için dua ettiğimi biliyor musunuz?"

"Derslerinizin daha iyi olması için mi?"

"Hayır."

"Oyuncak için mi?"

"Hayır. Bilemezsiniz. Çok hoş bir şey, ama bu bir sır! Size duam kabul edilince söyleyeceğim. Hâlâ anlayamadınız mı?"

513

Vasili Lukiç gülümseyerek -aslında çok seyrek gülümserdi- karşılık verdi: "Hayır anlayamadım. Siz söyleyin. Neyse hadi artık yatın, mumu söndüreceğim."

Seryoja neşeyle gülümsedi: "Oysa ben, gelmesi için dua ettiğim şeyi karanlıkta daha iyi görüyorum," dedi. "Gördünüz mü, az kalsın sırrımı açıklıyordum!"

Mumu götürdükleri zaman Seryoja, annesinin sesini duydu, varlığını hissetti. Annesi başucunda ayakta duruyor, sevgi dolu bakışıyla onu okşuyordu. Derken, ortaya değirmenler çıktı, bir çakı gördü, sonra her şey birbirine karıştı ve uykuya daldı.

XXVIII

Vronski ile Anna, Petersburg'da en iyi otellerden birine indiler. Vronski alt katta ayrı bir daireye, Anna da bebek, bebeğin sütannesi ve kendi oda hizmetçisiyle üst katta, dört odalı büyük bir daireye yerleşmişti.

Vronski, geldikleri gün ağabeyine gitti. Orada, Moskova'dan işleri için gelen annesiyle karşılaştı. Annesi ile yengesi onu her zamanki gibi karşıladılar. Yurtdışındaki geziyle ilgili sorular sordular, tanıdıkları hakkında konuştular, ama Anna ile ilişkisinden hiç söz etmediler. Ertesi sabah ağabeyi Vronski'ye geldi. Ona Anna'yı sordu. Aleksey Vronski de, ağabeyine açık açık, Karenina ile arasındaki ilişkisine evlilik gözüyle baktığını, Anna'nın kocasından boşanmayı sağlayacağını umduğunu, o zaman onunla evleneceğini, o zama-

na kadar da onu karısı olarak kabul ettiğini, bunu annesine ve karısına söylemesini rica etti.

"Sosyetenin bunu önemseyip önemsememesi umurumda değil," diye ekledi. "Ama akrabalarım benimle akrabalık ilişkilerini sürdürmek istiyorlarsa, karımla da akrabalık ilişkisi kurmalıdırlar."

Ağabeyi, küçük kardeşinin düşüncelerine her zaman saygı duymuştu. Sosyete bu konuda kararını vermeden, kardeşinin haklı mı haksız mı olduğu konusunda düşüncesini söylemiyordu. Kendisi için bir sakınca olmadığından Aleksey ile birlikte Anna'yı görmeye üst kata çıktı.

Vronski, ağabeyinin yanında da, herkesin yanında olduğu gibi Anna'ya "Siz" diyor, ona, yakın bir tanıdık gibi davranıyordu.

Sosyeteyi çok iyi tanımasına rağmen Vronski, içinde bulunduğu yeni konumu nedeniyle tuhaf bir yanlıgı içindeydi. Sosyetenin Anna ile kendisine kapalı olduğunu herkesten önce anlaması gerekirdi, ama şimdi, kafasında bulanık birtakım düşünceler doğmuştu. Bunun eskiden böyle olduğunu, şimdi ise, zamanımızda toplum böylesine hızlı ilerlemişken -şimdi kendi de farkına varmadan, her türlü ilerlemenin savunucusu olmuştu- sosyetenin dünya görüşünün de değişmiş olması gerektiğini, sosyeteye kabul edilip edilmeyecekleri sorununun henüz karara bağlanmadığını düşünüyordu. "Anna'yı Saray sosyetesine elbette kabul etmeyecektir," diye düşünüyordu. "Ama yakın arka-

515

daşları ve tanıdıkları onu gerektiği gibi anlayabilirler, anlamak zorundadırlar."

Oturma biçimini değiştirmesine hiçbir şeyin engel olamayacağı bildiği sürece, insan bağdaş kurup birkaç saat öylece oturabilir. Ama bacaklarını altında toplamış durumda oturmak zorunda olduğunu biliyorsa, bacak kasları sızlamaya başlar. Bacakları, onları uzatmak istediği yana kendiliklerinden çekilirler. Sosyete konusunda Vronski de aynı şeyi hissediyordu. Ruhunun derinliklerinde sosyetenin onlar için kapalı olduğunu bilmesine rağmen, sosyetenin değişip değişmediğini, onları kabul edip etmeyeceğini öğrenmeye çalışıyordu. Ama çok

geçmeden, sosyetenin kendisine açık, Anna'ya kapalı olduğunu anladı. Tıpkı kedi-fare oyunundaki gibi, onu içeri almak için kaldınlan kollar, Anna girerken hemen indiriliyordu.

Vronski'nin ilk gördüğü Petersburg sosyetesini bayanlandı, kuzeni Betsi oldu. Betsi onu sevinçle karşıladı: "Nihayet! Ya Anna? Ah, ne sevindim! Nerede kalıyorsunuz? O hoş, güzel gezinizden sonra Petersburg'umuzu size ne kadar korkunç geleceğini tahmin edebiliyor, Roma'da geçirdiğiniz halayınızı gözümün önüne getiriyorum. Boşanma işinden ne haber? Hallettiniz mi her şeyi?"

Boşanma işinin halledilmediğini öğrenince, Vronski, Betsi'nin neşesinin kaçtığını fark etti. Betsi: "Biliyorum, olmadık şeyler söyleyecekler benim için," dedi. "Ama Anna'yı görmeye yine de geleceğim. Burada uzun bir süre kalmayacaksınız değil mi?"

Betsi gerçekten de, hemen o gün Anna'ya geldi. Ama şimdiki davranışı eski davranışlarına hiç benzemiyordu. Gösterdiği cesaretle övündüğü, dostluğuna bağlılığını An-na'nın takdir etmesini, bunun değerini bilmesini istediği belliydi. On dakika kadar kaldı, sosyetedeki yeniliklerden söz etti, giderken de: "Ne zaman boşanacağınızı hiç söyle-mediniz," dedi. "Hadi diyelim ki ben hiçbir şeye aldırmadım, ama ötekiler, görüntüden başka hiçbir şeye değer vermeyen insanlar, evlenene kadar sana soğuk davranacaklardır. Hem bunu bu devirde öylesine kolaylıkla yapıyorlar ki. Ca se fait' Demek pazartesiye gidiyorsunuz. Ne yazık, bir daha görüşe-meyeceğiz."

Betsi'nin davranışından, Vronski'nin sosyeteden ne bekleyebileceğini anlaması gerekirdi. Ama o, kendi ailesi arasında yeni bir girişimde bulundu. Annesinden hiç umudu yoktu. İlk tanıştıklarında Anna'ya öylesine hayran kalan annesinin -oğlunun meslek hayatını mahvettiği için- şimdi onunla ilgili düşüncelerinde insafsız olduğunu biliyor, ama ağabeyinin kansı Varya'dan çok şey bekliyordu. Onun Anna'ya kötü gözle bakmayacağını, o içten, kararlı havasıyla gidip onu göreceğini, evine davet edeceğini umuyordu.

Vronski, Petersburg'a geldiklerinin ertesi günü Varya'ya gitti. Onu yalnız görüp, isteğini açık açık söyledi. Varya onu dikkatle dinledikten sonra:

"Aleksy seni ne çok sevdiğimi, senin için

"Bu olağan bir şey."

her şeyi yapmaya hazır olduğumu bilirsin," dedi. "Ama sana da Anna Arkadyevna'ya da -Anna Arkadyevna'nın adını üzerine basa basa söylemişti- yararlı olamayacağım için dün ağzımı açmadım. Lütfen kimseyi suçladığımı sanma. Böyle bir şeyi aklımın ucundan bile geçirmem. Onun yerinde olsaydım belki ben de aynı şeyi yapardım." Vronski'nin asık yüzüne ürkerek baktı. "Ayrıntılara girmiyorum, giremem de, ama her şeyin adını koymak zorundayız. Ona gitmemi, onu evime konuk etmemi, böylece sosyetedeki yerini yeniden almasını sağlamamı istiyorsun, ama bunu yapamayacağımı anlamaya çalış. Kızlarım büyüyor, sosyetedeki kocamı düşünerek davranışlarımı ona göre ayarlamak zorundayım. Diyelim ki Anna Arkadyevna'ya gittim, onu evime davet edemeyeceğimi kendisi de anlayacaktır ya da davet etsem bile bunu, başkalarıyla karşılaşmayacağı bir biçimde ayarlamak zorunda kalacağım. Bu onu incitecektir. Ben bunu kaldıramam..."

Vronski, daha da asık bir yüzle yengesinin sözünü kesti: "Öyle ama onun, evinizde ağırladığınız yüzlerce kadından daha düşük biri olmadığını biliyorsunuz!" Yengesinin kararını değiştirmeyeceğini anladı. Hiçbir şey söylemeden kalktı.

Varya, dudaklarında ürkek bir gülümsemeyle Vronski'nin yüzüne bakarak:

"Aleksy," dedi. "Bana kızma. Benim suçum olmadığını anlamaya çalış lütfen."

Vronski yine yüzü asık: "Sana kızmıyorum," dedi. "Yalnız, acım şimdi bir o ka-

dar daha çoğaldı. Bunun dostluğumuzu bozması acımı daha da artırıyor. Diyelim ki dostluğumuzu bozmuyor, ama zayıflattığı bir gerçek. Benim için izlenecek başka bir yolun olmadığını anlıyorsun sanırım."

Vronski, başka bir şey söylemeden çıktı.

Daha başka girişimlerde bulunmasının bir sonuç vermeyeceğini, Petersburg'daki şu birkaç günü, ona büyük acı verecek herhangi bir tatsız davranışla, hakaretle karşılaşmamak için eski çevreleriyle ilişki kurmadan yabancı bir kentteymiş gibi geçirmeleri gerektiğini anladı. Petersburg'daki durumunun en tatsız yanlarından biri de, sanki her yerde Aleksy Aleksandroviç'in bulunması, her yerde onun adının geçmesiydi. Sözün dönüp dolaşıp sonunda Aleksy Aleksandro-viç'e gelmediği bir konuşmaya başlamak; onunla karşılaşmayacağı bir yere gitmek sanki olanaksızdı. Hiç değilse Vronski'ye böyle geliyordu. Kendini tıpkı, yaralı parmağını ne kadar sakınırsa o kadar sık, sağa sola çarpan biri gibi hissediyordu.

Petersburg'da geçirdikleri birkaç günün Vronski'ye daha da ağır gelmesinin bir nedeni de, Anna'da kendisi için yeni, anlaşılmaz bir değişiklik görmesiydi. Anna kimi zaman ona aşıkmiş gibi davranıyor, kimi zaman da soğuk, sınırlı ve içine kapanık oluyordu. Ona bir şey acı veriyor ve bunu Vronski'den gizliyordu. Vronski'nin günlerim zehir eden ve duyarlılığı nedeniyle kendisine daha da fazla acı vermesi gereken hareketleri anlamaz görünüyordu.

XXIX

Anna'nın Rusya'ya dönmesinin nedenlerinden biri de, oğlunu görmektir. İtalya'dan yola çıktıklarından bu yana, oğluyla görüşeceği düşüncesi onu heyecanlandırmıştı. Pe-tersburg'a yaklaştıkça bu görüşmenin sevinci de, önemi de giderek hayalinde büyümüştü. Bu görüşmeyi nasıl sağlayabileceğim kendine sormuyor, oğluyla aynı kentte bulduktan sonra onunla görüşmesinin basit ve kolay olacağını sanıyordu. Ama Petersburg'a geldiklerinde toplum içindeki durumunu bütün çıplaklığıyla görmüş, oğluyla görüşmesinin güç olduğunu anlamıştı.

İki gündür Petersburg'daydı. Oğlunu görme düşüncesi aklından bir an bile çıkmamış, ama onu hâlâ görememişti. Aleksey Aleksan-droviç ile karşılaşabileceği o eve gitmeye hakkı olmadığını biliyordu. Onu içeri almayabilir, hakaret edebilirlerdi. Kocasına yazmak, onunla ilişki kurmak... bunu düşünmek bile ona acı veriyordu. Anna, yalnız kocasını düşünmediği zamanlar huzur içinde olabilirdi. Oğlunun nerede, ne zaman gezintiye çıktığını öğrenip onu uzaktan görmek ona yetmezdi. Bu görüşmeye kendisini öylesine hazırlamıştı ve oğluna söyleyecek öylesine çok şeyi vardı ki, onu kucaklamak ve öpmek özlemiyle doluydu. Seryoja'nın yaşlı dadısı ona yardım edebilir, ne yapması gerektiğini söyleyebilirdi. Ne var ki dadı Aleksey Aleksandroviç'in evinden çıkarılmıştı. Bu kararsızlık ve dadıyı bulma çabaları içinde iki gün geçti.

Anna, Aleksey Aleksandroviç ile Kontes Lidya İvanovna arasındaki ilişkiyi öğrenince üçüncü gün Lidya İvanovna'ya yazmaya karar vermişti. Üzerinde uzun süre çalışmasını gerektiren o mektupta oğlunu görmesine izin verilmesinin, kocasının yüce gönüllülüğüne bağlı olduğundan bilerek söz etmişti. Mektubu kocasına gösterirlerse onun yüce gönüllü koca rolünü sürdürüp, bu isteğini geri çevirmeyeceğini biliyordu.

Mektubu götüren otel uşağı ona hiç beklemediği, en sert cevabı, 'cevap verilmeyeceği' cevabını getirmişti. Anna, uşağı odasına çağırıp ondan her şeyi ayrıntılarıyla öğrendiği zamanki kadar kendini böylesine alçalmış hissetmemişti. Anna, kendini küçülmüş, hakarete uğramış hissediyor, ama Kontes Lidya İvanovna'nın da kendi açısından haklı olduğunu biliyordu. Buna bir başına katlanmak zorunda olması acısını daha da artırıyordu. Acısını Vronski ile paylaşamazdı, paylaşmak da istemiyordu. Mutsuzluğunun başlıca nedeni Vronski olduğu halde, oğlunu görme konusunu önemsiz bulacağını biliyordu. Vronski'nin, hiçbir zaman onun acısının derinliğini anlayacak güçte olmadığını ve bu konu açılınca takınacağı soğuk tavır yüzünden ondan nefret edebileceğini biliyordu. Dünyada her şeyden çok, bundan korkuyor, bu yüzden oğluyla ilgili her şeyi ondan gizliyordu.

Bütün günü odasında, oğluyla görüşme yollarını araştırarak geçirdikten sonra kocasına yazmaya karar vermişti. Lidya İvanov-

na'nın mektubunu getirdiklerinde, kocasına yazdığı mektubu tamamlamıştı bile. Kontesin susması, mektubuna cevap vermemesi An-na'yı biraz yumuşatmış, yatıştırmıştı. Ama bu mektup, bu satırlar arasında okuduğu şeyler onu öylesine sinirlendirmiş, bu nefret ona, oğluna beslediği haklı, tutku dolu şefkatin yanında öylesine çirkin görünmüştü ki, kendini suçlamayı bırakıp başkalarından nefret etmeye başlamıştı.

"Bu soğukluk, bu sahte duygular!" diyordu kendi kendine. "Onların istedikleri bana hakaret etmek, çocuğa da acı çektirmek! Buna boyun mu eğeceğim? Asla? Kontes denen o kadın benden daha kötü. Hiç değilse ben yalan söylemiyorum."

Ve Anna hemen o anda, ertesi gün, Seryoja'nın doğum gününde kocasının evine giderek, gerekirse uşakları parayla satın alarak, yalan söyleyerek, ama ne pahasına olursa olsun oğlunu görmeye ve zavallı çocuğu kuşattıkları o çirkin yalan çemberini parçalamaya karar verdi.

Bir arabaya binip oyuncak mağazasına gitti ve bir sürü oyuncak aldı. Ne yapacağını planladı: Aleksey Aleksandroviç kalkmadan, sabah erken saat sekizde eve gidecek, onu içeri almaları için kapıcıyla uşağa vereceği parayı elinde tutacak, peçesini kaldırmadan, kendisini Seryoja'nın vaftiz babasının doğum gününü kutlaması için yolladığını ve görevinin oyuncakları çocuğun karyolasının yanına koymak olduğunu söyleyecekti. Yalnızca oğluna söyleyeceği sözleri hazırlamamıştı. Bu

konuda çok düşünmüştü ama söyleyecek bir şey bulamamıştı.

Sabah saat sekizde kiralık bir faytondan inip eski evinin kapısını çaldı.

Henüz giyinmemiş Kapitonîç sırtında paltosu, ayaklarında lastik pabuçları, pencereden tam kapının önünde duran yüzü örtülü hanımefendiye baktı. Yardımcısına: "Gidip bak bakalım ne istiyor?" dedi. "Bir hanımefendi gelmiş."

Anna'nın tanımadığı bir delikanlı olan kapıcı yardımcısı kapıyı açar açmaz Anna içeri daldı. Manşonunun içinden üç rublelik bir kâğıt para çıkarıp delikanlının eline tutuşturdu.

"Seryoja... Sergey Alekseyeviç," diye mınl-dandı. Yürüyüp gidecek oldu. Kapıcı yardımcısı elindeki paraya şöyle bir baktıktan sonra, öteki camlı kapının önünde onu durdurdu.

"Kimi görmek istiyorsunuz?"

Anna, delikanlının ne dediğini duymadı, karşılık da vermedi.

Yabancı hanımefendinin şaşkınlığını fark eden Kapitonîç geldi, cam kapıyı açtı ve ne istediğini sordu.

"Prens Skorodumov'tan Sergey Alekseye-viç'e geliyorum," dedi Anna.

Kapıcı, Anna'nın peçeyle örtülü yüzüne dikkatli dikkatli baktı.

"Küçük bey daha kalkmadılar," dedi.

Anna, dokuz yıl yaşadığı evin hiç değişmeyen antresinin onu böyle etkileyeceğini hiç düşünmemişti. Tatlı ve acı anılar birbiri ardından ruhunu doldurdular. Niçin burada olduğunu bir an unuttu.

Kapitonîç kürkünü alırken: "Bekleyecek misiniz efendim?" diye sordu.

Kürkünü aldıktan sonra yakından yüzüne bakınca onu tanıdı. Bir şey söylemeden öne eğilerek selam verdi ve "Buyrun efendim," dedi.

Anna bir şey söylemek istedi, ama sesi çıkmadı. Bakışında suçlu bir yalvarma ile sessizce ihtiyarın gözlerinin içine baktı. Hızlı, yumuşak adımlarla merdivene yürüdü. Kapitonîç iyice öne eğilmiş, lastik pabuçlarını basamaklara çarpa çarpa koşarak arkasından yetişti: "Öğretmen orada. Belki giyinik değildir. Haber vereyim," dedi.

Anna, ihtiyarın ne dediğini anlamadan tanıdık merdivenlerden çıkıyor, kapıcı soluk soluğa: "Buradan buyrun efendim, soldan," diyordu. "Kusura bakmayın, ortalık dağınık. Kendileri şimdi eski oturma odasına taşınmış bulunuyorlar. Çok affedersiniz, biraz bekleyiniz, önce ben bir bakayım."

Kapitonîç önden koştu, yüksek bir kapıyı açıp içeri girdi. Anna durup bekledi. Kapıcı döndü. "Kendileri yeni uyandılar," dedi.

Kapıcı bunu söylediği anda Anna bir çocuk esnemesi işitti ve sadece bu esneme sesinden bile oğlunu tanıdı ve etiyle kemiğiyle onu gözlerinin önünde görür gibi oldu.

"Bırak, bırak, sen git," dedi.

Büyük kapıdan girdi. Sağda bir karyola vardı. Karyolada, yeni kalkmış, geceliğinin önü açık bir çocuk oturuyor, gerinerek esniyordu. Dudakları, tam birleşecekleri anda mutlu, uykulu bir gülümsemeyle kıvrıldı ve

dudaklarında bu gülümseyişle yavaşça, tatlı tatlı kendini sırtüstü yeniden yatağa bıraktı.

Anna sessizce yaklaştı. "Seryoja," diye fısıldadı.

Ayrı kaldıkları sürece ve son zamanlarda oğluna olan sevgisi yüreğinde yeniden kabardığı zamanlar Anna, onu en çok sevdiği haliyle; dört yaşındaki haliyle gözünün önüne getiriyordu. Şimdi ise Seryoja, onun bıraktığı zamanki gibi bile değildi. Hele dört yaşındaki küçücük çocuk haline hiç benzemiyordu; boy atmış, zayıflamıştı. Tanırım? Yüzü ne kadar süzülmüştü! Saçları ne kadar kısaydı! Kolları ne kadar uzundu! Onu bıraktığından bu yana ne çok değişmişti! Ama yine de Seryoja'ydı; başının biçimiyle, dudaklarıyla, yumuşacık boynuyla, geniş omuzlarıyla Seryoja'ydı.

Çocuğun tam kulağının dibinde bir kez daha: "Seryoja!" diye fısıldadı.

Seryoja, dirseğine dayanarak doğruldu. Saçları karmakarışık başını sanki bir şey arıyormuş gibi bir o yana bir bu yana çevirdi ve sonra gözlerini açtı. Karşısında kıpırdamadan duran annesine sessiz, soran gözlerle birkaç saniye baktı, sonra ansızın dudaklarında mutlu bir gülümseme belirdi. Açık tutmakta zorluk çektiği anlaşılan gözlerini kapatarak, kendini yatağa doğru değil, öne doğru annesinin kollarına bıraktı.

Anna, oğlunun yumuşacık bedenini kolları arasında sıkarak tıkanacak gibi: "Seryoja!" diye mırıldandı. "Yavrum benim!"

Seryoja, bedeninin her yeri annesinin kol-

larına değsin diye, kıvrılıp bükülerek: "Anneciğim!" dedi.

Gözleri hâlâ kapalı, uykulu gülümseyerek küçük, yumuk yumuk ellerini annesinin boynuna doladı, ona iyice sokuldu, onu yalnız küçük çocuklara özgü o tatlı, uykulu ılık kokusuyla sardı ve yüzünü onun boynuna, omuzlarına sürmeye başladı. Gözlerini açıp: "Biliyordum," dedi. "Bugün doğum günüm, geleceğini biliyordum. Hemen kalkıyorum."

Der demez yine uykuya daldı.

Anna, oğluna tutkuyla bakıyordu. Ayrıldıklarından bu yana, onun ne kadar büyümüş ve değişmiş olduğuna dikkat etti. Onun, yorganın altından çıkan çıplak, şimdi kocaman olmuş ayaklarını hem tanıyor hem de tanıyamıyordu. Bu süzülmüş yanaklar, eskiden öylesine sık sık öptüğü ensesindeki kısa kesilmiş bukle bukle saçlar ona yabancı değildi. Bütün bunlara bir bir dokunuyor, bir şey söyleyemiyordu. Hıçkırıklar boğazında düğümlenmişti.

Seryoja iyice uyandıktan sonra: "Niçin ağlıyorsun anneciğim?" dedi ve sesini yükseltip ağlamaklı: "Anne, niçin ağlıyorsun?" diye tekrarlardı.

"Ben mi? Artık ağlamayacağım... Sevincimden ağlıyorum. Seni görmeyeli o kadar çok oldu ki. Ağlamam canım, ağlamam."

Hıçkırıklarını bastırmaya çalışıyordu. Başını öte yana çevirdi. Bir süre susup kendini topladıktan sonra: "Hadi giyin artık," dedi.

Oğlunun elini bırakmadan karyolasının hemen yanındaki elbiselerinin hazır beklediği

sandalyeye oturdu. Sakin, neşeli görünmeye çalışıyordu. "Ben olmadan nasıl giyiniyorsun bakalım? Nasıl..." diye başlamak istedi.

Ama devam edemedi. Başını tekrar ağlamamak için yana çevirdi.

"Soğuk suyla yıkanmıyorum. Babam istemiyor. Vasili Lukiç'i görmedin mi? Şimdi gelir. Elbiselerimin üzerine oturmuşsun!"

Seryoja kahkahayla gülmeye başladı. Anna dönüp ona baktı, gülümsedi.

Seryoja yine kendini annesinin kollarına attı ve kucakladı. "Canım anneciğim!" dedi. "Annem benim!"

Ancak şimdi, annesinin gülümsemesini gördükten sonra olup biteni anlamıştı. Annesinin başındaki şapkayı çıkarırken: "Bunu istemiyorum!" dedi.

Sonra, annesi şapkasız kalınca, onu yeni görmüş gibi, öpmek için bir kez daha boynuna atıldı.

"E, ne düşünüyordun benim için? Öldüğümü düşünmedin ya?" dedi Anna.

"Hiçbir zaman inanmadım."

"İnanmadın mı yavrum?"

Seryoja, en çok sevdiği sözü tekrarlayarak: "Biliyordum, biliyordum!" dedi ve annesinin, saçlarını okşadığı elini küçük avuçlarına alarak öpmeye başladı.

XXX

Bu arada Vasili Lukiç, kocasını terk eden, evde onun gidişinden sonra çalışmaya bağladığı için tanımadığı annenin geldiğini uşakla-

rm konuşmasından öğrenince, odaya girip girmemekte tereddüt etti. Ama sonunda, görevinin Seryoja'yı belirli bir saatte kaldırmak olduğuna, bundan ötürü içeride ister annesi, ister başka birinin olmasının onu ilgilendirmediğine, görevini yapması gerektiği sonucuna vanp giyindi ve gidip kapıyı açtı.

Ama ana oğlunun sevişip koklaşmaları, çıkardıkları sesler, birbirlerine söyledikleri sözler, onu kararından caydırdı. Başını iki salladı, iç geçirdikten sonra kapıyı kapadı. Hafifçe öksürdükten sonra gözyaşlarını sildi ve kendi kendine; "On dakika daha bekleyeyim," dedi.

Bu sırada evin hizmetçileri arasında büyük bir heyecan vardı. Hanımefendinin geldiğini, Kapitoniç'in onu içeri aldığı, onun şimdi çocuk odasında olduğunu öğrenmişlerdi. Öte yandan, beyefendinin her sabah saat dokuza doğru çocuk odasına uğradığını da biliyorlar ve kan kocanın karşılaşmalarının korkunç bir şey olacağını, bu karşılaşmaya engel olmalarının gerektiğini düşünüyorlardı. Aleksey Aleksandroviç'in oda hizmetçisi Korney, kapıcı odasına indi, hanımefendiyi kimin içeri aldığı sorup bunu Kapitoniç'in yaptığını öğrenince ihtiyarı iyice haşladı. Kapıcı ağzını açmıyordu. Ama Korney, bu yaptığından ötürü işine son verilmesi gerektiğini söyleyince Kapitoniç onun üzerine yürüdü, elini kolunu sallayarak: "Evet, sen olsan almazdın!" diye güreledi. "Ona on yıl hizmet ettim ve ondan iyilikten başka bir şey görmedim. Ama sen olsan gider, 'Lütfen dışa-

n buyrun' derdin. Ah, seni tanırım, sen ne politikacısmıdır! Sen kendi işine bak; beyefendiden nasıl para sızdırdığını, postundan kıl kopardığını biliyoruz!"

Korney küçümser bir tavırla: "Ne olacak, asker!" dedi ve sonra odaya giren dadiya döndü. "Siz söyleyin Marya Yefimovna; onu içeri almış, hiç kimseye de haber vermemiş." Yine Kapitoniç'e döndü. "Aleksey Aleksan-droviç, şimdi çıkacak, doğru çocuk odasına gidecek."

Dadı: "Çok kötü, çok kötü!" dedi. "Korney Vasilyeviç siz bir şeyler yapıp onu oyalasanız, yani beyefendiyi. Ben de koşup hanımefendiyi uzaklaştırsam!"

Dadı odaya girdiğinde Seryoja annesine, Nadenka ile tepeden kayarlarken nasıl yuvarlanıp üç takla attıklarını anlatıyordu. Anna, onun sesinin tatlı ezgisini dinliyor, yüzünü, yüz ifadesindeki değişikliklerini izliyor, elini okşuyor, ama onun ne dediğini anlamıyordu. Düşündüğü, hissettiği tek şey vardı: Gitmesi ve ondan ayrılması gerekiyordu. Kapıya yaklaşan Vasili Lukiç'in ayak sesini, öksürdüğü-nü, odaya giren dadının ayak sesini duymuştu. Ama donup kalmıştı, ne konuşacak, ne de kalkacak gücü kendinde bulamadan oturuyordu.

Dadı, Anna'nın yanına sokulup ellerini ve omzunu öptü.

"Hanımefendiciğim, canım!" diye başladı. "Tanrı doğum gününde küçüğümüze ne büyük bir sevinç bağışladı.

Hiç değişmemişsi-

niz.

Anna bir an kendine geldi.

"Ah, dadı, sevgili dadı," dedi. "Sizin burada olduğunuzu bilmiyordum."

"Burada değilim, kızımın yanında kalıyorum. Seryoja'nın doğum gününü kutlamaya geldim Anna Arkadyevna, canım benim!"

Dadı birden ağlamaya, yine Anna'nın elini öpmeye başladı.

Seryoja, gözlerinin içi pırlı pırlı, yüzü sevinç dolu bir gülümsemeyle aydınlanmış, bir eliyle annesinin, ötekiyle dadısının elini tutmuş, tombul, çıplak küçücük ayaklarıyla zıp zıp halının üzerinde zıplıyordu. Sevgili dadısının annesine gösterdiği bu yakınlık onu coşturmuştu.

"Anneciğim! Dadım bana sık sık gelir, her gelişinde de..." diye başlamıştı.

Ama dadının, annesinin kulağına bir şeyler fısıldadığını ve sonra annesinin yüzünde ona hiç yakışmayan bir korku, utanmaya benzeyen bir ifade belirdiğini görünce sustu.

Annesi yanına geldi. "Canım benim!" dedi.

Anna hoşçakal diyemedi, ama bunu yüzündeki ifade söyledi. Seryoja da anladı.

"Sevgili, sevgili Kutik! -Anna, bebekliğinde Seryoja'yı severken kullandığı adı kullanmıştı.- Beni unutmayacaksın, değil mi? Sen..."

Anna, sözünün sonunu getiremedi. Daha sonra, aklına o anda oğluna söyleyebileceği ne çok şey geldi. Ama o anda hiçbir şey söyleyemedi. Oysa Seryoja, onun söylemek istediklerinin hepsini anladı; annesinin mutsuz olduğunu, onu sevdiğini anladı, dadısının annesinin kulağına ne fısıldadığını bile anladı.

"Her sabah dokuza doğru," dediğini duydu ve babasından söz ettiklerini, annesiyle babasının karşılaşmalarının gerektiğini anladı. Bunları anlamıştı da, bir şeyi anlayamamıştı: Annesinin yüzünde niye öyle bir korku ve utanma ifadesi belirmişti? Annesi suçlu değildi, ama işte babasından korkuyor, utanıyordu. Kafasının içindeki bu kuşkuyu dağıtmak, aydınlatmak için bir soru sormak istiyor, ama cesaret edemiyordu. Annesinin acı çektiğini görüyor, ona acıyordu. Bir şey söylemeden annesine sarıldı.

"Biraz daha kal," diye fısıldadı. "Gelmesine daha var."

Anna, Seryoja'nın ne söylediğinin farkında olup olmadığını anlamak için onu biraz kendinden uzaklaştırdı. Yüzündeki ürkmüş ifadeden, sadece, babasından söz etmekle kalmadığını, babası için ne düşünmesi gerektiğini ona sorduğunu anladı.

"Seryoja, yavrum," dedi. "Onu sev, benden daha iyi, daha temiz yüreklidir. Ona karşı suçluyum. Büyüyünce her şeyi anlayacaksın."

Seryoja, gözyaşları ve umutsuzluk içinde annesinin omuzlarına yapışıp titreyen kollarının olanca gücüyle göğsüne bastırdı ve "Senden iyisi yok!" diye bağırdı.

Anna: "Yavrucuğum, canım!" diye mırıldandı ve o da Seryoja gibi ağlamaya başladı. Tam o anda kapı açıldı ve Vasili Lukiç içeri girdi. Öteki kapının dışında ayak sesleri duyuldu, dadı korku dolu bir sesle, "Geliyor," dedi ve Anna'ya şapkasını verdi.

Seryoja karyolasına çöktü ve elleriyle yü-

zünü kapadı, hüngür hüngür ağlıyordu. Anna, Seryoja'nın yüzünden ellerini çekti, onun ıslak yüzünü bir kez daha öptü ve hızlı adımlarla kapıya yürüdü. Aleksey Aleksandroviç karşıdan geliyordu. Anna'yı görünce durdu, başını önüne eğdi.

Az önce Aleksey Aleksandroviç'in kendisinden iyi, temiz yürekli olduğunu söyleyen Anna, şimdi bir anlık bakışıyla onun bedeninin bütün ayrıntılarını görünce ona karşı bir tiksinti, nefret ve oğlu yüzünden de kıskançlık hissetti. Çabucak peçesini indirdi, adımlarını sıklaştırdı odadan koşarcasına çıktı.

Bir gün önce mağazada öylesine sevinçle, öylesine hüznle seçtiği oyuncakları bile çıkarmaya zaman bulamadan, hepsini geri götürdü.

XXXI

Anna oğluyla görüşmeyi çok istemiş, çoktandır hep bu görüşmeyi düşünmüş, kendini buna hazırlamıştı ama, üzerinde böylesine güçlü bir etki yapacağını hiç düşünmemişti. Oteldeki dairesine döndükten sonra, niçin burada olduğunu uzun süre anlayamadı. "Evet, her şey bitti, yine yalnızım işte," diye düşündü. Şapkasını çıkarmadan, kendini şöminenin önündeki koltuğa bıraktı. Pencerelerin arasında masada duran tunç saate gözlerini dikti, öylece düşünüyordu.

Avrupa'dan getirdikleri Fransız hizmetçi kız geldi ve Anna'ya üstünü değiştirip değiştirmeyeceğini sordu.

Anna şaşkın şaşkın kızın yüzüne baktı.

"Sonra," dedi.

Uşak kahve içip içmeyeceğini sordu.

"Sonra," dedi.

İtalyan sütanne kızı giydirip onunla birlikte içeri girdi ve kızını Anna'ya uzattı. Tombul, iyi beslenmiş çocuk, annesini gördüğünde her zaman yaptığı gibi, ellerini -elleri öyle yumuk yumuktu ki, bilekleri sanki birer iplikle bağlanıp sıkılmış gibi görünüyordu- uzattı, dişsiz küçük ağızyla gülümseyerek ellerini bir balığın yüzgeçleri gibi sallamaya, işlemeli eteğinin kolalı kıvrımlarını hisşirdatmaya başladı. Bu küçücük kıza gülümsememek, onu öpmeden durmak, yakalayıp sevinç çığlıkları atarak bütün bedeniyle zıp zıp zıplaması için ona parmak uzatmamak; bu küçücük şeye dudaklarını uzatmamak elde değildi. Anna da bütün bunları yaptı; onu kucağına alıp hoptattı, taptaze yanaklarından ye çıplak dirseklerinden öptü. Ama bu çocuğı görmek, Anna'ya, Seryoja'ya beslediğı duygunun yanında, ona beslediğı duygunun sevgiden bile sayılamayacağını hissettirdi. Bu çocuğun her şeyi sevimli ve tatlıydı. Ama nedense An-na'nın gönlünü etkilemiyordu. Sevmediğı insandan olsa bile, sevgisinin doymak bilmeyen gücünü ilk çocuğına vermişti. Bu kız en zor koşullar altında dünyaya gelmişti ve ilk çocuğun gördüğü ilginin yüzde birini bile görmemişti. Ayrıca bu çocukta her şey hâlâ bir umuttu, oysa Seryoja kocaman bir adam, hem de sevilen bir adam olmuştu. Anna, Seryoja'nın sözlerini, bakışlarını anımsayarak,

"Kafasında daha şimdiden düşünceler, duygular çatışmaya başladı. Anlıyor, seviyor ve yargılıyor," diye düşündü. Ondan yalnız beden değil, ruhça da, sonsuz olarak ayrı bırakılmıştı ve geri dönüş de olanaksızdı. Kızı sütannesine verdi, ikisini de yolladı. İçinde, Seryoja'nın kızının yaşlarındayken çekilmiş fotoğrafı olan madalyonunu açtı. Kalktı, şapkasını çıkardı, küçük masanın üzerindeki, Seryoja'nın değişik yaşlarda çekilmiş fotoğrafları bulunan albümü aldı. Fotoğrafları karşılaştırmak istiyordu, onları tek tek çıkardı. Geriye yalnız bir tanesi, Seryoja'nın en güzel fotoğrafı kaldı. Bu resimde Seryoja bir sandalyeye ata biner gibi binmiş, kaşlarını çatmış, gülümsüyordu. Bu onun en karakteristik, en güzel yüz ifadesiydi. Üzerinde beyaz bir gömlek vardı. Anna zarif, beyaz parmakları bugün pek sinirli hareket eden becerikli elleriyle fotoğrafın kenarından tutmaya çalıştı ama fotoğraf her defasında parmaklarının arasından kurtuldu ve masada kitap açacağı olmadığından, Anna onu bir türlü çıkaramadı. Seryoja'nın fotoğrafının yanındaki fotoğrafa gözü ilişti. Vronski'nin Roma'da silindir şapkaıyla, uzun saçlarıyla çektiği fotoğraftı bu. Vronski'nin fotoğrafına bakıp, "Evet, işte o!" diye düşündü. Bir anda üzüntüsünün nedenini anımsadı. Vronski'yi sabahtan beri ilk kez anımsıyordu. Ama şimdi, onun erkeksi, soylu, tanıdık, sevimli yüzünü görünce, birdenbire yüreğinin sevgiyle dolup taşığını hissetti. Anna, oğluluyla ilgili her şeyi Vronski'den

gizlediğini unutarak, sitemli, "Peki ama o nerede?" diye düşündü. "Beni acılarımla baş başa nasıl bırakabiliyor?" Hemen gelmesi için Vronski'ye adam yolladı. Ona her şeyi anlatacaktı. Vronski'nin onu avutmaya çalışırken göstereceğı sevgiyi, yüreğı adeta heyecandan duracakmış gibi çarparak düşünüyordu. Uşak, Vronski'nin konuğunun olduğunu, ama hemen geleceğini ve kendisini az önce Petersburg'a gelen Prens Yaşvin'le birlikte kabul edip edemeyeceğini sormasını emretmişti. Anna, "Yalnız gelmeyecek, oysa dün akşam yemeğinden beri beni görmedi," diye düşündü. "Yaşvin'le gelecek, ben de ona her şeyi anlatamayacağım." Ansızın aklına tuhaf bir düşünce geldi. "Ya Vronski artık beni sevmiyorsa?" Son günlerin olaylarını aklından geçirince hemen her şey bu korkunç düşünceyi doğru-luyormuş gibi geldi. Dün akşam yemeğini otelde yememesi, Petersburg'da ayrı kalmaları için ısrar etmesi, hatta şimdi onun yanına, baş başa kalmaktan kaçıyormuş gibi, bir yabancıyla gelmesi... "Ama bunu bana açıklamak zorunda. Ne olduğunu bilmeliyim. Bunun gerçek olduğunu anlarsam ona ne yapacağımı bilirim," diye düşünüyor, ama Vronski'nin kendisini sevmediğinden emin olduğunda ortaya çıkacak durumu düşünebilecek gücü kendinde bulamıyor, kendini umutsuzluğa yakın bir durumda hissediyordu. Heyecanlıydı. Zili çalıp hizmetçiyi çağırıldı ve giyinme odasına geçti. Artık onu sevmeyen Vronski, en yakışan

I

elbiseyi giydi ve en yakışan saç tuvaletini yaptı diye onu yeniden sevebilirmiş gibi, son günlerde hiç göstermediğı özeni gösterdi.

Daha hazırlanmadan zilin sesini duydu.

Salona geçtiğinde onu Vronski'nin değil, Yaşvin'in bakışı karşıladı. Vronski, Anna'nın masada unuttuğı oğlunun fotoğraflarına bakıyordu, Anna'ya bakmakta acele etmedi.

Anna küçük elini, birden heyecanlanan Yaşvin'in (kocaman bedeniyle kaba saba yüzü yanında bu heyecanı pek tuhaf kaçıyordu) iri elinin içine bıraktı.

"Tanışıyoruz," dedi. "Geçen yıl koşullarda tanışmıştık."

Anna, Vronski'nin elinden oğlunun fotoğraflarını acele çekip alırken: "Verin onları..." dedi.

İşıldayan gözleriyle, Vronski'nin yüzüne anlamlı anlamlı baktı. Sonra Yaşvin'e döndü ve içtenlikle gülümseyerek ekledi: "Yarışlar nasıl geçti? Ben de bu yıl Roma'da Korso yarışlarını seyrettim. Siz Avrupa'yı sevmezsiniz. Gerçi pek az karşılaştık ama, zevklerinizi bilirim."

Yaşvin bıyığının sol yanını dişlerinin arasına alıp: "Buna çok üzüldüm," dedi. "Çünkü zevklerim çoğunlukla kötüdür."

Yaşvin bir süre konuştuktan sonra, Vronski'nin saate göz attığını fark etti, Anna'ya Petersburg'da çok kalıp kalmayacağını sorduktan sonra kocaman bedenini doğrultup kasketini aldı.

Anna, Vronski'ye şaşkın şaşkın baktı ve "Sanırım çok kalmayacağım," dedi.

Yaşvin ayağa kalkarken: "Demek bir daha görüşemeyeceğiz," dedi. Sonra Vronski'ye dönerek, "Yemeği nerede yiyorsun?" diye sordu.

Anna, şaşırıldığı için kendi kendine kızmıştı. Kararlı, ama yeni tanıştığı birinin karşısında durumunu aydınlatmak zorunda kaldığında her zaman olduğu gibi kızarak: "Yemeğe bana gelin!" dedi. "Buranın yemekleri iyi değil ama hiç olmazsa birbirinizi görmüş olursunuz. Aleksey'in alay arkadaşları içinde en çok sevdiği sizsiniz."

Yaşvin gülümseyerek -bu gülümsemesinden Vronski, onun Anna'dan hoşlandığını anlamıştı- karşılık verdi: "Sevinirim."

Vedalaşıp çıktı. Vronski arkada kaldı.

Anna: "Sen de gidiyor musun?" dedi.

Vronski: "Geç bile kaldım," diye karşılık verdi.

Yaşvin'e seslendi: "Sen yürü! Arkandan yetişirim."

Anna, Vronski'nin elini tuttu. Gözlerini yüzünden indirmeden ona bakıyor, onun gitmesine engel olmak için söylemesi gereken şeyleri bulmaya çalışıyordu.

"Bir dakika dur," dedi. "Sana bir şey söyleyeceğim." Vronski'nin küt parmaklı elini alıp kendi boynuna bastırdı. "Onu yemeğe çağırdığım için kızmadın ya?"

Vronski, sakın sakın gülümsedi. Anna'nın elini öptü. "Çok iyi ettin!"

Arma, Vronski'nin elini ellerinin arasına alıp sıkarak: "Aleksey, bana karşı değişmedin ya?" dedi. "Burada çok sıkıldım. Ne zaman gideceğiz?"

"Yakında... yakında. Burasının benim için de ne çekilmez olduğunu bilemezsin."

Anna, incinmiş bir tavırla: "Pekâlâ, öyleyse git, hadi git!" dedi ve Hemen onun yanından ayrıldı.

XXXII

Vronski otele döndüğünde Anna gelmemişti. Öğrendiğine göre, o gittikten hemen sonra bir bayan gelmiş, o bayanla birlikte gitmişti. Anna'nın nereye gittiğini söylemeden çıkması, bu saate kadar dönmemiş olması, sabah da ona haber vermeden bir yere gitmesi... bütün bunlar Anna'nın sabahki tuhaf heyecanına, Yaşvin'in yanında oğlunun fotoğraflarını Vronski'nin elinden adeta koparıncasına çekip alışma eklenince, derin derin düşünceye daldı. Anna ile konuşmaya, ondan bu durumu açıklığa kavuşturmasını istemeye karar vermişti. Anna'nın salonunda oturmuş bekliyordu, ama Anna yalnız dönmedi. Yanında, yaşlı bir kız olan halası Prenses Oblonskaya vardı. Bu sabah gelen bayandı, birlikte alışverişe çıkmışlardı. Anna, Vronski'nin yüzündeki telaşı, soru dolu ifadeyi görmezlikten gelip, bu sabah neler aldığını neşeli neşeli anlatıyordu. Vronski, An-na'da bir değişiklik olduğunun farkındaydı. Kaçamak olarak onun üzerinde kısa bir an durdurduğu gözlerinde aşırı bir dikkat sezin-lemişti. Konuşmasında da, hareketlerinde de -yakınlaşmalarının ilk döneminde Vronski'yi öylesine çeken, ama şimdi onu endişeye dü-

şüren, korkutan- o sinirli çabukluk, o incelik, o zarafet vardı.

Sofra dört kişilik hazırlanmıştı. Hep birlikte küçük yemek odasına geçmeye hazırlanıyorlardı ki, Tuşkeviç, Prenses Betsi'den An-na'ya bir mesaj getirdi. Prenses hastalığı nedeniyle, vedalaşmaya gelemediği için Anna'dan özür diliyor, Anna'nın altı buçukla dokuz arasında ona uğramasını rica ediyordu. Vronski, Anna'nın orada hiç kimseyle karşılaşmaması için gerekli önlemlerin alınmış olduğunu gösteren bir saat belirtilmesi karşısında yan gözle Anna'ya baktı. Ama Anna hiçbir şeyin farkında değilmiş gibi, belli belirsiz gülümseyerek: "Özellikle altı buçukla dokuz arasında gelemeyeceğim için çok üzgünüm," dedi.

"Prenses, buna çok üzülecek."

"Ben de üzüldüm."

Tuşkeviç: "Herhalde Patti'yi dinlemeye gidiyorsunuz?" diye sordu.

"Patti'yi* mi?.. İyi anımsattınız. Bir loca bulabilecek olsam giderdim."

Tuşkeviç: "Ben bulabilirim!" dedi.

"Çok memnun olurdum. Yemeği bizimle yemek ister miydiniz?"

Vronski belli belirsiz omuzlarını kaldırdı. Anna'nın ne yapmak istediğini bir türlü anla-yamıyordu. Şu yaşlı prensesi buraya ne diye getirmişti. Tuşkeviç'in yemeğe kalmasını niçin istemişti. En tuhafı da, loca bulması için onu niçin yolluyordu? Bütün sosyetenin ha-

Patti: İki İtalyan opera ve konser sanatçısı. Adelina ve Carlotta Patti. Büyük olasılıkla 1872-75 yılları arasında Rusya'da sahneye çıkan Carlotta kastediliyor.

zır bulunacağı Patti'nin galasına gitmesi, içinde bulunduğu bu durumda düşünülebilecek bir şey miydi? Vronski, Anna'nın yüzüne dikkatle baktı. Anna, Vronski'nin bir anlam veremediği -ne neşeli ne de umutsuz- aynı meydan okuyan bakışıyla ona karşılık verdi. Yemekte aşın neşeliydi Anna. Sanki hem Tuşkeviç'e hem Yaşvin'e cilve yapıyordu. Yemekten kalkıldıktan sonra Tuşkeviç loca bulmaya gitti, Vronski de sigara içmek için dışarı çıkan Yaşvin'le kendi dairesine indi ve Yaşvin'le bir süre oturduktan sonra koşarak üst kata çıktı. Anna, Paris'te diktirdiği, göğsü açık, kadife süslü parlak ipek tuvaletini giymiş, başına yüzünü çevreleyen, parlak güzelliğini iyice ortaya çıkaran zengin, beyaz dantelini koymuştu bile.

Vronski, Anna'ya bakmamaya çalışarak: "Sahiden gidiyor musun?" dedi.

"Niçin gitmeyecek misim?"

Vronski'nin dediğinin ne anlama geldiğini anlamamış gibiydi.

Vronski, yüzünü buruşturdu.

"Herhangi bir neden yok elbette."

Anna, Vronski'nin ses tonundaki gizli alayı anlamazlıktan gelip parfümlü uzun eldivenini sakın sakın kıvrırken:

"İşte ben de aynı şeyi söylüyorum," dedi.

Vronski, Anna'yı uyarmaya çalışarak, tıpkı bir zamanlar kocasının ona söylediği gibi:

"Anna, Tanrı aşkına! Neyin var?" dedi.

"Neden söz ettiğini anlayamıyorum."

"Tiyatroya gitmenin olanaksız olduğunu biliyorsun."

"Neden? Yalnız gitmiyorum ki Prenses Varvara giyinmeye gitti, o da benimle geliyor."

Vronski umutsuzluk ve şaşkınlık içinde omuz silkti. "Ama bilmiyor musun..." diye başlayacak oldu.

Anna bağırarcasına sözünü kesti: "Hayır, hiçbir şeyi bilmek istemiyorum! İstemiyorum. Yaptığıma pişman mıyım? Hayır, yine de hayır, her şeye yeni baştan başlamam gerekirse, yine aynısını yapardım. Bizim için, benimle senin için önemli olan tek şey var; birbirimizi sevip sevmediğimiz, düşünülecek tek şey bu. Neden ayrı yaşıyoruz burada, neden görüşmüyoruz? Niçin tiyatroya gidemez-mişim?"

Arma, gözlerinde tuhaf, Vronski'nin anlayamadığı bir pırıltıyla yüzüne baktı, Rusça devam etti: "Seni seviyorum. Sen değişmediysen gerisi vızgelir. Yüzüme niçin bakmıyorsun?"

Vronski, Anna'nın yüzüne baktı. Yüzünün ve ona her zaman yakışan elbisesinin bütün güzelliğini gördü. Ama şimdi Vronski'yi sinirlendiren, onun bu güzelliği ve inceliği. Sesinde yumuşak bir yalvarış, ama bakışı soğuk, Fransızca: "Duygularım değişemez," dedi. "Biliyorsun bunu. Ama rica ediyorum gitme, yalvarıyorum." Anna onun ne dediğini duymadı, sadece bakışındaki soğukluğu gördü. Sinirli bir sesle: "Ben de niçin gitmemeliyim, onu açıklamamı rica ediyorum," dedi.

"Çünkü bu..." Vronski ne söyleyeceğini şaşırdı.

Anna: "Hiçbir şey anlamıyorum," dedi.

"Yaşvin n'est pas compromettant' Prenses Varvara da ötekilerden farklı değil. Hah, işte kendisi de geldi."

xxxm

Vronski, Anna'nın kendi durumunu bilerek anlamak istememesi karşısında ona ilk kez öfkeye yakın kırgınlık duyuyordu. Kırgınlığının nedenini ona anlatamaması da bu duygusunu güçlendiriyordu. İçinden geçenleri Anna'ya açık açık söyleyecek olsaydı, şöyle derdi: "Yanında, herkesin nasıl bir insan olduğunu bildiği Prensesle, böylesine giyinip kuşanıp tiyatroya gitmek, düşmüş bir kadın olduğunu kabul etmen demek değil, aynı zamanda, sosyete meydan okumak, yani sosyeteyle bağlarını bütününü koparmaktır."

Ne var ki bunu Anna'ya söyleyemezdi. "Anna nasıl oluyor da bunu anlayamıyor?" diye kendi kendine sordu.

"Neler düşünüyor?" Anna'ya olan saygısının azalmakta, ama aynı zamanda da Anna'nın güzelliğinin, kendi üzerindeki etkisinin artmakta olduğunu hissediyordu.

Kaşları çatık, kendi dairesine indi. Uzun bacaklarını sandalyenin üzerine uzatmış, maden suyu ile konyak içen Yaşvin'in yanına oturdu. Kendine de aynısını getirmelerini söyledi.

Yaşvin arkadaşının asık yüzüne baktı.

"Lankovski'nin Güçlü'sünden söz ediyordum," dedi. "İyi attır. Onu satın almanı tavsiye ederim. Gerçi sağrısı biraz düşük, ama bacaklarıyla başına diyecek yok."

"Sanırım alacağım," dedi Vronski.

Atlar üzerine bu konuşma ilgisini çekmişti, ama Anna bir an bile aklından çıkmıyordu. Elinde olmadan koridordaki ayak seslerine kulak kabartıyor, şöminenin üstündeki saate bakıyordu.

"Anna Arkadyevna, tiyatroya gittiklerini size bildirmemi emrettiler efendim."

Yaşvin, hava kabarcıkları çıkan suya bir kadeh konyak daha koyup içtikten sonra kalktı. Önünü iliklerken bıyıklarının altından gülümsüyordu. Bu gülümsemesiyle Vrons-ki'nin canının neye sıkıldığını anladığını, ama buna önem vermediğini gösteriyordu.

"E, gidelim mi?"

Vronski, canı sıkın: "Ben gelmeyeceğim," diye karşılık verdi.

"Ama ben gitmek zorundayım. Çünkü söz verdim. Neyse hoşçakal." Çıkarken ekledi. "İstersen koltukta otur. Krasinski'nin koltuğunu al!"

"Hayır, istemem, işim var."

Yaşvin otelden çıkarken düşünüyordu. "İnsanın kansı varsa derdi var demektir, ama sahip olduğu kadın karısı değilse derdi daha da büyüktür."

Vronski, yalnız kalınca ayağa kalktı, odanın içinde dolaşmaya başladı.

"Ne var bu gece? Dördüncü gala... Yegor karısıyla orada, herhalde ağabeyimle annem de, yani bütün Petersburg orada demektir. Anna şimdi tiyatroya girdi, kürkünü çıkardı,

işiğe çıktı.... Tuşkeviç, Yaşvin, Prens Var-vara..." diye manzarayı hayalinde canlandırdı. "Ya bana ne oluyor? Kiskanıyor muyum, yoksa onu koruma görevini Tuşkeviç'e mi devrettim? Ne yandan bakarsan bak, bu yaptığım, budalalık... Peki ama beni niye böyle bir duruma sokuyor?"

Elini sallarken maden suyuyla konyak sürahisinin bulunduğu sehpaye çarpmıştı. Devrilecek gibi olan sehpayı tutmak isterken devirdi, öfkesinden sehpaye bir tekme attı, zili çaldı. Gelen hizmetçisine: "Benim yanımda çalışmak istiyorsan görevini bil!" dedi. "Bir daha böyle şey olmasın. Bunları kaldırmam gerekirdi."

Oda hizmetçisi haklı olduğunu bildiği için kendini temize çıkarmak amacıyla bir şeyler söyleyecek oldu, ama efendisinin yüzüne bakınca yalnızca susmasının gerektiğini anladı. Çabucak eğilip halının üzerine diz çöktü, kırık ve sağlam kadehleri, şişeleri toplamaya koyuldu.

"Senin işin değil o, bir garson yolla ortalığı toplasın, sen de benim frakımı hazırla."

Vronski sekiz buçukta tiyatroya girdi. Oyun bütün hızıyla sürüyordu. Yaşlı loca görevlisi, "Ekselans," diyerek Vronski'nin kürkünü açtı; ona da kürkü için numara almasına gerek bulunmadığını, istediği zaman Fyo-dor'a seslenmesinin yeteceğini söyledi. Aydınlık koridorda yaşlı görevliden ve elleri kollan kürklerle dolu, kapıyı dinleyen iki uşaktan başka kimsecikler yoktu. Aralık kapıdan, sahnede, orkestranın boğuk, alçak sesli bir stak-

kato'yla eşlik ettiği bir kadın sesi işitiliyordu. Kapı Vronski'nin gireceği kadar açıldığında dışarı bir hademe süzüldü, kadın sanatçının okuduğu, aryanın sonu kulağına açık seçik çarptı. Ancak görevli kapıyı hemen kapadı. Vronski ne aryanın sonunu, ne de kadans'ı duyabildi. Sadece salonda kopan alkıştan ka-dans'ın bittiğini anladı. Avizelerle, tunçtan havagazı aplikleriyle pınl pınl aydınlatılmış salona girdiğinde gürültü hâlâ dinmemişti. Sahnede prima donna çıplak omuzlarıyla, pır-lantalanya ısıll ısıll, gülümseyerek öne eğilmiş, atılan buketleri tenorun da yardımıyla topluyordu. Daha sonra, pomattan pınl pınl parlayan saçları ortadan ikiye ayrılmış, uzun kolla-ı sahne ışıklanm yanından uzatarak ona bir şey vermeye çalışan bir erkeğin yanına gitti. Locadaki seyirciler gibi parterdekiler de öne uzanıyor, bağırıp çağırıyor, alkışlıyorlardı. Orkestra şefi, kürsüsünden uzanıp adamın uzattığı şeyi aldı, prima donnaya verdi, papyonunu düzelitti. Vronski parterin orta yerine kadar yürüdü, durup çevresine bakındı. Bildik çevreye, -sahneye, gürültüye, salonu hınca hıncı dolduran ve hiç de ilginç olmayan, tanıdık, karmakansık seyirci sürüsüne- her zamankinden daha az ilgi gösterdi.

Localarda, arkanında aynı subaylarla aynı hanımlar oturuyordu; nereden geldiklerini Tann'ın bileceği, göz kamaştıncı, dikkat çekici giyinmiş kadınlar; malûm üniformalar ve redingotlar; aynı kirli güruh galerilere de yayılmıştı ve bu kalabalığın ortasında, localarda ve ön sıralarda sosyetenin kırk ya da el-

li kadar gerçek beyefendileri ve hanımları oturuyordu. Vronski bakışlarını hemen bu alana çevirdi ve gözleriyle ilişki kurdu.

Salona girdiğinde, perde bittiği için ağabeyinin locasına gitmeyerek, koltuklarını ön sıralarına doğru yürüdü ve Serpuhovski'nin yanında durdu. Yüzü salona dönük, dizini kırıp ayağını orkestranın bölmesine dayamış Ser-puhovski onu uzaktan görüp gülümseyerek işaretle yanına çağırmıştı.

Vronski daha Anna'yı henüz fark etmemişti ve bilerek o yana bakmıyordu. Ama salon-dakilerin bakışlarındaki doğrultudan onun nerede oturuyor olması gerektiğini biliyordu ve şimdi, pek belli etmeden çevreye göz gezdirmeye başladı; ama Anna'yı aramıyordu; daha kötü bir şeyi, Aleksey Aleksandroviç'i arıyordu. Şansına, Aleksey Aleksandroviç bugün tiyatroya değil.

Serpuhovski: "Askerlikten hemen hemen hiçbir şey kalmamış sende!" dedi. "Diplomat, artist, ya da ona benzer bir şey olmuşsun."

Vronski dürbününü ağır ağır çıkarırken gülümsedi: "Evet," dedi. "Eve dönünce frakımı sırtıma geçirdim."

"Ne yalan söyleyeyim, bu açıdan sana imreniyorum. Yurtdışından dönüp de bunları takınca -apoletlerine dokundu- özgürlüğüme acıyorum."

Serpuhovski, Vronski'yi bir asker olarak düşünmez olmuştu, ama onu hâlâ eskisi gibi seviyor ve şimdi de yakın ilgi gösteriyordu.

"Birinci perdeyi kaçırdın..."

Vronski bir kulağıyla Serpuhovski'yi din-

lerken, dürbününü koltuklardan özel davetliler bölümüne çevirmiş locaları gözden geçiriyordu. Şapkalı bir bayanın tam dürbününün objektifi içine girdiği anda gözlerini sinirli sinirli kırıştırmakta olan dazlak kafalı bir ihtiyarın bitişiğinde birden Anna'nın; danteller içinde çarpıcı, güzel, gülümseyen, mağrur yüzünü gördü. Yirmi adım ötede, alt katta beşinci locadaydı. Ön sırada oturuyor, hafif yana dönmüş Yaşvin'e bir şeyler söylüyordu. Güzel, geniş omuzlan üzerinde başının duruşu, gözleriyle yüzündeki o tutmaya çalıştığı heyecan pırıltısı Vronski'ye, onu Moskova'da baloda ilk gördüğü zamanki halini anımsattı. Ne var ki şimdi, o, bu güzelliği büsbütün başka türlü hissediyordu. Şimdi, Vronski'nin ona olan duygulannda esrarlı bir yan yoktu ve bu yüzden de, Anna'nın güzelliği onu eskisinden çok çekmekle birlikte, onu yaralıyordu da. Anna ondan yana bakmıyordu, ama Vronski, Anna'nın kendisini çoktan gördüğünü anladı.

Vronski dürbününü ikinci kez o yana çevirdiğinde Prenses Varvara gülmekten yüzü kıpkırmızı olmuş, tuhaf bir biçimde kahkahalar atıyor, ikide bir bitişiikteki locaya bakıyordu. Anna ise yelpazesini katlamış, locanın kırmızı kadife kaplı kenarlarına parmaklany-la hafifçe vurarak bir yerlere bakıyor, bitişik locada olanları görmüyor, besbelli görmek istemiyordu. Yaşvin'in yüzünde, kumarda kaybettiği zamanlardaki o ifade vardı. Kaşları çatılmış, bıyığının sol yansını çiğneyerek yan gözle bitişiikteki locaya bakıyordu.

Locanın solunda Kartasovlar oturuyordu. Vronski onları tanıyor, Anna'nın da onlarla tanıştığını biliyordu. Siska, ufak tefek Bayan Kartasova, Anna'ya sırtını dönmüş, locasında ayakta duruyor, kocasının tuttuğu pelerinini giyiyordu. Yüzü bembeyaz, öfkeyle kaplıydı ve heyecanlı heyecanlı bir şeyler söylüyordu. Dazlak kafalı, şişko Bay Kartasov sık sık dönüp Anna'ya bakarak karısını yatıştırmaya çalışıyordu. Karısı çıktıktan sonra uzun süre locada oyalandı. Anna'nın bakışını yakalamak, ona selam vermek istediği belliydi. Ama Anna -besbelli bilerek- onu görmezlikten geliyor, geri dönüp, saçları kısacık başını uzatıp onu dinleyen Yaşvin'e bir şeyler söylüyordu. Kartasov sonunda selam vermeden çıktı ve loca boş kaldı.

Vronski, Kartasovlarla Anna arasında ne geçtiğini anlayamamış, fakat ne olmuşsa, bunun, Anna'yı küçük düşürücü bir şey olduğunu sezinlemişti. Bunu daha çok Anna'nın yüz ifadesinden anlamış, Anna'nın seçtiği rolü sürdürebilmek için bütün gücünü seferber ettiğini sezmişti. Anna sakın görünme rolünde tam anlamıyla başarılıydı. Onu tanımayanlar, Anna'nın sosyete de hem de başındaki o dantelayla, bütün o güzelliğiyle böyle göze çarpacak biçimde kendini gösterme cesaretinde bulunduğu için, kadınların acıma, öfke ve şaşkınlık belirten sözlerinden hiçbirini duymamış olanlar, bu kadının sakın umarsız, tavırlarına, alımlı görünüşüne hayran oluyorlardı. Onu böyle gören biri, onun teşhir direğine mihlanmış bir in-

sanın açlılarıyla kıvrandığını aklının ucundan bile geçirmezdi.

Bir şeylerin olduğunu bilen, ama ne olduğunu anlayamamanın verdiği acı dolu endişeyi içinde hisseden Vronski, bir şeyler öğrenmek umuduyla ağabeyinin locasına yürüdü. Anna'nın bulunduğu locanın tam karşı tarafındaki çıkış kapısını geçerken iki ahba-bıyla konuşan eski alay komutanıyla karşılaştı ve Kareninlerden söz ettiklerini duydu. Alay komutanının, yanındakilere anlamlı bir göz atıp onu yüksek sesle, "Vronski!" diye çağırarak için acele ettiği de gözünden kaçmamıştı.

Alay komutanı: "Ooo, Vronski!" dedi. "Alaya ne zaman geleceksin? Bir ziyafet çekmeden seni bırakmayız. Sen bizim demirbaşımızsın." Vronski: "Ne yazık ki şimdi zamanım yok," dedi. "Başka zaman..."

Koşarak merdivenleri çıktı, ağabeyinin locasına gitti.

Ak saçları bukule bukule olan annesi, de ağabeyinin locasındaydı. Varya ve genç Prenses Sorokina'yla koridorda karşılaştı.

Varya, prensesi kaynanasının yanına götürdükten sonra elini Vronski'ye uzattı ve hemen onu ilgilendiren şeyden söz etmeye başladı. Vronski, Varya'yı böylesine heyecanlı hiç görmemişti.

"Bence çirkin, iğrenç bir davranış, Bayan Kartasova'nım böyle davranmaya hiç hakkı yoktu," dedi.

"Karenina..."

"Anlatsana ne oldu, benim hiçbir şeyden haberim yok."

"Nasıl? Duymadın mı?"

"Bilirsin hep en son ben duyarım..."

"Şu Kartasova kadar kötü ruhlu insan olamaz!"

"Ne yaptı? Anlatsana."

"Bana da kocam anlattı... Karenina'ya hakaret etmiş. Kocasını locadan locaya Karenina'yla konuşmaya başlayınca, kadın rezalet çıkarmış. Yüksek sesle küçük düşürücü bir şeyler söylemiş, sonra da çıkıp gitmiş." Prenses Sorokina başını locanın kapısından uzatıp seslendi. "Kont, anneniz sizi çağırıyor!" Annesi alaylı alaylı gülümseyerek: "Ben de ne zamandır seni bekliyorum," dedi. "Kayıplara karıştın." Vronski, annesinin sevincinden gülümsemesini tutamadığını fark etti ve soğuk bir ses tonuyla ona karşılık verdi: "Merhaba anne, ben de size geliyordum." Prenses Sorokina biraz uzaklaşınca yaşlı kontes: "Neden gitmiyorsun faire la cour d Madame Karenina?"* Elle fait sensation. On Cublie la Patti pour elle." Vronski kaşlarını çatarak: "Anne," dedi. "Bana bundan söz etmemenizi rica etmiştim sizden." "Herkesin söylediğini söylüyorum." Vronski karşılık vermedi. Prenses Sorokina'yla bir iki kelime konuştuğundan sonra çıktı. Kapıda ağabeyiyle karşılaştı. Ağabeyi: "A! Aleksey!" dedi. "Bu kadın bu- Madam Karenina'ya kur yapmaya." * Heyecan yaratıyor. Onun yüzünden Patti'yi unutuyorlar.

dalanın biri. Ne iğrenç bir şey! Şimdi Karenina'nın yanına gidiyordum, haydi birlikte gidelim." Vronski ağabeyini dinlemiyordu. Koşar adımlarla aşağı indi. Bir şeyler yapması gerektiğini hissediyor, ama ne yapacağını bilemiyordu. Hem kendisini hem de onu böylesine kötü bir duruma düşürdüğü için Anna'ya kızması, öte yandan da çektiği acıdan ötürü ona acıması Vronski'yi heyecanlandırıyordu. Partere indi, doğru Anna'nın locasına yürüdü. Stremov ayakta duruyor, Anna'yla konuşuyordu. "Artık doğru dürüst tenor kalmadı. Le mo-oille en est brise*" Vronski öne eğilerek Anna'ya selam verdi. Stremov'la tokalaştı. Arma, Vronski'ye alaycı gibi gelen bir bakışla: "Galiba geç geldiniz," dedi. "En güzel arayı kaçırdınız." Vronski, Anna'ya sert sert bakarak: "Zaten müzikten pek anlamam," dedi. Anna gülümsedi. "Patti'nin gereğinden çok yüksek sesle okuduğunu söyleyen Prenses Yaşvin gibi," dedi. Vronski'nin yerden alıp ona uzattığı programı uzun eldivenli küçük eline alırken: "Teşekkür ederim," diye ekledi. O anda güzel yüzündeki kaslar gerilmişti. Kalkıp locanın dip tarafına gitti. Vronski ikinci perdede Anna'nın locada olmadığını fark edince, seslerini kesmiş olan dinleyicilerin "sessiz olun!" uyanları arasında salondan çıkıp otele gitti. * Böyle bir şey bir daha bulunmaz.

Anna otele dönmüştü. Vronski onun odasına girdiğinde Anna'nın üzerinde hâlâ tiyatrodaki tuvaleti vardı. Duvarın dibindeki koltukta oturuyor, önüne bakıyordu. Başını kaldırıp Vronski'ye şöyle bir göz attıktan sonra hemen yine eski haline döndü. "Anna," dedi Vronski. Anna ayağa fırlayıp, öfke ve umutsuzluk dolu ağlamaklı bir sesle: "Bütün kabahat sende!" diye haykırdı. "Gitmemeni söylemişim! Yalvarmışım sana! Sonunun senin için kötü olacağını biliyordum..." "Kötü!" diye haykırdı Anna. "Korkunç! Ömrümün sonuna kadar unutmayacağım bunu. Benimle yan yana oturmanın kendisi için utanç verici bir şey olduğunu söyledi." Vronski: "Aptal bir kadının sözü," dedi. "Ama niçin böyle bir tehlikeyi göze aldın! Ona fırsat verdin?.." "Senin soğukkanlılığından nefret ediyorum. Beni bu duruma düşmeye zorlamamalıydın. Beni sevseydin..." "Anna! Benim sevgimle ne ilgisi var bunun?" Anna, gözlerinde korku, Vronski'nin yüzüne bakarak: "Benim seni sevdiğim kadar beni sevseydin!" dedi. "Benim kadar acı çekseydin." Vronski, Anna'ya acıyor, ama yine de sinirlenmekten kendini alamıyordu. Şimdi Anna'ya yatıştırabilecek tek şeyin onu sevdiğini söylemek olduğunu görerek, bu konuda onu inandırmaya çalıştı, ona sitem etmedi, ama yüreğinden ediyordu.

Vronski'nin söylemekten utanç duyacak kadar bayağılık saydığı aşk yeminlerini Anna yutarcasına dinledi ve yavaş yavaş yatıştı. Ertesi gün büsbütün barışmışlardı. Çiftliğe gitmek üzere yola çıktılar.

WGw.yAyiii.AK A™*»* r*™ ^«s,
TREND YAYIN BASIM DAĞITIM REKLAM ORGANİZASYON SANAYİ TİCARET LTD. ŞTİ. KURULUŞUDUR '-
tibat: Caferağa Mahallesi Mühürdar Caddesi No:60/5 Posta Kodu 81300 Kadıköy/İstanbul-TR .1. im.m
o.onononu.. r..... imiei o,ır,r>o ^g E-mail: info@bordosivah.com.tr Web: www.bordosivah.com.t '—|-

Bedensel rahatsızlıklar, aile içi skandallar, ideolojik, politik buhranlar, Tanrı inancına duyulan kuşkular biçiminde görünürleşen sayısız fiziksel ve ruhsal krizden ve Ortodoks Kilisesi'nden çıkartılışından bir yıl sonra (1902), yaşlı Tolstoy, Anna Karenina'yı yazdığı orta yaş yıllarını hüznün ve iç sızısıyla hatırlar. Sanatının doruğundaki en iyi yıllarının ürünü

olan bu roman,
temel bir "fikri"

soyut formülasyonlara başvurmadan açıklayan sanatta "biçimi" bağımsızlaştırmayıp içerik ile, fikir ile bütünleştiren bir yapıyı temsil eder. İçerik ile, sanatsal biçimin bu uyumunun sentezinde yazarın sözünü ettiği o dışavuran fikir ya da düşünce nedir? Yaşlı bir erkekle evlendirilmiş genç kadın (Anna Karenina) genç subay Vronski ile içine sürüklendiği ilişkiyi niçin evlilikle sonuçlandıramaz? Sosyetedeki statüsünü gözden çıkartamadığı için mi? Yoksa, Tolstoy'un aristokrasi temelinde kurulu ideal "aile mitosunda", bireyin bütünlüğünü koruyan o büyük "organizasyonda", kadının doğal, cinsel dürtülerini yıkıcı bir tehdit gibi gören ve ona evhanımı-anne rolünün ötesinde bir sosyal varoluş alanı tanımayan muhafazakâr anlayışla mı karşı karşıyayız?

DÜNYA KLASİKLERİ
TOLSTOY ANNA KARENİNA III. CİLT
TÜRKÇESİ
SANİYE GÜVEN
© BORDO SİYAH KLASİK TAYINLAR
BASKI 2004, İSTANBUL
DİZİ TASARIMI
H. HÜSEYİN ARIKAN
DÜNYA KLASİKLERİ EDİTÖRÜ
VEYSEL ATAYMAN
TÜRK KLASİKLERİ EDİTÖRÜ
KEMAL BEK
TK. NO
975-86880
ISBN
975-86886
TREND YAYIN BASIM DAĞITIM REKLAM ORGANİZASYON SAN. TİC. LTD. ŞTİ.
MRK.
MERKEZ EFENDİ MAH.
DAVUTPAŞA CD.
İPEK İŞ MERKEZİ 6/3 9-22
TOPKAPI/İSTANBUL
ŞB.
CAFERAĞA MAHALLESİ
MÜHÜR DAR CADDESİ NO: 60/5
81300 KADIKÖY/İSTANBUL
TEL: (0216) 348 98 03 - 348 97 63
FAKS: (0216) 349 93 45
TOLSTOY
ANNA KARENİNA III. CİLT TAMAMI III CİLT
TÜRKÇESİ: SANİYE GÜVEN
BORDO—""SİYAH ROMAN

ALTINCI BÖLÜM

Darya Aleksandrovna yazı çocuklarıyla birlikte Pokrovskoye'de, kız kardeşi Kiti Le-vina'nın yanında geçiriyordu. Kendi köyündeki ev harap bir durumda olduğu için Levin ile karısı, yazı yanlarında geçirmesi için onu ikna etmiş, bu Stepan Arkadyeviç'in pek hoşuna gitmişti. Yazı ailesinin yanında, köyde geçirmesine görevinin engel olduğuna çok üzüldüğünü söylüyor, Moskova'da kalıyor, çiftliğe seyrek geliyor, bir iki gün kalıp dönüyordu. Çoluk çocuk ve mürebbiyeye gelen Oblonski'lerden başka bu yaz Prenses Çer-batskaya da Levin'lerde kalıyordu. Kızının deneyimsizliği nedeniyle onun yanında bulunmayı kendine bir görev saymıştı. Ayrıca Kiti'nin Avrupa'daki arkadaşı Varenka, Kiti evlenince ona geleceğine verdiği sözü tutmuş, arkadaşının yanında konuk olarak bulunuyordu. Bütün bunlar, Levin'in karısının akrabaları ve dostlarıydı. Levin, onların hepsini sevdiği halde, kendi deyimiyle, "Sçer-batski unsurunun" istilasına uğrayan kendi dünyasına -Levin dünyasına- ve düzenine acıyordu. O yaz, kendi akrabalarından yalnızca Sergey İvanoviç gelmişti. O da Levin karakterinden çok, Koznişev karakterini ta

şığımdan, Levin'in ruhu bütünüyle yok olmuştu.

Uzun süre bomboş olan Levin'in evinde şimdi büyük bir kalabalık vardı. Neredeyse bütün odaları doluydu. Hemen her gün, yemeğe otururken yaşlı prensesin herkesi sayması, sayarken on üçüncü sıraya düşen kız ya da erkek torununu ayrı bir masaya oturtması gerekiyordu. Ev işlerini özenle yürüten Kiti, konuklarının ve çocukların yazın alabildiğine açılmış iştahları yüzünden çok tüketilen tavuk, hindi ve ördek bulmakta az güçlük çekmiyordu.

Bütün aile yemeğe oturmuştu. Dolli'nin çocukları, mürebbiye ve Varenka ile mantar toplamaya nerelere gideceklerinin planlarını yapıyorlardı. Zekâsı ve bilgisiyle konukların büyük saygısını kazanan Sergey İvanoviç mantarlarla ilgili konuşmaya katılıp bu konudaki bilgisiyle herkesi şaşırttı. Varenka'ya bakarak: "Ben de sizinle geleyim," dedi. "Mantar toplamayı çok severim. Ayrıca bunu, oyalanacak çok iyi bir iş sayarım."

Varenka kızardı. "Buyrun," dedi. "Çok seviniriz."

Kiti ile Dolli anlamlı anlamlı bakiştılar. Bilgili ve zeki Sergey İvanoviç'in Varenka'ya mantar toplamaya birlikte gitmelerini teklif etmesi son zamanlarda Kiti'nin kafasını hayli kurcalıyor, birtakım sezgilerini doğruluyordu. Bakışları dikkat çekmesin diye hemen annesiyle konuşmaya başladı. Yemekten sonra Sergey İvanoviç kahve fincanı elinde konuk salonunda pencerenin önüne

oturdu. Bir yandan kardeşiyle daha önce başladığı konuşmayı sürdürürken, bir yandan da mantar toplamaya gidecek çocukların salona girecekleri kapıyı kolluyordu. Levin, ağabeyinin yanına, pencerenin pervazına oturdu.

Kiti, kocasının yanında ayakta duruyor, besbelli ona bir şeyler söylemek için, onu hiç de ilgilendirmeyen konuşmanın sona ermesini bekliyordu.

Sergey İvanoviç, Kiti'ye gülümsedi. Kardeşiyle başladığı konuşmayla pek ilgilenmediği belliydi: "Evlendiğinden bu yana çok değiştin," dedi. "Hem de iyi yönde bir değişme bu. Ama en olmayacak düşünceleri savunma huyundan vazgeçmemişsin."

Levin, karısına bir sandalye verip, yüzüne sevgiyle baktı. "Katya, ayakta durman doğru değil!"

Koşarak salona giren çocukları gören Sergey İvanoviç: "Eh, ne yapalım. Artık zamanım kalmadı," dedi.

En önde, sınıksız çorapları ta yukarıya kadar çekilmiş olan Tanya, elinde sepetiyle Sergey İvanoviç'in şapkasını sallayarak yan yan, Sergey İvanoviç'e doğru koşuyordu.

Hiç çekinmeden, ona cesaretle yaklaştı. Babasının gözlerine pek benzeyen ışıltılı gözleriyle Sergey İvanoviç'e, şapkasını onun başına kendi giydirmek istiyormuş gibi uzandı ve bu senli benli davranışının bıraktığı etkiyi ürkek, tatlı gülümseyişle hafifletti.

Sergey İvanoviç'in gülümsemesinden, şapkayı giydirebileceğini anlayınca, usulca şapkayı başına geçirdi ve: "Varenka bekliyor," dedi.

Varenka kapıda dikiliyordu. Üstünü değiştirmiş, san basma bir elbise giymiş, başına beyaz bir eşarp bağlamıştı.

Sergey İvanoviç kahvesinin sonunu içerken, bir yandan da mendiliyle puro kutusunu ceplerine yerleştiriyordu: "Geliyorum Var-vara Andrayevna, geliyorum," dedi.

Sergey İvanoviç yanlarından kalkar kalkmaz Kiti kocasına. "Benim Varenkam ne hoş bir kız, değil mi?" dedi. "Ne dersin?" Kiti bunu bilerek, Sergey İvanoviç'in duyabileceği kadar yüksek sesle söylemişti. "Hem de çok güzel!" diye ekledi. "Soylu bir güzelliği var."

Sonra seslendi: "Varenka! Değirmen korusuna mı gidiyorsunuz? Biz de geleceğiz."

Yaşlı prenses telaşla içeri daldı. "Kiti," dedi. "Durumunun farkında değilsin galiba! Böyle bağırmanın işi."

Kiti'nin sesini ve annesinin ona sitemini duyan Varenka hızlı, yumuşak adımlarla Kiti'nin yanına geldi. Hareketlerindeki çabukluk, heyecan okunan yüzünü kaplamış kırmızılık, ruhunda olağanüstü bir değişikliğin gerçekleşmekte olduğunu gösteriyordu. Kiti bu olağanüstü değişikliğin anlamını biliyor, onu dikkatle izliyordu. Varenka'yı yanına çağırmasının tek nedeni vardı. Bugün yemekten sonra koruda olacağına inandığı önemli olayla ilgili, ona cesaret vermek içindi.

Varenka'yı öperken kulağına fısıldadı: "Varenka, tahmin ettiğim şey gerçekleşirse çok mutlu olacağım."

Varenka kızanp bozardı. Kiti'nin söylediğini duymazlıktan gelip Levin'e: "Siz de bizimle mi geliyorsunuz?" diye sordu.

"Geleceğim ama, ancak harman yerine kadar, ben orada kalacağım."

"Şart mı bu?" diye sordu Kiti.

"Yeni yük arabalarına bakmak, ne durumda olduklarını görmem gerek. Ya sen nerede olacaksın?"

II

Evin kadınları terasta toplanmışlardı. Yemekten sonra orada oturmayı seviyorlardı, ama bugün ortada başka bir neden daha vardı. Son zamanlarda onları oyalayan zıbın dikimi, kundak örtüsü gibi işlerden başka, bugün burada Agafya Mihaylovna için yeni bir usulle, su katmadan reçel yapılıyor. Baba evinden bildiği bu metodu buraya Kiti getirmişti. Daha önce bu işleri yürüten Agafya Mihaylovna, Levinlerin evinde yapılan hiçbir şeyin kötü olamayacağı düşüncesiyle, bunun başka türlü yapılamayacağını söyleyip, yabancı çilekler ve bahçe çileğine su katmıştı. Şimdi Agafya Mihaylovna'yı, reçelin su katmadan da iyi olacağına inandırmak amacıyla, ahududu reçelini herkesin gözü önünde kaynatıyorlardı.

Agafya Mihaylovna saç başı karmakarışık, kıpkırmızı olmuş yüzünü bir keder kaplamış, dirseklerine kadar sıvıdığı sıska kolları çıplak, reçeli karıştırıyor, ahududuya soğuk soğuk bakıyor, reçelin kesilmesini yü-

rekten istiyordu. Yaşlı prenses, ahududu reçelinin böyle yapılmasının akıl hocası kendi olduğundan, Agafya Mihaylovna'nın öfkesinin kendisine yöneleceğini sezindiği için, başka şeylerle meşgulmüş, reçelle ilgilenmiyormuş gibi davranıyor, başka şeylerden söz ediyor, ama arada bir yan gözle mangala bakıyordu.

Başladığı konuşmayı sürdürüyordu: "Hizmetçi kızlara ucuz kumaşları her zaman kendim alırım." Agafya Mihaylovna'ya dönüp: "Köpüğünü almanın zamanı gelmedi mi, ne dersin?" diye ekledi. Kiti'yi engelleyerek, "Senin yapacağın iş değil bu. Hem orası çok sıcak," dedi.

Dolli: "Ben yaparım," dedi ve kalktı, kaşığı reçelin üzerinde dikkatle dolaştırmaya başladı. Kaşığa yapışan köpükleri temizlemek için, arada bir kaşığı pembe köpükle, kaplı bir tabağın içine vuruyordu. Çocukluğunda, büyüklere reçelin en iyi yeri olan köpüğünü niye yemiyorlar diye nasıl şaştığını anımsamış, kendi çocuklarını düşünüyordu; "Bunu çayla nasıl da yalana yalana yiyeceklerdir."

Dolli bir yandan da, hizmetçilere nasıl armağanlar almanın daha uygun olacağı üzerine sürüp giden, ilgi duyduğu konuşmaya katılmaktan geri kalmıyordu: "Stiva, en iyisinin para vermek olduğunu söylüyor." Prenses ile Kiti bir ağızdan: "Para vermek olmaz!" dediler. "Armağanın onlar için ayrı bir değeri vardır."

Prenses: "Sözgelimi," dedi. "Geçen yıl ben,

bizim Matryona Semyonovna'ya poplin değil de, onun gibi bir şey almıştım."

"Anımsıyorum, yaş günümüzde onu giyiyordu."

"Çok güzel bir deseni vardı. Çok sade ve zarifti. Ona almamış olsaydım, aynı kumaştan kendime bir kıyafet diktirecektim. Varen-ka'nın elbisesinin kumaşını andırıyordu."

Dolli kaşığı temizlerken: "Tamam galiba," dedi. "Reçeli kaşığa alıp yavaş yavaş döktüğünde kıvımla kıvımla akıyorsa, kıvamı tamamdır. Biraz daha kaynatın Agafya Mihaylovna."

Agafya Mihaylovna sinirli sinirli: "İllallah şu sineklerden!" dedi ve bir an sustuktan sonra ekledi: "Kaynatmak hiçbir şeyi değiştirmeyecek."

Parmaklığa konmuş, bir ahududunun sapını gagalayan serçeyi görünce Kiti birden: "Ah, ne tatlı bir şey, onu korkutmayın!" dedi.

Annesi: "Evet, ama sen mangaldan uzak dur," diye cevap verdi.

Kiti, neden söz ettiklerini Agafya Mihaylovna'nın anlamasını istemedikleri zamanlarda yaptıkları gibi Fransızca:

"A propos de Varenka," dedi. "Biliyorsunuz maman, nedense bugün bir çözüm bekliyorum. Nasıl bir çözüm olduğunu anlarsınız. Ah, ne hoş olurdu!"

Dolli: "Şu çöpçatana bakın hele," dedi. "Nasıl usturlu bir biçimde, nasıl da ustalıkla onları bir araya getiriyor."

"Söyler misiniz maman siz ne düşünüyorsunuz bu konuda?"

Varenka İle ilgili olarak.

"Ne düşünebilirim ki? O (Sergey İvano-viç'ten söz ediyordu) ne zaman istese Rusya'da en iyi evliliği yapabilirdi. Elbette artık pek genç sayılmaz, ama yine de onunla seve seve evlenecek pek çok kız biliyorum... Va-renka çok temiz yürekli bir kız, ama Sergey İvanoviç istese..."

"Hayır anneciğim, ikisi için de bundan daha iyisinin olamayacağını anlamaya çalışın. Bir kere, kız olağanüstü bir insan!.."

Dolli kız kardeşinin söylediğini doğruladı: "Sergey İvanoviç ondan çok hoşlanıyor. Bu gerçek."

Kiti: "Sonra, Sergey İvanoviç'in sosyete de öyle bir yeri var ki, karısının parasına da, soylu olmasına da ihtiyacı yok. Yalnız bir tek şeye ihtiyacı var: Cici, sevimli, sakın yaradılışlı bir kadına."

Dolli: "Evet, onunla sakın bir hayat sürülebilir," dedi.

Kiti: "Ayrıca, Varenka'nın onu sevmesi gerekir. Zaten seviyor da... Ah, ne iyi olurdu! Koruluktan çıkıp gelseler de, her şey çözülmüş olsa diye bekliyorum. Gözlerinden hemen anlarım. Böyle bir şey olsa öyle sevinirdim ki! Sen ne dersin Dolli?"

Annesi: "Sakin ol hadi, heyecanlanma," dedi. "Heyecanlanman hiç iyi değil."

"Heyecanlanmıyorum anne. Sergey İvanoviç, Varenka'ya bugün evlenme teklifi yapacak gibi geliyor."

Dolli, Stepan Arkadyeviç ile geçmişini anımsadı. Dalgın gülümsedi: "Ah," dedi. "Erkeklerin ne zaman nasıl evlilik teklifi yapar"

caklan bilinmez... Önce arada bir engel var gibidir, sonra bu engel birden yıkılır..."

Kiti birden: "Anneciğim, babam size evlenme teklifini nasıl yaptı?" diye sordu.

Prenses: "Olağanüstülüğü yoktu, çok basitti," dedi ve bu anıyla yüzü aydımlanıverdi.

"Ah, evet ama nasıl olduğunu anlatın. Konuşmanıza izin verilmeden önce de seviyordunuz onu, değil mi?"

Kiti, kadınların hayatında son derece önemli bir yer tutan bu gibi konular üzerinde şimdi annesiyle iki arkadaş gibi konuşabil-menin hazzını içine sindire sindire sohbet ediyordu.

Prenses: "Elbette seviyordum," dedi. "Bize gelirdi."

"Peki her şey nasıl olup bitti anne?"

"Sizin kuşağın bunun yeni bir yolunu bulduğunu sanıyorsun galiba. Hep aynı şeyler; bakışlarla gülümsemelerle anlaşılır..."

Dolli doğruladı: "Ne güzel söylediniz anneciğim! Evet, özellikle bakışlarla, gülümsemelerle..."

"Peki, babam ne söyledi?"

"Peki, Kostya sana ne söyledi?"

"Bir şey söylemedi. Tebeşirle yazdı. Ne hoştu o an... Bana şimdi aradan çok uzun bir zaman geçmiş gibi geliyor."

Üç kadın düşünceye daldılar.. Aynı şeyi düşünüyorlardı. Sessizliği ilk bozan Kiti oldu. Evlenmeden önceki kışı ve Vronski'ye kapıldığı günleri anımsamıştı. Düşüncelerinin doğal çağrısıyla: "Yalnız bir sorun var," dedi.

"Varenka'nın o eski aşk öyküsü! Bir yolunu bu-

lup bunu Sergey İvanoviç'e anlatmayı ve onu, buna hazırlamayı istiyorum. Erkekler bizim geçmişimiz konusunda çok hassas ve kışkırtıcı oluyorlar."

Dolli: "Hepsi değil," dedi. "Kendi kocanı düşünerek bu kaniya varmışsın. Vronski'nin anısı ona hâlâ acı veriyor. Öyle değil mi?"

Kiti, gözlerinde dalgın bir gülümseyle: "Öyle," diye karşılık verdi.

Prenses, hemen annelik duygusuyla kızından yana çıktı: "Hangi geçmişinin onu rahatsız ettiğini anlayamıyorum," dedi. "Vronski'nin sana kur yapması mı? Her genç kızın başına böyle şeyler gelir."

Kiti kızardı. "Neyse, kapatalım bu konuyu," dedi.

Annesi devam etti: "Hayır, bir dakika... Beni Vronski ile kendin konuşturmadın. Anımsıyor musun?"

Kiti, üzgün: "Ah anneciğim!" dedi. "Siz zamane kızları hiç söz dinlemiyorsunuz, ama Vronski ile senin arandaki ilişki belli bir sının aşamazdı. Onunla ben kendim konuşmalıydım. Her neyse yavrum, heyecanlanmak iyi değil senin için. Lütfen bunu hiç aklından çıkarma ve sakın olmaya çalış." "Sakinim maman."

Dolli: "Tam o sırada Anna'nın Moskova'ya gelmesi Kiti için ne mutlu bir sonuç doğurdu! Ama Anna için çok kötü oldu," dedi. "Anna o zamanlar çok mutlu, Kiti de kendini mutsuz sanıyordu. Şimdi de tam tersi oldu! Anna'yı sık sık düşünüyorum."

Kiti'nin Vronski ile değil de Levin ile evlen-

diğini unutmayan prenses: "Düşünecek başka birini bulamadın mı?" dedi. "Kalpsiz, iğrenç, aşağılık bir kadın!"

Kiti, sinirlenerek: "Şimdi bundan söz etmenin ne anlamı var," dedi. "Ben bu konuyu hiç düşünmüyorum."

Terasın merdivenlerinden gelen kocasının tanıdık ayak sesine kulak kabartarak yineledi: "Düşünmek de istemiyorum."

Yanlarına gelen Levin sordu: "Neyi düşünmek istemiyorsun?"

Ama kimse cevap vermedi. O da üstelemedi.

Levin, kadınların hepsinin yüzüne keyifsiz keyifsiz bakıp, ona açamayacakları bir şeyden söz ettiklerini anlayınca: "Kadınlar, saltanatınızı bozduğum için üzgünüm," dedi.

Bir an Agafya Mihaylovna'nın duygularını, reçelin susuz kaynatılmasından ve genellikle yabancı Şçerbatskilerin etkisinden duyduğu üzüntüyü hissetti, ama hemen gülümsedi. Kiti'nin yanına gitti: "Ee, ne haber?"

Kiti gülümsedi. "Hiç," dedi. "İyilik. Ya senden?"

"Köylü arabalarından üç kat fazla yük alıyorlar. Çocukların yanına gitsek mi dersin? Arabayı hazırlamalarını söyledim."

Prenses sitemli: "Ne o, Kiti'yi açık arabaya mı bindirmek niyetindesiniz?" diye sordu.

"Ama yavaş gideceğiz prenses."

Levin, damatların kayıncılarına söyledikleri gibi, prensese anne demiyordu. Bu da prensesin hiç hoşuna gitmiyordu. Gerçi Levin, prensesi çok seviyordu ve ona karşı bü-

I

yük bir saygısı vardı, ama ölü annesine olan duygusunu inciteceğini düşünüyor ve ona bu yüzden anne diyemiyordu.

Kiti: "Siz de bizimle gelin anneciğim," dedi.

"Bu saçmalıklara katılmaya niyetim yok..."

"Öyleyse ben de yürüyerek giderim. Yürümek bana iyi geliyor."

Kiti kalktı, kocasının yanına gidip koluna girdi.

Prenses: "İyi gelir ama, her şeyin bir ölçüsü vardır," dedi.

Levin, Agafya Mihaylovna'ya gülümsedi. Onu neşelendirmek amacıyla: "E, Agafya Mihaylovna reçel hazır mı?" dedi. "Yeni usulle daha mı iyi oldu?"

"Galiba öyle. Bizim usule göre fazla kaynadı."

Kiti, kocasının niyetini anlamıştı. Aynı duyguyla yaşlı kadına seslendi: "Böylesi daha iyidir Agafya Mihaylovna, reçel ekşimez. Hem buzumuz kalmadı, soğuk tutacak yerimiz yok. (Agafya Mihaylovna'nın eşarabını düzeltirken gülümsedi.) Öte yandan, kurduğun turşu öylesine güzel ki annem böylesini hiçbir yerde yemediğini söylüyor."

Agafya Mihaylovna, öfkeli öfkeli Kiti'ye baktı. "Beni avutmaya çalışmayın hanımefendi. Sizi ve onu böyle görmek beni mutlu etmeye yetiyor."

Yaşlı kadının Levin'den kabaca "o," diye söz etmesi Kiti'ye dokundu. "Mantar toplamaya siz de gelin. Bize en iyi yerleri gösterirsiniz."

Agafya Mihaylovna, "Kızabilmek isterdim

size, ama olmaz" gibisinucu gülümseyerek başını iki yana salladı.

Yaşlı prenses: "Benim söylediğim gibi yapın lütfen," dedi. "Reçelin ağzını bir kâğıtla kapayıp, kâğıdı romla ıslatın. O zaman buz olmasa da küf tutmaz."

III

Kiti, kocasıyla baş başa kalacağına çok sevindi. Çünkü terasa çıktığında neden söz ettikleri sorusuna cevap alamayınca kocasının neşeyle, mutlulukla pırl pırl parlayan yüzünden bir an bir hüznün gölgesinin geçtiğini fark etmişti.

Önden yürüyüp çavdar başakları dökülmüş, evden görülmeyen tozlu yola çıktıklarında Kiti kocasına iyice yaslandı. Onun kolunu göğsünün üzerine bastırdı. Levin, terasta bir an kapıldığı o tatsız duyguyu çoktan unutmuştu. Şimdi karısının hamileliğinden başka bir şey düşünmüyor ve yüreğinde yepyeni duygular hissediyordu: Bambaşka, sevinç dolu, şehvetten uzak, sevdiği kadının yanında olmanın verdiği o tatlı duyguyu. Birbirlerine söyleyecek hiçbir şeyleri yoktu, ama şimdi hamile kalışından bu yana, gözleri gibi değişmiş olan sesini de duymak istiyordu. Ki-ti'nin bakışlarında olduğu gibi, sesinde de, en sevdikleri şeyden başka hiçbir şeyi düşünmeyen insanlarda bulunabilecek türden bir ağırbaşlılık, bir yumuşaklık vardı.

"Yürümek seni yormayacak mı? Biraz daha yaşlan bana."

"Hayır. Seninle yalnız kaldığıma çok sevindim. Ne yalan söyleyeyim, onların burada olmaları beni mutlu ediyor, ama baş başa geçirdiğimiz o kış gecelerini özleyorum."

Levin, karısının kolunu koltuğunun altında sıkarak: "O günler güzeldi, ama bunlar daha güzel," dedi. "Her ikisi de çok güzel."

"Terasa geldiğinde neden söz ettiğimizi biliyor musun?"

"Reçelden mi?"

"Evet, reçelden de söz ettik ama, daha sonra evlenme teklifinin nasıl yapıldığından söz ettik."

Levin: "Demek öyle!" dedi.

Karısının söylediklerinden çok, onun sesini dinliyor, şimdi yürüdükleri korunun içinden geçen yoldan başka hiçbir şeyi düşünmüyor, Kiti'nin sağlam basamayacağı yerlerin çevresinden dolanıyordu.

Kiti: "Sergey İvanoviç ile Varenka'dan da söz ettik. Sen de fark ettin mi?.. Çok istiyorum. Bu konuda sen ne düşünüyorsun?" diye sorup kocasının yüzüne baktı.

Levin "Ne düşüneneğimi bilmiyorum. Ser-gey'in bu konuda çok tuhaf düşünceleri vardır. Sana anlatmıştı, biliyorsun," deyip gülümsedi.

"Evet, ölen şu sevdiği kız..." "Ben henüz çocukken oldu bunlar. Duyduklarımdan biliyorum sadece. Ama o zamanki halini hatırlıyorum; çok çekiciydi. O zamandan bu yana, kadınlara karşı davranışlarına dikkat etmişimdir: Onlara karşı sevimli, kibardır. Bazılarından da hoşlanır.

Ama onları birer kadın değil de sadece birer insan olarak görür, bunu hissedersin."

"İyi ama şimdi Varenka'ya karşı... bir şeyler var galiba..."

"Mümkün bu... Ama Sergey'i iyi tanımak gerekir. Kimseye benzemeyen alışıldık dışı biridir; katıksız zihinsel bir dünyada yaşar; ruhu yükseklerde uçar ve bir rahip gibi yaşar."

"Ne demek istiyorsun? Bu, onu küçültür mü yani?"

"Hayır. Ama bu zihinsel, manevi dünyasında yaşamaya öylesine alışmıştır ki, onu bir türlü gerçeklerle bağdaştıramaz. Eh, Va-renka da bir gerçektir ne de olsa."

Şimdi artık Levin, düşüncelerini kesin bir anlatım kalıbı içine sokma zahmetine katlanmaksızın, serbestçe belirtmeye alışmış bulunuyordu. Karısının şimdiki gibi böyle sevdalı anlarında, bir imadan onun ne demek istediğini anlayacağını biliyordu ve Kiti de onun ne demek istediğini anladı.

"İyi ama o da iki ayağıyla gerçekliğin içine basıyor sayılmaz. Eminim Sergey benimle ev-lenmezdi, Varenka ise enikonu manevi, ruhsal yanı ağır basan biri."

"Yo, yanılıyorsun. Sergey, seni çok seviyor. Benim ailemden olanların seni sevmeleri de çok hoşuma gidiyor."

"Evet, bana karşı çok iyi ama..."

Kiti'nin sözünü, onun yerine Levin tamamladı: "Ama Nikolay ile olduğu gibi değil... birbirinizi çok sevmiştiniz. -Ses tonu değişti.-Ne diye saklayayım? Bazen kendime kızıyorum. Kendi kendime: 'Günün birinde unutup

gideceksin onu," diyorum. Ah ne müthiş, ne candan bir insandı..." Bir an sustu Levin. "Evet, neden söz ediyorduk?"

Kiti, kocasının sözlerinden ne anladığını kendi diliyle belirterek: "Demek Sergey İvano-viç'in âşık olamayacağını düşünüyorsun?" dedi.

Levin gülümsedi. "Âşık olamaz demek istemedim," dedi. "Yalnız onda gereken zaaf yok... Ona her zaman gıpta etmişimdir. Şimdi bile böylesine mutluysen bile gıpta ediyorum."

"Âşık olamayacağı için mi?" Levin gülümseyerek karşılık verdi: "Benden iyi olduğu için gıpta ediyorum. Kendi için yaşamıyor, her şeyini görevlerine adanmış. Bu yüzden huzur içinde mutlu olabiliyor."

Kiti, dudaklarında şakacı, sevgi dolu bir gülümseme: "Ya sen?" dedi.

Sorsalardı, Kiti o anda niçin gülümsediğini söyleyemezdi. Ama bir anda aklından geçen düşüncelerden çıkardığı sonuç, ağabeyine hayranlık duyan, kendini onun karşısında küçük gören kocasının bunu söylerken içten olmadığıydı. Kiti, onun bu içtensizliğinin, ağabeyine olan sevgisinden çok, mutlu olduğu için vicdanının sızlamasından, en önemlisi de onda hiç eksik olmayan daha iyi bir insan olma isteğinden geldiğini biliyordu. Kocasının bu özelliklerinden hoşlanırdı. İşte bunun için gülümsemişti.

Dudaklarında aynı gülümseme: "Ya sen? Sen neden hoşnut değilsin?" diye sordu. Karısının, onun herhangi bir şeyden hoş-

nut olmadığına inanmaması sevindirmişti Le-vin'i farkında olmadan, kadın onu zorluyordu.

"Mutluyum ama, kendimden hoşnut değilim," dedi.

"Mutluysan nasıl hoşnut olmayabilirsin?"

"Yani, nasıl anlatsam sana?.. Şu anda bütün kalbimle istediğim tek şey var; ayağını takılıp sendelememen." Patikada karşılarına çıkan bir dalın üzerinden geçerken gerektiğinden de hızlı bir hareket yapan Kiti'ye çıkıştı.

"Ah, böyle atlanılmaz ki!" Sonra devam etti. "Ama kendimi düşününce, kendimi başkalarıyla, özellikle ağabeyimle karşılaştırınca ne kadar kötü olduğumu hissediyorum."

Kiti, dudaklarında hep o gülümseme: "Peki ama, hangi açıdan?" diye sordu. "Başkaları için de aynı şeyi yapmıyor musun? Kurduğun küçük çiftlikler, tarım çalışmaların, kitabın ne oluyor?"

"Evet, bunu şimdi çok daha iyi anlıyorum," dedi Levin. "Suç sende... (karısının kolunu koltuğunun altında bastırarak) Bütün suç sende, yaptıklarımı bölük pörçük yapıyorum. Bütün bu işleri seni sevdiğim gibi sevsydim... Hem son zamanlarda bunu, sanki sırtıma yüklenmiş bir görev gibi yapıyorum."

Kiti: "Peki babama ne diyeceksin?" diye sordu. "Toplumun yararına bir şey yapmadığı için o da mı kötü bir insan?"

"O mu?.. Hayır. Ama her insanda, babanda olan o sadelik, o ruh duruluğu, o temiz yüreklilik olmalı, bende bütün bunlar var mı? Bir şey yapmadığım için acı çekiyorum, bunun suçlusu sensin. Sen ve şu... -Levin kan-

sının karnına bakarak söylemiş, Kiti de bu bakışın anlamını anlamıştı.- Sen olmadığın zamanlar bütün gücümü işime veriyordum. Oysa şimdi yapamıyorum. Bu yüzden vicdan azabı çekiyorum. Bana verilmiş bir görev gibi zoraki yapıyorum. Kendimi de, başkalarını da kandırıyorum..."

Kiti: "Peki," dedi. "Şu anda Sergey İvano-viç'in yerinde olmak ister miydin? Onun gibi kamu yararına çalışıp, sadece sırtına yüklenen görevi sevmek ister, bununla yetinir miydin?"

"Elbette hayır," dedi Levin. "Doğrusunu istersen, o kadar mutluym ki, hiçbir şey anlayamıyorum." Bir an sustu. "Sahi, bugün onun evlenme teklifi yapacağını sanıyor musun?"

"Hem sanıyorum, hem sanmıyorum. Ama bunu çok istiyorum. Biraz dursana." Kiti, eğilip yolun kenarından bir yabancı papatya kopardı ve kocasına uzatıp, "Al say bakalım, evlenme teklifi yapacak mı, yapmayacak mı?.."

Levin beyaz, ince uzun taç yapraklarını bir bir koparmaya başladı:

"Yapacak, yapmayacak..."

Onun parmaklarının hareketini büyük bir heyecanla izleyen Kiti, birden kocasının eline yapıştı: "Hayır! Hayır! İki yaprak birden kopardın."

Levin kısa, henüz gelişmemiş bir taç yaprağı koparıırken: "Neyse, öyleyse şu küçük yaprağı saymayız," dedi. "İşte araba da geldi."

Prences: "Yorulmadın mı Kiti?" diye seslendi.

-26^

"Hayır."

"Yorulduysan bin istersen. Elbette, atlar uysalsa, yavaş gideceklerse."

Ama arabaya binmeye değmezdi. Gidecekleri yere çok yaklaştımlardı. Hepsi birlikte yürüdüler.

Varenka beyaz eşarbi ve siyah saçlarıyla çocukların ortasında, onlarla büyük bir içtenlikle ilgilenirken çok çekiciydi. Hoşlandığı erkeğin duygularını kendisine açıklaması olasılığının onu heyecanlandığı belliydi.

Sergey İvanoviç onunla yan yana yürüyor, sık sık başını çevirip yüzüne bakıyordu. Ona baktığı zaman, duyduğu bütün tatlı sözleri, onunla ilgili bildiği bütün iyi şeylerin hepsini anımsıyor, Varenka'ya beslediği duygunun çok değişik bir duygu, çok çok eskilerde bir kez, ilk gençliğinde yalnızca bir kez hissettiği bir duygu olduğunu giderek daha iyi anlıyordu. Varenka'nın yakınında olmaktan duyduğu sevinç gittikçe güçlenerek sonunda öyle bir noktaya varmıştı ki, bulduğu ince saplı, kenarları yukan kalkık kocaman bir kayın mantarını Varenka'nın sepetine koyarken genç kızın gözlerinin içine bakmış, onun yüzünü kaplayan sevinç ve korku dolu heyecanı fark edince kendi de heyecanlanmış, ne söyleyeceğini şaşırılmış, hiçbir şey söylemeden gülümse-mişti. Çok şey söyleyen bir gülümsemeydi bu.

Sergey İvanoviç, "Böyle bir durum varsa her şeyi enine boyuna düşünüp taşınmalı,

27-

kararımı öyle vermeliyim," diye düşündü. "Çocuk gibi, içinde bulunduğum anın heyecanına kapılmam doğru olmaz."

"Gruptan ayrılıp mantarları tek başıma toplayacağım," dedi. "Yoksa benimkiler göze görünmeyecek..."

Seyrek yaşlı kayın ağaçlarının arasında, ipek gibi kısa otların üzerinde dolaştıktan sonra, korunun kenarından ayrılıp, içerilere, kayın ağaçlarının beyaz gövdeleri arasında kavak ağaçlarının kül rengi gövdeleriyle koyu yeşil fındık fundalıklarının göze çarptığı koruya doğru yürüdü. Kırk adım uzaklaştıktan sonra, gül kırmızısı saçak saçak çiçek açmış bir çalılığın arkasına geçti. Onu görmediklerini bildiği için durdu; çevresinde çıt yoktu. Altında durduğu kayın ağaçlarının üstünde sinekler an gibi vızıldıyor, arada bir de uzaktan çocukların sesleri geliyordu. Birden ormanın eteklerinden Grişa'yı çağıran Varenka'nın sesi duyuldu. Sergey İvanoviç'in yüzünü sevinç dolu bir gülümseme kapladı. Gülümsediğini fark edince durumunu beğenmemiş gibi başını iki yana salladı. Bir puro çıkardı. Kayın ağacının gövdesine sürterek yakmaya çalıştığı kibritler bir türlü yanmıyordu. Ağacın gövdesini kaplayan ince, yumuşak zar, fosforun üzerine yapışıyor, alevi söndürüyordu. Sonunda kibritlerden biri yandı. Purunun hoş kokulu dumanı kayın ağacının altındaki çalılıktan dalgalana dalgalana yükseldi. Sergey İvanoviç iplik iplik yükselen dumanı bakışlarıyla izleyerek yürüyor, bir yandan da içinde bulunduğu durumu düşünüyordu.

"Peki neden olmasın?" diye düşündü. "Bu gelip geçici bir heves ya da tutku olsaydı, bunun yalnızca bir kapılma, karşılıklı bir kapılma -evet, karşılıklıdır diyebilirim- olduğunu hissetseydim, bu tutkumun, hayatımın tüm akışına aykırı olduğunu hissetseydim, kendimi bu tutkuma bırakınca görevime, işime ihanet etmiş olacağıma inansaydım... Ama böyle bir şey yok. Buna karşı ileri sürebileceğim biricik şey, Marie'yi kaybettiğim zaman kendi kendime onun anısına sadık kalacağıma söz vermiş oluşumdur. Bu önemli bir şey." Ama aynı zamanda bu düşüncenin kendisi için hiçbir öneminin olamayacağını, belki sadece başkalarının gözündeki romantik rolünü bozacağını hissetti. "Ne var ki, çok düşünmeme rağmen, bu duyguma ters düştüğünü söyleyebileceğim başka bir şey bulamadım. Sağduyumla düşünüp taşmsaydım bile bundan iyisini bulamazdım!"

Bugüne kadar tanıdığı kızları, kadınları gözünün önüne getiriyor, serinkanlılıkla düşündüğü zaman karısında görmek istediği özelliklerin tümünü Varenka kadar kendinde toplayan başka hiçbir kız anımsamıyordu. Varenka, gençliğin bütün güzelliğini ve tazeliğini taşıyordu. Ama çocuk değildi, kendisini seviyorsa, bilerek, bir kadının sevmesi gerektiği gibi seviyordu. Birinci özelliği buydu. İkincisi: Varenka'nın, sosyeteye girme hevesinden uzak olduğu gibi, sosyeteden nefret ettiği de belliydi. Ama aynı zamanda da sosyeteyi biliyor, iyi çevreden bir kadında olması gereken özellikleri taşıyordu. -Sergey

İvanoviç için bu özellikleri taşımayan bir kadını hayat arkadaşı olarak düşünmek bile anlamsızdı- evet, iyi çevreden bir kadında bulunması gereken özellikler de vardı. Üçüncü özelliği: Dinine bağlıydı. Ama sözgelimi Kiti gibi dinine çocukça, bilmeden bağlı değildi, hayatı dini inançların temeli üzerine oturtulmuştu. Sergey İvanoviç ufak tefek şeylerde bile, karısı olacak kadında görmek isteyeceği her şeyi onda buluyordu. Varlıklı değildi Varenka, kimsesi yoktu; yani yarın bir sürü akrabası doluşmayacaktı evine. Ailede, Kiti'de gördüğü gibi, kadın tarafının etkisi olmayacaktı. Her şeyini kocasına borçlu olacaktı ki, bu da Sergey İvanoviç'in gelecekteki evlilik hayatı için her zaman istediği bir şeydi. Üstelik, bütün bu özellikleri benliğinde toplayan bu kız, onu seviyordu. Kendisi de kızı seviyordu. Tek engel, aradaki yaş farkıydı. Ne var ki Sergey İvanoviç'in ataları uzun ömürlüydüler; başında tek bir beyaz saç yoktu, kimse onu kırk yaşında tahmin etmiyor ve Sergey İvanoviç, Varenka'nın bir konuşma sırasında, erkeklerin sadece Rusya'da elliye gelince kendilerini ihtiyar saydıklarını, oysa Fransa'da elli yaşında bir erkeğin kendisini dans la force de l'age* kırk yaşmdakinin de unejeune homme" saydığını söylediğini anımsıyordu. Kendini ruhen yirmi yıl önceki gibi hissettikten sonra yaşın ne önemi vardı ki. Şu anda hissettiği genç olma duygusu, bu bilinç hali, geçmişte, or-

En iyi çağında. 1 Bir delikanlı.

manın sık ağaçları arasından öteki taraftan yeniden ortaya çıktığında Varenka'nın göz alıcı görünüşünün güneşin yatay ışıklarıyla aydınlanmış halde, elinde küçük sepetiyle, yumuşak adımlar atarak yaşlı bir kayının gövdesi önünden geçişi sırasındaki duygu değil miydi? Yüreği o anda sevinçle hop etti. İçini tatlı bir duygu doldurdu. Kararını verdiğini hissetti. Varenka bir mantarı koparmak için eğildi, sonra yumuşak bir hareketle birden doğruldu, çevresine bakındı. Sergey İvanoviç purosunu atıp kararlı adımlarla ona doğru yürüdü.

"Varvara Andreyevna, ben, daha çok gençken seveceğim ve eşim demekten mutluluk duyacağım ideal bir kadın yaratmıştım hayalimde. Aradan uzun yıllar geçti ve aradığımı ilk kez sizde buldum. Sizi seviyorum, kanra olmanızı diliyorum."

Sergey İvanoviç, Varenka ile arasında on adım kalana kadar böyle söyleyeceğini düşünüyordu. Varenka yere diz çökmüş, mantarı elleriyle Grişa'dan korumaya çalışarak küçük Maşa'yı çağırıyor, o tatlı, kadife sesiyle: "Buraya, buraya!" diye bağıyordu. "Çocuklar! Burada bir sürü mantar var!"

Yaklaşan Sergey İvanoviç'i görünce ne doğruldu ne de duruşunu değiştirdi. Ama onun yaklaşmasından heyecanlandığı, buna sevindiği belliydi.

Sakin bir gülümsemeyle kaplanmış güzel

yüzünü Sergey İvanoviç'e çevirdi. "Bir şeyler buldunuz mu?"

"Bir tane bile bulamadım," dedi Sergey İvanoviç. "Ya siz?"

Varenka, çevresini alan çocuklarla ilgilendiği için cevap vermedi. Maşa'ya, dibinde bittiği kuru otun yumuşacık, pembe başını boydan boya yırttığı küçük bir mantarı göstererek: "Şunu da, dalın yanmdakini de," diyordu.

Maşa, mantarı beyazı görünecek biçimde ikiye ayırarak kopardığında Varenka kalktı. Sergey İvanoviç ile yan yana çocuklardan uzaklaşırken: "Kendi çocukluğumu anımsadım," dedi.

Konuşmadan birkaç adım yürüdüler. Varenka, Sergey İvanoviç'in konuşmak istediğini anladı; neden söz edeceğini tahmin etti ve sevinçten bayılacak gibi oldu. Kendilerini kimsenin duyamayacağı kadar uzaklaşmış halde Sergey İvanoviç hâlâ konuşmuyordu. Varenka'nın susması daha doğru olurdu. Ama Varenka istemeden, farkına varmadan konuşmaya başladı: "Hiçbir şey bulamadınız demek? Aslında korunun içinde her zaman az olur."

Sergey İvanoviç derin bir soluk aldı ve hiçbir şey söylemedi. Varenka'nın mantardan söz etmesi canını sıkıyordu. Onu, ilk açtığı konuya; çocukluğuna götürmek istiyordu. Bir süre daha sustuktan sonra, onun son söylediğine cevap verdi: "Beyaz mantarların daha çok kenarlarda olduğunu duymuştum. Gerçi mantarın beyazı da hangisidir bilmem ya..."

Aradan birkaç dakika daha geçti. Çocuklardan iyice uzaklaşmışlar, baş başa kalmışlardı. Varenka yüreğinin küt küt vurduğunu duyuyor, yüzünün bir kızanıp, bir bembeyaz olduğunu, sonra yine kızardığını hissediyordu. Madam Sthal'in yanındaki durumundan sonra, Koznişev gibi birinin karısı olmak, mutluluğun doruğu gibi geliyordu. Üstelik, Koznişev'i sevdiğinden emin gibiydi. İşte şimdi bunun bir karara bağlanması gerekiyordu. Varenka korkuyordu. Koznişev'in konuşmasından da, konuşmamasından da korkuyordu.

Ya şimdi açılacaklardı birbirlerine ya da hiçbir zaman... Sergey İvanoviç de bunu hissediyordu. Varenka'nın her hali -bakışı, yüzünün kırmızılığı, önüne indirdiği gözleri- sinirli bir bekleyişi gösteriyordu. Sergey İvanoviç bunu görüyor ve ona acıyordu. Şimdi bir şey söylememenin Varenka'ya hakaret olacağını da hissediyordu. Verdiği karan doğrulayan dellileri çabucak aklından geçirdi. Evlenme teklifini yaparken kullanmayı istediği sözcükleri içinden tekrarlardı. Ama bu sözcüklerin yerine, aklına gelen beklenmedik bir düşünceyle birdenbire şöyle sordu:

"Kayın mantarıyla beyaz mantar arasında ne fark vardır?"

Cevap verirken Varenka'nın dudakları heyecandan titriyordu: "Şapka kısmında hemen hiç fark yoktur. Ama sap kısımları değişiktir."

Ve bu sözler söylenir söylenmez Sergey İvanoviç de Varenka da, işin artık bittiğini,

söylenmesi gerekenin hiçbir zaman söylenmeyeceğini anladılar. O dakikaya kadar en yüksek noktasına varan heyecanlan yavaş yavaş yatışmaya başladı.

Sergey İvanoviç, heyecanı bütünüyle yatışmış: "Kayın mantarının sapı, iki gün tıraş olmamış esmer bir adamın sakalını andırır," dedi.

Varenka gülümsedi. "Evet, çok doğru."

Yürüyüşleri kendiliğinden yön değiştirmişti. Şimdi ocuklara doğru yürüyorlardı. Varenka hem acı duyuyor, hem utanıyor, ama aynı zamanda kendini hafiflemiş hissediyordu.

Sergey İvanoviç, eve dönerlerken düşüncelerini bir daha aklından tek tek geçirince, hata yaptığı sonucuna varmıştı. Marie'nin anısına ihanet edemezdi.

Çocuklar sevinç çığlıkları atarak ona doğru koşarlarken Levin, karısını korumak için onun önüne geçip durmuş, öfkeyle onlara bağıyordu: "Yavaş olun çocuklar, yavaş olun!"

Çocuklardan sonra Sergey İvanoviç ile Varenka korudan çıktılar. Kiti'nin Varenka'ya bir şey sormasına gerek yoktu. İkisinin de sakin, biraz mahcup yüzlerinden planlarının boşa gittiğini anlamıştı.

Eve dönerlerken kocası sordtu: "Ee, ne var ne yok?"

Kiti, babasınınkini andıran -Levin'in onda büyük bir keyifle fark ettiği- bir gülümsemeye: "İş yok," dedi.

"Nasıl yani, iş yok!"

Kiti, kocasının elini tutup kapalı dudakla-

nyla öptü. "İşte, buydu demek istediğim. Tıpkı piskopos eli öper gibi."

Levin gülümseyerek sordu:

"Hangisinde iş yok?"

"İkisinde de. Oysa şöyle yapmaları gerekirdi..."

"Köylüler geliyor..."

"Görmediler ki!"

VI

Çocuklar çaylarını içerlerken büyükler balkonda oturmuş, hiçbir şey olmamış gibi konuşuyorlardı. Oysa herkes, özellikle Sergey İvanoviç ile Varenka, olumsuz da olsa son derece önemli bir şeyin olduğunu çok iyi biliyorlardı. Kendilerim başarısız geçen bir sınavdan sonra sınıfta kalmış ya da okuldan kovulmuş bir öğrenci gibi hissediyorlardı. Bir şeylerin olduğunu hisseden diğerleri başka şeylerden heyecanlı heyecanlı söz ediyorlardı. Bu akşam Levin ile Kiti çok mutlu, birbirlerine karşı sevgi doluydular. Onların aşkları-daki mutlulukları, aynı mutluluğu isteyip, buna ulaşamayanlara tatsız bir ima taşıdığı için bundan vicdan azabı duyuyorlardı...

Yaşlı prenses: "Dediğimi unutmayın," dedi. "Aleksandre gelmeyecek."

Bu akşamki trenle Stepan Arkadyeviç'in gelmesini bekliyorlardı. Yaşlı prens de, "belki gelirim" diye yazmıştı.

Prens: "Nedenini de biliyorum," diye ekledi. "Yeni evlileri ilk zamanlar baş başa bırakmak gerektiğini söyler."

Kiti: "Evet, babam gerçekten de bizi yalnız bıraktı," dedi. "Ne zamandır yüzünü görmedik. Hem artık yeni evliliğimiz nerede kaldı? Evleneli öyle çok oldu ki!"

Prens derin bir göğüs geçirdikten sonra: "O gelmezse ben de size 'Hoşçakalm' diyeceğim çocuklar," dedi.

İki kızı birden atıldı: "Aman anne!"

"Bir de onu düşünsenize? Kim bilir şimdi..."

Yaşlı prensesin sesi ansızın hiç beklenmedik bir biçimde titredi. Kızları susup bakiştılar. Bakışlarıyla birbirlerine "Annem her zaman kendine üzülecek bir şey bulur," der gibiydiler. Prens, kızlarının evinde oturmaktan hoşlanıyor, orada kendisine ihtiyaçları olduğunu hissediyordu, ama son ve sevgili kızlarını evlendirip, aile yuvaları boşaldığından bu yana, kendisinin de, kocasının da müthiş bir acı ve hüzün içinde olduğundan kızlarının haberi yoktu.

Kiti, yüzünde ciddi bir ifade, esrarlı bir tavırla gelip karşısına dikilen Agafya Mihaylov-na'ya: "Ne istiyorsunuz Agafya Mihaylovna?" diye sordu.

"Akşam yemeği için geldim."

Dolli: "Bu güzel işte," dedi. "Kiti, sen git yemekle ilgilen, ben de gidip Grişa'ya dersini çalıştırırım. Bugün hiç çalışmadı."

Levin yerinden fırladı.

"Bu taş bana!" dedi. "Hayır Dolli, ben gideceğim."

Artık liseye giden Grişa'nın yazın ders çalışması gerekiyordu. Daha Moskova'da oğluy-

la birlikte Latince çalışmaya başlayan Darya Aleksandrovna, en zor dersler olan aritmetik ve Latineden günde hiç olmazsa birini tekrarlamayı Levinlere geldikten sonra hiç aksatmamıştı. Levin, onun yerine ders vermek istemiş, ama Darya Aleksandrovna, Levin'in ders verişini görüp bunun Moskova'da öğretmenin verdiği derse hiç benzemediğini fark etmişti. Levin'i kırmamaya çalışıp, sıkılarak ama kararlı bir tavırla, dersi öğretmenin yaptığı gibi kitaptan öğretmek gerektiğini, bunu kendisinin yapmasının daha iyi olacağını söylemişti.

Levin çocuğun eğitimini, bu işten hiç anlamayan annesine bırakan Stepan Arkadyeviç'in ilgisizliğine de, çocuğu böylesine kötü bir biçimde eğiten öğretmenlerine de kızılıyordu. Ama baldızına, çocuğun derslerini onun istediği gibi yürüteceğine söz vermişti. Grişa ile kendi bildiği gibi değil, Dolli'nin istediği gibi ilgileniyor,

isteksiz olduğu için de ders saatlerini sık sık unutuyordu. Bugün de aynı şey olmuştu. "Hayır Dolli, ben giderim. Sen otur," dedi. "Her şeyi sırasıyla, kitaptaki gibi yapacağız. Ama Stiva gelince ava gideceğimiz için dersleri aksatabilirim."

Levin, Grişa'nın yanına gitti.

Varenka da Kiti'ye yadım teklifinde bulundu. Levinlerin huzur ve mutluluk dolu evinde yararlı olmayı o da başarmıştı.

"Yemek işini ben yoluna koyarım, siz oturun," dedi ve Agafya Mihaylovna ile gitmek için kalktı.

Kiti: "Pekâlâ," dedi. "Herhalde piliç bulamamışlardır. Öyleyse bizimkilerden..."

Varenka, Agafya Mihaylovna ile çıkarken: "Agafya Mihaylovna ile ben hallederiz," dedi. Prens: "Ne tatlı bir kız!" dedi. "Yalnızca tatlı değil anneciğim, aynı zamanda bulunmaz bir kız."

Varenka ile ilgili konuşmaya katılmak istemediği her halinden belli olan Sergey İvano-viç sordu: "Demek bugün Stepan Arkadyeviç'i bekliyorsunuz?" Hafifçe gülümseyerek ekledi: "Birbirine böylesine zıt iki bacanak daha bulmak çok zor doğrusu. Biri yerinde duramayan, balığın suda yaşayabildiği gibi, yalnızca sosyete içinde yaşayabilen bir insan, öteki de bizim Kostya... Hayat doludur, canlıdır, hassastır, ama sosyeteye girdiği anda, karaya vurmuş bir balık gibi ya çırpınmaya başlar ya da donup kalır."

Prens, Sergey İvano-viç'e dönerek:

"Evet, o bu konuda çok düşüncesizce davranıyor," dedi. "Ben de sizden ona, onun (başıyla Kiti'yi göstererek) burada fazla kalamayacağını, Moskova'ya gelmesinin zorunlu olduğunu kendisine söylemenizi rica edecektim. Moskova'dan doktor çağırıldığını söylüyor..."

Kiti, annesinin bu işte Sergey İvano-viç'in arabuluculuğuna başvurmasına canı sıkılmış bir halde: "Anneciğim," dedi. "Her şeyi yapacak, her şeye razı oldu."

Onlar konuşurlarken iki yanı ağaçlıklı, çakıllı yolda at solumaları, tekerlek sesleri duyuldu.

Dolli kocasını karşılamak için daha yerinden kalkmamıştı ki Levin, Grişa'nın ders ça-

lıştığı alt kattaki odanın penceresinden bahçeye atlamış, Grişa'yı da dışarı almıştı.

Levin balkonun altından: "Stiva geldi!" diye bağırdı ve sonra: "Korkma Dolli! Dersi bitirdik," diye ekledi. Arabaya doğru çocuk gibi koşmaya başladı.

Bahçe yolunda zıplamaya başlayan Grişa:

"Is, ea, id, ejus ejusV" diye bağıırıyordu.

Levin iki yanı ağaçlı yolun başında durup:

"İçerde biri daha var. Baban galiba!" diye Kiti'ye seslendi. "Sakin dik merdivenden inme, ötekenden dolaş."

Ama Levin yanılmıştı. Stepan Arkadyeviç'in yanındaki yaşlı prens değildi. Arabaya yaklaşınca Stepan Arkadyeviç'in yanında, arkasından uzun kurdeleler sarkan bir İskoç kepi giyiniş, topluca, genç, yakışıklı bir adamın oturduğunu gördü. Petersburg ve Moskova sosyetesinin gözde gençlerinden, Stepan Arkadyeviç'in onu takdim ederken söylediği gibi, "yaman bir delikanlı, ava çok meraklı" olan, Şçerbatski'lerin kuzenlerinden Varenka Veslovski'ydi.

Gelenin yaşlı prens değil de, kendisinin olmasının yarattığı genel hayal kırıklığından zerre kadar rahatsız olmayan Veslovski, Levin'i neşeyle selamladı; ona, daha önce tanıştıklarını hatırlattı ve Grişa'yı tutup kaldırdı. Stepan Arkadyeviç'in beraberinde getirdiği köpeğin üzerinden aşırarak, onu arabaya aldı.

Levin arabaya binmedi, arkadan yürüdü. Tanıdıkça daha çok sevdiği yaşlı prensin gel-

"Bu" işaret zamirinin yalın ve iyelik halinin tekili: "bu/bunun."

memesine canı biraz sıkılmıştı. Hiç tanımadığı bir adamın, merdivenlere kendilerini karşılamaya gelen kalabalık içinde aşın bir ilgiyle ve son derece kibar bir tavırla Kiti'nin elini öptüğünü görünce, Levin'e daha da yabancı ve gereksiz göründü.

Veslovski, Levin'in elini hararetle bir kez daha sıktıktan sonra: "Kannızla kuzen oluruz," dedi. "Ayrıca eski dostuz."

Stepan Arkadyeviç herkesle selamlaştık-tan sonra Levin'e döndü. "Ee, av hayvanı var mı bari? Veslovski ile müthiş niyetlerle geldik buraya... Hadi Tanya, sana bir şey getirdim, arabanın arkasından aliver lütfen."

Stepan Arkadyeviç, herkese laf yetiştirmeye çalışıyordu. Kansımın elini bir kez daha öpüp: "Çok dinleşmişsin Dollicik!" dedi.

Bir dakika öncesine kadar neşeli olan Levin, şimdi her şeye canı sıkın bakıyor, her şeyden nefret ediyordu.

Stepan Arkadyeviç'in kansma gösterdiği sevgi dolu iltifata bakarak, "Dün kimleri öpüyordu acaba o dudaklar?" diye düşündü. Dol-li'ye baktı, onun tavrı da hoşuna gitmedi.

"Kocasının onu sevmediğini biliyor bilmesine, peki ama öyleyken ne diye mutlu görünüyor? İğrenç!" diye düşündü.

Bir dakika önce öylesine sevimli bulduğu prensese baktı. Onun şu kurdeleli Vasenka'yı karşılarken takındığı, onu kendi evine buyur ediyormuş gibi senli benliliği hiç hoşuna gitmedi. Hatta o sırada merdivenlere çıkmış olan Sergey İvanoviç bile, Stepan Arkadyeviç'i kar-

şılarken gösterdiği yapmacık dostluğuyla hiç hoşuna gitmedi, çünkü ağabeyinin Oblonski'yi sevmediğini, ona saygı duymadığını biliyordu.

Hatta Varenka bile, bu adamla tanışırken takındığı "sainte nitouche" tavrıyla -kafasındaki ek düşünce evlenmekti- Levin'de nefret uyandırmıştı.

En çok nefretini çeken Kiti olmuştu. Köye gelişi, kendisi ve herkes için bir bayram olarak gören bu adamın neşesine kendini kaptırması, hele hele onun gülümsemelerine aynı içtenlikle karşılık vermesi cinlerini tepesine çıkarıyordu.

Yüksek sesle konuşarak içeri girdiler. Herkes oturur oturmaz Levin dışarı çıktı.

Kiti, kocasına bir şeylerin olduğunu farkındaydı. Onunla yalnız konuşmak için fırsat kolluyordu. Ama Levin, büroda işi olduğunu söyleyip hemen çıktı. Çiftlik işleri Levin'e çoktan beri bugünkü kadar önemli görünmemişti. "Onlara her gün bayram," diye düşündü. "Buradaki işlerin bayramla ilgisi yok. Bu iş beklemeye gelmez. Sen de bu iş olmadan yaşayamazsın."

VII

Levin, eve ancak akşam yemeğine çağrıldığımda döndü. Merdivende, Kiti ile Agafya Mihaylovna yemekte verilecek şarapları kararlaştırıyorlardı. "Canım ne uzatıyorsunuz? jjer zamanki şarapları verelim olsun bitsin." Fr.: "Kusurlarını namussuzluk ve sahte sofuluk maskesi altında gizleyen."

"Yo olmaz, Stiva içmez... Kostya, dur bir dakika, neyin var senin?" Kiti, hızlı hızlı yürüyen Levin'e yetişmeye çalışıyordu.

Ne var ki Levin, onu beklemeden, insafsızca geniş adımlarla yemek salonuna yürüdü ve hemen Vasenka Veslovski ile Stepan Arkadyeviç'in heyecanlı konuşmalarına katıldı.

Stepan Arkadyeviç: "Ee, yarın ava gidiyor muyuz?" diye sordu.

Veslovski, oturduğu sandalyeden kalkıp bir başka sandalyeye şişman bacaklarından birini kıvrıp altına alarak, yanlamasına oturup, "Rica ederim gidelim!" dedi.

Levin, Veslovski'nin bacağına dikkatli dikkatli bakarak, Kiti'nin çok iyi bildiği, ama ona hiç yakışmayan yapmacık nezaketiyle karşılık verdi: "Çok seviniyorum! Gidelim. Bu yıl avlandınız mı? Çulluk bulup bulamayacağımızı bilmiyorum, ama ördek bol. Yalnız, sabah erken kalkmalıyız. Yorulmaz mısınız? Yorgun değilsin ya Stiva?"

"Yorgunluk mu? Yorgunluk nedir bilmem ben. Hadi var mısınız hiç uyumayalım bu gece! Dolaşalım!"

Veslovski atıldı: "Sahi, hadi gelin hiç uyumayalım! Tamam mı?"

Dolli, kocasıyla konuşurken son zamanlarda hemen her zaman takındığı belli belirsiz alaycı tavrıyla: "Elbette," dedi. "Senin bütün bir geceyi uyumadan geçirebileceğinden, başkalarını da uyutmayacağından hiç kimsenin kuşkusu yok. Benim yatma zamanım geldi... Gidiyorum, yemek yemeyeceğim."

Stepan Arkadyeviç, yemek yedikleri uzun yemek masasını dolanarak, karısının yanına gitti: "Hayır Dollicğim," dedi. "Biraz daha otur. Anlatacağım çok şey var sana." "İnanmam."

"Biliyorsun, Veslovski, Anna'nın yanındaydı, yine onlara gidecek. Buradan topu topu yetmiş verst ötedeler. Ben de gideceğim. Veslovski, buraya gel!"

Vasenka, kadınların yanına geçti ve Kiti'nin yanına oturdu.

Darya Aleksandrovna ona döndü: "Ah, anlatın lütfen. Anna'nın yanında mıydınız? An-nacığım nasıl?"

Levin masanın öbür ucunda kaldı. Bir yandan prenses ve Varenka ile konuşmayı sürdürürken, bir yandan da Stepan Arkadyeviç, Dolli, Kiti ve Veslovski arasında heyecanlı, esrar dolu konuşmayı takip ediyordu. Levin'in ilgisini çeken şey, yalnız bu değildi. Heyecanlı heyecanlı bir şeyler anlatan Veslovski'nin güzel yüzünden gözlerini ayırmayan Kiti'nin bakışlarında ilgiden de öte bir ifade gözünden kaçmadı.

Vasenka, Vronski ile Anna'dan söz ediyordu: "Çok iyiler. Bu konuda söyleyecek bir şey yok, ama insan onların evinde kendini bir aile içinde gibi hissediyor."

"Peki ne yapmayı düşünüyorlar?" "Galiba kışın Moskova'ya gidecekler." Stepan Arkadyeviç, Vasenka'ya:

"Oraya birlikte gitsek ne iyi olur," dedi. "Sen ne zaman gidiyorsun?"

"Temmuzu onların yanında geçireceğim."

Stepan Arkadyeviç, karısına döndü. "Sen de gelecek misin?"

Dolli: "Ne zamandır istiyordum zaten," dedi. "Elbette geleceğim. Anna'ya acıyorum. Pırlanta gibi bir kadındır. Sen gittikten sonra ben yalnız gideceğim. Böylece hiç kimseye yük olmam. Yanımda sen olmazsan daha iyi olur."

Stepan Arkadyeviç: "Çok daha iyi olur," dedi. "Ya sen Kiti?"

Kiti birden kıpkırmızı oldu. Dönüp kocasına baktı.

Veslovski sordu: "Anna Arkadyevna'yı tanımıyor musunuz? Çok hoş bir kadın."

Kiti daha da kızardı ve "Evet," dedi. Kalkıp kocasının yanına gitti. "Yarın ava gidiyor musun?"

Levin'in, özellikle Veslovski ile konuşurken Kiti'nin yanaklarının kızardığını gördükten sonra son birkaç dakikadır duyduğu kıskançlık son haddini bulmuştu. Şimdi karısının sözlerine kulak verirken, onun dediklerini kendine göre yorumluyordu. Kiti ona ava gidip gitmeyeceğini soruyorsa, bunun onu sırf, kocasının, Vasenka Veslovski'ye bu zevki tattırıp tattırmayacağını öğrenmek istediği için ilgilendirdiğini sanıyor, karısının Vasenka Veslovski'ye âşık olduğunu düşünüyordu. Sonraları aklına geldikçe o zamanki duygularına çok şaşırıyordu.

Levin, karısına tuhaf, kendisinin bile yadırgadığı bir sesle karşılık verdi: "Evet, gideceğim."

Kiti: "Olmaz," dedi. "Yann evde kal. Dolli,

kocamın yüzünü daha doğru dürüst görmedi. Öbür gün gidersiniz."

Şimdi Levin, Kiti'nin bu sözünü şöyle yorumluyordu: "Beni ondan ayırma. Senin gidip gitmeyeceğin umurumda bile değil. Bırak da şu hoş gencin yakınında olmanın tadını çıkarayım."

Levin, oldukça kibar: "Ah," dedi. "Sen istiyorsan yann evde kalırız."

Bu arada Vasenka, varlığının neden olduğu acıdan bütünüyle habersiz, Kiti'nin arkasından masadan kalkmış, gülümseyerek ve ona tatlı tatlı bakarak yanına geldi.

Onun bu bakışı Levin'in gözünden kaçmamıştı. Yüzü bembeyaz oldu ve bir an soluğu kesildi. "Kanma böyle bakmaya nasıl cesaret edebiliyor?" diye düşünüyordu sinirli sinirli. Vasenka yine ayağını altına kıvrarak sandalyeye oturdu. "Demek yann gidiyoruz!" dedi. "Ne olursunuz gidelim!"

Levin'in kıskançlığı daha da arttı. Kendini, daha şimdiden aldatılan bir koca, hem de ka-nısıyla, sevgilisinin yalnızca onlara rahat bir hayat sağlamak için ihtiyaç duyulan boynuzlu bir koca olarak görüyor, ama buna rağmen güleryüzlü davranıyordu. Ona tüfeğini, çizmelerini sordu ve sonunda ertesi gün ava gitmeye razı oldu.

Neyse ki yaşlı prenses, Levin'in acılarına son verdi. Kalkarken Kiti'ye de gidip yatmasını söyledi, ama bu, Levin'in yeni bir acı duymasına neden oldu. Vasenka, iyi geceler derken, Kiti'nin elini gene öpmek istedi. Ama Kiti kızardı ve sonra, annesinin ona sitem etmesi-

ne neden olan saf bir kabalıkla Vasenka'mın elini itti. "Bizde böyle şeyler âdet değildir," dedi.

Vasenka'mın böyle davranmasına cesaret verdiği, daha önemlisi de bundan hoşlanmadığını böylesine beceriksizce belli ettiği için Kiti, Levin'in gözünde suçluydu.

Yemekte içtiği birkaç bardak şaraptan sonra sevimli, romantik bir ruh hali içine giren Stepan Arkadyeviç:

"Uyumanın sırası mı şimdi yani?" dedi ve ıhlamur ağaçlarının arkasından yükselmekte olan ayı göstererek ekledi: "Bak Kiti? Ne hoş! Veslovski, serenadın tam zamanı şimdi. Bilseniz ne güzel bir sesi var! Yolda gelirken birlikte şarkı söyledik. Yanında çok güzel romanslar getirdi, ikisi de yeni. Varvara Andre-yevna ile birlikte söyleşeler ne güzel olur."

Herkes odasına çekildikten sonra Stepan Arkadyeviç ile Veslovski bahçenin iki yanına ağaçlıklı yolunda uzun süre dolaştılar. Söyledikleri yeni bir şarkının sesleri duyuluyordu. Levin, karısının yatak odasındaki koltuğa kaşları çatık oturmuş, Stepan Arkadyeviç ile Veslovski'nin seslerine kulak veriyor, neyi olduğunu soran karısına cevap vermiyor, inatla susuyordu, ama sonunda Kiti ürkek ürkek gülümseyerek, "Veslovski'ye karşı davranışlarımda hoşuna gitmeyen bir şey mi var?" diye sorunca inadını bıraktı. Her şeyi anlattı ama anlattıkları Levin'in gururunu kırdı; böylece daha beter çileden çıktı.

Çatık kaşlarının altında gözleri ateş püs-kürerek karısının karşısına dikilmiş, adeta

kendini tutmak için olanca gücünü harcayarak, güçlü ellerini göğsüne bastırıyordu. Yüzünün ifadesinde Kiti'ye dokunan acı olmasa, soğuk, hatta acımasız sayılırdı. Çene adaleleri seğiriyor, ikide bir sesi kısılıyordu.

"Kıskançlık yapmıyorum, kıskançlık sözcüğü iğrenç bir sözcüktür... Hissettiklerimi anlatamıyorum, ama bu korkunç bir şey... Kıskanmıyorum, ama bir erkeğin sana bu gözle bakması, buna cesaret edebilmesi gururuma dokundu, beni küçülttü..."

Kiti bu akşam bütün konuşulanları, yapılanları ve bunların altında yatan anlamları, elinden geldiği kadar açık yüreklilikle hatırlamaya çalışarak sordu:

"Hangi gözlerle?" Kiti, Veslovski'nin arkasından masanın öbür ucundan kalkıp yanına geldiği anda bir şeylerin olduğunu ruhunun derinliklerinde hissetmişti. Ama bunu kendi kendine bile itiraf edemiyordu. Bunu, kocasına söylemek ve böylece onun acısını çoğaltmak istemiyordu.

"Hem şu halimle benim nerem çekici?" dedi.

Levin, başını ellerinin arasına aldı. "Ah!" diye haykırdı. "Böyle söylememeliydim!.. Demek ki çekici olsaydın..."

Kiti, kocasına acıma dolu bir sevgiyle baktı. "Hayır, hayır Kostya," dedi. "Dur hele, beni dinle! Nasıl olur be^m için dünyada senden başka erkek yokken bütün bunları nasıl düşünebilirsin? Yok, benim için senden başka erkek yok!... Peki, söyle o zaman, hiçbir erkekle konuşmamamı ister misin?"

Kocasının kıskançlığı ilk anda gururuna dokunmuş, en küçük, en masum bir eğlencenin bile yasak olması onu üzmüştü. Ama şimdi, kocasının çektiği acıya bir son vermek, onu huzura kavuşturmak için yalnızca bu değersiz şeyleri değil, her şeyini seve seve feda etmeye hazırdı.

Levin, umutsuz bir fısıltıyla: "Düştüğüm durumun çaresizliğini ve gülünçlüğüne anlamaya çalış," dedi alçak sesle. "O benim misafirim; aslını sorarsan o, laubali, aşın serbest davranmasının bir de bacağını altına alarak oturmasının dışında uygunsuz bir şey yapmadı. Bunu en iyi davranış biçimi sanıyor, bu yüzden ona güler yüz göstermeliyim."

Kiti, kocasının bu kıskançlığının açığa vurduğu sevginin büyüklüğüne, ruhunun derinliklerinde sevinerek: "Ama Kostya, meseleyi büyütüyorsun," dedi.

"İşin asıl katlanılmaz yanı, sen her zamanki Kiti'yken ve özellikle sana taptığım, öylesine mutlu, evet çok çok mutlu olduğumuz bir anda birdenbire böyle bir hergelenin... Hayır, niçin serseri olsun ki? Ne diye küfrediyorum ki ona? Ondan bana ne? Peki ama ne diye mutluluğumuz..."

Kiti: "Bir şey söyleyeyim mi," dedi. "Bunun neden olduğunu şimdi anlıyorum."

"Neden, neden?"

"Yemekte biz konuşurken bana nasıl baktığını fark ettim."

Levin, ürkekçe: "Ee, sonra?" dedi.

Kiti, yemekte neler konuştuklarını anlattı. Anlatırken heyecandan tıkanacak gibi

oluyordu. Levin bir süre sustu, sonra Ki-ti'nin korku dolu, kanı çekilmiş yüzüne dikkatle bakarak birden başını ellerinin arasına aldı.

"Katya, sana acı çektirdim! Beni bağışla sevgilim! Benim yaptığım delilik! Katya, tepeden tırnağa suçluyum. Böylesine saçma bir şey yüzünden seni nasıl böylesine üzebildim?"

"Ah, sana acıyorum." "Bana mı? Bana? Ben neyim? Delinin biriyim! Ne diye üzdüm ki seni! Rastgele bir yabancı mutluluğumuzu bozabileceğini düşünmek ne korkunç bir şey!"

"Öyle ya, insanın gururuna dokunan da bu..."

Levin, karısının elini öptü. "Eh," dedi. "Öyleyse ben de bütün yaz onu burada alıkoyacak, ona büyük yakınlık göstereceğim, göreceksin. Yarın... Evet, ama sahi, yarın gidiyoruz."

VIII

Ertesi sabah, av araçları -bir binek arabasıyla bir yük arabası- kapıda hazırlandığında kadınlar daha kalkmamışlardı. Ava gidileceğini sabah erkenden sezinleyen Laska, alçak sesle doyasıya havladıktan, hoplayıp zıpladıktan sonra yük arabasının üzerine çıkıp arabacının yanına kıvrılmış, avcılarının hâlâ çıkmadıkları kapıya, bu gecikmeden ötürü canı sıkın, heyecanla bakıyordu. Kapıdan ilk çıkan Vasenka Veslovski oldu. Ka-

hn baldırlarının yansına kadar çıkan yepyeni çizmeler giymişti. Üzerinde yeşil bir gömlek vardı. Beline deriden gıcır gıcır bir fişeklik bağlamıştı. Başında kurdeleleri sarkan şapkası, elinde kayıssız, pırl pırl bir İngiliz çiftesi vardı. Laska yerinden fırlayıp, ona koştu ve selamladı, ayaklarının dibinde zıplayarak kendi diliyle ötekilerin hemen çıkıp çıkmayacaklarını sordu. Ama cevap alamayınca nöbet yerine geçti, başını yana çevirip, bir kulağını havaya dikip öylece kaldı. Sonunda gürültüyle kapı açıldı. Stepan Arkad-yeviç'in köpeği Krak, havada kıvrılarak ok gibi dışarı fırladı. Arkasından elinde tüfeği, ağzında purosuyla Stepan Arkadyeviç görüldü. Ön ayaklarını göğsüne dayayan köpeğine sevgi dolu bir sesle, "Dur, Krak!" diyordu. Stepan Arkadyeviç, ayaklarına dolaklar sarmış, kösele postallar giymişti. Üzerinde yırtık bir pantolonla kısa bir palto vardı. Şapkası çok eskiydi. Ama son model tüfeği kız gibi, av torbasıyla fişekliği biraz eski olmalarına rağmen en iyi cinstendi.

Vasenka Veslovski, o zamana kadar gerçek bir avcı şıklığının paçavralar giymek, ama en iyi kalite av gereçlerine sahip olmak olduğunu bilmiyordu. Şimdi, bu paçavralar içinde kibar, dinç, neşeli, gerçek bir Rus soylusu olarak Stepan Arkadyeviç'i görünce anladı. Bir dahaki ava kendisi de böyle gitmeye karar verdi ve "Bizim ev sahibinden ne haber?" diye sordu.

Stepan Arkadyeviç gülmüseddi. "Genç karısı var."

"Evet, hem de çok güzel." "Giyinmişti. Herhalde yine karısının yanına koşmuştur..."

Stepan Arkadyeviç yanılmamıştı. Levin karısının yanına koşmuştu, çünkü dünkü aptallığını bağışlayıp bağışlamadığını ona bir kez daha soracak, bir de, "Tann aşkına" dikkatli olmasını rica edecekti. En önemlisi de ona her zaman çarpabilecek olan çocuklardan uzak durması, iki günlüğüne evden uzaklaştığı için karısının

kendisine güvenmediğini onun ağzından bir kez daha duyması; ayrıca kansının sağlık durumunu öğrenebilmek için ne olursa olsun, yann sabah kendisine bir atıyla iki sözcük de olsa, bir pusula yollamasını bir kez daha rica etmesi gerekiyordu.

Kocasından iki günlüğüne ayrılmak her zaman olduğu gibi Kiti'ye zor geliyordu. Ama onun avcı çizmeleriyle beyaz gömlek içinde daha bir iri, güçlü görünen bedeninin ve yüzündeki, kendisinin anlayamadığı o avcı heyecanının aydınlığını görünce, kocasının sevinci, ona kendi üzüntüsünü unutturdu ve kocasıyla neşeye vedalaştı.

Levin, dış kapıdan koşarak çıktı. "Kusura bakmayın baylar!" dedi. "Arabaya sabah kahvaltısı koydunuz mu? Doru niçin sağda? Neyse, olsun varsın. Laska rahat dur, git otur yerine!"

İğdiş edilmiş koçlan ne yapacağını sormak için onu merdiven başında bekleyen sığırtmaca döndü: "Genç sürüye kat... Afedersiniz! Bir haydut daha geliyor işte."

Levin bindiği arabadan yere atladı, elinde cetvelle ona doğru gelmekte olan marangoza doğru yürüdü.

"Dün büroya gelmedin, şimdi de beni yolundan alıkoyuyorsun. Ne istiyorsun?"

"Emredin bir dönemeç daha yapalım efendim. Topu topu üç basamak eklenecek, öyle yaparsak tam istediğiniz gibi olacak. Çok daha rahat olur."

Levin canı sıkın: "Benim sözümü dinle-seydin iyi olurdu," dedi. "Sana önce kirişleri çek, basamakları sonra döşe demiştim. Artık düzeltemezsin. Beni dinle de, yeni bir merdiven yap."

Eve ek olarak yeni bir bölüm yapılıyordu. Marangoz, bu bölümün merdivenlerini yüksekliğini hesaba katmadan yaptığı için yerine koyduklarında merdivenin çok dik olduğu anlaşılıyordu. Şimdi marangoz, birkaç basamak daha ekleyerek aynı merdiveni kullanmak istiyordu.

"O zaman çok daha iyi olur efendim." "Peki ama üç basamak eklenince merdivenin boyu uzayacak... O zaman nereye gelecek?"

Marangoz inatçı ve inandırıcı bir tavırla: "Aşağıdan başlayacağız, nereye gelirse," diye karşılık verdi.

"Tavana kadar çıkıp duvara dayanır." "Affedersiniz efendim, döşmeden başlayacak, yukarı doğru çıka çıka tam yerine varacak."

Levin, tüfeğinin harbisini çıkarıp yere, tozun üzerine merdivenin şemasını çizmeye başladı.

"İşte, görüyor musun?" Durumu sonunda kavradığı anlaşılan marangozun birden gözleri parladı.

"Nasil emrederseniz," dedi. "Görülüyor ki yeni bir merdiven yapmam gerekecek."

Levin, arabaya binerken: "Evet!" diye seslendi, "Sana nasıl söylediysem öyle yap. Sür bakalım! Filip, köpekleri tut."

Aile ve çiftlik işlerinin tüm telaşını arkada bıraktığı o anda Levin'in içini öylesine bir yaşama sevinci ile sabırsızlık doldurmuştu ki, canı konuşmak istemiyordu. Ayrıca, av yerine yaklaşırken her avcının duyduğu o yoğun heyecanı da duyuyordu. Şimdi kafasını kurcalayan bir şey varsa o da, Kolpenski bataklığında bir şey bulup bulamayacakları, Las-ka'nın Krak'dan iyi avlanıp avlanamayacağı ve kendisinin iyi atışlar yapıp yapamayacağıydı. Yeni tanıştığı Veslovski'nin önünde mahcup duruma düşmemek için ne yapmalıydı? Oblonski'nin daha fazla avlamaması için nasıl hareket etmeliydi?

Oblonski'nin duygulan da aşağı yukarı aynıydı. Onun da canı konuşmak istemiyordu. Yalnızca Vasenka Veslovski durmadan, neşeli neşeli konuşuyordu. Levin şimdi onu dinlerken, dün ona büyük haksızlık ettiğini düşünüyor, içi sızlıyordu. Vasenka gerçekten çok hoş, temiz yürekli, dürüst, pek neşeli bir gençti. Eğer Levin bekârlığında tanışmış olsaydı onunla yakın bir dostluk kurardı. Levin, onun, hayata sonu olmayan bir bayram gözüyle bakmasını ve laubaliliğini beğenmiyordu. Veslovski uzun tırnakları-

nm, İskoç kepinin ve buna benzer şeylerin kendisine hiç kimsenin kuşku edemeyeceği bir değer kazandırdığına inanıyordu sanki, ama ne var ki temiz yürekliliği ve dürüstlüğü onun bu kusurunu başışlatabilirdi. İyi bir eğitim görmüş olması, İngilizce ve Fran-sızcaı çok iyi konuşması, ayrıca Levin'in dünyasının insanı olması Levin'in beğendiği yanlarıydı.

Sol yana koşulu olan don bozkırı atı Va-senka çok beğenmişti. "Bozkır atıyla bozkırda dörtnala gitmek kimbilir ne hoştur değil mi?" deyip duruyordu.

Bir bozkır atma binip dörtnala gitmeyi hayalinde vahşi, romantik bir şey olarak canlandırıyor; onun temiz yürekliliği özellikle, bu temiz yürekliliğine güzelliği, içten gülümsemesi ve davranışlarındaki incelik eklenince son derece çekiciydi. Ya Levin'in hoşlandığı bir yapıda olmasından ya da dün geceki günahını başışlatmak için Levin'in onda hep iyi yanlarını görmeye çalıştığı için olacak, Levin onunla konuşmaktan ve yanında olmaktan hoşlanıyordu.

Üç verst yol almışlardı ki, birden Veslovski purosuyla cüzdanının olmadığını fark etti. Kaybolduğunu mu, yoksa masanın üzerinde mi unuttuğunu bilmiyordu. Cüzdanında üç yüz yetmiş ruble olduğu için önemsememek elde değildi.

Veslovski: "Bakın ne diyeceğim Levin," dedi. "Şu don atına binip, dörtnala eve gideyim. Çok hoş bir şey olur bu, ne dersin?"

Veslovski'nin en azından yüz kilo olduğu-

nu hesaplayan Levin: "Siz ne diye zahmet edeceksiniz?" dedi. "Arabacıyı yollarım."

Arabacı, yardımcı ata binip eve döndü, geri kalan iki atı da Levin sürdü.

IX

Stepan Arkadyeviç: "Ee, hangi yoldan gideceğiz?" diye sordu. "Bize niyetini söylesene."

"Planımız şöyle: Şimdi Gvozdevo'ya kadar gideceğiz. Gvozdevo'nun bu yanında çulluğun bol olduğu bir bataklık var, öte yanında da nefis bir ördek bataklığı. Şimdi hava çok sıcak, orası yirmi verst çeker, akşama doğru varıp biraz avlanırsınız. Geceyi orada geçirir; yarın da büyük bataklıklara gideriz."

"Peki, yolumuz üzerinde bir şey yok mu?"

"Var, ama geç kalırız. Hem hava da sıcak. Çok güzel iki küçük yer var, ama oralarda bir şey bulacağımızı sanmıyorum."

Levin de bu küçük sahalarda avlanmaya bayılıyordu, ama oraları eve yakın olduğundan, her zaman avlanabileceği yerleri hem de çok küçük olduklarından, üç kişinin ateş etmesine elverişli değildi. Levin, işte bu yüzden yalan söylemiş, "Oralarda bir şey bulacağımızı sanmıyorum," demişti. Küçük bir sazlığa vardıklarında Levin geçip gidecekti, ama Stepan Arkadyeviç'in deneyimli avcı gözleri sazları fark etmişti. Bataklığı gösterdi. "Buraya uğramayacak mıyız?"

Vasenska Veslovski hemen yalvarmaya başladı: "Levin ne olur, lütfen! Ne güzel bir av yeri baksanıza!" Levin, ister istemez razı oldu.

Araba daha durmamıştı ki, köpekler birbiriyle yarışarak bataklığa doğru koşmaya başladılar.

"Karak! Laska!.." Köpekler kuzu gibi geri göndüler.

Levin, köpeklerin kaldırdığı, bataklığın üzerinde acıklı çığlıklar atıp yalpa vurarak uçuşan bataklık kuşlarından başka bir şey bulamayacaklarını düşünerek: "Burası üçümüze dar gelir," dedi. "Ben burada kalacağım."

Veslovski, ona seslendi: "Yo olmaz! Gelin Levin! Birlikte avlanalım!"

"Gerçekten sıkışık olacak. Laska, buraya gel! Laska! Size bir köpek yeter değil mi?"

Levin, arabanın yanında kalarak, avcılarının arkasından imrenerek baktı. Avcılar bütün bataklığı taradılar, ama çulluktan ve birini Vasenska'nın vurduğu bataklık kuşlarından başka hiçbir şey yoktu.

Levin: "Sizden av yerimi esirgemediğimi, buraya uğramamızın zaman kaybetmekten başka şeye yaramayacağını söylerken haklı olduğumu gördünüz işte," dedi.

Vasenska bir elinde tüfek, ötekinde vurduğu bataklık kuşuyla arabaya acemice çıkmaya çalışırken: "Yine de iyi oldu," dedi. "Gördünüz mü? Onu ne güzel vurdum! Öyle değil mi? Peki asıl av yerine daha çok var mı?"

Atlar birden yürüyünce Levin'in başı, birinin tüfeğinin namlusuna çarptı ve bir patlama oldu. Aslında patlama daha önce olmuştu, ama Levin'e başını çarptıktan sonra oldu gibi gelmişti. Anlaşıldığına göre Vasenska Ves-

lovski, horozlan indirirken bir namlunun tetiğini çekmişti, saçmalar yere gitmiş, kimseye bir şey olmamıştı. Stepan Arkadyeviç, başını iki yana sallayarak, Veslovski'ye sitemli sitemli gülümsedi. Ama Levin'in ona sitem edecek durumu yoktu. Edeceği her sitem, ucuz atlattığı tehlikenin ve alnında beliren şişliğin bir sonucu olarak yorumlanacaktı. Sonra, Veslovski ilk anda öylesine saf bir üzüntüye kapılmış; arkasından, bir anlık şaşkınlığa öylesine candan, öylesine temiz yürekli gülmüştü ki, onun bu gülüşünü görüp de gülümsememekte elde değildi.

Oldukça geniş olan ve hayli zamanlarını alacağı benzeyen ikinci bataklığa yaklaştıklarında Levin, arkadaşlarını oraya uğramamaya ikna etmeye çalıştı, ama Veslovski gene kandırdı onu. Bataklık küçük olduğu için, konuksever bir ev sahibi olarak, Levin yine arabaların yanında kaldı.

Karak küçük tepeceğine doğru atıldı; köpeğin arkasından ilk koşan Vasenska Veslovski oldu. Daha Stepan Arkadyeviç yaklaşmamıştı ki, bir çulluk havalandı. Veslovski boşa attı, çulluk biçilmemiş bir çayıra kondu. Bu çulluk Veslovski'ye bırakılmıştı. Karak, çulluğu buldu ve havalanmasını sağladı. Veslovski çulluğu vurdu ve arabaların yanına döndü. "Şimdi siz gidin, ben de atların yanında kalayım," dedi.

Levin'in avcılık damarları iyiden iyiye kabarmaya başlamıştı. Dizginleri Veslovski'ye verip bataklığa yürüdü.

Geride tutulmakla uğradığı haksızlıktan

ötürü bir süreden beri sızlanıp duran Laska, önden koştu. Levin'in iyi bildiği, Karak'ın henüz uğramadığı, sazlarla örtülü, kuşu bol yere doğru fırladı.

"Niçin durdurmuyorsun onu?" diye seslendi Stepan Arkadyeviç.

Levin, köpeğinden hoşnut, hayvanın arkasından koşarken: "O, kuşları ürkütmez," diye karşılık verdi.

Laska, bildik saz kümelerine yaklaştıkça, araştırmalarında dikkatini daha da artırdı. Küçük bir bataklık kuşu, Laska'nın dikkatini yalnızca bir an dağıttı. Saz kümelerinin önünde bir daire çizdi, tam bir daire daha çizmeye yeni başlamıştı ki, birden irkildi, olduğu yerde donup kaldı.

Levin, yüreğinin hızlı hızlı çarpmaya başladığını hissetti:

"Devam et Stiva, devam et!" diye seslendi ve işitme duygusunun üzerinden aniden bir örtü kalkmış gibi, mesafelerin koyduğu sınırlamalardan kurtulan bütün sesleri karmakarışık, ama olağanüstü bir durulukla duymaya başladı. Stepan Arkadyeviç'in ayak sesini işitti ve bu sesi uzaktan gelen nal sesi sandı. Üzerine basıp kökünden sökerek kırdığı bir sazın çıkardığı gevrek çıtırtıyı havalanan bir çulluğun kanat sesine benzetti. Arkasından, pek uzakta olmayan bir yerden, pek bir şeye benzetemediği bir su şapırtısı duydu.

Basacağı yeri seçerek köpeğe yaklaştı. "Aport!"

Köpeğin havalandırdığı su çulluğu değil,

bir çulluktu, ama Levin tam namluyu kaldırmış nişan alıyordu ki, arkasındaki su şıpırtı-sı iyice yaklaştı, tuhaf bir biçimde bağırarak bir şeyler söyleyen Veslovski'nin şapırtıya sesi karıştı. Levin, onun, tüfeğini çulluğun ardından doğrulttuğunu anladı, ama yine de ateş etti. Çulluğun arkasına nişan aldığını bile bile çekti tetiği Levin.

Levin, vurmadığından emin olduktan sonra geri döndü ve arabayla atların yolda değil, sazlıkta olduğunu gördü.

Avı seyretmek isteyen Veslovski arabayı sazlığa sürmüştü ve atlar bataklığa saplanmışlardı. "Hangi şeytana uyup da buraya girdi," diye kendi kendine söylenen Levin, Veslovski'ye döndü, soğuk bir tavırla: "Niye yoldan ayrıldınız?" diye sordu.

Arabacıya seslendi ve atları kurtarmak için çalışmaya koyuldu.

Levin'in canı sıkılmıştı. İyi atış yapmasına engel bulunduğu, atları batağa saplandığı; en önemlisi de, koşum üzerine bilgileri olmadığı için Stepan Arkadyeviç'in de, Veslovski'nin de atları kurtarma, koşumları çözme işinde ona ve arabacıya yardımcı olmamalarıydı. Levin, buranın kupkuru olduğuna onu inandırmaya çalışan Vasenka'ya karşılık vermeden, arabacıyla atları çözmeye çalışıyordu, ama sonra, çalışmaktan kıpkırmızı olan Levin, kendini işe iyice verdiği sırada Veslovski'nin arabayı çamurluğundan tutup, olanca gücüyle asıldığını görünce dünkü duygularının etkisi altında kalarak ona fazla soğuk davrandığı için kendi kendine sitem etti ve bu soğukluğunu aşın bir

nezaketle affettirmeye çalıştı. Sonunda her şey düzene sokulup arabalar yola çıkarılınca, Levin, kahvaltının verilmesini söyledi.

Yeniden neşelenen Veslovski ikinci pilici bitirirken bir Fransız tekerlemesi savurdu: "Bon appetit bonneconscience! Ce poulet va tomber Ju.su'an fon de mes bottes.* Eh, talihsizliğimiz sona erdi artık, bundan böyle işler yolunda gider. Ama suçumun cezasını çekmek için ben arabacı yerinde oturmalıyım. Öyle değil mi? Ne dersiniz?"

Arabayı kullanmamasını rica eden Levin'e dizginleri bırakmadan karşılık verdi: "Hayır, hayır, Automedon'um* ben. Görürsünüz sizi ne güzel götüreceğim. Hayır, olmaz, suçumun cezasını çekmeliyim. Hem arabacı yerinde çok rahatım," diye cevap verdi ve arabayı sürdürdü.

Levin, Veslovski'nin atları, özellikle içerde tutamadığı soldaki doru atı yoracağından korkuyordu, ama ister istemez Veslovski'nin neşesine kendini kaptırdı... Onun yol boyunca arabacı yerinde söylediği sarkılan, anlattığı öyküleri ve dört atlı arabanın İngiliz usulü nasıl sürüleceğini açıklamasını dinledi. Üç arkadaş kanları tok, son derece neşeli, Gvozdevo bataklığına vardılar.

X

Vasenka atları öylesine hızlı sürmüştü ki, bataklığa çok erken, hava henüz sıcakken vardılar.

Vicdanı rahat olanın iştahı yerinde olur. ' İlyada'da Aşil'in arabacısının adı.

Yolculuklarının asıl hedefi olan büyük bataklığa geldiklerinde Levin, Vasenka'dan nasıl kurtulabileceğini ve onun, kendisine ayak-bağı olmadan nasıl dolaşabileceğini düşünmeye başlamıştı. Stepan Arkadyeviç'in de aynı şeyi düşündüğü belliydi. Onun yüzünde, gerçek avcının avdan önce duyduğu o telaşı ve biraz da kendine özgü o içten kurnazlığını fark etti Levin.

Stepan Arkadyeviç: "Ee, nasıl gideceğiz?" dedi ve sazların üzerinde daireler çizen iki iri kuşu göstererek ekledi: "Çok güzel bir bataklık. Atmacalar da görüyorum. Atmacanın olduğu yerde bo] av hayvanı vardır."

Levin çizmelerini ayağına geçirdi ve sonra tüfeğinin kapsüllerini gözden geçirirken: "Evet beyler," dedi. "Şu saz kümesini görüyor musunuz?" Irmağın sağ yakası boyunca uzayıp giden, yansının otu kesilmiş sulak çayırdaki koyu yeşil bir adacığı göstererek ekledi:

"Şu sazları görüyor musunuz? Bataklık orada tam karşımızda başlıyor. Görüyorsunuz, şu koyu yeşil yer... Buradan sağa, atları olduğu yere doğru uzuyor, ta akçağaç korusuna, değirmene kadar her yerde çulluk

vardır. Bak, şu su birikintisini görüyor musunuz? En iyi av yeri orasıdır. Bir defasında orada on yedi çulluk vurmuştum. İki köpek olduğuna göre ikiye ayrılır, değirmenin yanında buluşuruz." Stepan Arkadyeviç: "Peki sağdan kim gidecek, soldan kim?" diye sordu ve bu, onun için hiç de önemli değilmiş gibi ekledi: "Sağ

yan daha geniş, siz ikiniz oradan gidin. Ben soldan gideceğim."

Vasenska atıldı: "Çok güzel! Biz daha çok vuracağız! Hadi gidelim artık, yürüyün."

Levin'in olmaz diyecek durumu yoktu. Ayrıldılar.

Bataklığa yeni girmişlerdi ki, köpekler kuyruk sallamaya başladılar ve yüzeyi pas rengi bir gölcüğe doğru koştular. Levin, Las-ka'nın bu ihtiyatlı dolanmalarını iyi bilirdi. Burasının da nasıl bir yer olduğunu iyi biliyor ve bir çulluk sürüsü bekliyordu.

Levin, arkasında sulan şapırdatarak gelen arkadaşına, soluk almaktan korkarcasma, fısıltıyla: "Veslovski, yanımda yürüyün, yanımda!" dedi.

Kolpenski sazlığında arkadaşının tüfeğinin kazara patlamasından sonra, tüfeğinin doğrultusu ister istemez onu ilgilendiriyordu. "Merak etmeyin," dedi Veslovski. "Size engel olmam, benim için tasalanmayın."

Ne var ki Levin, ayrılırlarken Kiti'nin söylediği, "Dikkat edin, birbirinizi vurmayın!" sözünü hatırlayarak tasalanmaktan kendini alamıyordu. Köpekler, her biri kendi izini sürerek, kâh biri, kâh öbürü öne geçerek su birikintisine yaklaşıyorlardı. Orada çulluk olacağından kuşkusu yoktu Levin'in. Tam ayağını san çamurdan çekerken çizmesinin çıkardığı ses, çulluk sesi gibi geldi ve hemen tüfeğine davranarak, dipçliğini sımsıkı kavradı.

Tam kulağının dibinde Dan! Dan! diye sesler duydu. Vasenska, bataklığın üzerinden dolanarak avcılara doğru gelmekte olan yaba-

ni bir ördek sürüsüne atış menziline dışındayken ateş etmişti. Levin, dönüp arkasına bakıyordu ki, bir çulluğun havalandığını işitti; arkasından bir daha ve üçüncüsü... birbiri ardından dokuz çulluk havalandı.

Stepan Arkadyeviç, içlerinden birini, tam zigzag uçuşuna başlayacağı anda vurdu ve çulluk tostoparlık olup batağa düştü. Ob-lonski, çok sakın bir hareketle saz kümesine doğru alçaktan uçmakta olan başka bir çulluğa nişan aldı ve patlama sesiyle birlikte o çulluk da düştü. Kuşun, yaralanmayan beyaz kanadıyla kesik sazlar arasında çırpındığı görünüyordu.

Levin o kadar şanslı değildi. Birinci çulluğu çok alçaktan attığı için vuramadı. Kuş yükselirken arkasından namluyu doğrulttu. Ama tam tetiği çekeceği anda ayaklarının altından bir çulluk daha havalanıp kalktı, dikkatini dağıttı ve Levin, yine vuramadı.

Onlar tüfeklerini doldururlarken bir çulluk daha havalandı. Tüfeğini öteki ikisinden önce dolduran Veslovski, iki sıkımlık saçmayı daha suya boşalttı. Stepan Arkadyeviç vurduğu çullukları yerden alıp, ıslık ıslık gözlerle Levin'e baktı: "Eh, şimdi tekrar ayrılalım," dedi.

Köpeğine ıslık çaldı ve tüfeği elinde hazır, sol tarafa doğru yürüdü. Levin ile Veslovski de öteki yana yürüdüler.

Levin'e hep böyle olurdu; ilk atışta tutturamadı mı heyecanlanır, sinirlenir ve o gün hep kötü atış yapardı. Bu defa da öyle olmuştu. Çok çulluk vardı ve durmadan köpeklerin burnunun dibinden, avcılann ayaklanm di-

binden havalanıyorlardı ve Levin, bal gibi şeytanın bacağını kırabilirdi; ne var ki ne kadar çok atarsa, neşe içinde, hiç durmadan, menzilin içinde olsun, olmasın sağa sola boşa sallayan, hiçbir şey vuramayan, ama vuramadığı için zerre kadar bozulmayan Veslovs-ki'nin önünde o kadar mahcup duruma düşüyordu. Laska da bunu anlamış görünüyordu. Artık eskisi kadar hevesle aramıyor ve durmadan başını çevirip avcılara adeta şaşarak ya da sitemle bakıyor, silahlar arka arkaya patlıyordu. Avcıların her yanı barut dumanı içinde kalmıştı, ama av çantasının geniş, bol ağzında topu topu üç tane küçük çulluk vardı. Hatta bu üç taneden birini Veslovski, birini de ikisi birlikte vurmuşlardı. Bu arada sazlığın öbür yanından, sık sık her defasında, "Kraak! Krak! Aport!" bağırışının izlediği, Stepan Arkadyeviç'in tüfeğinin patlayışları duyuluyor du.

Bu, Levin'i daha da heyecanlandırıyordu. Çulluklar, durmadan sazların üzerinde daireler çiziyorlardı. Hemen her yandan, bataklıktan havalanan kuşların çıkardıkları seslerle, havada attıkları çığlıklar duyuluyordu; daha önce kaldırılmış olan çulluklarla, havada bulunan çulluklar, avcılarının önlerine iniyorlardı. Şimdi sazlığın üzerinde iki değil, düzinelerle atmaca bağırışarak dönüyordu.

Levin ile Veslovski, bataklığın büyük bölümünü geçtikten sonra, bazı yerleri yol yol çiğnenmiş, bazı yerleri biçilmiş, köylülerin çayır-lanıyla sazlıkların birleştiği yere geldiler.

Çayırların biçilmiş bölümünde kuş olma

olasılığı, biçilmemiş yerlere oranla azdı ama, Stepan Arkadyeviç ile buluşmaya söz verdiği için Levin, av arkadaşıyla birlikte çayırların biçilmiş ve biçilmemiş yerlerini tarayarak yoluna devam etti.

Atı çözülmüş bir arabanın yanında oturan köylülerden biri seslendi: "Hey avcılar! Gelin de bizimle biraz bir şey yiyip için!"

Levin, dönüp arkasına baktı.

Yüzünden neşe fişkıran al yanaklı, sakallı bir ihtiyar, güneşte parlayan yeşilimsi içki şişesini havaya kaldırmış, bembeyaz dişlerini göstererek gülümsüyordu.

"Hadi gelin, boşverin!.."

Veslovski: "Qu'est ce qu'ils disents?"* diye sordu.

Levin, Veslovski'nin votkaya dayanamayacağını, köylülerin yanma gideceğini tahmin ettiği için biraz da kurnazlık yaparak: "Sizi votka içmeye çağırıyorlar," dedi. "Çayın aralarında paylaştılar anlaşılın." "Niye ikramda bulunuyorlar?" "Hiç, eğleniyorlar işte. Sahi, yanlarına gidin. Sizin için ilgi çekici olur." "Allons, c'est curicivc."** "Gidin, gidin, değirmen yolunu kolaylıkla bulursunuz!" diye seslendi Levin.

Birkaç adım attıktan sonra arkasına baktığında Veslovski'nin tüfeğini önünde tutarak, iki büküm olmuş, yorgun bacaklarıyla zar zor bataklıktan köylülere doğru yürüdüğünü görünce sevindi.

* Fr.: "Ne diyorlar?"

" "Gidelim, ilginç bir şey bu."

Köylü, Levin'e de seslendi: "Sen de gel! Çekinme! Birkaç lokma çörek yersin!"

Levin'in canı votka içip, birkaç lokma bir şey yemeyi çok istiyordu. Bitkin düşmüştü; yorgunluktan titreyen bacakları bükülüyor, ayaklarını çamurdan çıkarmak için büyük bir çaba harcıyordu. Bir an ne yapacağını bilemedi. Ne var ki Laska gene yerinden kıpırdamıyordu. Tam o an önünden bir çulluk havalandı. Levin ateş etti, vurdu. Köpek hâlâ inatla yerinden kıpırdamıyordu. "Aport!" Köpeğin önünden bir çulluk daha havalandı, Levin yine ateş etti, ama şanssız bir günün-deydi, karavana atmıştı. Vurduğu çulluğu aramaya gittiğinde onu da bulamadı. Sazlığı adım adım dolaştı. Laska, onun kuşu vurduğuna inanmıyordu. Sahibi onu avı aramaya yollayınca da arıyor gibi yapıyor, ama aramıyordu.

Levin, başarısızlığının kabahatini yüklediği Vasenka'dan ayrıldıktan sonra da durumu düzeltmedi. Çulluk burada da çoktu. Ama o hâlâ karavana atıyordu...

Akşam güneşi ufukta iyice alçalmış olduğu halde ortalık hâlâ sıcaktı. Levin'in terden sırlıklam olmuş gömleği bedenine yapışmıştı, içi su dolu sol çizmesi ağırlaşmış, yere bastıkça ayağı şakur şukur ediyor, baruttan kararmış yüzünden boncuk boncuk ter taneleri süzülüyordu; ağzında bir acılık, burnunda barut ve durgun su kokusu, kulaklarında çullukların bitmek tükenmek bilmeyen sesleri vardı. Tüfeğin namlusu dokunulamayacak kadar kızmıştı; yüreği küt küt atıyor, heye-

candan elleri titriyor, yorgun bacakları sazlara takılıyor, çamurlara batıyor, birbirine dolanıyor, ama buna rağmen durmadan yürüyor, ateş ediyordu. Sonunda, yüz kızartıcı bir karavana atınca şapkasıyla tüfeğini öfkeyle yere fırlattı.

"Böyle olmaz, kendimi toparlamalıyım!" dedi kendi kendine. Şapkasıyla tüfeğini yerden aldı, Laska'yı çağırıp ve bataklıktan çıktı. Kuru bir yere gelince bir saz kümesinin üzerine oturdu, çizmelerini çıkardı, sularını boşalttı, sonra yine bataklığa girdi, biraz yosun kokan sudan içti, tüfeğin kızmış namlularını ıslattı, yüzünü, ellerini yıkadı; ferahlamıştı. Öf-kelenmemeye karar verip, bir çulluğun konduğu yere doğru yürüdü.

Sakin olmaya çalışıyordu, ama yine aynı şey oldu. Daha nişan almadan tetiği çekiyor, şansı hep bir öncekinden aksi gidiyordu.

Bataklıktan çıkıp Stepan Arkadyeviç ile buluşacağı akçaağaç korusuna geldiğinde av çantasında topu topu beş kuş vardı.

Stepan Arkadyeviç'ten önce onun köpeğini gördü. Krak, pis kokan bataklık çamuruna bulanmış, baştan ayağa simsiyah, devrik bir akçaağacın kökünün arkasından fırladı ve zafer kazanmış bir komutan tavrıyla gelip Laska ile koldaştı. Krak'ın arkasından, akça-ağaçların gölgesinde düzgün bedenli Stepan Arkadyeviç görüldü. Yüzü kıpkırmızı, terden sırlıklamdı. Yakasını açmış, yine hafifçe ak-sayarak Levin'e doğru yürüyordu.

Neşeyle gülümseyerek: "Ee, ne haber?" dedi. "Amma da çok atış yaptınız!"

"Ya senden ne haber?" diye sordu Levin.

Ama bunu sorması gereksizdi, çünkü arkadaşının ağzına kadar dolu av çantasını görüyordu. "Eh, fena sayılmazdı" Arkadyeviç'te on dört kuş vardı.

Stepan Arkadyeviç: "Burası çok güzel bir bataklık! Veslovski sana ayakbağı olmuştur muhakkak; bir köpekle iki kişinin avlanması zordur," dedi kendi zaferini abartmamak için.

XI

Levin ile Stepan Arkadyeviç, Levin'in ava çıktığı zamanlar konuğu olduğu köylünün kulübesine geldiklerinde, Veslovski oradaydı. Odanın orta yerinde durup, tahta divana tutunmuştu. Bataklık çamuruna bulanmış

çizmelerini ev sahibesinin asker kardeşi çekip çıkarmaya çalışırken, o neşe dolu, coşkun kahkahalarıyla gülümsüyordu.

"Yeni geldim," dedi. "Ils ont ete charmants.* Düşünün, karnımı doyurup, doyasıya içirdiler. Ne nefis bir ekmekti o, harika! Delicieux" Ya votka! Ömrümde böyle nefis votkalar içmedim. Bütün ısrarıma rağmen para almadılar. Üstelik, 'Kusurumuza bakmayın,' deyip durdular."

Sonunda vıcık vıcık çizmeyi simsiyah olmuş çorapla birlikte çıkarmayı başaran asker: "Ne diye para alsınlar sizden?" dedi. "İkramda bulunmuşlar. Onların votkası satılık -mı İd?"

Fr.: "Çok hoş insanlarmış.' ' Fr.: "Çok lezzetli."

Çizmelerinin çamuruna, durmadan yalanan köpeklerin berbat ettiği kulübenin pisliğine, odayı dolduran bataklık ve barut kokusuna, hatta çatal bıçak bulunmamasına rağmen yalnızca avcılarda görülen bir iştahla doyasıya içtiler, akşam yemeklerini yediler. Yıkayıp temizlendikten sonra arabacıların beyler için yatak hazırladıkları samanlığa geçtiler.

Hava karardığı halde, avcılardan hiçbirinin canı uyumak istemiyordu.

Konuşma, avcılık, köpekler ve daha önceki avlarla ilgili anılar arasında dolaşıp durduktan sonra üçünü de ilgilendiren bir konuya geldi: Vasenka'nım, geceyi geçirdikleri bu yerin güzelliğinden, saman kokusunun tatlılığından, köşedeki kırık arabanın (aslında araba kırık değildi, okları çıkarılmış olduğu için kırık sanmıştı Vasenka) hoşluğundan, onu doyasıya votkayla ağırlayan köylülerin temiz yürekliliğinden, sahiplerinin ayaklarının dibinde yatan köpeklerden durup durup söz etmesi üzerine Oblonski, geçen yaz Mal-tus'un malikânesinde katıldığı av partisinin güzelliğini anlatmaya başladı. Maltus, tanınmış bir demiryolu zenginiydi. Stepan Arkadyeviç, Maltus'un Tver ilinde kiraladığı bataklıktan, bu bataklığın nasıl korunduğundan, avcılarını av yerine götüren arabalardan, kahvaltı için bataklıkta kurulan çadırdan söz ediyordu.

"Seni anlayamıyorum!" dedi Levin yattığı saman çuvalı üzerinde doğrularak. "Nasıl oluyor da bu insanlardan öğrenmiyorsun? Öğle

yemeği Lafitte şarabıyla nefis olur, elbette biliyorum, ama o lüks tiksindirmiyor mu seni? Bu adamların hepsi eski kesenekçüer* gibi, paralan, insanda tiksinti uyandıran yollarla kazanıyorlar, ama bu nefrete rağmen hiçbir şeyi umursamıyorlar. Sonra da kötü yollarla kazandıkları parayı, kendilerine duyulan tiksintiyi silmek için harcıyorlar."

Veslovski: "Çok doğru," diye atıldı. "Çok doğru! Elbette haklısın. Oblonski, bunu iyi yürekliliğinden yapıyor, ama başkaları ne diyor: 'Oblonski oraya gittiğine göre'..."

"Hiç de değil... (Oblonski'nin bunu söylerken gülümsediğini fark etmişti Levin.) Bence o, zengin herhangi bir tüccardan ya da soylu birinden daha az dürüst değil. O da, ötekiler de aynı biçimde emekleriyle, zekalarıyla para kazanmışlardır."

"Evet ama nasıl bir emekle? Bir işletme imtiyazı elde edip onu satmak emek midir?"

"Emektir elbette. Şu anlamda bir emektir: O ya da onun gibiler olmasaydı demiryollarımız olmazdı."

"Ama bu bir köylünün ya da bir bilim adamının emeği gibi değil."

"Tutalım ki değil, ama bir sonucu olan, bize demiryollarını kazandıran bir emektir. Gel-gelelim, demiryollarının yararsız olduğunu söylersen..."

"Hayır, bu başka bir konu. Demiryollarının yararlı olduğunu kabul ediyorum. Ancak, verilen emekle orantılı olmayan her türlü kazanç kötüdür."

Devlet gelirini götürü olarak toplayan kişi.

"Peki, ama bu oranı kim belirleyecek?" Levin: "Dürüst olmayan yolla, kurnazlıkla kazanç elde etmek..." diye başladı. (Dürüst olan ile olmayan yol arasındaki sınırın açık seçik çizemeyeceğini hissediyordu.) Sözelimi, bankacılık gibi. Kötülüktür bu, yani eskiden kesenekçülerin devrinde olduğu gibi, günümüzde hiç emek vermeden büyük paralar kazanılıyor. Yalnızca kazanma biçimi değişmiş. Le roi est mort, vive le roif Kesimciliği kaldırdık, bu kez demiryolları ve bankalar ortaya çıktı. Bu da emek vermeden kazanmanın yeni bir yoludur."

Stepan Arkadyeviç -kendi görüşünün doğruluğundan kuşku etmediğinden olacak-sakin, serinkanlı: "Evet," dedi. "Söylediklerinin hepsi doğru ve zekice olabilir... (Kaşınarak, samanlan altüst eden köpeğine bağırdı.) Krak, yat bakayım! (Sonra devam etti.) Ama sen dürüst olan ile olmayan kazanç arasındaki sınır belirtmedin! Daire amirim işi benden iyi bilmesine rağmen, benim ondan çok maaş almam dürüstlük mü sence?" "Bilmiyorum."

"Öyleyse ben söyleyeyim de dinle: Şu bizim ev sahibimiz köylü ne kadar çalışırsa çalışsın elli rubleden çok kazanamazken, senin, çiftlik işlerine verdiğin emeğe karşılık beş bin ruble kazanman da, benim, daire amirimden çok almam kadar; Maltus'un bir yol ustasından çok alması kadar dürüstlükten uzaktır... Ayrıca, toplumun bu kesimlere, hiçbir dayanağı olmayan bir düşmanlık

* Fr.: "Kral öldü, yaşasın kral!"

beslediğinin de farkındayım. Bana öyle geliyor ki, bu kıskançlıktan başka bir şey değildir..."

Veslovski: "Hayır, bu haksızlıktır," dedi. "Kıskançlık söz konusu olamaz. Onların işlerinde pis bir yan var."
Levin: "Yo, izin verin," dedi. "Benim beş bin, köylününse elli ruble almasının haksızlık olduğunu söylüyorsunuz; bu doğrudur, ortada bir haksızlık var. Ben de hissediyorum bu haksızlığı ama..."
Anlaşılan, hayatında ilk kez aklına böyle bir düşünce gelen, bu yüzden de bütünüyle içten konuşan Vasenka Veslovski: "Gerçekten öyle," dedi. "O durmadan dinlenmeden ömür boyu çalışırken, biz ne diye hiçbir iş yapmadan yiyip içelim, avlanalım, yan gelip yatalım?"
Stepan Arkadyeviç, bilerek Levin'in üstüne üstüne gidiyormuş gibi: "Evet, öyle! Hissetmesine hissediyorsun, ama ona çiftliğini vermiyorsun," dedi.
Son zamanlarda sanki iki bacanak arasında gizli bir düşmanlık havası esiyordu. Bacanak olduktan sonra, hangisinin daha iyi bir hayatı olduğu konusunda sanki aralarında bir yarış başlamıştı. Yavaş yavaş kişiliğe dökülmeye başlayan konuşmada da bu düşmanlık kendini göstermişti.
Levin: "Vermiyorum, çünkü bunu benden isteyen yok," diye karşılık verdi. "Vermek istesem bile, zaten veremem. Ayrıca, verebileceğim kimse de yok..."
"Buradaki köylüye ver, reddetmez..."

"Peki ama nasıl vereceğim? Gidip, tapuyu onun üzerine mi yapayım?"
"Ne yapacağını bilmem, ama hakkın olmadığına inanıyorsan..."
"Hiç de inanmıyorum. Tam tersine, toprağı vermeye hakkım olmadığını, toprağı karşı da, aileme karşı da görevlerimin bulunduğunu hissediyorum."
"Yo, affedersin ama bu eşitsizliği haksızlık sayıyorsan niçin bu düşüncenin gerektirdiği gibi davranmıyorsun?"
"Davranmıyorum, ama olumsuz anlamda. Onun durumuyla benim aramdaki farkı açmamaya çalışıyorum."
"Kusura bakma, ama buna paradoks denir."
Veslovski doğruladı: "Evet, insanı yanıltan bir açıklamaya benziyor. (Gıcırdayarak açılan kapıdan samanlığa giren köylüye seslendi.) Hey patron! Uyumadın mı sen hâlâ?"
"Hayır efendim, ne uykusu! Beylerim uyuyor sanıyordum, sonra sesinizi duydum... Şuradan bir kanca alacaktım da."
Köylü çıplak ayaklarıyla yavaş yavaş adım atarken ekledi: "Isırmaz ya?"
"Ya sen nerede uyuyacaksın?" "Çayıra gideceğiz, efendim." Veslovski, samanlığın iki kanadı açılmış kapısından çerçeveye oturtulmuş gibi, gün battıktan sonra, aydınlıkta belli belirsiz görülen manzaraya, atlan çözülmüş arabaya bakarak. "Ah, ne hoş bir gece!" dedi. "Dinleyin, kadınlar şarkı söylüyorlar. Doğrusu güzel de

söylüyorlar! Kim bu şarkı söyleyenler?" diye köylüye sordu.
"Yandaki köylü kızlar, efendim."
"Hadi biraz çıkıp dolaşalım. Nasıl olsa uyuyamayacağız Oblonski, hadi kalkalım."
Oblonski gerinerek: "Ah, insan hem burada yatıp, hem oraya gidebilse," dedi. "Burada yatmak da öylesine güzel ki."
Veslovski çabucak doğruldu. Çizmelerini ayağına geçirirken: "Öyleyse ben yalnız giderim," dedi. "Hoşçakalm beyler. Eğlence güzelse sizi çağırırım. Siz bana av ikram ettiniz, ben de sizi unutmam."
Veslovski gittikten, köylü samanlığın kapısını kapadıktan sonra Oblonski: "Çok hoş bir çocuk, değil mi?" dedi. Aklı hâlâ az önce tartıştıkları konuda olan Levin: "Evet, çok hoş," dedi.
Duygularını ve düşüncelerini elinden geldiğince açık seçik dile getirmiş olduğunu düşünüyordu; buna rağmen, dürüst ve hiçbir şekilde aptal sayılmayacak bu iki insan, tek bir ağızdan, kendini sofistike şeylerle aldattığını söylemişlerdi. Bu da onun huzurunu kaçıyordu.
"İşte böyle dostum. İkisinden birini yapman gerek: Ya günümüz toplum düzeninin haklı olduğunu kabul eder, o zaman da kendi haklarını savunursun; ya da benim gibi, hakkın olmayan şeyleri elde ettiğini kabul eder, onlardan zevkle yararlanırsın."
"Hayır, elde ettiklerini hak etmiş olmasaydın, sen bu nimetlerden zevkle yararlanamazdın. Hiç değilse ben yararlanamazdım.

Benim için asıl önemli olan, suçsuz olduğumu hissetmemdir."
Dikkatini hep bir konu üzerinde toplamaktan yorulduğu belli olan Stepan Arkadye-viç: "Ne dersin, biz de oraya gitsek mi?" dedi. "Nasıl olsa uyuyamayacağız. Sahi, hadi gidelim!"
Demin, konuşmalar sırasında kendisinin yalnız olumsuz bir anlamda haklı davrandığı üzerine söylediği söz kafasını kurcalıyordu. "Acaba insan sadece olumsuz bir anlamda mı haklı olabilir," diye soruyordu kendi kendine.

Stepan Arkadyeviç, yattığı yerden doğru-lurken: "Taze otun da ne keskin bir kokusu var!" dedi. "Ben burada uyuyamam. Vasenka bir işler çeviriyor olmalı. Kahkahalarını ve sesini duyuyor musun? Biz de gitsek mi, ne dersin? Hadi kalk gidelim!"

"Hayır, ben gelmeyeceğim," dedi Levin.

Karanlıkta el yordamıyla kasketini bulmaya çalışan Stepan Arkadyeviç gülümseyerek:

"Acaba bu da prensip yüzünden mi?" diye sordu.

"Yo, prensip yüzünden değil. Ne yapacağım ki orada?"

Stepan Arkadyeviç kasketini bulduktan sonra ayağa kalkarken: "Sana bir şey söyleyeyim mi, kendine kötülük ediyorsun," dedi.

"Neden?"

"Karıyla arandaki ilişkilerin farkında değil miyim sanıyorsun? İki günlüğüne ava gitmeyi ne büyük bir sorun yaptığınızı gördüm. Kısa bir aşk dönemi için bütün bunlar güzel

şeyler, ama ömür boyu böyle gitmez. Erkek dediğin özgür olmalıdır... Erkekler özgü zevkler vardır. -Kapıyı açarken- Erkek, erkek gibi olmalıdır," dedi.

Levin: "Yani köylü kızlarına kur yapmaya mı gitmeli?" diye sordu.

"Bundan haz duyuyorsa neden gitmesin? Çâ ne tire pas â censequence* Bunun, karıma bir zararı dokunmayacak. Ben de azıcık eğlenmiş olurum. Önemli olan, aile ocağının kutsallığını korumandır. Dışarıda yaptıklarının evine en küçük bir etkisi olmamalı. Öyle olduktan sonra özgürsün."

Levin, öbür yana dönerek soğukça: "Olabilir," dedi. "Yarın sabah erken yola çıkmalıyız. Kimseyi uyandırmadan, şafakla kalkıp gideceğim."

Veslovski'nin: "Mesieurs, venez vite!"** dendiği duyuldu o an. "Harika! Bir keşif yaptım; enfes , tam anlamıyla bir Gretchen."**

"Onunla tanıştık bile; gerçekten harika bir parça!"

Sözünü ettiği kız, özellikle kendisi için güzel yaratılmış, bunu onun için hazırlayana minnettarmış gibi bir ses tonuyla konuşuyordu.

Levin uyuyor gibi yaptı. Oblonski ayakkabılarını giyip bir puro yaktı ve samanlıktan çıktı. Kısa bir süre sonra sesleri duyulmaz oldu.

Levin uzun süre uyuyamadı, atların sa-

Fr.: "Bunun kötü bir sonucu yok." ** Fr.: "Baylar çabuk geliniz!" *** Faust'un sevgilisi.

man yerlerken çıkardıkları sesleri dinledi. Sonra ev sahibi köylünün atlan büyük oğluya çayıra götürdüğünü işitti, arkasından askerinin, ev sahibinin küçük torunuyla samanlığın öbür yanında yatmak için nasıl yerleştiğini işitti; küçük çocuk, incecik sesiyle dayısına, ona öylesine korkunç görünen iki köpekle ilgili izlenimlerini anlattı. Sonra bu köpeklerin kimi yakalayacağını sordu. Asker kısık, uykulu bir sesle, avcılarının yann sabah bataklığa gideceklerini, orada silah atacıklarını söyledi. Sonra da çocuğun sorularına bir son vermek için. "Hadi uyu artık Vaska, yoksa sopa yersin," dedi ve çok geçmeden horlamaya başladı. Sesler kesildi. Yalnızca atların saman yerken çıkardıkları sesle, çullukların sesleri duyuluyordu. Kendi kendine tekrar, "Yalnızca olumsuz anlamda mı acaba?" diye sordu. "Ne önemi var? Suç bende değil ki!" dedi ve sonra ertesi günü düşünmeye başladı.

"Yann erkenden giderim; sakın olmam gerek. Binlerce çulluk var. Bataklık çulluğu da var. Döndüğümde Kiti'nin pusulası da gelmiş olur. Evet, Stiva haklı galiba; kanma karşı tam bir erkek gibi davranmıyorum; korkak-laştım... Eh, elden ne gelir! Bu da mı olumsuz gene?"

Uykuya dalarken Veslovski ile Stepan Ar-kadyeviç'in kahkahalarını, neşeli konuşmalarını duydu. Bir an gözlerini açtı: Ay yükselmişti, onlar açık kapının önünde parlak ay ışığında durmuş çene çalıyorlardı. Stepan Arkady eviç, bir kızın tazeliğinden -onu, kabuğu

yeni soyulmuş taze bir cevize benzeterek- söz ediyor, Veslovski de o neşeli kahkahalarını atarak, besbelli bir köylünün ona söylediği sözü tekrarlıyordu. "Sen kendine bir kadın edinsen iyi olur!" Levin, uykulu uykulu: "Baylar, yarın şafakla," diye mırıldandı ve uykuya daldı.

XII

Levin, sabah şafakla uyanınca av arkadaşlarını uyandırmayı denedi. Yüzükoyun yatmış, çorabını çıkarmadığı ayağı battaniyenin altından çıkmış Vasenka öyle derin uyuyordu ki, ondan bir cevap almak mümkün olmadı. Oblonski, yarı uyur bir halde erken ava çıkmayacağını söyledi. Samanların bir köşesine kıvrılıp yatmış uyuyan Laska bile isteksiz isteksiz kalktı, arka ayaklarını, tembel tembel uzatarak gerindi. Levin çizmelerini giydi, tüfeğini aldı, gıcırdayan kapıyı usulca açıp dışarı çıktı. Arabacılar, arabaların yanında uyuyorlar, atlar ayakta kestiriyorlardı. Atlardan yalnızca biri, burnunu yemliğe sokmuş, soluğuyla sağa sola saçtığı yulaftan yiyordu. Ortalık henüz iyice aydınlanmamıştı.

Kulübeden çıkan ev sahibinin yaşlı karısı, eski, sevdiği bir tanıdığına sesleniyor gibi, Le-vin'e dostça seslendi: "Ne o? Niye böyle erken kalktın aslanım?"
"Ava gideceğim teyzeciğim. Şuradan bataklığa geçilir mi?"
"Arkadan dosdoğru git, bizim harman ye-

rinin yanından geç yavrum, kenevir tarlasına kadar yürü, orada bir patika var."

Yaşlı kadın, güneşte yanmış çıplak ayaklarını yere dikkatlice basarak Levin'i harman yerine kadar geçirdi, çıkması için çiti araladı. "Buradan doğru yürürsen bataklığa çıkarsın. Bizimkiler de atlan dün akşam oraya götürdüler."

Laska önde, patikaya kadar neşeli koştu. Levin ikide bir gökyüzüne bakarak çevik, hızlı adımlarla onun arkasından yürüyordu. Güneş doğmadan bataklığa varmak istiyordu, ama güneş onu beklemedi. Levin samanlıktan çıktığında gökyüzünde hâlâ parlayan ay, şimdi bir cıva parçası gibi soluktu. Biraz önce öylesine belirgin olan şafağın kızılığı artık kaybolmak üzereydi. Uzaktaki bir tarlada az önce ne oldukları belli olmayan lekeler şimdi belirginleşmişlerdi; bunlar çavdar demetleriydi. Çiçeklerini dökmüş uzun saplı, kokulu kenevirlerin üzerindeki, güneş henüz doğmadığı için görünmeyen çiy Levin'in bacaklarını ve gömleğini ıslatıyordu. Sabahın durgunluğunda en küçük sesler bile duyuluyordu. Bir an, Levin'in kulağının dibinden mermi gibi vınlıyarak geçti, bir an daha, arkasından bir daha. Hepsisi de kovanların bulunduğu çitin öte yanından geliyor, kenevir tarlasının üzerinde, bataklık yönünde gözden kayboluyorlardı. Patika Levin'i dosdoğru bataklığa getirdi; sazlık yer yer kalın, yer yer ince bir tabaka halinde yükselen sisten belli oluyor ve bu saz kümeleriyle söğütler bu sis tabakasının içinde küçük adacıklar gibi sallanıyorlardı.

Bataklığın kenarında, yolun bir yanında atları çayıra çıkarmış küçük çocuklarla köylüler, onları bütün gece bekledikten sonra artık yatmışlar, paltolarını üstlerine çekmiş uyuyorlardı. Biraz ötede ayaklarından bağlı üç at otuyor, atlardan birinin zinciri sakırıyordu. Laska sahibinin yanı sıra yürüyor, önden koşmak istiyor, çevresine bakıyordu. Levin, uyuyanların yanından geçtikten sonra ilk su birikintisine gelince tüfeğinin kapsüllerini gözden geçirdi ve köpeği salıverdi. Atlardan üç yaşında besili olanı, köpeği görünce ürktü, kuyruğunu kaldırıp kişnedi, öteki atlar da ürktüler ve sulan şapırdatarak, çamura batan toynaklanm koyu balçıktan her çıkanışta vantuz çeker gibi tok sesler çıkararak bataklıktan çıktılar. Laska durmuş, hareketsiz, alay eder gibi atlara bakıyor, arada bir dönüp soru dolu bakışını Levin'e doğrultuyordu. Levin, Laska'nın sırtını okşadı, artık başlayabilecekleri anlamında ılık çaldı.

Laska, ayaklarının altındaki vıcık vıcık çamurun içinde neşeyle, bataklığın bir yanından öbür yanına doğru dikkatle koşmaya başladı.

Laska koşarak bataklığa dalınca köklerin, bataklık bitkilerinin, durgun sulann çok iyi bildiği kokusuyla, yabancı olduğu at pisliği kokusu arasında, çevreye iyice yayılmış kuş kokusunu da almıştı. Onu en çok heyecanlandıran bu kuş kokuşuydu. Bazı bataklık yosunlarıyla kuzukulakların üzerinde bu koku çok belirgindi. Ama kokunun hangi yöne giderken zayıfladığını, hangi yöne giderken

çoğaldığını kestirmek olanaksızdı. Yönü kestirmek için rüzgâra karşı biraz ilerlemek gerekiyordu. Laska, adeta ayaklarının hareketini hissetmeden, gerektiği anda hemen durabileceği kadar yavaş, sağa, doğrudan esen sabah meltemi yönünde koşmaya başladı ve sonra rüzgâra karşı döndü, genişlemiş burun delik-leriyle havayı ciğerlerine çekince yalnızca kuşların kokulannın değil, onların kendilerinin de oracıkta, hemen önünde, hem de pek çok olduklarını hissetti. Hızını azalttı. Burada, yakınlarda bir yerdediler, ama nerede? Laska nerede olduklarını kestirememişti. Yerlerini belirlemek için bir daire çizmek amacıyla dönmüştü ki, birden sahibinin sesini duydu. Sahibi ters yönü göstererek, "Laska! Buraya!" diye seslendi. Laska bir an durdu; "Başladığım işi sürdürsen daha iyi olmaz mı?" der gibi Levin'in yüzüne baktı. Ne var ki Levin, hiçbir şeyin bulunması ihtimali olmayan suyla çevrili bir saz kümesini göstererek, öfkeli bir sesle emrini tekrarladı. Laska, efendisinin emrine boyun eğdi. Onun gönlünü hoş etmek için anyormuş gibi yaparak saz kümesini dolaştı, sonra tekrar eski yerine döndü ve hemen yine kuşların kokusunu aldı. Ona kaşınmadığı zaman ne yapacağını bilen Laska, bastığı yere bakmadan tümseklerin üzerinden aşip sulara batıp çıkarak, ama çevik ve güçlü bacaklarıyla önüne çıkan her engeli aşarak, kendisine durumu açıkça belli edecek olan daireyi çizmeye başladı. Kuş kokulan giderek burnuna daha güçlü, daha belirgin geliyordu. Ansızın, onlardan birinin

hemen şurada beş adım önündeki sazların arkasında olduğunu anladı. Durdu, öylece donup kaldı. Bacaklarının kısıklığı yüzünden ilerisini göremiyordu, ama kokudan, onun en çok beş adım ötede oturduğunu anlıyordu. Şimdi kuşun kokusunu giderek daha güçlü hissediyor, beklemenin hazzını tadıyordu. Kuyruğu dümdüz gerilmiş, yalnızca ucu kıpırdıyordu. Ağzı hafif aralık, kulakları dimdikti. Bir kulağı demin koşarken ters dönmüştü ve derin derin, sık sık soluyor, başını çevirmeden, daha çok, gözlerini döndürerek sahibine

bakıyordu. Levin, yüzünde Las-ka'nın çok iyi bildiği o ifadeyle çamurlara bata çıka yaklaşıyordu. Laska'ya Levin çok sessiz yürüyor gibi gelmişti, oysa Levin yürümüyor, koşuyordu.

Levin, Laska'nın kendine özgü bu arama biçimini iyi bilirdi. Onun ağız hafif açık, yere iyice yapışıp, iri pençeleriyle toprağı avuçlayarak yürüdüğünü görünce köpeğin bir bataklık çulluğuna ferma ettiğini anladı, daha ilk atışta başarısızlığa uğramamak için içinden dua ederek Laska'nın yanına koştu. Köpeğin yanına iyice sokulduktan sonra ilerilere baktı ve hayvanın burnuyla hissettiği şeyi gözleriyle gördü. İki buçuk metre ötede, sazların arasında bir bataklık çulluğu vardı. Kuş, başını çevirmiş, kulak kesilmiş, çevreyi dinliyordu. Derken, kanatlarını hafifçe açıp tekrar kapadıktan sonra, kuyruğunu acemice sallayarak sazların arasında gözden kayboldu.

Levin, Laska'yı arkasından dürterek, "Aport! Aport!" diye bağırdı.

Laska, "Ama gidemem ki!" der gibiydi. "Nereye gideyim? Buradan kokulanın alıyorum, ilerleyecek olursam, nerede olduklarını, neyin nesi olduklarını anlayamam." Ne var ki, Levin, onu bu kez de diziyle dürterek, heyecanlı heyecanlı fisıldadı: "Aport Laskacığım, aport!"

Laska, "Eh, madem istiyor, ben de dediğini yaparım, günah benden gitti" dercesine sazların arasına daldı. Şimdi artık hiçbir koku almıyordu. Yalnızca görüyor, işitiyor, ama hiçbir şey anlamıyordu.

Laska'nın daha önce bulunduğu yerin on adım ötesinden tok bir ses duyuldu. Kendine özgü kanat çırpmasıyla bir bataklık çulluğu havalandı. Silah sesiyle birlikte, beyaz göğsünün üzerine vıcık vıcık çamurlara hızla düştü. Bir bataklık çulluğu daha köpeğin kaldırmasını beklemeden, Levin'in arkasından havalandı.

Levin, ona doğru döndüğünde kuş bir hayli uzaklaşmıştı, ama Levin'in attığı saçmalar ona yetişti. İkinci bataklık çulluğu yirmi adım daha uçtuktan sonra önce yükseldi, sonra havaya atılmış bir top gibi döne döne pat diye yere düştü.

Levin, yağlı, sıcak bataklık çulluklarını av çantasına indirirken, "Bu sefer bir şeye benzeyecek," diye düşünüyordu. "Ne dersin Las-ka'cık, benzeyecek mi?"

Levin, tüfeğini doğrultup bataklıktan çıktığında güneş oldukça yükselmişti. Ama bulutların arkasında olduğu için görünmüyor, parlaklığı kaybolmuş ay küçük, beyaz bir bulut gibi gökyüzünde duruyordu. Tek bir yıldız

bile yoktu. Daha önce çiyden gümüş gibi parlayan yapraklar şimdi altın rengini almışlardı. Durgun sular kehribar gibi pırlı pırlı. Otların maviliği sarımsı bir yeşillığe dönüşmüştü. Suyun kenarında, çiyden parlayan ve uzun gölgeler bırakan çalılıkta bataklık kuşları doluydu. Bir atmaca uyanmış, bir tınazın tepesine konmuş, başını bir o yana bir bu yana çevirerek, keyifsiz keyifsiz bataklığa bakıyor, kargalar tarlalara doğru uçuyor ve yalınayak bir oğlan çocuk, atlan ihtiyarın yanına sürüyordu. Tüfekten çıkan süt gibi beyaz barut dumanları, yeşil otların üzerine çökmüştü.

Çocuklardan biri koşarak Levin'in yanına geldi. "Amca, dün burada sürüyle ördek vardı," dedi ve uzaktan uzağa Levin'in peşi sıra yürümeye başladı.

Levin, yaptığı işi beğendiğini belli eden bu çocuğun gözü önünde üç çulluk daha vurunca bir kat daha keyiflendi.

XIII

Avcıların "İlk hayvanı ya da ilk kuşu ka-çırmazsan, bütün günün başanah geçer" inancı doğru çıktı.

Levin, otuz verst yol teptikten sonra saat on bire doğru çantasında en iyisinden on dokuz kuş, çantası almadığı için kemerine bağladığı bir yaban ördeğiyle, aç, yorgun ama mutlu, geceyi geçirdiği yere döndü. Arkadaşları çoktan kalkmış, bu arada acıkıp kahval-tılanı bile yapmışlardı.

Levin, uçarlarkenki güzellikleri kaybolmuş, çarpılıp büzülmüş, kanları pıhtılaşmış, başları yana düşmüş bataklık çulluklarını bir kez daha sayarken: "Durun hele, durun," diyordu. "On dokuzdu. Çok iyi biliyorum."

Gerçekten de on dokuz çulluk vardı. Ste-pan Arkadyeviç'in onu kıskanması Levin'in pek hoşuna gitti. Hoşuna giden başka bir şey de, avdan dönünce Kiti'nin pusulasını getiren haberciyi orada bulmuş olmasıydı.

"Çok iyiyim ve mutluyum. Beni merak ediyorsan, için her zamankinden rahat edebilir, şimdi yeni bir koruyucum var: Marya Vlas-yevna. (Levin'in aile hayatında yeni ve önemli bir yeri olan ebeydi.) Nasıl olduğumu öğrenmeye gelmiş. Sağlığımı çok iyi buldu. Onu yollamadık. Sen gelene kadar burada kalacak. Hepimizin neşesi ve sağlığı yerinde. Dönmek için acele etme lütfen. Hatta, av güzelse bir gün daha kal."

İyi geçen av ile kansından aldığı pusulanın verdiği sevinç öylesine büyüktü ki, avdan sonraki iki küçük tatsızlığı kolaylıkla geçirmişti Levin. Tatsızlıklardan biri, dün fazla zorlandığı anlaşılana yana koşulu doru atın yem yemeyip, keyifsizlenmesiydi. Arabacı, hayvanın hasta olduğunu söylüyordu.

"Hayvan dün fazla yoruldu Kostantin Dmitriyeviç. Hayvan on verst sürülürse, sonu bu olur işte."

İlk anda Levin'in keyfini kaçıran, ama sonra onu çok güldüren öteki tatsızlık ise Kiti'nin, görünüşte bir haftada yeseler bile bitmeyecek kadar bol bol verdiği yiyecekten hiç-

i

bir şey kalmamış olmasıydı. Levin avdan yorgun argın, aç dönerken hayalinde börekleri öyle bir canlandırmıştı ki, konakladıkları yere yaklaşırken, Laska'nın kuş kokusunu aldığı gibi, o da böreğin kokusunu almış, ağzında lezzetini hissetmişti. Filipp'e böreği hemen sofraya koymasını emretti. Gelgelelim yalnız böreğin değil, bir tek pilicin bile kalmadığı anlaşıldı.

Stepan Arkadyeviç, gülerken Vasenka Ves-lovski'yi gösterdi: "Amma da iştahı varmış! Hani benim de hatırı sayılır bir iştahım vardır, ama onunki evlere şenlik!"

Levin, canı sıkkın, Veslovski'ye baktı. "Elden ne gelir ki," dedi. "Filipp, o halde bana biraz et ver."

Filipp: "Eti de yediler efendim, kemiklerini de köpeklere verdiler," dedi.

Levin'in canı öyle sıkılmıştı ki, öfkeyle: "Hiç değilse bir lokma bir şey bıraksaydınız!" diye sesini yükseltti.

İçinden ağlamak geliyordu. Vasenka'ya bakmamaya çalışarak titreyen bir sesle Filipp'e: "O halde kuşların içini temizle," dedi. "Isırgan otuyla doldur. Bana da biraz süt iste."

Levin, karnını sütle doyurduktan sonra bir yabancıya öfkesini belli ettiği için kendi kendinden utandı ve açlığın etkisiyle sinirlenmesine güldü.

Akşamüzeri ava bir daha çıktılar. Veslovs-ki de birkaç kuş vurdu. Geceleyin eve dönmek üzere yola çıktılar.

Dönüş yolculuğu da gidiş gibi neşeli geçti.

Veslovski kâh şarkı söylüyor, kâh onu votkayla ağırlayan "kusurumuza bakma" diyen köylülerle olan serüvenini büyük bir haz duyarak anlatıyordu. Köylü kıızıyla geceki macerasını, halkada öpücük oyununu, ona evli olup olmadığını sorup, "Başkasının karısına, kızma sulanacağına, kendine bir kan bulmaya bak!" diyen köylüyü anımsadı.

"Genel olarak bu gezimizden son derece memnun kaldım, ya siz Levin?"

Levin, içtenlikle: "Ben de!" dedi.

Evde Vasenka Veslovski'ye beslediği düşmanlığı şimdi duymadığı gibi, ona karşı içinde sıcak, dostça duygular beslemesi Levin'i sevindiriyordu.

XIV

Ertesi sabah saat onda Levin çiftliği dolaştıktan sonra Vasenka'nın yattığı odanın kapısını çaldı.

Veslovski, içerden: "Entrez!" diye seslendi.

Levin'in karşısına iç çamaşınıyla dikilip gülümseyerek: "Bağışlayın beni," dedi. "Abs-lutionsumu" yeni bitirdim."

Levin, pencerenin yanına oturarak: "Rahatsız olmayın lütfen," dedi. "İyi uyudunuz mu?"

"Ölü gibi. Bugün av için nasıl bir gün?"

"Ne içersiniz? Çay mı kahve mi?"

"Hiçbirini. Kahvaltı edeceğim. Kendimden

* Fr.: "Giriniz!" * Fr.: "Yıkama."

utaniyorum doğrusu. Herhalde bayanlar kalkmışlardır. Şimdi bir yürüyüş yapmak ne hoş olurdu! Hadi bana atlarınızı gösterin."

Levin, bahçede biraz dolaştıktan, ona atları gösterdikten, hatta paralelde onunla jimnastik yaptıktan sonra konuğuyla eve döndü. Birlikte salona girdiler.

Veslovski, semaverin başında oturan Ki-ti'nin yanına gitti.

"Ah, o kadar güzel avlandık, öyle hoş anlar yaşadık ki! Kadınların bu zevkten yoksun olmaları çok acı!"

Levin, "Eh, ne var bunda, evin hanımıyla bir iki sözcük konuşması gerek elbette," diye düşündü. Levin'e yine de Veslovski'nin gülümseyişinde, Kiti ile konuşurken, o karşısındakini hayran bırakmak isteyen tavrında bir şey varmış gibi geldi.

Masanın öteki ucunda Marya Vlasjevna ve Stepan Arkadyeviç ile oturan prenses, Levin'i yanına çağırdı. Onunla, Kiti'nin doğumu için Moskova'ya gitmesi, orada ev tutması üzerine konuşmaya başladı. Gerçekleşmekte olan şeyin yüceliğini, önemsizlikleriyle alçalt-tıklan için nasıl bütün düşün hazırlıkları Levin'in canını sıkırsa doğum hazırlıkları ona daha da çok gurur kinci görünüyordu. Doğacak çocuğun nasıl kundaklanacağı üzerine konuşmalar duymamaya çalışıyor; şu esrarlı, sonu gelmeyen örgüleri, Doll'i'nin pek önemseydiği üç köşeli keten kundak bezlerini, daha bir sürü şeyi görmemek için başını çeviriyordu. Ona gerçekleşeceği söylenen, ama bir türlü inanmadığı -çünkü ona olağanüs-

tü geliyordu- oğlunun (oğlu olacağından emindi) doğumu bir yandan çok büyük, bu yüzden erişilmez bir mutluluk, öte yandan da öylesine esrar dolu bir anlam taşıyordu ki, olacakları bilir görünmek ve bu bilgiğin sonucu olarak da buna sanki sıradan bir şeymiş gibi hazırlanmak Levin'e ayıp, aşağılık bir iş gibi görünüyordu.

Ne var ki, yaşlı prenses, onun duygulannı anlayamıyor, onun bu konuda düşünmekte, konuşmakta gösterdiği isteksizliği hafifliğine, ilgisizliğine veriyor ve bu yüzden onu rahat bırakmıyordu. Stepan Arkadyeviç'e Moskova'da bir daire tutmasını söylemiş, şimdi de Levin'i yanına çağırmişti.

Levin: "Ben hiçbir şey bilmiyorum prenses," dedi. "Bildiğiniz gibi yapın."

"Moskova'ya taşınacağınız zamanı karar-laştırırmalıyız."

"Gerçekten bir şey bilmiyorum. Bildiğim tek şey, milyonlarca çocuk Moskova'ya gitmeden, doktorsuz da doğuyor... Öyleyse niçin..?"

"Tamam, öyle olduğunu düşünüyorsan..."

"Hayır, hayır Kiti, nasıl isterse öyle olsun."

"Ama bu konuyu Kiti ile konuşamayız! Kızcağızı korkutmamı mı istiyorsun? Bu ilkbaharda Natalya Golitsina kötü bir ebe yüzünden öldü."

Levin, canı sıkkin: "Siz ne dersiniz onu yapacağım," dedi.

Prensес anlatmaya başladı, ama Levin dinlemiyordu. Her ne kadar prensesle arala-nnda geçen konuşma Levin'in canını sıkmış

idiyse de, onun asıl canını sıkın bu konuşma değil, semaverin yanında gördüğü durumdu.

Ki ti'ye doğru eğilip, dudaklarında o güzel gülümsemesiyle ona bir şeyler anlatan Va-senka'ya ve yüzü kıpkırmızı olmuş, heyecanlanmış Kiti'ye bakarak, "Hayır, olamaz!" diye düşünüyordu.

Vasenska'nın duruşunda, bakışında ve gülümsemesinde masum olmayan bir şey vardı.

Levin, Kiti'nin bile duruşunda, bakışında aynı masum olmayan şeyi fark etmişti. Levin'in gözlerindeki ışık yine karardı... Dünkü gibi, yine kendini mutluluğun, huzurun, gururun doruğundan; umutsuzluğun, öfkenin, küçülmenin dipsiz uçurumuna fırlatılmış hissetti. Yine her şey çirkin ve iğrenç görünmeye başladı. O yana bir daha bakıp: "Nasıl uygun buluyorsanız öyle yapın prenses," dedi.

Stepan Arkadyeviç, Levin'e takılarak ve belli ki sadece prensesle konuşmasını değil, gözünden kaçmayan, Levin'in canının sıkılmasına neden olan şeyi de ima ederek:

"Hükümdarlık tacı ağırdır!" dedi. "Bugün ne kadar geciktin Dolli."

Herkes Darya Aleksandrovna'yı karşılamak için ayağa kalktı. Vasenska bir an doğruldu ve modern gençlere özgü, kadınlara davra-nışlanndaki terbiye eksikliğinden, belli belirsiz bir reverans yaptıktan sonra, herhangi bir şeye gülerek Kiti'yle konuşmasını sürdürdü.

Dolli: "Maşa, beni çok üzdü," dedi. "Gece hiç uyumadım. Bugün de çok huysuz."

Veslovski'nin Kiti ile sürdürdüğü konuş-

jna yine dünkü konuydu. Anna'nın aşkının sosyete koşullarının üzerine çıkıp çıkamayacağı sorunu üzerine geçiyordu. Bu konuşma Kiti'nin hiç hoşuna gitmiyordu. Konuşmanın gerek konusu, gerekse biçimi, en çok da, kocasının buna karşı nasıl tepki göstereceğini çok iyi bilmesi onu heyecanlandırıyordu. Ne var ki, bu konuşmaya son veremeyecek, bu genç adamın gösterdiği apaçık ilginin ona verdiği yüzeysel hazı saklayamayacak kadar saf ve masumdu. Bu konuşmaya bir son vermek istiyor, ama bunun için ne yapması gerektiğini bilmiyordu. Ne yaparsa yapsın, kocasının bunu hemen kötüye çekeceğini biliyordu. Gerçekten de Kiti, Dolli'ye Maşanın nesi olduğunu sorarken Vasenska, kendisi için sıkıcı bu konuşmanın bitmesini bekliyor ve ilgisiz ilgisiz Dolli'ye bakıyordu. Karısının bu sorusu zaten Levin'e yapacak ve iğrenç bir kurnazlık gibi görünmüştü.

Dolli: "Ee, bugün mantar toplamaya gidiyor muyuz?" diye sordu.

Kiti: "Gidelim, ne olur," dedi. "Ben de gelirim."

Birden Kiti'nin yüzü kızardı. Nezaket gereği Vasenska'ya onun da gelmek isteyip istemediğini sorması gerekiyordu. Ama sormadı. Kocasını kararlı adımlarla yanından geçerken suçlu gibi: "Nereye Kostya?" diye sordu.

Kiti'nin bu suçlu tavrı, Levin'in bütün kuşularını doğrulamıştı. Karısının yüzüne bakmadan: "Ben yokken makinist gelmiş, hâlâ görmedim," dedi.

Alt kata indi, çalışma odasından henüz

çıkamamıştı ki, hızlı hızlı yürüyen karısının, çok iyi tanıdığı ayak sesini duydu.

Levin, soğuk bir tavırla: "Ne istiyorsun?" dedi. "İşimiz var."

Kiti, Alman makiniste döndü. "Affedersiniz, kocamla bir şey konuşacağım."

Alman dışarı çıkmak istedi, ama Levin, onu durdurdu. "Siz rahatsız olmayın."

Alman: "Tren saat üçte mi?" diye sordu. "Geç kalmasam iyi olacak."

Levin, ona cevap vermedi. Karısıyla dışarı çıktı. Fransızca: "Ee, bana söyleyeceğiniz nedir?" dedi.

Kiti'nin yüzüne bakmak ve onu, bütün yüz adaleleri seyirerek, perişan, ezilmiş bir halde görmek istemiyordu.

Kiti, alçak sesle: "Ben şunu söyleyecektim," diye mırıldandı. "Böyle yaşanmaz... Bir işkence bu..."

Levin, öfkeli: "Uşaklar şurada, kilerde," dedi. "Olay çıkarma."

"Gel öyleyse şuraya gidelim."

Koridorda duruyorlardı. Kiti yandaki odaya girmek istedi, ama orada da İngiliz müreb-biye Tanya'ya ders veriyordu.

"Öyleyse bahçeye çıkalım."

Bahçede, tarhlar arasındaki patikalardan birini temizleyen bahçıvanla karşılaştılar, ama bahçıvanın, Kiti'nin gözyaşına bulanmış, Levin'in ise heyecanlı yüzünü görebileceğini akıllarına bile getirmiyorlardı. Bir felaketten kaçan insanlara benzediklerini düşünmeden konuşmak, konuşarak anlaşmazlıklarını çözmek, baş başa kalmak ve çektikleri bu azap-

tan kurtulmak zorunda olduklarını hissederek, hızlı adımlarla ileri doğru yürüdüler.

İki yanında ıhlamur ağaçları olan bahçe yolunun sonunda gözden uzak bir sıraya geldiklerinde Kiti: "Böyle yaşanmaz," dedi. "Cehennem azabı bu! Ben acı çekiyorum, sen acı çekiyorsun. Hem de niçin?"

Levin, yine o geceki gibi, yumruklarını göğsünün üstüne bastırıp, karısının karşısına dikildi. "Sen bana sadece şunu söyle; onun davranışlarında uygunsuz, masum olmayan, korkunç derecede küçük düşürücü bir şey yok muydu?"

Kiti, sesi titreyerek: "Vardı," dedi. "Ama benim suçsuz olduğumu görmüyor musun Kostya? Sabahtan beri ters davranmak istiyorum ona, ama şu insanlar... Ne diye geldi ki sanki buraya? Ne mutluyduk!"

Kalınlaşmış bedenini sarsan hıçkırıklar arasında konuşuyordu.

Arkalarından o yana biri gitmemişti, kaçtıkları bir şey yoktu, yolun sonundaki sırada da bir şey bulmuş olamazlardı, ama ikisinin de eve dönerken sakin, mutluluktan pırıl pırıl parlayan yüzlerle yanından geçtiklerini bahçıvan şaşarak gördü.

XV

Levin, karısını üst kata kadar geçirdikten sonra Dolli'nin oturduğu bölüme gitti.

O gün Darya Aleksandrovna'nın da üzüntüsü büyüktü. Dolli odanın içinde bir aşağı bir yukarı dolaşıyor, köşede ayakta durmuş,

avaz avaz ağlayan küçük kız çocuğuna öfkeli öfkeli söyleniyordu.

"Akşama kadar o köşede ayakta duracak, yemeğini de yalnız yiyeceksin. Tek bir bebeğinin yüzünü bile görmeyeceksin. Sana yeni kıyafet de diktirmeyeceğim..."

Çocuğa daha ne cezalar vereceğini bilmeden sayıp döküyordu. Odaya giren Levin'e döndü. "Yo, pis bir kız o!.. Nereden kapıyor bu kötü huylan, bilmiyorum!"

Kendi işi için akıl danışmak isteyen, uygunsuz bir zamanda geldiği için de canı sıkılan Levin, umursamaz bir tavırla: "Ne yapmış?" diye sordu.

"Grişa ile ikisi ahududu toplamaya gitmişler, orada da... Ne yaptığını söylemeye dilim varmıyor. Miss Eliot yanımızda olmadığı için öyle üzgünüm ki! Yenisinin bir şeye baktığı, bir şeyle ilgilendiği yok. Makine sanki. Figur rez vous, que la petite...*"

Darya Aleksandrovna, Maşa'nın suçunu anlattı. Levin, onu yatıştırmaya çalışıyordu: "Hiç önemli değil bu... Düpedüz yaramazlık..."

Dolli: "Peki seni bu kadar sinirlendiren şey ne? Neden yukarıya geldin?" diye sordu. "Orada aşağıda neler olup bitiyor?"

Levin, Dolli'nin bu soruyu soruşundaki ses tonundan, söylemek niyetinde olduğu şeyi kolaylıkla söyleyebileceğini anladı.

"Orada değildim," dedi. "Kiti ile bahçedeydik. Stiva'nın... gelmesinden bu yana ikinci kez kavga ettik."

* "Tasavvur edin, bacak kadar boyuyla."

Dolli, zeki, her şeyi anlayan gözlerle ona baktı. Levin, sürdürdü: "Elini vicdanına koy da söyle; şu genç adamın davranışlarında bir koca için tatsız, hayır, hayır, tatsız değil, korkunç, küçük düşürücü bir şey yok mu?"

Dolli: "Şey... nasıl söylemeli..." diye başladı.

Annesinin yüzünde belli belirsiz bir gülümseme fark edince sıvışmaya kalkışan Ma-şa'ya. "Dikil orada, dikil!" dedikten sonra Levin'e döndü. "Sosyete, onun her genç gibi davrandığını düşünür; II fait la cour à uneje-une et jolie femme," sosyeteden olan koca da bundan yalnızca gurur duyardı."

Levin, canı sıkın: "Evet, evet," dedi. "Ama farkına vardın mı?"

"Yalnız ben değil. Stiva bile fark etti. Çaydan sonra açık açık şöyle söyledi bana; 'Je crois que Veslovskifäü un petit brin de cour à Kitt...'"

Levin: "Pekâlâ," dedi. "Artık içim rahat, onu kovacağım."

Dolli, dehşete kapıldı. "Ne diyorsun, çıldırdın mı sen?" diye haykırdı ve gülümseyerek ekledi: "Ne oluyor sana Kostya? Kendine gel! -Maşa'ya döndü.- Eh, artık Fanni'nin yanına gidebilirsin. Olmaz Kostya, istiyorsan

Stiva'ya ben söylerim. Onu alıp götürür. Konuk beklediğini söyleyebiliriz. Zaten hiç de bu eve uygun bir insan değil."

"Hayır, hayır ben kendim söyleyeceğim." "Ama onunla kavga edeceksin?"

Fr.: "Genç ve güzel bir kadına kur yapıyor." ** Fr.: "Öyle sanıyorum ki, Veslovski. Kiti'ye kur yapıyor."

"Asla. Öyle eğlenceli olacak ki benim için! Gerçekten eğlenceli olacak."

Levin'in gözlerinin içi parlıyordu. Fan-ni'nin yarana gitmeyip, kararsızlık içinde annesinin karşısına dikilmiş, onun bakışını yakalamaya çalışan küçük suçluyu göstererek ekledi: "Hadi başışla onu Dolli. Bir daha yapmayacak."

Anne, kızma baktı. Kızcağız hıçkırığa hıçkırığa ağlamaya başlayarak, annesinin dizlerine sarıldı. Dolli zayıf, narin elini kızının başına koydu.

Levin, "Hem aramızda onunla ortak olan ne var ki?" diye düşündü ve Veslovski'yi aramaya gitti. Holden geçerken, arabanın istasyona gitmek üzere hazırlanmasını emretti.

Uşak: "Dün yayı kırılmıştı," dedi.

"Öyleyse açık arabayı hazırlasınlar. Ama hemen. Konuk nerede?"

"Odasına gitti, efendim."

Levin, odaya girdiğinde Veslovski eşyalarını valizinden çıkarmış, yeni askılarına yerleştirmiş, at binmek için tozluklarını ayağına deniyordu.

Ya Levin'in yüzünde tuhaflık vardı ya da Vasenka, başladığı o '[e petit brin de cour'un* bu ailede yersiz kaçtığı kendi de fark etmiş olacak ki, Levin'in odaya girmesiyle biraz (bir sosyete erkeğinden beklenebilecek kadar) bozuldu.

"Siz ata tozlukla mı biniyorsunuz?"

Vasenka, kalın bacağını sandalyenin üzerine koymuş, en alt çengeli takarken içtenlik -

Küçük bir flörtün.

le gülümsedi. "Evet," dedi. "Böyle daha temiz oluyor."

Hiç kuşku yok, iyi yürekli, cana yakın bir insandı Vasenka. Onun bakışında bir ürkeklik fark edince Levin acıdı ona, ev sahibi olarak da kendi kendinden utandı.

Masanın üzerinde, o sabahki jimnastik sırasında eğrilmiş paralelin kollarını düzeltirken kırdıkları kalın sopa vardı. Levin sopayı eline aldı, söze nereden başlayacağını bilemeden, sopanın kınlan ucundaki kıymıkları temizlemeye başladı. "Ben..."

Sözünün sonunu getiremeden susmuştu ki Kiti'yi ve olanları anımsayınca Vasenka'nın gözlerinin içine bakarak sürdürdü: "Sizin için arabayı hazırlamalarını söyledim."

Vasenka, şaşırılmıştı. "Nasıl yani?" diye başladı. "Nereye gideceğim ki?"

Levin, elindeki sopanın kıymıklarını temizlerken, yüzü asık: "Tren istasyonuna gidiyorsunuz," dedi.

"Siz bir yere mi gidiyorsunuz? Yoksa bir şey mi oldu?"

Levin, güçlü parmaklarıyla sopanın ucundaki kıymıkları giderek daha çabuk kopan-yordu.

"Evet, oldu," dedi. "Konuk bekliyorum. Hayır, konuk falan beklediğim yok, bir şey de olmadı. Ama gitmenizi istiyorum. Bu kabalığımı neye isterseniz yorabilirsiniz."

Vasenka doğruldu. Durumu en sonunda kavramıştı. Mağrur bir tavırla: "Açıklamanızı rica edebilir miyim?" dedi.

Levin, yüzündeki kasların çekildiğini gizlemeye çalışarak soğukkanlı, tane tane konuşarak, sakın bir sesle: "Size hiçbir şeyi açık-layamam," dedi.

Sopanın ucunda kıymık kalmayınca Levin bu kez parmaklarıyla kalın iki parçayı kavradı, sopayı boydan boya ikiye ayırdı ve yere düşmekte olan, kopan parçayı çevik bir hareketle yakaladı.

Bu çevik kolların, Vasenka'nın o sabah jimnastik yaparken fark ettiği o kasların, bu parlayan gözlerin, sakın sesin, titreyen yüz kaslarının görünüşü, Vasenka'yı inandırmakta sözlerden daha etkili olmuştu. Omuzlarını kaldırıp küçümser bir tavırla gülümseyerek reverans yaptı. "Oblonski'yi görebilir miyim?"

Veslovski'nin omuzlarını kaldırıp gülümsemesi Levin'i sinirlendirmedi. "Yapacak başka neyi kaldı ki?" diye düşündü.

"Şimdi onu size yollarım."

Stepan Arkadyeviç, arkadaşından onu evden kovduklarını öğrendikten sonra Levin'i görmeye gitti ve onu bahçede buldu. Orada Vasenka'nın gitmesini bekliyordu.

"Bu ne saçmalık!" dedi. "Mais c'est ridicule!" Zorun ne senin? 'Mais c'est du dernier ridicule!'"* Acaba neler kurdun kendi kendine? Bir genç..."

Ama durumun ciddi olduğu belliydi. Çünkü Stepan Arkadyeviç ortadaki nedeni öğrenmeye kalkışınca, yine Levin'in yüzünde renk kalmamıştı. Hemen kesti sözünü: "Bana bu-

* "Ama bu gülünç bir şey."

** "Aına bu son derece gülünç bir şey."

nu anlatmaya çalışma lütfen! Başka türlü davranmak elimde değildi! Sana karşı da, ona İcarşı da çok mahcubum. Buradan böyle gitmesinin onun için fazla üzücü olmayacağını sanıyorum. Oysa onun burada bulunması İcarım için de, benim için de sıkıcı oluyor."

"Ama bu onun için gurur kinci bir durum! Et puis c'est ridiculef

"Benim için de hem gurur kinci hem acı! Üstelik bir suçum yok, acı çekmemi gerektirecek hiçbir şey de yapmadım!"

"Doğrusu ya, bunu senden hiç beklemezdim! On peut etrejaloux, mais à ce point c'est du dernier ridicule!"

Stepan Arkadyeviç'in yanından hızla uzaklaştı ve iki yanı ağaçlık yolun derinliklerinde yalnız başına bir aşağı bir yukarı dolaşmaya başladı. Çok geçmeden arabanın tekerlek sesi duyuldu. Levin ağaçların arasından görünen yolda Vasenka'nın, başında İskoç kepi, samanların üzerine oturmuş, (işin kötüsü açık arabada oturacak yer yoktu) arabanın her sarsılışında hoplayarak gittiğini gördü.

Bir uşağın evden koşarak çıkıp arabayı durdurduğunu görünce, "Bu da nesi?" diye düşündü. Levin'in unuttuğu makinistti bu. Makinist selam verdikten sonra Veslovski'ye bir şeyler söyledi, sonra arabaya atladı ve uzaklaştılar.

Levin'in bu davranışı Stepan Arkadyeviç ile prensesin canını çok sıkıyordu. Levin ken-

* Ve tek kelimeyle gülünç.

** İnsan kıskanç olabilir, ama bu kadan son derece gülünç.

dini yalnızca son derece gülünç hissetmiyor aynı zamanda, tepeden tırnağa suçlu ve küçülmüş hissediyordu. Ama karısıyla kendisinin çektiklerini düşündükçe, aynı durum başına bir kez daha gelse yine aynı şekilde davranacağını biliyordu.

Bütün bu olanlara rağmen, akşama doğru Levin'in bu davranışını başılamayan prensesin dışında herkes cezasını çekmiş çocuklar gibi ya da sıkıcı resmi bir kabul törenini atlatmış büyükler gibi canlanıp, neşelenmişti ki, prenses salonda yokken, Vasenka'nın kovuluşu üzerine, çok eskiden olmuş bir olaydan söz eder gibi konuşmaya başladılar. Olayları gülünç anlatma yeteneğini babasından alan Dolli, konuğun şerefine yeni kurdeleleri takıp, tam salona girmeye hazırlandığı sırada, birdenbire çok eski bir yük arabasının tıkırtısını duyduğunu, anlatırken, Varenka'yı kahkahalarla güldürdü:

"Hem arabada kim olsa beğenirsiniz? Va-senka, İskoç kepiyle, şarkılarıyla, tozluklany-la samanların üzerine oturmuş. Binek arabasını hazırlatsaydınız bari! Derken, bir ses duydum; 'Durun!' Eh, dedim, ona acıdılar galiba. Baktım, şişko Alman'ı yanına oturtular, ikisini birlikte götürdüler. Benim süslenmem de boşa gitti!.."

XVI

Darya Aleksandrovna niyetini gerçekleştirdi ve Anna'ya gitti. Kız kardeşini üzmemek, Levin'in hoşlanmadığı bir şeyi yapmak, acı

veriyordu Darya Aleksandrovna'ya. Levinlerin Vronski ile en küçük bir ilişki kurmak istememekte ne kadar haklı olduklarını biliyordu. Ne var ki, Anna'yı ziyaret etmeyi, durumundaki değişikliğe rağmen ona olan duygularının değişmediğini göstermeyi kendi için bir görev sayıyordu.

Bu yolculukta Levinlere bağlı kalmamak için köye at kiralamaya adam yolladı. Ama Levin bunu öğrenince onun odasına gitti.

"Senin oraya gitmeni hoş karşılamadığımı niçin düşünüyorsun?" dedi. "Bu, hoşuma gitmemiş olsa bile, benim atlarımı almadığın için daha da çok hoşuma gitmedi. Gideceğini kesin olarak bana hiç söylemedin. Hem köyden at kiralaman beni üzer. Sonra, en önemlisi 'götüreceğim' derler, insanı yan yolda bırakırlar.... Benim atlarım var. Üzülmemi istemiyorsan benim atlarımdan alırsın."

Darya Aleksandrovna ister istemez razı oldu. Kararlaştırılan gün Levin, baldızı için dört at hazırlattı. Menzilde değiştirmek üzere de çiftlik ve binek atlarından görünüşte hiçbir şeye benzemeyen, ama Darya Aleksandrovna'yı gideceği yere bir günde götürebilecek dört de yedek at hazırlattı. Şimdi, yola çıkacak prenses için de, hamile karısı için de ata gerek olduğu bir sırada Levin için güç bir şeydi bu ama, konukseverliği ve evsahibi olmanın ona yüklediği görev, onun evinde konukken Darya Aleksandrovna'nın dışardan at kiralamasına göz yummasına izin vermedi. Ayrıca, bu yolculuk için Darya Aleksandrovna'dan istenen yirmi rublenin onun için çok

önemli olduğunu da biliyordu. Darya Aleksandrovna'nın çektiği para sıkıntısı Levinleri üzüyordu.

Darya Aleksandrovna, Levin'in sözünü dinleyip şafak sökmeden yola çıktı. Yol güzel, araba rahattı. Atlar keyifli keyifli koşuyorlardı. Arabacı yerinde arabacıdan başka, daha güvenli olsun diye Levin'in uşak yerine yolladığı kâtip de vardı. Darya Aleksandrovna yolda uyudu. Ancak atların değiştirileceği hana yaklaştıklarında uyandı.

Darya Aleksandrovna çayını Levin'in Svi-yajski'ye giderken yolda uğradığı toprak sahibi zengin köylünün evinde içip, kadınlarla çocuklardan söz ettikten, ihtiyaçla da Kont Vronski üzerine bilgi aldıktan sonra saat onda yola çıktı. Darya Aleksandrovna, evde çocukların telaşından düşünmeye zaman bulamıyordu. Oysa şimdi, bu dört saatlik yolculuğu sırasında, o zamana kadar tutulmuş olan bütün düşünceleri birden kafasına üşüşmüş-tü. Ömründe hiç yapmadığı biçimde, bütün hayatını baştan sona, hem de her açıdan düşünüyor ve bu düşünceleri onu bile şaşırtıyordu. Önce çocuklarını düşündü. Prenses de, Kiti de (Kiti'ye daha çok güveniyordu) çocuklarla ilgileceklerini söylemişlerdi, ama yine de onları merak ediyordu; "Maşa gene yaramazlığa başlamasa, Grişa'yı at tepmese, Lili'nin midesi daha çok bozulmasa," diye düşünüyordu. Daha sonra bugünün sorunları, yerlerini yakın geleceğin sorunlarına bıraktılar. Bu kış Moskova'da yeni bir daireye taşınmalarının, konuk salonunun mobilyasını de-

ğiştirmelerinin, en büyük kızma bir kürk yaptırmalarının gerektiğini düşünmeye başladı ve ardından, aklından daha uzak geleceğin sorunları bir bir geçmeye başladı: Çocuklarını hayata nasıl hazırlayacaktı? "Kızlar bir şey değil," diye düşünüyordu. "Ama oğlanları ne yapacağım?"

"Şimdilik Grişa ile yeterince ilgilenabiliyorum. Bu iyi bir şey, ama serbest olduğum, doğum yapmadığım için böyle. Stiva'dan bir şey beklemek akılsızlık olur elbette. Ben de onları iyi insanların yardımıyla yetiştiririm. Ama bir doğum daha yaparsam..." Dolli, kadının lanetlenmiş olduğu için yavrusunu dünyaya acı çekerek getirdiği sözünün* çok yanlış olduğunu, son gebeliğini, doğan çocuğunun ölümünü anımsayınca, "Doğurmak bir şey değil, asıl gebelik zor," diye düşündü. Handa genç köylü kadınla konuştuklarını düşündü. Dolli, çocuğu olup olmadığını sorduğunda güzel köylü kadın neşeyle karşılık vermişti:

"Bir kızım oldu. Tanrı'nın yardımıyla doğurdum. Geçen oruçta da toprağa verdim."

Darya Aleksandrovna: "Çok üzülün mü öldüğüne?" diye sormuştu.

"Niye üzülecekmışim? İhtiyarın bir sürü torunu var zaten. Çocuk, dertten başka bir şey değil. Ne çalışabiliyorsun ne de bir şey yapabiliyorsun. Yalnızca ayakbağı..."

Genç kadının yüzündeki içten, sevimli ifadeye rağmen, bu sözleri iğrenç gelmişti Darya Aleksandrovna'ya. Ama şimdi elinde olmadan

* Tevrat, tekvin III: 16.

onun bu söylediklerini hatırladı. İnsanın içini ürperten bu düşünce de gerçek payı da vardı. Darya Aleksandrovna on beş yıllık evlilik hayatını şöyle bir düşününce, "Evet, zamanımın çoğu hamilelikle, mide bulantılarıyla, baş dönmeleriyle, her şeye karşı ilgisizlikle, en önemlisi de biçimsizlikle geçti. Kiti, o cici, güzelim Kiti bile ne kadar çirkinleştirdi! Bense hamile olduğumda biçimsiz bir şey oluyorum. Biliyorum bunu. Doğum... Çekilen acılar, o korkunç sancılar, hele o son an... Sonra emzirme, o uykusuz geceler, o korkunç acılar..." Hemen her çocuğunu emzirirken çatlayan meme uçlarının acısı aklına gelince ürperdi. "Sonra çocukların hastalanmaları, hiç bitmeyen o korku, sonra anılar, çocukların kötü eğilimleri (Küçük Maşa'nın ahududu toplarken yaptığını hatırladı), dersleri... Latince... bütün bunlar öylesine akıl almaz, güç şeyler ki! Bütün bunlar yetmiyormuş gibi, bir de ölmeleri yok mu..." Dolli'nin hayalinde, daha meme çocuğuyken differiden ölen son çocuğunun -oğlunun- onun anne yüreğini aralıksız dağlayan anısı canlandı. Onun toprağa verilmesini, o küçük, pembe tabuta karşı herkesin ilgisizliğini, paramparça yüreğini, tabutun, üzerinde sırmalı bir haç olan pembe kapağını kaparlarken bir an gördüğü, şakaklarında kıvrır kıvrır saçların çevrelediği soluk, küçük alınının, bir şaşkınlık ifadesiyle hafif açık duran küçücük ağzının karşısında hissettiği o yapayalnızlığı, o acıyı hatırladı.

"Niçin bütün bunlar? Neye yarayacak bunca didinme? Benim, bir dakika rahat yü-

zü görmeden, bazen hamile, bazen çocuk emzirerek, her an öfkeli, her an huysuz, acı çekerek, başkalarına da acı çektirerek, kocasının tiksindiği bir kadın olarak ömrümü tüketmemden başka neye yarayacak? Ortaya mutsuz, kötü terbiye almış, yoksul çocukların çıkmasına... Bu yazı Levinlerin yanında geçirmeseydik halimiz ne olurdu acaba? Kostya ile Kiti öylesine iyiler ki, bize hiçbir şeyi fark ettirmiyorlar. Ama bu böyle sürüp gidemez. Onların da çocuğu olacak. O zaman bize yardım edemezler. Şimdi de durumları sıkışık zaten. Kendine bir şey bırakmayan babam acaba yardım edebilecek mi? Çocuklarımı bir başıma yetiştirmem olanaksız. Peki başkalarının yardımıyla, bunun utancına katlanarak yetiştirebilecek miyim çocuklarımı? Diyelim ki her şeyin en iyisi oldu: Çocuklarımdan artık ölen olmadı, iyi kötü onları yetiştirdim. En iyi durumda, birer alçak olmayacak çocuklarım, işte sadece o kadar, isteyebileceğim, umabileceğim her şey bu. Sadece bunun için ne çok acı çekmem, ne çok didinmem gerekiyor... Hayatım mahvolmuş!" Yine genç köylü kadının söylediğini düşündü ve içini bir tiksine duygusu doldurdu. Ama bu sözde, kaba gerçeğin bir payı olduğunu kabul etmemek elinde değildi.

Darya Aleksandrovna, onu korkutan düşüncelerini kafasından kovmak için arabacı- , ya sordu: "Daha çok var mı Mihaylov'a?" "Şu köyden sonra yedi verst var diyorlar." Araba, köyün içinden geçip, küçük bir köprüye indi. Omuzlarında yeni bükülmüş

başak demeti bağlarıyla kalabalık ve şen bir köylü kadın grubu yüksek sesle, neşeyle konuşarak köprüyü geçiyorlardı. Kadınlar köprünün üstünde durdular, geçen arabaya merakla baktılar. Darya Aleksandrovna, kendisine çevrili bu sağlıklı, yüzlerde neşeleriyle, mutluluklarıyla ona nispet yapıyorlarmış gibi bir ifade gördü. Köylü kadınları geçip, tepeye varduktan ve atlar yine tırıs gitmeye başladıktan sonra Darya Aleksandrovna, eski arabanın yaylan üzerinde tatlı tatlı sallanırken "Herkes yaşıyor, herkes yaşamanın tadını çı-kanyor," diye düşünmeye devam etti, "Oysa ben, beni bir sürü telaşla ezen, öldüren dünyadan, bir hapisshaneden kurtulur gibi kurtulan ben, ancak şimdi bir an için kendime gelebildim. Herkes yaşıyor; şu köylü kadınlar, kız kardeşim Natalya, Varenka ve şimdi görmeye gittiğim Anna, benden başka herkes."

"Hepsi de Anna'ya saldırıyor. Neden? Sanki ben, ondan daha mı iyiyim? Hiç değilse, sevdiğim bir kocam var. Sevmek istediğim bir koca değil, ama yine de onu seviyorum, oysa Anna, kendi kocasını sevmiyordu. Peki, Anna'nın suçu ne? O sadece yaşamak istiyor. Tanrı, bu ruhu yüreğimize sokmuş bir kere. Onun yerinde olsaydım, ben de aynı şeyi yapardım... Anna, Moskova'ya, bana geldiğinde, o korkunç günlerde onun sözünü dinlemekle iyi mi ettim, kötü mü, hâlâ bilmiyorum. O zaman kocamdan ayrılıp, hayata yeni baştan başlamam gerekirdi. Gerçek sevgiyi tadabilir, gerçekten sevebilir, se-

vilebilirdim belki... Şimdi daha mı iyi sanki? Ona saygım yok, ama benim için gerekli olduğundan ona katlanıyorum. Böylesi daha ini iyi oldu? O zamanlar hoş gidebilirdim, güzelliğim hâlâ kaybolmamıştı." Böyle düşünürken aynaya bakmak istedi, çantasında küçük bir ayna vardı. Onu çıkarmak istiyordu, ama arabacıyla, kâtipin sırtlarını görünce, tam aynaya bakarken onlardan biri dönerse çok utanacağını düşünerek aynayı çıkarmadı.

Ama aynaya bakmadan da, zamanın şimdi bile geç olmadığını düşünüyordu. Birden kendisine karşı pek bir nazik davranan Sergey İvanoviç'i hatırladı. Çocukları kızıl olduğunda onunla birlikte çocuklara bakan, ona âşık Stiva'nın arkadaşı iyi yürekli Turovtsin'i hatırladı. Sonra oldukça genç bir adam daha vardı. Kocasını, bir gün şakayla kanşık, bu gencin, üç kız kardeş içinde en güzel Dolli'yi bulduğunu söylemişti. Darya Aleksandrovna'nın aklına tutku dolu, olmayacak aşk serüvenleri geliyordu. "Anna çok iyi yaptı. Bundan böyle onu hiç suçlamayacağım. O mutlu, bir insanı da mutlu ediyor, benim gibi hayattan bezmedi. Her zamanki gibi taptaze, zeki ve her şeye açık olsa gerek." Darya Aleksandrovna'nın dudaklarında çapkın bir gülümseme belirdi, çünkü Anna'nın aşk serüvenini düşünürken, kendisi için de böyle bir serüven hayal ediyordu. Tanıdığı birkaç erkeğin kişiliğini kendinde toplayan, hayalinde yarattığı ve kendisine tutkun bir erkekle yaşanan bir aşk serüveniydi bu. Anna gibi, o da koca-

sına her şeyi itiraf ediyordu. O anda Stepan Arkadyeviç'in kapılacağı şaşkınlığı düşününce elinden olmadan gülümsedi.

Darya Aleksandrovna, kendini böyle hayallere kaptırmış, Vozdvijenskoye yol ayrımına kadar geldi.

XVII

Arabacı dört atlı arabayı durdurdu. Sağa dönüp birkaç köylünün bir yük arabasının yanında oturdukları çavdar tarlasına baktı. Kâtip arabadan atlayacak oldu, ama sonra vazgeçti, bir köylüye emredencesine seslendi, onu yanına çağırdı. Araba giderken esen hafif rüzgâr araba durunca kesilmişti. At sinekleri, onları öfkeyle kovmaya çalışan atların terli bedenlerine yapışıyorlardı. Yük arabasının yanından gelen tırpanın metalik sesi kesildi. Köylülerden biri kalktı, binek arabasına doğru yürüdü.

Kâtip, pek işlek olmayan, kupkuru, bozuk yolda çıplak ayaklarıyla yavaş yavaş yürüyen köylüye öfkeyle seslendi:

"Amma da mıymıntıymışsın be adam! Yürüsene!"

Başına bir hasır parçası bağlamış, kıvrıkcık saçlı, kambur, sırtı terden simsiyah olmuş yaşlı köylü, adımlarını hızlandırıp arabaya yaklaştı ve güneşten yanmış eliyle çamurluğundan tuttu.

"Vozdvijenskoye'ye, konağa mı gidiyorsunuz efendim? Şu yolun sonuna kadar gidin, sonra sola dönün, araba yolunu izleyin, sizi

I

doğru konağa götürür. Kimi göreceksiniz? Kontu mu?"

Köylüye bile Anna'yı nasıl soracağını bilemeyen Darya Aleksandrovna: "Acaba evdeler mi?" dedi.

Köylü, çıplak ayağının tabanının izini tozda bırakıp, bedeninin ağırlığını bir bacağından ötekine geçirdi. "Evde olsalar gerek," dedi.

Besbelli konuşmak isteğiyle: "Evet, evde olsalar gerek," diye tekrarladı. "Dün de konuklar geldi. Onlara çok konuk geliyor..." -Yük arabasının yanından bağırarak bir şeyler söyleyen delikanlıya döndü.- "Ne istiyorsun? Ha, aklıma geldi! Biraz önce orak makinesini görmek için hep birlikte buradan atlarla geçtiler. Şimdi evde olsalar gerek. Peki siz kimlersiniz?"

Arabacı, oturduğu yere çıkarken: "Uzaktan geliyoruz," dedi. "Konak uzak değil demek."

Yaşlı köylü, parmağını arabanın çamurluğunda gezdirerek: "Dedim ya, şurası," dedi. "Şu yolun sonuna varınca..."

Sağlıklı, kısa boylu delikanlı da yanlarına geldi. "Ürün kaldırmak için işçiye ihtiyacınız yok mu?" diye sordu.

"Bilmiyorum."

Yolcuları bırakmak istemediği, konuşmaya hevesli olduğu anlaşılın yaşlı köylü: "Sola döner dönmez karşınıza çıkacak," dedi.

Arabacı, arabayı sürdü, ama dar yola saparlarken köylü arkalarından seslendi:

"Dur! Hey ahabap, dur!"

İki köylü birden bağırıyordu: "Dur!"

Arabacı, arabayı durdurdu. Yaşlı köylü: "Kendileri geliyorlar!" diye seslendi. "İşte!" (Şoseden gelen dört atlıyla, iki tekerlekli bir arabada iki kişiyi gösteriyordu.) "Görüyor musunuz, işte geliyorlar!"

Gelen atlılar, Vronski, jokeyi, Veslovski ve Anna, arabadakiler de Prenses Varvara ile Sviyajski'ydi. Dolaşmaya ve yeni gelen biçme makinelerini kontrol etmeye çıkmışlardı.

Darya Aleksandrovna'nın arabası durduğunda atlılar iyice yaklaştılar. Önde Veslovski ile Anna vardı. Anna, kırpık yeşil, küt kuyruklu, besili, tıknaz İngiliz midillisinin üzerinde sakin, kendilerine doğru geliyordu. Yüksek şapkasının altından dökülen siyah saçlarının çevrelediği güzel yüzünün, dolgun omuzlarının, siyah binici kıyafetinin sardığı incecik beline, sakin, zarif duruşuna hayran kaldı Dolli.

Anna'nın atla dolaşması ona ilk anda uygunsuz bir şey gibi göründü. Darya Aleksandrovna için, bir kadının ata binmesinde, Anna'nın durumundaki bir kadına yakışmayacak, genç işi hafif bir hoppalık vardı, ama Anna'yı yakından görünce, onun ata binişinden hoşlandı. Anna'nın inceliğinin yanı sıra, her şeyinde -duruşunda, giyinişinde, hareketlerinde- öylesine bir sadelik, ağırbaşlılık ve soyluluk vardı ki, sanki onun ata binmesinden daha doğal bir şey olamazdı.

Anna'nın yanında, terlemiş bir Kula süvari atının üzerinde, kalın bacaklarını öne uzatmış Vasenka Veslovski vardı. Kurdeleleri uçuşan İskoç kepi yine başındaydı, bu haliyle-

le kendini beğendiği belli oluyordu. Onu tanı-ymca elinde olmadan neşeyle gülümsedi Darya Aleksandrovna. Arkalarından da Vronski geliyordu. Vronski'nin altında, dörtnala giderken terlediği her halinden belli olan doru bir safkan at vardı. Atı tutmaya çalışıyor, dizginlerini çekiyordu.

Daha arkadan ufak tefek jokey geliyordu. İri bir rahvan at koşulu yepyeni iki tekerlekliye binmiş Sviyajski ile prenses, atlılara yetişmeye çalışıyorlardı.

Anna, eski binek arabasının bir köşesine büzülmüş ufak tefek kadının Dolli olduğunu anladığı anda sevinçle gülümseyerek yüzü aydınlandı ve bir sevinç çığıltısı attı. Eyerin üstünde hopladı, atı dörtnala kaldırdı. Arabanın yanma gelince, attan yardımsız atladı, binici kıyafetinin eteğini tutarak DoUi'ye doğru koşmaya başladı.

Kâh yanağını Dolli'nin yanağına bastırıp öperek, kâh geri çekilip, onun yüzüne bakarak: "Ah, sen olduğunu tahmin ettim, ama inanmaya cesaret edemiyordum," dedi. "Ne büyük bir mutluluk bu! Sevincimin ne kadar büyük olduğunu bilemezsin."

Attan inmiş, onlara doğru yaklaşmakta olan Vronski'ye döndü. "Aleksey, bu ne büyük bir mutluluk!"

Vronski, gri silindir şapkasını çıkarıp Dol-li'ye yaklaştı. Sözlerine, ses tonuyla daha ağır bir anlam vermeye çalışarak, dudaklarında sağlıklı, bembeyaz dişlerini gösteren bir gülümsemeye: "Geldiğinize ne kadar çok sevindiğimi tahmin edemezsiniz!" dedi.

Vasenka Veslovski, atından inmeden kepini çıkardı, kurdelelerini başının üstünden uçuşturarak konuğu selamladı.

İki tekerlekli yaklaştığında Anna, Dolli'nin soru dolu bakışına cevap verdi: "Prenses Var-vara."

Darya Aleksandrovna: "Ya!" dedi. Yüzünde bir hoşnutsuzluk ifadesi belirdi. Prenses Varvara, kocasının halasıydı. Onu uzun zamandır tanır, ayrıca ona hiç saygı duymazdı. Prenses Varvara'nın ömrünü zengin akrabalarının yanında sığıntı olarak, onlara dalkavukluk yaparak geçirdiğini biliyordu, ama şimdi bir yabancı olan Vronski'nin, bir yabancıнын evinde kalması, kocasının ailesi adına gururuna dokunmuştu. Anna, Dolli'nin yüzündeki bu ifadeyi fark etti, bozuldu, kızardı, bıraktığı eteğine basınca tökezledi.

Duran iki tekerlekliye yaklaştı Darya Aleksandrovna ve Prenses Varvara ile soğuk bir tavırla selamlaştı. Sviyajski'yi de tanıyordu. Yeni evli, tuhaf dostu Levin'in ne yaptığını sordu. Kaçamak bir bakışla arabanın birbirine uymayan atlarına, yamalı çamurluklarına şöyle bir göz attıktan sonra, bayanların iki tekerlekliye binmelerini söyledi.

"Ben de şu araçla gelirim," dedi. "İki tekerleklideki at uysaldır. Prenses de çok iyi sürüyor."

O sırada yanlarına Anna geldi: "Hayır," dedi. "Siz yerinizde kalın, biz binek arabasıyla gideriz." Dollî'nin koluna girip, onu çekeledi.

Bir eşini daha önce hiç görmediği bu şık

araba, bu güzel atlar, çevresindeki bu çekici pırl pırl yüzler, Darya Aleksandrovna'nın gözlerini kamaştırmıştı. Ama onu en çok şaşırtan, iyi tanıdığı sevgili Anna'sındaki değişiklik olmuştu. Daha az dikkatli, Anna'yı önceden tanımayan, en önemlisi de, Darya Aleksandrovna'nın yolda düşündüklerini aklından geçirmemiş bir kadın, Anna'daki bu değişikliği fark edemezdi. Ama Dollî, şimdi Anna'nın yüzünde gördüğü, yalnız âşık kadınlarda görülen o geçici güzelliğe hayran kaldı. Yüzündeki her şey; gamzelerinin belirginliği, saçlarının toplanışı, dudaklarının duruşu, gülümsemesi, gözlerinin parlaklığı, hareketlerindeki çabukluk, incelik, sesindeki dolgunluk, hatta hayvana sağ ayakla dörtnala şahlanmayı öğretmek için, midillisine binmesine izin vermesini isteyen Veslovski'ye cevap verirken öfkeli ama yumuşak tavn da, evet, her şeyi göz kamaştırıcıydı. Anna'nın da bunun farkında olduğu belliydi. Bu, onu mutlu ediyordu.

İki kadın binek arabasına bindiklerinde birden üzerlerine bir çekingenlik geldi. An-na'ya, Dollî'nin soru dolu, dikkatli bakışları karşısında bir sıkılganlık gelmişti. Dollî'nin sıkılganlığının nedeni ise, Sviyajski'nin binek arabası için tuhaf bir tavırla "Araç" demesi üzerine Anna ile birlikte bindiği eski, pis arabasından elinde olmadan utanmasıydı. Arabacı Filipp ile kâtip de aynı utancı hissetmişlerdi. Kâtip, bu duygusunu gizlemek için bayanları bindirirken, telaşla koşuşturdu sağa sola, ama arabacı Filipp, bu üstünlüğün al-

tında ezilmemek için suratını asarak, buna kendini önceden hazırlamıştı. Doru hayvana bakıp, alaylı alaylı gülümsedi. Bu atların ancak iki tekerlekliyi çekmeye yaradığını, arabaya koşulunca sıcak bir havada durmadan kırk verst bile gidemeyeceklerini düşündü. Tavladaki köylüler ayağa kalkmış, konukların karşılanmasını merakla, neşeyle izliyorlar, kendi aralarında konuşuyorlardı. Başına hasır parçası bağlamış kıvrırcık saçlı ihtiyar: "Hepsi de çok sevindiler," dedi. "Epeydir görüşmedikleri belli."

"Gerasim amca, bizim ekin demetleri şu doru aygırla ne güzel çekilir, öyle değil mi?"

İçlerinden biri, kadın eyerine oturmuş Veslovski'yi gösterdi. "Baksana," dedi. "Şu, pantolon giymiş bir kadın değil mi?"

"Hayır, erkek. Baksana ne ustaca çevirdi hayvanın başını!"

"Ee, çocuklar, uyumayacağız galiba?" İhtiyar: "Uykunun sırası mı şimdi?" dedi. Elini siper edip güneşe baktı.

"Gün devriliyor baksana!" diye ekledi. "Kancalan al da yürü."

XVIII

Anna, Dollî'nin zayıf kırışıklarının içine anayolun tozunun yerleşmiş olduğu yorgun yüzüne bakıp, aklından geçeni söylemek istedi: Dollî'nin zayıflamış olduğunu. Ama kendisinin güzelleştiğini hatırlayınca vazgeçti, Dollî'nin bakışları da kendisine aynı şeyi söylediği için sadece iç çekmekle yetindi ve kendin-

den söz etmeye başladı: "Bana bakıp, içinde bulunduğum durumda mutlu olabilir miyim diye soruyorsun kendi kendine, öyle değil mi? Ne söylemem gerekir ki? Doğrusu, söylemekten utanıyorum, ama ben... ben başılsanamayacak ölçüde mutluyum. Bana sihirli bir şey oldu; bir kâbustan uyanıp da, o korkunç şeylerin hiçbirinin gerçek olmadığını anladığı anda bir insanın hissettiklerini bilirsin. İşte, ben de uyandım. Acılı, korkunç bir dönem geçirdim, ama şimdi uzun süredir özellikle buraya geldiğimizden beri öylesine mutluyum ki," dedi ve gülümseyerek Dollî'ye baktı.

Dollî de gülümseyerek, ama elinde olmaksızın tasarladığından daha soğuk bir tonla: "Ah, çok sevindim!" dedi; "Senin adına çok sevindim. Neden bana hiç yazmadın?"

"Neden mi? Çünkü cesaret edemedim... durumumu unutuyorsun."

"Hem de bana? Cesaret edemedin? Ah, benim ne düşündüğümü bir buseydin..."

Darya Aleksandrovna, Anna'ya bu sabahki düşüncelerini anlatmak istedi, ama her nedense bu ona şimdi yersiz göründü. Konuyu değiştirmek için: "Neyse, bunları sonra konuşuruz," dedi ve akasya ile leylaklardan oluşan yeşil duvarın ardında seçilen kırmızı ve yeşil damlan işaret ederek sordu; "Nedir bu yapılar? Küçük bir kasaba sanki."

Ama Anna, ona cevap vermedi. "Hayır, hayır!" dedi, "Peki, şimdi söyle bana; benim durumumla ilgili neler düşünüyorsun?"

Darya Aleksandrovna: "Bana kalırsa..." diye başlayacak oldu, ama tam o sırada, mi-

dilliyi sağ ayağıyla dörtnala kaldırmış olan Vasenka Veslovski, kısa ceketiyle, güderi kadın eyerinin üstünde ağır gövdesiyle hoplara-rak, dörtnala yanlarından geçti, geçerken de: "Kalktı Anna Arkadyevna!" diye bağırdı. Anna, ona bakmadı bile, ama Darya Alek-sandrovna, uzun bir konuşmaya girmek için arabanın uygun bir yer olmadığını düşündü ve söylemek istediği şeyi kısa kesti.

"Hiçbir şey düşünmüyorum," dedi; "Seni öteden beri severim; insan birini severse, olduğu gibi sever, olmasını istediği gibi değil."

Anna, bakışlarını kısarak başka tarafa baktı. (Bu, Anna'nın, Dolli'nin bilmediği yeni bir alışkanlığıydı). Bu sözlerin gerçek anlamını çıkarmaya çalışarak düşünceye daldı.

"Eğer günahların varsa, beni görmeye geldiğin ve şimdi söylediğin sözler için hepsi af-folunacaktır," dedi.

Dolli, onun gözlerinin yaşla dolduğunu gördü. Hiçbir şey söylemeden, Anna'nın elini sıktı.

Birkaç dakikalık bir sessizlikten sonra Dolli, sorusunu tekrarladı: "Eee, nedir bu binalar kuzum? Ne kadar da çok!"

Anna: "Malikâne personelinin evleri, ahırlar, tavlalar," diye karşılık verdi. "Şurada da park başlıyor, çok bakımsızdı. Aleksey, bu duruma getirdi. Bu malikâneyi çok seviyor. Ondan hiç beklemediğim bir tutkuyla verdi kendini çiftlik işlerine. Öylesine yetenekli bir insan ki! Başladığı her işi çok iyi yapıyor. Sıkılmak bir yana kendini vererek, büyük bir tutkuyla çalışıyor. Anladığım kadarıyla, hesabını

İctabını bilir bir toprak sahibi oldu. Çiftlik harcamalarında eli sıkı bile davranıyor, ama yalnızca çiftlik harcamalarında. On binler söz konusu olunca hiç aldırıyor. (Anna bunu, kadınların, sevgililerinin yalnız kendilerinin bildikleri özelliklerinden söz ederlerken olduğu gibi, sevinç ve kurnazlık dolu bir gülümsemeyle söylemişti). Şu büyük kapıyı görüyor musun? Orası yeni hastane. Bize yüz binden aşağı mal olmayacağını sanıyorum. Onun şimdi tek düşündüğü şey bu yapı. Kendini bu tutkuya nereden kaptırdı biliyor musun? Köylüler, ondan çayın kendilerine biraz daha ucuz bırakmasını rica ettiler, o da reddetti. Bu yüzden, ona cimri diye sitem ettim. Yalnız bunun için değil kuşkusuz, başka şeyler de bir araya gelince, cimri olmadığını göstermek için bu hastaneyi yaptırmaya karar verdi. Doğrusunu istersen, c'est une petitesse,' ama bu yüzden onu daha çok seviyorum. Şimdi evi göreceksin. Dedesinden kalma bir ev, dış görünüşünde herhangi bir değişiklik yapılmadı." Bahçenin yaşlı ağaçlarının değişik tonda yeşillikleri arasından ortaya çıkan sütunlu, güzel eve bakarken Dolli heyecanlandı: "Ah ne kadar güzel!" dedi.

"Gerçekten çok güzel değil mi? Evin üst katının manzarasına doyum olmaz."

İki işçinin toprağı kabartılmış çiçek tarhına hâlâ düzenlenmemiş delikli taştan bordur yaptıkları çakıl dökülmüş, çiçeklerle süslü avluya girdiler. Üstü örtülü kapının önünde durdular.

Önemsiz bir şey.

Anna, uşakların kapının önünden götürmekte oldukları binek atlarına bakarak:

"Oo, gelmişler!" dedi. "Gerçekten hoş bir midilli değil mi? Onu çok seviyorum." Kapıdan fırlayan güzel giyimli uşağa döndü. "Buraya getirin onu, şeker verin. Kont nerede?" Onları karşılamaya çıkan Vronski ile Veslovski'yi gördü; "Aa, işte geliyor!"

Vronski, Anna'ya Fransızca: "Prensene nereye yerleştireceksiniz?" diye sordu.

Anna'nın cevabını beklemeden bir kez daha selamlaştı Darya Aleksandrovna ile ve bu kez elini de öptü.

"Sanırım ona balkonlu, büyük odayı vereceksiniz."

Anna, uşağın getirdiği şekeri sevgili atına verirken: "Yoo, olmaz, orası uzak!" dedi. "Köşedeki oda iyi. Böylece daha sık görüşürüz. Hadi yürüyün."

Veslovski'ye dönerek: "Et vous oubliez vot-re devoir," dedi.

Veslovski, parmaklarını yeleğinin cebine sokarken gülümsedi. "Pardon fen ai tout ple-in les poches"" diye karşılık verdi.

Anna, atın şeker yerken ıslattığı elini mendiliyle silerken: "Mais vous venez trop tard," dedi.

Sonra Dolli'ye dönerek sordu: "Ne kadar kalıyorsun? Bir gün mü? Bu olamaz."

Valizini arabadan çıkarmak zorunda olduğunu ve yüzünün toz içinde kaldığını bildiği

Siz de görevinizi unutuyorsunuz. Bağışlayın ceplerim bunlarla dolu. Ama çok geç geliyorsunuz.

İçin sıkılganlık duyan Dolli: "Öyle söz verdim, sonra çocuklar..."

Anna: "Hayır Dolli, şekerim... Neyse, bakalım, hadi, gel," dedi ve Dolli'yi odasına götürdü.

Bu, Vronski'nin teklif ettiği lüks misafir odası değil, Anna'nın Dolli'ye özür dileyerek verdiği odaydı. Özür dilemeyi gerektiren bu oda, aslında öylesine lüks döşenmişti ki, Dolli ömründe böyle bir odada yatmamıştı. Bu oda, ona yurtdışındaki en lüks otelleri hatırlattı.

Binici kılığıyla Dolli'nin yanına oturan Anna: "Ah şekerim, ne mutluyum bilemezsin," dedi, "Seninkileri anlat bana. Stiva'yı şöyle birazcık gördüm, ama o çocuklardan söz etmesini beceremiyor. Sevgilim Tanya nasıl? Koca kız olmuştur herhalde?"

Darya Aleksandrovna, kısaca: "Evet, kocaman," diye cevap verdi -ve çocuklarından böylesine soğuk söz edişine kendi de şaşıtı.-"Levinlerde çok rahatız," diye ekledi.

Anna: "Bak işte, beni küçümsemediğinizi bilseydim... Hepiniz bize gelebilirdiniz," dedi; "Zaten Stiva, Aleksey'in eski ve çok iyi bir arkadaşıdır," diye ekledi ve birdenbire kızardı.

Dolli, şaşırarak: "Evet, ama böyle de rahatımız yerinde," diye cevap verdi.

Anna: "Sevincimden saçmalıyorum işte ben de! Ama şekerim, seni gördüğüme öylesine sevindim ki. Önemli olan biricik şey, canınım içi, seni gördüğüme çok sevinmiş olmamdır," diyerek, Dolli'yi tekrar öptü, "Belim için ne düşündüğünü hâlâ söylemedin,

bense her şeyi bilmek istiyorum, ama beni olduğum gibi göreceğine sevindim. En önemlisi, benim bir şeyi ispat etmek istediğimi düşünmelerini istemiyorum. Hiçbir şey ispat etmek istemiyorum. Sadece kendimden başka kimseye kötülük etmeden yaşamak istiyorum. Buna da hakkım var, değil mi? Neyse, bu uzun uzadıya görüşülecek bir konu; daha sonra, seninle bunu enine boyuna konuşuruz. Şimdi gidip giyineyim, sana da hizmetçiyi yollayayım."

XIX

Darya Aleksandrovna yalnız kalınca odayı bir ev kadını gözüyle inceledi. Arabayla eve yaklaşırken, koridorlardan geçerken, şimdi odasında otururken her şey, yalnız İngiliz romanlarında okuduğu, ama Rusya'da, hele çiftlikte hiç görmediği yeni Avrupa lüksünü anımsatmış, üzerinde bir bolluk, göz kamaştırıcı bir güzellik izlenimi bırakmıştı. Yeni Fransız kâğıtlarından, odanın bütün tabanını kaplayan halıya kadar her şey yeniydi. Karyolada yaylı bir yatak, değişik bir baş yastığı ve ipek kılıflı küçük küçük yastıklar vardı. Mermer lavabo, tuvalet masası, kanepeler, masalar, şöminenin üstündeki bronz saat, perdeler, duvarlardaki portreler... her şey en pahalı cinsinden ve yepyenyiydi.

Oda hizmetçisi kızın, saç tuvaleti, giyinişi bile Dolli'ninkinden daha moda uygun, daha şık, yeni ve pahalıydı. Kızın kibarlığı, temizliği, hizmet edişindeki candan davranışı

Parya Aleksandrovna'nın hoşuna gitmişti. Geldim, bir talihsizlik sonucu valizine koyduğu yamalı geceliği yüzünden onun yanında sıkılıyordu. Evde öylesine gurur duyduğu yamalar, onarılmış giysiler ona şimdi utanç veriyordu. Evdeyken, altı geceliğe arşını altmış beş kapikten, yirmi dört arşın pazen gideceğini, bunun işçiliği ve süslemeleri dışında on beş ruble tutacağını, geceliğini yamamakla bu on beş rubleyi kazandığını düşünmüştü, ama şimdi bundan oda hizmetçisinin karşısında utanç değil de, bir sıkılganlık duyuyordu.

Darya Aleksandrovna, odaya çok eskiden beri tanıdığı Anuşka girince biraz rahatladı. Şık oda hizmetçisi, hanımının yanına gideceğini söyleyip çıktı, Darya Aleksandrovna'nın yanında Anuşka kaldı.

Hanımfendinin geldiğine çok sevindiği belliydi. Durmadan konuşuyordu. Dolli, onun, hanımının durumunu, özellikle kontun Anna Arkadyevna'ya olan sevgisi ve ona bağlılığı üzerine olan düşüncelerini açıklamak istediğinin farkındaydı, ama Anuşka bu konuda ne zaman ağzını açacak olsa, Dolli, hemen onu susturuyordu: "Ben Anna Arkadyevna ile büyüdüm, benim için o her şeyden değerlidir. Bu konuda yargıda bulunmak bize düşmez. Hem sanıyorum sevmek..."

Darya Aleksandrovna, onun sözünü kesti: "Lütfen şunu ver de yıkasınlar."

"Başüstüne efendim. Bizde ufak tefeği yıkama işine ayrıca iki kadın bakar. Çamaşır-

r

lar ise makinede yıkanır. Kont, kendisi ilgilenir bütün bunlarla. Böyle bir koca..."

Dolli, Anna'nın odaya girmesine, böylece Anuşka'nın gevezeliğine bir son vermesine çok sevindi.

Anna, sade patiska bir elbise giymişti. Dolli, elbiseyi büyük bir dikkatle gözden geçirdi. Bu sadeliğin ne anlama geldiğini, ne kadar paraya mal olduğunu biliyordu.

Anna, Anuşka için: "Eski bir tanıdık," dedi.

Anna'nın sıkılganlığı artık geçmişti. Şimdi çok rahat ve sakindi. Dolli'nin, buraya gelmesinin etkisinden artık kurtulduğunu, duygularıyla içten düşüncelerinin bulunduğu ruhundaki bölmenin kapısı kapanmışcasına, o yüzeysel, umursamaz tavrını takındığını gördü.

Dolli: "Ee, kızın nasıl Anna?" diye sordu. "Ani mi? Sağlığı şimdi yerinde. Görmek ister misin? Hadi gidelim, sana göstereyim. Dadılarından az çekmedim. İtalyan bir sütanesi var. İyi, güzel kadın, ama aptalın teki! Yol vermek istedik, ama çocuk öyle alıştı ki, hâlâ tutuyoruz."

Dolli, kızın soyadının ne olacağını sormak amacıyla:

"Ee, nasıl bir yol buldunuz?" diye başladı, ama Anna'nın yüzünün birden değiştiğini görünce, sorusunun sonunu başka türlü getirdi: "Nasıl bir yol buldunuz da, onu memeden kesebildiniz?"

"Asıl sormak istediğin bu değildi değil mi? Soyadının ne olacağını sormak istiyordun,

I

öyle değil mi? Bu, Aleksey'i çok üzüyor. Soyadı yok. Yani soyadı Karenina. -Bunu söylerken, birleşen kirpiklerinden başka bir şey görünmeyecek kadar gözlerini kısmıştı. Sonra birden yüzü aydınlandı.- Neyse, sonra konuşuruz bütün bunları. Şimdi gidelim, onu sana göstereyim. Elle est tres gentüle." Emeklemeye başladı bile."

Evin her yerinde Darya Aleksandrovna'yı şaşırtan lüks, çocuk odasında daha da şaşırtıcıydı. İngiltere'den getirilmiş küçük arabalar, bebeklerin yürümesini kolaylaştıracak tekerlekli araçlar vardı. Çocuğun

emeklemesi için özel olarak bilardo masası biçiminde yapılmış bir divan, salıncaklar, özel banyolar, hepsi İngiliz malı olan sağlam, güzel ve çok pahalı şeylerdi. Oda geniş, aydınlık ve tavanı çok yüksekti. Anna ile Dollı odaya girdiklerinde çocuk, üzerinde tek bir gömlek, masada küçük koltuğunda oturuyor, et suyunda pişmiş yemeğini yiyordu. Yemekler üzerine dökülmüştü. Çocuk odasında hizmet eden Rus hizmetçi kız, çocuğu doyuruyordu. Belli ki arada kendi de atıştırıyordu. Görünürlerde çocuğun süt annesi ve dadısı yoktu, bitişik odadaydılar. Ancak anlaşabildikleri tuhaf bir Fransızca ile konuştukları duyuluyordu. Anna'nın sesini duyunca, yüzünde tatsız ve çirkin bir ifade olan süslü püslü, uzun boylu bir İngiliz kadın, san buklelerini sallaya sallaya odaya girdi. Anna, onu suçlama-rcııştı, ama o hemen kendini savunmaya baş- Çok tath bir şey.

ladı. Anna'nın her söylediğine acele acele "Yes my lady," diye tekrarlayarak cevap veriyordu. Kara kaşlı, simsiyah saçlı, pembe yanaklı, teni sağlıklı, küçük bedeni pembe beyaz küçük kız, yeni gelene bakarken yüzündeki sert ifadeye rağmen Darya Aleksandrov-na'nın pek hoşuna gitti. Onun sağlıklı görünüşünü kıskandı bile. Çocuğun emekleyişi de çok hoşuna gitti. Kendi çocuklarından hiçbiri böyle emeklememişti. Çocuğun, gömleğini arkasına toplayıp onu halının üzerine koyduklarında çok tatlı bir görünümü vardı. Simsiyah gözleriyle büyüklere -besbelli onu seyrettikleri için mutlu- vahşi, küçük bir hayvan gibi bakarak, gülümsüyor, bacaklarını iki yana açıp, ellerine kuvvetle dayanarak, mini mini kıcını çabucak öne alıyor, sonra küçük kollarını ileri uzatarak emeklemeye çalışıyordu. Çocuk odasının genel havasından ve özellikle İngiliz kadından hiç hoşlanmadı Darya Aleksandrovna. İnsandan çok iyi anlayan Anna'nın, kızma böylesine sevimsiz, hoppa bir İngiliz kadını tutabilmiş olmasını ancak, hiç bir saygıdeğer kadının, Anna'nmki gibi dürüst olmayan bir ailenin yanında çalışmayı kabul etmeyeceği düşüncesiyle açıklayabildi. Ayrıca, konuşma arasında geçen birkaç sözcükten, Anna'nın, dadı ve çocukla sık görüşmediklerini, annenin çocuk odasına uğramasının olağan bir olay olmadığını anlamıştı-Anna, çocuğa bir oyuncağı vermek istedi, ama bulamadı.

İşin en garip yanı, çocuğun kaç dişi olduğuna cevap verirken Anna'nın yanılmasıydı. Son çıkan diştten haberi yoktu.

Odadan çıkarlarken, kapının önünde duran oyuncağa çarpmasını diye Anna, eteğini kaldırdı. "Burada bu kadar fazlalık olduğunu görmek bazen çok ağır geliyor," dedi. "İlk çocuğumda böyle değildi."

Darya Aleksandrovna, çekingen: "Bense bunun tam tersim düşünmüştüm," dedi.

Anna, çok uzaktaki bir şeye bakıyormuş gibi gözlerini kıstı: "Oh, hayır," dedi. "Onu, Seryoja'yı gördüğümü sanırım biliyorsun. Neyse, bunları sonra konuşuruz. İnanır mısın, önüne ansızın kocaman bir sofrta kurulan, ama hangisinden başlayacağını şaşırın aç bir insan gibiyim şu anda. Dolu sofrta; sen ve seninle yapacağımız, başka hiç kimseyle yapamayacağım konuşmalarımız. Nereden başlayacağımı bilemiyorum. Maisje ne vous ferai gráce de rien." İçimi olduğu gibi dökmeliyim. Önce, sana burada karşılaşacağın kimselerle ilgili kısa bir bilgi vermeliyim. Kadınlardan başlıyorum; Prenses Varvara; onu tanıyorsun. Stiva'nın da, senin de onunla ilgili düşüncelerinizi biliyorum. Stiva, onun, yaşamının tek amacının, Katerina Pavlovna teyzeye üstünlüğünü kanıtlamak olduğunu söyler. Doğrudur, ama o temiz yüreklidir, ben de ona minnettarım. Petersburg'da bir aralık un chaperon'a" ihtiyacım oldu. O imdadıma yetişti.

Ama sana merhamet etmeyeceğim. İİronik) ** Genç bir kız ya da kadına arkadaşlık, eşlik eden yaşlı kadın.

Gerçekten temiz yürekli bir insandır. Durumumu çok kolaylaştırdı. İçinde bulunduğum durumun ağırlığını tam olarak anlamadığının farkındayım... Orada, Petersburg'da durumum çok kötüydü. Burada ise bütünüyle huzur içinde, mutluyum. Neyse, bunları sonraya bırakalım. Sana herkes üzerine bilgi vermem gerekiyor. Sonra Sviyajski geliyor; bu bölgenin başkanıdır. Çok dürüst, değerli bir insan, ama Aleksey'den beklentisi var. Anlayacağın gibi, Aleksey köye yerleşmesinden sonra büyük varlığıyla çevrede hayli önemli bir kişi olabilir. Sonra Tuşkeviç var; onu gördün. Betsi'nin evinden çıkmazdı. Artık ondan yüz çevirdiler, o da bize geldi. Aleksey'in dediğine bakılırsa, görünmek istedikleri gibi kabul edilirse çok iyi sayılabilecek insanlardan biriymiş. Prenses Varvara'nın dediği gibi de, et puis il cest comme üjaut* Sonra Veslovski; onu tanıyorsun. Çok sevimli, canayakın bir çocuk -Anna'nın dudaklarında çapkın bir gülümseme belirdi- Levin ile arasında geçen şu müthiş olay nedir? Veslovski, Aleksey'e anlattı, ama inanmadık. İl est tres gentil et naif." -Yine aynı gülümseme belirdi Anna'nın dudaklarında.- Erkeklerin de eğlenceye, çevrelerinde insanlar görmeye ihtiyaçları var. Bütün bu kalabalığa bu yüzden değer veriyorum. Aleksey'in değişiklik özlemi çekmemesi için evimizde canlılık, neşe olmalı, sonra kâhyayı göreceksin, Alınandır, işinin de ehli. Aleksey, ona çok değer veriyor. Sonra doktor

* Ayrıca kusursuz biridir.

** Çok kibar ve saf bir insandır.

var, genç bir adam, tam nihilist sayılmaz, ama bıçakla yemek yiyor, bilirsin... Çok iyi bir insan... Sonra mimar geliyor... Une petite cow."*

XX

Darya Aleksandrovna ile birlikte geniş taş verandaya çıkan Arına, gölgede bir gergefin önüne oturarak, Kont Aleksey Kirilloviç Vronski'nin koltuğuna bir örtü işlemekte olan Prenses Varvara'ya: "Prenses, işte size Dolli," dedi, "Onu görmeyi çok istiyordunuz. Kendisi öğle yemeğinden önce hiçbir şey yemek istemediğini söylüyor, ama siz ona kahvaltı getirmelerini emrediniz, ben de gidip Aleksey'i bulup, hepsini buraya getireyim."

Prenses Varvara, Dolli'yi içten, ama biraz koruyucu bir tavırla karşıladı ve hemen An-na'yı, onu büyüten kız kardeşi Katerina Pav-lovna'nın sevdiğinden daha çok sevdiğini ve şimdi herkesin Anna'dan yüz çevirdiği şu sırada, onun için son derece zor olan şu geçici dönemde kendisine yardım etmeyi borç saydığından, Anna'nın yanında kaldığını açıklamaya girişti.

"Kocasını boşamaya razı olduğunda, ben de yalnız hayatıma döneceğim, ama şimdi, burada ona yardımcı olmalıyım ve ne kadar güç olursa olsun, bazıları gibi davranma-yarak, görevimi yapacağım. Sen de ne kadar iyisin, buraya gelmekte ne iyi ettin! Onlar evli bir çift gibi yaşıyorlar. Onları yargılamak

* Küçük bir flört.

yalnızca Tann'ya düşer, bize değil; peki, ya Biryuzovski ile Avenyeva, ya Nikandrov ya da Vasilyev ile Mamonova, ya Liza, Neptün ova... Onlara kimse bir şey diyor mu? Sonunda da hepsini yeniden sosyeteye kabul ettiler. Hem, sonra c'est un interieur sijoli, si comme il faut Tout-a-fait à l'anglaise. On se reunit le matin au breakfast et puis en se separe." Akşam yemeği yedide. Stiva, sizi göndermekle çok iyi etti. Onlara sarılmak zorunda. Biliyorsun, Vronski, annesi ve ağabeyi sayesinde ne isterse yapabilir. Sonra, onlar öylesine çok iyilik yapıyorlar ki. Size hastanesini anlattı mı? Ce sera admirable" her şey Paris'ten geldi."

Konuşmaları, erkekleri bilardo salonunda bulup, onlarla birlikte verandaya dönen Anna tarafından kesildi. Öğle yemeğine daha çok vardı; hava da çok güzel olduğundan, bundan sonraki iki saati geçirmek için ortaya çeşitli teklifler atıldı. Vozdvijenskoye'de vakit geçirecek pek çok yol vardı ve bunların hepsi de Pokrovskoye'dekilerden çok farklıydı.

Veslovski, o güzel gülümsemesiyle: Une partie de lawn tennis,*" teklifinde bulundu; "Sizinle ikimiz yine eş oluruz Anna Arkadyev-na."

Vronski: "Hayır, hava çok sıcak. Bahçeye çıkıp dolaşmak ya da sandalla bir gezinti yaparak, Darya Aleksandrovna'ya ırmağın kıyılarını göstermek bence hepsinden iyi," dedi.

* Burası öylesine cici, öylesine temiz bir yuva ki. Tam İngiliz usulü. Sabahları kahvaltıda bir araya geliniyor, sonra herkes kendi yoluna gidiyor.

* Harika olacak.

** Bir parti çimen tenisi.

Sviyajski: "Ben hepsine razıyım," dedi.

Anna: "Bana kalırsa Dolli hepsinden çok, gezintiden hoşlanır, öyle değil mi? Sonra da dolaşırız."

Öyle kararlaştırıldı. Veslovski ile Tuşkeviç kıyıya gittiler. Orada sandalı hazırlayıp, ötekileri beklemeye söz verdiler.

İki çift halinde; Anna, Sviyajski ile, Dolli de Vronski ile bahçedeki patika boyunca yürüdüler. Dolli, kendini içinde bulunduğu bu yepyeni ortamda biraz sıkılgan ve rahatsız hissediyor, Anna'ya sadece hak vermekle kalmıyor, aynı zamanda onaylıyordu da. Dürüst hayatın tekdüzeliğinden bıkmış, namuslu kadınlarda çoğunlukla görüldüğü gibi, Dolli de, yasak aşkı hoş görmekle kalmıyor, aynı zamanda ona imreniyordu da. Ayrıca Anna'yı yürekten seviyordu, ama onu, kendisine büsbütün yabancı, etikete son derece düşkün o insanlar arasında görünce Darya Aleksan-drovna bir huzursuzluk hissetti. Hele sırf oradaki rahatı için Anna ile Vronski'nin her şeyini bağışlayan Prenses Varvara'dan hiç hoşlanmadı.

Dolli, genelde Anna'nın davranışını doğru buluyordu, ama uğruna bu davranışın yapıldığı adamı görmek onu rahatsız etmişti. Ayrıca, Vronski'den hiçbir zaman hoşlanmamıştı. Onu çok mağrur bulur, öte yandan onda zenginliğinden başka gururlanabileceği hiçbir şey de göremezdi. Oysa burada, kendi evinde Vronski, elinde olmadan Dolli'yi eskisinden daha çok etkilemişti ve Dolli, onun yanında bir türlü rahat olamıyordu. Vronski'nin ya-

nmdayken, tıpkı oda hizmetçisinin yanında, olduğu gibi geceliği için kapıldığı duyguya benzer bir duyguya kapılıyordu. Hizmetçi kızın yanında, yamalan için hissettiği; utanma değil de, sıkılganlığa benzeyen o duygunun bir eşini de Vronski'nin yanında hissediyordu.

Dolli, kendini mahcup hissediyor, konuşacak bir konu arıyordu. Mağrur Vronski'nin bahçesinin ve evinin övülmesinden hoşlanmayacağını düşünmekle birlikte, başka bir konu bulamadığından, Vronski'ye evini çok beğendiğini söyledi.

Vronski: "Evet, çok güzel, eski stilde bir yapıdır," dedi.

"Merdivenlerin önündeki avlu çok hoşuma gitti. Daha önce de böyle miydi?"

Vronski: "Yo, hayır!" dedi ve sevinçten yüzü aydınladı. "Bu avluyu baharda görseydiniz!"

Böylece Vronski önce sakin sonra gitgide kendini konuya kaptırarak Dolli'nin dikkatini evdeki ve bahçedeki çeşitli süslemelerin ayrıntılarına çekmeye başladı. Malikânesinin güzelleştirilmesine ve restorasyonuna büyük emek harcayan Vronski'nin yeni tanıştığı birine bunlardan böbürlenerek söz etme ihtiyacını duyduğu ve Darya Aleksandrovna'nın övgülerinden hoşlandığı belliydi.

Dolli'nin gerçekten sıkılmadığına emin olmak için onun yüzüne dikkatle bakarak: "Eğer hastaneye bir göz atmak isterseniz ve yorul-madmızsa, uzakta değil," dedi, "Gidelim mi?"

Anna'ya dönerek, sordu: "Sen de gelir misin Anna?"

Anna, Sviyajski'ye: "Gideriz, değil mi? Ma-is ü nefaut pas laisser le pauvre Veslovski et Tuşkeviç se morfondre lâ dans le bateau* Onlara haber göndermeliyiz," dedi ve daha önce hastaneden söz ederken takındığı o aynı şeytanca, bilmiş gülümsemeyle Dolli'ye bakarak ekledi; "Evet, burada, arkasında bir anıt bırakacak."

Sviyajski: "Ah, büyük bir eser doğrusu!" dedi, ama Vronski'ye dalkavukluk ediyor görünmemek için de, hemen hafiften eleştirdiği bir yorum ekledi; "Bununla birlikte, köylülerin sağlığı için bu kadar şey yapan sizin, okullara karşı böylesine ilgisiz kalmanız beni şaşırtıyor kont."

Vronski: "C'est devenu telement commun les ecoles." Ama asıl sebep bu değil. Kendimi kaptırdım bir kez," dedi ve sonra Darya Aleksandrovna'ya dönüp, yoldan ayrılan bir yan yolu işaret ederek; "Hastaneye bu yandan gitmek gerekiyor," diye ekledi.

Hanımlar güneş şemsiyelerini açarak yan yola girdiler. Birkaç dönemeç daha döndükten sonra, bir bahçe kapısından çıkınca, önünde yüksekçe bir yerde, gösterişli, hemen hemen bitmiş, büyük, kırmızı bir yapı gördüler. Henüz yağlıboyası yapılmamış sac Çatı güneşte ıslık ıslık parlıyordu. Bu yapının yanbaşında bir başkası yapılmaktaydı. Yapıyı çevreleyen iskelelerin üstüne önlüklü işçiler tuğla duvarları çıkıyor, tahta teknelerin

* Ama zavallı Veslovski ile Tuşkeviç'i orada sandalda sonsuza kadar bekletenleyiz. ** Okullar sıradan bir şey haline geldi.

içinde harç döküyor, malalanyla siva çekiyorlardı .

Sviyajski: "Sizde iş ne kadar da çabuk ilerliyor," dedi; "Son gelişimde, daha çatı yoktu." Arma: "Sonbahara kadar hepsi tamamlanacak. İçerisi hemen hemen bitti bile," dedi. "Ya bu yeni yapı nedir?" Vronski: "Burası doktorların lojmanı ve eczane olacak," diye cevap verdi ve kısa pal-tolu mimarın kendisine doğru geldiğini görünce, bayanlardan özür dileyerek, onu karşılamak üzere ilerledi.

Kireç kuyusunun açığından dolaşarak durdu ve bir konu üzerine mimarla ateşli ateşli konuşmaya başladı.

Anna'nın, ne konuştukları sorusuna cevap olarak: "Alınlık yine çok alçak," dedi.

Anna: "Temelin yükseltilmesi gerektiğini söyleyip durmuştum," dedi.

Mimar: "Evet, çok daha iyi olurdu Anna Arkadyevna, ama artık geçti," dedi.

Onun mimarlık bilgisine şaşkınlığını belirten Sviyajski'ye Anna: "Evet, bu konuyla çok ilgileniyorum," dedi, "Yeni yapının hastaneye uygun olması gerekirdi, ama bunu yaptırmak sonradan akla geldiği için plansız başlandı." Mimarla konuşmasını bitiren Vronski, bayanların yanına gelerek, onları hastanenin içine soktu.

Hâlâ kapıların, pencerelerin çevrelerini düzeltiyorlar, alt katın boyasını yapıyorlardı, ama üst kat hemen hemen bitmişti. Geniş demir merdivenlerden sahanlığa çıkıp ilk büyük odaya girdiler. Duvarlara mermer görü-

nüşünde alçı siva yapılmış, yeğpare camdan kocaman pencereler yerlerine takılmış, yalnız parke döşeme henüz tamamlanmamıştı; bir parke bloğunun yerleştirilmesinin planını yapan doğramacılar, işlerini bırakıp saçlarının önlerine düşmemesi için başlarına taktıkları bantları çıkararak, onları selamladılar.

Vronski: "Burası bekleme odası," dedi, "Buraya bir masa, bir sıra ve bir dolap konacak, başka bir şey konmayacak."

Anna, eliyle boyanın kuruyup kurumadığını yoklayarak: "Şuradan gireceğiz, ama sakın pencereye sokulmayın," dedi, Vronski'ye dönerek ekledi; "Aleksy, boyalar kurumuş bile."

Bekleme odasından, bir koridora geçtiler. Burada Vronski, onlara kurulmuş durumda olan yeni sistem havalandırma düzenini, mermer banyoları, çok güzel yayılan bulunan karyolalan gösterdi. Daha sonra, birbiri peşinden bütün koğuşları, depoyu, çamaşırhaneyi gezdirdi, yeni tip ocakları, gerekli şeyleri koridorlarda hiç

gürültü çıkarmadan taşıyacak servis arabalarını, daha bir sürü şeyi gösterdi. Sviyajski, bütün bunları, yenilikleri bilen biri gibi değerlendirdi. Dolli, şimdiye kadar ömründe hiç görmediği şeyler karşısında düpedüz şaşakaldı; her şeyi anlamak isteyerek, her şey üzerine sorular sordu; bu da, belli ki Vronski'nin çok hoşuna gitti.

Sviyajski: "Evet," dedi, "Öyle sanıyorum ki, Rusya'da doğru dürüst yapılmış biricik hastane bu olacaktır."

Dolli: "Peki, bir doğum koğuşunuz olma-
133-

yacak mı?" diye sordu, "Köyde bu öylesine gerekli ki... Ben çoğu zaman..."

Vronski, bütün nezaketine rağmen Dolli'nin sözünü kesti: "Burası bir doğumevi değil, bulaşıcı olanlar dışında, bütün hastalıklar için bir hastane," dedi. Yurtdışından daha yeni getirilmiş, hastalıktan yeni kalkmış hastaların kullanacağı bir koltuğu Darya Alek-sandrovna'ya doğru iterek devam etti: "Hele şuna bir bakın?" Koltuğa oturup, yürüterek; "Bakın! Hasta yürüyemiyor dur, güçsüzdür ya da bacaklarından bir sorunu vardır, ama temiz hava almak ihtiyacındadır. İşte, bununla çıkar, dolaşır..."

Darya Aleksandrovna'nın her şey ilgisini çekmiş, gördüğü her şey hoşuna gitmişti, ama en hoşlandığı, o doğal, saf tutkusuyla Vronski olmuştu. Vronski'nin anlattıklarını dinlemeden, ama ona bakıp yüz ifadesini iyice anlamaya çalışarak ve içinden kendisini Anna'nın yerine koyarak, "Evet, çok sevimli, çok iyi bir insan," diye düşündü.

XXI

Sviyajski'nin yeni aldıkları aygın görmek istediği haraya gitmelerini teklif eden Anna'ya, Vronski: "Hayır, bana kalırsa prenses yoruldu, atlarla da ilgilediğini sanmıyorum. Siz gidin, ben de prensesi eve götüreyim; hem, kendisiyle biraz konuşuruz," dedi ve Dolli'ye dönerek ekledi; "Elbette, hoşunuza giderse."

Darya Aleksandrovna, biraz şaşarak: "Atlardan hiç anlamam, çok sevinirim," dedi.

Vronski'nin yüzünde, onun kendisinden bir şey istediğini okudu. Yanılmamıştı. Dolli ile Vronski, bahçeye çıkar çıkmaz, Vronski, Anna'nın gittiği yöne şöyle bir göz atıp, onun kendilerini işitemeyeceğine emin olduktan sonra hemen başladı. Gülen gözlerle Dolli'ye bakarak: "Sizinle konuşmak istediğimi herhalde tahmin etmişsinizdir," dedi; "Anna'nın dostu olduğunuzu düşünmekle yanıldığımı sanmıyorum."

Şapkasını çıkardı, saçları açılmaya yüz tutmuş başını mendiliyle sildi. Darya Aleksandrovna hiç sesini çıkarmadı, sadece korkuyla ona baktı. Vronski'yle yalnız kalınca birdenbire ürkmüş; Vronski'nin gülen gözlerine rağmen yüzündeki ciddi ifade onu korkutmuştu.

Vronski'nin söylemeyi tasarladığı şeylerle ilgili çok çeşitli ihtimaller şimşek gibi kafasından geçti; "Şimdi, benden çocuklarımla birlikte yanlarında kalmamı rica etmeye kalkışacak, ben de reddetmek zorunda kalacağım ya da Anna için Moskova'da bir çevre sağlamamı isteyecek... sakın Vasenka Veslovski ve onun Anna'yla ilişkisi üzerine olmasın? Belki de Kiti ile ilgili olarak, kendini ona karşı suçlu hissettiğini söylemek istiyor?" Dolli, Vronski'nin kendisiyle ne konuşmak istediğini bir türlü kestiremiyor, aklına yalnızca en kötü şeyleri getiriyordu.

Vronski: "Anna'nın üzerinde öyle bir etkiniz var; Anna, sizi öylesine seviyor ki," dedi; "Bana yardım ediniz!"

Darya Aleksandrovna, onun ihlamur ağaç-

lannın arasından vuran güneşle kâh büsbütün, kâh yer yer aydınlanan, kâh yine gölgeye bürünen enerjik yüzüne sorgu dolu ürkek bakışlarla bakıyor ve ne söyleyeceğini bekliyordu, ama Vronski, onun yanı başında konuşmadan yürüyor, bir yandan da elindeki bastonla çakılları eşeliyordu. "Anna'nın eski arkadaşları içinde bizi görmeye gelen biricik kadın siz olduğunuza göre, -Prens Varvara'yı saymıyorum- eminim ki, bu durumun doğurduğu güçlükleri anladığınız, Anna'yı hâlâ sevdiğiniz ve ona yardım etmek istediğiniz için geldiniz." Dönüp, Dolli'ye bakarak sordu; "Sizi doğru anlamış mıyım?"

Darya Aleksandrovna, güneş şemsiyesini kapayarak: "Ah, elbette!" diye cevap verdi, "Ama..."

Vronski: "Hayır!" diye onun sözünü kesti ve elinde olmayarak, bu davranışıyla karşındakini zor bir duruma soktuğunu unutup bir an durdu, böylece Dolli de durmak zorunda kaldı; "Anna'nın durumunun ağırlığını benden daha iyi ve daha güçlü kimse hisse-demez. Beni kalbi olan bir adam olarak saymak lütfunda bulunursanız, bu da çok doğaldır. Onun bu durumuna neden olan benim, işte onun için bunu yürekten hissediyorum." Vronski'nin bunu nasıl bir içtenlik ve kesinlikle söylediğini elinde olmayarak hayranlıkla seyreden Darya Aleksandrovna: "Anlıyorum," dedi, "Ama özellikle siz neden oldunuz diye, biraz fazla büyütüyorsunuz gibi geliyor bana. Anna'nın sosyetedeki durumu zor, bunu anlıyorum."

Vronski, suratını asarak buruşturdu, hızlı hızlı: "Sosyete, onun için bir cehennemdir," dedi, "Anna'nın Petersburg'da, kaldığınız iki hafta içinde çektiği manevi işkencelerden daha beterini göz önüne getirmek imkânsız... Buna inanmanızı rica ederim."

"Evet, ama burada ne Anna ne de siz... Sosyeteye ihtiyaç duymadığınız sürece..."

Vronski, küçümseyen bir tavırla: "Sosyete!" dedi, "Sosyeteye nasıl ihtiyaç duyabilirim ki?"

Dolli: "Eh, bu ihtiyacı duyacağınız o zamana kadar, belki de hiç duymazsınız, mutlu ve tasasızsanız! Anna'nın mutlu, çok mutlu olduğunu görüyorum." Darya Aleksandrovna gülümseyerek; "Hem, bana bunu kendisi söyledi," dedi ve bunu der demez, Anna'nın gerçekten mutlu olup olmadığı konusunda, elinde olmaksızın içine bir kurt düştü.

Ancak, Vronski'nin böyle bir şeyden hiç şüphe etmediği anlaşılıyordu: "Evet, evet," dedi, "Çektiği bütün acılardan sonra yeniden hayata kavuştuğunu biliyorum. Arma mutlu. Şimdilik mutlu, ama ben ilerisinden korkuyorum. Afedersiniz, yürümek ister misiniz?"

"Hayır, benim için hepsi bir."

"Eh, o halde şuraya oturalım."

Darya Aleksandrovna, yolun dönemecin-deki bir sıraya oturdu. Vronski, onun önünde, ayakta durdu: "Onun mutlu olduğunu görüyorum," diye tekrarladi ve Darya Aleksandrov-na'nın kafasında Anna'nın gerçekten mutlu olup olmadığı kuşkusu bu kez daha güçlü olarak yer etti. Vronski, Rusçadan Fransızca-

ya geçerek konuşmaya başladı; "Ama bu böyle süretilir mi? İyi mi, yoksa kötü mü davrandık, bu ayn bir komi, ama zarlar bir kez atıldı ve biz bir ömür boyu birbirimize bağların en kutsalı sayılan aşk bağıyla bağlandık. Bir çocuğumuz var, başka çocuklarımız da olabilir. Oysa, yasalar ve durumumuzun koşulları öyle ki, çektiği bunca acı ve çileden sonra dinlenmekte olan Anna'nın, ne gördüğü ne de görmek istediği binlerce güçlük ve karışıklık ortaya çıkıyor. Anna'ya hak veriyorum, ama ben bunları görmezlik edemiyorum. Yasalara göre kızım, benim değil, Karenin'in kızı. Bu aldatmacayı istemiyorum!"

Vronski, kolunu 'hayır' anlamına bir hareketle sallayıp canı sıkın, sorgu dolu bir bakışla Darya Aleksandrovna'ya baktı.

Dolli hiç cevap vermiyor, sadece Vronski'ye bakmakla yetiniyordu. Vronski devam etti: "Yann bir oğlumuz olabilir, benim oğlum, ama yasaların gözünde o da bir Karenin olacak, ne adımın ne de malımın mirasçısı olacaktır ye bizler, aile hayatımızda ne kadar mutlu olursak olalım, kaç çocuğumuz olursa olsun, onlarla benim aramda hukuki bir bağ bulunmayacaktır. Hepsi Karenin olacak. Bu durumun güçlüğünü ve korkunçluğunu düşününüz bir. Bu konuda Anna'yla konuşmaya çalıştım. Bu, onu sinirlendiriyor. O, bunu anlamıyor, ben de bunu onunla açık açık konuşamıyorum. Şimdi bir de meseleye öbür yüzünden bakınız. Anna'nın sevgisiyle mutluyum, ama bir işimin de olması gerekiyor. Kendime bu işi buldum ve bundan gurur du-

yuyorum. Bu işi, saraydaki ve ordudaki arkadaşlarımla işlerinden çok daha şerefli sayıyorum- İşimi, onların işlerine asla değişmem. Burada, kendi malikânemde oturarak çalışıyorum; mutluyum, sevinçliyim ve mutluluğumuz için daha çoğunu istemiyorum. Bu işi seviyorum. Cela n'est pas un pisaller* tam tersine..."

Darya Aleksandrovna, Vronski'nin açıklamasının burasında bocaladığını fark etti ve bu konudan ayrılışının nedenini iyice anlayamamakla birlikte, Anna'yla konuşmadığı kendi gizli meselelerinden söz açmışken, şimdi her şeyi anlattığını ve onun köydeki işinin de, Anna'yla ilişkisinde olduğu gibi, gizli düşünceleri arasına girdiğini hissetti.

Vronski, kendini toparlayarak: "Evet devam ediyorum," dedi.

"En önemlisi, çalışırken, eserimin benimle birlikte ölmeyeceğine, vârislerim bulunacağına emin olmak istememdir, oysa benim vârisim yok. Kendi çocuklarının, sevdiği kadından olacak çocukların kendisinin değil de, başka birinin, o çocuklardan nefret eden, onlara zerre kadar ilgi duymayan birinin çocukları olacaklarını önceden bilen bir adamın durumunu düşününüz. Korkunç bir şey bu!"

Vronski, sustu; son derece heyecanlanmış görünüyordu.

Darya Aleksandrovna: "Evet, elbette çok iyi anlıyorum, ama Anna ne yapabilir ki?"

Vronski, sakın olmak için çaba harcayarak: "Hah, işte böylece konuşmamın amacı- Bu öyle son bir çare değil.

na da gelmiş oluyoruz," dedi; "Anna, bunu yapabilir. Bu, ona bağlı. Çocuğu evlat edinmek üzere imparatora dilekçe vermek için bile boşanma kararı şart. Bu ise Anna'ya bağlı. Kocası, boşanmaya razıydı; kocanız bunu hemen hemen sağlamıştı, şimdi ise bu isteği geri çevirmeyeceğini biliyorum. Ona sadece bir mektup yazmak yeter. Anna, boşanma isteğini gösterirse, bu isteği geri çevirmeyeceğini Karenin kesinlikle o zaman söylemişti." Vronski, üzüntülü bir yüzle devam etti; "Elbette, bu ancak onun gibi kalpsiz adamların yapabileceği zalimce ikiyüzlülüklerden biridir; Anna için onu hatırlamanın ne büyük bir işkence olduğunu biliyor ve Anna'yı tanıdığı için/ ondan bir mektup istiyor. Bunun Anna için çok acı olacağını biliyorum, ama sebepler öylesine önemli ki, passer par des-sus toutes ces finesses de sentiment' gerek. İl y va du bonheur et de Vexistence d'Anne et de ses enfants."** Kendisine bu acıyı veren birine diş biliyormuş gibi korkutucu bir sesle; "Benim için bu çok.. çok acı olmakla birlikte, kendim için konuşmuyorum," dedi, "İşte, bir cankurtaran gibi, hiç utanmadan size sarılışım bundandır prenses! Ona mektup yazmak ve boşanma

isteğinde bulunmak üzere Anna'yı kandırmak için bana yardım ediniz!" Darya Aleksandrovna, Aleksey Aleksan-droviç Karenin'le olan son görüşmesini canlı bir biçimde hatırlayarak, dalgın dalgın cevap Bütün ince duygulan bir yana bırakmak gerek. ** Anna'nın da, çocukların da mutlulukları ve varolmaları buna bağlı.

verdi: "Evet, elbette." Anna'yı hatırlayınca, kesin olarak tekrarladı; "Evet, elbette..."

"Hatırınızı kullanın, mektubu yazmasını sağlayın. Bu konuda onunla konuşmak istemiyorum; hem, zaten konuşamam da."

Darya Aleksandrovna, nedense birdenbire Anna'nın yeni edindiği gözlerini kısma alışkanlığını hatırlayarak sordu: "Pekâlâ, onunla konuşurum, ama nasıl oluyor da bunu kendisi akıl etmiyor?" Sonra, Anna'nın gözlerini, hayatının en gizli yanına dokunulduğu zaman kıstığını hatırladı; "Hiçbir şeyi görmemek için, adeta kendi hayatına karşı gözlerini kısıyor!" diye düşündü. Darya Aleksandrovna, Vronski'nin teşekkürlerine bir karşılık olmak üzere; "Ne olursa olsun, hem kendim için, hem onun için onunla konuşacağım," dedi.

Kalkıp eve doğru yürüdüler.

XXII

Anna, Dolli'yi eve dönmüş bulunca, onun Vronski'yle yaptığı konuşmayı sorar gibi, dikkatle Dolli'nin gözlerinin içine baktı, ama sorusunu kelimelere dökmedi:

"Öyle sanıyorum ki, yemek vakti geldi. Daha birbirimizi doyasya göremedik bile... İştahımı bu akşama saklıyorum. Şimdi gidip giyinmem gerek. Herhalde sen de giyinecek-sindir. Yapılan gezerken hepimiz kirlendik."

Dolli, odasına gitti ve içinden güldü. Üstünü değiştirecek elbisesi yoktu, çünkü en iyi elbisesi zaten sırtındaydı, ama yemekte kılığm-

da bir değişiklik yaptığını göstermek için hizmetçiden elbisesini fırcalamasını istedi, manşetlerini değiştirdi, yeni bir kurdele taktı ve saçma bir dantel ilişti.

Yine son derece sade, üçüncü defadır değiştirdiği elbisesi içinde yanma gelen Anna'ya gülümseyerek: "Elimden ancak bu kadarı gelebildi," dedi.

Anna, kendi şıklığından ötürü özür diler 1 gibi: "Evet, biz burada gerektiğinden çok resmiyiz," dedi; "Aleksey, gelişine çok sevindi. Onu böyle sevindiren şeyler çok azdır. Sana resmen âşık oldu, yorulmadın ya?"

Yemekten önce, herhangi bir şeyden söz edecek kadar vakit yoktu. Salona girdikleri zaman, Prenses Varvara'yla erkeklerin çoktan gelmiş olduklarını gördüler. Erkekler redingot giymişlerdi. Yalnız mimarın sırtında frak vardı. Vronski, doktorla malikâne kâhyasını konuğa tanıştırdı. Mimarla hastanede tanış tınlmış ti. Tertemiz, yeni tıraş olmuş yuvarlak yüzü ve beyaz kolalı kravatıyla pırl pırl, şişman bir şef garson, sofranın hazır olduğunu bildirince hanımlar ayağa kalktılar. Vronski, Svi-yajski'den Anna Arkadyevna'yı koluna takmasını rica etti. Kendisi de Dolli'nin yanma gitti. Veslovski, Tuşkeviç'ten önce davranıp, Prenses Varvara'ya kolunu uzatınca, Tuşke-viç, kâhya ve doktor beraberce yürüdüler.

Yemek salonu, yemek takımları, uşaklar, şaraplar ve yemekler, yalnızca evin modern lüksünün genel havasına uymakla kalmıyor, her şeyden daha lüks ve daha modern görü-

nüyordu. Darya Aleksandrovna, kendisi için yeni olan bütün bu lüksü dikkatle gözden geçiriyor, -böyle bir lüks, onun yaşayış düzeninin çok çok üstünde olduğu için, bu gördüklerinin hiçbirini evine sokabilmesi umudu bulunmamakla birlikte- elinde olmaksızın, bütün ayrıntıları kafasına not ediyor ve kendi kendine bütün bunları kimin, nasıl yaptığını soruyordu. Vasenka Veslovski, kendi kocası, Sviyajski ve tanıdığı daha birçok erkek bunu hiç düşünmezler, her dürüst ev sahibinin, konuklarının hissetmesini istediği biçimde, evde böylesine güzel düzenlenmiş her şeyin, ev sahibine hiç üzüntüye mal olmadan, öyle, kendiliğinden olduğuna hemen inanır-rirlerdi, ama Darya Aleksandrovna, çocuklara sabah kahvaltısı olarak verilen bulgur lapasının bile kendiliğinden olmadığını ve sadece bu nedenle bile böylesine muhteşem bir düzenin, bunca lüksün elde edilmesi için büyük bir çaba ile dikkatin gerektiğini çok iyi biliyordu. Vronski'nin sofraya göz gezdirişinden, şef garsona yaptığı hafif baş işaretinden, Darya Aleksandrovna'ya sıcak çorbayı mı, soğuk çorbayı mı tercih ettiğini soruşundan, bütün bunların doğrudan doğruya evin sahibinin kendi dikkati ve özeniyle yapılıp, sürdürüldüğünü anladı. Bütün bunlarda Ves-lovski'nin ne kadar rolü varsa, belli ki An-na'nın da etkisi ondan fazla değildi. Anna, Sviyajski, Prenses ve Veslovski, hepsi de kendilerine sağlanan lüksün keyfini çıkaran birer konuktular.

Anna, sadece konuşmaların yönetiminde

ev sahibi gibi davranıyordu. Anna, alışmadıkları lüks karşısında ezilmemeye çalışan, ama herkesin katıldığı bir konuşmaya uzun süre katılmayan, mimarla, kâhya gibi ayrı dünyaların insanların yanında konuşmayı

yönetmenin bütün güçlüğüne rağmen her zamanki zekâsıyla, doğallığıyla, hatta Darya Aleksandrovna'nın fark ettiğine göre, zevkle konuşmayı yönetiyordu.

Konu, Veslovski'yle Tuşkeviç'in sandalda bir başlarına kürek çekmelerine döndü ve Tuşkeviç, onlara Petersburg Yat Kulübü'nde-ki en son yarışları anlatmaya başladı, ama konuşmanın bir ara kesilmesinden yararlanan Anna, mimarı suskunluğundan çekip almak için hemen ona döndü, Sviyajski'yi kastederek: "Nikolay İvanoviç, son gelişinden bu yana yapıda gördüğü gelişmeye şaşmış," dedi, "Oysa, ben her gün orada olduğum halde, yine de bu kadar hızlı ilerleyişine şaşmamak elimden gelmiyor."

Mimar, kendi değerini bilmekle birlikte, saygılı, kendi halinde bir insandı, gülümseyerek cevap verdi:

"Kont hazretleriyle çalışmak büyük bir zevktir. İl otoriteleriyle çalışmaya hiç benzemiyor. Yığın yığın kâğıt doldurulacağına, sadece kont hazretlerine rapor veriyorum, kendisiyle oturup konuşuyoruz ve bir iki kelimeyle iş çözümleniyor."

Sviyajski, gülümseyerek: "Amerikan usulü," dedi.

"Evet. Onlar, yapılarını rasyonel bir çalışmayla kuruyorlar..."

Konu, Amerika Birleşik Devletleri'nde iktidarın ellerindeki olanakları kötüye kullandıkları konusuna geçti, ama Anna, kâhyayı suskunluktan kurtarmak için, konuşmayı hemen başka bir konuya çevirdi. Darya Aleksandrovna'ya dönerek: "Hiç biçme makinesi görmüş müydün?" diye sordu; "Sana rastladığımızda, biçme makinesini görmeye gitmiştik. Ben böyle bir şey ilk defa gördüm."

Dolli, sordu: "Nasıl çalışıyor bu makineler?"

"Tıpkı makas gibi. Düz bir tahta üzerinde bir sürü küçük makas. Şöyle..."

Anna, parmakları yüzüklü o güzel, beyaz ellerine bir bıçakla, bir çatal aldı ve göstermeye başladı. Açıklamasından kimsenin bir şey anlamayacağını herhalde o da farkındaydı, ama yarattığı etkiyi bildiği için, açıklamasını sürdürdü.

Veslovski, gözlerini Anna'dan ayırmaksızın, kur yaparcasına: "Daha çok çakı gibi," dedi.

Anna, hafifçe gülümsedi, ama ona cevap vermedi. Kâhyaya dönerek sordu: "Makasa benziyorlar, öyle değil mi Kari Fedoroviç?"

Alman: "O, ja! Est ist ein ganz einfaches ding,"* diye cevap verdi ve hemen makinenin yapısını anlatmaya başladı.

Sviyajski, yorumda bulunarak: "Ne yazık ki, ekin demetlerini bağlamıyor," dedi; "Viyana Fuan'nda, ekin demetlerini telle bağlayanını görmüştüm. Öyle bir makine çok daha hesaplı olurdu."

Ah. evet. Bu çok basit bir şeydir.

"Es kommt draujan... Der preis vom draht muss ausgerechnet werden."1 Ve, açılan Alman, Vronski'ye döndü "Dass lässt sich aus-rechnen, Erlaucht."2 Alman, bütün hesaplarını not ettiği defteriyle kaleminin bulunduğu cebine el atacak oldu, ama yemekte olduğunu hatırlayıp, Vronski'nin soğuk bakışını da görünce, kendini tuttu; "Zu compliciert, macht zu viel klopots,"3 diye bağladı sözünü.

Vasenska Veslovski, Alman'la eğlenerek: "Wust man dochtos, so hat man auch klopots,"4 dedi ve aynı gülümsemeyle Anna'ya dönerek ekledi; "J'adore l'allemand."5 Anna, ona yapmacık bir sertlikle: "Cessez\"e dedi.

Sonra, hastalıklı bir adam olan doktora dönerek: "Sizi kırlarda bulacağımızı ummuştuk Vasili Semyoniç," dedi. Doktor, üzüntülü bir şakacılıkla: "Oradaydım, ama buhar olup havaya karıştım." "O halde, iyi egzersiz yapmışsınızdır." "Harika!"

"Eee, ihtiyar kadın nasıl? İnşallah tifüs değildir."

"Tifüs olmasına tifüs değil ama, durumu da parlak değil."

Anna: "Çok yazık!" deyip, böylelikle evde

1 Sorun şu ki; telin fiyatını da hesaba katmak gerekir.

2 Bunu hesaplamamanın olanağı vardır ekselans.

3 "Çok karmaşık; çok iş çıkartır" chlopot chlopoty Rusça, dert, sorun demek. Alman bu kelimeyi Almaıcalastırıp sonuna "s" çoğul eki koyuyor.

4 Aynı dil oyunu: "Dochat" uzlaşma, anlaşma demek: Sorunlar bilinirse, uzlaşılır' anlamına geliyor.

5 Almancaya bayılıyorum.

6 Kesiniz.

çalışanlara gerekli nezaket borcunu yerine getirdikten sonra kendi arkadaşlarına döndü.

Sviyajski, ona takılarak: "Ama yine de sizin tarifinize göre bir orak makinesi yapmak çok zor olurdu Anna Arkadyevna," dedi.

Anna, makinenin yapılışını anlatışında, Sviyajski'nin de fark ettiği, sevimli bir yan bulunduğunu gösteren bir gülümseyişle: "Ama neden?" dedi.

Anna'nın, bir genç kıza yaraşan bu yeni koketçe özelliği Dolli üzerinde tatsız bir izlenim bıraktı.

Tuşkeviç: "Ama buna karşılık, Anna Ar-kadyevna'nın mimari bilgisi müthiş," dedi.

Veslovski: "Ne demezsiniz," dedi, "Dün Anna Arkadyevna'nın 'Saçakları planyaya vurun,' dediğini duydum. Yanılmıyorum değil mi?"

Anna: "Bu konuda o kadar çok şey görüp, o kadar çok şey duyduğuma göre, bunda şaşılacak bir yan yok. Siz herhalde evlerin hangi malzemeden yapıldığını bile bilmiyorsunuz, öyle değil mi?" diye cevapladı.

Darya Aleksandrovna, Arına ile Veslovski arasındaki flört havasından Anna'nın hoşlanmadığını, ama elinde olmadan kendini buna kaptırıldığını fark etti.

Vronski, bu konuda hiç de Levin gibi davranmıyordu. Herhalde Veslovski'nin gevezeliğini hiç önemsemiyor, tam tersine, bu şakaları kışkırtıyordu.

"Eee, Veslovski, söyleyin bakalım bize, taşları birbirlerine ne ile tutturuyorlar?"

"Çimento ile elbette."

"Bravo! Ya çimento nedir?" Veslovski, çevredekilerin kahkahaları arasında: "Şey... Bir çeşit bulamaç... Hayır, macun gibi bir şey," dedi.

Sıkıntılı bir suskunluk içinde oturan doktor, mimar ve kâhya dışında, sofradakiler arasında konuşma kâh yağ gibi kayarak, kâh bir şeye takılarak, aralıksız sürüp gidiyordu. Bir defasında da Darya Aleksandrovna'nın damarına bastılar. Dolli, öylesine sinirlendi ki, kıpkırmızı kesildi. Neden sonra, gereksiz ve tatsız bir söz söyleyip söylemediğini hatırlamaya çalıştı. Sviyajski, Levin'den söz etmeye ve onun, makinelerin Rus tanırına sadece zararı dokunduğu yolundaki tuhaf görüşlerini anlatmaya başlamıştı.

Vronski, gülümseyerek: "Bu bay Levin'i tanıma zevkine eremedim, ama kötülediği makineleri hiç görmediğini sanıyorum ya da gördü ve denediyse bile, bunu yarım yamalak yapmıştır. Denediği de, herhalde Avrupa yapısı değil, Rus yapısı bir makinedir. Bu durum karşısında, makinelerle ilgili ne gibi bir görüşü olabilir ki?"

Veslovski, Anna'ya dönüp, gülümseyerek: "Herhalde alaturka bir görüş olsa gerek," dedi.

Darya Aleksandrovna, kıpkırmızı kesilerek: "Onun görüşlerini savunamam, ama size şu kadarını söyleyebilirim ki," dedi, "O, çok bilgili bir insandır ve eğer kendisi burada olsa, size ne cevap vereceğini bilirdi. Ne yazık ki, ben veremiyorum."

Sviyajski, iyi yüreklilikle gülümseyerek:

"Kendisini çok severim, onunla çok iyi arka-daşıdır," dedi, "Mais pardon, il est un peu toque.*" Örneğin bölge yönetiminin ve uzlaştırıcı sulh mahkemelerinin gereksiz olduğunu ve kendisinin hiçbir çalışmaya katılmak istemediğini söylüyor."

Vronski, içi buz dolu bir sürahidenden, incecik saplı bir bardağa su koyarken: "Bu, Ruslara özgü bir ilgisizliktir," dedi, "Omuzlarımıza yüklenen görevleri hissetmiyoruz ve bu yüzden de bu görevlerin varlığını inkâr ediyoruz," dedi.

Vronski'nin üstünlük taslayan tavrına sinirlenen Darya Aleksandrovna: "Görevlerini yerine getirmekte ondan daha titiz davranan birini tanımıyorum," dedi.

Her nedense, bu konuşmadan alındığı anlaşılan Vronski: "Ben kendi hesabıma, tam tersine..." diye devam etti; "Nikolay İvanoviç (Sviyajski'yi işaret etti) sayesinde beni burada onursal sulh yargıci seçmekle verdikleri şereften ötürü son derece minnettarım. Bence duruşmaya katılmak ve köylünün at davası üzerine yargıda bulunma görevi, benim için, bütün yapabileceğim işler kadar önemlidir. Bölge meclisine seçilmeyi de bir onur sayacağım. Büyük toprak sahibi olarak yararlandığım çıkarların karşılığını ancak bununla ödeyebilirim. Büyük toprak sahiplerinin devlette önemli bir yer tutması gerektiği ne yazık ki anlaşılabilir."

Darya Aleksandrovna, Vronski'nin kendi sofrasında, haklı olduğuna böylesine rahat-

Ama beni mazur görün, azıcık kaçtı.

lıkla inanmasını elinde olmaksızın yargıladı. Tam tersini düşünen Levin'in de, kendi sofrasında kendi düşüncelerini nasıl aynı kesinlikle savunduğunu hatırladı, ama ne var ki, o, Levin'i seviyordu ve bu yüzden ondan yana çıkmıştı.

Sviyajski: "Şu halde, gelecek duruşmada bulunacağınıza güvenilebiliriz kont," dedi, "Ama ayın sekizinde orada bulunabilmek için, buradan zamanında ayrılmanız gerekecek. Evimde kalma onurunu bana vereceğinizi umarım."

Anna: "Bense biraz beau-Jrere'nizin* görüşünü paylaşıyorum," dedi, "Ama tamamen değil." Gülümseyerek ekledi; "Son zamanlarda bu kamu görevlerinden gına geldi. Eskiden memurlar öylesine çoktu ki, her işe bir memur bakardı. Şimdi de toplumsal görevliler öyle. Aleksey, altı aydır burada, yanılmıyorsam daha şimdiden beş altı kamu kuruluşunun üyesi: Mütevelli heyeti, sulh yargıci, meclis, jüri, atlarla ilgili bir komisyon. Du Train que cela va," bütün zamanı bunlara gidecek. Ayrıca, bu kadar çok görev bir araya toplanınca, korkarım bütün iş göstermelik olmaktan öteye geçmeyecek." Sviyajski'ye dönerek sordu; "Siz kaç yerde üyesiniz? Galiba yirmiden çok, öyle değil mi?"

Anna, şakacı bir tavırla konuşuyordu, ama bu tavrında bir sinirlilik vardı. Deminden beri Anna ile Vronski'yi dikkatle izlemekte olan Darya Aleksandrovna, bunu hemen

- * Enište.
- * Böyle giderse.

fark etmişti. Anna konuşurken, Vronski'nin yüzünün ciddi ve inatçı bir ifade aldığı da gözünden kaçmamıştı. Bunun yanı sıra, Prenses Varvara'nın Petersburglu dostlarından söz açarak, konuyu değiştirmekte acele ettiğine de dikkat eden Dolli, Vronski'nin bahçede hiç sırası değilken sosyal çahşmalandan söz etmeye başladığını da hatırlayınca, bu sosyal çalışmalar konusunda Anna ile Vronski arasında gizli bir çatışmanın olduğunu anladı.

Yemekler, şaraplar ve servis, her şey pek mükemmeldi, ama bütün bunlar Darya Alek-sandrovna'nın artık yabancı olduğu ziyafetlerde, balolarda daha önce gördüklerinden farklı değildi; aynı zorakilik, kişilikten yoksun aynı hava vardı. Hiçbir özelliği olmayan bir günde, dar bir çevrede bütün bunların Dolli üzerinde tatsız bir izlenim bırakması bundandı.

Yemekten sonra bir süre terasta oturdular. Sonra tenis oynadılar. Eşlerini seçen oyuncular, yaldızlı iki direk arasına gerilmiş ağın iki yanında özenle düzeltilmiş tenis alanında yerlerini aldılar. Darya Aleksandrovna oynamayı denedi, ama oyunun nasıl oynanacağını uzun bir süre anlayamadı, sonunda anladığında ise öylesine yorulmuştu ki, Prenses Varvara'nın yanı başında oturup sadece oynayanları izledi. Dolli'nin eşi Tuşkeviç de oyunu bıraktı, ama ötekiler daha uzun bir süre oynamaya devam ettiler. Sviyajski de, Vronski de hem çok iyi ve hem de oyunu ciddiye alarak oynuyorlardı. Kendilerine servis

atışı yapıldığında, topu dikkatle izliyor, hiç acele etmeden topa doğru ustaca koşuyor, yere vurup sekmesini bekliyor ve sonra topu raketlerinin tam yerini bulan temiz bir vuruşla gerisin geriye ağın öbür tarafına yolluyorlardı. En kötü Veslovski oynuyordu. Çok hırslanıyor, ama neşesiyle oyunculara canlılık katıyor, kahkahaları, çığlıkları hiç bitmiyordu. Öbür erkekler gibi, o da, hanımların izniyle ceketini çıkartmıştı, beyaz gömleği ve pantolonunun içindeki yakışıklı, iri vücudu, kırmızı, terli yüzü, sert hareketleri, seyredenlerin belleğinde yer ediyordu.

O gece Darya Aleksandrovna, yatağa girip, gözlerini kapar kapamaz, tenis alanında sağa sola koşturan Veslovski'yi gördü.

Darya Aleksandrovna, onlar oynarken, hiç eğlenmemişti. Veslovski'yle Anna arasında oyun boyu süren flört havası ile sanki bir çocuk oyunu oynayan bu koca insanların dav-ranışlarındaki yapmacıklık hoşuna gitmemişti, ama ötekilerin ağzının tadını kaçırmamak ve vakit geçirmek için, sonradan oyuna katıldı. O gün kendini, bütün gün, sahnede kendinden iyi artistlerle oynuyor ve yeteneksizli-ğiyle oyunu berbat ediyor gibi hissetmişti.

Hoşlanırsa, iki gün kalmak üzere buraya gelmişti, ama akşamüstü, oyun sırasında, ertesi gün gitmeye karar verdi. Yolda gelirken tiksinti ile aklından geçirdiği o acılı annelik endişeleri, şimdi onlarsız geçirdiği bir gün sonra gözüne bambaşka bir ışık altında görünüyor ve Dolli'yi kendilerine çekiyorlardı. Akşam çayından ve geceleyin yapılan san-

dal gezintisinden sonra Darya Aleksandrovna yalnız başına yatak odasına çekildi. Elbisesini çıkartıp, seyrelmiş saçlarını gece için toplamak amacıyla aynanın karşısına oturduğunda büyük bir ferahlık hissetti.

Anna'nın biraz sonra odaya gireceğini düşünmek bile ona tatsız geldi. Düşünceleriyle baş başa kalmak istiyordu.

XXIII

Anna, geceliğiyle odaya girdiği zaman, Dolli yatmaya hazırlanıyordu.

Gün boyunca Anna birkaç defa söz açacak olmuş, birkaç kelime konuştuğundan sonra, her defasında, "Bunları seninle sonra konuşuruz. Sana o kadar çok söyleyeceğim var ki," diyerek yanda kesmişti.

İşte, şimdi yalnızdılar, ama Anna ne söyleyeceğini bilmiyordu. Pencerenin yanma oturmuş, Dolli'ye bakarak, önceden kendisine hiç tükenmezmiş gibi gelen bütün konuları aklından geçiriyor, ama anlatacak hiçbir şey bulamıyordu. O anda Anna'ya sanki her şey konuşulup bitmiş, konuşacak başka hiçbir şey kalmamış gibi geliyordu.

Derin bir iç çekip, Dolli'ye suçlu suçlu bakarak sordu: "Eee, Kiti nasıl? Bana doğruyu söyle Dolli; Kiti, bana kızmıyor mu?"

"Kızmak mı? Yok canım!"

"Ama benden tiksiniyor ve beni küçümsüyor, öyle değil mi?"

"Yok canım! Ama bilirsin, bu gibi şeyler bağışlanmaz."

Anna, başını çevirdi, açık pencereden dışarı bakarak: "Evet, evet," dedi, "Ama suç bende değildi. Peki, ya suçlu kimdi? Suçlu ne demek? Başka türlü olabilir miydi sence? Ya sen ne düşünüyorsun? Sence Stiva'nın karısı olmamak diye bir şey olabilir miydi?"

"Bilmiyorum. Yalnız, sen bana şunu söyle..."

"Ama Kiti'den söz ediyorduk, daha bitirmedik. Mutlu mu? Kocasının çok iyi bir adam olduğunu söylüyorlar."

"Çok iyi bir adam olduğunu söylemek bile az; ondan daha iyisini tanımıyorum."

Anna: "Ah, çok sevindim, çok sevindim. Çok iyi demek bile az, öyle mi?"

Dolli, gülümsedi: "Ama sen bana asıl kendinden söz et. Seninle konuşmak istediğim pek çok şey var, bahçede konuştuk..."

Dolli, Vronski'den hangi adla söz edeceğini bilemedi. "Kont" ya da "Aleksey Krilloviç" demek tuhaf geliyordu.

Anna: "Aleksey'le konuştuğunuzu biliyorum. Sana açık açık sormak istiyorum; benimle ilgili, yaşayışım üzerine ne düşünüyorsun?"

"Böyle birden nasıl anlatabayım? Gerçekten bilmiyorum."

"Olsun, olsun, sen bana yine de söyle... Hayatımı görüyorsun. Ama bizi yazın yalnız değilken gördüğünü unutma. Biz buraya ilkbahar başında geldik, baş başa yaşadık, bir süre sonra yine yalnız kalacağız; ben de bundan başka bir şey istemiyorum, ama bir de benim onsuz, bir başıma yaşadığımı düşün,

bu ise... Her şey bana, bunun sık sık olacağını, onun zamanının yansını evden uzakta geçireceğini gösteriyor." Anna, bunu söyledikten sonra kalktı, Dolli'nin yanı başına oturdu. Karşılık vermeye hazırlanan Dolli'nin konuşmasına fırsat vermeden: "Elbette," dedi, "Elbette onu zorla tutamam. Aslında onu zorladığım yok. Yakında yarışlar başlayacak; onun atlan da koşuyor, Aleksey gidecek. Böyle şeyleri seviyor, ama beni düşün bir de, durumumu düşün... Sahi, bütün bunlan konuşmak neye yarar?"

"Benim, seninle konuşmak istediğim şeyi; bu nedenle onun avukatlığını yapmam daha kolay olacak... Şeyi, konuştu benimle; acaba mümkün mü diye... Senin için bir imkânı var mı diye..." Darya Aleksandrovna, kekeleydi; "Durumunu düzeltmenin, bir çare bulmanın... Benim bu konuda ne düşündüğümü biliyorsun... Ama yine de eğer imkân varsa, evlenmelisin..."

Anna: "Yani, boşanmak diyorsun? Peters-burg'dayken bana uğrayan biricik kadının Betsi Tverskaya olduğunu biliyor musun? Ah, tanıyorsun onu elbette? Aujond c'est la femme lâ plus depravee qui existe."" Kocasını en iğrenç bir biçimde aldatarak, Tuşkeviç'le bir ilişki kurmuştu. O bile, durumum düze-linceye kadar beni tanımak istemediğini söyledi. Seni, onunla karşılaştırdığımı sanma sakın... Seni tanınırı canikom, ama ne yapayım, elimde değil, aklıma geldi işte. Eee, Aleksey ne dedi sana?"

Aslında çok rezil bir kadındır.

"Hem kendi payına, hem senin payına acı çektiğini söyledi. Belki, sen buna bencillik dersin, ama öylesine dürüst ve soylu bir bencillik ki! Her şeyden önce, kızının yasal babası, senin kocan, senin üzerinde yasal olarak bir hak sahibi olmak istiyor..."

Anna, canı sıkın bir tavırla onun sözünü kesti: "Benim durumumda hangi kadın benim olduğum kadar köle olabilir?"

"Onun istediği... Senin acı çekmemen." "Bu imkânsız! Eee, sonra?" "Sonra, doğal hakkua, çocuklarınızın kendi soyadını taşımasını istiyor."

Anna, Dolli'nin yüzüne bakmadan gözlerini kısarak: "Ne çocukları?"

"Kızın ile ileride doğacak olanlar." "Bu yönden hiç tasası olmasın; başka çocuğum olmayacak."

"Olmayacağını nasıl söyleyebilirsin?" "Olmayacak, çünkü ben istemiyorum." Anna, Dolli'nin yüzündeki safça merak, şaşkınlık ve dehşet ifadesini görünce, heyecanlı olmasına rağmen gülümsedi: "Hastalığımdan sonra, doktor söyledi..."

Dolli, gözlerini iri iri açarak: "Olamaz!" dedi.

Bu, onun için, ilk bakışta hepsini anlamasına imkân olmayacak kadar büyük sonuçlara götüren, insanın önce üzerinde uzun boylu düşünmesini gerektiren durumlardan biriydi. Dolli'nin o güne kadar akıl erdiremediği bir ve iki çocuklu bütün o ailelere aniden ışık tutan öğrendiği bu yeni şey, ona öylesine çok şey düşündürmüş, aklına öylesine çok şey ge-

tirmiş ve öylesine çelişik duygular uyandırmış ki, söyleyecek bir şey bulamayıp, şaşkınlıktan iri iri açılmış gözleriyle Anna'ya öylece bakakal di. Bu, daha bugün yolda hayal ettiği şeyin ta kendisiydi, ama bunun mümkün olduğunu öğrenince dehşete kapılmıştı. Bu, ona çok karmaşık bir sorunun gerektiğinden de yalın bir çözümü gibi geldi.

Kısa bir sessizlikten sonra Dolli: "N'est-ce pas immoral,"* dedi.

Anna, özellikle kaygısız ve umursamaz bir tavırla: "Niye olsun ki?" dedi, "Düşün ki, benim için iki yoldan birini seçmekten başka çare yok; ya hamile kalacağım, yani hastalanacağım ya da kocamın -ne de olsa kocam sayılır- arkadaşı, can yoldaşı olacağım."

Vaktiyle kendi kendine ileri sürdüğü delillerin aynını Anna'nın ağzından dinlerken, onların eski inandırıcılıklarını kaybetmiş olduğunu görüyordu.

Anna, onun aklından geçenleri sezer gibi: "Senin için, başkaları için hâlâ bir kuşku olabilir, ama benim için... Düşün ki, ben, onun karısı değilim; aşkı sürdürdüğü sürece seviyor beni. Peki, onun aşkını nasıl sürdüreceğim? Bununla mı?"

Anna, beyaz kollarını karnının üzerinde çember yaptı.

Çok heyecanlandığı zamanlar olduğu gibi, düşünceler ve anılar olağanüstü bir hızla Darya Aleksandrovna'nın kafasına üşüştü. "Ben," diye düşündü, "Stiva'yı kendime çekmek için hiçbir şey yapmadım. Beni bırakıp, Bu, ahlaka aykırı bir şey değil mi?"

başkalarına kapıldı, ama bana ihanet etmesine neden olan kadın da her an güzel ve neşeli olmasıyla onu tutamadı. Stiva, onu bırakıp, bir başkasına kapıldı. Acaba Anna da Kont Vronski'yi bununla tutabilir ve kendine çekebilir mi? Eğer kontun aradığı buysa, çok daha güzel, daha çekici ve neşeli olan kadınlar bulacaktır. Anna'nın çıplak kollar ne kadar beyaz ve güzel olursa olsun, dolgun endamı, siyah bukleleri altındaki kanlı canlı yüzü ne kadar güzel olursa olsun, Kont Vronski, benim iğrenç, zavallı ve sevimli kocam gibi, daha iyisini bulacaktır."

Dolli cevap vermedi, sadece içini çekti. Anna, Dolli'nin onunla aynı fikirde olmadığını gösteren bu iç çekişi fark edince, sözüne devam etti. Yedeğinde hiçbir itiraz kabul etmeyecek kadar güçlü daha başka delilleri vardı: "Sen bunun iyi bir şey olmadığını mı söylüyorsun? Ama benim durumumu unutupyorsun. Ben nasıl çocuk isteyebilirim? Acıdan söz etmiyorum; ondan korkum yok. Yalnız, düşünsene, benim çocuklarım kim olacak? Bir yabancı'nın adını taşıyacak birer mutsuz! Sırf dünyaya gelmiş oldukları için analarından, babalarından ve doğduklarından utanmak zorunda bırakılacaklar." "İşte bunun için boşanman gerek ya." Ne var ki, Anna, onu dinlemiyordu. Birçok defalar kendini inandırmakta kullandığı delilleri dile getirmek için yanıp tutuşuyordu.

"Dünyaya mutsuz varlıklar getirmemek için bile kullanmadıktan sonra, aklım ne işe yarar ki?"

i

Dolli'ye baktı, ama onun cevap vermesini beklemeden devam etti: "Böyle bir şey olsaydı, kendimi her an bu mutsuz çocuklara kötülük etmiş gibi hissederdim. Dünyaya gelmedikleri sürece, hiç değilse mutsuz değil, oysa mutsuz olurlarsa, bunun suçu sadece benim olacak."

Bunlar, Darya Aleksandrovna'nın kendine karşı ileri sürdüğü delillerdi, ama şimdi Dolli bunları dinliyor ve anlayamıyordu. "İnsan, var olmayan çocuklarına karşı nasıl suçlu olabilir?" diye düşündü. O anda da birdenbire aklına bir düşünce geldi: Acaba sevgili Gri-şası, herhangi bir koşul altında hiç olmamış olsaydı, kendisi için daha iyi olabilir miydi? Bu, ona öylesine yabancı, öylesine tuhaf göründü ki, beyninin içinde bir girdap gibi dönen bu karmakarışık, bu delice düşünceleri uzaklaştırmak ister gibi başını salladı:

Yüzünde bir tikslenme ifadesiyle: "Hayır, bilmiyorum, bu iyi bir şey değil!" dedi.

Anna: "Evet, ama senin de, benim de durumumu unutma," dedi, kendi delillerinin zenginliğine ve Dolli'nin delillerinin fakirliğine rağmen, bunun iyi bir şey olmadığını yine de itiraf ederek, ekledi; "Ayrıca, en önemli olan şu noktayı da unutma ki, ben şimdi senin durumunda değilim. Senin için bütün sorun, başka çocuğunun olmamasını isteyip istememende, benim için ise çocuğumun olmasını isteyip istemememdedir. İkisi arasında fark var. İçinde bulunduğum durumda çocuk istemeyeceğimi anlarsın."

Darya Aleksandrovna, karşılık vermedi.

Birdenbire Anna'dan çok uzaklaştığını, ikisi arasında hiçbir zaman anlaşamayacakları birtakım sorular bulunduğunu ve bunlar üzerinde hiç durmamanın daha iyi olduğunu hissetti.

XXIV

Dolli: "Daha iyi ya," dedi, "Mümkünse, durumunu bir düzene sokman gerekiyor."

Anna, birdenbire, yatışmış, üzgün bir tavırla: "Evet, mümkünse," dedi.

"Acaba boşanamaz mısınız? Kocanın buna razı olduğunu söylediler."

"Dolli! Bu konuda konuşmak istemiyorum."

Anna'nın yüzündeki acılı ifadeyi fark eden Dolli, acele acele: "Konuşmayız öyleyse, pekâlâ," dedi, "Anladığım kadarıyla, sen her şeye biraz fazla kötümser bir gözle bakıyorsun."

"Ben mi? Hiç de değil. Çok mutlu ve neşeliyim. Gördün ya, je fais des passions" Ves-lovski..."

"Doğrusunu istersen Veslovski'nin tavrını beğenmedim," dedi.

"Aaa, hiç de değil! Sadece Aleksey'i eğlendiriyor bu, hepsi o kadar. Veslovski, bir çocuktan farksız, dizginleri de tamamıyla benim elimde. Onu nereye istersem, oraya çekiyorum. Senin Grişa senin için ne ise, o da benim için o... Dolli." Anna, birdenbire sözü değiştirdi; "Benim her şeye fazla kötümser bir

* Aşk serüvenleri yaşıyorum.

gözle baktığımı söylüyorsun. Anlayamazsın. Çok feci bir şey bu! Hiçbir şeye kötümser gözle bakmamaya çalışıyorum."

"Ama bana kalırsa bakman gerekir. Elinden geleni yapmalısın."

"Ne yapabilirim ki? Hiçbir şey. Bana Alek-sey'le evlenmemi, bunu hiç düşünmediğimi söylüyorsun, hiç düşünmediğimi," diye tekrarladı, yüzü kıpkırmızı olmuştu. Ayağa kalktı, derin derin iç çekti ve hafif adımlarıyla odada arada sırada durarak dolaşmaya başladı. "Düşünmüyorum ha? Bunu düşünmediğim ve düşündüğüm için kendime sitem etmediğim bir gün, bir saat bile geçmiyor, çünkü bunu düşünmek beni deli edecek! Deli edecek!" diye tekrarladı; "Bunu düşündüğüm zaman, morfin almadan uyuyamıyorum. Neyse, sakın sakın konuşalım. Boşan diyorlar. Birincisi; kocam, beni boşamaz, çünkü şimdi o Kontes Lidya İvanovna'nın etkisi altında."

Sandalyesinde dimdik oturan Darya Alek-sandrovna, Anna'nın duygulanım paylaşıyor, yüzünde bir acıma ifadesiyle dolaşmakta olan Anna'yı izliyordu. Yumuşak bir sesle: "Denemek gerek," dedi. Anna, binlerce defa aklından geçirdiği ve herhalde ezberlediği bir düşünceyi dile getiri-yormuş gibi: "Denediğimi farzedelim," dedi, "Bu, ne demektir? Bu, şu demektir ki, ondan tiksinen, ama yine de onun karşısında kendini suçlu gören -ben, onu yüce gönüllü sayıyorum- ben, ona yazma küçüklüğünü göstereceğim. Hadi, dışımı sıktım da, bunu yaptım diyelim. Ondan, ya beni küçük düşürücü bir

cevap, ya da onayını alacağım." Anna, bu sırada odanın öbür uçundaydı, bir ara durakladı ve pencerenin perdesini düzeltti. "Onayını aldım diyelim; peki, ya oğlum, oğlum ne olacak? Onu bana vermezler ki... Bıraktığım babasının yanında, benden nefret ederek büyüyecek. Anla işte; ikisini de aynı ölçüde, ama kendimden çok sevdiğim iki varlık var: Seryoja ile Aleksey."

Anna, odanın ortasına gelip ellerini göğsüne bastırarak Dollî'nin önünde durdu. Bedeni beyaz geceliği içinde olduğundan daha uzun görünüyordu. Başını eğdi, gözleri yaşlarla parlayarak, çatık kaşlarının altından, orada yamalı geceliği ve gecelik başlığı içinde heyecandan tir tir titreyen, ufacık, sıska, acınacak bir halde duran Dollî'ye baktı.

"Dünyada sadece bu iki varlığı seviyorum ve bunlardan biri, beni ötekenden uzaklaştırıyor. İkisini bir araya getiremem, oysa biricik isteğim bu. Bu olmayınca, gerisine de aldırıyorum. Hiçbir şeye aldırıyorum, hiçbir şey umurumda değil. Nasıl olsa şu ya da bu şekilde bunun bir sonu olacak; o yüzden, bu konuda konuşamıyorum, konuşmak da istemiyorum. Onun için, sakın bana sitem etme ve hiçbir şeyden ötürü beni yargılama. Sen, o tertemiz kalbinle benim neler çektiğimi anlayamazsın."

Anna, Dollî'ye yaklaşmış, yanına oturdu ve suçlu bir ifadeyle gözlerini onun yüzüne dikip, elini tuttu: "Ne düşünüyorsun? Benimle ilgili ne düşünüyorsun? Beni hor görme. Hor görülmeye layık değilim. Ben sadece mutsu-

zum. Eğer mutsuz biri varsa, o da benim," diyebilirdi ve başını çevirip ağlamaya başladı.

Dollî, yalnız kalınca duasını edip yatağa girdi. Anna'yla konuştuğu sürece ona bütün kalbiyle acımişti, ama şimdi, kendini ne kadar zorlarsa zorlasın, Anna'yı düşünemiyor-du. Evinin, çocuklarının anılan onun için yepyeni, özel bir güzellikle, yepyeni bir ışıkla aydınlanmışlardı. Kendi dünyası Dollî'ye öylesine sevimli, öylesine değerli göründü ki, hangi sebeple olursa olsun, bir gününü bile bu dünyanın dışında geçirmek istemiyordu, bu yüzden de ertesi gün ne olursa olsun dönmeye karar verdi.

Bu arada odasına dönen Anna, bir bardak aldı, içine birkaç damla ilaç damlattı ve içti, bir iki dakika kıpırdamadan oturdu; sakinleşmiş, neşesi yerine gelmiş bir halde yatak odasına girdi.

Anna yatak odasına girince, Vronski, ona dikkatle baktı. Anna'nın yüzünde, Dollî'nin odasında bu kadar uzun süre kaldığına göre, onunla yapmış olması gereken konuşmadan herhangi bir iz bulmaya çalıştı, ama Anna'nın, kendini tutan, heyecanlı ve bir şeyler gizleyen yüz ifadesinde hâlâ kendisini büyüleyen -Anna'nın da farkında olduğu ve Vronski'yi etkilemesini istediği- güzelliğinden başka hiçbir şey bulamadı. Anna'ya ne konuştuklarını sormak istemedi, onun kendiliğinden bir şeyler anlatacağını umdu. Ne var ki, Anna'nın bütün söylediği şu oldu: "Dollî'den hoşlandığına sevindim. Hoşlandın ondan değil mi?"

"Onu uzun süredir tanırım. Bana kalırsa, çok iyi yürekli, mais excessivement terre-a-terre." Yine de onu gördüğüme çok sevindim." Anna'nın elini tutup, sorar gibi gözlerinin içine baktı.

Ama Anna, ona sadece gülümsedi. Ertesi sabah Darya Aleksandrovna ev sahiplerinin bütün yalvarmalarına rağmen yolculuğa hazırlandı. Levin'in arabacısı sırtında hiç de yeni olmayan ceketi, başında posta arabacılanmkmine benzeyen şapkası olduğu halde, atlan değişik renklerde, çamurlukları yamalı eski arabayı asık ama kararlı bir yüz ifadesiyle mıcır dökülü merdivenlerin önüne çekti.

Prences Varvara ile erkeklerle vedalaşmak Darya Aleksandrovna'ya tatsız geldi. Birlikte bir gün geçirdikten sonra, Dollî de, ev sahipleri de birbirleriyle kaynaşamayacaklarını, hiç görüşmemelerinin daha iyi olacağını açıkça anlamışlardı. Yalnız Anna üzgündü. Dollî şimdi gidince, onunla olan görüşmesinde, ruhunda depreşen duygulan artık kimsenin uyandıramayacağını biliyordu. Bu duygulanın depreşmesi ona acı vermişti, ama Anna, yine de bu duygulanın kendi iç dünyasının en iyi bölümü olduğunu ve sürdüğü bu hayat

içinde bu bölümün çabucak silindiğini biliyordu. Darya Aleksandrovna kırlara açılınca tatlı bir ferahlık duydu ve tam yanındaki adamlara, Vronskilerde kalmaktan hoşlanıp hoşlanmadıklarını soracağı sırada, arabacı Filipp. kendiliğinden konuştu.
Ama biraz sade.

"Zengin olmasına zenginler, ama atlanmı-za topu topu üç ölçek yulaf verdiler; daha horozlar ötmeden, yulafın tanesi bile kalmamıştı. Üç ölçek nedir ki? Bir lokmalık şey. Şimdi yulafın ölçeğini hanlarda bile kırk beş kapiğe veriyorlar. Oysa, bizde, kim gelirse gelsin yiyebilecekleri kadar yulafı dayarız atların önüne."

Kâhya da arabacıyı destekledi: "Bey, çok cimri."

Dolli, sordu: "Peki, atlarını beğendiniz mi?"

"Atlar! Atlara diyecek yok. Yiyecek de iyi, ama orasını biraz sıkıcı buldum ben." İyilik okunan yakışıklı yüzünü Dolli'ye çevirerek sözünü bağladı; "Bilmem, siz nasıl buldunuz Darya Aleksandrovna."

"Bana da öyle geldi. Eee, akşama eve vanr mıyız?"

"Varmamız gerek!"

Darya Aleksandrovna, eve vanp da, herkesi sağlıklı ve özellikle sevimli bulunca, hemen büyük bir canlılıkla onlara yolculuğunu, kendisini nasıl iyi karşıladıklarını, Vronskilerin nasıl lüks içinde yaşadıklarını, ince zevklerini, nasıl eğlendiklerini anlatmaya koyuldu ve onlara karşı kimseye bir söz ettirmedi.

Şimdi, orada hissettiği belli belirsiz hoşnutsuzluğu ve tedirginliği unutup, tamamıyla içinden geldiği gibi konuşarak: "Onların ne kadar iyi olduğunu ve yürekler acısı durum-larını anlayabilmek için Anna ile Vronski'yi ki, onu ben şimdi daha iyi tanıdım; tanımak gerekir," dedi.

XXV

Vronski ile Anna, hep aynı koşullar altında boşanmak için hiçbir girişimde bulunmadan bütün yazı ve sonbahann bir bölümünü yazlıkta geçirdiler. Hiçbir yere gitmemeye karar vermişlerdi, ama yalnızlıkları uzadıkça, hele konuksuz geçen sonbaharda, böylesine bir hayata katlanamayacaklarını, bunu da değiştirmek gerekeceğini ikisi de anladılar.

Yaşayışları, görünüşte insanın daha iyisini isteyemeyeceği bir yaşayıştı; zengindiler, sağlıklıları yerindeydi, bir çocukları ve her ikisinin de kendilerine göre işleri vardı. Konuklan olmadığı zaman bile Anna, yine eskisi kadar kendine özeniyor, gerek roman, gerekse günün modası olan ciddi kitapları bol bol okuyordu. Abone olduğu yabancı gazete ve dergilerde övülen bütün kitapları getiriyor ve bun-ları, bir köşeye çekilip dikkatle okuyordu. Bundan başka Anna, Vronski'yi ilgilendiren bütün konulan kitaplardan ve özel dergilerden öğrendiği için, Vronski, sık sık tanı, mimari, hatta bazen atçılık ve sporla ilgili konularda ona akıl danışıyor. Vronski, onun bilgisine, hafızasına şaşıyordu. İlk zamanlar bundan şüphelenerek, söylediklerini kanıtlamasını bile istemiş, Anna da, onun sordukla-nnı, kitaplarda bularak kendisine göstermişti. Hastanenin kuruluşu da Anna'yı ilgilendiriyordu. Bu konuda yalnızca yardım etmekle kalmıyor, birçok şeyi kendisi düzenliyor ve buluyordu, ama başlıca kaygısı yine de kendisiydi, evet, kendisi; Vronski için ne kadar

değerli olduğunu, Vronski'nin onun uğruna bıraktıklarını yerini ne kadar doldurabileceğini düşünüyordu. Anna'nın hayatının biricik amacı haline gelen bu çabası Vronski'nin yalnızca hoşuna gitmiyor, Anna'nın ona yardımcı olma isteği de hoşuna gidiyordu. Öte yandan, Anna'nın kendisini içine almaya çalıştığı aşk ağrısından da tedirgin oluyor, gün geçtikçe Vronski, ağrıları kendisini daha sıkı sardığını hissediyordu. Bu ağrıları içinden çıkmak değil, sadece ağrıları kendi özgürlüğünü engelleyip engellemediğini denemek için büyük bir istek duymaya başladı. Gittikçe büyüyen bu özgürlük isteği olmasa, bir toplantı ya da yarış için şehre her gitmek isteğinde bir olay çıkmasa Vronski, hayatından çok memnun olacaktı. Vronski'nin kendine seçtiği, onun görüşüne göre Rus aristokrasisinin çekirdeği olması gereken zengin toprak sahibi rolü, sadece onun zevkine tamamıyla uygun düşmekle kalmıyor, aynı zamanda şimdi altı aydır sürdürdüğü bu hayattan sonra, ona gittikçe artan bir zevk de veriyordu. Onu gittikçe daha çok oyalayan, gittikçe daha çok saran malikâne işleri çok iyi gidiyordu. Hastaneye, tanı makinelerine, İsviçre'den getirilen ineklere ve daha birçok şeye büyük paralar harcamasına rağmen, parayı boşa harcamadığından, servetini daha da artırdığından kuşkusu yoktu. Gelir elde etmenin söz konusu olduğu kerestelik ağaç, tahıl, yapağı satışı ya da toprağın kiraya verilmesi gibi işlerde Vronski, kaya gibi direnmesini, fiyatları yüksek düzeyde tutmasını bilirdi. Gerek bu,

gerek öbür malikânelerinde yürüttüğü büyük çapta işletmelerinde en basit, en güvenilir metotlara bağlı kalır, ayrıntı niteliğindeki daha ufak tefek işlerin giderleri üzerinde son derece tutumlu, çok hesaplı davranırdı. Satın alınacak şeyler için her zaman gerektiğinden de çok paraya ihtiyaç varmış izlenimi yaratan, tahmini hesaplar çıkardıktan sonra, ayrıntılı bir incelemeyle bu şeylerin daha ucuza satın alınabileceğini, dolayısıyla da hemen kâr sağlanabileceğini söyleyerek, Vronski'nin aklını çelmeye, onu masrafa sürüklemeye

çalışan Alman kâhyanın bütün kurnazlığına rağmen, Vronski gevşemezdi. Onun bütün söylediklerini dinler, ona sorular sorar ama ancak, dışarıya ismarlanacak ya da kurdurulacak şeyler için en son sistem, henüz Rusya'da bilinmeyen, dolayısıyla şaşkınlık uyandırması ihtimali bulunan şeylerde onun tavsiyelerini dinlerdi. Ayrıca, Vronski, büyük harcamalara ancak fazladan parası varsa razı olurdu ve para harcarken de en küçük ayrıntılara kadar iner, parasından en iyi biçimde yararlanması konusunda direnirdi. Bu bakımdan, onun parasını israf etmeyip artırdığı, işlerini yönetme biçiminden de açıkça anlaşılıyordu. Ekim ayında Vronski'nin, Sviyajski'nin, Koznişev'in, Oblonski'nin malikâneleriyle, Le-vin'in topraklarının bir bölümünün bulunduğu Kaşin ilinde soylu seçimi vardı. Bu seçimler, birçok sebepler ve seçime katılanlar yüzünden kamuoyunun dikkatini çekmekteydi. Seçimlerden çok söz ediliyor ve

hazırlıklar yapılıyordu. Moskova'dan, Peters-burg'dan ve yurtdışından daha önce hiçbir seçime katılmamış kişiler bu seçime katılıyorlardı.

Vronski, çok önceden Sviyajski'ye, seçimlerde bulunacağına söz vermişti.

Vozdvijenskoye'ye sık sık gelen Sviyajski, seçimlerden önce Vronski'yi almaya geldi.

Vronski ile Anna, daha bir gün önce tasarlanan bu yolculuk yüzünden kavga etmişlerdi. Köyün en sıkıcı, en ağır sonbahar günleriydi. Bunun için mücadeleye hazırlanan Vronski, Anna ile konuşurken, bundan önce hiç takınmadığı sert ve soğuk bir yüz ifadesiyle ona, yola çıkacağını bildirdi. Oysa, Anna, Vronski'yi şaşırtan bir davranışla, haberi çok sakin karşıladı ve ona, sadece ne zaman döneceğini sordu. Anna'nın bu davranışına ne anlam vereceğini şaşıran Vronski, ona dikkatle baktı. Anna, onun bakışına gülümsedi. Vronski, Anna'nın bu kendi içine kapanma özelliğini tanırdı ve bunu ancak, Anna'nın kendi planlarından hiç söz etmeden, içinden bir şeyler kurduğu zamanlar yaptığını da biliyordu. Vronski, böyle bir şeyden korktu, ama bir olay çıkmasından öylesine çekiniyordu ki, inanmak istediği şeye, yani Anna'nın sağduyusuna inanmış göründü, hatta bir dereceye kadar gerçekten de inandı.

"Umarım ki canın sıkılmaz?"

Anna: "Ben de böyle umuyorum," dedi, "Dün Gautier'den* bir sandık kitap geldi. Hayır, canım sıkılmaz." Moskova'da kitapçı.

Vronski, "Böyle bir tavır takınmak istiyor, böylesi daha iyi," diye düşündü, "Yoksa, yine her zamanki gibi olurdu."

Vronski, Anna'yı, aklından geçeni kendisine açması için hiç zorlamadan, seçimlere katılmak üzere evden ayrıldı. Aralarında ilişki kurulduğundan beri, Anna ile her şey açıklığa kavuşturulmadan, anlaşmaya varmadan ilk defa ayrılıyorlardı. Bu, bir yandan onu tasalandırıyor, ama öbür yandan da böylesinin daha iyi olacağını düşünüyordu. "Başlangıçta, şimdiki gibi üzerinde anlaşmaya varılmamış, açığa vurulmamış, gizli bir şey olacaktır ortada, sonra Anna, buna alışacaktır. Ona her şeyimi verebilirim, ama bir erkek olarak bağımsızlığımı veremem," diye düşündü.

XXVI

Levin, Kiti'nin yapacağı doğum için eylülde Moskova'ya taşındı. Kaşin ilinde malikânesi bulunan ve yakında yapılacak olan seçimlere büyük ilgi gösteren Sergey İvanoviç Koznişev, seçim bölgesine gitmeye hazırlandığı sırada Levin, bir aydan beri Moskova'da aylak aylak oturmaktaydı. Koznişev, Selezniyov bölgesinde seçimlere katılması gereken kardeşini, kendisiyle birlikte gelmeye çağırırdı. Le-vin'in yurtdışında yaşayan kız kardeşi ile ilgili önemli bir vasılık ve köylülerden alacak işi için Kaşin'e gitmesi gerekiyordu.

Levin, hâlâ kararsızlık içindeydi, ama onun Moskova'da sıkıldığını gören Kiti, gitmesini tavsiye etti ve ona hiçbir şey söyleme-

den, bu iş için gerekli olan ve seksen rubleye çıkan soylu üniformasını ismarladı. Levin'e gitme kararının verdiren başlıca neden, üniformaya ödenen bu seksen ruble oldu. Levin, Kaşin yolunu tuttu.

Levin, altıncı gündür Kaşin'de bulunuyordu; her gün seçim toplantılarına gidiyor ve hâlâ yoluna koyamadığı kız kardeşinin işleriyle uğraşıyordu. Bütün başkanlar seçimlerle uğraştıkları için, vasilikle ilgili o en basit işi bile yoluna koyamıyordu. Öteki iş, köylülerden para alma işi de bazı güçlüklerle karşılaşmıştı. Blokağın kaldırılması ile ilgili uzun uğraşlardan sonra, para, ödenmeye hazır bir duruma gelmişti. Ne var ki, noter, çeki bir türlü veremiyordu, çünkü çeki başkanın imzalaması gerekiyordu, oysa yerine bir vekil bile bırakmamış olan başkan, sürekli olarak toplantıdaydı. Bütün bu çabalar, oradan oraya gidip gelmeler, müracaatçının durumunun tatsızlığını çok iyi anladıkları halde ellerinden hiçbir şey gelmeyen iyi yürekli, nazik insanlarla yapılan konuşmalar, hiçbir sonuç vermeyen bütün bu didinmeler, Levin'de, insanın, rüyasında fiziksel olarak zor kullanmak istediği zaman hissettiği o kahredici çaresizlik duygusuna benzer, acılı bir duygu uyandırıyor. Onu bu zorluklardan kurtarmak için elinden gelen son çabayı harcadığı, bütün gücünü ortaya

koyduğu anlaşılabilir iyi yürekli hukuk danışmanı ile konuştuğu zaman Levin, bu duyguyu sık sık hissediyordu. Danışmanı, aynı şeyi tekrarlayarak "Bakın! Bir de şu yolu deneyin," diyordu, "Falancaya

ve falancaya gidin." Ondan sonra da danışman, bütün bu üzüntülerin kökü olan öldürücü engelin aşılmasını sağlayacak bir planın ana çizgilerini anlatıyor, ama her defasında da, "Yine de atlatırlar sizi, ama denemekten bir zarar gelmez," diye ekliyordu.

Levin de, danışmanın söylediği yerlere gidiyor, o yer senin, bu yer benim dolaşır duruyordu. Herkes ona iyi ve dostça davranıyor, ama sonunda Levin, aştığı engelin bir başka yerde yine önüne dikilip yolunu kapadığını hırsıyla görüyordu. Levin'in asıl kızdığı, kiminle dövüştüğünü ve onun işinin geciktirilmesinden kimin yararlanabileceğini anlayamamasıydı. Kimse, hatta danışman bile bunu bilmiyordu. Bir bilet gişesine, kuyruğa girmeden neden varılamayacağını anladığı gibi, bunu da anlayabilse, Levin o kadar üzülmecekti, o kadar kızmayacaktı, ama işinde karşılaştığı engellerin nedenini kimse ona açıkla-yamıyordu.

Ne var ki Levin, evlendiğinden beri çok değişmiş, sabırlı olmuştu. İşlerin neden öyle olduğunu anlayamadığında, kendi kendine, gerçekleri bilmeden yargıda bulunamayacağını, işlerin belki de aslında böyle olması gerektiğini söyler, sinirlenmemeye çalışırdı.

Şimdi, seçimlerde hazır bulunduğu ve kendi de seçimlere katıldığı şu sırada da, kimseyi suçlamamaya, kimseyle tartışmama-ya, sadece bütün gücüyle saygı duyduğu bu iyi ve namuslu kişilerin öylesine ciddiye aldıkları, öylesine kendilerini verdikleri bu şeyin ne olduğunu anlamaya çalışıyordu. Ev-

lendiğinden bu yana, hayatın, daha önce düşüncesizliği nedeniyle, önemsiz saydığı birçok yeni ve ciddi yönleri kendisine açıldığı için, bu seçim işinde de ciddi bir anlam arıyor, bulacağını umuyordu.

Sergey İvanoviç ona, seçimlerin sonucunda ortaya çıkması beklenen toplumsal değişikliklerin anlamını ve önemini açıklamıştı. Yasal olarak elinde birçok önemli kamu görevleri olan (şu sırada Levin'i üzmemekte olan) vasıllık müessesesi, soylulara ait büyük paralar, erkek ve kız liseleriyle, askeri liseler, yeni duruma göre ilkokullar ve sonra bölge yönetimi hep hükümet soyluları başkanı Snet-kov'un elindeydi, o da eski kafalı bir soyluydu. Büyük bir servetin altından girip üstünden çıkmış, iyi yürekli, kendine göre namuslu, ama yeni çağın ihtiyaçlarını hiç anlayamayan bir centilmendi. Her zaman, her işte soylulardan yana çıkar, halkın eğitiminin yayılmasını önlemek için elinden geleni yapar, son derece büyük bir önem taşımaları gereken Zemstvo'ya, yani köy meclislerine belli bir zümrenin damgasını vurmaya çalışırdı. Demek ki onun yerine, çağdaş kafalı, becerikli, modern ve soyluların işlerini soylu oldukları için değil, Zemstvo'nun bir parçası olarak sahip oldukları hakları gözeterek idare edebilecek yeni birinin getirilmesi zorunluluğu vardı. Zengin ve her zaman her şeyde öteki illerin ilerisinde olan Kaşın ilinde şimdi bu tip güçler toplanmış bulunuyordu ve eğer burada işler yolunda giderse, bütün Rusya'ya bir örnek olabilirdi. İşte, bu

seçimler bundan ötürü büyük bir önem taşıyordu. Snetkov'un yerine aday olarak ya Svi-yajski ya da daha iyisi, çok akıllı biri olan, Sergey İvanoviç'in büyük dostu, eski bir üniversite profesörü Nevedovski gösterilmişti.

Toplantıyı vali açtı ve konuşmasında soyluların, memurların tarafsız olarak, değerlerine göre, yurdun iyiliğini göz önünde tutarak seçmelerini istedi ve Kaşın soylularının, daha önceki seçimlerde olduğu gibi, görevlerini kutsal bir iş olarak yapacaklarını ve imparatorun kendilerine olan büyük güvenini haklı çıkaracaklarını umduğunu söyledi.

Vali, konuşması bitince salondan ayrıldı ve soylular gürültülü, canlı, hatta kimileri heyecanlı bir halde onun peşinden yürüdüler ve kürklü paltosunu giyerken, bir yandan da bölgenin soylu başkanıyla dostça konuşmakta olan valinin çevresini aldılar. Her şeyi inceden inceye araştırmak, hiçbir şeyi kaçırmamak isteyen Levin de kalabalığın arasına ka-nıştı ve valinin: "Kimsesizler yurduna gitmek zorunda olduğuna karımın çok üzüldüğünü, lütfen Marya İvanovna'ya söyleyiniz," dediğini duydu. Bundan sonra soylular neşe içinde kürklerini alıp, toplu bir halde kiliseye gittiler.

Kilisede Levin de, ötekilerle birlikte elini kaldırıp, valinin dilediği şeyleri yapacağına and içti. Kilisede yapılan dinsel tören Levin'i oldukça etkiledi; "haçı öperim" sözlerini söyleyip, çevresinde de aynı sözleri tekrarlayan genç ve yaşlı erkekler kalabalığına bakarken son derece duygulandı.

İkinci ve üçüncü gün soyluların mali işleri, Sergey İvanoviç Koznişev'in hiç de önemli olmadığını söylediği ve kendi işleriyle uğraşan Levin'in ilgilenmek zahmetine katlanmadığı, kız lisesi konusu ele alındı. Dördüncü gün il ödeneklerinin görüşülmesine geçildi ve eski partiyle yeni parti arasındaki ilk çatışma bu konuda patlak verdi. Ödenekleri denetlemekle görevli komisyon, verdiği raporda bütün hesapların düzgün olduğunu bildirdi. Soylu bölge başkanı ayağa kalkıp, soylulara, kendisine olan güvenlerinden ötürü gözyaşları içinde teşekkür etti. Soylular onu şiddetle alkışladılar, elini sıktılar, ama tam bu sırada Sergey İvanoviç'in partisinden bir soylu ayağa kalkarak, denetleme komisyonunun, bölge başkanına hakaret olsun düşüncesiyle,

ödenekleri denetlemediğini duyduğunu söyledi. Komisyon üyelerinden biri, bunu doğrulamak ihtiyatsızlığında bulundu. O zaman ufak tefek, çok genç görünüşlü, ama son derece alaycı bir bay, kendi tahminine göre soylu bölge başkanının, paraların hesabını vermekten her zaman zevk duyacağını, ama denetleme Komisyonu üyelerinin gereksiz nezaketlerinin onu manevi bir zevkten yoksun kıldığını söylemeye başladı. Bunun üzerine, komisyon üyeleri raporlarını geri çektiler, Sergey İvanoviç de tamamıyla mantığa dayanarak, komisyon üyelerinin ya hesaplan denetlediklerini ya da denetlemediklerini kabul etmeleri gerektiğini ileri sürerek, bu ikilemi en küçük ayrıntılarına kadar açıklamaya koyuldu. Karşı partiden gevezeye bir konuşmacı, Sergey

13*

*,:;\$

İvanoviç'e cevap verdi. Arkasından Sviyajski konuştu, onu da tekrar alaycı yüzü izledi. Tartışma, hiçbir karara varılmadan, uzun süre devam etti.

Levin, bu konu üzerinde bu kadar uzun tartışmayı sürdürmelerine çok şaşıtı, hele Sergey İvanoviç'e paranın çalıştığı düşüncesinde olup olmadığını sorduğu vakit, kardeşi: "Yo, hayır! İl başkanı, dürüst insandır. Yalnız soyluların eski usul babaerki aile yönetir gibi, işleri yönetmelerine bir son vermek gerek," cevabını verince, daha da şaşıtı.

Beşinci gün ilçe başkanı seçimi yapıldı. Bu, kimi ilçelerde oldukça fırtınalı bir gün olarak geçti. Selezniyev ilçesine Sviyajski, bir tek muhalif oy almadan, oybirliğiyle seçildi ve o gün evinde bir yemek verdi.

XXVII

Altıncı gün il başkanları seçimi yapılacaktı. Büyük ve küçük salonlar çeşitli üniformalar giymiş soylularla doluydu. Çoğu sadece o gün için gelmişlerdi. Kimi Kırım'dan, kimi Pe-tersburg'dan, kimi yurtdışından gelen birbirlerini yıllarca görmemiş arkadaşlar, salonlarda karşılaşıyorlardı. İmparatorun portresi altındaki valilik masasında ateşli tartışmalar oluyordu.

Soylular, gerek büyük, gerek küçük salonda ayrı ayrı kamplara bağlı gruplar oluşturuyor, yanlarına bir yabancı yaklaşır yaklaşmaz, şüpheli şüpheli, düşmanca bakışlarından, hemen konuşmalarını kesişlerinden,

bazıların koridorun ta öbür ucuna giderek fısılşmalarından, her partinin, ötekinden saklamak istediği sırlar olduğu anlaşılıyordu. Dış görünüşlerine bakılarak, soylular, keskin bir çizgiyle ikiye ayrılıyordu; eskiler ve yeniler. Eskiler çoğunlukla ya eski usul sınıksız düğmeli soylu üniforması ve şapka giyip, kılıçlar kuşanmışlar ya da ordudan ayrıldıkları zamanki rütbelerini taşıyan deniz, süvari, piyade üniformaları giymişlerdi. İhtiyar soyluların üniformaları eski modaya göre dikilmişti; omuzlarında püsküllü apoletler vardı ve sanki giyenler büyüyüp, artık sığamaz olmuşlar gibi, sahiplerine küçük geldikleri belli olan bu üniformaların belleri dar ve kısaydı. Daha gençler ise belleri düşük, omuzları geniş, düğmesiz üniformalar ve beyaz yelekler ya da Adalet Bakanlığı amblemi olan defne yaprakları işlenmiş siyah yakalıklı üniformalar giymişlerdi. Şurada burada kalabalığı süsleyen saray üniformaları da gençlerde görülüyordu.

Ne var ki, yaşlı ve genç ayrı, eski ve yeni parti ayrı uymuyordu. Levin'in gözlemine göre, gençlerden bazıları eski partidendi; öte yandan, bazı çok yaşlı soylular da tam tersine, Sviyajski'yle fısıfısı gizli kapaklı bir şeyler konuşuyorlardı ve belli ki yeni partinin ateşli taraftanydılar.

Levin, sigara içilen ve bir şeyler atıştınlan küçük salonda konuşulanlara kulak kabartarak ve söylenenleri anlamak için bütün zekâsını kullanarak, kendi arkadaş topluluğunun yanında duruyordu. Sergey İvanoviç Koznişev

ortadaydı, ötekiler onun çevresinde toplanmışlardı. Sergey İvanoviç Koznişev, o sırada Sviyajski ile kendi partisinden, bir başka ilçenin başkanı Hliyustov'u dinliyordu. Hliyustov, kendi ilçe temsilcileriyle Snetkov'a giderek, yeniden seçilmek için adaylığını koymasını rica etmek istemiyordu, oysa Sviyajski, onu, bunu yapması için kandırmaya çalışıyor, Sergey İvanoviç de onun planını destekliyordu. Levin, seçtirmemek istedikleri karşı partiden bir adamı, neden yeni seçim için il başkanlığına adaylığını koymasına çalıştıklarını anlayamıyordu.

Az önce bir şeyler yiyip içmiş olan Stepan Arkadyeviç Oblonski, dantelli, güzel kokulu beyaz keten mendiliyle ağzını silerek, sırtında mabeyinci üniformasıyla onların yanına sokuldu ve favorisini sıvazlayarak, Koznişev'e seslendi:

"Mevzimizi tutuyoruz Sergey İvanoviç!" Konuşmaları dinledikten sonra da Svi-yajski'nin görüşünü destekledi: "Bir ilçe yeter. Sviyajski'nin ise muhalefetten olduğu belli," dedi ve görünüşe göre Levin'den başka herkes, ne dediğini anladı.

Sonra Levin'in koluna girerek: "Eee, Kost-ya, görünüşe göre sen de zevk almaya başladın bundan," dedi.

Levin, zevk alabilse çok sevinecekti, ama olan bitenden hiçbir şey anlayamıyordu; kenara çekilerek, Stepan Arkadyeviç Oblonski'ye, neden il başkanının yeniden adaylığını koymasını istediklerini bir türlü anlayamadığını söyledi,

Oblonski: "O sancta simplicitas!" dedi ve durumu bir iki kelimeyle Levin'e anlattı.

Eğer eski seçimlerde olduğu gibi, bütün ilçeler, il başkanı Snetkov'u aday gösterirlerse, oybirliği ile yeniden aday seçilmiş. Onlar bunu istemiyorlarmış. Oysa, şimdi onu aday göstermek isteyen sekiz ilçe varmış; iki ilçe, onu aday göstermek istemezse, Snetkov, yeniden adaylığını koymaktan vazgeçmiş. O zaman eski partinin bütün hesapları altüst olacağından, daha tehlikeli birini aday göstermiş, ama sadece bir tek ilçe, yani Sviyajski'nin ilçesi onu aday göstermezse, Snetkov, yeni seçime adaylığını koymuş. İçlerinden bazıları, muhalefeti şaşırtmak için ona oy vererek, epeyce oy toplamasını bile sağlar, böylelikle kendi adayları adaylığını koyunca, karşı partinin bile bir bölümü ona oy verebilirmiş.

Levin, anlamıştı, ama hepsini değil; daha başka sorular sormaya hazırlandığı bir sırada, birdenbire herkes konuşmaya ve gürültülü bir biçimde büyük salona doğru gitmeye başladı.

"Ne olmuş? Ne? Kim? Vekâletname mi? Kime? Ne? Yalanlıyorlar mı? Vekâletname değil. Flerov'un oy kullanmasına izin vermiyorlar. Yargılanıyorsa, bundan ne çıkar? Böyle olduktan sonra, herkesi safdışı bırakabilirler. Alçakça bir şey! Yasalar!"

Dört bir yandan bağışıldığını duyan Levin, hiçbir şeyi kaçırmamak telaşıyla ötekilerle birlikte büyük salona doğru sürüklendi ve

Ah, kutsal varhk.

soylular kalabalığı içinde sıkışıp kalarak, il başkanının, Sviyajski'nin ve öteki parti liderlerinin hani hani bir şeyler tartışmakta oldukları il başkanının masasına yaklaştı.

XXVIII

Levin, gruptan oldukça uzakta duruyordu. Yanında duran soylulardan birinin hınlı-tılı derin solukları, bir başkasının da kalın tabanlı çizmelerinin gıcırdaması, konuşulanları doğru dürüst işitmesine engel oluyordu. Sadece il başkanının uzaktan gelen yumuşak sesini, sonra alaycı yüzlü soylunun tiz sesini, onun arkasından da Sviyajski'nin sesini duydu. Levin'in çıkarabildiği kadarıyla, bu üçü, yasanın bir maddesinin yorumu ve "hakkında kovuşturma yapılan kişi" kelimelerinin gerçek anlamı üzerinde tartışıyorlardı.

Kalabalık, masaya doğru ilerleyen Sergey İvanoviç'e yol vermek için ikiye ayrıldı. Sergey İvanoviç Koznişev, alaycı yüzlü soylunun konuşmasını bitirmesini bekleyerek, "Yapılacak en doğru iş, yasanın maddesine bakmaktır," düşüncesinde olduğunu söyledi ve sekreterden o maddeyi bulmasını rica etti. Yasanın maddesinde bir anlaşmazlık halinde oya başvurulması gerektiği belirtilmekteydi.

Sergey İvanoviç Koznişev, maddeyi okudu ve bunun anlamını açıklamaya koyuldu, ama bu sırada uzun boylu, şişman, hafifçe kamburu çıkmış, bıyıklı boyalı, daracık bir üniforma giymiş olan büyük bir toprak sahibi, Sergey İvanoviç'in sözünü kesti. Masaya yak-

laşarak, parmağındaki yüzükle masaya vurup, bağırды:

"Oylama! Oylamaya koyalım! Konuşmanın gereği yok! Oya konulsun!"

Birdenbire birkaç kişi hep bir ağızdan konuşmaya başladı ve parmağı yüzüklü derebeyi, daha çok sinirlenerek, gittikçe daha yüksek sesle bağırılmaya koyuldu, ama ne dediğini anlamamanın imkânı yoktu.

Aslında, Sergey İvanoviç'in teklif ettiğini söylüyordu, ama belli ki ondan ve onun partisinden tümünden nefret ediyordu; onun bu nefret duygusu, kendi partisinden üyelerine de geçerek, muhalefet partisinden de, onunkinden benzer, ama daha temiz bir dille anlatılan bir düşmanlık duygusu uyandırdı. Bağışmalar yükseldi, bir anda ortalık kanıştı; öyle ki, il başkanı, düzenin sağlanmasını istemek zorunda kaldı.

Dört bir yandan korkunç öfkeli sesler yükseliyordu:

"Oya! Oya! Soylu olan anlar!.. Kanımızı döktük!.. Hükümdann güveni! İl başkanı denetlenmesin! Bakkal çırağı değil o!.. Sorun orada değil, oya gidilsin lütfen!.. İğrenç!.."

Bakışlar ve yüzler sözlere döküldüğünde daha da korkunç, daha da öfkeliydi. Bu yüzler, amansız bir nefret doluydu. Levin olup bitenlerden hiçbir şey anlamıyor ve Flerov meselesinin oya konulup konulmamasının böylesine hırsla tartışılmasına çok şaşınıyordu. Sergey İvanoviç'in sonradan kendisine anlattığı şu Syüogisme'i* unutmuydu. Kamu yaran

Kıvas.

için il başkanını devirmek gerekiyordu; onu devirmek için de oy çoğunluğu gerekti; oy çoğunluğunu sağlamak için de yasa maddesinin nasıl yorumlanmasını anlatmak gerekiyordu.

Sergey İvanoviç, sözünü bağlayarak: "Bir oy bile sonuç üzerinde kesin rol oynayabilir. Kamu hizmetine yararlı olmak için de insanın ciddi ve tutarlı olması gerekir," demişti.

Ne var ki Levin, bunu unutmuştu ve saygı duyduğu bu iyi insanları böylesine yakışık almaz, böylesine kötü niyetli bir heyecan içinde görmek ona acı verdi. Bu acı verici duygudan kurtulmak için, tartışmaların sonunu beklemeden, büfedeki garsonlardan başka kimsenin bulunmadığı bir salona gitti. Bardak çanak silen, tabakları, kadehleri düzenleyen garsonları sakın, ama canlı görünce Levin, sanki boğucu havası olan bir odadan, temiz havaya çıkmış gibi, birdenbire ferahladı. Odada dolaşarak memnun memnun garsonlara bakmaya başladı. Özellikle kırçıl fa-vorili bir garsonun, kendisiyle alay eden daha genç garsonları hor gördüğünü belli ederek, onlara peçetelerin nasıl katlanacağını öğretmesi hoşuna gitmişti. Levin tam yaşlı garsonla konuşmaya hazırlandığı sırada, bütün ilin soylularını, adları ve baba adlarıyla bilmek gibi bir özelliği olan soyluların vasilik bürosu sekreteri ufak tefek bir ihtiyar, onu bu konuşmasından ayırdı: "Lütfen gelin Konstantin Dimitriç, kardeşiniz sizi anıyor," dedi, "Oylama yapılıyor." Levin salona girdi, eline beyaz bir bilye

verildi ve ağabeyi Sergey İvanoviç'in peşinden yürüyerek masaya yaklaştı. Masanın başında, yüzünde anlamlı ve alaycı bir ifade olan Sviyajski sakalını sıvazlayarak duruyordu. Sergey İvanoviç, elini sandığa daldırdı, bilyeyi bir yere bıraktı ve kenara çekilerek Levin'e yer verdi. Levin, masanın yanına yaklaştı, ama ne yapacağını tamamiyle unuttuğundan ve çok sıkılganlık duyduğundan, Sergey İvanoviç'e dönerek sordu; "Bunu nereye koyacağım?" Çevresindeki herkes yüksek sesle konuşurken, o, alçak sesle sorduğu için, sorusunun duyulmayacağını sanmıştı, ama tam o sırada konuşmalar kesildiğinden, Levin'in yersiz sorusu işitildi. Sergey İvanoviç, kaşlarını çattı, sert bir ses tonuyla cevap verdi: "Bu, herkesin inancına kalmış bir iş." Bazıları gülümsedi. Levin kızardı, aceleyle elini kumaşın altına soktu ve bilye sağ elinde olduğu için sağ tarafa bıraktı. Bırakır bırakmaz da, sol elini de kumaşın altına sokması gerektiğini hatırladı ve soktu, ama çok geç kalmıştı; daha çok utanarak, telaşlı telaşlı salonun en gerisine kaçtı. Konuşurken r'leri yutan sekreterin sesi duyuldu: "Yüz yirmi altı lehte! Doksan sekiz aleyhte!" Gülüşmeler oldu; oy sandığının içinde bir düğme ile iki ceviz bulunmuştu. Flerov'un oy kullanmasına izin verilmiş ve yeni parti kazanmıştı. Ne var ki, eski parti kendini yenilmiş saymıyordu. Levin, Snetkov'dan adaylığını koymasını istediklerini duydu ve bir şeyler

söyleyen Snetkov'un çevresini bir soylular kalabalığının almış olduğunu gördü. Onlara biraz daha sokuldu. Snetkov, çevresindekilere, soyluların kendisine layık olmadığı bir güven ve sevgi gösterdiklerini, çünkü biricik meziyetinin, on iki yıl hizmet ettiği soylulara büyük bir bağlılık göstermek olduğunu söylüyordu. Birçok defalar, "Gücümün yettiği kadar bağlılıkla ve dürüstlikle çalıştım, ilginize değer verir, teşekkür ederim," sözlerini tekrarladı, sonra birdenbire boğazında düğümlenen göz-yaşlarından sesi kesildi ve salondan dışarı çıktı. Bu gözyaşları, ister kendisine yapılan haksızlığı anlamış olmasından, ister soylulara olan sevgisinden, ister kendisini düşmanla çevrili hissederek içinde bulunduğu gergin durumdan gelmiş olsun, Snetkov'un duygusu, başkalarına da bulaştı; soylular durgun-laşmışlardı; Levin de Snetkov'a büyük bir şefkat duydu. Kapının ağzında, il başkanı, Levin'le çarpıştı. Snetkov, bir yabancıyla konuşuyormuş gibi: "Affedersiniz," dedi, ama Levin'i tanıdı, ürkek ürkek gülümsedi. Levin'e Sniyetkov bir şeyler söylemek istiyormuş, ama çok heyecanlı olduğu için ko-nuşamamış gibi geldi. Snetkov'un, telaşlı telaşlı geçerken, şeritli beyaz pantolonu, nişanlarla süslü üniforması içindeki görünüşü ve yüz ifadesi, Levin'e; kovalanan ve durumunun kötüleştiğini anlayan bir av hayvanını hatırlattı. Snetkov'un yüzündeki bu ifade Levin'i fazlasıyla etkilemişti, çünkü Levin, bir

gün önce vasilik işi için il başkanının evine gitmiş ve onu, şefkatli bir aile babası olarak bütün yüceliği içinde görmüştü. Aile yadigârî eşyayla döşeli büyük ev; herhalde sahiplerini değiştirmemiş, eski toprak kölelerinden ne fazla temiz, ne fazla şık, ama saygılı uşaklar; başında dantelli başlığı, omuzlarında Türk şalı, kucağındaki sevimli torununu okşayan Snetkov'un tombul, iyi yürekli karısı; okuldan yeni gelip babasıyla selamlaşan ve onun iri elini öpen altıncı sınıf öğrencisi gösterişli oğlu; ev sahibinin insanı etkileyecek kadar içten konuşması ve davranışları; bütün bunlar bir gün önce Levin'de bu adama karşı bir saygı ve sempati uyandırmıştı, şimdi ise ihtiyarın insana dokunan acıklı bir hali vardı ve Levin, ona tatlı bir iki söz söylemek isteği duydu.

"Demek ki yine başkanımız oluyorsunuz."

Başkan, ürkek ürkek çevresine bakarak: "Sanmam," dedi, "Ben yorulduğum artık; hem yaşlandım da. Benden genç, benden daha layık olanlar var. Onlar da sıralarını savsınlar."

Ve, başkan yan kapıda kayboldu.

En önemli an gelip çatmıştı. Hemen seçimlere başlamak gerekiyordu. Her iki partinin liderleri, alabildikleri lehte olan beyaz, aleyhte olan siyah bilyeleri parmaklarıyla hesaplıyorlardı.

Flerov'la ilgili tartışma yeni partiye yalnız fazladan bir oy kazandırmakla kalmamış, aynı zamanda onlara eski partinin çevirdiği entrikalar yüzünden seçimlere katılmaları önlenmiş ve üç soylunun daha katılmasını sağ-

layacak kadar zaman da kazandırmıştı. Sni-yetkov'un adamları, içkiye düşkün olan ikisini sarhoş etmişler, üçüncüsünün ise üniformasını çalmışlardı.

Bunu öğrenen yeni parti taraftarları, Fle-rov üzerinde tartışmalar sürerken, hemen araba ile adam gönderip, üniforması çalınan soyluya bir üniforma yetiştirmişler, sarhoş edilen iki soyludan birini de toplantıya getirmeyi başarmışlardı.

Onu getirmeye giden toprak sahibi, Svi-yajski'ye yaklaşarak: "Birini getirdik. Başına su döktük, işe yarar," dedi.

Sviyajski, başını iki yana sallayarak: "Çok sarhoş değil ya? Yere yuvarlanır mı dersiniz?" dedi.

"Yok, çok iyi. Yalnız, burada ona bir şey içirmeseler bari... Ne olursa olsun, ona içki vermemesini büfeciye söyledim."

XXIX

İçki ve sigara içtikleri dar oda soylularla doluydu. Heyecan gittikçe artıyor, bütün yüzlerde bir huzursuzluk göze çarpıyordu. Bütün ayrıntıları ve oy sayısını kesin olarak bildikleri halde liderler özellikle heyecanlıydılar. Bunlar, yaklaşan savaşın komutanlarıydı. Geri kalanlar, savaştan önce olduğu gibi, her ne kadar dövüşe hazırlanıyorlarsa da, şimdilik oyalanacak bir şeyler buluyorlardı. Kimileri ayakta ya da masa başında bir şeyler yiyor, kimileri sigara içerek, uzun odada bir aşağı bir yukarı dolaşılıyor, uzun

zamandır görmedikleri arkadaşlarıyla konuşuyorlardı.

Levin'in canı hiçbir şey yemek istemiyor, sigara da içmiyordu; kendi grubuna, yani Sergey İvanoviç'e, Stepan Arkadyeviç'e, Svi-yajski'ye ve ötekilere katılmak da istemiyordu, çünkü Vronski, saray yaveri üniforması giymiş, ayakta onlarla ateşli bir konuşmaya dalmıştı. Levin, daha dün seçimlerde onu görmüş ve karşı karşıya gelmekten dikkatle kaçınmıştı. Levin, pencerenin yanına oturdu ve çeşitli grupları seyretmeye, çevresinde konuşulanları dinlemeye başladı. Levin'in kederli bir hali vardı. Herkes heyecanlı, telaşlıydı, bu insanlar arasında sadece kendisi ve bir de yanbaşında oturan, denizci üniforması giymiş, pinpon, dişsiz, anlaşılabilir bir şeyler mırıldanan bir ihtiyar çevrede olanlarla hiç ilgilenmiyor, adeta bunlarla hiçbir ilişkisi yokmuş gibi oturuyordu.

Üniformasının işlemeli dik yakasının üzerine pomatlı saçları dökülen kısa boylu, biraz kamburca büyük bir toprak sahibi, seçimler şerefine giydiği belli olan yeni çizmelerinin topuklarını enerjik bir tavırla takırdatarak konuşuyordu: "Rezilin biri! Ona söyledim, ama aldırış etmedi. Elbette ya! Üç yılda toplayamazdı."

Büyük bir toprak sahibi, Levin'e hoşnutsuz bir tavırla şöyle bir bakarak, hızla arkasını döndü.

Ufak tefek bir adam, ince sesli yorumda bulundu: "Evet, ne dersiniz deyin, pis bir iş bu."

187-

Onun arkasından şişman bir generalin çevresini almış kalabalık bir toprak sahipleri grubu acele acele Levin'e doğru yaklaştı. Toprak sahiplerinin, konuşmalarını kimsenin duymayacağı bir yer aradıkları belliydi.

"Pantolonunun çalınması için emri benim verdiğimi ne cesaretle söyleyebiliyor! Herhalde, pantolonunu içkiye vermiştir. O da, onun prens unvanı da bana vızgelir! Böyle söylemeye hakkı yok; buna hayvanlık denir!"

Bir başka grupta ise, biri şöyle diyordu: "Ama izin verin! Onlar iddialarını yasadaki maddeye dayatıyorlar. Karısının bir soylu olarak kütüğe işlenmesi gerekirdi."

"Yasaların canı cehenneme! İçimden gelerek söylüyorum. Soyluluk ne güne duruyor? İnsanın soyluluğuna güvenilmeli."

"Gelin ekselans, bir kadeh fine champagne için!.."

Bir başka grup, yüksek sesle bağırıp çağırarak olan bir soylunun peşinden ayrılmıyordu; bu, sarhoş edilen üç kişiden biriydi.

Levin, eski kurmayların giydikleri türden albay üniforması giymiş kır bıyıklı bir büyük toprak sahibinin tatlı bir sesle söylediğini duydu: "Marya Semyonovna, hiçbir zaman kâr etmediği için, ona her zaman malikânesini kiraya vermesini öğütlemişimdir."

Bu, Levin'in Sviyajskilerde tanıştığı toprak sahibiydi. Onu hemen tanıdı. Toprak sahibi de Levin'i tanıdı. Selamlaştılar.

"Görüştüğümüze çok sevindim. Sizi çok iyi hatırlıyorum. Geçen yıl Başkan Nikolay İvanoviç'in evinde tanışmıştık."

Levin: "Eee, çiftliğiniz ne âlemde?" diye sordu.

Toprak sahibi, Levin'in yanında durarak, boynu bükük bir gülümseyişle, ama bunun böyle olması gerektiğine inanmış bir yüz ifadesiyle: "Hep öyle işte, zarardayız," dedi ve "Siz nasıl oldu da buraya geldiniz?" diye sordu. Fransızca konuşarak kuvvetli, ama kötü bir aksanla devam etti; "Coup detaf da* rol almaya mı geldiniz? Bütün Rusya burada; mabeyinciler, neredeyse bakanlar bile."

Saray mabeyinci üniforması ve beyaz pantolonu içinde, bir generalle dolaşmakta olan gösterişli Stepan Arkadyeviç'i işaret etti.

Levin: "Doğrusunu isterseniz, şu soylu seçimlerinin anlamını çok az kavıyorum," dedi.

Toprak sahibi, ona baktı: "Bunda kavrayacak ne var ki? Zaten hiçbir anlam taşıyor. Sadece fizikteki süredurum yasasının zoruyla hareket eden, çürümekte olan bir kurum. Şöyle iyice bir bakın; üniformalar bile, size bunun sulh yargıçlarının ve asil üyelerin bir toplantısı olduğunu, ama soylular toplantısı olmadığını anlatacaktır."

Levin: "Öyleyse, siz niye geliyorsunuz?" diye sordu.

"Alışkanlıktan başka bir şey değil. Hem, insanın bağlantılarını da sürdürmesi gerekiyor. Bir bakıma manevi bir yükümlülük; sonra, doğrusunu isterseniz çıkarım da var. Damadım, asil üyeliğe adaylığını koymak istiyor; mali durumu pek iyi değil, onu kayırmak gerekiyor. Asıl, şu beyefendiler niye gelirler?"

* Hükümet darbesi.

Toprak sahibi, böyle diyerek, il başkanının masasında bir konuşma yapmış olan alaycı yüzlü beyi işaret etti:

"Soyluların yeni kuşağı bu."

"Yeni olmasına yeni, ama soylulukla ilişkisi yok bunların. Onlar sadece toprak sahipleri, biz ise çiftlik sahibiyiz. Bir soylu olarak onlar intihar ediyor."

"Ama bunun ömrünü doldurmuş bir kuruluş olduğunu söylediniz."

"Ömrünü doldurmuş olmasına doldurmuş olabilirler, ama yine de ona karşı biraz saygılı davranmak gerek. Örneğin Snetkov'u ele alın. Bizler ister işe yarayalım, ister yara-j mayalım, bin yıllık kök salmışız. Diyelim ki, siz, evinizin önünde bir bahçe yapmayı tasarlıyorsunuz ve tam sizin bahçeyi yapmayı düşündüğünüz yerde de asırlık bir ağaç var... yaşlı, budaklarla dolu olabilir, ama yine de birkaç çiçek tarhi uğruna kesip devirmezsiniz bu ağacı. Bahçenizi, yaşlı ağaçtan da yararlanacak biçimde düzenlersiniz. Kolay yetişmez o ağaç."

Toprak sahibi, son sözlerini ihtiyatlı bir tavırla söyleyip, hemen konuyu değiştirdi: "Eee, sizin çiftlik işleri nasıl gidiyor?"

"Pek iyi değil. Yüzde beş kazanıyorum."

"Evet, ama kendi emeğinizi saymıyorsunuz. Sizin emeğinizin de bir değeri yok mu? Bakın, ben size kendiminkini anlatayım: Çiftçiliğe başlamadan önce, devlet memurluğundan yılda üç bin ruble alıyordum. Şimdi, me-murluktakinden daha çok çalıştığım halde, topraktan sizin gibi yüzde beş alıyorum, o da

en fazlası, insanın kendi emeği havaya gidiyor."

"Bu, apaçık bir zarar olduğuna göre, bu işi niye yapıyorsunuz?"

"Eee, insan yapıyor işte! Ne yaparsınız, alışkanlık; hem de bunun böyle olması gerektiğini bile bile yapıyorsunuz. Ayrıca, şunu da söylemeliyim ki..." Toprak sahibi, dirseğini pencereye dayayıp, konuya daha bir heyecanla devam etti; "Oğlum, bu işten hoşlanmıyorum. O, belli ki bir bilgin olacak; o zaman da, benden sonra işi yürütecek kimse kalmayacak. Ben hâlâ yürütüyorum. Bu yıl meyve fideleri diktim."

Levin: "Evet, evet, tamamıyla haklısınız," dedi.

"Çiftçilikten hiçbir şey kazanamadığının öteden beri farkındayım, ama işte çalışıyorum... Toprağa karşı bir tür görev duygusu bu. Bakın, size başka bir şey söyleyeyim: Komşulanımdan bir tüccar bir gün bana geldi, ona çiftliği ve bahçeyi gezdirdim. Bana, 'Yok Stepan Vasilyeviç,' dedi, 'Her şey iyi, bakımlı, ama bahçeniz ihmal edilmiş. 'Oysa, bahçe de bakımlıydı. 'Bana kalsa, şu ıhlamları keserdim. Yalnız, onları büyürken kesmek gerekir. Sizin burada binlerce ıhlamur var; her ıhlamurdan iki esaslı kaplama-hk kabuk çıkar. Bugünlerde bu kabuklar iyi para ediyor, üstelik bir yığın da kereste elde edersiniz..."

Daha önce de bu gibi hesaplarla karşılaşmış olduğu anlaşılan Levin, gülümseyerek tamamladı: "Evet, o parayla da ya sığır ya da

toprak satın alır, hem de yok pahasına satın alır, köylülere kiralar, böylece zengin olurdu. Siz ve ben, elimizdekini koruyup, çocuklarımıza bırakabilirsek, Tann'ya şükrederiz."

Büyük toprak sahibi: "Duyduğuma göre, evlisiniz!" dedi.

Levin, gururlu bir iç rahatlığıyla: "Evet," diye cevap verdi, "Ama yine de tuhaf," diye devam etti; "Eski çağlarda kutsal ateşi korumakla görevlendirilen Vesta rahibeleri gibi, biz de herhangi bir ateşi korumakla görevlen-dirilmişçesine, kendimizi hiç düşünmeden yaşamaya devam ediyoruz."

Büyük toprak sahibi, beyaz bıyığının altından gülümsedi: "Bizde de böyleleri var; işte, dostumuz Nikolay İvanoviç Sviyajski ve Vronski gibi arkadaşlar var ki, bunlar, tarım endüstrisi kurma hevesindedeler, ama şimdiye kadar bu, sermaye kaybından başka bir sonuç vermedi."

Levin, kendisini şaşırtan düşünceye dönerek sordu: "Peki, ama niye biz de tüccarlar gibi yapmıyoruz? Niye kaplamalık kabuklar için bahçelerimizdeki ağaçları kesmiyoruz?"

"İşte, sizin dediğiniz sebepten, ateşi korumak için; öte yandan bu, bir soylunun yapacağı türden bir iş de değil. Bizim işimiz, burada, seçimlerde değil, kendi evimizde. Bir de, bize neyi yapacağımızı, neyi

yapmayacağımızı söyleyen bir sınıf içgüdümüz var. Köylüler de böyledir. Buna birçok defa dikkat etmişimdir. İyi bir köylü, elinden geldiğince çok miktarda toprak kiralamaya çalışır. Toprak ne kadar kötü olursa olsun, sürmeye devam eder.

Onun işinde de hesap yoktur. Düpedüz zararına çalışır."

Levin: "Evet, tıpkı bizim gibi," dedi, Svi-yajski'nin yaklaştığını görerek ekledi; "Sizi gördüğüme çok, pek çok sevindim."

Büyük toprak sahibi, Sviyajski'ye: "Evinizdeki tanışmamızdan sonra ilk defa burada rastlaştık. Güzel çene çaldık," dedi.

Sviyajski gülümseyerek: "Yeni düzeni mi değiştirdiniz?" diye sordu.

"Onsuz olmaz."

"Desenize içinizi döktünüz!"

XXX

Sviyajski, Levin'in koluna girdi ve onunla birlikte kendi grubunun yanına gitti.

Artık Vronski'den kurtulmaya imkân yoktu. Vronski, Stepan Arkadyeviç ve Sergey İva-noviç'le ayakta duruyor, kendilerine doğru gelen Levin'e bakıyordu.

Levin'e elini uzatarak: "Çok sevindim," dedi, "Yanılmıyorsam, sizinle tanışmak zevkine, şey, Prenses Şçerbatskayalarda ermişim."

Levin: "Evet, tanışmamızı çok iyi hatırlıyorum," dedi ve kıpkırmızı kesilerek, hemen dönüp kardeşiyle konuşmaya başladı.

Vronski, hafifçe gülümseyerek, Sviyajski'yle konuşmaya devam etti. Levin'le bir konuşma kapısı açmaya hiç de hevesli olmadığı anlaşılıyordu, ama Levin, bir yandan kardeşiyle konuşurken, bir yandan da durmadan dönüp Vronski'ye bakıyor, kabalığını affettirecek bir söz bulmaya çalışıyordu.

Levin, Sviyajski'yle Vronski'ye bakarak: "Şimdi ne bekleniyor?" diye sordu.

Sviyajski, cevap verdi: "Snetkov'un adaylığını koymayı ya kabul etmesi ya da reddetmesi gerek."

"Eee, razı oldu mu, olmadı mı?"

Vronski: "Sorun da burada zaten," dedi, "Ne razı oldu ne de olmadı."

Levin, Vronski'ye bakarak: "O reddederse, adaylığını kim koyacak?" diye sordu.

Sviyajski: "Kim isterse," dedi.

Levin, sordu: "Siz mi koyacaksınız?"

Şaşırان Sviyajski, Sergey İvanoviç'in yanında durmakta olan alaycı yüzlü baya endişeyle bakarak: "Ne münasebet!" dedi.

Levin, pot kırıldığını hissederek sordu: "Kim koyacak öyleyse? Nevedovski mi?"

Ne var ki, bu defa daha da kötü bir pot kırmış oldu, çünkü Sviyajski de, Nevedovski de adaylıklarını koymuşlardı.

Alaycı yüzlü bay: "Ben mi?" dedi; "Kesinlikle! Asla!"

Bu, Nevedovski'nin ta kendisiydi. Sviyajski, onu Levin'le tanıştırdı.

Stepan Arkadyeviç, Vronski'ye göz kırparak: "Ne o, yoksa bu iş seni de mi sarmaya başladı?" dedi; "Tıpkı at yarışlarına benziyor. İnsan bunda da ortaklaşa bahis oynayabilir."

Vronski: "Evet, insanı çok sarıyor," dedi; "İnsan bir başladı mı, sonunu getirmek istiyor." Kaşlarını çatıp, ekledi. "Kavga!"

"Ne kadar da işadamı kafası var bu Svi-yajski'de. Her şeyi öylesine duru bir biçimde ortaya koyuyor ki."

Vronski, dalgın dalgın: "Ah, evet," dedi.

Bir ara sessizlik oldu ve bu arada -sırf bir yere bakmak gerektiği için- Levin'e, onun, üniformasına, sonra yüzüne bakan ve Levin'in sıkıntılı gözlerinin kendisine dikili olduğunu gören Vronski, bir şey söylemiş olmak için konuştu: "Hep köyde yaşayan siz, nasıl oluyor da sulh yargıcı olmuyorsunuz? Yargıç üniforması giymemişsiniz."

Deminden beri, ilk karşılaşmalarındaki kabalığı tamir edebilmesi için bir fırsat çıkmasını bekleyen Levin, asık suratla cevap verdi: "Sulh yargıçlığını saçma bir kurum buluyorum da ondan."

Vronski, şaşarak, ama istifini bozmadan: "Ben bu düşüncede değilim," dedi, "Tam tersine..."

Levin, onun sözünü keserek: "Bu bir oyuncak," dedi, "Sulh yargıçlığı bize gerekmez. Sekiz yıldan beri onlara tek bir davam düşmedi. Bir davam oldu, onu da ters karara bağladılar. Sulh yargıçlığı, oturduğum yerden kırk verst uzakta. İki rublelik bir dava için bana on beş rubleye mal olan bir avukat göndermem gerekir."

Ondan sonra Levin, nasıl bir köylünün bir değirmenciden un çaldığını, değirmenci, bunu kendisine söyleyince, köylünün nasıl değirmenci aleyhine iftira davası açtığını anlattı. Bütün bu anlattıkları hem yersiz hem de budalacaydı. Levin, kendi de anlaürken bunu fark etti.

Stepan Arkadyeviç, en tatlı, en yumuşak gülümseyişle: "Ah, bu ne antika çocuktur!

Ama artık gitsek iyi olacak. Oylamaya başlamışlardır sanırım," dedi. Böylece ayrıldılar.

Kardeşinin patavatsızlığını görmüş olan Sergey İvanoviç: "Anlayamıyorum," dedi, "Bir insan, her türlü politik sağduyudan nasıl böylesine yoksun olabilir, aklım almıyor; biz Ruslarda eksik olan budur işte. İl başkanı, bizim rakibimiz, sen ise onunla ami cochon' oluyor, adaylığını koymasını rica ediyorsun. Kont Vronski'ye gelince, onu kendime arkadaş olarak seçmem. Kendisi, beni yemeğe çağırdı, ama ben gitmeyeceğim, ne var ki o da bizden biri; ne diye kendimize düşman edelim? Sonra, tutup Nevedovski'ye adaylığını koyup koymayacağını soruyorsun. Böyle şey olmaz."

Levin asık bir suratla cevap verdi: "Aman, hiçbir şey anlamıyorum! Bunların hepsi de önemsiz şeyler."

"Bütün bunların önemsiz şeyler olduğunu söylüyorsun, ama kendin bununla ilgili bir işe kalkıştın mı, yüzüne gözüne bulaştırıyorsun."

Levin, cevap vermedi, birlikte salona girdiler.

İl başkanı, kendisine karşı bir komplo ha zırlanmakta olduğunu sezmiş olmasına ve adaylığı konusunda oybirliği olmamasına rağmen, yine de adaylığını koymaya karar vermişti. Salona derin bir sessizlik çöktü ve sekreter yüksek sesle Atlı Muhafız Birliğinden Yüzbaşı Mihail Stepanoviç, Snetkov'un il baş-

I

I

Sıkı fıkı.

kanlığma adaylığını koyduğunu ve oylama yapılacağını bildirdi.

İlçe başkanları, içinde oy bilyelerinin bulunduğu küçük tabaklarla masalardan kalkıp ü başkanının masasına gittiler ve oylama başladı.

Levin, kardeşiyle birlikte kendi ilçe başkanının peşi sıra masaya giderken, Stepan Arkadyeviç, Levin'in kulağına fısıldadı: "Sağa koy."

Ne var ki, Levin, kendisine açıklanan planı unuttuğu için, Stepan Arkadyeviç'in, "Sağa" demekle yanlış olmasından korktu, çünkü Snetkov, onların düşmanı değil miydi? Oy sandığına yaklaşırken, bilyeyi sağ elinde taşıyordu, ama bir yanlışlık olduğunu düşünerek, sandığın başına geldiğinde bilyeyi sol eline geçirdi ve sol yanma koydu. Oy sandığının başında duran ve yalnız bir dirsek hareketinden bile kimin ne yana koyduğunu anlayan bu işin kurdu adam, hoşnutsuzlukla yüzünü buruşturdu. Bu defa Levin'in sağduyusunu kullanmasına da ihtiyaç kalmamıştı. Ortalık yine sessizliğe gömüldü ve bilyeler sayılmaya başlandı. Başkan, oldukça büyük bir çoğunlukla seçilmişti. Herkes konuşmaya başladı ve kapiya yöneldi. Snetkov, içeri girdi, soylular, onun çevresini alarak, tebrik etmeye başladılar.

Levin, Sergey İvanoviç'e sordu: "Eee, şimdi bu bitti mi?"

Sviyajski gülümseyerek, Sergey İvano-viç'in yerine cevap verdi: "Daha bu başlangıç. Başka aday daha çok oy alabilir."

Levin, yine tamamen unutmuştu. Burada bir incelik olduğunu ancak şimdi hatırladı, ama bunun ne olduğunu bulmak için kafa yormak ona sıkıcı göründü. Üzerine bir neşesizlik çökmüştü; kalabalıktan kurtulmak istedi.

Kimse ona dikkat etmediği ve görünüşe göre kimsenin ona ihtiyacı olmadığı için, sessiz sedasız doğruca büfenin bulunduğu küçük odaya gitti ve tekrar garsonları görünce büyük bir ferahlık duydu. Yaşlı garson, Levin'e bir şeyler yemesini teklif etti, o da kabul etti. Levin, fasulye garnili bir pizola yiyip garsonla eski efendileri üzerine konuştuktan sonra, içine sıkıntı veren büyük salona dönmek istemediğinden, salonun balkonuna çıktı. Balkon, parmaklıklardan eğilmiş, aşağıda söylenenlerin bir sözünü bile kaçırmamaya çalışan, modaya uygun giyinmiş bayanlarla doluydu. Kadınların yanında, oturan ya da ayakta duran şık giyimli avukatlar, gözlüklü lise öğretmenleri ve subaylar vardı. Herkes, seçimlerden, il başkanının ne kadar yorgun görüldüğünden, tartışmaların ne kadar güzel geçtiğinden söz ediyordu; gruplardan birinde kardeşini övdüklerini duydu.

Kadınlardan biri, bir avukata: "Koznişev'i dinlediğim için çok mutluyum," diyordu; "Aç kalmaya değer doğrusu. Harika! Ne kadar açık konuşuyor! Söylediklerinin hepsi anlaşılıyor. Sizin mahkemede onun gibi konuşan yok! Bir Maydel var, o bile Koznişev'in yanında sönmük kalır."

Parmaklıkta boş bir yer bulan Levin, da-

yanamayıp aşağıya eğildi ve seyrederek dinlemeye başladı.

Bütün soylular kendi ilçelerine göre ayrı ayrı küçük bölmelerin ardında oturuyorlardı. Salonun ortasında üniformalı bir adam durmuş, ince, tiz bir sesle çağrıda bulunuyordu: "Süvari Yüzbaşısı Yevgeni İvanoviç Apuhtin, soyluların il başkan adayı olarak teklif olunuyor!"

Bir ölüm sessizliği başgösterirken, arkasından zayıf, yaşlı bir erkek sesi duyuldu:

"Kabul etmiyor!"

Aynı ses, yine tekrarladi: "Yedinci rütbeden memur Piyotr Petroviç Bol, il başkanı adayı, olarak teklif olunuyor."

Genç, tiz bir ses duyuldu: "Kabul etmiyor!"

Buna benzer çağrılar yapıldı ve her bir çağrıyı "Kabul etmiyor!" karşılığı izledi. Bu, bir saat kadar böyle sürdü. Levin, dirseklerini parmaklığa dayayarak seyrediyor ve dinliyordu. İlkın şaşırıp, bunların ne demek olduğunu anlamak istedi, sonra bunu anlayamayacağına aklı yatınca canı sıkıldı. Arkasından da, bütün yüzlerde gördüğü o heyecan ve öfkeyi hatırlayınca üzüldü; kalkıp gitmeye karar verdi ve aşağıya indi. Balkonun arkasındaki koridordan geçerken gözleri şişmiş, bir aşağı, bir yukarı dolaşan mahzun bir lise öğrencisine rastladı. Merdivende bir çiftle karşılaştı; yüksek ökçeli pabuçlarıyla hızlı hızlı, koşarcasına yukarıya çıkan kadının yanındaki erkek zarif savcı yardımcısıydı.

Tam Levin, kadına yol vermek üzere kena-

ra çekildiği sırada, savcı yardımcısı, kadına: "Geç kalmayacağımı söylemiştim size," dedi. Levin, ana kapıya çıkan merdiveni inip yeleğinin cebinden kürkünün vestiyer numarasını çıkardığı sırada, sekreter onu yakaladı: "Buyurunuz Konstantin Dimitriyeviç, oylama yapılıyor."

Oylama, aday gösterilmekten o kadar kesin bir dille kaçınmış olan Nevedovski için yapılıyordu.

Levin, salonun kapisına yaklaştığı sırada! kapı açıldı ve yüzleri kıpkırmızı olmuş iki bü-1 yük toprak sahibi dışarı çıkıp, Levin'in yanın- dan geçip gittiler.

Yüzü kızarmış toprak sahiplerinden biri: "Daha fazla dayanmam," diyordu.

Bunun arkasından, kapı aralığından il başkanının yüzü görüldü. Bu yüz, yorgunluktan ve korkudan korkunç bir hal almıştı. Kapıcıya bağırdı: "Kimseyi dışarı bırakmamam söylemiştim sana!"

"Ben, birisini içeri alıyordum efendim!" İl başkanı: "Tanırım!" dedi ve derin bir iç çekip, beyaz pantolonu içindeki bacaklarını yorgun yorgun sürükleyerek, başı öne eğik, odanın ortasındaki masasına doğru yürüdü. Beklenildiği gibi, oy çokluğuyla Nevedovski seçilmiş, yeni il başkanı o olmuştu. Pek çok kimse neşeli, pek çoğu mutlu ve sevinçli, birçoğu kendinden geçmiş görünüyordu, birçoğları da hoşnutsuz, mutsuzdu. Eski il başkanı keder içindeydi ve bunu saklayamıyor-du. Nevedovski, salondan çıkarken, kalabalık, tıpkı ilk gün açılış konuşmasını yapan va-

linin peşi sıra hevesle gittikleri gibi; tıpkı, seçildiği zaman Snetkov'un peşine takıldıkları gibi, onun da peşinden yürümüş ve çevresini kuşatmıştı.

XXXI

Yeni seçilen il başkanı ve zafer kazanmış partinin üyelerinden çoğu, o gün öğle yemeğinde Vronski'nin konuşuydu.

Vronski, seçimlere bir yandan köyde canı sıkıldığı ve Anna'nın önünde özgürlük haklarına sahip çıkmak zorunda olduğu için, öte yandan bölge seçimlerinde kendisine gösterdiği yardımlara karşılık Sviyajski'ye - seçimlerde onu destekleyerek- borcunu ödemek ve en önemlisi de, büyük bir toprak sahibi ve bir soylu olarak, durumun gerektirdiği bütün görevleri harfi harfine yerine getirmek amacıyla gelmişti. Seçimlerin kendisini böylesine ilgilendireceğini, böylesine saracağını ve bu işi böylesine iyi başarabileceğini hiç ummamıştı. Vronski, soylular çevresinde tamamen yeni bir sima olmakla birlikte, hiç şüphesiz büyük bir basan kazanmıştı ve daha şimdiden onlar arasında sözü geçen biri olduğunu düşünmekle de yanılmıyordu. Vronski'nin, sözü geçen biri olmasında, zenginliğinin; şöretinin; para işleriyle uğraşan ve Kaşin'de, gittikçe gelişmekte olan bir banka kurmuş olan eski dostlarından Şirkov'un kendisine verdiği şehirdeki çok güzel evinin; köyden getirdiği çok iyi aşçısının; Vronski'nin okul arkadaşı olan vali ile yakın dostluğunun büyük bir etkisi ol-

muştu. Hepsinden de çok, onu mağrur olmakla suçlayan soyluların çoğunun onunla ilgili düşüncelerini değiştirmesine neden olan açık ve dostça davranışlarının büyük etkisi olmuştu. Kiti Şçerbatskaya ile evlenen ve d pro-pos de bottes" kudurgan bir öfkeyle bir sürü saçma sapan laf eden şu deli baydan başka; tanıştığı her soylunun kendisine yakınlık duyduğunu Vronski de hissediyordu. Nevedovs-ki'nin başarısına büyük yardımı dokunduğunu kendi de açıkça görüyor, başkaları da bunu kabul ediyordu. Şimdi, kendi sofrasında Nevedovski'nin seçilişini kutlarken Vronski, kendi adayının başarısından ötürü tatlı bir zafer sevinci duyuyordu. Seçimler onu öylesine özendirmişti ki, Vronski gelecek üç yıl içinde evli olursa, adaylığını koymayı düşündü. Bu tıpkı, yarışları kazandıktan sonra, gelecek yarışlarda jokeyin yerine kendisinin yarışlara katılmak istemesine benzer bir istekti.

Şimdi jokeyin zaferini kutluyorlardı. Vronski, sofrada baş köşede; sağında ise imparatorun generali genç vali oturuyordu. Seçimleri törenle açan, bir konuşma yapan ve Vronski'nin dikkat ettiği üzere, birçoğlarında saygı ve yaltaklanma duygusu uyandıran bu genç vali, herkesin gözünde ilin efendisi, ama Vronski'nin önünde

utanıp sıkılan ve Vronski'nin mettre d sen aise'e" çalıştığı -askeri okuldaki adıyla- Mavlov Katka'dan başka biri değildi. Vronski'nin solunda ise genç, inatçı ve alaycı yüzüyle Nevedovski oturuyor- Durup dururken. ' Cesaretlendirmeye.

du. Vronski, ona teklifsiz ve saygılı davranıyordu.

Sviyajski, yenilgisini neşeyle karşılıyordu. Kendisinin de, şampanya kadehi elde, Nevedovski'ye dönerek söylediği gibi, aslında bu kendisi için bir yenilgi değildi; soylular sınıfının izlemeleri gereken yeni rotayı ondan daha iyi temsil edecek birini bulamazlardı. "Dürüst olan herkesin bundan ötürü bugünkü basandan yana olmasının ve bu başarıyı kutlamasının nedeni budur," diyordu.

Stepan Arkadyeviç de böyle neşeli vakit geçirdiğine ve herkesin memnun olduğuna seviniyordu. Bu parlak ziyafette seçim sırasında geçen ufak tefek olaylardan söz edildi. Sviyajski, eski başkanın ağlamaklı konuşmasının gülünç bir taklidini yaptı ve Nevedovski'ye dönerek ekselansın, hesapların denetlenmesi için gözyaşlarından daha başka, daha karmaşık bir metot seçmesi gerektiğini söyledi. Bir başka şakacı soylu, eski başkanın vermeyi tasarladığı balo için uzun çoraplı uşakların tutulduğunu ve elbette yeni il başkanı bir balo vermezse, bu uşakların kullanılmadan geri yollanmalarının gerekeceğini anlattı.

Yemek boyunca Nevedovski'ye hep, "Bizim il başkanımız" ya da "Ekselans" diye hitap ettiler.

Bunu, yeni evli bir kadına "Madame" derken ve kocasının adıyla seslenirken duydukları zevkle söylüyorlardı. Nevedovski, bu unvanlara sadece ilgisizmiş gibi görünmekle kalmıyor, aynı zamanda bunları küçümsüyormuş gibi de davranıyordu, ama mutlu ol-

duğu ve mutluluğunu belli etmemek için kendini tutmak zorunda kaldığı açıkça anlaşılıyordu, çünkü bunun tersi bir davranış şimdi onların hepsinin içinde buldukları yeni liberal havaya uygun düşmezdi.

Yemek sırasında, seçimlerin sonuçlarıyla ilgilenen kişilere telgraflar çekildi. Çok neşelenmiş olan Stepan Arkadyeviç de, Darya Aleksandrovna'ya şöyle bir telgraf çekti; "Ne-vedovski yirmi oyla seçildi. Tebrikler. Haberi herkese söyle." Telgrafi yüksek sesle yazdırırken; "Onları da sevindirmek gerek," dedi.

Darya Aleksandrovna telgrafı alınca, harcanan ruble için, sadece iç çekmekle yetindi ve bunun bir ziyafetin sonunda çekilmiş olduğunu anladı. Stiva'nın ziyafet sonralarında fairejouer le telegraphe* gibi zayıf bir yanı olduğunu biliyordu.

Nefis yemeklerle birlikte verilen Rus şarapçılarında alınma şaraplarla değil, yabancı ülkelerden getirilmiş şaraplarla birlikte her şey seçkin, sade ve güzeldi. Hepsi de akıllı, ağırbaşlı, aynı düşünceyi paylaşan, liberal eğilimli, yenilikçi olan bu yirmi kişilik topluluk, Sviyajski tarafından seçilmişti. Yine "şaka" ile karışık, yeni il başkanı, vali, banka müdürü ve "nazik, sevimli ev sahibinin" şerefine kadehler kaldırıldı.

Vronski memnundu. Taşrada böylesine sevimli bir hava bulabileceğini hiç ummamıştı.

Yemekten sonra hava daha da renklendi. Vali, Vronski'yi din görevlisi yararına verilen

* Telgraftan harekete geçirmek.

bir konsere davet etti; konseri, Vronski'yle tanışmak isteyen valinin karısı düzenlemişti.

"Daha sonra bir balo verilecek, orada buranın en güzel kadınına göreceksiniz! Gerçekten de görülmeye değer."

Vronski, çok sevdiği bir İngiliz deyimini kullanarak: "Not in my line,"* diye cevap verdi, ama gülümsedi ve gelmeyi vaat etti.

Hepsi sigaralarını yakıp masadan kalkmak üzere oldukları bir sırada, Vronski'nin oda uşağı, ona tepsi içinde bir mektup getirdi. Anamlı bir bakışla: "Vozdvjenskoye'den özel bir ulakla," dedi.

Vronski, kaşlarını çatarak mektubu okurken, misafirlerden biri, Vronski'nin oda uşağından söz ederek, Fransızca: "Şaşılacak şey! Ne kadar da savcı yardımcısı Sventitski'ye benziyor!" dedi.

Mektup Anna'dandı. Vronski, daha mektubu okumadan neler yazıldığını anlamıştı. Vronski, seçimlerin beş gün süreceğini düşünüp cuma günü döneceğine söz vermişti. Bugün cumartesiydi ve Vronski, zamanında dönmediği için, mektubun sitemlerle dolu olduğunu biliyordu. Bir akşam önce yolladığı mektup herhalde Anna'nın eline geçmemişti.

Mektup tam Vronski'nin beklediği gibi çıktı, yalnız hiç beklemediği bir biçimde yazılmıştı, üstelik de tatsızdı; "Ani, çok hasta. Doktor zatürree olabileceğini söylüyor. Tek başıma ne yapacağımı şaşırıyorum. Prenses Varvara yardımcı olmaktan çok, ayakbağı oluyor. Seni önceki gün ve dün bekledim,

* Bana göre değil.

şimdi nerede olduğunu ve ne yaptığını öğrenmek için adam yolluyorum. Kendim gelmek istedim, ama hoşlanmayacağını bildiğim için vazgeçtim. Bana bir cevap yolla da ne yapacağımı bileyim."

"Çocuk hasta, o ise buraya gelmeyi düşünmüş. Kızımız hastayken mektuptaki bu öfkeli, düşmanca hava!" Seçim günlerinin masum memnuniyeti ile dönmek zorunda bulunduğu o kasvetli, sıkıcı aşk arasındaki tezat Vronski'yi derinden etkiledi, ama gitmek zorundaydı; nitekim, o gece ilk trenle evinin yolunu tuttu.

XXXII

Vronski'nin seçimlere gitmesinden önce, onun her gidişinde aralarında tekrarlanan sahnelerin Vronski'yi bağlamaktan çok, kendisinden soğutabileceğini akıl eden Anna, bu defaki ayrılığı sükûnetle karşılayabilmek için elinden gelen çabayı harcamaya karar vermişti. Ne var ki, Vronski'nin, kendisine gideceğini bildirmek için geldiği zamanki o soğuk ve sert bakışı Anna'nın onurunu kırmış, daha yola çıkmadan, bütün huzurunu kaçırmıştı.

Daha sonra, yalnız kaldığında Vronski'nin, özgürlüğün hakkı olduğunu ifade eden bu bakışlarını uzun uzun düşünen Anna, her zamanki gibi aynı sonuca vardı: Kendisinin küçültülmüş olduğu sonucuna. "İstediği zaman, istediği yere gitmek onun hakkı. Sadece gitmek değil, beni bırakmak da hakkı. Onun

her hakkı var, benimse hiçbir hakkım yok, ama bunu bilmeli, böyle davranmamalıydı... peki ama aslında ne yaptı ki? Sadece bana soğuk davranmamalıydı. Kuşkusuz, kesin, elle tutulur bir şey değil, ama daha önce hiç olmamıştı ve bu bakış çok şeyler anlatıyor," diye düşündü. "Bu bakış, onun artık benden soğumaya başladığını gösteriyor."

Vronski'nin kendisinden soğumaya başladığından kuşkusuz kalmamıştı, ama yapılacak bir şey yoktu. Vronski'yle olan ilişkilerini hiçbir şekilde değiştiremezdi. Eskiden olduğu gibi, onu sadece aşkıyla, çekiciliğiyle tutabilirdi. Ve, yine eskiden olduğu gibi, Vronski, artık kendisini sevmezse ne olabileceği düşüncesinden ancak, gündüzleri bir şeylerle oyalanarak, geceleri de morfin kullanarak kurtula-biliyordu. Gerçi bir çare daha vardı; onu bağlamak -onu, sadece aşkıyla kendine bağlamak istiyordu- onunla birleşmek, Vronski'nin kendisini bırakamayacağı bir durum yaratmak. Bunun yolu, boşanmak ve Vronski'yle evlenmekti. Artık onunla evlenmek istiyordu. Vronski ya da Stiva bu konuyu açarlarsa hemen kabul etmeye karar verdi.

Anna, onsuz geçen beş gününü bu düşünceler içinde geçirdi.

Zamanını gezintiler, Prenses Varvara'yla sohbetler, hastaneye yaptığı ziyaretler, en çok da birbiri ardınca okuduğu kitaplar dolduru-yordu, ama altıncı gün arabacı yalnız dönünce Anna, onunla ve orada ne yaptığı ile ilgili düşüncelerini artık bastıramayacağını hissetti. İşte, tam bu sırada küçük kızı hastalandı.

Anna, kızma bakmaya başladı, ama özellikle hastalık tehlikeli olmadığından bu da onu oyalamadı. Kendini ne kadar zorlarsa zorlasın, küçük kızını bir türlü sevmiyor, seviyor-muş gibi görünmek ise elinden gelmiyordu. O günün akşamına doğru yalnız kalınca Vronski'yle ilgili olarak öyle bir paniğe kapıldı ki, kasabaya gitmek üzere yola çıkmaya karar verdi, ama sonradan enine boyuna düşününce Vronski'nin eline geçen o çelişkili mektubu yazdı ve hiç okumadan, özel bir ulakla yolladı. Ertesi sabah Vronski'nin mektubunu aldı ve kendi mektubunu gönderdiğine pişman oldu. Vronski'nin, hele kızın hastalığının hiç del

1 tehlikeli olmadığını öğrenince, kendisine yinel

tıpkı ayrıldığı günkü sert bakışlarla bakacağı korkusu yüreğini kapladı, ama yine de o mektubu yazdığına memnundu. Şimdi Anna, artık Vronski'nin kendisinden bıktığını, kendisiyle birlikte yaşamak için özgürlüğünü üzülerken feda ettiğini kabul ediyor; her şeye rağmen, onun geleceğine seviniyordu. Varsın, ondan bıksın, yeter ki Anna'nın yanında olsun, yeter ki Anna, onu görebilsin, ne yaptığını, ne ettiğini bilebilsin.

Anna, elinde Taine'nin yeni bir cildi, misafir odasında pencerenin yanında bir lambanın altında oturuyor, bir yandan okuyor, bir yandan da dışarıda uğuldayan rüzgârın

Taine: H. A.: (1828-1893) Fransız tarihçisi ve düşünürü. İngiliz Edebiyatının Tarihi ve Modern Fransa'nın Doğuşu adlı iki eseri sosyal çevre olarak çevirebileceğimiz milieu teorisine dayanır. Naturalist edebiyatın temellen-diği çevre teorisi, insanı da içinde yaşadığı sosyal çevrenin edilgen bir sonucu sayar.

sesini dinleyerek, arabanın her an gelmesini bekliyordu. Birçok defa tekerlek seslerini duyar gibi oldu, ama her defasında yanıldı. En sonunda, sadece tekerlek seslerini değil, arabacının bağırışını ve üstü kapalı merdivenlerin önünde boğuk bir gürültü de işitti. Tarot açmakta olan Prenses Varvara da bunu doğruladı ve Anna, kıpkırmızı kesilerek ayağa kalktı, ama bundan önce iki defadır yaptığı gibi, aşağı kata ineneğine, durdu. Vronski'yi aldattığı için birdenbire utandı, ama asıl onun bunu nasıl karşılayacağını düşünüyor ve ürküyordu. Kırgınlığı geçmişti; şimdi bütün korkusu Vronski'nin surat asmasıydı. Kızının sağlığının önceki günden beri çok iyi olduğunu hatırladı. Hatta, mektubu yollar yollamaz iyileştiği için kızma için için kızmıştı bile. Derken, Vronski'nin aşağı katta bulunduğunu hatırladı ve sesini duyunca her şeyi unutarak sevinçle onu karşılamaya koştı.

Vronski, başını kaldırdı, kendisini karşılamak için merdivenleri koşarak inen Anna'ya bakarak, çekingen bir tavırla sordu: "Eee, Ani nasıl oldu?"

Vronski, bir iskemleye oturmuştu; usaklardan biri, onun kürklü çizmelerini çekiyordu.

"Fena değil, daha iyi."

Vronski, üzerini silkeleyerek: "Ya sen?" diye sordu.

Anna, gözlerini ondan ayırmaksızın, iki eliyle onun ellerini tutarak, kendi beline doladı.

Vronski, Anna'yı, saçlarını ve kendisi için

giydiğini bildiği elbisesini soğuk bir bakışla süzerek: "Eh, buna çok sevindim," dedi.

Bütün bunlar Vronski'nin hoşuna gidiyordu, ama şimdiye kadar hep hoşuna gitmişti... Yine de, Anna'nın öylesine korktuğu o sert, taş gibi ifade yüzüne yerleşti. Vronski nemli sakalını mendiliyle silip Anna'nın elini öperek: "Çok sevindim," dedi, "Senin sağlığın nasıl?"

Anna, "Burada olsun da, gerisinin önemi yok," diye düşündü, "Çünkü burada olduğu sürece beni sevmemezlik edemez, buna cesaret edemez."

Vronski'ye, onun yokluğunda Anna'nın morfin alışından yakman Prenses Varva-ra'nın yanında bütün bir akşam mutlu ve neşeli geçti.

"Ne yapayım? Uyuyamıyordum... Düşünceler uyumama engel oluyordu. O, burada olunca hiç almıyorum, hemen hemen hiç almıyorum."

Vronski, onlara seçimleri anlattı, Anna da sorularıyla Vronski'yi, onun en çok hoşlanacağı şey üzerinde - Vronski'nin başarısı üzerinde- konuşturmasını bildi. Vronski'ye, onu evde ilgilendiren her şeyi anlattı. Verdiği haberlerin hepsi sevinçli haberlerdi.

Ama gece geç vakit yalnız kaldıkları zaman, Vronski'yi yeniden tamamıyla avuçları içine aldığı gören Anna, yazdığı mektubun Vronski'de uyandırdığı ağır izlenimleri silmek istedi. "Doğruyu söyle; mektubumu alınca canın sıkıldı ve bana inanmadın değil mi?"

Anna, bunu söyler söylemez, Vronski'nin şu anda ona duyduğu yakınlığa rağmen, ken-

disinin davranışını bağışlamamış olduğunu anladı. "Evet, oldukça tuhaf bir mektuptu; hem Ani'nin hasta olduğunu söylüyorsun, hem de gelmek istiyorsun." "Hepsi doğrudu."

"Zaten şüphe de etmiyorum."

"Hayır, ediyorsun. Hoşnut değilsin, görüyorum."

"Bir an için bile etmedim. Ben sadece bazı görevlerim olduğunu kabul etmek istemiyormuş gibi davranmandan hoşnut değilim."

"Görev dediğin, konsere gitmek mi?.."

"Ama artık bu konuyu kapatalım."

"Niye kapatacakmışız?"

"Sadece insanın bazen zorunluluklarla karşılaşabileceğini söylemek istemiştin. Örneğin, şimdi ev için Moskova'ya gitmem gerekecek. Ah Anna, niye bu kadar sinirlisin? Sensiz yaşayamayacağımı bilmiyor musun?"

Arına, birdenbire değişen bir ses tonuyla: "Eğer öyleyse, bu sadece senin böyle bir hayattan bıktığın anlamına gelir," dedi; "Evet, erkeklerin genellikle yaptıkları gibi, bir günlüğüne gelip, sonra yine gideceksin."

"Anna, bu yaptığın gaddarlık. Ben bütün hayatımı sana vermeye hazırım..."

Ne var ki Anna, onu dinlemiyordu. "Sen Moskova'ya gidersen, ben de gelirim. Burada kalmam. Ya ayrılırsın, ya birlikte yaşarız."

"Biliyorsun ki benim de biricik isteğim bu, ama bunun için..."

"Boşanmam mı gerek? Yazarım ona! Böyle yaşayamayacağımı anlıyorum... Ama Moskova'ya seninle birlikte geleceğim."

Vronski, gülümseyerek: "Adeta bana gözdağı veriyorsun!" dedi; "Senden ayrı kalmamak benim en büyük dileğim."

Ne var ki Vronski bu yumuşak sözleri söylerken gözlerinde şimşeklenen bakış sadece soğuk değil, aynı zamanda hep üzerine gidilen ve çileden çıkarılan bir adamın kötü niyetli bakışıydı.

Anna, bu bakışı gördü ve anlamını doğru tahmin etti.

Anna, bu bakıştan, "Eğer öyleyse, bu, felaket demektir!" anlamını çıkardı. Bu, bir anlık izlenimdi, ama Anna, bunu hiç unutmadı.

Anna, kocasına yazıp, boşanmaya razı olmasını rica etti ve kasım ayı sonunda Peters-burg'a gitmek zorunda olan Prenses Varva-ra'dan ayrılarak, Vronski'yle birlikte Moskova'ya taşındı. Her gün Aleksey Aleksandroviç'ten gelecek cevabı ve bunu izleyecek olan boşanma kararını bekleyerek, bir kan koca gibi aynı evde birlikte yaşamaya devam ettiler.

YEDİNCİ BÖLÜM

I*

Levinler üç aydır Moskova'daydılar. Bu işi bilenlerin hesaplarına göre Kiti'nin artık doğum yapması gerekiyordu. Ama doğumun bundan iki ay öncesindekinden daha yakın olduğunu gösteren hiçbir belirti yoktu. Doktor da, ebe de, Dolli de, annesi de, özellikle doğumun yaklaşmakta olduğu aklına geldikçe dehşete

kapılan Levin de sabırsızlanmaya, huzursuz olmaya başlamışlardı. Yalnız Kiti sakin ve kendini mutlu hissediyordu.

İçinde bir bakıma onun için şimdiden var olan çocuğuna karşı yepyeni bir sevgi duygusu uyandığını hissediyor ve büyük bir hazla kendini bu duyguya kaptırıyordu. Doğacak çocuk artık onun bir parçası olmayıp, annesinden bağımsız bir hayat yaşamaya başlayacaktı. Bu bazen Kiti'ye acı veriyordu, ama aynı zamanda tuhaf bir sevinç duygusuyla içinden gülmek geliyordu.

Sevdikleri yanındaydı. Herkes ona öylesine iyi davranıyor, öylesine üzerine titriyordu, her şey öylesine güzeldi ki, bunun yakında sona ereceğini bilmesine rağmen, bundan daha iyi, daha hoş bir hayat düşünemiyordu. Bu hayatın güzelliğini bozan tek şey, Levin'in

Kiti'nin onu sevdiği gibi, köyde olduğu gibi bir koca olmayışydı.

Levin'in köydeki sakin, nazik ve konuksever halini severdi. Oysa şehirde sürekli bir huzursuzluk içindeymiş gibi görünüyor, sanki birinin kendine ya da karısına hakaret etmesinden korkuyormuş gibi her an tetikte bekliyordu. Köyde, belki de kendi dünyasında olduğunu bilmenin verdiği rahatlıkla, hiç acele etmez, ama hiç de boş durmazdı. Burada sanki bir şeyleri kaçırmaktan korkuyormuş gibi hep telaşlıydı, oysa yapacak hiçbir işi yoktu. Kiti ona acıyordu. Başkalarının gözünde kocasının acınacak bir halinin olmadığını biliyordu. Tam tersine, Kiti bir kalabalık içinde -kadınların, kimi zaman sevdikleri erkeklerin başkaları üzerinde bıraktıkları izlenimi anlamak amacıyla, onlara bir yabancı gözüyle baktıkları gibi- uzaktan baktığında Levin'in acıklı bir durumu olmak bir yana, ağırbaşlılığıyla, biraz eskiye kaçan giyinişiyile, kadınlara karşı çekingen kibarlığıyla, sağlam bedeniyle ve değişik bir ifadesi olan yüzüyle çok çekici bir erkek olduğunu korkulu bir kıskançlıkla gözlemliyordu. Ama dışarıdan görünüşünü değil, içini, Levin'in iç dünyasını gözlemliyordu. Onun burada gerçek Levin olmadığını farkındaydı. Başka türlü kendisine kocasının durumunu açıklayamıyordu. Şehirde yaşamasını bilmiyor diye kocasına bazen içinden sitem ediyordu. Bazen de onun şehirde tatmin olabileceği bir hayat kurmasının gerçekten de güç olduğunun bilincine varıyordu.

Gerçekten de Levin ne yapabiliirdi ki? Kâğıt oyununu sevmezdi. Kulübe gitmezdi. Özellikle Oblonski gibi eğlenceye düşkün erkeklerle gezip tozmanın ne anlama geldiğini de artık biliyordu Kiti... İçmek, sonra da bir yerlere gitmek demekti bu. Erkeklerin böyle durumlarda nereye gittiklerini düşünmek bile ona dehşet veriyordu. Sosyete mi katılındı? Bunun için de bir erkeğin, genç kadınlara, kızlara yakın olmaktan hoşlanması gerektiğini biliyordu. Kiti böyle bir şey istemezdi. Evde, dizinin dibinde, annesinin, kız kardeşinin yanında mı otursaydı? Kiti, -yaşlı prensin kız kardeşler arasındaki konuşmalara taktığı adla-"Alinalar-Nadinalar" konuşmalarından çok hoşlanıyor, bunlar ona neşe veriyordu ama, Levin'i bu konuşmaların sıkacağına biliyordu. Yapacağı ne kalıyordu ki başka? Kitabını yazmayı sürdürmek mi? Levin, bunu yapmayı denemiş, kitabı için gerekli notları ve bilgileri toplamak için ilk zamanlar şehir kitaplığına gidip gelmiş, ama Kiti'ye, son zamanlarda kitabından çok fazla söz ettiğini, bu yüzden kafasının içinin karmakarışık olduğunu, düşüncelerinin ilginç olmaktan çıktığını söyleyip ya-kınmıştı.

Bu şehir hayatının bir iyi yanı, kan kocanın hiç kavga etmemeleriydi. Kent yaşamının koşullarının değişik olmasında mı, yoksa bu konuda ikisi de daha bir dikkatli, sağduyulu olmaya başladıklarından mı nedir, gelirlerken ikisinin de öylesine korktuğu kıskançlık kavgaları Moskova'da hiç olmamıştı.

Hatta bu konuda her ikisi için de büyük

önem taşıyan bir olay oldu: Kiti, Vronski ile karşılaştı.

Kiti'yi her zaman çok seven vaftiz annesi yaşlı Prenses Marya Borisovna ile de Kiti'yi görmek istemişti. Durumundan ötürü bir yere çıkmayan Kiti, babasıyla birlikte saygıdeğer yaşlı prensesi görmeye gitti ve orada Vronski ile karşılaştı.

Bu karşılaşmada Kiti'nin kendini suçlayabileceği tek şey; sivil elbisesi içinde bir zamanlar öylesine alışık olduğu Vronski'yi tanıyınca bir an soluğunun kesilmesi, kalbinin küt küt vurmaya başlaması ve belirgin bir şekilde yüzünün kıpkırmızı kesilmesiydi. Ama bu ancak birkaç saniye sürmüştü. Vronski ile özellikle yüksek sesle konuşmaya başlayan babası, daha sözünü bitirmeden, Kiti, Vronski'nin yüzüne bakabilecek kadar kendini toparlamıştı. Gerekirse Prenses Marya Borisovna ile konuştuğu gibi, hem de sesinin en ufak titreşimini ve gülümseyişini bile -göze görünmeyen varlığını şu anda yanı-başında hisseder gibi olduğu- kocasının onaylayacağı biçimde konuşabilecek hale gelmişti.

Kiti, Vronski ile birkaç kelime konuştu, hatta "bizim parlamentomuz" diye sözünü ettiği seçimlerle ilgili bir şakasına sakin sakin gülümsedi bile. (Yapılan şakayı anladığını göstermesi için gülümsemesi gerekmişti.) Ama hemen Prenses Marya Borisovna'ya döndü ve ta Vronski vedalaşmak için kalkıncaya kadar bir daha ona bakmadı. Vronski giderken, Kiti, ona baktı, ama kendisini eğilerek

selamlayan bir insana bakmaması büyük kabalık olacağı için baktığı belliydi.

Kiti, Vronski ile karşılaştıklarından Le-vin'e söz etmediği için babasına minnettardı. Olağan gezintileri sırasında kızına gösterdiği aşın şefkatten, babasının da onun bu davranışından hoşnut olduğunu anladı. Kiti de kendinden memnundu. Bir zamanlar Vronski "ye beslediği duygulan, ruhunun derinliklerinde bir yerde tutabileceğini, sadece görünüşte ilgisiz ve soğuk değil, gerçekten ilgisiz ve soğuk olabilecek gücü kendinde bulabileceğini hiç ummuyordu.

Kiti kocasına, Prenses Borisovna'nın evinde Vronski ile karşılaştığını söylediğinde Levin, ondan daha çok kızardı. Bunu kocasına açmak Kiti için çok güç olmuştu. Ama hiçbir şey söylemeyen, kaşlarını çatmış yüzüne bakan Levin'e bu karşılaşmanın ayrıntılarını anlatmayı sürdürmek daha da güçtü.

"Senin de orada bulunmamana çok üzülüm... Yani odada olmama değil... Senin yanında öylesine doğal davranamazdım... Şimdi daha çok kızanıyorum... -yüzü kızanp, gözleri dolarak- şimdi çok, daha çok kızanıyorum... Ama orada olup da, beni bir delikten gözetleseydin ne iyi olurdu!"

Kiti'nin, içtenlik okunan gözleri Levin'e, kansının kendi kendinden hoşnut olduğunu söyledi ve Kiti'nin kızarmasına rağmen Levin hemen sakinleşerek ona, Kiti'nin de yürekte istediği şeyleri sormaya başladı. Her şeyi en küçük ayrıntıya kadar, yani Kiti'nin ilk birkaç saniye kızarmadan edemediğini, ama son-

ra kendini, ilk defa görüştüğü birinin yanındaymış gibi sakin ve rahat hissettiğini öğrenince neşelendi. Bu olaya çok sevindiğini, ona bir daha seçimlerdeki gibi budalaca davranmayacağını, ilk karşılaşmalarında Vronski'ye elinden geldiğince dostça davranmaya çalışacağını söyledi.

"İnsanın karşılaşmaktan nefret ettiği, kendine hemen hemen düşman saydığı birinin olması ne kötü, ne acı bir şey," dedi. "Çok sevindim buna, çok."

II

Saat on birde evden çıkarken onu görmek için odasına gelen kocasına: "Bol'lara uğrayı-ver lütfen," dedi Kiti. "Öğle yemeğini kulüpte yiyeceksin, biliyorum. Seni babam yazdırmış. Peki öğlene kadar ne yapacaksın?"

Levin: "Yalnızca Katavasov'a gideceğim."

"Niçin bu kadar erken?"

"Beni Metrov ile tanıştıracak. Söz verdi. Onunla kitabımla ilgili konuşmak istiyorum. Petersburg'un tanınmış profesörlerindedir."

"Ha, evet, öylesine övdüğün makale onundu değil mi? Ee, sonra?"

"Kız kardeşimin işi için belki adliyeye de uğrarım."

Kiti, "Konsere gitmeyecek misin?" diye sordu.

"Yalnız başıma gidip de ne yapacağım?" "Olsun, git. Şu yeni parçaları çalacaklar... Eskiden seni ilgilendirirdi. Senin yerinde olsam, ne olursa olsun giderdim."

Levin saatine baktı. "Neyse," dedi, "Yemekten önce herhalde eve uğrarım."

"Doğruca Kontes Bol'a gidebilmen için redingotunu giy."

"Bu o kadar gerekli mi?"

"Ah, elbette! Çünkü adam bize geldi. Hem senin için o kadar zor mu? Uğrar, beş dakika oturur, havadan sudan söz eder, sonra kalkarsın."

"İnanmayacaksın ama bu işlere öylesine yabancılaştım ki, kendi kendimden utanıyorum. Bu ne biçim şeydir? Tanımadığın, bilmediğin bir adam evine geliyor, oturuyor, havadan sudan bir sürü gevezelik ediyor, zamanını öldürüyor, sinirini bozuyor, sonra da çıkıp gidiyor."

Kiti güldü: "Bekârlığında böyle ziyaretlere gitmez miydin?"

"Gitmesine giderdim, ama giderken utanırdım. Artık öylesine unuttum ki, bu ziyaretleri yapmaktansa iki gün yemek yememeye razıyım. İşkence gibi geliyor. Ziyaretim onları kızdıracak ve 'Söyleyeceğin bir şey yoksa niçin geldin?' diye bana soracaklar gibi geliyor."

Kiti, gülerek kocasının yüzüne baktı. Elinden tuttu. "Hayır, hayır kızmazlar," dedi. "Ben sana garanti veriyorum. Hadi hoşçakal... Lütfen uğra oraya."

Levin, karısını elinden öpüp gitmek istiyordu ki, Kiti onu durdurdu. "Kostya," dedi, "hepsi hepsi elli rublem kaldı, biliyorsun."

Levin, yüzünde hoşnutsuzluk ifadesiyle:

"Pekâlâ, bankaya uğrayıp alırım," dedi. "Ne kadar istiyorsun?"

Kiti, kolundan çekerek kocasını durdurdu. "Hayır, dur biraz. Konuşalım, bu durum beni huzursuz ediyor. Gereksiz yere para harcamıyorum, yine de su gibi gidiyor. Yeterince tasarruf yapamıyoruz galiba."

Levin, Kiti'ye yan yan baktı. Gırtlaklarını temizleyerek, "Yok canım," dedi.

Kiti, kocasının böyle gırtlaklarını temizlemesinin ne anlama geldiğini bilirdi. Bu, onun için büyük bir hoşnutsuzluk belirtisiydi. Kiti'ye karşı değil, kendine karşı bir hoşnutsuzluk. Levin, gerçekten de hoşnut

değildi. Ama bu hoşnutsuzluğunun nedeni çok para gitmesi değil, bir aksaklık olduğunu bildiği fakat unutmak istediği şeyin ona hatırlatılma-sıydı...

"Sokolov'a buğdayı satmasını, değirmen için de avans almasını söyledim. Herhalde paramız olacak."

"Evet ama, korkarım çok para harcıyoruz..."

Levin: "Hiç de değil, hiç de değil," diye tekrarladi. "Neyse, hadi hoşçakal canım."

"Annemi dinlediğime bazen inan ki üzülüyorum. Köyde kalsaydık ne iyi olurdu! Hepinizi üzdüm. Bir sürü de para harcıyoruz."

"Hiç değil, hiç değil. Evlendiğimizden bu yana, bir defa olsun şimdikinden başka türlü olsaydı, daha iyi olurdu diye hiç düşünmedim."

Kiti, kocasının gözlerinin içine baktı. "Sahi mi?" dedi.

Levin, bunu hiçbir şey düşünmeden, sırf Kiti'yi yatıştırmak için söylemişti. Ama Kiti'ye

bakıp, onun içtenlik okunan güzel gözlerinin soru dolu bir bakışla kendi yüzüne dikili olduğunu görünce aynı şeyi bu defa olanca iç-tenliğiyle tekrarladi. "Onu çok ihmal ediyorum," diye düşündü. Onları öylesine yakın bir gelecekte bekleyen şeyi hatırladi. Kiti'nin iki elini avucuna alıp: "Yakın mı?" diye fısıldadi. "Kendini nasıl hissediyorsun?"

"Bunu öylesine çok düşündüm ki, artık hiçbir şey düşünmüyorum, bilmiyorum."

"Korkmuyorsun ya?"

Kiti, küçümser bir tavırla gülümsedi: "Hiç."

"Pekâlâ, bir şey olursa, ben Katavasov'da-yım."

"Hayır, bir şey olmayacak. Bunu düşünme bile. Babamla bulvarda dolaşmaya gideceğim, Dolli'ye uğrayacağız. Seni yemekten önce bekliyorum. Ah, sahi! Biliyor musun, Dolli'nin durumu giderek daha kötüleşiyor. Gırtlığına kadar borç içinde. Parası da yok. Dün annem, ben, Arseniy -ablasının kocası Lvov'a Arseniy derdi Kiti- konuştuk. Arseniy ile seni, Stiva'nın başına bela etmeye karar verdik. Artık bu kadarı da olmaz. Bunu babamla konuşmalıyız... Ama eğer Arseniy ile sen olsan..."

"Peki, ama bizim elimizden ne gelir?"

"Olsun, sen yine de Arseniy'e git. Onunla konuş. O, sana neye karar verdiğimizizi söyler."

"Arseniy'in her dediğini, şimdiden kabul etmeve hazırım. Pekâlâ, uğrarım. Ha, iyi aklıma geldi, konsere gidecek olursam Natalya ile giderim. Hadi hoşçakal."

Dış merdivenin başında, Levin'in bekârlığından kalma, şimdi de şehirdeki evi çekip çeviren yaşlı uşağı Kuzma, Levin'in yolunu kesti:

"Dilberin (köyden getirdikleri, sağ yana koştukları attı) nallarını değiştirdiler, ama hâlâ topallıyor. Ne yapmamı emredersiniz?"

Moskova'ya ilk geldiklerinde köyden getirdikleri atlan kullanmışlardı. Amaçlan ailenin harcamalarını elden geldiği kadar kısmak, en ucuza getirecek şekilde ayarlamaktı. Ama kendi atlarını kullanmanın, kiralık araba tutmaktan daha pahalıya mal olduğunu anladı ve araba kiralamaya başladılar.

"Veteriner çağırt, belki bir yeri incinmiştir."

Kuzma: "Ya Katerina Aleksandrovna için ne yapacağız efendim?" diye sordu.

Vozdvijenskoye'den Sitsev-Vrajek'e gitmek için ağır bir arabaya bir çift güçlü at koşup karlı sokaklarda bir çeyrek yol teptirdikten sonra hayvanları orada dört saat bekleteceğine, beş ruble ödemeyi Moskova'ya taşındıktan-ın ilk zamanlar olduğu gibi artık yadırgamıyordu Levin. Şimdi ona bu çok doğal geliyordu. "Söyle de, bizim arabaya iki kiralık at getirsinler," dedi.

"Başüstüne efendim." Levin, köyde olsa bizzat kendisinin uğraşmasını, dikkat harcamasını gerektirebilecek bir sorunu şehir hayatının sağladığı imkânlarla kolayca hallettikten sonra merdivenin başından bir arabaya seslendi, bindi. Niki-tinskaya'ya yollandı. Yolda artık parayı değil,

Petersburg'lu sosyologla nasıl tanışacağını, ona kitabından nasıl söz edeceğini düşünüyordu.

Köyde yaşayanlara çok tuhaf görünen, bununla birlikte dört bir yandan Levin'den istenilen verimsiz, ama kaçınılmaz harcamalar ilk zamanlar onu ürkütmüştü. Şimdi artık bunlara alışmıştı Levin. Bu konuda içkicilerin başına geldiği söylenen şey, onun da başına gelmişti: Birinci kadeh boğazında kalmış, ikinci zor geçmiş, üçüncüden sonrakiler yağ gibi kaymıştı. Levin, uşakla kapıcıya üniforma alınması için ilk yüz rubleyi bozdurduğunda, hiç kimsenin işine yaramayacak bu üniformalar olmadan da pekâlâ olacağını şöyle üstü kapalı söylediğinde Kiti ile prensesin hayretlerinden, onların son derece gerekli olduklarını anlamıştı. Evet, hiç kimsenin işine yaramayacak bu üniformaların, onlara yazlık iki işçi parasına, yani paskalyayla orucun son günü arasında, yaklaşık üç yüz iş günü, hem de her gün, sabah erkenden akşamın geç saatine kadar zorlu bir çalışmayla geçen iş günü parasına mal olacağını elinde olmadan düşünmüştü. Bu yüz rubleyi içine çok zor sindirmişti. Ama akrabalara verilecek akşam yemeğine gerekli yirmi sekiz ruble tu-tannda

erzağın alınması için ikinci yüz rubleliği bozdururken, ter dökerek, bir sürü emek vererek ettikleri, biçtikleri, demet yaptıkları, dövdükleri, savurdıkları, torbalara doldur-dukları dokuz ölçek yulafın karşılığı olduğunu düşündü ama, ilk yüz rubleliğe oranla bu ikincisi daha yumuşak geçti boğazından. Oy-

sa şimdi, bozdurulan kâğıt paralar çoktandır bu gibi hesapları akla getirmiyor, kolayca geçip gidiyorlardı. Bir parayı elde etmek için harcanan emeğin, bu parayla satın alınan zevkin karşılığı olup olmadığı düşüncesi çoktan kaybolup gitmiş, eldeki tahılın, daha aşağı satılamayacağı belirli bir fiyatı olduğu hesaplan unutulmuştu. Fiyatını uzun süre düşürmediği çavdan bir ay önce verdikleri fiyatın, ölçek başına elli kapık aşağısına vermişlerdi. Böyle para harcamayı sürdürürlerse, borç yapmadan bir yıl bile idare etmelerinin zor olduğunu bir anlamı yoktu artık. Ondan istenen tek şey vardı: Nereden geldiğini sormadan, bankada parası olmak, yann et alacak parası olduğunu bilmek. Levin, şimdiye kadar bu kuralın dışına çıkmamış, bankada her zaman parası olmuştu. Ama artık bankadaki para da suyunu çekiyor, nereden para bulacağını da bilmiyordu. Kiti, ona paradan söz edince bir anda sinirlenmesi de bundandı. Ama şimdi bunu düşünecek zamanı yoktu. Arabada Katavasov'u göreceğini, Metrov ile tanışacağını düşünüyordu.

III

Levin, bu defaki gelişinde, evlendiğinden bu yana görüşmediği üniversiteden yakın arkadaşı Profesör Katavasov ile yine sıkı fıkı olmuştu. Katavasov'u açık, sade dünya görüşü yüzünden severdi. Katavasov, Levin'e, kaynağı adamın tabiatının yoksulluğunda yatan dünya görüşünün sadeliği ve açık seçildiği

nedeniyle sempatik geliyordu; Katavasov da Levin'in düşüncelerindeki tutarsızlığın nedenini kendince onun disiplinsizliğine bağlıyordu. Ne var ki Katavasov'un açık seçik, dobra tavn Levin'in huşuna giderken, Katavasov da onun kanşık akıl yürütmelerini seviyordu; böyle olunca da, birbirleriyle tartışmaya bayılır olmuşlardı.

Levin, kitabının el yazmalarının bazı yerlerini okumuştur Katavasov'a. Okuduğu kadını övgüyle karşıladı. Bir gün önce bir konferansta karşılaşmışlardı. Katavasov, Levin'in makalesini beğendiği ünlü profesör Metrov'un Moskova'da olduğunu, Katavasov'un ona, Levin'in kitabı üzerine anlattıklarıyla yakından ilgilendiğini, Metrov'un, yann saat on birde ona geleceğini, Levin'le tanışmaktan da sevinç duyacağını söylemişti.

Levin'i küçük salonda karşıladığında, "Bayağı düzeliyorsunuz dostum," dedi. "Bunu görmek çok hoş bir şey." Zilin sesini duyunca, "Bu kadar da vaktinde gelmiş olamaz," diye düşündüm. Ayrıca şu Karadağlılar* hakkında ne düşünüyorsunuz? Doğuştan savaşçı adamlar."

"Bununla neyi kastediyorsunuz?" diye sordu Levin.

Katavasov, Karadağ'daki son politik gelişmeleri kısaca anlattı. Çalışma odasına girdiklerinde, tıknaz, ama sağlam yapılı, çok hoş görünüşlü bir adamla tanıştırdı Levin'i. Bu

* 1528'den itibaren Osmanlıların hâkimiyeti altına girmiş olan Karadağ'da ayaklanma hiç eksik olmamıştı. 1876-1877 savaşının ardından toplanan Berlin Kongresi'nde Karadağ bağımsızlığına kavuştu.

Metrov'du. Konuşma kısa bir süre politika ve Petersburg'un statü olarak yüksek çevrelerinin son olayları nasıl karşıladıkları çevresinde dolaştı durdu. Metrov, güvenilir bir kaynaktan duyduğu, bu konuda Çann, onun ağzından da bakanlardan birinin söylediği iddia edilen sözleri Levin'e ilettili. Katavasov ise yine güvenilir bir kaynaktan Çann bambaşka bir şey söylediğini duymuştu. Levin, her iki sözün de söylenmiş olabileceği bir durumu kafasında canlandırmaya çalışırken konu kapanmıştı.

"Anlayacağınız," dedi Katavasov. "İşçinin toprakla doğal ilişkileri konusunda Levin neredeyse koca bir kitap yazmış. Gerçi bu konuda uzman değilim, ama bir doğabilimci olarak onun insanda zooloji yasalannm dışında kalan herhangi bir şey görmeyip, tam tersine, insanın çevresine bağımlılığını kabul etmesi ve bu bağımlılıkta insanlığın gelişme yasalannı araması hoşuma gitti." "Bu çok ilginç," dedi Metrov. "Aslında bir tanın kitabı yazmak istiyordum. Ne var ki tanımın en önemli unsurunu, işçiyi ele alıp inceleyince..." dedi Levin ve kızardı, "Hiç beklemediğim sonuçlara vardım." Levin, ihtiyatla, basacağı yeri önce ayağıyla yokluyormuş gibi, açıklamaya başladı. Gerçi Metrov'un, genel kabul gören ulusal ekonomi doktrinine ters düşen bir makale yazdığını biliyordu, ama yeni görüşlerine Metrov'un ne ölçüde anlayış göstereceğini kestiremiyor, Metrov'un zeki, sakın yüzünden de bu konuda ne düşündüğünü anlayamıyordu.

"Peki, Rus işçisinin değişik özellikleri nelerdir sizce?" diye sordu bilim adamı... "Onun zoolojik dediğimiz kendine özgü tarzından mı geliyor bu özellikleri, yoksa içinde bulunduğu çalışma koşullarından mı?"

Metrov'un daha bu sorusunda, kabul etmediği bir görüşün kendini ele verdiğini anlamıştı Levin. Ama kendi anlayışını geliştirmeyi sürdürdü. Rus işçisinin toprak konusunda öteki ulusların köylülerinkinden oldukça farklı, kendine özgü bir anlayışı vardı. Tezini kanıtlamak için, ona kalacak olursa, Doğu'daki geniş, o zamana kadar bakir toprak-lann iskân görevinin Ruslara verilmiş olduğu yolundaki anlayışın bilinçlere yer etmiş olduğunu düşündüğünü ileri sürdü Levin.

"Halkın genel misyonu anlayışından sonuçlar çıkarırken çok kolay yanılabilir insan. İşçinin durumu onun toprakla, sermaye ile ilişkisine bağlıdır," diye onun sözünü kesti Metrov.

Ve Metrov, Levin'in görüşünü açıklamayı sürdürmesine fırsat vermeden kendi öğretisinin özgün ve farklı yanını açıklamaya başladı.

Metrov'un görüşlerinin özelliğinin ne olduğunu anlayamadı Levin. Anlamaya da çalışmıyordu zaten. Çünkü; hâkim ulusal ekonomi öğretisinin doğruluğuna karşı çıktığı makalesine rağmen, Metrov'un da, ötekiler gibi, Rus işçinin durumuna yalnızca kapital, ücret ve rant açılarından baktığını hemen anlamıştı. Gerçi Rusya'nın en büyük bölümü olan doğu kesiminde toprak rantı diye bir şeyin

yok denecek kadar az olduğunu; seksen milyonluk Rus halkının onda dokuzunun aldıkları ücretin ancak bir işçinin karnını doyurabilecek bir miktardan ibaret ve sermayenin ancak ilkel bir araç durumunda olduğunu kendisi de kabul ediyordu, ama -ulusal ekonomi öğretilerine katılmamasına ve işçi ücretleri konusunda Levin'e anlatacağı yeni bir teorisi olmasına rağmen- her işçiye yalnızca bu açıdan bakıyordu.

Levin, onu isteksizce dinliyor, başlangıçta itiraz da ediyordu. Bu konuda tartışmayı gereksiz kılacağına inandığı kendi görüşünü anlatmak için Metrov'un sözünü kesmek bile istemişti, ama sonra soruna, birbirlerini anlayamayacakları kadar ayrı yönlerden baktıklarını görüp itiraz etmeyi kesmiş, yalnızca dinlemeye başlamıştı. Metrov'un söyledikleri onu artık hiç ilgilendirmese de, onu dinlerken yine de haz duyuyordu. Metrov gibi bir bilim adamının, Levin'in görüşlerine böylesine ilgi göstermesi, önem vermesi, arada bir sorunun bir yanını küçük bir ima ile aydınlatarak ona kendi düşüncelerini anlatması gururunu okşuyordu. Metrov, kendisine değer verdiği için böyle konuştuğunu sanıyordu Levin. Oysa Metrov'un, yakınlarıyla birçok defa konuştuğu bu konuyu yeni tanıdığı herkese büyük bir haz duyarak anlattığını, kafasında tam aydınlığa kavuşmamış düşüncelerinden her önüne gelene büyük bir istekle söz ettiğini bilmiyordu.

Metrov, konuşmasını bitirir bitirmez. Ka-tavasov saate baktı. "Geç kalacağız," dedi ve Levin'in sorusunu yanıtladı: "Evet, amatörler

derneğinde Svintich'in ellinci görev yılı anısına bugün toplantı var. Pyotr İvanoviç ile oraya gideceğiz. Onun zooloji alanında yaptığı çalışmalar üzerine bir konuşma yapmaya söz vermiştim. Sen de gel. Çok ilgi çekici bir toplantı olacak."

Metrov: "Sahi, vakit geldi," dedi. "Siz de gelin. İsterseniz oradan bize gideriz: Çalışmalarınızı anlatmanızı çok isterdim."

"Yo, hayır. Henüz çalışmalarımı bitirme-dim. Ama toplantıya seve seve gelirim."

Katavasov, öteki odada frağmı giyerken "Duydunuz mu?" diye seslendi. "Ben ayrı bir rapor verdim."

Böylece üniversite sorunu üzerine bir konuşma kapısı açıldı. Üniversite sorunu o kış Moskova'nın en önemli konusuydu. Yaşlı üç profesör kurulda, genç profesörlerin görüşlerini kabul etmemişler, genç profesörler de kendi başlarına ayrı bir karar almışlardı. Bu karar bazılarına göre korkunç, bazılarına göre de son derece doğal ve haklı bir karardı. Profesörler iki kampa ayrılmışlardı.

Katavasov'un da bulunduğu grup, karşı grubu iğrenç bir jurnalcilikle, sahtekârlıkla; öteki grup da onları çocukça bir terbiyesizlikle, otoriteye saygısızlıkla suçluyordu. Üniversiteyle ilgisi olmamasına rağmen, Levin Moskova'ya geldiğinden bu yana birkaç defa bu konuşmalara tanık olmuştu. Bu konuda kendine göre bir görüşü de vardı. Üçü birlikte üniversite binasına gelene kadar yolda da sürüp giden bu konuşmaya Levin de katıldı. Toplantı başlamıştı. Katavasov ile Met-

rov'un da oturduğu çuha kaplı masada altı kişi daha vardı. İçlerinden biri, el yazması bir kâğıdın üzerine eğilmiş, bir şeyler okuyordu. Levin, masanın çevresindeki boş olan sandalyelerden birine oturdu ve yanındaki öğrenciye ne okuduklarını fısıldayarak sordu. Öğrenci yüzünü buruşturdu ve Levin'in yüzüne bakarak: "Biyografisi," dedi.

Bilim adamının yaşam öyküsüne en küçük bir ilgi duymamasına rağmen yine de dinledi ve yeni ve ilginç bazı şeyler öğrendi.

Biyografinin okunması bitince toplantı başkanı ona teşekkür etti. Şair Menfin bu toplantı için gönderdiği şiiri okudu. Sonra birkaç sözcükle şaire teşekkür etti. Arkasından Katavasov, cın cın öten gür sesiyle, jübilesi yapılan bilim adamının çalışmaları üzerine kısa bir konuşma yaptı.

Katavasov'un konuşması bitince Levin saatine baktı, iki olmuştu. Konser saatine kadar eserini Metrov'a okuyamayacağını düşündü. Aslında canı okumak da istemiyordu. Onu dinlerken, aralarında geçen konuşmayı düşünmüştü. Metrov'un görüşünün de, kendi görüşünün de bir anlamı olduğunu artık biliyordu. Bu görüşler kendi yönlerinde ilerletilir-lerse açıklığa kavuşabilir, bir yere varabilirlerdi. Ama bu iki görüşün birleştirilmesinden asla bir sonuç elde edilemezdi. Levin, Metrov'un davetini reddetmeye karar verdi. Toplantının sonunda onun yanına gitti. Metrov, onu toplantının başkanıyla tanıştırdı. Son politik gelişmelerden söz ediyorlardı. Bu arada Metrov başkana da, Levin'e anlattığı şeyleri anlatma-

ya koyuldu. Levin, Katavasov'un evinde açıkladığı görüşlerini tekrarladı. Ama değişiklik olsun diye, aklına ilk kez gelen bir düşünceyi de sözlerine ekledi. Sonra üniversiteden söz etmeye başladılar. Levin, bütün bunları daha önce de dinlediği için, bir fırsatını bulup Metrov'a, davetini kabul edemeyeceği için çok üzgün olduğunu söyledi. Selam verip çıktı. Arabayla Lvov'un evine yollandı.

IV

Kiti'nin ortanca ablası Natalya'nın kocası Lvov, bütün hayatını, yetiştiği ve aynı zamanda diplomatik görevde bulunduğu Rusya'nın iki başkentinde ve yurtdışında geçirmişti.

Geçen yıl, herhangi bir tatsızlıktan ötürü değil -hiç kimseyle hiçbir zaman bir tatsızlık geçmemişti- sadece iki çocuğuna en iyi öğrenimi sağlamak amacıyla diplomatik görevinden ayrılmış ve Moskova'da saray bakanlığında görev almıştı.

Aralarında çok belirgin olan yaşam tarzları ve görüşlerindeki ayrılıklara rağmen, o kış dostluklarını ilerletmişler ve birbirlerini çok sevmişlerdi.

Levin, geldiğini haber vermeden odasına girdiğinde Lvov, sırtında evde giydiği kemerli bir ceket, ayağında ceylan derisi pabuçlar, koltuğunda oturuyor, açık mavi camlı pince-nez* güzel elinde yan yarıya küllenmiş puro, önündeki sehpa da duran bir kitabı okuyordu.

* Kelebek gözlük.

Parlak gümüş rengi kıvrıkcık saçlarının daha da soylu bir hava verdiği yakışıklı, ince ve hâlâ genç görünen yüzü, Levin'i görünce sevinçle aydınlandı. "Geldiğinize çok iyi ettiniz," dedi. "Ben de birini yollayıp sizi çağdırmak istiyordum. Kiti'den ne haber? Şuraya oturun." Ayağa kalkıp, sallanan koltuğu Levin'e doğru iterek, "Böyle daha rahat edersiniz," dedi ve hafif bir Fransız aksanıyla:

"Journal de St. Petersburgdaki* son genelgeyi okudunuz mu?" dedi. "Bence harika!"

Levin, ona Petersburg'da konuşulanlar üzerine Katavasov'dan duyduklarını söyledi; biraz politikadan söz ettikten sonra Metrov ile tanıştığını ve onunla birlikte gittiği toplantıyı anlattı. Bu, Lvov'u çok ilgilendirdi.

"O ilginç bilim dünyasına girebildiğiniz için size imreniyorum," dedi. Konuşmaya başladıktan sonra, her zamanki gibi, ona daha rahat gelen Fransızca'ya geçti.

"Doğrusu buna benim hiç zamanım yok. İşim ve çocuklar yüzünden hiç boş zamanım kalmıyor. Ayrıca, hiç utanmadan söylemeliyim ki, böyle bir şey için yeterince kültürlü değilim..."

Lvov'un, asla yapmacık olarak alçakgönüllü görünmek, hatta, alçakgönüllü olmak isteğiyle değil de, tamamen içtenlikle söylenmiş olan bu kendisini küçük görme kanısı karşısında, her zamanki gibi duyulanan Levin, gülümseyerek: "Buna inanmam," dedi. Lvov: "Ah, evet," dedi. "Kültürümün ne

* 1842'de kurulan, Fransızca yayınlanan yan resmi günlük bir gazete.

kadar zayıf olduğunu şimdi anlıyorum. Çocuklarımla öğrenimi için bile belleğimden birçok şeyi tazelemem, düpedüz çalışmam gerekiyor. Sizin çiftliğinizde işçilerin yanında bir de çavuş gerekli olduğu gibi, burada da öğretmenler yeterli değil, derslerin gidişini denetleyecek birine gerek var." Sehpanın üzerinde açık duran Buslayev'in gramer kitabını* gösterdi. "Bakın, bunu Mişa'nın öğrenmesini istiyorlar, oysa o kadar güç ki... Şunu bana açıkla mısınız? Burada diyor ki..."

Bunların anlaşılamayacağını, hepsini ezberlemenin gerektiğini anlatmaya çalıştı Levin. Ama Lvov, onun dediğini kabul etmiyordu. "Evet, siz bunu şakaya alıyorsunuz," dedi.

"Hayır, tam tersine, size bakarak, ilerde beni bekleyen şeyi, çocuklarımla nasıl yetiştireceğimi öğrenmeye çalışıyorum."

Lvov: "Öğrenecek bir şey yok," dedi.

"Bildığım bir tek şey var, sizin çocuklarınızdan daha iyi yetişmiş bir çocuk görmedim. Sizinkilerden iyisini de istemem."

Lvov'un sevincini açığa vurmamak için kendini tuttuğu belliydi. Ama yine de gülümserken yüzü aydınlandı.

"Benden daha iyi olsunlar yeter," diye başladı. "Bütün istediğim bu. Benimkiler gibi, yurtdışında geçen hayatımız boyunca ihmal edilen çocuklarla uğraşmanın ne kadar zor olduğunu bilemezsiniz."

* Buslayev'in Dilbilgisi: Rus dilbilgisini. Kilise Slavcasına yaklaştıran ve Rus filologu ve sanat tarihçisi F.İ. Buslayev'in 1869'da yayınladığı Rusça dilbilgisi.

"Hepsinin üstesinden gelirsiniz. Çünkü çocuklar çok zeki. Asıl önemli olan ahlakça eğitimidir. Çocuklarınıza bakarak, işte bunu öğrenmeye çalışıyorum."

"Ahlakça eğitim diyorsunuz. Bunun ne kadar güç olduğunu bilemezsiniz! Bir yanda uğraşırken öte yanda başka aksaklıklar ortaya çıkıyor. Bu kez de onlarla uğraşıyorsunuz. Dinin desteği olmasa -hatırlıyor musunuz? Bu konuda konuşmuştuk- hiçbir baba yalnız kendi gücüyle çocuklarını eğitemez."

Levin'i her zaman çok ilgilendiren dinle ilgili konuşmaları, dışarı çıkmak için giyinen güzel Natalya Aleksandrovna'nın odaya girmesiyle kesildi.

Natalya Aleksandrovna, dinlemekten usandığı bu konuşmayı kestiğine üzülme bir yana, sevinmişti: "Burada olduğunuzu bilmiyordum," dedi. "Kiti'den ne haber? Bugün yemekte sizdeyim." Kocasına döndü. "Bak ne diyeceğim Arseniy, arabayı sen alırsın..."

Bu arada, kan koca arasında o gün neler yapacakları üzerine bir konuşma başlamıştı. Kocasının, bakanlıktan birini karşılamaya, karısının da konsere gitmesi, sonra da Güneydoğu Komitesi'nin toplantısına katılması gerektiği için, konuşup kararlaştırılacak çok şey vardı. Yabancı olmadığı için, kurulan planlarla ilgili arada bir söze karışıp Levin de fikrini belirtiyordu: Sonunda Levin'in, Natalya ile birlikte konsere, sonra toplantıya gitmesi, oradan arabayı yollayarak, Arseniy'i daireden alması üzerine karara vardılar. Ar-

seniy de, arabayla Natalya'yı alacak, onu Ki-ti'ye götürecekti. Arseniy o zamana kadar işlerini bitiremezse arabayı geri yollayacak, Natalya'yı da Levin götürecekti. Lvov, Levin'i göstererek karısına: "Beni şımartıyor," dedi. "Çocuklarımızın mükemmel olduğunu söylüyor, oysa ben onlarda daha bir sürü kötü özellik görüyorum," dedi.

"Ona da her zaman söylediğim gibi, Arseniy her şeyde aşırılığa kaçır," dedi karısı. "En iyisini isteyen, hiç bir zaman memnun olmaz. Babamın dediği ne kadar doğru; bizi yetiştirirken bir başka aşırılığa kaçmışlardı. Anamız, babamız birinci katta otururken, biz çocukları tavan arasına atmışlardı; şimdi ise tersi oluyor; ana, baba eski püskü, çocuklar da birinci katta! Zamanımızda bizlere yaşama hakkı kalmadı; her şey çocuklar için."

Lvov, o güzel gülümseyişle karısının eline dokundu. "Böylesi daha çok hoşumuza gidiyorsa elden ne gelir?" dedi. "Seni tanımayan biri de üvey anne olduğunu sanır."

Natalya, kocasının kitap açacağını masanın üzerinde durması gereken yere koyarken sakince: "Hayır, hiçbir şeyin aşırısı iyi değildir," dedi.

Lvov, odaya girdiklerinde Levin'i öne eğilerek selamladıktan sonra, belli ki bir şey istemek için, babalarına yaklaşan çok güzel iki erkek çocuğuna: "Gelin bakalım mükemmel çocuklar," dedi.

Levin çocuklarla konuşmak, babalarına ne söyleyeceklerini dinlemek istiyordu. Ama

Natalya, onunla konuşmaya başlamıştı ve aynı anda Lvov'un daire arkadaşı Mahotin, saray üniformasıyla birini karşılamak üzere Lvov'u almaya geldi. Gertsegovina, Prenses Korzinska, Kent Yönetim Meclisi ve Kontes Apraksina'nın ani ölümüyle ilgili sonu gelmez bir konuşma başladı.

Levin bu arada Kiti'nin verdiği görevi unuttu ve tam gitmek üzereyken holde hatırladı.

Lvov, karısıyla misafiri yolcu ederken merdivende durduğunda Levin: "Hay Tanrım, az daha unuttuyordum," dedi. "Kiti, Oblonski ile ilgili sizinle bir şeyler konuşmamı söylemişti." Lvov'un yüzü kızardı. "Evet, evet," dedi.

"Annem, biz iki [es beajrees'i* ona saldırtmak istiyor. Fakat ben böyle bir şey için hiç elverişli sayılmam.

Sırtında köpek derisinden peleriniyle durmuş, konuşmanın sonunu bekleyen Lvova:

"Eh öyleyse ben saldıırım," dedi. "Hadi gidelim."

Matine konserinde çok ilginç iki parça vardı: "Biri, 'Kral Lear Bozkırda' adlı fantezi öteki Bach'm anısına bestelenen bir quartet-ti. Bu iki parça da yeniydi ve yeni akıma göre bestelenmişlerdi. Levin, onlarla ilgili bir fikir edinmek istiyordu. Baldızını koltuğuna oturtuktan sonra bir sütunun yanına dikildi. Elinden geldiğince dikkatle, hakkını vererek dinlemeye karar verdi. Her zaman dikka-Bacanak.

tini dağıtan beyaz papyonlu orkestra şefinin kol hareketlerine; kurdelelerini konser için özenle kulaklarının üzerinden geçirmiş şapkalı bayanlara; ya hiçbir şeyle ilgilenmeyen ya da müzik dışında bir sürü şeyle ilgilenen dinleyici kalabalığına bakmamaya çalışıyor, müzikten anlamayan çenesi düşüklerle göz göze gelmekten kaçmıyor, önüne bakarak dinliyordu.

Ne var ki 'Kral Lear' fantezisini dinledikçe, belli bir fikir edinemeyeceğini hissediyordu. Bir duygunun müziksel anlatımı tam başlayacak gibi olurken, birdenbire dağılıveriyor-du. Kimi zaman da bestecinin ruh halini ifade eden, birbiriyle ilgisi olmayan son derece karışık sesler duyuluyordu. Neşe, hüzün, umutsuzluk, zafer sevinci; bir delinin duygulan gibi, hiçbir nedene bağlı olmadan birbirini kovalıyordu.

Parça çaldığı sürece Levin, kendini, dans edenleri seyreden bir sağır gibi hissetti. Parça bittiğinde neye uğradığını şaşırılmış bir haldeydi ve harcadığı dikkatten yorgun düşmüştü. Her yandan müthiş bir alkış koptu. Herkes kalktı, dolaşmaya, konuşmaya başladı. Başkalarının izlenimlerinden kendi şaşkınlık ve anlayışsızlığının nedenlerini anlamak için Levin de, müzikten anlar birini bulmak amacıyla dolaşmaya başladı. Ünlü müzikseverlerden birinin, tanıdıklardan Pestsov'la konuştuğunu görünce sevindi.

Pestsov, o boru gibi çıkan sesiyle: "Olağanüstü," diyordu. "Merhaba Kons-tantin Dmitriç, hele Cordelia'nın yaklaştığını

duyduğunuz, kadının das ewig Weibfiche'nin* kaderle savaşa tutuştuğu yerdeki pasaj, çok canlı, hem dikkati çekecek kadar belirgin, renkçe zengin... Öyle değil mi?"

Levin, fantezinin Kral Lear'i bozkırda canlandırdığını hepten unutmuş, çekine çekine: "Peki ama, Cordelia'nın ne işi var burada?" diye sordu.

Pestsov, elindeki atlas programa parmaklarıyla vurarak:

"Cordelia işte burada ortaya çıkıyor," dedi ve programı Levin'e verdi. Levin ancak o zaman fantezinin adını hatırladı ve programın arkasında basılı olan Shekespeare'in şiirinin Rusça çevirisini okumak için acele etti.

Pestsov, konuştuğu adam yanından uzaklaştığı, konuşabileceği başka kimse de olmadığı için Levin'e: "Bunu okumadan bu fantezi izlenemez," dedi.

Antrakta Levin ile Pestsov arasında, müzikte Wagner" akımının iyi ve kötü yanları üzerine bir tartışma başladı.

Levin, Wagner ile onu izleyenlerin hatasının, müziği başka bir sanat daimin alanına sokmaya çalışmak olduğunu söylüyor, resmin yapması gereken bir işi yaptığı, yani yüz çizgilerini belirtmeye çalıştığı zaman, şiirin de aynı

Almanca; ölümsüz dişilik.

** Levin. Wagner müziğinin, müzik dışı alanlara kaldığı eleştirisini getirdikten sonra, her sanat dalının kendine özgü alanı olduğunu ileri sürüyor. Gölgeleri gölge olarak heykelleştirmenin heykel sanatındaki güçlüğüne değinirken burada ima edilen sanatçı M. M. Anatakolski'dir. (1843-1902). Anatakolski bir Puşkin anıtı tasannu geliştirmişti. Puşkin bir kayanın üzerinde oturuyor, eserlerindeki kahramanlar ise bir merdivenden ona doğru çıkıyorlardı.)

hataya düştüğü görüşünü savunuyordu. Bu türden kafa karışıklıklarına bir örnek olarak da, yaptığı bir şair heykelinin tabanlığı çevresinden yukarı doğru çıkan, mermerden şiirsel hayaletler yontan bir heykeltıraşın adını verdi. "Bunlar öylesine cansızdırlar ki, düşmemek için basamaklara tutunmuş gibidirler," dedi Levin. Bu cümle hoşuna gitmişti. Ama aynı cümleyi daha önce kullanıp kullanmadığını, bunu özellikle Pestsov'a söyleyip söylemediğini anımsayamadığı için yüzü kızardı.

Pestsov ise sanatın bir bütün olduğunu, ancak bütün sanat türlerini birleştirdiği zaman en yüksek anlatımını bulacağı görüşünü savunuyordu.

Levin, konserin ikinci bölümünü dinleyemedi, çünkü Pestsov hemen hiç durmadan konuşuyor, parçayı pre-Raphaelite resim okulunun basitliğiyle karşılaştırarak, gereksiz, aşırı, şişirilmiş buluyor, sürekli eleştiriyordu. Dışarı çıkarken birçok tanıdıkla karşılaştı Levin. Onlarla politikadan, müzikten, ortak tanıdıklardan söz etti. Bu arada ziyaret edeceğini unuttuğu Kont Bol'ü de gördü.

Bunu Natalya'ya söyleyince genç kadın, "Eh, öyleyse hemen gidin," dedi. "Sonra toplantıya gelir, beni alırsınız, sizi orada bekleyeceğim."

VI

Levin, Kontes Bol'ün evinin antresine girerken: "Konuk kabul ediyorlar mı acaba?" diye sordu.

Kapıcı, hiç duraksamadan Levin'in kürklü paltosunu çıkarırken: "Kabul ediyorlar efendim, buyurunuz," dedi.

Levin, eldiveninin tekini çıkardı, şapkasını düzeltirken iç çekerek, "Ne can sıkıcı şey," diye düşündü. "Ne işim var benim burada? Onlarla ne konuşacağım?"

Birinci salondan geçerken kapıda telaşlı, sert bir yüz ifadesiyle hizmetçiye emirler veren Kontes Bol'ü gördü. Kontes de onu görünce gülümsedi, bitişikteki küçük salona buyur etti. Birtakım sesler geliyordu. Salonda kontesin iki kızıyla, Levin'in tanıdığı Moskova'lı bir albay oturuyordu. Levin yanlarına gitti, hepsiyle selamlaştı. Kanepenin yakınında bir yere oturdu, şapkasını dizinin üzerine koydu.

"Karıınızın sağlık durumu nasıl? Konserde miydiniz? Biz gidemedik, annemin, cenaze töreninde bulunması gerekiyordu."

Levin: "Evet, duydum," dedi. "Ne erken bir ölüm!"

Kontes geldi, kanepeye oturdu. O da karısını ve konseri sordu.

Levin cevap verdi ve Kontes Apraksina'nın ani ölümü üzerine söylediklerini tekrarladı: "Zaten sağlıklı öteden beri bozuktum." "Dün operada mıydınız?" "Evet."

"Luccaçok iyiydi."

Levin: "Evet, çok iyiydi," diye cevap verdi. Kendisi için ne düşünürlerse düşünsünler, hiç umursamadan şarkıcının yeteneği üzerine yüzlerce kez söylenmiş şeyleri tekrarladı. Kontes Bol dinliyormuş gibi görünmeye

çalışıyordu. Levin, gerektiği kadar konuşup sustuktan sonra, o ana kadar hiç konuşmayan albay konuşmaya başladı. Albay da operadan, ışıklandırmadan söz etti. Turin'in evinde düzenlemeyi düşündükleri folle jour-nee'den* söz edip gülmeye başladı. Gürültülü bir biçimde kalkıp gitti. Levin de kalktı, ama kontesin

yüzündeki ifadeden henüz kalkma zamanının gelmediğini anladı. İki dakika daha oturması gerekiyordu ve oturdu.

Ne var ki bunun ne saçma bir şey olduğunu düşündüğü için söyleyecek bir şey bulamıyor, susuyordu.

Kontes: "Toplantıya gitmeyecek misiniz?" diye sordu. "Çok ilginç bir toplantı olacağını söylüyorlar."

"Hayır, sadece uğrayıp belle-sour'ümü alacağım. Ona söz verdim."

Bir sessizlik oldu. Ana kız bir kez daha bakiştılar. Levin, "Artık vakit gelmiştir sanırım," diye düşündü ve kalktı. Bayanlar elini sıktılar, karısına mille choses" götürmesini rica ettiler.

Kapıcı kürkünü verirken: "Nerede oturuyorsunuz efendim?" diye sordu.

Adresi ciltli, güzel, büyük bir deftere yazdı. Levin, herkesin aynı şeyi yaptığını düşünerek kendini avutmaya çalışırken, "Bana göre hava hoş, ama insan yine de utanıyor, son derece saçma bir şey," diye düşündü ve birlikte eve gideceği baldızını almak üzere toplantıya gitti.

I

Çılgınca eğlence. ' Kucak dolusu sevgi.

Komite toplantısı çok kalabalıktı. Hemen hemen bütün sosyete oradaydı. Levin, herkesin çok ilginç olduğunu söylediği raporun okunmasına yetiştii. Raporun okunmasından sonra, sosyetedeki olanlar toplandı. Levin, bu arada Sviyajski'yi gördü. Sviyajski ona, akşama ünlü raporun okunacağı Tanın Derne-ği'nin toplantısına ne yapıp edip gelmesini söyledi. Koşulardan yeni gelen Stepan Arkad yeviç'i ve daha birçok tanıdığı gördü. Levin burada da toplantı üzerine ve yeni fantezi üzerine konuştu ve bunlarla ilgili çeşitli görüşler dinledi. Ama, - yavaş yavaş hissetmeye başladığı zihin yorgunluğundan olacak- fanteziden söz ederken bir falso yaptı. Sonraları birkaç kez can sıkıntısıyla anımsamıştı bu falsosunu. Rusya'da yargılanmakta olan yabancıya' verilecek cezadan, onu sınır dışı etmenin çok yanlış olacağından söz ederken, bir gün önce bir tanıdığından duyduklarını tekrarlamıştı.

"Bence onu sınır dışı etmek, yakalanmış turna balığını cezalandırmak amacıyla suya bırakmaktan farksızdır,"** dedi.

Levin, sonra tanıdığından duyduğu, kendisininmiş gibi açıkladığı bu düşüncenin Kri-lov'un bir şiir-masalmda geçtiğini, tanıdığına

1

Burada 1875 yılında B.G. Strusberg'e karşı açılan san-zasyonel dava kastediliyor. Strusberg banka müdürlerine rüşvet vererek bir Moskova bankasından 7 milyon rublelik bir kredi almıştı. İçinde bulunduğu borç batağına gizlemek için sahte ticari raporlar düzenlenmişti. Sonuçta Strusberg Rusya'dan ihraç edildi. İ. A. Krylov'un (1769-1844) bir masalından: "Kötüyü suya atmak gerek, 'Mükemmel!' diye bağırır herkes. Teklif karara dönüşür ve turna balığı nehre atılır."

da onu bir gazete yazısından aldığını anımsamıştı ;

Levin, baldızını eve bırakıp Kiti'yi neşeli ve sağlıklı gördükten sonra kulübe gitti.

VII

Kulübe tam zamanında geldi. Konuklar ve üyeler arabalarla yeni geliyorlardı. Levin uzun zamandır - üniversiteden ayrılıp Moskova'da yaşamaya ve sosyetenin toplantılarına katılmaya başladığı zamandan bu yana- kulübe hiç gelmemişti. Burayı sadece dış görünümüyle anımsıyordu. Eskiden orada neler hissettiğini bütünüyle unutmuştu. Ama ya-nm daire biçimindeki geniş avluya girip arabadan indikten sonra merdiveni çıkınca; ha-mailli bir uşak ona kapıyı sessizce açıp reverans yapınca; yukarı kadar koloşlarla çık-maktansa, koloşlarını ve kürklerini aşağıda çıkarmanın daha kolay olacağını düşünen üyelerin koloşlarıyla kürklerini kapıcı odasında görünce; kendisinin geldiğini haber veren zilin esrarlı sesini duyunca; kapıyı hiç acele etmeden, ama geç de kalmadan, konuğu tepeden tırnağa süzerek açan kulübün üniformasıyla, tanıdığı yaşlanmış üçüncü kapıcıyla karşılaşınca; halı döşeli, alçak basamaklı merdivenden çıkarken sahanlıktaki heykeli görünce, yine kendini kulübün o eski, bildik havası içinde hissetti. Burada bir huzur ve nezaket vardı.

Kapıcı, kulübün kuralı gereği şapkasını kapıcı odasında çıkarmayı unutan Levin'e:

"Şapkanızı alabilir miyim efendim?" dedi. "Uzun zamandır geliniyordunuz. Prens sizi dün kaydettirdi. Prens Stepan Arkadyeviç henüz gelmediler."

Kapıcı, yalnızca Levin'i tanımakla kalmamış, onun yakınlarını, akrabalarını tanıdığını da göstermiş, birkaçının adını hemen söyleyi-vermişti.

Levin paravanlarla bölünmüş dış holü ve sağda meyve büfesinin bulunduğu odayı geçti. Yavaş yavaş yürüyen bir ihtiyara yetişip onu geçtikten sonra gürültülü, kalabalık yemek salonuna girdi.

Hemen hemen hepsi dolu olan masaların arasından, konuklara göz gezdirerek geçti. Kimi genç, kimi yaşlı, kimini uzaktan tanıdığı, kimiyle samimi olduğu birçok tanıdık gözüne çarptı. Öfke ya da telaş kaplı tek yüz

yoktu. Sanki hepsi endişelerini, dertlerini şapkalıyla birlikte kapıcı odasında bırakmışlar, yaşamın nazlarını sindire sindire tatmak için burada toplanmışlardı. Sviyajski de, Şçerbatski de, Nevedovski de, yaşlı prens de, Vronski de, Sergey İvanoviç de buradaydılar. Prens, omzunun üzerinden elini ona uzatıp gülümsedi: "Aa! Niçin bu kadar geciktin?" Yeleğinin düğmeleri arasına sıkıştırdığı peçetesini düzeltirken ekledi: "Kiti'den ne haber?"

"Önemli bir şey yok, iyi. Üçü birlikte yemeği bizde yiyecekler."

"Ah, Alinalar-Nadinalar... Bizim masada yer yok. Şu masaya git de kendine bir yer kap."

Prens, garsonun önüne koyduğu yayın balığı çorbasına döndü.

Biraz uzaktan içtenlik dolu bir ses duyuldu: "Levin, buraya gel!"

Turovtsin'di bu. Genç bir subayla oturuyordu. Masalarında boş iki sandalye vardı. Levin, onların yanına sevinçle gitti. İyi yürekli bir hovarda olan Turovtsin'i severdi -Kiti'ye evlenme teklifi yapmasının anısı onunla yakından ilgiliydi- ama bugün bir sürü konuşmanın verdiği gerginlikten sonra Turovtsin'in o içten görünüşü, her zamankinden tatlı gelmişti Levin'e.

"Bu sandalyeler Oblonski ile sana. O da neredeyse gelir."

Dimdik oturan, gözlerinin içi neşeyle gülen subay, Petersburglu Gagın'dı. Turovtsin onları tanıştırdı.

"Oblonski her zaman geç kalır." "Hah, işte, o da geldi." Oblonski, acele adımlarla yanlarına gelirken: "Sen şimdi mi geldin?" dedi. "Merhaba? Votka içtin mi? Hadi öyleyse gidelim."

Levin kalktı. Üzeri votka şişeleri ve çeşit çeşit mezelerle donatılmış büyük bir masaya gittiler. Yirmi çeşit meze görünüşe göre her zevke göre hazırlanmıştı. Ama Stepan Arkadyeviç yine de özel bir şey istedi. Orada hazır bekleyen üniformalı bir garson hemen istediğini getirdi. Birer kadeh içip masaya döndüler.

Daha balık çorbasını içerlerken Gagın'e bir şişe şampanya getirdiler. Gagın de garsona dört kadehi doldurmasını söyledi. Levin

sunulan içkiyi geri çevirmedi, bir şişe daha istedi. Karnı iyice acıkmıştı. Zevkle yiyor, içiyor, masadakilerin sade, neşeli konuşmalarına daha da büyük bir zevkle katılıyordu. Gagın sesini alçaltıp, Petersburg'da dillerde dolaşan yeni bir fıkrayı anlattı. Gerçi uygunsuz saçma bir fıkraydı bu, ama çok güldüler. Levin kahkahayı koyvermişti. Yakın masalarda oturanlar dönüp ona baktılar.

Stepan Arkadyeviç e viç: 'Tıpkı 'İşte buna dayanamam!' fıkrasına benziyor," dedi "Onu biliyor musun? Ah, çok hoş bir fıkradır." Garsona seslendi, "Bir şişe daha getir."

Fıkrayı anlatmaya başladı.

Hâlâ hava kabarcıkları çıkan şampanya dolu iki kadeh getiren yaşlı bir garson, Stepan Arkadyeviç ile Levin'e, "Pyotr İlyiç Vronski'nin kabulünü rica ediyorlar efendim," dedi.

Stepan Arkadyeviç kadehin birini aldı. Yandaki masanın ucunda oturan dazlak kafalı, san bıyıklı bir adamla bakıştı. Gülümseyerek başıyla ona selam verdi.

Levin: "Kim bu?" diye sordu.

"Onunla bir kez karşılaşmıştın bizim evde, anımsıyor musun? İyi çocuktur."

Levin de Stepan Arkadyeviç'in yaptığını yaptı ve kadehi aldı.

Stepan Arkadyeviç'in fıkrası da çok gülünçtü. Levin de bir fıkra anlattı. Onun fıkrası da beğenildi. Sonra atlardan, o günkü koşulardan, Vronski'nin Atlaslı'sının birinciliği nasıl sessiz sedasız kazandığından söz ettiler.

Levin, zamanın nasıl geçtiğini anlayamadı.

Yemeğin sonlarına doğru Stepan Arkadye-

viç sandalyesinin arkalığında geriye doğru uzanıp elini uzun boylu bir muhafız albayla onlara doğru gelen Vronski'ye uzattı.

"Hah, işte, onlar da geldiler!" dedi.

Kulübün neşeli havası Vronski'nin yüzünü de aydınlatmıştı. Vronski, Stepan Arkadyeviç'in omzuna neşeyle dirseğini dayadı. Kulağına bir şeyler fısıldadı ve aynı neşeli gülümseme dudaklarında, elini Levin'e uzattı. "Sizi gördüğüme çok sevindim," dedi. "O zaman seçimlerde sizi aradım ama, gittiğinizi söylediler."

"Evet, aynı gün ayrıldım. Biz de şimdi sizin atınızdan söz ediyorduk. Kutlarım sizi, çok iyi bir koşu çıkarmış."

"Yanılmıyorsam sizin de atlarınız var." "Hayır, yok. Babamın vardı. Ama atlardan biraz anlarım."

Stepan Arkadyeviç: "Yemeğini nerede yedin?" diye sordu.

"Sütunların ötesindeki ikinci masada."

Uzun boylu albay: "Başarısını kutluyor-duk," dedi.

"İmparatorluk birincilik ödülünü ikinci kez alıyor. Onun atlardan yana olan şansı, kâğıt oyununda bende olsa..."

Albay: "Değerli zamanımızı boşa harcamayalım, ben oyun odasına geçiyorum," dedi ve masadan uzaklaştı.

Vronski, Turovtsin'in sorusuna: "Bu Yaş-vin'di," diye cevap verdi ve yanlarında boşalan yere oturdu. Kendisine sunulan kadehi içtikten sonra bir şişe daha ismarladı. Levin -kulübün havasının mı yoksa içkinin mi etki-

T

siyle, nedir- Vronski ile iyi cins sığırlar üzerine uzun bir konuşmaya daldı. Bu adama karşı herhangi bir düşmanlık beslemediğini hissetmek de onu ayrıca sevindiriyordu. Söz arasında, karısının onunla Prenses Marya Borisovna'nın evinde karşılaştığını karısından duyduğunu söyledi.

Stepan Arkadyeviç: "Ah, Prenses Marya Borisovna mı? Harika bir kadındır!" dedi.

Prensesle ilgili gülünç bir olayı anlattı. Herkes güldü. Özellikle Vronski yürekten bir kahkaha atmıştı. Levin içinde ona karşı en küçük bir soğukluğun kalmadığını hissediyordu. Stepan Arkadyeviç kalktı, gülümseyerek: "Eee, bitirdik mi?" dedi. "Artık gidelim!"

VIII

Masadan kalktıklarında Levin yürürken kollarının iyice gevşemiş olduğunu ve sallanır gibi hareket ettiklerini hissetti. Büyük salondan geçerlerken kayınpederiyle karşılaştı.

Prens, koluna girdi: "Ee, ne haber?" dedi. "Bizim aylaklar tapmağı hoşuna gitti mi? Gel biraz dolaşalım seninle."

"Ben de şöyle bir dolaşıp bakmak istiyordum zaten. Burasını çok ilginç buldum."

"Evet, senin için ilginç olabilir, ama benim ilgimi çeken başka şey." Prens, yumuşak çiz-meli bacaklarıyla küçük küçük adımlar atarak karşıdan onlara doğru gelmekte olan alt dudağı sarkık, kamburu çıkmış, yaşlı bir üyeyi gösterdi. "İnsan şu ihtiyarlara bakınca, onların dünyaya şlüpik olarak geldiklerini sanıyor."

"Şlüpik mi?"

"Sahi, sen bu sözcüğün anlamını bilmiyorsun. Kulübümüzde kullanılan bir deyimdir. Yumurtayı nasıl çırptıklarını bilirsin, işte, bir yumurtayı çok çırparlarsa şlüpik olur. Bizler de öyleyiz. Kulübe gide gele sonunda şlüpik oluruz. Gülüyorsun, oysa şlüpik olma korkusu bizi de aldı. Prens Çeçenski'yi tanıyor musun?"

Levin, prensin yüz ifadesinden onun gülünç bir şey anlatmaya hazırlandığını anladı. "Hayır, tanımıyorum," dedi. "Peki ama nasıl olur? Onu herkes tanır. Neyse, önemi yok. Her zaman bilardo oynar. Üç yıl önce şlüpik değildi ve bununla gururlanır, şlüpik diye başkalarına takılırdı. Ama bir gün geldiğinde bizim kapıcı Vasili var ya, onu tanıyor musun? Hani şu şişko olanı. Çok hazırcevap bir adamdır. Prens Çeçenski ona sormuş: 'Eee, Vasili kimler var? Şlüpikler içeride mi?' Vasili cevap vermiş: 'Siz üçüncüsünüz efendim.' İşte, bu işler böyledir."

Levin, karşılaştıkları tanıdıklarla selamla-şarak, prensle bütün odaları dolaştı. Birbirlerine alışık eşlerin küçük küçük oynadıkları, masaları, şimdiden hazırlanmış büyük salonu, satranç oynanan Sergey İvanoviç'in biriyle konuştuğu kanepeli odayı, bir köşede, kanepenin çevresinde Gagın'in de katıldığı neşeli bir grubun şampanya içtiği bilardo salonunu dolaştılar. Kapıdan uzanıp, Yaşvin'in de çoktan yerini aldığı masanın başına büyük bir kalabalığın toplanmış olduğu kumar odasına da baktılar. Gürültü etmemeye çahşa-

251

rak, abajurlu lambanın yanında oturan, dergilerden birini alıp birini bırakan ciddi yüzlü bir gençle, okumaya dalmış dazlak kafalı bir generalin olduğu loş okuma salonuna girdiler. Prens "akıllılar odası" dediği odaya da girdiler. Bu odada üç kişi, son politik olayları heyecanlı heyecanlı tartışıyorlardı.

Prens oyun arkadaşlarından biri, onu burada bulunca: "Buyrun prens, her şey hazır," dedi.

Prens gitti. Levin oturup biraz tartışmaları dinledi. Ama o günün konuşmalarını anımsayınca birden müthiş canı sıkıldı, hemen kalktı, yanlarında neşelendiği Oblonski ile Tu-rovtsin'i aramaya gitti.

Turovtsin, elinde içki dolu büyük bir kadehle bilardo salonunda yüksekçe bir kanepede oturuyordu. Stepan Arkadyeviç de salonun diğer köşesinde, kapının yanında ayakta Vronski ile bir şeyler konuşuyordu.

"Anna'nın canı sıkılmıyordur da, durumundaki bu belirsizlik, kararsızlık..."

Levin, bunu duyunca hemen yanlarından uzaklaşmak istedi. Ama Stepan Arkadyeviç ona seslendi: "Levin!"

Stepan Arkadyeviç'in gözlerinin yaşlı değil de, sarhoş olduğu ya da duygulandığı zamanlar olduğu gibi, nemli olduğunu fark etti Levin. Stepan Arkadyeviç, Levin'in kolunu tuttu. Ne pahasına olursa olsun onu bırakmak istemiyormuş gibi: "Gitme Levin!" dedi.

Sonra Vronski'ye döndü: "Benim gerçek, belki de en gerçek, yakın dostumdur bu," de-

di. "Sen de en azından onun kadar değerlisin benim için. İkinizin dost olmanızı istiyorum, olacağınızı da biliyorum. Çünkü ikiniz de çok iyisiniz."

Vronski elini Levin'e uzatırken içtenlik dolu bir şakayla: "Eh, bize artık öpüşmek kalıyor," dedi.

Levin'in uzattığı elini çabucak tutup kuvvetle sıktı. Levin de onun elini sıkarken: "Çok çok sevindim," dedi.

Stepan Arkadyeviç: "Garson, şampanya getir!" diye seslendi.

Vronski: "Ben de çok sevindim," dedi. Ancak, Stepan Arkadyeviç'in isteğine, ayrıca her ikisinin de karşılıklı isteklerine rağmen, konuşacakları hiçbir şey yoktu. Bunu ikisi de hissediyorlardı. Stepan Arkadyeviç, Vronski'ye: "Onun Anna ile tanışmadığını biliyor musun?" diye sordu. "Onu bir gün An-na'ya götürmeye kararlıyım. Hadi şimdi gidelim Levin."

Vronski: "Sahi mi?" dedi. "Anna çok sevinecektir. Ben de hemen şimdi eve giderdim, ama Yaşvin'i merak ediyorum. Oyununu bitirene kadar kalmak istiyorum." "Durumu kötü mü yoksa?" "Hep kaybediyor. Onu yalnız ben frenleyebilirim."

Stepan Arkadyeviç: "Öyleyse piramide ne dersiniz? Sen oynar mısın Levin? Çok güzel..." Bilardo masasına bakan adama döndü. "Toplan diz bakalım."

Toplan üçgen biçiminde daha önceden dizmiş, oyalanmak için kırmızı topu masanın

üzerinde yuvarlayıp duran görevli: "Çoktan hazır efendim," dedi. "Pekâlâ."

Bilardo oyunundan sonra Vronski ile Levin, Gagın'ın masasına oturdular. Levin, Stepan Arkadyeviç'in sözünü dinleyerek aslara oynamaya başladı. Vronski yanma peş peşe gelen tanıdıklarıyla kuşatılmış masada oturuyor, arada bir Yaşvin'in durumuna bakmak için kumar odasına geçiyordu. Levin, o günün zihin yorgunluğunu üzerinden atmanın tatlı hazzını duyuyor, Vronski ile arasındaki düşmanlığın sona ermesi de ona sevinç veriyordu. İçini bir huzur, tatlı bir haz duygusu doldurmuştu.

Oyun bitince Stepan Arkadyeviç, Levin'in koluna girdi: "Hadi Anna'ya gidelim," dedi. "Hemen şimdi gitsek nasıl olur? Hemen şimdi. Evdedir. Seni ona götüreceğime çoktandır söz vermiştim. Akşam nereye gitmeyi düşünüyorsun?"

Levin: "Gideceğim belirli bir yer yok," dedi. "Sviyajski'yle Tarım Birliği'nin toplantısına katılmaya söz vermiştim, belki gidebiliriz."

Stepan Arkadyeviç: "Çok güzel, gidiyoruz!" dedi. Garsona döndü. "Arabanın gelip gelmediğini öğreniver."

Levin, masaya gitti, aslara oynaya oynaya kaybettiği kırk rubleyi verdi. Kapıda duran yaşlı garsonun bilinmez bir yolla öğrendiği kulüp masraflarını ödedi, çıkışa doğru yürüdü.

IX

Kapıcı, öfkeli, bas sesiyle: "Oblonski'nin arabası!" diye seslendi.

Levin araba avlu kapısından çıkıncaya kadar, kulübün huzurlu, haz dolu havasıyla çevresini alan kuşku edilmeyecek kibarlığın izlenimlerini hissetmeye devam etti. Ama araba sokağa çıkar çıkmaz girintili çıkıntılı yolda sarsılıp, karşıdan gelen arabanın sürücüsünün öfkeli bağırmasını duyduğunda ve iyi aydınlatılmamış sokakta bir meyhanenin kırmızı tabelasıyla küçük bir dükkânın tabelasını gördüğü anda bu izlenim dağılıverdi. Davranışların] düşünmeye, Anna'ya gitmekle iyi mi ya da kötü mü yaptığını kendi kendine sormaya başladı. Ki ti, buna ne diyecekti? Ama Stepan Arkadyeviç düşüncelere dalmasına fırsat vermedi, onun kuşklarını sezinlemiş gibi, hemen tümünü dağıttı.

"Anna'yı tanıyacağına öyle seviniyorum ki," dedi. "Biliyorsun, Dolli, seni onunla tanıştırmayı ne zamandır istiyordu. Onu Lvov da ziyaret etti. Sık sık da gidiyor. Gerçi kız kardeşimdir, ama yine de cesaretle şunu söyleyebilirim: Arma olağanüstü bir kadındır. Zaten kendin de göreceksin. Durumu çok kötü. Özellikle şimdi." "Niçin özellikle şimdi?"

"Boşanmaları için kocasıyla görüşmeler yapıyoruz, kocası razı, ama ortada oğluyla ilgili bir güçlük var. Bu sorun yüzünden çoktan bitmesi gereken bir iş üç aydır sürüp gidiyor. Boşanma işi halledilir halledilmez
255

Vronski ile evlenecek. Hiç kimsenin inanmadığı, üstelik insanların mutluluğunu engelleyen şu eski gelenek, 'İsa'ya* sevinçle coşV diye ilahi söyleyerek dönüp durmak geleneği ne kadar saçma. Her neyse, o zaman Anna ile Vronski'nin durumu da seninkiyle, benimki gibi normal olacak."

Levin: "Karşılaşılan güçlük ne?" dedi. "Ah bu uzun, sıkıcı bir hikâye! Bizde her şey öylesine belirsiz ki. Sorun şu: Anna, boşanma işinin sonuçlanmasını burada, herkesin onu da, Vronski'yi de tanıdığı Moskova'da bekliyor. Aradan üç ay geçti. Hiçbir yere çıkmıyor, Dolli'den başka hiçbir kadınla görüşmüyor. Çünkü, anlarsın ya, bir lütuf olarak kimsenin kendisine gelmesini istemiyor. Şu salak Prenses Varvara bile, onun yanında kalmayı uygunsuz bulup, evinden ayrıldı. Başka bir kadın olsa, bu durumda dayanacak gücü kendinde bulamazdı, ama o... onun hayatını nasıl düzenlediğini, ne kadar sakin, ne kadar ağırbaşlı olduğunu göreceksin." Stepan Arkadyeviç arabanın penceresinden uzanıp seslendi. "Sola dön, kilisenin karşısındaki sokağa sap!" Soğuk sıfırın altında on iki dereceydi ama, zaten açık olan kürkünün önünü daha da açtı. "Oh, amma da sıcak!"

Levin: "Kızı var ya, onunla ilgileniyordur," dedi.

"Her kadına, yalnızca bir dişi, une couveu-se" gözüyle bakıyorsun anlaşılın. İlgilenmesine ilgileniyor. Yo, öyle sanıyorum ki kızını

Eski İsrail'in ilk dört büyük peygamberinden biri. Bir kuluçka makinesi.

çok iyi yetiştiriyor, ama ondan söz edildiğini duyan yok. Bir yandan da yazıyor. Alay eder gibi gülümsediğini görüyorum, ama yanılıyorsun. Bir çocuk kitabı yazıyor. Ne var ki kimseye sözünü etmiyor. Bana okudu, müsveddelerini Vorkuyev'e verdim... Onu tanıyor musun? Bir yayıncı... Galiba kendi de yazıyor. Kafası çalışan bir adam. Anna'nın kitabının çok ilginç olduğunu söyledi. Sen şimdi, bir kadın yazar olarak düşünüyorsun Anna'yı, öyle değil mi? Ama hiç de öyle değil. O, her şeyden önce yüreği olan bir kadın. Kendin de göreceksin. Yanında küçük bir İngiliz kızı var. Kızın bütün ailesine de Anna bakıyor."

"Yardımsızlık duygusuyla mı yapıyor bunu yani?"

"Bak, her şeyi hemen kötüye çekiyorsun. Yardımsızlık duygusu değil, içinden öyle geliyor. Yanlarında, yani Vronski'nin yanında bir İngiliz at terbiyecisi vardı. Adam işinin ehliydi, ama ayyaşın teki. Sonunda kendini iyice içkiye verdi. Delirium tremens'a girdi, ailesi sokak ortasında kaldı. Anna, onlara yardım etti, ilgilendi. Şimdi bütün aile onun eline bakıyor. Anna sadece parasal destek sağlamıyor, aynı zamanda çocukları birer Rus olarak yetiştiriyor, okula kendi hazırlıyor. Küçük kızı da yanına aldı. Onu şimdi göreceksin."

Araba bir avluya girdi. Stepan Arkadyeviç önünde bir kızak duran ana kapının zilini hızlı hızlı çaldı.

Kapıyı açan uşağa hanımının evde olup

olmadığını bile sormadan antreye daldı. Levin onun peşi sıra yürüyordu. Buraya gelmekle iyi mi, yoksa kötü mü yaptığı kuşkusu, içinde giderek güçleniyordu.

Aynaya bakınca yüzünün kıpkırmızı olduğunu gördü. Ama sarhoş olmadığını biliyordu. Stepan Arkadyeviç'in arkasından halı serili merdiveni çıkmaya başladı. Yukarıda Stepan Arkadyeviç, kendisini aileden biriymiş gibi öne eğilerek selam veren uşağa, Anna Arkadyevna'nın yanında kimin olduğunu sordu. "Vorkuyev," cevabını alınca: "Neredeler?" diye sordu.

"Çalışma odasında."

Stepan Arkadyeviç ile Levin, duvarları koyu tahta kaplı küçük yemek odasının yumuşak halılarının üzerinden geçip, koyu renk büyük bir abajuru olan bir lambanın aydınlatığı loş çalışma odasına girdiler. Duvardaki yansıtılmalı diğer bir lamba Levin'in dikkatini çeken, tam boy bir kadın portresini aydınlatıyordu. Bu, İtalya'da Mihaylov'un yaptığı Anna'nın tablosuydu. Stepan Arkadyeviç sarmaşık sarılmış kafesli bir bölmenin arkasına geçti. Orada konuştuğu duyulan bir erkek, Stepan Arkadyeviç'i görür görmez sustu. Bu yanda Levin, parlak ışıkta çerçevesinden çıkacak gibi duran tabloya dalmış, gözünü ayırmıyordu. Nerede olduğunu bile unutmuştu. Çevresinde neler konuşulduğunu duymuyor, bu olağanüstü resme bakıyordu. Bu bir resim değil, canlı, çok güzel bir kadındı. Bukleli simsiyah saçlarıyla, çıplak omuzlarıyla, kollarıyla, incecik tüylerle çevrili du-

daklarındaki hülyalı yan gülümsemesiyle, Levin'i şaşırtan gözlerinin kendisine mağrur, yumuşak bakışıyla çok güzel, canlı bir kadındı. Canlı olmadığını gösteren tek şey, canlı bir kadının olabileceğinden çok daha güzel olmasıydı.

Levin birden yanı başında bir ses, kendisine ona yönelmiş bir kadın sesi duydu. "Çok sevindim."

Resmine hayran hayran baktığı kadının sesiydi bu. Anna parmaklığın arkasından onu karşılamaya çıkmıştı. Levin, çalışma odasının loş ışığında tablodaki kadını gördü. Üzerinde açık mavinin çeşitli tonları serpiştirilmiş koyu bir giysi vardı. Duruşu, yüz ifadesi aynı değildi ama, ressamın onu yakaladığı güzelliğin doruğundaydı. Gerçekte kadın, resimde olduğundan daha az göz kamaştırıcıydı, ama buna karşılık canlısında, resimde olmayan, göz kamaştırıcı başka bir çekicilik vardı.

Anna, Levin'i görmekten duyduğu sevinci saklamadan, onu karşılamak için kalkmıştı. Anna'nın küçük elini ona uzatırken, Vorkuyev ile tamştınırken, orada oturmuş iş işleyen san saçlı "yetiştirilmesini üzerime aldım" dediği küçük kızı gösterirken davranışlarındaki rahatlıkta, Levin'in çok iyi tanıdığı, çok hoşlandığı yüksek sosyetededen bir kadının her zamanki içtenliği, doğallığı vardı.

Anna: "Çok sevindim," diye tekrarladı.

Bu basit söz, onun ağzından çıkınca nedense büyük bir anlam kazanmıştı Levin için. "Stiva ile olan dostluğunuzdan da, karınız nedeniyle de eskiden beri tanır, severim sizi... Karınızı çok kısa bir süre tanıdım. Ama bende çok güzel bir çiçek, evet, bir çiçek izlenimi bıraktı. Yakında anne olacakmış!"

Gözlerini arada bir Levin'den kardeşine çevirip çok rahat, hiç acele etmeden konuşuyordu. Levin, Anna'nın üzerinde iyi bir izlenim bıraktığını sezinlemişti. Onun yanında çocukluktan beri tanışmış gibi bir hafiflik, bir ferahlık hissetti.

Anna, Stepan Arkadyeviç'in sigara içip içemeyeceği sorusuna:

"İvan Petroviç ile Aleksey'in odasında sırf sigara içebilmek için oturuyoruz," diye karşılık verdi, sonra Levin'e döndü. Sigara içip içmediğini soracağına, kaplumbağa kabuğundan sigaralığı yanına çekti, içinden sarma bir sigara aldı.

Kardeşi: "Bugün nasılsın?" diye sordu. "Fena değil. Sınırlarım her zamanki gibi." Stepan Arkadyeviç, Levin'in portreye baktığını fark etmişti. "Olağanüstü güzel, öyle değil mi?" dedi.

"Ömrümde bu kadar güzel portre görmedim."

Vorkuyev: "Aslına da çok benziyor, değil mi?" diye sordu.

Levin gözlerini portreden ayırıp aslına baktı, Levin'in bakışını üzerinde hissettiği anda Anna'nın yüzünü çok değişik bir ışık aydınlattı. Levin kızardı ve sıkıldığını belli etme-

mek için Anna'ya, Darya Aleksandrovna'yı en son ne zaman gördüğünü sormak istedi, ama aynı anda Anna: "İvan Petroviç ile Vaşçen-kov'un son tablolarından söz ediyorduk," diye başladı. "Gördünüz mü onları?"

Levin: "Evet gördüm," dedi.

"Sahi, başlıyayın, sözünüzü kestim, bir şey söylemek istiyordunuz."

Levin, Anna'nın Dollı'yi ne zaman gördüğünü sordu.

"Dün bendeydi. Grişa yüzünden okula çok kızıyor. Latince öğretmeni, çocuğa haksızlık etmiş."

Levin, Anna'nın başlattığı konuşmayı sürdürdü: "Evet, sözünü ettiğiniz tabloları gördüm. Pek hoşuma gitmediler."

Levin, o günkü konuşmalarında olduğu gibi, basmakalıp konuşmuyordu. Anna ile konuşurken ağızından çıkan her sözcüğün özel bir anlamı vardı. Anna ile konuşmak, hele onu dinlemek büyük zevkti.

Anna yalnızca doğal, zekice konuşmuyor, aynı zamanda kendi düşüncelerine hiç değer vermeden, karşısındakilerin düşüncelerine büyük değer verdiğini hissettiriyordu.

Söz döndü dolaştı, resim sanatındaki yeni akıma, bir Fransız ressamının* yeni yaptığı İncil resimlerine geldi.

Vorkuyev, ressamı kabalığa varan bir realizmle suçluyordu. Levin, Fransızların sanatta sembolizmi herkesten ileri götürdüklerini, bu yüzden realizme dönmeyi kendilerine bir görev saydıklarını söyle-

Söz konusu olan Fransız illustrator ve ressam Gustave Dore'nin (1832-1883) İncil resimlendirmeleri.

di. Fransızlar, ağızlarından çıkıp da yalan olmayan her şeyi şiir görürlermiş.

Şimdiye kadar söylediği zekice sözlerin hiçbiri Levin'e bu söyledikleri kadar haz vermemişti. Onun bu düşüncesini beğenen An-na'nın yüzü birden aydınladı. Gülümsemi: "İnsan, aslına çok benzeyen bir portre ile karşılaştığı zaman nasıl gülerse, ben de öyle gülüyorum," dedi. "Bu söylediğiniz şey, şimdiki Fransız sanatını, resmini, hatta edebiyatını 'Zola'yı, Daudet'yi' çok iyi karakterize ediyor. Ama belki bu her zaman böyledir. Sanatçılar hayallerinde canlandırdıkları sembolik figürlerden kendi concepttons'larını* kurarlar, sonra bütün combinaisons'lan** tamamlayınca yarattıkları figürlerden bıkip, bu kez daha doğal, gerçeğe daha uygun figürler bulmaya çalışırlar."

Vorkuyev: "Bu çok doğru işte!" dedi. Anna kardeşine döndü. "Demek kulüpteydiniz?"

Levin, kendinden geçmiş, Anna'nın şimdi birden değişen güzel, kıpır kıpır yüzüne gözlerini dikmiş bakıyor, "Evet, evet, kadın böyle olur işte!" diye düşünüyordu. Anna'nın, kardeşine doğru eğilmiş, ona neler söylediğini duymuyordu Levin, ama onun yüzündeki ifade değişikliği Levin'i büyülemişti. Biraz önce sakinliğiyle öylesine güzel ve çekici olan yüzünde şimdi tuhaf bir merak, öfke ve gurur vardı. Ama yalnızca bir dakika sürmüştü bu. Anna, bir şeyi anımsamaya çalışıyormuş gibi

Kavrayış.

* Düzenleme, tertip.

gözlerini kıstı. "Öyle ama, hiç kimse ilgi duymaz buna," dedi.

Sonra İngiliz kıza döndü: "Please order the tea in the drawing room.""

Kız kalkıp gitti. Stepan Arkadyeviç: "Ee, sınavı verdi mi?" diye sordu.

"Hem de çok iyi. Çok zeki bir kız, huyu da çok iyi."

"Bu gidişle onu kendi kızından daha çok seveceksin."

"Erkek akli işte! Sevgide az ya da çok diye bir şey yoktur. Kızıma beslediğim sevgi başka, ona beslediğim başka."

Vorkuyev: "Ben de şunu söylüyorum Anna Arkadyevna'ya," dedi. "Bu İngiliz kızma harcadığı enerjinin yüzde birini Rus çocuklarının genel eğitimine hareasa çok daha yararlı, çok daha önemli bir iş yapmış olurdu."

Anna: "Bu dediğinizi yapamadım," diye karşılık verdi. "Kont Aleksey Krilloviç... (Kont Aleksey Krilloviç derken soru dolu, ürkek, anlayış göstermesini diler gibi, yalvaran bir bakışla Levin'e baktı. Levin de, elinde olmadan saygı dolu, Anna'nın içini rahatlatan bir bakışla onun bu bakışma karşılık verdi.) Köyde okulla ilgilenmemi istedi. Okula birkaç kez gittim. Çocuklar çok sevimliydi, ama bağlanamadım bu işe. Enerji diyorsunuz. Enerjinin kaynağı sevgidir. Sevgi de öyle ısmarlana-maz. İnsan, seveceğim deyip sevemez. Ben de bu kıızı sevdim, neden sevdiğimi bilmiyorum." Ve Anna, yine Levin'e baktı. Gülümseyişi de, bakışı da, bunları Levin'e söylediğini,

* Lütfen, çayı salona getirmelerini söyleyin.

onun görüşlerine değer verdiğini, bununla birlikte birbirlerini anladıklarını önceden bilerek, yalnız onun için konuştuğunu anlattı.

Levin: "Bunu çok iyi anlıyorum," diye karşılık verdi. "Okula ya da benzeri kuruluşlara insanın yürekten bağlanması olanaksızdır. Sanırım şu yardımsever kuruluşlarının her zaman böylesine yetersiz sonuçlar vermesinin nedeni de budur."

Anna bir an sustu, sonra gülümsedi. "Evet, evet," diye doğruladı. "Bunu hiçbir zaman yapamadım. Pis bir sürü kızın doldurduğu bir öksüzler yurdunu bütünüyle sevebilecek kadar je na'i pas le coeur assez large." Cefa ne m'ajamais reussi." Bundan yararlanarak kendilerine position sociale"* edinen çok kadın vardır." Anna görünüşte ağabeyine, ama aslında Levin'e yönelik olan, üzgün, utangaç bir yüz ifadesiyle devam etti: "Şimdi bile," dedi, bir şeyler yapmak benim için böylesine gerekli olduğu şu anda bile ben bunu yapamam." Anna birden alını kırıştırıp kaşlarını çattı; Anna o an kendisinden söz ettiği için, bu kaş çatma gene kendisiyle ilintiliydi; Levin bunu kavradı; Anna ise konuyu değiştirip Levin'e dönerek, "Sizin kötü bir yurttaş olduğunuzu söylüyorlar," dedi. "Elimden geldiğince sizi savundum." "Nasıl savundunuz?"

"Yapılan saldırılara göre. Neyse, çaya buyuramaz mısınız?" Anna ayağa kalktı, deri ciltli bir kitabı eline aldı.

* Yüreğim böylesine geniş değil.

** Böyle bir şeyi hiçbir zaman başaramadım.

*** Toplumun içinde bir konum.

Vorkuyev, kitabı göstererek: "Onu bana verin Anna Arkadyevna," dedi. "Gerçekten de almaya değer."

"Oh, hayır, daha düzeltmedim."

Stepan Arkadyeviç, Levin'i göstererek, kız kardeşine: "Ona söyledim," dedi.

"Boşuna söylemişsin. Benim yazılarım, Liza Merkalova'nın bir zamanlar bana sattığı, cezaevlerinde yapılmış küçük sepetlere, tahta oymalara benziyor." Levin'e döndü. "Bir derneğin cezaevi koluna bakıyordu Liza Merkalo-va. Zavallılar, sabırdan mucizeler yaratıyordu."

Levin, böylesine çok hoşlandığı bu kadının başka bir özelliğini daha öğrendi. Zeki, ince, güzel olmaktan başka, bir de dürüsttü. Durumunun zorluğunu Levin'den gizlemek istemiyordu. Anna bunu söyledikten sonra içini çekti ve yüzü birdenbire sert bir ifadeye büründü; adeta taşlaştı. Yüzündeki o ifadeyle daha da güzel olmuştu, ama bu, yepyeni bir ifadeydi; bu, ressamın tabloda yakaladığı, mutlulukla parıltıyan, çevresine mutluluk saçan ifade değildi. Anna, kardeşinin elinden tutup onunla birlikte kapıya yürüdüğünde Levin bir ona, bir tabloya baktı ve Anna'ya, kendini bile şaşırtan bir şefkat ve acıma duydu.

Anna, Levin ile Vorkuyev'den salona geçmelerini rica etti. Kendi ise, kardeşiyle bir şey konuşmak için geride kaldı. Levin, "Acaba boşanma işini mi, Vronski'yi mi, onun kulüpte ne yaptığını mı, yoksa beni mi soracak?" diye düşündü. Anna'nın Stepan Arkadyeviç

ŞÜİ

ile ne konuştuğu sorusu onu öylesine meraklan dırmıştı ki, Anna Arkadyevna'nın çocuklar için yazdığı kitabın üstün niteliklerini anlatan Vorkuyev'i dinlemiyordu bile.

O hoş ve özlü konuşma çay içerlerken de sürdü. Konuşmak için bir dakika bile konu aramak zorunda kalmaları şöyle dursun, tam tersine, söylemek istediklerini söylemek için vakit bulamıyor, başkalarının söylediklerini dinlemek için de, seve seve kendilerini tuttuklarını hissediyorlardı. Ve Levin'e öyle geliyordu ki, onların bütün söyledikleri Anna'nın dikkati ve yorumlan yüzünden sanki özel bir anlam kazanıyordu.

Levin, bu ilgi çekici konuşmayı izlerken Anna'nın güzelliğine, zekâsına, kültürüne, aynı zamanda sadeliğine, içtenliğine hayran kalıp duruyordu. Kendisi konuşuyor, Anna'yı dinliyor hep Anna'yı, onun ruhsal dünyasını düşünüyor, onun duygularını anlamaya çalışıyordu. Ve eskiden onu öylesine suçlarken şimdi tuhaf bir akıl yürütmeye Anna'yı haklı buluyor ona acıyor; üstelik, Vronski'nin onu tam olarak anlayamamış olmasından korkuyordu. Saat on birde Stepan Arkadyeviç gitmek için kalktığında (Vorkuyev daha önce gitmişti) sanki oraya daha yeni gelmiş gibi hissederek üzgün üzgün Levin de kalktı.

Anna, Levin'i kolundan tutup, gözlerinin içine çekici bir bakışla bakarak: "Hoşçakal," dedi. "Çok sevindim que ta glace, est rom-pue."* Sonra Levin'in elini bıraktı ve gözlerini kıstı. "Karnıza, onu eskisi kadar sevdiğimi ve : Buzlamı çözüldüğüne.

eğer durumumu başışlamak elinden gelmiyorsa, beni hiçbir zaman başışlamamasını dilediğimi söyleyin. Beni başışlayabilmesi için benim çektiklerimi çekmesi gerekir. Böyle bir şeyden de onu Tann korusun."

Levin kızardı. "Evet," dedi. "Peki, söyleyeceğim..."

XI

Levin, Stepan Arkadyeviç ile soğuk havaya çıkarken, "Ne yüce, ne sevimli, ne zavallı bir kadın!" diye düşünüyordu.

Stepan Arkadyeviç, Levin'in Anna'ya hayran kaldığının farkındaydı. "Nasıl?" dedi. "Sana söylemiştim."

Levin dalgınca "Evet," diye karşılık verdi. "Olağanüstü bir kadın! Zeki olması bir yana, insanı şaşırtacak ölçüde içten. Ona çok acıdım!"

Stepan Arkadyeviç arabanın kapısını açarken: "Şimdi umarım her şey çabucak yoluna girer," dedi. "Bundan sonra hiçbir şey bilmeden, peşin hüküm verme. Hadi hoşçakal, aynı yöne gitmeyeceğiz."

Levin arabayla eve giderken, yolda Anna'yı, onunla olan o sade konuşmalarını düşünüyordu. Bu arada onun bütün yüz ifadelerinin ayrıntılarını da anımsıyor, gittikçe onun durumunu daha iyi anlıyor ve ona acıyordu.

Evde Kuzma, Levin'e Katerina Aleksan-drovna'nın iyi olduğunu, ablalarının biraz önce gittiklerini bildirdi ve ona iki mektup ver-

di. Levin, oyalanmak için mektupları hemen orada, antrede okudu. Biri kâhyası Soko-lov'dandı. Sokolov, buğdayı satmalarının olanaksız olduğunu, çünkü ancak beş buçuk ruble verdiklerini, başka bir yerden de para bulamayacaklarını yazıyordu. Öteki mektup kız kardeşindendi. İşini hâlâ halledemediği için sitem ediyordu.

Levin, eskiden kendisine zor gelen birinci sorunu olağanüstü bir kolaylıkla hemen oracıkta çözüverdi. "Eh, daha fazla vermiyorlarsa ne yapalım biz de beş buçuk rubleye veririz gider," dedi. İkinci mektup için, "Şaşılacak şey," diye düşündü. "Burada insanın hiç boş zamanı olmuyor." Kız kardeşinin kendisinden rica ettiği işini şimdiye kadar halledemediği için kendini suçlu buluyordu. "Adliyeye bugün de gitmedim, ama gerçekten bugün hiç zamanım yoktu." Kız kardeşinin işini yarın kesinlikle bitirmeye karar verip Kiti'nin yanına giderken, o gün olup bitenleri, dinlediği ya da kendi yaptığı konuşmalar hızla aklından geçti. Bütün bu konuşmalar köyde olsa, Levin'in hiçbir zaman ilgilenmeyeceği, ama burada çok ilgilendiren konulardı. Bütün konuşmalar güzel geçmişti, sadece iki şey pek de hoş kaçmamıştı: Birincisi, turna balığı üzerine söyledikleri, ikincisi de, Anna'ya duyduğu şefkatli acımada tuhaf bir şeyin bulunmuşuydu.

Levin, karısını üzgün, canı sıkkın buldu. Kız kardeşlerin yemeği çok neşeli geçmiş, Levin'i uzun bir süre beklemişlerdi. Hepsinin canı sıkılmaya başlamış ve sonunda gitmişler, Kiti ise yalnız kalmıştı.

Kiti, kocasının birtakım parıltılar tutuşan gözlerinin içine bakarak:

"Ee, neler yaptın bakalım?" diye sordu, ama kocasının her şeyi anlatmasına engel olmamak için, merakını ve dikkatini gizleyerek, dudaklarında Levin'in anlattıklarını doğru buluyormuş gibi bir gülümsemeyle dinlemeye başladı. Levin, o akşamı nasıl geçirdiğini anlatıyordu.

"Doğrusu Vronski ile karşılaştığıma çok sevindim. Kendimi onun yanında çok rahat hissettim. Tahmin edeceğin gibi, bir daha onunla karşılaşmamaya çalışacağım. Ama işte bu sıkıntının ortadan kalktığına sevindim." Ama Levin, bir daha onunla karşılaşmamaya çalışırken Anna'ya gittiğini anımsayınca birden kızardı. "Halk çok içiyor deriz, ama doğrusu halkın mı, yoksa bizim soylular sınıfının mı daha çok içtiğini bilmiyorum. Hiç olmazsa halk yalnızca tatil günlerinde içiyor, ama biz..."

Halkın mı, sosyetenin mi daha çok içtiği üzerine düşüncelerin Kiti'yi ilgilendirdiği yoktu. Kocasının kızardığını fark etmiş, nedenini öğrenmek istiyordu.

"Peki, sonra nereye gittin?"

"Stiva, Anna Arkadyevna'yı görmeye gidelim diye tutturdu."

Bunu söyleyince daha da kızardı Levin. Şimdi Anna'ya gitmekle iyi mi, yoksa kötü mü ettiği kuşkusu bütünüyle ortadan kalkmıştı. Bunu yapmaması gerektiğini biliyordu.

Anna'nın adını duyunca Kiti'nin gözleri faltaşı gibi açıldı ve şimşeklendi, ama kendi-

ni zorlayarak heyecanını gizledi. Böylece kocasını aldattı, yalnızca "Ya!" dedi.

Levin: "Oraya gittiğim için kızmadın sanırım. Stiva rica etti. Dolli de istiyordu."

Kiti: "Oh, hayır," dedi. Ama Levin onun gözlerinden kendini tutmak için büyük bir çaba harcadığını fark etti ve bunu hiç de iyiye yormadı. Anna'dan, onun kitabından, Kiti'ye söylemesini istediği şeyden söz ederken: "Çok sevimli, çok, evet çok zavallı bir kadın," diyordu.

Levin, sözünü bitirince Kiti: "Evet, elbette acınacak bir kadın," dedi. "Aldığın mektuplar kimlerdendi?"

Levin mektupların kimlerden olduğunu söyledikten sonra, karısının sakın görünüşüne aldanıp soyunmaya gitti.

Döndüğünde Kiti aynı koltukta buldu. Ona yaklaşıncaya Kiti başını kaldırıp Levin'in yüzüne baktı. Ve birden hüngür hüngür ağlamaya başladı.

Levin: "Ne var, ne oldu?" diye sordu. Aslında, ne olduğunu biliyordu.

Kiti: "O iğrenç kadına âşık oldun," dedi. "Seni büyüledi. Gözlerinden anladım. Evet, öyle! Bunun sonu başka ne olacaktı ki zaten? Kulüpte içtin içtin, kumar oynadın, sonra da gittin... Hem de kime? Hayır, buradan gideceğiz... Ben yarın gidiyorum."

Levin, karısını uzun süre yatıştıramadı. Ancak acıma duygusunun içkiyle birleşince kendisini yoldan çıkardığını, Anna'nın kurnazlık dolu etkisine kapıldığını itiraf etti. Bundan böyle Anna'dan kaçınacağına söz

I

verdikten sonra Kiti yatışabildi. Levin'in itiraf ederken en içten olduğu şey, Moskova'da böyle uzun bir süre yalnızca gevezelik ederek, yiyip içmekten başka bir şey yapmadan yaşamasının onu sersemlettiği idi. Gecenin üçüne kadar konuştular. Ancak sonra yatıp uyuyabilecek kadar barıştılar.

XII

Anna, konuklan yolcu ettikten sonra, odada bir aşağı bir yukarı dolaşmaya başladı. Bütün bir akşam süresince (son zamanlarda genç her erkeğe yaptığı gibi) Levin'de, kendisine karşı bir aşk duygusu uyandırmak için bilinçsiz olarak elinden gelen her şeyi yapmıştı; gerçi dürüst, evli bir erkekte bu duyguyu bir akşamda uyandırabilmek ne kadar mümkünse, bunu başardığını biliyordu. Levin ile Vronski arasında erkeklik açısından dağlar kadar fark olduğunu bilmesine rağmen Levin'den çok hoşlanmıştı. Bir kadın olarak, Kiti'nin hem Vronski'yi hem de Levin'i sevmesine neden olan ortak yanlarını görmüştü; evet, gerçi çok hoşlanmıştı Levin'den, ama odadan çıkar çıkmaz da onu unutmuştu.

Yalnız ve yalnız bir düşünce, aklından bir an bile çıkmıyordu. "Başka erkekleri, karısını seven bu evli barklı erkeği bile böylesine etkileyebildiğime göre o, niçin bana karşı böylesine soğuk?.. Soğuk değil de... beni seviyor, bunu biliyorum, ama şimdi yeni bir şey uzaklaştırıyor bizi birbirimizden. Bu sa-

ate kadar nerelerde? Stiva ile haber yollamış, Yaşvin'i bırakamazmış. Ona oyunda göz kulak olmak zorundaymış. Çocuk mu Yaşvin? Hadi tutalım ki bu doğru. O asla yalan söylemez. Ama bu doğrunun arkasında başka bir yan var. Başka zorunluluklarının olduğunu bana göstermek mi istiyor? Bunu biliyor, kabul ediyorum. Peki ama bunu bana kanıtlamanın ne gereği var? Bana olan aşkın, özgürlüğünü engellememesi gerektiğini kanıtlamak istiyor. Ama benim için gerekli olan kanıt değil. Ben sevgi istiyorum. Burada, Moskova'da yaşamanın benim için ne kadar ağır olduğunu anlaması gerekirdi. Sanki ben yaşıyor muyum? Ben yaşamıyorum. Bekliyorum; sonu bir türlü gelmeyen, uzadıkça uzayan bir çözüm bekliyorum, yine cevap yok! Stiva da Aleksey Aleksandro-viç'i görmeye gidemeyeceğini söylüyor. Bense bir daha yazamam. Hiçbir şey yapamam, hiçbir şeye başlayamam, hiçbir şeyi değiştiremem! Kendimi tutup bekliyor, oyalanmak için İngiliz'in ailesi ile ilgili yazmak, okumak gibi çeşitli şeyler bularak bekliyorum. Bunların hepsi kendi kendimi aldatmaktır, bir çeşit morfin. Bana acıması gerekir..." Anna, kendi haline acımdan gözlerinin dolduğunu hissetti.

Vronski'nin hızlı zil çalmasını duyunca gözyaşlarını çabucak sildi. Yalnızca gözyaşlarını silmekle kalmadı, lambanın dibine oturup eline bir kitap aldı, sakın bir tavır takındı. Vronski'ye söz verdiği saatte dönmediği için canının sıkıldığını göstermesi gerekiyordu,

ama yalnızca canının sıkıldığını gösterecekti. Kederini, en önemlisi de, kendi kendine acıdığını ne olursa olsun belli etmemeliydi. Kendi kendine acıyabilirdi, ama Vronski, kendisine acınamalıydı. Anna kavga istemiyor, Vronski'yi kavgacılıkla suçluyor, ama elinde olmadan kavgayı kendi yaratıyordu.

Vronski canlı, neşeli bir tavırla yanına geldi. "Ee, sıkılmadın ya?" diye sordu. "Şu kumar tutkusu ne korkunç bir şey!"

"Hayır, sıkılmadım. Sıkılmamayı öğreneli çok oluyor. Stiva ile Levin buradaydılar."

Vronski, Anna'nın yanına otururken: "Evet, sana gelmek istiyorlardı," dedi. "Levin'den hoşlandın mı?"

"Hem de çok. Biraz önce gittiler. Peki, Yaşvin ne yaptı?"

"Önceleri on yedi bin kazanmıştı. Onu kaldırıp götürmek istedim, az daha da kaldırıyordum, ama yeniden döndü, şimdi de zararda."

Anna, gözlerini birdenbire kaldırıp Vronski'nin yüzüne bakarak: "Öyleyse bu saate kadar niçin kaldın orada?" diye sordu. Yüz ifadesi soğuk ve düşmancaydı. "Stiva'ya, Yaşvin'i kaldırıp götürmek için kaldığını söylemişsin, ama yine de onu bıraktın!"

Vronski'nin yüzünde de Anna'nınki gibi soğuk, kavgaya hazır olduğunu belli eden bir ifade belirdi. Kaşlarını çatarak cevap verdi: "Bir kere Stiva ile haber falan yollamadım ben," diye başladı. "Sonra, hiçbir zaman yalan söylemem bilirsin. En önemlisi de, kalmak istedim ve kaldım." Bir dakika süren bir

sessizlikten sonra Anna'ya doğru eğilip, "Anna, niçin... niçin?" dedi; bunu, Anna, elini uzatır umuduyla avucunu açarak sormuştu. Vronski'nin onu yumuşatmak için bu yalvarışı Anna'nın hoşuna gitti, ama mücadelenin kuralları onun bu çağnya uymasına engelmiş gibi tuhaf bir öfke, Anna'nın kendini bırakmasına izin vermiyordu. Gittikçe öfkelenerek: "Kalmak istedin, kaldın demek?" dedi. "Zaten her istediğini yapıyorsun. Peki, ama bunu bana niçin söylüyorsun? Niçin? Haklarını yadsıyan mı var yoksa? Ama ille de haklı olmak istiyorsan, ol bakalım."

Vronski'nin açık tuttuğu eli kapandı, geri çekildi ve yüzü daha da inatçı bir ifadeyle kaplandı.

Anna, onun yüzüne dik dik baktı ve sonra sinirini bozan bu ifadeye birdenbire bir ad bularak: "Senin için bir inat sorunudur bu," dedi. "Evet, inat. Senin için önemli olan, bana karşı zafer kazanıp kazanamayacağıdır. Oysa benim için..." Yine kendi kendine acıdı. Ha ağladı, ha ağlayacaktı. "Benim için önemli olanı buseydin! Bana karşı, şu anda olduğu gibi, düşmanca duygular beslediğini hissettiğim zamanlar, bunun benim için ne demek olduğunu buseydin! Kendi kendimden korktuğum anlarda bir felakete ne kadar yakın olduğumu buseydin!"

Anna, hiçkınıkları gizlemek için başını öte yana çevirdi. Onun bu umutsuz durumu Vronski'yi çok etkiledi. "Sen neler söylüyorsun?" dedi. Yeniden eğilip Anna'nın elini tuttu ve öptü. "Neden?" diye ekledi. "Evin dışın-

da gönül mü eğlendiriyorum? Kadınlardan kaçmıyor muyum?"

Anna: "Kaçacaksın elbette," dedi. "Peki, söyle öyleyse, huzur içinde olman için ne yapmam gerekiyor? Mutlu olman için her şeyi yapmaya hazırım." Anna'nın umutsuzluğu Vronski'yi duygulandırmıştı. "Anna, seni şu andaki gibi bir üzüntüden kurtarmak için neler yapmazdım!"

Anna, kazandığı zaferin verdiği gururu gizlemeye çalışarak: "Önemli değil, önemli değil!" dedi. "Ben de bilmiyorum. Hep yalnız kalmaktan mı, sinirlerimin bozuk olmasından mı... Neyse, kapayalım artık bu konuyu. Koşulardan ne haber? Sonucu söylemedin."

Vronski akşam yemeğini istetti ve koşula-n ayrıntılarıyla anlatmaya başladı. Onun ses tonundan ve giderek soğuklaşan bakışından, Anna, Vronski'nin kendisini bağışlamadığını, o inatçılık duygusunun Vronski'nin içine yeniden yerleştiğini anlamıştı. Vronski boyun eğdiğine pişmanmış gibi, şimdi daha da soğuktu. Anna, ona zaferi sağlayan şeyi, "Kendi kendimden korktuğum anlar, korkunç felakete ne kadar yakın olduğumu bildiğim anlar," sözünü anımsayınca bu silahın tehlikeli olduğunu, bu silahı bir daha kullanmaması gerektiğini anladı. Onları birbirine bağlayan aşkın yanına, uğursuz bir mücadele ruhunun yerleştiğini, bu uğursuz ruhu Vronski'nin kalbinden ve özellikle kendi kalbinden söküp atmadığını hissediyordu.

XIII

İnsanın, hele çevresindekilerinde aynı biçimde yaşadıklarını gördükten sonra alışa-mayacağı hiçbir koşul yoktur. Üç ay önce, şimdi içinde bulunduğu koşullarda rahat uyuyabileceğini söyleselerdi inanmazdı Levin. Anlamsız, işsiz güçsüz yaşarken, üstelik parasal olanaklarının üstünde bir yaşam sürerken, sarhoş olup (kulüpte olup bitenlere başka bir ad veremezdi) bir zamanlar karısının âşık olduğu erkekle yakışsız, dostça bir ilişki kurduktan hemen sonra, düşmüş sıfatından başka bir sıfatın verilemeyeceği bir kadına yaptığı daha da yakışsız bir ziyaretten, bu kadına ilgi duyduktan, karısını üzdükten sonra... bu koşullar altında rahat uyuyabileceğini söyleselerdi dünyada inanmazdı. Ama yorgunluğun, uykusuz geçen bir gecenin ve içkinin etkisiyle derin, rahat bir uykuya dalmıştı.

Saat beşte açılan bir kapının gıcirtısı onu uyandırdı. Birden doğrulup çevresine bakındı. Ki ti, yanında değildi, ama bölmenin arkasında hareket eden bir ışık vardı. Karısının ayak seslerini duydu. Levin, yan uykulu mırıldandı: "Nedir o?.. Ne?" diye mırıldandı. "Ki-ti! Ne yapıyorsun orada?"

Elinde mumla bölmenin arkasından çıktı Kiti: "Hiç," dedi. Dudaklarında çok sevimli, anlamlı bir gülümsemeyle ekledi: "Biraz rahatsızlandım da."

Levin, ürkek: "Ne? Sancın mı başladı? Sancı başladı mı?" diye sordu. "Hemen bir

adam yollamak gerek..." Acele acele giyinmeye başladı. Kiti, eliyle kocasını durdurdu. Gülümseyerek: "Yo, hayır," dedi. "Bir şey yok. Biraz rahatsızlandım hepsi o kadar. Ama şimdi geçti."

Kiti yatağına döndü, mumu söndürüp yattı ve öylece kaldı. Kiti'nin, soluğunu tutuyormuş gibi sessiz kalması, hele bölmenin arkasından çıktığında, "Bir şey yok," dediği zamanki o olağanüstü yumuşak ve sevinçli hali Levin'e her ne kadar kuşkuyla göründüyse de, o kadar uykusu vardı ki, hemen dalıverdi. Levin, ancak sonraları, onun o sessiz soluk alışlarını anımsadı ve Kiti'nin orada, yanında hareketsiz yatarken, o sırada bir kadının hayatındaki en büyük olayı beklerken, o değerli, sevimli ruhunda bütün olup bitenleri anladı. Saat yedide Kiti'nin omzuna dokunuşu ve sakin fısıltısı uyandırdı onu. Kiti, uyandırmaktan duyduğu üzüntüyle, konuşmak isteği arasında bocalıyordu sanki.

"Kostya, korkma. Bir şey yok. Ama öyle sanıyorum ki... Lizaveta Petrovna'ya adam yollamamız gerekecek."

Mum yine yakılmıştı. Kiti karyolada oturuyor, son günlerde ördüğü örgüyü elinde tutuyordu. Kocasının korku ifadesiyle kaplanan yüzünü görünce: "Korkma lütfen," dedi. "Bir şey yok. Ben hiç korkmuyorum."

Kocasının elini tutup önce göğsüne, sonra dudaklarına bastırdı.

Levin, yataktan fırladı. Şaşkın bir durumda, gözlerini Kiti'den ayırmadan ropdöşam-bnını giydi ve öylece kalakaldı. Kiti'nin yüzü-

ne bakıyordu. Gitmesi gerekiyor, ama bakışını Kiti'den ayıramıyordu. Karısının yüzünü mü sevmemişti, onun yüzündeki ifadeyi mi, bakışını mı? Bilmiyordu... Ama Kiti'yi şimdiye kadar hiç böyle görmemişti. Karısının dün

akşamki üzüntüsünü anımsayınca, onun şimdiki durumu karşısında kendini çok iğrenç, korkunç gördü! Kiti'nin, gece başlığının altından dökülen yumuşak buklelerinin çevrelediği pembeleşmiş yüzü sevinçle, kararlı bir ifadeyle ışıltılıydı.

Kiti'nin yaradılışında doğal olmayan yapmacık şeyler ne kadar az olursa olsun, şimdi birdenbire bütün örtüler sıyrılıp, karısının ruhunun özü gözlerinin önünde parlayınca Levin, ortaya çıkan gerçek karşısında yine de hayran olmaktan kendini alamadı. Bu sadeliğiyle, ruhunun bütün çıplaklığıyla Kiti... sevgili kansı daha da duru görünüyordu karşısında. Kiti, gülümseyerek ona bakıyordu, ama birden kaşları seyirdi, başını kaldırdı ve hızlı adımlarla Levin'in yanına geldi, elini tuttu, iyice sokuldu. Levin, karısının sıcak soluğunu yüzünde hissetti. Kiti, acı çekiyor ve bu çektiği acıdan sanki kocasına yakınıyordu. Levin, ilk anda üzüldü, sanki asıl suç kendisininmiş gibi üzüldü, ama karısının bakışında, çektiği bu acı için sitem etmek şöyle dursun, onu sevdiğini de söyleyen bir şefkat vardı. Levin, cezalandırmak için karısının çektiği acının suçlusunu ararken, "Eğer ben değilsem, bunun suçlusu kim?" diye düşündü. Ama ortada suçlu yoktu. Kansı acı çekiyor, ancak yakınmıyor, çektiği acılardan ötürü

gurur ve sevinç duyuyor, bu acılan seviyordu. Levin, Kiti'nin ruhunda çok hoş bir şeyin gerçekleşmekte olduğunu görüyor, ama ne olduğunu anlayamıyordu. Onun anlayamayacağı bir şeydi bu.

Kiti: "Anneme haber yolladım," dedi. "Sende Lizaveta Petrovna'ya git hemen... Kostya!.. Bir şeyim yok, geçti..."

Kocasının yanından uzaklaştı, çingırağın ipini çekti. "Hadi git artık sen. Maşa yanıma geliyor. Bir şeyim yok..." Levin, kansının geceleyin yatak odasına getirdiği örgüsünü eline alıp örmeye başladığını hayretle gördü...

Levin kapıdan çıkarken öteki kapıdan hizmetçi kızın girdiğini duydu. Kapıda durdu ve Kiti'nin hizmetçi kıza ayrıntılı birtakım emirler verdiğini, onun yardımıyla karyolanın yerini değiştirdiğini anladı.

Levin giyindi, o saatte kiralık araba bulamayacağı için atlar arabaya koşulurken fırsattan yararlanıp yeniden yatak odasına döndü. Sanki koşmuyordu, kanatlanmıştı. İki hizmetçi kız telaşlı telaşlı bir şeylerin yerini değiştiriyor, Kiti odanın içinde bir aşağı bir yukarı dolaşiyor, ilmikleri aceleyle atarak örgüsünü örüyor, neyin nereye konulacağını söylüyordu.

Levin: "Hemen doktora gidiyorum," dedi. "Lizaveta Petrovna'ya adam yolladım, ama yine de oraya uğrayacağım. Başka bir şey var mı? Dolli'ye de gideyim mi?"

Kiti, kocasının yüzüne baktı, onu dinlemediği belliydi. Yüzünü buruşturarak, eliyle

onun çekilmesini işaret ederek: "Evet, evet, hadi git," dedi.

Levin, tam salona giriyordu ki, yatak odasından acıklı bir inilti duydu. Olduğu yerde kalakaldı. Bunun ne olduğunu uzun süre anlayamadı.

Kendi kendine, "Evet, Kiti'nin iniltisi ol-maklı bu," diye düşündü. Ne olduğunu anlayamayıp hızlı adımlarla merdivenleri indi.

"Tanrım sen acı bize, ona yardım et!" Dinsel inancı olmayan Levin'in hiç beklenmedik bir şekilde ağzından dökülen bu sözcükleri tekrarlayıp duruyor ve bunu sadece dudaklarıyla yapmıyordu. Şimdi şu anda sadece bütün şüphelerinin değil mantıksal nedenlerden ötürü (Tanrı'ya) inanmayışmın da, kendinde çok iyi tanıdığı bu zaafın da, toz gibi dağılıp ruhundan temizlendiklerini ve onu, Tann'yı yardıma çağırmaktan kesinlikle alıkoymadıklarını hissetti.

Kendini ve ruhunu avucunda tuttuğunu hissettiği Tann'ya yalvarmayıp da kime yalvaracaktı ki?

Araba hazır değildi. Levin, bütün dikkatinin ve gücünün yapması gereken şey üzerinde yoğunlaştığını hissediyordu. Bir dakika bile kaybetmemek için Kuzma'ya arkadan gelmesini söyleyip arabanın hazırlanmasını beklemeden, yaya olarak yola çıktı.

Köşe başında hızla gelen bir arabayla karşılaştı. Küçük arabada kadife pelerinine sarınmış, başında salıyla Lizaveta Petrovna oturuyordu. Kadının, şimdi pek ciddi, hatta sert bir ifadeyle kaplı küçük, sarışın yüzünü tanı-

yınca heyecanlandı Levin. "Tanrım sana şükürler olsun! Şükürler olsun!" diye mırıldandı. Arabacıya durmasını söyleyip, arabanın yanı sıra eve doğru koşmaya başladı.

Lizaveta Petrovna: "Demek iki saat oldu?" dedi. "Daha çok olmadı ya? Pyotr Dmitriye-viç'e haber verin, ama onu sıkıştırmayın, sonra eczaneden de biraz afyon alın."

"Demek her şeyin yolunda gideceği kanı-smdasınız?"

Levin, avlu kapısından çıkmakta olan arabasını görünce: "Tanrım, acı bize, yardım et," diye mırıldandı. Kuzma'nın yanına atlayıp, doğru doktorun evine atlan sürmesini söyledi.

XIV

Doktor daha kalkmamıştı. Uşak, efendisinin çok geç yattığını, uyandırılmamasını emrettiğini, biraz sonra kendiliğinden kalkacağını söyledi. Gaz lambalarının şişelerini temizliyor, bütün dikkatini elindeki işe vermiş

görünüyordu. Uşağın lamba şişelerine gösterdiği bu dikkat ve Levin'in evindeki olaya bu ilgisizliği Levin'i önce şaşırttı. Ama biraz düşününce duygulanni hiç kimsenin bilmediğini, bilmek zorunda da olmadığını, üstelik bu ilgisizlik duvarını yıkıp amacına erişmesi için sakin ve kararlı görünmesinin gerektiğini anlamakta gecikmedi. Yapması gereken şeyler karşısında fiziksel gücünün ve dikkatinin giderek arttığını hissediyor, "Hiç acele etmemeli, hiçbir şeyi unutmamalıyım," diye düşünüyordu.

Levin, doktorun henüz kalkmadığını öğrenince aklına gelen çeşitli planlar içinden birinde karar kıldı. Kuzma'yı, eline bir pusula verip, öteki doktora yollayacak, kendi de afyon almaya eczaneye gidecekti. Döndüğünde de doktor hâlâ kalkmamış olursa, uşağı parayla elde edecek ya da buna razı olmazsa zorlayarak, ne pahasına olursa olsun doktoru uyandırtacaktı.

Eczanedeki sıska kalfa, tıpkı uşağın lamba şişelerini temizlerken Levin'e karşı takındığı gibi bir umursamazlıkla, orada bekleyen bir arabacı için hazırladığı birtakım tozlan kapsüllere koyarken, Levin'e afyon veremeyeceğini söyledi. Levin, sakin görünmeye, öfkelen-memeye çalışarak doktorun ve ebenin adını verdi ve afyonun ne için gerekli olduğunu anlatıp, onu inandırmaya çalıştı. Kalfa yüksek sesle Almanca bölmenin arkasındaki, birine afyon verip veremeyeceğini sordu. Bölmenin arkasından olumlu cevap alınca, bir şişeyle huni çıkardı ve büyük bir şişeden küçük şişeye dikkatle biraz afyon boşalttı, küçük şişeyi etiketledi. Levin'in, bunu yapmamasını söylemesine rağmen hiç kulak asmadan şişenin ağzını mühürledi ve üstelik bir kâğıda sarmak istedi. Artık Levin, bu kadarına dayanamazdı. Kararlı bir hareketle kalfanın elinden şişeyi kaptı, koşarak camlı kapıdan çıktı. Doktor hâlâ kalkmamıştı. Şimdi de halıyı temizlemekte olan uşak, doktoru uyandırmayı yine reddetti. Levin bir on rublelik çıkardı, ağır ve tane tane konuşarak, parayı uşağa uzattı ve Piotr Dmitriyeviç'in -bu aslında önemsiz Piotr

I

Dmitriyeviç ona şu an ne kadar büyük ve önemli geliyordu- her zaman gelmeyi vaat etmiş olduğunu, dolayısıyla hemen uyandırıl -masına kızmayacağını uşağa söyledi.

Uşak razı oldu. Üst kata yürüdü. Levin'e bekleme odasına geçmesini söyledi.

Levin, doktorun öksürdüğünü, ayak seslerini, yıkandığını ve bir şeyler söylediğini duyuyordu. Aradan üç dakika geçmişti, ama Levin bir saatten çok oldu sanıyordu. Artık bek-leyemedi. Açık kapıdan yalvaran bir sesle:

"Pyotr Dmitriyeviç, Pyotr Dmitriyeviç!" diye seslendi. "Tann aşkına bağışlayın. Öylece, olduğunuz kılıkta kabul edin beni. İki saatten fazla oldu!"

İçeriden doktorun sesi duyuldu:

"Şimdi, şimdi!" diye cevap verdi ve Levin, doktorun bu sözleri gülümseyerek söylediğini fark edince çok şaşırdı.

"Bir dakika, bir şey söyleyeceğim size!" dedi.

"Şimdi!"

Doktor, çizmelerini giyinceye kadar iki dakika daha geçti. Üstünü giyip saçlarını tararken iki dakika daha geçti. Levin, ağlamaklı bir sesle: "Pyotr Dmitriyeviç!" diye başlamıştı ki, o anda doktor giyinmiş, taranmış, dışarı çıktı.

Levin, "Vicdan yok bu adamlarda," diye düşündü. "Biz felaketin eşiğindeyken onlar taranıyorlar!"

Doktor sakinliğiyle onu kızdırmak istiyormuş gibi Levin'e elini uzattı. "Günaydın!" dedi. "Acele etmeyin. Evet?" Levin, elinden geldiğince anlaşılır bir bi-

çimde konuşmaya çalışarak, karısının durumuyla ilgili önemsiz bütün ayrıntıları sayıp döktü. Kendi konuştuklarını ikide bir kesiyor, doktorun hemen onunla birlikte gelmesini rica ediyordu.

"O kadar acele etmeyin canım. Bu konuda bilginiz yok, belli. Sanırım benim gelmeme gerek yok. Ne var ki size söz verdim, geleceğim. Yalnız aceleye gerek yok. Oturunuz lütfen, kahve içer misiniz?"

Levin, bakışıyla, "Benimle alay mı ediyorsunuz?" diye sorar gibi doktorun yüzüne baktı.

Ama doktor böyle bir şeyi aklının ucundan bile geçirmemişti. Gülümseyerek: "Bilirim, bilirim," dedi. "Ben de bir aile babasıyım. Biz kocalar, bu gibi durumlarda dünyanın en acınacak insanları oluruz. Bir müşterim var, bu durumlarda kocası hep ahıra kaçar."

"Ne dersiniz Pyotr Dmitriyeviç? Sizce her şey yolunda mı gidecek?"

"Belirtiler, gidişin iyi olduğunu gösteriyor."

Levin, kahve getiren uşağa öfkeyle baktı.

"Hemen geliyor musunuz Pyotr Dmitriyeviç?" diye sordu.

"Bir saatçik sonra."

"Olmaz. Tanrı aşkına!"

"Öyleyse izin verin şu kahvemini içeyim."

Doktor, kahvesini aldı. İkisi de sustular. Doktor ağzına attığı bir lokma francalayayı çiğnerken: "Doğrusu, cepheden iyi haberler var," dedi. "Dünkü telgrafi okudunuz mu?" Levin, ayağa fırladı. "Hayır, dayanamaya-

cağım artık!" dedi. "Çeyrek saat sonra bizde olur musunuz?"

"Yarım saat sonra."

"Söz mü?"

Levin, eve prensesle hemen hemen aynı anda girdi. Yatak odasının kapısına birlikte yaklaştılar. Prensesin gözleri yaşlıydı, elleri titriyordu. Levin'i görünce kucakladı ve ağlamaya başladı. O anda aydınlık, telaşlı bir yüzle yatak odasının kapısından çıkan Liza-veta Petrovna'nın eline yapıştı.

"Durum nasıl Lizaveta Petrovna?" dedi.

Lizaveta Petrovna: "İyi," dedi. "Onu yatmaya razı edin. Yatarsa daha kolay olur."

Levin, uyanıp durumun ne olduğunu anladığı andan bu yana hiçbir fikir yürütmeden, neyin nasıl olacağını anlamaya çalışmadan, bütün duygu ve düşüncelerinin önüne bir set çekip, karısının sınırlarını bozmadan, tersine onu yatıştırmaya, ona cesaret vermeye çalışarak kendini her şeye katlanabilmeye hazırlamıştı. Ne olacağını, bunun nasıl sonuçlanacağını hiç düşünmeden, bu gibi şeylerin genellikle kaç saat sürdüğü üzerine yaptığı soruşturmalara dayanarak beş saat dayanmaya, yüreğini pek tutmaya hazırlamıştı. Ama doktordan dönüp de yeniden Kiti'nin acı çektiğini görünce, "Tanrım! Bağışla, yardım et bize!" diye giderek daha çok tekrarlamaya, içini çekmeye, başını göğse kaldırmaya başladı. Buna katlanamayarak ağlayacağından ya da kaçacağından korkuyordu. Levin uzun zamandır acı çekiyor sanıyordu. Oysa ancak iki saat olmuştu.

Sonra, bir saat daha, iki üç saat daha geçti. Levin'in dayanmak için en uzun süre olarak düşündüğü beş saat geçmişti. Hâlâ durumda bir değişiklik yoktu. Levin dayanıyordu. Çünkü dayanmaktan başka yapacak hiçbir şey yoktu. Her an artık sabrının sonuna geldiğini, yüreğinin acıdan parçalanmak üzere olduğunu hissediyor ama yine de dayanıyordu.

Dakikalar, saatler geçiyor, Levin'in acılan, korkulan büyüdükçe büyüyordu.

Onlarsız hiçbir şeyin düşünülmemeyeceği, günlük yaşantının sıradan koşulları artık Levin için yok olmuş, zaman kavramını kaybetmişti. Kimi dakikalar -Kiti'nin onu yanına çağırdığı, Levin kâh onun elini olağanüstü bir güçle sıkarak, kâh onu iten terli kansının elini avucunun içinde tuttuğu dakikalar-ona saatler gibi görünüyordu, kimi saatler de dakika gibi geliyordu. Lizaveta Petrovna, ona paravananın arkasındaki lambayı yakmasını söylediğinde Levin çok şaşırıp ve akşamın beşi olduğunu o zaman anladı. Sabahın saat onu olduğunu söyleselerdi daha çok şaşma-yacaktı. Bütün bu olanların ne zaman ve nerede geçtiğinin ne kadar az farkındaysa, bu süre içinde kendisinin nerede olduğunun da o kadar farkındaydı. Kiti'nin kimi zaman şaşkın, acıyla kaplanan, kimi zaman gülümseyen, onu yatıştırmaya çalışan, ateş gibi yanan yüzünü görüyordu. Yüzü kıpkırmızı olmuş, sınırları gergin, kır saçları darmadağın, dudaklarını ısırarak gözyaşlarını tutmaya çalışan, yaşlı prensesi de, Dolli'yi de, ka-

hn purolar için doktoru da, sert, kararlı, sakin bir yüzle Lizaveta Petrovna'yı da, çatık bir yüzle salonda bir aşağı bir yukarı dolaşan yaşlı prensi de görüyordu. Ama onların odaya nasıl, ne zaman girip çıktıklarını ve nerede olduklarını bilmiyordu. Prenses, bazen doktorla birlikte yatak odasında, bazen üzerine sofrası kurulu bir masanın olduğu çalışma odasında görünüyordu, sonra prenses kayboluyor, ortaya Dolli çıkıyordu; Levin, daha sonra kendisini bir yere yolladıklarını anımsadı. Bir ara kendisine bir masayla bir kanepesi getirmesini söylediler. Bunun Kiti için olduğunu düşünerek, söyleneni büyük bir titizlikle yapmıştı. Kanepesini kendisine yatacak yer hazırlanması için getirdiğini sonradan öğrendi. Sonra da bir şey sorması için doktorun yanına, çalışma odasına yolladılar. Doktor, Levin'e cevap verdi, sonra da şehir meclisindeki rezaletleri anlatmaya koyuldu. Daha sonra prensesin evine, yatak odasındaki gümüş çerçeveli ikonayı getirmesi için yolladılar, ikonayı almak için prensesin yaşlı oda hizmetçisinin yardımıyla küçük bir dolabın üzerine çıkarken lambayı kırdı. Prensesin yaşlı oda hizmetçisi, hem kansı için hem de lamba için onu avutmaya çalıştı. Levin, ikonayı getirdi, Kiti'nin başucuna, yastıkların arasına iyice yerleştirdi, ama bütün bunları nerede, ne zaman, niçin yaptığını bilmiyordu. Prensesin niçin onun elinden tuttuğunu, yüzüne acıyarak baka baka sakinleşmesi için niçin yalvardığını, Dolli'nin niçin ona yemek yedirmeye çalıştığını, niçin

onu odadan çıkardığını, doktorun bile ciddi, acıma ifadesi kaplı bir yüzle ona bakıp niçin bir ilaçtan birkaç damla içmesini söylediğini de anlayamadı.

Bildiği, hissettiği tek şey, bütün olup bitenlerin, bir yıl önce bir taşra kasabasında ağabeyi Nikolay'ın ölüm döşeginde olup bitenlerle aynı olduğuydu. Yalnız, o zamanki bir acıydı, bu bir sevinç. Ama o acı da, bu sevinç de, aynı ölçüde hayatın alışılabilir koşullarının dışındaydı; her ikisi de alışılabilir hayatta birer deliktiler.

Şimdi olmakta olan şeye katlanmak da en azından ötekine katlanmak kadar zor ve acıydı. Bu yüce olayı anlamaya çalışırken ruhu yine, daha önce hiçbir zaman anlayamadığı, aklın ulaşamadığı yücelere çıkıyordu. Böylesine uzun ve görünüşe göre tam bir uzaklaşmadan sonra, tıpkı çocukluğunda, ilk gençlik yıllarında olduğu gibi Tann'ya güvenle, içtenlikle yalvardığını hissediyor, durmadan. 'Tanrım, başışla, yardım et bize!' diye yalvarıyor du.

Bu süre içinde birbirinden ayrı iki ruhsal durum içindeydi. Bunlardan biri, Kiti'den ayrı olduğu anlardaki ruhsal durumuydu. Kalın purolarla dolu küllüğün kenarında birini söndürüp, öbürünü yakan doktorun, Dol-li'nin ve prensin yanında, yemekten, politikadan, Marya Petrovna'nın hastalığından söz edildiği ve Levin'in birdenbire kendini kaybettiği, olup bitenleri unutup gittiği, kendini uykudan uyanmış gibi hissettiği anlar... Öteki de, Kiti'nin yanında, başucunda, yüreğinin

acıma duygusuyla parçalanacakmış gibi olduğu, Levin'in durmadan dua ettiği anlardaki ruhsal durumuydu. Levin yatak odasından gelen her çığlıkla, ilk anda kapıldığı şaşkınlığa kapılıyor, çığılığı duyunca birden yerinden fırlıyor, kendini temize çıkarmaya koşuyor, ama suçlunun kendisi olmadığını hemen anlıyor ve Kiti'yi savunmak, ona yardım etmek istiyordu. Ama Kiti'nin yüzünü görünce, ona yardım edemeyeceğini anlıyor, dehşete kapılıyor ve mırıldanıyordu: 'Tanrım, başışla, sen yardım et!' Bu böyle sürdükçe Levin'in iki ruh hali gittikçe daha da güçleniyordu. Kiti'nin yanmdayken, kendini bütünüyle unutup ve giderek daha sakinleşiyordu. Kiti'nin çektiği acılar ve bu acılar karşısında çaresizliği ona daha çok acı veriyordu. Yerinden fırlayıp bir yerlere kaçmak istiyor, ama kaçacağına, Kiti'nin yarana koşuyordu.

Kimi zaman Kiti, onu üst üste yanma çağırıldığı zamanlar karısını suçluyordu. Ama karısının uysallık okunan, gülümseyen yüzünü görüp, "Seni çok yordum," dediğini duyunca Tann'yi suçluyor, Tann'yi anımsayınca da hemen dua etmeye, Tann'dan onu başışlamasını, kendilerine yardım etmesini dilemeye başlıyordu.

XV

Levin, vaktin geç mi erken mi olduğunu bilmiyordu. Mumlar dibe inmişti. Dolli az önce çalışma odasına gelmiş, doktora yatmasını söylemişti. Levin oturmuş, doktorun manve-

tizmacı bir şarlatan üzerine anlattıklarını dinliyor ve purosunun külüne bakıyordu. Bu, bir dinlenme anıydı. Levin kendini ve o anda nelerin olup bittiğini tamamen unutmuştu. Sadece doktorun anlattıklarını dinliyor ve onu anlıyordu. Ansızın, hiçbir şeye benzemeyen bir çığlık duyuldu. Bu çığlık öylesine korkunçtu ki, Levin yerinden fırladı, soluğunu tutup ürkek, soru dolu bakışları doktorun yüzüne dikili öylece kalakaldı. Doktor başını yana yatırıp kulak kesildi, memnun memnun gülümsedi. Her şey öylesine alışılmamış, olağanüstüydü ki, artık hiçbir şey Levin'i şaşırtmıyordu. "Anlaşılan böyle olması gerekiyor," diye düşündü ve yerinden kıpırdamadı. Peki ama bu çığılığı kim atmıştı? Birden yerinden fırladı, parmaklarının ucuna basarak rüzgâr gibi yatak odasına girdi. Lizaveta Petrovna ile prensesin yanından geçip her zamanki yerinde Ki-ti'nin başucunda durdu. Çığılık kesilmişti. Ama şimdi bir değişiklik vardı. Görmediği, anlamadığı, görmek de anlamak da istemediği bir şeydi bu. Onu Lizaveta Petrovna'nın yüzünde okudu. Ebenin yüzü bembeyazdı, çenesi hafif titriyordu ve bakışları Kiti'ye dikiliydi. Saçının bir perçemi terli alnına yapışmış Ki-ti'nin bitkin, alev alev yanan yüzü Levin'e çevrildi ve onun gözlerini yakalamaya çalıştı. Havaya kalkan elleri, onun ellerini aradı. Kiti, nemli elleriyle kocasının soğuk ellerini tuttu ve yüzüne bastırıldı.

"Gitme, gitme!" dedi. "Korkmuyorum, hiç korkmuyorum! Anne, küpelerimi çıkarın. Beni rahatsız ediyor. Sen de korkmuyorsun de-

ğil mi? Az kaldı Lizaveta Petrovna az..." Giderek daha hızlı konuşuyor, gülümsemeye çalışıyordu. Ama birdenbire yüzü allak bullak oldu ve Levin'i itti.

"Hayır, korkunç bir şey bu!" dedi. "Ölüyorum! Ölüyorum! Sen git, git yanımdan!" diye bağırdı ve yine o bir şeye benzemeyen çığılık duyuldu. Levin, başını ellerinin arasına alıp koşarak odadan çıktı.

Dolli, arkasından: "Bir şey yok, bir şey yok," dedi. "Her şey yolunda."

Ama onlar ne derlerse desinler, Levin artık her şeyin mahvolduğunu biliyor, bitişik odada başını kapının pervazına dayamış duruyordu. Birinin, o zamana kadar hiç işitmediği şekilde bir çığılık attığını, inlediğini duydu ve bu bağıranın, eskiden adı Kiti olan bir varlıktan geldiğini anladı. Levin, çocuk istemekten çoktan vazgeçmişti. Şimdi ise bu çocuktan nefret ediyordu. Hatta Kiti'nin yaşamasını bile istemiyor, yalnızca bu korkunç acıların sona ermesini istiyordu. Odaya giren doktorun koluna yapıştı:

"Doktor! Nedir bu? Nedir? Tanrım!"

Doktor: "Bitiyor," dedi.

Bunu söylerken doktorun yüzü öylesine ciddiye ki, Levin bitiyor sözcüğünü ölüyor anlamına aldı.

Kendini bilmeden koşarak yatak odasına daldı. İlk gördüğü Lizaveta Petrovna'nın yüzü oldu. Bu yüz şimdi daha sert, daha da asıktı. Kiti'nin yüzünü tanıyamadı. Onun yüzü gitmiş, yerine, gerek acının verdiği çarpılma, gerekse çıkardığı korkunç seslerden

ötürü dehşet verici bir ifade vardı. Kalbinin parçalanmak üzere olduğunu hissederek başını karyolaya dayadı. Korkunç çılgık bir türlü susmak bilmiyor, tam tersine, giderek daha da korkunç oluyordu. Derken dehşetin son sınırına varmış gibi ansızın kesildi. Levin kulaklarına inanamıyordu. Ama yanılmış olamazdı: Çılgık kesilmişti. Sakin bir telaş, birtakım hissettirenler, sık sık soluk alışlar geliyordu kulağına. Kiti'nin kesik kesik çıkan canlı, yumuşak, mutlu ve sakin sesini duydu: "Bitti!"

Levin başını kaldırdı. Kiti, bitkin bir halde kollarını yorganın üzerine bırakmış, yüzü son derece güzel, sakin, hiçbir şey söylemeden Levin'e bakıyor, gülümsemek istiyor, ama gülümseyemiyordu.

Levin, birdenbire yirmi iki saattir yaşadığı o esrarlı, korkunç, gerçek dışı dünyadan, tekrar o eski, ama yepyeni bir mutluluk ışığıyla parlayan, o alışılmış dünyasına getirildiğini hissetti. Bütün gerilmiş teller koptu. Hiç ummadığı sevinç çıkırıkları gözyaşlarına dönerek öylesine boşanmıştı ki, bütün bedenini sarsarak konuşmasına uzun süre engel oldu.

Karyolanın önünde yere diz çöküp karısının elini dudaklarına götürdü, öptü ve o el, parmaklarının güçsüz kıpırdamışlarıyla Le-vin'in öpüşlerine karşılık verdi. Bu arada karyolanın ayakucunda Lizaveta Petrovna'nın becerikli ellerinde, o ana kadar var olmayan, ama bundan böyle onlarla aynı haklara sahip olarak beraberce yaşayacak, kendi için aynı

önemde, kendi gibi insanlar üretecek yeni bir insan hayatı kandil alevi gibi titreyordu.

Titreyen eliyle bebeğin sırtına hafifçe şaplak atan Lizaveta Petrovna'nın sesini duydu Levin.

"Yaşıyor! Yaşıyor! Hem de oğlan! İçiniz rahat etsin!"

Kiti, sordu: "Sahi mi anne?"

Prenses hıçkırık hıçkırık ağlıyordu.

Odanın sessizliğinde adeta Kiti'nin sorusuna olumlu bir cevapmış gibi alçak sesle konuşulanların seslerine hiç benzemeyen bir ses duyuldu. Bu, nereden geldiği anlaşılamayan yeni yaratığın cesur, güven dolu, dünyayı umursamayan çılgınlığıydı.

Daha önce Levin'e, Kiti'nin öldüğünü, kendisinin de onunla birlikte öldüğünü, çocuklarının melek olduğunu, Tann'nın hemen karşılarında bulunduğunu söyleselerdi hiçbirine şaşmazdı. Ama şimdi, gerçekler dünyasına döndükten sonra Kiti'nin yaşadığını, sağlığının yerinde olduğunu, ciyak ciyak bağırarak şu yaratığın onun oğlu olduğunu anlayabilmek için çaba harcıyordu. Kiti yaşıyordu, acılan dinmişti. Levin, anlatılamayacak kadar mutluydu. Bu kadarını anlayabiliyor, anladığı bu kadarlık şey, yüreğini sevinçle dolduruyordu. Ama ya çocuk? Nereden, niçin gelmişti? Kimdi?.. Bir türlü bu düşünceye alışamı-yordu. Bu, Levin'e uzun süre alışamayacağı gereksiz bir şey, bir fazlalık gibi görünüyordu.

XVI

Saat ona doğru yaşlı prens, Sergey İvanoviç ve Stepan Arkadyeviç, Levin'in odasında oturuyordu. Lohusadan biraz söz ettikten sonra başka şeylerden konuşmaya başlamışlardı. Levin, bir yandan konuşulanları dinliyor, elinde olmadan geçmiş, o sabaha kadar olanları düşünüyor, dün bu olaydan önce ne durumda olduğunu anımsamaya çalışıyordu. Sanki aradan yüz yıl geçmişti. Ulaşılmaz bir yüksekliği çıkmış da, konuştuğu insanların duygularını incitmemek, gücendirmemek için oradan dikkatle iniyormuş gibi geliyordu. Konuklarıyla konuşurken hep karısını, onun şimdiki durumunun ayrıntılarını, varlığına alışmaya çalıştığı oğlunu düşünüyordu. Evlendikten bu yana kendisi için yeni ve değeri kuşku götürmez bir önem kazanan kadın dünyası şimdi gözünde öylesine yücelmişti ki, bunu hayaline sığdıramıyordu. Kulüpte dünkü akşam yemeği üzerine söylenenleri dinlerken bir yandan da düşünüyordu: "Kiti'nin durumu acaba şimdi nasıl? Uyumuş mudur? Uyanırsa şu anda neler düşünüyor? Oğlum Dmitri ağlıyor mu?" Konuşmanın orta yerinde birden yerinden fırladı, kapıya yürüdü.

Prens, arkasından seslendi: "Birini yolla da, Kiti'nin yanına gelip gelemeyeceğimi bildir bana," dedi.

Kiti uyumuyordu. Annesiyle sakin sakin, çocuğun vaftiz törenini nasıl yapacaklarını konuşuyordu.

Üstüne başına çekidüzen verilmiş, saçla-

n taranmış, başında gökmavisi kurdeleli şık bir bone, kollarını yorganın üstüne koymuş, sırtüstü yatıyordu. Levin'in bakışıyla karşılaşan gözleri, onu kendine doğru çekti. Zaten parlak olan gözleri, Levin ona yaklaştıkça daha da çok parlıyordu. Kiti'nin yüzünde, ölümlerin yüzünde görülen, o başka bir dünyaya geçişin aynısı vardı. Ne var ki, ölümlerde bu bir veda, Kiti'de ise hoşgeldin anlamı taşıyordu. Levin'in yüreğini yine doğum sırasındakine benzeyen bir heyecan kapladı. Kiti, onun elini tutarak, uyuyup uyumadığını sordu. Levin cevap vermedi. Zayıflığını anladığından, başını öbür yana çevirdi.

Kiti: "Ben biraz kestirdim Kostya!" dedi. "Şimdi çok iyiyim."

Yüzü birden değişti; bebeğin sesini duymuştu. "Onu bana verin," dedi. "Getirin Liza-veta Petrovna, Kostya görsün."

Lizaveta Petrovna kıpkırmızı, tuhaf, kırırdayan bir şeyi kaldırıp getirirken: "Gel, baban seni bir görsün," dedi. "Ama durun, önce güzelce hazırlanalım."

Lizaveta Petrovna kırırdayan bu kırmızı şeyi yatağın üzerine yatırdı, kundağını açtı, bir parmağıyla kolunu, bacağını kaldırdı, sırtını çevirip, üzerine bir şeyler serpti, sonra onu tekrar kundağa sardı.

Levin, bu küçük, zavallı yaratığa bakarken yüreğinde boş yere bir babalık duygusunun belirtisini aradı. Yalnızca tiksintiden başka bir şey hissetmiyordu. Ama çocuğu açtıklarında, onun minicik elleri, kollan, pembe san ayak parmaklan, hatta öteki parmaklar -

dan farklı başparmağı ortaya çıkınca, Lizave-ta Petrovna'nın yana açılmış bu küçücük kollan, bacakları yumuşak bir yay gibi kapayarak keten çamaşırların içine hapsettiğini görünce Levin, bu küçük yaratığa öyle acıdı, Li-zaveta Petrovna'nın onun bir yerini incitmesinden öyle korktu ki, hemen elini tuttu.

Lizaveta Petrovna gülümsedi. "Korkmayın, korkmayın!"

Çocuk kundaklanıp, kukla biçimini alınca Lizaveta Petrovna, eseriyle gurur duyar gibi onu şöyle bir salladı kucağında ve sonra Le-vin'in, oğlunu olanca güzelliğiyle görebilmesi için biraz geri çekildi.

Kiti gözlerini ayırmadan, yan gözle ona bakıyordu. "Verin, verin onu bana!" dedi. Hatta doğrulmaya bile davrandı.

"Ne yapıyorsunuz Katerina Aleksandrov-na! Böyle hareket etmemelisiniz! Durun birazcık, size vereceğim. Hele nasıl arslan gibi bir delikanlı olduğumuzu babacığımıza gösterelim de."

Lizaveta Petrovna durmadan kırırdayan, başı kundağın bezleri arasında kaybolmuş kırmızı, garip yaratığı tek eli üzerinde kaldırdı. Öteki elini parmaklarıyla bebeğin ensesinden tutarak destek yapıyordu. Onu Levin'e doğru uzattığında bebeğin burnunu, ona yan yan bakan gözlerini, şapırdayan dudaklarını gördü.

Lizaveta Petrovna: "Çok güzel bir çocuk!" dedi.

Levin içini çekti. Bu güzel çocuk onda yalnızca tiksinti ile acıma duygusu uyandırıyor. Oysa Levin'in beklediği duygu bu değildi.

Lizaveta Petrovna, bebeğe alışık olmadığı memeye yatırırken, Levin arkasını döndü. Ansızın bir kahkaha duyarak dönüp baktı. Gülen Kiti'ydi. Bebek memeyi almıştı.

Lizaveta Petrovna: "Eh, hadi yeter, yeter!" dedi.

Ama Kiti, bebeği bir türlü bırakmıyordu. Annesinin kucağında uyudu.

Kiti, bebeği Levin'e yüzünü görececek biçimde çevirip: "Şuna bak," dedi.

Bebeğin buruş buruş küçücük yüzü birden daha da buruştu ve aksırdı.

Levin, sevgi gözyaşlarını güçlükle tutarak gülümsedi, kansını öptü, loş odadan çıktı.

Bu minicik yaratığa beslediği duygular, beslemeyi umduğu duygudan çok uzaktı. Bu duygulann mutlu ve sevinçli hiçbir yanı yoktu; tam tersine, yeni ve insana acı veren bir korkuydu. Bu, insanın, acıyan bir yerinin olduğunun bilincine varmasının yarattığı bir duyguydu. İlk zamanlar bu duygu ona acı veriyordu. Bu zayıf yaratığa bir zarar gelmesi korkusu öylesine güçlüydü ki, bebek aksırdı-ğı zaman Levin'in duyduğu anlamsız sevincin, hatta gururun verdiği o tuhaf duygu, bunlann altında gömülüp kaldı.

XVII

Stepan Arkadyeviç'in işleri kötü gidiyordu. Satılan korunun parasının üçte ikisi bitmiş, geri kalan üçte birinin de hemen hepsini yüzde on eksigiine tüccardan peşin almıştı. Ama bu kış Darya Aleksandrovna ilk kez kendi

malı üzerinde açıkça hak iddia ederek, paranın alındığını gösteren makbuzu imzalamayı reddettiğinden, tüccar artık para vermiyordu. Stepan Arkadyeviç'in maaşı evin masraflarıyla, ödenmesi gereken ufak tefek borçların kapatılmasına gidiyordu; elde avuçta para yoktu.

Stepan Arkadyeviç bu durumu tatsız, uygunsuz buluyor, bunun böyle sürüp gitmemesi gerektiğini düşünüyordu. Kendi görüşüne göre bu durumun nedeni, maaşının çok az olmasıydı. Bulunduğu görev bundan beş yıl önce çok iyi bir görevdi elbette. Ama şimdi durum değişmişti. Bankanın müdürü Pet-rov on iki bin, yönetim kurulu üyesi Sventits-ki, on yedi bin, bankanın kurucusu Mitin elli bin alıyordu. Stepan Arkadyeviç, "Herhalde uyuyakalmışım, onlar da beni es geçtiler," diye düşünüyordu. Kulak kabartıp, gözlerini dört açtı; kış sonuna doğru dolgun maaşlı, iyi bir görev gözüne kestirdi. Saldırıya geçti. Önce Moskova'da halaları, amcaları, dostları aracılığıyla saldırılarını sürdürdü. Sonra iş, tavına gelince ilkbaharda Petersburg'a gitti. Bu görev, eskiye göre elli kat artıp yılda elli bin rubleye kadar maaş getiren rahat, rüşvetin geçerli olduğu görevlerden biriydi. Güney Demiryolları kuruluşuyla bankalar arasında karşılıklı kredi dengesini sağlayan komisyonun üyeliklerinden biriydi. Bu görev de, bu tür görevlerin hepsinde olduğu gibi, bir tek adamda toplanmasına olanak olmayacak kadar geniş bir bilgi ve çaba gerektiriyordu. Bu göreve, dürüst birinin getirilmesi çok önem-

liydi. Stepan Arkadyeviç de yalnızca dürüst bir insan değil; aynı zamanda bu sözcüğün, "dürüst bir politikacı, dürüst bir yazar, dürüst bir gazeteci, dürüst bir kurum, dürüst bir çalışma" denildiği zaman Moskova'da bir kişinin ya da kurumun yalnızca dürüst olmakla kalmayıp, gerektiği anda hükümete bile kafa tutabilecek ölçüde mert olduğunu anlatan anlamda dürüsttü. Stepan Arkadyeviç, Moskova'da bu sözcüğün bu anlamda kullanıldığı çevrede yaşıyor ve bu çevrede dürüst bir insan olarak biliniyordu. Dolayısıyla bu göreve getirilmeye herkesten çok hakkı vardı.

Bu görev yılda yedi bin ile on bin arasında bir gelir sağlıyordu. Devlet hizmetindeki görevinden ayrılmadan da onu yürütebilirdi Ob-lonski. Stepan Arkadyeviç'in bu göreve getirilmesi iki bakanla bir kadının ve iki Yahudi'nin elindeydi. Gerçi bunların kulakları önceden büküldüyse de, yine de Stepan Arkadyeviç'in Petersburg'a gitmesi gerekiyordu. Ayrıca, kız kardeşi Anna'ya boşanmaları konusunda Karenin'den kesin bir cevap alacağına söz vermişti. Böylece Dolli'den elli ruble alıp Petersburg'a gitti.

Stepan Arkadyeviç, Karenin'in çalışma odasında oturmuş, onun Rus maliyesinin kötü durumunun nedenleri üzerine hazırladığı raporu dinliyor; kendi işinden, Anna'dan söz etmek için Karenin'in sözünü bitirmesini bekliyordu.

Aleksey Aleksandroviç, artık onsuz okuyamadığı kelebek gözlüğünü çıkarıp eski kayın-

biraderine sorar gibi bakışını doğrultunca, Oblonski:

"Evet, çok doğru," dedi. "Ayrıntılarda çok doğrudur bu, ama yine de günümüzün asıl sorunu özgürlüktür derim ben."

Aleksey Aleksandroviç: "Öyle ama, özgürlük sorununu kapsayan yeni bir sorun atıyorum ortaya," dedi.

"Kapsayan" sözcüğünü üzerine basa basa söylemişti. Bunun anlatıldığı bölümü yeniden okumak için kelebek gözlüğünü tekrar taktı.

Güzel bir el yazısıyla geniş aralıklarla yazılmış müsveddeleri aldı, önem verdiği bölümü yeniden okudu.

Gözlüğünün üstünden Oblonski'ye baktı.

"Kişileri koruma sistemini özel kişilerin kişisel çıkarları için değil, kamu yaran için -yüksek tabakadan olanlarla alt tabakadan olanların eşit olarak yararlanmaları için- istiyorum," dedi. "Ama onlar bunu anlayamazlar, onlar sadece kendi çıkarlarını düşünürler ve boş laflara kapılırlar."

Stepan Arkadyeviç, Karenin onların -yani onun raporlarını kabul etmeye yanaşmayan, Rusya'daki bütün kötülüklerin suçlusu olanların- yaptıklarından, düşüncelerinden söz edince konuşmanın bitmek üzere olduğunu bilirdi. Bu yüzden özgürlük sorununu savunmaktan seve seve vazgeçerek Karenin'in düşüncesini kabul etti. Aleksey Aleksandroviç sustu. Müsveddelerinin sayfalarını dalgın dalgın çevirmeye başladı.

Stepan Arkadyeviç: "Ah, sahi, senden bir dileğim olacaktı," dedi. "Pomorski ile görüştü-

günde, yeni kurulan Güney Demiryolları karşılıklı kredi komisyonunun üyeliğine atanmayı çok istediğimi kendisine birkaç sözcükle söylersen çok iyi olur."

Stepan Arkadyeviç, çok istediği bu görevin adına öylesine alışmıştı ki, onu hiç yanılmadan, bir çırpıda söyleyivermişti.

Aleksey Aleksandroviç, bu yeni komisyonun görevinin ne olduğunu sordu ve düşünceye daldı. Komisyonun görevleri arasında onun hazırladığı tasanlarla çelişen bir şeyin olup olmadığını düşünüyordu. Ama bu yeni kuruluşun görevleri çok kaşık olduğu, kendi tasanları da çok büyük bir alanı kapsadığı için, bir anda çelişen herhangi bir şey bulamadı. Kelebek gözlüğünü çıkarıp: "Elbette söyleyebilirim," dedi. "Peki ama bu görevi istemenin nedeni nedir?"

"Maaşı iyi, dokuz bin kadar. Benim parasal durumum ise..."

Aleksey Aleksandroviç: "Dokuz bin!" diye tekrarladı ve kaşlarını çattı. Stepan Arkadyeviç'in atanmayı istediği görevin yüksek ücreti nedeniyle, kendisinin, her zaman israftan kaçınmayı ve tutumluluğu savunan tasanlarının ana düşüncesine aykırı olduğunu düşündü.

"Bence günümüzde verilen bu yüksek ücretler hükümetimizin yanlış ekonomik assiet-te'sinin* en iyi kanıtıdır. Bu konuda bir rapor da vermiştim."

Stepan Arkadyeviç: "Sen nasıl istersen öyle olsun," dedi. "Diyelim ki, bir banka müdü-
Politika, tutum.

rü on bin alıyor, demek bu parayı hak ediyor ya da bir mühendis yirmi bin alıyor. Kim ne derse desin, yap tıkan iş önemli."

"Benim düşünceme göre maaş, herhangi bir mala ödenen ücrettir, bu maaşların da arz talep yasasına uyması gerekir. Maaş bağlanmasında bu yasaya uyulmazsa, örneğin, benim gördüğüm kadarıyla okulu bitiren iki mühendisten, aynı şeyleri bilen, aynı derecede yetenekli iki mühendisten biri kırk bin alıyor, öteki ise iki binle yetinmek zorunda kalıyorsa ya da birtakım hukukçuları ve süvari subaylarını büyük maaşlarla hiç anlamadıkları işlere, banka müdürlüklerine getiriyorlar-sa bütün bunlardan; maaşların arz talep yasasına göre

değil, doğrudan doğruya keyfe göre bağlandığı sonucunu çıkarıyorum. Burada söz konusu olan, devlet hizmetinde kötü etkileri görülen bir kötüye kullanmadır. Bence..."

Stepan Arkadyeviç, eniştesinin sözünü kesmek için acele etti: "Evet ama, kabul et ki yararlı olacağından kuşku edilemeyecek yeni bir kuruluş açılmaktadır. Ne dersen de, önemli bir şey bu! Asıl önemli olan da işlerin dürüstçe yürütülmesidir."

Stepan Arkadyeviç "dürüstçe" sözünü, üzerine basarak, Moskova'da kullandığı anlamıyla kullanmıştı. Ama Aleksey Aleksandroviç, sözcüğün Moskova'daki bu anlamını bilmiyordu.

"Dürüstlük olumsuz bir özelliktir yalnızca," dedi.

Stepan Arkadyeviç: "Ama sen yine de Po-morski'yi gördüğün zaman, bu konuda birkaç şey söylersen beni çok sevindirirsin," dedi.

Aleksey Aleksandroviç: "Yalnız, bana kalırsa bu iş daha çok Bolgarinov'un yetkisinde olan bir şey," dedi.

"Bolgarinov tamam diyor." Stepan Arkadyeviç kızardı.

Bolgarinov adı geçince kızarmasının nedeni şuydu Stepan Arkadyeviç'in: O sabah Yahudi Bolgarinov'u ziyarete gitmiş, bu ziyaret onda tatsız bir izlenim bırakmıştı.

Stepan Arkadyeviç girmek istediği işin yeni, önemli ve dürüst bir iş olduğu inanandaydı. Ama o sabah Bolgarinov onu bekleme odasında öteki ziyaretçilerin arasında belli ki kasıtlı olarak iki saat bekletince tuhaf bir duyguya kapılmıştı.

Rürük'in soyundan gelen Prens Oblons-ki'nin, bir Yahudi parçasının bekleme odasında iki saat beklemek zorunda kalmasından mı, yoksa atalardan kalma bir geleneği, yalnızca devlete hizmet etme geleneğini ömründe ilk kez çiğneyip yeni bir alana atıldığından mı bu duyguya kapılmıştı bilinmez, ama bu duygu gerçekten çok ağırdı. Bolgarinov'un bekleme odasında Stepan Arkadyeviç iki saat favorilerini düzelterek, öteki ziyaretçilerle konuşarak, hızlı adımlarla bir aşağı bir yukarı dolaşarak beklemişti. Bir çiftin bekleme odasında iki saat beklediğini arkadaşlarına gülünç bir biçimde nasıl anlatabileceğini düşünüyor, duygularını kendinden de, başkalarından da büyük bir titizlikle gizlemeye çalışıyordu.

Ama bu iki saat içinde Stepan Arkadyeviç çok sıkılmış, kendini zor bir durumda hissetmişti. Bunun nedenini kendi de bilmiyordu.

Uydurduğu, "Çıfıta gittim, kendim de çıfıtaş-tım" nüktesinin başarısız olmasından mı geliyordu bu duygusu, yoksa başka bir şeyden mi? Bolgarinov, sonunda onu pek kibar bir tavırla kabul edip, -Stepan Arkadyeviç'in küçük düşmesinden haz duyduğu belliydi- ricasını hemen hemen geri çevirince Stepan Arka dyeviç bunu unutmak için acele etmiş, şimdi anımsayınca da yüzü kızarmıştı.

XVIII

Stepan Arkadyeviç, bir süre sustuktan sonra bu tatsız izlenimi üzerinden attı.

"Seninle bir şey daha görüşmek istiyorum," dedi. "Zaten bunun ne olduğunu biliyorsun... Anna'nın işi."

Oblonski'nin ağzından Anna'nın adı çıkınca Aleksey Aleksandroviç'in yüzün birden değişti. O eski canlılığı gitti, yerine yorgun, ölü bir ifade geldi. Oturduğu sandalyede şöyle bir kıyıladı. Gözünü katlarken: "Benden istediğiniz nedir?" dedi.

"Bir karar, Aleksey Aleksandroviç. Nasıl olursa olsun bir karar. Ben sana şimdi... (aldatılmış bir koca olarak değil, diyecekti Stepan Arkadyeviç, ama durumu çıkmaza sokmasından korkup sözü değiştirdi.) ...ben sana şimdi bir devlet adamı olarak değil (bu da pek yersiz kaçmıştı) doğrudan doğruya bir insan, iyi bir insan, bir Hıristiyan olarak başvuruyorum. Ona acımalısın."

Karenin alçak sesle: "Yani nedir?" dedi.

"Biraz acımalısın ona. Onu görseydin

I

tün kışı yanında geçirdim- benim gibi acırdın ona. Durumu çok korkunç. Çok..."

Aleksey Aleksandroviç, daha da ince, cırlak denilebilecek bir sesle: "Anna Arkadyev-na'nın istediği her şeye kavuştuğunu sanıyordum," dedi.

"Ah, Aleksey Aleksandroviç, Tanrı aşkına bırakalım suçlamaları! Olan oldu, biten bitti. Anna'nın neyi istediğini, neyi beklediğini biliyorsun: Boşanmayı."

"Anna Arkadyevna'nın, oğlumun bende kalmasını istediğim sürece boşanmayı kabul etmeyeceğini sanıyordum. Cevabımı da bu doğrultıda verdim. Bu konuyu da artık kapanmış sayıyorum."

Aleksey Aleksandroviç'in sesi çok ince çıkıyordu. Stepan Arkadyeviç, eniştesinin dizine dokundu.

"Tanrı aşkına sinirlenme," dedi. "Bu sorun daha kapanmadı. İzin verirsen durumu kısaca özetleyeyim: Ayrıldığınızda zaman o kadar çok büyüklük, bir erkek için ne kadar mümkünse o kadar, hatta bir insanın gösterebileceğinden de çok yüce gönüllülük gösterdin. Ona her türlü özgürlüğü verdin, boşanmaya bile razı oldun. Bunun değerini Anna da biliyordu. Yo, tersini düşünme. Senin yüce gönüllülüğünün değerini biliyordu.

Öyle ki, ilk anlarda sana karşı suçlu olduğunu hissettiği için durumu enine boyuna düşünmemiş, düşünmemiş, her şeyi reddetmişti. Ama gerçekler ve geçen zaman, ona, durumunun katlanılmaz, çekilmez olduğunu gösterdi..."

Aleksey Aleksandroviç, kaşlarını kaldıra-

rak Stepan Arkadyeviç'in sözünü kesti. "An-na Arkadyevna'nın hayatı beni ilgilendirmez."

"İzinle buna inanmayacağım. Anna'nın durumu kendisi için bir işkence, ama bunun hiç kimseye bir yaran yok. Hak etti bunu, diyeceksin. O da bunu biliyor, bu yüzden de senden bir dilekte bulunmuyor. Senden bir dilekte bulunmaya cesareti olmadığını açık açık söylüyor. Ama bizler, onun akrabaları, onu seven bizler, bunu senden diliyoruz. Sana yalvıyoruz. Nedir acı çekmesinin nedeni? Bunun kime bir yaran var ki?"

Aleksey Aleksandroviç: "Özür dilerim ama, yanılmıyorsam beni suçlu sandalyesine oturtuyorsunuz," dedi.

Stepan Arkadyeviç, ona dokunmasının eniştesini yumuşatacağından kuşkusu yokmuş gibi, koluna bir kez daha dokunarak:

"Yo, hayır, hayır," dedi. "Yalnız şunu söylemek istiyorum: Anna'nın durumu kötü ve onun bu durumunu yalnız sen düzeltebilirsin. Bu da sana hiçbir şey kaybettirmez. Her şeyi öyle düzenlerim ki, hiçbir şeyin farkına varmazsın. Zaten söz vermiştin."

"O sözü eskiden vermiştim. Oğlumun ortaya çıkardığı sorunun da meseleyi kökünden çözdüğü kanımsıydım. Ayrıca, Anna Arkadyevna'nın soylu bir yüreği olduğunu sanıyordum..."

Aleksey Aleksandroviç'in dudakları titremeye başladı. Sonunu güçlkle getirdi.

Stepan Arkadyeviç: "O, her şeyi senin yüce gönüllülüğüne bırakıyor," dedi. "İçinde bulun-

duğu korkunç durumdan onu kurtarmanı diliyor ve yalvıyor, artık oğlunu da istemiyor. Sen iyi bir insansın Aleksey Aleksandroviç. Bir an kendini onun yerine koy. Boşanma işi, onun bu durumunda bir ölüm kalım meselesi. Sen söz vermemiş olsaydın, o da kaderine razı olur, köyde yaşardı. Ama söz verdin, o da sana yazdı ve Moskova'ya taşındı. İşte şimdi kiminle karşılaşsa, yüreğinden yaralanarak altı aydır Moskova'da yaşıyor. Her gün senden gelecek cevabı bekliyor. Doğrusu, bu ölüm cezasına çarptırılmış bir insanı, boynunda ilmekle, belki öleceksin, belki de bağışlanacaksın diye aylarca bekletmeye benziyor. Acı ona. Her şeyi üzerime alıyorum... Vos scrupules..."

Aleksey Aleksandroviç tiksintiyle onun sözünü kesti: "Ben bundan söz etmiyorum... Yoksa belki de söz vermeye hakkım olmayan bir şeye söz vermiş olabilirim."

"Demek sözünden dönüyorsun?"

"Olabilir bir şeye hiçbir zaman hayır dememişimdir. Ama söz verdiğim şeyin ne ölçüde yapılabilecek bir şey olduğunu düşünmem için zaman istiyorum."

Oblonski, ayağa fırlayarak: "Hayır, Aleksey Aleksandroviç, buna inanmak istemiyorum!" dedi. "Anna, ancak bir kadının olabileceği kadar mutsuz ve siz onu böyle reddedemezsiniz..."

"Söz verdiğim şeyi mümkün olduğu ölçüde yapanm. Vous professez d'tre un libre pen-seur.' Ama inanan bir insan olarak ben böy-

* Sizin endişeniz.

** Siz, özgür düşünceli bir insan olduğunuzu açıkça söylüyorsunuz.

|HF

leşine önemli bir işte Hıristiyanlık yasasına aykırı davranmamam."

"Ama bildiğim kadarıyla, Hıristiyan toplumlarda boşanmaya izin vardır. Boşanmaya kilisemiz de izin vermektedir. Ve görüyoruz ki..."

"İzin vardır, ama o anlamda değil..."

Oblonski, bir an sustuktan sonra: "Alek-sey Aleksandroviç, tanıyamıyorum seni," dedi. "Her şeyi bağışlayan sen değil miydin? Biz de, bu davranışının yüce bir davranış olduğunu söylemiştik. Hıristiyanlık ruhunun önderliğinde her şeye hazır olan sen değil miydin? Kendin söylüyordun: 'Gömleğini alana ceketini de çıkar ver,' diye. Şimdi de..."

Aleksey Aleksandroviç birden ayağa kalktı. Yüzünde renk kalmamıştı, çenesi titriyordu. "Rica ederim... Rica ederim kapatın... Kapatın bu konuyu."

Stepan Arkadyeviç bozulmuş, gülümseyerek elini uzattı.

"Neyse, seni üzdüysem bağışla. Ama elçiye zeval olmaz derler. Ben görevimi yaptım, hepsi o kadar."

Aleksey Aleksandroviç elini uzattı, düşüncelere dalmış gibi: "Düşünmek, bazı yollar aramak zorundayım," dedi.

Aklına bir şey gelmiş gibi ekledi: "Öbür gün size kesin bir cevap veririm."

XIX

Korney, "Sergey Alekseyeviç!" diye haber verdiğinde Stepan Arkadyeviç çıkmaya hazırlanıyordu.

Stepan Arkadyeviç: "Kimdir bu Sergey Alekseyeviç?" diye başlamıştı ki, birden anımsadı.

"Ah, Seryoja!" dedi. "Sergey Alekseyeviç deyince, ben de şube müdürü geldi sandım. Anna, benden onu görmemi rica etmişti," diye düşündü.

Stepan Arkadyeviç, Anna'nın onu yolcu ederken, "Nasıl olsa onu göreceksin. Nerede olduğunu, ona kimin baktığını iyice öğren. Hem, Stiva... mümkün olursa! Mümkün müdür sence?" derken yüzündeki ürkek, acıklı ifadeyi anımsadı. Stepan Arkadyeviç, "mümkün olursa" sözünün ne anlama geldiğini biliyordu. Bu, boşanmayı oğlu, Anna'ya kalacak biçimde ayarlayabilirse, anlamına gelmekteydi. Ama Stepan Arkadyeviç, artık bu konuda düşüncecek hiçbir şeyin olmadığını biliyordu; yeğenini göreceğine sevinmişti.

Aleksey Aleksandroviç'in kayınbiraderine, oğluna annesinden hiç söz etmediklerini, onun da bir sözcükle bile olsa çocuğa annesinden söz etmemesini rica ettiğini anımsadı.

Aleksey Aleksandroviç: "Gafletimizden yararlanarak, annesiyle olan görüşmesinden sonra hastalandı, hatta öleceğinden bile endişe ettik. Ama akıllıca bir tedavi ile deniz banyosu sayesinde sağlığına kavuştu. Şimdi doktorun tavsiyesine uyarak, onu okula verdim. Gerçekten de arkadaşlarının onun üzerinde iyi bir etkisi oldu. Dersleri de iyi."

Stepan Arkadyeviç rahat, canlı bir tavırla odaya giren mavi ceketli, uzun pantolonlu, geniş omuzlu, güzel yüzlü çocuğa bakarak:

"Vay, vay, kocaman olmuş!" dedi. "Seryo-ja'lıktan çıkmış artık, basbayağı Sergey Alek-seyeviç olmuş!"

Çocuğun gürbüz, neşeli bir görünüşü vardı. Dayısına, bir yabancıya olduğu gibi öne eğilerek selam verdi. Ama onu tanıyınca kızardı. Bir şeye güvenmiş, canı sıkılmış gibi hemen öte yana döndü, babasının yanına gitti ve ona okulda aldığı notların listesini verdi.

"Güzel," dedi babası. "Gidebilirsin."

Stepan Arkadyeviç: "Zayıflamış, boyu uzamış, çocukluktan çıkmış, büyümüş," dedi. "Çocuklarda en çok sevdiğim çağdır bu. Söyle bakalım, beni anımsadın mı?"

Çocuk hızla dönüp babasına baktı. Dayısının yüzüne bir göz attıktan sonra:

"Anımsadım," dedi. "Mon önde."* Sonra başını önüne eğdi.

Dayısı, çocuğu yanına çağırdı. Elinden tuttu. Onunla konuşmak istiyor, ama ne söyleyeceğini bilemiyordu.

"Ee, işler nasıl gidiyor bakalım?" dedi.

Çocuk kızardı ve hiç cevap vermeden elini dayısının elinden çekmeye çalıştı. Stepan Arkadyeviç, onun elini bırakınca çocuk saliverilmiş bir kuş gibi babasına soru dolu bir bakışla baktıktan sonra, hızlı adımlarla odadan çıktı.

Seryoja'nın, annesiyle son görüşmesinden bu yana bir yıl geçmişti. O günden sonra annesinden söz edildiğini hiç duymamış, o yıl da okula verilmişti. Orada yeni arkadaşlar edinmiş ve onları sevmişti. Annesiyle son gö-

* Dayım.

rüşmesinden sonra onu hasta eden annesiyle ilgili o anılar ve kuruntular artık kafasını uğraştırmıyordu. Geldikleri zaman onları, insana utanç veren, yalnızca kızların düşünebileceği, bir oğlan çocuğuna, hele okula giden bir oğlan çocuğuna hiç yakışmayan şeyler sayarak hemen aklından uzaklaştırıyordu. Babasıyla annesinin arasında, onların ayrılmalarına neden olan bir kavganın geçtiğini, babasının yanında kalmasının gerekli olduğunu biliyor, kendini bu düşünceye alıştırmaya çalışıyordu.

Annesine benzeyen dayısını görünce tatsız bir duyguya kapılmıştı. İçinde yine yüz kızartıcı saydığı anılar canlanmıştı. Bu tatsız duygunun bir nedeni de, çalışma odasının kapısında beklerken duyduğu birkaç sözcükten, özellikle babası ile dayısının yüzlerinden, onların annesinden söz ettiklerini anlamış olmasıydı. Bu nedenle, yanında kaldığı ve her şeyiyle bağlı olduğu babasını suçlamamak, en önemlisi de, kendini öylesine küçültücü saydığı duygusallığa kaptırmamak için onun huzurunu bozmaya gelen dayısına bakmamaya, onun anımsattığı şeyleri düşünmeme-ye çalışıyordu.

Ama arkasından çıkan Stepan Arkadyeviç, onu merdivenlerde görüp yanına çağırdığında, okulda dersler arasında zamanının nasıl geçirdiğini sorduğunda Seryoja -babasının yokluğunda- dayısıyla konuşmaya başladı. Onun sorusunu: "Trencilik oynuyoruz," diye cevapladı. "Bakın şöyle: İki kişi sıraya oturuyor. Bu oturanlar yolcu oluyorlar. Bir

kişi de sıranın üzerinde ayakta duruyor, sonra herkesi sıraya bağlıyorlar; ellerimizle ya da kayışlarla bağlanıyor ve salonda koşmaya başlıyoruz. Gelirken de kapılan açıyorlar. En zor iş kondüktör olmak!"

Stepan Arkadyeviç gülümsedi. "Ayakta duran mı kondüktör oluyor?" diye sordu.

"Evet, insanın çok cesur, çevik olması gerekir. Özellikle tren birden durunca ya da biri düşünce."

Stepan Arkadyeviç, çocuğun, annesinin -lere benzeyen pırl pırl, çocuksu masumiyetini artık kaybetmiş gözlerine içi burkularak baktı.

"Doğru, çok güç bir iş bu," dedi.

Aleksey Aleksandroviç'e, çocuğa Anna'dan söz etmeyeceğine söz vermişti ama, kendini tutamadı, ansızın: "Annemi anımsıyor musun?" diye sordu.

Seryoja, acele acele konuşarak: "Hayır, anımsamıyorum," dedi ve yüzü kıpkırmızı oldu, başını önüne eğdi. Dayısı, ağzından tek bir sözcük daha alamadı.

Slav öğretmen, öğrencisini yarım saat sonra merdivenlerde buldu. Öfkeli miydi, yoksa ağlıyor muydu, uzun süre anlayamadı.

"Bir yeriniz incindi galiba; peki ne zaman düştünüz? Bunun tehlikeli bir oyun olduğunu size söylemişim. Durumu okul müdürünüze bildirmeliyim."

"Bir yerimi incitseydim kimsenin haberi olmazdı, bundan kuşkunuz olmasın."

"Peki, nedir öyleyse?"

"Rahat bırakın beni!.. Anımsıyorum ya da

anımsamıyorum... Ona ne bundan? Niçin anımsayacakmışım? Rahat bırakın beni!"

"Rahat bırakın beni!" diye öğretmenine değil, bütün dünyaya söylüyordu.

XX

Stepan Arkadyeviç her zamanki gibi, Pe-tersburg'da vaktini boş geçirmede. Kız kardeşinin boşanma işiyle, kendi işini gördükten başka, kendi deyimiyle, Moskova'nın miskinliğini üzerinden atması gerekiyordu.

Moskova, cafes chanfants'larma,* uzun arabalarına rağmen yine pis kokulu bir bataklıktı. Stepan Arkadyeviç bunu her zaman hissetmişti. Moskova'da, özellikle ailesiyle bir arada yaşayınca ruhsal yönden çöktüğünü hissederdi. Uzun bir süre hiçbir yere gitmeden Moskova'da kalınca, karısının huysuzlukları, sitemleri, çocukların sağlık durumları, eğitimleri, dairesindeki ufak tefek olaylar onu huzursuz etmeye başladılar. Hatta borçlarının olması bile rahatsız ederdi, ama Peters-burg'a geldiğinde, Moskova'daki gibi ömrünü tüketmeyip, tam anlamıyla yaşayan çevresinin içinde bir süre kalmak ona yeterdi; o zaman bütün tasalan ateş görmüş balmumu gibi eriyip giderdi.

Ya kansı?.. Daha bugün Prens Çeçenski ile konuşmuştu. Prens Çeçenski'nin bir kansı, bir ailesi, soylular askeri okulunda okuyan bir oğullan, öte yandan yasadışı bir ailesi ve çocukları vardı. Birinci ailesi hiç de kö-Şarkılı Cafe'ler.

tü olmadığı halde, Prens Çeçenski ikinci ailesinde daha mutluymuştu. Büyük oğlunu alır, ikinci ailesine götürürdü; Stepan Arkadyeviç'e de, bunu oğlunun gelişmesi açısından çok yararlı olduğunu söylemişti. Böyle bir şey Moskova'da olsaydı, acaba ne derlerdi?

Peki, ya çocuklar?.. Petersburg'da çocuklar, babalarının hayatın tadını çıkarmalarına engel olmazlardı. Çocuklar yatılı okullarda okutulurdu. Moskova'da yaygın olan, -Lvov'uniki gibi- her türlü lüksün çocuklar için olduğu, ana babaya ise yalnızca çalışmak ve çocuk çocuğunu düşünmenin kaldığını ileri süren ilkel görüşlerin hiçbirine Petersburg'da yer yoktu. Burada her insanın, kültürlü bir insan gibi yalnızca kendisi için yaşaması gerektiğini anlamışlardı.

Ya resmi görev?.. Burada görev de Mosko-va'daki gibi ağır ve sıkıcı bir yük değildi. Burada görevde bulunmak insana birtakım çıkarlar sağlıyordu. Bir karşılaşma, bir hizmet, yerinde söylenen bir söz, yerine ve zamanına göre hareket etme yeteneği, tıpkı Stepan Arka dyyeviç'in dün görüştüğü, şimdi en yüksek memurluklardan birinde bulunan Bryantsev gibi; insanı bir anda mesleğinin doruğuna çıkarabilirdi. Burada çalışmanın çekici yanları vardı.

Petersburgluların, özellikle para konusundaki görüşleri Stepan Arkadyeviç'in üzerinde huzur dolu bir etki bırakmıştı. En azından elli bin rublenin altından girip üstünden çıkan Bartniyanski, dün bu konuda çok ilginç bir şey söylemişti.

Yemekten önce, bir konuşma sırasında Stepan Arkadyeviç, Bartniyanski'ye: "Yanılmıyorsam Mordvinski ile yakın dostluğun var. Benim için ona bir kelimecik söylersen, bana büyük bir iyilik yapmış olursun. Göz koyduğum bir yer var. Güney Demiryolları..."

"Nasıl olsa aklımda kalmaz... Yalnız anlayamadığım bir şey var; şu Yahudilerin demiryolu işiyle ilgilenmek nereden aklına esti?.. Bu, ne dersin de, iğrenç bir iş." Stepan Arkadyeviç, bunun önemli bir iş olduğunu söylemedi: Bartniyanski bunu anlayamazdı. "Paraya ihtiyacım var. Elime geçen para geçinmeme yetmiyor."

"Ama geçiniyorsun işte."

"Geçiniyorum ama, borçla."

Bartniyanski, Stepan Arkadyeviç'e acımış gibi: "Ne diyorsun?" demişti. "Çok mu borcun var?"

"Çok. Yirmi bin."

Neşeli bir kahkaha atmıştı Bartniyanski.

"Oh, ne mutlu sana! Benim bir buçuk milyon borcum var, cebimde bir kapik yok, ama gördüğün gibi, yine de yaşayabiliyorum."

Stepan Arkadyeviç, onun gerçekten de yaşadığını yalnızca sözlerinden değil, tanık olduğu olaylardan da biliyordu. Jivahov'un üç yüz bin borcu vardı, hiç parası yoktu, ama yine de yaşıyordu. Hem nasıl yaşamak! Herkesin çoktandır mahvolmuş gözüyle baktığı Kont Krivtsov'un iki metresi vardı. Petrovski beş milyonun altından girip üstünden çıkmıştı, ama yaşıyordu yine de. Hatta para işiy-

le ilgilenen kuruluşun başındaydı ve yirmi bin ruble maaş alıyordu.

Bütün bunların yanında, Petersburg'un fiziksel yönden de hoş bir etkisi olmuştu Stepan Arkadyeviç'in üzerinde; dinçleşiyordu. Moskova'dayken arada bir saçlardaki aklara bakar, akşam yemeğinden sonra uyku bastırır, gerinmek ihtiyacı duyar, merdivenleri sık sık soluyarak çıkar, genç kadınların yanında sıkılır, balolarda dans etmezdi. Peters-burg'da ise kendini on yaş daha genç hissedirdi.

Avrupa'dan yeni gelen seksenlik Prens Pyotr Oblonski'nin dün sözünü ettiği şeyin aynısını hissediyordu Petersburg'da. Prens Pyotr Oblonski:

"Biz burada yaşamasını bilmiyoruz," demişti. "İnanır mısın, yazı Baden'de geçirdim de kendimi tamamiyle gençleşmiş hissettim. Genç bir kadın görünce aklıma hemen... Yemeğini yiyip, iki kadehçik de çektin mi, kendini gençleşmiş hissedersin. Rusya'ya döndüm, karara görmek, işin kötüsü de köye gitmek zorunda kaldım. İnanmazsın, iki hafta sonra ropdöşambri sırtıma geçirdim, yemeğe inerken giyinmeyi bile bıraktım. Genç kadınları düşünmek şöyle dursun; iyice ihtiyarladım. Artık bana ruhumun ebedi kurtuluşu için çalışmaktan başka yapacak şey kalmadı. Paris'e gitsem yine düzelirim."

Pyotr Oblonski'nin anlattıklarını Stepan Arkadyeviç de hissediyordu. Moskova'da üzerine o tür bir bitkinlik çöküyordu. Orada uzun süre yaşamaya devam edecek olsa, ru-

hunu kurtarma tasasına bile düşebilirdi, ama Petersburg'da yeniden yaşadığını hissetmeye başlamıştı.

Prenses Betsi Tverskaya ile Stepan Arkadyeviç arasında eskiden beri oldukça tuhaf bir ilişki vardı. Stepan Arkadyeviç, her zaman ona şakadan kur yapar, bundan hoşlandığını bilerek, yine şakayla ona son derece açık saçık şeylerden söz ederdi. Stepan Arkadyeviç, Karenin ile konuştuğunun ertesi günü Bet-si'ye uğradı. Kendini öylesine genç hissediyordu ki, ona şakadan kur yapmış, açık saçık şeylerden söz etmiş ve bu konuda farkına varmadan çok ileri gitmiş, sonra da bu durumdan nasıl sıyrılabileceği kara kara düşünmeye başlamıştı. Çünkü Betsi'den hoşlanmak bir yana, tiksiniyordu da. Şakanın bu duruma gelmesine neden olan şey, Betsi'nin Stepan Arkadyeviç'ten hoşlanmasıydı. Prenses Miyahkaya'nın gelip de, onların baş başa yalnızlığına son vermesi Stepan Arkadyeviç'i sevindirmişti.

Prenses Miyahkaya Stepan Arkadyeviç'i görünce: "Siz de buradasınız demek," dedi. "Zavallı kız kardeşinizden ne haber? Yüzüme öyle bakmayın. Ondan yüz bin kat daha kötü insanlar bile ona saldırdığı günden bu yana, böyle davranmakla çok iyi ettiğini düşünürüm. Kız kardeşiniz Petersburg'dayken bana haber vermediğiniz için Vronski'yi bağışlaya-mıyorum. Gidip onu görmeyi, her yere onunla gitmeyi isterdim. Ona lütfen sevgilerimi iletin. Bana ondan söz etsenize."

Saflığından, Prenses Miyahkaya'nın, "Kız kardeşinizden söz etsenize bana," demesini ciddiye alan Stepan Arkadyeviç:

"Evet, durumu çok kötü, yalnız..." diye başladı.

Ama Prenses Miyahkaya âdeti üzere hemen Stepan Arkadyeviç'in sözünü kesti, kendinden söz etmeye başladı: "Anna, benden başka herkesin gizli yapmakta olduğu şeyi yaptı, ama ne var ki o kocasını aldatmak istemedi, yapacağını açık açık yaptı. Hele şu sizin yan deli eniştenizi bırakmakla akıllılık da etti. Bağışlayın beni. Herkes onun akıllı olduğunu söylerdi, aptaldır diye bir tek ben söyledim. Şimdi Lidya İvanovna ve Landau ile sıkı fıkı olunca, herkes onun yan deli olduğunu söylemeye başladı. Başkalannın düşüncelerini paylaşmak hoşuma gitmez, ama bu kez elimde değil."

Stepan Arkadyeviç: "Anlatır mısınız, nedir bu işin aslı?" dedi. "Kız kardeşimin işi için dün ona gittim. Kesin bir cevap vermesini rica ettim. Vermedi, düşünceğini söyledi. Bu sabah da cevap yerine, Lidya Ivanovna'nın evinde bu akşam yapılacak toplantıya bir davet aldım."

Prenses Miyahkaya keyifli: "Evet, öyle, öyle işte," dedi. "Vereceği cevabı Landau'dan soracaklar."

"Nasıl yani? Landau'dan mı soracaklar? Neden? Peki, kimin nesidir bu Landau?"

"Nasıl, Jules Landau'yu tanımıyor musunuz? Le femeux Jules Landau, le ckdrvoyani?' O da yan delinin biridir. Demek kız kardeşini-

Ünlü Fransız medyum..

zin kaderi şimdi onun elinde. Taşrada yaşamının zararları işte... dünyadan haberiniz yok. Anlatayım da dinleyin: Landau, Paris'te bir mağazada commis'miş." Bir gün doktora gitmiş. Doktorun bekleme odasında uykuya dalmış ve uykusunda hastalara öğütler, hem de çok tuhaf öğütler vermeye başlamış. Sonra Yuri

Meledinski'nin -hani şu hasta olanınsı, Landau'nun adım duymuş, alıp kocasına getirmiş. Şimdi kocasını iyi etmeye çalışıyor. Bana sorarsanız bir şeye yaradığı yok, çünkü hasta yine eskisi gibi zayıf, ama ona inanıyor, nereye giderlerse yanlarında taşıyorlar, Rusya'ya da beraberlerinde getirdiler. Burada başına üşüştüler. Kontes Bezzubova'yı iyileştirdi. O da onu öylesine sevdi ki, evlat edindi."

"Nasıl evlat edindi?"

"Basbayağı evlat edindi işte. Artık adı Lan-dau değil, Kont Bezzubov'dur, ama şimdi önemli olan bu değil. Lidya -onu çok severim, ama bir tahtası eksiktir- evet, Lidya da sanıldı Landau'ya. O da, Aleksey Aleksandroviç de ona sormadan en küçük bir karar veremiyorlar. Bu yüzden kız kardeşinizin kaderi, şimdi Landau'nun, öteki adıyla Kont Bezzubov'un elinde."

II

XXI

Stepan Arkadyeviç, Bartniyanski'nin evinde yediği güzel bir yemekten, bol bol içtiği konyaktan sonra Lidya İvanovna'nın evine belirtilen saatten biraz geç geldi.

* Tezgâhtar.

Antrede Aleksey Aleksandroviç'in bildik paltosu ile tuhaf biçimli, kopçalı, ince bir paltoyu gözden geçirirken kapıcıya:

"Kontesin yanında başka kim var?" diye sordu. "Fransız var mı?"

Kapıcı son derece ciddi: "Aleksey Aleksandroviç Karenin ile Kont Bezzubov," dedi.

Stepan Arkadyeviç merdivenden çıkarken, "Prenses Miyahkaya doğru tahmin etmiş," diye düşündü. "Çok ciddi bir durum! Ama Kontes Lidya İvanovna ile ahbap olabilirim iyi olur. Sözü geçen bir kadındır. Pomorski'ye iki sözcük söylese benim iş tamamdır."

Dışarıda hava hâlâ aydınlıktı, ama Lidya İvanovna'nın perdeleri indirilmiş küçük salonunda mumlar bile yakılmıştı.

Lambanın altındaki yuvarlak masada kontes ve Aleksey Aleksandroviç oturmuş, alçak sesle bir şeyler konuşuyorlardı. Salonun öteki ucunda eğri bacaklı, kadın gibi geniş kalçalı, uçuk benizli, parlak güzel gözleriyle, ceketinin yakasının üzerine dökülen saçlarıyla yakışıklı, zayıf, kısa boylu bir adam ayakta duruyor, duvardaki portrelere bakıyordu. Stepan Arkadyeviç, kontes ve Aleksey Aleksandroviç'le selamlaştıktan sonra, elinde olmadan bir kez daha yabancıya baktı.

Kontes, adama, Oblonski'yi şaşırtacak kadar yumuşak bir sesle, çekine çekine: "Monsieur Landau!" dedi.

Landau telaşa dönüp baktı, gülümseyerek yaklaştı, Stepan Arkadyeviç'in uzattığı elinin içine gevşek bir şekilde terli elini bırak-

tı ve sonra hemen uzaklaştı, portrelere bakmayı sürdürdü. Aleksey Aleksandroviç ile kontes, anlamlı anlamlı bakiştılar.

Kontes Lidya İvanovna, Stepan Arkadyeviç'e Karenin'in yanında bir yer göstererek:

"Sizi gördüğüme çok sevindim," dedi. "Özellikle bugün gördüğüme sevindim."

Fransız'a bir göz attıktan sonra alçak sesle: "Onu size Landau diye tanıttım. (Bakışını Aleksey Aleksandroviç'e çevirdi.) Ama belki siz de biliyorsunuzdur, aslında Kont Bezzubov'dur. Ancak, kendisine kont denilmesinden hoşlanmıyor."

Stepan Arkadyeviç: "Evet, duydum," dedi. "Kontes Bezzubova'yı iyileştirdiğini söylüyorlar."

Kontes, Aleksey Aleksandroviç'e döndü.

"Kontes Bezzubova, bugün bana uğradı. Kadıncağız perişan. Onun için bu ayrılık korkunç bir şey. Öyle bir darbe ki!"

Aleksey Aleksandroviç: "Kesin gidiyor mu yani?" diye sordu.

Kontes Lidya İvanovna, Stepan Arkadyeviç'e döndü.

"Evet, Paris'e gidiyor," dedi. "Dün bir ses duymuş."

Oblonski, henüz anlayamadığı garip şeylerin dönmekte olduğu ya da dönebileceği bu toplulukta elden geldiğince dikkatli olması gerektiğini hissediyordu.

"Ah, ses! Ses!" diye tekrarladı.

Bir dakika kadar süren bir sessizlikten sonra Kontes Lidya İvanovna, asıl konuya geçiyormuş gibi, dudaklarında kibar bir gülüm-

semeye Oblonski'ye döndü. "Eskiden beri tanırım sizi. Yakından tanımak da beni çok mutlu etti. Les amis de nos amis sont nos amis' Ama gerçek bir dost olabilmek için, dostun ruhsal durumunu anlamak gerekir, oysa korkarım Aleksey Aleksandroviç'i anlamaya çalışmıyorsunuz. (Kontes Lidya İvanovna güzel, hülyalı gözlerini kaldırdı.) Neden söz ettiğimi anlıyorsunuz sanırım."

Kontesin neden söz ettiğini iyice kavrayamayan, bu yüzden de yuvarlak sözlerden ayrılmak istemeyen Oblonski: "Aleksey Alek-sandroviç'in durumunu az çok anlıyorum kontes," dedi.

Kontes Lidya İvanovna, Landau'nun yanına doğru yürüyen Aleksey Aleksandroviç'i sevgi dolu bir bakışla izlerken, ciddi bir tavırla: "Değişiklik görünümünde değil," dedi "Yüreği değişti, şimdi yepyeni bir yüreği var. İşte ben de onun ruhunda olan bu değişikliği anlayamadığımdan korkuyorum," dedi.

Stepan Arkadyeviç, bir yandan konuşurken, bir yandan da, kontesten, iki bakandan hangisi için aracılığını rica etmesi gerekeceğini anlamaya, onun hangi bakanla daha iyi görüştüğünü kestirmeye çalışıyordu.

Kontes: "Onda olan bu değişiklik yakınlarına beslediği sevgiyi zayıflatamaz," dedi. "Tam tersine, ondaki bu değişiklik sevgiyi artıran bir değişikliktir. Ama korkarım beni anlayamıyorsunuz. (Tepsiyle çay getiren uşağı bakışıyla göstererek ekledi.) Çay almaz mıydınız?"

* Dostlarımızın dostları, bizim de dostlarımızdır.

"Alırım kontes. Hiç kuşku yok ki Aleksey Aleksandroviç'in uğradığı felaket..."

Kontes, Stepan Arkadyeviç'in gözlerinin içine ona tutkunmuş gibi bakarak: "Evet, felaket," dedi. "Ama yüreğini yepyeni bir duyguyla, O'nunla doldurduğu için bir mutluluğa dönüşüveren bir felaket bu."

Stepan Arkadyeviç, "Sanırım iki bakana da söylemesini rica edebileceğim," diye düşündü.

"Oh, elbette kontes," dedi. "Ama bence bu değişiklik hiç kimsenin, en yakın dostun bile sözünü etmek istemediği kadar kişiseldir."

"Hiç de değil! Konuşmalı ve birbirimize yardımcı olmalıyız."

Oblonski tatlı tatlı gülümsedi. "Evet, elbette, ama inançlar arasında öyle bir ayrılık oluyor ki, üstelik..."

"Kutsal Gerçek konusunda görüş ayrılığı olamaz."

"Oh, evet, elbette, ama..."

Stepan Arkadyeviç, ne söyleyeceğini şaşırıp, sustu. Kontesin neden söz ettiğini anlamıştı.

Aleksey Aleksandroviç, Lidya İvanov-na'nın yanına yaklaştı, çok önemli bir şeyden söz ediyormuş gibi: "Hemen uyuyacak galiba," diye fısıldadı.

Stepan Arkadyeviç dönüp baktı. Landau pencerenin yanında, bir koltuğun arkasına yaslanmış, başı önünde oturuyordu. Kendisine bakıldığını hissedince başını kaldırdı. Dudaklarında çocuksu, saf bir gülümseme belirdi.

323

Kontes Lidya İvanovna, Aleksey Aleksan-droviç'in oturması için usulca bir sandalyeyi işaret etti.

"İlgilenmeyin," dedi. "Dikkat ettim..." Tam o sırada elinde bir pusulayla uşak içeri girdi. Lidya İvanovna, pusulaya çabucak bir göz gezdirdi, özür dileyip büyük bir çabuklukla cevap yazdı, uşağa verdi ve masaya dönerek, kesilen konuşmasını sürdürdü: "Dikkat ettim, Moskovalılar; özellikle erkekleri, dine karşı son derece ilgisiz oluyorlar."

Stepan Arkadyeviç: "Yo, hayır kontes," dedi. "Bence Moskovalılar dine sıkı sıkıya bağ-lıklanıyla ün salmışlardır."

Aleksey Aleksandroviç, Stepan Arkadye-viç'e döndü. Dudaklarında yorgun bir gülümseme: "Evet ama, anladığım kadarıyla, ne yazık ki siz ilgisiz olanlardansınız," dedi.

Lidya İvanovna: "İnsan ilgisiz nasıl olabilir ki?" dedi.

Stepan Arkadyeviç en yumuşatıcı gülüm-semesiyle: "Bu konuda ben pek ilgisiz değilim," dedi. "Sadece beklemedeyim. Benim için henüz bu sorunlarla uğraşmanın zamanının geldiğini pek sanmıyorum."

Aleksey Aleksandroviç ile Lidya İvanovna bakiştılar. Aleksey Aleksandroviç sert bir tavırla:

"Bizim için zamanın gelip gelmediğini hiçbir zaman bilemeyiz," dedi. "Hazır olup olmadığımızı düşünmemeliyiz. Tann'nm buyruğu, insanların hesaplarına uymaz. Bu yüce buyruk, Sau'î'e* olduğu gibi, kimi zaman onu bul-

I

' İsrail'in ilk hükümdarı.

maya çalışanlara değil, tam anlamıyla hazırlıksız olanlara gelir."

O arada Fransız'ın hareketlerini izleyen Lidya İvanovna:

"Hayır, hayır, henüz değil," dedi.

Landau, kalkıp yanlarına geldi. "Konuşmanızı dinlememe izin verir misiniz?"

Lidya İvanovna, yüzüne sevgiyle baktı. "Oh, elbette," dedi. "Sizi rahatsız etmek istememiştim. Oturun lütfen."

Aleksey Aleksandroviç: "Işıktan yoksun olmamak için insanın gözlerini kapatmaması gerekir," dedi.

Kontes Lidya İvanovna tatlı tatlı gülümsedi. "Ah, O'nu her an içimizde, ruhumuzda hissederek duyduğumuz mutluluğu bir bilseydiniz!"

Stepan Arkadyeviç: "Ama bazı insanlar böyle yücelere çıkabilecek yeteneği kendinde görmeyebilir," dedi.

Dinin yüceliğini benimsediğini söylerken içten olmadığını hissediyordu. Ne var ki, Po-morski'ye söyleyeceği iki sözcükle ona istediği yere atanma olanağını sağlayabilecek birinin karşısında özgür düşüncesini açıklamaya cesaret edememişti.

Lidya İvanovna: "Yani, işlediği günahların onun bu yüceliğe ulaşmasına engel olacağını mı söylemek istiyorsunuz?" dedi. "Ama bu yanlış bir düşünce. Dine bağlı bir insan için günah diye bir şey yoktur. Günahın kefareti çoktan ödenmiştir." (Elinde başka bir pusulayla yeniden gelen uşağa bakarak ekledi.) "Pardon..." (Pusulayı okudu ve uşağa döne-

rek) "Yarın büyük prensesin evinde... Öyle söyleyin," dedi. (Konuşmasını sürdürdü:) "İnanan bir insan için günah diye bir şey yoktur."

Stepan Arkadyeviç bağımsızlığını yalnızca gülümsemeyle savunarak: "Evet ama, hayır işleriyle desteklenmeyen bir inanç ölüdür," dedi.

Bu cümleyi sorulu, cevaplı din kuralları kitabından anımsıyordu.

Aleksey Aleksandroviç, Lidya İvanovna'ya biraz sitemli bir tavırla: "İşte, alın bakalım havari Jacque'in hadislerinden biri daha," dedi. (Daha önce birçok kez konuşmuş oldukları belliydi.) Kutsal kitaptaki bu sözün yanlış yorumlanması çok zararlı olmuştur. İnsanı, bu yorum kadar dinden imandan uzaklaştıran hiçbir şey yoktur. 'Hayır, işlemedim, öyleyse inanmam.' Oysa böyle bir şey hiçbir yerde söylenmemiştir."

Kontes sarayda, yeni girdikleri çevrede utangaçlıklarından kızarıp bozaran genç nedimelere cesaret verdiği o gülümsemesiyle Oblonski'ye bakarak ekledi: "Kutsal kitaplarda söylenenler çok daha basit ve kolaydır."

Aleksey Aleksandroviç, Lidya İvanovna'yı bakışlarıyla cesaretlendirerek onu doğruladı: "Yerimize acı çeken İsa bizi kurtarmıştır. Bizi kurtaran inançtır."

Lidya İvanovna: "Vous comprenez l'angla-is?" diye sordu.

Olumlu cevap alınca ayağa kalktı ve rafta-

İngilizce anlar mısınız?

ki kitapların arasında bir kitap aramaya koyuldu. "Safe and Happy'yi okumak istiyorum. (Karenin'in yüzüne sorar gibi baktı.) Ya da Under the Wing'i* Kitabı bulup yerine oturdu, açtı: "Burada imana kavuşmanın yolu ve kavuşulan imanla birlikte ruhu dolduran, dünyada her şeyden yüce olan mutluluğa ermenin yolu anlatılıyor. İmanı olan bir insan mutsuz olmaz, çünkü yalnız değildir. Şimdi göreceksiniz..."

Kontes okumaya hazırlanıyordu ki, yine uşak içeri girdi.

Kontes: "Borozdina mı geldi?" diye sordu. "Yarın saat ikide gelmesini söyleyin. (Okuduğu yeri kaybetmemek için parmağını kitabın arasına koyup hülyalı gözleriyle önüne bakarak içini çekti.) Evet, gerçek iman böyledir işte. Marya Sanina'yı tanıyor musunuz? Uğradığı felaketten haberiniz var mı? Tek çocuğu vardı, onu da kaybetti, umutsuzluk içindeydi, ama sonra ne oldu? Bu dostunu buldu, şimdi de oğlu öldüğü için Tanrı'ya şükrediyor. İmanın verdiği mutluluk böyledir işte."

Stepan Arkadyeviç, kitap okunacağı ve böylece kendini biraz toparlamaya fırsat bulacağı için sevinçli: "Oh, evet, bu çok..." diye başladı.

Ama, "Hayır, hayır iyisi mi bu gece hiçbir ricada bulunmayayım ondan," diye düşündü.

¶

* "Güvenli ve mutlu" ya da "kanatlar altında." 70'li yıllarda, Petersburg'da Lord Radstock'un vaazlarıyla popülerleşen yeni mistik akımın doğrultusunda yazılmış iki yazının başlığı. Bu anlayışa göre insan zaten manevi kurtuluşa ulaşmıştı; eksik olan sadece inançtı.

327

"İşleri berbat etmeden buradan kurtulsam bana yeter."

Kontes Lidya İvanovna, Landau'ya dönerek: "Sıkılacaksınız," dedi. "İngilizce bilmiyorsunuz, ama oldukça kısa bir şey."

Landau, dudaklarında aynı gülümseme:

"Ah, hayır, anlarım," dedi. Gözlerini kapadı.

Lidya İvanovna, Aleksey Aleksandroviç ile bakıştıktan sonra okumaya başladı.

XXII

Stepan Arkadyeviç'in dinlediği, onun için yeni olan bu tuhaf sözlerin kendisini şaşkına çevirdiğini hissediyordu. Petersburg yaşamının karmaşıklığı, onu Moskova'nın durgunluğundan çıkararak, üzerinde çoğunlukla uyarıcı bir etki yapardı, ama bu karmaşıklığı ona yakın, tanıdığı çevrede görmüş ve sevmişti. Bu yabancı çevredeyse kendini tuhaf hissetmiş, şaşırılmış hiçbir şey anlayamamıştı. Lidya İvanovna'yı dinlerken, Landau'nun saf mı, kurnaz mı olduğunu kestiremediği bakışını üzerinde hissederken, başında çok değişik bir ağırlık hissediyordu.

Kafasında çeşitli düşünceler kaynaşyordu. "Marya Sarana, çocuğu öldü diye sevini-yormuş... Şu anda bir sigara içebilsem ne iyi olurdu... İnsanın sonsuz mutluluğa erebilme-si için, sadece inanması yeter; rahipler de

bilmiyorlar, ama Kontes Lidya İvanovna biliyor... Basımdaki şu ağırlık da neyi nesi? İçtiğim konyaktan mı, yoksa bütün bu tuhaflık-

lardan mı? Neyse, şu ana kadar bir pot kırmadan idare ettim ya... Ama ne olursa olsun, bu akşam kontesten bir ricada bulunamam. Duyduğuma göre, insana dua ettiriyorlarmış. Bari bana ettirmeseler. Artık bu kadarı da aptallık olur. Ne saçma şeyler okuyor öyle? Ama güzel okuyor. Landau, yani Bezzubov, iyi, ama niye Bezzubov?" Stepan Arkadyeviç, esnemesini gizlemek için favorisini düzeltti, başını salladı, ama arkasından uykuya dalmak, horlamak üzere olduğunu hissetti. Lidya İvanovna, "Uyuyor," dediği sırada kendine geldi. Stepan Arkadyeviç, kendini suçlu ve suçüstü yakalanmış hissederek korkuyla uyandı, ama "uyuyor" sözünün kendi için değil, Landau için söylendiğini anlayınca rahatladı. Fransız da tıpkı Stepan Arkadyeviç gibi uyumuştu. Ne var ki Stepan Arkadyeviç'in uyuması onları gücendirirdi. (Aslında hiç de öyle düşünmüyordu. Çünkü her şey son derece tuhaftı.) Oysa Landau'nun uyumasına çok sevinmişlerdi. En çok sevinen de Kontes Lidya İvanovna olmuştu.

Lidya İvanovna, hışırdamasın diye ipekli elbisesinin eteklerini usulca topladı.

"Mon ami," dedi. (Heyecandan Karenin'e Aleksey Aleksandroviç değil "mon ami" demişti.) Donnez lui main. Vouz voyez?" (Yine gelen uşağa döndü.) Şşşt! Kimseyi kabul etmiyorum."

Fransız, başını koltuğun arkasına dayamış uyuyor ya da uyuyor numarası yapıyor-

* Dostum, ona elinizi veriniz. Görüyorsunuz ya?

du. Dizinin üzerindeki elini bir şeyi yakalamaya çalışıyormuş gibi hafiften kıpırdatıyordu. Aleksey Aleksandroviç usulca ayağa kalktı ve o kadar temkinli davrandığı halde masaya takıldı, elini Fransız'ın elinin üstüne koydu. Stepan Arkadyeviç de kalktı, uykusunu dağıtmak amacıyla gözlerini iyice açarak, bir Aleksey Aleksandroviç'e, bir Fransız'a baktı. Rüya görmüyordu. Başının giderek fenalaştığını hissetti.

Fransız gözlerini açmadan: "Que la per-sonne qui est arrivee la derniere, celle qui de-mande, qu'elle sorte. Qu'elle sortel"1 dedi.

"Vous m'excuseres, mais vouz voyez... Reve-nez ver s dix heures, encore mieux demain."2

Fransız sabırsız: "Qu'elle sortel"3 diye yineledi.

Stepan Arkadyeviç: "C'est moi, n'est-ce pas?1 dedi.

Evet cevabını alınca, Lidya İvanovna'dan rica edeceği şeyi de, kız kardeşinin işini de unutup oradan bir an önce kurtulmak isteğiyle parmaklarının ucuna basarak çıktı. Yangından kaçırıyormuş gibi kendini sokağa attı. Bir an önce kendine gelebilmek için arabacıyla uzun süre konuştu, şakalaştı.

Son perdesine yettiği Fransız tiyatrosunda, daha sonra da Tatar lokantasında şampanya içerken, alışık olduğu hava içinde ken-

1 Son gelen kişi, rica eden kişi dışarı çıksın! Dışarı çıksın!

2 Bağışlayın, ama görüyorsunuz... Saat ona doğru ya da iyisi mi yann gelin.

3 Dışarı çıksın!

4 Kast edilen benim, değil mi?

dine biraz gelebildi, ama o akşam yine de tam olarak kendinde değildi.

Petersburg'da yanında kaldığı Pyotr Ob-lonski'nin evine dönünce, Betsi'den gelen bir pusula buldu. Betsi, başladıkları konuşmayı bitiremediklerine çok üzüldüğünü yazıyor, yann yine ona uğramasını rica ediyordu. Stepan Arkadyeviç pusulayı okuyup yüzünü buruşturduğu anda aşağıda ağır bir şeyi taşıyan hizmetçilerin gürültülü ayak sesleri duyuldu.

Stepan Arkadyeviç çıkıp baktı, Pyotr Ob-lonski'ydi bu; çok sarhoş olduğu için, merdivenleri çıkamamıştı, onu hizmetçiler taşıyorlardı. Stepan Arkadyeviç'i görünce uşaklara kendini yere bırakmalarını emretti. Stepan Arkadyeviç'e tutunarak, birlikte onun odasına gittiler, orada, akşamı nasıl geçirdiğini anlatmaya başladı ve sonra sızdı.

Başına seyrek gelen bir şeydi, ama Stepan Arkadyeviç'in morali çok bozuktu; bu yüzden uzun süre uyuyamadı. Kafasının içindeki her şey iğrençti. Ama hepsinden iğrenç, insanı küçülten bir şey diye anımsadığı, Kontes Lidya İvanovna'nın evinde yaşadıklarıydı.

Ertesi gün, Aleksey Aleksandroviç'ten Anna ile boşanmayı kesinlikle reddettiğini bildiren bir pusula aldı. Eniştesinin bu kararını, Fransız'ın dün akşamki yalan ya da gerçek, uykusunda söylediği şeylere dayanarak verdiği açıklı.

XXIII

Aile hayatında bir şey yapılabilmesi için kan koca arasında ya kesin bir anlaşmazlık ya da sevgi dolu bir anlaşma olmalıdır. Kan koca arasındaki ilişki belirsizse, anlaşmazlık da, sevgi dolu anlaşma da yoksa, bu durumda hiçbir şey yapılamaz.

Çoğu aile, sırf kan koca arasında tam bir anlaşmazlık ya da anlaşma olmadığı halde, bıkip usandıkları aynı yerde yıllarca pinekleyip dururlar.

Güneşin artık ilkbahardaki gibi değil de, yaz aylarındaki gibi parladığı, bulvarlardaki ağaçların çoktan yaprak açıp yapraklarının tozla kaplandığı Moskova'da hayat, Vronski için de Anna için de artık çekilmez olmaya başlamıştı. Ama çok önceden kararlaştırıldıkları gibi Vozdvijenskoye'ye gitmiyor, son zamanlarda aralarında uyuşmazlık başgösterdiği için, ikisinin de nefret ettiği Moskova'da kalmayı sürdürüyorlardı.

Onları birbirinden uzaklaştıran sinirli havanın görünüşte hiçbir nedeni yoktu. Durumu açıklığa kavuşturmak için girişilen tüm çabalar bu havayı ortadan kaldıramadığı gibi, daha da güçlendirmişti. Anna'ya göre bu, Vronski'nin ona olan aşkının azalmış olmasındandı; Vronski için de, Anna'nın yüzünden kendini soktuğu kötü durumdan -Anna da bu durumu hafifleteceğine daha da ağır-laştırıyordu- duyduğu, pişmanlığa dayanan gizli bir huzursuzluktu. Her ikisi de bunun nedeninden söz etmiyor, ama her biri ötekini

haksız buluyor ve her fırsatta bunun böyle olduğunu ispat etmeye çalışıyor.

Anna'ya göre Vronski, bütün alışkanlıkla-nyla, düşünceleriyle, istekleriyle, ruh ve fiziksel yaradılışıyla, yalnızca bir tek şeyden; kadınlara duyulan sevgiden ibaretti ve Anna'nın duygularına göre, yalnız kendisi üzerine toplanması gereken bu sevgi azalmıştı. Şu halde Anna'nın düşüncesine göre, Vronski'nin, sevgisinin bir bölümünü başka kadınlara ya da başka bir kadına ayırmış olması gerekiyordu ve Anna kıskanıyordu. Onu bir kadından değil, kendisine duyduğu sevginin azalmasından kıskanıyordu. Henüz bir kıskançlık konusu bulamadığı için böyle bir konu arıyordu. En küçük bir ima üzerine kıskançlığını bir konudan ötekine yöneltiyordu. Bazen bekârlığından yararlanarak kolaylıkla ilişki kurabileceği kötü kadınlardan kıskanıyor, bazen karşılaşabileceği sosyete'deki kadınlardan, bazen de Vronski'nin, onunla olan bağlarını koparıp evlenebileceği hayal ürünü bir kızdan kıskanıyordu. Bu sonuncu kıskançlığının sebebi, içten oldukları, sevgi dolu bir anda ihtiyatsızlık edip, ona annesinin kendisini pek az anladığından, bu yüzden de kendisini Prenses So-rokina ile evlendirmek isteyecek kadar ileri gittiğinden söz etmesiydi.

Anna, kıskandığı için kızıyordu Vronski'ye ve kızgınlığını haklı göstermek için bir neden arıyordu. Bu durum içinde ağır olan her şeyde onu suçlu görüyordu. Moskova'da umutla umutsuzluk arasında acı dolu bekleyişinden, Aleksey Aleksandroviç'in ağır ve kararsız dav-

ranışından ve yalnızlığından hep onu sorumlu görüyordu. Vronski, onu sevseydi durumunun bütün ağırlığını anlar, onu bu kötü durumdan kurtarırdı. Köyde değil de Moskova'da olmalarının suçu Vronski'nindi. Vronski, Anna'nın istediği biçimde mezara girmişçesine köyde yaşayamıyordu. Onun sosyete'ye ihtiyacı vardı. Bu yüzden, ağırlığını anlamak istemediği bu korkunç duruma sokmuştu Anna'yı. Oğlundan sonsuza kadar ayrılmasının suçu da onundu.

Aralarında seyrek olan duygu ve sevgi dolu anlar bile artık Anna'yı yatıştırıyordu: Vronski'nin şefkatinde eskiden olmayan, Anna'nın sinirini bozan bir sakinlik, kendine bir güven vardı şimdi.

Alacakaranlık çökmüştü. Anna, Vronski'nin gittiği bekârlar yemeğinden dönmesini tek başına bekliyordu. Vronski'nin odasında (sokağın gürültüsünün en az duyulduğu oda burasıydı) bir aşağı bir yukarı dolaşarak, bir gün önceki kavgalarında geçen sözleri ayrıntılarıyla tek tek aklından geçiriyordu. Kavganın unutamadığı kinci sözlerinden geri geri giderek, bunların nedenlerine giden Anna, en sonunda konuşmalarının başlangıcına vardı. Konuşmanın böylesine masum, ikisini de hiç ilgilendirmeyen bir şeyden başladığına uzun süre inanmadı. Ne var ki gerçek buydu. Her şey Vronski'nin gereksiz gördüğü, Anna'nın da savunduğu kız okullarıyla alay etmesinden başlamıştı. Vronski, kadınların öğrenim görmelerine genelde karşı olduğunu hafife alır bir dille belirtmiş, Anna'nın sorumlulu-

ğunu üzerine aldığı İngiliz kızı Hanna'nın fizik bilmesinin hiç de gerekli olmadığını söylemişti.

Bu, Anna'yı sinirlendirmiş, bunda, kendi bilgisine yöneltilmiş küçümseyici bir ima görmüştü. Bunun üzerine Anna, bu hakaretin öcünü alabilecek bir karşılık arayıp bulmuş ve: "Beni ve benim duygularımı, seven bir erkeğin anlayacağı biçimde anlamamanızı beklemiyorum zaten," demişti. "Ama biraz nezaket beklerdim doğrusu."

Gerçekten de Vronski bu söz karşısında kıpkırmızı olmuş ve cevap olarak hoş olmayan bir şey söylemişti. Onun bu sözüne ne cevap verdiğini anımsamıyordu Anna, ama Vronski'nin belli ki ona yine acı vermek amacıyla şöyle bir karşılık verdiğini anımsıyordu:

"Bu kıza olan düşkünlüğünüzün canımı sıktığı doğrudur. Çünkü bunun normal olmadığını görüyorum."

Anna'nın, çekilmez yaşamına katlanabilmek için büyük güçlüklerle yarattığı bu dünyayı Vronski'nin böylesine insafsızca yıkışı, onu samimiyetsizlikle, yapmacıklıkla suçlaması Anna'nın cinlerini tepesine toplamıştı.

"Ne yazık ki yalnızca kaba, maddi şeyleri anlar ve bunları normal bulursunuz," demiş ve odadan çıkmıştı.

Akşam Vronski, Anna'nın yanına geldiğinde aralarında geçen tartışmadan hiç söz etmemişlerdi. Ama ikisi de kavganın bitmediğini, yalnızca yatıştığını hissediyorlardı.

Bugün Vronski bütün gün evde değildi. Anna'ya, Vronski ile kavgalı olmak öylesine

acı geliyor, kendini öylesine yalnız hissediyordu ki, her şeyi unutmak, ondan özür dilemek, onunla barışmak istiyordu. Kendisinin suçlu, onun haklı olduğunu kabul etmeye hazırdı.

"Suçlu olan benim, hemen sinirleniyorum. Saçma bir kıskançlığım var... Onunla barışacağım. Köye gideceğiz. Orada daha sakin olurum," diye düşünüyordu.

"Anormal." Birden, Vronski'nin onu en çok gücendiren sözünü anımsadı, ama kendisine asıl acı gelen, sözün kendisinden çok, Vronski'nin acı çektirmek niyetiydi; "Onun ne demek istediğini biliyorum; insanın kendi kızını sevmeyip, başkasının çocuğunu sevmesinin anormal olduğunu söylemek istedi. Çocuk sevgisinden, onun uğruna feda ettiğim Seryoja'ya olan sevgimden o ne anlar? Ya bana acı vermek için duyduğu bu istek? Hayır, o herhalde başka bir kadına âşık, başka türlü olamaz."

Anna, kendini yatıştırmaya çalışırken dönüp dolaşıp yine daha önce de birçok kez geldiği noktaya geldiğini görünce kendi kendinden korktu, dehşete düştü. "Olmayacak bir şey mi acaba bu? Suçlu olduğunu kabul etmemek gibi bir huyum mu var acaba?" Yine baştan başladı. "Dürüst bir insandır, içi dışı birdir, beni seviyor, ben de onu seviyorum. Birkaç güne kadar boşanacağım. Daha ne istiyorum? Huzur ve güven gerekiyor bana. Suçu da kabulleneceğim. Evet, gelsin, ona suçlu olmasam da suçlu olduğumu söyleyeceğim. Sonra gideriz."

Anna, daha fazla düşünmemek, yine sinirlenmemek için zili çaldı, hizmetçiyi çağırdı. Köye gitmek üzere eşyaları toplamak için sandıklan çıkarmalarını söyledi.

Saat onda Vronski geldi.

XXTV

Anna, yüzünde, suçlu, uysal ve pişmanlık okunan bir ifadeyle onu karşılamaya çıktı.

"Ee, iyi eğlendiniz mi?" diye sordu.

Anna'nın keyfinin yerinde olduğunu bir bakışta anlamıştı Vronski.

"Her zamanki gibi eğlendik," diye karşılık verdi.

Anna'nın ruhsal durumundaki bu değişikliklere artık alışmıştı. Şimdi de buna çok sevinmişti. Çünkü kendi de çok neşeliydi. Antredeki sandıklan gösterdi.

"Neler görüyorsunuz!" dedi. "Bu çok hoş işte!"

"Evet, gitmemiz gerek. Arabayla dolaşmaya çıktım. Öyle hoşuma gitti ki, canım köyde olmak istedi. Seni alıkoyacak bir şey yok ya?"

"Benim de tek istediğim bu. Şimdi geliyorum, konuşuruz. Üstümü hemen değiştiririm. Söyle de çayı hazırlasınlar."

Vronski, kendi odasına gitti.

Vronski'nin "Bu çok hoş işte," deyişinde Anna'nın gururuna dokunan bir şey vardı. Kapislerinden vazgeçen çocuklara söylenirdi. Hele Anna'nın suçlu tavrıyla, Vronski'nin kendine güven dolu tavn arasındaki zıtlık daha da gurur kinciydi. Bir an kavga isteğinin içinde kabardığını hissetti, ama kendini zor-

layıp, bu isteğini bastırdı ve Vronski'yi yine neşeli karşıladı.

Vronski yanına geldiğinde Anna, yer yer az önceden hazırladığı sözeri tekrarlayarak, gününü nasıl geçirdiğini, yolculukla ilgili planlarını anlattı: "Biliyor musun, birden aklıma geldi. Boşanmak için neden burada bekleyelim? Sanki köyde de aynı şey değil mi? Artık beklemeyeceğim; umut beslemek, boşanma sözünün edilmesini duymak istemiyorum. Karanım verdim; bundan böyle bunun hayatım üzerinde hiçbir etkisi olmayacak. Sen de kabul ediyor musun?"

Vronski, Anna'nın heyecan dolu yüzüne endişeyle baktı. "Oh, elbette!" dedi.

Anna, bir an sustuktan sonra: "Neler yaptınız orada?" diye sordu. "Kimler vardı?"

Vronski, konukların adlarını saydı. "Yemek çok güzel, kayak yarışları da öyle, her şey oldukça güzeldi, ama Moskova'da işin içine maskaralık karıştırmadan hiçbir şey yapmıyorlar. Ortaya bir bayan çıktı. İsveç Kraliçesi'nin yüzme öğretmeniymiş; bütün sanatını gösterdi."

Anna, yüzünü buruşturdu: "Nasıl? Yüzdü mü?" diye sordu.

"Evet, bir tür costume de natation* ile; iğrenç, kart kadının biriydi. Ee, yola ne zaman çıkıyoruz?"

Anna, Vronski'nin sorusuna cevap vermeden: "Ne budalaca bir şey," dedi. "Yüzüşünde bir özellik var mıydı bari?"

"Hiçbir özellik yoktu. Söyledim ya, çok bu-
Yüzme elbisesi.

dalaca bir şeydi. E, ne zaman yola çıkmayı düşünüyorsun?"

Anna, tatsız bir düşünceyi kovmak ister gibi başını silkeleyerek: "Ne zaman mı?" dedi. "Ne kadar erken gidersek o kadar iyi kuşkusuz. Yarın çıkamayız, ancak öbür gün."

Vronski: "Evet," dedi... "Yo, hayır, dur. Öbür gün pazar, o gün gidip annemi görmeliyim."

Vronski, annesinin sözü geçince Anna'nın kuşkulu bakışını üzerinde hissetti ve şaşırıldı. Onun bu şaşkınlığı Anna'nın kuşkusunu daha da artırdı, yüzü kızardı, Vronski'nin yanından uzaklaştı. Şimdi Anna'nın düşündüğü İsveç Kraliçesi'nin yüzme öğretmeni değil, Moskova yakınlarında bir köyde Kontes Vronskaya ile oturan Prenses Sorokina'ydı.

"Annene yarın gidebilirsin!" dedi.

"Hayır, olamaz. Oradaki işimin vekâletna-mesiyle parasını yarın alamam."

"Öyleyse hiç gitmeyiz."

"Peki, ama niçin?"

"Daha sonra gitmem; ya pazartesi, ya da hiçbir zaman!"

Vronski, şaşırılmış gibi: "Peki, ama niçin?" dedi. "Çok anlamsız bir şey bu!"

"Senin için olabilir, çünkü beni umursadı-ğın yok. Benim hayatımı anlamak bile istemiyorsun. Beni burada tutan tek şey Han-na'ydı. Dün bana kızımı sevmediğimi, bu İngiliz kızını seviyor numarası yaptığımı, bunun normal bir şey olmadığını söyledin. Burada benim için nasıl bir hayatın normal olduğunu söylemeni isterdim."

Anna, bir an kendine geldi, verdiği karan bozduğu için dehşete kapıldı. Kendi kendini mahvettiğini bilmesine rağmen dayanamıyordu. Vronski'nin ne kadar haksız olduğunu ona göstermekten kendim alamadı.

Vronski: "Ben hiçbir zaman böyle bir şey söylemedim," dedi. "Sadece, bu ani sevgiyi paylaşmadığımı söyledim."

"Her zaman doğru sözlülüğünle övünürsün. Şimdi niçin doğruyu söylemiyorsun?"

Vronski, kabaran öfkesini tutarak, yumuşak bir sesle: "Ben hiçbir zaman övünmem, ben hiçbir zaman da yalan söylemedim," dedi. "Saygı duymuyorsan çok yazık..."

"Saygı, sevginin bıraktığı boşluğu doldurmak için uydurulmuş bir şeydir! Artık beni sevmiyorsun. Bunu açık söylemen daha iyi, bu, daha dürüstçe bir davranış olurdu."

Vronski, oturduğu sandalyeden ayağa fırladı: "Yo, bu kadarına da dayanamam artık!" diye bağırdı. Anna'nın karşısına dikilip, ağır ağır: "Niye benim sabrımı deniyorsun?" dedi. Sanki daha söyleyeceği varmış da, kendini tutmuş gibi durdu. "Benim de sabrımın bir sınırı vardır!"

Anna, Vronski'nin yüzündeki sert ifadeye ve öfkeyle parlayan gözlerindeki nefrete dehşetle bakarak: "Sınırı vardır demekle, neyi anlatmak istiyorsun!" diye haykırdı.

Vronski: "Şunu anlatmak istiyorum ki..." diye başladı, ama sonunu getirmedi:

"Asıl senin benden ne istediğini sorabilir miyim?"

Vronski'nin yanını bıraktığı cümlesiyle ne

demek istediğini tamamıyla anlayan Anna: "Ne isteyebilirim ki," dedi. "Sadece aklından geçirdiğin gibi, beni terk etmemeni isteyebilirim, ama bunu istemiyorum. Bu ikinci derecede önemlidir. Benim istediğim sevgi, o da yok. Öyleyse her şey bitti demektir."

Anna, kapıya yürüdü. Vronski, hâlâ çatık kaşlarıyla onu durdurdu: "Dur! Dur diyorum!" dedi. "Sorun nedir? Köye gidişimizi üç gün ertelememiz gerektiğini söyledim, hemen bana yalan söylediğimi, dürüst bir insan olmadığımı söyledin."

Anna, daha önceki kavganın sözlerini anımsayarak: "Evet. Uğruma her şeyi feda ettiği için bana sitem eden bir erkek, dürüst olmadığı gibi, kalpsizdir de."

Vronski: "Hayır, sabnmm da bir sınırı var!" diye bağırdı ve Anna'nın kolunu hızla bıraktı.

Anna, "Benden nefret ediyor, bu açık," diye düşündü. Hiçbir şey söylemeden, Vronski'ye hiç bakmadan kararsız adımlarla odadan çıktı. Kendi odasına giderken, "Başka bir kadını seviyor, bu daha da açık," diye düşünüyordu. Kendi söylediklerini tekrarlardı: "Ben sevgi istiyorum, o da yok. Öyleyse her şey bitti demektir... bitmesi de gerek, ama nasıl?" diye sordu kendi kendine ve aynanın karşısındaki koltuğa oturdu.

Şimdi nereye gidecekti: Onu büyüten halasına mı, Dolli'ye mi, yoksa tek başına Avrupa'ya mı? Acaba şu anda Vronski odasında yalnız başına ne yapıyordu? Bu kavga, son kavganın mıydı, yoksa hâlâ başma umudu var mıydı? Petersburg'daki bütün eski tanı-

dıkları şimdi ne diyeceklerdi? Aleksey Alek-sandroviç, bu duruma nasıl bir gözle bakacaktı? Şimdi Vronski'den de ayrıldıktan sonra neler olacaktı; bu ve buna benzer birçok düşünce aklına geliyordu, ama bütünüyle kendini bu düşüncelere veremiyordu. Kafasının içinde onu ilgilendiren yalnız bir düşünce; belirsiz bir düşünce vardı, ama ne olduğunu iyice kavrayamıyordu. Bir kez daha Aleksey Aleksandroviç aklına gelince, doğumdan sonraki hastalığını, o zaman onun peşini bırakmayan duyguyu anımsadı. O zaman söylediği, "Sanki niçin

ölmedim?" sözünü ve o zamanki duygularını hatırladı ve birdenbire ruhunun derinliğindeki şeyin ne olduğunu anladı. Evet, bu her şeyi çözecek olan tek düşüncedydi; "Evet, ölmek!.."

"Aleksy Aleksandroviç'in, Seryoja'nın utancını, yüzkarasını, benim de korkunç yüzkarasını silecek olan ölüm. Ben ölünce, o pişman olacak, içi sızlayacak, beni sevecek, benim için acı çekecektir."

Anna, dudaklarında donup kalan kendi kendine acıma gülümsemesiyle koltukta oturuyor, sol elinin parmağındaki yüzüğü bir çıkarıp bir takarak o öldükten sonra Vronski'nin neler hissedeceğini gözlerinin önüne getiriyordu.

Yaklaşan ayak sesleri Anna'nın düşüncelerini dağıttı. Yüzüklerini düzeltiyormuş gibi yaparak Vronski'ye dönüp bakmadı bile.

Vronski, ona yaklaştı, elini tutup alçak sesle: "Anna," dedi. "İstiyorsan, öbür gün gideriz. Her şeye razıyım."

Anna susuyordu.

"Ne diyorsun?" diye sordu Vronski.

Anna: "Sen bilirsin," dedi.

Artık kendini tutamıyordu, hüngür hüngür ağlamaya başladı. Hıçkırıkları arasında: "At beni başından, at!" diyordu. "Ben yarın gidiyorum... Daha başka huysuzluklar da yapacağım. Ben neyim ki? Kötü bir kadın. Senin boynuna bağlanmış bir değirmen taşı. Seni daha fazla sıkmak istemiyorum! Seni kurtaracağım. Beni sevmiyorsun, başka bir kadını seviyorsun!"

Vronski, sakinleşmesi için ona yalvardı. Ortada kıskanmasını gerektirecek bir şeyin olmadığına, onu her zaman sevdiğine, her zaman da seveceğine ve şimdi, onu eskisinden daha çok sevdiğine inandırmak için dil dökmeye başladı. Anna'nın elini öptü. "Anna, niçin kendini de beni de üzüyorsun?" dedi.

Vronski'nin ses tonunda şimdi sevgi vardı. Anna onun sesinin titrediğini sezer gibi oldu, elinin ise nemi olduğunu hissetti. O umutsuz, çılgın kıskançlığı bir anda tutkulu bir sevgiye dönüştü. Vronski'ye sarıldı, başını, boynunu, ellerini öpmeye başladı.

XXV

Artık tamamen barışıklarını hisseden Anna, daha sabahtan yolculuk hazırlıklarına hevesle başladı. Bir gün önce pazartesi mi, salı mı gidecekleri konusunda bir karar vermemiş, ikisi de karan birbirlerine bırakmıştı. Anna, bir gün önce ya da sonra gitmenin hiç-

bir önemi olmadığını düşünerek harıl hani yol hazırlığı yapıyordu. Vronski giyinmiş, her zamankinden daha erken odasına geldiğinde Anna, kapağı açık bir sandığın başında ayakta duruyor, eşyaları ayırıyordu.

Vronski: "Hemen şimdi anneme gidiyorum. Parayı bana Yegor ile yollayabilir," dedi. "Yarın yola çıkmaya hazırım."

Anna'nın keyfi ne kadar yerinde olursa olsun, Vronski'nin annesine, yazlığa gideceğini anımsayınca sanki içinde bir şey koptu. "Benim istediğim gibi yapmak mümkünmüş demek!" diye düşündü.

"Hayır, ben hazırlanamam," dedi. "Senin dün dediğin gibi yapalım." Anuşka'nın kucağındaki bir yığın elbisenin üzerine bir elbise daha koyarken ekledi: "Sen yemek salonuna git. Gereksiz öteberiyi ayınver. Ben hemen geliyorum."

Anna yemek salonuna girdiğinde Vronski bifteğini yiyordu. Vronski'nin yanına, otururken: "Bu odalardan ne kadar çok nefret ettiğimi bilemezsin," dedi. "Şu chambres garnies* kadar korkunç bir şey yoktur. Ne kişilikleri var ne de ruhları. Şu saat, şu perdeler, hele şu duvar kâğıtları bir kâbus! Vozdvijenskoye burnumda tütüyor. Atlan yollamıyorsun ya?"

"Hayır, onlar arkamızdan gelecekler. Arabayla gideceğin bir yer mi var?"

Anna neşeli: "Bayan Wilson'a uğramak istiyordum," dedi. "Ona birkaç elbise verecektim. -Sonra birden yüz ifadesi değişti- Bu durumda yann kesin gidiyor muyuz?"

Mobilyalı odalar.

f

Vronski'nin oda uşağı, Petersburg'dan gelen telgrafın makbuzunu istemeye geldi. Vronski'nin telgraf almasının tuhaf karşılanacak bir yanı yoktu, ama Vronski, Anna'dan bir şey gizlemek ister gibi, makbuzun çalışma odasında olduğunu söyledi ve hemen Anna'ya döndü: "Yann bütün işlerimi bitireceğim."

Anna, Vronski'yi dinlemeden: "Telgraf kimden geldi?" diye sordu.

Vronski, isteksiz karşılık verdi. "Sti-va'dan."

"Niçin bana göstermedin? Stiva ile benim aramda gizli ne olabilir?"

Vronski, oda hizmetçisini geri çağırdı ve telgrafı getirmesini söyledi. "Sana göstermek istemedim, çünkü Stiva'nın telgraf çekmeye olan düşkünlüğünü bilirsin. Henüz hiçbir şey sonuçlanmadan telgraf çekmenin ne anlamı var sanki?"

"Boşanmayla mı ilgili?"

"Evet. Henüz bir sonuç elde edemediğini bildiriyor. Birkaç güne kadar kesin cevabı vermeye söz vermiş, al oku."

Anna, elleri titreyerek telgrafı aldı, Vronski'nin söylediğinin aynısını okudu, yalnızca sonuna şöyle eklenmişti: "Umut az, yapılabilecek her şeyi yapacağım."

Anna'nın yüzü kıpkırmızı oldu.

"Ne zaman boşanabileceğimin, hatta boşanıp boşanamayacağımın benim için hiç önemi olmadığını sana dün söylemiştim," dedi. "Bunu benden gizlemene gerek yoktu."

"Kadınlardan gelen mektuplarını da benden böyle gizleyebilir," diye düşündü.

r

Vronski: "Ha, Yaşvin, bu sabah Voytov ile birlikte gelmek istedi," dedi. "Oyunda Pest-sov'un nesi var nesi yok galiba hepsim aldı. Yaklaşık altmış bin kadar."

Vronski'nin konuyu böyle apaçık bir biçimde değiştirmekle, sinirli olduğunu belli etmesine Anna kızdı.

"Hayır," dedi. "Niçin bu haberin beni etkileyeceğini, hatta onu benden gizlemen gerekecek kadar etkileyeceğini sanıyorsun? Sana söyledim, artık bunu düşünmek bile istemiyorum. Senin de boşanma işiyle benim kadar az ilgilenmeni isterdim."

Vronski: "Her şeyin açık olmasını severim, onun için ilgileniyorum," dedi.

Anna, Vronski'nin sözlerine değil, konuşurken takındığı soğuk, sakın tavrına giderek daha çok sinirleniyordu.

"Açıklık biçimde değil, sevgide olmalıdır," dedi. "Bunu niçin istiyorsun?"

Vronski, yüzünü buruşturdu. "Tanrım! Yine sevgiden söz etmeye başladı," diye düşündü.

"Nedenini biliyorsun; senin için, doğacak çocuklarımız için."

"Çocuğumuz olmayacak." "Çok yazık!" dedi Vronski. Anna, Vronski'nin "Senin için, doğacak çocuklarımız için," dediğini hepten unutmuş, "Bunu çocukların için istiyorsun," dedi. "Peki, beni hiç düşünmüyor musun?"

Çocuk konusu uzun zamandan beri aralarında süregelen ve Anna'yı sinirlendiren bir tartışma konusuydu. Vronski'nin çocuklarının

olmasını istemesini, Anna, Vronski'nin onun güzelliğine değer vermemesine yoruyordu.

Vronski, sanki bir yeri acımış gibi yüzünü buruşturdu: "Ah, bunu senin için istediğimi söyledim ya," dedi. "En çok senin için istiyorum, çünkü senin bu sinir bozukluğunun daha çok, durumumuzun belirsizliğinden geldiğini düşünüyorum."

Anna, Vronski'nin ne söylediğini dinlemeden, Vronski'nin gözlerinin içinden, kendisini kıskırtıcı bir biçimde süzmekte olan o soğuk, o acımasız yargıca gözlerini dikmiş, "Evet," diye düşünüyordu. "Şimdi yapmacıklığı bir yana bıraktı, bana beslediği soğuk nefret olduğu gibi ortaya çıktı."

"Neden bu değil," dedi. "Hem tamamıyla senin elinde olmam, senin deyimimle 'sinir bozukluğuma' nasıl sebep olabilir, doğrusu bunu anlayamadım. Burada nasıl bir belirsizlik olabilir? Tam tersine..."

Vronski, ne düşündüğünü anlatabilmek için çırpman Anna'nın sözünü kesti: "Ne yazık ki anlamak istemiyorsun. Belirsizlik, senin, benim özgür bir erkek olduğumu san-mandadır."

Anna: "Bu konuda için rahat olsun," dedi ve dönüp çayını içmeye koyuldu. Birkaç yudum içtikten sonra, gözucuyla Vronski'ye baktı. Vronski'nin yüzündeki ifadeden, onun elinden de, hareketlerinden de, dudaklarının çıkardığı sestenden de tiksindiğini açıkça anladı.

Eli titreyerek, fincanı masaya koydu.

"Annenin ne düşündüğü de, seni evlendirmek istemesi de umurumda değil," dedi.

1

"Ama şimdi konumuz bu değil." "Evet, bu. Şunu bilmeni isterim: Kalpsiz bir kadın; ister yaşlı olsun, ister genç; ister senin annen olsun, ister bir yabancı, benim için bir hiçtir. Onu tanımak bile istemem."

"Anna, rica ederim annemden saygısız bir dille söz etme."

"Oğlunun mutluluğunun ve onurunun nerede olduğunu yüreğiyle hissetmeyen bir kadının ruhu yoktur."

Vronski, Anna'nın gözlerinin içine sert sert baktı ve sesini yükselterek:

"Ricamı tekrarlıyorum," dedi. "Saygı duyduğum annemden böyle söz etme!"

Anna karşılık vermedi. Vronski'nin gözlerinin içine, yüzüne, ellerine bakarken dünkü konuşmalarını, onun tutku dolu tatlı sözlerini bütün ayrıntılarıyla anımsadı. "Aynı tatlı sözleri başka kadınlara da söylemiştir, söylüyordur ve söyleyecektir!" diye düşündü. Sonra Vronski'nin gözlerinin içine nefretle bakarak:

"Sen, anneni sevmiyorsun," dedi. "Hepsi palavra bunların, palavra, palavra!" "Öyle olsa bile, gerekli olan..."

"Gerekli olan karar vermektir. Ben kararımı verdim..."

Anna kalkıp odadan çıkmak istediği anda Yaşvin içeri girdi. Anna, onunla tokalaştı ve durdu.

İçinde fırtınalar estiği, korkunç sonuçlanabilecek hayatının bir dönüm noktasında olduğunu hissettiği bir sırada, böyle bir an-

da, er geç her şeyi öğrenecek bir yabancıнын önünde neden görüntüyü kurtarmak gereğini duymuştu, bilmiyordu, ama içindeki fırtınayı hemen bastırdı, oturup konukla konuşmaya başladı.

"Ee, işinizden ne haber?" diye sordu Yaşvin'e. "Alacağınızı aldınız mı?"

"İşler iyi gidiyor. Paranın hepsini alabileceğimi pek sanmıyorum. Çarşambaya da yola çıkmam gerekiyor. (Yaşvin, gözlerini kısarak Vronski'ye baktı. Biraz önceki kavgayı hissettiği belliydi.) Ya siz ne zaman gidiyorsunuz?"

Vronski: "Galiba öbür gün!" dedi.

"Zaten çoktandır gitmeyi düşünüyordunuz..."

Arma, Vronski'nin gözlerinin içine, başa-bileceklerini boşuna ummamasını söyleyen bir bakışla bakarak: "Ama bu kez gerçekten gidiyoruz," dedi ve Yaşvin ile konuşmasını sürdürdü: "Sahi, şu zavallı Pestsov'a hiç acımıyor musunuz?"

"Acıyor muyum, acımıyor muyum, bunu kendime hiç sormadım Anna Arkadyevna. İşte bütün servetim burada. (Yan cebini gösterdi.) Şimdi zenginim. Bugün yine kulübe gideceğim ve belki de oradan yoksul biri olarak çıkacağım. Oyun masasında karşıma oturan, sırtımdan gömleğimi bile almak ister, ben de onunkini. Böylece mücadele ediyoruz; işin tadı da bu zaten."

Arına: "Peki, ama evli olsaydınız, acaba karınız bunu nasıl karşılardı?" diye sordu.

Yaşvin güldü.

"Ben de bunun için evlenmiyorum ya. Böyle bir şeyi düşünmedim bile."

Vronski, gülümseyen Anna'ya baktı.

"Ee, Helsingfors'tB.n" ne haber?" diye söze karıştı.

Onunla göz göze gelince Anna'nın yüzünü birden soğuk, sert bir ifade kapladı. Bakışı "Unutulmadı, hiçbir şey değişmedi," der gibiydi. Yaşvin'e döndü. "Sahi, siz hiç âşık oldun vız mu?" diye sordu.

"Aman Tanrım! Hem de kaç kez! Ama bildiğiniz gibi, bazı insanlar vardır, kumara otururlar, vakti geldi mi bırakıp kalkabilirler. Oysa ben gönül işlerine girerim, ama akşama kumar partisine geç kalmamak koşuluyla, tşi bu biçimde idare ediyorum."

Anna: "Hayır, ben onu değil, gerçek aşkı soruyorum," dedi. "Helsingfors'u soruyorum," diyecekti, ama Vronski'nin kullandığı bir sözcüğü kullanmak istememişti.

Vronski'den bir aygır satın almak isteyen Voytov geldi, Anna kalkıp odadan çıktı.

Vronski çıkarken Anna'nın odasına uğradı. Anna masanın üzerinde bir şey arıyormuş gibi yapmak istedi, ama bunu yapmaktan utanıp, soğuk soğuk Vronski'nin yüzüne baktı, Fransızca: "Ne istiyorsun?" diye sordu.

"Gambetta'nın soy kâğıdını alacağım. Onu sattım."

Vronski, "Benim hiç suçum yok," diye düşündü. "Eğer o kendini cezalandırmak istiyorsa, tant pis pour elle""

Ama odadan tam

* Şimdiki Helsinki.

** Onun için daha kötü.

çıkacağı sırada Anna'nın bir şey söylediğini duyar gibi oldu ve birden acıma duygusuyla yüreği sızladı.

"Ne var Anna?" diye sordu.

Anna, yine öyle soğuk, sakın tavıyla karşılık verdi: "Bir şey yok."

Vronski'nin yüreği yeniden soğudu. "Bir şey yoksa tant pyis"" diye düşündü. Kapıdan çıkarken aynada Anna'nın bembeyaz olmuş yüzünü gördü. Dudakları titriyordu. Vronski durup Anna'ya onu yatıştırarak birkaç söz söylemek istedi, ama ne söyleyeceğini tasar-layamadan, ayaklan onu odadan çıkardı. Bütün günü dışarda geçirdi Vronski. Akşamın geç saatinde eve döndüğünde hizmetçi kız, Anna Arkadyevna'nın başının ağrıdığını, yanına girmemesini rica ettiğini söyledi.

XXVI

Daha önce bütün bir günü dargın geçirdikleri hiç olmamıştı. Böyle bir şey ilk kez oluyordu. Hem bu kavga da değildi. Bu, tam bir soğumanın açıkça kabul edilmesiydi. Başka türlü olsaydı, Vronski, atın soy kâğıdını almak için odaya girdiğinde baktığı gibi ona bakabilir miydi? Kendisine baksın da, yüreğinin acıyla, umutsuzlukla sızladığını görüp, hiçbir şey söylemeden, öylesine serinkanlı, sakın çıkıp gitsindi ha? Vronski, yalnızca ondan soğumakla kalmamıştı, başka bir kadını sevdiği için Anna'dan nefret ediyordu... Bu belliydi.

Anna, Vronski'nin ağzından çıkan bütün

* Daha da kötü.

o acımasız sözleri tek tek anımsayarak, kendi kafasından da Vronski'nin söylemek isteyip de söyleyemediğim düşündüğü birçok şeyi ekleyerek, daha da çok sinirleniyordu.

Vronski, "Sizi tutmuyorum ya," diyebilirdi. "İstedığınız yere gidebilirsiniz. Belki de ona dönmeyi düşündüğünüz için kocanızdan boşanmayı istememiştiniz. Dönün, paraya ihtiyacınız varsa, size veririm. Kaç ruble istiyorsunuz?"

Anna, kaba bir insanın söyleyebileceği en acı sözleri Vronski'nin kendisine söylediğini hayal ediyor ve sanki Vronski bunları gerçekten söylemiş gibi ondan nefret ediyordu.

Biraz sonra kendi kendine; "Daha dün, beni sevdiğine yeminler eden bu dürüst, bu namuslu insan değil miydi? Şimdiye kadar boşuna birçok kez umutsuzluğa kapılan ben değil miydim?"

Anna, o gün iki saatini alan Wilsonlara ziyareti dışında bütün gününü acaba her şey bitti mi, yoksa hâlâ barışma umudu var mı; ya hemen gitmeli mi, yoksa onu bir kez daha görmeli mi kuşkulandı içinde geçirdi. Vronski'yi bütün gün bekledi. Odasına çekilirken hizmetçiye başının ağrıdığını söyledi. "Hizmetçinin dediğine bakmadan yanıma gelirse, hâlâ beni seviyor demektir," diye düşünüyordu. "Gelmezse her şey bitmiştir. Ne yapacağıma o zaman karar veririm!.."

Akşam Vronski'nin arabasının tekerlek sesini, kapının zilini ve hizmetçi kızla konuştuğunu duydu; Vronski, kendisine söylenene inanmış, başka hiçbir şey öğrenmek

istememiş, odasına gitmişti. Demek her şey bitmişti.

Ve ölüm! Vronski'nin kalbindeki sevgisini yeniden canlandırarak, Anna'nın ruhuna yerleşmiş kötü ruhun Vronski ile tuttuğu savaşta Anna'yı zafere ulaştıracak tek çare olarak ölüm, bütün duruluğuyla, bütün canlılığıyla kafasında belirdi.

Artık hiçbir şeyin önemi yoktu. Vozdvi-jenskoye'ye gitmek ya da gitmemek, kocasının boşanmaya razı olması ya da olmaması; artık bunların hiçbir anlamı yoktu. Hepsi de gereksizdi. İsteddiği tek şey, Vronski'yi cezalandırmaktı.

Her zaman aldığı dozda afyonu bardağa koyarken, ölmek için sadece bütün şiseyi içmesinin yeteceğini düşündüğü zaman, bu ona öylesine kolay, öylesine basit geldi ki, iş işten geçtikten sonra Vronski'nin nasıl acı çekeceğini, nasıl pişmanlık duyacağını, onun anısını nasıl seveceğini haz duyarak düşünmeye başladı. Yatağında gözleri açık yatıyor, yana yana dibine yaklaşmış bir mumun ışığında tavanın kabartma süsüne ve tavanın bir bölümünü kaplayan paravananın gölgesine bakarak, kendisi artık yokken, onun için yalnızca bir anı olarak varken, Vronski'nin neler hissedeceğini gözünün önünde canlandırıyor. "Ona bu zalimce sözleri söylemeye dilim nasıl varabildi?" diyecekti. "Hiçbir şey söylemeden odasından nasıl çıkabildim? Anna artık yok! Bizden sonsuza kadar ayrıldı. Şimdi orada..." Birdenbire paravananın gölgesi kıvıldamaya, bütün tavanı kaplamaya başladı. Başka taraftan

tavana başka gölgeler üşüştü. Gölgeler bir an için geri çekilir gibi oldu, ama sonra yeni bir hızla birbirlerine karıştı, titreşti ve ortalık karardı. "Ölüm!" diye düşündü Anna. Öylesine bir dehşete kapılmıştı ki, nerede olduğunu uzun süre anlayamadı. Titreyen elleriyle kibriti arayıp bularak, iyice küçülmüş mumu güçlükle yaktı. "Hayır, hiçbir şey, sadece yaşamak! Ah, onu seviyorum, o da beni seviyor! Artık her şey geçti!" Yeniden hayata, yaşama dönmenin sevinciyle gözyaşlarının yanaklarından yuvarlandığını hissetti. Yüreğini saran korkulardan kurtulmak için hemen kalkıp Vronski'nin odasına gitti.

Vronski derin bir uykuya dalmıştı. Anna, onun yanına yaklaştı, ışığı kaldırıp uzun uzun yüzüne baktı. Şimdi uyurken onu öylesine seviyordu ki, yüzünü seyrederken sevgi gözyaşlarını tutamamıştı, ama eğer uyanacak olursa yine o soğuk, kendi haklılığına olan inancıyla bakacağını, kendisinin Vronski'ye onu ne kadar çok sevdiğini söylemeden, asıl onun kendisine karşı haksız olduğunu kanıtlamak zorunda kalacağını biliyordu. Anna, Vronski'yi uyandırmadan odasına döndü, ikinci bir doz afyon aldıktan sonra sabaha karşı uykuya daldı, ama bu, tam bir uyku değildi.

Sabaha karşı, Vronski ile ilişkisinden önce birkaç kez gördüğü bir kâbusu yine gördü ve uyandı. Sakalı karmakarışık bir ihtiyar, bir demir parçasının üzerine eğilmiş bir şeyler yapıyor, bir yandan da Fransızca anlaşılabilir sözler mırıldanıyordu. Bu kâbusu her

gördüğünde olduğu gibi, Anna, bu köylünün kendisiyle hiç ilgilenmediğini, ama bu demirle onun üzerinde dehşet verici bir şeyler yaptığını (kâbusun dehşet veren yanı da buydu) hissediyordu. Soğuk terler dökerek uyandı.

Yataktan kalktığı anda, bir önceki günün olaylarını bir sis perdesi içindeymiş gibi hayal meyal anımsadı.

"Kavgaya ettik," diye geçirdi içinden. "Bu daha önce de birkaç kez olan kavgaların eşiydi. Başımın ağrıdığını söyledim, yanıma uğramadı. Yarın gidiyoruz, onu görmem gerek, yol hazırlıklarını tamamlamalıyım." Vronski'nin odasında olduğunu öğrenince yanına gitmek için odasından çıktı, salondan geçerken dış kapının önünde bir arabanın durduğunu işitti. Pencereden bakınca bir kupa arabası gördü. Arabanın penceresinden leylak rengi şapkalı genç bir kız başını uzatmış, kapının zilini çalan uşağa birtakım emirler veriyordu. Antrede uşakların konuşmalarından sonra biri, üst kata çıktı, salonun bitişiğindeki odada Vronski'nin ayak sesi

duyuldu. Vronski, merdivenlerden acele indi. Anna yine pencereye yaklaştı. Vronski'nin şapkasız dışarı çıktığını gördü, arabaya gitti; leylak rengi şapkalı genç kız, ona bir paket verdi. Vronski gülümseyerek bir şeyler söyledi, araba gitti. Vronski, koşarak merdivenleri çıktı. Anna'nın ruhunu kaplayan sis birden dağıldı. Çünkü duygulan, sızlayan yüreğine şimdi daha büyük bir acıyla saplandı. Bütün bir gün Vronski'nin evinde, onunla birlikte kalabilecek kadar nasıl kendini böylesine alçalta-

bilmiş olduğunu bir türlü anlayamadı. Kararını açıklamak için, Vronski'nin odasına girdi.

Vronski, Anna'nın yüzündeki karanlık ve resmi yüz ifadesini görmek ve anlamak istemeyerek: "Prenses Sorokina ile kıızıydı gelen. Annemden parayla evrakları getirdiler," dedi. "Onları dün alamamıştım. Başın nasıl, biraz düzeldi mi?"

Anna, odanın ortasında ayakta duruyor, Vronski'nin yüzüne bir şey söylemeden, dik dik bakıyordu. Vronski, Anna'nın yüzüne baktı, bir an kaşlarını çattı, mektubu okumaya başladı. Anna döndü, yavaşça kapıya doğru yürüdü. Vronski, onu durdurabilirdi, ama kapıya vardığı halde hâlâ ses çıkmadı, yalnızca çevirdiği sayfanın hisirtisi duyuluyordu.

Anna tam kapıdan çıkarken Vronski: "Aklıma gelmişken sorayım," dedi, "Yarın kesin gidiyoruz, değil mi?"

Anna, Vronski'ye döndü. "Siz gidiyorsunuz, ben değil," dedi.

"Anna, böyle yaşanmaz ki..." "Siz gidiyorsunuz, ben değil," diye tekrarlardı Anna.

"Artık bu kadarı da çekilmez olmaya başladı."

Anna: "Buna... Buna pişman olacaksınız," dedi ve odadan çıktı.

Bu sözleri söylerken Anna'nın yüzündeki umutsuz ifadeden korkan Vronski, birden yerinden fırladı. Anna'nın arkasından koşmak istedi, ama kendini toparlayarak tekrar oturdu. Dişlerini olanca gücüyle sıkıp, kaşlarını çattı. Çok kaba bulunduğu bu gözdağı sini-

rini bozmuştu. "Her yolu denedim, geriye bir çare kaldı, aldırış etmemek," diye düşündü ve önce şehre inmek, oradan da vekâletname için annesinin imzasını alması gerektiğinden, annesine gitmek üzere hazırlanmaya başladı.

Anna, onun çalışma odasından ve yemek salonundan gelen ayak sesini duyuyordu. Vronski, yemek salonunda bir süre durdu, ama Anna'nın odasına uğramadı, sadece kendisi yokken Voytov'a aygın vermelerini emretti. Anna daha sonra arabanın getirildiğini, dış kapının açıldığını, Vronski'nin dışarı çıktığını duydu. Ama birden geri dönüp antreye girdi, biri koşarak merdiveni çıktı, Vronski'nin yukarıda unuttuğu eldivenlerini getirmeye giden oda hizmetçisiydi bu. Anna pencereye yaklaştı. Vronski'nin, eldivenlerini uşağın yüzüne bakmadan aldığını, arabacının sırtına hafifçe eliyle dokunup ona bir şeyler söylediğini gördü ve sonra, başını kaldırıp pencereye bile bakmadan, her zamanki oturuşuyla ayak ayak üstüne atıp arabaya yerleşti. Eldivenlerini giyerken köşeyi dönüp, gözden kayboldu.

XXVII

Anna pencerenin önünde ayakta duruyordu. "Gitti! Her şey bitti" diye düşündü. Sonra gecenin etkisiyle gördüğü kâbusun izleri birbirine karışmış bir halde, buz gibi bir dehşet yüreğini doldurdu.

"Hayır, bu olamaz!" diye bağırdı ve odanın öbür yanına giderek, çingırağı hızla çaldı.

Şimdi yalnız kalmak ona öylesine bir dehşet veriyordu ki, uşağın gelmesini beklemeden onu karşılamaya çıktı.

"Bana kontun nereye gittiğini öğrenin," dedi.

Uşak, kontun tavlaya gittiğini söyledi.

"Kont hazretleri, eğer bir yere çıkarsanız, arabanın hemen döneceğini size bildirmemizi emrettiler," dedi.

"Pekâlâ. Biraz bekleyin. Hemen bir pusula yazacağım. Mihail, tavlaya götürsün, ama acele."

"Suç bende, eve dön. Seninle konuşmalıyım. Tann aşkına gel, korkuyorum."

Zarfı kapayıp uşağa verdi.

Şimdi yalnız kalmaktan korktuğu için, uşağın arkasından çıkıp çocuk odasına gitti.

O karmakarışık düşünceler içinde çocuk odasında bulacağını umduğu Serjoya yerine, yanakları tombul, pespembe, saçları siyah bukleli kızını görünce aklına ilk gelen düşünce; "Ah, o değil. Seryoja değil! Nerede onun o mavi gözleri, tatlı, utangaç gülümsemesi?" oldu. Çocuk masada oturuyor, elindeki mantar tapayla masaya hızlı hızlı vuruyor, bir çift frenk üzümünü andıran gözleriyle anlamsız anlamsız annesine bakıyordu. Anna, İngiliz dadının sorusuna karşılık, çok iyi olduğunu, yarın köye gideceğini söyledikten sonra kızının yanına oturdu. Sürahinin mantar tapasını elinde evirip çevirmeye başladı. Çocuğun çın çm öten kahkahası, kaşlarını oynatması, Anna'ya Vronski'yi öylesine canlı anımsat-

mıştı ki, hıçkırıklarını tutarak hemen kalktı, odadan çıktı. "Her şey bitti mi acaba?" diye soruyordu kendine. "Hayır, olamaz, dönecek. Ama o gülümsemesini, Sorokina ile konuştuktan sonraki o canlılığını bana nasıl

açıklayacak? Olsun, bana bunu açıklayamasa bile, yine de ona inanırım. İnanmazsam yapabileceğim tek yol kalıyor, bense bu yolu istemiyorum."

Saatine baktı. On iki dakika olmuştu. "Şu anda pusulayı almıştır, geliyordur. On dakikaya kalmaz buradadır... Peki ama, ya gelmezse? Hayır, olamaz. Beni gözlerim yaşlı görmemeli. Gidip yıkanacağım. Aa, sahi, saçlarımı taradım mı ben?" Saçlarını tarayıp taramadığını anımsayamadı. Eliyle başını yokladı. "Evet, taramışım, ama ne zaman taradım hiç anımsamıyorum." Ama yine de inanamadı, saçlarının gerçekten taralı olup olmadığını anlamak için iki pencere arasındaki boy aynasına gitti. Saçları taranmıştı. Aynadan, tuhaf tuhaf parlayan gözleriyle kendisine bakan kızarmış yüze gözlerini dikerek; "Bu da kim?" diye düşündü. Birden aynada-kinin kim olduğunu anladı; "Evet, benim," dedi ve tepeden tırnağa vücuduna göz gezdirirken, birden sanki Vronski'nin öpüşlerini hissetti, ürperdi, omuzlarını oynattı. Sonra elini dudaklarına götürüp öptü.

"Ne oluyor, aklımı kaçınıyorum galiba," diye düşündü. Yatak odasını toplayan Anuş-ka'nın yanına gitti. Oda hizmetçisinin karşısında durup ne söyleyeceğini kendi de bilemeden: "Anuşka," dedi.

Oda hizmetçisi, onun ne demek istediğini anlamış gibi: "Darya Aleksandrovna'ya gitmek istiyorsunuz," dedi.

"Darya Aleksandrovna'ya mı? Ha, evet, gideceğim."

"Oraya gidiş on beş dakika, dönüş on beş dakika. Şu anda yoldadır, şimdi gelecek. (Saatini çıkarıp baktı.) Peki ama, bu durumda beni nasıl bırakıp gidebildi? Benimle dargın nasıl durabiliyor?" Pencereye gidip dışarı bakmaya başladı. Vronski'nin şimdiye kadar dönmüş olması gerekirdi; hesabında yanılmış olabilirdi, o yüzden yeniden onun ne zaman gittiğini düşünmeye, dakikaları saymaya başladı.

Saatinin doğru olup olmadığını anlamak için duvar saatine bakmaya giderken kapıya bir araba yaklaştı. Pencereden bakınca bunun Vronski'nin arabası olduğunu gördü, ama merdivenden çıkan yoktu. Aşağıdan birtakım sesler geliyordu. Gelen, Anna'nın yolladığı haberciydi. Vronski'nin arabasıyla dönmüştü. Anna aşağı indi.

"Kontu bulamadım... Nijegorod garına gitmiş."

Kendisine pusulayı uzatan al yanaklı, güleç yüzlü Mihail'e: "Ne istiyorsunuz?" dedi sonra. "Sahi, pusulamı almamış," diye anımsadı. "Şu pusulayı al, köye, Kontes Vronski'nin evine git," diye ekledi. "Evini biliyorsun. Cevabı da hemen getir."

"Peki, ama ben ne yapacağım?" diye düşündü. "Evet, elbette ya, Dolli'ye gideceğim, yoksa aklımı oynatacağım. Sahi, telgraf da çekebilirim." Bir telgraf yazdı.

"Sizinle konuşmam gerek, hemen gelin."

Telgrafı yolladıktan sonra giyinmeye gitti. Giyinip, şapkasını başına koyduktan sonra, son zamanlarda şişmanlayan, sakın Anuş-ka'nın gözlerinin içine baktı. Bu, iyilik okunan küçük, çok açık mavi gözlerde apaçık bir acıma duygusu vardı.

Anna kendisini umutsuzluk içinde koltuğa bırakırken hıçkırıklarını tutamadı.

"Anuşka, sevgili Anuşka, ben ne yapayım?" diye mırıldandı.

Hizmetçi: "Niçin kendinizi bu kadar üzüyorsunuz Anna Arkadyevna?" dedi. "Olur böyle şeyler. Çıkıp dolaşın, biraz açılırsınız."

Anna, kendini toparlayıp ayağa kalkarken: "Evet, çıkacağım," dedi. "Ben yokken telgraf gelirse bana yollayın. Darya Aleksan-drovna'dayım. Yo, istemez, yollamayın. Çabuk dönerim."

Anna kalbinin korkunç çarpıntısına kulak vererek dehşetle, "Evet, düşünmem gerek," diye düşündü. "Bir şeyler yapmalı, bir yerlere gitmeliyim. Önce bu evden çıkıp gitmeliyim." Hemen çıktı, arabaya bindi.

Pyotr, sürücü yerine çıkmadan önce sordu: "Nereye emrediyorsunuz, efendim?"

"Znamenka'ya, Oblonskilere."

XXVIII

Hava bulutlardan temizlenmişti. Bütün sabah yağmur çiselemişti, ama şimdi yağmur kesilmiş, hava açmıştı. Mayıs güneşinin altında sac damlar, yaya kaldırımlarının yassı,

geniş taşlan, yolun parke taşlan, arabalann tekerlekleri, meşin, bakır, teneke bölümleri pınl pınl parlıyordu. Saat üçtü; sokakların en kalabalık olduğu saatti.

Anna, bir çift kır atın hızla götürdüğü, yumuşak yaylan üzerinde belli belirsiz sallanan rahat arabanın bir köşesinde oturuyordu. Tekerleklerin hiç dinmeyen tıkırtısı ile temiz havada hızla değişen görüntüler arasında son günlerin olaylarını yeni baştan tek tek düşününce, içinde bulunduğu durumu evde olduğundan bambaşka bir ışık altında görüyordu. Artık ne ölüm düşüncesi öylesine korkunç, öylesine duru geliyor ne de ölümün kendisi öylesine kaçınılmaz görünüyordu. Küçüldüğü için kendine sitem ediyor, "Beni bağışlaması için ona yalvanyorum. Boyun eğdim, suçlu olduğumu kabul ettim. Neden? Onsuz yaşayamam mı sanki?" diye düşünüyordu Anna; Vronski olmadan nasıl yaşayacağı sorusuna cevap vermeden, tabelalan okumaya başladı. 'Büro ve depo. Diş hekimi' "Evet, her şeyi anlatacağım Dolli'ye. Dolli, Vronski'yi sevmez. Çok

utanacağım, acı çekeceğim, ama ona her şeyi anlatacağım. Beni sever, o ne derse öyle yapacağım. Vronski'ye boyun eğmeyeceğim, beni istediği kılığa sokmasına izin vermeyeceğim. 'Filippov francalası...' Sözde francala hamurunu Petersburg'dan getiriyorlarmış. Öyle diyorlar. Oysa Moskova'nın suyu çok güzel. Ah Mitişçe'nin somunlan, gözlemeleri." Anna, çok eskiden, daha on yedi yaşındayken halasıyla, Troitsa Manastın'na gittiklerini anımsadı. "Hem de

at arabasıyla. Kırmızı kırmızı elleri olan o kız gerçekten ben miydim acaba? O zamanlar gözüme o kadar güzel ve ulaşılmaz görünen şeylerin çoğu benim için şimdi önemsiz oluverdi. O zaman sahip olduğum şeyler şimdi ne kadar uzak, sonsuza kadar ulaşılmaz oldu... Böylesine küçülebileceğime o zamanlar inanabilir miydim? Pusulamı alınca ne kadar gururlanacaktır! Ama göstereceğim ona... Şu boya da ne pis kokuyor. Niçin yaparlar bu yapılan? Niçin boyarlar?" Bir tabelayı okudu: 'Moda ve şapkalar.' Bir erkek öne eğilerek ona selam verdi. Bu, Anuşka'nın kocasıydı. Anna, Vronski'nin "Bizim asalaklar," dediğini anımsadı. "Bizim mi? Neden bizim oluyor? İşin kötü yanı, insanın bütün bir geçmişi kökünden söküp atamayışıdır. Kökünden koparıp atamayız, ama onunla ilgili anımızı gizleyebiliriz; ben de gizleyeceğim." Bu noktada Anna, Aleksey Aleksandroviç ile olan geçmişini, bu geçmiş belleğinden nasıl silip attığını anımsadı. "Dolli, ikinci kocamı da bırakacağımı sanacak ve bu yüzden beni haksız bulacak. Haklı olmak isteyen kim? Yapamam ki," dedi kendi kendine ve içinden ağlamak geldi, ama o anda, yoldan geçen iki genç kızın neye gülümsemiş olabileceklerini düşündü. "Herhalde aşkla ilgilidir. Nereden bilecekler aşkın ne korkunç olduğunu ve ne aşağılık... Bulvar, çocuklar. Üç çocuk koşarak atçılık oynuyorlar. Seryoja! Her şeyimi kaybediyorum, ama yine de ona kavuşamıyorum. Evet, Vronski dönmezse her şeyimi kaybedeceğim. Belki trene yetişememiştir, acaba şim-

di dönmüş müdür... Yine kendini alçaltmak mı istiyorsun Anna? Hayır! Dolli'ye gidip, ona açık açık söyleyeceğim. 'Mutsuzum' diyeceğim, bunu hak ettim! Suçluyum, ama mutsuzum da! 'Bana yardım et.' Şu atlar, şu araba... Bu arabanın içinde kendimden öğreniyorum! Hepsi onun, ama bunları bir daha görmeyeceğim."

Anna, Dolli'ye her şeyi nasıl anlatacağını düşünerek ve özellikle yürek parçalayıcı şeyler kurarak merdiveni çıktı. Antrede: "Kimse var mı?" diye sordu.

Uşak: "Katerina Aleksandrovna Levina," diye karşılık verdi.

Anna, "Kiti!" diye düşündü. "Vronski'nin bir zamanlar âşık olduğu Kiti! Sevgiyle anımsadığı Kiti. Vronski, onunla evlenmediğine çok pişmandır. Oysa beni nefretle anıyor. Beni nefretle düşünüyor, benimle ilişki kurduğuna üzülmüyor dur."

Anna geldiğinde, iki kız kardeş, bebeğin nasıl besleneceğinden söz ediyorlardı. Dolli, tam o anda gelip konuşmalarını kesen konuğu karşılamaya yalnız çıktı.

"Sen hâlâ gitmedin mi?" diye sordu. "Ben de sana gelmeyi düşünüyordum. Bugün Sti-va'dan bir mektup aldım."

Anna, Kiti'yi görmek için bakınarak: "Bize de bir telgraf çekti," dedi.

"Aleksey Aleksandroviç'in ne istediğini anlayamadığını, ama bir cevap almadan dönmeyeceğini yazıyor."

"Konuğun var sanmıştım. Mektubu okuyabilir miyim?"

-364^

Dolli, utanarak: "Evet, Kiti var," dedi. "Çocuk odasında. Büyük bir hastalık atlattı."

"Duydum. Mektubu okuyabilir miyim?"

"Şimdi getiririm. Ama boşanmayı reddetmiyor." Dolli, kapıda durdu. "Stiva umutlu."

Anna: "Benim umudum yok," dedi. "İstemiyorum artık..."

Anna yalnız kalınca "Bu da ne demek oluyor? Yani Kiti, benimle karşılaşmayı kendisi için bir küçüklük mü sayıyor?" diye düşündü. "Belki de haklı, ama bu gerçek olsa bile, ona, bir zamanlar Vronski'ye âşık olan ona düşmez. İçinde bulunduğum durumda namuslu hiçbir kadının benimle görüşemeyeceğini biliyorum. Bunu, daha onun uğruna her şeyimi feda ettiğim an anlamıştım. İşte, mükâfatı da bu. Ah, nasıl nefret ediyorum ondan! Hem ben buraya niçin geldim? Burada durumum daha da zor." Bitişik odada kız kardeşlerin konuştuklarını duydu. "Şimdi ne söyleyeceğim Dolli'ye? Mutsuz olduğumu söyleyip Kiti'yi mi sevindireceğim? Onun kanadının altına mı gireceğim? Olmaz. Hem Dolli söylediklerimden hiçbir şey anlamayacaktır. Onunla konuşmanın bir yaran yok. Ama Kiti'yi görüp, her şeyi nasıl küçümsedi-ğimi, nasıl hiçbir şeyi umursamadığımı ona göstermem doğrusu hoş olurdu."

Dolli, elinde mektupla döndü. Anna, mektubu okudu ve hiçbir şey söylemeden geri verdi. "Zaten anlamıştım," dedi. "Bu beni zerre kadar ilgilendirmiyor artık."

Dolli, Anna'nın yüzüne merakla bakarak; "Niçinmiş o; ben tam tersini umuyorum," de-

di; onu böylesine tuhaf, böylesine sınırlı hiç görmemişti. "

"Ne zaman hareket ediyorsun?" diye sordu Dolli.

Anna, gözlerini kıstı, önüne baktı ve cevap vermedi. Kapiya bakıp, kızarak sordu: "Kiti, niye benden saklanıyor?"

"Ah, ne saçma bir düşünce! Bebeğe meme veriyor. Doğru dürüst beceremiyor, ona ben akıl veriyordum... Senin geldiğini duyunca çok sevindi. Şimdi gelir. Hah, işte geldi."

Kiti, Anna'nın geldiğini duyunca görünmek istememişti, ama Dollu ısrar edince cesaretini toplayan Kiti, salona geldi, yüzü kızarak Anna'ya yaklaştı, elini uzattı. Titrek bir sesle: "Çok sevindim," dedi.

Bu kötü kadına karşı içindeki düşmanlıkla, onu hoşgörme isteği arasındaki savaş Ki-ti'yi şaşkına çevirmişti, ama Anna'nın güzel, sevimli yüzünü görür görmez, içindeki düşmanlık bir anda kayboldu.

Anna: "Benimle karşılaşmak istemeseydi-niz, hiç şaşmazdım," dedi. "Artık her şeye alıştım. Hasta mıydınız? Evet, çok değişmişsiniz."

Kiti, Anna'nın kendisine düşmanca baktığını sezdi. Bu düşmanlığı, bir zamanlar onu koruyan Anna'nın, şimdi kendini onun karşısında zor bir durumda hissetmesine verdi, ona acıdı.

Kiti'nin hastalığından, bebekten, Sti-va'dan söz ettiler. Ama bunların Anna'yı hiç ilgilendirmediği belliydi.

Anna biraz sonra kalktı. "Seninle vedalaşmaya geldim," dedi.

"Ne zaman gidiyorsunuz?"

Anna, kendisine sorulan soruya yine cevap vermeden Kiti'ye gülümsedi.

"Evet," dedi, "Sizi gördüğüme çok sevindim. Hakkınızda herkesten, kocanızdan bile öylesine çok şey duydum ki! Kocanız ziyaretime gelmişti. Ondan çok hoşlandım." Anna'nın bunu kötü niyetle söylediği belliydi.

"Kocanız nerede?"

Kiti, yüzü kızarak yanıt verdi: "Çiftliğe gitti."

"Selam ve saygılarımı iletiniz kendisine. Lütfen unutmayın."

Kiti, Anna'nın gözlerinin içine acıyarak baktı. "Söylerim," dedi.

"Hoşçakalın."

Anna, Dollu'yu öpüp, Kiti'nin elini sıktıktan sonra hemen çıktı.

Kiti ablasıyla yalnız kalınca: "Hiç değişmemiş, yine eskisi kadar çekici," dedi. "Çok güzel bir kadın! Ama insanın yüreğini sızlatan bir hali var. İçler acısı!"

"Evet," dedi Dollu. "Bugün bir tuhaftı. Onu geçirdiğim sırada antrede ağlayacak sandım."

XXIX

Anna arabaya bindiğinde, evden ayrıldığı zamandakinden daha kötü bir durumdaydı. Eski acılarına şimdi bir de Kiti ile karşılaşması sırasında açıkça hissettiği hor görülme, istenmeme duygusu eklenmişti.

Pyotr, "Nereye emrediyorsunuz efendim, eve mi?" diye sordu.

Anna, artık nereye gittiğini bile düşünmeden: "Evet, eve," dedi.

Yoldan geçen iki yayaya bakarak, "Nasıl da korkunç, anlaşılmaz, merak uyandıran bir şeye bakar gibi bana baktılar," diye düşündü. "Biri, ötekine böyle ateşli ne anlatabilir? İnsan, hissettiklerini başkalarına anlatabilir mi? Ben de Dollu'ya anlatmak istedim, ama anlatamadım. Uğradığım felaket onu ne çok sevindirirdi! Sevincini belli etmezdi, ama başlıca duygusu, beni kıskandığı tattığım hazlar yüzünden cezamı bulduğum için hissedeceği sevinç olurdu. Kiti daha da çok sevinirdi. Nasıl da içini okuyorum! Kocasına aşın yakınlık gösterdiğimi biliyor, kıskanıyor, benden nefret ediyor, üstelik beni küçümsüyor. Onun gözünde ahlaksız bir kadını, ama ahlaksız bir kadın olsaydım, isteseydim kocasını kendime âşık edebilirdim. Evet, bunu istedim de." Anna, karşından arabayla gelen, onu bir tanıdığına benzetip parlak kumaştan şapkasını pırl pırl parlayan dazlak kafasının üzerinden kaldırarak selam verdikten sonra yanıldığını anlayıp geçen şişko, kanlı canlı bir adama bakarak, "İşte hayatından memnun biri," diye düşündü. "Beni tanıdığını sandı, oysa o da beni tanıyan herhangi birinin tanıdığından az tanıyor. Kendimi bile tanıyamıyorum. Fransızların dediği gibi, 'yalnızca nelerden zevk aldığımı biliyorum.'" Bir seyyar dondurmacıyı durduran iki çocukla, dondurma kutusunu başının üzerinden yere indirip havlunun ucuyla terli yüzünü silen dondurmacıya bakarak; "İşte, onların da canı bu pis

11

dondurmayı çekti! Dondurmanın pis olduğunu biliyorlardır. İnsanlar tatlı, lezzetli şeyleri severler. Şeker bulamazsak, pis dondurmaya bile razı oluruz. Kiti de böyle; Vronski olmazsa Levin. Kıskanıyor beni, benden nefret ediyor. Hepimiz birbirimizden nefret ediyoruz. Ben, Kiti'den; Kiti, benden. Gerçek olan bu işte. Tyutkin coiffeur... Je mefais coiffeur par Tyutkin.' Dönünce bunu ona söyleyeceğim," diye düşündü ve gülümsedi, ama birdenbire artık gülünç bir şey söyleyebileceği kimsesi olmadığını anımsadı... "Evet, gülünç, neşeli olan bir şey yok, her şey iğrenç." Akşam duası canlan çalıyordu. "Bu tüccar, adeta yere bir şey düşürmekten korkar gibi, ne kadar büyük bir dikkatle haç çıkıyor. Bu kiliseler, bu çanlar, bu yalanlar niçin? Bütün bunların tek nedeni var: Sadece, hepimizin -tıpkı öfkeyle birbirine küfreden şu arabacılar gibi-birbirimizden

nefret ettiğimizi gizlemek için. Yaşvin diyordu ki; 'o, benim sırtımdan gömleğimi almak ister, ben de onun.' Bu çok doğru işte."

Anna, içinde bulunduğu durumu bile unutturacak kadar kafasını meşgul eden bu düşüncelerle araba evin önünde durunca kendine geldi. Onu karşılamaya çıkan kapıcıyı görünce, yolladığı pusulayla telgrafi anımsadı: "Cevap geldi mi?" diye sordu.

Kapıcı: "Şimdi gider bakanım efendim," dedi.

Kapıdan, odadaki yazı masasına şöyle bir göz atarak, dört köşe, ince bir zarf aldı, An-

* Kadın berberi Tyutkin. Saçlarımı ona kestiriyorum.

na'ya uzattı. Anna, telgrafi okudu; "Saat ondan önce gelemem. Vronski."

"Peki, haberci döndü mü?"

Kapıcı: "Hayır efendim, dönmedi," dedi.

Anna, "Eh, öyleyse ben de yapacağımı bilirim," dedi kendi kendine. İçinde anlaşılmaz bir öfkenin, intikam isteğinin kabardığını hissederek, üst kata koştu. "Oraya gideceğim. Ondan tamamen ayrılmadan önce her şeyi söyleyeceğim. Bu adamdan nefret ettiğim kadar hiç kimseden nefret etmedim." Askıda Vronski'nin şapkasını görünce tiksintiyle ür-perdi. Vronski'nin telgrafının, onun telgrafına cevap olduğunu, Vronski'nin onun pusulasını henüz almadığını düşünemiyordu. Vronski'yi şimdi annesi ve Prenses Sorokina ile rahat rahat konuşur ve kendi çektiği acılara için için sevinirken hayal ediyordu. "Evet, hemen gitmeliyim," diye mırıldandı. Oysa nereye gideceğini bilmiyordu. Sadece bu korkunç evde hissettiklerinden bir an önce kurtulmak istiyordu. Hizmetçiler, uşaklar, duvarlar, eşyalar, her şey, her şey tiksindiriyor, öfkeleniyor, bir ağırlık gibi ruhunu eziyordu.

"Evet, gara gitmeliyim. Eğer orada değilse, anasının evine gidip, onu suçüstü yakalamalıyım." Gazeteye, tren tarifesine baktı. Akşam treni saat sekizi iki geçe kalkacaktı. "Evet, yetişirim." Arabaya öteki atların koşulmasını emretti. Yol çantasına birkaç gün yetecek kadar eşyalarını yerleştirmeye başladı. Bu eve artık bir daha dönmeyeceğini biliyordu. Kurduğu planların arasında sadece bir karan belirsizdi: Garda ya da kontesin malikânesinde

olacaklardan sonra Nijegorod trenine binecek, durduğu ilk kentte inip, orada kalacaktı.

Yemek masası hazır. Sofradaki, ekmekle peyniri şöyle bir kokladı, bütün yiyecek ko-kulandan tiksindiğini görünce araba çağırtdı ve çıktı. Evin gölgesi daha şimdiden sokağa düşmüş, ama güneş hâlâ batmamıştı. Aydınlık, ılık bir akşamdı. Onu elinde eşyalarla yolcu eden Anuşka da, eşyaları arabaya yerleştiren Pyotr da, canının sıkıldığı belli arabacı da, sözleriyle ve davranışlarıyla sinirlerini bozuyorlardı.

"Sana ihtiyacım yok Pyotr."

"Ama biletiniz efendim."

Anna, can sıkıntısıyla: "Pekâlâ, nasıl istersen," dedi. "Benim için önemli değil."

Pyotr arabacı yerine atladı ve gara çekmesini söyledi.

XXX

Araba hafifçe sarsılıp, tekerlekleri sokağın küçük parke taşlarında takır tukur sesler çıkararak ilerlemeye başlar başlamaz, yine beyninin içinde düşünceler, izlenimler birbirini kovalamaya başladı. Kendi kendine, "İşte, yine o kız! Her şeyi anlıyorum," dedi.

Anlamaya çalışıyordu. "Evet, son olarak düşündüğüm o gülünç şey neydi? Tyut-kin'in coiffeur'ü mü? Hayır, o değil. Hah, tamam! Yaşvin'in söylediği; İnsanları birbirine bağlayan tek şey, hayat kavgası ve kindir." Eğlenmek için kent dışına gittikleri belli olan dört atlı bir arabadaki gruba bakıp,

içinden seslendi: "Hayır, boşuna gidiyorsunuz! Yanınızda götürdüğünüz köpeğin de size bir yardımı olamaz, kendinizden kaçamazsınız!" Pyotr'un dönüp baktığı yana bakınca, bir polis memurunun kolundan tutup bir yerlere götürdüğü, başı bir o yana, bir bu yana düşen zil zurna sarhoş bir fabrika işçisi gördü. "Bak işte, bu daha çabuk bir yol bulmuş," diye düşündü. "Kont Vronski de, ben de çok şey beklediğimiz halde bu hazzı bulamadık." Anna, ona her şeyi gösteren güçlü ışığını, ilk defa olarak düşünmekten öylesine kaçındığı Vronski ile ilişkilerinin üzerine çevirdi. "Bende ne arıyordu Vronski? Aşktan çok, zevk aradı, kendi gururunu doyurmayı aradı." İlişkilerinin ilk günlerinde Vronski'nin söylediği tatlı sözleri, uysal bir av köpeğinkini andıran uysal yüz ifadesini anımsadı. Şimdi her şey bu düşüncesini doğruluyordu. "Evet, onda başarmanın gururu vardı, aşk da vardı kuşkusuz, ama daha çok başarıya ulaşmanın gururu vardı. Benimle övünüyordu. Ama şimdi bu geçti. Artık övüneceği değil, utanacağı şey var. Benden alabileceği her şeyi aldı. Bana karşı onursuzca davranıyor. Dün ağzından kaçırdı. Boşanmamı, onunla evlenmemi, geri dönüş yollarını hepten tıkamak, gemileri yakmak için istiyor. Sevmesine seviyor beni, ama nasıl? The zest is gone." Kiralık bir atla gezmeye çıkmış al yanaklı bir tezgâhtara bakarak, "Herkesi kendine hayran bırakmak istiyor, kendini de pek beğeniyor," diye düşündü. "Hayır, artık

İngilizce: Tadı tuzu kalmadı.

bende eski tadı bulamıyor; eğer gidersem, ayrıldığımızı sevinecektir."

Bu bir tahmin değildi. Anna, şimdi bunu ona hayatın ve insan ilişkilerinin anlamını açan bu keskin ışığın altında açıkça görüyordu.

"Benim aşkı giderek daha tutkulu, daha bencil oluyor. Onun aşkı ise gittikçe sönüyor, sönüyor ve işte bu yüzden birbirimizden uzaklaşıyoruz," diye düşünmeye devam etti. "Bunun çaresi de yok. Benim için o her şey ve bu yüzden gittikçe kendini bana daha çok vermesini istiyorum. O ise gittikçe benden daha çok uzaklaşmak istiyor. Birleşmemizden önce, gerçekten de birbirimize doğru koşuyorduk, oysa şimdi karşı konulmaz bir güçle birbirimizden uzaklaşıyoruz. Benim anlamsız bir kıskançlık içinde olduğumu söylüyor. Saçma bir kıskançlığımın olduğunu ben de biliyorum, ama bu doğru değil. Benimki kıskançlık değil. İsteddiğini bulamamanın verdiği bir bunalım. Ama..." Anna, aklına birden gelen düşüncenin verdiği heyecanla yer değiştirdi. "Sadece onun gecelerini çılgınca paylaşmak istediği bir metresten başka bir şey olabilseydim keşke, ama başka bir şey olamam, olmak da istemiyorum ve bu tutkuyla onda tiksinti uyandırıyorum. O da beni çileden çıkarıyor; bu da başka türlü olamaz. Onun beni aldatmaya kalkışmayacağını, Sorokina'da gözü olmadığını, Kiti'ye âşık olmadığını, bana ihanet etmeyeceğini bilmiyor muyum sanki? Bunların hepsini biliyorum, ama bunu bilmem, durumumu kolaylaştırmıyor ki. Beni sevmeden,

sadece görev duygusuyla bana karşı iyi, şefkatli davranırsa -benim aradığım bu olmasa da- bu bana besleyeceği nefretten iyidir. Bana olan aşkı çoktan bitti. Aşkın bittiği yerde nefret başlar... Bu sokakları hiç bilmiyordum... Birtakım tepeler, evler, evler... Evlerde insanlar, hep insanlar... Ne kadar da çok insan var; hepsi birbirlerinden nefret ediyor. Evet, mutlu olmak için ne istediğimi düşünüp bulsam ne olacak ki? Boşandım diyelim, Aleksey Alek-sandroviç, Seryoja'yı bana verdi. Vronski ile evlendim." Aleksey Aleksandroviç'i anımsayınca, onu hemen olağanüstü bir canlılıkla; donuk, yumuşak bakışlı, cansız, feri kaçmış gözleriyle, damarları çıkmış beyaz elleriyle, ses tonuyla, parmaklarını çıtlatmasıyla adeta karşısındaymişcasına gözlerinin önünde canlandırdı. Bir zamanlar aralarında bulunan ve ona aşk adı verilen duyguyu düşününce tiksintiyle ürperdi. 'Tutalım ki boşandım, Vronski'nin karısı oldum. Ee, Kiti bugünkü gibi bakmayacak mı bana ondan sonra? Hayır. Peki, Seryoja, iki kocam üzerine bana sorular sormayacak mı? Onları çıkaracak mı aklından? Ya Vronski ile aramda yeni bir duyguyu nasıl yaratabileceğim? Mutlu olmak bir yana, bu işkenceden kurtulmanın bile hiç olanağı var mı? Hayır!" Zerre kadar tereddüt etmeden, kendi kendine cevap verdi: "Olanaksız! Hayat ayırıyor bizi birbirimizden. Ben, onun mutsuzluğuna neden oluyorum, o benim. Üstelik onun da, benim de değişmemiz mümkün değil. Her çareye başvuruldu, ama civata yalama olmuş bir kez... Hepimiz dünyaya birbiri-

mizden nefret etmek ve dolayısıyla hem kendimize, hem başkalarına acı çektirmek için getirilmedik mi? İşte, öğrenciler okula gidiyorlar, gülüyorlar. Ya Seryoja? Onu sevdiğimi sanıyordum, ona hissettiğim sevgi uygulandıyordu beni. Onsuz yaşayabildim, onu başka birine olan aşkımla değiştirdim ve bu aşkla doyurulduğum sürece bu değiş tokuştan yakınmadım." Bu aşk dediği şeyi tiksintiyle anımsadı. Şimdi, kendi hayatını ve başkalarının hayatını böylesine açık görebilmek onu sevindiriyordu. Nijegorod Gan'nm alçak yapısının önüne geldiğinde -hamallar arabaya doğru hemen koşmuşlardı- Anna, "Bu benim için de böyle, Pyotr için de, arabacı Fyodor için de, şu tüccar için de; reklamların herkesi davet ettiği Volga boylarında yaşayan insanlar için de, herkes için her zaman böyledir."

Pyotr: "Obiralovkaya kadar mı bilet alayım efendim?" dedi.

Nereye, niçin gittiğini tamamen unutmuştu. Soruyu büyük bir çaba harcayarak anla-yabildi.

"Evet," dedi ve Pyotr'a para çantasını verdi. Küçük, kırmızı yol çantasını alıp, arabadan indi.

Kalabalık arasından birinci mevki bekleme salonuna doğru yürürken içinde bulunduğu durumu ve aralarında bocaladığı çeşitli kararların bütün ayrıntılarını yeniden düşündü. Ve yine umutla, umutsuzluk acıyan ve korkunç çarpıntılarla dolu yüreğinin yaralarının en hassas noktalarını deşti. Yıldız biçimi kanepeye oturmuş treni beklerken girip

çıkanlara tiksintiyle bakıyor ve istasyona nasıl varacağını, Vronski'ye nasıl bir pusula yazacağını, pusulada nelerden söz edeceğini, şu anda Vronski'nin, içinde bulunduğu durumdan annesine (kendisinin çektiği acılan hiç anlamadan) nasıl yakındığını, odaya nasıl gireceğini, Vronski'ye neler söyleyeceğini, arada bir de ne kadar mutlu olabileceğini, Vronski'ye ne acı dolu bir sevgi ve nefret beslediğini düşünüyordu.

XXXI

Kampana çaldı. İğrenç, küstah tavırlı birkaç genç bir yandan acele adımlarla, bir yandan da çevrede nasıl bir izlenim bıraktıklarına dikkat ederek geçtiler. Pyotr sırtında uşak üniforması, ayağında potinleri bir hayvanın -kini andıran anlamsız suratıyla salonu geçip onu vagona götürmek için Anna'nın yanına geldi. Peronda gürültü eden birkaç erkek, Anna yanlarından geçerken sustular. İçlerinden biri, yanındakilere Anna için -belli ki iğrenç-bir şey fısıldadı. Anna vagonun yüksek basamağına adımını attı ve çıktı, boş bir kompartımana girdi.

Örtüsü bir zamanlar beyaz olduğu anlaşılan yaylı kanepeye oturdu. Çantasını yanına koydu. Pyotr, dudaklarında aptalca bir gülümseme, sırmalı şapkasını An-na'yı uğurlamak için pencereye doğru kaldırdı. İnsana itici gelen bir kondüktör kapıyı çarparak kapadı, çengelini taktı. Pamukla kabartılmış eteklik giyen çirkin bir kadın (An-na, hayalinde bu kadını çırılçıplak soymuş,

onun bedeninin biçimsizliğine şaşmıştı) ve küçük bir kız, deli gibi gülerken pencerenin önünden geçtiler. Kız: "Katerina Andreyev-na'da, hepsi onda ma tanteV" diyordu.

Anna, "Küçük bir kız, ama o da bozulmuş, şimdiden kırıyor," diye düşündü. Hiç kimseyi görmemek için hızla yerinden kalktı, boş kompartımana geçip karşı pencerenin dibine oturdu. Pencerenin dibinden kasketinin altından darmadağın saçları çıkan, kir pas içinde, ufak tefek, iğrenç bir adam eğilip vagonun tekerleklerine bakarak geçti. "Bu kılıksız köylüde bana tanıdık gelen bir yan var," diye düşündü. Gördüğü rüyayı anımsayınca korkudan titreyerek yerinden kalktı. Kapıya yürüdü. Kondüktör, bir kan kocanın girmesi için kapıyı açmıştı.

"Dışarı mı çıkacaksınız efendim?" Anna cevap vermedi. Yüzündeki dehşet ifadesini peçenin altından kondüktör de, içeri giren kan koca da fark edememişlerdi. Anna köşesine dönüp oturdu. Kan koca da karşısına oturdular: Dikkatle, ama gizliden gizliye onun üstünü başını inceliyorlardı. Kadından da kocasından da tiksiniyordu Anna. Adam sigara içmesinin bir sakıncası olup olmadığını sordu. Bunu sigara içeceğinden değil, sırf onunla konuşma kapısı açmak için sorduğu belliydi. Anna'dan izin aldıktan sonra, kansıyla Fransızca konuşmaya başladı. Sırf Anna duysun diye kendilerini zorlayarak, saçma sapan şeylerden söz ediyorlardı. Anna, onların birbirlerinden nasıl bıktıklarını, nasıl

* Halacığım ya da teyzeciğim.

nefret ettiklerini apaçık görüyordu. Böylesine zavallı, iğrenç yaratıklardan nefret etmemek mümkün değildi. İkinci kampana çaldı, ardından bagajlar getirildi, gürültüler, bağırıp çağrılar ve ardından bir kahkaha duydu. Anna, kimsenin sevinmesini gerektirecek bir durumun olmadığına öylesine inanıyordu ki, bu kahkaha yüreğini sızlatırcasına sinirini bozdu ve duymamak için kulaklarını tıkamak istedi. Sonunda üçüncü kampana ve ardından bir düdük sesi her yanı çınlattı, lokomotif pufladı, bağlantı zincirleri sarsıntıyla gerildi ve An-na'nın karşısında oturan adam haç çıkardı. Anna, adama öfkeyle bakarak "Bunun ne anlama geldiğini ona sormak çok ilginç olurdu," diye düşündü. Kadının başının üzerinden, trendeki tanıdıklarını geçirmeye gelen, peronda duran, ama sanki hep geri geri kayan insanlara baktı. Anna'nın bulunduğu vagon, rayların bağlantı yerlerinde düzenli aralıklarla sarsılarak peronu ve sonra bir taş duvarı, başka vagonları, işaret direklerini geride bıraktı. Tekerlekler, rayların üzerinde daha sarsıntısız, daha gürültüsüz dönmeye başladı; parlak akşam güneşi pencereden içeri doluyor, bir meltem perdeyi oynatıyordu. Anna, kompartıman arkadaşlarını unutmuştu, vagonun hafif sallanışları arasında, tertemiz havayı ciğerlerine çekerek, yine düşünmeye başladı.

"Evet, nerede kalmıştım? Hayatın işkence olmadığı hiçbir durumu göz önüne getiremeyeceğimde; hepimizin acı çekmek için yaratıldığımızda, hepimiz bunu bildiğimiz halde,

kendi kendimizi kandırmak için birtakım çareler icat ettiğimizde. Peki, ama insan gerçeği görünce ne yapmalı?"

Anna'nın karşısında oturan kadın dudaklarını büzerek Fransızca: "İnsana akıl, dertlerinden kurtulabilmesi için verilmiştir," dedi. Söylediği bu cümleyi pek sevdiği belliydi.

Bu sözler, adeta Anna'nın düşüncelerine cevap veriyordu:

"Dertlerinden kurtulması için," diye içinden tekrarladı. Al yanaklı adamla sıska kan-sına bir göz atınca, hastalıklı kadının kendini anlaşılmamış bir kadın saydığını, kocasının onu aldattığını ve kansının, kendi açısından bu görüşü benimsediğini anladı. Anna, düşünce ışığını onların üzerlerinde tutmakla sanki onların bütün serüvenlerini, ruhlarının en gizli köşelerini görür gibi oldu, ama orada ilginç hiçbir şey yoktu. Yine kendi düşüncelerine döndü.

"Evet, bu beni çok huzursuz ediyor. Madem akıl bana kendimi kurtarmam için verildi, öyleyse kendimi kurtarmalıyım. İnsanın göreceği başka bir şey kalmamışsa, baktığı her şey ona tiksinti veriyorsa, ışığı neden söndürmemeli? Ama nasıl? O kondüktör niçin koridordan koşarak geçti? O gençler, öteki vagonlarda niçin öyle bağırıp çağmıyorlar? Niçin konuşuyorlar, niçin gülüyorlar? Bunların hiçbiri gerçek değil. Hepsi yalan, hepsi düzmece, hepsi kötü!"

Tren istasyonda durunca öteki yolcularla birlikte indi. Hepsi cüzzamlıymış gibi onlardan uzaklaştı, bir kenarda durdu. Buraya ni-

çin geldiğini, ne yapmak niyetinde olduğunu anımsamaya çalışıyordu. Daha önce mümkün sandığı her şey şimdi (hele ona rahat vermeyen bu çirkin insanların arasında) anlaşılmasız görünüyordu. Kâh hamallar koşarak yanına geliyorlar, çantasını taşımak istiyorlar, kâh genç erkekler topuklarını peronun tahtalarına vura vura

yanından geçerken yüksek sesle konuşarak yukardan aşağı onu süzüyorlar, kâh karşı karşıya geldiği kimseler ne yana çekilip ona yol vereceklerini şaşın-yorlardı. Anna, Vronski'den bir cevap alamazsa yoluna devam etmek niyetinde olduğunu anımsayınca bir hamalı durdurdu. Kont Vronski'ye mektup getiren bir arabacının buraya gelip gelmediğini sordu.

"Kont Vronski mi? Onlardan birileri şimdi buradaydı. Prenses Sorokina ile kızını karşıladılar. Arabacı nasıl biriydi?"

Anna, hamalla konuşurken, arabacı Mi-hail şık redingotuyla, saat kösteğiyle dikkati çekerek, kendisine verilen görevi böylesine iyi başardığı için besbelli gurur duyarak, yanakları al al, gözleri neşeden pırl pırl yanına yaklaştı, mektubu uzattı. Mektubu açarken Anna'nın yüreği duracakmış gibi çarpıyordu.

Vronski gelişigüzel bir el yazısıyla şöyle yazmıştı: "Pusulanın zamanında elime geçmemesine üzüldüm. Saat onda döneceğim."

Anna, dudaklarında kin dolu bir gülümseme. "Demek öyle!" diye geçirdi içinden. "Benim beklediğim de buydu zaten!"

Mihail'e döndü. "Pekâlâ, sen eve git," dedi.

Yüreğinin çarpıntısı soluk almasına engel olduğu için yavaş yavaş konuşuyordu. Öfkesini Vronski'ye ya da kendine değil, ona acı çektiren güce yönelterek, "Hayır bana acı çektirmene izin vermeyeceğim," diye düşündü ve peron boyunca yürüdü.

Peronda dolaşan iki hizmetçi kız başlarını çevirip ona baktılar. Anna'nın kıyafetiyle ilgili yüksek sesle bir şeyler konuşurlarken, üzerindeki dantel için, "Sahici," dediler. Genç erkekler ona rahat vermiyorlar, acayip seslerle bağırıp çağırarak kahkahalar atarak, yanından yüzüne bakarak geçiyorlardı. Gar şefi yanına geldi. Trene binip binmeyeceğini sordu. Kvas satan küçük bir çocuk gözlerini ondan ayırmıyordu. Anna, perondan uzaklaşırken düşünüyordu. "Tanrım, nereye gideceğim?" Peronun sonunda durdu. Gözlüklü bir beyi karşılayan, yüksek sesle gülüşen birkaç bayanla birkaç çocuk Anna tam yanlarına gelince sustular ve ona baktılar. Anna, adımlarını sıklaştırdı, onlardan uzaklaştı, peronun ta ucuna kadar yürüdü. Bir yük treni yaklaşıyordu. Peron sarsılmaya başladı. Anna, yine kendini trenle gidiyor sandı.

Sonra birden Vronski ile karşılaştığı gün trenin altında ezilen adamı anımsadı. Artık ne yapması gerektiğini biliyordu. Su kulesinden raylara inen basamaklara yavaşça indi, tam önünden geçen trene yavaşça sokulup durdu. Vagonların altına, civatalara, zincirlere ve ilk vagonu ağır ağır ilerleyen en öndeki vagonun büyük demir tekerleklerine baktı, ön tekerleklerle, arkadaki tekerleklerin orta

yerini, bu noktanın tam önüne geleceği anı göz kararıyla kestirmeye çalıştı.

Trenin gölgesinde, traversleri örten kömürle karışık kuma bakarak, "Oraya!" diye düşündü. "Tam orta yerine. Hem onun cezasını vermiş olacağım, hem herkesten hem de kendimden kurtulacağım!"

Ortası tam önüne gelen birinci vagonun altına kendini atmak istedi, ama kolundan çıkarmak istediği çantası onu oyaladı. Çantayı çıkardığında ise geç kalmıştı: Tekerleklerin orta yeri önünden geçmişti. Öteki vagonu beklemesi gerekiyordu. Yüzmek için suya ilk dalacağı sırada, her zaman duyduğuna benzer bir duyguya kapıldı. İstavroz çıkardı. Yapmaya alışık olduğu istavroz işareti, ruhunda bir yığın genç kızlık ve çocukluk anısını canlandırdı ve ondan her şeyi gizleyen karanlık bir anda parçalanarak, bir an için hayat bütün aydınlık geçmişinin tüm sevinç-leriyle gözlerinin önüne geldi, ama yaklaşmakta olan ikinci vagonun tekerleklerinden gözlerini ayıramıyordu. Tekerlekleri tam önüne geldiği anda kırmızı çantasını yere attı, başını omuzlarının arasına çekip, kendini yüzükoyun vagonun altına attı. Hemen kalkmak istiyormuş gibi yumuşak bir hareketle dizlerinin üstüne düştü. O anda yaptığından dehşete kapıldı. "Neredeyim? Ne yapıyorum? Niçin?" Kalkmak, yuvarlanarak kendini yana atmak istedi, ama kocaman, acımasız bir şey başına çarptı ve onu sırtından beraberinde sürükledi. Artık kendini koruyamayacağını hissedince, "Tanrım, bütün yaptıkla-

II

nmı affet!" diye mırıldandı. Rüyasındaki o yaşlı adam, kendi kendine konuşarak tekerleklerle ve civatalara vurarak onları kontrol ediyordu. Işığında huzursuzluklar, hayal kırıklıkları, yanılgılar, dertler, üzüntüler ve bütün o kötülüklerle dolu hayat kitabını okuduğu mum, her zamankinden daha çok parlak, aydınlık bir ışık saçtı, o ana kadar içine girilmez bir karanlıkta kalmış olan şeyleri bir kez daha aydınlattı; sonra zayıfladı ve ebediyen sürdü.

SEKİZİNCİ BÖLÜM

I*

Aradan yaklaşık iki ay geçmişti. Sıcak geçen yazın ortalarında Sergey İvanoviç, Moskova'dan ayrılmaya daha yeni karar vermişti.

Bu arada Sergey İvanoviç'in hayatında da birtakım değişiklikler olmuştu. Altı yıl boyunca üzerinde çalıştığı, Avrupa'da ve Rusya'da Devlet Kuruluşlarının Biçimlen ve Esasları Üzerine Bir Deneme adlı kitabını bitireli bir yıl oluyordu. Bu kitabın birkaç bölümüyle girişi zaman zaman çeşitli yayın organlarında yer almış, geri kalan bölümlerini de Sergey İvanoviç, kendi çevresinden kimselere okumuştur. Bu nedenle, İvanoviç'in düşünceleri topluma pek de yabancı sayılmazdı artık. Oysa İvanoviç, kitabının toplumda büyük bir yankı uyandıracağına inanıyor, bilimde bir devrim yaratmasa bile, bilim dünyasında büyük bir heyecana neden olmasını bekliyordu. Kitap titizlikle gözden geçirildikten sonra geçen yıl yayımlanmış, kitapçılara gönderilmişti.

Sergey İvanoviç, kimseye kitabıyla ilgili bir şey sormuyordu. Kitabın nasıl gittiğini soran dostlarının sorularını isteksizce, yapmacık bir umursamazlıkla yanıtlıyordu. Kitabın satışının nasıl olduğunu kitapçılara bile sormu-

yordu ama, kitabının toplumda, edebiyat çevrelerinde nasıl bir yankı uyandıracağını heyecanla bekliyordu.

Sadece dostları, uzmanlar, bilim adamları -belli ki ayıp olmasın diye- arada bir söz ediyordu kitaptan, o kadar. Öteki tanıdıkları ise bu bilimsel kitapla hiç ilgilenmiyor, onunla kitabı üzerine hiç konuşmuyorlardı. O sıralar özellikle başka şeylerle ilgilenen toplumda da, kitaba karşı tam bir ilgisizlik vardı. Bilimsel literatürde bile bir aydır tek kelime edilmemişti. Sergey İvanoviç, bir eleştiri yazısı çıkması için geçmesi gereken zamanı inceden inceye hesap ediyordu, ama aradan bir ay geçmiş, sonra bir ay daha geçmişti, hâlâ ses seda yoktu.

Yalnızca Kuzey Böceği dergisinde* ve sesini kaybeden şarkıcı Drabanti hakkında çıkan bir mizah yazısında, söz arasında, Koznişev'in kitabı üzerine, kitabı hiç kimsenin beğenmediğini, herkesin onu alaya aldığını söyleyen aşağılayıcı birkaç sözcüğe yer verilmişti.

Aradan üç ay geçtikten sonra, nihayet ciddi bir dergide bir eleştiri yazısı çıktı. Sergey İvanoviç, yazarı tanıyordu. Onunla bir akşam Golubtsov'un evinde karşılaşmıştı.

Eleştirinin yazarı çok genç, hastalıklı bir köşe yazandı; fazlasıyla cahil, kişisel ilişkilerinde de ürkekti, kendine güvensiz ve şaşkıncı.

Sergey İvanoviç yazana hiç değer verme-

Kuzey Böceği: Rusça: "Sevemyj Shuk", bir mizah dergisinin uydurulmuş adı. Herhalde gazeteci ve yazar F. W. Bulgarin'in (1789-1859) çıkardığı "Kuzey Anı" dergisini kastediyor;

diği halde, yazıyı gene de sınırlı bir saygıyla okumaya başladı. Yazı, onu yerden yere vuruyordu.

Köşe yazanın, kitabı, baştan sona ters anladığı belliydi. Ama kitaptan aldığı parçala-n öylesine ustalıkla seçmişti ki, kitabı okumayanların (görünüşte hemen hiç kimse okumamıştı) evet, kitabı okumayanların bu yazıyı okuduktan sonra, söz konusu kitabın ağıdalı, üstelik yerli yerinde kullanılmamış (soru işaretleriyle belirtmişti bunları köşe yazan) cümlelerle dolu, yazanın da son derece bilgisiz bir insan olduğundan kuşkusuz kalmazdı. Bütün bunlar öylesine incelikle düzenlenmişti ki, Sergey İvanoviç de böyle usta olabilmek isterdi. Zaten olayın korkunç yanı da buydu.

Sergey İvanoviç, eleştirmenin öne sürdüğü iddiaların doğruluk derecesini büyük bir iyi niyetle incelemesine rağmen, alaya alınan eksikliklerinin, yanlışların üzerinde bir an bile durmamış, elinde olmadan, köşe yazanı-la karşılaşmasını, aralarında geçen konuşmayı en küçük ayrıntılarına kadar anımsamıştı.

Sergey İvanoviç, "Onu bir sözümle ya da davranışıyla gücendirmiş olabilir miyim?" diye sordu kendi kendine. Görüşmeleri sırasında bu genç adamın kullandığı, onun bilgisizliğini gösteren bir sözcüğü düzelttiğini anımsayınca, bu eleştiri yazısının niçin böyle yazıldığını anladı.

Bu eleştiri yazısından sonra, basında da, toplumda da kitap konusunda bir ölüm ses-

sizliği başladı. Sergey İvanoviç, sonunda beş yıl öylesine hevesle emek verdiği eserinin hiçbir iz bırakmadan kaybolup gittiğini anladı.

Sergey İvanoviç'in durumunun böylesine zorlaşmasının bir nedeni de, kitabını bitirdikten sonra, o güne kadar zamanının büyük bölümünü alan masa başı çalışmasının artık sona ermiş olmasıydı. Zeki, kültürlü, sağlıklı yerinde, bir şeyler yapmak isteyen bir insandı. Artık bu enerjisini nerede kullanacağını bilmiyordu. Salonlarda, toplantılarda, konferanslarda, komitelerde, konuşulabilecek her yerde katıldığı konuşmalar, zamanının ancak bir bölümünü alıyordu, ama ömrünü kentte geçirmiş bir insan olarak Sergey İvanoviç'e, deneyimsiz kardeşinin Moskova'ya geldiği zamanlarda yaptığı gibi, her önüne gelenle çene çalmak yetmiyordu. Zihinsel çalışmalar için çok boş zamanı kalıyordu.

Kitabının başarısızlığa uğraması yüzünden onun için bu çok güç dönemde, Sergey İvanoviç'in şansına, kamuoyunu uzun süredir oyalayan panslavizm sorunu ön plana çıktı. Yabancı kökenliler, Amerikan dostluğu, Sa-marsk kıtlığı, uluslararası sergiler, spritizm konularının yerini, o zamana kadar toplumda için için tüten Slavcı akım almış, Sergey İvanoviç de bu akımın eski önderlerinden biri olarak, kendini bütünüyle bu konuya vermişti.

Amerikan dostluğu: 1866'da II. Aleksandr'a düzenlenen suikastın ardından Kongrenin ve bütün Amerika halkının üzüntülerim ve Çara saygısını bildirmek üzere bir Amerikan delegasyonu Moskova'ya gelmiş ve büyük bir heyecanla karşılanmıştı.

Sergey İvanoviç'in bulunduğu çevrede o sıralar Sırp savaşından başka hiçbir şeyden söz edilmiyor, hiçbir şey üzerine yazı yazılmıyordu. İşsiz güçsüz bir toplumun zaman öldürmek için yapabileceği her şey yapıyordu Slavlar için; balolar, konserler, akşam yemekleri, yemeklerde çekilen nutuklar, defileler, bira ziyafetleri, meyhaneler... Bunların hepsi, Slavlara duyulan sempatinin birer göstergesiydi.

Bu konuda söylenenlerin, yazılanların birçoğunu ayrıntılar yönünden doğru bulmuyordu Sergey İvanoviç. Slav davasının, toplumun boş kalmamak için sık sık değiştirdiği moda tutkularından biri durumuna geldiğini görüyordu. Bu davayla ilgilenenler arasında çıkarını düşünen, ün kazanmak isteyen kimselerin de çok olduğunu farkındaydı. Gazetelerin yalnız bir amaçla, dikkati kendi üzerlerine çekmek, ötekilerden çok bağırmış olmak amacıyla gereksiz, şişirilmiş birçok şey yazdıklarını düşünüyordu. Bu toplumsal ayaklanmada öne geçenlerin, herkesten çok bağırانların, başarıya ulaşamamış, küçük düşmüş kimseler olduklarını biliyordu: Ordusu olmayan başkomutanlar, bakanlığı olmayan bakanlar, gazetesi olmayan gazeteciler, partisi olmayan parti başkanlarıydı herkesten çok bağırانlar. Bunda düşüncesizce, gülünç çok şeyin olduğunu farkındaydı Sergey İvanoviç. Ama burada, toplumun tüm tabakalarını ortak bir noktada toplayan, kişinin sempati duymadan edemeyeceği, giderek büyüyen bir heyecanın da söz konusu oldu-

ğunu görüyor, bunu kabul ediyordu. Din kardeşleri olan Slavların katledilmesi, ezilenlere karşı acıma ve onları ezenlere kin uyandırıyor toplumdaki. Kutsal dava uğruna çarpışan Sırlar ile Karadağlıların kahramanlıkları bütün Rus halkında, kardeşlerine artık sözle değil, eyleme geçerek yardım etmek isteği uyandırmıştı.

Ancak bunun yanında Sergey İvanoviç için sevindirici bir durum daha vardı: Kamuoyunun kendini göstermesiydi. Toplum, kendi isteğini açıkça belirtiyordu. Sergey İvanoviç'in deyişiyle; halk ruhu dile gelmişti. Sergey İvanoviç bu davayla ilgilendikçe, bunun çok çok büyümesi, bir çağ açması gereken bir dava olduğunu daha açık görüyordu.

Kendini bu davaya tamamen vermiş, kitabını unutmuştu. Şimdi artık hayatının her anı yeniden dopdoluydu; öyle ki, kendisine gönderilen mektupların, dilek yazılarının hepsine cevap bile veremiyordu.

İlkbaharı ve yazın bir bölümünü çalışarak geçirdikten sonra, ancak temmuzda köye, kardeşinin yanına gitmek için hazırlığa başlayabilmişti. Niyeti iki hafta boyunca dinlenmek ve halkın arasında, bütün kentlilerin ve her iki payitahtın sakinlerinin, sarsılmaz bir şekilde inandıkları ulusal ruhun başkaldırışını görmek istiyordu. Levin'e uzun zaman önce ziyaret sözü veren Katasavov da, Sergey İvanoviç'e katılmıştı.

II

Sergey İvanoviç ile Katavasov o gün pek kalabalık olan Kursk Tren Gan'nın önünde arabadan inip de, arkadan eşyasının bulunduğu arabayla gelen uşağın gelip gelmediğine bakarlar, garın önüne kiralık dört arabayla gönüllüler gelmişlerdi. Hanımlar, gönüllüleri buketlerle karşıladılar. Gar binasına arkalarında büyük bir kalabalıkla girdiler.

Gönüllüleri karşılayanlardan bir hanım bekleme salonundan çıkıp, Sergey İvanoviç'e Fransızca: "Siz de gönüllüleri uğurlamaya mı geldiniz?" diye sordu.

Sergey İvanoviç, dudaklarında belli belirsiz bir gülümsemeye: "Hayır prenses," dedi. "Yolcuyum. Kardeşimin yanında dinleneceğim biraz. Siz her zaman gönüllüleri böyle uğurluyor musunuz?"

Prensese: "Fırsatım olmuyor ki!" diye karşılık verdi. "Sahi, bizden sekiz yüz kişinin gittiği doğru değil mi? Malvinski inanmadı bana."

Sergey İvanoviç: "Sekiz yüzden de çok," dedi. "Moskova'nın dışından yola çıkanları da sayarsanız bini geçer."

Prensese, sevinçle Sergey İvanoviç'in sözünü kesti: "Çok güzel! Ben de öyle diyordum zaten! Bir milyon kadar da bağış toplandı doğru mu peki?"

"Daha da fazla prenses."

"Ya bugün gelen savaş haberleri? Türkler gene darmadağın edilmiş!"

Sergey İvanoviç: "Evet," dedi. "Okudum."

Osmanlı ordusunun üç gündür her nok-

r

tada peş peşe bozguna uğratıldığını, kaçmaya başladıklarını, yarın nihai çatışmanın beklendiğini bildiren son telgraftan söz ediyorlardı.

Prenses: "Ah, sahi, biliyorsunuz," dedi, "Aslan gibi bir genç gönüllü yazılmak istemiş. Neden zorluk çıkarmışlar bilmiyorum. Sizden rica edecektim ben de... Bu genç adamı tanıyorum. Bir pusula yazıverin lütfen. Onu Kontes Lidya İvanovna yollamış."

Sergey İvanoviç, gönüllü yazılmak isteyen genç hakkında prensesin bildiklerini sorup öğrendikten sonra birinci mevkiye gitti. Bu konuda karar verecek kimseye bir pusula yazdı, prensese verdi.

Sergey İvanoviç, prensesi bulup pusulayı ona verdiğinde, prenses dudaklarında muzaffer ve anlamlı bir gülümsemeye: "Mutlaka biliyorsunuzdur," dedi, "Ünlü Kont Vronski de, trenle gidiyor."

"Gideceğini duymuştum, ama ne zaman gideceğini bilmiyordum. Bu trenle mi gidiyor?"

"Onu gördüm. Burada. Onu yolcu etmeye sadece annesi gelmiş. Vronski'nin yapabileceği en iyi şey de buydu zaten."

"Ah, evet, elbette."

Onlar konuşurlarken, bir grup yanlarından geçti, yemek masasına doğru yürüdü. Onlar da o yöne yürüdüler. Salonda, elinde kadehle gönüllülere nutuk çeken bir adamın gür sesini duydular. Adam, sesini gitgide yükselterek şöyle diyordu: "Dinimize, insanlığa, kardeşlerimize hizmet etmeye gidiyorusu-

nuz. Bu yüce hizmetiniz için anamız Moskova, sizi kutluyor. Zivio\.." Gür, pek duygulu bir sesle bitirmişti sözünü.

Kalabalık hep bir ağızdan, "Zivio!" diye bağırdı ve yeni bir kalabalık gürültüyle salona aktı. Prensesin ayakları az kaldı yerden kesiliyordu.

Kalabalığın arasında birden beliren Ste-pan Arkadyeviç, pırl pırl bir sevinç gülüm-semesiyle: "Oo! Prenses! Nasıl buldunuz?" dedi. "Ne güzel, ne kadar içten konuştu değil mi? Bravo! Ooo! Sergey İvanoviç de buradaymış? Siz de bir şeyler söyleseydiniz çok iyi olurdu." Sergey İvanoviç'in koluna hafifçe dokunarak, kibar, saygılı, sakin bir gülümsemeye ekledi: "Çok güzel konuşursunuz, bilirim."

"Olmaz, hemen gitmek zorundayım."

"Nereye?"

Sergey İvanoviç:

"Köye, kardeşimin yanına," diye karşılık verdi.

"Orada karımı da göreceksiniz öyleyse. Ona bir mektup yazdım, ama siz onu daha önce göreceksiniz. Beni gördüğünüzü, her şeyin yolunda olduğunu söyleyin kendisine lütfen. O anlar. Yalnız şunu da söyleyiverin; komisyon üyeliğine tayin edildiğimi..." Özür diler gibi prensese döndü. "Biliyorsunuz, fes petites miseres de la vie humaine." Miyahkaya da -Liza Miyahkaya değil, Bibiş Miyahkaya-bin tüfek ve on iki hemşire yolluyor. Söylemiş miydiniz size?"

İnsan hayatının küçük güçlükleri.

Koznişev isteksizce: "Evet duydum," dedi.

"Yazık, gidiyorsunuz," dedi Stepan Arkad-yeviç; "İki gönüllü onuruna bir akşam yemeği veriyoruz yarın. Petersburg'lu Dimer Bart-nyanski ile bizim Grişa Veslovski onuruna. İkisi de gönüllü gidiyorlar. Veslovski daha yeni evlendi. Erkek dediğin böyle olur!" Prenses döndü. "Öyle değil mi prenses?"

Prenses bir şey söylemeden Koznişev'e baktı. Sergey İvanoviç ile prensesin onun yanından ayrılmak istedikleri bakışlarından belliydi ama, Stepan Arkadyeviç'in buna aldıracağı yoktu. Gülümseyerek kâh prensesin şapkasının tüyüne, kâh bir şeyler anımsamaya çalışıyormuş gibi çevresine bakıyordu. Boynunda bağış kutusuyla yanlarından geçen bir kadını görünce, onu yanına çağırdı, kutuya beş rublelik bir kâğıt para attı.

"Cebimde para varken, bağış kutularını görünce hemen heyecanlanıyorum," dedi. "Bugün gelen telgraf nasıl? Aferin şu Karadağlılara!"

Prenses, Vronski'nin bu trenle gideceğini söyleyince Stepan Arkadyeviç: "Ne diyorsunuz!" diye haykırdı.

Stepan Arkadyeviç'in yüzünden bir an bir hüznün dalgası geçti, ama hemen ardından dans edercesine yürüyerek ve sakalını sıvazlayarak Vronski'nin bulunduğu salona girerken, onun, Anna'nın mezarına kapanarak, umutsuzca hıçkırığını unutmuş, şimdi onun kimliğinde yalnızca bir kahraman ve eski bir dost görüyordu.

Oblonski yanlarından ayrılır ayrılmaz

Prenses, Sergey İvanoviç'e: "Bütün kusurlarına rağmen ona hak vermemek elde değil," dedi. "Rus, Slav karakteri bu işte! Ancak korktuğum bir şey var: Vronski, onu görmekten hoşlanmayacak. Ne dersiniz deyin, bu adamın kaderi üzüyor beni. Kendisiyle yolda biraz konuşun dostum."

"Fırsat bulursam konuşurum." "Vronski'ye hiçbir zaman ısınmadım, ama bu karan birçok kusurunu bağışlattı. Yalnız gitmekle kalmıyor, bütün masraflarını karşıladığı bir de süvari bölüğü götürüyor." "Evet, duydum."

Bir zil sesi duyuldu. Herkes kapılara hücum etti.

Prenses, annesinin koluna girmiş, uzun paltolu, başında geniş kenarlı siyah bir şapka olan Vronski'yi göstererek: "İşte, Vronski orada," diye fısıldadı.

Oblonski, Vronski'nin yanında yürüyor, ona heyecanlı heyecanlı bir şeyler anlatıyordu.

Vronski, Stepan Arkadyeviç'in ne dediğini duymuyormuş gibi, yüzü asık, önüne bakıyordu.

Belli ki, dikkatini Oblonski'nin sözleri yerine, prensesle, Sergey İvanoviç'e vermişti. Bir şey söylemeden, şapkasını hafifçe çıkarıp onları selamladı. Canlılığını yitirmiş, acıyla dolu yüzü sanki taşlaşmıştı.

Vronski perona çıktıklarında bir şey söylemeden annesini önüne katıp, onun arkasından bir kompartimana girdi ve gözden kayboldu.

I

Peronda "Tanrı, Çarı Korusun! Hurra! Yaşasın!" bağışmalan çınladı. Gönüllülerden uzun boylu, göğsü içeri çökmüş, çok genç biri, keçe şapkasıyla elindeki buketti sallayarak dikkati çekecek biçimde perondakileri selamlıyordu. Onun arkasından, iki subay ve gür sakallı, şapkası kir pas içinde orta yaşlı bir adam başlarını uzatmış, selam veriyorlardı.

III

Sergey İvanoviç, prensesle vedalaştıktan sonra, yanlarına gelen Katavasov ile birlikte tıklım tıklım dolu vagona girdi. Tren kalktı.

Treni Çsaritsino İstasyonu'nda gençlerden kurulu bir koro karşıladı. "Ün senin olsun"u pek güzel söylüyorlardı. Gönüllüler gene vagonlarının pencerelerinden dışarı sarkıp halkı selamlamaya başladılar. Ama Sergey İva-noviç'in onlarla ilgilendiği yoktu. Gönüllülerle, onların nasıl insanlar olduklarını öğrenecek kadar ilgilenmişti. Onu artık ilgilendirmiyorlardı. Bilimsel çalışmaları yüzünden gönüllülerle hiç ilgilenememiş olan Katavasov ise onlara büyük bir ilgi duyuyor, Sergey İva-noviç'e onlarla ilgili sorular soruyordu.

Sergey İvanoviç, ona ikinci mevkiye gidip, kendileriyle konuşmasının daha iyi olacağını söyledi. Katavasov, onun dediğini trenin durduğu ilk istasyonda yaptı ve ikinci mevkiye geçip gönüllülerle tanıştı. Vagonun bir köşesinde oturup yüksek sesle konuşuyorlardı. Yolcuların da, içeri giren Katavasov'un da

dikkatinin üzerlerinde olduğunu biliyorlardı. En yüksek sesle konuşan gönüllü, göğsü içeri çökük, uzun boylu gençti. Besbelli sarhoştı. Çalıştığı yerde çıkan bir olayı anlatıyordu. Karşısında, Avusturya muhafız subayı ceketi giymiş orta yaşlı bir subay oturuyordu. Uzun boylu genci gülümseyerek dinliyor, arada bir sözünü kesiyordu. Topçu üniformalı üçüncü gönüllü, onların yanında valizinin üstüne oturmuştu. Dördüncüsü uyuyordu.

Genç gönüllüyle konuşmaya başladı Katavasov. Bu gencin, Moskovalı bir tüccarın oğlu olduğunu ve onun yirmi iki yaşına kadar büyük bir serveti har vurup harman savurduğunu öğrendi. Katavasov çıtkırıldım, şımarık halleriyle, zayıf bünyesiyle hiç hoşlanmamıştı ondan. Kafayı çekince büyük bir kahramanlık yaptığına inanmaya başladığı belliydi. Gönüllü olmasıyla son derece itici bir biçimde övünüyordu.

Emekli bir subay olan öteki gönüllü de tatsız bir izlenim bırakmıştı Katavasov'un üzerinde. Görünüşünden, feleğin çemberinden geçmiş biri olduğu belliydi. Demiryollarında çalışmış, kâhyalık etmiş, fabrika işletmişti. Bütün bunlardan, hiç de yeri değilken, üstelik teknik deyimleri yerli yersiz kullanarak söz ediyordu.

Topçu olan üçüncü gönüllü, tersine, Katavasov'un çok hoşuna gitmişti. Son derece alçakgönüllü, sessiz biriydi. Emekli muhafız subayının, tüccarın kahramanlığıyla övünmesi karşısında eziklik duyduğu belliydi. Kendinden hiç söz etmiyordu. Katavasov, ona, Sırbis-

tan'a gitmeye niçin karar verdiğini sorunca, alçakgönüllülükle cevap verdi:

"Niçin olacak, herkes gittiği için... Zavallı Sırlara yardım etmek gerek." Katavasov:

"Evet," dedi, "Özellikle orada :opçumuz az."

"Doğrusu, topçu sınıfında çok iz buldum," dedi. "Belki de beni piyade y t da süvari yaparlar."

Katavasov, topçunun yaşına ba] ap, rütbesinin epeyce yüksek olduğunu düş indü.

"En çok topçuya ihtiyaç varken sizi nasıl piyade yaparlar?" diye sordu.

"Topçuluğum uzun sürmedi, f ubay çıkmadan emekli oldum."

Gönüllü topçu bunu söyledik en sonra, subaylık sınavını niçin kazananı* dığını anlatmaya başladı.

Bütün bunlar Katavasov'un üz irinde tatsız bir etki bırakmıştı. Gönüllüler j ;ene içmek için bir istasyonda inince, yolculai ian biriyle konuşup bu izleniminin haksız ol ip olmadığını öğrenmek istedi. Askeri palto u yaşlı bir yolcu onun gönüllülerle konuşma? ina baştan beri kulak kabartmıştı. İhtiyarla y ılınz kalınca, yaşlı adamın fikrini öğrenme len kendi-minkileri açıklamak istemediği iç n: "Doğrusu, şu anda cepheye giden bütün 1 >u gönüllülerin yaşama koşulları birbirinde ı ne kadar farklı," dedi Katavasov kararsız bi" tavrıyla.

Yaşlı adam, iki savaşa katlim ş tecrübeli bir subaydı; bu insanların gerek d ş görünüşlerinden gerek konuşmalarından gerekse de

yolculuk sırasında içki şişesine dalışlannda-ki korkusuzluklarından, işe yaramaz askerler olduklarını çıkartacak kadar tecrübeliydi. Taşra kasabalarından birinde yaşıyordu ve oradaki, belirsiz bir süre için izin verilmiş, kimsenin kendisine iş vermediği umutsuz bir ayyaşın, bir hırsızın da savaşa gönüllü gittiğinden bahsetmek isterdi Katavasov'a. Ne var ki, hayattan edindiği tecrübelerden, toplumun o anda içinde bulunduğu coşkulu durumda, genel eğilime ters düşen düşünceleri açığa vurmanın, hele hele gönüllüleri eleştirmenin çok tehlikeli olduğunu bildiği için, o da Katavasov'un yüzüne bakıyor, onu inceliyordu. Yalnızca gözleriyle gülümseyerek:

"Ne yaparsınız, orada insana ihtiyaç var," dedi ve gözlerini kırıştırdı.

Sonra cepheden son gelen haber üzerine konuşmaya başladılar. İkisi de, Osmanlı ordusu her cephede dağıldıysa, yarınki nihai savaşın kime karşı verileceği konusundaki hayretlerini birbirinden gizliyorlardı. Sonunda ikisi de kendi düşüncelerini birbirlerine açmadan ayrıldılar.

Katavasov kompartımanına dönünce, gerçek düşüncesini kendine saklamak için kendini zorlayıp Sergey İvanoviç'e gözlemlerini sunuyormuş gibi yapıp, gönüllülerin olabilecek en mükemmel askerler olduklarını söyledi.

Bir kasabanın büyük istasyonunda gene şarkılar, haykırışlar karşıladı gönüllüleri. Bağış kutulanyla para toplayan erkekler ve kadınlar gene göründü. Taşralı hanımlar, gö-

nüÜülere çiçekler verdiler ve onlara istasyon lokantasında eşlik ettiler, ama her şey Moskova'da olduğundan çok daha heyecansızdı.

rv

Tren bir vilayet istasyonunda durduğunda Sergey İvanoviç istasyonun lokantasına gitmeyip peronda bir aşağı bir yukarı dolaşmaya başladı.

Vronski'nin kompartımanının önünden ilk geçişinde, kompartımanın penceresinin sınıksız kapalı olduğunu fark etmişti. Ama ikinci geçişinde pencerede yaşlı kontesi gördü. Kontes, onu yanına çağırırdı.

"Onu Kursk'a kadar geçireceğim," dedi. Sergey İvanoviç, pencerenin önünde durdu. Yan gözle içeri bakarak: "Evet, duydum," dedi.

Vronski'nin içerde olmadığını fark edince: "Oğlunuz için ne güzel bir şey bu!" diye ekledi.

"Uğradığı felaketten sonra başka ne yapabiliirdi ki?"

Sergey İvanoviç: "Korkunç bir felaketti," dedi.

"Ah, neler çektim ben! Sahi, gelip otursa-nıza biraz..."

Kontes, Sergey İvanoviç kompartımana girip, yanına oturduktan sonra konuşmasını sürdürdü:

"Ah, neler çektim neler! Bilemezsiniz çektiklerimi! Alü hafta hiç kimseyle konuşmadı. Ancak ben yalvardığını zaman yemek yedi. Os-

telik onu bir an bile yalnız bırakmam mümkün değildi. Canına kıyabileceği her şeyi ortadan kaldırmıştık. Alt katta kalıyorduk. Ama ne yapacağı belli olmazdı ki. Biliyorsunuz, bu kadının yüzünden bir kez de tabancayla intihara kalkmıştı." Bu olayı anımsayınca kaşları çatıldı yaşlı kontesin. "Evet, o kadın, kendisi gibi bir kadının sonunda yapması gerekeni yaptı. Ölümün bile en öğrencini, aşağılığını seçti."

Sergey İvanoviç: "Onu yargılamak bize düşmez kontes," dedi. "Ama bunun sizin için ne kadar ağır olduğunu, ne kadar acı çektiğinizi biliyorum."

"Ah, sormayın! Malikânemdeydim. O da yeni gelmişti. Ona bir pusula getirdiler. Cevabını yazıp yolladı. Kadının hemen yakınımızda, istasyonda olduğunu nereden bilelim. Akşam odama çekildiğimde hizmetçim Meri, istasyonda bir kadının kendini trenin altına attığını söyledi. Beynimden vurulmuşa döndüm! Bunun o kadın olduğunu anlamıştım. İlk söylediğim şey, bunu oğlumun öğrenmemesi gerektiğiydi. Ama söylemişlerdi. Arabacısı oradaydı ve her şeyi görmüştü. Koşarak oğlumun odasına gittim. Kendinde değildi. Gözlerinde korkunç bir boşlukla yüzüme baktı. Ağızını açıp bir şey söylemeden atma atladı, dörtnala oraya gitti. İstasyonda neler oldu bilmiyorum artık. Onu eve ölü gibi getirdiler. Zor tanıdım. Doktor 'Prostration complete' dedi. Peşinden bir çeşit delilik halleri geldi." Kontes konuşma isteksizliğini belli eden bir hareketle kolunu salladı. "Ah, ne di-

Tam bir çöküntü.

I

ye anlatıyorum bunları! Korkunç günler yaşadım! Evet, ne dersiniz deyin, özünde kötü bir kadındı o. Bunlar ne kadar çaresiz, boş tutkulardı böyle! Bu yollardan hep çok özel bir şey ispatlanmak istenir, işte, ispatladı da. Kendini de, pırlanta gibi iki insanı da; kocasıyla zavallı oğlumun mahvetti."

Sergey İvanoviç: "Peki, şimdi Karenin ne yapıyor?" diye sordu.

"Anna'nın kızını yanına aldı. İlk zamanlar her şeye razıydı Alyoşa. Ama şimdi, kızım bir yabancıya verdiği için korkunç acı çekiyor. Ancak, verdiği sözden de dönemiyor. Karenin cenaze törenine geldi. Alyoşa ile

karşılaşmaması için çok uğraştık. Bir koca olarak onun için ne de olsa daha kolay bir durumdu bu. Karısı onu bırakıp gitmişti. Zavallı oğlum kendini tamamen bu kadına vermiş, onun uğruna her şeyini; mesleğim de beni de bırakmıştı. Onu tamamen mahvedecek kadar insafsızdı o. Hayır, ne dersiniz deyin, bu kadının kendi hayatına son verşi bile, dinsiz, iğrenç bir kadının tarzıdır. Tanrı beni bağışlasın ama, oğlumun mahvolduğunu gördükçe onun anısından nefret etmemek elimden gelmiyor." "Oğlunuzun durumu şimdi nasıl?" "Tanrı yardım etti de, şu Sırp savaşı çıktı. Ben yaşlı bir insanım. Savaşa falan aklım ermez, ama bildiğim bir şey var, o da bu savaşı bize Tann'nın yolladığıdır. Elbette bir anne olarak dehşet içindeyim kuşkusuz. Korkuyorum. En önemlisi de, duyduğuma göre, cen'est pas tresbien vu a Petersburg." Ama ne * Petersburg'da bu iş pek parlak görünmüyor.

yaparsınız! Yalnız bu kurtarabilirdi onu. O oğlumun arkadaşı Yaşvin varını yoğunu kumarda kaybettikten sonra Sırbistan'a gitme hazırlıklarına başladı. Bize geldi. Oğlum o kandırdı. Şimdi düşündüğü tek şey budur. Siz de konuşun onunla lütfen. Oyalanmasını istiyorum. Çok üzgün. İşin kötüsü, bir de dişleri ağrımaya başladı. Sizi gördüğüne çok sevinecektir. Konuşun onunla lütfen: Trenin öte yanında dolaşılıyor.

Sergey İvanoviç, Vronski ile konuşmaktan mutluluk duyacağını söyledi ve trenin öte yanına geçti.

Vronski, üst üste yığılı çuvalların uzadıkça uzamış akşam gölgesinde, sırtında uzun paltosu, şapkasını gözlerinin üzerine indirmiş, elleri cebinde, yirmi adım gidip sonra hızla geri dönerek, yabani bir hayvan gibi peronda dolaşıyordu. Sergey İvanoviç, Vronski onu gördü de görmezlikten geliyor sandı, ama bunu önemsemediği yoktu. Vronski ile aralarında bozuşmalarını gerektirecek herhangi kişisel bir sorunu yoktu.

O anda Sergey İvanoviç'in gözünde Vronski büyük davanın en önemli kahramanlarından biriydi. Koznişev de onu heyecanlandırmayı, yüreklendirmeyi kendi için bir borç sayıyordu. Vronski'ye yaklaştı.

Vronski durdu. Dikkatle baktı. Sergey İva-noviç'i tanıdı. Ona doğru birkaç adım atıp, vargücüyle elini sıktı.

"Belki benimle karşılaşmak bile istemezsiniz," dedi Sergey İvanoviç, "Ama size bir yardımım dokunamaz mıydı acaba?"

"Görüşmekten en az hoşnutsuzluk duyacağım insan sizsiniz," dedi Vronski. "Bağışlayın. Yaşamda hoş olabilecek bir şey kalmadı benim için."

Sergey İvanoviç, Vronski'nin acı dolu yüzüne dikkatle bakarak,

"Anlıyorum," dedi. "Bunun için size bir yardımım dokunabilir mi diye düşündüm. Ristiç'e, ya da Milaria* götürmek için bir mektup ister miydiniz?"

Vronski, Sergey İvanoviç'in ne söylediğini güç anlamış gibi:

"Oh, hayır!" dedi. "Sizce bir sakıncası yoksa yürüyelim lütfen. Vagonlarda öyle boğucu hava var ki. Mektup mu dediniz? Yo, istemez, teşekkür ederim. Ölmek için tavsiye mektubuna gerek yoktur." Yalnızca dudaklarının ucuyla gülümsedi. Gözlerindeki öfkeli ifade kaybolmuştu. "Ama isterseniz Türklere hitaben bir tavsiye yazabilirsiniz."

"Fakat mektup götürürseniz, sizin için gerekli ilişkileri kurmanız daha kolay olur. Size hazırlık yaparlar. Ama nasıl isterseniz öyle olsun. Verdiğiniz karan duyunca çok sevindim. Gönüllülere öyle çok saldıran oldu ki! Sizin gibi bir insan onlan toplumun gözünde yükseltecektir."

"Hayatının kendisi için artık bir değeri olmayan bir insan olarak yararlı olabilirim an-

* Söz konusu olan Sırp siyaset adamı J. Ristiç ve Milan I olarak bilinen, 1882-1889 arası iktidarda olan Kral M. Obrenovic.

cak," dedi. "Düşman saflarına yalınkılıç dalabilirim. Ölmek ya da öldürmek için yeterince enerjimin olduğunu biliyorum. Üstelik, benim için hiçbir anlamı bulunmayan ve bana tiksinti veren hayatımı, uğruna verebileceğim bir şeyin bulunması bana sevinç veriyor. Birinin işine yarasın bari." Vronski, konuşurken sözlerine gerekli ses tonunu vermesine bile engel olan sürekli dış ağrısından, yüz kaslarını sabırsız sabırsız oynattı.

"İnanın, dünyaya yeniden gelmiş gibi olacaksınız, bunu şimdiden söyleyebiliriz," dedi duygulandığını hisseden Sergey İvanoviç. "Kardeşlerini başka ulusların boyunduruğundan kurtarmak ölmeye de, yaşamaya da değer bir amaçtır." Vronski'ye elini uzattı. "Tann, sizi dış dünyanızda da, iç dünyanızda da başarıya ulaştırın..."

Vronski, Sergey İvanoviç'in uzzattığı eli içtenlikle sıktı: "Evet," dedi. "Bir silah gibi, bir şeylere yarayabilirim." Bir an sustuktan sonra ekledi: "Ama bir insan olarak, bir harabeyim ben."

Dişinin, ağzını tükürükle dolduran zonklaması, konuşmasına engel oluyordu. Rayla-ın üzerinde ağır ağır, sarsıntısız yaklaşmakta olan kömür vagonunun tekerleklerine takıldı gözü. Sustu.

Bedensel bir acı değil, ıstırap dolu bambaşka bir iç sıkıntısı, dişinin ağnsını bir an için unutturdu ona.

Kömür vagonuna ve raylara bakarken, uğradığı felaketten sonra ilk kez karşılaştığı bir tanıdığıyla konuşmakta olmasının etkisiyle

Anna birden karşısındaydı; daha doğrusu bir çılgın gibi, bir masanın üzerinde, yabancı insanların bakışlarına teslim olmuş halde, daha kısa süre öncesine kadar hayat dolu olan parçalanmış vücudunun bulunduğu demiryolu personelinin dinlenme salonuna girdiğinde Anna'dan geri kalan, onun karşısındaydı. Güzel başı, ağır bukleleri, şakaklarda kıvrılmış saçları ve içlerinde dehşeti çağrıştıran, donuk bir korku ifadesinin bulunduğu açık gözleriyle geriye düşmüştü. Ve kırmızı, acıyla gerilmiş dudaklarıyla yan açık ağzı, son tartışmalarında kendisinden ayrılırken sarf ettiği korkunç sözü; bütün bunlardan çok acı bir pişmanlık duyacağı sözünü tekrarlar gibiydi.

Vronski, Anna'yı Moskova'da istasyonda ilk kez karşılaştıklarındaki gibi esrarlı, tatlı, mutluluğu arayan ve veren görünümüyle anımsamaya çalıştı. Onunla yaşadığı güzel şeyleri belleğinde tekrar bir araya getirmeyi denedi, ama sonsuza kadar zehirlenmişti artık bu dakikalar. Arma tehdidini gerçekleştirmiş olduğu için, artık sadece onun zaferini görüyordu karşısında ve bundan böyle giderilmeyecek ve kimsenin de işine yaramayacak o pişmanlığı duyuyordu.

Artık dışının ağrıdığını hissetmiyordu. Boğazında hıçkırıkların düğümlenmesiyle yüzü buruştu.

Çuval yığınının önünde hiç konuşmadan iki kez bir aşağı bir yukarı gidip geldikten ve kendini topladıktan sonra Sergey İvanoviç'e döndü:

"Dün gelenden başka telgraf almadınız mı? Türkler üçüncü kez dağıtılmış, nihai çarpışma yarın bekleniyormuş."

Milan'ın kral ilan edilmesi ve bunun çok büyük sonuçlar doğurabileceği üzerine biraz konuştuktan sonra, ikinci zil çalınca ayrılıp kendi vagonlarına gittiler.

VI

Son ana kadar, Moskova'dan ne zaman yola çıkacağı belli olmadığından istasyona bir araba yollaması için kardeşine telgraf çekmemişti Sergey İvanoviç. Katavasov ile Sergey İvanoviç istasyondan kiraladıkları üstü açık küçük arabayla saat on ikiye doğru, toz topraktan arap gibi simsiyah, Pokrovskoye'deki evin taş merdiveninin önüne geldiklerinde Levin evde yoktu. Balkonda babası ve ablasıyla oturan Kiti hemen tanıdı kaynını. Onu karşılamak için aşağı koştu. Sergey İvanoviç'e elini verip, öpmesi için alnını uzatırken, "Geleceğinizi haber vermemekle çok ayıp ettiniz!" dedi.

"Çok rahat geldik, sizi de rahatsız etmemiş olduk böylelikle," diye karşılık verdi Sergey İvanoviç. "Her yanım toz içinde. Size dokunmaya korkuyorum. Öylesine çok işim vardı ki, yakamı ne zaman kurtaracağımı bilmiyordum." Gülümsedi Sergey İvanoviç. "Eee, siz de akıntının dışında, kendi sakin limanınızda huzurun ve mutluluğunuzun tadını çıkarıyorsunuz demek. Dostumuz Fyodr Vasilyeviç de en sonunda gelebildi işte."

Katavasov, elini Kiti'ye uzatırken, simsi-

yah olmuş yüzünde daha bir beyaz gözükken dişlerini göstererek gülümsedi. Her zamanki şakacı tavrıyla: "Yalnız, sizi uyarırım, Zenci falan değilim," dedi. "Yıkanınca insana benzeyeceğim."

"Kostya çok sevinecek. Çiftliğe gitti. Şimdi gelir."

"Her zamanki gibi çiftlikle ilgileniyor!" dedi Katavasov. "Tam anlamıyla sakin bir liman burası. Oysa kentte Sırp savaşından başka bir şey yok. Ee, benim dostum ne düşünüyor bu konuda? Herkesten farklı şeyler düşünüyordur gene..."

Sergey İvanoviç'e biraz sıkılarak bakan Ki-ti: "Yo, herkes gibi düşünüyor sanırım," dedi. "Bari birini yollayıp onu çağdırtayım. Babam da bizde. Yurtdışından yeni döndü."

Kiti, Levin'e adam yolladı. Konuklarına yıkanıp temizlenmeleri için birine Levin'in odasında, ötekine Dolli'nin eski odasında yer gösterdi. Konuklara yemek hazırlamaları için gerekli emirleri verdi. Sonra gebeliği sırasında elinden alınmış olan hızlı hareket etme hakkını yemden kullanarak koşar adım balkona çıktı.

"Sergey İvanoviç ile Profesör Katavasov geldi," dedi.

"Oh, bu sıcakta da çekilmez doğrusu!" dedi prens.

Babasının yüzündeki alaycı ifadeyi fark etmişti Kiti. Babasını bir şeye razı etmeye çalışıyormuş gibi gülümseyerek: "Yo babacığım," dedi. "Pek sevimli bir insandır. Kostya da çok sever onu."

n

\

"Ben de bir şey demedim zaten." Kiti, ablasına dönüp, "Gidip ilgileniver onlarla canım. İstasyonda Stiva'yı görmüşler, iyiymiş. Benim gidip Mitya'ya bakmam gerekiyor. Kahvaltıdan beri onu emzirme-dim. Mutlaka uyanmıştır ve bas bas bağın-yordur," dedi ve telaşlı adımlarla çocuk odasına doğru yürüdü, çünkü göğüslerine süt dolduğunu hissetmişti, dolayısıyla çocuğun acıktığını kesin olarak biliyordu. Çocuk odasına daha gelmemişti, ama oğlunun ağladığını biliyordu. Gerçekten ağlıyordu çocuk. Onun sesini duyunca Kiti adımlarını sıklaştırdı, ama o adımlarını sıklaştırdıkça, çocuk daha çok bağıyordu. Sesi güzel, sağlıklı, ama aç ve sabırsızdı.

Kiti, bir sandalyeye oturdu. Bebeği emzirmeye hazırlanırken telaşla:

"Çoktan beri mi uyanık dadısı?" diye sordu. "Çabuk onu bana verin. Aman dadı, ne cak sıkıcı insansınız! Bırakın canım, şapkasını sonra bağlarsınız."

Bebek, aklıktan yırtınırcasma bağıyordu. Neredeyse bütün zamanını çocuk odasında geçiren Agafya Mihaylovna: "Olmaz ki annesi," dedi. "Üstüne başına çekidüzen vermeliyiz." Annesine bakmadan bebekle oynuyordu. "Agu! Agu!"

Dadı, bebeği annesine getirdi. Agafya Mihaylovna da, yüzü şefkatten erimiş dadının peşi sıra geldi. Sesi, bebeğin bağırmasını bastırıyordu.

"Tanıyor, tanıyor! İnanın tanıdı beni Kate-rina Aleksandrovna!"

Ama Kiti onu dinlemiyordu. Sabırsızlığı, bebeğin sabırsızlığı gibi gitgide büyüyordu.

Çocuk, memeyi telaştan uzun süre alamadı. Ağzına alması gereken yeri bir türlü yakalayamıyor, bu yüzden de sinirleniyordu.

Sonunda tıkanır gibi, umutsuz bir bağırmadan, boş bir emişten sonra işler yoluna girdi. Çocuk da, annesi de aynı anda rahatlamışlar, ikisi de yatışmıştı.

Kiti, çocuğun alınına eliyle dokunup: "Ter içinde kaldı zavallı," diye mırıldandı. Alnının üzerine düşmüş şapkasının altından çocuğun ona çapkın çapkın bakıyormuş gibi gelen gözlerine, düzenli bir biçimde şişip inen küçük yanaklarına, havada daireler çizen avuç içleri kırmızı, küçük eline yan gözle bakarak ekledi Kiti: "Nereden anladınız sizi tanıdığınızı?"

Agafya Mihaylovna'nın, çocuğun onu tanıdığını iddia etmesi üzerine gülümsemişti Kiti.

"Olamaz!" dedi. "Tanıyacak olsa, önce beni tanırdı."

Kiti'nin gülümsemesinin nedeni şuydu: Gerçi bebeğin kimseyi tanımayacağını söylemişti, ama onun yalnız Agafya Mihaylovna'yı tanımakla kalmayıp, her şeyi anladığını bildiğini, hatta hiç kimsenin bilmediği şeyleri bildiğini, anladığını, kendisinin -Kiti'nin- bile onun yardımıyla birçok şeyi öğrendiğini yüreğiyle biliyordu. Agafya Mihaylovna için, dadı için, dedesi için, babası için bile yalnızca maddi bakım isteyen canlı bir yaratıktı Mitya. Oysa annesi için o, çoktan beri aralarında

başlı başına bir ruhsal ilişkiler dünyası kurulmuş bir yaratıktı.

"Tanrı vere de uyansa, o zaman görürsünüz," dedi Agafya Mihaylovna. "Şöyle yapınca hemen gülümsüyor yavrum. Pınl pırl güneşli bir gün gibi aydınlanıyor yüzü hemen."

"Neyse, peki peki görürüz," diye fısıldadı Kiti. "Hadi gidin şimdi. Uyuyacak."

VII

Agafya Mihaylovna parmaklarının ucuna basarak çıktı. Dadı storu indirdi. Bebeğin küçük karyolasının tül cibinliğinin altına girmiş bir sineği, camda vızıldayan arıyı kovduktan sonra oturdu. Bebekle annesini, yapraklan solmuş bir kayın ağacı dalıyla yelpazelemeye başladı.

"Bunaltıcı bir sıcak var, diye fısıldadı. "Tanrı biraz yağmur yollasa iyi olurdu."

"Evet, evet, sessiz olun," dedi bebeği hafif hafif sallayan Kiti. Onun gözlerini kâh açıp, kâh kapayarak, gittikçe daha yavaş oynattığı, bileği boğum boğum, küçücük tombul elini şefkatle sıkarak.

Bu minnacık el şaşırtıyordu Kiti'yi. Onu öpmek istiyor, ama çocuğu uyandırmaktan korktuğu için öpemiyordu. Küçücük el, sonunda kıpırdamaz oldu. Gözler de kapanmıştı. Ancak çocuk meme emmeyi sürdürürken arada bir uzun kıvrık kirpiklerini kaldırıp odanın loş ışığında nemli, kara kara görünen gözleriyle annesine bakıyordu. Dadı yelpazelemeyi bırakmış, uyukluyordu. Üst kattan

yaşlı prensin gür sesiyle Katavasov'un kahkahaları geliyordu.

Kiti, "Bensiz gevezelik ediyorlar besbelli," diye geçirdi içinden. "Ama Kostya'nın evde olmayışı gene de kötü. An kovanlarının yanına gitmiştir. Gerçi oraya sık gitmesi canımı sıkıyor ama gene de hoşlanıyorum bundan. Oyalanıyor orada. Şimdi ilkbaharda olduğundan çok daha neşeli ve iyi. O zamanlar öylesine kederliydi, canı öylesine sıkılıyordu ki, bayağı korkmaya başlamıştım." Gülümseyerek fısıldadı kendi kendine, "Ne komik bir adam olabiliyor bazen!"

Kocasına işkence çektiren şeyin ne olduğunu biliyordu Kiti. Bu, onun inançsızlığıydı. Kiti'ye, kocasının inançsızlığından ötürü öteki dünyada azap çekip çekmeyeceğini sor-salar, Kiti onun azap çekeceğini kabul etmek zorunda kalırdı. Ama Levin'in bu inançsızlığı mutsuz etmiyordu Kiti'yi. Tann'ya inanmayan bir insanın kayıp biri olduğundan emin olduğu ve dünyada kendisi için, eşinin ruh selametinden daha önemli bir şey bulunmadığı halde, Levin'in tanrıtanımsızlığına gülüp geçiyor ve bunu ciddiye almıyordu.

"Kendisi zaten, inanmayı çok istediğini söyleyip duruyordu ya. Peki öyleyse niçin inanmıyordu ki? Belki de çok fazla düşündüğü için. Ve zaten, öylesine yalnız olduğu için çok düşünüyordu."

"Bir yıldır niçin hep felsefe kitapları okuyor? Bu kitaplarda onun kafasını meşgul eden soruların cevapları varsa memnun ve rahat olması gerekirdi. Bu kitaplarda yazılan-

lar gerçek değilse ne diye okuyordu onlar? Hep yalnız, yalnız... Bizlerle her şeyi konuşmıyor. Sanırım bu konukların, özellikle Katavasov'un geldiğine sevinecektir. Onunla konuşmayı sever." Aynı anda Katavasov'u yalnız mı, yoksa Sergey İvanoviç ile aynı odada mı yatırmasının daha iyi olacağını kendine sordu. Birden kendisini öylesine sinirlendiren bir şey dikkatini çekti ki, zıvanadan çıkıp Mitya'yı bile uyandırdı. Bebek gözlerini açtı, annesinin yüzüne korkuyla baktı. "Çamaşırcı .kadın çamaşırları getirmede galiba. Konuklar için temiz yatak takımı da yok. Ben söylemezsem Agafya Mihaylovna kullanılmış yatak takımını serer Sergey İvanoviç'e." Sadece bu düşünce bile Kiti'nin yüzünün kıpkırmızı olmasına yetmişti.

"Hemen talimatlar vermem gerekiyor," dedi kendi kendine ve ardından önceki düşüncelerine dönünce, önemli, onu derinden etkileyen ruhsal bir sorunun iyice düşünmemiş olduğunu fark etti. Bunun ne olduğunu bulmaya çalıştı. Gene gülümseyerek anımsadı: "Evet Kostya, Tann'ya inanmıyorum. İnanmasın varsın! Madam Ştal gibi ya da o zamanlar, Avrupa'dayken benim olmak istediğim gibi kendini aldatmaktansa böyle kalsın daha iyi."

Levin'in kısa süre önce ispat ettiği iyi yürekliliğini hatırladı. İki hafta önce Stepan Ar-kadyeviç'ten sızlanma dolu bir mektup gelmişti Dolli'ye. Stepan Arkadyeviç onurunu kurtarması, borçlarını ödeyebilmesi için Dolli'ye malikânesini satması diye yalvanyordu. Dolli umutsuzluk içindeydi. Kocasından nef-

I

retle ve küçümseyerek söz ediyordu, onu o anda üzmemek için ayrılmaya, kocasının isteğini reddetmeye karar vermişti, ama sonunda malikânesinin bir bölümünü satmaya razı olmuştu. Kiti bundan sonra -elinde olmadan şefkatle gülümseyerek- kocasının o günlerdeki telaşını, uzun zamandır düşündüğü şeyi karısına açmak için birçok kez sözü beceriksizce oraya getirmeye çalıştığını, sonunda Dolli'ye onu incitmeden yardım etmenin tek yolunu bulup, Kiti'ye, onun o zamana kadar düşünemediği bir çareyi; malikânedeki kendisine düşen bölümü ablasına vermesini önerdiğini anımsadı.

"Tann"ya nasıl inanmaz? Böyle bir yüreği olan, bir insanı, bir çocuğu incitmekten böylesine korkan biri nasıl inanmaz? Başkaları için çalışıp didinir hep. Kendini hiç düşünmez. Sergey İvanoviç, çiftliğinin kâhvalığını Kost-ya'mn görevi olarak görüyor. Ablası da öyle. Şimdi Dolli ile, çocuklarının her işiyle de o ilgileniyor. Her gün buraya gelen şu köylülerin hepsine de hizmet etmek zorunda sanki..."

Mitya'yı dadısına verdi Kiti. Dudaklarını çocuğun yanağına hafifçe dokundururken, "Evet, baban gibi ol yeter, yalnız onun gibi," diye fısıldadı.

VIII

Levin, sevgili, ölmekte olan ağabeyinin karşısında kendi ifadesiyle; ölümü ve hayatı, yirmi ile otuz dört yaşları arasında, belirti vermeden çocukluk döneminin inancının yekle-

i alan o yeni kanaatinin ve inancının ışığında görünce feci ürkmüştü; ölümden o kadar değil de, bu korkusu hayattandı; çünkü hayatın nereden geldiği, ne amaçla ona verildiği, anlamının ne olduğu konusunda en u-fak bir fikri yoktu. Organizma, organizmanın çözülüp dağılması, maddenin yok edilmezliği, enerjinin sakınımı yasası, gelişme; bütün bunlar, onun eski çocukluk döneminden gelen inancını ondan çalmış olan kavramlardı. Fakat bu kavramlar ve onlarla bağlantılı tasarımlar ve düşünceler gerçi akıllı, zeki kafalar için güzeldiler güzel olmasına, ama hayata hiçbir şey vermiyorlardı. Levin, üzerindeki kürkü ince bir mintanla değiştirmiş ve hayatında ilk kez, dondurucu bir kış günü, hemen hemen çıplak olduğu ve acılar içinde yok olup gitmekten kurtulamayacağı kanaatine, mantıklı düşüncelerle değil de fiziki duyumsamalarla varmış olan bir insan gibi algıliyordu kendini.

O andan itibaren, her ne kadar kendi aymazlığından duyduğu bu korku ve endişe onu bir daha terk etmediyse ve korkusunun hesabını kendisine vermediyse de, kendi düşünceleri, kendi kanaati dediği şeyin, o bildik, olağan cahillik olmadığını, bu yeni düşünce tarzının, bütünüyle derin bir bilgiyi ve kavrayışı imkânsızlaştırdığını belli bellisiz hissediyordu.

Evliliklerinden sonraki ilk zamanlarda evliliğin yeni sevinçleri ve görevleri, bu düşünceleri bütünüyle geri düzleme itmişlerdi; gel-gelelim son zamanlarda, özellikle de karısının

doğum yapmasının ardından gereksiz yere Moskova'da yaşayınca, bu sorular gitgide daha çok ön plana doğru çıkmaya başlamışlar ve gittikçe artan bir ısrarla cevap talep eder olmuşlardı.

Onun için sorun şuydu: "Hıristiyanlığın kişisel yaşamla ilgili sorulara verdiği yanıtları kabul etmiyorsam, kabul edebileceğim yanıtlar nelerdir?" Levin, yığınla inancının arasında bu sorulara bir cevap bulmayı, cevaba benzer bir şey bile bulamıyordu.

Oyuncak ya da silah mağazasında yiyecek arayan biri gibi hissediyordu kendini.

Şimdi, irade ve bilinç dışı bir arayışla her kitapta, her sohbetle, her insanda kendisini etkileyen sorularla ilinti ve bir çözüm bulmaya çalışıyordu. Bu arayışta Levin'i en çok, onun çevresinde olan insanların çoğunun ve yaşlılarının büyük bölümünün onun gibi, eski inançlarını aynı modern düşüncelerle değiştirdikten sonra

bunda bir felaket görmemeleri, yaşamlarından hoşnut, huzur içinde olmalarıydı. Dolayısıyla, o büyük ana sorunun yanında başka sorunlar da acı veriyorlardı Levin'e. Gerçekten dürüst ve içten miydi bu insanlar? Yoksa sahtekârlık mı yapıyorlardı? Yoksa, onun kafasını kurcalayan sorulara bilimin verdiği cevaplar onlar, ondan daha iyi mi anlıyorlardı? Levin bu insanların düşüncelerini de, bu yanıtları ele alan kitapları da büyük bir dikkatle inceliyordu.

Bu sorular üzerine düşünmeye başlamasından sonra, en başta şunu açık seçik kav-

ramıştı: Öğrenim döneminden beri dinin devrinin kapandığını, artık öldüğünü, düşüncelerinin hareket noktasına koymakla yanılmıştı. İyi yaşayan ona yakın insanların hepsi inançlıydı: Yaşlı prens de, kanının öylesine kaynadığı Lvov da, Sergey İvanoviç ve kadınların hepsi de dine sınıksız sarılmışlardı. Kendi kansı da, onun çocukluğundaki inancına sahipti. Rus halkının yüzde doksan dokuzu, yaşayışları Levin'de büyük saygı uyandıran halkın tümü de inanıyordu.

Buna bir şey daha ekleniyordu: Levin birçok kitap okuduktan sonra, kendisiyle aynı görüşleri paylaşan - Levin'in yanıt bulmadan yaşayamayacağı- soruları atladıklarında, bunu kasten yapmıyorlardı. Onlar bambaşka muammaları çözenin peşindeydiler, örneğin organizmaların evrimi, ruhun mekanik yoldan açıklanması gibi onu hiç ilgilendirmeyen sorulara yanıtlar bulmaya çalışıyorlardı.

Ayrıca, karısı doğum yaparken yaşadığı alışıldık dışı olay onu etkilemişti. Tann'ya inanmayan Levin dua ettiği anda da inanmıştı. Ancak bu inanma kısa ömürlü olmuş ve daha sonra, o günkü inancının hayatının ilerideki dönemlerinde demir atmasına imkân verememişti

O zaman gerçeği gördüğünü, şimdi yanıldığını kabul edemiyordu. Çünkü bunu serinkanlılıkla, sakin sakin düşünmeye başlayınca düşünceleri darmadağın oluyordu. Ama öte yandan yanıldığını da kabul edemiyordu. Çünkü o andaki ruhsal durumuna değer ve-

riyordu. Bunu zayıflığın bir sonucu olarak kabul ederse, o dakikaların anısını kirletmiş olurdu. Acı dolu bir çelişki içindeydi. Bu çelişkiden kurtulmak için, ruhunun bütün gücünü seferber etmişti.

IX

Bu düşünceler kimi zaman güçlenerek, kimi zaman zayıflayarak Levin'e ıstırap veriyor, onu eziyor, ama peşini hiç bırakmıyorlardı. Okuyor, düşünüyordu Levin ve okuyup düşündükçe de, ulaşmak istediği amaçtan uzaklaştığını hissediyordu.

Moskova'da geçirdiği son aylar içinde ve şimdi köyde, yavaş yavaş, materyalistlerin onun sorularına cevap veremeyecekleri kanısına varınca Eflatun'u, Spinoza'yı, Kant'ı, Schelling'i, Hegel'i, Schopenhauer'i ve hayatı maddeci olmayan bir görüşle inceleyen filozofların hepsini tekrar tekrar okudu.

Okuduğu ya da kendi formüle ettiği akıl yürütmeler özellikle materyalist doktrini, çürütebildikleri ölçüde işe yarar görünüyorlardı ona. Ama kendi asıl sorunların çözümünün nasıl olacağını sorarken, ister yabancı fikirlerle ister kendi düşünceleriyle uğraşsın, hep aynı şey oluyordu. Filozofların onun önüne koydukları ruh, irade, özgürlük, töz gibi zor kavramların ya da başka muammaların uzadıkça uzayan karmaşık açıklamalarından giderek, yavaş yavaş bir şeyler anladığını sanıyordu. Gelgeldim, bu birbirine dolanmış düşünce zincirinden uzaklaşıp kendi-

I

ni tatmin edici, gerçek hayattan gelen bir çözüm aramaya kalkıştığında bu usta işi, ince fikirler yapısı iskambilden evler gibi yıkılıyordu.

Bir gün Schopenhauer'i okurken irade sözcüğünün yerine geçici olarak aşk sözcüğünü koydu ve bu yeni felsefe, kendisi onu çöktürmeye kadar hemen hemen birkaç gün oyaladı Levin'i, ama daha sonra bu felsefeye gerçek yaşamın içinden işe yararlık açısından baktığında, o da yıkılıp gitti. Onun da insanı ısıtmayan, ince bir gömlek olduğu anlaşıldı.

Ağabeyi Sergey İvanoviç, Levin'e Komiyakov'un* din kitaplarını okumasını tavsiye etmişti. Komiyakov'un Bütün Yapıtlarının ikinci cildini okudu. Başlangıçta yadırgadığı polemiğe kaçan süslü, nükteli anlatımına karşın, kitaptaki kilise öğretisine hayran kaldı. Tann sınırlarına ulaşma gücünün insana verilmediği, ama sevgiyle birleşmiş insanların tümüne birden, yani kiliseye bu gücün verildiği düşüncesi onu önce şaşırtmıştı. Tann'dan -uzak, esrarlı Tann'dan- yaradılıştan falan başlamanın yanında, şimdi var olan, insanla-ın inançlarını kendinde toplamış, başında Tann bulunan, bu yüzden kutsal, günahsız olan kiliseye inanmanın ve buradan giderek Tann'ya, yaradılışa, günaha, ruhun kurtuluşuna varmanın çok kolay olduğu düşüncesi

Komiyakov'un Yazılan: A.S. Komiyakov (1804-1860) Ortodoks Latin ilahiyatçısı ve tarih filozofu, Slavcılığın önde gelen düşünürlerinden. Kiliseyi tanrı-insan birlikteliğinde kurulmuş, manevi-ruhsal bir organizasyon olarak anlıyordu.

ona sevinç vermişti. Ama sonra Katolik bir yazarın kilise tarihiyle, Ortodoks bir yazarın kilise tarihini okuyup, aslında yanılmaz olan bu iki kilisenin de birbirini reddettiklerini görünce, Komiyakov'un kilise öğretisinde de hayal kırıklığına uğradı. Felsefenin kurduğu yapısı gibi, bu yapı da yerle bir oldu.

Levin; bütün ilkbahar boyunca kendinde değildi korkunç anlar yaşadı. Kendi kendine, "Varoluşumun ne anlam taşıdığını, bu dünyaya niçin geldiğimi bilmeden yaşamam olanaksız," diyordu. "Bunu öğrenemeyeceğim." "Sonsuz zamanın bir anında, sonsuz uzayda küçücük bir organizma oluşuyor; minik bir kabarcık bir süre öyle duruyor, sonra patlıyor... Ben bu kabarcığım işte."

İnsana acı veren bir yalandı bu. Ama insan düşüncesinin bu yönde yüzyıllar boyu çalışmasının vardığı son ve tek sonuç; hâkim kanaatti bu. Öteki açıklamaların yanında, daha belirgin ve inandırıcı olan bu anlayışı ne zaman, nasıl olduğunu fark etmeden, Levin de benimsemişti.

Ama yalnızca bir yalan değildi bu. Aynı zamanda, insanın boyun eğmemesi ve kurtulması gereken iğrenç, kötü bir gücün insafsız alayındı. Tek tek herkese, ondan kendini kurtarma imkânı tanınmıştı. Kötülüğün boyunduruğundan kurtulmak gerekti. Bunun da tek yolu vardı: Ölüm.

Böylece, mutlu bir aile babası, sağlığı yerinde bir insan olan Levin, kendini intihara birkaç kez öylesine yakın hissetmişti ki, kendini asmamak için ipi saklamaya, kendini

vurmamak için tüfikle dolaşmaktan korkmaya başlamıştı.

Ama kendini vurmadı, asmadı da; yaşamayı sürdürdü.

X

Levin kendisinin aslında ne olduğunu, niçin ısrarla yaşadığını düşünüyor, bu sorulara bir cevap bulamıyor ve umutsuzluğa kapılıyordu. Ama kendine bu sorulan sormayı bir yana bırakınca ne olduğunu da, ne amaçla yaşadığını da biliyor gibi oluyordu. Bunu biliyordu, çünkü yaşıyordu ve amacının hedefinin bilincinde, o doğrultuda davranıyordu. Özellikle son zamanlarda da öncesine göre ayaklan çok daha sağlam yere basıyor, eskisinden çok daha kararlı davranıyordu.

Çiftlik işleri, köylülerle ve komşularla ilişkiler, ev işleri, ablasıyla ağabeyinin ona bıraktıkları işler, kansıyla, akrabalarıyla ilişkiler, çocuğun telaşı, o yıl ilkbahardan beri kapıldığı analık merakı; bütün bunlar zamanını tamamen alıyordu.

Bu işlere kendini vermesinin nedeni, eskiden yaptığı gibi, onları genel ilkesel düşüncelerle bağlaması olmayıp bir yandan toplum yararına eskiden yapmaya çalıştığı şeylerde hayal kırıklığına uğramış olması, öte yandan da düşünceler kafasını fazlasıyla meşgul ettiği için, dört bir yandan üzerine gelen bu işleri yapmaktan başka çaresinin bulunmayıştı.

Eskiden çevresindekiler için, insanlık için, Rusya için, köyü için iyi bir şey yapmaya ça-

ffi

lıştığı zamanlar, (hemen hemen çocukluğundan başlamıştı bu, olgunluk çağına kadar giderek artmıştı) bu amaçlar üzerinde kafa yormanın gerçi cazip olduğunu ancak hedef ve amaçları gerçekleştirme girişimlerinin zorluklarla karşılaştığını gözlemlemişti. Böyle olunca da, başlangıçta dev gibi görünen, sonra büzülüp sönen; sonunda da boşa akıp giden bu işlerin zorunlu olduğuna ilişkin kanaatini yitirmeye başlamıştı. Oysa şimdi, evlendikten sonra, giderek daha çok kendi için yaşamaya başlamasından bu yana, çalışmalarının düşüncesi ona artık hiç haz vermemesine rağmen yaptığı işin gerekli olduğunu hissediyor, bu işinin eskiye oranla çok daha gerekli olduğunu, giderek büyüdüğünü görüyordu.

Levin şimdi, sanki iradesi dışında, bir pulluk gibi daha çok toprağa gömülüyordu ve yol açtığı yarıkların yanı sıra bir yöne gitmeden o bu yarıktan dışarıya çıkamayacaktı.

Ailesi, babaları, dedeleri gibi yaşamak zorundaydı; çocukları da gene onlar gibi yetiştirip aynı eğitimi almalarıydılar. İnsanın acıktığı zaman yemek yemesi kadar gerekli bir şeydi bu. Bunu garantiye almak için de, yemeğin hazırlanması gerekliydi; anlayacağınız, Pok-rovskoye'de çiftlik işlerinin gelir sağlayacak biçimde yürütülmesi şarttı. İnsanın borcunu ödemesi nasıl gerekliyse aile mülkünün de, ileride bu toprağa miras yoluyla sahip olacak oğlunun -bu toprakta yaptığı her şey, diktiği her fidan için Levin'in dedesine şükran duyduğu gibi- ona müteşekkir olacağı şekilde korunmalıydı. Bunun için de toprağını kiraya

vermemesi, işlerini kendisinin yürütmesi, büyükbaş hayvan beslemesi, tarlaları gübrelemesi, ağaç dikmesi gerekiyordu.

Kucağına aldığı bir çocuğu yere düşürmesi nasıl olacak iş değilse, Levin'in de Sergey İvanoviç'in ve ablasının işleriyle; ona akıl danışmaya gelen, buna öteden beri alışmış köylülerin sorunlarıyla ilgilenmekten kaçınması da zordu. Hem evine davet ettiği baldızıyla çocuklarının, hem de günün hiç değilse küçük bir bölümünün yanlarında geçirmemek zorunda olduğu eşiyile bebeğinin rahatını sağlamak zorundaydı.

İşte bütün bunlar -avla, yeni merakı analıkla birlikte- Levin'in, düşündüğü zaman hiçbir anlam veremediği hayatını dolduruyorlar-dı. Ne yapması gerektiğini bildiği gibi, bütün bunları nasıl yapması gerektiğini ve hangi

işin daha önemli olduğunu da biliyordu. Örneğin, işçiyi elden geldiğince ucuz tutmanın zorunlu olduğunu biliyordu. Ama sömürmek için ücretini peşin verip işçinin talep edebileceğinden azıyla, işi bağlamak kârlı olsa da, yakışık almazdı. Yem kıtlığı olduğu zamanlar köylülere, üzülecek bile olsa, saman satılabilir. Fakat, han ile meyhaneyi kârlı olduğu için kendisinin işletmesi alışkanlığına artık son vermeliydi. Korudan odun hırsızlığı yapılmasına ağır ceza verilmesi yerindeydi, ama köylülerin çayırlara saldıkları sığırlar için ceza alması olmazdı. Her ne kadar koruyucular hoşlanmasa ve suçlular üzerinde en ufak caydırıcı bir etki yapmayıp onları işine gelse de hayvanları sahiplerine geri verilmeliydi.

Tefeciye ayda yüzde on veren Pyotr'u bu kan emiciden kurtarmak için, ona borç para vermek gerekti. Ama vergilerini ödemeyen köylülerin cezalarını indirmek ya da ertelemek olmazdı. Küçük bir otağı biçirmeyip, otu ziyan eden kâhyanın ihmalkârlığını bağışlamak olmazdı. Ama koru olacak seksen hektar fidanlığın otunu da biçtiremezdi. Babası öldü diye işi bırakıp evine giden işçiyi -adama acısa bile- bağışlayamazdı. Çalışmadığı zamanların ücretini işçiden kesmesi gerekirdi. Hiçbir işe yaramayan yaşlanmış uşakların aylığını vermemekse olmazdı.

Levin eve geldiğinde, yanına gitmesi gerektiğini, belki de üç saattir onu bekleyen köylülerini biraz daha bekletmek zorunda kalacak olsa da, önce kendini iyi hissetmeyen karısını görmek zorunda olduğunu biliyordu. Ama öte yandan da, bir an kovani oluşturmanın zevkini bilmesine rağmen bundan kendisi vazgeçip, bu işi ihtiyar arıcıya bırakması gerektiğini ve onu görmek için an kovaniye kadar gelen köylülerle konuşması gerektiğini de biliyordu.

Böyle davranmakla iyi mi, kötü mü ettiğini bilmiyordu ve bu konuyu kendi kafasında aydınlatmaya bile çalışmadığı gibi, bu konuda konuşmaktan da, düşünmekten de kaçınıyordu.

Düşüncelerini kurcalamak onu yeni kuşuklara sürüklüyor, yapmak zorunda olduklarını olmadıklarından ayırt etmesine engel oluşturuyordu. Düşünmediği, yalnızca yaşadığı zamanlar ruhunda iki davranış seçene-

ğinden hep iyi ve doğru olanı seçen yanılmaz bir yargıcın varlığını hissediyor ve bir kez bile gerektiği gibi davranmadığında vicdan azabından kıvranıyordu.

Kim olduğunu, varlığının anlamının neden ibaret olduğunu bilmeden ve bilme olanağını da görmeden, bu cehaletiyle, intihar etmekten korkacak kadar acı çekerek yaşayıp gidiyor, bir yandan da önceden belirlenmiş hayatının yolunu şaşmaz bir emin olma haliyle izliyordu.

XI

Sergey İvanoviç'in Pokrovskoye'ye geldiği gün Levin'in en sıkıntılı günlerinden biriydi.

Halkın, başka hiçbir durumda görülmemiş o olağanüstü çabasını harcadığı, kendini bütünüyle ağır bir çalışmaya adanmış durumda olduğu günlerdi. Köylüler bu çabayı değerlendirmenin farkında olsalar, fedakârlık bu boyutlarda her yıl tekrarlanmasa ve bu çabanın sonuçları böylesine görünmez olmasa, kendini böylesine inkâr edip işe vermenin değerini ölçmek imkânsız olurdu.

Çavdar ve yulafı biçmek, arabalarla taşımak, çayırları biçmek, nadasa bırakılmış tarlaları yeniden sürmek, harman dövmek, kışlık buğdayı ekmek... Bütün bunlar basit, sıradan işler gibi görünebilir. Oysa bu işlerin yetiştirilmesi için yaşlısıyla, genciyle bütün köylünün bu üç dört hafta -kvas, soğan ve kara çavdar ekmeğinden başka bir şey yemeden ekin demetlerini geceleri taşıyarak, har-

man döverek, günde ancak iki üç saat uyuyarak- her zamankinin üç katı çalışmaları gerekiyordu; her yıl bütün Rusya'da böyleydi bu. Ömrünün büyük bölümünü köyde, köylülerle sıkı bir ilişki içinde geçiren Levin, iş mevsiminde, halkın bu heyecanının kendisini de sardığını hissedirdi.

Sabah erkenden atına atlayıp ilk çavdarın biçilmesini, yulafın arabalarla taşınıp yığın yapılmasını görmeye gitmiş, karısıyla baldızının kalkma saatinde eve dönüp onlarla birlikte kahvesini içmiş, sonra yürüye yürüye harman makinesinin tohumluk ekinleri döveceği yere gitmişti.

Levin, tüm gün boyunca tarlada kâhyayla, köylülerle, evde karısıyla, Dolli'yle, çocuklarla, kayınpederiyle konuşurken, hep bir şeyi, o sıralar çiftlik işleri dışında onu meşgul eden tek şeyi düşünmüştü; her şeyde aynı sorulara yanıt aramıştı: "Kimim ve neyim ben? Niçin bu dünyadayım?"

Kabukları soyulmuş taze akçaağaç direkleri üzerindeki hoş kokulu yaprakları daha dökülmemiş fındık dallarından yeni örülmüş damı sazdan samanlığın gölgesinde duruyordu. İçinde saman parçacıklarının uçuştığı kapıdan kızgın güneşin altında pınl pınl gözükken harman yerindeki otlara, samanlıktan yeni çıkmış samanlara bakıyor, damın altına civıldaşarak girip, kapı boşluğunda kanat çırparak duraklayan beyaz göğüslü, başları alacalı kırlangıçları, loş ve tozlu samanlıkta hani hani çalışan köylülerini izliyor ve tuhaf şeyler düşünüyordu.

"Niçin yapıyor bütün bunlar?" diye soruyordu kendi kendine. "Niçin burada duruyor, onları çalışmaya zorluyorum? Niçin hepsi de böyle faal, çalışkan olduklarını göstermeye çalışıyorlar benim yanımda?" Levin'in

bakışlan, sert killi toprağın üzerindeki tahılları tırmıkla toplayan ayakları güneş yağmırı zayıf bir köylü kadının üzerinde durmuşken, "Çok iyi tanıdığım şu ihtiyar Matryona -yangında üzerine çatı kirişini düştüğünde onu ben iyileştirmiştim- niçin böyle didiniyor? O zaman yırttı kefeni, iyileşti. Ama bugün, yarı ya da on yıl sonra onu gömecekler. Ondan da, harman makinesinden çıkan saplarda kalmış başakla-n öylesine ustalıklarla, zarif hareketlerle ayıklayan, ev dokuması kırmızı bezden bluz giymiş şu güzel kızdan da geriye hiçbir şey kalmayacak." Altında dönen su çarkı üzerinde yürüyen, şişmiş burun delikleriyle sık sık soluyarak, sarkık kamını güçlkle taşıyan ata bakarken düşünmeyi sürdürdü: "O kızı da, çok yakında şu alacalı iğdişi de... Evet, o kızı da, demetleri makineye veren, kıvrıkcık sakalı saman çöpü dolu, beyaz omzu üzerinden gömleği yırtılmış Fyodor'u da gömecekler. Ama o gene de demetleri çözüyor. Birtakım emirler veriyor. Kadınlara bağıyor. Harman makinesinin kayışını çevik hareketlerle düzeltiyor... En önemlisi, yalnız onları değil, beni de gömecekler. Benden de hiçbir şey kalmayacak. Bütün bunlar niye?" Levin, bunları düşünürken, bir yandan da bir saatte ne kadar tahıl dövebildiklerini hesaplamak için saatine bakıyordu. İşçilerden

bir günde isteyeceği işi ayarlaması için bunu bilmesi gerekiyordu.

"Neredeyse bir saat olacak, üçüncü yağma yeni başladılar," diye düşünüyordu. Makineye demetleri veren Fyodor'un yanına gitti. Makinenin gürültüsünde sesini duyurmak için bağıra bağıra, makineye demetleri azar azar vermesini söyledi.

"Çok veriyorsun Fyodor? Görüyor musun, makine tıkanıyor. İyi çalışmaması bundan. Demetleri hep aynı miktarda ver."

Terli yüzüne yapışmış tozdan simsiyah olmuş Fyodor bağıarak bir şey söyledi. Ama gene de demetleri Levin'in istediği gibi veremiyordu.

Levin, içi boş silindirin başına geçti. Fyodor'u kenara itti, makineyi kendi beslemeye başladı.

Köylülerin öğlen yemeği saatine kadar çalıştıktan sonra Fyodor ile birlikte harman yerinden çıktı. Harmana hazır bekleyen tertemiz, san bir çavdar yığınının yanında durup, onunla konuşmaya başladı.

Levin'in, köylülere kooperatif temelinde toprak bıraktığı uzak bir köydendi rençper. Şimdi o topraklar tek bir kişiye kiralanmıştı.

Levin, Fyodor ile bu arazi üzerine konuşuyordu. Orasını, aynı köyden, zengin, herkesin iyi bir adam olarak bildiği Platon'un gelecek yıl kiralayıp kiralamayacağını soruyordu.

Fyodor terden sıırsıklam gömleğinin içine girmiş başakları ayıklarken karşılık verdi.

"Oranın kirası çok fazla Konstantin Dmitriyeviç. Platon'u kurtarmaz."

"Peki, Krillov'u nasıl kurtarıyor?" diye sordu Levin.

Çok basit, Konstantin Dmitriyeviç Mityu-ha'yı -Fyodor şimdiki kiracıya bu adla hitap ediyordu- milletin derisini yüzüyor; din kardeşine acımak diye bir şey yoktur onda. Oysa Fokaniç Dayı -Fyodor ihtiyar Platon'dan da böyle söz ediyordu- hiç öyle yapar mı? İnsanın derisini yüzer mi? Dara düşer, kendisine borçlu olan birinin yakasına gene de yapışmaz. Çok iyi bir insandır."

"Peki, ama niçin alacaklarını istemiyor?"

"İstemiyor işte. Demek insanlar çeşit çeşit. Bazıları yalnız kendi çıkar için yaşar. Mityuha da öylelerindedir; yalnız kendi midelerini şişirmeye bakar. Bazıları da Fokaniç gibi dürüsttür. Tann için yaşar Fokaniç. Tan-n'yı bir an çıkarmaz aklından."

Levin, yüksek sesle: "Nasıl çıkarmıyor Tann'yi aklından?" diye sordu. "Öteki dünya için nasıl yaşıyor?"

"Basbayağı efendim. Doğru yoldan, Tan-n'nin gösterdiği yoldan ayrılmıyor. Bilirsiniz, çeşit çeşittir insanlar. Sözelimi, kendinizi ele alın. Siz de hiç kimseye kötülük etmezsiniz..."

Levin, heyecandan soluk soluğa: "Evet, evet, hadi hoşçakal!" dedi.

Dönüp bastonunu aldı. Hızlı adımlarla eve yürüdü. Köylünün, Fokaniç'm öteki dünya için yaşadığı, Tann'nm gösterdiği doğru yoldan ayrılmadığı üzerine söyledikleriyle birlikte, belirsiz, ama etkili bir sürü düşünce, önlerindeki seti yıkmış gibi birden kafasının içine

dolmuşlardı. Parlak ışıklarıyla Levin'in gözlerini kamaştırarak beyninin içinde dönüp duruyorlardı.

XII

Levin, şosede geniş adımlarla yürüyordu. Kargaşalarını gideremeyeceği düşüncelerinin pek o kadar peşinden gitmeyip bu yeni ruhsal durumunu anlamaya çalışıyordu. Daha önce hiç böyle bir şey yaşamamıştı.

Aklından bir an bile çıkmayan dağınık, güçsüz, parça parça düşüncelerini bir anda biçimlendiren, birbirine kaynaştıran bir elektrik kıvılcımı etkisi yapmıştı köylünün sözleri. Bu düşünceler (o farkında değildi ama) toprağı kiraya verme konusunu konuşurken bile Levin'in kafasını kurcalıyordu.

Levin, ruhunda yeni bir şeyin varlığını haz duyarak hissediyor, ama bunun ne olduğunu bilemiyordu.

"İnsan kendi çıkan için değil, Tanrı için yaşamalıymış... İyi de hangi Tanrı için? Fyo-dor'un sözlerinden daha anlamsız ne olabilir? İnsanın kendi çıkan için yaşamaması gerektiğini söyledi, yani bizi çeken, sahip olmak istediğimiz şey için değil, anlayamadığımız bir şey için, hiç kimsenin anlayamadığı, kavrayamadığı kafasına sığmayan bir Tann için çalışmak gerekirmiş. Ama nasıl? Fyodor'un bu saçma sapan sözlerinden yoksa hiçbir şey anlamadım mı? Anladım da onlann doğruluğundan mı kuşkuya düştüm? Budalaca, anlamsız, değersiz mi buldum onlan?

"Hayır, tam tersine; onun ne demek istediğini çok iyi anladım. Hem de hayattaki başka herhangi bir şeyden çok daha iyi anladım. Onun sözlerinden hiçbir zaman kuşkulandım, bunu yapamam. Hem yalnız ben değil, bütün dünya için geçerli bu. Bu tek konuda kimsenin bir şüphesi yok. Herkes aynı fikirde.

"Ben mucizeler aradım. Beni inandıracak elle tutulur tek bir mucize görmediğime yürekten üzüldüm hep. İşte şimdi bir mucize, onu her yerde her zamana hep varolmuş olan ve beni oldum olası çevrelemiş bir mucize karşımda duruyor ve ben şimdiye kadar fark edememişim.

"Fyodor, Krillov'un yalnızca midesini şişirmek için yaşadığını söylüyor. Anlaşılabilen, akla uygun bir şey bu. Akıllı olan yaratıklar olarak hepimiz, midemiz için yaşıyoruz diyor. Sonra birden aynı Fyodor, insanın midesini şişirmek için yaşamasının kötü olduğunu, insanın gerçek için, Tann için yaşaması gerektiğini söylüyor... Ne demek istediğini hemen anlıyorum! Ben de, yüzyıllar önce yaşamış ya da şimdi yaşayan milyonlarca insan da, köylüler de zihinsel yoksullar da, bu konuda düşünmüş, yazmış, anlaşılmaz dilleriyle aynı şeyleri söylemiş bilgiler de... Hepimiz ne için yaşamak gerektiği ve hangi tarz yaşamanın iyi ve doğru olduğunu biliyoruz. Benim de, insanların hepsinin de yalnızca kesin, kuşku duyulmaz, açık bir bilgimiz var ve bu bildiğimiz, akıl ile açıklanamaz. Akıldan yüksektir; sebebi, sonucu bulunmamaktadır.

"İyiliğin bir nedeni varsa, iyilik değildir artık. Sonucu, yani ödülü varsa da iyilik olmaktan çıkmıştır. Öyleyse iyilik, neden ve sonuçlar zincirinin dışındadır. Bu iyiyi tanıyorum; onu hepimiz tanıyoruz. Bundan daha büyük mucize ne olabilir?"

Levin, tozlu yolda yürürken sıcağı da, yorgunluğunu da hissetmeden, içinde uzun süren acılarının dinmesinin verdiği bir ferahlıkla düşünmeyi sürdürüyordu: "Her şeyin çözümünü buldum mu yoksa? Acılarım sona mı erdi?" Duygulan coşku doluydu. Hissettiklerinin gerçek olduğuna inanamıyordu. Heyecandan nefesi kesiliyordu. Yürüyecek gücü kalmamıştı, yoldan saptı, bir akçaağa-cm gölgesinde, biçilmemiş otların üzerine oturdu. Alnı tere batmıştı; şapkasını çıkardı. Geniş yapraklı, yemyeşil otlara uzanıp başını kollarının arasına aldı.

"Evet, bütün bunları kafamda yerli yerine oturtmalıyım," diye düşündü önündeki ayak değmemiş otlara gözlerini kırpmadan bakarken; bir aynkotunun sapına tırmanmaya çalışan, tırmanışı bir maydonoz otunca engellenen küçük, yeşil bir böceği izlerken, "Evet," diye sürdürdü düşünmesini. "Ne keşfettim ben?" diye kendine sordu. Levin, böceğin önüne çıkan maydanoz otunun yaprağını çekip böceğin geçmesi için başka bir otu ona doğru eğdi. "Beni sevindiren nedir? Ne buldum ben aslında?"

"Hiçbir şeyi keşfettiğim yok. Sadece çoktan beri bildiğim bir şeyi fark ettim. Hayatımın bana sadece geçmişte değil, hâlâ şimdi

de armağan ettiği kudreti kavradım. Yalandan, kendi kendimi aldatmaktan kurtuldum. Tanrı'yi fark ettim."

"Eskiden benim bedenimde de, şu otun bedeninde de, şu böcekte de -böcek onun eğdiği sapa tırmanmaktan vazgeçip kanatlarını açtı ve ardından uçup gitti- bedeninde fizik, kimya ve fizyoloji yasalarına göre maddenin dolaşımı olduğunu söylüyordum. Hepimizin içinde olduğu gibi akçaağaçlarda, bulutlarda ve şu sis bulutlarında sürüp giden bir gelişme var. İyi de, bu gelişmenin balangıç noktası nerededir ve bizleri nereye götürmektedir? Sonsuz bir gelişme ve mücadele... Sanki sonsuzluğun içinde herhangi bir mücadele, herhangi, çok belli bir yöne doğru gelişme var olabilirmiş gibi bir görünüm var. Bu konuda öylesine kafa patlatmama rağmen hayatımın eğilim ve çabalarımın, dürtülerimin anlamını anlayamama şaşıyordum. Oysa şimdi hayatımın anlamını bildiğimi söylüyorum: Tanrı için, ruhum için yaşamak. Üstelik bu anlam -açık olmasına rağmen- esrarlı ve mucize doludur. Var olan her şeyin anlamı da budur işte. Evet, gurur."

Levin, dönüp yüzükoyun otların üzerine uzandı. Otları kırmadan birbirine düşümlenmeye başladı.

"Sadece aklın kibiri değil, aklın aptallığı da, hatta özellikle aklın düzenbazlığı. Evet düzenbazlığı. Aklın sahtekârlığı," diye tekrarladı.

Levin sonra yaşamından umut kesilmiş sevgili ağabeyini öyle gördüğü andaki ölüm

435

I

düşüncesiyle başlayan, son iki yıl içindeki düşüncelerinin bütün seyrini kısaca aklından geçirdi.

O günlerde her insanın da, onun da önünde acıdan, ölümden, sonsuza kadar unutulmaktan başka bir şeyin olmadığını ilk kez apaçık bilincine varınca kendine, böyle yaşayamayacağını söylemişti, ya, ya durumuydu

bu: Ya varolmayı şeytanın sinsi, hain alaycı gülüşleri olarak görünmekten çıkartacak bir çözüm bulunacak ya da kendini vuracaktın.

Ama ne onu, ne öbürünü yapmış. Yaşamayı, düşünmeyi, hissetmeyi sürdürmüş, hatta bu arada evlenmişti. Birçok mutluluk tatmıştı. Hayatının anlamını düşünmediği zamanlar bile mutluydu.

Ne anlama geliyordu bu? İyi ve doğru yaşadığı, ama kötü düşündüğü anlamına kuşkusuz.

Levin, hiç farkında olmadan, ana sütüyle birlikte o manevi güçler ve doğrularla yaşamıştı, oysa bu doğruların, hakikatleri kabul etmek bir yana, onları ısrarla görmezlikten gelerek düşünüyordu.

Oysa şimdi, ancak ona küçüklükten beri verilen inançların içinde yaşayabileceğini anlamıştı.

"Bu inançlarım olmasaydı kendim için değil Tanrı için yaşamanın gerektiğini bilmeseydim, nasıl bir hayat sürmüş olurdu? Nasıl yaşadım? Önüme geleni soyar, yalan söyler, insanları öldürürdüm. Yaşamımın bellibaşlı mutluluklarını oluşturan şeylerin hiçbiri ol-

mazdı." Levin, ne için yaşadığını sezgileri yoluyla bulmuş olmasaydı nasıl korkunç bir yaratık olacağını gözünün önüne getirmek için hayal gücünü ne kadar zorladıysa da, böyle bir yaratığı kafasında ve gözünde canlandırma-madı.

"Soruma cevap aradım. Oysa düşüncem yanıtlanamazdı sorumu, buna yetmezdi. Neyin iyi, neyin kötü olduğum sorusuna, doğal bilgilerim sayesinde hayatın kendisi cevap verdi. Bu bilgiyi bir yerden edinmedim ben, bana her şeyimle birlikte verildi. Verildi, diyorum, çünkü onu bir yerden almış olamazdım imkânsız.

"Ben bunu nereden biliyordum? İnsanın ötekini sevmesi, onu gırtlaklamaması gerektiği düşüncesine anlama yetimle mi vardım? Küçüklüğümde beynime işlediler bunu; ben de seve seve benimsedim, çünkü zaten doğuştan içimde yaşayanı bana hatırlatmışlardı hepsi bu. Peki kim keşfetti bunu? Mantık değil bunu keşfeden. Akıl, varoluş mücadelesini ve isteklerimi engelleyen herkesi öldürmemem gerektiğini söyleyen yasayı keşfetmiştir. Bu, aklın, mantığın çıkardığı bir sonuçtur. Akıl başkalarını sevmemizi bizden talep edemez, çünkü sevmek mantığa aykırıdır."

XIII

Levin birkaç gün önce Dolli ile çocukları arasında geçen bir sahneyi anımsadı. Çocuklar yalnız kalınca mumun üstünde ahududu kompostosu pişirmeye, birbirlerinin ağızına

437-

süt fişkırtmaya başlamışlardı. Anneleri onları suçüstü yakalayınca, Levin'in yanında, onlara bozdukları şeyleri büyüklerin ne emeklerle elde ettiğini, bu emeklerin onlar için harcadığını, örneğin fincanları kırarlarsa çay içecekleri bir şey bulamayacaklarını, sütü döker, ziyan ederlerse yiyecek bir şey bulamayacaklarını, açlıktan öleceklerini anlatmaya çalışmıştı.

Annelerinin ahlak vaazını kulak arkası ederken çocukların yüzlerindeki o umarsız inanmama ifadesi şaşırtıyordu Levin'i. Onlar yalnızca çok hoşlandıkları oyunlarının kesildiğine üzülüyorlardı. Annelerinin söylediklerinin hiç birine inanmıyorlardı. İnanamazlardı. Çünkü yararlandıkları şeyleri bir bütün olarak düşünemezlerdi. Bu yüzden de, kırdıkları, imha ettikleri şeylerin, onları yaşatan şeyler olduğunu anlayamazlardı.

İşte, bunların hepsi kendiliğinden var, diye düşünüyorlardı; bunda ilgi çekici ya da önemli bir şey yok. Çünkü her zaman vardı bunlar, her zaman da olacak. Hep nasılsa öyle kalacaktır, hep hazır olacaklardır; üzerinde fazla düşünmek gerekmez; bizler kendimizin olan, yeni bir şey düşünüp bulmak istiyoruz. İşte, biz de çay fincanına ahududuyu koyup mum üzerinde kaynatmayı, sütü birbirimizin ağızına yukardan boşaltmayı bulduk. İnsana neşe veren, yeni bir şey bu. Hem fincanla içmekle kötü bir yanı da yok bunun.

Levin, düşünmeyi sürdürüyordu: "Doğa güçlerinin anlamını, insan hayatının anlamını anlama, kavrama yetimizle açıklamaya ça-

hşırken bizler de aynı şeyi yapmıyor muyuz? Ben de aynı şeyi yapmıyor muydum?"

"İnsana yabancı, tuhaf bir düşünce yoluyla insanı, çoktan bildiği, hem onsuz yaşayamayacak kadar kesin bildiği bir şeye, bir bilgiye vardırma çabası felsefelerin hepsi öyle değil mi sanki? Her felsefi teorisinin gelişmesine baktığımızda onun da, köylü Fyodor kadar -ondan bir damlacık bile fazla değil- hayatın anlam ve amacını zaten bildiğini, yalnızca güvenilmez aklın yoluyla herkesin bildiği şeye yeniden dönmeye çalıştığını görmüyor muyuz?"

"Peki, çocuklar, kap kaçaklarını kendileri yıkamak, sütlerini kendileri sağmak ve benzeri şeyleri kendileri yapmak zorunda kalsalar, gene de abuk sabuk işler yaparlarmıydı? Evet; açlıktan ölürlerdiler o zaman! Evet, bizi de tutkularımızla, Yaratansız üçlü kutsal birlik hakkında hiçbir fikrimiz olmaksızın iyiyi kötüden, ahlaksal olanı olmayandan ayırt etme yeteneğimiz olmaksızın kendi başımıza bırakın... Her şeyi yıkardık o zaman, ruhen doymuş olduğumuz için; birer çocuk olduğumuz için.

"Biz yıkmaktan başka birşey bilmiyoruz, çünkü manevi yönden tıpkı bu çocuklar gibi gırtlığımızı kadar doymuş bulunuyoruz!"

"Bana gönül rahatlığı veren, köylü ile paylaştığım bu biricik sevince boğan güven nereden geliyor? Ben onu nereden aldım?"

"Bir Hıristiyan olarak Tanrı kavramıyla büyütülen, hayatı Hıristiyanlığın verdiği manevi nimetlerle dolu olan ve bunlarla besle-

nen ben, aymaz çocuklar gibi bınlan anlamayarak mahvediyorum; daha doğrusu, gerçekte beni besleyen bu şeyleri mahvetmek istiyorum, ama çocukların üşüdükleri, acıktıkları zaman annelerine yaptıkları gibi, hayatın önemli bir anı gelip çatar çatmaz, hemen ona koşuyorum. Ve, her şeye fazla doymaktan ileri gelen, çocukça zor beğenme yaramazlıklarımın başlanacağını -çocukça yaramazlıklarından ötürü annelerinin azarladığı çocuklardan- daha az hissediyorum.

"Evet, bu bildiğimi aklım sayesinde biliyor değilim; bu bilgi bana verildiği, bana Tanrı armağanı olduğu için biliyor, onu kalbimle fark ediyorum; kilisenin öğrettiği başlıca şeye inanarak biliyorum."

Levin, öbür yanına dönerek, "Kilise? Ya kilise!" diye içinden tekrarladı, dirseğine dayanarak, öbür taraftan ırmağa inmekte olan uzaktaki bir sürüye bakmaya başladı.

Kendini yoklayıp, şimdiki gönül rahatlığını bozabilecek herhangi bir şey olup olmadığını düşünerek, "Ama kilisenin öğrettiği her şeye inanabilir miyim?" diye düşündü. Kilisenin öğretileri içinde, kendisine oldum olası tuhaf, garip, aykırı gelenleri aklına getirdi. "Yaratılış hikâyesi? Peki, varoluşumu kendime nasıl açıklamaya çalışmışım ben? Hiçbir şeyle mi? Şeytan ve günahla mı? Peki, ama kötülüğü neyle açıklıyorum? Kurtarıcı ile mi?"

"Ama ben hiç, hiçbir şey bilmiyorum ve bütün öteki insanlar gibi bana anlatıldandan, kafamızda yer ettirilenden ötesini bilemem de."

Ve, şimdi gördüğü kadarıyla kilisede öğretilerinden hiçbirinin, temel inanç olan Tanrı inancını ve insanın biricik amacı olan iyilik inancını örtmemekteydi.

Kilise dogmalarından her biri, insanın kendi kişisel ihtiyaçlarına değil de doğruluğa ve hakka hizmet etmek zorunda olduğu inancı olarak yorumlanabilirdi. Ve bu öğretilenin bir teki bile, dünyadaki mucizelerden en büyüğünün yenilenmesi için gerekli olan, hepsinden daha önemli şu ilk mucizeyi sarsmıyordu; çeşit çeşit milyonlarca insanoğ-luyla birlikte herkesin, bilgelerin, meczupların, çocukların, ihtiyaçların, köylülerin, Lvov'un, Kiti'nin, dilencilerin ve kralların bir ve aynı olan şeyi tam bir kesinlikle anlamalarını, yaşamaya değer olan, üstün tuttuğumuz biricik hayat olan manevi hayatı yaşamalarını mümkün kılan mucizeyi.

Levin şimdi sırtüstü yatmış yüksek, bulutsuz gökyüzünü seyrediyordu. "Bunun yuvarlak sınırlanmış bir kubbe olmayıp, sonsuz bir boşluk olduğunu bilmiyor muyum? Ama gözlerimi ne kadar kısarsam kısayım, görme gücümü ne kadar zorlarsam zorlaya-yım, gökyüzünü yine de sadece yuvarlak ve sınırlı olarak görüyorum, başka türlü göremiyorum ve uzayın sonsuzluğunu bilmekle birlikte, onu değişmez, sınırlan olan bir mavi kubbe gibi görmekte haklıyım, hatta daha ötesini görecek kadar bütün görme gücümü zorladığım zamankinden çok daha haklıyım."

Levin, artık düşünmekten vazgeçti ve san-

ki aralarında neşeli, heyecanlı, konuşmakta olan birtakım sesleri dinlemeye koyuldu.

Mutluluğuna inanmaktan korkarak, "Yoksa inanç bu mu?" diye düşündü. Yükselen çıkırıklarını tutup, gözlerine dolan yaşlan iki eliyle silerken, ağzından şu kelimeler döküldü; "Tanrım! Sana şükürler olsun!"

XIV

Levin, karşısında, sürüyü, sonra da kendi atı Kuzgun'un koşulu olduğu dört tekerlekli hafif köylü arabasını ve sürüye yaklaşıp, sığırtmaçla bir şeyler konuşan arabacıyı gördü, ondan sonra, hemen yakınında tekerlek gü-rültüsüyle, besili atın homurtusunu duydu, ama kendini düşüncelerine öylesine kaptırmıştı ki, arabacının niye onu aramaya geldiğini düşünmedi bile.

Ancak, arabacı, kendisine yaklaşıp da seslendikten sonra fark etti: "Beni hanımefendi yolladı efendim. Ağabeyinizle, bir başka bey geldi."

Levin, arabaya bindi, dizginleri eline aldı. Sanki uykudan uyandırılmış gibi, uzun bir süre kendini toparlayamadı. Apışarası ve dizginlerin sürtündüğü yerlerde, boynunun iki yanı köpürmüş olan besili ata, yanında oturan arabacı İvan'a baktı ve ağabeyinin beklemekte olduğunu, eve geç kaldığı için karısının büyük bir ihtimalle meraka düşmüş olacağını hatırladı; ağabeyiyle gelen misafirin kim olabileceğini tahmin etmeye çalıştı. Ağabeyi, karısı ve bilinmeyen misafir, şimdi Le-

vin'e bambaşka bir ışık altında görünüyor, şimdi ona, bütün insanlarla ilişkileri başka türlü olacakmış gibi geliyordu.

"Ağabeyimle aramızda öteden beri süregelen yabancılık artık kalmayacak; hiçbir anlaşmazlık kalmayacak; Kiti'yle aramızda artık hiç ağız kavgası olmayacak; konuk kim olursa olsun, ona nazik ve iyi davranacağım; uşaklara, İvan'a da yumuşak ve iyi davranacağım, her şey başka türlü olacak."

Levin, hızlanmak istediği için sabırsız sabırsız homurdanan yavuz atın başını zorlukla tutarak, dönüp dönüp yanında oturmakta ve boş kalan elleriyle ne yapacağını bilmediğinden, durmadan rüzgârda kabaran gömleğini aşağı çekti İvan'a bakıyor, İvan'la bir konuşma kapısı açmak için söyleyecek bir şey düşünmeye çalışıyordu. İvan'ın, hayvanın kolanını fazla sıkmasının yazık olduğunu söyleyecekti, ama adam bunu azarlama sanabilirdi; oysa, Levin, samimi, dostça bir konuşma yapmak istiyor, aklına başka bir şey de gelmiyordu.

Arabacı, dizginlere el atarak: "Sağa alın efendim, şurada bir kütük var," dedi.

Arabacının işine karışmasına kızan Levin: "Rica ederim karışma, bana da akıl öğretme!" dedi.

İşine karışılması, her zamanki gibi Levin'i sinirlendirmişti ve Levin, içinde bulunduğu yeni ruh halinin, onu hemen değiştirebileceği tahmininin, gerçekte bu ilk temasında ne kadar yanlış olduğunu üzülerek hemen hissetti.

r

Eve bir çeyrek verst kala Levin, Grişa'yla Tanya'nin kendisine doğru koştuğunu gördü.

Çocuklar arabaya tırmanarak bağırdılar. "Kostya enişte! Annem geliyor, dedem geliyor, Sergey İvanoviç, sonra, birisi daha geliyor."

"Kimmiş o?"

Tanya, arabanın içinde ayağa kalkıp: "Çok korkunç bir adam!" dedi, -Katavasov'un taklidini yaparak ekledi- "Kollarım böyle yapıyor."

Tanya'nin tarifi, ona birisini hatırlattığı için Levin gülerken sordu: "Genç mi, yaşlı mı?"

"İnşallah can sıkıcı biri değildir!" diye düşündü.

Levin, ancak yolun dönemecini kıvrıldıktan sonradır ki, ona doğru gelmekte olanları gördü ve başında hasır şapkasıyla, kollarını tıpkı Tanya'nin tarif ettiği gibi sallayarak yürüyen Katavasov'u tanıdı.

Felsefeyi hiç incelememiş tabiat bilginlerinden Katavasov, felsefe üzerine konuşmayı çok severdi ve Levin, son zamanlarda Moskova'da onunla bu konuda birçok tartışmalar yapmıştı.

Katavasov'u tanıır tanımaz Levin'in ilk aklına gelen, bu tartışmalardan biri oldu; Katavasov, o tartışmada besbelli kendisini galip saymıştı.

Levin, "Hayır," diye düşündü, "Bu sefer onunla tartışmayacağım, görüşlerimi patavatsızca ileri sürmeyeceğim."

Levin, arabadan inip ağabeyiyle ve Kata-vasov'la el sıkıştıktan sonra, karısının nerede olduğunu sordu.

Dolli: "Mitya'yı Kolok'a (evin yanındaki koruluk) götürdü," dedi. "Evin içi çok sıcak da, Mitya'yı orada uyutabileceğim umuyor."

Levin, bunu tehlikeli bulduğu için, karısını, çocuğu koruluğa götürmekten hep caydırmaya çalışırdı; şimdi bu haberi almak hoşuna gitmedi.

İhtiyar prens, gülümseyerek: "Çocuğu oradan oraya taşıyıp duruyor," dedi, "Ona bir kez de buz kilerine götürmesini söyledim."

Dolli: "Anhaneye gelecekti," dedi, "Senin orada olduğunu sanıyorduk; biz oraya gidiyoruz."

Sergey İvanoviç, geride kalıp, kardeşiyle birlikte yürüyerek sordu: "Eee, sen ne yapıyorsun bakalım?"

Levin: "Önemli bir şey yaptığım yok," diye cevap verdi; "Her zamanki gibi çiftlikle uğraşıyorum. Ya sen ne yapıyorsun? Uzun bir süre kalmak üzere mi geldin? Seni çoktandır bekliyorduk."

"İki hafta kadar kalacağım. Moskova'da bir sürü işim var."

Bu sözler üzerine iki kardeş göz göze geldiler ve Levin, öteden beri, hele şimdi, her zamankinden güçlü olarak duyduğu, ağabeyiyle aralarında bir dostluk, daha da önemlisi, bir samimiyet kurma isteğine rağmen, ona bakarken rahatsız oldu. Ne diyeceğini bilemeyerek gözlerini indirdi.

Sergey İvanoviç'in hoşuna gidebilecek ve

onu, Moskova'daki çalışmalarından söz ederken ima ettiği, Sırbistan savaşı ile Slav davasından uzaklaştırabilecek konuşma konularını aklından geçiren Levin, ağabeyinin kitabından söz açarak, sordu: "Şey... kitabının üzerine eleştiri yazılan çıktı mı?"

Sergey İvanoviç, sorusunun altında yatan apaçık maksadı anlayarak gülümsedi: "Kimsenin bununla ilgilendiği yok, bense herkesten az ilgileniyorum," dedi.

Sonra akçaağaçlanm tepelerinde beliren beyaz bulutlan şemsiyenin ucuyla işaret ederek ekledi: "Şuraya bakın Darya Aleksan-drovna, yağmur geleceğe benzer."

Bu sözler, Levin'in öylesine kaçınmak istediği, iki kardeş arasındaki tam anlamıyla düşman değilse bile, soğuk denilebilecek o eski ilişkiyi yeniden kurmaya yetti.

Levin, Katavasov'un yarana gitti. "Kalkıp gelmekle ne iyi ettiniz," dedi.

"Çoktandır gelmek istiyordum. Şimdi sizinle oturup gevezelik edebiliriz artık. Spen-çer'i okudunuz mu?"

Levin: "Daha bitirmedim," dedi, "Artık ona ihtiyacım kalmadı."

"Bu nasıl olur? Çok ilgi çekici. Neden?" "Yani, beni ilgilendiren sorunların çözümünü ne onda ne de ona benzer kişilerde bulamayacağıma kesin olarak inandım şimdi."

Ama Katavasov'un yüzündeki sakin ve neşeli anlatım birdenbire onu şaşırttı ve bu konuşmasıyla, kendi keyfini bozduğuna öylesine üzüldü ki, vermiş olduğu kesin karan ha-

tırlayarak, sözünü yanm bıraktı: "Bunu sonra konuşuruz," diye ekledi, sonra herkese seslenerek: "Eğer anhaneye gidiyorsak, bu patikayı izlememiz gerek!" dedi.

Dar bir patika boyunca ilerleyerek, bir yanı sık hercai menekşe kümeleri ve bunların arasına serpilmiş koyu yeşil, uzun harbak çalılıyla örtülü, biçilmemiş ufak bir çayırığa geldiler. Levin, konuklarını genç akçaağaçların serin gölgesindeki bir sıraya ve anhane-yi ziyarete gelip de, andan korkanlar için özel olarak hazırlanmış birkaç ağaç kütüğüne oturttu. Kendisi ise çocuklara ve büyüklere ekmek, salatalık ve taze bal getirmek için çitle çevrilmiş bölüme yöneldi.

Elinden geldiğince hızlı ve sert hareketler yapmamaya dikkat ederek ve kulağının dibinden gittikçe daha sık geçmeye başlayan anlann vızıldılannı dinleyerek dar patikadan yürüye yürüye kulübeye geldi. Tam kapının ağzında Levin'in sakalına takılan bir an deli gibi vızıldamaya başladı, ama Levin, anyı dikkatle kurtardı. Kulübenin gölgelik koridoruna girince, duvardaki bir askıda duran koruyucu peçesini başına geçirdi, ellerini cebine sokup, tel örgü içine alınmış olan anhaneye girdi. Burada, otları biçilmiş bir çayırıkta düzgün sıralar halinde ve hasırla smklara bağlanmış olarak, Levin'in her birini yakından tanıdığı eski kovanlar, çalı çırpıdan yapılmış çit boyunca da içlerine o yıl oğul yerleştirilmiş yeni kovanlar duruyordu. Kovanla-ın ağzlarında, Levin'in gözleri önünde bal anlan, erkek anlar kıvıllı kaynaşiyor, ay-

nı noktanın üzerinde itişiyor, öte yandan işçi anlar, onlann arasından havalanıp hep aynı yöne, ıhlamur ağaçlanm çiçek açtığı ormana doğru uçuyor ve balözüyle yüklü olarak yine kovanlarına dönüyorlardı.

Levin'in kulaklarında, kâh hızla uçan bir işçi anm, kâh tembel tembel vızıldayan bir erkek anm ya da hazinelerini düşmandan koruyan, sokmaya hazır, heyecanlanmış nöbetçi anlann vızıldılannndan meydana gelen, hiç dinmeyen bir uğultu vardı. Çitin öbür yanında, yaşlı ancı, bir fıçı kasnağı rendeliyordu; Levin'i fark etmemişti. Levin, an kovanla-ının ortasında hareketsiz duruyor, ancıya seslenmiyordu.

Ruh halini daha şimdiden bozan gerçeğin etkisinden kurtulmak için bu yalnız kalma fırsatının çıkışına sevinmişti.

İvan'a kızdığını, ağabeyine soğuk davrandığını, Katavasov'la düşüncesizce konuştuğunu hatırladı.

"Hiçbir iz bırakmadan geçecek bir anlık bir ruh hali olabilir mi bu?" diye düşündü.

Ama o anda yine kendi ruh durumuna dönerek, içinde yepyeni ve önemli bir değişikliğin yer almış olduğunu sevinçle hissetti. Gerçek, bulduğu manevi huzuru sadece bir süre için gizlemişti; o huzur, kendi içinde hâlâ sapasağlam duruyordu.

Çevresinde dönüp duran, onu tehdit eden, dikkatini dağıtan arılar nasıl şimdi onu tam bir fiziksel sükûnetten yoksun bırakıyor ve nasıl sakınma içgüdüsüyle büzülmeye zorluyorsa, aynı biçimde, arabaya bin-

diği anda başına üşüşen tasalan da onu manevi özgürlüğünden yoksun bırakmıştı, ama bu sadece Levin onlann arasında bulunduğu sürece devam etmişti. Arılara rağmen, fiziksel gücü nasıl sapasağlam kalıyorsa, aynı biçimde, yeni eriştiği manevi gücü de sapasağlamdı.

XV

Dolli, salatalıklan ve balı çocuklara dağıttıktan sonra: "Ağabeyin trende kiminle yolculuk etmiş biliyor musun Kostya?" dedi; "Vronski'yle!.. Sırbistan'a gidiyormuş."

Katavasov: "Evet, hem yalnız da değil," dedi; "Masrafını kendi çekerek, yanında bir de süvari bölüğü götürüyor."

Levin: "Ondan da bu beklenirdi," dedi ve Sergey İvanoviç'e bakarak ekledi; "Oraya hâlâ gönüllü gidiyor mu?"

Sergey İvanoviç, cevap vermedi, çünkü bir bıçağın sırtıyla, içinde bir parça beyaz bal gü-meci bulunan bir çanakta, akan bala yapışmış canlı bir anyı dikkatle çıkarmaya çalışıyordu.

Katavasov elindeki salatalığı sesli sesli ısırarak: "Hem de nasıl!" dedi. "Dün istasyonda olanlan görmeliydiniz."

Levin yokken başlayan bir konuşmayı sürdürdüğü anlaşılan ihtiyar prens, sordu: "Peki, buna ne anlam vermeli? Tann aşkına Sergey İvanoviç, anlatsanıza bana, nereye gidiyor bütün bu gönüllüler, kiminle dövüşüyorlar?"

Baldan, bacaklarını çaresizlik içinde oy-

natan siyah anı nihayet çıkararak Sergey İva-noviç, onu bıçaktan ayırıp, sağlam bir akçakavak yaprağı üzerine koymaya çalışarak, sakın bir gülümseyişle cevap verdi: "Türklerle."

"Peki ama, Türklere kim savaş açtı? Madam Stahl'le İvan İvanoviç Ragozov ve Kontes Lidya İvanovna mı?"

Sergey İvanoviç: "Kimse savaş açmadı, ama halk, acı çeken yakınlarına acıyor ve onlara yardım etmek istiyor," dedi.

Kayınbabasını savunarak lafa kansan Levin: "Prens, yardımdan söz etmiyor ki, savaştan söz ediyor!" dedi; "Prens, özel kişilerin, hükümetin izni olmadan savaşa katılamayacaklarını söylüyor."

Dolli, bir eşek ansını kovarak çığlık attı: "Kotsya, baksana! Bir an! Bizi sokacak!" Levin: "O, bal ansı değil, eşek ansı," dedi. Katavasov, besbelli Levin'e tartışma için meydan okumak amacıyla gülümseyerek sordu: "Pekâlâ, sizin teoriniz neymiş bakalım? Özel kişilerin niye hakkı olmuyormuş?"

"Benim teorim şu; bir yandan savaş öylesine hayvanca, öylesine kanlı, öylesine korkunç bir şey ki, Hıristiyanlar şöyle dursun, hiçbir insan, savaşın başlatılması sorumluluğunu üzerine alamaz; bunu ancak kendisine meydan okunan, ister istemez savaşa sürüklenen bir hükümet yapabilir. Öbür yandan, gerek bilim, gerekse sağduyu, bize, devleti ilgilendiren özellikle savaşla ilgili konularda özel kişilerin kendi bireysel iradelerini bir kenara bırakmaları gerektiğini söyler."

Sergey İvanoviç'le Katavasov, hazır itirazlarla aynı anda konuşmaya başladılar.

Katavasov: "Mesele şurada ki dostum, hükümetin vatandaşların iradesini yerine getirmediği durumlar olabilir; işte o zaman, toplum, kendi iradesini ortaya sürer," dedi.

Ama görünüşe göre Sergey İvanoviç, bu cevabı beğenmemişti. Katavasov'un söylediklerine kaşınm çattı ve başka bir şey söyledi:

"Meseleyi doğru koymuyorsun. Burada bir savaş ilanı değil, düpedüz insan duygulan -nın, Hıristiyanlık duygulanmı belirtilmesi söz konusudur. Kan ve din kardeşlerimiz öldürülmektedir. Öldürülenlerin bizim din ve kan kardeşlerimiz olmayıp sadece çoluk çocuk, kadın, ihtiyar olduklarını varsaysak bile, yine de insanın duygulanı kabanır, yine de Ruslar bunu durdurmak için yardıma koşarlar.* Sokakta giderken sarhoşların bir kadını ya da bir çocuğu dövdüğünü görsen, bu adama savaş açılıp açılmadığını sormaya kalkışacağını sanmıyorum. Hemen adamın üzerine atılır, saldına uğrayanı kurtarırsın."

Levin: "Ama öldürmezdim," dedi.

"Hayır, öldürürdün."

"Bilmiyorum. Böyle bir şeyle karşılaşsam, belki o anda içimden gelen duygulara kapılırdım, ama önceden bir şey söyleyemem. Ne var ki, Slavlara yapılan baskıda böyle içten gelen dürtüler diye bir şey yoktur ve böyle bir şey olamaz da."

Bulgaristan'daki kanlı olaylar: Bulgaristan'da Osmanlı hâkimiyetine karşı ayaklanmalar başarısız kalınca 1876'da ayaklanma kanlı bir şekilde bastırılmıştı.

Sergey İvanoviç, hoşnutsuzlukla kaşlarını çatarak: "Belki senin için yoktur, ama başkaları için var," dedi.

"Halk arasında, boyunduruk altındaki Hıristiyanların çektiği çile ile ilgili söylentiler hâlâ dolaşiyor. Halk, kardeşlerinin çektiği çileleri duydu ve sesini yükseltti." Levin, kaçamak bir cevap verdi, "Belki. Ama ben görmüyorum. Ben de halktan biriyim, ama böyle bir şey hissetmiyorum."

"Alın benden de o kadar," dedi ihtiyar prens; "Yurtdışında yaşıyor, okuyordum, ama ne yalan söyleyeyim, daha Bulgaristan olaylarından önce ben Slavlara karşı en küçük bir sempati bile duymazken, Rusların niye böyle birdenbire Slav kardeşlerini aşın derecede sevmeye başladıklarını bir türlü anlayamamıştım. Buna çok üzülmiş, ya ben bir canavarım ya da Carlsbad'ın bendeki etkisi bu diye düşünmüştüm! Ama yurda dönünce yüreğim ferahladı, çünkü Slav kardeşleriyle değil de, sadece Rusya ile ilgilenen benden başkalarının da bulunduğunu gördüm. İşte, Konstantin, bunlardan biridir."

"Bu meselede kişisel düşüncelerin hiçbir önemi yoktur," dedi Sergey İvanoviç; "Bütün Rusya... halk, kendi isteğini, iradesini belirtince, kişisel düşüncelerin hiçbir değeri olmaz."

"Özür dilerim, ama ben böyle bir şey göremiyorum," dedi prens; "Halk, bu konuda hiçbir şey bilmiyor."

"Ama hayır babacığım! Bilmez olurlar mı? Ya pazar günü kilisede..." dedi konuşmalara kulak vermiş olan Dolli ve çocuklara gülümseyerek bakan yaşlı adama, "Lütfen bana bir

havlu versenize," dedi. "Kimsenin bir şey bilmemesine imkân yok..."

"Pazar günü kilisede ne olmuş ki? Papaza eline tutuşturulanı okumasını emrettiler, o da okudu. Halk bir şey anlamamış ve bütün vaazlarda olduğu gibi esneyip durmuştur. Sonra onlara hayırlı bir iş için bağışta bulunmalarını söylemişler, onlar da ceplerinden birer kapık çıkarıp vermişlerdir. Ama bu bağışın ne için olduğundan haberleri bile yoktu."

Sergey İvanoviç, yaşlı arıcıya bakıp kelimelerin üstüne basa basa konuştu: "Halk bil-memezlik edemez, halk her zaman alınyazısının bilincine ermiştir ve şimdiki gibi anlarda bu bilinçleri daha da durulaşır."

Yer yer kırışmaya yüz tutmuş siyah sakalıyla ve gümüşü gür saçlarıyla, elinde bal kâsesi, ayakta, kıvılcıktan durmakta olan yakışıklı ihtiyar, besbelli konuşulanları ne anlayarak ne de anlamak isteyerek, soylu beylere iyilik dolu bir anlatımla tepeden bakıyordu.

Başını anlamlı bir eda ile iki yana sallayarak, Sergey İvanoviç'in sözlerine karıştı: "Evet, öyledir."

Levin: "Ona niye sormuyorsunuz?" dedi. "Onun ne böyle bir şeyden haberi vardır ne de bunu düşünür."

İhtiyar köylüye dönerek sordu: "Savaşı duydun mu Mihayloviç? Hani kilisede okudukları şeyi diyorum. Sen ne düşünüyorsun? Hıristiyanlar için savaşmamız gerekiyor mu?"

"Biz ne diye düşünelim? İmparatorumuz Aleksandr Nikolayeviç bizi düşünür, her işte o bizi düşünür. O, bizden iyi bilir."

Elindeki ekme kabuğunu bitirmekte olan Grişa'yı işaret ederek, Darya Aleksandrov-na'ya sordu: "Delikanlıya biraz daha ekme getireyim mi?"

Sergey İvanoviç: "Sormam gerekmez," dedi. "Hak yolunda hizmet etmek için her şeylerini bırakarak, Rusya'nın dört bir yanından gelen, düşünce ve amaçlarını açık ve duru bir biçimde belirten yüzlerce insan gördük ve görüyoruz. Son meteliklerini getirip veriyorlar ya da kendileri gidiyorlar; bunu niçin yaptıklarını da düpedüz söylüyorlar. Bu, neyi gösterir?"

Yavaş yavaş kızmaya başlayan Levin: "Bana kalırsa, bu, seksen milyonluk bir ulusun içinde, şimdiki gibi yüzlerce değil, sosyal konumlarını kaybetmiş, hayatta başarıya ulaşamamış, her zaman nereye olsa - Pugaçev* çapulcular sürüsüne de, Hive'ye de, Sırbistan'a da- gitmeye hazır, on binlerce insanın bulunabileceğini gösterir," dedi.

Sergey İvanoviç, varlığının son zerresini savunuyormuş gibi bir sinirle: "Ben sana yüzlerce kişiden, hayatta başarıya ulaşamamış insanlardan değil, halkın en iyi temsilcilerinden söz ediyorum," dedi. "Ya bağışlar? Burada bütün halk doğrudan doğruya kendi iradesini gösteriyor."

Levin: "Bu 'halk' kelimesi çok belirsiz," de-

Pugaçov: J.I. Pugaçov: (1740-1775). Uralda ve Volga bölgesinde bir halk ayaklanması başlatmış, Kazan'ı ele geçirip Moskova'yı tehdit eder duruma gelmişti. 1774'te hükümet birliklerinin ayaklanmayı bastırması üzerine kendi adanılan tarafından bu birliklere teslim edilmiş ve 1775'te idam edilmişti.

di. "Bucak kâtipleri, öğretmenler ve bin köylüden biri, belki neyin söz konusu olduğunu bilebilir. Geri kalan, Mihayloviç gibi, seksen milyon kişi, yalnız kendi isteğini belirtme-mekle kalmıyor, ama ne istemesi gerektiği konusunda bile en küçük bir bilgiden yoksun. Bunun halkın iradesi olduğunu söylemeye ne hakkımız var?"

XVI

Tartışma sanatında tecrübeli olan İvan Sergeyeviç, itiraz etmeyerek, konuşmayı hemen bir başka alana kaydırıldı: "Evet, halkın ruhunu matematiksel bir yolla öğrenmek istiyorsan, buna erişmek elbette çok zordur. Ülkemizde halkoylaması henüz uygulanmıyor, uygulanamaz da, çünkü bu yol, halkın iradesini belirtmez, ama bunun için başka yollar vardır. Bu, havadan hissedilir, yüreklerde hissedilir. Durgun halk denizinde, önyargısı olmayan herkesin açıkça gördüğü sualtı akıntılarında söz etmiyorum. Dar anlamda topluma bir göz at! Siyaset dünyasının eskiden birbirine öylesine düşman olan partileri bile, bugün bir vücut halinde birleşmiş bulunuyor. Aradaki bütün ayrılıklar sona erdi, bütün toplumsal organlar hep aynı şeyi söylüyor, hepsi de, onları kavrayıp, aynı yönde sürükleyen doğal bir gücün varlığını hissediyorlar."

Prens: "Evet, bütün gazeteler aynı şeyi söylüyorlar," dedi. "Doğrudur, ama bu tıpkı kurbağaların fırtınadan önceki haline benzi-

yor! Onların sesinden başka bir şey duyamıyor insan!"

Sergey İvanoviç, kardeşine döndü: "Kurbağa imişler veya değilmişler; ben gazete çıkarmıyorum, onları savunmak da istemiyorum; ben sadece aydınlar dünyasının düşünce birliğinden söz ediyorum."

Levin, cevap verecek oldu, ama ihtiyar prens, onun sözünü kesti: "Onların düşünce birliği konusunda başka bir şey daha söylenebilir," dedi. "İşte, benim damadım, Stepan Arkadyeviç, onu tanırıyorsunuz. Şimdi hatırlamıyorum, bilmem ne komisyonu yönetim kurulu üyeliğine atıyor. Gel gör ki, orada yapılacak hiçbir iş yok. -Dolli, bu bir sır değil!-Ama yıllığı sekiz bin ruble alıyor. Hele ona işinin yararlı olup olmadığını bir sorun; size, işinin çok yararlı bir iş olduğunu ispat edecektir. Doğru sözlü bir adamdır üstelik, ne var ki sekiz bin rublenin yararlı olmadığına inanmak da zordur."

Prens'in, yersiz bulunduğu bu konuşmasından memnun kalmayan Sergey İvanoviç: "Ha, evet, o yere atandığını karısına söylememi benden rica etmişti," dedi.

"Gazetelerin düşünce birliğine gelişleri de bunun gibi işte. Bana söylemişlerdi. Ne zaman savaş çıksa, gazetelerin geliri iki kat artmış. Halkın, Slavların ve bunun gibi şeylerin alinyazılılarıyla nasıl olur da ilgilenmezler?"

Sergey İvanoviç: "Ben gazetelerin birçoğunu sevmem, ama bu kadarı da haksızlık artık," dedi.

Prens, devam etti: "Ben olsam bir şart ko-

i

sardım. Alphonse Karr* Prusya Savaşı'ndan önce bunu çok güzel belirtmişti. 'Savaşı zorunlu mu görüyorsun? Pekâlâ! Öyleyse, savaşı öğütleyenlerin hepsini özel bir alayda toplayın, ileri hatlarda, en önde savaşa sürün, hücumla kaldırın!'

Yakından tanıdığı başyazarları, yazı işleri müdürlerini bu seçme alayda gözönüne getiren Katavasov, gürültülü bir kahkaha koyvererek: "Hani bunlar bu işe çok yakışır ya!" dedi.

Dolli, atıldı: "Ah, onların hepsi de kaçarlar, ayak bağı olmaktan başka bir işe yaramazlar."

Prens: "Kaçarlarsa, arkalarından top ateşine tutarsın ya da gerilerinde kamçılı Kazaklar bekletirsin," dedi.

Sergey İvanoviç: "Bu bir şaka, ama beni bağışlayın prens, iyi bir şaka değil," dedi.

Levin: "Ben burada bir şaka görmüyorum, bu..." diye başlayacak oldu, ama Sergey İvanoviç, onun sözünü kesti:

'Toplumun her üyesi, kendi payına düşen işi yapmaya çağırılmıştır. Aydınlar, kamuoyunu yansıtarak görevlerini yaparlar. Aynı görüşte birleşmesi ve kamuoyunu tam anlamıyla doyurması, basının yaptığı iş ve hepimizi sevindirmesi gereken bir olaydır. Yirmi yıl önce olsa sesimiz çıkmazdı, oysa şimdi bir tek beden halinde birleşip, kendilerini kardeşleri için feda etmeye hazır Rus halkının

* Alphonse Karr: (1808-1890). Fransız yazar ve gazeteci. 1835'ten itibaren kendi yönetimindeki haftalık dergi "Le Figaro'da taşlama yazılan yayınladı.

sesini duyuyoruz; bu, çok büyük bir adım ve güçlülüğün belirtisidir."

Levin, çekingen bir tavırla: "Ama bu yalnız kendini feda etmek değil, aynı zamanda Türkleri öldürmektir," dedi. -Elinde olmayarak bu konuşmayı, kendi kafasını dolduran düşüncelere bağlayıp ekledi;- "Halk, kendi ruhu için fedakârlık yapar, yapmaya da hazırdır, ama cinayet için değil."

Katavasov, gülümseyerek: "Nasıl ruhu için? Bu, doğal bilimlerle uğraşan biri için zor bir deyim. Ne biçim bir şey bu ruh?" "Ah, pekâlâ bilirsiniz!.." Katavasov, gürültülü bir kahkaha atarak: "Yemin ederim ki en küçük bir fikrim bile yok!"

Sergey İvanoviç kendi payına itiraz ederek sanki en anlaşılır bir yer imiş gibi, İncil'in öteden beri Levin'i en çok şaşırtan bir pasajını rahatlıkla okudu:

"İsa diyor ki; 'Ben barış değil, kılıç getirdim.'"

Orada dikilmekte olan köylü, bir rastlantı ile kendisine yöneltilen bakışa karşılık olarak tekrarladı: "Evet, öyledir."

Katavasov, neşeli neşeli bağırdı: "Yok dostum, yenildiniz! Hem de tam bir yenilgiye uğradınız!"

Levin, sinirinden kıpkırmızı oldu; yenildiğine değil, kendini tutamayıp tartışmaya giriştiğine sinirlenmişti.

"Hayır," diye düşündü, "Onlarla tartışmamalıyım, çünkü onların hiçbir şey işlemez zırhları var, ben ise çıplığım."

I

Ağabeyiyle Katavasov'u ikna etmenin ve onun görüşlerine katılmasının imkânsız olduğunu görüyordu. Onların savdukları şey, Levin'i mahvetmesine kıl payı kalan aklın kibiriydi. Aralarında ağabeyinin de bulunduğu bir düzine adamın, şehre gelen birkaç yüz ağzı kalabalık gönüllünün kendilerine söylediklerine dayanarak, gazeteleriyle birlikte, halkın istek ve düşüncelerini -hem de intikam ve cinayet biçiminde belirtilen istek ve düşüncelerini- dile getirdiklerini iddia etmeye hakları olduğunu kabul edemezdi. Bu görüşü paylaşamazdı, çünkü ne bu düşüncelerin aralarında kendisinin de yaşadığı halkın içinde belirtildiğini görüyor ne de kendinde (oysa Levin, kendisini, Rus halkını meydana getiren insanların dışında biri olarak saymıyor-du) bu gibi düşünceler buluyordu. Ayrıca zaten tıpkı halk gibi, o da kamu yaranna (genel mutluluk) olan şeyin ne olduğunu bilmiyor, bilemiyordu, ama bu mutluluğa, herkese açık olan o genel iyilik yasasının harfi harfine yerine getirmekle erişebileceğini, bundan ötürü de hangi genel amaçlar için olursa olsun, savaşı reddetmek zorunda olduğunu kesin olarak biliyordu. Levin daha çok Mihayloviç'in, efsanede Varyaglavm* kutsal görevi olarak ifadesini bulan şu görüşlerini paylaşıyordu: "Gelin ve bize egemen olun. Size tamamıyla boyun eğeceğimize seve seve söz veriyoruz. Bütün çalışmalar, bütün küçülmeleri, bütün fedakârlıkların üzerimize alıyoruz, ama yargılayıp karar vermek istemiyoruz." Şimdi ise

* Ortaçağda Normanlara Rusya'da verilen ad.

halk, Sergey İvanoviç'in sözlerine göre, böylesine yüksek bir fiyatla satın alınan bu haktan vazgeçiyordu.

Levin, şunu da söylemek istiyordu: Eğer kamuoyu yanılmaz bir yargıç ise, devrim ve komün, niye Slavlardan yana olan bu hareket kadar meşru sayılmasın? Ama bunlar hiçbir şey çözemeyen düşüncelerdi. Su götürmeyen biricik şey, bu tartışmanın Sergey İva-noviç'i sınırlendirdiği idi. Bu yüzden, tartışmayı kesmek en doğru davranıştı. Levin de sustu ve konukların dikkatini, bulutların toplanmakta olduğu ve yağmur başlamadan eve dönmelerinin iyi olacağı gerçeğine çekti.

XVII

Prens ve Sergey İvanoviç, arabaya binip gittiler; geri kalanlar adımlarını sıklaştınp, yaya olarak evin yolunu tuttular.

Ama kâh beyaz, kâh siyah renk alan fırtına bulutları öyle hızla yaklaşıyordu ki, yağmur inmeden eve varabilmek için adımlarını daha da hızlandırmak zorundaydılar. Alçal-mış kapkara bulutlar gökyüzünden olağanüstü bir hızla geçiyordu. Eve varmalarına iki yüz adımlik bir yol kalmış, ama rüzgâr da çıkmıştı; her an sağanağın boşanması beklenebilirdi.

Çocuklar, korkulu ve sevinçli çığlıklar atarak önden koşuyorlardı. Bacaklarına dolaşan etekleriyle başa çıkamayan Darya Aleksan-drovna artık yürüyemiyor, gözleri çocuklarının üzerinde, koşuyordu. Erkekler, şapkala-

nnı bastırarak uzun adımlarla yürüyorlardı. Tam ana kapının merdivenlerine geldikleri sırada ilk iri yağmur damlası düştü. Çocuklar, arkalarında büyükler olduğu halde neşeli neşeli koşuşarak saçağın altına sığındılar.

Levin, şallarla, yol battaniyeleriyle onları holde karşılayan Agafya Mihaylovna'ya sordu: "Katerina Aleksandrovna nerede?" "Sizin yanınızda sanıyorduk." "Ya Mitya?"

"Koruda olması gerek; dadısı da yanında." Levin, yol battaniyelerini kapdığı gibi, doğru koruya koştu.

Bu kısacık süre içinde bulutlar, güneşi öylesine kapamıştı ki, ortalık güneş tutulmuş gibi kararmıştı. Rüzgâr, yol hakkı ister gibi, inatla Levin'i geri geri itiyor, ıhlamur ağaçlarının yapraklarını, çiçeklerini koparıyor, kavak ağaçlarının dallarını, akasyaları, çiçekleri, dulavratotlarını, çimenleri, ağaçların tepelerini hep bir yana eğiyordu. Bahçede çalışan köylü kızları çığlık çığlığa, uşakların kaldığı bölümün saçağı altına kaçıyorlardı. Sağanak daha şimdiden beyaz bir perde gibi uzaktaki ormana, bitişikteki tarlanın yansına inmeye başlamış ve hızla koruya doğru yaklaşıyordu. Damlaların parçalanarak, mini mini serpintiler oluşan yağmurun nemi bütün havada duyuluyordu.

Başını öne eğerek, elinden yol battaniyelerini koparıp alacak gibi olan rüzgârla boğuşarak ilerleyen Levin, tam koruya varmak üzereyken, bir meşenin arkasında beyaz bir şeyin parladığını görür gibi oldu. O anda birdenbire

her yer alev aldı, sanki dünya tutuştu ve gök-kubbe tam tepesinde parçalanarak yarıldı.

Kamaşan gözlerini açtığı zaman, şimdi onu korudan ayıran yoğun yağmur perdesinin arkasından Levin'in dehşetle gördüğü ilk şey, korunun tam ortasındaki, iyi bildiği bir meşe ağacının yeşil tepesinin tuhaf bir biçim aldığı oldu. Ancak, "Yoksa yıldırım mı düştü?" diye düşünebilecek kadar geçen bir zaman süresi içinde, meşenin tepesi gittikçe hızlanarak, öteki ağaçların arkasında gözden kayboldu ve Levin, büyük bir ağacın, başka ağaçlar üzerine düşerken çıkardığı çatırtıyı duydu.

Şimşegin parıltısı, gökgürültüsü ve bütün vücudunu saran soğuk ürperti Levin'in içinde birleşerek, bir tek dehşet duygusu oldu. "Tanrım! Tanrım! İnşallah onların üstüne düşmez!" dedi.

Meşe ağacının onları öldürmemesi için ettiği duanın ne kadar anlamsız olduğunu hemen düşünmekle birlikte, bu anlamsız duadan daha iyi bir şey yapamayacağını bildiğinden, yine tekrarladı.

Onların çoğu zaman buldukları yere koşan Levin, onları orada bulamadı.

Onlar, korunun öbür yanında, yaşlı bir ıhlamur ağacının altındaydılar; oradan Levin'e sesleniyorlardı. Koyu renk elbiseler içinde (elbiseler daha önce açık renkti) iki gövde, bir şeyin üzerine eğilmiş duruyordu. Bunlar Kiti ile dadydı. Levin, koşu koşu onların yanına yaklaşırken, sağanak geçmeye, hava açmaya başlamıştı bile. Dadının elbisesinin alt yanı kuru kalmıştı, ama Kiti, baştan aşağıya sını-

sıklamdı ve elbisesi bedenine yapışmıştı. Yağmur dindiği halde, onlar hâlâ fırtına başladığı zaman aldıkları pozda duruyorlardı. Her ikisi de, yeşil tenteli bir çocuk arabasının üzerine eğilmişlerdi.

Ayakkabısının teki yan yana ayağından çıkmış ve suyla dolmuş olan Levin, su birikintilerine basa basa koşup, onların yanına gelince: "Sağsınız? Hiçbirinize bir şey olmadı ya? Tann'ya şükürler olsun!" dedi.

Kiti'nin ıslak, pembe yüzü, biçimini kaybetmiş şapkasının altından utangaç utangaç gülümseyerek Levin'e döndü.

Levin, sinirli bir halde kansma çıkıştı:

"Yemin ederim benim suçum yok. Tam buradan gitmeye hazırladığımız sırada, Mit-ya'mın altını değiştirmemiz gerekiverdi. Daha bitirmeden..."

Mitya'ya hiçbir şey olmamıştı; kupkuruydu ve mışıl mışıl uyuyordu.

"Neyse, Tann'ya şükür! Ne dediğimin farkında değilim!"

Bebeğin ıslak bezlerini topladılar, dadı da bebeği kaldırıp kucağına aldı. Levin, sinirlendiği için, suçlu suçlu karısının yanında yürüyor ve dadı görmeden, gizli gizli Kiti'nin elini tutarak sıkıyordu.

XVIII

Bütün gün sürüp giden, sadece yüzeysel olarak aklını verdiği çok çeşitli konuşmalar sırasında Levin, kendisinde yer alacağını umduğu değişikliğin olmayışından duyduğu hayal

I

kırıklığına rağmen, yüreğinin dolu olduğunu sevinçle duymaktan bir an bile geri kalmadı.

Yağmurdan sonra her yer ıslandığı için gezmeye çıkılamazdı. Ayrıca, kâh o yana kâh bu yana kayıp giden, yer yer gökyüzünü karartan şimşekli fırtına, bulutlan hâlâ iyice dağıtmamıştı. O yüzden, günün geri kalan bölümünü hep birlikte evde geçirdiler.

Bir daha tartışmaya girişmediler; tam tersine, yemekten sonra herkesin iyice keyfi yerine geldi.

Önce Katavasov, onunla ilk tanışanların her zaman çok hoşuna giden kendi orijinal şakalarıyla hanımları güldürdü, daha sonra Sergey İvanoviç'in açtığı bir söz üzerine erkek ve dişi kara sineklerin karakterleri, hatta fizyonomileri arasındaki ayrılıklar ve bunların yaşayışları üzerine çok ilginç gözlemlerini anlattı. Sergey İvanoviç'in de neşesi yerindeydi ve çay içerlerken kardeşinin bir sorusu üzerine, onlara Doğu sorununun geleceği üzerine kendi görüşlerini anlattı; hem, öylesine güzel, öylesine yalmlaştırarak anlattı ki, herkes ilgi ile onu dinledi.

Yalnız, Kiti, sonuna kadar onu dinleyemedi; Mitya'ya banyosunu yaptırmayı için çağırdılar.

Kiti gittikten bir iki dakika sonra Levin'-i de çocuk odasına, Kiti'nin yanına çağırdılar. Levin, çayını bırakıp, ilgi çekici konuşmasının yan yerinde kalktığına üzülerek, ama kendisini ancak önemli bir şey olduğu zaman çağırdıkları için, niye çağırıldığını da merak ederek, çocuk odasına gitti.

Levin'in sonuna kadar dinleyemediği, Sergey İvanoviç'in, özgürlüğe kavuşmuş kırk milyonluk bir Slav dünyasının Rusya ile birlikte tarihte nasıl yeni bir çığır açmak zorunda olduğu planı, Levin için büsbütün yeni bir şeydi ve onu çok ilgilendiriyordu. Öte yandan, çocuk odasına niçin çağırıldığının merak ve tasası yüzünden telaşlanmasına rağmen, salondan çıkarak bir başına kalınca hemen o sabahki düşüncelerini hatırladı. Ve, dünya tarihinde Slav unsurunun önemiyle ilgili bütün o görüşler, kendi ruhunda olup bitenlerin yanında, ona öylesine önemsiz göründü ki, bir anda hepsini unuttu ve kendini bu sabahki ruh haline kaptırdı. Bu sefer, daha önce yaptığı gibi, düşüncelerinin izlediği yolu baştan sona kadar aklından geçirmedi (şimdi buna ihtiyacı yoktu). Hemen, kendisine yön veren bu düşüncelerle ilgili duyguya döndü ve ruhindaki bu duyguyu eskisinden de güçlü, eskisinden de belirgin buldu. Şimdi, eskiden olduğu gibi, iç huzurunu sağlamak için birtakım yollar arayıp bulmak, o duyguya varmak için bütün bir düşünce zincirini yeniden özetlemek durumunda değildi. Şimdi, tam tersine, sevinç ve huzur duygulan eskisine oranla çok daha canlıydı ve düşünceleri bunlara ayak uyduramıyordu.

Verandadan yürüdü, kararmaya başlayan gökyüzünde beliren iki yıldız baktı ve birden aklına bir şey geldi: "Evet, gökyüzüne baktığım zaman, orada üstümde gördüğüm gök-kubbenin bir yanılısma, bir göz aldanması

olmadığını düşünmüştüm. Ne var ki bu düşünceyi sonuna kadar götürmeyip kendimden bir şeyler gizlemiştim. Neyse ne, olan oldu artık; ama bu yeni kanaatimi artık hiçbir şey sarsamaz," diye aklından geçirdi. "Yeter ki bu konu üzerinde düşüneyim, her şey açıklığa kavuşacaktır."

Çocuk odasına giderken, o ana kadar kabul etmeyi göze alamadığı bir şey bilincinde ortaya çıktı. Şu soruydu bu: Tann'nın varlığının başlıca delili, onun iyilik diye ilham ettiği şey idiyse, bu ilham bu açığa çıkış, niye sadece Hıristiyan kilisesi içinde kalıyordu? Yine iyiliği ve iyilik yapmayı öğütleyen Budizm ve Müslümanlık ile bu ilham arasında ne gibi bir ilişki vardı?

Levin'e, bu sorunun bir cevabı varmış gibi geldi, ama bu cevabı bulamadan çocuk odasına girdi.

Kiti, kollarını sıvamış, bebeğin bulunduğu banyonun başında duruyordu; bebek sularla oynuyor, etrafa su sıçratıyordu. Kocasının ayak seslerini duyan Kiti, gülümseyerek ona döndü, yanına gelmesini işaret etti. Bir eliyle, sırtüstü suyun üstünde durarak tepinen tumbul bebeği başının altından tutup, öteki eliyle bebeğin üzerine tuttuğu süngeri sıkarak, su akıtıyordu.

Kocası, yanma gelince: "Gel de bak! Şuna bak! Agafya Mihaylovna haklıymış. Gerçekten de bizi tanıyor!" dedi.

Mitya, o gün, yakınlarını, kuşkuyla yer bırakmayacak bir biçimde tanıdığını belli etmişti.

Levin, banyonun yanma gelir gelmez, hemen bir deneme yaptılar ve deneme tam bir başarıyla sonuçlandı. Sırf bu iş için çağırdıkları aşçı kadın, bebeğin üzerine eğildi. Mitya, yüzünü buruşturdu ve olumsuzca sağa sola çevirdi. Bebeğin üzerine bu sefer Kiti eğildi. Mitya'nın yüzü hemen bir gülümseyişle aydınlandı,

dudaklarıyla öyle sevinçli, öyle tuhaf sesler çıkardı ki, yalnız Kiti ile dadı değil, Levin bile beklenmedik bir hayranlığa kapıldı.

Dadı, bebeği banyodan çıkarıp duruladı, sonra bebek kurulandı, sarılıp sarmalandı ve çın çın öten bir çığlık attıktan sonra annesine verildi.

Kiti, bebeği emzirirken her zamanki yerine oturduktan sonra, kocasına: "Onu sevmeye başladığına çok sevindim," dedi, "Çok sevindim, çünkü artık üzülüyordum. Onun için hiçbir duygu beslemediğini söylemiştin." "Hiçbir duygu beslemediğimi mi söyledim? Sadece hayal kırıklığına uğradığımı söyledim."

"Yani, nasıl? O mu hayal kırıklığına uğrattı seni?"

"Hayır, beni daha çok kendi duygularım hayal kırıklığına uğrattı. Ben daha çoğunu bekliyordum. Hani bir sürpriz gibi, yepyeni, tatlı bir duygu uyanacağını sanmıştım içimde. Derken, onun yerine bir iğrenme ve acıma duygusu..."

Kiti, bebeği yıkadığı sırada çıkardığı yüzüklerini ince parmaklarına takarken, Levin'i can kulağıyla dinliyordu.

"Biliyor musun, tasa ve acıma duygusu, zevkten daha fazla yer tutuyordu. Bugün, fırtına sırasında çektiğim korkudan sonra onu sevdiğimi anladım."

Kiti'nin yüzü bir gülümseyişle aydınlandı: "Sen çok korktun mu? Ben de korktum, ama geçip giden bu olay şimdi gözüme daha dehşet verici görünüyor. Gidip şu meşeye bakacağım. Şu Katavasov da ne hoş adam! Genel olarak çok güzel bir gün geçirdik! Sen de Sergey İvanoviç'e çok iyi davranıyorsun canının istediği zaman... Neyse, sen şimdi onların yanına git. Banyodan sonra burası hep sıcak ve buharlı olur."

XIX

Levin, çocuk odasından çıkıp da yalnız kalınca, hemen, içinde aydınlanmamış bazı yanları bulunan düşüncesini hatırladı.

Konuşma seslerinin geldiği salona gideceği yerde, verandaya çıktı, dirseklerini parmaklığa dayayarak, gökyüzünü seyre koyuldu.

Hava iyice kararmıştı ve Levin'in bakmakta olduğu güney yönünde hiç bulut kalmamış, bulutlar uzaklara kaymıştı. Oradan şimşeklerin parıltısı ve karşı yöne uzağa duyulan gök gürlemeleri geliyordu. Levin, bahçedeki ıhlamur ağaçlarının dallarından düzenli olarak damlayan yağmurun sesine kulak veriyor ve çok iyi tanıdığı üçgen yıldız takımına ve dallan bu burcun içine giren samanyoluna bakıyordu. Her şimşek çakışta yalnız saman-

I

yolu değil, parlak yıldızlar bile görünmez oluyordu, ama hemen sonra, sanki bir el dikkatle nişanlayarak, onları fırlatmış gibi, yıldızlar yine aynı yerde beliriyordu.

Levin, bunu henüz iyice bilmemekle birlikte, şüphelerinin çözümünün ruhunda bulunduğunu sezerek, kendi kendine sordu; "Peki, kafamı kaşıtıran nedir?"

"Evet, Tann'ın varoluşunun tartışılmaz bir ispatı, dünyaya vahiy yoluyla açıklanmış olan ve benim de içimde hissettiğim, onu fark edip benimsediğimde beni sadece öteki insanlar ile birleştirmekle kalmayıp, beni, istesem de istemesem de onlarla birlikte 'kilise' denen bir cemaatin içinde bir araya getiren iyilik yasasıdır. Peki, ya Yahudiler, Müslümanlar, Konfüçyüs dininden olanlar, Budistler ne olacak?" diye, gözüne tehlikeli görünen soruyu kendi kendine sordu. "Bütün bu yüzlerce, milyonlarca insanın, hayata anlam veren bu en büyük mutluluktan yoksun bulun-malan mümkün mü?" Derin derin düşündü, ama hemen kendi kendini düzeltti. "Peki ama, ben ne soruyorum?" dedi kendi kendine. "İnsanlığın, birbirinden ayrı bütün dinlerin Tann ile ilişkisini soruyorum. Tann'ın, bütün dünyayı kapsayan genel vahiy'ini sorguluyorum. Ne yapıyorum ben? Kişisel olarak buna, benim kalbime, hiç kuşku yok ki, bütün akıllardan daha yüce olan bir bilgi vahiy yoluyla açıldı; oysa ben hâlâ inatla bu bilgiyi anlama yetimle kavramaya ve sözlerle ifade etmeye uğraşıyorum."

Bir kavak ağacının en üst dalının yanın-

daki yerini değiştirmiş olan parlak gezegene bakarak kendi kendine soruyordu; "Yıldızların yer değiştirmediklerini sanki ben bilmiyorum muyum? Ama yıldızların hareketini seyrederken, dünyanın dönüşünü gözümün önüne getiremiyorum, onun için de yıldızların hareket ettiğini söylemekte haklıyım."

"Astronomlar, dünyanın bütün o karmaşık ve çeşit çeşit hareketlerinin hepsini gözö-nünde tutsalar bir şeyler kavrar ya da hesaplayabilirler miydi? Astronomların, gök cisimlerinin uzaklıkları, ağırlıkları, hareketleri ve yer değiştirmeleriyle ilgili olarak çıkardıkları bütün o şaşırtıcı sonuçlar hareket eder gibi görünen yıldızların durağan gibi görünen yeryüzü çevresindeki hareketinden çıkartılmıştır. Bu sonuçlar, demek ki şu anda gözümün önünde duran, yüz binlerce yıldan beri milyonlarca insana da aynı biçimde görünmüş olan, hep aynı olmuş, hep aynı olacak olan ve her zaman doğruluğu ispatlanabilen şu harekete dayanmaktadır. Astronomların çıkardıkları sonuçlar, görülebilen gökyüzünün bir meridyen ve bir ufka göre gözlemlenmesine dayanmaması halinde, nasıl boş ve asılsız kalır idiyse, benim vardığım sonuçlar da ezelden

beri herkes için aynı kalmış, ebediyete kadar aynı kalacak olan, Hıristiyanlığın bana açık ettiği ve doğruluğu benim ruhumda her zaman ispatlanabilir olan şu iyilik anlayışına dayanmasa, aynı biçimde boşlukta ve asılsız kalırdı. Öbür dinler ve Tanrı ile ilişkileri hakkındaki sorularla ilgili ne karar verme hakkına ne de olanağına sahibim."

Salona gitmekte olan Kiti, birdenbire onu görerek sordu: "Ah, sen daha gitmedin mi?" Yıldızların aydınlığında Levin'in yüzüne dikkatle bakarak ekledi; "Bir şeye canın sıkılmadı ya?"

Ama eğer yıldızlan gökyüzünden silen bir şimşek Levin'in yüzünü aydınlatmasaydı, Kiti, onun yüzündeki ifadeyi seçemezdi. Çakan şimşeğin aydınlığında Levin'in yüzünü olduğu gibi gördü ve bu yüzün sakin ve mutlu olduğunu fark ederek, Levin'e gülümsedi.

Levin, "Anlıyor," diye düşündü, "Neler düşündüğümü biliyor. Acaba ona söyleyeyim mi, söylemeyeyim mi? Evet, söyleyeceğim..." Ama tam Levin konuşacağı sırada Kiti söze girdi: "Ah Kostya! Ne olur bana bir iyilik et de, köşedeki odaya git bak bakalım Sergey İvano-viç'in her şeyini hazırlamışlar mı? Benim gitmem tuhaf olur. Bak bakalım yeni lavaboyu odaya koymuşlar mı?"

Levin, doğrularak onu öperken cevap verdi: "Olur, elbette bakarım."

Kiti, içeriye girince, "Hayır, söylemem gerekmez," diye düşündü, "Yalnız benim için gerekli, yalnız benim için önemli ve kelimelerle belirtilemeyecek bir sırdır bu."

"Bu yeni duygu beni değiştirmede, beni mutlu kılmadı, hayalimden geçirdiğim gibi, beni birdenbire aydınlatmadı; bu tıpkı, oğlum için duyduğum hisse benziyor. Benim için bir sürpriz de olmadı, ama ister inanç olsun, ister olmasın -ne olduğunu bilmiyorum- bu duygu ruhuma acı ile usul usul sokuldu ve iyice kök saldı."

"Yine eskisi gibi, arabacı İvan'a kızacağım, yine eskisi gibi tartışacağım, yine düşüncelerimi patavatsızca belirteceğim; ruhumun en gizli köşesiyle, başka insanlar arasında yine bir duvar bulunacak; kendi korkularım yüzünden karıma çıkışmaya ve bundan pişmanlık duymaya bile devam edeceğim. Niye dua ettiğimi akıl yolu ile yine anlamayacağım, ama yine dua edeceğim. Ne var ki, bütün hayatım, başıma gelebilecek herhangi bir şeyden tamamıyla bağımsız olarak, her dakikasıyla, artık eskiden olduğu gibi anlamsız olmak şöyle dursun, ona katmak gücünde olduğum tartışma götürmez bir iyilik anlamı taşıyacak."

SONSÖZ

Bedensel hastalıklar, aile skandalları, ide-olojik-politik anlayış ve tavırlarda arayışın yol açtığı buhranlar, sanatsal çabalarını, yüksek kültür ve sanatı reddetmeler, kiliseye, Tann'-ya kuşkuyla yaklaşmalar biçiminde kendini dışa vuran birçok fiziksel ve ruhsal krizin ardından, artık yaşlanmış, yorgun Tolstoy, Ortodoks Kilisesinden çıkartılmasından (1902) bir yıl sonra, hayatının orta yaş dönemini, Anna Karenina'yı yazdığı yılları, iç sızısı ve hüznle hatırlar.

Geri dönüp baktığında bu yıllar ona, en azından 1902'de o bunalımın göbeğinde, geçici de olsa kendi sanatçı hayatının en iyi yılları olarak görünür. Daha 1878 yılında, romanı bitirdiğinde, Anna Karenina'da. ender bir denge, bir uyum sağlamış olduğunu kendisi söyler. Neyin dengesidir bu? Romanın fikri (düşünceleri) ile sanatsal biçimini örtüş-türen bir denge. Tolstoy'a göre bu romanın yapısı bir fikri açıklarken, onu öyle soyut, salt fikir olarak sunmaz; sanatsal biçimin içinde (yapıda) yerli yerine oturmuştur vermek istediği düşünceler. Dolayısıyla da, sanatsal, estetik biçim de, kendi başına bir değer oluşturmayıp ancak düşüncelerle birlikte

bir anlam ve öneme kavuşur; düşünce ile biçim, birbirinden yalıtılmış olarak ortaya çıktıklarında, bu bir "yalandır" ve Tolstoy, onu reddetmeye hazırdır.

Tolstoy'un içerik ile biçim arasında özlenen bir denge kurduğunu söylediği, özellikle Levin karakterinin Tolstoy ile olan bariz örtüşmeleriyle, otobiyografik özelliği sık sık öne çıkan bu roman, toplum, aile, hayat, hayatın anlamı, din, politika, cinsellik vb. konularda ortaya attığı sorulara verdiği cevaplardan çok, ortaya attığı sorularla Tolstoy evreninin bütün gerginliğini yansıtır gibidir. Okur, yüzeyde ağır ağır, peşpeşe gelişen olayların oluşturduğu; uzun felsefi, politik, dinsel, ahlaksal tartışmaların daha da yavaşlattığı, bugünün sinema dilinden ödünç bir kavramla söyleyecek olursak, "aksiyonu" az bu yapının hareketini izlerken, dipte yoğun bir gerilimin varlığını muhakkak hissetmiştir. Dolayısıyla roman, bir yanıyla Tolstoy'un hayat öyküsünde temellenen gerilimin, hayat ile güç bela baş edebilme çabasının bir aracı, bir estetik kurtuluş yolu, yazarın cankurtaran simidi olarak da anlaşılabilir: Yazarak düşünme, yazarak aşma, yazarak kurtulma yolu.

Demek ki Anna Karenina'nın "dünyasına" metnin dışından birikimleri (özellikle de otobiyografik tespitleri) de işin içine sokarak biraz daha girebilmek için, önce Tolstoy'un "toplumsal varlığını" tarihsel konumu içinde kısaca değerlendirmeye çalışacağız. Daha sonra da, onun birey olarak, insan olarak, tarihin o döneminde kendini arayışının ne an-

lama geldiğini, bu arayışın Anna Karenina ile nasıl bağlantılı olabileceğine bakacağız. Çünkü Anna Karenina'yı ve de "Anna'yı anlamak" Tolstoy'u anlamaktan çok da ayrı bir çaba olmasa gerek. Tolstoy bir toprak soylusu, aristokrat aidiyetiyle, dönemin Rusyası'nın sınıflara bölünmüş yapısının çelişkilerinden, tarihin bu uğrağında ve coğrafyasında politik, kültürel, etik, dini vb. etkileşimlerinden ayrı elbette eksik kavranacaktır; bu genel koşulların içinde, bu koşulların onun tek'ine, özeline nasıl yansıdığı, bireysel varlığının toplumsal varlığıyla nasıl sarmaştığı da, bu kavrama çabamızı tamamlayabilmemiz için, dikkatimizi yöneltmemizi gerektiren öteki düzlemi oluşturmaktadır.

Sıkıntılı Bir Yazma Serüveni

Bu romanı yazmaya kalktığı yıllarda bir türlü bitmek bilmeyen o uzun çalışmalar, Tolstoy için zaman zaman çelişkili, işkenceli bir sürece dönüşmüş, yazmaya birkaç kez ara vermiş, hatta tamamen bırakmıştı. Bu romanını gerçekleştirme niyeti konusunda karısı Sofya Andreyevna şunları yazar: "Dün akşam bana, kafasında evli, üst tabakaya ait, fakat kendini kaybetmiş olan bir kadından söz etti. Bu kadını, suçlu değil de acınacak, merhamet edilecek biri olarak canlandırmanın görevi olduğunu söyledi. Onu düşünür düşünmez, daha önce aklında olan hemen bütün figürler ve erkek tipleri bu kadının çevresinde yerli yerine oturuyorlarmış." (24 Şubat 1870).

I

Napoleon dönemindeki Rus-Fransız ilişkilerini ve savaş gerginliklerini anlatan, beş yıllık bir çabanın ürünü olan Savaş ve Banş romanından sonra Tolstoy, bitkin, yılmış, yalnız ve dünyadan el etek çekmişcesine Jasnaya Polyana'daki çiftliğinde yaşamaya başlamıştı. Savaş ve Banş'a yönelik, kendisini yaralayan, dar kafalı, hatta nefrete teslim olmuş eleştirilerin, Tolstoy'un kendisini günlük basma kapamasına yol açtığını öğreniyoruz. Böyle olunca da güncel politikaya ilişkin gelişmelerden, Rusya'da öğrencilere karşı açılıp sürdürülen davalardan, Fransa ile Prusya arasındaki savaştan, Paris Komünündeki ayaklanmadan gerektiği gibi haberdar olmamıştır.

Tolstoy hayatının bu safhasında, Çar Büyük Petro dönemini anlatan tarihsel bir roman yazmayı planlıyor, gece gündüz tarihi inceleyip duruyordu. Kulağı delik eşinin gene bize ilettiği bilgiye bakacak olursak, imajiner (hayali) tiplerini tarihsel yönden eksiksiz giydirip kuşatmakla birlikte, onlara tarihsel gerçeklikleri içinde can vermeyi (henüz) başaramamıştı. Tolstoy bu niyetinden vazgeçmek zorunda kalacaktır.

18 Mart 1873'te eşine, bir buçuk sayfa yazdığını söylediğinde, eşi bunu o eski projenin bir girişi sanır; ne var ki çok geçmeden, Tolstoy'un kendi özel, kişisel çevresini ve dönemini anlatan bir romana başladığını fark eder. Gelgeldim Tolstoy romana ancak iki yıl sonra başlayabilecektir.

Bu iki yıl içinde Tolstoy'un kendini tamamen güncel, politik bir soruna verdiğini bili-

yoruz. Eğitim sorunudur bu. 1850/1860 yıllarında Batı Avrupa'ya yaptığı iki gezide eğitim sorunuyla yoğun bir şekilde uğraşan Tolstoy, ülkesinde, köyünün çocukları için bir oku] kurmuş, bizzat kendisi dersler vermiş, ABC öğretmek için resimli kitaplar hazırlamıştır. 1870'den itibaren ise bu konuda yeni fikirler geliştirmeye başlar ve geleneksel eğitim-yetistirme sistemini savunan eğitimcilerin pedagojik taslakları ile sert polemiklere girer. "Halk eğitimi" başlıklı bir yazı hazırlar ve aydınların (entelejensiyannm) halkı (Tolstoy için halk, köylüler demektir) aydınlatma, onlara kendi bilgi ve eğitim düzeylerini, entelektüel değerlerini zorla dayatma taleplerine karşı çıkar. Aydınlar halkı eğitmeyecek, halk (köylüler), halkı eğitecektir. Bundan da, çok belli bir şeyi anlar Tolstoy: Halk edebiyatı, yüksek edebiyat için örnek oluşturmalıdır.

Tolstoy nihayet 1876 yılının Kasım'ında Arına Karenina'ya yeniden yöneldiğinde, bunun nedeni, içinde bulunduğu maddi sıkıntıydı. Zayıflamış bünyesini güçlendirmek amacıyla kısarak sütü kürleri yaptığı Samara steplerinde bir arazi almak için paraya ihtiyacı vardı. Tolstoy yayıncı Katkov ile pazarlık yaparak çok elverişli şartlarda anlaştı. Roman "Rus Elçisi" adlı dergide ayda bir tefrika edilecek, Tolstoy tefrika başına, örneğin Dos-toyevski'nin kendi yazılan için aldığı iki katı para alacaktı.

Gelgeldim Tolstoy'un Anna Karenina'yı ilk kez bir yana bırakmasının ardından giriştiği pedagojik çalışma, romanın yazılışına da et-

kiyen sonuçlara yol açmıştı. Tolstoy'un teorik metinlerde bir tür popülizm ya da doğallık anlayışı adına yaptığı yüksek kültürden vazgeçme çağrısı, halkın (köylünün), aydını eğitmesi gerektiği tezi, elbette Tolstoy'un roman stratejisine yansımadan edemeyecek, yazar bir zihniyet dönüşümü yaşamak zorunda kalacaktı. Romanın ilk halinde düşünülmüş olan, aldatan kadın, aldatılan eş ve âşk üçgeninde kurulmuş olan anlatı çatısına paralel olarak, soylu toprak sahibi Konstantin Le-vin'in otobiyografik öyküsü de araya girer şimdi. Adeta ana çatıdan bağımsız bir hayat öyküsü gibidir. Levin adının ilk hecesi "Lev" bize doğrudan Lev Tolstoy'u hatırlatmaya zaten yetmektedir. Diyelim ki asıl "aşk-trajedi-sinin" kıyısından kenarından dolaşan, kimi-leyin içinden geçen bu ikinci hayat, sosyetedeki yaşantısından vazgeçemeyen, kültürlü, aristokrasideki yerini önemseyen Anna Kare-nina'nın bir tür alternatifidir bu anlamda; Tolstoy'un

sözcülüğünü yaptığı "doğal, bozulmamış" hayatın, halkın (köylünün) sesi gibidir, ya da bu sese en duyarlı olan kulaktır Levin'in kulağı. (Romanın 3. kitabının 8. bölümünde Levin, Tann'nm varlığından, hayatın anlamından kuşku duyarken, onu, "doğruya" çekenin çiftliğindeki köylü olduğunu hatırlayalım.) Levin'in ağzından Tolstoy, kendi halkına saygı ve sadakatin, onların geleneklerine, göreneklerine ve değerlerine onların gözünden bakabilmenin, aynı zamanda insanlığa da saygı ve bağlılık olduğunu söyler bize. Halk, onun kendi kimliğini, hayatın, varolu-

şun anlamını bulmasına yardımcı olacaktır onun umut dünyasında.

Ancak romanı gerçekleştirme doğrultusunda atılan bu yeni adım da kesintisiz olmaz. Tolstoy 1875 Nisanı ile 1876 Şubatı arasında yazmaya tekrar arar verir. Aslında sadece bu romanı değil, bütünüyle edebiyatı bir yana bırakmaya kararlıdır. Sonunda romanın sekizinci bölümünü bastırmaya kalktığında yayıncısı buna yanaşmaz. Tolstoy bu bölümde, Levin'in ve roman figürlerinin ağzından güncel bir buhran olan 'Türk-Sırp' savaşını, bu savaşa Rusya'nın müdahale edişini yorumlayıp politik bir tavır sergiler, ancak bu tavır yayıncısının görüşleri ile çelişmektedir.

Tolstoy, bu gerginlik içinde Anna Karenina'ya bir kez daha elden geçirir. 1878 yılının başlarında, mesleğini bir yana bırakan ve aynen kendisi gibi köylü çocuklarını eğitmeye yönelik botanik profesörü Raçinski'ye yazdığı mektupta romanı kastederek şöyle der: "Anna Karenin'den mimarisinden çok memnunuz. Kubbe, bağlantı taşının nerede olduğu fark edilmeyecek şekilde inşa edildi. Bunun için özellikle çok uğraştım. İnşaata bağlantıları eyleme ve de kişiler arasındaki ilişkilere (tanıdıklık, yakınlık ilişkilerine) değil, iç ilişkilere dayanıyor."

Gelgeldim sanatsal metnin, yani romanın ortamında ve çerçevesi içinde başarılı olan şey, metnin (yapının) sağlam iç bağlar üzerine oturması özelliği, iş, Tolstoy'un hayatının günlük pratiğine gelince pek bulamadığımız

bir özellik olup çıkar. Tolstoy, romanının son sözlerini Levin'e söyletirirken, bütün aksaklıklara, kopukluk ve krizlere rağmen hâlâ üstesinden gelinme imkânı bulunduğu inandığı bir aile hayatını savunmaktadır; hayatın bir anlamı olduğuna olan inancını dile getirir. Varlığının her anı içine yerleştirmeye çalıştığı iyinin içindedir bu anlam. (Bkz. 3. Cilt, 8. Bölüm.) 1886 yılındaki bir yazısının başlığı olarak seçtiği "JVe Yapmamız Gerekliyor?" sorusuna verdiği bir cevaptır bu; ailenin dışında, sanatın dışında bir yerlerde sürdürülecek bir hayatı çözüm olarak görmektedir. Tolstoy'un kültürden, aydın, entelektüel çözümlerden duyduğu şüphe Anna Karenina'yı bitirdikten sonra daha da artar. Bir arkadaşına, elinde olması ve ailesine karşı sorumluluklarının bulunmamış olması halinde, bir Tanrı arayıcısı hayatı sürmeyi seçmiş olacağını söyler; kastettiği resmi kilise dogmalarının tarif ettiği bir rahip, keşiş hayatı değildir elbette; sokakların çamurundan ürkmeyen, resmi her şeyi kabaca küçümseyen özgür bir keşiş hayatıdır bu.

"Ben* den Topluma"

Tolstoy (1828-1910), hayatının birbirinden çok farklı anlayış ve duygularla belirlenmiş evrelerinde, son tahlilde Tanrı, tanrısal hakikat, hayatın anlamı ve amacı gibi kavramlaş-tırmalar üzerinden ilk bakışta, kendi hayatının anlamını, niçin varolduğunu anlamaya çalışıp durmuştur. Bu arayışı, önce kendi

I

içinden, "kendiliğın" deneyimlerinden yola çıkarak sürdürür gibi görünse de, Anna Karenina'da da sıkça karşılaştığımız gibi, toplumsal varlığının, sosyal bir varoluşu temsil ettiğinin, tek olmadığının farkındadır; "sınıfsal imtiyazın" bilinciyle, bir toprak rantiyesi olduğunu hatırladığı ölçüde, "sınıfsal vicdanı" diyebileceğimiz bir yanının harekete geçtiği görülür. Anna Karenin'da emeğin değeri, toprak sahipliğinin meşruiyeti ve sınırları, özel imtiyaz ve haklar, yasalar, egemen ekonomi modeli, politik ekonomi, savaş, savaşın haklılığı vb. konularda roman kişilerinin ağzından yaptığı tartışmalar, kendini ararken toplumun da arayışını yer yer bu arayışa katmaya çalıştığını göstermektedir. Ne var ki, köylünün sömürüldüğünün farkında oluşuyla, ortaya attığı doğrudan kendi ağzıyla ya da kahramanlarının ağzıyla bize yansıttığı sorular, politik olmaktan çok, etik sorular olarak formüle edilip özet olarak şöyle bir cümlede de toplanabilir: İnsan başkasının emeğini sömürerek kendini ahlaki olarak çöküntüye sürüklemeyen hayatını nasıl düzenleyebilir? (Lukâcs, Rus Edebiyatı, 63). Tolstoy'un bu soruya ya da türevlerine verdiği cevaplar, çelişkili, hatta saçma, yer yer ütöpiktir. Ancak Lukâcs, bu sorulara verilen cevaptan çok, sorunun sorulmasının önem taşıdığına işaret eder (agy). Çehov, Tolstoy'u kastederek, bir sorunun sorulması ve çözümünün iki ayrı şey olduğunu, bunlardan sadece birincisinin sanatçının zorunlu görevi olduğunu söyler.

Tolstoy'un kendi hayatına ve topluma dö-

nük eleştirisi ve değerlendirmelerini 1861 Reformları ile 1905 ayaklanması arasındaki dönemin toplumsal gelişmeleriyle birlikte anlamak kaçınılmaz bir yöntem olarak belirlemektedir. Tolstoy'un eserlerinde

bulduğumuz eleştiri "babaerkil naif köylünün" (Lenin) toplumsal ilişkilere, hayata dönük eleştirisidir. Tolstoy, döneminin beylerinin, efendilerinin hayat tarzlarına artık kin ve nefret duyan, ancak henüz, bilinçli, tutarlı, sonuna kadar gidebilecek, uzlaşmaz bir mücadelenin (zo-runluğunu) kavramamış milyonlarca Rus insanının (halkının) duygu ve psikolojilerini yansıtmaktadır Lenin'e göre. "Bu konttan önce Rusya'da edebiyatta tek bir sahici köylü varolmamıştır," der Lenin, Maksim Gorki'ye. Lukâcs, Tolstoy'un çelişkili büyüklüğünün, onun bilinçli dünyagörüşüne dayalı çabalar göstererek toplumun kesin sınırlarla (toprak sahipleri-halk [köylüler]) bölünmüşlüğünden kaynaklanan uzlaşmaz karşıtlığı bir yandan ahlaksal-dinsel bir düzlemde ortadan kaldırmaya çalışırken, bir yandan da (bunun imkânsızlığını fark etmişçesine) gerçekliği acımasızca canlandırarak (anlatarak) bu bel bağladığı anlayışın içinin boşluğunu göstermiş olmasında yattığını söyler. (Agy. 64).

Hayat Öyküsünden Anna'ya

Tolstoy'un, ilk bakışta, hayatın anlamı sorunuyla yoğun ilgilendiğini, Anna Karenin'den bu bağlamda bu arayışlara (3. kitap 8. Bl.'de özellikle Levin'in düşünceleriyle doğru-

dan) bir tür cevap verme girişimi olduğunu söylemiştik. Tolstoy'un hayatındaki travmatik iki ölüm olayının, onun ölüm karşısındaki endişeli arayışını, bu atlanmaz gerçek karşısında (ya da hatta ona rağmen) hayata gene de bir anlam bulma girişimini açıkladığı düşünülmektedir. Tolstoy iki yaşındayken annesini, 1860'ta da sevgili kardeşini kaybeder. Tolstoy'un bu ölümlerin etkisiyle, ömür boyu varoluşunun hiçliği duygusundan kurtulamadığı; öğrenimini yanda kesişinde, askeri kariyerini yarım bırakışında, hatta yazar olarak da, entelektüel çevrelere itibar etmeyip hep kıyıda bucakta kalışında, kendi benliğini, kimliğini arayışının krizinin yansıdığı düşünülmektedir. (Johanne Renate Döring-Smirnov; Cinsiyetlerin Metafizigi, Anna Karenina Üzerine).

Tolstoy, felsefi öğrenim görmüş öteki Rus yazarlarıyla karşılaştırıldığında, kendi kendini yetiştirmiş bir yazardı; bir autodidakt. Rusya'da ellili, altmışlı yılların sosyal tartışmalarına ağırlıklarını koymuş olan "demokrat yazarların" aksine, o bir aristokrat, bir büyük toprak sahibi soylu olmakla kalmıyor, aile kökeni bakımından kendini Çar'dan üstün görüyordu. Çar'ın kökeni olan Romanov hanedanlığının geçmişi, Rusya'nın ilk ailelerinden olan Tolstoy ailesinin yanında öyle çok fazla gerilere gitmiyordu.

Tolstoy döneminde entelektüel katman, batıcı ya da slavcı iki politik, kültürel dünya arasına sıkışmış gibiydi. Tolstoy batıcı değildi, ama tam bir slavcı zihniyetini de temsil ettiği söylenemezdi. Dostoyevski, 1877'de Bir Yaza-

nn Güncesinde Tolstoy'u kastederek: Gerçi Levin kendisini 'halk' olarak adlandırıyor, "ama o Kont L. Tolstoy'un en başta tarihçisi olduğu şu orta-üst soylu çevrenin Moskovalı bir toprak soylusu olarak kalıyor," der. "...Bu Levin, Rus aydınlarının çağdaşı bir efendidir ve ayrıca orta-üst soylu çevrelere dendir... Ayrıca babaları tarzında (biridir.)"

Kendisi çok yoksul bir soylu sınıftan gelen Dostoyevski'nin Tolstoy'a yönelik bu değerlendirmesi oldukça muallak bir izlenim bıraksa da, soylu katmana duyulan kıskançlığın bir belirtisi olarak da anlaşılabilir. Ancak aynı Dostoyevski bir yazar olarak Tolstoy'un Anna Karenin'de kendi sözünü bulduğunu söyleyecektir. Ona göre bu romanın ana fikri, oldukça ulusal bir şeydir; "bizden bir parça, bizim bütün bir Avrupa karşısındaki özel yanımızı oluşturan şeydir; dolayısıyla da bizim ulusal yeni sözümüz, en azından bu yeni sözün başlangıcıdır; Avrupa'da kimsenin söylemeyi beceremeyeceği, ama Avrupa'nın, gururu bir yana konduğunda, öylesine elzem ihtiyaç duyduğu bir söz."

Demek ki Tolstoy orta yaşlarında, bir kont, dolayısıyla büyük toprak sahibi ve bir yazardır. Kökeninin bilincindedir, ama kendini de aramaktadır. 1986'daki Tolstoy alımlaması yazısında Amerikalı Richard Gustafson, Tolstoy'un varoluşçu, din felsefeci ve sanatsal çelişkilerine dikkati çekerken bunu şöyle bir formülle açıklar: Bir yandan tahtında otururken bir yandan (tahta) yabancısıdır.

"Tahta oturan biri olarak" Tolstoy, girişte

de çelişkilerinin altını çizirken belirttiğimiz gibi, toprak sahibi aristokrasinin içinde yer aldığı bilincindedir; ama bu katmana ters düşen bir yabancı olarak da hep bir arayış içindedir. En başta da "kendini" aramaktadır.

Arayış

Kendini arama Tolstoy eserlerinin temati-ğini, türünü ve motiflerini berileyip durur: Onun temaları, motifleri, egemen, hâkim güç ve eğilimler ile çelişir. Bunlar ister moda olsun, ister demiryolu gibi teknolojik bir ilerleme, fark etmez.

Kendini arama hep 'yolda olma' motifiyle gerçekleştirilir, karda yolunu kaybetme, bir tren yolculuğunda insanın kaderini belirleyecek tanışıklıkların gerçekleşmesi [Kreutzer Sonat]; yolculuk sırasında intihar vb. hep bu arama-yolda olma temasının birer gerçekleşmesi olarak anlaşılabilirler.

Bu arayıştan edebiyat ve edebiyatın değeri de nasibini alır. Onun metinlerinde edebiyatın ve kendi yazdıklarının değeri durmadan sorgulanır. Bu nedenle, Anna Karenina örneğinde gördüğümüz gibi, pedagojik, dinsel yazılar yazabilmek için, roman yazmayı geçici de olsa bir yana bırakabilir. Ya da kalkıp yazılmış olanı değiştirip yeniden kaleme alır. Bu yüzden de metinlerinin birçok versiyonu vardır. Anna Karenina'nın özelinde ise bu çeşit sayısı beştir.

Tolstoy egemen toplumsal katmanı çizerken, onun mekanizmalarını, meşruiyetini ve

eleştirisini, bu hâkim güçlere duyduğu kuşkuyu romanlarına yansıtmayı bilmiştir. Anna Karenindûa toprak sahibi efendinin, uşak (hizmetkâr) karşısındaki konumunun çifte karakterini, rantını (hayatını) köylünün emeğine borçlu olma durumu ile bu emeğe saygı duyma isteği arasındaki ikilemi olduğu kadar, büyük toprak sahibi ve yazar olma gibi bir ikilemi de bu romanına yansıtmıştır. (Anna da, Petersburg sosyetesinin ya da üst katmanının boykotundan sonra çekildiği Vrons-ki'nin çiftliğinde çocuk kitapları yazar.) Tolstoy, yazar olarak kendi hayatının öyküsünü, toplumsal karakterini irdeleyip değerlendirir, sınıfsal aidiyetini meşru çıkartmaya çalışırken, yazar olarak bunu büyük bir dürüstlikle yapar. Bu da, edebiyatın ya da öteki yayınların yetkin simalarının, onu, Rus gerçekliğinin en yetkin panoromalarından biri olarak görmesine yol açmıştır.

Frou-Frou ya da Tolstoy'un Öteki Ben'i

Anna Karenina romanının Tolstoy'un hayatından gerçek olayların yer yer doğrudan yansımalarını içerdiğini söylemiştik. Levin'in Kiti'ye ima yoluyla yaptığı teklifin arkasında da Tolstoy'un otobiyografik bir olayı yatmaktadır. Tolstoy da eşine böyle imalı yoldan evlenme teklif etmiş, kadın da bu imayı neredeyse sezgileriyle deşifre etmesini bilmiştir. (Şeytan adlı uzun öyküde de, baş kahramanın eşi, müthiş sezgileri olan, eşi daha ağzını açmadan her şeyi kavrayan biridir.) Levin'in

başına gelenler de, gene yazarın kendi hayatından alınma olaylardır bilindiği gibi: Levin'in kardeşinin dramatik ölümü (Tolstoy kendi kardeşini iyileşmesi umuduyla Fransa'ya götürmüştür), Levin'in evlenme teklifi, evlilik, balayı, ilk çocuğun doğumu, hep otobiyografiden; yani hayatın kitabından, yazılı metne destek veren parçalardır.

Mutlu Levin ailesinin karşı kutbundaki öyküyü oluşturan Anna Karenina'nın tutkuları, acılan, çilesi de otobiyografik bir boyut içermektedir. Bu boyut, ötekilere göre pek öyle doğrudan göze çarpan cinsten olmamakla birlikte, sırf bu nedenle daha derin bir önem kazanmaktadır. Önem kazanmaktadır, çünkü Anna, Levin'in (Tolstoy'un) doğal, dürtülerin baskısı altındaki ikinci ben-i olarak da ortaya çıkmaktadır. Bu tezi sonlarda, Madam Bovary ile Anna karşılaştırmasında bir kez daha ele alacağız. Tolstoy'un çok sevdiği gerçek hayattaki yaş atının romandaki yıkılışı, ölümü, bu yıkımda payı olan Vronski'nin aynı zamanda Anna'nın "yıkılı-şındaki" sorumluluğu bu attan, Anna üzerinden Tolstoy'a kadar bir ilişki köprüsü kurmamıza elverişli görünmektedir.

Evet, Tolstoy'un romandaki adı taşıyan bir atı vardı. O at gibi hassas, sinirleri ayakta bir hayvandı bu. Romanda bu at, anlatım stratejisi bakımından da kilit bir işlev görüyor.

Anna'nın sevgilisi Vronski bu atla bir ya-nışmaya katılıyor; ancak beceriksiz bir hareketle atı deviriyordu. At ağır yaralanmış ve

onu vurmaktan başka çare kalmamıştı. Yarışmayı izlemiş olan ancak Vronski'nin yaralanıp yaralanmadığını bilmeyen Anna'nın, o telaş anında Vronski'ye olan aşkını gizleye-meddiğini ve ardından da bu ilişkiyi itiraf etmek zorunda kaldığını biliyoruz. Karenin'le-rin aile trajedisi bu olayın ardından tırmanmaya başlamıştı. Frou-Frou'nun ölümü, Anna Karenina'nın ölümünün habercisi gibidir. Öte yandan, Anna ile at, kadın ile hayvan (doğal olan) arasında böyle bir benzerliğin ya da paralelliğin kurulmasının ardında Tolstoy'un yazar olarak uyguladığı çok özel bir yöntem de buluyoruz: Yazar Vronski'yi, tıpkı Anna'yı da "düşürdüğü" anda (onu cinsel egemenliği altına aldığı anda) yaptığı gibi, yere yıkılmış atın üzerine eğilmiş halde betimler. Demek ki atın ölümü, Anna'nın da Vrons-ki tarafından incitilmesine, "yere yıkılması"na yönelik bir ima gibidir. Atı ve Anna'yı ölüme sürüklemektedir Vronski; yarış pistindeki ölüm, ileride raylar üzerindeki ölümün habercisidir.

Atın ölümü, kasıtlı olmayan, kaçınılmaz suç sorusunu da akla getirmektedir. Frou-Frou, sinirli, huysuz, duyarlı bir attı; at ile Anna arasında kurduğumuz ilişki üzerinden, doğal, dürtüsel olanın bastırması teması üzerinden, Tolstoy'un iç dünyasındaki arzulan Anna'ya yansıttığı tezine kadar gidebiliriz. "Huysuzlaşmış, sinirli" at, dürtülerine hâkim olamayarak bir bakıma kendi ölümünü de hazırlamıştı. Demek ki yazar Anna'yı sadece toplumun, bu toplumun çifte standartlı ah-

I

lak anlayışının (evlilikte kaçamak yapılacaksa lütfen gizli olsun!) bir kurbanı olarak görmekle kalmıyor; atın adının yazarın kendi atının adını taşımasını biraz zorlayarak böyle yorumlamak istersek, onun bizzat kendi atı

ile kurduğu bu ilişkide, Anna'yı sadece serbest cinsellik arayışının, duygularına hâkim olmayışın değil, aynı zamanda kendi bastırılmak zorunda olduğunu düşündüğü ya da hissettiği dürtülerinin de bir kurbanı yapıyor, demek mümkün. Şu anlamda: Atın ve Anna'nın ölümü ya da yazar tarafından öldürülmesi, onun kendi içindeki dürtülerin tutsağı olma korkusuna bir tepkisi olarak da anlaşılabilir. Anna'nın nereye kadar Tolstoy'un kendi endişelerini, korkularını yansıttığını sormamız herhalde yanlış olmaz? Anna, Tolstoy'un anima'sı (hayvan yanı) olamaz mı? Onu kendi içinde böylesine duymadan, yazarın yaratması zaten mümkün mü; ya da içindeki Anna'yı (tehdidi) hissetmeden?

Aile Mitosu ve Kadın

Tolstoy'un bir mizogen (kadın düşmanı) olduğunu sadece eşinin güncelerinden değil, aynı zamanda onun kendi yazılarından da çıkartabiliriz.

Bu tespit, onun içindeki "öldürülmesi gereken Anna ile" kurduğu ilişkiyi daha da anlaşılır kılar gibidir.

Kadın, Tolstoy için onun ideal aile kavrayışında, "tensel-hayvansal bir baştan çıkarma" onun projesini yıkıcı bir enerjiyi temsil

etmektedir. Tolstoy romanlarında ve uzun öykülerinde kadını evcilleştirmeye, onu evin bekçisi, temel direği yapmaya çalışır. Daha Savaş ve Barış'ta, başlangıçtaki büyüleyici güzellikteki, hafifmeşrep Nataşa, şişman bir anne olup çıkar. Tolstoy'un somut evlilik pratiğinde olduğu kadar, evlilik beklentilerinde (kurallarının işletilmesinde) tasarladığı bir aile modelinden söz edebiliriz: Onun aile mitosundan. Savaş ve Barış'ın epilogunda üç kez aynı cümle geçer: "Evliliğin anlamı ailede yatar." Cinselliği, dürtülerin tatmini, sadece ve sadece aile organizasyonunun bekası projesinde kavrayan bu anlayışın, elbette döneminin aile-toplum ilişkilerine yönelik arayışlardan ayrı düşünülmesi imkânsızdır.

Tolstoy'un bu aile mitosunda, ya da kırsala özgü evcilliğinde, toprak soylusu ve yazar Tolstoy'un varoluşsal, estetik, anti estetik ve pedagojik bütün niyet ve hedeflerinin bütün içerikleri içine geçer. İlk iki büyük romanı Savaş ve Barış ile Anna Karenin'de, birinde ulus, ötekinde aile olmak üzere iki büyük fikrini birbirinden ayırdığı halde, bu her iki düzlemde de bir tür cinsiyetler sorunu bulmaktan kurtulamaz, demek yanlış olmaz. Çünkü Tolstoy aile kavramını cinsiyet sorunuyla ilin-tileyip, kadına burada alt bir rol biçmiştir. Buradan bakıldığında, Karenin'in Anna'yı boşamaya yanaşmaması karşımıza sadece toplumsal değil, aynı zamanda mitolojik (aile ideali ve masalıyla ilintili) bir sorun ya da kaygı olarak da çıkar. Tolstoy aileyi "organik bir bütün" olarak görmek ister bu mitosunda;

çünkü bu büyük, organik bütün, onun kendiliğini de içerip güvence altına alan organizasyondur. Böyle bir aile içinde tek, bir bütünlük olarak var olurken, bütün de, aile de büyük teklifi temsil eder.

Tolstoy, aile sorununu cinsiyetler sorunu olarak görmektedir, derken bunu, hem cinsel anlamda hem de ailenin soyunun korunması anlamında anlamamız gerekiyor. Bu yanıyla (da) Rus gerçekçiliği içinde o kendine özgü yerini edinmiştir.

Ödipal Aile Romanı

Rus gerçekçiliği ya da Rusya gerçeği, bu aile sorunsalı bağlamında o dönemlerde nasıl bir görünüm sunmaktaydı? Tartışmaya Ivan Turgenyev, Babalar ve Oğullar (1861) ile doğrudan girmiştir. Romanın teması sadece kuşaklar arasındaki farklılaşmış değerler değil, büyükler ile gençlerin erotik ilgilerinin çatışması sorunudur da. Dostoyevski, Karamazov Kardeşlefe erotik sorununu, şiddetli bir ödipal buhran ve çatışma olarak ele alacaktır. Anna Karenin'de aile yapısını oluşturan ilişkilerde de latent (örtük, gizli) ödipal öğeleri bulmak mümkündür. Anna, eşine gösteremediği sevgisini (aşkını), abartık bir şekilde oğluna yansıtırken, daha sonra doğan kızı bu sevgiden nasibini alamaz. Karenin ise, Anna'-dan oğlunu uzaklaştırarak ve annesine duyduğu özleminden (sevgiden) ötürü hastalanan çocuğun bu özlemini inkâr etmesi için onu zorlayarak annesinden intikam almaya çalışır-

sir. Vronski'nin annesi de, anne-oğul arasındaki ödipal bağlan belirginleştirircesine, An-na'nın oğlunu mahvettiğini söyler. Kadın Anna'dan nefret etmektedir.

Sophokles'in Ödipusu, gözlerini kör eder. Ödipus tragedyasındaki bu körleşme (motifi) Anna'nın özelliklerinden biri olarak da karşımıza çıkmaktadır. Anna, kendisinden çok genç birine "körükörüne" âşık olur; gözlerini sosyal gerçekliğe, dış dünyanın duygusal tepkilerine kapamaya uğraşır; Dolli, intiharından kısa bir süre önce, karşısındaki Anna'nın bakışlarını arkadaşının yüzünden çevirişini, gözlerini biraz kısığını ve düşüncelere dalışını algılar. Dolli'nin Anna'da ilk kez fark ettiği yeni bir alışkanlıktır bu gözlerini kısma (kapama). Elbette romana (metne) Tolstoy'un bilinç-dışı etkisinin yansımalarından biri olarak anlamamız gereken ödipal ilişkilere yönelik bu yansımalar, insanlar arasındaki bağlan belirleyen biricik etmeni temsil etmezler. Tolstoy da toplum ile aile organizasyonunun ilişkisini çözümlenmeye çalışırken, bu sorunu aile ile (kafasındaki aile kavrayışı ile) toplum arasında bir gerginlik alanı üzerinden algılatır bize. Daha doğrusu,

onun "kişinin kendiliğini de kapsayan büyük organizasyonu" toplumu gereksiz kılmaktadır sanki. Ya da; zaten toplumsal organizasyon ailedir.

Aile-toplum ilişkisi değişik biçimlerde çıkıyordu romanda karşımıza. Hatırlayalım, sadece itibara, şöhrete ve sosyete, kibar çevrelerin hayat tarzına göre varolmaya yönelmiş Karenin ailesi o topluma, ya da dar sosyal

çevreye çarpıp parçalanmaktadır. Anna inti-hanndan önce bu cemaatte son kez görüldüğünde aşağılanmaktan kurtulamaz. Levin ise zaten her türlü toplumsal oyunu oynamaktan, sosyal dünyasına ayak uydurmaktan acizdir. Demokratik seçimlerde bile oyunun kurallanndan o kadar az haberdardır ki, yanlış tarafta yer alır. Kaldı ki onun, kibarlığın, nezaketin kuralları da çok az bildiğine tanık olduk romanda. Levin için aile, toplum demektir. Dahası, aile toplumu gereksizleştirilmektedir. Anna'nın kardeşi, Levin'in eniştesi Stepan Arkadyeviç'in ailesi toplum ile aile arasında ortada yer alan bir durumu temsil eder. Bu aile toplumsal normların, koca'-nm işine gelen, kadının ise acısına katlanmak zorunda kaldığı, iki yüzlü, çifte standartlı ahlak anlayışının temsilcisidir. Tolstoy'un aile mitosuna uymayan bir temsil.

Aile, Karenin'lerin ilişkisinde karşımıza çıkış biçimiyle; ortak bir mekânda "uygar" ölçüler içinde bir arada olmayı biçimsel yeterli koşul olarak sunan bir kurum görüntüsü çizer. Anna bu kurumun dışına kaçmaya çalışırken, Vronski ile birlikte aynı sosyal statüye denk düşen yeni bir kurumlaşmanın peşindedir; üstelik bu kez aşkın bağlayıcılığında, cinselliğin hazzını yaşayarak, ama sosyal sınıfına aidiyeti koparmadan oluşturulacak bir ailedir, yani o sosyal katman için imkânsız bir organizasyon arar gibidir. Bu durum, 'Tolstoy'un borazanı olan Levin" (Bodo Ze-linski) için, olağandışı bir durum, imkânsız bir taleptir.

Levin için ideal aile, doğal bir soy zincirinin işletilmesinden, peş peşeliğinden öte bir şey değil. Bu kurum, Levin için (Tolstoy için) biricik önemli cemaatleşme anlamına geliyor. Bu aile mitosunu tanımlayıcı parçalar büyük topraklar (toprak rantı), araziler, özel koruluklar, ormancıklar ve de ailenin devamının biricik üreticisi olan kadının bedenidir. Annenin doğurganlığı doğal bir işlevken, baba olmak Levin için kendiliğinden doğal bir durum olmaktan çok, garipleştirmekten kaçınmayacağı bir görev, bir özlem olarak beliriyor; üstesinden gelmekte zorlandığı bir görev. Tolstoy'un aile mitosunda ölüm ile doğum, içice geçmişlerdir. Levin'in kardeşinin öldüğü gün, Levin'-in karısının hamile olduğunu öğreniriz. İnsanlar ve bireyler ölür, soy sürer.

Bu romanın cinsiyetler sorununu, daha doğrusu Tolstoy'un bu sorunu ele alış, Rus gerçekçiliğindeki ödipal aile romanına karşı yönde bir anlayışı temsil eder görünmektedir. Karenin, yani baba, anne ile oğlu birbirinden ayırır; ancak oğul, ödipal bir ilişkinin tarafı olmaktan da öteye, Tolstoy'un romanında anne ile babayı birleştirici öğedir de. Tolstoy bu amaçla, Levin'in oğlunun anne babasını tanıdığı bölümü ayrıntılarıyla canlandırır. ("Agaf-ya Mihailova haklıymış, bizi gerçekten de tanıyor!") Kiti ile Levin'in anne baba olarak çocukları karşısında yaşadıkları bu deneyimden, altı çocuk sahibi Dolli mahrumdur. Kiti'-nin kız kardeşi, kocası tarafından sık sık alda tılan Dolli, sayısız hamilelikten sonra çirkin-leşmiş, bütün çekiciliğini kaybetmiştir. Bu al-

tı çocukla onun bir başına uğraşmak ve baş etmek zorunda olduğunu hatırlayalım. Anna'-nın kızının ise iki babası bulunmaktadır; kan bağılı baba Vronski ve resmi nikâhlı baba Karenin. Karenin, Anna'mn intiharının ardından kendi adını taşıyan bu "yabancı" çocuğu sever ve yanına alır. Kızın asıl babası ise, "Sırp Savaşına" gönüllü katılarak Atina'nın peşisıra ölüm yolculuğuna çıkmak üzeredir.

Anna'nın ikinci çocuğunu (kızı) doğururken ölümle burun buruna gelmesi, bildiğimiz gibi, kocası Karenin ile (terk edilmiş eş ile) âşığı Vronski'yi (sosyal baba ile doğal babayı) birbirlerine yaklaştırır. Adlan "Aleks" ile başlayan iki erkeğin barışma/uzlaşma, ya da soyu devam ettirecek cemaati koruma koşulu, sanki kadının ölümü, aradan çekilmesidir. Ne var ki Anna, kocasının beklediği gibi ölmez. O intihar eder, bu da şöyle anlaşılabilir: Kadın, âşığına artık çocuk doğuramayacağını ilan etmiştir intihanla.

Bu karan ve davranışlarıyla Anna (Tolstoy'un soyun temeli olarak gördüğü aile mitosuna) iki yönden ters düşmektedir dolayısıyla: Artık doğurmayı reddederek (ya da zaten yazarca, elinden bu işlevin alınarak) ve resmi (sosyal) babaya sırtım dönerek. Bu onun kadın olarak güzelliğini olağanüstü abartması, öne çıkartması, aile ve soyun devamı kaygısını unutmaması demektir. Az önce, Anna'nın doğal dürtülerinin, itkilerinin, cinsel heyecanının ardından gitme (yürekliliğini) yazann iç dünyasıyla ilintilemeye çalışıp, otobiyografik-psikolojik yorum düzlemine çekmiş, An-

na'nın, Frou-Frou gibi, dizginlenemezliğinin kurbanı oluşunu ya da daha doğrusu yazarca kurban edilmesini, Tolstoy'un kendi içindeki dürtülerden duyduğu endişelere bağlamış, Anna'yı, bir dürtüler tehdidi olarak Tolstoy'un iç dünyasından hareketle açıklamayı denemiştik. Bu endişeleri şimdi, Tolstoy'un aile mitosuna bağlamında, soyun devamlılığı ve bu devamlılığın, mevcut toplumsal normlara uygun, geleneksel aile değerleri içinde gerçekleştirilmesi kaygısıyla ilintileyebiliyor; Anna kimliğinde kendini ele veren, feminist (Tolstoy'un mitosuna ters düşmesi gereken) boyutu yakalayabiliyoruz. Bu tespitler ışığında, kendi cinsel haz

ve dürtülerini, hatta bunun üzerine kurulabilecek duygularını dizginlemeyi düşünmeyen Anna, bir bakıma Tolstoy tarafından ailenin soyunun devamında söz hakkına sahip olmaktan da çıkartılıyor, diye düşünebiliriz. Çünkü o, günümüzün terimiyle, feminist eğilimlerin temsilcisi olarak, Tolstoy'un belki de içten hak verdiği, ama gerek öznel psikolojisi, endişeleri gerekse sosyal aidiyeti ve bu aidiyete bağlı aile anlayışıyla "kendisine o hayat içinde bir türlü bir yer bulamadığı" kadın olarak, Tolstoy'u darmadağın etmiş benzemektedir ve ölümü hak etmiştir. (Anna'nın bir türlü boşanamaması, sosyal statüsünü gözden çıkartamayışına bağlayan yorumlar vardır. (Bkz. Yazko Çeviri, Anna Karenina'ya ayrılmış bölüm.) Romanın önüne Tolstoy, "İntikam bana özgüdür" biçiminde İncil'e atfedilen bir söz koymuştur: Metafizik bir cezayı Anna kendi elleriyle mi icra

etmektedir? Bu cümle de Anna Karenina yorumlarında çok kafa karıştırıp durmuştur. Ve Tolstoy'un, Levin'in ağzından ve düşüncelerinden öğrenebildiğimiz kadarıyla, o pek akla ve gerçekliğe sığmayan toplumsal iyileştirme, adaleti, hakkı yerine getirme projelerinde, hem tahttaki hem de bunlara çok uzak, dıştaki kişi oluşuyla ve Sartre'in bir teziyle söyleyecek olursak, kendini ararken sınıfının ri-tuellerini "oynamaktan" bir türlü kurtulama-yışıyla, içindeki imrendiği, cesaretine hayran olduğu Anna'dan kormakta mıdır? (Kubrick sinemasının çok temel bir modeliyle söyleyecek olursak: Kendi ikinci 'beninin', ikizinin) önce önünü kesmeyi denemiş (An-na'nın boşanamayışı oldukça zorlayıcı, inandırıcı olmayan nedenlerle açıklanıp durur) sonra da onu trenin altına atarak ondan, ya da: İçindeki "şeytandan." (Bkz. Şeytan, Tolstoy, uzunöykü, Bordo-Siyah) kurtulmuş mudur, diye sorabilir miyiz?

Tolstoy'un bocalaması, ya da Anna'yı hayatın dışına çekmesi, başka bir düzlemde, bir karşı çıkış, bir protesto olarak da okunabilir. Döneminin Rusyası'nda, hele o sosyal kesimde Anna'nın yaşamasına imkân tanıyabilecek koşulları aramak boşunadır çünkü. Bu yönden Anna'nın intihan, iki yüzlü, çifte standartlı ahlak anlayışına dayalı, içten içe çürüyen bir sınıfın açmazlarına bir tepki, hatta bir işaret sayılmalıdır. Bu boyutta romanı sosyal gerçekçiliğin yakınlara çekmekte, toplumsal, hatta sınıfsal bir eleştiriye kapı aralamaktadır.

Radikal demokrat Nikolay Çerņıçevski'nin *İVe Yapmalı?* romanı "ödipal" ilişkilerce belirlenmiş "burjuva" aile birlikteliğine karşı çıkışı temsil ederken, kafasında Fransız ütöplast-lerinin aileyi aseksüel bir konuma itmeye çalışan, bu anlamda da Tolstoy'un sorununa çözüm getirmekten uzak ütöplast aile kavrayışı vardır. Fransız ütöplast sosyalistleri, erkek kadın ilişkisini, Hıristiyanlığın başlangıç döneminde yaşandığını varsaydıkları bir erkek kardeş-kız kardeş cemaati bağlamında yeniden oluşturmayı hayal etmektedirler. Romanda bir kadın, anne babasından uzaklaşmak için "uygar" bir evlilik yapar. Kadının öz-gürleşimini arayan bu kavrayış, kadına eşit haklar vaat ederken, bunu, onu cinsel yönden nütürleştirerek yapar.

Tolstoy'un böyle bir anlayışa itibar etmeyeceğini buraya kadar yapageldiğimiz açıklamalardan kolaylıkla çıkarabiliriz. Cinsiyet, soyun devamı için gerekliyse, cinsellik de kesinlikle dışlanmayacak bir olgu olarak aile içindeki yerini alacaktır. Dolayısıyla Tolstoy, ütöplast demokratların cinsellik anlayışına katılmazdı.

Anna Karenina'nın değişik tasarımlarında Anna tipinin biçimsel-estetik yapısının da değişip durduğunu öğreniyoruz (J.R.D. Smir-nov, s.991). Anna nispeten dolgun, şişmanca bir kadinken, romanın son versiyonunda endamı güzel, çekici, şuh bir kadın olup çıkmıştır. Bu dönüşüm bile, aileyi bir erkek kardeş-kız kardeş ilkel cemaati olarak tasarlayan ütöplast (devrimci) demokratlar ile Tolstoy'un

nasıl mücadele ettiğine bir kanıttır. Tolstoy, buraya kadar yapa geldiğimiz açıklamalardan da anlaşılacağı gibi, kadının erkek ile eşit haklara sahip olması talebiyle ortaya entelektüel argümanlar atıp bunların arkasında duran bir tavır benimesememiştir; ama cinsiyetlerin mücadelesinde kadının çaresizliğini de göz ardı edemediğini gene romana bakarak söyleyebiliriz. Dönemin Rusyası'nın sosyal-kültürel şartlarının çizdiği korse içinde kadının, hatta soylu, aristokrat katmanın kadınının da işi zordur. Dolli aldatılan, hareket imkânı olmayan kadını, Kiti mutlu ama eşini anlamakta güçlük çeken eşi, Anna ise eşini terk eden, arzulan, duygulan engellenmiş kadını temsil ederlerken, bu üç kadının çaresizlikleri karşısında, intihar sadece, çıkışı olmayan yolun seçeneklerinden biri olarak da anlaşılabilir. Rus toplumunun o döneminde evlilik, toplumsal olarak belirlenmiş, normları katı bir birliktelik olarak, her şeyin ölçütünü oluşturmaktaydı. Bu koşullar altında bir kadın, üst katmanlardan da olsa, kimliğini, ben'ini aramaya, onu bildiği gibi gerçekleştirmeye kalkıştığında kaybetmeyi göze almak zorundaydı. Tolstoy, Rus çağdaş düşünürlerle giriştiği polemikte, özellikle de "kadının doğal karakterini" öne çıkartmaya çalışan P.-J. Proudhon ve Michelet ile yaptığı yazılı tartışmalarda, "serbest-özgür" aşkı değil, hep altını çizdiğimiz gibi, ailenin çıkar ve hedefleri ile uyum içinde olan sevgiyi savunuyordu. Ama asıl altını çizmemiz gereken bir nokta, Tolstoy'un Schopenhauer'in cinsellik konusundaki dü-

şüncelerine duyduğu belirleyici olduğunu düşündüğümüz yakınlıktı. 1860 yılında hayata gözlerini yuman Alman irrasyonel felsefesinin bırı nihilist, karamsar düşünürünün, cinsellik, cinselliğin fizyolojik boyutları

ve cinsel dürtünün karşı konmaz gücü tezlerini Tolstoy, Anna Karenin'dan yaklaşık on yıl sonra yazdığı Şeytan ve Kreutzer Sonatta adeta hayata uygular. Schopenhauer'in İrade ve Tasarım Olarak Dünya adlı baş yapıtının son bölümünde Aşkın Metafiziği ara başlığıyla ortaya attığı tezde,* metafizik bir olgu olan "irade", türlerin devamını sağlamak için tür bireylerini soy üretmeye zorlayıp durur. Bu zorlamanın aracı cinsel dürtüdür; Schopenhauer'in, Freudçu psikanalizin felsefi temellerini attığı kabul edilmektedir. Onun irade dediği şey, psikanalizde bilinçdışı, bilinçaltı, id gibi kavramlara Freudçu psikanaliz teorisinde ondan yaklaşık elli altmış yıl sonra yerini alacaktır. Freud'un önemli eserlerini vermeye başladığı bir dönemde (1910) hayata gözlerini yuman Tolstoy'un, cinsel dürtünün egemenliği konusunda Schopenhauer'den edindiği görüşlerle, Freud'a yaklaştığını söylemek yanıltıcı olmamalıdır. O, Freud'un bilinçdışı ile sınıfının korsesi arasında bir yerde sıkışıp kalmış gibidir.

Rus devrimci demokratları, en başta da karısının kendisi aldatmalarını ironileştiren, bu ihanetleri matrağa alıp aşmaya çalışan Çerņıçevski, kadın ile erkeğin eşitliğini talep ederken, Tolstoy kadın ile erkek arasındaki

* Bkz. Aşkın Metafiziği Bordo-Siyah Yayınları.

farkın üzerinde yoğunlaşmıştır. Alexander Dumas, Tolstoy'un çok takdir ettiğini öğrendiğimiz L'homme-femme'de ihanet eden kadının öldürülmesini talep etmiştir; Tolstoy ise kadının kendi hükmünü kendisine bırakır. Bu roman, bu intihara ulaşan sonuyla, Savaş ve Barış'taki Nataşa'dan, Kreutzer Sonattaki infaza geçişin bir ara aşaması olarak da anlaşılabilir.

Çağdaşları, Tolstoy'un bu romanı ile Flaubert'in Madame Bovary romanı arasındaki yakınlığa dikkati çekmişlerdi. Bu yakınlık, en başta, ihanet eden kadının intihan konusunda geçerlidir. Anna Karenina'nın ortaya çıkmasında büyük emeği bulunan Tolstoy'un arkadaşı Strahov, Tolstoy'un anlatımının Flaubert'inkinden çok daha gerçekçi olduğunu yazmıştır.

Flaubert-Tolstoy karşılaştırmasına gelmişken, yukarıdaki yazıda iki kez ayrı bölümlerde değindiğimiz ya da ortaya attığımız bir tür teze son bir göz atmak ilginç olacaktır: Anna'-yı, Tolstoy'un içindeki dışı-kişilik, ya da öteki ben'i olarak da anlayabileceğimizi, Anna'nın imajiner bir Tolstoy olabileceğini söylemiştik. Her iki romanda da erkek olan yazarlar, bakışlarıyla kendilerini iyice özdeşleştirmeye hazır oldukları kadın kahramanı, onlara kendilerini belki de gerek ruhsal bakımdan gerekse de karakter yönünden çok yakın buldukları için belki de kadınları ortadan kaldırmaktan başka çare bulamamışlardır. Niçin olmasın; Kubrick sinemasındaki kişiler de hep kendi ikizlerini, öteki ben'lerini ortadan kaldırmaya

çalışırlar. Bu öteki ben'in karşı cinsten olması, belki de imha dürtüsünü daha da körüklemektedir.

Anna Karenina ile Madame Bovary'yi karşılaştırdığımızda Anna Karenina'nın farklı ve özel yanı da ortaya çıkar. Her iki romanın kadın kahramanı da aile korsesi içinde mutsuz, heyecansız bir hayata mahkûmdurlar. Ancak Bayan Bovary, aşkı bir uyarıcı olarak arar; onun cinsel fantazmaları "hayat hayallerinin" uyarıcısı görevi görür. Seks, onun için sosyal-kültürel bakımdan daha iyi bir hayatın aracıdır; daha yüksek bir hayatın. Anna ise zaten daha baştan yüksek sosyal katmanın bir üyesidir; cinsellik ona olsa olsa bu hayatı kaybettirir; onun cinsellikte aradığı, ailede bulamadığı "daha canlı bir yaşantıdır". Ne var ki Anna, cemaatinin, soylu katmanın değer ve normları içinde kalır; seksi, bu katmanın kurumsal ilişkilerini sarsacak anarşistçe bir imkân olarak görmez ve kullanmaz. Bovary'nin tersine, içinde baştan itibaren yer aldığı sosyal çevre onun sonunu hazırlar; ne var ki her iki kadın kahraman da "gerçekliğe" çarpıp bunu canlarıyla öderler.

Belki, bu romanın başkışisi, ne Levin, ne Anna'dır, demek doğru olacaktır; cinsiyetlerin farklılığı değil, tam tersine ortaklığıdır önemli olan: Her iki cins için de geçerli olan ölüm korkusu ve ölme arzusu, hayattan duyulan korku ve ölümlerle hep burun buruna olma duygusu içinde hayata bir anlam verebilme çabası şeklinde tezahür eden vitalist ilke, içine fırlatılmış olduğumuz hayatı yaşamının zorluğu-

dur asıl tema. Ya da, tarihsel ömrünü doldurmak üzere olan bir sınıfın mensubu olarak insanlaşmaya, gerçek bir hayata hiçbir zaman fırsat vermeyen köhneleşmiş bir sosyal tabakanın tutsağı olarak, kendi ben'ini genelden ayrı "kurtaramayacağını" algılamış, kâh göğün sonsuzluğunda kurtuluşu ararken, kâh içindeki dürtülerin girdaplarına yuvarlanmamaya çalışan kişinin arayışının da romanıdır bu.

Veysel Atayman İstanbul, 5.7.2003

Yararlanılan Çalışmalar:

Georg Lukács, Rus Devrimi, Rus Edebiyatı, rororo 1969; Johanna Renate Döring-Smimov, Cinsiyetin Metafiziği, Anna Karenina'ya Prolog.

HV1XOM

KAPAK RESMİ

Henri Gervex

'Five Hours At Paguin'

Detay

Bedensel rahatsızlıklar, aile içi skandallar, ideolojik, politik buhranlar, Tanrı inancına duyulan kuşkular biçiminde görünürleşen sayısız fiziksel ve ruhsal krizden ve Ortodoks Kilisesi'nden çıkartılışından bir yıl sonra (1902), yaşlı Tolstoy, Anna Karenina'yı yazdığı orta yaş yıllarını hüznün ve iç sızısıyla hatırlar. Sanatının doruğundaki en iyi yıllarının ürünü olan bu roman, yazara göre temel bir "fikri" soyut formülasyonlara başvurmadan açıklayan sanatta "biçimi" bağımsızlaştırmayıp içerik ile, fikir ile bütünleştiren bir yapıyı temsil eder. İçerik ile, sanatsal biçimin bu uyumunun sentezinde yazarın sözünü ettiği o dışavuran fikir ya da düşünce nedir? Yaşlı bir erkekle evlendirilmiş genç kadın (Anna Karenina) genç subay Vronski ile içine sürüklendiği ilişkiyi niçin evlilikle sonuçlandıramaz? Sosyetedeki statüsünü gözden çıkartamadığı için mi? Yoksa, Tolstoy'un aristokrasi temelinde kurulu ideal "aile mitosunda", bireyin bütünlüğünü koruyan o büyük "organizasyonda", kadının doğal, cinsel dürtülerini yıkıcı bir tehdit gibi gören ve ona evhanımı-anne rolünün ötesinde bir sosyal varoluş alanı tanımayan muhafazakâr anlayışla mı karşı karşıyayız?